Anyin

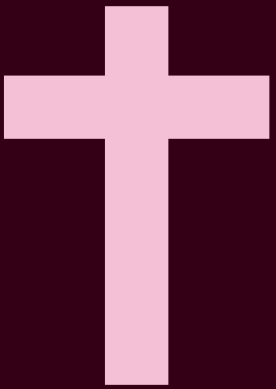

Anyin: Nyɪhyɛ Fʊfɔlɛ'n New Testament

Anyin

Anyin: Nyɪhyɛ Fʊfɔlɛ'n New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Agni Sanvi

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 26 Apr 2025
b4bf56fc-6e3d-5a7c-9f55-25d2c3645a88

Contents

MATIE 1
MAAKɪ 78
LUKU 128
ZƱAN 210
JUNMAN 270
LƆMƱN 345
1 KOLɪNTɪ 379
2 KOLɪNTɪ 411
GALASI 433
EFƐZɪ 445
FILIPƱ ASƆNɪN MMA 457
KOLƆSƱ 466
1 TESALONINKI 474
2 TESALONINKI 481
1 TIMOTE 486
2 TIMOTE 496
TITɪ 503
FILEMƱN 508
EBELE'N-MƆ 511
ZƱAKɪ 536
1 PɪƐLɪ 545
2 PɪƐLɪ 555
1 ZƱAN 561
2 ZƱAN 570
3 ZƱAN 572
ZUDɪ 574
AYɪKELE 577

ƐJƆLƐKPA'N MƆ
MATIE HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Matie? Matie, mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Alɪfe Levi'n (Maakɪ 2.14, Luku 5.27), anɪn ɔ wɔ Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun bie. Ɔ dide ajule man *Lɔmʋn awaa m'ɔ sie Izalayɛ mân'n. Zozi mɛlɛ sʋ, Zufʋ kʋn m'ɔ dide ajule sɔ'n man Lɔmʋn'n, Zufʋ'n-mɔ bu yí kɛ ɔ tɪ ɛtɛfʋɛ kpili kpa. Bɛ kpɔ sʋanlan sɔ'n kpa. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ bʋka Izalayɛ mgbɔfʋɛ'n-mɔ. Nan Zozi dɪɛ, ɔ'a nwun Matie anwʋn anwunnvoe. Ɔ'a fɛlɛ yí kɛ ɔ yáci ajule junman'n m'ɔ di'n nán ɔ káci yí sʋanlan. Yɛ́ nzɪ man Matie anwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn, nan kɛ bɛ lɛ kpɪn bɛ kele'n, yí yê ɔ hɛlɛlɪ Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ ɔ.

Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn anun, Matie lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi Kilisi tɪ Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ, ɔ fi belemgbin *Davidi afilie nɪn anun. Yí dein yê Nyanmɪan nanndɪlɪ yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ asʋ daba ɔ bɔlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ anɔhʋba kɛ cɪan kʋn ɔ 'ba le bɛ́ ti ɔ.

Matie 'bɔ yí Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋ'n, ɔ lɛ kan yɛ́ Zozi anan'n-mɔ nʋn yí awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 1-2). Ɔ lɛ kele kɛ Zʋan Batisi kpɪnlɪn sɔnɪnlɪn Zozi ɔ nʋn kɛ Abɔnsanmʋn kpɪnlɪn sɔlɪ Zozi nɪanlɪn'n (3.1-4.11). Ɛsɛ ɔ man yɛ nwun asinbɛnwʋn ninnge mɔ Zozi yɔlɪ nʋn ɛjɔlɛ'n-mɔ m'ɔ hanlɪn wɔ Galile mân nɪn anun'n (4.12-18.35). Ɛjɔlɛkpa nɪn ayuelɪɛ, ɔ man yɛ nwun kɛ Zozi hɔlɪ Zoluzalɛmʋn, lɪka mɔ yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ hunlin yí kʋlʋwa nɪn asʋ m'ɔ fi ewue nun tinngelɪ'n (19-28.15). Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ yia bʋka kʋn asʋ Galile mân nɪn anun ɛlɔ (28.16-20).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, yɛ nwun kɛ Zozi heheleli Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ninnge dɔʋn. Matie a hohuan nunhan nnun m'ɔ wʋwalɪ kpa nɪn anʋan: (1) Zozi lɛ kan kele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ kpɪn bɛ bu Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun amanmuo'n (yí ti 5-7). (2) Zozi lɛ kele yí menian bulu nʋn nnyuan'n kɛ bɛ kpɪn bɛ bɔ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n kpayɛ'n (yí ti 10.5-42). (3) Zozi lɛ kan Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ bu yí anyɪnndala nun (yí ti 13). (4) Zozi lɛ kan ɛtɛ ɛyɔlɛ nʋn ɛtɛ face nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 18). (5) Zozi lɛ kan mân nɪn ayuelɪɛ ɔ nʋn kɛ ɔ 'kpɪn bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 24-25).

Zozi Kilisi anan-mɔ dunman'n
(Luku 3.23-38)

1 Ɛ 'nwun Zozi Kilisi anan-mɔ dunman'n, ɔ bɔ yí bʋ *Abalahamʋn ɛlɔ dede ɔ sɪn belemgbin *Davidi ɛlɔ nán ɔ'a tʋ Zozi.

2 Abalahamʋn wʋlɪ Izakɪ, nán Izakɪ a wʋ Zʋakɔbʋ, Zʋakɔbʋ a
wʋ Zuda nʋn yí nianman'n-mɔ,
3 Zuda a wʋ Falɛsɪ nʋn Zala. Bɛ́ nin y'ɔ le Tamaa. Falɛsɪ a wʋ
Ɛsɪlɔmʋn, Ɛsɪlɔmʋn a wʋ Alamʋn,
4 Alamʋn a wʋ Aminnandabʋ, Aminnandabʋ a wʋ Naasʋn,
Naasʋn a wʋ Salɪmʋn,
5 Salɪmʋn a wʋ Boozɪ. Yí nin y'ɔ le Lahabʋ. Boozɪ a wʋ Obɛdɪ.
Yí nin y'ɔ le Lutʋ. Obɛdɪ a wʋ Zese,
6 Zese a wʋ Davidi, Davidi a wʋ Salomʋn. Yí nin'n tɪ Uli ayɪ
daba.
7 Salomʋn a wʋ Oloboamʋn, Oloboamʋn a wʋ Abia, Abia a
wʋ Asafʋ,
8 Asafʋ a wʋ Zozafatɪ, Zozafatɪ a wʋ Zolamʋn, Zolamʋn a wʋ
Oziasɪ,
9 Oziasɪ a wʋ Zoatamʋn, Zoatamʋn a wʋ Akazɪ, Akazɪ a wʋ
Ezekiazɪ,
10 Ezekiazɪ a wʋ Manase, Manase a wʋ Amʋn, Amʋn a wʋ
Zoziasɪ,
11 Zoziasɪ a wʋ Zekonia nʋn yí nianman'n-mɔ. Mɛlɛ sɔ nɪn
anun yɛ̂ bɛ hyɪlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ hɔlɪ Babilɔnʋn ɔ.
12 Mɔ bɛ hɔlɪ Babilɔnʋn'n, nán Zekonia a wʋ Salatiɛ, Salatiɛ a
wʋ Zolobabɛlɪ,
13 Zolobabɛlɪ a wʋ Abiwudi, Abiwudi a wʋ Eliakimʋn, Eli-
akimʋn a wʋ Azɔɔ,
14 Azɔɔ a wʋ Sadɔkɪ, Sadɔkɪ a wʋ Akimʋn, Akimʋn a wʋ
Eliwudɪ,
15 Eliwudɪ a wʋ Eleazaa, Eleazaa a wʋ Matan, Matan a wʋ
Zʋakɔbʋ,
16 Zʋakɔbʋ a wʋ Zozɛfʋ. Yí yɪ y'ɔ le Mali. Mali sɔ'n, yí yɛ̂ ɔ wʋlɪ
Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí *Kilisi nɪn ɔ.
17 Kɛ ɔ fi Abalahamʋn bɛlɛ sʋ dede m'ɔ kɔ ju Davidi bɛlɛ sʋ'n,
bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn nnan, yɛ̂ ɔ fi Davidi bɛlɛ sʋ dede m'ɔ kɔ ju
mɛlɛ mɔ bɛ hyɪlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ bɛ hɔlɪ Babilɔnʋn'n, bɛ tɪ
sɪɛ bulu nʋn nnan biekun, ɛsɛ dede m'ɔ kɔ ju Kilisi nɪn awɔlɛ'n,
bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn nnan.

Zozi Kilisi awɔlɛ'n
(Luku 2.1-7)

18 Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bɛ wʋlɪ Zozi Kilisi'n. Anɪn Mali
m'ɔ tɪ yí nin'n, ɔ nʋn Zozɛfʋ b'a ja bɛ́ nwʋn. Nan asannan nán
Zozɛfʋ a fa Mali atɔnvɔlɛ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
tunmin'n kɔ man Mali kɔ nwʋnnzɛ.
19 Zozɛfʋ m'ɔ tɪ yí hun'n tɪ sʋanlan sɛsɛ. Yɛ̂ kɛmɔ ɔ ngulo man
kɛ ɔ bɔ Mali anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele menian'n-mɔ, ɔ fualɪ kɛ ɔ nʋn yí
bɛ 'tɪtɪ nvɪalɪɛ nun.
20 Kɛmɔ anɪn ajʋnlɪn sɔ'n wɔ yí ti anun'n, yɛ́ Mɪn bɔfʋɛ'n kʋn
kɔ a kɔ hɪn yí ɛlalɪɛ. Yí nwan: “Belemgbin *Davidi anʋnman
Zozɛfʋ, n'ɛ hyʋhyʋɪn wɔ́ bʋ asɪ, fa Mali sie wɔ́ nwʋn kɛ wɔ́ yɪ.

Ɔ sanlın kɛ baa'n m'ɔ lɛ nwʋnnzɛ yí'n fi Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
21 Ɔ 'ba wʋ baa belenzua kʋn. Baa sɔ'n, ɛ 'ba tʋn yí Zozi, yí dein yê ɔ 'ba le yí menian'n-mɔ fi bɛ́ ɛtɛ nın anun ɔ."
22 Ɛhı kʋalaatin walı maan ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mın manlın yí kpɔmanfʋɛ'n hanlın'n kpınlın sʋ. Yí nwan:
23 *Nıan, talua muan'n 'ba nwʋnnzɛ,*
ɔ 'ba wʋ baa belenzua kʋn.
Baa sɔ'n, bɛ 'ba fɛlɛ yí Emannuɛ.
(Emannuɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ Nyanmıan nʋn yɛ́ tı.)
24 Mɔ Zozɛfʋ fi nafɛlɛ nın anun tinngelı'n, ɔ yɔlı like'n mɔ yɛ́ Mın bɔfʋɛ'n helelı yí'n. Ɔ sɔlı Mali nun ɔ falı yí kacili yí yı.
25 Nan kʋsʋ ɔ nʋn yí b'a nna man dede Mali wʋlı yí wa belenzua'n nán ɔ'a tʋn yí Zozi.

2

Ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ 'ba kpʋnndɛ Zozi bɛ sʋ yí

1 Bɛ wʋlı Zozi Zude mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betelehɛmʋn nın asʋ. Mɛlɛ sɔ'n, anın belemgbin *Elɔdı y'ɔ sie Zude mân nın ɔ. Mɔ bɛ wʋlı Zozi'n, ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ nıan nzalama'n, bɛ fi lıka mɔ sɛnzɛ'n fite'n, bɛ walı Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
2 Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, nán b'a bisa menian'n-mɔ kɛ: "Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n mɔ b'a wʋ yí'n, ɔ wɔ nin? Y'a nwun yí nzalama'n sɛnzɛ afitelıɛ ɛlɔ, yɛ walı kɛ yɛ 'ba a sʋ yí."
3 Mɔ belemgbin Elɔdı ɔ nʋn Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwʋn wʋsʋlı bɛ́.
4 Belemgbin Elɔdı kɔ yia Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kʋalaatin, ɔ nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nán ɔ'a bisa bɛ́ lıka m'ɔ sɛ kɛ bɛ wʋ *Kilisi'n.
5 Bɛ́ nwan: "Ɔ sɛ kɛ bɛ wʋ yí Betelehɛmʋn, Zude mân nın anun. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n hɛlɛlı'n y'ɔ le kɛ:
6 *Ɛmɔ Betelehɛmʋn amma mɔ ɛmɔ wɔ Zude mân nın anun'n,*
ɛmɔ kulo'n tı man kulo kaan
wɔ Zude kulo mgbili'n-mɔ afian.
Ɔ sanlın kɛ bɛ 'ba wʋ sʋanlan kʋn bɛ tʋ ɛmɔ anun.
Sʋanlan sɔ'n yê ɔ 'ba nıan Izalayɛ amma'n-mɔ
mɔ bɛ tı mín dıɛ nın asʋ
kɛ bʋa ɛnıanfʋɛ nıan yí mmʋa'n-mɔ asʋ'n."
7 Mɔ belemgbin Elɔdı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ nvıalıɛ nun ɔ kɔ bisa bɛ́ mɛlɛ kpa bɔkɔɔ mɔ nzalama'n fitelı'n.
8 Ɛhı anzin, ɔ kɔ sʋan bɛ́ Betelehɛmʋn ɛlɔ, yí nwan: "Ɛmɔ hó Betelehɛmʋn ɛlɔ, nán bɛ hó kpʋ́nndɛ batʋnman sɔ'n kpa. Sɛ ɛmɔ nwun yí a, bɛ mán mín nzʋ tí, maan mín kʋsʋ n gó n zʋ́ yí bie."
9 Mɔ belemgbin Elɔdı hanlın sɔ helelı bɛ́ yuelı'n yê bɛ hɔlı ɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ 'nıan an, anın nzalama'n mɔ bɛ nwunlin yí sɛnzɛ

afitelıɛ ɛlɔ'n li bɛ́ nyunnun. Ɔ li bɛ́ nyunnun dede m'ɔ juli sua'n mɔ batʋnman kaan'n wɔ nun nın ati sʋ'n, ɔ kɔ jinlan.
10 Nzalama sɔ'n mɔ bɛ nwunlin yí'n man bɛ kɔ li fɛ kpili kpa.
11 Bɛ kɔ wʋlʋ sua nın anun bɛ kɔ nwun batʋnman'n ɔ nʋn yí nin Mali. Bɛ kɔ kʋtʋ bɛ kɔ sʋ batʋnman'n. Mɔ bɛ sʋlı yí yuelı'n, bɛ kɔ tutulu bɛ́ bɔ́lɛ'n-mɔ anun. Bɛ kɔ fa ninnge nsan mɔ yí nwʋn cian kpa'n bɛ kɔ fi yí ata. Kʋn tı esika ɛmanlan. Kʋn tı *ansan mɔ bɛ yala yí a, ɔ ban fanlan. Yê kʋn kʋsʋ tı minli mɔ bɛ fa bɛ yɔ ayile anaan anatılı.
12 Ɛhı anzin, Nyanmıan kɔ hın bɛ́ ɛlalıɛ kɛ nán bɛ sa bɛ́ nzin bɛ sın belemgbin Elɔdı anwʋn ɛlɔ kʋ́n. Ɔ man bɛ sınlın lıka fʋfɔlɛ bɛ hɔlı bɛ́ kulo.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ Ezipiti mân nun

13 Mɔ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ hɔlı'n, yɛ́ Mın bɔfʋɛ'n kʋn kɔ a kɔ hın Zozɛfʋ ɛlalıɛ, yí nwan: “Zozɛfʋ, jasʋ fa batʋnman'n nʋn yí nin nwanndi kɔ tanlan Ezipiti mân nın anun ɛlɔ. Sɛ n ganlın n gelelı man wɔ́ kɛ ɛ sá bála a, n'ɛ ba. Ɔ sanlın kɛ, belemgbin Elɔdı 'kpʋnndɛ kɛ ɔ kun batʋnman'n.”
14 Kɔngɔɛ sɔ nın ala, Zozɛfʋ kɔ fa batʋnman'n nʋn yí nin, bɛ kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ Ezipiti.
15 Bɛ wɔ ɛlɔ dede belemgbin Elɔdı wuli nán b'a sa b'a a. Yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan manlın kpɔmanfʋɛ'n hanlın yí daba nın a kpın sʋ. Yí nwan:
M'an han m'an hele mín wa'n kɛ ɔ fi Ezipiti ɔ jásʋ.

Mmatʋnman nganngan'n-mɔ ehuan'n

16 Mɔ belemgbin Elɔdı nwunlin kɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ a laka yí'n, ɔ fɛlı ɛya kpa. Ɔ tıtılı cıan'n mɔ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ nwunlin nzalama'n dede a, anın ɔ'a nwun kɛ batʋnman'n ka kaan di afʋɛ nnyuan. Yí ti, ɔ kɔ sʋan yí nzalafʋ'n-mɔ Betelehɛmʋn nʋn kulo'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ mantan mantan yí'n-mɔ asʋ kɛ bɛ hɔ́ hún mmatʋnman mmelenzua mɔ b'a li afʋɛ nnyuan'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ lili man afʋɛ nnyuan'n kʋalaatin.
17 Kɛ ɔ yɔlı mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Zolomin ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın'n kpınlın sʋ nın anın. Yí nwan:
18 *Bɛ tılı ɛtıan nʋn esuan nʋn awɔ́lɛ mgbili*
Lama kulo nın asʋ.
Lasɛɛ yê anın ɔ lɛ sun yí mma'n-mɔ ɔ.
Ɔ ngulo man kɛ bɛ kpata yí,
ɔ sanlın kɛ yí mma'n-mɔ a wu.

Zozɛfʋ-mɔ fi Ezipiti bɛ 'ba sa bɛ ba

19 Mɔ belemgbin Elɔdı wuli'n, yɛ́ Mın bɔfʋɛ'n kʋn walı hınlın Zozɛfʋ ɛlalıɛ Ezipiti mân nun.

20 Yí nwan: “Zozɛfʋ, jasʋ fa batʋnman'n nʋn yí nin sa kɔ
Izalayɛ mân nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ́ mɔ anɪn bɛ lɛ kpʋnndɛ
batʋnman'n bɛ kun yí'n, b'a yue wu.”
21 Ɛhɪ a, Zozɛfʋ kɔ jasʋ ɔ kɔ fa batʋnman'n nʋn yí nin, bɛ kɔ sa
kɔ hɔ Izalayɛ mân nɪn anun.
22 Mɔ Zozɛfʋ juli ɛbɛlɛ m'ɔ tɪlɪ kɛ Aakelawusi a li yí sɪ Elɔdɪ
aja ɔ'a kaci Zude belemgbin'n, ɔ sulolɪ ɛbɛlɛ lɪka sɔ nɪn anun
ɛtanlan. Ɛlalɪɛ nun, mɔ Nyanmɪan helelɪ yí atɪn m'ɔ di kɛ ɔ sɪn
sʋ'n, Zozɛfʋ bɔlɪ yí ti Galile mân nɪn anun.
23 M'ɔ hɔlɪ juli ɛlɔ'n, ɔ tanlanlɪn kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Nazalɛtɪ
nɪn asʋ. Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn
nɪn a kpɪn sʋ. Bɛ́ nwan:
Bɛ 'ba fɛlɛ yí Nazalɛtɪ sʋanlan.

3

Zʋan Batisi 'ba han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n
(Maakɪ 1.1-8, Luku 3.1-18, Zʋan 1.19-28)

1 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, sʋanlan kʋn kɔ fite Zude mân nɪn anun
ɛwâ nɪn anun. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí *Zʋan Batisi. Ɔ kan
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kele menian'n-mɔ.
2 Ɔ kan kɛ: “Ɛmɔ nún bɛ́ nwʋn bɛ yáci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n. Ɔ
sanlɪn kɛ Anwunno Belemgbin elie mɛlɛ nɪn a kpunnge.”
3 Zʋan sɔ'n yê Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlɪn yí ɛjɔlɛ
daba kɛ:
Sʋanlan bie lɛ tɪan ɛwâ nɪn anun ɛlɔ kɛ:
Ɛmɔ sésie yɛ́ Mɪn atɪn'n, bɛ mán ɔ tínngɛ fóón!
4 Zʋan taladɪɛ'n m'ɔ wula'n, bɛ le sʋamo enyuan yê b'a nwʋn
ɔ, yê naan kpolo bɛlɛtɪ hyɪ yí afian. Tɛtɛbʋabʋa nʋn wɛ yê ɔ di ɔ.
5 Zoluzalɛmʋn menian nʋn Zude mân nɪn anun menian, ɔ
nʋn bɛ́ mɔ bɛ́ kulo'n-mɔ mantan asue Zuludɪn'n, bɛ ba Zʋan
anwʋn ɛbɛlɛ.
6 Bɛ kan bɛ́ ɛtɛ'n kʋalaa menian'n-mɔ anyunnun bɛ man
Zʋan sɔnɪn bɛ́ asue Zuludɪn nɪn anun.
7 Mɔ Zʋan nwunlin kɛ *Falisifʋɛ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ dɔʋn
lɛ ba maan ɔ sɔnɪn bɛ́'n, yí nwan: “Ati anun ɛtɛ mma kɛ
owo! Nwan yê ɔ selɪ ɛmɔ kɛ ɛsɔnɪan nɪn ala kʋala kɛ ɔ de bɛ́
fi Nyanmɪan sikpɛ nɪn anwʋn ɔ?
8 Yí ti, ɛmɔ yó nyɔlɪɛ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n b'a
fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmɪan.
9 Nan nán bɛ se bɛ́ nwʋn kɛ: ‘Yɛ́ sɪ y'ɔ le *Abalahamʋn, yí ti
Nyanmɪan ngʋala man yɛ́ like fíí yɔ.’ Afɪ mɪn kan mɪn kele
ɛmɔ kɛ Nyanmɪan kʋala kɛ ɔ fa nyɔbʋɛ ɛhɪ-mɔ kaci Abalahamʋn
amma.
10 B'a si akunman nɪn a yue. Baka biala m'ɔ nzu man mma
kpa'n, bɛ 'kpɛ bɛ tʋ sîn nɪn anun.
11 “Mín dɪɛ, mɪn fa nzue mɪn sɔnɪn ɛmɔ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a
kaci bɛ́ abalabɔ'n. Nan sʋanlan'n m'ɔ fi mín nzin ɔ lɛ ba'n,

ɔ le tunmin tala mín. Mın nzɛ nvata man kɛ mın nyannjı yí ja mgbabʋa nyanman'n bəbə mgban ɔ. Yí dıɛ, ə 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nʋn sîn ɔ sənın ɛmə.

12 Ɔ le yí huhuamʋa'n yí sa nun, ə 'ba huhu *bele mma kpa'n ɔ fa sie yí esie nın anun, nan ɔ ju ewula'n gua sîn'n m'ɔ nnun man lé nın anun."

Zʋan 'ba sənın Zozi
(Maakı 1.9-11, Luku 3.21-22)

13 Mɛlɛ sə nın anun, Zozi fi Galile mân nın anun ɔ walı asue Zuludın nın anʋan Zʋan anwʋn ɛbɛlɛ kɛ ɔ sɔ́nın yí.

14 Zʋan a nne a ndʋ man nun, yí nwan: "Mín yê ɔ fata kɛ m ba wɔ́ nwʋn m man ɛ sənın mín ɔ. Nan wɔ́ dıɛ, wɔ́ lılı yê ɛ lɛ ba maan mın sənın wɔ́ ɔ!"

15 Mə Zʋan anʋan təlı'n, Zozi nwan: "Dəɛ mə yɛ wə nun'n, tie nán sənın mín. Ɔ sanlın kɛ, ɛbɛlɛ nın anun yê yɛ 'ba yə like m'ə tı sɛsɛ wə Nyanmıan anyunnun ɔ." Ɛhı a, Zʋan kə tie ɔ kə sənın Zozi.

16 Mə Zozi fi asue nın anun ə 'fite'n, anwunno kə buke. Zozi 'nıan an, anın Nyanmıan Wawɛ'n lɛ ju ɔ ba yí nwʋn kɛ abubule.

17 Ɛbɛlɛ ala, anıɛ kʋn kə te anwunno ɛlə kɛ: "Sʋanlan ɛhı tı mín ehulo Baa, m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun."

4

Abənsanmʋn 'ba sə Zozi nıan
(Maakı 1.12-13, Luku 4.1-13)

1 Ɛhı anzin, Nyanmıan Wawɛ'n kə fa Zozi asue Zuludın nın anʋan ɔ nʋn yí kə hə ɛwâ nın anun. Ɛbɛlɛ, Abənsanmʋn kə sə yí kə nıan.

2 Zozi kə hyı ɛhəɛ kəngəɛ nʋn eyua dede cıan abulanan. Mə cıan abulanan'n sınlın'n nán ɛhəɛ a hun yí.

3 Abənsanmʋn kə kpʋ yí. Yí nwan: "Sɛ Nyanmıan Awa y'ɔ le wɔ́ sakpa a, anın kan kele nyəbʋɛ ɛhı-mə maan bɛ káci kpaʋn."

4 Mə Abənsanmʋn hanlın sə'n, Zozi nwan: "B'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nın anun kɛ:
Nán kpaʋn ala yê sʋanlan di a, ɔ nyan ngʋan ɔ.
Nan ɛjəlɛ biala m'ɔ fi Nyanmıan anʋan kə fite'n,
ɔ man sʋanlan nyan ngʋan."

5 Ɛhı a, Abənsanmʋn nʋn yí kə hə Zoluzalɛmʋn m'ɔ tı kulo nwannzan-nwannzan nın asʋ, ɔ kə fa yí kə sie Nyanmıan awulo nın anun sua nın ati sʋ anwunno.

6 Yí nwan: "Sɛ Nyanmıan Awa y'ɔ le wɔ́ sakpa a, anın kulu tə ası. Afı b'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nın anun kɛ:
Wɔ́ dunman nun, Nyanmıan 'ba man yí mməfʋɛ'n-mə atın
kɛ bɛ sɔ́ wɔ́ bɛ́ sa nun
nán wɔ́ ja a mgbula man ɛbʋɛ."

7 Mə Abənsanmʋn hanlın sə'n, Zozi nwan: "B'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nın anun kɛ:

N'ɛ sɔ yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n nɪan.”

8 Ɛsɛ Abɔnsanmʊn kɔ fa Zozi kɔ hɔ bʊka kannganlaun kpa kʊn asʊ. Ɔ kɔ yɪ mân nɪn anun mmelemgbin mân'n-mɔ kʊalaa nʊn bɛ́ anunminnyanmʊn'n ɔ kɔ hele yí.

9 Yí nwan: “Sɛ ɛ tu tɔ mín ja nun ɛ sʊ mín an, mɪn 'fa ɛhɪ kʊalaa mɪn man wɔ́.”

10 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “*Satan, kɔ! Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:

Yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n,
yí ngʊnmɪn cein y'ɔ di kɛ ɛ sʊ yí ɔ.”

11 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ'n, afɪ Abɔnsanmʊn kɔ yaci yí. Nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bʊka yí.

Zozi 'ba bɔ yí junman nɪn abʊ Galile mân nɪn anun
(Maakɪ 1.14-15, Luku 4.14-15)

12 Ɛhɪ, Zozi 'tie a, b'a tʊ Zʊan fiadɪ. Zozi kɔ hɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ.

13 Ɔ'a ndanlan man Nazalɛtɪ kulo nɪn asʊ. Nan ɔ hɔlɪ tanlanlɪn kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kapɛɛnawɔmʊn nɪn asʊ. Kulo sɔ'n wɔ Galile asue nɪn anʊan, Zabulʊn nʊn Nɛfʊtali etin dɪɛ nɪn asʊ.

14 Ɔ yɔlɪ sɔ maan ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ *Ezayi hanlɪn yí daba'n kpɪnlɪn sʊ. Yí nwan:

15 *Zabulʊn nʊn Nɛfʊtali amma*
nʊn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Asue Kpili nɪn anʊan ɛlɔ
dede ɔ kɔ ju asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ ebue kʊn,
ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Galile mân nɪn anun
mɔ bɛ́ dɔʊn bɛ tɪ man Zufʊ'n,
16 *menian sɔ'n-mɔ mɔ bɛ gua awosin nɪn anun'n,*
bɛ 'ba nwun kanlannɪɛ kpili kpa kʊn!
Yê m'ɔ tʊ de bɛ́ mɔ bɛ gua ewue mân tuun nɪn anun'n,
kanlannɪɛ'n 'ba ta lɪka sɔ'n!

17 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n yê Zozi bɔlɪ Nyanmɪan junman nɪn abʊ ɔ. Yí nwan: “Ɛmɔ nún bɛ́ nwʊn bɛ yáci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ Anwunno Belemgbin elie mɛlɛ nɪn a kpunnge!”

Zozi 'ba fɛlɛ menian nnan mɔ bɛ cɪ ejue yí nwʊn
(Maakɪ 1.16-20, Luku 5.1-11)

18 Mɔ Zozi 'sɪn Galile asue nɪn anʊan'n, ɔ kɔ nwun anianman nnyuan. Kʊn li Simʊn, bɛ fɛlɛ yí biekun Pɪɛlɪ, ɔ nʊn yí nianman Andele. Anɪn bɛ lɛ gua dada, ɔ sanlɪn kɛ bɛ tɪ asufuɛ.

19 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ bála bɛ sí mín sʊ, nán mɪn 'ba man ɛmɔ fɛfɛlɛ menian bɛ man mín.”

20 Kɛ Zozi anʊan 'tɔ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ dada'n-mɔ ɛbɛlɛ bɛ kɔ si yí sʊ.

21 Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ yí nyunnun kaan, ɔ 'tʊ yí nyɪn an, ɔ kɔ nwun anianman nnyuan mmiekun-mɔ. Bɛ tɪ Zebede amma. Kʊn li Zʊakɪ yê kʊn kʊsʊ li Zʊan. Anɪn bɛ nʊn bɛ́ sɪ Zebede bɛ

gua ɛlɛɛ nɪn anun, bɛ lɛ kpʋnmgba bɛ́ dada'n-mɔ anun. Zozi kɔ
fɛlɛ bɛ́.
22 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ sɪ Zebede nʋn ɛlɛɛ nɪn ɛbɛlɛ bɛ kɔ si
Zozi sʋ.

Zozi 'ba nanndɪ Galile mân'n lɪka kʋalaatin
(Luku 6.17-19)

23 Ɛhɪ, Zozi nanndɪ Galile mân'n lɪka kʋalaatin. Ɔ kekele
menian'n-mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn
sua'n-mɔ anun. Ɔ bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn
Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kele bɛ́, ɛsɛ menian mɔ ewue ngacile ngacile
kʋalaa lɛ kun bɛ́, ɔ nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ b'a bubu'n, ɔ man bɛ́
nwʋn sa.
24 Ɛhɪka ati, Zozi dunman'n kɔ fa Sili mân bɔndɪn'n. Bɛ fa bɛ́
mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa lɛ kun bɛ́'n bɛ bɛlɛ Zozi: bɛ́ mɔ
bɛ́ nwʋn fʋfʋ bɛ́ o, bɛ́ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ bɛ́ nun o, bɛ́ mɔ bɛ
tɔ mgbutie o, ɔ nʋn bɛ́ mɔ b'a bubu o, ɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn
sa.
25 Menian dɔʋn kpa si yí sʋ. Mmie-mɔ fi Galile, mmie-
mɔ fi mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu nɪn anun, mmie-mɔ fi
Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ ɔ nʋn Zude mân nun ɔ nʋn mân'n
m'ɔ wɔ asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ nɪn anun.

5

Zozi 'ba fʋ bʋka kʋn asʋ

ɔ kekele yí menian'n-mɔ Nyanmɪan ninnge

1 Mɔ Zozi nwunlin meninsʋnman'n, ɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ, ɔ kɔ
tanlan asɪ. Yí menian'n-mɔ kɔ kpʋ yí,
2 ɔ kɔ hehele bɛ́ Nyanmɪan ninnge. Yí nwan:

Nyila nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.20-23)

3 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ sɪ yí fɔ́ún kɛ Nyanmɪan anyunnun bɛ tɪ
wawɛ nun ehianfʋɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ Anwunno Belemgbin Mân'n
tɪ bɛ́ dɪɛ.
4 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ́ lʋa a bɔ bɛ́ nwʋn'n. Ɔ sanlɪn kɛ
Nyanmɪan 'ba cɪcɪ bɛ́ lʋa.
5 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ'n. Ɔ sanlɪn kɛ
Nyanmɪan 'ba fa asɪɛ'n sie bɛ́ ajâ.
6 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ yɔ biala bɛ bu mân'n sɛsɛ kɛ Nyanmɪan
lɛ kpʋnndɛ yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan 'ba man bɛ́ yí nwʋn
anwʋnsɛlɛ kpa.
7 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ nwun bɛ́ manngʋn'n-mɔ anwʋn an-
wunnvoe'n. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan kʋsʋ 'ba nwun bɛ́ nwʋn
anwunnvoe.
8 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ fa bɛ́ ahʋnlɪn'n kʋalaa bɛ kulo
Nyanmɪan bɛ yɔ like m'ɔ kulo'n. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ 'ba nwun
Nyanmɪan.

9 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ man bɛ́ manngʋn-mɔ tanlan anzʋnunjɔ
nun'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba fa bɛ́ yɔ yí mma.
10 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ bu mân'n sɛsɛ kɛ Nyanmıan lɛ
kpʋnndɛ'n mɔ yí ti bɛ lɛ kele bɛ́ yalɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno
Belemgbin Mân'n tı bɛ́ dıɛ.
11 “Nyila hán ɛmɔ mɔ bɛ tı mín menian'n. Mɛlɛ mɔ menian'n-
mɔ 'kpɛ ɛmɔ nzʋba, bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ kpɛ ɛsʋan
ngacile biala bɛ tʋ ɛmɔ abʋ'n,
12 ɛmɔ lí fɛ, bɛ mán bɛ́ nwʋn té bɛ́! Ɔ sanlın kɛ nyanmıansʋ
ɛlɔ, ɛmɔ ahatua'n tı kpili kpa. Asannan nán b'a wʋ ɛmɔ'n,
ahʋlʋwa'n mɔ bɛ helelı mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ daba'n, yí kʋnmgba
nın ala yê bɛ 'kele ɛmɔ kʋsʋ ɔ.

Njın nʋn kanlannıɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 9.50; 4.21, Luku 14.34-35)

13 “Asıɛ nın asʋ ɛwa, ɛmɔ tı kɛ njın m'ɔ man like nzɛcı man ɔ.
Nan sɛ njın'n ta a, bɛ 'yɔ sɛ nán b'a man ɔ'a yɔ kalʋ-kalʋ biekun?
Bɛ ngʋala man yí like fíí kón yɔ. Ası ala yê bɛ ju bɛ gua bɛ man
menian'n-mɔ tetia sʋ ɔ.
14 “Eyuadı nın anun, ɛmɔ tı kɛ kanlannıɛ. Kulo mɔ bɛ kɔ si yí
bʋka sʋ'n, kulo sɔ'n, ɔ nvıa man.
15 Sɛ bɛ sɔ kanlannıɛ a, bɛ nva man like bɛ mmutu man sʋ.
Nan bɛ sɔ bɛ sie like sʋ anwunno sua nın anun maan ɔ ta bɛ́
kʋalaa bɛ nwun ası.
16 Menian'n-mɔ anyunnun, ɔ di kɛ ɛmɔ ta kɛ kanlannıɛ maan
bɛ nwun ɛmɔ nyɔlıɛ kpa'n nán b'a yı ɛmɔ Ası m'ɔ wɔ anwunno
nın ayɛ.

Moyizı mala nın anwʋn ɛjɔlɛ'n

17 “Nán bɛ jʋnlın kɛ m'an a *Moyizı mala'n nʋn
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ngehele nın abʋsʋ enunnuan. Nán yí
enunnuan ati yê m malı ɔ. Nan m malı kɛ mın 'ba maan ɔ kpın
sʋ.
18 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ mɔ anwunno
nʋn ası tɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ mgbɔcı man abesede nzɔlɛ'n m'ɔ tı kaan
tala nzɔlɛ'n-mɔ kʋalaatin m'ɔ wɔ mala nın anun'n, anaan nun
ɛjɔlɛ kpɔlɛ kaan sʋa bɛ ndʋ man. Ɔ 'ka ɛbɛlɛ sɔ dede ɔ kɔ ju mân
nın ayuelıɛ.
19 Yí sɔ ati, sʋanlan m'ɔ kɔ tʋn mala'n nunhan m'ɔ tı kaan ɔ
tala bɛ́ kʋalaa'n, nán sɛ ɔ kele menian'n-mɔ kɛ bɛ nían yí dıɛ
nın asʋ bɛ yɔ́ bie a, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'kaci kaan ɔ tala Anwunno
Belemgbin Mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaatin. Sʋanlan
kʋsʋ m'ɔ di mala nın asʋ, mɔ ɛsɛ ɔ kele menian'n-mɔ maan
bɛ di sʋ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'kaci sʋanlan kpili wɔ Anwunno
Belemgbin Mân nın anun.
20 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a mmɔ man bala kpa m'ɔ
sɔ Nyanmıan anyın b'a ndala man *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ

nʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ a, Nyanmɪan ngɔ man man ɛmɔ atɪn maan bɛ ngɔ wʋlʋ man yí mân nɪn anun ɛlɔ.

Ɛya ɛfɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

21 “Ɛmɔ tɪlɪ kɛ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmɔ anan-mɔ kɛ: *Ɛ ngɔ li man awue*, yí ti, sʋanlan m'ɔ kɔ li awue'n, bɛ sánman yí bɛ mán kpain'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n.

22 Nan mín dɪɛ, mín nwan: Sʋanlan m'ɔ kɔ fɛ yí manngʋn anwʋn ɛya'n, ɔ fata nzanman. M'ɔ kɔ se yí manngʋn kɛ: ‘Laka!’ (Ɔ tɪ *ebele anɪɛ, yí bʋ y'ɔ le ‘ati to’), sʋanlan sɔ'n, ɔ fata ahɪnlɪnnvie. Yê sʋanlan m'ɔ kɔ se yí manngʋn kɛ: ‘Sɛnvʋɛ!’, yí kʋsʋ ɔ fata kɛ bɛ tʋ yí sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun.

23 “Yí sɔ ati, sɛ ɛ 'fa like kɔ man Nyanmɪan, sɛ ɛ ju Nyanmɪan awulo nɪn anun lɪka mɔ bɛ yɪ tɛɛ'n nán ɛ kacɪ kɛ a se wó manngʋn bie sa a,

24 anɪn wó like'n mɔ ɛ 'fa man Nyanmɪan'n, yaci yí ɛbɛlɛ, kɔ tʋa wó manngʋn'n bɛ sésie bé afian, nán afɪ a sa a fa wó like nɪn a man Nyanmɪan.

25 “Sɛ sʋanlan bie kɔ sanman wó, mɔ ɛmɔ kɔ fa atɪn'n mɔ bɛ lɛ kɔ'n, ɛbɛlɛ ala, tʋa yí, ɛmɔ sésie ɛjɔlɛ sɔ'n bɛtɛɛ sʋ, nán ɔ'a nva man wó ɔ'a mman man kpain'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n, nán yí kʋsʋ ɔ'a nva man wó ɔ'a mman man nzalafʋ'n, nán b'a ndʋ man wó fiadɪ.

26 Nɪan, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wó kɛ sɛ ɛ yuelɪ man yí kalɛ'n kʋalaatin tua a, sɛ yí babulu kʋn bɔbɔ ka wó sʋ a, ɛ fi fiadɪ sua nɪn anun ɛ ngɔ fite man lé.

Ajaa ɛtʋan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

27 “Bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yé nan-mɔ kɛ: *Ɛ ngɔ tʋn man ajaa.*

28 Nan mín dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ hulo balasua m'ɔ tɪ man yí yɪ mɔ yí nwʋn nna ajʋnlɪn kɔ a yí ti anun'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ'a tʋn ajaa yí ahʋnlɪn nɪn anun dada angʋnmɪn.

29 Sɛ wó nyɪn fama'n yê ɔ cʋɪn wó kɔ ɛtɛ nɪn anun an, tu yí tʋ mʋa. Sɛ ɛ minlin wó nwʋnnaan'n lɪka bie nán ɛ nyan ngʋan an, ɔ tɪ kpa ɔ tala kɛ wó munmuan'n kʋalaa kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun.

30 Sɛ wó sa fama'n yê ɔ cʋɪn wó kɔ ɛtɛ nɪn anun an, kpɛ tʋ mʋa. Sɛ ɛ kpɛ wó sa'n kʋn nán ɛ nyan ngʋan an, ɔ tɪ kpa ɔ tala kɛ ɛ kɔ fa yí nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun.

Eyila nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.9, Maakɪ 10.11-12, Luku 16.18)

31 “Ɛsɛ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yé nan-mɔ kɛ: *Sɛ sʋanlan kʋn kulo kɛ ɔ yila yí yɪ a, anɪn ɔ hélɛ kalata m'ɔ kele kɛ b'a yila'n ɔ fá mán yí.*

32 Nan mín dɪɛ, mín nwan: Belenzua kʋn mɔ yí yɪ a mmɔ man bian, sɛ ɔ yila yí maan belenzua fʋfɔlɛ ja yí a, anɪn ɔ'a man

balasua nɪn a tʊn ajaa. Yɛ̂ sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kɔ ja balasua mɔ yí hun a yila yí'n, anɪn sʊanlan sɔ nɪn a tʊn ajaa.

Ndâ ɛhan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

33 "Ɛmɔ tɪlɪ kɛ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yɛ́ nan-mɔ kɛ: *Like mɔ ɛ kɔ han ndâ wɔ Nyanmɪan anyunnun kɛ ɛ 'yɔ'n, n'ɛ kpɔ ndâ'n, nan yɔ like sɔ'n sakpa.*

34 Mín dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nán bɛ kan ndâ bɔbɔ fíí. Nán bɛ kan ndâ bɛ fa anwunno nɪn adanzɪɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɛlɔ yɛ̂ Nyanmɪan belemgbin bia'n wɔ ɔ.

35 Nán bɛ kan ndâ bɛ fa asɪɛ nɪn adanzɪɛ, ɔ sanlɪn kɛ asɪɛ'n tɪ Nyanmɪan bia m'ɔ sesie yí ja sʊ ɔ. Nán bɛ kan ndâ bɛ fa Zoluzalɛmʊn kulo nɪn adanzɪɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɛbɛlɛ tɪ Nannan Nyanmɪan Kpili kulo.

36 Nán bɛ kan ndâ bɛ fa sʊanlan ati nɪn adanzɪɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ngʊala man kɛ bɛ man bɛ́ ti enyuan kʊnmgba cein fi fufue anaan bile.

37 Ɛmɔ hán yí tika kɛ: 'Yuo' anaan 'Cɛcɛ.' Yí nzin dɪɛ'n kʊalaa mɔ bɛ kan bɛ gua sʊ'n, ɔ fi Abɔnsanmʊn ɛlɔ.

Bɛ́ mɔ bɛ kele yɛ́ yalɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.29-30)

38 "Ɛsɛ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yɛ́ nan-mɔ kɛ: *Sɛ sʊanlan bɔ wɔ́ nyɪn kʊn an, bɔ yí dɪɛ'n bie sie yí bʊsʊ. Sɛ sʊanlan tu wɔ́ je kʊn an, tu yí dɪɛ'n bie sie yí bʊsʊ.*

39 Nan mín dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ sʊanlan yɔ ɛmɔ ɛtɛ a, nán bɛ yɔ bie bɛ sie yí bʊsʊ. Sɛ sʊanlan kpacɪ wɔ́ nyɪn fama nɪn asʊ a, kaci bɛ̂'n maan ɔ kpácɪ sʊ.

40 Sɛ sʊanlan bie sanman wɔ́ nán yí nwan ɔ 'de wɔ́ taladɪɛ'n mɔ ɛ wula yí bʊ nɪn an, fa mɔ ɛ wula yí sʊ'n kʊsʊ bʊka sʊ man yí.

41 Sɛ mân mgbain'n-mɔ bie fa yí ninnge tinndin wɔ́ kɛ ɛ súa ɛ hɔ́ sóman yí atɪn cilo kʊn an, kɔ dede ju cilo nnyuan.

42 Sʊanlan sɛlɛ wɔ́ like a, fa man yí. Sɛ sʊanlan kulo kɛ ɔ fɛ wɔ́ like a, n'ɛ yɔ yí abɔlɛ.

Ehulo m'ɔ di kɛ yɛ kulo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yɛ́ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.27-36)

43 "Ɛmɔ tɪlɪ kɛ bɛ́ nwan: *Kulo wɔ́ manngʊn,* nán kpɔ sʊanlan m'ɔ kpɔ wɔ́'n.

44 Nan mín dɪɛ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ húlo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n. Ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ kele ɛmɔ ahʊlʊwa'n,

45 nán ɛmɔ a kaci ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno nɪn amma. Afɪ Nyanmɪan man eyua'n fi ɔ man meninkpa'n-mɔ nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin. Ɔ man esue'n tɔ ɔ man bɛ́ mɔ bɛ bɔ bala kpa ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n.

46 Sɛ bɛ́ mɔ bɛ kulo ɛmɔ nɪn ala yɛ̂ ɛmɔ kulo bɛ́ a, anɪn nzu
nvasʊɛ dɪɛ yɛ̂ ɛmɔ nyan yí wɔ Nyanmɪan ɛlɔ ɔ? Ɛtɛfʊɛ kɛ bɛ́ mɔ
bɛ dide ajule'n, kɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ yɔ yí nɪn ala anɪn.
47 Sɛ ɛmɔ anianman'n-mɔ ala yɛ̂ ɛmɔ bisa bɛ́ ahɪn an, anɪn
nzu like kpili dɪɛ yɛ̂ ɛmɔ a yɔ ɔ? Bɛ́ mɔ bɛ nne man Nyanmɪan
bɛ nni man'n, kɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ yɔ yí nɪn ala anɪn.
48 Yí sɔ ati, kɛmɔ ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ anwunno'n tɪ sʊanlan kpa'n,
ɛmɔ kʊsʊ káci meninkpa.

6

Ehianfʊɛ'n-mɔ like ɛman nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

1 "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa! Nán bɛ yɔ ninnge mɔ Nyanmɪan
kulo'n bagua nɪn anun maan menian'n-mɔ kʊalaa nwun ɛmɔ.
Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ nnyan man ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn
asa nun like fíí.
2 "Yí sɔ ati, sɛ ɛ 'man ehianfʊɛ'n-mɔ esika a, n'ɛ bɔ wɔ́ nwʊn
kpayɛ kɛ apoo mma'n-mɔ yɔ yí Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ
anun'n ɔ nʊn gua'n-mɔ asʊ'n. Bɛ yɔ sɔ bɛ man menian'n-mɔ fʊa
bɛ́. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ bɛ́ ahatua dɪɛ nɪn ala
y'ɔ le bɛ́ dunman'n mɔ bɛ lɛ bɔ'n.
3 Nan wɔ́ dɪɛ, sɛ ɛ 'fa esika ɛ man ehianfʊɛ'n-mɔ a, n'ɛ man wɔ́
manngʊn'n muonun mɔ ɛ nʊn yí nanndɪ'n nwun nun.
4 Man wɔ́ acɛdɪɛ sɔ'n há nvɪalɪɛ nun. Ɛbɛlɛ nɪn anun yɛ̂
Nyanmɪan m'ɔ tɪ wɔ́ Sɪ m'ɔ nwun mɔ a yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ
'man ɛ nyan yí nwʊn ahatua ɔ.

Asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 11.2-4)

5 "Sɛ ɛmɔ 'yɔ asɔnɪn an, nán bɛ yɔ kɛ apoo mma'n-mɔ yɔ yí'n.
Bɛ kulo nzisi ejinlan bɛ yɔ asɔnɪn Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ
anun nʊn gua'n-mɔ ayialɪɛ nɪn asʊ maan menian'n-mɔ kʊalaa
nwun bɛ́. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ b'a nyan bɛ́
ahatua'n dada angʊnmɪn.
6 Nan wɔ́ dɪɛ, sɛ ɛ 'yɔ asɔnɪn an, wʊlʊ wɔ́ sua nɪn anun, nyin
wɔ́ nzin anʊan, nán sɛlɛ wɔ́ Sɪ m'ɔ wɔ wɔ́ lɪka mɔ ɛ fɪa'n. Yɛ̂ wɔ́
Sɪ m'ɔ nwun like mɔ ɛ lɛ yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'ba man ɛ nyan yí
nwʊn ahatua.
7 Sɛ ɛmɔ 'yɔ asɔnɪn an, nán bɛ kan ndɪnndɪɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzʊ
man Nyanmɪan'n yɔ yí'n. Bɛ jʊnlɪn kɛ bɛ 'kan yí nwala nwala
nán Nyanmɪan a tɪ.
8 Nán bɛ yɔ kɛ bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan m'ɔ tɪ ɛmɔ Asɪ'n, like
mɔ ɛmɔ kɔ hian yí nwʊn'n, ɔ di mʊa ɔ nwun yí kʊalaaka nán
ɛmɔ a sɛlɛ yí like sɔ'n.
9 "Nan ɛ 'nwun kɛ ɛmɔ kpín bɛ yɔ́ asɔnɪn'n:
Yɛ́ Sɪ mɔ ɛ wɔ anwunno, man yɛ fá anyɪnnzɔ
yɛ bɔ́ wɔ́ dunman nwannzan-nwannzan'n.

10 Man wɔ́ belemgbin elie mɛlɛ'n jú.
Man yɛ yɔ́ wɔ́ kunnun like asɪɛ nɪn asʊ ɛwa
kɛ bɛ yɔ yí wɔ nyanmɪansʊ ɛlɔ'n.
11 Man yɛ́ ɛnɛ cɪan nɪn anwʊn alɪɛ.
12 Fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce yɛ́ kɛ
yɛ́ kʊsʊ yɛ fa yɛ ce bɛ́ mɔ bɛ fʊn yɛ́'n.
13 N'ɛ yaci Abɔnsanmʊn maan ɔ laka yɛ́,
nan de yɛ́ fi yí sa nun.
[Ɔ sanlɪn kɛ belemgbin elie'n,
ɔ nʊn tunmin'n, ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n,
ɔ tɪ wɔ́ dɪɛ daa. Amɪn.]
14 "Afɪ sɛ ɛmɔ yaci bɛ́ manngʊn'n-mɔ ɛtɛ'n-mɔ ce bɛ́ sakpa a,
ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ nyanmɪansʊ'n, ɔ 'fa ɛmɔ kʊsʊ dɪɛ'n-mɔ ɔ ce ɛmɔ.
15 Nan sɛ ɛmɔ nva man bɛ́ manngʊn'n-mɔ ɛtɛ dɪɛ'n-mɔ nje
man bɛ́ a, ɛmɔ Asɪ'n kʊsʊ ngɔ fa man ɛmɔ ɛtɛ dɪɛ'n-mɔ ɔ ngɔ hye
man ɛmɔ.

Abuala nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

16 "Sɛ ɛmɔ lɛ di abuala a, nán bɛ yɔ bɛ́ nyunnun koun-koun
kɛ apoo mma'n-mɔ yɔ yí'n. Bɛ yɔ bɛ́ nyɪn nɪn anun koun-koun
bɛ man menian'n-mɔ kʊalaa nwun kɛ bɛ lɛ di abuala. Mɪɪn
kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ b'a nyan bɛ́ ahatua'n dada
angʊnmɪn.
17 Nan wɔ́ dɪɛ, mɛlɛ mɔ ɛ lɛ di abuala'n, nwunnzin wɔ́
nyunnun, toli wɔ́ ti nɪn anun,
18 nán menian'n-mɔ a nnwun man kɛ ɛ lɛ di abuala. Wɔ́ Sɪ'n
m'ɔ wɔ nvɪalɪɛ nun'n, yí ngʊnmɪn cein ɔ kɔ nwun yí. Yê wɔ́ Sɪ'n
m'ɔ nwun mɔ ɛ lɛ yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'ba man ɛ nyan yí nwʊn
ahatua.

Anwʊndɪɛ kpa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 12.33-34)

19 "Nán bɛ kpʊ́nndɛ mân ɛhɪ anun anwʊndɪɛ'n. Mân ɛhɪ anun
ɛwa, ngakʊba di, ngannɔlɛ kan yí, awofʊɛ'n-mɔ bubu anʊan bɛ
wua.
20 Nan bɛ kpʊnndɛ nyanmɪansʊ anwʊndɪɛ dɪɛ'n. Nyanmɪansʊ, ngakʊba nnʊn man ɛlɔ bɛ nni man, ngannɔlɛ nnʊn man ɛlɔ, awofʊɛ nnʊn man ɛlɔ nán b'a bubu anʊan b'a wua.
21 Ɔ sanlɪn kɛ lɪka mɔ wɔ́ anwʊndɪɛ'n wɔ'n, ɛbɛlɛ kʊsʊ yê wɔ́
ahʊnlɪn'n wɔ ɔ.

Anyɪan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 11.34-36)

22 "Bɛ́ nyɪn'n tɪ kɛ anwʊnnaan nɪn asʊ kanlannɪɛ: sɛ wɔ́ nyɪn'n
tɪ kpa a, wɔ́ nwʊnnaan'n lɪka kʊalaatin wɔ jawe nun.
23 Nan sɛ wɔ́ nyɪn'n sin an, anɪn wɔ́ nwʊnnaan'n lɪka
kʊalaatin wɔ awosin nun. Sɛ kanlannɪɛ'n m'ɔ wɔ wɔ́ nun'n tɪ

awosin an, nwun yí kɛ awosin'n mɔ ɛ wɔ nun'n tɪ awosin kpili kpa.

Mɪnlɪan nnyuan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 16.13)

24 “Sʋanlan kʋn ngʋala man kɛ ɔ sʋ mɪnlɪan nnyuan. Sɛ ɔ sʋ mɪnlɪan nnyuan an, ɔ 'kpɔ kʋn nán ɔ kulo kʋn. Yí nyɪn 'sɔ kʋn yɛ́ ɔ 'tu yí nyɪn sa kʋn. Ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ ka sʋ bɛ sʋ Nyanmɪan nán b'a sʋ esika.

Nzusue nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 12.22-31)

25 “Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Nán bɛ susu alɪɛ mɔ ɛmɔ 'di nɪn anwʋn, ɔ nʋn nzue mɔ ɛmɔ 'nʋn nɪn anwʋn. Ɛsɛ nán bɛ susu taladɪɛ mɔ ɛmɔ 'wula nɪn anwʋn. Asʋ ngʋan'n tɪ man kpa ndala man alɪɛ nɪn ɔ? Yê anwʋnnaan'n ndala man taladɪɛ nɪn ɔ?

26 Ɛmɔ nían nnʋnman'n-mɔ. Bɛ nnua man like fíí, bɛ ngɔ man ebo sʋ bɛ nva man alɪɛ fíí, bɛ nva man alɪɛ bɛ nzie man, nan kʋsʋ ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ anwunno'n, ɔ gua bɛ́ nʋan alɪɛ! Ɛmɔ anwʋn cian kpa tala nnʋnman'n-mɔ.

27 Ɛmɔ anun benin yê ɔ kʋala ɔ susu yí ngʋan nɪn anwʋn dede ɔ gua sʋ bie ɔ?

28 Nán nzukɛ ati yê ɛmɔ di taladɪɛ mɔ ɛmɔ 'wula nɪn anwʋn yalɛ ɔ? Ɛmɔ nían kɛ ebo nɪn anun ndile'n-mɔ mɔ bɛ le ndetele'n-mɔ kpɪn fifi'n. Bɛ nni man junman, bɛ nnwʋn man taladɪɛ.

29 Nan kʋsʋ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ belemgbin Salomʋn muonun nʋn yí anyanbɛnwʋn'n m'ɔ nyanlɪn yí'n, taladɪɛ m'ɔ tɪ kanlanman kɛ ndetele'n-mɔ'n, ɔ'a nwula man bie lé.

30 Ndile'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ebo nɪn anun ɛnɛ, mɔ ɛhɪnman bɛ 'ju bɛ́ bɛ gua sîn nun'n, sɛ Nyanmɪan sesie bɛ́ sʋa, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngɔ nɪan man ɛmɔ ɔ ngɔ tala man bɛ́ ɔ? Ɛmɔ dedi'n tɪ kaan!

31 Yí sɔ ati, nán bɛ di yalɛ bɛ kan kɛ: Nzukɛ yê yɛ 'di ɔ? Nzukɛ yê yɛ 'nʋn ɔ? Taladɪɛ benin yê yɛ 'wula ɔ?

32 Bɛ́ mɔ bɛ nzʋ man Nyanmɪan'n, bɛ́ yê cɪan daa bɛ susu ninnge ɛhɪ-mɔ anwʋn ɔ. Nan ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n, ɔ sɪ kɛ ɛmɔ a hian ninnge sɔ'n-mɔ anwʋn.

33 Yí ti, ɛmɔ lí mʋa bɛ kpʋ́nndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ nʋn asɪtanlan'n m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n, nán Nyanmɪan 'ba fa ninnge'n kʋalaa m'ɔ ka'n ce ɛmɔ.

34 Yí sɔ ati, nán bɛ jʋnlɪn ɛhɪnman alíɛ dɪɛ nɪn anwʋn. Alíɛ'n muonun yê ɔ 'di ɛjɔlɛ'n m'ɔ kɔ a nun nɪn ɔ. Nunhan ɛjɔlɛ'n kʋalaa tɪ yí ɛjɔlɛ.

7

Sʋanlan ndɛɛ ebua nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.37-42)

1 “Nán bɛ bua bɛ́ manngʋn'n-mɔ ndɛɛ nán Nyanmɪan kʋsʋ a
mmua man ɛmɔ ndɛɛ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ, kɛ ɛmɔ kɔ kpɪn kɔ bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n yɛ̂
Nyanmɪan kʋsʋ 'nɪan sʋ ɔ bua ɛmɔ ndɛɛ ɔ. Ɛsɛ kɛ ɛmɔ kɔ kpɪn kɔ
susu kɔ man bɛ́ manngʋn'n-mɔ'n yɛ̂ Nyanmɪan 'nɪan sʋ ɔ susu
man ɛmɔ ɔ.
3 “Ɔ yɔ sɛ mɔ tabua munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́ manngʋn nɪn
anyɪn nɪn asʋ'n yɛ̂ ɛ nwun yí, nan kʋsʋ ɛ nnwun man tabua
ebue'n m'ɔ la wɔ́ nyɪn dɪɛ nɪn asʋ'n?
4 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʋala ɛ se wɔ́ manngʋn kɛ: ‘Jinlan maan n yí
tabua munmuin'n m'ɔ la wɔ́ nyɪn nɪn asʋ'n’, kʋsʋ anɪn tabua
ebue kʋn la wɔ́ nyɪn dɪɛ nɪn asʋ.
5 Ɛ bɔ wɔ́ nwʋn apoo, di mʋa yɪ tabua ebue'n m'ɔ la wɔ́ nyɪn
nɪn asʋ'n, nán a nwun asɪ a yɪ tabua munmuin kaan'n m'ɔ la
wɔ́ manngʋn nɪn anyɪn nɪn asʋ'n.
6 “Like m'ɔ tɪ nwannzan-nwannzan'n, nán bɛ fa bɛ man
njʋa'n-mɔ di. Sɛ ɛmɔ fa man bɛ́ a, bɛ 'kpɛ bɛ́ nyɪn bɛ sosua
ɛmɔ nun. Nán bɛ ju bɛ́ kɔmɪn afile'n-mɔ bɛ gua mgbolike'n-mɔ
anyunnun. Sɛ ɛmɔ ju bɛ́ kɔmɪn afile'n-mɔ bɛ gua mgbolike'n-
mɔ anyunnun an, bɛ 'tetia sʋ.

Ɛmɔ sɛ́lɛ, bɛ kpʋ́nndɛ, bɛ bɔ́ anʋan'n
(Luku 11.9-13)

7 “Ɛmɔ sɛ́lɛ nán b'a fa b'a man ɛmɔ. Ɛmɔ kpʋ́nndɛ nán b'a
nwun yí. Ɛmɔ bɔ́ anʋan'n nán b'a tike.
8 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ sɛlɛ like'n, bɛ 'fa bɛ man yí.
9 Sʋanlan m'ɔ kɔ kpʋnndɛ'n, ɔ 'nwun yí. Sʋanlan m'ɔ kɔ bɔ
anʋan'n, bɛ 'tike. Ɛmɔ anun benin yɛ̂ sɛ yí wa sɛlɛ yí kpaʋn an,
ɔ fa ɛbʋɛ man yí ɔ?
10 Anaan sɛ ɔ sɛlɛ yí ejue kʋn an, ɔ fa owo man yí ɔ?
11 Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ'n, ɛmɔ sɪ ninnge mgbakpa fa man bɛ́
mma'n-mɔ. Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n, sɛ sʋanlan
sɛlɛ yí like a, ɔ nva man like kpa ɔ mman man yí ɔ?

Mala kpa nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.31)

12 “Like mɔ *Moyizɪ mala'n nʋn Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ kalata'n kele'n y'ɔ le kɛ: Like kʋalaa mɔ ɛmɔ kulo kɛ ɛmɔ
amanngʋn'n-mɔ yɔ́ mán ɛmɔ'n, ɛmɔ kʋsʋ yɔ́ like sɔ'n bie mán
bɛ́.

Anʋan nnyuan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 13.24)

13 “Ɛmɔ wʋ́lʋ anʋan fɪtɪɪ nɪn anun. Afɪ anʋan tɛtɛlɛ'n ɔ nʋn
akpɔ fanvalaʋn'n, bɛ kele ewue atɪn. Ɛbɛlɛ yɛ̂ menian dɔʋn kpa
sɪn ɔ.
14 Nan anʋan fɪtɪɪ'n nʋn akpɔ bɔhyʋɪ'n, bɛ kele ngʋan atɪn. Bɛ́
mɔ bɛ nwun yí bɛ sɪn sʋ'n, b'a nzʋn man.

Ato mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.43-44)

15 “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ ato mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anwʋn.
Bɛ fa bʋa kpolo bɛ wula bɛ ba ɛmɔ anwʋn. Nan bɛ́ kunnun an,
bɛ tɪ kɛ bedi aminlefʋɛ kpa.
16 Bɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ anun yɛ̂ ɛmɔ 'ba fa nwun bɛ́ ɔ. Bɛ ndɪ man
divɪn mma ndile mmowe sʋ, yɛ̂ bɛ ndɪ man *figi mma eminlan
mmowe sʋ.
17 Baka kpa biala su mma kpa. Yɛ̂ baka ɛtɛ kʋsʋ biala su mma
ɛtɛ.
18 Baka kpa kʋn ngʋala man kɛ ɔ su mma ɛtɛ. Yɛ̂ baka ɛtɛ kʋsʋ
kʋn ngʋala man kɛ ɔ su mma kpa.
19 Baka biala m'ɔ nzu man mma kpa'n, bɛ 'kpɛ bɛ tʋ sîn nɪn
anun.
20 Ɛhɪka ati, ɔ fi bɛ́ nyɔlɪɛ nɪn anwʋn, ɛmɔ 'ba nwun ato
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ angʋnmɪn.

Mân'n ndɛɛ ebua cɪan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 13.25-27)

21 “Nán bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ fɛlɛ mín: ‘Yɛ́ Mɪn, yɛ́ Mɪn’ yɛ̂ bɛ 'kɔ
Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun ɔ. Nan bɛ́ mɔ bɛ yɔ mín Sɪ
m'ɔ wɔ anwunno nɪn akunnun like'n, bɛ́ ala yɛ̂ bɛ 'kɔ ɛlɔ ɔ.
22 Mân'n ndɛɛ ebua cɪan'n ju a, menian dɔʋn kpa 'ba se
mín kɛ: ‘Yɛ́ Mɪn, yɛ́ Mɪn, wɔ́ dunman nun, yɛ lili Nyanmɪan
kpɔman, yɛ fʋanlɪn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Ɛsɛ wɔ́ dunman nun, yɛ yɔlɪ
asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn!’
23 Ɛbɛlɛ nɪn anun yɛ̂ mɪn 'ba han mɪn kele bɛ́ kɛ: Cɪan bie lé
mɪn nzɪ man ɛmɔ. Ɛmɔ hɔ́ mʋa, ɛmɔ mɔ ɛtɛ yɛ̂ bɛ yɔ'n.”

Sua nnyuan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.47-49)

24 Ɛsɛ Zozi nwan: “Ɛhɪka ati, sʋanlan m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an
han m'an hele ɛmɔ'n, sɛ ɔ nanndɪ sʋ a, anɪn ɔ tɪ kɛ bɛngɛlɛfʋɛ mɔ
ɔ'a si yí sua nɪn ɛbʋɛ sʋ.
25 Esue nɪn a tɔ dede ɔ'a bu asɪ, anwʋnman nɪn a tu sɛlɛ kpa
a si sua'n, nan kʋsʋ kɛmɔ ɔ jin ɛbʋɛ nɪn asʋ'n, ɔ man ɔ'a mmu
man.
26 Nan sʋanlan biala m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han mɔ ɔ'a
nnanndɪ man sʋ'n, anɪn ɔ tɪ kɛ sʋanlan m'ɔ nzɪ man ngɛlɛ, mɔ
ɔ'a si yí sua nɪn anyʋan nɪn asʋ.
27 Esue nɪn a tɔ dede ɔ'a bu asɪ, anwʋnman nɪn a tu sɛlɛ kpa
a si sua sɔ'n. Ɔ'a bubu ɔ'a gua bɔkɔɔ.”

Zozi tunmin'n
(Maakɪ 1.22, Luku 4.32)

28 Mɔ Zozi heheleli bɛ́ Nyanmɪan ninnge sɔ'n-mɔ dede mɔ
yí nʋan tɔlɪ'n, kɛ ɔ kpɪn kekele menian'n-mɔ ninnge'n, ɔ sin bɛ́
nwʋn kpili sʋnman.

29 Ɔ sanlın kɛ yí ngehele'n nʊn *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ dıɛ'n tı man kʊn. Nan ɔ kekele bɛ́ tunmin sʊ.

8

Zozi 'ba man kokobefʊɛ kʊn anwʊn sa
(Maakı 1.40-45, Luku 5.12-16)

1 Mɔ Zozi fi bʊka nın asʊ ɔ juli'n, menian dɔʊn sili yí sʊ.
2 Mɛlɛ sɔ nın anun, kokobefʊɛ kʊn kɔ kpunnge Zozi, ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun, yí nwan: “Yɛ́ Mın, sɛ ɛ kulo a, ɛ kʊala kɛ ɛ man mín nwʊn sa.”
3 Ɔ hanlın sɔ a, Zozi kɔ tınngɛ yí sa'n ɔ kɔ han yí. Yí nwan: “Yuo o, mın kulo, tı akpɔlɛ.” Ɛbɛlɛ ala, kokobefʊɛ nın anwʊn kɔ sa.
4 Mɔ yí nwʊn salı'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: “N'ɛ kan kele sʊanlan fíí, nan kɔ fa wɔ́ nwʊn kele Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ'n. Sɛ ɔ nwun wɔ́ yue a, yı tɛɛ'n mɔ Moyizı helelı'n, nán man bɛ nwún yí kɛ wɔ́ nwʊn a sa.”

Zozi 'ba man nzalafʊ kpain'n kʊn akʊa nın anwʊn sa
(Luku 7.1-10)

5 Mɔ Zozi juli Kapɛɛnawɔmʊn mɔ ɔ 'wʊlʊ kulo nın anun'n, *Lɔmʊn nzalafʊ kpain'n kʊn kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ
6 ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Yɛ́ Mın, mín akʊa'n lɛ wu kpa. Ɔ'a bubu ɔ la awulo ɛlɔ. Yí ti, mın 'sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán yí nwʊn sá.”
7 Mɔ nzalafʊ'n hanlın sɔ'n, Zozi nwan: “Mın 'ba hɔ mın man yí nwʊn sa.”
8 Ɔ nʊn Zozi anʊan mɔ ɔ 'tɔ'n, nzalafʊ kpain'n nwan: “Mín Mın, mın nzɛ nvata man kɛ ɛ ba mín awulo ɛlɔ ɔ. Nan wɔ́ lılı kan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊnmgba cein, nán mín akʊa nın anwʊn 'ba sa.
9 N ne mín nyunnun mgbain mɔ bɛ sie mín yê mín kʊsʊ mın sie mín nzalafʊ'n-mɔ. Sɛ mın se bɛ́ nunhan kʊn kɛ: ‘Kɔ!’ a, ɔ kɔ. Sɛ mın se fʊfɔlɛ kɛ: ‘Bala ɛwa!’ a, ɔ ba. Sɛ mın se mín akʊa'n kʊsʊ kɛ: ‘Yɔ like sʊa!’ a, ɔ yɔ.”
10 Mɔ Zozi tılı nzalafʊ kpain sɔ nın anʊan nun ɛjɔlɛ'n, ɔ sinlin yí nwʊn. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ si yí sʊ'n kɛ: “Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ Izalayɛ mân nın anun ɛwa, sʊanlan m'ɔ le dedi kpili kpa kɛ bian ɛhı'n, n nwunlin man yí nwʊn sʊ.
11 Mın kan mın kele ɛmɔ kɛ menian dɔʊn kpa fi sɛnzɛ afitelıɛ, ɔ nʊn sɛnzɛ atɔlıɛ, bɛ 'ba a Anwunno Belemgbin Mân nın anun, bɛ nʊn Abalahamʊn, Izakı, nʊn Zʊakɔbʊ bɛ 'ba tʊ asaa.
12 Nan bɛ́ mɔ yê ɔ sɛ kɛ ahan bɛ kɔ Anwunno Belemgbin Mân nın anun'n, bɛ 'ju bɛ́ bɛ gua gua nın asʊ awosin nın anun. Ɛbɛlɛ, bɛ 'sun, ɛsɛ bɛ 'kʊan bɛ́ je'n.”
13 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele nzalafʊ kpain'n kɛ: “Kɔ wɔ́ awulo, wɔ́ dedi'n mán wɔ́ sa hán mɔ ɛ lɛ kpʊnndɛ'n.” Mɛlɛ sɔ nın ala, nzalafʊ kpain nın akʊa nın anwʊn kɔ sa.

Zozi 'ba man nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn sa
(Maakɪ 1.29-34, Luku 4.38-41)

14 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ hɔ Pɪɛlɪ awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, anɪn
ebunnun a hyɪ Pɪɛlɪ asebala'n, ɔ la ɛbɛlɛ.
15 Zozi kɔ han Pɪɛlɪ asebala nɪn asa'n, ebunnun'n fi yí nwʋn
kɔ tu. Ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ kpʋnndɛ like kɔ man Zozi kɔ li.
16 Mɔ alíɛ'n tɔlɪ nun'n, bɛ falɪ menian dɔʋn kpa mɔ wawɛ ɛtɛ
wɔ bɛ́ nun bɛ bɛlɛlɪ Zozi. Zozi le yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ fʋan wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ maan bɛ fi menian'n-mɔ anun bɛ kɔ tu. Ɛsɛ ɔ kɔ man
nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋalaa anwʋn kɔ sa.
17 Ɔ yɔlɪ sɔ maan ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ *Ezayi
hanlɪn'n kpɪnlɪn sʋ. Yí nwan:
Ɔ'a fa yɛ́ nwʋn ewue'n ɔ'a man yɛ́ nwʋn a sa.

Bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ si Zozi sʋ'n
(Luku 9.57-62)

18 Ɛhɪ, menian dɔʋn kpa walɪ yialɪ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. M'ɔ
nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ mán bɛ
kpɛ́ asue'n bɛ hó yí nzin ɛlɔ ebue kʋn.
19 Mala nɪn asʋ kpain'n kʋn kpunngelɪ yí nwʋn ɛbɛlɛ a, yí
nwan: “Kpain, lɪka biala mɔ ɛ 'kɔ'n, mɪn 'kɔ bie.”
20 Mɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “Naan'n-mɔ le bɛ́ bɔɛ,
nnʋnman'n-mɔ kʋsʋ le bɛ́ sâ mɔ bɛ da nun ɔ. Nan *Mân Baa'n
le man lɪka m'ɔ da de yí ɛnwʋnmɪan ɔ.”
21 Yí menian'n-mɔ anun kʋn kʋsʋ kɔ se yí kɛ: “Yɛ́ Mɪn, man
mín atɪn maan n gɔ́ n zíe mín sɪ kʋalaaka nán m'an a.”
22 Ɔ hanlɪn sɔ a, Zozi nwan: “Si mín sʋ nán yaci ewue mma
maan bɛ síe bɛ́ mɔ b'a wu'n-mɔ.”

Zozi 'ba gua anwʋnman kpili kʋn asɪ
(Maakɪ 4.35-41, Luku 8.22-25)

23 Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fʋlɪ ɛlɛɛ nɪn anun.
24 Kaan cɛ, anwʋnman kpili kʋn nʋn asutue kɔ tu kɔ si bɛ́.
Mgbaha'n kɔ bɔ nzue kɔ gua ɛlɛɛ nɪn anun dede ɔ ka m'ɔ nʋan
ɔ. Nan ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zozi la ɛlɛɛ nɪn anun ɔ lɛ dafɪ.
25 Yí menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ tinnge yí. Bɛ́ nwan: “Yɛ́ mɪn, de
yɛ́ nán yɛ lɛ wu!”
26 Zozi nwan: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ sulo sʋa'n? Ɛmɔ le man
dedi ɔ?” M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ jʋjɔ aminle sʋ ɔ kɔ
hele anwʋnman'n nʋn asue'n. Ɛbɛlɛ ala, anwʋnman kɔ gua asɪ,
asue kʋsʋ kɔ gua asɪ. Yí kʋalaa kɔ yɔ diin.
27 Ɛjɔlɛ'n sinlin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nwan: “Sʋanlan benin
y'ɔ le ɛhɪ? Ɔ jʋjɔ kele anwʋnman nʋn asue bɔbɔ a, bɛ man yí
anyɪnnzɔ!”

Zozi 'ba fʋan menian nnyuan anun wawɛ ɛtɛ'n-mɔ
(Maakɪ 5.1-20, Luku 8.26-39)

28 Mɔ Zozi kpɛlı asue'n ɔ hɔlı juli yí nzin ɛlɔ'n, Gadala mân
nın anun, mmelenzua nnyuan fi asielıɛ nın asʊ bɛ kɔ fite fite.
Bɛ kɔ a Zozi atın ɛkpa. Menian sɔ'n-mɔ, wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun. Bɛ́
nwʊn esulo kpa, ɔ man sʊanlan fíí ngʊala man atın'n mɔ bɛ wɔ
sʊ nın asʊ sın.
29 Mɔ bɛ walı juli Zozi anyunnun ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ tɛtıan nun. Bɛ́
nwan: "Nyanmıan Awa, nzu ɔ? Ɛ se yɛ́ sɛ? Asʊ a a ɛwa kɛ ɛ 'ba
tua yɛ́ ɛtɛ nın anwʊn kalɛ kʊalaaka nán ndɛɛ ebua cıan nın a ju
ɔ?"
30 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın mgbolike fatule kpili kʊn wɔ mʊa kaan
bɛ lɛ didi.
31 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ sɛlɛ Zozi, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ: "Sɛ ɛ
'fʊan yɛ́ a, man yɛ́ atın maan yɛ hó wúlʊ mgbolike ɛhı-mɔ anun."
32 Zozi nwan: "Ɛmɔ hó!" Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ fite bɛ kɔ hɔ kɔ
wʊlʊ mgbolike'n-mɔ anun. Ɛbɛlɛ ala, mgbolike fatule'n kʊalaa
fi bʊka nın asʊ bɛ le ɛnwanndie bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nın anun
bɛ kɔ nʊan.
33 Menian'n-mɔ mɔ bɛ nıan mgbolike'n-mɔ asʊ'n kɔ nwanndi
bɛ kɔ hɔ kulo, bɛ kɔ han like'n mɔ ɔ'a yɔ mgbolike'n-mɔ, ɔ nʊn
menian'n-mɔ mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun nın anwʊn ɛjɔlɛ bɛ kɔ hele
menian'n-mɔ.
34 Mɔ kulo nın asʊ menian'n-mɔ kʊalaa tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ kpʊ
Zozi. Mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fi bɛ́ mân nın anun ɔ
jásʊ.

9

Zozi b'a man bubuluwafʊɛ kʊn anwʊn sa
(Maakı 2.1-12, Luku 5.17-26)

1 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ fʊ ɛlɛɛ nın anun, ɔ kɔ kpɛ asue'n ɔ kɔ sa
kɔ hɔ yí kulo nın asʊ.
2 Ɔ juli ɛbɛlɛ a, bɛ kɔ sʊa bubuluwafʊɛ kʊn nʊn yí ɛbɛɛ'n kʊalaa
bɛ kɔ bɛlɛ yí. Mɔ Zozi nwunlin kɛ menian sɔ'n-mɔ le dedi'n, ɔ kɔ
se bubuluwafʊɛ'n kɛ: "Mín wa, gua wó ahʊnlın ası. Nyanmıan
a fa wó ɛtɛ nın a hye wó."
3 Anın *mala nın asʊ mgbain'n mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ han
yí bɛ́ ti anun kɛ: "Sʊanlan ɛhı a jʊjɔ a tia Nyanmıan."
4 Zozi nwunlin bɛ́ ajʊnlın'n. Yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ le
ajʊnlın nvuin sʊa-mɔ ɛmɔ ati anun ɔ?
5 Sɛ mın se kɛ: 'B'a fa wó ɛtɛ'n b'a hye wó' a, ɛmɔ nnwun man
nun. Nan sɛ mın se kɛ: 'Jasʊ nanndı', nán ɔ yɔ sɔ a,
6 anın ɛmɔ a nwun yí kɛ *Mân Baa'n le tunmin asıɛ nın asʊ
ɛwa, ɔ fa ɛtɛ ce." Ɛhı a, ɔ se bubuluwafʊɛ'n kɛ: "Jasʊ, fa wó ɛbɛɛ'n
kɔ wó awulo!"
7 Zozi hanlın sɔ ala, sʊanlan'n kɔ jasʊ ɔ kɔ hɔ yí awulo.
8 Mɔ meninsʊnman'n nwunlin yí sɔ'n, esulo hanlın bɛ́. Bɛ́
kɔ la Nyanmıan ası, ɔ sanlın kɛ ɔ'a fa tunmin sʊa ɔ'a man kulo
menian'n-mɔ.

Zozi 'ba fɛlɛ Matie
(Maakı 2.13-17, Luku 5.27-32)

9 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ. Mɔ ɔ 'sın kɔ'n, ɔ kɔ nwun kɛ bian kʊn tı lıka mɔ bɛ dide ajule'n. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Matie. Zozi nwan: “Matie, si mín sʊ!” Ɔ hanlın sɔ a, Matie kɔ jasʊ kɔ si yí sʊ.

10 Ɛlɛhʊn kʊn Matie kɔ fɛlɛ Zozi alıɛ. Mɛlɛ m'ɔ nʊn yí menian'n-mɔ bɛ gua tɔbılı nın anwʊn bɛ 'didi'n, bɛ́ dɔʊn mɔ bɛ dide ajule'n, nʊn menian mɔ bɛ́ asıtanlan'n tı man kpa'n kɔ a kɔ tɛtanlan tɔbılı nın anwʊn bie.

11 Nan mɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ amın'n nʊn bɛ́ mɔ bɛ dide ajule, ɔ nʊn menian mɔ bɛ́ asıtanlan tı man kpa'n yê bɛ lɛ didi'n?”

12 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Bɛ́ mɔ bɛ ndı man akpɔlɛ'n yê bɛ kpʊnndɛ ayile ɛyɔlɛfʊɛ ɔ, nan nán bɛ́ mɔ bɛ tı akpɔlɛ nın ɔ.

13 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lıka mɔ b'a hɛlɛ yí kɛ Nyanmıan nwan: *Mın kulo kɛ menian'n-mɔ nwun anwunnvoe bɛ́ afian ɔ tala tɛɛ ɛyıɛ nın anwʊn ninnge'n mɔ bɛ yɔ bɛ man mín'n.* Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɛmɔ hó súan nán bɛ tí yí bʊ kpa.” Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɛsɛ yí nwan: “Nán sɛsɛfʊɛ'n-mɔ ati yê m malı ɔ, nan ɛtɛfʊɛ'n-mɔ ati ɔ.”

Abuala nın anwʊn kosuan'n
(Maakı 2.18-22, Luku 5.33-39)

14 Ɛhı, Zʊan menian'n-mɔ walı tʊlı Zozi a, bɛ́ nwan: “Yɛ nʊn *Falisifʊɛ'n-mɔ yɛ di abuala titi. Nan nzukɛ ati yê wó menian dıɛ'n-mɔ nni man abuala'n bie'n?”

15 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n nʊn yí manngʊn-mɔ gua atɔnvɔlɛ nın abʊ'n, ɛmɔ jʊnlın kɛ menian sɔ'n-mɔ alʊa 'bɔ bɛ́ nwʊn? Cɛcɛ, bɛ́ lʊa mmɔ man bɛ́ nwʊn. Nan cıan mɔ bɛ kɔ le atɔnvɔlɛ bian'n fi bɛ́ sa nun'n, ɛbɛlɛ nın anun yê bɛ 'di abuala ɔ.

16 “Sʊanlan fíí nva man ndafuin fʊfɔlɛ nda man ɛtanlan daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, ndafuin fʊfɔlɛ'n 'sua ɛtanlan daba'n biekun. Sian anın yí bɔɛ nın a yɔ kpili a tala daba dıɛ'n.

17 Bɛ nva man nzan fʊfɔlɛ bɛ ngua man kpolo kotoku daba nun. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, kpolo kotoku'n 'sua ɔ sɛcı yê nzan'n kʊsʊ 'butu. Nan nzan fʊfɔlɛ'n, bɛ gua yí kpolo kotoku fʊfɔlɛ nun. Yí dıɛ anın kpolo kotoku o, nzan o, bɛ kʊala yí kʊalaa fa sie.”

Zozi 'ba man balasua kʊn anwʊn sa

ɛsɛ ɔ 'ba hın talua kaan kʊn
(Maakı 5.21-43, Luku 8.40-56)

18 Anın Zozi anʊan wɔ sʊ ɔ tɛ kan ɛjɔlɛ ɔ tɛ kele bɛ́. Zufʊ'n-mɔ kpain'n kʊn walı a, ɔ kɔ kʊtʊ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: “Mín wa balasua nın a wu kıkaala. Yí ti, bala nán fa wó sa fua yí nwʊn maan ɔ hín.”

19 Bian'n hanlın sɔ a, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ jasʋ bɛ kɔ
si yí sʋ.
20 Mɔ bɛ 'kɔ'n, anın balasua kʋn wɔ menian'n-mɔ anun, ɔ li
Zozi anzin. Moja a tu balasua sɔ'n dede afʋɛ bulu nʋn nnyuan.
Ɔ kɔ hyʋın kɔ kpunnge Zozi, ɔ kɔ han yí taladıɛ nın anʋan'n.
21 Ɔ sanlın kɛ yí kunnun ɛlɔ, yí nwan: "Sɛ mın nyan yí
taladıɛ'n bɔbɔ mın kan yí a, mín nwʋn 'sa."
22 Zozi tʋlı yí nyın yí nzin m'ɔ nwunlin bala'n, yí nwan: "Mín
wa balasua, gua wɔ́ ahʋnlın ası, nán wɔ́ dedi nın a man wɔ́
nwʋn a sa." Ɛbɛlɛ ala, bala nın anwʋn kɔ sa.
23 Mɔ Zozi juli Zufʋ kpain nın awulo ɛbɛlɛ m'ɔ nwunlin abile
mma'n-mɔ nʋn awɔ́lɛ mma'n-mɔ'n, yí nwan:
24 "Ɛmɔ fi ɛwa bɛ fíte, nán batʋnman'n wuli man, ɔ lɛ dafı."
Zozi hanlın sɔ a, menian'n-mɔ kɔ tu kɔ gua bɛ kɔ sılı yí.
25 Mɔ bɛ manlın menian'n-mɔ fitelı yuelı'n, Zozi kɔ wʋlʋ sua
nın anun ɛlɔ, ɔ kɔ sɔ talua kaan nın asa, talua'n kɔ jasʋ.
26 Mɔ talua'n jasʋlı'n, ɛjɔlɛ sɔ'n hɔlı dede ɔ juli mân sɔ'n lıka
kʋalaatin.

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʋɛ nnyuan anwʋn sa

27 Ɛhı, Zozi fi ɛbɛlɛ hɔlı, nan mɛlɛ mɔ ɔ 'kpɛ nun sın'n,
anyınsinlinwafʋɛ nnyuan kɔ si yí sʋ, bɛ le ɛtɛtıan. Bɛ́ nwan:
"Belemgbin *Davidi awa, nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe!"
28 Mɔ Zozi juli yí awulo'n, anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ kɔ kpun-
nge yí nwʋn ɛbɛlɛ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: "Asʋ ɛmɔ de di kɛ mın
kʋala mın man ɛmɔ anwʋn sa ɔ?"
Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yuo o! Yɛ́ Mın, ɛ
kʋala yí yɔ."
29 Ɛhı a, Zozi kɔ fua bɛ́ nyın'n, yí nwan: "Ɛmɔ dedi nın anwʋn,
man ɔ yɔ́ sɔ mán ɛmɔ!"
30 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ nyın'n-mɔ kɔ tike tike. Zozi kɔ jʋjɔ aminle sʋ kɔ
hele bɛ́, yí nwan: "Ɛmɔ tíe yí kpa, nán bɛ man sʋanlan fíí anzʋ
tı."
31 Nan mɔ anyınsinlinwafʋɛ nnyuan sɔ'n fi ɛbɛlɛ hɔlı'n, bɛ kɔ
bɔ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ ɛbɛlɛ mân sɔ nın anun lıka kʋalaatin.

Zozi 'ba man amunlefʋɛ kʋn jʋjɔ

32 Anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ hɔlı ala, bɛ kɔ fa sʋanlan kʋn bɛ kɔ
bɛlɛ Zozi. Sʋanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun, ɔ man ɔ ngʋala
man jʋjɔ.
33 Mɔ Zozi tuli wawɛ ɛtɛ'n, sʋanlan'n kɔ jʋjɔ. Ɔ sinlin
menian'n-mɔ anwʋn. Bɛ́ nwan: "Yɛ nwunlin man like sʋa bie
lé Izalayɛ mân nın anun!"
34 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ kpain'n y'ɔ man yí tunmin m'ɔ fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ."

Zozi 'ba nwun meninsʋnman nın anwʋn anwunnvoe
(Maakı 6.34, Luku 10.2)

35 Zozi nanndılı kulo mgbili'n-mɔ ɔ nʋn ngangan'n-mɔ asʋ, ɔ
hehelı menian'n-mɔ ninnge Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun.
Ɔ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tʋ de Anwunno Belemgbin Mân'n ɔ helelı
bɛ́. Bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa wɔ bɛ́ nwʋn'n, Zozi
manlın bɛ́ nwʋn salı.
36 Mɔ Zozi nwunlin meninsʋnman'n, bɛ́ nwʋn yɔlı yí anwun-
nvoe. Ɔ sanlın kɛ b'a fɛ, ɛsɛ bɛ́ nwʋn a bubu bɛ́. Bɛ tı kɛ mmʋa
mɔ bɛ le man bʋa ɛnıanfʋɛ ɔ.
37 Ɛhı a, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ebo'n tı kpili,
nan kʋsʋ ajunmanfʋ'n-mɔ a nzʋn man.
38 Yí ti, ɛmɔ sɛ́lɛ ebo nın asʋ mınlıan'n maan ɔ gúa ajunmanfʋ
dɔʋn yí ebo nın asʋ.”

10

Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n
(Maakı 3.13-19, Luku 6.12-16)

1 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn
nnyuan'n, ɔ kɔ man bɛ́ tunmin mɔ bɛ kʋala yí fa tu wawɛ ɛtɛ'n-
mɔ. Ɛsɛ bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa wɔ bɛ́ nwʋn'n, bɛ
kʋala kɛ bɛ man bɛ́ nwʋn sa.
2 Ɛ 'nwun Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n dunman: m'ɔ
li mʋa'n y'ɔ le Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pıelı'n, ɔ nʋn yí nianman
Andele, Zebede awa Zʋakı nʋn yí nianman Zʋan,
3 Filipʋ, Baatelemin, Toma, Matie m'ɔ dide ajule'n, Alıfe awa
Zʋakı, Tade,
4 Simʋn m'ɔ kpʋnndɛ yí mân'n fanwʋndi'n yê Zudası Isikaliɔtı
mɔ ɔ 'yı Zozi man yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ.

Zozi 'ba sʋan yí menian bulu nʋn nnyuan'n
(Maakı 6.7-13, Luku 9.1-6)

5 Menian bulu nʋn nnyuan'n mɔ Zozi sʋanlın bɛ́ nın anın.
Asannan nán ɔ'a sʋan bɛ́'n, afʋtu m'ɔ tuli bɛ́ nın ahı, yí nwan:
“Bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n, nán bɛ kɔ bɛ́ nwʋn, ɛsɛ nán bɛ kɔ Samali
kulo'n-mɔ asʋ.
6 Nan ɛmɔ hó Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn. Afı bɛ tı kɛ mmʋa
mɔ b'a minlin ɔ.
7 Ɛmɔ 'kɔ a, ɛmɔ hán héle menian'n-mɔ kɛ Anwunno Belemg-
bin elie mɛlɛ nın a kpunnge.
8 Ɛmɔ mán nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sá, bɛ́ mɔ yê b'a wu'n,
man bɛ fi ewe nun bɛ jásʋ, ɛmɔ tí kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn, bɛ
tú wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Nán bɛ de bɛ́ like fíí, nan bɛ yó bɛ hyé bɛ́, ɔ
sanlın kɛ Nyanmıan a fa tunmin sɔ nın a hye ɛmɔ.
9 Sɛ ɛmɔ 'kɔ a, nán bɛ fa esika fíí bɛ sa bɛ́ nwʋn.
10 Nán bɛ fa bólɛ, nán bɛ fa taladıɛ nnyuan, nán bɛ fa
mgbabʋa kún, ɛsɛ nán bɛ fa kpɔman kún bɛ sa bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlın
kɛ sʋanlan m'ɔ di junman'n, ɔ sɛ kɛ ɔ nyan yí nʋan nun alıɛ m'ɔ
fata ɔ.

11 “Kulo biala mɔ εmɔ kɔ hɔ sʋ'n, sε ɔ tı kpili o, sε ɔ tı kaan
o, εmɔ bísa bísa, sʋanlan m'ɔ kulo kε ɔ sike εmɔ'n, εmɔ tánlan yí
awulo εbεlε dede ɔ jú cıan mɔ εmɔ fi kulo sɔ nın asʋ bε 'jasʋ'n.
12 Awulo mɔ εmɔ kɔ wʋlʋ nun'n, εmɔ bísa bé ahın.
13 Sε awulo sɔ nın anun menian'n-mɔ sɔ εmɔ nun kanlanman
an, εmɔ mán εmɔ alʋacıcıε'n há awulo sɔ nın anun. Nan sε b'a
nzɔ man εmɔ nun an, εmɔ alʋacıcıε'n há εmɔ asa nun.
14 Sε b'a nzɔ man εmɔ nun b'a ndie man εmɔ εjɔlε nın an, εmɔ
bɔ́ bé mgbabʋa'n-mɔ abʋ nvutule'n bε gúa εbεlε bε hɔ́.
15 Mıın kan yí ananhɔlε mın kele εmɔ kε ndεε ebua cıan nın
anun, kulo sɔ nın asʋ menian'n-mɔ, yalε mɔ bε 'nwun yí'n, ɔ
'tala Sodɔmʋn nʋn Gomɔɔ kulo'n-mɔ asʋ menian'n-mɔ dıε'n.

Ahʋlʋwa'n
(Maakı 13.9-13, Luku 21.12-19)

16 “Ɛmɔ nían, mıın sʋan εmɔ kε mmʋa wɔ bedi'n-mɔ afian.
Ɛhıka ati, εmɔ nían bé nwʋn ye kε owo-mɔ, εsε εmɔ yɔ́
mεlεhʋandı kε abubule'n-mɔ.
17 Ɛmɔ nían bé nwʋn wɔ menian'n-mɔ dunman nun. Ɔ sanlın
kε bε 'ba fa εmɔ bε kɔ bé mɔ bε di εjɔlε nın aja sʋ. Bε 'fin εmɔ
mgbele bé Nyanmıan sua'n-mɔ anun.
18 Mín dunman nun, bε 'ba fa εmɔ bε kɔ mân mgbain'n-mɔ
nʋn mmelemgbin'n-mɔ aja sʋ maan εmɔ di mín nwʋn adanzıε
bε kele bé ɔ nʋn bé mɔ bε tı man Zufʋ'n.
19 Sε bε nʋn εmɔ kɔ bé mɔ bε di εjɔlε nın aja sʋ a, mɔ εmɔ 'ba
han'n, nán bε susu yí nwʋn, εsε nán bε susu kε εmɔ 'kpın kan
εjɔlε'n. Ɔ sanlın kε εjɔlε m'ɔ di mɔ εmɔ kan'n 'ba tɔ εmɔ anʋan
anun tεmʋn sɔ'n.
20 Ɛjɔlε'n mɔ εmɔ 'ba han'n, ɔ fi man εmɔ muonun, nan εmɔ
Ası'n Wawε'n yê ɔ 'fa εjɔlε sɔ'n wula εmɔ anʋan ɔ.

21 “Menian mmie-mɔ 'ba yı bé nianman'n-mɔ man maan bε
kun bé. Sıε mmie-mɔ kʋsʋ 'ba yı bé mma'n-mɔ man maan bε
kun bé. Mma mmie-mɔ kʋsʋ 'ba jasʋ bé sı-mɔ akɔmın anun
maan bε kun bé.
22 Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʋalaa 'fa εmɔ anwʋn
εkpɔ. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ jinlan yí ja nun kpunndiin dede ɔ
kɔ ju yí ayuelıε'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan yí ti.
23 Kulo mɔ εmɔ kɔ hɔ sʋ mɔ bε lε kele εmɔ ahʋlʋwa'n, εmɔ
nwánndi bε hó fʋfɔlε asʋ. Mıın kan yí ananhɔlε mın kele εmɔ
kε εmɔ ngɔ yue man Izalayε kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ kpanza nán
*Mân Baa nın a a.
24 “Sʋanlan mɔ bε lε kele yí like'n, ɔ ndala man sʋanlan'n m'ɔ
lε kele yí'n. Akʋa'n kʋsʋ ndala man yí mın'n.
25 M'ɔ cian'n, y'ɔ le kε sʋanlan'n mɔ bε lε kele yí like'n, ɔ káci
kε sʋanlan'n m'ɔ lε kele yí like'n. Yê akʋa'n kʋsʋ, ɔ káci kε yí
mın'n. Sε bε lε fεlε awulo kpain'n muonun *Bεlızebulu a, nán
awulo nın anun menian'n-mɔ yê bε ngɔ fεlε bé kε bε kulo ɔ!

Sʋanlan m'ɔ sɛ kɛ ɛmɔ súlo yí'n
(Luku 12.2-7)

26 “Ɛmɔ nán bɛ sulo kulo menian'n-mɔ. Afɪ yí kʋalaa mɔ bɛ kɔ
fɪa bɛ kɔ yɔ'n, bɛ 'nwun yí. Yê ɛjɔlɛ mɔ bɛ kɔ li yí nʋɪalɪɛ nun'n
kʋsʋ 'fite.
27 Mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɔngɔɛ'n, ɛmɔ hán yí eyua. Ɛjɔlɛ
mɔ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele ɛmɔ asulo nun'n, ɛmɔ fú jínlan anwunno
bɛ hán.
28 Ɛmɔ nán bɛ sulo menian'n-mɔ mɔ bɛ kun anwʋnnaan'n
kʋsʋ bɛ ngʋala man wawɛ'n kun'n. Nan ɛmɔ súlo Nyanmɪan
mɔ kʋala kɛ ɔ man anwʋnnaan'n nʋn wawɛ'n wu sîn'n m'ɔ le
man ayuelɪɛ nɪn anun'n.
29 Asʋ bɛ ndɔnɪn man nnʋnman atulufia nganngan nnyuan
gua dufule ɔ? Nan kʋsʋ bɛ nnyan man bɛ́ bɛ ngun man bɛ́
mgban. Nunhan kʋn mɔ bɛ kɔ nyan yí bɛ kɔ hun yí'n, anɪn
Nyanmɪan muonun a man yí nwʋn atɪn.
30 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ ati enyuan'n muonun, Nyanmɪan sɪ yí
nʋan.
31 Nán man ɛmɔ sulo like fíí. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʋn cian kpa
tala atulufia dɔʋn kpa.

Bɛ́ mɔ bɛ kan kɛ bɛ nzɪ man Zozi'n
(Luku 12.8-9)

32 “Ɛhɪka ati, sʋanlan m'ɔ kɔ han yí menian'n-mɔ anyunnun
kɛ ɔ tɪ mín dɪɛ'n, mín kʋsʋ mɪn 'kan yí mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno
nɪn anyunnun kɛ sʋanlan sɔ'n tɪ mín dɪɛ.
33 Nan sɛ sʋanlan kʋn kan yí menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ nzɪ
man mín an, mín kʋsʋ mɪn 'kan yí mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn
anyunnun kɛ mɪn nzɪ man sʋanlan sɔ'n!

Nán anzʋnunjɔ ɔ, nan ɛlɔɛ ɔ
(Luku 12.51; 14.26-27)

34 “Nán man ɛmɔ jʋnlɪn kɛ m malɪ mân nɪn anzʋnunjɔ ɛman.
Nán anzʋnunjɔ yê n valɪ malɪ ɔ, nan ɛlɔɛ ɔ.
35 M malɪ baa'n nʋn yí sɪ bɛ́ afian ɛsɛcɪɛ. M malɪ nian'n nʋn
yí wa balasua nɪn afian ɛsɛcɪɛ. Ɛsɛ kʋsʋ m malɪ ahelenian'n-mɔ
afian ɛsɛcɪɛ.
36 Awulo kʋn anun menian'n-mɔ 'kpɔ bɛ́ nwʋn.
37 “Sʋanlan m'ɔ kulo yí sɪ anaan yí nin tala mín'n, sʋanlan
sɔ'n, anɪn ɔ tɪ man mín dɪɛ. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kulo yí wa
belenzua anaan yí wa balasua tala mín'n, sʋanlan sɔ'n kʋsʋ,
anɪn ɔ tɪ man mín dɪɛ.
38 Sʋanlan mɔ ɔ'a nva man yí kʋlʋwa'n ɔ'a ndʋ man yí kɔmɪn
sʋ, ɔ'a nzi man mín sʋ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ tɪ man mín dɪɛ.
39 Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, sʋanlan sɔ'n,
ɔ 'minlin yí ngʋan'n. Nan sʋanlan mɔ mín dunman nun ɔ kɔ
minlin yí ngʋan'n, ɔ 'nyan ngʋan.

Ahatua'n
(Maakı 9.41)

40 “Sʋanlan m'ɔ kɔ sɔ ɛmɔ nun'n, anın mín yê ɔ'a sɔ mín nun
ɔ. M'ɔ kɔ sɔ mín nun'n, anın sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín'n nun
yê ɔ'a sɔ ɔ.
41 Sʋanlan m'ɔ kɔ sɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kʋn nun kɛ bɛ sɔ
bɛ́ nun'n, kpɔmanfʋɛ ahatua yɛ ɔ 'nyan yí ɔ. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ
kɔ sɔ sɛsɛfʋɛ kʋn nun kɛ bɛ sɔ bɛ nun'n, sɛsɛfʋɛ ahatua yê ɔ 'nyan
yí ɔ.
42 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ: sʋanlan m'ɔ kɔ man
mmatʋnman ɛhı-mɔ anun kʋn nzue fɔlɔlɔ mgban nganlann-
zan kʋn kɔ nʋn, ɔ sanlın kɛ ɔ tı mín sʋanlan'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ
'nyan yí nwʋn ahatua.”

11

Bɛ́ mɔ Zʋan Batisi sʋanlın bɛ́'n
(Luku 7.18-35)

1 Mɔ Zozi yuelı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kan kele yí menian bulu nʋn
nnyuan'n, ɔ kɔ hɔ kɔ hehele Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın ɛbɛlɛ
kulo kulo'n-mɔ asʋ.
2 Tɛmʋn sɔ'n, anın b'a tʋ Zʋan fiadı. M'ɔ tılı junman'n mɔ
Kilisi lɛ di nın angan'n, ɔ kɔ sʋan yí menian'n mmie-mɔ yí nwʋn
ɛlɔ.
3 Bɛ hɔlı juli Zozi anwʋn ɛlɔ a, bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, sʋanlan'n
mɔ Zʋan hanlın yí ɛjɔlɛ kɛ ɔ 'ba'n y'ɔ le wɔ́ anaan sʋanlan sɔ'n
tɛ wɔ sian ɔ?”
4 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛhı mɔ ɛmɔ a tı'n, ɔ nʋn mɔ ɛmɔ a nwun
yí'n, bɛ hɔ́ bɔ́ nun amannıɛ bɛ héle Zʋan.
5 Anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ nwun ası. Bubuluwafʋɛ'n-mɔ
nanndı. Kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn a sa. Anzʋtiliwafʋɛ'n-mɔ tı
ɛjɔlɛ. Ewue mma'n-mɔ fi ewue nun b'a tinnge. Ɛjɔlɛkpa'n kʋsʋ,
bɛ lɛ bɔ bɛ kele ehianfʋɛ'n-mɔ.
6 Nyila hán sʋanlan m'ɔ kɔ tila yí dedi'n m'ɔ le yí mín nwʋn
nın anun'n.”
7 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ salı hɔlı'n, Zozi kɔ han Zʋan anwʋn
ɛjɔlɛ kɔ hele menian'n-mɔ. Yí nwan: “Nzukɛ yê ɛmɔ hɔlı yí ɛnıan
ɛwâ nın anun ɛlɔ'n? Ndɛɛ mɔ anwʋnman'n lɛ fita yí ɔ?
8 Anaan nzu like dıɛ yê ɛmɔ hɔlı yí ɛnıan ɔ? Ɛmɔ hɔlı nıanlın
sʋanlan m'ɔ wula taladıɛ kanlanman ɔ? Nan bɛ́ mɔ bɛ wula
taladıɛ nganlanman nganlanman'n, bɛ gua mmelemgbin'n-
mɔ awulo.
9 Anın nzu lılı yê ɛmɔ hɔlı yí ɛnıan'n? Nyanmıan kpɔmanfʋɛ
kʋn ɔ? Sakpa, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɔ tala Nyanmıan
kpɔmanfʋɛ bɔbɔ.
10 Ɔ sanlın kɛ Zʋan yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí ɛjɔlɛ kɛ Nyanmıan
nwan:
Nıan, mıın sʋan sʋanlan kʋn wɔ́ nyunnun
maan ɔ di mʋa ɔ sesie wɔ́ atın'n.

11 “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mân ɛhɪ anun, bɛ
wʊlɪ man sʊanlan bie m'ɔ tɪ kpili tala Zʊan ɔ. Nan kʊsʊ sʊanlan
m'ɔ tɪ kaan Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun'n, ɔ tɪ kpili tala
Zʊan.
12 Ɔ fi mɛlɛ mɔ Zʊan mantanlɪn Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ nɪn
ɛhan dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, Anwunno Belemgbin Mân'n lɛ tɛlɛ
anwʊnsɛlɛ sʊ kpa. Nan ati anun ɛtɛ mma'n-mɔ a fa yí nwʊn
ɛkpɔ kpa.
13 Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kʊalaa nʊn Moyizɪ mala'n,
bɛ hanlɪn Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dede ɔ
juli Zʊan mɛlɛ sʊ.
14 Ɛmɔ lé li kɛ *Eli mɔ bɛ hanlɪn yí ɛwalɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n y'ɔ
le Zʊan.
15 Sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá sie!
16 “Nwan yê n vá ajulisʊ menian'n-mɔ n zú yí ɔ? Bɛ tɪ kɛ
mmatʊnman nganngan-mɔ mɔ bɛ tɪtɪ gua nɪn asʊ bɛ lɛ tɪan bɛ
se bɛ́ manngʊn ɛhɪnlɪn-mɔ kɛ:
17 ‘Y'a bɔ abile dede ɛmɔ a nzi man.
Y'a tʊ ejue y'a bɔ ɛmɔ yalɛ sʊ,
kʊsʊ ɛmɔ a nzɪsa man bɛ́ sa
b'a ngua man bɛ́ ti b'a nzun man.’
18 “Afɪ Zʊan walɪ a, ɔ'a nni man yí nʊan nun ɛsɛ ɔ'a nnʊn man
nzan. Menian'n-mɔ nwan: ‘Wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun.’
19 *Mân Baa'n walɪ a, ɔ didi, ɔ nʊn nzan, ɛsɛ menian'n-mɔ
nwan: ‘Bɛ nían, sʊanlan ɛhɪ dɪɛ, yí junman nɪn ala y'ɔ le alɪɛ
elie nʊn nzan ɛnʊan. Yí manngʊn y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n,
ɔ nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ’. Nan mɔ Nyanmɪan a yɔ'n kele kɛ ɔ tɪ sɛsɛ
sakpa.”

Zozi 'ba tu Galile mân nɪn anun menian'n-mɔ anyunnun (Luku 10.13-15)

20 Kulo'n-mɔ mɔ Zozi yɔlɪ asinbɛnwʊn ninnge dɔʊn sʊ, mɔ
ɛbɛlɛ menian'n-mɔ a nnun man bɛ́ nwʊn b'a ngaci man bɛ́
abalabɔ'n, Zozi tuli bɛ́ nyunnun.
21 “Ɛmɔ Kolazɪn amma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ Bɛtɪsayida
amma, munnzue hán ɛmɔ! Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ asinbɛnwʊn ninnge'n-
mɔ mɔ n yɔlɪ yí ɛmɔ afian'n, n yɔlɪ yí Tii nʊn Sidʊn kulo'n-mɔ
asʊ a, ahan ndɛ-ndɛ kpa ɛbɛlɛ menian'n-mɔ wulalɪ kotoku bɛ
bɔlɪ nzʊan bɛ helelɪ kɛ b'a nun bɛ́ nwʊn b'a kaci bɛ́ abalabɔ'n.
22 Ɛhɪka ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cɪan nɪn
anun, yalɛ mɔ ɛmɔ 'nwun yí'n, ɔ 'tala Tii nʊn Sidʊn menian'n-
mɔ dɪɛ'n.
23 Ɛmɔ Kapɛɛnawɔmʊn amma, ɛmɔ kʊsʊ jʊnlɪn kɛ ɛmɔ 'kuku
bɛ́ nwʊn sʊ dede bɛ nʊn Nyanmɪan sɛ ɔ? Bɛ 'kan ɛmɔ asɪ
dede ɛmɔ kɔ sîn m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun. Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ
asinbɛnwʊn ninnge'n mɔ n yɔlɪ yí ɛmɔ afian ɛbɛlɛ'n, n yɔlɪ yí
Sodɔmʊn an, ahan ɛnɛ nʊn ɛnɛ, kulo sɔ'n tɛ wɔ ɛbɛlɛ.

24 Ɛhıka ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cıan nın
anun, yalɛ mɔ ɛmɔ 'nwun yí'n, ɔ 'tala Sodɔmʋn dıɛ'n.”

Sıɛ'n nʋn Baa'n
(Luku 10.21-22)

25 Mɛlɛ sɔ nın anun, Zozi kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: “Mín
Sı, wó mɔ ɛ tı anwunno nʋn asıɛ nın asʋ Mınlıan'n, mın 'da
wó ası. Ɔ sanlın kɛ a fa ninnge ɛhı-mɔ a fıa ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ,
ɔ nʋn menian'n-mɔ mɔ bɛ sı ninnge dɔʋn'n, yê a yı a hele
mmatʋnman'n-mɔ.
26 Fóón, mín Sı, mın 'da wó ası, ɔ sanlın kɛ wó muonun ɛ hulolı
yí sɔ.
27 “Mín Sı a fa ninnge'n kʋalaa a wula mín sa nun. Sɛ nán
Sıɛ nın an, sʋanlan fíí nzı man Baa'n. Yê sɛ nán Baa'n nʋn
menian'n-mɔ mɔ Baa'n kulo kɛ ɔ yı Sıɛ'n kele bɛ́ a, sʋanlan fíí
nzı man Sıɛ'n.
28 “Ɛmɔ mɔ bɛ sʋ ninnge nʋnnɔɛ mɔ b'a fɛ'n, ɛmɔ bála mín
nwʋn nán mın 'ba sike ɛmɔ maan bɛ de bɛ́ ɛnwʋnmıan.
29 Ɛmɔ só mín ngehele nın anun nán ɛmɔ mán n gékele bɛ́
ninnge. Ɔ sanlın kɛ n dı sʋanlan bɛtɛɛ, mín ti anun tı man ɛtɛ,
nán mın 'ba man ɛmɔ de bɛ́ ɛnwʋnmıan.
30 Mín ngehele'n mɔ mıın kekele ɛmɔ'n, ɔ nyɔ man sı, nin-
nge'n mɔ mıın kekele ɛmɔ'n, ɔ tı fɔtılıfɔ”.

12

Zozi nʋn ɛnwʋnmıan ele cıan'n
(Maakı 2.23-28, Luku 6.1-5)

1 Ɛhı anzin, *ɛnwʋnmıan ele cıan kʋn, Zozi nʋn yí menian'n-
mɔ kɔ kpɛ nun *bele ebo kʋn asʋ. Anın ɛhɔɛ lɛ kun yí menian'n-
mɔ, nán b'a tıtı bele'n bie b'a li.
2 Mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Zozi
kɛ: “Nıan, like mɔ yɛ́ mala'n tua yɛ́ kɛ nán yɛ yɔ yí ɛnwʋnmıan
ele cıan'n, wó menian'n-mɔ yɔ.”
3 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mɔ ɛhɔɛ hunlin *Davidi nʋn yí menian'n-
mɔ'n, like'n mɔ bɛ yɔlı mɔ b'a hɛlɛ'n, ɛmɔ kınngalı man yí lé ɔ?
4 Ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ wʋlʋlı Nyanmıan sua nın anun.
Kpaʋn'n-mɔ mɔ b'a fa b'a man Nyanmıan, mɔ yɛ́ mala'n kele
kɛ sʋanlan fíí n'ɔ di bie kɛ Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ ala'n, bɛ
lili kpaʋn sɔ'n-mɔ.
5 Asʋ ɛmɔ kınngalı man yí Moyizı mala nın anun lé
kɛ tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ di junman ɛnwʋnmıan ele cıan'n
Nyanmıan awulo nın anun'n, bɛ tʋn mala'n, kʋsʋ bɛ mmu man
bɛ́ kɛ bɛ yɔ ɛtɛ ɔ?
6 Nan mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan kʋn wɔ ɛwa, ɔ tı kpili
tala Nyanmıan awulo'n.
7 Nyanmıan hanlın kɛ: *Mın kulo kɛ menian'n-mɔ nwun an-
wunnvoe bɛ́ afian ɔ tala tɛɛ ɛyıɛ nın anwʋn ninnge'n mɔ bɛ yɔ bɛ*

man mín'n. Sɛ ɔ tı kɛ ɛmɔ tı ɛjɔlɛ ɛhı abʋ a, ahan ɛmɔ mmua man menian'n-mɔ kpɔfʋndɛɛ.
8 Ɔ sanlın kɛ *Mân Baa'n y'ɔ sie ɛnwʋnmıan ele cıan nın ɔ.”

Zozi 'ba man bian kʋn mɔ yí sa a jɔ nın anwʋn sa
(Maakı 3.1-6, Luku 6.6-11)

9 Bɛ hanlın ɛhı m'ɔ yuelı'n, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʋan y'ɔ le bɛ́ asɔnın sua nın anun.
10 Anın bian kʋn wɔ asɔnın sua nın anun, yí sa kʋn a jɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: “Asʋ yɛ́ mala'n kele kɛ yɛ mán wuluwafʋɛ bie anwʋn sá *ɛnwʋnmıan ele cıan nın ɔ?” Bɛ lɛ bisa yí sɔ bɛ nıan m'ɔ kɔ bua'n, nán b'a jinlan sʋ b'a se kɛ ɔ'a tʋn mala.
11 Ɛhı a, Zozi nwan: “Sɛ ɛmɔ anun bie le yí bʋa kʋn nán sɛ ɔ tɔ kunman nun ɛnwʋnmıan ele cıan nın an, asʋ ɔ ngɔ ju man kunman nın anun ɔ ngɔ yı man yí ɔ?
12 Sʋanlan anwʋn cian tala bʋa! Yí ti, yê mala'n kele kɛ ɛnwʋnmıan ele cıan'n, yɛ yɔ́ sʋanlan ye.”
13 Zozi kacili yí nyın wuluwafʋɛ nın anwʋn ɛlɔ a, yí nwan: “Tınngɛ wɔ́ sa nın anun.” Bian'n 'tınngɛ yí sa nın anun an, asaa kɔ tınngɛ fɔ́ʋ́n kɛ nunhan kʋn'n.
14 Mɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin mɔ Zozi a yɔ'n, bɛ kɔ hɔ yí ti ahuan, bɛ lɛ kpʋnndɛ atın mɔ bɛ sın sʋ a, bɛ kɔ nyan yí bɛ kɔ hun yí'n.

Sʋanlan'n mɔ Nyanmıan a fɛlɛ yí'n

15 Mɔ Zozi tılı kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ yí bɛ kun yí'n, ɔ fi ɛbɛlɛ lıka sɔ'n ɔ jasʋlı. Mɔ ɔ 'kɔ'n, menian dɔʋn kpa sili yí sʋ. Ɔ manlın nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋalaa anwʋn salı.
16 Nan kʋsʋ ɔ totualı bɛ́ kɛ nán bɛ kɔ bɔ yí nwʋn kpayɛ kɛ yí yê ɔ'a man b'a tı akpɔlɛ ɔ.
17 Ɔ man Nyanmıan kpɔmanfʋɛ *Ezayi ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın'n kpınlın sʋ. Ɔ hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
18 *Nıan, mín akʋa'n mɔ m'an yı yí'n, mın kulo yí*
m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun.
Mın 'fa mín Wawɛ'n mın wula yí nun,
ɔ 'kan mín ndɛɛ ebua nın anwʋn ɛjɔlɛ
ɔ kele mân mân'n-mɔ.
19 *Ɔ nʋn sʋanlan fíí bɛ ngɔ su man akpʋlʋwa lé,*
ɔ ngɔ tɛtıan man lé, bɛ ngɔ tı man yí ngan gua sʋ lé.
20 *Ndɛɛ'n mɔ ɔ'a bılı'n, ɔ mmu man nun,*
kanlannıɛ mʋnnzʋn-mʋnnzʋn'n, ɔ nnuan man yí.
Ɔ 'yɔ sɔ dede ɔ man ananhɔlɛ'n di kunnunmun.
21 *Mân mân'n-mɔ kʋalaa 'ba susu bɛ́ ti bɛ gua yí sʋ.*

Zozi nʋn Bɛlızebulu
(Maakı 3.22-30, Luku 11.14-23)

22 Ɛhı, bɛ kɔ fa sʋanlan kʋn bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Sʋanlan sɔ'n,
wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun, ɔ'a man yí nyın nın a sin ɛsɛ ɔ a tɔ amunle.
Zozi kɔ man sʋanlan sɔ'n kɔ jʋjɔ ɛsɛ ɔ kɔ nwun ası.
23 Ɛjɔlɛ'n sinlin menian'n-mɔ kʋalaa anwʋn, bɛ́ nwan: "Asʋ
nán belemgbin *Davidi anʋnman nın an?"
24 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan:
"*Bɛlızebulu m'ɔ tı mmɔnsanmʋn'n-mɔ kpain'n, yí yê ɔ'a
man sʋanlan ɛhı tunmin m'ɔ fa fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ."
25 Kɛmɔ anın Zozi sı ajʋnlın'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti nın anun'n, ɔ kɔ
han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Belemgbin mân kʋn mɔ nun menian'n-mɔ
kpɛ bɛ́ nyın bɛ kʋn ɛlɔɛ'n, mân sɔ'n bɔ. Kulo kʋn, anaan afilie
kʋn mɔ nun menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyın bɛ kʋn ɛlɔɛ'n, kulo sɔ'n,
anaan afilie sɔ nın abʋsʋ bɔ.
26 Sɛ *Satan fʋan m'ɔ tı yí dıɛ nın an, anın ɔ nʋn yí nwʋn lɛ
kʋn, ɔ 'yɔ sɛ nán yí mân nın a hɔ yí nyunnun?
27 Sɛ ɛmɔ jʋnlın kɛ Belızebulu yê ɔ man mín tunmin maan
mın fa mın fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, anın ɛmɔ menian'n-mɔ dıɛ,
nwan yê ɔ man bɛ́ tunmin maan bɛ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ? Ɛmɔ
menian'n-mɔ kele kɛ ɛmɔ di fʋɔ.
28 Nan sɛ Nyanmıan Wawɛ'n yê mın fa mın fʋan wawɛ ɛtɛ'n-
mɔ a, anın ɔ kele kɛ Nyanmıan Belemgbin elie mɛlɛ nın a tʋ
ɛmɔ.
29 "Sʋanlan mɔ yí nwʋn yɔ sı kpa'n, sʋanlan fíí ngʋala man kɛ
ɔ kɔ wʋlʋ yí sua nın anun ɔ wua yí ninnge nın ɔ. Sannan ɔ 'di
mʋa ɔ cıcı yí kʋalaaka nán ɔ'a hʋala yí wua.
30 "Sʋanlan m'ɔ tı man mín dıɛ'n, anın ɔ kpɔ mín. Sʋanlan
kʋsʋ m'ɔ nʋn mın ngohuan man ninnge'n-mɔ anʋan'n, sʋanlan
sɔ'n, anın ɔ bɔ bɛ́ asanndıɛ.
31 Yí sɔ ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ: Ɛtɛ biala mɔ sʋanlan kɔ
yɔ'n, ɔ nʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ biala mɔ sʋanlan kɔ han'n, Nyanmıan kʋala
kɛ ɔ fa yí nwʋn sa ɔ ce yí. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, Nyanmıan nva man yí ɛtɛ'n ɔ
nje man yí lé.
32 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ kɔ tia mân Baa'n, Nyanmıan
'fa yí nwʋn sa ɔ ce yí. Nan sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ
ɔ kɔ tia Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, Nyanmıan nva man
yí ɛtɛ'n ɔ nje man yí mɛlɛ ɛhı anun ɔ nʋn mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın
anun."

Ɔ le baka kʋn nʋn yí mma
(Luku 6.43-45)

33 "Baka kpa nın asʋ yê bɛ tı mma kpa nın ɔ. Baka ɛtɛ nın asʋ
kʋsʋ yê bɛ tı mma ɛtɛ nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ baka kʋn m'ɔ jin'n, sɛ ɔ
tı kpa o, sɛ ɔ tı ɛtɛ o, yí mma m'ɔ kɔ su'n yê bɛ fa bɛ nwun yí ɔ.
34 Ati anun ɛtɛ mma kɛ owo, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a han ɛjɔlɛ kpa?
Afı ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ ahʋnlın nın anun'n, y'ɔ fite bɛ́ nʋan ɔ.

35 Sʋanlan mɔ yí ti anun tɪ kpa'n, ɛjɔlɛ m'ɔ tɪ kpa'n yê ɔ fi yí
nʋan fite ɔ. Sʋanlan kʋsʋ mɔ yí ti anun tɪ ɛtɛ'n, ɛjɔlɛ ɛtɛ yê ɔ fi yí
nʋan fite ɔ.
36 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun,
mgban-mgban ɛjɔlɛ'n mɔ menian'n-mɔ hanlɪn'n, bɛ 'nwun yí
nwʋn ɛjɔlɛ.
37 Afɪ ɛjɔlɛ m'ɔ fi wó nʋan kɔ fite'n, yí nwʋn yê bɛ 'nɪan bɛ bua
wó ndɛɛ ɔ."

Menian'n-mɔ 'ba bisa Zozi asinbɛnwʋn like kʋn
(Maakɪ 8.11-12, Luku 11.29-32)

38 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, *mala nɪn asʋ mgbain'n mmie-
mɔ nʋn *Falisifʋɛ'n mmie-mɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain,
yɛ kulo kɛ ɛ yɔ asinbɛnwʋn like kʋn maan yɛ nɪan."
39 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Ajulisʋ menian ɛtɛfʋɛ ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ nzʋ
man Nyanmɪan ananhɔlɛ nun'n lɛ kpʋnndɛ asinbɛnwʋn like
bɛ nɪan. Bɛ nyɔ man asinbɛnwʋn like fíí kún bɛ ngele man bɛ́
kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Zonasɪ dɪɛ nɪn ala.
40 Afɪ kɛmɔ Zonasɪ lili cɪan nsan ejue kpili nɪn akunnun'n, yí
sɔ kʋsʋ ala, *Mân Baa'n 'ba li cɪan nsan asɪɛ nɪn abʋ.
41 Ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, Ninninvʋ amma'n-mɔ 'bu
ajulisʋ menian'n-mɔ fʋɔ. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ Ninninvʋ kulo nɪn asʋ
amma'n-mɔ tɪlɪ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ Zonasɪ hanlɪn'n,
bɛ nunlin bɛ́ nwʋn bɛ kacili bɛ́ abalabɔ'n. Nan sʋanlan kʋn wɔ
ɛwa, ɔ tɪ kpili tala Zonasɪ.
42 Ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, balasua'n m'ɔ tɪ Saba mân nɪn
asʋ belemgbin'n, ɔ 'bu ajulisʋ menian'n-mɔ fʋɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yí
m'ɔ fi mʋa'n, ɔ walɪ tielɪ Salomʋn bɛngɛlɛfʋɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n.
Nan kʋsʋ sʋanlan kʋn wɔ ɛwa, ɔ tɪ kpili tala Salomʋn.

Wawɛ ɛtɛ nɪn esa ɛwalɛ nun
(Luku 11.24-26)

43 "Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ kʋn fi sʋanlan kʋn anun kɔ fite'n, ɔ kɔ
kpʋnndɛ lɪka wʋwʋsɪɪ'n-mɔ ɔ tanlan de yí ɛnwʋnmɪan.
44 Sɛ ɔ kpʋnndɛ nán ɔ'a nnyan man bie a, anɪn yí nwan: 'Man
n zá mín nzin n gó mín lɪka daba'n mɔ n vi n jasʋlɪ'n.' Sɛ ɔ sa
ba nán ɔ nwun kɛ sua'n tɪ to, b'a kpɔkpʋan nun b'a sesie nun
kanlanman kpa a,
45 ɔ sa yí nzin ɔ kɔ kpʋnndɛ yí manngʋn nsʋ mɔ bɛ́ ti anun tɪ
ɛtɛ kpa bɛ tala yí ɔ. Ɔ nʋn bɛ ba a tanlan ɛbɛlɛ. Sian dɪɛ, sʋanlan
sɔ'n, ɛsɛcɪɛ m'ɔ kɔ sɛcɪ'n, ɔ tala daba'n. Kɛ ajulisʋ menian ɛtɛfʋɛ
ɛhɪ-mɔ asɪtanlan'n 'yɔ yí nɪn ala anɪn."

Zozi anianman'n-mɔ nʋn yí nin
(Maakɪ 3.31-35, Luku 8.19-21)

46 Zozi anʋan a ndɔ man, yí nianman'n-mɔ nʋn yí nin bɛ kɔ
a. Anɪn bɛ jijin gua nɪn asʋ bɛ 'kpʋnndɛ atɪn bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele
yí.

47 Sʋanlan kʋn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Nɪan, wɔ́ nin nʋn wɔ́
nianman'n-mɔ jijin gua sʋ ɛlɔ bɛ 'kpʋnndɛ kɛ bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele
wɔ́.”
48 Zozi kɔ bua sʋanlan sɔ'n kɛ: “Mín nin'n y'ɔ le nwan, yê mɪn
nianman'n-mɔ y'ɔ le nwan-mɔ?”
49 Nan ɔ tɪnngɛlɪ yí sa yí menian'n-mɔ anwʋn an, yí nwan:
“Ɛmɔ nían, mín nin nʋn mín nianman'n-mɔ, bɛ́ yê bɛ gugua ɛwa
nɪn ɔ.
50 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ yɔ mín Sɪ'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ
nɪn akunnun like'n, sʋanlan sɔ'n tɪ mín nianman belenzua, ɔ
tɪ mín nianman balasua, ɔ tɪ mín nin.”

13

Sʋanlan'n m'ɔ gua bele nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Maakɪ 4.1-9, Luku 8.4-8)

1 Cɪan sɔ'n, Zozi fi yí awulo ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asue nɪn anʋan ɛlɔ. Ɔ
kɔ tanlan asɪ, ɔ kɔ hehele menian'n-mɔ Nyanmɪan ninnge.
2 Meninsʋnman kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ kpati kɔ fʋ kɔ tanlan
ɛlɛɛ kʋn anun asue nɪn anyɪnsʋ yê meninsʋnman'n jijin asue
nɪn anʋan.
3 Ɔ kɔ hehele bɛ́ ninnge dɔʋn kpa anyɪnndala nun, yí nwan:
“Sʋanlan kʋn hɔlɪ yí *bele mma egua.
4 Mɛlɛ mɔ ɔ 'gua'n, bie kɔ gua atɪn nɪn anʋan, nnʋnman'n-mɔ
kɔ a kɔ suso kɔ li.
5 Bie kʋsʋ kɔ gua nyɔbʋɛ nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ ngɛtɪɛ nɪn a nzʋn man.
Ɔ kɔ fifi ndɛ-ndɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a ngɔ man asɪɛ bʋ.
6 Nan mɔ eyua'n fili'n, ɔ kɔ yala, afɪ ɔ'a nzɔ man ndɪan.
7 Bie kʋsʋ kɔ gua eminlan mmowe nɪn anun. Ɔ kɔ fifi.
Eminlan mmowe'n kɔ fʋ kɔ gua sʋ.
8 Nan bie kʋsʋ kɔ gua asɪɛ kpa nɪn asʋ, ɔ kɔ fifi. Ɔ kɔ su mma.
Bie kɔ su mma ɛya kʋn, bie mma abulasian, bie kʋsʋ mma
abulasan.”
9 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Sʋanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!”

Zozi anyɪnndala'n m'ɔ bu'n
(Maakɪ 4.10-12, Luku 8.9-10)

10 Ɛhɪ, Zozi menian'n-mɔ kpunngelɪ yí a, bɛ́ nwan: “Nzukɛ
ati yê ɛ 'kan ɛjɔlɛ kele menian'n-mɔ a, ɛ bu yí anyɪnndala nun
ɔ?”
11 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun
nvɪalɪɛ ninnge'n-mɔ, ɛmɔ sɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ. Nan bɛ́ dɪɛ, bɛ nzɪ
man yí nwʋn ɛjɔlɛ.
12 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'gua sʋ maan ɔ sʋn. Nan
sʋanlan m'ɔ le man bie'n, kaan'n muonun m'ɔ le yí'n, bɛ 'tʋa yí
bɛ de.
13 Ɛhɪka ati yê mɪn 'kan ɛjɔlɛ mɪn kele bɛ́ a, mɪn bu yí
anyɪnndala nun ɔ. Afɪ bɛ́ nyɪn tua yí, kʋsʋ bɛ nnwun man yí.
Bɛ tɪ, kʋsʋ bɛ ndie man nán b'a tɪ yí bʋ.

14 Ɔ man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ *Ezayi hanlɪn'n kpɪnlɪn sʋ.
Nyanmɪan nanndɪlɪ Ezayi sʋ ɔ hanlɪn kɛ:
Ɛmɔ 'ba tie yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ tɪ man yí bʋ.
Ɛmɔ 'ba nɪan yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ nwun man yí.
15 *Ɔ sanlɪn kɛ menian sɔ'n-mɔ a sʋlʋ.*
B'a totua bɛ́ nzʋ'n b'a momuan bɛ́ nyɪn'n.
Yí dɪɛ, anɪn bɛ nnwun man asɪ,
ɛsɛ bɛ́ nzʋ'n ndɪ man ɛjɔlɛ.
Bɛ nza bɛ mma man mín nwʋn
nán m'an man bɛ́ nwʋn a sa.
16 "Nan ɛmɔ dɪɛ, nyila hán ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anyɪn'n nwun asɪ, ɛsɛ ɛmɔ anzʋ'n tɪ ɛjɔlɛ.
17 Nan mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ: Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ dɔʋn kpa, nʋn Nyanmɪan menian dɔʋn kpa, bɛ hulolɪ kɛ ahan bɛ nwun mɔ ɛmɔ lɛ nɪan'n, nan kʋsʋ b'a nnwun man yí. Ɛsɛ bɛ hulolɪ kɛ ahan bɛ tɪ mɔ ɛmɔ lɛ tie'n, nan kʋsʋ b'a ndɪ man."

Zozi 'ba tu anyɪnndala nɪn abʋ
(Maakɪ 4.13-20, Luku 8.11-15)

18 Ɛhɪ, Zozi nwan: "Ɛmɔ tíe, sʋanlan'n m'ɔ gua *bele nɪn anwʋn anyɪnndala nɪn abʋ'n y'ɔ le kɛ:
19 Mɛlɛ mɔ sʋanlan kʋn kɔ tɪ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ ndɪ man yí bʋ'n, anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ kɛ bele mma'n m'ɔ gualɪ atɪn nɪn anʋan'n. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a tɪ'n, Abɔnsanmʋn ba ɔ yɪ fi yí ti anun.
20 Bele mma'n m'ɔ gualɪ lɪka mɔ nyɔbʋɛ'n wɔ'n y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ m'ɔ tɪ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ nɪn an, ɔ le fɛ elie ɔ ka ɛbɛlɛ ɔ sɔ nun'n.
21 Sʋanlan sɔ'n mman man ɛjɔlɛ'n nzɔ man ndɪan yí nun. Ɔ de di mɛlɛ kaan bie. Ɛjɔlɛ sɔ'n dunman nun, sɛ bɛ kele yí ahʋlʋwa anaan ɔ nwun yalɛ kaan ala a, anɪn yí eyue ɔ.
22 M'ɔ gualɪ eminlan mmowe nɪn anun'n y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ m'ɔ tɪ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n, nan kʋsʋ eyuadɪ nɪn anun ninnge'n-mɔ anwʋn nzusue'n nʋn anyɪnbʋlʋ anyanbɛnwʋn'n cɪcɪ ɛjɔlɛ sɔ'n. Ɔ man ɔ nzu man mma.
23 M'ɔ gualɪ asɪɛ kpa nɪn asʋ'n y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ m'ɔ tɪ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ nɪn an, ɔ tɪ yí bʋ'n. Ɔ su mma. Bie su ɛya kʋn, bie su abulasian, bie kʋsʋ su abulasan."

Ndile ɛtɛ nɪn anwʋn anyɪnndala'n

24 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan: "Ɛ 'nwun like mɔ Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n: Ɔ soman sʋanlan kʋn mɔ ɔ'a gua *bele yí ebo nɪn asʋ ɔ.
25 Nan kɔngɔɛ mɔ menian'n-mɔ kʋalaa yuelɪ dɪda'n, yí kpɔfʋɛ kʋn kɔ a kɔ lolua ndile ɛtɛ bele nɪn anun, cuein yê ɔ hɔlɪ ɔ.

26 Bele'n fifili dede mɔ ɔ 'ju yí esúe tɛmʋn'n, ndile ɛtɛ'n kɔ fa
ebo'n.
27 “Sʋanlan'n m'ɔ le ebo nɪn ajunmanfʋ'n-mɔ walɪ tʋlɪ yí, bɛ́
nwan: ‘Yɛ́ Mɪn, bele yɛ̂ ɛ lualɪ ɔ. Nan ndile ɛtɛ'n mɔ ɔ'a fifi nun'n,
ɔ fi nin?’
28 “Mɪnlɪan'n nwan: ‘Kpɔfʋɛ bie yɛ̂ ɔ'a li junman sɔ nɪn ɔ.’
“Ɛhɪ a, ajunmanfʋ'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: ‘Ɛ kulo kɛ yɛ hó túʋ
ndile ɛtɛ nɪn ɔ?’
29 “Mɪnlɪan'n nwan: ‘Cɛcɛ, sɛ ɛmɔ tutu a, bɛ 'ba tutu bele'n bɛ
bʋka sʋ.
30 Nan ɛmɔ mán ɔ há nun dede ɔ jú bele nɪn ɛtɪɛ tɛmʋn. Sɛ ɔ
ju yí ɛtɪɛ tɛmʋn an, mɪn 'kan mɪn kele bɛ́ mɔ bɛ 'tɪ'n kɛ: Ɛmɔ lí
mʋa bɛ túʋ ndile ɛtɛ nɪn abʋ bɛ cícɪ yí bólɛ bólɛ bɛ tó nun sîn bɛ
yála yí. Sian'n, ɛmɔ tí bele'n bɛ hó wúla yí mín ésie nɪn anun.’ ”

Muntadɪ baa nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Maakɪ 4.30-32, Luku 13.18-19)

31 Zozi kɔ bu anyɪnndala biekun kɔ hele bɛ́, yí nwan: “An-
wunno Belemgbin Mân'n, ɔ tɪ kɛ muntadɪ baa mɔ sʋanlan a fa
a hɔ a lua yí ebo sʋ ɔ.
32 Ninnge mma'n mɔ bɛ dua'n, yí y'ɔ tɪ bɛ́ nunhan kaan
kpa nɪn ɔ. Nan kʋsʋ sɛ ɔ fifi a, ɔ nyin tala ninnge mma'n-mɔ
kʋalaatin. Ɔ kaci dukpa nnʋnman'n-mɔ ba bɛ nwʋn bɛ́ sâ yí sa
mma'n-mɔ asʋ.”

Fali ayile nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Luku 13.20-21)

33 Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan:
“Anwunno Belemgbin Mân'n tɪ kɛ balasua kʋn mɔ ɔ'a fa fali
ayile ɔ'a fɔtɔ fali cilo abulaa nʋn nnun ɔ. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede fali
nɪn a tu.”

Like ati mɔ Zozi bu anyɪnndala'n
(Maakɪ 4.33-34)

34 Ɛjɔlɛ ɛhɪ kʋalaa mɔ ɔ 'kan kele menian'n-mɔ'n, ɔ bu yí
anyɪnndala nun. Sɛ ɔ'a mmun man anyɪnndala a, ɔ ngan man
ɛjɔlɛ'n ɔ ngele man bɛ́.
35 Ɛhɪ m'ɔ yɔlɪ'n manlɪn ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ'n
hanlɪn'n kpɪnlɪn sʋ. Nyanmɪan manlɪn kpɔmanfʋɛ'n hanlɪn kɛ:
Mɪn 'bu anyɪnndala nán m'an han ɛjɔlɛ'n m'an hele bɛ́.
Sunmin kɛ bɛ bɔlɪ mân'n, ninnge m'ɔ wɔ nvɪalɪɛ nun'n,
mɪn 'bɔ yí nwʋn ɛjɔlɛ.

Zozi 'ba tu ndile ɛtɛ nɪn anwʋn anyɪnndala nɪn abʋ

36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ gualɪ meninsʋnman nɪn atɪn
yɛ̂ ɔ hɔlɪ awulo ɔ. Yí menian'n-mɔ kpunngelɪ yí a, bɛ́ nwan: “Tu
ndile ɛtɛ'n m'ɔ fifi ebo nɪn asʋ nɪn anwʋn anyɪnndala nɪn abʋ
kele yɛ́.”

37 Zozi nwan: “Sʋanlan'n m'ɔ le gua *bele mma kpa'n y'ɔ le
*Mân Baa'n.
38 Ebo'n y'ɔ le mân'n. Bele mma kpa'n y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ́ tı
Anwunno Belemgbin Mân nın anun menian'n. Ndile ɛtɛ'n, y'ɔ
le bɛ́ mɔ bɛ tı Abɔnsanmʋn menian'n.
39 Kpɔfʋɛ'n mɔ ɔ'a lua ndile ɛtɛ'n y'ɔ le Abɔnsanmʋn. Bele
mma nın ɛtıɛ tɛmʋn'n y'ɔ le mân nın ayuelıɛ nun, yê bɛ́ mɔ bɛ
'tı ebo'n y'ɔ le nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ.
40 “Kɛmɔ bɛ tutu ndile ɛtɛ nıan an, bɛ gua yí sîn nın anun'n,
sɛ mân nın ayuelıɛ'n ju a, kɛ bɛ 'yɔ yí nın anın.
41 Mân Baa'n 'sʋan yí nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ maan bɛ yı
bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ man ɛhınlın-mɔ tɔ ɛtɛ nın anun ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ
yɔ ɛtɛ'n fi yí Belemgbin Mân nın anun.
42 Bɛ yı bɛ́ a, bɛ 'gua bɛ́ sîn gɔhıın nın anun. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'sun
bɛ kʋan bɛ́ je nın ɔ.
43 Nan menian mɔ bɛ́ nyın sɔ Nyanmıan'n, bɛ 'ta bɛ́ Sı
Belemgbin Mân nın anun kɛ sɛnzɛ m'ɔ lɛ ta ɔ. M'ɔ sı fasie'n,
ɔ fá sie!”

Anwʋndıɛ'n m'ɔ fıa nın anwʋn anyınndala'n

44 Ɛhı, Zozi nwan: “Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ esika
kɔkɔlɛ m'ɔ fıa ebo kʋn asʋ. Sʋanlan m'ɔ kɔ fite sʋ'n, yí kʋsʋ ɔ fa
fıa biekun. Ɔ di fɛ, ɔ tɔnın yí nwʋn ninnge'n kʋalaatin ɔ to ebo
sɔ'n.

Afile nın anwʋn anyınndala'n

45 “Ɛsɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ watafʋɛ kʋn m'ɔ lɛ
kpʋnndɛ afile nganlanman to ɔ.
46 Mɛlɛ m'ɔ kɔ nwun kʋn m'ɔ tı kpa'n, ɔ kɔ tɔnın yí nwʋn
ninnge'n kʋalaatin ɔ to afile sɔ'n.

Dada nın anwʋn anyınndala'n

47 “Ɛsɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ dada mɔ bɛ gua yí
jenvie nın anun ɔ. Ejue ngacile kʋalaa wʋlʋ nun.
48 Ɔ yi a, bɛ hyʋhyʋın gua fie bɛ tanlan ası bɛ kpa ejue'n-mɔ
anun. Bɛ gua mgbakpa'n-mɔ ece nun yê ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ, bɛ ju bɛ
gua.
49 Mân nın ayuelıɛ nun kɛ ɔ 'ba yɔ yí nın anın. Nyanmıansʋ
mmɔfʋɛ'n-mɔ 'ba sie menin mgbakpa'n-mɔ ebue kʋn
50 bɛ gua ɛtɛfʋɛ'n-mɔ sîn gɔhıın nın anun. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'sun bɛ
kʋan bɛ́ je nın ɔ.”

Anwʋndıɛ nvʋfɔlɛ'n-mɔ nʋn nnaba'n-mɔ

51 Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: “Asʋ ɛmɔ a tı ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ
abʋ ɔ?”
Bɛ́ nwan: “Yuo o!”
52 Ɛhı a, Zozi nwan: “Ɛhıka ati, mala nın asʋ kpain biala
m'ɔ kɔ kaci Anwunno Belemgbin Mân nın anun sʋanlan'n,

anwʋndɪɛ'n m'ɔ nyan yí'n, ninnge nvʋfɔlɛ wɔ nun yê nnaba kʋsʋ wɔ nun.”

Nazalɛtɪ amma'n-mɔ nne man Zozi bɛ nni man
(Maakɪ 6.1-6, Luku 4.16-30)

53 Mɔ Zozi yuelɪ anyɪnndala ɛhɪ-mɔ bubu'n, ɔ fi ɛbɛlɛ
54 ɔ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ talɪ yí nɪn asʋ. Ɔ kɔ wʋlʋ asɔnɪn sua
nɪn anun ɔ kɔ hehele ɛbɛlɛ menian'n-mɔ ninnge, ɛjɔlɛ'n kɔ sin
bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ nɪn anwʋn kpa. Bɛ́ nwan: “Ɔ nyanlin
ngɛlɛ ɛhɪ nin? Tunmin benin yê ɔ fa yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɛhɪ-
mɔ ɔ?
55 Nán junnvʋɛ nɪn awa belenzua nɪn ɔ? Nán yí nin y'ɔ le
Mali ɔ? Nán yí nianman mmelenzua'n-mɔ y'ɔ le Zʋakɪ, Zozɛfʋ,
Simʋn nʋn Zudɪ ɔ?
56 Yí nianman mmalasua'n-mɔ kʋalaa, bɛ nnʋn man yɛ́ yê ɔ
gua ɛwa ɔ? Ɔ nʋn tunmin ɛhɪ kʋalaa fi nin?”
57 Ajʋnlɪn sɔ'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti anun'n maan b'a nnwun man asɪ
b'a nne man Zozi b'a nni man. Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́
kɛ: “Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ kʋn, yí kulo nɪn asʋ nʋn yí afilie nɪn
anun menian'n-mɔ mmu man yí like.”
58 Dedi'n mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ le man yí nɪn ati, Zozi a nyɔ
man asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn.

14

Zʋan Batisi ewue'n
(Maakɪ 6.14-29, Luku 9.7-9)

1 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn belemgbin *Elɔdɪ Antɪpasɪ tɪ Galile mân
nɪn asʋ belemgbin. M'ɔ tɪlɪ Zozi angan'n,
2 ɔ kɔ han kɔ hele yí ngʋa'n-mɔ kɛ: “Zʋan Batisi dein y'ɔ
fi ewue nun ɔ'a tinnge nɪn ɔ! Ɛhɪka ati yê ɔ le tunmin ɔ yɔ
asinbɛnwʋn ninnge ɔ.”
3 Belemgbin Elɔdɪ hanlɪn sɔ, ɔ sanlɪn kɛ yí nianman belen-
zua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʋ nɪn ayɪ'n m'ɔ li Elodiadɪ'n dunman
nun, ɔ kɔ man bɛ kɔ hyɪ Zʋan, bɛ kɔ cɪcɪ yí ɛsɛ bɛ kɔ tʋ yí fiadɪ.
4 Afɪ Zʋan kɔ han kɔ hele belemgbin Elɔdɪ kɛ: “Nannan,
Nyanmɪan mala'n mman man wɔ́ atɪn kɛ ɛ fá Elodiadɪ já.”
5 Ɛjɔlɛ'n mɔ Zʋan hanlɪn nɪn anwʋn, belemgbin Elɔdɪ kulo kɛ
ɔ man bɛ kun yí. Nan kʋsʋ ɔ sulo Zufʋ'n-mɔ. Afɪ bɛ́ kʋalaa, bɛ
bu Zʋan kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ.
6 Nan ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ belemgbin Elɔdɪ awɔlɛ cɪan nɪn
anwʋn fɛtɪ'n mɔ bɛ di yí afʋɛ nʋan'n juli'n, Elodiadɪ awa
balasua'n kɔ si abile menian'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ yɔ
belemgbin Elɔdɪ ɛnyɪnmɪn sʋnman
7 dede ɔ kɔ han ndâ kɛ like biala m'ɔ kulo'n, sɛ ɔ bisa a, ɔ 'fa
man yí.

8 Talua'n kɔ li yí nin anʋan ɛjɔlɛ nɪn asʋ. Ɔ kɔ han kɔ hele
belemgbin Elɔdɪ kɛ: “Baba, fa Zʋan ati'n tʋ apawa nun man
mín kɪkaala!”
9 Mɔ belemgbin Elɔdɪ tɪlɪ yí sɔ'n, yí lʋa kɔ bɔ yí nwʋn. Nan
kʋsʋ ndâ'n m'ɔ hanlɪn yí mgbain'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ nɪn ati,
ɔ kɔ man atɪn kɛ bɛ fá Zʋan ati'n bɛ bélɛ talua'n.
10 Ɛhɪ, ɔ kɔ sʋan sʋanlan kɛ ɔ hó fiadɪ sua nɪn anun ɔ kpɛ́ Zʋan
ati'n.
11 Sʋanlan'n kɔ hɔ kɔ kpɛ Zʋan ati'n ɔ kɔ tʋ yí apawa nun kɔ
bɛlɛ talua'n. Talua'n kʋsʋ kɔ hɔ kɔ fa kɔ man yí nin.
12 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ walɪ falɪ yí fuin'n bɛ
hɔlɪ sielɪ yí. Mɔ bɛ sielɪ yí yuelɪ'n, bɛ hɔlɪ bɔlɪ nun amannɪɛ bɛ
helelɪ Zozi.

Zozi 'ba man menian akpɪ nnun alɪɛ di
(Maakɪ 6.30-44, Luku 9.10-17, Zʋan 6.1-14)

13 Mɔ Zozi tɪlɪ amannɪɛ sɔ'n, ɔ fʋlɪ ɛlɛɛ kʋn anun ɔ hɔlɪ lɪka kʋn.
Lɪka sɔ'n, sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ. Nan mɔ menian'n-mɔ tɪlɪ
yí sɔ'n, bɛ fi kulo kulo'n-mɔ asʋ bɛ kɔ fa asue nɪn anʋan atɪn'n
bɛ kɔ si Zozi sʋ.
14 Mɔ Zozi fi ɛlɛɛ nɪn anun 'ju'n, ɔ 'tʋ yí nyɪn an, menian
ngʋnmɪn. Bɛ́ nwʋn kɔ yɔ yí anwunnvoe, ɛsɛ ɔ kɔ man nwu-
luwafʋɛ'n-mɔ anwʋn kɔ sa.
15 Mɔ alíɛ'n yɔlɪ nɔsʋba'n, yí menian'n-mɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpun-
nge yí. Bɛ́ nwan: “Alíɛ a yue yɔ ɛsɛ ɛwa lika'n tɪ yí nwʋn. Yí ti,
man bɛ́ atɪn maan bɛ hó kulo'n-mɔ asʋ bɛ hó tó like bɛ lí.”
16 Zozi kɔ bua bɛ kɛ: “Ɔ tɪ man cɪnnjɪn kɛ bɛ hó. Nan ɛmɔ
muonun mán bɛ́ like bɛ lí.”
17 Yí menian'n-mɔ nwan: “Kpaʋn nnun ala ɔ nʋn ejue
nnyuan yɛ̂ yɛ le yí ɛwa ɔ.”
18 Zozi nwan: “Ɛmɔ fá bɛ bélɛ mín.”
19 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ man meninsʋnman nɪn atɪn kɛ
bɛ tétanlan ndile nɪn asʋ. Ɛhɪ anzin, ɔ kɔ fa kpaʋn nnun'n nʋn
ejue nnyuan'n ɔ kɔ tʋ yí nyɪn anwunno ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ.
M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bubu kpaʋn'n-mɔ anun ɔ kɔ
fa kɔ man yí menian'n-mɔ. Yí menian'n-mɔ kʋsʋ kɔ hye kɔ man
meninsʋnman'n.
20 Bɛ́ nun kʋn biala kɔ li dede yí kʋ kɔ yi. Kpaʋn'n m'ɔ halɪ'n,
Zozi menian'n-mɔ kɔ sɪsa. Ɔ yi ece mma bulu nʋn nnyuan.
21 Bɛ́ mɔ bɛ lili like'n tɪ kɔ yɔ akpɪ nnun, b'a nga man
mmalasua'n-mɔ nʋn mmatʋnman'n-mɔ bie.

Zozi 'ba nanndɪ asue nɪn anyɪnsʋ
(Maakɪ 6.45-52, Zʋan 6.15-21)

22 Ɛhɪ, menian'n-mɔ yuelɪ like di ɛbɛlɛ ala a, Zozi kɔ man yí
menian'n-mɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ nɪn anun. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ kpɛ́
asue'n bɛ lí mʋa ebue kʋn ɛlɔ nán ɔ 'gua meninsʋnman nɪn atɪn.

23 M'ɔ gualı bɛ́ atın yuelı'n, ɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ, ɔ kɔ hɔ asɔnın
ɛyɔlɛ ahanmıan. Mɔ alíɛ sanlın'n, yí ngʋnmın cein yɛ̂ anın ɔ wɔ
ɛbɛlɛ ɔ.
24 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zozi menian'n-mɔ ɛlɛɛ'n la bunman sʋ.
Asutue'n bɔ mgbaha ɔ tu si ɛlɛɛ'n.
25 Mɔ ɔ 'kɔ alıbahıan'n, Zozi nanndı asue nın anyınsʋ ɔ lɛ kpʋ
yí menian'n-mɔ.
26 Mɔ bɛ nwunlin kɛ ɔ nanndı asue nın anyınsʋ'n, esulo kɔ
han bɛ́. Bɛ́ nwan: "Ɛnwʋnmın aho! Ɛnwʋnmın aho!" Kɛmɔ
anın bɛ sulo nın ati, bɛ lɛ tɛtıan.
27 Nan bɛ 'tɛtıan nın ala, Zozi nwan: "Ɛmɔ só bɛ́ ahʋnlın nán
mín ɔ. Nán bɛ sulo!"
28 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: "Yɛ́ Mın, sɛ wɔ́ sakpa a, man n nánndı
asue nın anyınsʋ m gbʋ́ wɔ́."
29 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Bala!" Pıɛlı fi ɛlɛɛ nın
anun ɔ kɔ ju, ɔ lɛ kpʋ Zozi.
30 Nan m'ɔ nwunlin kɛ asutue'n tı kpili'n, esulo kɔ han yí. Ɛsɛ
kɛmɔ anın ɔ lɛ nʋan'n, ɔ kɔ tıan. Yí nwan: "Yɛ́ Mın, de mín!"
31 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ tʋ yí sa ɔ kɔ sɔ yí nun yɛ̂ yí nwan: "Pıɛlı,
wɔ́ dedi'n tı kaan o! Ɔ yɔ sɛ mɔ a nnyan man dedi'n?"
32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʋn Pıɛlı bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ nın anun
yɛ̂ asutue'n gualı ası ɔ.
33 Bɛ́ bʋ nga'n mɔ bɛ́ gua ɛlɛɛ nın anun'n kɔ a kɔ kʋtʋ kʋtʋ Zozi
anyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ́ nwan: "Fɔ́ún, Nyanmıan Awa'n y'ɔ le wɔ́!"

Zozi 'ba hɔ Zenezalɛtı etin nın asʋ
(Maakı 6.53-56)

34 Bɛ kpɛlı asue'n nán b'a si ası Zenezalɛtı etin nın asʋ.
35 Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ nwunlin Zozi nzɔlɛ. Bɛ hɔlı lıka
kʋalaatin bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ kpayɛ kɛ Zozi a ju ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ sʋa
nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋalaatin bɛ kɔ bɛlɛ yí.
36 Bɛ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atın maan bɛ hán yí taladıɛ nın
anʋan nın ala. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ hanlın yí taladıɛ nın anʋan'n,
bɛ́ nwʋn salı kpa bɔkɔɔ.

15

Daba menian'n-mɔ mala'n
(Maakı 7.1-13)

1 Tɛmʋn sɔ'n, *Falisifʋɛ nʋn *mala nın asʋ mgbain mmie-mɔ
fi Zoluzalɛmʋn bɛ kɔ a kɔ tʋ Zozi ɛbɛlɛ, bɛ́ nwan:
2 "Yɛ́ nan-mɔ mala'n kele yɛ́ kɛ sɛ yɛ 'di like a, yɛ nwúnnzin
yɛ́ sa nın anun. Nan nzukɛ ati yɛ̂ wɔ́ menian dıɛ'n-mɔ nni man
ɛjɔlɛ sɔ nın asʋ ɔ? Sɛ bɛ 'di like a, bɛ nnwunnzin man bɛ́ sa'n-mɔ
anun."
3 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Nán ɛmɔ lılı, nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ di bɛ́
muonun bɛ́ mala'n-mɔ asʋ bɛ yaci Nyanmıan dıɛ nın ɔ?

4 Afı Nyanmıan a han kɛ: *Man wɔ́ nyın sɔ́ wɔ́ sı nʋn wɔ́ nin.* Ɛsɛ
yí nwan: *Sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia yí sı anaan yí nin'n,*
sʋanlan sɔ'n, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí.
5 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ kan kele menian'n-mɔ kɛ, sɛ sʋanlan kʋn
se yí sı anaan yí nin kɛ: 'Like'n m'ɔ di mɔ mın fa mın bʋka wɔ́'n,
mıın fa mın man Nyanmıan', anın sʋanlan sɔ'n, ɔ nzı man yí sı
anaan yí nin ɛjɔlɛ nun kɔ́n.
6 Kɛ ɛmɔ yɔ mɔ ɛmɔ bɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın abʋsʋ nán
ɛmɔ muonun a li bɛ́ ngehele nın asʋ nın anın.
7 Apoo mma, *Ezayi ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın wɔ ɛmɔ anwʋn'n, yí
ɛhan sʋ ɔ. Nyanmıan nanndılı Ezayi sʋ ɔ hanlın kɛ:
8 *Menian ɛhı-mɔ, bɛ le bɛ́ nʋan tuin mgban*
yɛ̂ bɛ yı mín ayɛ ɔ,
nan bɛ́ ahʋnlın'n nnʋn man mín sʋ.
9 *Bɛ́ asɔnın'n mɔ bɛ yɔ'n tı mgban.*
Ɔ sanlın kɛ kulo menian mala yɛ̂ bɛ kekele ɔ,
nan nán mín dıɛ'n-mɔ ɔ."

Like m'ɔ gua sʋanlan anwʋn efian'n
(Maakı 7.14-23)

10 Ɛhı anzin, Zozi kɔ fɛlɛ meninsʋnman'n, yí nwan: "Ɛmɔ yɔ́
anzʋɛ bɛ tíe ɛjɔlɛ ɛhı kpa.
11 Nán like mɔ sʋanlan di'n y'ɔ gua yí nwʋn efian ɔ, nan ɛjɔlɛ
m'ɔ fi yí nʋan kɔ fite'n y'ɔ gua yí nwʋn efian ɔ."
12 Ɛhı, yí menian'n-mɔ kɔ hyʋın kɔ kpunnge yí, bɛ́ nwan: "Asʋ
ɛ sı kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a han nın a wʋlʋ Falisifʋɛ'n-mɔ ɔ?"
13 Bɛ hanlın sɔ a, Zozi nwan: "Baka biala mɔ nán mín Sı'n m'ɔ
wɔ anwunno'n yɛ̂ ɔ lualı'n, baka sɔ'n, bɛ 'tu yí bɛ tʋ.
14 Nán bɛ tɛ bɛ́ sʋ, nan bɛ tı kɛ anyınsinlinwafʋɛ-mɔ! Sɛ
anyınsinlinwafʋɛ kʋn di yí manngʋn anyınsinlinwafʋɛ taataa
a, bɛ́ munnyuan bɛ 'gua kunman nun."
15 Pıɛlı kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: "Tu anyınndala ɛhı abʋ
kele yɛ́."
16 Zozi nwan: "Ɛmɔ kʋsʋ ngʋala ndı man ɛjɔlɛ bʋ ɔ?
17 Ɛmɔ nzı man kɛ like mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ kɔ yí kunnun, ɔ
wɔ ɛbɛlɛ dede ɛsɛ ɔ fite ɔ?
18 Nan ɛjɔlɛ m'ɔ fi sʋanlan anʋan kɔ fite'n fi yí ahʋnlın nın
anun. Yí y'ɔ gua yí nwʋn efian ɔ.
19 Ɔ sanlın kɛ ajʋnlın ɛtɛ m'ɔ man bɛ di awue, bɛ tʋn ajaa, bɛ
bɔ danga, bɛ wua, bɛ di adanzıyua ɔ nʋn menian anwʋn ɛjɔlɛ
ɛtɛ ɛhan, ninnge sɔ'n fi bɛ́ ahʋnlın nun.
20 Ɛhı y'ɔ gua sʋanlan anwʋn efian ɔ. Nan sɛ sʋanlan 'di like
nan ɔ'a nnwunnzin man yí sa nun an, ɔ ngua man yí nwʋn
efian."

Ɛyɛfʋɛ balasua kʋn de Zozi di.
(Maakı 7.24-30)

21 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le kulo'n-mɔ mɔ bɛ fɛlɛ
bɛ́ Tii nʊn Sidʊn etin dıɛ nın asʊ.
22 Mɔ Zozi juli ɛbɛlɛ'n, Kanaân balasua kʊn m'ɔ tı mân sɔ nın
anun'n, ɔ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ, ɔ kɔ tıan nun. Yí nwan: "Yɛ́
Mın, belemgbin *Davidi Awa, nwun mín nwʊn anwunnvoe!
Wawɛ ɛtɛ bie wɔ mín wa talua nın anun. Ɔ kele yí yalɛ
sʊnman."
23 Balasua sɔ'n hanlın sɔ a, Zozi ngɔ bua man ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊ́n.
Yí menian'n-mɔ kɔ hyʊın kɔ kpunnge yí, bɛ́ nwan: "Ɔ le ɛtıan ɔ
si yɛ́ sʊ. Yí ti, bua yí bie maan ɔ hɔ́."
24 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Izalayɛ amma'n-mɔ mɔ bɛ
tı kɛ mmʊa mɔ b'a minlin'n, bɛ́ ti yê m malı ɔ."
25 Nan m'ɔ hanlın sɔ'n, balasua'n kɔ a kɔ kʊtʊ yí nyunnun
ɛbɛlɛ, yí nwan: "Yɛ́ Mın, nwun mín nwʊn anwunnvoe, de
mín!"
26 Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɔ tı man kpa kɛ bɛ fa
mmatʊnman'n-mɔ alıɛ'n bɛ man njʊa mma'n-mɔ di ɔ."
27 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, balasua'n nwan: "Ɔ tı ananhɔlɛ, yɛ́
Mın. Nan kʊsʊ njʊa mma'n-mɔ sısa alıɛ nın abʊ mgbʊkpʊlʊka'n
m'ɔ kɔ gua bɛ́ mín'n-mɔ tɔbılı nın abʊ'n bɛ di."
28 Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Balasua, wɔ́ dedi'n tı kpili! Mɔ ɛ
lɛ kpʊnndɛ'n, ɔ yɔ́ sɔ man wɔ́." Mɛlɛ sɔ nın ala, yê yı wa balasua
nın anwʊn salı ɔ.

Zozi 'ba man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn sa

29 Zozi fi ɛlɔ ɔ kɔ sa kɔ a Galile asue nın anʊan. Ɔ kɔ fʊ kɔ
tanlan bʊka kʊn asʊ.
30 Meninsʊnman kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ. Bɛ 'ba a, bɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ
tia bɛ tɔ sʊ, anyınsinlinwafʊɛ, amunlefʊɛ, bubuluwafʊɛ ɔ nʊn
nwuluwafʊɛ dɔʊn kpa. Bɛ falı bɛ́ bɛ walı Zozi aja sʊ nán ɔ'a man
bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn a sa.
31 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ amunlefʊɛ'n-mɔ lɛ jʊjɔ,
bubuluwafʊɛ'n-mɔ lɛ nanndı, bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʊ'n, bɛ lɛ
nanndı kpa, anyınsinlinwafʊɛ'n-mɔ anyın'n-mɔ a tike tike'n,
ɔ sinlin bɛ́ nwʊn, bɛ kɔ yí Izalayɛ Nyanmıan nın ayɛ.

Zozi 'ba man menian akpıı nnan alıɛ di
(Maakı 8.1-10)

32 Zozi fɛlɛlı yí menian'n-mɔ, yí nwan: "Meninsʊnman ɛhı-
mɔ nʊn yɛ wɔ ɛwa yí cıan nsan ahı. Bɛ le man like fíí kʊ́n mɔ bɛ
di ɔ. Bɛ́ nwʊn yɔ mín koun. Mın ngulo man kɛ mın yaci bɛ́ m
man bɛ fa bɛ́ kunnun bɛ kɔ. Sɛ mın yɔ yí sɔ a, bɛ 'gɔlɔ atunnun."
33 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ebo ɛhı
anun, ninhan yê yɛ 'nyan like m'ɔ sa menian nwala ɛhı di ɔ?"
34 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ le kpaʊn nyɛ?"
Bɛ́ nwan: "Yɛ le kpaʊn nsʊ, nʊn ejue nganngan bie."
35 Ɛhı a, Zozi kɔ man meninsʊnman'n kɔ tɛtanlan ası.

36 Mɔ bɛ tɛtanlanlın ası yuelı'n, ɔ kɔ fa kpaʋn nsʋ'n nʋn
ejue'n-mɔ ɔ kɔ la Nyanmıan ası. Ɔ kɔ bubu nun ɔ kɔ man yí
menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán bɛ́.
37 Bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ li dede bɛ́ kʋ kɔ yi. Yí menian'n-mɔ kɔ sısa
yí bʋ'n m'ɔ halı'n, ɔ tı ece mma nsʋ.
38 Bɛ́ mɔ bɛ lili'n, bɛ tı menian akpıı nnan, b'a nga man
mmalasua'n-mɔ nʋn mmatʋnman'n-mɔ bie.
39 M'ɔ gualı meninsʋnman nın atın yuelı'n, ɔ fʋlı ɛlɛɛ nın
anun, ɔ hɔlı Magadan mân nın anun.

16

Zozi nʋn Zonası
(Maakı 8.11-13, Luku 12.54-56)

1 Ɛhı, *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ kɔ kpʋ Zozi, afı
bɛ kulo kɛ bɛ sɔ yí bɛ nıan. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ ɔ yɔ́
asinbɛnwʋn like kʋn maan bɛ nwún kɛ yí tunmin'n m'ɔ le yí'n
fi Nyanmıan ɛlɔ.
2 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Nɔsʋba mɔ nyanmıan nın
anyunnun kɔ bʋlʋ'n, anın ɛmɔ nwan eyua'n 'ba fi ɛhınman.
3 Ngɛlɛmɔ kʋsʋ mɔ nyanmıan nın anyunnun kɔ lu'n, anın
ɛmɔ nwan esue'n 'ba tɔ. Ɛmɔ sı nyanmıan nın anyunnun
ninnge'n-mɔ nzɔlɛ, nan kʋsʋ ɛmɔ nzı man mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ
nun'n nzɔlɛ.
4 Ajulisʋ menian ati anun ɛtɛ mɔ bɛ nnanndı man fɔ́ʋ́n wɔ
Nyanmıan anyunnun'n, bɛ lɛ kpʋnndɛ asinbɛnwʋn like bɛ
nıan. Sɛ nán asinbɛnwʋn like'n mɔ Nyanmıan yɔlı manlın
Zonası nın an, bɛ nyɔ man nzɔlɛ kʋ́n bɛ ngele man bɛ́. Mɔ Zozi
hanlın sɔ yuelı'n, ɔ yacili bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ hɔlı."

Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Sadusifʋɛ'n-mɔ fali ayile'n
(Maakı 8.14-21)

5 Mɔ Zozi menian'n-mɔ 'kpɛ asue'n bɛ kɔ yí nzin ɛlɔ'n, bɛ́ lʋa
kɔ fi b'a nva man kpaʋn.
6 Zozi kɔ se bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ
nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ fali ayile nın anwʋn."
7 Mɔ menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ:
"Kpaʋn'n mɔ y'a nva man'n, yí ti y'ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ."
8 Ɛjɔlɛ'n kɔ tɔ Zozi anzʋ nun, yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ
kan kɛ kɛmɔ y'a nva man kpaʋn'n, yí ti yê ɔ lɛ kan sɔ ɔ? Ɛmɔ
dedi'n tı kaan o!
9 Ɛmɔ tılı man ɛjɔlɛ nın abʋ ɔ? Ɛmɔ ngacı man kpaʋn nnun'n
mɔ n valı m manlın menian akpıı nnun'n lili nın ɔ? Ɛsɛ m'ɔ halı
yí bʋ'n, ece nyɛ yê ɛmɔ sısalı ɔ?
10 Ɛsɛ kpaʋn nsʋ'n kʋsʋ mɔ n valı m manlın menian akpıı
nnan'n lili'n, m'ɔ halı yí bʋ'n, ece nyɛ yê ɛmɔ sısalı ɔ?
11 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ ndı man yí bʋ kɛ nán kpaʋn anwʋn ɛjɔlɛ
yê mıın kan mın kele ɛmɔ'n? Nan mín nwan: Ɛmɔ nían bɛ́

nwʋn kpa wɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ fali ayile nɪn anwʋn.”
12 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ tɪ yí bʋ kɛ nán ayile'n mɔ bɛ fa bɛ fɔtɔ fali nɪn anwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ lɛ kan ɔ. Nan Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Sadusifʋɛ'n-mɔ like'n mɔ bɛ kekele nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yê anɪn ɔ lɛ kan ɔ.

Pɪɛlɪ 'ba han kɛ Zozi y'ɔ tɪ Izalayɛ Ngʋandefʋɛ nɪn ɔ
(Maakɪ 8.27-30, Luku 9.18-21)

13 Ɛhɪ anzin, Zozi hɔlɪ Sezale etin dɪɛ nɪn asʋ Filipʋ mân nɪn anun ɛlɔ. M'ɔ nʋn yí menian'n-mɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Menian'n-mɔ nwan sʋanlan benin y'ɔ le *Mân Baa'n?”
14 Kosuan sɔ'n mɔ Zozi bisalɪ nɪn anwʋn, bɛ́ nwan: “Mmie-mɔ nwan Zʋan Batisi y'ɔ le wɔ́, mmie-mɔ nwan *Eli y'ɔ le wɔ́, mmie-mɔ nwan Zolomin y'ɔ le wɔ́ anaan Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ bie y'ɔ le wɔ́.”
15 Zozi nwan: “Nan ɛmɔ lɪlɪ, ɛmɔ jʋnlɪn kɛ nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le mín?”
16 Simʋn Pɪɛlɪ nwan: “Kilisi'n, Izalayɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wɔ́. Ɛ tɪ Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn Awa.”
17 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Zonasɪ awa Simʋn, nyila hán wɔ́. Ɔ sanlɪn kɛ nán kulo sʋanlan yê ɔ'a man a nwun yí sɔ ɔ. Nan mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n yê ɔ'a man a nwun yí ɔ.
18 Mín kʋsʋ mɪɪn kan mɪn kele wɔ́ kɛ ɛ li Pɪɛlɪ (yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ). Ɛbʋɛ sɔ nɪn asʋ yê mɪn 'si mín Asɔnɪn nɪn ɔ. Ewue muonun tunmin'n m'ɔ le yí'n ngʋala man like fíí yɔ yí nyunnun.
19 Mɪn 'fa Anwunno Belemgbin Mân nɪn anʋan sannvɛ'n mɪn wula wɔ́ sa nun. Sʋanlan biala mɔ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɛ kɔ tike anʋan'n kɔ man yí'n, anɪn b'a tike b'a man yí anwunno ɛlɔ. Yê sʋanlan biala kʋsʋ mɔ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa a ndike man anʋan nɪn a mman man yí'n, anɪn b'a ndike b'a mman man yí anwunno ɛlɔ.”
20 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ totualɪ yí menian'n-mɔ kɛ nán bɛ kan bɛ kele sʋanlan kɛ Kilisi'n, Izalayɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le yí.

Zozi 'ba han yí ewue'n nʋn yí etinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
(Maakɪ 8.31-9.1, Luku 9.22-27)

21 Ɔ fi cɪan sɔ'n m'ɔ kɔ'n, Zozi kɔ bɔ yí bʋ, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɔ sɛ kɛ n gɔ́ Zoluzalɛmʋn. N gɔ́ n nwún yalɛ Zufʋ mgbain'n-mɔ, ɔ nʋn Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ asa nun. Bɛ 'ba hun mín, nan yí cɪan nsan nɪn asʋ, n vi ewue nun mɪn 'tinnge.”
22 Ɛhɪ, Pɪɛlɪ kɔ fa yí kɔ hɔ ahanmɪan, ɔ kɔ tu yí nyunnun. Yí nwan: “Yɛ́ Mɪn, Nyanmɪan kpála gúa! Like fíí ngɔ tʋ man wɔ́.”

23 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn ɔ kɔ se yí kɛ: “Satan,
fi mín nwʋn ɛwa kɔ mʋa. Ɛ 'totua mín atɪn, afɪ nán Nyanmɪan
ajʋnlɪn yê ɛ le yí ɔ, nan kulo menian'n-mɔ ajʋnlɪn yê ɛ le yí ɔ.”

Like mɔ bɛ yɔ a, bɛ kʋala Zozi sʋ si'n

24 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Sʋanlan
m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, n'ɔ susu yí sʋanlan baka nɪn anwʋn.
Ɔ fá yí kʋlʋwa'n ɔ tó yí kɔmɪn sʋ, nán ɔ sí mín sʋ.
25 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, ɔ
'minlin yí ngʋan sɔ'n. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ si mín sʋ dede ɔ kɔ
wu mín dunman nun'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan ngʋan.
26 Sɛ sʋanlan kʋn nyan asɪɛ asʋ ɛwa ninnge'n kʋalaa nan sɛ ɔ
minlin yí ngʋan nɪn an, anɪn nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɔ 'nyan yí sʋ ɔ?
Nzu like dɪɛ yê sʋanlan kʋn kʋala kɛ ɔ yɔ ɔ de yí ngʋan ɔ?
27 *Mân Baa'n fi yí Sɪ anunminnyanmʋn nɪn anun ɔ nʋn
nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ 'ba a. Sɛ ɔ ba a, ɔ 'nɪan sʋanlan kʋn
biala junman'n m'ɔ lili nɪn anwʋn ɔ tua yí kalɛ.
28 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ: bɛ́ mɔ b'a yia ɛwa'n,
mmie-mɔ ngɔ wu man, bɛ 'ba nwun Mân Baa'n kɛ ɔ lɛ ba ɔ di
belemgbin.”

17

Zozi anwʋn ɛkacie'n
(Maakɪ 9.2-13, Luku 9.28-36)

1 Ɛhɪ anzin cɪan nsian, Zozi kɔ fa Pɪɛlɪ, Zʋakɪ nʋn yí nianman
Zʋan. Ɔ nʋn bɛ́ menian nsan nɪn ala bɛ kɔ tɪ bɛ́ nwʋn bʋka
kannganlaun kʋn asʋ.
2 Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kaci bɛ́ nyɪnsʋ. Yí nyɪn nɪn anun kɔ ta kɛ
sɛnzɛ, yí taladɪɛ'n m'ɔ wula'n kɔ yɔ fufue hyɪɛɪn hyɪɛɪn kpa kɛ
kanlannɪɛ.
3 Zozi menian nsan'n 'nɪan an, anɪn Moyizɪ nʋn Eli nʋn Zozi
bɛ lɛ jʋjɔ.
4 Mɔ Pɪɛlɪ nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Yɛ́ Mɪn,
ɔ tɪ kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Sɛ ɛ kulo a, mɪn 'bɔ *tantɪ nsan. Wó dɪɛ
kʋn, Moyizɪ dɪɛ kʋn yê Eli kʋsʋ dɪɛ kʋn.”
5 Anɪn Pɪɛlɪ anʋan wɔ sʋ ɔ tɛ jʋjɔ, bɔlɛ́'n tɪ kɛ kanlannɪɛ, ɔ kɔ a
kɔ hala bɛ́ sʋ. Bɔlɛ́ nɪn anun, anɪɛ kʋn kɔ te, yí nwan: “Sʋanlan
ɛhɪ tɪ mín ehulo Baa. M'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí
nun. Ɛmɔ tíe yí!”
6 Mɔ yí menian'n-mɔ tɪlɪ anɪɛ sɔ'n, esulo kpili kpa kɔ han bɛ́
dede bɛ kɔ butu butu bɛ́ nyɪn asɪ.
7 Zozi kɔ a kɔ kpusu kpusu bɛ́, yí nwan: “Nán bɛ sulo, bɛ jásʋ.”
8 Bɛ 'kuku bɛ́ ti sʋ a, sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ kɛ Zozi
angʋnmɪn ala.

9 Mɔ bɛ fi bʊka nɪn asʊ bɛ 'ju'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Like
mɔ ɛmɔ a nwun yí'n, nán bɛ kan bɛ kele sʊanlan fíí dede ɔ 'ju
cɪan mɔ Mân Baa'n fi ewue nun ɔ kɔ tinnge'n.”
10 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ:
“Ɔ yɔ sɛ mɔ *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ kan kɛ Eli yê ɔ 'di mʊa
ba'n?”
11 Zozi nwan: “Ɔ tɪ sɔ, Eli 'di mʊa ba ɔ sesie ninnge'n kʊalaa
kpɛ kpɛ.
12 Nan kʊsʊ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ Eli a a dada angʊnmɪn.
Menian'n-mɔ a nnwun man yí nzɔlɛ, bɛ yɔlɪ yí kɛ bɛ́ kunnun
kulo. Mân Baa'n muonun, kɛ bɛ 'ba hele yí yalɛ nɪn anɪn.”
13 Yí menian'n-mɔ tɪlɪ yí bʊ kɛ Zʊan Batisi yê anɪn ɔ lɛ kan yí
nwʊn ɛjɔlɛ nɪn ɔ.

Zozi 'ba tu kpafɛlɛ kʊn anwʊn wawɛ ɛtɛ'n
(Maakɪ 9.14-29, Luku 9.37-43a)

14 Mɔ bɛ walɪ dede bɛ juli meninsʊnman nɪn anwʊn ɛbɛlɛ'n,
bian kʊn kɔ a kɔ kʊtʊ Zozi anyunnun, yí nwan:
15 “Yɛ́ Mín, nwun mín wa belenzua nɪn anwʊn anwunnvoe.
Ɔ kpɛ, ɔ lɛ nwun yalɛ sʊnman, ɔ tɔ sîn nun, bie kʊsʊ a, ɔ tɔ asue
nun.
16 M'an fa yí m'an bɛlɛ wó menian'n-mɔ, nan b'a ngʊala man
like fíí yɔ man yí.”
17 Zozi nwan: “Ati anun ɛtɛ mma mɔ bɛ nne man Nyanmɪan
bɛ nni man, mɪn nʊn ɛmɔ yɛ tánlan ɛwa dede ɔ hó jú mɛlɛ benin
nán ɛmɔ a nyan dedi? N díla mín ahʊnlɪn n zú ɛmɔ dede ɔ jú
mɛlɛ benin? Bɛ fá batʊnman'n bɛ bɛ́lɛ mín ɛwa.”
18 Bɛ kɔ fa batʊnman'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ ɔ
kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n. Ɔ fi yí nun kɔ fite. Ɛbɛlɛ ala, batʊnman nɪn
anwʊn kɔ sa.
19 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ fa bɛ́ ti bɛ kɔ bɔ yí nwʊn,
bɛ́ nwan: “Nzukɛ ati yê y'a ngʊala man wawɛ ɛtɛ ɛhɪ tu'n?”
20 Zozi nwan: “Ɛmɔ a ngʊala man yí tu, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi'n
tɪ kaan sʊnman. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ le
dedi mɔ yí kpili ju kɛ muntadɪ baa a, ɛmɔ se bʊka ɛhɪ kɛ: ‘Bʊka,
fi ɛwa tu kɔ ɛlɔ’ a, ɔ 'tu kɔ. Like fíí nnʊn man ɛbɛlɛ mɔ ɛmɔ ngɔ
hʊala man yí yɔ ɔ. [
21 Nan m'ɔ tɪ kɛ wawɛ ɛtɛ ɛhɪ sʊa'n, mmʊtʊɛ ɛyɔlɛ nʊn abuala
yê bɛ fa bɛ tu yí ɔ.”]

Zozi 'ba bɔ yí ewue ɔ nʊn yí etinnge nɪn asʊ biekun
(Maakɪ 9.30-32, Luku 9.43b-45)

22 Ɛhɪ, anɪn bɛ́ kʊalaa bɛ wɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ. Ɛlɛhʊn
kʊn Zozi kɔ fa kɔ tʊ bɛ́ nyunnun kɛ: “Bɛ 'ba yɪ *Mân Baa'n bɛ
man menian'n-mɔ
23 maan bɛ kun yí. Sɛ ɔ wu a, yí cɪan nsan nɪn asʊ, ɔ fi ewue
nun ɔ 'tinnge.” Yí ɛjɔlɛ sɔ'n manlɪn yí menian'n-mɔ anwʊn
bubuli bɛ́ kpa.

Asɔnɪn sua nɪn anwʋn ajule'n

24 Mɔ bɛ juli Kapɛɛnawɔmʋn'n, bɛ́ mɔ bɛ dide asɔnɪn sua nɪn
anwʋn ajule'n kɔ a kɔ tʋ Pɪɛlɪ, bɛ́ nwan: "Ɛmɔ amɪn'n muonun,
ɔ ndua man asɔnɪn sua nɪn anwʋn ajule'n bie ɔ?"
25 Pɪɛlɪ nwan: "Ɔ tua bie."
Mɔ Pɪɛlɪ bualɪ bɛ́ yuelɪ'n, ɔ kɔ wʋlʋ sua nɪn anun. Ɔ nʋn mɔ ɔ
'wʋlʋ sua nɪn anun'n, Zozi kɔ li mʋa kɔ bisa yí kɛ: "Simʋn, ɔ tɪ
sɛ wɔ́ ɛlɔ? Mân ɛhɪ anun, nwan-mɔ y'ɔ di kɛ bɛ tua ajule bɛ man
mmelemgbin'n-mɔ ɔ? Bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ kulo nɪn naan, nyɔfʋɛ'n-
mɔ ɔ?"
26 Pɪɛlɪ nwan: "Nyɔfʋɛ'n-mɔ yê bɛ tua ɔ."
Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ kulo'n, bɛ ndua man bie.
27 Nan kʋsʋ kɛmɔ yɛ ngulo man kɛ yɛ dɔ bɛ́ ngasi'n, yí ti kɔ
asue nɪn anʋan ɛlɔ kɔ tʋ kʋba. Ejue mɔ ɛ kɔ li mʋa kɔ hyɪ yí'n,
tɛlɛ yí nʋan nɪn anun. Ɛ 'ba nwun kɛ esika wɔ nun, ɔ sa mín
nʋn wɔ́ yɛ́ ajule'n tua. Fa kɔ tua."

18

Sʋanlan m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Maakɪ 9.33-37, Luku 9.46-48)

1 Mɛlɛ sɔ'n, Zozi menian'n-mɔ walɪ yí nwʋn ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bisa
yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun, nwan
sʋanlan dɪɛ y'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa ɔ?"
2 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kɔ fɛlɛ batʋnman kaan kʋn, ɔ
kɔ fa yí kɔ sie bɛ́ afian ɛbɛlɛ.
3 Yê yí nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ
ɛmɔ a ngaci man ɛmɔ abalabɔ'n, b'a nyɔ man kɛ mmatʋnman
nganngan an, ɛmɔ ngɔ man Anwunno Belemgbin Mân nɪn
anun ɛlɔ bie.
4 Sʋanlan m'ɔ kɔ bɛbɛlɛ yí nwʋn asɪ dede ɔ kɔ kaci kɛ
batʋnman ɛhɪ'n, yí y'ɔ tɪ kpili Anwunno Belemgbin Mân nɪn
anun ɛlɔ ɔ.
5 Mín dunman nun, sʋanlan m'ɔ kɔ le batʋnman kʋn m'ɔ tɪ
kɛ ɛhɪ'n, anɪn mín muonun yê ɔ'a le mín ɔ.

Ɛtɛ ɛyɔlɛ'n
(Maakɪ 9.42-48, Luku 17.1-2)

6 "Mmatʋnman ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ de mín bɛ di'n, sʋanlan m'ɔ kɔ
man bɛ́ nun kʋn kɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ di kɛ bɛ
fa ɛbʋɛ kpili kpa bɛ mɪnnda yí kɔmɪn bɛ ju yí bɛ tʋ jenvie nɪn
anun.
7 Mân nɪn a fa munnzue kɛ nun yê ninnge m'ɔ man sʋanlan
tɔ ɛtɛ nɪn anun'n wɔ ɔ. Ninnge sɔ'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ daa. Nan
munnzue hán sʋanlan ɛhɪ m'ɔ man ɛhɪnlɪn-mɔ tɔ ninnge ɛtɛ
sɔ'n-mɔ anun'n.
8 Yí ti, sɛ wɔ́ sa kʋn anaan wɔ́ ja kʋn y'ɔ man ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun
an, anɪn ko tʋ mʋa. Afɪ sɛ ɔ ka wɔ́ sa kʋn anaan wɔ́ ja kʋn nán
ɛ nyan ngʋan nɪn an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ sa nnyuan'n,

anaan wɔ́ ja nnyuan nɪn ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n.
9 Sɛ wɔ́ nyɪn kʊn y'ɔ man ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn tu tʊ mʊa. Afɪ sɛ ɔ ka wɔ́ nyɪn kʊn nán ɛ nyan ngʊan nɪn an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ nyɪn nnyuan nɪn ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n.

Bʊa'n mə ə'a minlin nɪn anwʊn anyɪnndala'n (Luku 15.3-7)

10 "Ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye nán b'a ndʊtʊ man mmatʊnman ɛhɪ-mɔ anun bie anyunnun ngɛsɛlɛ. Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʊ ɛlɔ, bɛ́ mmɔfʊɛ'n-mɔ jijin mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn anyunnun ɛbɛlɛ cɪan daa. [
11 Ɔ sanlɪn kɛ, Mân Baa'n walɪ kɛ ɔ 'ba kpʊnndɛ bɛ́ mɔ b'a minlin'n nán ɔ de bɛ́ ngʊan.]
12 Sɛ sʊanlan kʊn le yí mmʊa ɛya, nán sɛ nunhan kʊn minlin an, asʊ ɔ nyaci man abulahʊanlan nʊn ngʊanlan nɪn ɛbɛlɛ, ɔ ngɔ mgbʊnndɛ man kʊn'n mɔ ɔ'a minlin nɪn ɔ?
13 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɔ nwun yí a, yí nwʊn fɛ'n m'ɔ kɔ li'n, ɔ tala mmʊa abulahʊanlan nʊn ngʊanlan'n mɔ b'a mminlin man'n.
14 Ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Ɔ ngulo man kɛ mmatʊnman ɛhɪ-mɔ bie minlin.

Wɔ́ nianman kʊn yə wɔ́ ɛtɛ a, atɪn m'ɔ fata kɛ ɛ bu sʊ'n

15 "Sɛ wɔ́ nianman bie yɔ wɔ́ ɛtɛ a, kɔ tʊ yí, fɛlɛ yí ahanmɪan kan kele yí. Sɛ ɔ nwun yí ananhɔlɛ a, anɪn wɔ́ sa a han wɔ́ nianman'n.
16 Sɛ ɛ kan nán ɔ'a ndɛ man wɔ́ sʊ a, fɛlɛ sʊanlan kʊn anaan menian nnyuan ɛmɔ hɔ́ sésie ɛjɔlɛ'n maan bɛ lí nun adanzɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ menian nnyuan anaan menian nsan anʊan ɛjɔlɛ'n yê bɛ bu yí ananhɔlɛ ɔ.
17 Nan sɛ bɛ kan nán ɔ'a ndie man an, bɔ asɔnɪn mma'n-mɔ amannɪɛ. Sɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ kan nán ɔ'a ndie man an, bu yí kɛ ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan mɔ yí ti tɪ ɛtɛ kɛ Zufʊ m'ɔ dide ajule man Lɔmʊn amma'n-mɔ'n.
18 "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʊanlan biala mɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa ɔ kɔ li yí ɛtɛ nɪn ananhɔlɛ, m'ɔ kɔ yaci kɔ gua, mɔ ɛmɔ kɔ sɔ yí nun'n, anɪn b'a sɔ yí nun anwunno ɛlɔ. Yê sʊanlan biala kʊsʊ mɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa ɔ'a nni man yí ɛtɛ nɪn ananhɔlɛ, mɔ ɔ'a nyaci ɔ'a ngua man, mɔ ɛmɔ a nzɔ man yí nun'n, anɪn b'a nzɔ man yí nun anwunno ɛlɔ.
19 "Ɛsɛ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, asɪɛ nɪn asʊ ɛwa, sɛ menian nnyuan anʊan sɛ bɛ́ nwʊn bɛ bisa like biala wɔ bɛ́ mmʊtʊɛ nɪn anun an, mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n 'fa man bɛ́.
20 Ɔ sanlɪn kɛ lɪka biala mɔ menian nnyuan anaan nsan kɔ yia wɔ mín dunman nun'n, n wɔ bɛ́ afian ɛbɛlɛ."

Akʋa'n mə ə'a nva man yí manngʋn nɪn anwʋn sa

ə'a nje man yí nɪn anwʋn anyɪnndala'n

21 Mə Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Pɪɛlɪ kɔ hyʋɪn kɔ mantan yí ɔ kɔ
bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, sɛ mín nianman bie di mín nwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ a,
anɪn n yáci yí nwʋn sa n jé yí fâ nyɛ? N yáci yí nwʋn sa n jé yí
dede fâ nsʋ ɔ?"
22 Zozi nwan: "Cɛcɛ, m'an nze man wɔ́ kɛ ɛ fá yí nwʋn sa ɛ
hyé yí fâ nsʋ, nan fa yí nwʋn sa ce yí fâ abulasʋ nʋn nsʋ.
23 "Ɛhɪ ati, ɛ 'nwun like mə Anwunno Belemgbin Mân'n
soman yí'n. Belemgbin kʋn nwan ɔ 'dide yí esika'n kʋalaa mə
yí ngʋa'n-mə tua yí'n.
24 Kɛ ɔ bəlɪ yí bʋ mə ɔ 'tɪtɪ mgbʋndan'n, bɛ nʋn yí ngʋa'n-mə
anun kʋn kɔ a, ɔ tua yí kotoku akpɪɪ kɔ yɔ nyɛ.
25 Akʋa sɔ'n le man like fíí m'ɔ fa tua kalɛ nɪn ɔ. Yí mɪn'n kɔ
man atɪn kɛ bɛ tónɪn yí nʋn yí yɪ, nʋn yí mma'n-mə nʋn bɛ́ nwʋn
ninnge'n kʋalaatin bɛ fá bɛ túa kalɛ'n.
26 "Mə yí mɪn'n hanlɪn sɔ'n, akʋa'n kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun ɔ kɔ
bʋtʋ yí nwʋn ɔ kɔ hele yí kɛ: 'Mín mɪn, si abʋtalɛ, nán wɔ́ esika'n,
m 'ba tua yí kʋalaa mɪn man wɔ́.'
27 Akʋa'n hanlɪn ɛhɪ a, yí mɪn'n kɔ nwun yí nwʋn anwun-
nvoe, ɔ kɔ fa kalɛ'n ɔ kɔ hye yí ɔ kɔ yaci yí maan ɔ kɔ hɔ.
28 "Akʋa'n fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ fite. Mə ɔ 'kɔ'n, ɔ nʋn yí manngʋn kʋn
m'ɔ nʋn yí di junman lɪka kʋn'n kɔ yia. Yí manngʋn sɔ'n tua yí
esika kaan bie. Ɔ kɔ sɔ yí konvin ɔ kɔ mian. Yí nwan: 'Tua mín
esika'n man mín!'
29 "Yí manngʋn'n kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun ɔ kɔ bʋtʋ yí nwʋn ɔ kɔ
hele yí kɛ: 'Anianman, si abʋtalɛ, nán wɔ́ esika'n, mɪn 'ba tua
mɪn man wɔ́.'
30 "Ɔ hanlɪn ɛhɪ a, akʋa'n ngɔ tie man, ɔ kɔ man bɛ kɔ hyɪ
yí manngʋn'n bɛ kɔ tʋ yí fiadɪ dede ɔ kɔ ju cɪan mə ɔ kɔ tua yí
kalɛ'n.
31 Mə ngʋa ɛhɪnlɪn-mə nwunlin yí nyəlɪɛ sɔ'n, bɛ́ nwʋn kɔ
bubu bɛ́, bɛ kɔ hɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɪn'n.
32 "Nan mə mɪnlɪan'n tɪlɪ ɛjəlɛ sɔ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ akʋa
sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Akʋa ati anun ɛtɛ! M'an fa wɔ́ kalɛ'n
kʋalaa m'an hye wɔ́. Ɔ sanlɪn kɛ a bʋtʋ wɔ́ nwʋn a hele mín.
33 Kɛ n nwunlin wɔ́ nwʋn anwunnvoe'n, wɔ́ kʋsʋ ɔ di kɛ ɛ
nwun wɔ́ manngʋn nɪn anwʋn anwunnvoe.'
34 Belemgbin'n kɔ fɛ ɛya kpa, ɔ kɔ tʋ akʋa'n kʋsʋ fiadɪ dede ɔ
kɔ ju cɪan m'ɔ kɔ tua yí kalɛ'n."
35 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Sɛ sʋanlan di ɛmə anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ
nán ɛmə a nyɪ man bɛ́ kunnun b'a nyaci man yí nwʋn sa b'a
nje man yí a, mín Sɪ'n kʋsʋ m'ɔ wə anwunno'n nyaci man ɛmə
anwʋn sa ɔ nje man ɛmə."

19

Eyila nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Maakɪ 10.1-12)

1 Mɔ Zozi yuelɪ yí ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kan'n, ɔ fi Galile mân nɪn anun
ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ Zude mân nɪn anun, asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ
ebue kʋn.
2 Meninsʋnman sili yí sʋ. Bɛ 'ba a, bɛ nʋn nwuluwafʋɛ. Zozi
manlɪn bɛ́ nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salɪ.
3 Anɪn *Falisifʋɛ mmie-mɔ wɔ meninsʋnman nɪn anun. Bɛ kɔ
kpunnge Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Kɛmɔ bɛ kulo kɛ bɛ sua yí ngaa nɪn
ati, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Kpain, asʋ yɛ́ mala'n man atɪn kɛ belenzua
kʋn kʋala kɛ ɔ sɪn atɪn ngacile biala asʋ ɔ yila yí yɪ ɔ?"
4 Bɛ bisalɪ sɔ a, Zozi nwan: "Asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man yí Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ nɪn anun lé kɛ abʋbɔ nɪn anun, Bɔfʋɛ'n bɔlɪ belenzua nʋn
balasua.
5 M'ɔ bɔlɪ bɛ́ yuelɪ'n, yí nwan: *Ɛhɪka ati, belenzua'n fi yí sɪ
nʋn yí nin abʋ anwʋn 'ba jasʋ. Ɔ 'fa yí nwʋn bɔ yí yɪ, nán bɛ́
munnyuan'n bɛ yɔ sʋanlan munmuan kʋn.*
6 Yí sɔ ɛhɪ, anɪn bɛ tɪ man menian nnyuan kʋ́n, nan b'a
yɔ sʋanlan munmuan kʋn. Like mɔ Nyanmɪan kɔ han kɔ bɔ
nun'n, kulo sʋanlan n'ɔ tɪ nun."
7 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Anɪn ɔ yɔ
sɛ mɔ Moyizɪ manlɪn atɪn kɛ belenzua hɛ́lɛ eyila kalata ɔ mán
yí yɪ nán ɔ yíla yí'n?"
8 Zozi nwan: "Moyizɪ manlɪn atɪn kɛ ɛmɔ yíla bɛ́ yɪ-mɔ. Ɔ
sanlɪn kɛ ɛmɔ ati anun tɪ ɛtɛ. Nan abʋbɔ nɪn anun'n, anɪn ɔ tɪ
man sɔ.
9 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan mɔ yí yɪ a mmɔ man bian
m'ɔ kɔ yila yí ɔ kɔ ja balasua fʋfɔlɛ'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ'a tʋn
ajaa."
10 Mɔ Zozi menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Sɛ eyila nɪn
anwʋn ɛjɔlɛ'n tɪ sʋa a, anɪn ɔ tɪ kpa kɛ bɛ nja man bɛ́ nwʋn."
11 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Nán menian'n-mɔ kʋalaa
yê bɛ tɪ ɛjɔlɛ sɔ nɪn abʋ ɔ. Nan bɛ́ mɔ Nyanmɪan a man bɛ́ yí
nwʋn tunmin'n yê bɛ kʋala bɛ tɪ yí bʋ ɔ.
12 Ninnge dɔʋn wɔ ɛbɛlɛ, ɔ jɪjɪ melenzua'n mmie-mɔ, ɔ man
bɛ ngʋala man bala ja. Mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ 'wʋ bɛ́ a, anɪn
bɛ́ nwʋn tɪ man kpa. Mmie-mɔ kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ sa bɛ́. Mmie-
mɔ kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ, Anwunno Belemgbin Mân'n dunman nun,
bɛ nja man bala. Sʋanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!"
(Maakɪ 10.13-16, Luku 18.15-17)
13 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, menian mmie-mɔ falɪ
mmatʋnman nganngan bɛ bɛlɛlɪ yí kɛ ɔ fá yí sa ɔ fúa bɛ́ nwʋn
nán ɔ yɛ́yila bɛ́ sʋ. Nan mɔ yí menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ
jʋjɔlɪ bɛ́.

14 Ɛhı a, Zozi nwan: “Nán bɛ totua mmatʋnman'n-mə atın,
bɛ yáci bɛ́ maan bɛ bála mín nwʋn. Ɔ sanlın kɛ Anwunno
Belemgbin Mân'n, bɛ́ mə bɛ tı kɛ mmatʋnman ɛhı-mə'n y'ɔ tı
bɛ́ dıɛ ɔ.”
15 Zozi falı yí sa'n-mə fualı bɛ́ nwʋn yuelı, yí nzin y'ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ
həlı ɔ.

Kpafɛlɛ esikafʋɛ nın anwʋn ɛjəlɛ'n
(Maakı 10.17-31, Luku 18.18-30)

16 Ɛhı, sʋanlan kʋn walı tʋlı Zozi, yí nwan: “Ngehelefʋɛ, nzu
like dıɛ kpa yê n yɔ́ nán m'an nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ
nın ɔ?”
17 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛ lɛ bisa
mín like m'ɔ tı kpa nın anwʋn ɛjəlɛ ɔ? Nyanmıan angʋnmın
cein y'ɔ tı kpa ɔ. Sɛ ɛ kulo kɛ ɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ
nın an, anın di mala'n-mə asʋ.”
18 Kpafɛlɛ'n kɔ bisa Zozi kɛ: “Anın mala benin-mə?”
Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: “*N'ɛ kun sʋanlan, n'ɛ tʋn ajaa, n'ɛ wua,*
n'ɛ di ato ɛ tʋ wɔ́ manngʋn bie abʋ,
19 *man wɔ́ nyın sɔ́ wɔ́ sı nʋn wɔ́ nin, afı kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́*
muonun wɔ́ nwʋn.”
20 Mə Zozi hanlın sɔ'n, kpafɛlɛ'n nwan: “M'an li mala ɛhı-mə
kʋalaa asʋ. Nan nzukɛ like dıɛ biekun y'ɔ sɛ kɛ n yɔ́ ɔ?”
21 Zozi nwan: “Sɛ ɛ kulo kɛ ɛ yue kpa yɔ bɔkɔɔ a, anın kɔ tənın
wɔ́ ninnge'n kʋalaa mə ɛ le yí'n. Esika'n mə ɛ kɔ nyan yí'n, fa
man ehianfʋɛ'n-mə, nán ɛ 'ba nyan anwʋndıɛ dɔʋn anwunno
ɛlɔ. Sɛ ɛ yɔ yí sɔ yue a, bala nán si mín sʋ.”
22 Kpafɛlɛ sɔ'n kʋsʋ a nyan yí nwʋn kpa. Nan m'ɔ tılı ɛjəlɛ'n
mə Zozi hanlın helelı yí'n, yí lʋa bəlı yí nwʋn ɔ kɔ hɔ.
23 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mə kɛ: “Mıın kan
yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ nyan yí nwʋn'n,
Anwunno Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ ɛwʋlʋɛ yɔ sı kpa man
yí.
24 Ɛsɛ mıın kan mın kele ɛmə biekun kɛ: ɔ yɔ sı man naan
kpili'n mə bɛ fɛlɛ yí sʋamo'n kɛ ɔ wʋ́lʋ dəlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ yɔ
sı kpa man esikafʋɛ kʋn kɛ ɔ wʋ́lʋ Nyanmıan Belemgbin Mân
nın anun.”
25 Mə yí menian'n-mə tılı ɛjəlɛ sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ́
nwan: “Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nwan sʋanlan dıɛ yê ɔ kʋala Anwunno
Belemgbin Mân nın anun kɔ ɔ?”
26 Zozi nıanlın bɛ́ dede a, yí nwan: “Ɔ yɔ sı man menian'n-
mə, nan ɔ nyɔ sı mman man Nyanmıan.”
27 Ɛhı, Pıɛlı kɔ jasʋ, yí nwan: “Yɛ́ mə y'a yaci yɛ́ ninnge'n
kʋalaatin mə yɛ si wɔ́ sʋ'n, anın yɛ́ kʋsʋ yɛ́ dıɛ tı sɛ?”
28 Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ mɛlɛ mə
*Mân Baa'n 'ba tanlan yí anunminnyanmʋn belemgbin bia
nın asʋ mân fʋfəlɛ nın anun'n, ɛmə menian bulu nʋn nnyuan'n

mɔ ɛmɔ si mín sʋ'n, ɛmɔ 'ba tanlan belemgbin bia sʋ bɛ bua Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n ndɛɛ.

29 Ɛsɛ sʋanlan biala mɔ mín ti, ɔ kɔ yaci yí awulo, yí nianman mmelenzua anaan mmalasua, yí sɪ anaan yí nin, yí mma, anaan yí ebo, ɔ 'nyan yí nwʋn sʋ fâ ɛya, ɛsɛ ɔ 'nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

30 Nan kʋsʋ, bɛ́ mɔ kɪkaala bɛ li mʋa'n, bɛ́ dɔʋn bɛ 'ba ha sian. Yê bɛ́ dɔʋn kʋsʋ mɔ bɛ halɪ sian'n, bɛ 'ba li mʋa.

20

Kpafʋ'n-mɔ ahatua nɪn anwʋn anyɪnndala'n

1 “Ɛ 'nwun like mɔ Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n: Ɛlɛhʋn kʋn mɪnlɪan kʋn kɔ jasʋ ngɛlɛmɔ tutun kpa, ɔ 'kɔ a kpʋnndɛ menian maan bɛ di junman yí divɪn ebo nɪn asʋ.

2 Bɛ́ m'ɔ nwunlin bɛ́'n, ɔ nʋn bɛ́ kɔ li cɪan kʋn junman nɪn anwʋn gua. Y'ɔ nʋn bɛ́ hɔlɪ yí divɪn ebo nɪn asʋ ɔ.

3 “Ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan ɔ kɔ fite gua nɪn asʋ ɛlɔ biekun. Ɔ 'nɪan an, menian mmiekun-mɔ gugua gua nɪn asʋ, bɛ le man junman bɛ nni man.

4 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: ‘Ɛmɔ kʋsʋ hó lí junman mín ebo nɪn asʋ nán yí nwʋn ahatua m'ɔ sɛ fata'n, mín 'fa mɪn man ɛmɔ.’

5 “Ɔ hanlɪn an, menian'n-mɔ kɔ tie bɛ kɔ hɔ junman nɪn elie yí ebo nɪn asʋ. Sɛnzɛjinlan nʋn nɔsʋba dɔɛ nsan, bian'n kɔ fite biekun, ɔ kɔ nwun menian mmiekun-mɔ nán ɔ'a fa bɛ́.

6 Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ nɔsʋba dɔɛ nnun'n, ɔ kɔ nwun mmiekun-mɔ gua nɪn asʋ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: ‘Nzukɛ ati yê ɛmɔ gua ɛwa mgban sʋa mɔ ɛmɔ nni man junman fíí'n?’

7 “Bɛ́ nwan: ‘Sʋanlan manlɪn man yɛ́ junman ti ɔ.’

“Bian'n nwan: ‘O, anɪn ɛmɔ hó lí junman mín divɪn ebo nɪn asʋ.’

8 “Nɔsʋba mɔ bɛ kpɔnzʋlɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ kpain'n m'ɔ nɪan yí junman nɪn asʋ'n, yí nwan: ‘Fɛfɛlɛ kpafʋ'n-mɔ kʋalaatin nán tua bɛ́ esika'n man bɛ́. Ɛ 'tua, di mʋa bɔ yí bʋ bɛ́ mɔ n valɪ bɛ́ nɔsʋba nun'n dede nán ɔ'a tʋ bɛ́ mɔ n valɪ bɛ́ ngɛlɛmɔ nun'n.’

9 “Bɛ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ falɪ bɛ́ dɔɛ nnun'n, bɛ kɔ tua bɛ́ cɪan kʋn junman esika'n bɛ kɔ man bɛ́.

10 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ lili mʋa bɛ falɪ bɛ́'n 'de bɛ́ esika dɪɛ'n, bɛ jʋnlɪn kɛ ɔ 'ba hɔ yí nyunnun tala dɔɛ nnun mma'n-mɔ dɪɛ'n. Ɔ'a nyɔ man sɔ, nan cɪan kʋn junman esika nɪn ala yê bɛ tualɪ manlɪn bɛ́ ɔ.

11 Bɛ 'de bɛ́ esika nɪn an, anɪn bɛ lɛ jʋjɔ bian'n bɛ́ konvin abʋ.

12 Bɛ́ nwan: ‘Kpafʋ ɛhɪ-mɔ mɔ b'a li junman dɔhyʋlɪ kʋnmgba'n, esika'n mɔ a tua bɛ́'n nʋn yɛ́ dɪɛ'n sɛ, yɛ́ mɔ yɛ jin eyua heleman ɛhɪ anun y'a li junman dede alɪɛ nɪn a fa a san'n!’

13 “Mɔ bɛ jʋjɔlı sɔ'n nán bian nın a tua a se bɛ́ nunhan kʋn kɛ:
‘Mín manngʋn, m'an nnaka man wɔ́ o. Nán cıan kʋn junman
gua'n mɔ yɛ́ nʋan sɛlı yí nwʋn'n yê m'an tua m'an man wɔ́ nın
ɔ?
14 Fa wɔ́ esika'n nán kɔ. Cıan kʋn junman esika'n mɔ mıın fa
mın man wɔ́'n, yí kʋnmgba'n yê mın 'fa mın man bɛ́ mɔ n valı
bɛ́ dɔɛ nnun nın ɔ.
15 Mín esika ɔ, kɛ mın kulo kɛ mın yɔ yí'n yê mın yɔ ɔ. Anaan
kɛmɔ m'an yɔ sian mma'n-mɔ kpa'n, ɔ yɔ wɔ́ ɛya ɔ?’ ”
16 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Bɛ́ mɔ bɛ li sian'n, bɛ 'di mʋa
yê bɛ́ mɔ bɛ li mʋa'n, bɛ 'di sian.”

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nın asʋ biekun
(Maakı 10.32-34, Luku 18.31-34)

17 Ɛhı anzin, mɔ Zozi 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, atunnun, ɔ kɔ fɛlɛ yí
menian bulu nʋn nnyuan nın ahanmıan, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́
kɛ:
18 “Ɛmɔ tíe, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn. Sɛ yɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba yı *Mân
Baa'n bɛ man Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, ɔ nʋn *mala
nın asʋ mgbain'n-mɔ maan bɛ kun yí.
19 Bɛ 'fa yí bɛ man bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n maan bɛ gʋlʋ yí
nwʋn, bɛ fin yí mgbele bɛ bʋbɔ yí kʋlʋwa nın asʋ. Ɔ wu a, yí
cıan nsan nın asʋ, ɔ 'tinnge.”

Zvakı nʋn Zvan anin'n 'ba sɛlɛ Zozi like
(Maakı 10.35-45)

20 Ɛhı, Zebede amma'n-mɔ anin nʋn bɛ́ walı Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ yɔ́ like kʋn mán yí.
21 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzukɛ yê ɛ kulo kɛ n yɔ́ m mán wɔ́ ɔ?”
Balasua'n nwan: “Mín mma nnyuan ɛhı-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛwa'n,
cıan mɔ ɛ kɔ kaci belemgbin'n, man kʋn tánlan wɔ́ sa fama sʋ,
man kʋn'n kʋsʋ tánlan wɔ́ sa bê sʋ.”
22 Mɔ balasua'n hanlın ɛhı'n, Zozi nwan: “Like'n mɔ ɛmɔ lɛ
kpʋnndɛ'n, ɛmɔ nzı man. Asʋ kangɔ'n mɔ mın 'ba nʋn nun'n,
ɛmɔ kɔ hʋala nun nʋn ɔ?”
Bɛ́ nwan: “Yuo, yɛ kɔ hʋala nun nʋn.”
23 Zozi nwan: “Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ ɛmɔ 'ba nʋn mín kangɔ nın
anun, nan kʋsʋ m'ɔ tı mín fama sʋ, anaan mín bê sʋ ɛtanlan'n,
nán mín yê mın fa menian'n-mɔ mın sie ɛbɛlɛ ɔ. Nan bɛ́ mɔ mín
Sı a sesie a man bɛ́'n yê ɔ 'fa bɛ́ sie ɛbɛlɛ ɔ.”
24 Mɔ yí menian bulu ɛhınlın-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ fɛlı anian-
man nnyuan nın anwʋn ɛya.
25 Ɛhı, Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́ kʋalaatin ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ
sı kɛ mân nın anun mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn bɛ́ mgbain'n-mɔ,
bɛ kele bɛ́ menian'n-mɔ yalɛ bɛ sisi bɛ́.
26 Nan ɛmɔ afian ɛwa dıɛ, ɔ tı man sɔ. Ɛmɔ afian, m'ɔ kulo kɛ
ɔ kaci kpain'n, ɔ káci ɛmɔ akʋa.

27 Ɛmɔ nunhan m'ɔ kulo kɛ ɔ di ɛmɔ anyunnun'n, ɔ yɔ́ ɛmɔ
kanga.
28 Ɛhɪ ati, *Mân Baa'n, ɔ'a mma man kɛ ɔ 'ba maan bɛ sʊ yí,
nan yí muonun ɔ walɪ menian'n-mɔ ɛsʊ́ɛ nán ɔ'a fa yí ngʊan'n
ɔ'a le menian dɔʊn ati.”

Zozi 'ba man anyɪnsinlinwafʊɛ nnyuan nwun asɪ
(Maakɪ 10.46-52, Luku 18.35-43)

29 Mɔ bɛ fi Zeliko kulo nɪn anun bɛ 'fite'n, menian dɔʊn kpa
sili bɛ́ sʊ.
30 Anɪn anyɪnsinlinwafʊɛ nnyuan gua atɪn nɪn anʊan ɛbɛlɛ.
Mɔ bɛ tɪlɪ kɛ Zozi lɛ sɪn'n, bɛ kɔ tɪan nun, bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mɪn,
belemgbin *Davidi Awa, nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe!”
31 Menian'n-mɔ kɔ totua bɛ́ kɛ bɛ múan bɛ́ nʊan. Bɛ 'totua bɛ́
a, anɪn bɛlɛ mɔ bɛ lɛ tɪan nun kpa, bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mɪn, belemgbin
Davidi Awa, nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe!”
32 Zozi kɔ jinlan ɔ kɔ fɛlɛ bɛ́, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzu yê ɛmɔ kulo
kɛ n yɔ́ m mán ɛmɔ ɔ?”
33 Bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mɪn, yɔ maan yɛ nwún asɪ.”
34 Bɛ́ nwʊn kɔ yɔ Zozi koun. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́ nyɪn'n.
Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ nwun asɪ yê bɛ sili yí sʊ ɔ.

21

Zozi 'ba wʊlʊ Zoluzalɛmʊn kulo nɪn anun
(Maakɪ 11.1-11, Luku 19.28-40, Zʊan 12.12-19)

1 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ a dede bɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Bɛtɪfaze nɪn asʊ. Kulo sɔ'n mantan Zoluzalɛmʊn. Bɛ kɔ
bɔ nun *Olivʊ bʊka nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ sʊan yí menian'n-mɔ
anun nnyuan,
2 yí nwan: “Ɛmɔ hɔ́ kulo'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anyunnun ɛlɔ nɪn
asʊ. Mɔ ɛmɔ 'fite kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ ala'n, ɛmɔ 'ba nwun kɛ
afunlunmun bɪlɪɛ kʊn nʊn yí wa mɪnnda ɛbɛlɛ. Ɛmɔ nyánnjɪ bɛ́
bɛ bɛ́lɛ mín.
3 Sɛ sʊanlan bie bisa ɛmɔ ɛjɔlɛ a, ɛmɔ hán kɛ: ‘Yɛ́ Mɪn a hian
yí nwʊn.’ Ɛmɔ kan sɔ a, bɛ 'ba yaci ɛmɔ maan bɛ fa bɛ́ bɛ ba.”
4 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ'n hanlɪn'n kpɪnlɪn
sʊ:
5 *Nyanmɪan nwan: Kan kele Sɪʊn amma'n-mɔ,*
ɛmɔ nían, ɛmɔ belemgbin'n tɪ afunlunmun sʊ.
Yí ahʊnlɪn la asɪ ɔ lɛ ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ
ɔ tɪ afunlunmun baa kʊn asʊ.
6 Mɔ Zozi manlɪn bɛ́ ngalɪɛ sɔ'n yuelɪ'n, yê yí menian
nnyuan'n hɔlɪ ɔ. Like'n mɔ Zozi helelɪ bɛ́ kɛ bɛ yɔ́'n, bɛ yɔlɪ.
7 Bɛ kɔ fa afunlunmun'n nʊn yí wa'n bɛ kɔ a. Bɛ kɔ yɪyɪ bɛ́
taladɪɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua bɛ́ sʊ, yê Zozi fʊlɪ tanlanlɪn afunlunmun
baa nɪn asʊ ɔ.

8 Menian dɔʋn kpa kɔ yɪyɪ bɛ́ taladɪɛ'n bɛ kɔ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun. Mmie-mɔ kʋsʋ kɔ kpɪkpɛ aye malɛ bɛ kɔ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun.
9 Bɛ́ mɔ bɛ li bɛ́ nyunnun'n ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ li Zozi anzin'n kɔ bɔ kɔ sulo. Bɛ́ nwan:
“Hozanna!
Nyila hán belemgbin *Davidi Awa'n!
Nyila hán sʋanlan ɛhɪ m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun'n!
Hozanna!
Nyila hán Nannan Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n!”
10 Mɔ Zozi 'wʋlʋ Zoluzalɛmʋn kulo nɪn anun'n, kulo bɔndɪn'n kɔ kpusu. Menian'n-mɔ kɔ bisa kɛ: “Nwan sʋanlan dɪɛ ɔ?”
11 Meninsʋnman'n nwan: “Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Zozi m'ɔ fi Galile kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Nazalɛtɪ nɪn asʋ nɪn ɔ.”

Zozi 'ba fʋan bɛ́ mɔ bɛ lɛ di gua

Nyanmɪan awulo nɪn anun'n
(Maakɪ 11.15-19, Luku 19.45-48, Zʋan 2.13-22)
12 Zozi kɔ wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ kɔ fʋan bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lɛ di gua nun'n. Ɔ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kaci esika'n tɔbɪlɪ'n-mɔ kɔ gua. Bɛ mɔ bɛ lɛ tɔnɪn mɔlɔnʋnman'n, ɔ kɔ han bɛ́ bia'n-mɔ kɔ gua.
13 M'ɔ hanlɪn bɛ́ ninnge'n-mɔ gualɪ yuelɪ'n, yí nwan: “Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Bɛ 'ba fɛlɛ mín sua'n mmʋtʋɛ sua.* Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ a fa a kaci *awue sua*!”
14 Anyɪnsinlinwafʋɛ, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n mmie-mɔ kɔ a Nyanmɪan awulo nɪn anun, Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Zozi kɔ man bɛ́ nwʋn kɔ sa.
15 Nan mɔ Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ, ɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nwunlin asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ Zozi yɔlɪ'n, ɔ nʋn mmatʋnman'n-mɔ mɔ anɪn bɛ lɛ tɪan Nyanmɪan awulo nɪn anun bɛ́ kan kɛ: “Anunminnyanmʋn hán belemgbin *Davidi Awa'n!”, Zozi anwʋn kɔ yɔ bɛ́ ɛya.
16 Ɛhɪ, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: “Asʋ ɛ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n?”
Zozi nwan: “Yuo o. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nwan: *A fa ayɛ ɛyɪɛ nɪn a wula mmatʋnman'n-mɔ nʋn adɔman'n-mɔ anʋan.* Ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ, asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man yí lé ɔ?”
17 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ fi kulo nɪn anun ɔ kɔ fite ɔ kɔ hɔ kɔ la Betanin kulo nɪn asʋ.

Zozi 'ba bɔ figi baka kʋn sasan
(Maakɪ 11.12-14,20-24)
18 Alíɛ hɪnlɪn mɔ Zozi 'sa ba Zoluzalɛmʋn'n, ɛhɔɛ kɔ hun yí.
19 Ɔ kɔ nwun *figi baka kʋn atɪn nɪn anʋan, ɔ kɔ hɔ yí bʋ. Ɔ juli ɛbɛlɛ a, nyâ ngʋnmɪn, ɔ ngɔ nyan baa sʋ. Ɛhɪ, ɔ kɔ se figi baka'n kɛ: “Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ nzu man baa fíí kón lé.” Ɛbɛlɛ ala, figi baka'n kɔ yue yʋɪ bɔkɔɔ.

20 Mɔ yí menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ
bisa Zozi kɛ: “Nan ɔ yɔ sɛ mɔ figi baka nɪn a yue yʋɪ kɪkaala'n?”
21 Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ
le dedi mɔ ɛmɔ dedi'n jin yí ja nun'n, mɔ m'an yɔ figi baka ɛhɪ'n,
ɛmɔ 'ba hʋala yí yɔ, ɛsɛ bɔbɔ sɛ ɛmɔ se bʋka ɛhɪ kɛ: ‘Tu wɔ́ bʋ ɛwa,
tutu kɔ tɔ jenvie nɪn anun’ an, ɔ 'kɔ.
22 Sɛ ɛmɔ le dedi a, like biala mɔ ɛmɔ kɔ bisa yí mmʋtʋɛ nɪn
anun'n, ɛmɔ asa 'kan yí.”

Zozi tunmin'n m'ɔ le yí'n
(Maakɪ 11.27-33, Luku 20.1-8)

23 Zozi kɔ wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ kɔ hehele
menian'n-mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ
mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kpʋlɪ Zozi, bɛ́ nwan:
“Tunmin benin yê ɛ le yí ɛ yɔ ninnge sʋa-mɔ ɔ? Nwan sʋanlan
dɪɛ y'ɔ manlɪn wɔ́ yí nwʋn atɪn ɔ?”
24 Zozi nwan: “Mɪn 'bisa ɛmɔ kosuan kʋn. Sɛ ɛmɔ tu yí nʋan
an, mín kʋsʋ mɪn 'kele ɛmɔ sʋanlan'n m'ɔ man mín tunmin
maan mɪn yɔ ninnge sʋa-mɔ'n.
25 Nyanmɪan y'ɔ sʋanlɪn Zʋan kɛ ɔ sɔ́nɪn menian'n-mɔ ɔ,
anaan kulo menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlɪn yí ɔ?”
Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, akpʋlʋwa tɔlɪ bɛ́ afian ɛlɔ. Bɛ́
nwan: “Sɛ yɛ kan kɛ Nyanmɪan yê ɔ sʋanlɪn yí a, ɔ 'ba bisa yɛ́
kɛ: ‘Nan nzukɛ ati yê ɛmɔ a nne man yí b'a nni man'n?’
26 Nan sɛ yɛ kan kɛ: ‘Menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlan yí’ a,
meninsʋnman'n 'fɛ yɛ́ nwʋn ɛya. Afɪ bɛ́ kʋalaa bɛ de bɛ di kɛ
Zʋan tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ.”
27 Ɛhɪ a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: “Yɛ nzɪ man.”
Zozi kʋsʋ nwan: “Sɛ ɛmɔ nzɪ man an, mín kʋsʋ mɪn ngan
man sʋanlan'n m'ɔ man mín tunmin maan mɪn yɔ ninnge sɔ'n-
mɔ'n mɪn ngele man ɛmɔ.”

Mmatʋnman nnyuan nɪn anwʋn anyɪnndala'n

28 Ɛsɛ Zozi nwan: “Ɛmɔ tíe. Anɪn bian kʋn le yí mma nnyuan.
Cɪan kʋn, ɔ kɔ han kɔ hele nunhan kpain'n kɛ: ‘Mín wa, ɛnɛ, kɔ
divɪn ebo nɪn asʋ ɛlɔ kɔ li junman.’
29 “Batʋnman'n tua se yí sɪ kɛ: ‘Mɪn ngɔ man.’ Ɔ tɪ ɛbɛlɛ dede
yí nzin hyɛlɪ, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ ebo nɪn asʋ.
30 “Sɪɛ'n kɔ han ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ'n ɔ kɔ hele yí wa kutua'n. Ɔ
hanlɪn an, yí wa'n nwan: ‘Baba, m'an tɪ, mɪn 'kɔ.’ Baa'n ngɔ hɔ
man ebo nɪn asʋ.
31 “Anɪn mmatʋnman nnyuan'n, benin y'ɔ yɔlɪ yí sɪ ehulo like
ɔ?”
Bɛ́ nwan: “Nunhan kpain nɪn ɔ.”
Ɛhɪ, Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, bɛ́
mɔ bɛ dide ajule'n, ɔ nʋn tutu'n-mɔ, bɛ 'di mʋa ɛmɔ anyunnun
Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ.

32 Ɔ sanlın kɛ Zʋan walı, ɔ helelı ɛmɔ atın kpa'n, nan ɛmɔ a nva man sʋ. Nan bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, ɔ nʋn tutu'n-mɔ, bɛ́ dıɛ, bɛ lelı yí bɛ lili. Ɛmɔ a nwun kɛ menian sɔ'n-mɔ kʋalaa a le yí a li. Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n, b'a nne man yí b'a nni man."

Divın ebo nın anwʋn anyınndala'n
(Maakı 12.1-12, Luku 20.9-19)

33 "Ɛmɔ tíe anyınndala kʋn biekun. Anın bian kʋn le yí divın ebo. Ɔ kɔ le yí nwʋn. Ɔ kɔ fun kunman kʋn m'ɔ hyuhyuin yí nzan'n gua nun ɔ. Ɔ kɔ si sua hyilili kʋn sʋ. Sua sɔ'n tı kannganlaun. Bɛ fʋ sʋ bɛ sisa ebo'n. M'ɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa ebo'n kɔ wula kpafʋ-mɔ asa nun. Yê ɔ hɔlı yí atın ɔ.

34 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ divın nın ɛtıɛ'n tɛmʋn juli'n, bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ kɛ bɛ hó kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ, bɛ hó lé yí dıɛ'n bɛ bɛ́lɛ yí.

35 "Kpafʋ'n-mɔ kɔ hyı bian'n ngʋa'n-mɔ bɛ kɔ bʋ kʋn, bɛ kɔ hun kʋn, bɛ kɔ tʋtʋ nunhan kʋn kʋsʋ ɛbʋɛ bɛ kɔ hun yí.

36 Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n mmiekun-mɔ dɔʋn bɛ talalı alimʋa dıɛ'n-mɔ. Ɛsɛ kpafʋ-mɔ kɔ yɔ bɛ́ kɛ bɛ yɔlı ɛhınlın-mɔ'n.

37 Sian dıɛ, bian'n kɔ sʋan yí muonun yí wa'n bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Yí nwan: 'Kɛmɔ ɔ tı mín kunnun baa'n, mın de mın di kɛ bɛ 'ba man yí anyınnzɔ.'

38 "Nan mɛlɛ mɔ bɛ nwunlin bian nın awa'n, bɛ́ nwan: 'Bɛ nían, bian ɛhı m'ɔ lɛ ba'n, cıan bie dede yí dein yê ɔ 'di ajâ'n ɔ fa ebo nın ɔ. Yí ti, bɛ mán yɛ hún yí yɛ fá ebo'n.'

39 Ɛhı a, bɛ kɔ hyı bian nın awa'n bɛ nʋn yí kɔ hɔ ebo nın anʋan ɛlɔ bɛ kɔ hun yí.

40 "Nan sɛ bian'n m'ɔ le ebo'n ba a, kpafʋ sɔ'n-mɔ, nzu yê ɛmɔ de di kɛ ɔ 'yɔ bɛ́ ɔ?"

41 Bɛ́ nwan: "Ɔ nnwun man bɛ́ nwʋn anwunnvoe, ɔ 'kun kpafʋ ati anun ɛtɛ sɔ'n-mɔ ɔ fa yí ebo'n wula menian nvʋfɔlɛ asa nun. Tɛmʋn'n ju nán bɛ 'tı ebo nın an, anın bɛ yı yí dıɛ bɛ bɛlɛ yí."

42 Zozi nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhı, asʋ ɛmɔ kınngalı man yí lé ɔ?
Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua nın a ju a tʋ'n,
yí yê ɔ'a kaci ayialıɛ nın asʋ ɛbʋɛ cınnjın kpa nın ɔ.
Like mɔ yɛ́ Mın a yɔ nın anın.
Ɔ tı ɛnyınmıan like wɔ yɛ́ nyınsʋ!"

43 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɛhı ati, mın kan mın kele ɛmɔ kɛ Nyanmıan Belemgbin Mân'n, bɛ 'tʋa ɛmɔ bɛ de bɛ man menian mɔ b'a nun bɛ́ nwʋn mɔ bɛ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n. [

44 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ tɔ ɛbʋɛ sɔ nın asʋ'n, yí nun 'tıtı. Sʋanlan kʋsʋ mɔ ɛbʋɛ sɔ'n kɔ tɔ yí sʋ'n, ɔ 'nunkun yí."]

45 Mɔ Zozi buli anyınndala sɔ'n, Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ
mgbain'n-mɔ nʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin kɛ bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ
yɛ̂ Zozi lɛ kan ɔ.
46 Ɛhı ati, bɛ kpʋnndɛlı atın mɔ bɛ 'sın sʋ bɛ cı yí. Nan kʋsʋ,
meninsʋnman'n dunman nun, bɛ sulo, bɛ kɔ yaci bɛ kɔ hɔ. Ɔ
sanlın kɛ menian'n-mɔ bu Zozi kɛ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ.

22

Atɔnvɔlɛ alıɛ nın anwʋn anyınndala'n
(Luku 14.15-24)

1 Zozi buli anyınndala mmiekun-mɔ dɔʋn ɔ helelı bɛ́. Yí
nwan:
2 "Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ belemgbin kʋn m'ɔ lɛ
man yí wa belenzua kʋn fa yí yı atɔnvɔlɛ ɔ.
3 Ɔ kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ kɛ bɛ hó fɛ́lɛ bɛ́ m'ɔ tʋlı yí sa fɛlɛlı bɛ́'n
kɛ b'a sesie alıɛ nın a yue. Bɛ hɔlı fɛlɛlı bɛ́ a, menian sɔ'n-mɔ fíí
ngɔ a man.
4 "Ɔ kɔ sʋan yí ngʋa'n mmiekun-mɔ, yí nʋan la bɛ́ nʋan nun,
yí nwan: 'Ɛmɔ sé bɛ́ kɛ: M'an hun mín nnalɛ'n-mɔ nʋn naan'n-
mɔ mɔ b'a lɔ kpa'n. M'an sesie alıɛ nın a yue. Yí ti, ɛmɔ bála
atɔnvɔlɛ nın abʋ.'
5 "Bɛ hɔlı fɛlɛlı bɛ́ a, menian sɔ'n-mɔ ngɔ kpinlin belemgbin
anwʋn. Ɛhı jasʋ a, ɔ lɛ kɔ yí ebolo, ɛhı jasʋ a, ɔ lɛ kɔ a tɔnın yí
ninnge.
6 Mmie-mɔ kʋsʋ kɔ sɔ ngʋa'n-mɔ bɛ kɔ hele bɛ́ yalɛ dede bɛ kɔ
hun bɛ́.
7 Mɔ belemgbin'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛ ɛya. Ɔ kɔ sʋan yí
nzalafʋ'n-mɔ kɛ bɛ hó hún kodiawu sɔ'n-mɔ ɛsɛ bɛ yála bɛ́
kulo'n.
8 "Mɔ ɛhı tılı yí nwʋn'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí ngʋa'n-mɔ kɛ:
'Atɔnvɔlɛ alıɛ nın a bın. Nan bɛ́ mɔ n vɛlɛlı bɛ́'n, bɛ́ fíí b'a mma
man.
9 Yí ti, ɛmɔ hó gua nın asʋ ɛlɔ, sʋanlan biala mɔ ɛmɔ kɔ nwun
yí'n, ɛmɔ fɛ́lɛ yí.'
10 Ngʋa'n-mɔ kɔ hɔ gua nın asʋ. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nʋn bɛ́
yialı'n, ati anun ɛtɛ o, ati anun kpa o, bɛ kɔ fɛlɛ bɛ́ dede atɔnvɔlɛ
sua'n kɔ yi tɛkɛɛ.
11 "Belemgbin'n kɔ wʋlʋ sua nın anun, ɔ kɔ nɛnıan bɛ́ mɔ bɛ
gugua tɔbılı nın anwʋn bɛ lɛ didi'n. Ɔ 'nıan an, anın sʋanlan
kʋn tı ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ'n wula man atɔnvɔlɛ taladıɛ'n bie.
12 Belemgbin'n kɔ bisa yí kɛ: 'Mín manngʋn, ɛ yɔlı sɛ mɔ ɛ
wʋlʋlı ɛwa, kʋsʋ afı ɛ wula man atɔnvɔlɛ taladıɛ'n bie'n?' Bian'n
ngɔ hʋala man ɛjɔlɛ fíí kan.
13 "Ɛhı, belemgbin'n kɔ han kɔ hele yí ngʋa'n-mɔ kɛ: 'Ɛmɔ cícı
yí ja'n nʋn yí sa'n-mɔ bɛ tó yí awosin nın anun ɛlɔ gua nın asʋ.
Ɛlɔ yɛ̂ ɔ 'sun ɛsɛ ɔ 'kʋan yí je nın ɔ.' "

14 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “B'a fɛlɛ menian dɔʋn, nan kʋsʋ
kaan bie yɛ̂ bɛ 'fa bɛ́ ɔ.”

Sezaa ajule'n
(Maakɪ 12.13-17, Luku 20.20-26)

15 Ɛhɪ, *Falisifʋɛ'n-mɔ hɔlɪ yialɪ bɛ kpʋnndɛlɪ kosuan mɔ sɛ bɛ
bisa Zozi a, ɔ kʋala kɛ ɔ fʋn ɔ tɔ bɛ́ ngaa nɪn anun'n.
16 Bɛ kɔ sʋan bɛ́ menian'n mmie-mɔ, ɔ nʋn belemgbin *Elɔdɪ
menian dɪɛ'n mmie-mɔ Zozi anwʋn ɛlɔ, kɛ bɛ hɔ́ bisa yí kɛ:
“Kpain, yɛ sɪ kɛ wɔ́ dɪɛ ɛ kan ananhɔlɛ. Like mɔ Nyanmɪan kulo
kɛ sʋanlan yɔ'n, ɛ kele yí ananhɔlɛ. Ajʋnlɪn mɔ menian'n-mɔ kɔ
fa'n, ɛ nzulo man yí nzin. Afɪ ɛ nnɪan man sʋanlan nyunnun ɛ
mmua man yí ndɛɛ.
17 Yí ti, wɔ́ dɪɛ m'ɔ wɔ wɔ́ ti anun'n, kan maan yɛ tí. Asʋ yɛ́
mala'n kele kɛ yɛ túa ajule anaan nán yɛ tua yɛ man belemgbin
Sezaa ɔ?”
18 Nan mɔ Zozi nwunlin bɛ́ ajʋnlɪn ɛtɛ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ:
“Apoo mma, nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ lɛ sɔ mín nɪan ɔ?
19 Esika'n mɔ ɛmɔ fa tua Sezaa ajule'n, ɛmɔ fá bie bɛ mán n
nían.” Bɛ kɔ fa kʋn bɛ kɔ bɛlɛ yí.
20 Bɛ nʋn yí walɪ a, yí nwan: “Nwan nvoninnin ɔ nʋn nwan
dunman dɪɛ yɛ̂ ɔ wɔ sʋ ɔ?”
21 Bɛ́ nwan: “Belemgbin Sezaa ɔ.”
Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Like m'ɔ tí Sezaa dɪɛ'n, ɛmɔ fá mán Sezaa
yɛ̂ m'ɔ tɪ Nyanmɪan kʋsʋ dɪɛ'n, ɛmɔ fá mán Nyanmɪan.”
22 Zozi mmua sɔ'n mɔ bɛ tɪlɪ'n sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ yacili yí
ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ hɔlɪ ɔ.

Ewuetinnge nɪn anwʋn kosuan'n
(Maakɪ 12.18-27, Luku 20.27-40)

23 Cɪan kʋnmgba sɔ'n, *Sadusifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwan
ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ'n, bɛ́ mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bisa yí kosuan kɛ:
24 “Kpain, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Moyizɪ a han'n: ‘Sɛ belenzua kʋn
ja bala nán ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede nán belenzua'n
wu a, yí nianman'n di kɛ ɔ ja bala'n, nán ɔ nʋn yí wʋ baa bɛ man
yí nianman'n mɔ ɔ'a wu'n.’
25 Ɛhɪ, anɪn anianman nsʋ wɔ yɛ́ afian ɛwa. Nunhan kpain'n
jalɪ balasua kʋn, ɔ nʋn yí a nwʋ man baa fíí dede ɔ kɔ wu. Yí
nzin baa'n kɔ ja balasua sɔ'n.
26 Yí kʋsʋ ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede ɔ kɔ wu, yí nzin
baa dɪɛ'n kɔ fa bala'n. Ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede yí kʋsʋ
ɔ kɔ wu. Bɛ le yí sɔ dede bɛ́ menian nsʋ'n kʋalaa bɛ kɔ ja balasua
kʋnmgba'n dede ɔ kɔ yia. Bɛ́ fíí bɛ nʋn yí a nwʋ man baa dede
bɛ́ kʋalaa bɛ́ kɔ yue wu.
27 Yí nzin, balasua'n kʋsʋ kɔ wu.

28 Ewuetinnge cıan'n, bɛ́ menian nsʋ'n, nunhan benin yɛ̂
balasua'n tı yí dıɛ ɔ? Afı bɛ́ kʋalaa b'a ja yí bie."
29 Bɛ́ kosuan sɔ nın anwʋn, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ a fʋn, ɔ
sanlın kɛ ɛmɔ nzı man Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nʋn Nyanmıan tunmin'n.
30 Afı ewuetinnge cıan'n, mmelenzua'n-mɔ ngɔ ja man
mmalasua kʋ́n, mmalasua'n-mɔ kʋsʋ ngɔ ja man mmelenzua
kʋ́n. Nan bɛ́ kʋalaa bɛ 'kaci kɛ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ.
31 Ewuetinnge nın anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Kpili hanlın
helelı ɛmɔ'n, ɛmɔ kınngalı man yí lé ɔ? Ɔ hanlın kɛ:
32 *Abalahamʋn nʋn Izakı nʋn Zʋakɔbʋ, bɛ́ Nyanmıan'n y'ɔ le
mín.* Ngʋan mma'n-mɔ, bɛ́ Nyanmıan'n y'ɔ le yí, nan ɔ tı man
ewue mma Nyanmıan."
33 Mɔ meninsʋnman'n tılı Zozi ngehele sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn.

Mala'n m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Maakı 12.28-34, Luku 10.25-28)

34 Mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ tılı kɛ Zozi a hʋala *Sadusifʋɛ'n-mɔ'n,
bɛ kɔ yia ɛbɛlɛ.
35 Bɛ́ nunhan kʋn tı *mala nın asʋ kpain. Ɔ kulo kɛ ɔ sɔ Zozi
nıan. Ɔ kɔ bisa yí kɛ:
36 "Kpain, mala'n nunhan benin y'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa ɔ?"
37 Zozi kɔ bua yí kɛ: "*Fa wʋ́ ahʋnlın'n kʋalaa, ɔ nʋn wʋ́ ɛkala'n
kʋalaa, ɔ nʋn wʋ́ ajʋnlın'n kʋalaa kulo wʋ́ Mın Nyanmıan.*
38 Mala m'ɔ li mʋa m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa nın anın.
39 M'ɔ tian yí nnyuan, m'ɔ nʋn alimʋa dıɛ'n tı kʋn'n, y'ɔ le ɛhı:
Ɔ di kɛ ɛ kulo wʋ́ manngʋn kɛ wʋ́ muonun wʋ́ nwʋn.
40 Mala nnyuan ɛhı asʋ yɛ̂ Moyizı nʋn Nyanmıan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ngehele'n kʋalaa jin ɔ."

Kilisi'n nʋn belemgbin Davidi
(Maakı 12.35-37, Luku 20.41-44)

41 Anın *Falisifʋɛ'n-mɔ ati a yia. Zozi kɔ bisa bɛ́ kosuan kɛ:
42 "Ɛmɔ jʋnlın kɛ nwan y'ɔ le *Kilisi'n? Ɔ tı nwan awa?"
Bɛ kɔ bua yí kɛ: "Ɔ tı belemgbin *Davidi awa."
43 Zozi nwan: "Nan anın ɔ yɔ sɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n manlın Davidi fɛlɛlı yí 'mín Mın'n'? Afı Davidi
nwan:
44 *Yɛ́ Mın a han a hele mín Mın kɛ:*
Tanlan mín fama sʋ,
nán mın 'ba fa wʋ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ mın gua wʋ́ ja abʋ.
45 Sɛ Davidi fɛlɛ yí 'mín Mın' an, anın ɔ yɔ sɛ mɔ ɛsɛ Kilisi'n tı
Davidi awa'n?"
46 Sʋanlan fíí a ngʋala man ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn bua. Ɔ fi ɛbɛlɛ,
sʋanlan fíí a ngʋala man Zozi kosuan fíí kʋ́n bisa.

23

Zozi 'ba han mala nın asʋ mgbain'n-mɔ

nʋn Falisifʋɛ'n-mə abalabə ɛtɛ nɪn anwʋn ɛjəlɛ
(Maakɪ 12.38-39, Luku 11.43,46; 20.45-46)

1 Ɛhɪ, Zozi kə han kə hele meninsʋnman'n nʋn yí menian'n-
mə kɛ:
2 “*Mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn *Falisifʋɛ'n-mə yê bɛ tu
*Moyizɪ mala nɪn abʋ bɛ kele menian'n-mə ɔ.
3 Ɛmə mán bɛ́ nyɪn só bɛ́. Like biala mə bɛ kə hele kɛ ɛmə yɔ́'n,
ɛmə yɔ́. Nan kʋsʋ nán bɛ nɪan bɛ́ nyəlɪɛ dɪɛ nɪn asʋ bɛ yə bie. Ɔ
sanlɪn kɛ mala'n mə bɛ́ muonun bɛ kele'n, bɛ nni man sʋ.
4 Bɛ cɪcɪ ninnge nʋnnəɛ bɛ sʋa menian'n-mə, nan kʋsʋ bɛ́
muonun bɛ nva man bɛ́ sa bɛtɪa kʋn bɛ mmʋka man bɛ́.
5 Bɛ yə bɛ́ ninnge dɪɛ'n-mə kʋalaa maan menian'n-mə nwun
bɛ́ nzəlɛ. Bɛ yɪyɪ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun ɛjəlɛ'n dəʋn bɛ bə yí kɛ sɛbɛ
ndɛtɛlɛ ndɛtɛlɛ bɛ bʋbə bɛ́ nwʋnman nɪn asʋ anaan bɛ́ sa. Bɛ yə
bɛ́ taladɪɛ'n-mə anʋan mgbɛsɛ-mgbɛsɛ'n-mə ndɪnndɪn kpa.
6 Sɛ menian'n-mə yia nán bɛ 'di like a, bɛ́ dɪɛ, menian mgbili
mgbili'n-mə lɪka'n yê bɛ kpʋnndɛ bɛ tanlan ɔ. Nyanmɪan sua
nɪn anun bia'n-mə m'ɔ jijin bɛ́ nyunnun'n, sʋ yê bɛ kulo kɛ bɛ
tanlan ɔ.
7 Bɛ kulo kɛ sɛ menian'n-mə yia bagua nun nán sɛ bɛ 'bisa bɛ́
ahɪn an, bɛ kʋ́tʋ, ɛsɛ bɛ fɛ́lɛ bɛ́ ‘mɪnlɪan’.
8 “Ɛmə dɪɛ, nán bɛ man sʋanlan fíí fɛlɛ ɛmə ‘Mɪnlɪan’. Ɔ
sanlɪn kɛ ɛmə kʋalaa tɪ anianman, ɛsɛ ɛmə kʋalaa Amɪn'n tɪ baa
kʋnmgba.
9 Asɪɛ nɪn asʋ ɛwa, nán bɛ fɛlɛ sʋanlan fíí ‘Sɪɛ’. Ɔ sanlɪn kɛ
Sɪɛ kʋnmgba cein'n mə ɛmə le yí'n, y'ɔ le nunhan'n m'ɔ wə
anwunno ɛlə'n.
10 Nán bɛ man sʋanlan fíí fɛlɛ ɛmə ‘Kpain’. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmə
Kpain'n tɪ baa kʋnmgba cein, y'ɔ le Kilisi.
11 Sʋanlan m'ɔ tɪ kpili wə ɛmə afian'n, ɔ di kɛ ɔ yə ɛmə akʋa.
12 Sʋanlan m'ɔ kə man yí nwʋn sʋ'n, bɛ 'kan yí asɪ, nan m'ɔ kə
han yí nwʋn asɪ'n, bɛ 'man yí sʋ.

Zozi 'ba bə mala nɪn asʋ mgbain'n-mə

nʋn Falisifʋɛ'n-mə sasan
(Maakɪ 12.40, Luku 11.39-42,44,47-52; 20.47)

13 “Ɛmə *mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn ɛmə *Falisifʋɛ'n-mə,
apoo mma, munnzue hán ɛmə! Ɛmə ngulo man kɛ ɛmə kə
Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun, nan kʋsʋ menian mə bɛ
kulo kɛ bɛ kə nun'n, ɛmə totua bɛ́ atɪn.
[
14 “Ɛmə mala nɪn asʋ mgbain'n-mə nʋn ɛmə Falisifʋɛ'n-
mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Ɛmə tʋa kunlannvʋɛ
mmalasua'n-mə bɛ de bɛ́ ninnge'n kʋalaatin nán ɛmə a kpɛ
bɛ́ nyɪn b'a yə asənɪn ndɪnndɪn maan menian'n-mə nwun kɛ
ɛmə tɪ kpa. Ɛmə nyəlɪɛ sə nɪn anwʋn kalɛ mə Nyanmɪan 'ba tua
ɛmə'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ.]

15 “Ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma, munnzue hán ɛmɔ. Ɛmɔ nanndɪ asɪɛ'n lɪka kʋalaatin nʋn jenvie nɪn anyɪnsʋ bɛ kpʋnndɛ sʋanlan maan ɔ kaci yí nwʋn kɛ Zufʋ'n-mɔ. Ɛmɔ nyan yí yue a, ɛmɔ man ɔ kaci sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun sʋanlan fâ nnyuan tala ɛmɔ.

16 “Anyɪnsinlinwafʋɛ mɔ bɛ kekele menian atɪn, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ nwan: ‘Sɛ sʋanlan kʋn kan asɔnɪn sua nɪn ati a, anɪn ɔ'a nyɔ man like fíí. Nan sɛ ɔ kan esika kɔkɔlɛ'n m'ɔ wɔ nun nɪn ati a, bɛlɛ mɔ anɪn ɔ'a han ndâ ɔ.’

17 Ngʋasɪafʋɛ anyɪnsinlinwafʋɛ! Esika kɔkɔlɛ'n nʋn Nyanmɪan sua'n m'ɔ man esika kɔkɔlɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan'n, benin y'ɔ tɪ cɪnnjɪn kpa ɔ?

18 Ɛsɛ ɛmɔ nwan: ‘Sɛ sʋanlan kʋn kan *tɛɛyɪɛ mʋcɪa nɪn ati a, anɪn ɔ'a nyɔ man like fíí. Nan sɛ ɔ kan afɔlɪɛ'n m'ɔ wɔ tɛɛyɪɛ mʋcɪa nɪn asʋ nɪn an, bɛlɛ mɔ anɪn ɔ'a han ndâ ɔ.’

19 Anyɪnsinlinwafʋɛ! Tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n nʋn sʋ ninnge'n mɔ tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n man ɔ yɔ nwannzan-nwannzan'n, benin y'ɔ tɪ cɪnnjɪn kpa ɔ?

20 Sʋanlan m'ɔ kɔ han tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n, anɪn ɔ'a han yí nʋn sʋ ninnge'n kʋalaatin.

21 Sʋanlan m'ɔ kɔ han Nyanmɪan sua'n, anɪn ɔ'a han yí nʋn sʋanlan'n m'ɔ wɔ nun nɪn ati.

22 Sʋanlan m'ɔ kɔ han Nyanmɪan belemgbin bia'n m'ɔ wɔ nyanmɪansʋ'n, anɪn ɔ'a han Nyanmɪan m'ɔ tɪ sʋ nɪn ati ɔ'a bʋka sʋ.

23 “Ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma, munnzue hán ɛmɔ! Mmaka mma kɛ mantɪ, anɛtɪ nʋn kunmɪn'n, ɛmɔ bu nun bulu, bɛ tu kʋn bɛ man Nyanmɪan. Nan kʋsʋ mân sɛsɛ ebue'n, anwunnvoe enwuan'n nʋn ananhɔlɛ elie'n m'ɔ tɪ mala nɪn anwʋn like cɪnnjɪn'n, ɛmɔ bubu bé nyɪn bɛ gua sʋ. Like m'ɔ sɛ kɛ ɛmɔ yó nɪn anɪn. Ɛsɛ ɔ nni man kɛ ɛmɔ bubu bé nyɪn bɛ gua yí bʋ nga nɪn asʋ.

24 Anyɪnsinlinwafʋɛ mɔ bɛ kekele menian atɪn! Ɛmɔ sɪan nzue nɪn asʋ bɛ yɪ nun kakʋba kaan'n mɔ la nun'n, nan kʋsʋ ɛmɔ mɪn naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí sʋamo'n! Ɛmɔ mian bé nyɪn bɛ di bé mala nganngan'n-mɔ kʋalaatin asʋ, nan kʋsʋ ɛmɔ nni Nyanmɪan dɪɛ'n-mɔ asʋ.

25 “Ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ nwunnzin kangɔ'n nʋn talie nɪn anzin'n, nan kʋsʋ yí kunnun tɪ awue nʋn ati anun ɛtɛ ninnge ngʋnmɪn.

26 Falisifʋɛ anyɪnsinlinwafʋɛ, di mʋa nwunnzin kangɔ'n nʋn talie nɪn akunnun nán a nwunnzin yí nzin'n kʋsʋ.

27 “Ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ soman tomo mɔ b'a han

yí ayile fufue kanlanman ɔ. Nan kʋsʋ yí kʋ nɪn anun tɪ mmowe ngʋnmɪn nʋn ninnge kpələlɪwa ngacile kʋalaatin.
28 Kɛ ɛmə kʋsʋ tɪ yí nɪn anɪn. Menian'n-mə nwun ɛmə a, bɛ bu ɛmə meninkpa. Nan kʋsʋ apoo mma y'ɔ le ɛmə, ajʋnlɪn ɛtɛ ɛtɛ ngʋnmɪn wɔ ɛmə ati anun.
29 "Ɛmə *mala nɪn asʋ mgbain'n-mə, nʋn ɛmə *Falisifʋɛ'n-mə, apoo mma, munnzue hán ɛmə! Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mə mə bɛ kɔ wu'n, ɛmə tʋ bɛ́ tomo kanlanman kpa.
30 Ɛmə nwan: 'Sɛ ɔ tɪ kɛ yɛ́ nan-mə bɛlɛ sʋ anɪn yɛ wɔ ɛbɛlɛ a, ahan yɛ́ nʋn bɛ́, yɛ́ bʋ a nyɔ man kʋ́n y'a ngun man Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mə.'
31 Ɛmə muonun di ɛmə anwʋn adanzɪɛ kɛ bɛ́ mɔ bɛ hunlin Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mə, bɛ́ bʋsʋ menian y'ɔ le ɛmə.
32 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn like mə ɛmə anan-mə bəlɪ yí bʋ'n, ɛmə gʋ́a yí bʋ!
33 "Ati ɛtɛ mma kɛ owo! Ɔ yɔ sɛ mə ɛmə jʋnlɪn kɛ ɛmə ati ngɔ ha man sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun ɔ?
34 Ɛhɪka ati, ɛmə tíe. Mɪn 'ba sʋan Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mə, bɛngɛlɛfʋɛ'n-mə, nʋn mala nɪn asʋ mgbain-mə ɛmə anwʋn ɛlɔ. Ɛmə 'ba hun mmie-mə, bɛ bʋbɔ mmie-mə kʋlʋwa sʋ, bɛ fin mmie-mə mgbele Zufʋ'n-mə asɔnɪn sua'n-mə anun, bɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa kulo'n-mə asʋ.
35 Ɔ bɔ yí bʋ sɛsɛfʋɛ Abɛlɪ ehuan'n mə bɛ hunlin yí nɪn asʋ dede ɔ kɔ ju Balasi awa Zakali mə bɛ lili yí awue Nyanmɪan sua'n nʋn tɛɛyɪɛ mʋcɪa nɪn afian'n, bɛ́ mə b'a nyɔ man ɛtɛ fíí mə bɛ hunlin bɛ́'n, bɛ́ awue elie nɪn anwʋn jɔwəlɛ'n kʋalaa kpolo ɛmə ati.
36 Mɪɪn kan yí ananhəlɛ mɪn kele ɛmə kɛ menian sɔ'n-mə kʋalaatin mə bɛ lili bɛ́ awue bɛ hunlin bɛ́'n, bɛ́ ewue nɪn anwʋn jɔwəlɛ'n 'kpolo ajulisʋ menian ɛhɪ-mə ati."

Zozi 'ba yɪ awɔ́lɛ gua Zoluzalɛmʋn amma'n-mə anwʋn (Luku 13.34-35)

37 Ɛhɪ, Zozi nwan: "Zoluzalɛmʋn, Zoluzalɛmʋn, wɔ́ mə ɛ kun Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mə ɛ tʋtʋ ɛbʋɛ ɛ kun bɛ́ mə Nyanmɪan kɔ sʋan bɛ́ wɔ́ nwʋn'n, n gulolɪ yí sʋnman kɛ mɪn kokuan wɔ́ mma'n-mə anʋan mín nwʋn kɛ akɔ ɛta kokuan yí mma'n-mə anʋan yí ndɛba'n-mə abʋ'n, nan kʋsʋ ɛmə a ndie man!
38 Ɛmə nían, ɛmə awulo'n lɛ ba ha to kpa bɔkɔɔ.
39 Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmə kɛ ɛmə ngɔ nwun man mín nwʋn kʋ́n lé dede ɔ 'ju cɪan mə ɛmə 'se kɛ: 'Nyila hán sʋanlan'n m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun'n.' "

24

Nyanmɪan awulo nɪn ebubue nɪn anwʋn ɛjəlɛ'n (Maakɪ 13.1-2, Luku 21.5-6)

1 Zozi fi Nyanmıan awulo nın anun ɔ kɔ fite. M'ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí kɛ ɔ tú yí nyın ɔ nían Nyanmıan awulo nın anun sua'n-mɔ.
2 Ɛhı, Zozi nwan: "Ɛhı kʋalaa mɔ ɛmɔ nwun yí ɛwa'n, mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ bɛ 'ba bubu yí bɛ gua. Ɛbʋɛ baa kʋn ngɔ tanlan man yí manngʋn asʋ."

Munnzue nʋn ahʋlʋwa'n
(Maakı 13.3-13, Luku 21.7-19)

3 Zozi kɔ hɔ kɔ tanlan ası *Olivʋ bʋka nın asʋ. Yí menian'n-mɔ kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ, nán b'a bisa yí kɛ: "Anın cıan benin yê nyɔbʋɛ sɔ'n-mɔ 'kan gua ası ɔ? Wó ɛwalɛ cıan nın anwʋn nzɔlɛ'n y'ɔ le benin? Mân'n kʋsʋ ayuelıɛ cıan'n y'ɔ le benin? Kan kele yɛ́."
4 Zozi nwan: "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa nán sʋanlan fíí a nnaka man ɛmɔ.
5 Ɔ sanlın kɛ menian dɔʋn kpa, bɛ 'ba nanndı mín dunman nın asʋ nán bɛ́ nun kʋn biala 'ba se kɛ: '*Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, y'ɔ le mín.' Bɛ 'laka menian dɔʋn.
6 Ɛmɔ 'ba tı kɛ menian'n-mɔ lɛ kan ɛlɔɛ ɛjɔlɛ ɛmɔ anwʋn ɛbɛlɛ ala, ɛsɛ bɛ 'ba han bɛ kele ɛmɔ kɛ mmie-mɔ lɛ kʋn mʋa ɛlɔ. Nán bɛ man bɛ́ kunnun tıtı bɛ́, ɔ sanlın kɛ ɔ sɛ kɛ ɔ yɔ́ sɔ, kʋsʋ anın nán mân nın ayuelıɛ nın anın.
7 Mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn mân kʋn bɛ kʋn ɛlɔɛ. Belemgbin mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn belemgbin mân kʋn bɛ kʋn ɛlɔɛ. Ɛhɔɛ 'ba kpın eyuadı'n lıka mmie-mɔ, ɛsɛ asıɛ'n 'ba kpusu wɔ lıka ngacile dɔʋn.
8 Ɛhıka kʋalaa, ɔ tı kɛ balasua m'ɔ kɔ fʋ awɔlɛ sʋ yalɛ'n m'ɔ di mʋa ɔ nwun yí'n.
9 "Ɛhı, menian'n-mɔ 'ba yı ɛmɔ man maan bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ 'kun ɛmɔ. Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba kpɔ ɛmɔ.
10 Nan mɛlɛ sɔ'n, menian dɔʋn kpa 'ba yaci bɛ́ dedi'n mɔ bɛ le yí'n bɛ tʋ. Bɛ 'laka bɛ́ nwʋn ɛsɛ bɛ 'kpɔ bɛ́ nwʋn.
11 Ato mgbɔmanfʋɛ dɔʋn 'ba fite fite bɛ laka menian dɔʋn.
12 Ɛtɛ ɛyɔlɛ'n 'ba fa mân'n lıka kʋalaatin dede ɔ man menian dɔʋn kpa mɔ bɛ le ehulo'n, bɛ 'yaci bɛ́ ehulo'n bɛ tʋ.
13 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ tila yí ahʋnlın dede ɔ kɔ ju yí ayuelıɛ'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan yí ti.
14 Anwunno Belemgbin Mân nın anwʋn Ɛjɔlɛkpa ɛhı, bɛ 'bɔ yí asıɛ'n lıka kʋalaatin bɛ man mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaa di yí nwʋn adanzıɛ, kʋalaaka nán mân nın ayuelıɛ cıan nın a ju.

Like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa'n
(Maakı 13.14-23, Luku 21.20-24)

15 "Ɛmɔ 'ba nwun like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Danıɛ hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ'n kɛ bɛ 'ba sie yí lıka

nwannzan-nwannzan nɪn anun. (Sʊanlan m'ɔ lɛ kɪnnga Danɪɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kínnga nán ɔ tɪ yí bʊ kpa.)
16 Yí ti, bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, bɛ nwánndi bɛ hɔ́ mmʊka'n-mɔ asʊ.
17 Sʊanlan m'ɔ kɔ fʊ yí sua nɪn ati sʊ'n, n'ɔ ju kɔ yí sua nɪn anun, ɔ fa like.
18 Sʊanlan m'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa ba fa taladɪɛ.
19 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ lɛ nwʊnnzɛ'n, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ lɛ nʊan mma'n, bɛ́ yakɔ!
20 Ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan kpa nán ɛmɔ ɛnwanndie cɪan nɪn a nyia man fɔsɪɛ nun, anaan ɛnwʊnmɪan ele cɪan.
21 Ɔ sanlɪn kɛ yalɛ'n mɔ ɔ 'ba a tɛmʊn sɔ nɪn anun'n, yí esulo mɔ ɔ 'ba yɔ'n, kɛ bɛ bɔlɪ mân'n dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, yí nwʊn sʊ yalɛ walɪ man lé, yê yí nwʊn sʊ yalɛ ngɔ a man kón lé.
22 Sɛ Nyanmɪan muonun a mgbɛ man tɛmʊn sɔ nɪn asʊ a, sʊanlan fíí nnyan man yí ti. Nan yí menian'n-mɔ mɔ ɔ'a kpa bɛ́ ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ dunman nun, ɔ'a kpɛ cɪan sɔ'n-mɔ asʊ.
23 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, sɛ sʊanlan bie se ɛmɔ kɛ: 'Ɛmɔ nían, Kilisi'n wɔ ɛwa!' anaan 'Ɔ wɔ ɛlɔ!' a, nán bɛ de bɛ di.
24 Ɔ sanlɪn kɛ ato Kilisi-mɔ ɔ nʊn ato mgbɔmanfʊɛ-mɔ 'ba fite fite, bɛ 'ba yɔ asinbɛnwʊn ninnge mgbili mgbili ɔ nʊn nzɔlɛ bɛ laka menian. Sɛ bɔbɔ bɛ kʊala menian'n-mɔ mɔ Nyanmɪan a kpa bɛ́ a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ laka a, bɛ 'laka bɛ́.
25 Ɛjɔlɛ nɪn ahɪ! M'an kannzʊ ɛmɔ!
26 Sɛ bɛ kan bɛ kele ɛmɔ kɛ: 'Ɛmɔ nían, ɔ wɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ' a, nán bɛ kɔ ɛlɔ. Sɛ kʊsʊ bɛ kan bɛ kele ɛmɔ kɛ: 'Bɛ nían, ɔ fɪa ɛwa' a, nán bɛ de bɛ di.
27 Kɛ nyanmɪan'n kpɛ mɪaɪn sɛnzɛ afitelɪɛ ɔ kɔ tɔ sɛnzɛ atɔlɪɛ'n, Mân Baa'n kʊsʊ ɛwalɛ'n 'ba yɔ sɔ.
28 Lɪka mɔ fuin'n la'n, ɛbɛlɛ yê ɛkpɔtɛ'n-mɔ yia ɔ.

Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n
(Maakɪ 13.24-27, Luku 21.25-28)

29 "Yalɛ mɛlɛ'n sɪn ala, sɛnzɛ'n 'ba lu tuun. Sala'n ngɔ ta man kón. Nzalama'n-mɔ fi anwunno bɛ 'ba tutu bɛ gua asɪ. Nyanmɪansʊ ɛlɔ ninnge mgbili'n-mɔ kʊalaa 'ba kpusu.
30 Ɛbɛlɛ nɪn anun, Mân Baa nɪn ɛwalɛ nzɔlɛ'n 'ba fite nyanmɪan nɪn anyunnun. Asɪɛ nɪn asʊ nvilie'n-mɔ kʊalaa 'ba sun bɛ yɪ awɔ́lɛ, bɛ 'ba nwun Mân Baa'n kɛ ɔ wɔ bɔlɛ́ nɪn anun ɔ fi anwunno ɔ lɛ ba wɔ tunmin kpili kpa ɔ nʊn anunminnyanmʊn nun.
31 Mɔ kɔnɔtɪ kpili'n kɔ te'n, Mân Baa'n 'ba sʊan yí mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ anwunno ɛlɔ nɪn asɪɛ'n lɪka kʊalaatin. Ɔ 'man bɛ kokuan menian'n-mɔ mɔ ɔ'a kpa bɛ́ ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ anʊan.

Figi baka nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Maakɪ 13.28-31, Luku 21.29-33)

32 “Ɛmə nían *figi baka'n kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n nán ɛmə tí yí bʊ. Mɛlɛ mə ɛmə kɔ nwun kɛ asa mma a fifi yí nwʊn mə yí nyâ'n
lɛ wula'n, anɪn ɛmə sɪ kɛ ɔ ka kaan su.
33 Ɛmə kʊsʊ, mɛlɛ mə ɛmə kɔ nwun ɛhɪ kʊalaa'n, anɪn ɛmə sɪ
kɛ Mân Baa nɪn ɛwalɛ nɪn a ju a yue ɔ'a mantan ɛmə kʊkʊ.
34 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmə kɛ ajulisʊ menian ɛhɪ-
mə ngɔ yue man wu nán ninnge sɔ'n-mə tɛmʊn a ju.
35 Anwunno nʊn asɪ 'ba kpɛ nun sɪn, nan mín Nʊan Ɛjɔlɛ'n
dɪɛ, ɔ mgbɛ man nun lé.

Ɛmə tánlan bɛ sísa
(Maakɪ 13.32-37, Luku 17.26-30,34-36)

36 “M'ɔ tʊ de cɪan'n, anaan dɔɛ'n, sʊanlan fíí nzɪ man. Anwunno ɛlɔ mmɔfʊɛ'n-mə o, Mân Baa nɪn o, bé fíí bɛ nzɪ man.
Nan Sɪɛ nɪn angʊnmɪn y'ɔ sɪ ɔ.
37 Nowe bɛlɛ sʊ, ɛjɔlɛ'n m'ɔ walɪ'n, yí kʊnmgba nɪn ala yê ɔ 'ba
a Mân Baa nɪn ɛwalɛ nun ɔ.
38 Nowe bɛlɛ sʊ, asannan nán esue kpili'n m'ɔ nʊanlɪn mân
nɪn a tɔ'n, anɪn menian'n-mə lɛ didi, bɛ lɛ nʊn nzan, bɛ lɛ ja
bé nwʊn, bɛ lɛ fa bé mma mmalasua'n-mə atɔnvɔlɛ, dede ɔ juli
mɛlɛ mə Nowe fʊlɪ meli nɪn anun'n.
39 Bɛ gua ɛbɛlɛ, ɛjɔlɛ fíí a nvalɪ bé nwʊn, dede esue kpili'n kɔ
tɔ, bé kʊalaa bɛ kɔ nʊan. Mân Baa'n kʊsʊ ɛwalɛ nun, kɛ ɛjɔlɛ'n
'ba yɔ yí nɪn ala anɪn.
40 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, mmelenzua nnyuan mə bɛ kɔ hɔ ebolo
bɛ lɛ di junman lɪka kʊn'n, bɛ 'fa kʊn bɛ yaci kʊn.
41 Mmalasua nnyuan mə bɛ lɛ futu *bele bɛ yɪ yí fali'n, bɛ 'fa
kʊn bɛ yaci kʊn.
42 “Yí sɔ ati, ɛmə tánlan bɛ sísa, ɔ sanlɪn kɛ, ɛmə nzɪ man cɪan'n
mə bé Mɪn 'ba ɔ.
43 Ɛmə nwún yí kɛ awulo kpain'n, sɛ ɔ sɪ dɔɛ'n mə alíɛ san an,
awofʊɛ'n ba ɔ wua yí a, ahan ɔ 'tanlan asɪ ɔ sisa, ɔ nyaci man yí
maan ɔ nwʊlʊ man yí sua nɪn anun.
44 Ɛhɪ ati, ɛmə kʊsʊ, ɛmə bóbʊa bé nwʊn, ɔ sanlɪn kɛ, Mân
Baa'n 'ba a dɔɛ mə ɛmə nzusu man nɪn asʊ.

Akʊa kpa'n yê akʊa ɛtɛ'n
(Luku 12.41-48)

45 “Akʊa ngɛlɛfʊɛ ananhɔlɛfʊɛ'n, y'ɔ le nwan? Y'ɔ le akʊa'n mə
yí mɪn a fa junman a wula yí sa nun kɛ ɔ nían yí ngʊa ɛhɪnlɪnka-
mə asʊ, ɔ mán bé alɪɛ mɛlɛ mə dɔɛ'n kɔ ju'n.
46 Nyila hán akʊa sɔ'n mə yí mɪn 'sa ba a, ɔ 'ba tʊ yí junman
nɪn asʊ'n!
47 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmə kɛ, akʊa sɔ'n, yí mɪn'n
'fa yí ninnge'n kʊalaatin wula yí sa nun.
48 Nan sɛ akʊa sɔ'n tɪ sʊanlan ɛtɛ a, ɔ 'kan yí ti anun kɛ: ‘Mín
mɪn nnyan walɪ man.’

49 Ɔ 'tı tɔ yí manngʊn'n-mɔ mɔ ɔ nʊn bɛ di junman nın anwʊn
ɔ bili bɛ́, ɔ nʊn kɔnʊnmınnzan'n-mɔ bɛ 'didi ɛsɛ bɛ 'nʊn nzan.
50 Cıan m'ɔ njʊnlın man yí nwʊn ɔ nʊn dɔɛ m'ɔ nzusu man'n,
yê yí mın'n 'ba a ɔ.
51 Ɔ 'kele akʊa sɔ'n yalɛ kpa, ɔ 'yɔ yı kɛ bɛ yɔ apoo mma-mɔ'n.
Ɛbɛlɛ nın anun, ɔ 'ba sun ɛsɛ ɔ 'kʊan yí je'n.

25

Ndalie bulu nın anwʊn anyınndala'n

1 "Ɛhı, Anwunno Belemgbin Mân nın anwʊn ɛjɔlɛ'n, ɔ soman
ndalie bulu mɔ b'a fa bɛ́ nganlannıɛ'n-mɔ b'a tetila, bɛ lɛ kɔ a
kpa atɔnvɔlɛ bian kʊn atın.
2 Bɛ́ nunhan nnun tı ngʊasıafʊɛ yê nnun kʊsʊ tı bɛngɛlɛfʊɛ.
3 Ngʊasıafʊɛ'n-mɔ kɔ fa bɛ́ nganlannıɛ'n-mɔ, bɛ ngɔ fa man
ngo bɛ ngɔ sa man bɛ́ nwʊn.
4 Nan bɛngɛlɛfʊɛ nnun nın an, bɛ kɔ fa bɛ́ nganlannıɛ'n-mɔ ɔ
nʊn ngo ɛsê nun bɛ kɔ sa bɛ́ nwʊn.
5 Atɔnvɔlɛ bian'n kɔ hyɛ kpa, ɔ mma man. Nafɛlɛ kɔ hun
ndalie bulu'n bɛ kɔ lafı lafı.
6 "Mɔ alíɛ'n buli nun'n, bɛ 'tie a, anın sʊanlan bie lɛ tıan, yí
nwan: 'Ɛ 'nwun atɔnvɔlɛ bian'n! Bɛ fíte bɛ hó kpá yí atın!'
7 "Ɛbɛlɛ ala, ndalie bulu'n kɔ jasʊ jasʊ, bɛ yɔ bɛ́ nganlannıɛ'n-
mɔ kpa.
8 Ngʊasıafʊɛ'n-mɔ kɔ se bɛngɛlɛfʊɛ'n-mɔ kɛ: 'Ɛmɔ mán yɛ́ bɛ́
ngo'n kaan, nán yɛ́ nganlannıɛ'n-mɔ lɛ nun.'
9 "Bɛngɛlɛfʊɛ'n-mɔ kɔ bua bɛ́ kɛ: 'Cɛcɛ, ɛmɔ ngɔ nyan man yí, ɔ
sanlın kɛ, ɔ nza man yɛ́ nʊn ɛmɔ. Ɛmɔ hó bɛ́ mɔ bɛ tɔnın yí'n-mɔ
ɛlɔ, bɛ hó tó bɛ́ dıɛ.'
10 "Kɛ bɛ hɔlı ngo atoe nın ala, atɔnvɔlɛ bian'n kɔ a. Bɛngɛlɛfʊɛ
nnun'n, mɔ b'a sesie bɛ́ nwʊn a yue'n, bɛ nʊn yí kɔ wʊlʊ lıka mɔ
bɛ lɛ fa atɔnvɔlɛ'n, nán b'a tʊ anʊan nın anun.
11 "Ɔ hyɛlı kaan, mmalasua ɛhınlın-mɔ kɔ a, bɛ lɛ tıan, bɛ́
nwan: 'Yɛmınlın, yɛmınlın, tike anʊan'n!'
12 "Atɔnvɔlɛ bian'n nwan: 'Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele
ɛmɔ kɛ mın nzı man ɛmɔ.' "
13 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: "Yí sɔ ati, ɛmɔ sísa, ɔ sanlın kɛ
ɛmɔ nzı man cıan'n, anaan dɔɛ'n."

Ngʊa nsan nın anwʊn anyınndala'n
(Luku 19.12-27)

14 "Anwunno Belemgbin Mân'n soman bian kʊn m'ɔ lɛ ba tu
atın. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ yí ngʊa'n-mɔ ɔ kɔ fa yí esika'n kɔ wowula bɛ́ sa
nun.
15 Ɔ kɔ man kʊn esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun, ɔ'a man kʊn
kʊsʊ ɛya nnyuan, ɔ'a man kʊn biekun kʊsʊ ɛya kʊn. Bɛ́ nun kʊn
biala anwʊnsɛlɛ'n m'ɔ fa di yí junman'n, yí nwʊn esika yê ɔ falı
manlın yí, yê ɔ hɔlı ɔ.

16 Akʋa'n mɔ yí mɪn'n manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya
nnun'n, ɔ kɔ fa kɔ si kongo, ɔ kɔ nyan sʋ nvasʋɛ ɛya nnun.
17 Nunhan'n mɔ bɛ manlɪn yí ɛya nnyuan'n, yí kʋsʋ ɔ kɔ fa kɔ
si kongo, ɔ kɔ nyan sʋ nvasʋɛ ɛya nnyuan.
18 Nunhan'n mɔ bɛ manlɪn yí ɛya kʋn'n, ɔ kɔ hɔ kɔ fun
kunman ɔ kɔ fa yí mɪn esika'n kɔ fɪa.
19 "Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede ɔ hyɛlɪ kpa, bɛ́ mɪn'n kɔ a, ɔ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ kɛ
esika'n m'ɔ falɪ manlɪn bɛ́'n, bɛ bála a bu yí mgbʋnndan.
20 Akʋa'n mɔ bɛ manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun'n kɔ fa
ɛya nnun biekun kɔ a, yí nwan: 'Mín mɪn, ɛ manlɪn mín esika
kɔkɔlɛ mma ɛya nnun. Nɪan, m'an nyan sʋ ɛya nnun biekun, ɛ
'nwun yí.'
21 "Yí mɪn'n nwan: 'Akʋa kpa, mo! Ɛ tɪ ananhɔlɛfʋɛ kpa. Like
kaan ɛhɪ mɔ m'an fa m'an man wɔ́'n, a yɔ yí kpa. Yí ti, mɪn 'fa
ninnge dɔʋn mɪn wula wɔ́ sa nun. Bala tanlan mín nwʋn ɛwa
maan yɛ lí fɛ.'
22 "Akʋa'n mɔ bɛ manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnyuan'n
kʋsʋ kɔ a, yí nwan: 'Mín mɪn, esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnyuan'n
mɔ ɛ falɪ manlɪn mín'n, m'an nyan sʋ ɛya nnyuan biekun, ɛ
'nwun yí.'
23 "Yí mɪn'n nwan: 'Akʋa kpa, mo! Ɛ tɪ ananhɔlɛfʋɛ kpa. Like
kaan ɛhɪ mɔ m'an fa m'an man wɔ́'n, a yɔ yí kpa. Yí ti, mɪn 'fa
ninnge dɔʋn mɪn wula wɔ́ sa nun. Bala tanlan mín nwʋn ɛwa
maan yɛ lí fɛ.'
24 "Yí nzin, akʋa'n mɔ bɛ manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya
kʋn'n kʋsʋ kɔ a yí dɪɛ. Yí nwan: 'Mín mɪn, mɪn sɪ kɛ ɛ tɪ sʋanlan
mɔ wɔ́ ɛjɔlɛ yɔ sɪ kpa. Ɛ man ngʋa'n-mɔ di junman mgban nán
wɔ́ lɪlɪ a nyan sʋ nvasʋɛ'n.
25 Esulo hanlɪn mín, n gɔ n vunlin wɔ́ esika'n n wulalɪ asɪɛ
bʋ. Ɛ 'nwun wɔ́ esika'n, de wɔ́ like.'
26 "Yí mɪn'n nwan: 'Akʋa ati anun ɛtɛ ɛfʋanfʋɛ, ɛ sɪ kɛ mɪn
man ɛmɔ di junman mgban mɪn nyan sʋ nvasʋɛ'n.
27 Ahan ɛ falɪ mɪn esika'n manlɪn bankɪ mma'n-mɔ sielɪ. Yí
dɪɛ n vi ɛlɔ mɪn ba a, anɪn mɪn yɪ mín esika'n nʋn yí ngua nun'n.
28 Yí ti, ɛmɔ túa yí bɛ lé esika kɔkɔlɛ mma ɛya kʋn'n m'ɔ wɔ yí
sa nun'n, bɛ fá bɛ mán akʋa'n m'ɔ le akpɪɪ kʋn'n.
29 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí dɔʋn biekun.
Nan sʋanlan kʋsʋ m'ɔ le man fíí'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de kaan'n m'ɔ
le'n.
30 Nán akʋa mgban ɛhɪ, bɛ jú yí bɛ tó awosin nɪn anun ɛlɔ.
Ɛbɛlɛ yê ɔ 'sun ɛsɛ ɔ 'kʋan yí je nɪn ɔ.'

Kulo menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ ebua'n

31 "Mɛlɛ mɔ *Mân Baa'n ba a anunminnyanmʋn nɪn anun'n
ɔ nʋn nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin'n, ɔ 'tanlan yí anun-
minnyanmʋn belemgbin bia nɪn asʋ.

32 Asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ kʊalaa 'ba yia yí nyunnun ɛbɛlɛ.
Ɔ 'kpa bɛ́ nun kɛ bʊa ɛnɪanfʊɛ'n kpa yí mmʊa'n ɔ sie bɛ́ ngʊnmɪn
ɛsɛ ɔ sie yí esile'n-mɔ kʊsʊ angʊnmɪn'n.
33 Ɔ 'fa mmʊa'n-mɔ sie yí sa fama sʊ, ɔ 'fa esile'n-mɔ kʊsʊ sie
yí sa bɛ̂ sʊ.
34 "Ɛhɪ anzin, belemgbin'n 'ba se bɛ́ mɔ bɛ wɔ yí sa fama
sʊ'n kɛ: 'Ɛmɔ mɔ mín Sɪ a yeyila bɛ́'n, ɛmɔ bála a fa Anwunno
Belemgbin Mân'n. Nyanmɪan a fa a sie ɛmɔ ajâ. Ɔ sesielɪ
manlɪn ɛmɔ sunmin kɛ ɔ bɔlɪ mân'n.
35 Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ anɪn ɛhɔɛ lɛ kun mín'n, ɛmɔ manlɪn
mín like n nili. Mɔ nzuhoe 'kun mín'n, ɛmɔ manlɪn mín nzue
n nʊnlɪn. Mɔ m malɪ ɛyɛfʊɛ ɛmɔ kulo nɪn asʊ'n, ɛmɔ sikelɪ mín.
36 Mɔ anɪn mín nwʊn gua sʊ'n, ɛmɔ manlɪn mín taladɪɛ n
wulalɪ, mɔ anɪn mɪn ndɪ man akpɔlɛ'n, ɛmɔ walɪ bɛ nɪanlɪn mín
bʊsʊ. Mɔ anɪn n na fiadɪ'n, ɛmɔ walɪ nɪanlɪn mín bʊ sʊ.'
37 "Ɛhɪ, sɛsɛfʊɛ'n-mɔ 'ba bisa yí kɛ: 'Yɛ Mɪn, cɪan benin yɛ̂
yɛ nwunlin wɔ́ kɛ ɛhɔɛ lɛ kun wɔ́ mɔ yɛ manlɪn wɔ́ like lili ɔ?
Anaan cɪan benin yɛ̂ yɛ nwunlin wɔ́ kɛ nzuhoe lɛ kun wɔ́ mɔ
yɛ manlɪn wɔ́ nzue nʊnlɪn ɔ?
38 Cɪan benin yɛ̂ ɛ walɪ ɛyɛfʊɛ yɛ́ kulo nɪn asʊ mɔ yɛ sikelɪ wɔ́
ɔ, anaan cɪan benin yɛ̂ yɛ nwunlin kɛ wɔ́ nwʊn gua sʊ mɔ yɛ
manlɪn wɔ́ taladɪɛ wulalɪ ɔ?
39 Cɪan benin yɛ̂ yɛ nwunlin kɛ ɛ ndɪ man akpɔlɛ anaan ɛ la
fiadɪ mɔ yɛ nɪanlɪn wɔ́ bʊsʊ ɔ?'
40 "Belemgbin'n 'ba se bɛ́ kɛ: 'Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele
ɛmɔ kɛ yí kʊalaa mɔ ɛmɔ yɔlɪ manlɪn mín nianman-mɔ nunhan
kutua'n bie'n, mín yɛ̂ ɛmɔ yɔlɪ manlɪn mín ɔ.'
41 "Nan afɪ belemgbin'n 'ba se bɛ́ mɔ bɛ gua yí sa bɛ̂ sʊ'n kɛ:
'Ɛmɔ mɔ b'a fa munnzue'n, ɛmɔ jásʊ mín nwʊn ɛwa. Ɛmɔ hɔ́
sîn'n m'ɔ nnun man lé, mɔ b'a sesie b'a man Abɔnsanmʊn nʊn
yí mmɔfʊɛ'n-mɔ nɪn anun.
42 Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ anɪn ɛhɔɛ lɛ kun mín'n, ɛmɔ a mman
man mín like m'an nni man. Mɔ nzuhoe 'kun mín'n, ɛmɔ a
mman man mín nzue m'an nnʊn man.
43 Mɔ m malɪ ɛyɛfʊɛ ɛmɔ kulo nɪn asʊ'n, ɛmɔ a nzike man mín.
Mɔ anɪn mín nwʊn gua sʊ'n, ɛmɔ a mman man mín taladɪɛ
m'an nwula man. Mɔ n vʊkɛlɪ'n, ɛsɛ mɔ bɛ tʊlɪ mín fiadɪ'n, ɛmɔ
a nnɪan man mín bʊsʊ.'
44 "Ɛhɪ, bɛ́ nwan: 'Yɛ́ Mɪn, cɪan benin yɛ̂ yɛ nwunlin wɔ́ kɛ
ɛhɔɛ lɛ kun wɔ́ mɔ y'a mman man wɔ́ like a nni man ɔ? Anaan
cɪan benin yɛ̂ yɛ nwunlin kɛ nzuhoe lɛ kun wɔ́ mɔ y'a mman
wɔ́ nzue a nnʊn man ɔ? Cɪan benin yɛ̂ ɛ walɪ ɛyɛfʊɛ yɛ́ kulo nɪn
asʊ mɔ y'a nzike man wɔ́ ɔ? Anaan cɪan benin yɛ̂ yɛ nwunlin kɛ
wɔ́ nwʊn gua sʊ mɔ y'a mman man wɔ́ taladɪɛ a nwula man ɔ?
Cɪan benin yɛ̂ ɛ fʊkɛlɪ anaan bɛ tʊlɪ wɔ́ fiadɪ mɔ y'a nnɪan man
wɔ́ bʊsʊ ɔ?'

45 “Belemgbin'n 'ba bua bɛ́ kɛ: ‘Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn
kele ɛmɔ kɛ yí kʋalaa mɔ ɛmɔ a nyɔ a mman man mín nianman
ngutua ɛhɪ-mɔ anun kʋn bie'n, anɪn mín yê ɛmɔ a nyɔ a mman
man mín ɔ.’
46 “Menian sɔ'n-mɔ, bɛ 'kɔ lɪka mɔ yalɛ elie'n le man
ayuelɪɛ'n. Nan sɛsɛfʋɛ'n-mɔ dɪɛ, bɛ 'nyan nyanmɪansʋ ngʋan
m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.”

26

Zufʋ mgbain'n-mɔ 'ba hɔ Zozi ati ahuan
(Maakɪ 14.1-2, Luku 22.1-2, Zʋan 11.45-53)

1 Ɛhɪ, Zozi hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ dede m'ɔ yuelɪ'n, ɔ selɪ yí
menian'n-mɔ kɛ:
2 Ɛmɔ sɪ kɛ ɔ ka cɪan nnyuan nán b'a li *Pakɪ fɛtɪ'n. Mân Baa'n,
bɛ 'ba yɪ yí bɛ man menian'n-mɔ bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ.
3 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, ɔ nʋn Zufʋ
mgbain'n-mɔ kɔ yia Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain kpa'n mɔ bɛ fɛlɛ
yí Kayifʋ nɪn awulo ɛlɔ.
4 Anɪn bɛ lɛ jʋnlɪn jʋnlɪn atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʋ bɛ cɪ Zozi bɛ kun yí
nvɪalɪɛ nun nɪn anwʋn.
5 Bɛ́ nwan: “Ɔ tɪ man kpa kɛ yɛ cɪ yí fɛtɪ nɪn anun. Sɛ yɛ cɪ yí
fɛtɪ nɪn anun an, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba jasʋ yé kɔmɪn anun.”

Balasua kʋn 'ba kaci anatɪlɪ gua Zozi ati nɪn asʋ
(Maakɪ 14.3-9, Zʋan 12.1-8)

6 Anɪn Zozi wɔ Betanin, bian kʋn awulo. Bian sɔ'n li Simʋn,
ɔ tɪ kokobefʋɛ daba.
7 Balasua kʋn kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ, ɔ le anantɪlɪ bondoman
kʋn yí sa nun. Anantɪlɪ sɔ'n gua yɔ sɪ kpa. Mɛlɛ mɔ bɛ gua tɔbɪlɪ
nɪn anwʋn bɛ 'di like'n, balasua'n kɔ kaci anatɪlɪ'n kɔ gua Zozi
ati nɪn asʋ.
8 Mɔ yí menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ yɔlɪ bɛ́ ɛya, bɛ́ nwan:
“Anatɪlɪ ɛhɪ ɛsɛcɪɛ dɪɛ abʋ y'ɔ le benin?
9 Bɛ kʋala kɛ bɛ tɔnɪn yí, bɛ fa yí esika'n bɛ man ehianfʋɛ'n-
mɔ.”
10 Bɛ hanlɪn sɔ mɔ Zozi tɪlɪ'n, yí nwan: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ jɪjɪ
balasua sɔ nɪn ɔ? Like kpa yê ɔ'a yɔ ɔ'a man mín ɔ.
11 Afɪ ehianfʋɛ'n-mɔ dɪɛ, ɛmɔ nʋn bɛ́ gua ɛwa cɪan daa. Nan
mín dɪɛ, mɪn nʋn ɛmɔ tɪ man ɛwa dahuu.
12 Anatɪlɪ ɛhɪ mɔ ɔ'a tutu ɔ'a gua mín nwʋn'n, mín fuin nɪn
esesie y'ɔ lɛ sesie ɔ.
13 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ eyuadɪ nɪn anun lɪka
biala mɔ bɛ 'bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, bɛ 'kan like mɔ balasua ɛhɪ a yɔ a
man mín nɪn anwʋn ɛjɔlɛ bɛ fa bɛ kacɪ yí.”

Zudasɪ 'ba yɪ Zozi man Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ
(Maakɪ 14.10-11, Luku 22.3-6)

14 Ɛhı, Zozi menian bulu nʋn nnyuan'n, bɛ́ nunhan kʋn'n mə bɛ fɛlɛ yí Zudası Isikaliətı'n, ɔ həlı tʋlı Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ
mgbain'n-mə a,
15 yí nwan: "Sɛ mın yı Zozi mın man ɛmə a, nzu like dıɛ yê ɛmə
'fa man mín ɔ?" Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ ha jɛtɛ fufue mma abulasan bɛ
kɔ wula yí sa nun.
16 Ɔ fi tɛmʋn sə'n, Zudası kɔ kpʋnndɛ atın mə ɔ 'sın sʋ ɔ yı Zozi
man bɛ́'n.

Zozi nʋn yí menian'n-mə 'ba li Pakı alıɛ'n.
(Maakı 14.12-21, Luku 22.7-14,21-23, Zʋan 13.21-30)

17 Kpaʋn'n mə bɛ nwula man nun fali ayile'n, yí fɛtı cıan'n
m'ɔ li mʋa nın anun, Zozi menian'n-mə walı yí nwʋn ɛbɛlɛ a,
bɛ́ nwan: "Ninhan yê ɛ kulo kɛ yɛ hó tón *Pakı alıɛ nın ɔ?"
18 Mə bɛ bisalı kosuan sə'n, Zozi nwan: "Ɛmə hó kulo ɛlə,
sʋanlan sʋa awulo, bɛ se yí kɛ: 'Yɛ́ Mın nwan: Mín mɛlɛ nın a
ju, wɔ́ awulo ɛwa yê mın nʋn mín menian'n-mə yɛ 'di Pakı alıɛ
nın ɔ.' "
19 Zozi menian'n-mə yəlı m'ɔ helelı bɛ́ kɛ bɛ yɔ́'n bɛ tʋnlın Pakı
alıɛ'n.
20 Nəsʋba, Zozi nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n kɔ
tɛtanlan təbılı nın anwʋn.
21 Nán mə bɛ 'di like'n, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhəlɛ mın
kele ɛmə kɛ, ɛmə nunhan kʋn 'ba yı mín man."
22 Mə Zozi hanlın sə'n, yí menian'n-mə alʋa kɔ bə bɛ́ nwʋn
kpa. Bɛ́ nun kʋn biala nwan: "Yɛ́ Mın, nán mín ɔ."
23 Zozi nwan: "Sʋanlan'n m'ɔ nʋn mín yɛ́ sa wə talie nın
anun'n, yí yê ɔ 'yı mín man ɔ.
24 *Mân Baa'n, ɔ 'ba wu kɛ bɛ hɛlɛlı yí nwʋn ɛjəlɛ'n wə Ɛhɛlɛ
Ɛjəlɛ'n nın anun'n. Nan sʋanlan'n mə ɔ 'yı yí man'n, munnzue
hán yí! Ɔ tı kpa kɛ ahan b'a nwʋ man sʋanlan sə'n bəbə."
25 Zudası mə ɔ 'yı yí man'n nwan: "*Labi, nán mín ɔ. Sɛ ato
e."
Zozi nwan: "Wɔ́ muonun, ɛ sı kɛ wɔ́ ɔ."
26 Mə bɛ 'di like'n, Zozi kɔ fa kpaʋn, m'ɔ lalı Nyanmıan ası
yuelı'n, ɔ kɔ bubu nun ɔ kɔ man yí menian'n-mə. Yí nwan:
"Ɛmə lé kpaʋn ɛhı bɛ lí, ɔ tı mín nwʋnnaan."
27 Yí nzin, ɔ kɔ fa divın kangə kʋn, m'ɔ lalı Nyanmıan ası
yuelı'n, ɔ kɔ fa ɔ kɔ man yí menian'n-mə. Yí nwan: "Ɛmə kʋalaa
nʋ́n.
28 Ɔ sanlın kɛ nzan ɛhı tı mín moja ɔ di Nyanmıan nyıhyɛ'n
m'ɔ nʋn ɛmə lɛ di nın ajinlanmun. Moja sə nın a butu a man
menian dəʋn a nyan ɛtɛ face.
29 Mıın kan mın kele ɛmə kɛ ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kə'n, mın nʋn ɛmə yɛ
lɛ mma nnʋn man divın ɛhı fíí kón. Mın nʋn ɛmə yɛ 'nʋn divın
fʋfəlɛ'n mín Sı Belemgbin Mân nın anun ɛlə."

30 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, bɛ kɔ tʊ ejue. Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ́ nʊan
y'ɔ le *Olivʊ bʊka nın asʊ.

Zozi 'ba han kɛ Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man yí
(Maakı 14.27-31, Luku 22.31-34, Zvan 13.36-38)

31 Mɔ bɛ hɔlı juli Olivʊ bʊka nın asʊ ɛlɔ'n, Zozi nwan: "Ɛnɛ
kɔngɔɛ muonun, ɛmɔ kʊalaa 'ba nwanndi mín, ɔ ka mín
ngʊnmın. Ɔ sanlın kɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Mın 'ba hun bʊa ɛnıanfʊɛ'n.
Yí mmʊa'n-mɔ kʊalaa 'ba bɔ asanndıɛ.

32 Nan sɛ mın wu mın tinnge a, mın 'di mʊa ɛmɔ anyunnun
Galile mân nın anun ɛlɔ."

33 Pıɛlı jasʊlı a, yí nwan: "Sɛ bɛ́ kʊalaa bɛ nwanndi wɔ́ a, mín
kʊnmgba cein dıɛ mın nnwanndi man wɔ́ lé."

34 Mɔ Pıɛlı anʊan tɔlı'n, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ
mın kele wɔ́ kɛ ɛnɛ kɔngɔɛ muonun, ɔ nʊn dee mɔ akɔ'n 'bɔ
kokolokoo'n, ɛ 'kan yí ngʊkʊn kpê nsan kɛ ɛ nzı man mín."

35 Pıɛlı nwan: "Sɛ ɔ di mɔ mın nʊn wɔ́ wu bɔbɔ a, mın ngan
man sɔ lé." Yí menian'n-mɔ kʊalaa kɔ han sɔ bie.

Zozi 'ba yɔ asɔnın Gɛtısemanne
(Maakı 14.32-42, Luku 22.39-46)

36 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ hɔlı juli lıka kʊn
*Olivʊ bʊka nın asʊ. Bɛ fɛlɛ lıka sɔ'n Gɛtısemanne (yí bʊ y'ɔ le
kɛ lıka mɔ bɛ yı ngo). Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ tánlan
ɛwa nán mın 'tı mín nwʊn kaan mın yɔ asɔnın."

37 Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʊn Pıɛlı nʊn Zebede amma nnyuan'n yê bɛ
hɔlı ɔ. Anwʊnmmubue nʊn alʊabɔ kɔ han Zozi.

38 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ewue nın a man mín lʊa a bɔ mín
nwʊn sʊnman. Ɛmɔ nʊn mín tánlan ɛwa, nán bɛ sísa!"

39 Zozi hɔlı yí nyunnun mʊa kaan an, ɔ kɔ butu yí nyın ası
ɔ kɔ yɔ asɔnın. Yí nwan: "Mín Sı, sɛ ɛ kʊala kɛ ɛ kpala ewue
nyinlinlin ɛhı gua a, anın kpala gua! N'ɛ man mın nʊn ewue
kangɔ nın anun. Nan kʊsʊ like biala anun, yɔ mɔ ɛ kulo'n nan
n'ɛ yɔ mɔ mın kulo'n."

40 M'ɔ yɔlı asɔnın'n yuelı'n, ɔ kɔ sa kɔ a yí menian nsan'n-
mɔ anwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba ju a, anın bɛ lɛ dafı. Zozi kɔ fɛlɛ
Pıɛlı, yí nwan: "Ɛmɔ a ngʊala man mín nʊn ası tanlan dɔhyʊılı
kʊnmgba cein?

41 Nán bɛ dafı, bɛ tánlan ası bɛ yɔ́ asɔnın, nán Abɔnsanmʊn a
nzɔ man ɛmɔ a nnıan man. Ɔ wɔ ɛmɔ ahʊnlın nın anun kɛ ɛmɔ
'yɔ, nan kʊsʊ anwʊnnaan'n le man anwʊnsɛlɛ."

42 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ
biekun. Yí nwan: "Mín Sı, sɛ m'an nnʊn man ewue kangɔ ɛhı
anun nán ɔ nyɔ man ye a, anın man n nʊ́n nun kɛ ɛ kulo'n."

43 Zozi kɔ sa kɔ a. Ɔ 'ba ju a, anın yí menian'n-mɔ lɛ dafı kpa.
Ɔ sanlın kɛ anın nafɛlɛ nın a bʊ bɛ́.

44 Yí kpê nsan nɪn asʋ, Zozi kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnɪn
kʋnmgba nɪn ɛyɔlɛ biekun.
45 M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ sa kɔ a yí menian'n-mɔ anwʋn
ɛbɛlɛ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ tɛ dafɪ bɛ tɛ de bɛ́ ɛnwʋnmɪan?
Ɛmɔ nían, dɔɛ'n mɔ bɛ 'fa bɛ yɪ Mân Baa'n bɛ man ɛtɛfʋɛ'n-mɔ
nɪn a ju.
46 Ɛmɔ jásʋ bɛ mán yɛ hó. Ɛmɔ nían, sʋanlan'n mɔ ɔ 'ba yɪ mín
man'n, ɔ'a ju ɛwa."

Zozi ɛhyɪɛ'n
(Maakɪ 14.43-50, Luku 22.47-53, Zʋan 18.3-12)

47 Zozi anʋan ngɔ tɔ man, yí menian bulu nʋn nnyuan nɪn
anun kʋn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ'n kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba a, menian
dɔʋn si yí sʋ. Bɛ lile dadɪɛ nʋn koloman. Menian sɔ'n-mɔ,
Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ yê bɛ
sʋanlɪn bɛ́ ɔ.
48 Mɔ bɛ 'ba'n, Zudasɪ mɔ ɔ 'yɪ Zozi man'n kɔ hele bɛ́ nzɔlɛ kʋn.
Yí nwan: "Sʋanlan'n mɔ n gɔ tɔ yí nun'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ yí dein
ɔ. Ɛmɔ hyí yí."
49 Mɔ Zudasɪ juli ɛbɛlɛ nɪn ala, ɔ kɔ kpunnge Zozi. Yí nwan:
"*Labi, anun o." M'ɔ hanlɪn sɔ'n, ɔ'a tɔ Zozi nun.
50 Zozi nwan: "Mín manngʋn, like mɔ ɛ walɪ yí ɛyɔlɛ'n, yɔ."
Ɛbɛlɛ ala, menian'n-mɔ kɔ tɪ kɔ gua Zozi sʋ bɛ kɔ hyɪ yí.
51 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ nʋn Zozi wɔ ɛbɛlɛ nɪn anun kʋn kɔ hyʋɪn yí
dadɪɛ'n, ɔ kɔ kpɛ Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn akʋa nɪn anzʋ'n.
52 M'ɔ kpɛlɪ yí nzʋ'n, Zozi nwan: "Fa wó dadɪɛ'n wula yí bʋa
nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ fa dadɪɛ bɛ kʋn'n, dadɪɛ yê ɔ 'kun
bɛ́ ɔ.
53 Ɛ nzɪ man kɛ sɛ mɪn se mín Sɪ kɛ ɔ bɛ́lɛ mín nyanmɪansʋ
mmɔfʋɛ akpɪɪ akpɪɪ maan bɛ sísa mín an, ɔ 'yɔ yí kɪkaala ɔ?
54 Sɛ mɪn yɔ yí sɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn a
kpɪn sʋ? Mɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn a han'n, ɔ di kɛ ɔ yɔ sɔ."
55 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, Zozi kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n
kɛ: "Ɛmɔ 'ba hyɪ mín an, anɪn ɛmɔ le dadɪɛ nʋn koloman kɛ
kodiawu y'ɔ le mín. Kɛmɔ cɪan daa n dɪ asɪ Nyanmɪan awulo
nɪn anun mɪn kekele menian'n-mɔ ninnge'n, nzukɛ ati yê ɛmɔ
a njɪ man mín ɔ?"
56 Nan yí kʋalaa a yɔ sɔ, ɔ'a man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun nɪn a
kpɪn sʋ. Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi menian'n-mɔ kʋalaa yacili yí
ɛbɛlɛ bɛ nwanndili.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ Kayifʋ aja sʋ
(Maakɪ 14.53-65, Luku 22.54-55,63-71, Zʋan 18.13-14,19-24)

57 Bɛ́ mɔ bɛ hyɪlɪ Zozi'n, bɛ nʋn yí hɔlɪ Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ
kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Kayifʋ nɪn awulo. Ɛbɛlɛ yê *mala nɪn asʋ
mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ hɔlɪ yialɪ ɔ.

58 Mɔ bɛ 'kɔ'n, anın Pıɛlı lɛ di Zozi fannvanndʋ dede bɛ juli
Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain nın awulo. Pıɛlı kɔ wʋlʋ awulo nın
anun, ɔ kɔ tanlan nzalafʋ'n-mɔ anwʋn ɛbɛlɛ, ɔ 'nıan kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n
'ba kpın gua yí bʋ'n.
59 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn menian'n-mɔ kʋalaa
mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n kɔ kpʋnndɛ atın mɔ bɛ 'sın sʋ bɛ tʋn Zozi ɛsʋan
bɛ kun yí.
60 Bɛ kpʋnndɛlı, kʋsʋ bɛ ngɔ nyan man bie sunnzun mɔ
adanzıyua dɔʋn tʋnlın yí ɛsʋan ɔ. Yí bɛ-yue-asıɛ, menian
nnyuan walı a, bɛ́ nwan:
61 "Bian ɛhı a han kɛ: 'Mın kʋala kɛ mın bu Nyanmıan sua'n
mın fa cıan nsan mın si.' "
62 Mɔ menian'n-mɔ hanlın sɔ'n, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n
kɔ jasʋ, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan bɛ gua wɔ́ nwʋn'n,
ɛ mmua man bie ɔ?"
63 Zozi ngɔ tɛ man yí sʋ.
Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Mın kan
Tıasıfʋɛ Nyanmıan nın ati, sɛ Kilisi'n m'ɔ tı Nyanmıan Awa'n
y'ɔ le wɔ́ a, anın kan maan yɛ tí!"
64 Zozi kɔ bua yí kɛ: "Yê wɔ́ nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan nın ɔ. Nan
mın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ *Mân
Baa'n tı Nyanmıan tunminfʋɛ'n fama sʋ. Ɛsɛ ɛmɔ 'ba nwun yí
kɛ ɔ fi anwunno ɛlɔ bɔlé nın anun ɔ lɛ ba."
65 Mɔ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n Zozi anʋan
nun'n, ɔ kɔ sɔ taladıɛ'n mɔ yí muonun ɔ wula'n ɔ kɔ sosua nun.
Yí nwan: "Sian dıɛ, yɛ mgbʋnndɛ man adanzıɛ kɔ́n! Afı ɛmɔ
kʋalaa a tı kɛ ɔ'a han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a tia Nyanmıan!
66 Nan ɛmɔ nwan nzɛ?"
Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: "Ɔ fata kɛ bɛ kun yí."
67 Ɛhı, bɛ kɔ tʋtʋ Zozi anyunnun ngɛsɛlɛ, ɛsɛ bɛ kɔ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ.
Mmie-mɔ fıa yí nyın bɛ kpaci yí nyın nın asʋ,
68 anın bɛ́ nwan: "Wɔ́ mɔ ɛ tı Kilisi'n, kele yɛ́ sʋanlan'n mɔ ɔ'a
kpaci wɔ́ nyın nın asʋ'n!"

Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man Zozi
(Maakı 14.66-72, Luku 22.56-62, Zʋan 18.15,25,27)

69 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Pıɛlı tı awulo nın abʋ ɛlɔ. Nyanmıan
*tɛɛyıfʋɛ kpain nın afanıan kʋn kɔ a Pıɛlı anwʋn ɛbɛlɛ, yí nwan:
"Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, anın ɛ si Zozi m'ɔ fi Galile mân nın anun nın asʋ
bie."
70 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı suli akpʋlʋwa bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun
ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Sʋanlan'n mɔ ɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, mın nzı man
yí."
71 Ɛhı, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ kɔ jinlan awulo nın anʋan nın
anun ɛlɔ. Afanıan kʋn biekun kɔ nwun yí. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́
mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɛ: "Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, anın bian ɛhı si yí
sʋ bie."

72 Ɛhı, Pıɛlı nwan: “Mın kan ndâ kɛ mín dıɛ, mın nzı man sʊanlan sɔ'n!”
73 Ɔ hyɛlı kaan an, bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɔ kpunnge Pıɛlı, bɛ́ nwan: “Ɔ tı ananhɔlɛ, ɛ wɔ menian sɔ'n-mɔ anun bie. Ɔ sanlın kɛ wɔ́ ɛjʊjɔlɛ'n kele lıka mɔ ɛ fi'n.”
74 Ɛhı, Pıɛlı nwan: “Mın kan ndâ kɛ mın nzı man sʊanlan sɔ'n! Sɛ ato yê mıın di a, Nyanmıan Kpili túa mín yí nwʊn kalɛ!”
Kɛ ɔ 'kan sɔ nın ala, kokolokoo! Akɔ'n kɔ bɔ.
75 Pıɛlı ati kɔ kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın helelı yí'n. Zozi nwan: “Ɔ nʊn dede mɔ akɔ'n 'bɔ'n, ɛ 'kan yí ngʊkʊn kpê nsan kɛ ɛ nzı man mín.” M'ɔ yɔlı sɔ'n, Pıɛlı fitelı ɔ sunlin sɛlɛ kpa.

27

Bɛ́ nʊn Zozi 'ba hɔ kʊnmanna Pilatı aja sʊ
(Maakı 15.1, Luku 23.1-2, Zʊan 18.28-32)

1 Mɔ alíɛ'n hınlın'n, Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ kʊalaa anʊan sɛlı bɛ́ nwʊn kɛ bɛ 'kun Zozi.
2 Bɛ kɔ man bɛ kɔ cıcı Zozi. Bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ wula *Lɔmʊn kʊnmanna nın asa nun. Kʊnmanna sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí *Pilatı.

Zudası ewue'n
(Junman'n 1.18-19)

3 Mɔ Zudası m'ɔ yılı Zozi manlın'n nwunlin kɛ bɛ lɛ ba hun Zozi'n, ɔ kɔ li yí nwʊn yalɛ kpa. Jɛtɛ fufue mma abulasan'n mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ falı manlın yí'n, ɔ kɔ fa ɔ kɔ sa kɔ bɛlɛ bɛ́.
4 Yí nwan: “M'an yɔ ɛtɛ, ɔ sanlın kɛ m'an tʊn sʊanlan ɛsʊan maan b'a hun yí.”
Mɔ Zudası hanlın sɔ'n, bɛ́ nwan: “Ɔ nvalı man yɛ́ nwʊn. Wɔ́ ngʊnmın wɔ́ ɛjɔlɛ ɔ!”
5 Zudası kɔ ju esika'n kɔ gua Nyanmıan sua nın anun ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ yí kɔmın.
6 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ kɔ sısa esika'n. Bɛ́ nwan: “Yɛ́ mala'n mman man yɛ́ atın kɛ yɛ fá esika sɔ'n yɛ gúa asɔnın esika nın anun. Ɔ sanlın kɛ sʊanlan moja esika ɔ.”
7 Bɛ hanlın sɔ mɔ bɛ́ kʊalaa bɛ́ nʊan sɛlı yí nwʊn'n, bɛ falı esika sɔ'n bɛ tolı sʊanlan'n m'ɔ nwʊn ninnge nın ebo'n. Bɛ falı asıɛ sɔ'n bɛ yɔlı nyɔfʊɛ asielıɛ.
8 Ɛhı ati, ɛnɛ nʊn ɛnɛ, bɛ tɛ fɛlɛ lıka sɔ'n “Moja Ebo”.
9 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan falı wulalı kpɔmanfʊɛ Zolomin anʊan'n kpınlın sʊ. Kpɔmanfʊɛ Zolomin nwan: *Jɛtɛ fufue mma abulasan, esika mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ anʊan sɛlı yí nwʊn bɛ falı bɛ lili yí gua nın anın.*
10 *Esika sɔ'n b'a fa b'a to sʊanlan'n m'ɔ nwʊn ninnge nın ebo'n kɛ yɛ́ Mın hanlın helelı mín'n.*

Pilatı 'ba bisa Zozi kosuan
(Maakı 15.2-5, Luku 23.3-5, Zvan 18.33-38)

11 Bɛ falı Zozi bɛ hɔlı kʋnmanna nın aja sʋ. Ɔ kɔ bisa Zozi kɛ:
"Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wó ɔ?"
Zozi nwan: "Yɛ̂ wó nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan nın ɔ."
12 Nan mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ
mgbain'n-mɔ 'tʋn Zozi ɛsʋan'n, Zozi ngɔ tɛ man bɛ́ sʋ.
13 Ɛhı, Pilatı nwan: "Ɛsʋan nwala ɛhı mɔ bɛ lɛ tʋn wó'n, ɛ ndı
man ɔ?"
14 Zozi ngɔ bua ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn sʋa. M'ɔ man ɛjɔlɛ'n sinlin
kʋnmanna nın anwʋn kpili nın anın.

Pilatı 'ba man bɛ kun Zozi
(Maakı 15.6-15, Luku 23.13-25, Zvan 18.39-19.16)

15 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala a, sʋanlan mɔ bɛ kɔ tʋ yí fiadı mɔ
menian'n-mɔ kulo kɛ bɛ yaci yí'n, kʋnmanna'n yaci sʋanlan
sɔ'n.
16 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʋn la fiadı. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n
Balabası. Yí nwʋn yɔ esulo kpa, ɛsɛ bɛ́ kʋalaa bɛ sı yí.
17 Pilatı kɔ bisa menian'n-mɔ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n kɛ: "Balabası
nʋn Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisi'n, bɛ́ nunhan benin yɛ̂ ɛmɔ kulo kɛ
n yáci yí ɔ?"
18 Ɔ kɔ bisa bɛ́ sɔ, afı ɔ sı yí fɔ́ún kɛ bɛ kpɔ Zozi, yí ti yɛ̂ b'a hyı
yí b'a man yí ɔ.
19 Anın Pilatı tı lıka mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n, yí yı falı ngalıɛ hɔlı manlın
yí kɛ: "N'ɛ fa wó ɛjɔlɛ tʋ sʋanlan sɔ nın anwʋn, ɔ tı sɛsɛfʋɛ. Yí
dunman nun, ɛnɛ kɔngɔɛ n jınlın ɛlalıɛ ɛtɛ ɛtɛ."
20 Tɛmʋn sɔ'n, anın Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn
Zufʋ mgbain'n-mɔ lɛ wowula meninsʋnman nın abʋ kɛ bɛ hán
maan ɔ yáci Balabası nán bɛ hún Zozi.
21 Kʋnmanna'n kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: "Bɛ́ menian nnyuan'n,
benin yɛ̂ ɛmɔ kulo kɛ n yáci yí ɔ?"
Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: "Yaci Balabası!"
22 Pilatı kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Anın Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisi'n, n yɔ́ yí
sɛ?"
Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: "Bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ!"
23 Pilatı kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzukɛ ɛtɛ dıɛ yɛ̂ ɔ'a yɔ ɔ?"
Bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tɛtıan sɛlɛ kpa bɛ́ nwan: "Bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ!"
24 Anın menian'n-mɔ lɛ tɛtıan sʋnman. Pilatı nıan an, ɔ
ngʋala man like fíí kún yɔ. Ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ fa nzue ɔ kɔ nwunnzin
yí sa menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Sʋanlan
ɛhı ewue'n, mín nwʋn nnʋn man nun, m'an yı mín sa nun! Ɛmɔ
angʋnmın, bɛ́ ɛjɔlɛ ɔ!"
25 Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: "Yuo o! Yɛ́ nʋn yɛ́ mma'n-mɔ, man yí
ewue nın anwʋn ɛjɔlɛ kpólo yɛ́!"
26 Ɛhı, Pilatı kɔ yaci Balabası. Ɔ kɔ man bɛ kɔ fin Zozi mgbele.
Mɔ bɛ finlin yí yuelı'n, ɔ yılı yí manlın maan bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa
sʋ.

Nzalafʋ'n-mɔ 'ba gʋlʋ Zozi anwʋn
(Maakɪ 15.16-20, Zʋan 19.2-3)

27 Pilatɪ nzalafʋ'n-mɔ falɪ Zozi hɔlɪ yí awulo ɛlɔ. Bɛ kɔ yia
nzalafʋɛ'n-mɔ kʋalaa Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.
28 Bɛ kɔ yɪ yí taladɪɛ'n m'ɔ wula'n, bɛ kɔ fa taladɪɛ kɔkɔlɛ bɛ kɔ
wula yí.
29 Bɛ kɔ nwʋn mmowe abotile bɛ kɔ bɔ yí ti. Bɛ kɔ fa ndɛɛ
kpɔman bɛ kɔ wula yí sa fama nɪn anun. Mɔ bɛ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n,
bɛ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ bɛ kɔ yɛyala yí nwʋn. Bɛ́ nwan:
"Zufʋ'n-mɔ belemgbin, ahɪn o!"
30 Bɛ kɔ tʋtʋ yí nwʋn ngɛsɛlɛ. Bɛ kɔ tʋa yí bɛ kɔ le kpɔman'n
m'ɔ le'n bɛ kɔ fa bɛ kɔ fifin yí tin nɪn anun.
31 Bɛ yɛyalalɪ yí nwʋn dede mɔ bɛ́ kunnun jɔlɪ'n, bɛ kɔ yí
taladɪɛ kɔkɔlɛ'n mɔ bɛ falɪ bɛ wulalɪ yí'n. Bɛ kɔ fa yí muonun yí
taladɪɛ dɪɛ'n bɛ kɔ wula yí yê bɛ nʋn yí hɔlɪ bɛ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa
sʋ ɔ.

Bɛ 'ba bʋbɔ Zozi kʋlʋwa sʋ
(Maakɪ 15.21-32, Luku 23.26-43, Zʋan 19.17-27)

32 Mɔ bɛ fi kulo nɪn anun bɛ 'fite'n, bɛ nʋn bian kʋn kɔ yia.
Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simʋn. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnɪn nɪn
asʋ. Bɛ kɔ hyɪ yí bɛ kɔ fa Zozi kʋlʋwa'n bɛ kɔ sʋa yí.
33 Bɛ hɔlɪ dede bɛ juli lɪka kʋn. Lɪka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gɔlʋgota.
Gɔlʋgota'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ tile kangɔ lɪka.
34 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa divɪn bɛ kɔ man Zozi kɛ ɔ nʋ́n. Divɪn sɔ'n,
bɛ gualɪ nun ayile m'ɔ nʋn an, ɔ nnwun man yalɛ'n sʋnman. Ɔ
bɔlɪ sʋ, nan ɔ'a ngulo kɛ ɔ nʋn.
35 Mɔ bɛ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa nɪn asʋ yuelɪ'n, bɛ kɔ hyʋɪn tondo bɛ
kɔ hye yí taladɪɛ'n-mɔ bɛ kɔ fa.
36 Ɛsɛ bɛ kɔ tɛtanlan yí nwʋn ɛbɛlɛ bɛ kɔ sisa yí.
37 Like mɔ yí ti yê bɛ lɛ kun yí'n, b'a hɛlɛ b'a bɔ yí ti sʋ ɛbɛlɛ kɛ:
"Sʋanlan ɛhɪ li Zozi. Ɔ tɪ Zufʋ'n-mɔ belemgbin."
38 Bɛ kɔ bʋbɔ kodiawu nnyuan kʋsʋ kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ. Kʋn wɔ yí sa fama sʋ yê kʋn kʋsʋ wɔ yí sa bê sʋ.
39 Bɛ́ mɔ bɛ 'sɪn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔsɔ kɔsɔ bɛ́ ti, anɪn bɛ lɛ kpɛ yí
nzʋba.
40 Bɛ́ nwan: "Wɔ́ mɔ wɔ́ nwan ɛ 'bu asɔnɪn sua'n, nán ɛ fa cɪan
nsan ɛ si yí fʋfɔlɛ'n, de wɔ́ nwʋn e! Sɛ wɔ́ nwan ɛ tɪ Nyanmɪan
Awa sakpa a, fi kʋlʋwa nɪn asʋ ju!"
41 *Tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ
nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kʋsʋ kɔ gʋlʋ yí nwʋn.
42 Bɛ́ nwan: "Ɔ'a le menian'n-mɔ ngʋan, kʋsʋ yí muonun ɔ
ngʋala man yí nwʋn ngʋan de! Sɛ ɔ tɪ Izalayɛ belemgbin sakpa
a, anɪn ɔ fi kʋlʋwa nɪn asʋ ɔ jú kɪkaala, nán yɛ 'ba le yí yɛ di.
43 Ɔ'a susu yí ti ɔ'a gua Nyanmɪan asʋ. Yí nwan: 'Nyanmɪan
Awa y'ɔ le mín'. Sɛ Nyanmɪan kulo yí a, anɪn ɔ lé yí ti kɪkaala!"

44 Kodiawu'n-mɔ kʋsʋ mɔ b'a bʋbɔ bɛ́ kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ'n kpɛlɪ yí nzʋba bie.

Zozi ewue'n
(Maakɪ 15.33-41, Luku 23.44-49, Zʋan 19.28-30)

45 Mɔ sɛnzɛ'n jinlanlɪn bɛ́ ti afian'n, awosin wulalɪ mân nɪn
anun lɪka kʋalaa dede ɔ juli nɔsʋba dɔɛ nsan.
46 Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ dɔɛ nsan'n, Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa. Yí
nwan: *"Eli, Eli, lama sabakɪtanin?"* Ɛjɔlɛ sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ
"Mín Nyanmɪan, mín Nyanmɪan, nzukɛ ati yɛ̂ a yɪ mín ɔ?"
47 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ jijin ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ tɪlɪ yí ngan'n, bɛ́ nwan:
"Ɔ lɛ fɛlɛ Eli!"
48 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ nunhan kʋn kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fa eminlan
ɔ kɔ bɔ divɪn nyinnyanlɪnwa anun. Ɔ kɔ fa kɔ san baka kʋn ati
ɔ kɔ tɪnngɛ yí Zozi anʋan kɛ ɔ nʋ́n.
49 Nan ɛhɪnlɪn-mɔ nwan: "Jinlan maan yɛ nían sɛ Eli kɔ a kɔ
le yí a!"
50 Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa biekun, ɔ kɔ ha nun.
51 Mɛlɛ sɔ'n, mgbɛnun ɛtanlan'n m'ɔ ja asɔnɪn sua nɪn anun'n
kɔ sua yí anwunno dede ɔ kɔ ju yí asɪ. Asɪɛ'n kɔ kpusu, nyɔbʋɛ
mgbili'n-mɔ anun kɔ kpacɪ kpacɪ.
52 Sɛka'n-mɔ asʋ kɔ tike tike. Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma'n-mɔ
dɔʋn mɔ bɛ wuli'n kɔ tinnge tinnge.
53 Mɔ Zozi fi ewue nun tinngelɪ'n, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ fi sɛka'n-
mɔ anun bɛ fitelɪ'n, bɛ hɔlɪ kulo kpili nwannzan-nwannzan
nɪn asʋ bɛ yɪlɪ bɛ́ nwʋn bɛ helelɪ menian dɔʋn kpa.
54 Mɔ nzalafʋ kpain'n nʋn yí nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ́ nʋn yí lɛ sisa
Zozi'n nwunlin kɛ asɪɛ nɪn a kpusu nʋn yí nzin ɛjɔlɛ'n, esulo
hanlɪn bɛ́ sɛlɛ kpa. Bɛ́ nwan: "Kannzʋ ɔ tɪ Nyanmɪan Awa
sakpa!"
55 Anɪn mmalasua dɔʋn kpa kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ jin mʋa bɛ lɛ
nɪan Zozi. Bɛ́ yɛ̂ bɛ sili Zozi sʋ sunmin Galile mân nɪn anun bɛ
sʋlɪ yí ɔ.
56 Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʋn Zʋakɪ nʋn Zozɛfʋ anin Mali,
ɔ nʋn Zebede amma'n-mɔ anin dɪɛ'n wɔ mmalasua sɔ'n-mɔ
anun bie.

Zozi esie'n
(Maakɪ 15.42-47, Luku 23.50-56, Zʋan 19.38-42)

57 Mɔ alíɛ'n 'kɔ yí nɔsʋba nun'n, esikafʋɛ bian kʋn kɔ a kɔ ju
ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʋ, ɔ tɪ Zozi sʋanlan'n kʋn. Ɔ fi
Alimate kulo nɪn asʋ.
58 Ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Pilatɪ ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ 'fa Zozi fuin'n ɔ 'kɔ a sie
yí. Ɛhɪ, Pilatɪ kɔ man atɪn kɛ bɛ fá bɛ mán yí.
59 Ɔ kɔ le fuin'n ɔ kɔ fa kisaan fʋfɔlɛ kʋn ɔ kɔ fʋfɔ yí nwʋn.
60 Yí muonun yí sɛka mɔ ɔ'a man b'a kpɛ yí ɛbʋta kʋn anun'n,
ɔ kɔ sie Zozi nun. M'ɔ sielɪ yí yuelɪ'n, ɔ kunndolɪ ɛbʋɛ kpili kʋn
ɔ nyinlin sɛka nɪn anʋan'n yɛ̂ ɔ salɪ hɔlɪ ɔ.

61 Anɪn Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʊn Mali kʊn'n bɛ wɔ ɛbɛlɛ.
Bɛ tɪtɪ asɪ sɛka nɪn anyunnun.

Sɛka nɪn esisa'n

62 Zufʊ'n-mɔ bɔbʊalɪ bɛ́ nwʊn bɛ sielɪ. Mɔ yí alíɛ hɪnlɪn m'ɔ tɪ
ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n, Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn
*Falisifʊɛ'n-mɔ kɔ hɔ kɔ tʊ Pilatɪ. Bɛ́ nwan:
63 "Nannan, akʊa atofʊɛ sɔ nɪn ɛjɔlɛ kʊn mɔ anɪn yí nyɪn wɔ
sʊ m'ɔ hanlɪn'n, yɛ́ ti a kpɪn sʊ. Yí nwan: 'Sɛ mɪn wu a, yí cɪan
nsan, mɪn 'tinnge.'
64 Yí ti, man atɪn maan bɛ hɔ́ sísa sɛka'n dede cɪan nsan. Ɔ'a
nyɔ man sɔ a, yí menian'n-mɔ 'kɔ a sa yí bɛ laka menian'n-mɔ
kɛ: 'Ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge!' Afɪ, sian ato mɔ bɛ 'di'n, ɔ 'tala
daba dɪɛ'n."
65 Ɛhɪ, Pilatɪ nwan: "Ɛ 'nwun nzalafʊ, Ɛmɔ fá bɛ́ hɔ́, maan bɛ
hɔ́ sísa yí kɛ mɔ ɛmɔ kulo ɔ."
66 Bɛ nʊn bɛ́ kɔ hɔ, bɛ kɔ nwun kɛ sɛka nɪn anʊan'n nyin
kanlanman kpa. Bɛ kɔ sie sʊ nzɔlɛ, bɛ kɔ yaci nzalafʊ'n-mɔ ɛbɛlɛ
kɛ bɛ sísa yí.

28

Zozi ewuetinnge'n

(Maakɪ 16.1-10, Luku 24.1-12, Zʊan 20.1-10)

1 Mɔ *ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n sɪnlɪn'n, mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ, Mali
m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʊn Mali kʊn'n kɔ a kɔ nɪan sɛka'n.
2 Kʊnmgba ala, asɪɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa. Yɛ́ Mɪn bɔfʊɛ'n kʊn fi
anwunno ɔ kɔ ju. Ɔ kɔ kunndo ɛbʊɛ'n m'ɔ nyin sɛka nɪn anʊan'n
ɔ kɔ tʊ yí ahanmɪan ɔ kɔ fʊ ɔ kɔ tanlan sʊ.
3 Bɔfʊɛ nɪn anwʊn'n ta sʊa mɪaɪn mɪaɪn kɛ nyanmɪan'n m'ɔ
kpɛ mɪaɪn mɪaɪn'n. Yí taladɪɛ'n tɪ fufue hyɪɛɪn hyɪɛɪn kpa.
4 Esulo kɔ han nzalafʊ'n-mɔ kpa dede bɛ́ nwʊn kɔ wʊsʊ bɛ́, bɛ
gugua kɛ menian mɔ b'a wu ɔ.
5 Bɔfʊɛ'n kɔ han kɔ hele mmalasua'n-mɔ kɛ: "Nán bɛ sulo. Afɪ
mɪn sɪ kɛ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ Zozi, sʊanlan'n mɔ bɛ bʊbɔlɪ yí kʊlʊwa
nɪn asʊ'n.
6 Ɔ nnʊn man ɛwa. Ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge kɛ ɔ kpɪnlɪn
hanlɪn yí'n. Ɛmɔ bála bɛ nían lɪka mɔ anɪn ɔ la'n.
7 Ɛmɔ hɔ́ ndɛ-ndɛ bɛ hán héle yí menian'n-mɔ kɛ ɔ fi ewue nun
ɔ'a tinnge. Sian dɪɛ, ɔ lɛ kɔ a nwʊnndɛ ɛmɔ Galile mân nɪn anun.
Ɛlɔ yê ɛmɔ 'nwun yí ɔ. Ngalɪɛ'n mɔ mín nwan mɪn 'kan mɪn kele
ɛmɔ nɪn anɪn."
8 Mɔ mmalasua'n-mɔ fi sɛka nɪn asʊ bɛ 'kɔ'n, esulo nʊn fɛ elie
kpili kpa hanlɪn bɛ́. Bɛ le ɛnwanndie bɛ lɛ kɔ a han bɛ kele Zozi
menian'n-mɔ.
9 Kʊnmgba ala, bɛ nʊn Zozi kɔ yia nun. Zozi nwan: "M
mo ahɪn, m mo ahɪn o!" Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ ahɪn yuelɪ'n, bɛ kɔ

kpunnge yí bɛ kɔ sɔ yí ja nɪn anun, bɛ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ bɛ kɔ sʋ yí.
10 Ɛhɪ, Zozi kɔ se bɛ́ kɛ: “Nán bɛ sulo. Ɛmɔ hɔ́ hán héle mín nianman'n-mɔ kɛ bɛ hɔ́ Galile mân nɪn anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'nwun mín ɔ.”

Nzalafʋ'n-mɔ ɛjɔlɛ'n

11 Mɔ anɪn mmalasua'n-mɔ aja wɔ atunnun'n, nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ sisa sɛka'n, mmie-mɔ kɔ sa kɔ hɔ kulo. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ'n m'ɔ walɪ nɪn anun amannɪɛ bɛ kɔ hele Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ.
12 Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ yia. Mɔ bɛ́ nʋan sɛlɪ bɛ́ nwʋn yuelɪ'n, bɛ kɔ man nzalafʋ'n-mɔ esika dɔʋn kpa.
13 Ɛsɛ bɛ́ nwan: “Sɛ bɛ bisa ɛmɔ a, ɛmɔ hán kɛ kɔngɔɛ mɔ ɛmɔ 'dafɪ'n, yí menian'n-mɔ a a a sa yí a hɔ.
14 Sɛ kʋnmanna'n tɪ a, yɛ 'tʋ yí akɔbɛ nán ɛmɔ ati a nga man nun.”
15 Nzalafʋ'n-mɔ lelɪ esika'n, bɛ hanlɪn yí kɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ hanlɪn helelɪ bɛ́ nɪn ala. Ɛnɛ nʋn ɛnɛ, Zufʋ'n-mɔ tɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n.

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ

(Maakɪ 16.14-18, Luku 24.36-49, Zʋan 20.19-23, Junman'n 1.6-8)

16 Ɛhɪ, Zozi menian bulu nʋn kʋn'n hɔlɪ Galile mân nɪn anun ɛlɔ bʋka'n mɔ Zozi helelɪ bɛ́ nɪn asʋ.
17 Mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ kʋtʋlɪ bɛ sʋlɪ yí. Nan kʋsʋ bɛ́ mmie-mɔ a nne a nni man.
18 Zozi kɔ kpunnge bɛ́, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ kɛ: “B'a fa anwunno ɛlɔ nʋn asɪ ɛwa tunmin'n kʋalaa b'a wula mín sa nun.
19 Ɛhɪka ati, ɛmɔ hɔ́ mân nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaa anwʋn, ɛmɔ mán bɛ káci mín menian. Ɛmɔ sɔ́nɪn bɛ́ wɔ Sɪɛ nʋn Baa, ɔ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dunman nun.
20 Ninnge'n kʋalaa mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ héhele bɛ́ maan bɛ yɔ́. Ɛsɛ ɛmɔ nwún yí kɛ mɪn nʋn ɛmɔ san alɪhɪan biala dede ɔ kɔ ju mân nɪn ayuelɪɛ.”

ƐJƆLƐKPA'N MƆ MAAKI HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Maakɪ? Ɔ tɪ Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ bʋkafʋɛ. Maakɪ, mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Zʋan'n, ɔ nʋn yí nin Mali, bɛ tanlanlɪn Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ (Junman 12.12). Ɔ tɪ Baanabasɪ anianman kʋn (Koləsʋ 4.10). Ɔ nʋn Baanabasɪ nʋn Pəlʋ yê bɛ həlɪ Antiəsʋ kulo nɪn asʋ ɔ (Junman 12.25). Ɛbɛlɛ, asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ sʋan Pəlʋ nʋn Baanabasɪ kɛ bɛ hó bó Ɛjəlɛkpa'n bɛ héle mân mân'n-mɔ. Alimʋa atɪn'n mɔ bɛ 'tu'n, Maakɪ həlɪ bie ɔ bʋkalɪ bé. Nan atunnunnvian, ɔ yacili bé salɪ həlɪ Zoluzalɛmʋn (Junman 13.5,13). Ɔ hyɛlɪ kpa, Baanabasɪ falɪ Maakɪ, ɔ nʋn yí həlɪ Sipʋlʋ mân nun (Junman 15.37-39). Ɛhɪ anzin, yɛ nwun yí Pəlʋ nʋn Pɪɛlɪ kalata'n-mɔ anun kɛ Maakɪ bʋkalɪ bé wɔ *Ləmʋn kulo nɪn asʋ (Filemʋn 24, 2 Timote 4.11, 1 Pɪɛlɪ 5.13).

Ɛjəlɛkpa ɛhɪ anun, Maakɪ lɛ kele yé kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa. Yí Ɛjəlɛkpa m'ɔ hɛlɛlɪ'n tɪ tika tala ɛhɪnlɪn-mɔ dɪɛ'n, nan kʋsʋ ɛjəlɛ wɔ nun kpa.

Maakɪ 'bɔ yí Ɛjəlɛkpa nɪn abʋ'n, ɔ man yɛ nwun yí kɛ Zʋan Batisi sɔnɪnlɪn Zozi, ɛsɛ Abɔnsanmʋn kʋsʋ sɔlɪ Zozi nɪanlɪn (1.1-13). Maakɪ a hye yí kalata nɪn anun mgbili mgbili nnyuan. Alimʋa dɪɛ'n, (yí ti 1.14-8.26), ɔ kan Zozi bagua nun junman'n m'ɔ lili yí Galile mân nun nɪn anwʋn ɛjəlɛ. Ɔ man yé nwun yí kɛ Zozi kpɪnlɪn fɛlɛlɪ yí menian'n-mɔ, tunmin'n m'ɔ falɪ tuli wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɔ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salɪ, ɔ heheleli Nyanmɪan ninnge'n-mɔ tunmin sʋ, ɛsɛ ɔ yəlɪ asinbɛnwʋn ninnge.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n (8.27-16.20), ɔ kan Zozi ewue'n nʋn yí etinnge nɪn anwʋn ɛjəlɛ. MɔLəmʋn nzalafʋ kpain'n m'ɔ bʋbəlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n nwunlin kɛ Zozi a kpɪn a wu yí'n, yí nwan: "Ɔ tɪ ananhəlɛ, bian ɛhɪ tɪ Nyanmɪan Awa sakpa!" (15.39). Maakɪ kulo kɛ yé kʋsʋ yɛ de yɛ di kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa. Ɛjəlɛkpa nɪn agualɪɛ nun, yɛ nwun yí kɛ Maakɪ a han Zozi ewuetinnge nɪn anwʋn ɛjəlɛ sin ko (16.1-8). Yí ti, b'a hɛlɛ ɛjəlɛ kaan b'a sa sʋ m'ɔ kele kɛ Zozi a yɪ yí nwʋn a hele yí menian'n-mɔ ɛsɛ ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ nyanmɪansʋ (16.9-20).

Zʋan Batisi junman'n
(Matie 3.1-12, Luku 3.1-18, Zʋan 1.19-28)

1 Ɛjəlɛkpa'n m'ɔ tʋ de Zozi Kilisi m'ɔ tɪ Nyanmɪan Awa'n y'ɔ le ɛhɪ.

2 Ɛjɔlɛ sɔ'n bɔlı yí bʊ kɛ Nyanmıan Kpɔmanfʊɛ Ezayi hɛlɛlı wɔ
yí kalata nın anun'n. Ɔ'a hɛlɛ Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n kɛ Nyanmıan
nwan:
Nıan, mın 'sʊan mín bɔfʊɛ'n wɔ́ nyunnun
mın 'man ɔ di mʊa ɔ sesie wɔ́ atın'n.
3 *Bɔfʊɛ sɔ'n y'ɔ le sʊanlan'n m'ɔ lɛ tıan*
ɛwâ nın anun ɛlɔ kɛ:
Bɛ sésie yɛ́ Mın atın'n
bɛ mán ɔ tínngɛ fɔ́ʊ́n!

4 Ɛhı, cıan kʊn, Zʊan kɔ fite ɛwâ nın anun ɛlɔ. Ɔ sɔnın
menian'n-mɔ. Ɔ tu bɛ́ fʊɔ kɛ: "Ɛmɔ nún bɛ́ nwʊn bɛ káci bɛ́
abalabɔ'n bɛ fá bɛ́ nwʊn bɛ mán Nyanmıan maan n zónın ɛmɔ,
nán Nyanmıan a fa ɛmɔ ɛtɛ nın a hye bɛ́."

5 Mɔ Zʊan hanlın sɔ mɔ menian'n-mɔ tılı yí ngan'n, Zude mân
nın anun menian'n-mɔ nʊn Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ dıɛ'n-
mɔ, bɛ́ dɔʊn, bɛ kɔ hɔ yí nwʊn ɛlɔ. Bɛ kɔ han bɛ́ ɛtɛ'n bagua nın
anun, nán Zʊan a sɔnın bɛ́ wɔ asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zuludın nın
anun.

6 Taladıɛ'n mɔ Zʊan wula'n, sʊamo enyuan yê b'a fa b'a nwʊn
ɔ. Yí bɛlɛtı'n tı naan kpolo. Alıɛ'n m'ɔ di'n, y'ɔ le tɛtɛbʊabʊa nʊn
wɛ.

7 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan kele menian'n-mɔ'n. Yí nwan:
"Sʊanlan kʊn fi mín nzin ɔ lɛ ba, ɔ le tunmin tala mín, mın
nzɛ nvata man kɛ mın kʊtʊ mın nyannjı yí ja mgbabʊa'n
nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ.

8 Mín dıɛ, m'an fa nzue m'an sɔnın ɛmɔ, nan yí dıɛ, ɔ 'ba fa
Nyanmıan Wawɛ'n sɔnın ɛmɔ."

Zʊan 'ba sɔnın Zozi
(Matie 3.13-17, Luku 3.21-22)

9 Mɛlɛ sɔ nın anun, Zozi fi Nazalɛtı, Galile mân nın anun, ɔ kɔ
a kɔ tʊ Zʊan maan ɔ kɔ sɔnın yí asue Zuludın nın anun.

10 Mɔ Zozi fi asue nın anun ɔ 'fite'n, ɔ 'nıan an, anın anwunno
nın a buke, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tı kɛ abubule, ɔ fi
nyanmıansʊ ɔ kɔ ju kɔ tanlan yí sʊ.

11 Ɛbɛlɛ ala, anıɛ kʊn kɔ te anwunno ɛlɔ kɛ: "Ɛ tı mín ehulo
Baa, m'an fa mín lʊa'n kʊalaa m'an wula wɔ́ nun."

Abɔnsanmʊn 'ba sɔ Zozi nıan
(Matie 4.1-11, Luku 4.1-13)

12 Ɛbɛlɛ ala, Wawɛ'n Nwannzan-nwannzan'n kɔ hyʊın Zozi
kɔ hɔ ɛwâ nın anun ɛlɔ.

13 Ɔ lili ɛlɛbulanan. Ɛbɛlɛ, *Satan (mɔ yɛ fɛlɛ yí
Abɔnsanmʊn'n), ɔ kɔ a kɔ sɔ yí kɔ nıan. Anın Zozi wɔ ebolo
naan'n-mɔ afian yê nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ yê bɛ bʊka yí ɔ.

Zozi 'ba fɛlɛ Galile mân nın anun menian nnan

mɔ bɛ cı ejue yí nwʊn
(Matie 4.12-22, Luku 4.14-15; 5.1-11)

14 Ɛhı mɔ bɛ hyılı Zʋan bɛ tʋlı yí fiadı'n, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile
mân nın anun ɔ 'kɔ a bɔ Nyanmıan Ɛjɔlɛkpa'n kele bɛ́ mɔ bɛ wɔ
ɛlɔ'n.
15 M'ɔ juli ɛlɔ'n yí nwan: "Tɛmʋn nın a ju, ɔ sanlın kɛ
Nyanmıan Belemgbin elie mɛlɛ nın a kpunnge. Ɛmɔ lé
Ɛjɔlɛkpa'n bɛ li nán ɛmɔ káci bɛ́ abalabɔ'n!"
16 Mɔ Zozi 'sın Galile asubula nın anʋan ɛbɛlɛ'n, ɔ 'nıan an,
anın anianman nnyuan lɛ gua bɛ́ dada. Kʋn li Simʋn yê kʋn'n
kʋsʋ li Andele.
17 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ bála, bɛ sí mín sʋ, nán mın
'ba man ɛmɔ fɛlɛ menian bɛ man mín."
18 Kɛ Zozi anʋan 'tɔ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ dada'n-mɔ ɛbɛlɛ, bɛ kɔ si
yí sʋ.
19 Zozi fi ɛbɛlɛ, ɔ kɔ hɔ yí nyunnun kaan, ɔ kɔ nwun Zebede
amma'n-mɔ: Zʋakı nʋn yí nianman Zʋan. Bɛ gua bɛ́ ɛlɛɛ nın
anun, bɛ lɛ kpʋnmgba bɛ́ dada'n-mɔ anun.
20 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́. Bɛ kɔ yaci bɛ́ sı Zebede ɔ nʋn
kpafʋ'n-mɔ ɛlɛɛ nın anun ɛbɛlɛ, bɛ kɔ si yí sʋ.

Zozi 'ba fʋan wawɛ ɛtɛ fi sʋanlan kʋn anun
(Luku 4.31-37)

21 Bɛ fi ɛbɛlɛ, Zozi nʋn bɛ́ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Kapɛɛnawɔmʋn nın asʋ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ ɛnwʋnmıan ele
cıan'n juli'n, ɔ nʋn bɛ́ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua nın anun. Ɔ
kɔ hehele bagua'n Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ.
22 Tunmin'n m'ɔ fa kekele ninnge'n-mɔ'n sin menian'n-mɔ
anwʋn. Ɔ sanlın kɛ ɔ ngele man yí ninnge'n-mɔ kɛ mala nın
asʋ mgbain'n-mɔ dıɛ'n, nan ɔ kele yí ninnge'n-mɔ tunmin sʋ.
23 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anın sʋanlan kʋn wɔ bɛ́ asɔnın sua nın
anun ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun. Ɔ kɔ tıan nun kɛ:
24 "Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı, ɛ 'se yɛ́ sɛ? Ɛ walı yɛ́ bʋsʋ ɛbɔ
anaan? Mın sı wɔ́ bɔkɔɔ! Ɛ tı Nyanmıan Sʋanlan Nwannzan-
nwannzan!"
25 Mɔ sʋanlan'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tıan wawɛ ɛtɛ nın asʋ sɛlɛ
kpa. Yí nwan: "Muan wɔ́ nʋan'n nán fi sʋanlan ɛhı anun fite!"
26 Kɛ Zozi 'kan sɔ ala, wawɛ ɛtɛ'n kɔ kpusu sʋanlan'n sɛlɛ sɛlɛ
kpa, ɔ kɔ tıan, ɔ fi yí nun kɔ fite.
27 Sian'n, kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́ mɔ bɛ wɔ asɔnın sua
nın anun'n kʋalaatin. Bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: "Nan nzu
like dıɛ ahı? Tunmin sʋ like ehele fʋfɔlɛ ɔ! M'ɔ kɔ han'n, wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ di sʋ, ɛsɛ bɛ man yí anyınnzɔ."
28 Ɔ fi ɛbɛlɛ, Zozi dunman'n kɔ hɔ dede kɔ ju Galile mân'n lıka
kʋalaatin.

Zozi 'ba man nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn sa
(Matie 8.14-17, Luku 4.38-41)

29 Mɔ Bɛ fi Nyanmɪan sua nɪn anun bɛ fitelɪ'n, ɛbɛlɛ ala, bɛ
kɔ hɔ Simʊn nʊn Andele awulo. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn Zʊakɪ nʊn
Zʊan yê bɛ hɔlɪ ɔ.
30 Bɛ 'ju ɛbɛlɛ a, anɪn Simʊn asebala nɪn a fʊkɛ, ebunnun a
hyɪ yí, ɔ la. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ bɔ Zozi amannɪɛ.
31 Zozi kɔ hyʊɪn kɔ kpunnge yí, ɔ kɔ sɔ yí sa nɪn anun ɔ kɔ jasʊ
yí. Ɛbɛlɛ ala, ebunnun'n fi yí nwʊn kɔ tu. Ɔ kɔ jasʊ, ɔ kɔ man bɛ́
like bɛ kɔ li.
32 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede eyua'n tɔlɪ, mɔ mân nɪn anun 'yɔ fɔʊn'n,
menian'n-mɔ kɔ sʊa nwuluwafʊɛ ngacile, nʊn bɛ́ mɔ wawɛ ɛtɛ
wɔ bɛ́ nun'n, bɛ kɔ bɛlɛ Zozi.
33 Kulo nɪn asʊ menian'n-mɔ kʊalaa kɔ yia awulo nɪn anʊan
nɪn anun.
34 Zozi kɔ man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn kɔ sa, ɛsɛ ɔ kɔ fʊan
wawɛ ɛtɛ dɔʊn. Ɔ ngɔ man man wawɛ ɛtɛ'n bie fíí atɪn, ɔ sanlɪn
kɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ sɪ yí sʊanlan ɛhɔlɛ kʊn'n.

Zozi 'ba kpanza Galile mân nɪn anun
(Luku 4.42-44)

35 Ɛhɪ anzin, mɔ alíɛ'n 'kɔ alɪbahɪan'n, anɪn mân nɪn anun tɛ
du bɔbɔ, Zozi kɔ jasʊ. Ɔ fi awulo ɛbɛlɛ kɔ fite kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ
ahanmɪan kulo'n tiba ɛlɔ.
36 Mɔ Simʊn nʊn yí manngʊn'n-mɔ jasʊlɪ'n, bɛ nnwun man
Zozi. Bɛ nanndɪ kulo nɪn anun bɛ lɛ kpʊnndɛ yí.
37 Bɛ kpʊnndɛlɪ yí dede mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: "Yɛ́
Mɪn, menian'n-mɔ kʊalaa lɛ kpʊnndɛ wɔ́."
38 Zozi kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: "Ɛmɔ mán yɛ hɔ́ kulo'n-
mɔ mɔ bɛ mantan mantan ɛwa'n-mɔ asʊ. Ɔ fata kɛ mɪn kan
Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ ɛlɔhan kʊsʊ. Ɛhɪ ati yê ɔ man n vi kulo
nɪn anun m'an fite ɔ."
39 Zozi le yí sɔ dede ɔ kɔ kpanza Galile mân'n lɪka kʊalaatin.
Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele menian'n-mɔ wɔ Zufʊ'n-mɔ
asɔnɪn sua'n-mɔ anun. Ɛsɛ ɔ kɔ fʊan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.

Zozi 'ba man kokobefʊɛ kʊn anwʊn sa
(Matie 8.1-4, Luku 5.12-16)

40 Ɛlɛhʊn kʊn, kokobefʊɛ kʊn kɔ a kɔ tʊ Zozi ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja
nun. Ɔ kɔ bʊtʊ yí. Yí nwan: "Mín mɪn, mɪn sɪ kɛ sɛ ɛ kulo a, ɛ
kʊala kɛ ɛ man mín nwʊn sa, ɛ tu mín nwʊn efian'n."
41 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, kokobefʊɛ nɪn anwʊn kɔ yɔ yí
koun. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ tɪnngɛ yí sa kɔ han kokobefʊɛ'n, yí nwan:
"Mɪn kulo, man wɔ́ nwʊn tí!"
42 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ nɪn ala, kokobe'n fi yí nwʊn kɔ tu, yí
nwʊn kɔ tɪ.
43 Mɔ bian nɪn anwʊn salɪ yuelɪ'n, Zozi kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ
hele yí asannan nán ɔ'a man ɔ'a hɔ.
44 Zozi nwan: "Mɔ a nwun yí ɛwa'n, n'ɛ kan nun ɛjɔlɛ fíí kele
sʊanlan. Nan kɔ fa wɔ́ nwʊn kele Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n nán yɪ

wɔ́ nwʋn efian etue tɛɛ'n mɔ Moyizɪ mala'n kele'n maan bɛ nwún yí kɛ wɔ́ nwʋn a tɪ.”

45 Nan mɔ bian'n hɔlɪ'n, ɔ'a ngʋala man ɛjɔlɛ nɪn asʋ fɪa. Ɔ kɔ bɔ yí kpayɛ kɔ hele mân'n kʋalaa. Sian'n, kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ kulo'n-mɔ asʋ a, meninsʋnman'n dunman nun, ɔ ka ahanmɪan, lɪka mɔ sʋanlan nnʋn man'n, ɛbɛlɛ yê menian'n-mɔ fi lɪka kʋalaa bɛ ba yí nwʋn ɔ.

2

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa
(Matie 9.1-8, Luku 5.17-26)

1 Ɛhɪ, ɛlɛ nnyuan kʋn sɪnlɪn, Zozi kɔ sa kɔ a Kapɛɛnawɔmʋn. M'ɔ walɪ juli ɛbɛlɛ'n, menian'n-mɔ kɔ tɪ kɛ ɔ wɔ yí awulo ɛbɛlɛ.

2 Menian dɔʋn kpa kɔ a kɔ yi sua'n nʋn anʋan nɪn anun dede bɛ nnwun man lɪka fíí mɔ bɛ sie bɛ́ nwʋn ɔ. Zozi kɔ han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ hele bɛ́.

3 Mɔ Zozi 'kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, menian mmie-mɔ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ́ nunhan nnan sʋ bubuluwafʋɛ kʋn, bɛ lɛ fa yí bɛ bɛlɛ Zozi.

4 Eyia kpili mɔ menian'n-mɔ a yia nɪn ati, bɛ ngʋala man wuluwafʋɛ'n fa fite Zozi anyunnun. Ɛhɪ a, bɛ kɔ fʋ sua'n mɔ Zozi wɔ nun nɪn asʋ, bɛ kɔ kpɛ nun tokolo. Bɛ kɔ fa bubuluwafʋɛ'n nʋn yí ɛbɛɛ'n bɛ kɔ wula tokolo sɔ nɪn anun bɛ kɔ jula yí Zozi anyunnun ɛbɛlɛ asɪ.

5 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́ dedi'n, ɔ kɔ han kɔ hele bubuluwafʋɛ'n kɛ: “Mín wa, b'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́.”

6 Mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ'n kele wuluwafʋɛ'n, anɪn mala nɪn asʋ mgbain'n mmie-mɔ tɪtɪ asɪ bagua nɪn anun ɛbɛlɛ. Mgbain sɔ'n-mɔ kɔ han yí bɛ́ ti anun kɛ:

7 “Nzukɛ ati yê sʋanlan ɛhɪ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ sʋa tia Nyanmɪan ɔ? Sɛ nán Nyanmɪan angʋnmɪn cein an, nwan yê ɔ kʋala ɔ fa ɛtɛ ce ɔ?”

8 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ nwun bɛ́ ajʋnlɪn'n. Yí nwan: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ le ajʋnlɪn sʋa-mɔ ɛmɔ ati anun ɔ? Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ mɪn ngʋala man yí yɔ ɔ?

9 Sɛ mɪn kan kɛ: ‘B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́,’ ɛmɔ nnwun man nun. Nan sɛ mɪn kan kɛ: ‘Jasʋ fa wɔ́ ɛbɛɛ'n nanndɪ,’ nán ɔ yɔ sɔ a,

10 anɪn ɛmɔ a nwun yí kɛ Mân Baa'n le tunmin asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɔ fa ɛtɛ'n-mɔ ce.” Ɔ kacili yí nʋan bubuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɛlɔ a, yí nwan:

11 “M'an man wɔ́ atɪn, jasʋ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n kɔ awulo.”

12 Ɛbɛlɛ ala, bian'n kɔ jasʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí ɛbɛɛ'n ɔ kɔ fite. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ kɔ kannvʋ Nyanmɪan. Bɛ́ nwan: “Yɛ nwunlin man like sʋa bie lé!”

Zozi 'ba fɛlɛ Levi
(Matie 9.9-13, Luku 5.27-32)

13 Ɛhı anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile asubula nın anʊan ɛlɔ
biekun. Menian dɔʊn kɔ kpʊ yí, ɔ kɔ hehele bɛ́ ninnge.
14 Tɛmʊn mɔ Zozi 'sa kɔ awulo'n, ɔ 'ba ju lıka mɔ bɛ tua ajule
nın an, Levi m'ɔ tı Alıfe awa'n tı ɛbɛlɛ. Ɔ lɛ dide ajule. Zozi kɔ
jinlan, yí nwan: “Levi, si mín sʊ!” Ɛbɛlɛ ala, Levi kɔ jasʊ kɔ si yí
sʊ.
15 Ɛhı anzin, cıan kʊn Zozi kɔ hɔ like elie Levi awulo ɛlɔ. Mɔ
ɔ 'kɔ'n, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ nʊn menian dɔʊn mɔ bɛ dide
ajule'n nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ yê bɛ hɔlı ɔ. Afı bɛ́ mɔ bɛ si Zozi sʊ'n,
bɛ sʊnlın.
16 Mɔ mala nın asʊ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Falisifʊɛ'n-mɔ fâ
dıɛ nın anun'n nwunlin kɛ Zozi nʊn menian ɛhı-mɔ kʊalaa lɛ
didi'n, bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ kɛ: “Nzukɛ ati yê Zozi nʊn
bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ lɛ didi'n?”
17 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n, yí nwan: “Bɛ́ mɔ bɛ
fʊkɛlı man'n, bɛ mgbʊnndɛ man ayile ɛyɔlɛfʊɛ. Nan bɛ́ mɔ b'a
fʊkɛ'n yê bɛ kpʊnndɛ ayile ɛyɔlɛfʊɛ ɔ. M'an mma man kɛ m 'ba
kpʊnndɛ sɛsɛfʊɛ'n-mɔ. Nan m malı kɛ m 'ba kpʊnndɛ ɛtɛfʊɛ'n-
mɔ.”

Abuala nın anwʊn kosuan'n
(Matie 9.14-17, Luku 5.33-39)

18 Cıan kʊn, anın Zʊan Batisi menian'n-mɔ nʊn Falisifʊɛ'n-
mɔ bɛ lɛ di abuala. Menian mmie-mɔ walı tʊlı Zozi a, bɛ kɔ bisa
yí kɛ: “Nzukɛ ati yê Zʊan menian'n-mɔ nʊn Falisifʊɛ'n-mɔ dıɛ'n-
mɔ lɛ di abuala, nan kʊsʊ wó dıɛ'n-mɔ nni man bie ɔ?”
19 Ɛhı a, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ a nwun sʊanlan kʊn m'ɔ lɛ
fa atɔnvɔlɛ m'ɔ nʊn yí manngʊn'n-mɔ b'a bua b'a la lé ɔ? Cɛcɛ,
mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n lɛ didi'n, yí manngʊn'n-mɔ ngʊala man
kɛ bɛ bua bɛ da ɔ.
20 Mɛlɛ'n bie 'ba ju, bɛ 'ba yı atɔnvɔlɛ bian'n fi bɛ́ sa nun. Cıan
sɔ'n yê bɛ́ kʊsʊ bɛ 'ba li abuala ɔ.
21 Sʊanlan fíí nva man ndafuin fʊfɔlɛ ɔ nda man ɛtanlan
daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, ndafuin fʊfɔlɛ'n 'sua ɛtanlan daba'n.
Sian'n, yí bɔɛ'n 'yɔ kpili tala daba dıɛ'n.
22 Sʊanlan fíí nva man divın fʊfɔlɛ ɔ ngua man naan kpolo
kotoku daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, kpolo'n 'sua nzan'n butu, anın
yí munnyuan nın a sɛcı. Nan kpolo kotoku fʊfɔlɛ anun yê bɛ
gua divın fʊfɔlɛ ɔ.”

Zozi nʊn ɛnwʊnmıan ele cıan'n
(Matie 12.1-8, Luku 6.1-5)

23 Ɛhı anzin, cıan kʊn, *ɛnwʊnmıan ele cıan nın anun, Zozi
kɔ kpɛ nun *bele ebo mmie-mɔ asʊ. Cıan sɔ'n, yí menian'n-mɔ
kɔ tıtı atın nın anʊan bele'n bie kɔ li.

24 Ɛhı a, Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bisa Zozi kɛ: “Nıan, nzukɛ ati yê wó
menian'n-mɔ yɔ like mɔ mala'n tua kɛ nán bɛ yɔ yí ɛnwʋnmıan
ele cıan nın ɔ?”
25 Ɛhı a, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mɔ ɛhɔɛ hunlin Davidi nʋn yí
menian'n-mɔ, mɔ anın bɛ le man like fíí bɛ nni man'n, like mɔ
bɛ yɔlı'n, ɛmɔ kınngalı man yí le ɔ?
26 Tɛɛyıfʋɛ kpain Abiataa mɛlɛ sʋ, ɔ'a nwʋlʋ man Nyanmıan
sua nın anun, kpaʋn'n mɔ b'a fa b'a man Nyanmıan'n, ɔ a nni
man bie, ɔ'a nva bie ɔ'a man yí menian'n-mɔ b'a nni man ɔ?
Nan kʋsʋ kpaʋn sɔ'n, sʋanlan fíí le man atın kɛ ɔ di ɔ, sannan
Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ ala yê bɛ kʋala kɛ bɛ di ɔ.”
27 Zozi kɔ tʋ sʋ biekun kɛ: “Bɛ yɔlı ɛnwʋnmıan ele cıan'n
bɛ manlın sʋanlan, nan b'a nyɔ man sʋanlan b'a mman man
ɛnwʋnmıan ele cıan'n.
28 Yí sɔ ati, Mân Baa'n tı ɛnwʋnmıan ele cıan'n muonun asʋ
mınlıan.”

3

Sʋanlan'n mɔ yí sa kʋn a jɔ'n
(Matie 12.9-14, Luku 6.6-11)

1 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ sa kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ
asɔnın sua nın anun biekun. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anın sʋanlan
kʋn wɔ asɔnın sua nın anun ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ nın asa kʋn a jɔ.
2 Mɔ Zozi 'wʋlʋ asɔnın sua nın anun'n, anın Falisifʋɛ'n-mɔ
wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ gua ɛbɛlɛ bɛ lɛ nıan sɛ Zozi kɔ man wuluwafʋɛ nın
anwʋn kɔ sa ɛnwʋnmıan ele cıan nın an. Afı bɛ kulo kɛ bɛ tʋn
yí ɛsʋan.
3 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʋɛ'n kɛ:
“Njabian, jasʋ jinlan bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛwa maan bɛ nwún
wó.”
4 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bian'n kɔ jasʋ kɔ jinlan. Zozi kɔ bisa
bɛ́ mɔ bɛ gua sua nın anun'n kɛ: “Asʋ yɛ́ mala'n man atın kɛ
ɛnwʋnmıan ele cıan'n, bɛ yó sʋanlan ye anaan bɛ yó yí ɛtɛ? Bɛ
lé sʋanlan ngʋan anaan bɛ hún yí?”
Zozi bisalı kosuan ɛhı a, bɛ ngɔ bua man yí bie.
5 Bɛ́ ti anun ɛtɛ'n nʋn bɛ nyɔlıɛ sɔ nın anwʋn, ɛya kɔ hun Zozi
ɛsɛ yí lʋa kɔ bɔ yí nwʋn. Ɛhı a, ɔ kɔ nıan bɛ́ kʋalaa kɔ si kɔ yia.
Ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʋɛ'n kɛ: “Tınngɛ wó sa nın anun.” Ɔ
'tınngɛ yí sa nın anun an, asaa kɔ yɔ kpa.
6 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Falisifʋɛ'n-mɔ fi asɔnın sua nın anun bɛ kɔ
fite. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ nwun belemgbin Elɔdı asasʋ'n-mɔ
anwʋn. Bɛ lɛ kpʋnndɛ atın mɔ bɛ 'sın sʋ bɛ kun Zozi.

Meninsʋnman 'ba yia Zozi anwʋn

7 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ bɛ hyʋınlın bɛ́ nzin
bɛ hɔlı Galile asue nın anʋan ɛlɔ. Menian dɔʋn kɔ si yí sʋ.

8 Meninsʋnman'n walı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ, afı ninnge'n-mɔ
kʋalaa m'ɔ yɔlı'n, bɛ tılı yí ngan. Mmie-mɔ fi Galile nʋn Zude
mân nın anun. Mmie-mɔ kʋsʋ fi Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɔ
nʋn Idume mân nın anun. Dɔʋn kʋsʋ fi asue Zuludın nın anzin
ebue kʋn ɛlɔ. Bɛ́ nga'n fi Tii nʋn Sidʋn kulo'n-mɔ anwʋn ɛlɔ.
9 Ɛhı a, Zozi kɔ se yí menian'n-mɔ kɛ bɛ kpʋ́nndɛ ɛlɛɛ kʋn
bɛ mán yí maan ɔ tí yí nwʋn kaan, ɔ sanlın kɛ menian'n-mɔ a
mgbunmgbun yí sʋ sʋnman.
10 Afı, kɛmɔ ɔ man nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn sa'n, bɛ́ kʋalaa
mɔ bɛ ndı man akpɔlɛ'n, bɛ kpılı bɛ kɔ kan yí.
11 Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ nwun Zozi'n, bɛ kʋtʋ yí nyun-
nun, anın bɛ lɛ tɛtıan nun. Bɛ́ nwan: “Ɛ tı Nyanmıan Awa! Ɛ tı
Nyanmıan Awa!”
12 Nan mɔ bɛ 'kan sɔ'n, anın Zozi a totua bɛ́ sɛlɛ kpa nán b'a
mmɔ man yí kpayɛ kɛ ɔ tı Nyanmıan Awa sakpa.

Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n
(Matie 10.1-4, Luku 6.12-16)

13 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ kɔ hɔ kɔ fʋ
bʋka kʋn asʋ. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ mɔ ɔ kulo kɛ yí muonun ɔ fa bɛ́ sie
yí nwʋn ɔ nʋn bɛ́ di junman'n. Bɛ́ m'ɔ fɛfɛlɛlı bɛ́'n fi bagua nın
anun bɛ́ ti kɔ yia yí nwʋn ɛbɛlɛ.
14 Bɛ tı bulu nʋn nnyuan. Menian bulu nʋn nnyuan sɔ'n, bɛ
wɔ Zozi asa nun. [Ɔ fɛlɛ bɛ́ mmɔfʋɛ.] Ɔ sʋan bɛ́ maan bɛ kɔ bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele menian'n-mɔ.
15 Ɔ kɔ man bɛ́ tunmin mɔ bɛ kʋala fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.
16 Menian bulu nʋn nnyuan'n mɔ Zozi fɛlɛlı bɛ́ yí nwʋn ɔ
manlın bɛ́ junman'n, bɛ́ ahı: Simʋn mɔ Zozi tʋnlın yí Pıɛlı'n,
17 Zʋakı ɔ nʋn Zʋan, Zebede amma'n-mɔ (mɔ Zozi tʋnlın
bɛ́ “Bʋanɛjɛsı” mɔ yí bʋ y'ɔ le kɛ menian anwʋn esulo kɛ
mgbanlanlan.)
18 Andele, Filipʋ, Baatelemin, Matie, Toma, Alıfe awa Zʋakı,
Tade, Simʋn m'ɔ kpʋnndɛ yí mân'n fanwʋndi'n,
19 ɔ nʋn Zudası Isikaliɔtı mɔ kasian'n, ɔ yılı Zozi manlın yí
mgbɔfʋɛ'n-mɔ'n.

Zozi nvilie'n-mɔ kulo kɛ bɛ fa yí bɛ kɔ awulo
(Matie 12.22-32, Luku 11.14-23; 12.10)

20 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fi bʋka nın asʋ bɛ kɔ
ju bɛ kɔ hɔ awulo. Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, meninsʋnman'n kɔ a kɔ
yia awulo nın anun biekun. Ɔ man Zozi nʋn yí menian'n-mɔ
nnyan man atın bɔbɔ bɛ nni man like.
21 Yí sɔ ɛhı anun, Zozi nvilie'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ nın an, bɛ kɔ a yí
ɛfa. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ ajʋnlın nun an, bɛ́ nwan: “Zozi ati a sɛcı!”
22 Ɛhı, mala nın asʋ mgbain'n-mɔ fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı
a, bɛ́ nwan: “Bian ɛhı, *Bɛlızebulu m'ɔ tı mmɔnsanmʋn'n-mɔ

kpain'n wɔ yí nun. Yí y'ɔ man yí anwʋnsɛlɛ m'ɔ fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ.”
23 Mɔ Zozi tɩlɩ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ bɛ́, ɔ kɔ bubu anyɩnndala-mɔ kɔ hehele bɛ́. Yí nwan: “*Satan 'yɔ sɛ nán ɔ'a hʋala Satan tu?
24 Sɛ belemgbin mân kʋn anun menian'n-mɔ bu bɛ́ nwʋn nun an, mân sɔ'n 'bɔ asɩ.
25 Ɛsɛ awulo kʋn kʋsʋ mɔ nun menian'n-mɔ nni man anʋannzɛ nan bɛ kpɔ bɛ́ nwʋn'n, awulo sɔ'n 'bɔ.
26 Nan sɛ Satan jasʋ yí ngʋnmɩn yí Satan yí kɔmɩn anun an, sɛ mmubue ba yí belemgbin mân nɩn anun an, yí tunmin'n nvʋ man kón. Yí mân sɔ'n 'bɔ asɩ, anɩn yí dɩɛ a yue.
27 Sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ wʋlʋ sʋanlan m'ɔ tɩ akpɔlɛ nɩn awulo yí nyɩnsʋ ɔ kɔ wua yí, abɛlɛ m'ɔ cɩcɩlɩ man yí'n. Sannan ɔ 'di mʋa ɔ cɩcɩ yí kʋalaaka nán ɔ'a hʋala ɔ'a wua yí.
28 Mɩɩn kan yí ananhɔlɛ mɩn kele ɛmɔ kɛ bɛ 'fa menian'n-mɔ ɛtɛ'n-mɔ kʋalaa ɔ nʋn bɛ́ ɛjʋjɔlɛ ɛtɛ'n bɛ ce bɛ́.
29 Nan sʋanlan biala m'ɔ kɔ jʋjɔ kɔ tia Nyanmɩan Wawɛ'n, ɔ nnyan man face. Ɔ sanlɩn kɛ anɩn ɔ'a yɔ ɛtɛ m'ɔ le man ayuelɩɛ.”
30 Zozi hanlɩn sɔ ɛjɔlɛ'n ɔ helelɩ bɛ́, ɔ sanlɩn kɛ bɛ́ nwan: “Wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun.”

Zozi anianman'n-mɔ nʋn yí nin
(Matie 12.46-50, Luku 8.19-21)

31 Ɛbɛlɛ ala, yí nianman'n-mɔ nʋn bɛ́ nin kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ ha ahanmɩan, bɛ kɔ yɩ sʋanlan kɛ ɔ hó félɛ yí mán bɛ́.
32 Anɩn menian dɔʋn kpa tɩtɩ asɩ, b'a ta b'a si b'a yia Zozi. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ: “Nɩan, wó nin nʋn wó nianman'n-mɔ jijin ahanmɩan ɛlɔ, bɛ lɛ kpʋnndɛ wó.”
33 Mɔ Zozi tɩlɩ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Mín nin'n nʋn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le nwan-mɔ?”
34 M'ɔ hanlɩn sɔ'n, ɔ kɔ nɛnɩan bɛ́ mɔ bɛ tɩtɩ asɩ b'a ta b'a si b'a yia yí'n, yí nwan: “Mín nin nʋn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ gua ɛwa'n.
35 Ɔ sanlɩn kɛ sʋanlan biala m'ɔ yɔ mín Sɩ ehulo like'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ tɩ mín nianman bian, ɔ tɩ mín nianman bala, ɛsɛ ɔ tɩ mín nin.”

4

Sʋanlan'n m'ɔ gua bele nɩn anwʋn anyɩnndala'n
(Matie 13.1-9, Luku 8.4-8)

1 Ɛhɩ, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʋan y'ɔ le Galile asue nɩn anʋan ɛlɔ biekun. Ɔ 'kɔ a hehele menian'n-mɔ Nyanmɩan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Menian dɔʋn kpa walɩ yialɩ yí nwʋn. Kɛmɔ menian'n-mɔ sʋnlɩn nɩn ati, ɔ kɔ fʋ kɔ tanlan ɛlɛɛ kʋn anun asue nɩn anyɩnsʋ. Meninsʋnman'n kɔ ha asue nɩn anʋan.
2 Zozi kɔ hehele bɛ́ ninnge dɔʋn kpa anyɩnndala nun. Mɔ ɔ 'kekele bɛ́ ninnge'n, yí nwan:

3 “Ɛmɔ tíe! Anın sʋanlan kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Cıan kʋn, ɔ hɔlı kɛ ɔ 'kɔ
a gua yí *bele (m'ɔ tı kɛ awe'n).
4 Nan tɛmʋn mɔ ɔ 'gua bele'n, bie kɔ gua atın nın anʋan.
Nnʋnman'n-mɔ kɔ a kɔ suso kɔ li.
5 Bie kʋsʋ kɔ gua nyɔbʋɛ nın asʋ. Ɛbɛlɛ ngɛtıɛ nın a nzʋn man.
Ɔ kɔ fifi ndɛ-ndɛ, ɔ sanlın kɛ ɔ gualı ngɛtıɛ kpa kaan'n m'ɔ wɔ
ɛbʋɛ nın ati sʋ nın asʋ.
6 Nan mɔ eyua'n fili sɛlɛ'n, ɛbɛlɛ dıɛ'n kɔ yala. Afı, yí ndıan
nın a ngɔ man asıɛ bʋ.
7 Bele'n bie kɔ gua eminlan mmowe'n-mɔ anun. Eminlan
mmowe sɔ'n-mɔ nʋn bele'n kɔ fifi. Nan mɔ bele'n nyinlin'n,
eminlan mmowe'n-mɔ kɔ fʋ kɔ gua sʋ. Bele'n ngɔ su man mma
fíí.
8 Bie kʋsʋ kɔ gua asıɛ kpa nın asʋ. Ɔ kɔ fifi, ɛsɛ ɔ kɔ hın, ɔ kɔ su
mma. Bie kɔ su mma abulasan, bie mma abulasian, bie kʋsʋ
mma ɛya.”
9 Zozi hanlın sɔ yuelı a, yí nwan: “Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá
síe!”

Zozi anyınndala'n m'ɔ bu'n
(Matie 13.10-17, Luku 8.9-10)

10 Mɔ Zozi tılı yí nwʋn'n, like mɔ yí ti y'ɔ man ɔ bu
anyınndala'n, bɛ́ mɔ bɛ si yí sʋ daba'n nʋn yí menian bulu nʋn
nnyuan'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ ɔ tú anyınndala nın abʋ ɔ héle bɛ́.
11 Ɛhı a, Zozi nwan: “Nyanmıan Belemgbin Mân'n mɔ anın ɔ
tı nvıalıɛ nun like'n, ɛmɔ dıɛ ɛmɔ asa a han yí. Nan bɛ́ mɔ bɛ wɔ
gua nın asʋ'n, bɛ́ dıɛ, yí kʋalaa sın anyınndala nun,
12 afı man
Bɛ nían yí kpa bɔbɔ a, bɛ nnwun man yí.
Ɛsɛ man bɛ tíe yí kpa bɔbɔ a, bɛ ndı man yí bʋ.
Sɛ ɔ tı man sɔ a, ahan b'a kaci bɛ́ abalabɔ'n
b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmıan
maan ɔ a fa bɛ́ ɛtɛ nın a hye bɛ́.”

Zozi 'ba tu anyınndala nın abʋ
(Matie 13.18-23, Luku 8.11-15)

13 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɛsɛ yí nwan: “Ɛmɔ ndı man
anyınndala ɛhı abʋ, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a tı anyınndala nga'n-mɔ
kʋalaa abʋ?
14 Sʋanlan m'ɔ lɛ gua bele'n y'ɔ le sʋanlan'n m'ɔ kan
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
15 Menian mmie-mɔ tı kɛ atın nın anʋan'n mɔ bele'n kɔ gua'n.
Menian sɔ'n-mɔ, kɛ bɛ kɔ tı Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın ala, anın
Satan a yı ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ kɔ tı'n fi bɛ́ ahʋnlın nın anun.
16 Yí sɔ ala, mmie-mɔ tı kɛ ɛbʋta nın asʋ ngɛtıɛ'n mɔ bele'n kɔ
gua sʋ'n. Sɛ bɛ tı ɛjɔlɛ nın ala a, bɛ le fɛ elie kpa bɛ de ndɛ-ndɛ
bɛ di.

17 Nan kʋsʋ, ɔ nzɔ man ndıan bɛ́ nun. Bɛ tı kɛ cıan kʋn menian. Sɛ yalɛ anaan ahʋlʋwa tʋ bɛ́ wɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n dunman nun an, bɛ yaci bɛ dedi'n mɔ bɛ le yí'n bɛ tʋ ndɛ-ndɛ.
18 Mmie-mɔ kʋsʋ tı kɛ eminlan mmowe'n mɔ bele'n kɔ gua nun'n. Menian sɔ'n-mɔ tı ɛjɔlɛ'n,
19 nan kʋsʋ mân ɛhı anun nzusue'n, anyanbɛnwʋn naka'n, ɔ nʋn anyınbʋlʋ ngacile'n kʋalaa kpunmgbun ɛjɔlɛ'n. Ɔ nzu man mma.
20 Mmie-mɔ kʋsʋ tı kɛ asıɛ kpa'n mɔ bele'n kɔ gua sʋ'n. Menian sɔ'n-mɔ dıɛ, bɛ tı Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın an, bɛ de bɛ di. Bɛ nyan menian bɛ bʋka bɛ́ nwʋn sʋ. Bie nyan abulasan, bie nyan abulasian, bie kʋsʋ nyan ɛya.”

Kanlannıɛ nın anwʋn anyınndala'n
(Luku 8.16-18)

21 Mɔ Zozi tuli anyınndala sɔ nın abʋ yuelı'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: “Asʋ sʋanlan sɔ kanlannıɛ a, bokiti anaan sʋkpa abʋ yê ɔ fa sie ɔ? Nán anwunno yê bɛ fa bɛ sie ɔ?
22 Like biala m'ɔ fıa'n, ɔ 'tu fite. Nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n, ɔ 'fite jawe nun.
23 Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá sie!”
24 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ ɛmɔ a tı'n, ɛmɔ nían yí kpa. Sulıɛ'n mɔ ɛmɔ fa su bɛ́ manngʋn'n-mɔ'n, yí kʋnmgba'n yê bɛ 'fa bɛ su ɛmɔ ɔ, ɛsɛ bɔbɔ bɛ 'gua sʋ bɛ man ɛmɔ.
25 M'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí biekun. Nan m'ɔ le man bie'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de kaan'n m'ɔ le'n.”

Bele mma'n mɔ yí ngʋnmın ɔ fifi'n

26 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyınndala kʋn biekun kɛ: “Nyanmıan Belemgbin Mân'n, ɔ soman sʋanlan m'ɔ lɛ gua *bele yí ebo nın asʋ.
27 Sɛ ɔ dafı o, sɛ yí nyın wɔ sʋ o, Kɔngɔɛ o, eyua o, bele mma'n fifi. Kɛ ɔ kpın yɔ m'ɔ fifi'n, sʋanlan nzı man.
28 Asıɛ'n muonun y'ɔ man ɔ fifi ɔ. Alimʋa nın anun, ɔ tı ndile. Yí nzin, ɔ wɔlɔ, yí ayuelıɛ'n, ɔ tin, ɔ bʋlʋ.
29 Nan m'ɔ kɔ bʋlʋ'n, anın b'a fa dadıɛ b'a wʋlʋ nun, afı anın yí ɛtıɛ mɛlɛ nın a ju.”

Muntadı nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 13.31-32, Luku 13.18-19)

30 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Nzukɛ like dıɛ yê yɛ 'fa Nyanmıan Belemgbin Mân'n yɛ susu yí ɔ? Anaan anyınndala benin yê yɛ 'bu m'ɔ nʋn yí kɔ sʋ ɔ?
31 Nyanmıan Belemgbin Mân'n soman muntadı baa'n mɔ bɛ dua'n. Ɔ tı kaan tala mmaka mma'n-mɔ mɔ bɛ dua'n kʋalaatin.

32 Nan mɔ bɛ kɔ lua'n, ɔ yɔ kpili tala tola nɪn anun mmaka'n-
mɔ kʊalaatin. Ɔ tʊtʊ yí sa anwunno, nnʊnman'n-mɔ nwʊn bɛ́
sâ yí nyâ nɪn abʊ fɔlɔlɔ nɪn anun.”

Like ati mɔ Zozi bu anyɪnndala'n
(Matie 13.34-35)

33 Zozi buli anyɪnndala m'ɔ tɪ sʊa dɔʊn ɔ hanlɪn Nyanmɪan
Anʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ helelɪ bɛ́. Nunhan m'ɔ bu a, bɛ kʊala kɛ bɛ tɪ yí
bʊ'n yê ɔ bu ɔ.
34 Ɔ ngan man ɛjɔlɛ fíí fɔ́ʊ́n ɔ ngele man bɛ́. Yí kʊalaa m'ɔ
kan'n, ɔ bu yí nwʊn anyɪnndala. M'ɔ kɔ ha yí ngʊnmɪn nʊn yí
menian'n-mɔ'n, ɔ tu yí anyɪnndala'n-mɔ kʊalaa abʊ ɔ kele bɛ́.

Zozi 'ba gua anwʊnman kpili kʊn asɪ
(Matie 8.23-27, Luku 8.22-25)

35 Ɛhɪ, cɪan kʊnmgba sɔ'n nɔsʊba, Zozi kɔ han kɔ hele yí
menian'n-mɔ kɛ: “Bɛ mán yɛ kpɛ́ asue'n yɛ hɔ́ yí nzin ɛlɔ.”
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ tuli ɛlɛɛ'n m'ɔ tɪ nun
nɪn abʊ bɛ kɔ yaci meninsʊnman nɪn ɛbɛlɛ. Anɪn ɛlɛɛ mmie-mɔ
kʊsʊ sisi asue nɪn anʊan ɛbɛlɛ.
37 Bɛ hɔlɪ bɛ́ nyunnun kaan an, huuu, anwʊnman kpili kʊn
nʊn asutue kɔ tu kɔ si bɛ́. Mgbaha'n kɔ bɔ nsue kɔ gua ɛlɛɛ nɪn
anun dede ɔ ka m'ɔ nʊan ɔ.
38 Zozi la ɛlɛɛ nɪn abʊ ati, yí sunmin sɔ yí ti, ɔ lɛ dafɪ. Yí
menian'n-mɔ kɔ tinnge yí. Bɛ́ nwan: “Kpain, yɛ lɛ wu! Ɔ njian
man wɔ́ ɔ?”
39 Zozi fi nafɛlɛ nun kɔ tinnge. Ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ hele
anwʊnman kpili'n. Ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele asue'n kɛ: “Asue, gua
diin!” Ɛbɛlɛ ala, anwʊnman kpili'n kɔ gua. Asue'n kɔ gua diin.
40 Mɔ asutue'n gualɪ asɪ'n, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ:
“Nzukɛ ati yê ɛmɔ man esulo kan bɛ́ ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ nne man
mín bɛ nni man ɔ?”
41 Bɛ́ nwʊn ngɔmʊa kʊalaa fi bɛ́ nwʊn tuli, bɛ kɔ han yí bɛ́
afian ɛlɔ kɛ: “Sʊanlan benin y'ɔ le ɛhɪ mɔ anwʊnman bɔbɔ nʊn
asutue man yí anyɪnnzɔ ɔ?”

5

Zozi 'ba tu wawɛ ɛtɛ dɔʊn fi sʊanlan kʊn anun
(Matie 8.28-34, Luku 8.26-39)

1 Ɛhɪ, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kpɛlɪ Galile asue'n bɛ hɔlɪ
juli Zelazɪ mân nɪn anun.
2 Kɛ Zozi fi ɛlɛɛ nɪn anun 'ju asɪ nɪn ala, sʊanlan kʊn fi asielɪɛ
nɪn asʊ kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ.
3 Sʊanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun, asielɪɛ nɪn asʊ yê ɔ da ɔ.
Sʊanlan fíí ngʊala man yí cɪ, nán b'a fa ngɔnzɔngɔnzɔ b'a bɔ yí
kpaun.

4 Afɪ ɔ yɔ a, bɛ fa mmulalɛ anaan ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ gua yí ja
nʋn yí sa, kʋsʋ, ɔ bubu nun. Sʋanlan fíí le man anwʋnsɛlɛ m'ɔ
kʋala sʋanlan sɔ'n cɪ ɔ.
5 Cɪan biala, kɔngɔɛ nʋn eyua, ɛ 'nwun yí a, anɪn ɔ nanndɪ
asielɪɛ'n nʋn mmʋka'n-mɔ asʋ, ɔ tɛtɪan, ɔ sɪsa nyɔbʋɛ'n-mɔ ɔ
bʋta bʋta yí nwʋn.
6 M'ɔ nwunlin Zozi mʋa ɛlɔ'n, ɔ kɔ tutu ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ
kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ.
7 Ɔ kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa. Yɪ nwan: “Zozi, Anwunno
Nyanmɪan Kpili Awa, ɛ 'se mín sɛ? Mɪn 'sɛlɛ wɔ́, nɪan wɔ́
Nyanmɪan ɛlɔ, n'ɛ se mín sa fíí.”
8 Ɔ lɛ kan sɔ, afɪ Zozi nwan: “Wawɛ ɛtɛ, fi sʋanlan ɛhɪ nun
fite.”
9 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Ɛ li sɛ?”

Sʋanlan'n nwan: “Bɛ fɛlɛ mín nwala nwala, afɪ yɛ sʋnlɪn.”
10 Ɔ kɔ bʋtʋ Zozi kɛ n'ɔ fʋan bɛ́ fi mân sɔ nɪn anun.
11 Lɪka mɔ bɛ jin nɪn afan nun, bʋka kʋn anwʋn ɛbɛlɛ, anɪn
mgbolike fatule kʋn lɛ didi.
12 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ bʋtʋ Zozi kɛ: “Man yɛ́ atɪn maan yɛ hɔ́
wʋ́lʋ mgbolike'n-mɔ anun.”
13 Zozi kɔ man bɛ́ atɪn. Ɛhɪ a, wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʋanlan
nɪn anun bɛ kɔ fite, bɛ kɔ hɔ kɔ wʋlʋ mgbolike'n-mɔ anun.
Mgbolike fatule kɔ yɔ akpɪɪ nnyuan'n le ɛnwanndie bɛ kɔ tʋlʋ
bʋka'n bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nɪn anun, bɛ kɔ nʋan.

14 Menian'n-mɔ mɔ bɛ nɪan mgbolike'n-mɔ asʋ'n kɔ nwan-
ndi. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpayɛ kulo, ɔ nʋn nanmue'n-mɔ
asʋ. Bɛ́ mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ walɪ nɪanlɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ yí'n.
15 Bɛ 'ba ju Zozi anwʋn ɛbɛlɛ a, sʋanlan'n mɔ anɪn wawɛ ɛtɛ'n-
mɔ wɔ yí nun nɪn anyɪnsʋ a tɪ. Ɔ wula taladɪɛ ɔ tɪ ɛbɛlɛ. Ɛjɔlɛ'n
yɔlɪ bɛ́ esulo.
16 Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʋanlan nɪn anun bɛ
fitelɪ, mɔ bɛ hɔlɪ wʋlʋlɪ mgbolike'n-mɔ anun mɔ bɛ 'kɔ a gua
asue nɪn anun, mɔ ɛsɛ bian nɪn anyɪnsʋ 'tɪ'n, bɛ́ mɔ bɛ nwunlin
yí bɛ́ nyɪnsʋ'n, bɛ bɔlɪ bɛ helelɪ sian mma'n-mɔ.
17 Mɔ bɛ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ bʋtʋlɪ Zozi kɛ ɔ fi bɛ́ mân nɪn anun ɔ jásʋ.

18 Mɔ Zozi 'fʋ ɛlɛɛ nɪn anun'n, sʋanlan'n m'ɔ tuli wawɛ ɛtɛ'n-
mɔ fi yí nun'n kɔ bʋtʋ yí kɛ ɔ 'si yí sʋ.
19 Ɔ hanlɪn sɔ a, Zozi ngɔ tie man. Yí nwan: “Sa kɔ wɔ́ awulo,
kɔ han yí kʋalaa mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ a man wɔ́ nʋn kɛ ɔ'a kpɪn ɔ'a
nwun wɔ́ nwʋn anwunnvoe'n kele wɔ́ nvilie'n-mɔ.”
20 Ɛbɛlɛ ala, sʋanlan sɔ'n kɔ hɔ mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu
nɪn anun. Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ mɔ Zozi yɔlɪ manlɪn yí'n kpayɛ. Bɛ́
kʋalaa mɔ bɛ tɪlɪ yí ngan'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn.

Zʋayilusi awa balasua'n,

ɔ nʋn balasua'n m'ɔ hanlın Zozi taladıɛ'n
(Matie 9.18-26, Luku 8.40-56)

21 Ɛhı, Zozi fi Galile asue nın anzin ɔ kɔ sa kɔ a. M'ɔ walı juli
asue nın anʋan ɛbɛlɛ'n, menian dɔʋn kpa walı yí nwʋn.
22 Kaan cɛ, Zufu'n-mɔ asɔnın sua nın asʋ mgbain'n-mɔ anun
kʋn kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Kpain sɔ'n bɛ fɛlɛ yí Zʋayilusi. Ɔ nwunlin
Zozi a, ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun.
23 Ɔ kɔ bʋtʋ yí, yí sa la yí sa nun, yí nwan: "Mín wa balasua'n
lɛ ka nun, yí ti bala fa wɔ́ sa fua yí nwʋn maan ɔ tí akpɔlɛ ɔ nyán
ngʋan."
24 Bian'n hanlın sɔ ala, Zozi nʋn yí kɔ hɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian
dɔʋn kpa sili yí sʋ, anın bɛ 'kan Zozi bɛ mian bɛ́ afian.
25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın balasua kʋn wɔ menian'n-mɔ afian ɛbɛlɛ.
Moja tu balasua sɔ'n, yí afʋɛ bulu nʋn nnyuan ahı.
26 Ɔ nwunlin yalɛ dɔʋn wɔ ayile ɛyɔlɛfʋɛ sʋnman asa nun. Ɔ
sɛcılı yí nwʋn esika kʋalaatin, kʋsʋ yí nwʋn a nza man. Yí ewue
nın anyunnun ala yê ɔ kɔ ɔ.
27 Ɔ tılı kɛ menian'n-mɔ lɛ kan Zozi anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ kɔ a kɔ
wʋlʋ menian nwala'n mɔ afian, Zozi anzin ɛbɛlɛ, ɔ kɔ han yí
taladıɛ'n.
28 Afı yí nwan: "Sɛ mın kan yí taladıɛ nın ala a, mín nwʋn
'sa."
29 Ɔ hanlın yí a, yí moja'n m'ɔ tu yí'n kɔ kpɛ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ
nwun yí kɛ yí nwʋn a sa.
30 Zozi kʋsʋ kɔ nwun yí ɛbɛlɛ ala kɛ anwʋnsɛlɛ kʋn fi yí nun a
fite. Ɔ kɔ kpɛ yí nyın menian'n-mɔ afian ɛlɔ ɔ kɔ bisa kɛ: "Nwan
yê ɔ'a han mín taladıɛ'n?"
31 Ɔ bisalı ɛhı a, yí menian'n-mɔ nwan: "Wɔ́ nyın tua kɛ
menian'n-mɔ lɛ mian wɔ́, kʋsʋ anın ɛ lɛ bisa kɛ: Nwan yê ɔ'a
han mín ɔ?"
32 Ɔ kɔ nɛnıan yí nwʋn ɛbɛlɛ menian'n-mɔ anun kɔ si kɔ yia
sɛ ɔ kɔ nwun sʋanlan'n m'ɔ hanlın yí nın an.
33 Kɛmɔ balasua'n sı like m'ɔ nwunlın yí wɔ yí nwʋnnaan nın
anun'n, esulo hanlın yí dede yí nwʋn wʋsʋlı yí. Ɔ kɔ a kɔ tu kɔ
tɔ Zozi aja nun, ɔ kɔ han ananhɔlɛ'n kʋalaa ɔ kɔ hele yí.
34 Ɛhı a, Zozi nwan: "Mín wa balasua, wɔ́ dedi nın a le wɔ́
ngʋan. Kɔ anzʋnunjɔ nun, man wɔ́ nwʋn sá."
35 Anın Zozi anʋan tɔlı man bɔbɔ, menian fi kpain Zʋayilusi
awulo ɛlɔ bɛ walı tʋlı yí a, bɛ́ nwan: "Wɔ́ wa balasua nın a wu,
nan benin anwʋn ati yê ɛ tɛ jıjı mınlıan nın ɔ?"
36 Nan mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi ngɔ bu man yí ɛjɔlɛ. Yí nwan:
"Zʋayilusi, gua wɔ́ ahʋnlın ası, nyan dedi ala."
37 Zozi ngɔ man sʋanlan fíí atın kɛ ɔ sí yí sʋ, sannan Pıɛlı nʋn
Zʋakı nʋn yí nianman Zʋan, bɛ́ ala.

38 Mɔ bɛ juli Zʊayilusi awulo ɛlɔ'n, Zozi nwunlin kɛ ɛbɛlɛ asʊa yɔɔ. Menian'n-mɔ le esuan nʊn awuye ɛbɔ nʊn ɛtɛtıan nʊn awɔ́lɛ ɛyıɛ.
39 Ɔ kɔ wʊlʊ sua nın anun ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ bɔ awuye bɛ sun sʊa ɔ? Batʊnman talua'n wuli man, nan ɔ lɛ dafı.”
40 Kɛ ɔ hanlın sɔ nın ala, menian'n-mɔ kɔ gʊlʊ yí nwʊn.
Ɛhı a, Zozi kɔ man bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ fite, ɔ kɔ ha sıɛ'n nʊn nian'n, nʊn yí menian nsan'n mɔ bɛ walı somanlın yí'n. Ɔ nʊn bɛ́ kɔ wʊlʊ lıka mɔ batʊnman'n la'n.
41 Ɔ kɔ sɔ batʊnman nın asa nın anun, yí nwan: “Talita kunmin!” Yí bʊ y'ɔ le kɛ: “Talua kaan, mín nwan ɛ jásʊ!”
42 Ɛbɛlɛ ala, talua'n kɔ jasʊ kɔ nanndı. Mɔ ɛjɔlɛ ɛhı 'ba'n, anın talua nın a li afʊɛ bulu nʊn nnyuan. Mɔ menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʊn kpa.
43 Ɛhı a, Zozi totualı bɛ́ kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʊanlan fíí. Ɛsɛ yí nwan: “Bɛ mán talua'n like lí.”

6

Nazalɛtı amma'n-mɔ nne man

Zozi bɛ nni man
(Matie 13.53-58, Luku 4.16-30)

1 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le yí kulo Nazalɛtı. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ nʊn yí yê bɛ hɔlı ɔ.
2 Mɔ ɛnwʊnmıan ele cıan'n juli'n, Zozi hɔlı Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın anun ɔ hanlın Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ helelı bɛ́. Anın menian dɔʊn wɔ sua nın anun. Ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlın mɔ bɛ tılı'n sinlin bɛ́ nwʊn. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʊn kɛ: “Nan ɔ nʊn ɛhı fi nin? Ninhan yê ɔ nyanlın yí ngɛlɛ ɛhı ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ yɔ asinbɛnwʊn ninnge sʊa ɔ?
3 Nán Mali awa'n m'ɔ di tabʊa junman nın ɔ? Nán yí nianman-mɔ y'ɔ le Zʊakı nʊn Zozʊ, nʊn Zudı nʊn Simʊn ɔ? Nán yí nianman mmala'n-mɔ yê bɛ wɔ yɛ́ afian ɛwa nın ɔ?” Zozi ɛsıɛ mɔ bɛ sı yí nın ati, b'a nne man yí b'a nni man.
4 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Bɛ bu Nyanmıan kpɔmanfʊɛ biala sʊanlan lıka kʊalaa. Nan yí muonun yí kulo nın asʊ menian'n-mɔ nʊn yí nvilie'n-mɔ yê bɛ mmu man yí sʊanlan ɔ.”
5 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi a ngʊala man asinbɛnwʊn like fíí yɔ wɔ ɛbɛlɛ. Nwuluwafʊɛ ngʊkʊn ngʊkʊn ala yê ɔ falı yí sa'n ɔ fualı bɛ́ nwʊn maan bɛ tılı akpɔlɛ ɔ.
6 Ɔ sinlin Zozi anwʊn kɛ yí kulo nın asʊ menian'n-mɔ nne yí bɛ nni man.

Zozi 'ba sʊan yí menian bulu nʊn nnyuan'n
(Matie 10.5-15, Luku 9.1-6)

Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ Galile kulo kulo'n-mɔ asʋ ɔ kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele bɛ́.
7 Yí nzin, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn nnyuan'n ɔ kɔ sʋan bɛ́ nnyuan nnyuan. Ɔ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ fá bɛ tú wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.
8 Mɔ bɛ 'ba hɔ'n, yí nwan: "Kɛ ɛmɔ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa like fíí bɛ sa bɛ́ nwʋn. Nán bɛ fa kpaʋn, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa esika bɛ sa bɛ́ nwʋn. Nan ɛmɔ fá bɛ́ kpɔman nın ala bɛ tíla.
9 Ɛmɔ wúla mgbabʋa, nan kʋsʋ nán bɛ wula taladıɛ nnyuan."
10 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ'n, awulo mɔ bɛ kɔ sike ɛmɔ nun'n, ɛmɔ tánlan nun ɛbɛlɛ dede maan ɔ jú ɛmɔ ɛhɔlɛ cıan.
11 Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ ju sʋ, mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ sike ɛmɔ anaan bɛ tie ɛmɔ ɛjɔlɛ'n, ɛmɔ wʋ́sʋ bɛ́ ja nın abʋ anyʋan'n bɛ gúa ɛbɛlɛ bɛ hɔ́. Ɔ tı adanzıɛ elie kɛ bɛ ngʋala man ɛmɔ sʋnmʋɛ bɔ."
12 Ɛhı, Zozi menian bulu nʋn nnyuan'n hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelı menian'n-mɔ kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n nán bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan.
13 Bɛ fʋanlın wawɛ ɛtɛ dɔʋn. Bɛ manlın nwuluwafʋɛ dɔʋn tılı akpɔlɛ. Abɛlɛ mɔ bɛ 'ba maan bɛ tı akpɔlɛ'n, bɛ di mʋa bɛ kpʋkpa bɛ́ *olivʋ ngɔ kʋalaaka.

Zʋan Batisi ewue'n
(Matie 14.1-12, Luku 9.7-9)

14 Ɛhı, Zozi dunman'n hɔlı mʋa. Tɛmʋn sɔ'n, anın Elɔdı tı Galile mân nın asʋ belemgbin. Ɔ kɔ tı Zozi angan. Menian'n mmie-mɔ nwan: "Zʋan Batisi m'ɔ wuli'n yê ɔ'a hın nın ɔ. Yí ti yê ɔ man ɔ kʋala ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge sʋa nın ɔ."
15 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Eli'n, yí ɔ." Mmiekun-mɔ kʋsʋ nwan: "Nán sʋanlan ngacile ɔ, nan ɔ tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kɛ daba dıɛ'n-mɔ ala."
16 Nan mɔ belemgbin Elɔdı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Zʋan Batisi mɔ m man bɛ kpɛlı yí ti'n, yí dein yê ɔ'a hın nın ɔ."
17 Afı belemgbin Elɔdı muonun man bɛ hyılı Zʋan bɛ tʋlı yí fiadı Elodiadı dunman nun. Elodiadı tı Elɔdı anianman belenzua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʋ nın ayı. Elɔdı kɔ tʋa yí kɔ le ɔ kɔ ja.
18 Nan mɔ Zʋan nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Elɔdı kɛ: "Nannan, Nyanmıan mala'n mman man wɔ́ atın kɛ ɛ fá wɔ́ nianman nın ayı'n já."
19 Zʋan ɛjɔlɛ sɔ'n ngɔ yɔ Elodiadı fɛ fíí. Ɔ kɔ fa Zʋan anwʋn ɛkpɔ. Ɔ kulo kɛ ɔ man bɛ kun Zʋan, kʋsʋ Elɔdı dunman nun, ɔ nnwun man kɛ ɔ kpın yɔ ɔ.
20 Afı Elɔdı fɛlı Zʋan kpa. Ɔ sı kɛ Zʋan tı sɛsɛfʋɛ ɛsɛ ɔ tı anwʋntıɛ sʋanlan. Ɔ nıan Zʋan asʋ. Mɛlɛ mɔ Zʋan hanlın ɛjɔlɛ'n m'ɔ tılı'n, ɛjɔlɛ sɔ'n jıjılı yí kpa. Kʋsʋ afı, ɔ le fɛ elie ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Zʋan kan'n.

21 Yí sɔ ɛhı anun, bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede cıan kʊn, Elɔdı awɔlɛ
cıan nın anwʊn fɛtı mɔ bɛ di yí afʊɛ nʊan'n kɔ ju. Anın afı
sian'n Elodiadı a nyan Zʊan anwʊn atın. Mɔ cıan sɔ'n juli'n,
Elɔdı kɔ tʊ tɔbılı kɔ yia yí abılıba mgbili mgbili'n-mɔ ɔ nʊn yí
nzalafʊ mgbain'n-mɔ ɔ nʊn Galile mân nın anun mgbain'n-mɔ
yí awulo ɛbɛlɛ.
22 Tɛmʊn mɔ Elɔdı nʊn yí mgbain'n-mɔ gua tɔbılı nın anwʊn
bɛ 'didi'n, Elodiadı awa balasua'n kɔ wʊlʊ lıka mɔ bɛ gua'n,
ɔ kɔ si abile maan ɔ kɔ yɔ bé kʊalaa bé ɛnyınmın. Elɔdı kɔ
jasʊ, yí nwan: "Mín wa, nyanmınsɛmʊn, wɔ́ abile nın a yɔ mín
ɛnyınmın sʊnman. Yí ti, like biala mɔ ɛ kulo'n, bisa maan n vá
m mán wɔ́."
23 Ɔ kɔ han ndâ kɔ tʊ sʊ kɛ: "Mın kan ɛwa kɛ sɛ mín belemgbin
mân'n muonun ebue yê ɛ kulo a, mın 'fa mın man wɔ́."
24 Ɛhı a, talua'n kɔ fite kɔ hɔ kɔ tʊ yí nin. Yí nwan: "Ayia, mín
sı nwan abile'n mɔ m'an si nın a yɔ yí ɛnyınmın. Ɔ'a han ndâ
kɛ like biala mɔ mın 'kpʊnndɛ'n, ɔ 'fa man mín. Yí ti, nzu yê n
né ɔ?"
Ɛbɛlɛ ala, yí nin nwan: "Kɔ se wɔ́ sı kɛ ɛ 'de Zʊan Batisi ati'n."
25 Yí nin anʊan ngɔ tɔ man bɔbɔ, ndɛ-ndɛ talua'n kɔ hɔ kɔ tʊ yí
sı, yí nwan: "Baba, mın kulo kɛ ɛ fa Zʊan Batisi ati'n tʊ apawa
nun man mín kıkaala."
26 Mɔ Elɔdı tılı yí sɔ'n, yí lʊa kɔ bɔ yí nwʊn kpa. Nan kʊsʊ ndâ'n
m'ɔ hanlın wɔ yí mgbain'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ nın ati, ɔ ngɔ
hʊala man yí nʊan kaci.
27 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ sʊan yí nzalafʊ'n-mɔ nunhan kʊn kɛ ɔ hɔ́ fiadı
sua nın anun ɛlɔ, ɔ hɔ́ kpɛ́ Zʊan Batisi ati'n ɔ fá bɛ́lɛ yí.
28 Nzalafʊ'n kɔ hɔ fiadı sua nın anun. Ɔ kɔ hɔ kɔ kpɛ Zʊan
ati'n ɔ kɔ tʊ yí apawa nun ɔ kɔ bɛlɛ talua'n. Talua'n kɔ le, ɔ kɔ fa
kɔ hɔ kɔ man yí nin.
29 Mɔ Zʊan menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ walı falı yí fuin'n bɛ
hɔlı sielı yí.

Zozi 'ba man menian akpɪı nnun alɪɛ
(Matie 14.13-21, Luku 9.10-17, Zʊan 6.1-14)

30 Ɛhı, Zozi menian bulu nʊn nnyuan'n m'ɔ sʊanlın bɛ́ Galile
mân nın anun'n hɔlı walı, bɛ kɔ yia Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ yɔlı
o, mɔ bɛ heheleli o, bɛ kɔ bɔ yí kʊalaa anun amannıɛ bɛ kɔ hele
yí.
31 Menian'n-mɔ mɔ bɛ ba Zozi anwʊn'n sʊnlın sʊnman.
Mmie-mɔ lɛ ba, anın mmie-mɔ lɛ kɔ. Ɔ man Zozi nʊn yí
mmɔfʊɛ'n-mɔ nnyan man alaje bɔbɔ mɔ bɛ fa bɛ di like ɔ. Ɛhı
ati, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ mán yɛ tí yɛ́
nwʊn yɛ hɔ́ ahanmıan, nán ɛmɔ lé bɛ́ ɛnwʊnmıan kaan."
32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, bɛ kɔ hɔ kɔ fʊ ɛlɛɛ kʊn anun, bɛ
kɔ hɔ ahanmıan, lıka mɔ sʊanlan fíí nnʊn man'n.

33 Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʋn kpa nwunlin bɛ́. Bɛ kɔ fa asɪ atɪn dɪɛ'n. Bɛ fi kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ bɛ le ɛnwanndie. Bɛ kɔ li mʋa lɪka mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ tʋlɪ bɛ́ ti'n.
34 Mɔ Zozi fi ɛlɛɛ nɪn anun 'ju'n, ɔ kɔ nwun menian dɔʋn kpa ɛbɛlɛ. Bɛ́ nwʋn kɔ yɔ yí anwunnvoe. Afɪ bɛ tɪ kɛ mmʋa mɔ bɛ le man ɛnɪanfʋɛ ɔ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hehele bɛ́ ninnge dɔʋn.
35 Mɔ alíɛ'n yɔlɪ bie'n, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí nwʋn ɛbɛlɛ, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mɪn, alíɛ'n lɛ yɔ, ɛsɛ lɪka mɔ yɛ wɔ'n kʋsʋ tɪ yí nwʋn.
36 Yí ti, yaci bɛ́ nun maan bɛ hɔ́ nanmue'n-mɔ nʋn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan ɛwa'n-mɔ asʋ bɛ hɔ́ kpʋ́nndɛ like bɛ tó bɛ lí."
37 Mɔ bɛ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ muonun mán bɛ́ like lí."
Yí menian'n-mɔ nwan: "Nzu? Man yɛ hɔ́ tó kpaʋn bɔbɔ esika jɛtɛ ɛya nnyuan an, ɔ nza man like fíí yɔ."
38 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Kpaʋn nyɛ yê ɛmɔ le ɔ? Ɛmɔ hɔ́ nían."
Bɛ hɔlɪ bɛ walɪ a, bɛ́ nwan: "Yɛ le kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan."
39 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ mán meninsʋnman'n kʋalaatin tɛ́tanlan asɪ kpule kpule ndile nɪn asʋ.
40 Ɛhɪ a, bɛ kɔ tɛtanlan asɪ kpule ɛya ɛya, ɔ nʋn kpule abulanun abulanun.
41 Mɔ bɛ tanlanlɪn asɪ yuelɪ'n, Zozi kɔ le kpaʋn nnun'n, ɔ nʋn ejue nnyuan'n. Ɔ kɔ tʋ yí nyɪn anwunno, ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. Ɔ kɔ bubu kpaʋn'n-mɔ anun ɔ kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán meninsʋnman'n. Ɔ kɔ fa ejue nnyuan'n ɔ kɔ man bɛ́ kɛ bɛ hyé bɛ mán bɛ́ kʋalaatin.
42 Bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ li dede bɛ́ kʋ kɔ yi, bie kɔ ha.
43 M'ɔ halɪ'n, bɛ sɪsalɪ dede a, ɔ tɪ ece mma bulu nʋn nnyuan. Ejue'n kʋsʋ bie halɪ.
44 Bɛ́ mɔ bɛ lili kpaʋn sɔ'n, bɛ tɪ menian akpɪɪ nnun. B'a nga man mmalasua nʋn mmatʋnman'n-mɔ bie.

Zozi 'ba nanndɪ asue nɪn anyɪnsʋ
(Matie 14.22-23, Zʋan 6.16-21)

45 Ɛhɪ, meninsʋnman'n yuelɪ like di ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ fʋ́ ɛlɛɛ nɪn anun bɛ kpɛ́ asue'n bɛ lí mʋa Bɛtɪsayida ɛlɔ. Mɪn 'gua menian'n-mɔ atɪn kʋalaaka nán m'an a."
46 Kɛ Zozi gualɪ menian'n-mɔ atɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ bʋka kʋn asʋ.
47 Mɔ alíɛ'n sanlɪn'n, anɪn ɛlɛɛ nɪn a ju asue nɪn afian. Zozi angʋnmɪn cein jin asɪ ɛbɛlɛ.
48 Ɔ 'nɪan an, anɪn yí menian'n-mɔ ngʋala man ɛlɛɛ'n kan kpa. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ nʋn asutue nɪn a yia nun. Ɛhɪ a, alɪbahɪan

dɔɛ nsan mɔ ɔ 'kɔ dɔɛ nsian'n, Zozi kɔ nanndı asue nın anyınsʋ
ɔ kɔ kpʋ bɛ́. M'ɔ walı dede m'ɔ ka kaan tʋ bɛ́'n, ɔ yɔlı kɛ ɔ lɛ san
bɛ́ nwʋn.
49 Nan mɔ bɛ nwunlin kɛ ɔ nanndı asue nın anyınsʋ'n, bɛ bu
kɛ ɛnwʋnmın ɔ. Bɛ kɔ tɛtıan.
50 Esulo hanlın bɛ́, ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaatin bɛ́ nwunlin yí.
Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ gúa bɛ́ ahʋnlın ası!
Nán bɛ sulo nan mín ɔ!”
51 Kɛ ɔ hanlın sɔ mɔ ɔ 'fʋ bɛ ɛlɛɛ nın anun ala, asutue'n kɔ gua
ası. Zozi nyɔlıɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn kpa.
52 Afı asinbɛnwʋn like'n mɔ Zozi falı kpaʋn'n yɔlı'n, b'a ndı
man yí bʋ. Ɔ sanlın kɛ b'a nva man bɛ́ ajʋnlın b'a nza man sʋ.

Zozi 'ba man Zenezalɛtı nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa.
(Matie 14.34-36)

53 Kɛ bɛ kpɛlı asue'n mɔ bɛ juli Zenezalɛtı mân nın anun'n, bɛ
kɔ si ası, bɛ kɔ mınnda bɛ́ ɛlɛɛ'n.
54 Mɔ bɛ fi ɛlɛɛ nın anun bɛ juli'n, ɛbɛlɛ ala, menian'n-mɔ kɔ
nwun kɛ Zozi ɔ.
55 Bɛ kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ lıka kʋalaatin bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ
menian'n-mɔ kʋalaa amannıɛ. Lıka biala mɔ bɛ kɔ tı kɛ Zozi
wɔ'n, bɛ sʋa nwuluwafʋɛ'n-mɔ ɛbɛɛ sʋ bɛ bɛlɛ yí.
56 Lıka biala m'ɔ kɔ hɔ'n, nanmue nun o, kulo baa asʋ o,
kulo kpili asʋ o, bɛ fa nwuluwafʋɛ'n-mɔ bɛ sesie anʋan'n-mɔ
anyunnun gua'n-mɔ asʋ. Bɛ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atın maan bɛ
hán yí taladıɛ nın anʋan nın ala. Sakpa, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ kɔ han
yí'n, bɛ́ nwʋn sa.

7

Zozi nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ 'ba su akpʋlʋwa
wɔ Zufʋ'n-mɔ amanmuo nın anwʋn
(Matie 15.1-9)

1 Ɛhı, Falisifʋɛ mmie-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain mmie-mɔ
fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı yialı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.
2 Bɛ nwunlin yí menian'n mmie-mɔ kɛ bɛ 'di like a, bɛ
nnwunnzin man bɛ́ sa nın anun bɛ ndu man bɛ́ nwʋn efian
kɛ bɛ́ mala'n kele'n.
3 Afı, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Zufʋ'n-mɔ kʋalaa, bɛ di bɛ́ nan-mɔ
mala sɔ nın asʋ kpa. Sɛ bɛ 'ba li like a, bɛ tʋ bɛ́ ahʋnlın ası bɛ
nwunnzin bɛ́ sa nın anun kpa bɔkɔɔ.
4 Ɛsɛ like mɔ bɛ kɔ to yí gua nun mɔ bɛ 'ba li'n, sɛ bɛ
nwunnzinlin man bɛ́ sa nın anun bɛ tuli man bɛ́ nwʋn efian
an, bɛ nni man. Bɛ le daba mala dɔʋn mɔ bɛ di sʋ sɛlɛ kpa kɛ
kangɔ nʋn bua ɔ nʋn daansɛ'n-mɔ anun enwunnzian.
5 Ɛhı a, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ kɔ bisa
Zozi kɛ: “Mala mɔ yɛ́ nan-mɔ a hyıhyɛ a tʋ ɛbɛlɛ'n, nzukɛ ati yê
wɔ́ menian'n-mɔ nni man sʋ mɔ bɛ le bɛ́ sa nın anun efian'n bɛ
lɛ didi'n?”

6 Mɔ Zozi tılı bɛ́ kosuan sɔ'n, yí nwan: “Apoo mma, ɛmɔ
anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Ezayi hanlın yí daba'n
tı ananhɔlɛ. Ezayi hɛlɛlı yí kɛ:
Menian ɛhı-mɔ le bɛ́ nʋan tuin mgban
yê bɛ yı mín ayɛ ɔ,
nan bɛ́ ahʋnlın'n nnʋn man mín sʋ.
7 *Ɛsʋɛ'n mɔ bɛ sʋ mín'n tı mgban.*
Ɔ sanlın kɛ kulo sʋanlan mala yê bɛ kekele ɔ,
nan nán Nyanmıan dıɛ nın ɔ.”
8 Zozi nwan: “Ɛmɔ nni man Nyanmıan mala dıɛ nın asʋ nan
kulo menian'n-mɔ dıɛ nın asʋ yê ɛmɔ di ɔ.”
9 Ɛsɛ Zozi kɔ han biekun kɔ tʋ sʋ. Yí nwan: “Ɛmɔ a fa bɛ́ mala
dıɛ'n b'a nunnun Nyanmıan dıɛ nın abʋsʋ.
10 Ɛhı anwʋn, Moyizı hanlın kɛ: *Man wɔ́ nyın sɔ́ wɔ́ sı nʋn wɔ́
nin.* Ɛsɛ ɔ hanlın yí biekun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia
yí sı nʋn yí nin'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ fata kɛ bɛ kun yí.*
11 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ nwan sɛ sʋanlan kʋn kan kele yí sı nʋn yí
nin kɛ: ‘Like mɔ n ne yí mɔ n gɔ fa n gɔ bʋka ɛmɔ'n, ɔ tı kɔɔban’
(yí bʋ y'ɔ le kɛ m'an fa m'an hye Nyanmıan),
12 sʋanlan sɔ'n, ɛmɔ mman man yí atın ɔ nyɔ man like fíí kón
mman man yí sı nʋn yí nin.
13 Ɛmɔ yɔ sɔ bɛ nunnun Nyanmıan mala nın abʋsʋ ɛmɔ di bɛ́
dıɛ'n-mɔ asʋ. Ɛsɛ bɔbɔ ɛmɔ yɔ ninnge dɔʋn mmiekun-mɔ m'ɔ
nvata man ɔ.”

Like m'ɔ gua sʋanlan anwʋn efian'n
(Matie 15.10-20)

14 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ fɛlɛlı meninsʋnman'n yí nwʋn
biekun an, yí nwan: “Bɛ́ kʋalaa bɛ tíe mɔ mıın kan'n bɛ tí yí bʋ.
15 Like fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ kan sʋanlan nʋan, ɔ man efian
gua yí nwʋn ɔ. Nan ɛjɔlɛ ɛtɛ m'ɔ fi yí nʋan kɔ fite'n yê ɔ man
efian gua yí nwʋn ɔ. [
16 M'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe kpa!”]
17 M'ɔ hanlın sɔ yuelı m'ɔ fi bagua nın anun ɔ fitelı ɔ hɔlı
awulo'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí anyınndala sɔ'n m'ɔ buli
nın abʋ.
18 Ɛhı a, Zozi kɔ bua bɛ kɛ: “Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ nzı man ngɛlɛ ɔ?
Ɛmɔ ndı man yí bʋ kɛ like biala mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ ngʋala man
yí nwʋn efian gua ɔ?
19 Ɔ sanlın kɛ like mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ ngɔ man yí ahʋnlın nın
anun. Nan ɔ kɔ yí kunnun yê ɔ je gua.” (Ɔ nanndı ɛjɔlɛ ɛhı asʋ,
Zozi kɔ hele bɛ́ kɛ like biala m'ɔ tı mɔ bɛ di'n, yí nwʋn tı.)
20 Ɛsɛ yí nwan: “Nan ɛjɔlɛ ɛtɛ m'ɔ fi sʋanlan ahʋnlın nun kɔ
fite'n yê ɔ gua yí nwʋn efian ɔ.
21 Afı sʋanlan ahʋnlın nın anun yê ajʋnlın ɛtɛ'n kʋalaa fi ɔ:
satılıfʋɛ ɛyɔlɛ, awue, kodiawu,

22 ajaa ɛtʋan, anyɪnbʋlʋ, ati anun ɛtɛ ɛyɔlɛ, nnaka, basa-
basa ɛyɔlɛ, nyunnunngunlan, dunmannzɛcɪɛ, atubɛnwʋn,
kʋasɪanzɛmʋn.
23 Ninnge ɛtɛ ɛtɛ ɛhɪ-mɔ kʋalaa m'ɔ fi sʋanlan nun fite'n, bɛ́ yɛ̂
bɛ gua yí nwʋn efian ɔ."

Ɛyɛfʋɛ balasua kʋn 'ba le Zozi di
(Matie 15.21-28)

24 Ɛhɪ anzin, Zozi anʋan y'ɔ le Silifeninsi mân nun. Lɪka m'ɔ
juli'n mantan kulo kʋn. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Tii. Ɔ ngulo man
kɛ bɛ tɪ yí ngan. Yí ti, ɔ kɔ hɔ kɔ wʋlʋ awulo kʋn anun. Nan kʋsʋ
ɔ'a ngʋala man fɪa.
25 Afɪ anɪn balasua kʋn wɔ ɛbɛlɛ, wawɛ ɛtɛ wɔ yí wa talua nɪn
anun. Ɔ kɔ tɪ Zozi angan. Ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun.
26 Balasua sɔ'n tɪ man Zufʋ. Bɛ wʋlɪ yí Silifeninsi mân nun.
Ɔ tɪ *gɛlɛkɪ. Ɔ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ tú wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ wɔ yí wa talua
nɪn anun'n.
27 Mɔ bala'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nwʋnndɛ maan
mmatʋnman'n-mɔ didi kʋalaaka. Afɪ, ɔ nvata man kɛ bɛ ju
mmatʋnman'n-mɔ alɪɛ'n bɛ gua bɛ man njʋa'n-mɔ di ɔ."
28 Zozi hanlɪn sɔ a, balasua'n nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, yɛ́ Mɪn.
Nan kʋsʋ mmatʋnman'n-mɔ alɪɛ nɪn abʋ mgbʋkpʋlʋka'n m'ɔ kɔ
yɪyɪ kɔ gua tɔbɪlɪ nɪn abʋ'n yɛ̂ njʋa'n-mɔ di ɔ."
29 Mɔ Zozi tɪlɪ yí mmua sɔ'n, yí nwan: "Wó nʋan ɛjɔlɛ nɪn ati,
sa kɔ, nan wawɛ ɛtɛ'n fi wó wa nɪn anun ɔ'a tu."
30 Sakpa kʋsʋ, balasua'n fi ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ a ju a, yí wa'n la mgba
nɪn asʋ, wawɛ ɛtɛ'n fi yí nun a tu.

Zozi 'ba man amunlefʋɛ anzʋtiliwa kʋn anwʋn sa

31 Ɛhɪ anzin, Zozi fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tii nɪn afan ɔ kɔ sɪn
Sidʋn kulo nɪn afan, ɔ kɔ sa kɔ a Galile asue nɪn anʋan. Mɔ ɔ 'sa
ba'n, ɔ kpɛlɪ nun mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu nɪn anun.
32 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa amunlefʋɛ anzʋtiliwa kʋn bɛ kɔ bɛlɛ yí kɛ ɔ
fá yí sa fúa yí nwʋn maan ɔ tí akpɔlɛ.
33 Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa wuluwafʋɛ'n bagua nɪn anun ɛbɛlɛ, ɔ
nʋn yí kɔ hɔ ahanmɪan. Bɛ juli ɛlɔ a, ɔ kɔ fa yí sa mɛsɪka'n kɔ
wula amunlefʋɛ nɪn anzʋ'n-mɔ anun kɔ yɪ. Ɛsɛ ɔ kɔ fa yí nʋan
ngɛsɛlɛ'n bie kɔ han amunlefʋɛ'n tofeleman'n.
34 M'ɔ yɔlɪ ɛhɪ kʋalaa yuelɪ'n, ɔ kɔ tʋ yí ti anwunno ɔ kɔ gua
ɛnwʋnmɪan asɪ. Yí nwan: "Ɛfata!" Yí bʋ y'ɔ le kɛ tike!
35 Ɛbɛlɛ ala, yí nzʋ'n-mɔ kɔ tike tike, yí tofeleman'n kɔ
nyannjɪ, ɔ kɔ jʋjɔ yuein-yuein.
36 Mɔ Zozi yɔlɪ asinbɛnwʋn like sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ totua bɛ́ kɛ
nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʋanlan fíí. Ɔ 'totua bɛ́ a, anɪn bɛ lɛ
kan bɛ kɔ.

37 Ɛjɔlɛ'n sinlin menian'n-mɔ anwʋn kpa. Bɛ́ nwan: “Like biala m'ɔ kɔ yɔ'n, ɔ yɔ yí kanlanman kpa! Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ́ nzʋ a ti'n tɪ ɛjɔlɛ! Bɛ́ mɔ b'a tɔ amunle'n, ɔ man bɛ jʋjɔ!”

8

Zozi 'ba man menian akpɪ nnan alɪɛ di
(Matie 15.32-39)

1 Mɛlɛ sɔ'n, menian dɔʋn yialɪ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ biekun. Kɛmɔ bɛ nnyan man like fíí bɛ nni man'n, Zozi fɛlɛlɪ yí menian'n-mɔ a, yí nwan:

2 “Menian ɛhɪ-mɔ anwʋn yɔ mín koun. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ nʋn mín wɔ ɛwa yí cɪan nsan ahɪ, bɛ nnyan man like fíí bɛ nni man.

3 Sɛ mɪn man bɛ́ atɪn kɛ bɛ fá bɛ́ kunnun bɛ sá bɛ hó a, bɛ 'ba gɔlɔ atunnun. Afɪ bɛ́ nun mmie-mɔ fi mʋa.”

4 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: “Ebo ɛhɪ anun ɛwa, yɛ 'yɔ sɛ nán y'a nyan like y'a man menian nwala ɛhɪ-mɔ a li?”

5 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ le kpaʋn nyɛ?”

Bɛ́ nwan: “Yɛ le kpaʋn nsʋ.”

6 Ɛhɪ a, ɔ kɔ man meninsʋnman'n kɔ tɛtanlan asɪ. Ɔ kɔ fa kpaʋn nsʋ'n, ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. Ɔ kɔ bubu nun kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán meninsʋnman'n. Zozi menian'n-mɔ kɔ hye kɔ man bɛ́.

7 Ɛsɛ anɪn bɛ le ejue nganngan mmiekun-mɔ. Zozi kɔ yeyila sʋ ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ búka sʋ.

8 Bɛ kɔ li dede bɛ́ kʋ kɔ yi. Zozi menian'n-mɔ kɔ sɪsa m'ɔ halɪ'n. Ɔ kɔ yi ece mma nsʋ.

9 Bɛ́ mɔ bɛ lili like'n, bɛ tɪ kɔ yɔ akpɪɪ nnan. Mɔ bɛ yuelɪ like'n di'n, Zozi kɔ man bɛ́ atɪn maan bɛ kɔ hɔ.

10 Ɛbɛlɛ ala, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ nɪn anun bɛ kɔ hɔ mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Dalɪmannunta nɪn anun.

Falisifʋɛ'n-mɔ 'ba bisa Zozi kɛ

ɔ yɔ́ asinbɛnwʋn like kʋn maan bɛ nían.
(Matie 16.1-4)

11 Ɛhɪ, *Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ nʋn Zozi kɔ su akpʋlʋwa. Kɛmɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ yí bɛ nɪan'n, bɛ kpʋnndɛ kɛ ɔ yɔ́ asinbɛnwʋn like kʋn m'ɔ kele kɛ yí tunmin'n fi Nyanmɪan ɛlɔ sakpa.

12 Zozi kɔ gua ɛnwʋnmɪan asɪ, yí nwan: “Nzukɛ ati yê ajulisʋ menian'n-mɔ kpʋnndɛ asinbɛnwʋn ninnge ɔ? Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ bɛ ngɔ yɔ man asinbɛnwʋn like fíí bɛ ngɔ hele man ajulisʋ menian'n-mɔ.”

13 Ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ a, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ nɪn anun, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ sa bɛ kɔ kpɛ asue'n bɛ kɔ hɔ yí nzin ɛlɔ.

Falisifʋɛ'n-mə nʋn belemgbin Elədı fali ayile'n
(Matie 16.5-12)

14 Mə bɛ 'kpɛ asue'n, Zozi menian'n-mə alʋa kə fi kpaʋn mə
bɛ 'fa bɛ sa bɛ́ nwʋn'n. Kpaʋn baa kʋnmgba yɛ̂ anın bɛ le yí bɛ
nwʋn ɛbɛlɛ ɛlɛɛ nın anun ə.
15 Zozi kə tu bɛ́ fʋə kɛ: "Ɛmə nían bɛ́ nwʋn kpa wə Falisifʋɛ'n-
mə nʋn Elədı fali ayile nın anwʋn."
16 Zozi hanlın sə a, yí menian'n-mə kə han yí bɛ́ afian ɛlə kɛ
kpaʋn'n mə b'a nva man'n, yí ti yɛ̂ ə man ə lɛ kan sə ə.
17 Zozi kə tı, ə kə bisa bɛ́ kɛ: "Nzukɛ ati yɛ̂ ɛmə lɛ kan kɛ: 'Anın
kpaʋn'n mə y'a nva man nın ati ə'? Yí ti, ɛmə nzı man fasie bɛ
ndı man ɛjəlɛ bʋ ə? Ɛmə ajʋnlın nza man ɛmə ə?
18 Anyıan'n mə ɛmə le yí'n, ɛmə nnwun man ası ə? Anzʋɛ'n
mə ɛmə le yí'n, ɛmə ndı man ɛjəlɛ ə? Ɛmə ati kácı,
19 mɛlɛ mə m mubuli kpaʋn nnun nın anun m manlın
menian akpıı nnun'n, ɛmə sısalı yí bʋ ece mma nyɛ?"
Bɛ kə bua yí kɛ: "Yɛ sısalı ece mma bulu nʋn nnyuan."
20 Zozi nwan: "Nán mɛlɛ mə m mubuli kpaʋn nsʋ nın anun
m manlın menian akpıı nnan'n, ɛmə sısalı yí bʋ ece mma nyɛ?"
Bɛ́ nwan: "Yɛ sısalı ece mma nsʋ."
21 Zozi kə bisa bɛ́ kɛ: "Yí ti, ɛjəlɛ'n mə m'an han'n, ɛmə ndı
man yí bʋ biekun ə?"

Zozi 'ba tike anyınsinlinwafʋɛ kʋn anyın'n

22 Zozi nʋn yí menian'n-mə, bɛ́ nʋan y'ə le Bɛtısayida. Bɛ
juli ɛbɛlɛ a, menian'n-mə kə fa anyınsinlinwafʋɛ kʋn bɛ kə bɛlɛ
Zozi. Bɛ kə sɛlɛ yí kɛ ə fá yí sa hán wuluwafʋɛ'n maan yí nyın'n
tíke.
23 Zozi kə sə anyınsinlinwafʋɛ nın asa ə nʋn yí kə hə kulo'n
tiba. Ɔ kə fa yí nʋan ngɛsɛlɛ kə ta wuluwafʋɛ nın anyın nın asʋ.
Ɔ kə fa yí sa kə fua wuluwafʋɛ nın anyın'n ə kə bisa yí kɛ: "Asʋ
ɛ nwun like ə?"
24 Anyınsinlinwafʋɛ'n kə tike yí nyın'n, yí nwan: "Mın nwun
menian'n-mə, nan kʋsʋ bɛ tıtı kɛ mmaka mə bɛ lɛ nanndı ə."
25 Zozi kə fa yí sa kə fua wuluwafʋɛ nın anyın'n biekun. Mə
Zozi yılı yí sa'n, wuluwafʋɛ'n kə nıan yí nyunnun fóún. Yí nwʋn
kə sa ə kə nwun ası kpa bɔkɔɔ.
26 Ɛhı a, Zozi kə han kə hele yí kɛ: "Kə awulo, kʋsʋ n'ɛ wʋlʋ
kulo nın anun."

Pıɛlı 'ba han kɛ Zozi yɛ̂ ə tı Kilisi nın ə
(Matie 16.13-20, Luku 9.18-21)

27 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mə fi Bɛtısayida bɛ kə hə
kulo'n-mə mə bɛ mantan mantan Filipʋ kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí
Sezale anwʋn ɛbɛlɛ'n-mə asʋ.
28 Mə bɛ 'kə'n, Zozi kə bisa bɛ́ kɛ: "Menian'n-mə, bɛ́ nwan
nwan sʋanlan dıɛ y'ə le mín?"

Bɛ kɔ bua yí kɛ: “Mmie-mə nwan Zʊan Batisi y'ɔ le wɔ́, mmie-mə kʊsʊ nwan Eli y'ɔ le wɔ́, mmiekun-mə kʊsʊ nwan Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mə nunhan kʊn y'ɔ le wɔ́.”
29 Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nan ɛmə kʊsʊ lılı, ɛmə bu kɛ nwan y'ɔ le mín?”
Pıɛlı nwan: “*Kilisi'n y'ɔ le wɔ́, Izalayɛ Ngʊandefʊɛ'n.”
30 Mə Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kpa kɛ nán bɛ kan ɛjəlɛ sɔ'n bɛ kele sʊanlan fíí.

Zozi 'ba han yí ewue'n nʊn yí etinnge nın anwʊn ɛjəlɛ
(Matie 16.21-28, Luku 9.22-27)

31 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mə kɛ: “Ɔ di kɛ mân Baa'n nwun amannınhunlun kpa. Izalayɛ mân nın asʊ mgbain'n-mə nʊn Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mə nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mə 'ba yı yí tʊ. Bɛ 'ba hun yí. Bɛ kun yí a, yí cıan nsan nın asʊ, ɔ 'tinnge.”
32 Zozi kɔ han yí ewue sɔ nın anwʊn ɛjəlɛ yuein kɔ hele yí menian'n-mə. Ɛhı, Pıɛlı kɔ fɛlɛ Zozi ahanmıan ɔ kɔ tu yí nyunnun.
33 Zozi kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ nıan yí menian bʊ nga'n-mə. Ɔ kɔ tu Pıɛlı anyunnun. Yí nwan: “Satan, fi mín nwʊn ɛwa kɔ mʊa. Wɔ́ ajʊnlın'n tı man Nyanmıan ajʊnlın, nan kulo menian ajʊnlın yê ɛ le yí ɔ.”
34 M'ɔ yəlı sɔ'n, Zozi fɛlɛlı meninsʊnman'n nʊn yí menian'n-mə a, yí nwan: “Sʊanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʊ'n, ɔ fá yí nwʊn yí tɛɛ, ɔ fá yí kʊlʊwa'n ɔ tʊ́ yí kɔmın sʊ, nán ɔ'a si mín sʊ.
35 Sʊanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʊnndɛ yí ngʊan'n, ɔ 'minlin yí ngʊan sɔ'n. Nan m'ɔ kɔ minlin yí ngʊan'n wɔ Ɛjəlɛkpa'n nʊn mín dunman nun'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ 'nyan ngʊan.
36 Sɛ sʊanlan kʊn nyan eyuadı nın anun ninnge'n kʊalaa nán ɔ minlin yí ngʊan nın an, anın nzukɛ nvasʊɛ dıɛ yê ɔ 'nyan yí sʊ ɔ?
37 Nzu like dıɛ bɔbɔ yê kulo sʊanlan kʊala kɛ ɔ fa kaci yí ngʊan nın ɔ?
38 Ajulisʊ ɛtɛfʊɛ menian ɛhı-mə mə bɛ nzulo man Nyanmıan'n, bɛ́ afian, wɔ́ mə ɛ kɔ sa mín nʊn mín ɛjəlɛ nın anwʊn nyian'n, *Mân Baa'n kʊsʊ, mɛlɛ m'ɔ nʊn yí nyanmıansʊ anwʊntıɛ mmɔfʊɛ'n-mə 'ba sa bɛ ba Nyanmıan anunminnyanmʊn nın anun'n, wɔ́ nwʊn 'ba yɔ yí nyian.”

9

1 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ, ɛmə mə b'a yia ɛwa'n, ɛmə kʊalaa ngɔ yue man wu. Mmie-mə 'ba nwun kɛ Nyanmıan Kpili lɛ di belemgbin tunmin sʊ.”

Zozi anwʊn ɛkacie'n
(Matie 17.1-13, Luku 9.28-36)

2 Ɛhı anzin cıan nsian, Zozi kɔ fa Pıɛlı nʊn Zʊakı nʊn Zʊan. Ɔ
nʊn bɛ́ menian nsan nın ala bɛ kɔ tı bɛ́ nwʊn bʊka kanngan-
laun kʊn asʊ. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kaci bɛ́ nyınsʊ.
3 Yí taladıɛ'n kɔ yɔ fufue hyıɛın hyıɛın kpa. Yí hyıɛın sɔ'n, asıɛ
ɛhı asʊ sʊanlan fíí ngʊala man like fíí kpʊ maan ɔ yɔ fufue dede
ɔ ju yí ɔ.
4 Zozi menian nsan'n 'nıan an, bɛ kɔ nwun *Eli nʊn *Moyizı
kɛ bɛ nʊn Zozi lɛ jʊjɔ.
5 Pıɛlı kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "*Labi, ɔ tı kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Yɛ
'bɔ *tantı nsan, wó dıɛ kʊn, Moyizı dıɛ kʊn yê Eli kʊsʊ dıɛ kʊn."
6 Esulo kɔ han bɛ́, Pıɛlı nnwun man ɛjɔlɛ m'ɔ kan ɔ.
7 Bɛ jijin ɛbɛlɛ ala, bɔlɛ́ kʊn fi nyanmıansʊ kɔ a kɔ hala Eli nʊn
Moyizı nʊn Zozi asʊ. Bɔlɛ́ nın anun, anıɛ kʊn kɔ te. Anıɛ sɔ'n
nwan: "Sʊanlan ɛhı tı mín ehulo Baa, ɛmɔ tíe yí!"
8 Zozi menian'n-mɔ tılı anıɛ sɔ nın ala, bɛ kɔ tʊtʊ bɛ́ nyın, bɛ
ngɔ nwun sʊanlan fíí kʊ́n, Zozi angʊnmın cein yê ɔ nʊn bɛ́ wɔ
ɛbɛlɛ ɔ.
9 Nan mɔ bɛ fi bʊka nın asʊ bɛ 'ju'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ
kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʊanlan fíí, dede ɔ jú cıan mɔ *Mân Baa'n
fi ewue nun ɔ kɔ tinnge'n.
10 Bɛ falı m'ɔ hanlın helelı bɛ́ nın asʊ, nan kʊsʊ bɛ lɛ bisa bisa
bɛ́ nwʊn bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge'n, yí bʊ y'ɔ le
benin?"
11 M'ɔ yɔlı sɔ'n, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: "Nzukɛ ati yê mala nın asʊ
mgbain'n-mɔ nwan Eli yê ɔ 'di mʊa ba'n?"
12 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Eli 'di mʊa ba ɔ sesie ninnge'n-mɔ
biekun. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ b'a hɛlɛ yí kɛ, Mân Baa'n 'ba nwun
amannınhunlun kpa, ɛsɛ bɛ 'kpɔ yí'n?
13 Afı, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ Eli a a dada angʊnmın. Nan
menian'n-mɔ helelı yí yalɛ kɛ bɛ́ kunnun kulo. Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n
hanlın yí nwʊn ɛjɔlɛ nın anın."

Zozi 'ba man sʊanlan kʊn m'ɔ kpɛ nın anwʊn sa
(Matie 17.14-21, Luku 9.37-43a)

14 Zozi nʊn Pıɛlı nʊn Zʊan nʊn Zʊakı fi bʊka nın asʊ bɛ kɔ ju.
Mɔ bɛ walı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju Zozi menian ɛhınlın-mɔ
anwʊn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ nwun meninsʊnman bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ. Mala
nın asʊ mgbain'n-mɔ wɔ bɛ́ nun. Bɛ kɔ fa akpʊlʊwa esue bɛ kɔ
tʊa Zozi menian'n-mɔ.
15 Zozi kɔ li meninsʊnman'n nvu nun. Kɛ bɛ nwunlin yí nın
ala, bɛ kɔ tutu ɛnwanndie bɛ kɔ hɔ yí atın ɛkpa.
16 Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: "Nzu anwʊn yê ɛmɔ nʊn
bɛ́ lɛ su akpʊlʊwa'n?"
17 M'ɔ bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, meninsʊnman nın anun sʊanlan
kʊn kɔ bua Zozi kɛ: "Yɛ́ Mın, m'an fa mín wa belenzua'n m'an
bɛlɛ wó. Ɔ sanlın kɛ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun. Ɔ man ɔ ngʊala man
jʊjɔ.

18 Lıka biala mɔ wawɛ'n kɔ tɔ yí sʊ'n, ɔ fin yí ası. Ɔ man ɔ cuin
ngɛsɛlɛ, ɔ kʊan yí je'n, ɔ san yí ketee. M'an sɛlɛ wɔ́ menian'n-mɔ
kɛ bɛ tú wawɛ ɛtɛ sɔ'n. Nan b'a mantan yí dede b'a ngʊala man
yí tu."
19 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ menian ɛhı-mɔ, ɛmɔ le man
dedi. Mın nʊn ɛmɔ yɛ tánlan dede ɔ hɔ́ jú mɛlɛ benin? N zʊ́ ɛmɔ
dede ɔ jú tɛmʊn benin? Bɛ fá batʊnman'n bɛ bɛ́lɛ mín."
20 Bɛ kɔ fa batʊnman'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Kɛmɔ batʊnman'n
nwunlin yí nın ala, wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ wɔ yí nun'n kɔ wʊsʊ yí sɛlɛ
kpa. Batʊnman'n kɔ tɔ ası ɔ kɔ kunndo, yí nʊan ngɛsɛlɛ fʊkʊʊ.
21 Zozi kɔ bisa batʊnman nın ası'n kɛ: "Ɔ mantanlın yí ɛyɔlɛ'n
yí cıan nyɛ ahı?"
Yí sı nwan: "Ɔ bɔlı yí bʊ yí mmatʊnman nun.
22 Cıan bie a, wawɛ'n man ɔ tɔ sîn nun. Bie kʊsʊ a, ɔ tʊ yí asue
nun kɛ ɔ 'kun yí. Nan sɛ ɛ kʊala yɛ́ bʊka a, anın nwun yɛ́ nwʊn
anwunnvoe nán bʊka yɛ́."
23 Zozi kɔ se yí kɛ: "Ɛ lɛ kan kele mín kɛ: 'Sɛ ɛ kʊala a!' Nwun
yí kɛ sʊanlan biala m'ɔ de Nyanmıan di'n, ɔ kʊala like biala yɔ."
24 Ɛbɛlɛ ala, batʊnman nın ası'n kɔ tıan nun, yí nwan: "Mın
de mın di, kʊsʊ bʊka mín nán mín dedi'n tı kaan sʊa!"
25 Meninsʊnman'n kɔ nwanndi kɔ hɔ Zozi nʊn batʊnman nın
anwʊn ɛlɔ. Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ ɔ kɔ hele
wawɛ ɛtɛ'n, yí nwan: "Wawɛ ɛtɛ, wɔ́ mɔ a munndun batʊnman
ɛhı anʊan'n ɛsɛ a ti yí nzʊ'n, mıın kan mın kele wɔ́ kɛ ɛ fi yí nun
tú, ɛsɛ n'ɛ wʊlʊ yí nun kʊ́n lé!"
26 Wawɛ ɛtɛ'n kɔ wʊsʊ batʊnman'n sɛlɛ kpa. Ɔ kɔ tɛtıan ɔ fi yí
nun kɔ tu. Batʊnman'n tı kɛ ɔ'a wu. Ɔ man bɛ́ dɔʊn mɔ anın bɛ
wɔ ɛbɛlɛ'n nwan: "Batʊnman nın a wu! Batʊnman nın a wu!"
27 Mɔ bɛ 'kıkan ɛhı'n, Zozi kɔ sɔ batʊnman nın asa ɔ kɔ jasʊ yí
kɔ jinlan.
28 Mɔ Zozi hɔlı awulo m'ɔ halı yí nʊn yí menian'n-mɔ
angʊnmın'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Nzukɛ ati yê y'a
ngʊala man wawɛ sɔ'n tu'n?"
29 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Wawɛ ɛtɛ sʊa, Nyanmıan ɛsɛlɛ yê bɛ fa
bɛ tu yí ɔ."

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʊn yí etinnge nın asʊ biekun
(Matie 17.22-23, Luku 9.43b-45)

30 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ. Bɛ 'kɔ'n, bɛ kɔ
kpɛ nun Galile mân nın anun. Afı Zozi ngulo man kɛ sʊanlan
fíí nwun lıka m'ɔ wɔ'n.
31 Ɔ kɔ hehele yí menian'n-mɔ ninnge, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́
kɛ: "Bɛ 'ba hyı *Mân Baa'n bɛ man menian'n-mɔ kun yí. Nan sɛ
ɔ wu a, yí cıan nsan nın asʊ, ɔ 'tinnge."
32 Yí menian'n-mɔ ngɔ tı man ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlın nın abʊ.
Kʊsʊ afı bɛ sulo bɛ ngɔ bisa man yí kosuan.

Sʋanlan m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Matie 18.1-5, Luku 9.46-48)

33 Mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ juli Kapɛɛnawɔmʋn mɔ bɛ
wʋlʋlɪ awulo'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzu anwʋn akpʋlʋwa yê ɛmɔ
suli yí atɪn nɪn anun'n?”
34 M'ɔ bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ ngɔ buke bɛ́ nʋan. Afɪ mɔ bɛ
'ba'n, akpʋlʋwa kʋn tɔlɪ bɛ́ afian. Akpʋlʋwa sɔ nɪn anwʋn, anɪn
bɛ lɛ kpʋnndɛ sʋanlan m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa'n.
35 Ɛhɪ a, Zozi kɔ tanlan asɪ. Ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn
nnyuan'n ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Sɛ sʋanlan kʋn kulo kɛ ɔ di
ɛmɔ asʋ kpain an, anɪn ɔ káci ɛmɔ anun batʋnman nán ɔ sʋ́ ɛmɔ
kʋalaatin.”
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa batʋnman kaan kʋn kɔ a
bɛ́ afian ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí kɔ bɔ yí nwʋn. Yí nwan:
37 “Sʋanlan biala mɔ mín dunman nun, ɔ kɔ sɔ mmatʋnman
ɛhɪ-mɔ bie anun'n, anɪn mín muonun yê ɔ'a sɔ mín nun ɔ. Yê
sʋanlan m'ɔ kɔ sɔ mín nun'n, nán mín ngʋnmɪn yê ɔ'a sɔ mɪn
nun ɔ. Nan anɪn ɔ'a sɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín nɪn anun bie.”

M'ɔ mgbɔ man yɛ́'n, anɪn ɔ kulo yɛ́
(Luku 9.49-50)

38 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zʋan kɔ fa kɔ tʋ yí nyunnun kɛ:
“Kpain, y'a nwun sʋanlan kʋn, ɔ nnʋn man yɛ́ nun bie. Ɔ fa wɔ́
dunman'n ɔ tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Yí ti, y'a totua yí.”
39 Mɔ Zʋan anʋan tɔlɪ'n, Zozi nwan: “Nán bɛ totua yí. Ɔ
sanlɪn kɛ sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ fa mín dunman'n ɔ yɔ
asinbɛnwʋn ninnge, nán afɪ ɔ'a han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a tia mín.
40 Afɪ sʋanlan m'ɔ mgbɔ man yɛ́'n, anɪn ɔ kulo yɛ́.
41 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala mɔ
mín dunman nun, ɔ kɔ man ɛmɔ nzue nganlannzan kʋn kɔ
nʋn'n, ɔ 'nyan yí nwʋn ahatua.

Bɛ́ mɔ bɛ tʋnndʋn Zozi menian'n-mɔ nun aja nun'n
(Matie 18.6-9, Luku 17.1-2)

42 “Mmatʋnman nganngan ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ de mín bɛ di'n,
sʋanlan m'ɔ kɔ tʋnndʋn bɛ́ nun kʋn aja nun maan ɔ kɔ tɔ ɛtɛ
nɪn anun'n, ɔ tɪ kpa kɛ bɛ fa ɛbʋɛ kpili kʋn bɛ tʋ yí kɔmɪn bɛ tʋ
yí jenvie nɪn anun.
43 Sɛ wɔ́ sa yê ɔ lɛ jɪjɪ wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn kpɛ
tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ sa kʋn nán ɛ nyan ngʋan an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ le
wɔ́ sa nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n. [
44 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ
sîn'n kʋsʋ nnun man lé.]
45 Sɛ wɔ́ ja yê ɔ lɛ jɪjɪ wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn kpɛ
tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ ja kʋn nán ɛ nyan ngʋan an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa
wɔ́ ja nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n. [

46 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ
sîn'n kʋsʋ nnun man lé.]
47 Sɛ wɔ́ nyɪn yê ɔ lɛ jɪjɪ wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn
tu tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ nyɪn kʋn nán ɛ nyan Nyanmɪan Belemgbin
Mân nɪn anun ɛlɔ ngʋan nɪn an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ nyɪn
nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n.
48 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ
sîn'n kʋsʋ nnun man lé.
49 Afɪ kɛ bɛ wula ninnge'n-mɔ njɪn nán b'a nzɛcɪ man'n, bɛ 'fa
sîn'n kʋsʋ bɛ tɪ sʋanlan biala anwʋn.
50 Njɪn'n tɪ like kpa. Nan sɛ ɔ yɔ talé a, anɪn bɛ 'yɔ sɛ nán ɔ a yɔ
fɛ biekun? Ɛmɔ mán njɪn tánlan ɛmɔ anun, ɛsɛ ɛmɔ nʋn ɛhɪnlɪn-
mɔ tánlan anzʋnunjɔ nun."

10

Eyila nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.1-12, Luku 16.18)

1 Ɛhɪ, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ fi Kapɛɛnawɔmʋn kulo
nɪn asʋ ɛbɛlɛ bɛ́ nʋan y'ɔ le Zude mân nɪn anun, asue Zuludɪn
nɪn anzin ɛlɔ. Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, meninsʋnman'n kɔ a kɔ yia
bɛ́ nwʋn biekun. Kɛ Zozi yɔ yí titi'n, ɔ kɔ hehele bɛ́ Nyanmɪan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
2 Anɪn Falisifʋɛ mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Kɛmɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ Zozi
bɛ nɪan'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Kpain, asʋ yɛ́ mala'n man atɪn kɛ
belenzua kʋn yíla yí yɪ ɔ?"
3 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kʋsʋ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Mala
benin yê *Moyizɪ falɪ manlɪn ɛmɔ ɔ?"
4 Bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Moyizɪ a man atɪn kɛ belenzua'n hɛ́lɛ
eyila kalata mán yí yɪ nán ɔ yíla yí."
5 Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ ati anun ɛtɛ nɪn ati yê
Moyizɪ falɪ mala sɔ'n manlɪn ɛmɔ ɔ.
6 Nan mɔ Nyanmɪan bɔlɪ mân'n, kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan'n: *Ɔ bɔlɪ
belenzua nʋn balasua.*
7 *Ɛhɪ ati, belenzua'n fi yí sɪ nʋn yí nin abʋ anwʋn 'ba jasʋ. Ɔ 'fa
yí nwʋn bɔ yí yɪ,*
8 *nán bɛ́ munnyuan'n bɛ yɔ sʋanlan munmuan kʋn.* Ɛmɔ nwún
yí kɛ bɛ tɪ man menian nnyuan, nan bɛ tɪ sʋanlan kʋn.
9 Yí sɔ ati, like mɔ Nyanmɪan kɔ han kɔ bɔ nun'n, sʋanlan n'ɔ
tɪ nun."
10 Mɔ bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ hɔlɪ awulo'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí
kosuan ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn.
11 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ sʋanlan kʋn yila yí yɪ nán ɔ
kɔ ja balasua fʋfɔlɛ a, anɪn ɔ'a tʋn ajaa wɔ daba nɪn anwʋn.
12 Sɛ balasua kʋn kʋsʋ yila yí hun nán ɔ kɔ ja belenzua fʋfɔlɛ
a, anɪn ɔ'a tʋn ajaa."

Zozi nʋn mmatʋnman nganngan'n-mɔ
(Matie 19.13-15, Luku 18.15-17)

13 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, menian mmie-mɔ falı mmatʋnman bɛlɛlı yí kɛ ɔ yéyila bé sʋ. Nan mɔ bɛ 'fa bé bɛ bɛlɛ Zozi'n, yí menian'n-mɔ kɔ totua bé atın.

14 Mɔ Zozi nwunlin bé nyɔlıɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛ ɛya. Ɔ kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Ɛmɔ yáci mmatʋnman'n-mɔ maan bɛ bála mín nwʋn, nan nán bɛ totua bé atın. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Belemgbin Mân'n, ɔ tı bé mɔ bɛ tı kɛ mmatʋnman ɛhı-mɔ'n dıɛ.

15 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, sʋanlan mɔ ɔ'a nzɔ man Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun kɛ batʋnman sɔ nun'n, sʋanlan sɔ'n ngɔ man Nyanmıan lıka ɛlɔ lé."

16 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ sɔ mmatʋnman'n-mɔ kɔ mantan yí nwʋn. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fofua bé sʋ ɔ kɔ yeyila bé.

Esikafʋɛ kʋn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.16-30, Luku 18.18-30)

17 Mɔ Zozi yɔlı sɔ yuelı mɔ ɔ 'ba tu yí bʋ'n, sʋanlan kʋn tutuli ɛnwanndie ɔ walı kʋtʋlı yí nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Ngehelefʋɛ kpa, nzukɛ yê n yó nán m'an nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ nın ɔ?"

18 M'ɔ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛ fɛlɛ mín ngehelefʋɛ kpa ɔ? Sʋanlan fíí tı man kpa sannan Nyanmıan Kpili angʋnmın cein.

19 Ɛ sı mala'n-mɔ: *N'ɛ di awue, n'ɛ tʋn ajaa, n'ɛ wua like, n'ɛ di ato adanzıɛ, n'ɛ di ndunlunmun, man wó nyın só wó sı nʋn wó nin.*"

20 Bian'n bualı yí kɛ: "Ɛhı kʋalaa m mantanlın sʋ elie mín mmatʋnman nun angʋnmın. N vʋnndʋnlın man bie fíí."

21 Zozi kɔ nıan bian'n ɔ kɔ li yí nwʋn fɛ. Yí nwan: "Ɔ a ha wó like kʋn. Kɔ nán tɔnın wó nwʋn ninnge'n-mɔ kʋalaatin, nán fa yí esika'n man ehianfʋɛ'n-mɔ. Ɛ 'ba nyan wó nwʋn Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun. Ɛ yɔ sɔ yue a, bala, nán afı si mín sʋ."

22 Mɔ bian'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí ti anun kɔ sɛcı yí kpa. Ɔ kɔ li yalɛ kɔ hɔ, afı ɔ tı esikafʋɛ kpili kpa.

23 Zozi kpɛlı yí nyın ɔ nıanlın yí menian'n-mɔ mɔ b'a yia yí nwʋn ɛbɛlɛ nın an, yí nwan: "Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛwʋlʋɛ'n, ɔ yɔ sı man esikafʋɛ'n-mɔ!"

24 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin yí menian'n-mɔ anwʋn kpa. Ɔ kɔ se bé biekun kɛ: "Mín mma-mɔ, Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛwʋlʋɛ'n yɔ sı!

25 Ɔ yɔ sı man naan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí sʋamo'n kɛ ɔ wúlʋ dɔlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ yɔ sı kpa man esikafʋɛ kʋn kɛ ɔ wúlʋ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun."

26 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlın'n sinlin yí menian'n-mɔ anwʋn
kpa biekun. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: “Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nwan
yê ɔ 'nyan yí ti ɔ?”
27 Zozi nıanlın bɛ́ dede a, yí nwan: “Ɛhı yɔ sı man kulo
menian'n-mɔ, nan ɔ nyɔ sı mman man Nyanmıan. Nyanmıan
dıɛ, like fíí nza man yí yɔ.”
28 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: “Nwun yí kɛ y'a yaci yɛ́ ninnge'n-mɔ
kʋalaa y'a si wɔ́ sʋ.”
29 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Mıın kan yí
ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan mɔ mín dunman nun ɔ nʋn
Ɛjɔlɛkpa'n dunman nun ɔ kɔ yaci yí awulo, yí nianman'n-mɔ,
yí nin nʋn yí sı, yí mma, anaan yí asıɛ'n-mɔ,
30 ɔ 'nyan awulo, anianman, nian, sıɛ, mma, asıɛ, ɔ nʋn
amannınhunlun mɛlɛ ɛhı anun, ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun,
ɔ 'nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
31 Alimʋa mma'n-mɔ dɔʋn 'ba li sian, yê sian mma'n-mɔ kʋsʋ
dɔʋn 'ba li mʋa.”

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nın asʋ biekun
(Matie 19.17-19, Luku 18.31-34)

32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelın'n, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ
fa Zoluzalɛmʋn atın'n. Zozi li bɛ́ nyunnun. Yí menian'n-mɔ
akunnun tıtı bɛ́. Bɛ́ mɔ bɛ si bɛ́ sʋ'n kʋsʋ sulo. Zozi kɔ fɛlɛ yí
menian bulu nʋn nnyuan nın ahanmıan biekun. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ
'ba tʋ yí'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́.
33 Yí nwan “Ɛmɔ tíe, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn! Yɛ kɔ yɛ ju ɛlɔ a, bɛ
'ba hyı Mân Baa'n bɛ man Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ nʋn mala
nın asʋ mgbain'n-mɔ. Yí ehuan ati, bɛ 'ba bu yí fʋɔ. Bɛ 'ba fa yí
bɛ wula bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n-mɔ asa nun.
34 Bɛ́ kʋsʋ bɛ 'ba gʋlʋ yí nwʋn, bɛ tʋtʋ yí nyunnun ngɛsɛlɛ, bɛ
fin yí mgbele nán bɛ kun yí. Sɛ bɛ kun yí yue a, yí cıan nsan nın
asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge.”

Zʋakı nʋn Zʋan 'ba bisa Zozi like kʋn
(Matie 20.20-28, Luku 22.25-27)

35 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zebede amma Zʋakı nʋn Zʋan
kɔ kpunnge yí. Bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, yɛ kulo kɛ like'n mɔ yɛ lɛ ba
bisa wɔ́'n, ɛ yɔ́ man yɛ́”.
36 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzu like dıɛ yê ɛmɔ kulo kɛ n yɔ́ m mán
ɛmɔ ɔ?”
37 Bɛ́ nwan: “Mɛlɛ mɔ ɛ 'di wɔ́ belemgbin nın anunmin-
nyanmʋn nın anun'n, man yɛ́ nunhan kʋn tánlan wɔ́ fama sʋ
yê kʋn kʋsʋ tánlan wɔ́ bê sʋ.”
38 Bɛ hanlın sɔ a, Zozi nwan: “Ɛmɔ nzı man like'n mɔ ɛmɔ
lɛ bisa'n. Asʋ amannınhunlun kangɔ'n mɔ mın 'ba nʋn nun'n,
ɛmɔ kɔ hʋala nun nʋn? Anaan amannınhunlun ɛsɔnıan'n mɔ
bɛ 'ba sɔnın mín'n, ɛmɔ kɔ hʋala bie sɔnın?”
39 Bɛ́ nwan: “Yuo o, yɛ kʋala yí yɔ.”

Zozi nwan: “Ɔ tı ananhəlɛ kɛ kangə'n mə mın 'ba nʊn nun'n, ɛmə 'ba nʊn nun bie. Ɛsənıan'n mə bɛ 'ba sənın mín'n, bɛ 'ba sənın ɛmə bie.
40 Nan kʊsʊ m'ɔ tı mín fama sʊ anaan mín bê sʊ ɛtanlán'n, yí dıɛ nán mín yê mın man ɔ. Ɔ tı bɛ́ mə Nyanmıan a sesie a man bɛ́'n-mə dıɛ.”
41 Mə yí menian bulu'n tılı ɛjəlɛ'n mə Zʊakı nʊn Zʊan hanlın'n, bɛ kɔ fɛ bɛ́ nwʊn ɛya.
42 Ɛhı a, Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́ kʊalaatin ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmə sı kɛ mân nın anun mmelemgbin'n-mə kele bɛ́ menian'n-mə ahʊlʊwa. Mgbain'n-mə sisi menian'n-mə.
43 Nan ɛmə afian ɛwa dıɛ, ɔ tı man sɔ. Ɛmə afian, m'ɔ kulo kɛ ɔ kaci kpain'n, ɔ káci ɛmə akʊa.
44 Nunhan m'ɔ kulo kɛ ɔ di ɛmə anyunnun'n, ɔ yó ɛmə kanga.
45 Ɔ sanlın kɛ *Mân Baa'n muonun, ɔ'a mma man kɛ ɔ 'ba maan bɛ sʊ yí. Nan ɔ walı kɛ ɔ 'ba sʊ ɔ fa yí ngʊan'n ɔ de menian dəʊn ati.”

Zozi 'ba tike Baatime anyın'n
(Matie 20.29-34, Luku 18.35-43)

46 Ɛhı anzin, Zozi nʊn yí menian'n-mə kɔ hə kɔ ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Zoliko nın asʊ. Mɛlɛ mə Zozi nʊn yí menian'n-mə nʊn meninsʊnman'n fi kulo nın anun bɛ 'fite'n, anın Time awa Baatime m'ɔ tı anyınsinlinwafʊɛ'n tı atın nın anʊan ɛbɛlɛ. Ɔ sɛsɛlɛ esika.
47 M'ɔ tılı kɛ bɛ́ nwan Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, ɔ kɔ tıan nun kɛ: “Zozi, belemgbin *Davidi Awa, nwun mín nwʊn anwun-nvoe!”
48 Menian dəʊn kpa kɔ totua yí kɛ ɔ múan yí nʊan nın asʊ. Ɔ ngɔ tɛ bɛ́ sʊ. Ɔ kɔ tıan nun sɛlɛ kpa biekun kɛ: “Zozi, belemgbin Davidi Awa, nwun mín nwʊn anwunnvoe!”
49 Zozi kɔ jinlan. Yí nwan: “Bɛ fɛ́lɛ yí bɛ mán ɔ bála.”
Bɛ kɔ fɛlɛ anyınsinlinwafʊɛ'n, bɛ́ nwan: “Bɔ mɔndınlın, jasʊ nán ɔ lɛ fɛlɛ wó.”
50 Ɛhı a, Baatime kɔ gua taladıɛ'n m'ɔ fa fʊfɔ yí nwʊn nın ası. Ɔ kɔ hulu kɔ kpın ɔ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ.
51 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzu like dıɛ yê n yó m mán wó ɔ?”
Anyınsinlinwafʊɛ'n nwan: “*Labunin, man n nwún ası.”
52 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: “Kɔ, wó dedi nın a man wó nwʊn a sa.” Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ nwun ası. Ɔ kɔ si Zozi sʊ.

11

Zozi 'ba hə Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ
(Matie 21.1-11, Luku 19.28-40, Zʊan 12.12-19)

1 Zozi nʊn yí menian'n-mə kɔ a kɔ ju Bɛtıfaze nʊn Betanin afian. Kulo sɔ'n-mə mantan mantan Zoluzalɛmʊn. Mə bɛ juli *Olivʊ bʊka nın anwʊn ɛbɛlɛ'n, Zozi kɔ sʊan yí menian'n-mə anun nnyuan, yí nwan:

2 “Ɛmɔ hó kulo'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anyunnun ɛlɔ nɪn asʊ. Mɔ ɛmɔ
'fite kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ ala'n, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ afunlunmun
baa kʊn mɪnnda ɛbɛlɛ, sʊanlan fíí fʊlɪ tanlanlɪn man sʊ lé. Ɛmɔ
nyánnjɪ yí bɛ bɛ́lɛ mín.
3 Sɛ sʊanlan bie bisa ɛmɔ kɛ nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nyannjɪ yí a,
ɛmɔ sé yí kɛ: ‘Yé Mɪn a mian yí nwʊn, nan ɔ ngɔ hye man, ɔ 'ba
fa sa ba.’ ”
4 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n yê yí menian nnyuan'n hɔlɪ ɔ. Bɛ 'kɔ a
ju a, afunlunmun baa'n mɪnnda anʊan kʊn anun, gua nɪn asʊ.
Bɛ kɔ nyannjɪ yí.
5 Bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ́ mmie-mɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ lɛ yɔ
nzu? Nzu ati yê ɛmɔ lɛ nyannjɪ afunlunmun baa'n?”
6 Bɛ bualɪ bɛ́ kɛ Zozi hanlɪn helelɪ bɛ́'n, yê menian sɔ'n-mɔ
yacili bɛ́ maan bɛ falɪ bɛ hɔlɪ ɔ.
7 Bɛ kɔ fa afunlunmun baa'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi, bɛ kɔ fa bɛ́
taladɪɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua naan nɪn asʊ. Zozi kɔ fʊ kɔ tanlanlɪn sʊ.
8 Menian dɔʊn kɔ sɪsɛ bɛ́ ɛtanlan'n-mɔ atɪn nɪn anun. Mmie-
mɔ kʊsʊ kɔ kpɪkpɛ aye malɛ bɛ kɔ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun.
9 Bɛ́ mɔ bɛ li Zozi anyunnun'n ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ li yí nzin'n, bɛ
lɛ tɪan bɛ kan kɛ: “Hozanna! *Nyila hán sʊanlan ɛhɪ m'ɔ lɛ ba wɔ
yɛ́ Mɪn dunman nun'n!*
10 Nyila hán belemgbin'n m'ɔ lɛ ba sesie yɛ́ sɪ Davidi belemg-
bin mân'n. Hozanna! Nyila hán yɛ́ Mɪn m'ɔ wɔ anwunno
anwunno ɛlɔ'n!”
11 Zozi kɔ ju Zoluzalɛmʊn. Ɔ kɔ wʊlʊ Nyanmɪan sua nɪn
anun. Ɔ kɔ nɛnɪan ɛbɛlɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa kɔ yue. Ɔ nʊn yí
menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ kɔ hɔ Betanin. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn
alíɛ lɛ yɔ.

Zozi 'ba bɔ figi baka kʊn sasan
(Matie 21.18-19)

12 Bɛ lalɪ alíɛ hɪnlɪn mɔ bɛ fi Betanin bɛ 'kɔ'n, ɛhɔɛ kɔ hun Zozi.
13 Ɔ kɔ nwun *figi baka kʊn mʊa ɛlɔ. Nyâ wɔ sʊ. Zozi kɔ hɔ
yí bʊ ɔ 'kɔ a nɪan sɛ ɔ kɔ nyan figi bie kɔ li a. Ɔ 'kɔ ju a, like fíí
nnʊn man sʊ, nyâ ngʊnmɪn, ɔ sanlɪn kɛ ɔ juli man figi nɪn esúe
tɛmʊn.
14 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Wɔ́ baka ɛhɪ, ɔ fi ɛnɛ
m'ɔ kɔ'n, sʊanlan fíí ngɔ li wɔ́ sʊ baa kʊ́n lé!” M'ɔ hanlɪn sɔ'n, yí
menian'n-mɔ kɔ tɪ.

Zozi 'ba fʊan bɛ́ mɔ bɛ di gua

Nyanmɪan awulo nɪn anun'n
(Matie 21.12-17, Luku 19.45-48, Zʊan 2.13-22)

15 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi Betanin bɛ kɔ a Zoluzalɛmʊn.
Zozi kɔ wʊlʊ Nyanmɪan awulo nɪn anun. Ɔ kɔ fʊan bɛ́ kʊalaa
mɔ bɛ di gua awulo nɪn anun'n. Ɔ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kaci esika'n

tɔbɪlɪ'n-mɔ kɔ gua. Bɛ́ mɔ bɛ lɛ tɔnɪn mɔlɔnʋnman'n-mɔ, ɔ kɔ han bɛ́ bia'n mɔ kɔ gua.
16 Ɔ'a mman man sʋanlan fíí atɪn ɔ'a nzʋa man ninnge ɔ'a nzɪn man Nyanmɪan awulo nɪn anun.
17 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ hehele menian'n-mɔ ninnge. Yí nwan: "Asʋ b'a ngɛlɛ man yí kɛ Nyanmɪan nwan: *Bɛ 'ba fɛlɛ mín awulo'n mân mân kʋalaa mmʋtʋɛ awulo* ɔ? Nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ a fa a kaci ɛmɔ *awue awulo'n*?"
18 Mɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ ngɔ yɔ bɛ́ fɛ fíí. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ kpʋnndɛ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʋ nán bɛ cɪ yí bɛ kun yí. Nan kʋsʋ bɛ sulo yí, ɔ sanlɪn kɛ yí like'n m'ɔ kele'n yɔ menian'n-mɔ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n kʋalaa fɛ sʋnman.
19 Mɔ alíɛ'n yɔlɪ'n, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fi Zoluzalɛmʋn kulo nɪn anun bɛ kɔ fite.

Figi baka'n mɔ Zozi bɔlɪ yí

sasan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 21.20-22)
20 Alíɛ hɪnlɪn mɔ bɛ 'sɪn'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ nwun figi baka'n. Ɔ fi yí anwunno ɔ'a yʋɪ dede ɔ'a ju yí bʋ asɪ.
21 Ɛbɛlɛ ala, Pɪɛlɪ kɔ kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlɪn'n. Nán ɔ'a se yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, nɪan kɛ figi baka'n mɔ ɛ bɔlɪ yí sasan nɪn a yue yʋɪ ɔ."
22 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zozi kɔ se bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ lé Nyanmɪan bɛ lí.
23 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ sʋanlan kʋn nzu man akpʋlʋwa wɔ yí ahʋnlɪn nɪn anun, nan ɔ de di kɛ m'ɔ lɛ kan'n 'yɔ sɔ man yí a, sɛ ɔ se bʋka ɛhɪ kɛ: 'Bʋka, fi ɛwa tutu kɔ tɔ jenvie nɪn anun' an, bʋka'n 'tutu kɔ tɔ nun.
24 Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ Nyanmɪan ɛlɔ'n, ɛmɔ lé lí kɛ ɛmɔ asa a han yí. Afɪ ɔ 'fa man ɛmɔ.
25 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ jin bɛ lɛ yɔ asɔnɪn'n, sɛ sʋanlan bie anwʋn ɛjɔlɛ wɔ ɛmɔ akunnun an, ɛmɔ fá yí nwʋn sa bɛ hyé yí. Nán Nyanmɪan a fa ɛmɔ anwʋn sa dɪɛ nɪn a hye ɛmɔ. [
26 Nan sɛ ɛmɔ a nva man yí nwʋn sa b'a nje man yí a, ɛmɔ Asɪ'n kʋsʋ m'ɔ wɔ anwunno'n nva man ɛmɔ dɪɛ'n nje man ɛmɔ."]

Zozi tunmin'n m'ɔ le yí'n
(Matie 21.23-27, Luku 20.1-8)
27 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ biekun. Mɛlɛ mɔ anɪn ɔ lɛ kpanza Nyanmɪan awulo nɪn anun'n, Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ, nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ, nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ.

28 Bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Tunmin benin yê ɛ le yí ɛ yɔ ninnge sʋa mɔ ɔ? Nwan sʋanlan dɪɛ yê ɔ manlɪn wó atɪn kɛ ɛ yó ɔ?”
29 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mɪn 'ba bisa ɛmɔ kosuan kʋn. Sɛ ɛmɔ tu yí nʋan an, sʋanlan'n m'ɔ manlɪn mín atɪn maan mɪn yɔ ninnge'n-mɔ'n, mɪn 'kan mɪn kele ɛmɔ.
30 Ɛsɔnɪan'n mɔ Zʋan sɔnɪn menian'n-mɔ'n, ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ anaan ɔ fi kulo menian'n-mɔ ɛlɔ ɔ? Ɛmɔ búa mín bie.”
31 Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: “Sɛ yɛ bua yí kɛ: ‘Nyanmɪan yê ɔ sʋanlɪn yí’ a, ɔ 'ba bisa yɛ́ kɛ: ‘Anɪn nzukɛ ati yê ɛmɔ a nne man yí ɛjɔlɛ'n b'a nni man'n?’
32 Sɛ yɛ kan kɛ: ‘Menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlɪn yí’ a, ...” (Bɛ sulo bagua'n, afɪ menian'n-mɔ kʋalaa de tʋ nun kɛ Zʋan tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ sakpa.)
33 Ɛhɪ a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: “Yɛ nzɪ man.”

Zozi kʋsʋ kɔ se bɛ́ kɛ: “Mín kʋsʋ mɪn ngele man ɛmɔ sʋanlan'n m'ɔ man mín atɪn maan mɪn yɔ mín ninnge sɔ'n-mɔ'n.”

12

Divɪn ebo nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 21.33-46, Luku 20.9-19)

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ han ɛjɔlɛ ɔ kɔ bu yí anyɪnndala nun ɔ kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛhɪ bian kʋn kɔ sʋn yí divɪn ebo. Ɔ kɔ hyɪ yí nwʋn. Ɔ kɔ fun kunman kʋn m'ɔ hyuhyuin yí nzan'n gua nun ɔ. Ɔ kɔ si sua hyilili kʋn sʋ. Sua sɔ'n tɪ kannganlaun. Bɛ fʋ sʋ bɛ sisa ebo'n. ɔ kɔ fa ebo'n kɔ wula kpafʋ-mɔ asa nun. Yê ɔ hɔlɪ yí atɪn ɔ.
2 Mɔ divɪn nɪn ɛtɪɛ'n tɛmʋn juli'n, bian'n sɔ'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ anun kʋn kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ kɛ ɔ hó lé yí dɪɛ'n bɛ́lɛ yí.
3 Kpafʋ'n-mɔ kɔ hyɪ akʋa'n bɛ kɔ bʋ yí dede bɛ kɔ hɪhan yí nun ɔ kɔ fa yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.
4 Bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Bɛ kɔ hyɪ yí kʋsʋ bɛ kɔ tʋtʋ yí ti nɪn anun kɔtɔlɛ. Bɛ kɔ kpɪkpɛ yí nzʋba, bɛ kɔ hɪhan yí nun.
5 Yí kpê nsan nɪn asʋ, bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Nan yí dɪɛ, bɛ kɔ hun yí. Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ dɔʋn bɛ́ nwʋn ɛlɔ biekun. Bɛ kɔ hyɪ mmie-mɔ bɛ kɔ bʋ bɛ́, bɛ kɔ hun mmie-mɔ kʋsʋ.
6 “Sʋanlan mɔ ɔ'a ha bian nɪn asa nun'n y'ɔ le yí wa baa belenzua kʋnmgba cein'n. Kasian'n, ɔ kɔ sʋan baa sɔ'n m'ɔ tɪ yí ehulo baa'n. Yí nwan: ‘Kɛmɔ ɔ tɪ mín kunnun baa'n, mɪn de mɪn di kɛ bɛ 'ba man yí anyɪnnzɔ.’
7 “Nan mɛlɛ mɔ bɛ́ nyɪn bɔlɪ bian nɪn awa'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: ‘Bɛ nían, yí koliaja'n yê ɔ lɛ ba nɪn ɔ. Bɛ mán yɛ hún yí, anɪn yí ajâ nɪn a yɔ yɛ́ dɪɛ.’

8 “Ɛhı a, bɛ kɔ sɔ yí bɛ kɔ hun yí. Bɛ kɔ yı yí fuin nın ebo nın asʊ.”
9 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Sʊanlan'n m'ɔ le ebo'n, anın nzu yê ɔ 'yɔ ɔ? Sɛ ɔ ba a, ɔ 'kun kpafʊ'n-mɔ ɔ fa yí ebo'n ɔ wula menian nvʊfɔlɛ asa nun.
10 Asʊ ɛmɔ kınngalı man ɛjɔlɛ ɛhı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun lé ɔ? B'a hɛlɛ yí nun kɛ:
Ɛbʊɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua nın a ju a tʊ'n,
yí yê ɔ'a kaci ayialıɛ nın asʊ ɛbʊɛ'n
m'ɔ le sua nın anun nın ɔ.
11 *Ɛ 'nwun like mɔ yɛ́ Mın a yɔ'n,*
ɔ yɔ ɛnyınmın wɔ yɛ́ nyınsʊ.”
12 Zufʊ mgbain'n-mɔ kɔ nwun yí kɛ bɛ́ ti yê Zozi a bu yí anyınndala sɔ nın ɔ. Ɛhı ati, bɛ kpʊnndɛlı atın mɔ bɛ 'sın sʊ bɛ cı yí. Nan kʊsʊ meninsʊnman'n dunman nun, bɛ sulo. Bɛ kɔ yaci yí bɛ kɔ hɔ.

Sezaa ajule'n
(Matie 22.15-22, Luku 20.20-26)

13 Bɛ kɔ sʊan *Falisifʊɛ'n mmie-mɔ nʊn belemgbin Elɔdı menian'n mmie-mɔ Zozi anwʊn ɛbɛlɛ kɛ bɛ hɔ́ tétie yí nʊan nun.
14 Bɛ walı tʊlı yí a, bɛ́ nwan: “Kpain, yɛ sı kɛ wɔ́ dıɛ, ɛ kan ananhɔlɛ. Menian'n-mɔ ajʊnlın mɔ bɛ kɔ fa'n, ɛ nzulo man yí nzin. Afı ɛ nnıan man sʊanlan nyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ. Like mɔ Nyanmıan kulo kɛ sʊanlan yɔ́'n, ɛ kele yí ananhɔlɛ. Asʊ yɛ́ mala'n kele kɛ yɛ túa ajule yɛ mán Lɔmʊn belemgbin *Sezaa ɔ? Sɛ yɛ túa a, kan. Sɛ nán yɛ tua kʊsʊ a, kan.”
15 Nan Zozi nwunlin bɛ́ ajʊnlın'n mɔ b'a fa'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ tetie mín nʊan nun ɔ? Ɛmɔ fá bɛ́ esika'n kʊn bɛ mán n nían.”
16 Bɛ kɔ fa kʊn bɛ kɔ bɛlɛ yí. Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nwan nvoninnin dıɛ ɔ nʊn dunman benin yê ɔ wɔ esika nın asʊ ɔ?”
Bɛ́ nwan: “Belemgbin Sezaa ɔ.”
17 Zozi nwan: “M'ɔ tı Sezaa dıɛ'n, ɛmɔ fá man yí, yê m'ɔ tı Nyanmıan kʊsʊ dıɛ'n, ɛmɔ fá man yí.” Zozi mmua sɔ'n kɔ sin bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn.

Ewuetinnge nın anwʊn kosuan'n
(Matie 22.23-33, Luku 20.27-40)

18 Ɛhı anzin, *Sadusifʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwan sʊanlan wu a, ɔ fi ewue nun ɔ ndinnge man'n, bɛ́ mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bisa yí kosuan kʊn kɛ:
19 “Kpain, Moyizı a hɛlɛ a man yɛ́ kɛ: *Belenzua kʊn m'ɔ nʊn yí yı b'a nwʊ man baa fíí dede nán sɛ ɔ wu a, yí nianman'n fá yí yı'n. Ɔ nʊn yí bɛ wɔ́ mma maan bɛ lí m'ɔ wuli nın aja nun.*

20 Nan daba anın anianman mmelenzua nsʊ wɔ ɛbɛlɛ. Nunhan kpain'n jalı balasua kʊn. Ɔ nʊn yí b'a nwʊ man baa fíí dede ɔ wuli.
21 M'ɔ tɔtʊa yí'n, ɔ jalı balasua sɔ'n, ɔ nʊn yí b'a nwʊ man baa fíí dede ɔ wuli. Yí nsan nın asʊ'n, kɛ ɔ tı yí nın ala'n.
22 Bɛ le yí sɔ dede bɛ́ anianman nsʊ'n kʊalaa bɛ kɔ yue wu. Bɛ́ bie fíí nʊn balasua nın a nwʊ man baa. Balasua'n kʊsʊ kɔ wu.
23 Ewuetinnge cıan'n, mɔ menian'n-mɔ kʊalaa 'ba tinnge'n, bɛ́ anianman nsʊ'n, nunhan benin yê ɔ 'ja balasua'n biekun ɔ? Afı bɛ́ anianman nsʊ'n kʊalaa nunhan kʊn biala jalı balasua sɔ'n bie."
24 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Kɛmɔ ɛmɔ nzı man Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, ɔ nʊn Nyanmıan tunmin'n, yí ti yê ɔ man ɛmɔ a fʊn ɔ.
25 Ɔ sanlın kɛ ewuetinnge cıan'n, mmelenzua'n-mɔ ngɔ ja man mmala. Mmala'n-mɔ kʊsʊ ngɔ ja man mmian. Bɛ 'ba kaci kɛ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ.
26 M'ɔ tı ewuetinnge nın anwʊn ɛjɔlɛ'n, ɛjɔlɛ mɔ Moyizı hɛlɛlı'n, ɛmɔ kınngalı man yí lé ɔ? Kalata'n lɛ kele kɛ anın sîn'n lɛ sɔ baka kaan kʊn ati sʊ. Nyanmıan fɛlɛlı Moyizı a, yí nwan: *N dı Abalahamʊn Nyanmıan, Izakı Nyanmıan, ɛsɛ n dı Zvakɔbʊ kʊsʊ Nyanmıan*?
27 Ɛmɔ a fʊn bɔkɔɔ. Ɔ sanlın kɛ, Nyanmıan tı man ewue mma'n-mɔ Nyanmıan. Nan ɔ tı ngʊan mma'n-mɔ Nyanmıan."

Mala'n m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʊalaa'n
(Matie 22.34-40, Luku 10.25-28)

28 Mɛlɛ mɔ *Sadusifʊɛ'n-mɔ nʊn Zozi 'jʊjɔ'n, *mala nın asʊ kpain'n kʊn tılı bɛ́ ngan. Kɛmɔ ɔ nwunlin kɛ Zozi a bua Sadusifʊɛ'n-mɔ kpa'n, ɔ kɔ kpʊnnge yí nwʊn ɛlɔ, yí nwan: "Mala benin yê ɔ tı kpili tala mala'n-mɔ kʊalaa ɔ?"
29 Zozi kɔ bua yí kɛ: "Mala'n m'ɔ li mʊa'n y'ɔ le ɛhı: *Izalayɛ amma, bɛ tíe, yɛ́ Mın Nyanmıan angʊnmın yê ɔ tı Nyanmıan ɔ.*
30 *Fa wɔ́ ahʊnlın'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ ɛkala'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ ajʊnlın'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ anwʊnsɛlɛ'n kʊalaa kulo yɛ́ Mın Nyanmıan.*
31 M'ɔ tian yí nnyuan'n, y'ɔ le ɛhı: *Kulo wɔ́ manngʊn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʊn.* Mala fíí nnʊn man ɛbɛlɛ m'ɔ tala mala nnyuan ɛhı ɔ."
32 Mɔ Zozi hanlın ɛhı'n, mala nın asʊ kpain'n nwan: "Kpain, fɔ́ún, a han ananhɔlɛ! Nyanmıan tı kʊnmgba cein, bie fíí kón nnʊn man yí nzin.
33 Sɛ ɛ fa wɔ́ ahʊnlın'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ ajʊnlın'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ anwʊnsɛlɛ'n kʊalaa, ɛ kulo Nyanmıan, ɛ kulo wɔ́ manngʊn kɛ ɛ kulo wɔ́ muonun wɔ́ nwʊn nın an, ɔ tı kpa tala tɛɛ ɛyıɛ nʊn afɔlıɛ ngacile'n kʊalaatin."

34 Bian'n kɔ bua ɛjɔlɛ'n ngɛlɛ sʋ. Yí ti, Zozi hanlɪn helelɪ yí kɛ:
“A mantan Nyanmɪan Belemgbin Mân'n.” Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n,
sʋanlan fíí a mmisa man yí kosuan fíí kʋ́n.

Kilisi'n nʋn belemgbin Davidi
(Matie 22.41-46, Luku 20.41-44)

35 Anɪn Zozi wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ lɛ kekele
menian'n-mɔ ninnge. Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɔ yɔ sɛ mɔ *mala nɪn
asʋ mgbain'n-mɔ kʋalaa kan kɛ belemgbin Davidi awa y'ɔ le
*Kilisi'n?
36 Davidi muonun, mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wʋlʋlɪ yí nun'n, yí
nwan:
Ɛdannganman a han a hele mín Mɪn kɛ:
Tanlan mín fama sʋ,
nán mɪn 'ba fa wɔ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ
mɪn gua wɔ́ ja abʋ.
37 Davidi muonun fɛlɛlɪ yí Mɪn. Anɪn ɔ yɔ sɛ m'ɔ kʋala kɛ ɔ yɔ yí
wa'n?” Meninsʋnman'n le fɛ elie bɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi lɛ kan'n.

Zozi 'ba tu menian'n-mɔ fʋɔ

wɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ anwʋn
(Matie 23.1-12, Luku 20.45-47)

38 Zozi like ehehele nɪn anun, ɔ kɔ han kɔ hele
meninsʋnman'n kɛ: “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ mala nɪn
asʋ mgbain'n-mɔ anwʋn. Bɛ kulo taladɪɛ ndɪnndɪɪn ewula
nanndɪ menian'n-mɔ anun. Gua nɪn asʋ, bɛ kulo kɛ menian'n-
mɔ man bɛ́ anyɪnnzɔ. Bɛ 'bisa bɛ́ ahɪn an, bɛ kan kɛ: ‘Kpain,
ahɪn o!’
39 Sɛ menian yia nán bɛ 'didi tɔbɪlɪ'n-mɔ anwʋn an, menian
mgbili mgbili lɪka yê bɛ kpʋnndɛ ɔ. Bɛ kɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun
an, bia'n-mɔ m'ɔ jijin bɛ́ nyunnun'n, sʋ yê bɛ tanlan ɔ.
40 Bɛ kpʋkpʋ kunlannvʋɛ'n-mɔ anwʋn kpa bɔkɔɔ. Bɛ 'yɔ
asɔnɪn an, bɛ yɔ mmʋtʋɛ ndɪnndɪɪn bɛ kele bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tɪ
meninkpa. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n-mɔ anwʋn, ahatua mɔ bɛ 'ba nyan
yí'n, ɔ tɪ kpili sʋnman.”

Kunlannvʋɛ balasua nɪn acɛdɪɛ'n
(Luku 21.1-4)

41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ tanlan asɪ Nyanmɪan awulo
nɪn anun lɪka mɔ bɛ tʋ acɛdɪɛ'n. Kɛ meninsʋnman'n kpɪn tʋ
esika'n, Zozi tɪ ɛbɛlɛ yí nyɪn ta bɛ́. Esikafʋɛ nwala kpa kɔ gua
nun esika dɔʋn.
42 Kunlannvʋɛ balasua kʋn kɔ a, ɔ tɪ ehianfʋɛ kpa. Ɔ kɔ tʋ
babulu ngʋkʋn ngʋkʋn nnyuan alaka nɪn anun.
43 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian'n-mɔ. Yí nwan:
“Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, ehianfʋɛ kunlannvʋɛ
balasua ɛhɪ, ɔ'a tʋ esika dɔʋn ɔ'a tala bɛ́ kʋalaa mɔ b'a tʋ esika
alaka nɪn anun'n.

44 Ɔ sanlın kɛ, bɛ́ kʋalaatin, esika mɔ bɛ mianlın man yí
nwʋn'n yɛ̂ b'a fa b'a gua nun ɔ. Nan yí dıɛ, yí ehianfʋɛ esika
kaan m'ɔ le m'ɔ kɔ fa kɔ li alıɛ'n yɛ̂ ɔ'a fa ɔ'a tʋ alaka nın anun
nın ɔ."

13

Nyanmıan awulo nın ebubue nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 24.1-14, Luku 21.5-19)

1 Mɔ Zozi fi Nyanmıan awulo nın anun ɔ 'fite'n, yí
menian'n-mɔ anun kʋn nwan: "Kpain, nıan. Nyɔbʋɛ ɛhı-mɔ,
nyanmınsɛmʋn, bɛ nnwun man yí nwʋn sʋ. B'a fa b'a sisi
sua'n-mɔ nganlanman nganlanman sʋnman!"

2 Zozi kɔ se yí kɛ: "Ɛ nwun sua mgbili ɛhı-mɔ ɔ? Ɛbʋɛ baa kʋn
ngɔ tanlan man yí mangʋn asʋ. Bɛ 'kan yí kʋalaa bɛ gua ası
cıan bie."

Munnzue nʋn ahʋlʋwa'n
(Matie 24.3-14, Luku 21.7-19)

3 Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kɔ fʋ *Olivʋ bʋka nın asʋ ɔ kɔ tanlan ası.
Bʋka sɔ'n nʋn Nyanmıan awulo nın anyın wɔ sʋ. Kɛmɔ ɔ nʋn
Pıɛlı nʋn Zʋan, nʋn Zʋakı nʋn Andele angʋnmın ala yɛ̂ bɛ hɔlı'n,
bɛ kɔ bisa yí kɛ:

4 "Anın cıan benin yɛ̂ nyɔbʋɛ sɔ'n-mɔ 'kan gua ası ɔ, kan kele
yɛ́? Sɛ mɛlɛ'n ju kʋsʋ a, nzɔlɛ benin yɛ̂ bɛ 'fa bɛ nwun yí kɛ yí
ayuelıɛ tɛmʋn a ju ɔ?"

5 Ɛhı a, Zozi kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ. Yí nwan: "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa
nán abie a nnaka man ɛmɔ.

6 Ɔ sanlın kɛ menian dɔʋn 'ba nanndı mín dunman nın asʋ
nan kʋn biala kan kɛ: 'Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le
mín.' Bɛ 'kan sɔ bɛ laka menian dɔʋn.

7 Sɛ ɛmɔ tı kɛ bɛ lɛ kan ɛlɔɛ ɛjɔlɛ, anaan ɛmɔ tı ɛlɔɛ angan an,
nán bɛ man bɛ́ lʋa bɔ bɛ́ nwʋn. Ɔ sɛ kɛ ninnge sɔ'n-mɔ jú sʋ, nan
kʋsʋ anın ayuelıɛ'n juli man.

8 Mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn mân kʋn bɛ kʋn ɛlʋɛ. Belemgbin mân
kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn belemgbin mân kʋn bɛ kʋn ɛlʋɛ. Asıɛ'n 'ba
kpusu wɔ lıka dɔʋn. Ɛhɔɛ 'ba kpın. Ɛhı kʋalaa 'ba yɔ kɛ awɔlɛ
yalɛ nın abʋbɔ'n.

9 "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ 'ba fa ɛmɔ bɛ kɔ bɛ́ mɔ
bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʋ. Bɛ 'ba bʋ ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın
sua'n-mɔ anun. Bɛ nʋn ɛmɔ 'ba hɔ mân mgbain'n-mɔ, nʋn
mmelemgbin'n-mɔ anyunnun wɔ mín dunman nun maan
ɛmɔ di mín nwʋn adanzıɛ.

10 Afı ɔ fata kɛ bɛ di mʋa bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele eyuadı nın
anun menian'n-mɔ kʋalaatin.

11 "Mɛlɛ mɔ bɛ kɔ hyı ɛmɔ, bɛ nʋn ɛmɔ kɔ hɔ bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-
mɔ aja sʋ'n, ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ kan'n, nán bɛ di mʋa bɛ susu yí
nwʋn. Nan ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ tɔ ɛmɔ ati anun dɔhyʋılı sɔ nın anun'n,

εmɔ hán. Ɔ sanlın kε Wawε Nwannzan-nwannzan'n yê ɔ 'fa εjɔlε sɔ'n wula εmɔ anʊan maan εmɔ kan ɔ.
12 Anianman'n 'ba yı yí nianman maan bε kun yí. Sıε'n-mɔ kʊsʊ 'ba yı bé mma'n-mɔ maan bε kun bé. Mma'n-mɔ kʊsʊ 'ba jasʊ bé sı-mɔ akɔmın anun maan bε kun bé.
13 Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʊalaa 'ba fa εmɔ anwʊn εkpɔ. Nan nunhan m'ɔ kɔ jinlan kpunndiin dede ɔ kɔ ju yí ayuelıε'n, ɔ 'nyan yí ti.

Like εtε kpili'n m'ɔ bɔ alʊa'n
(Matie 24.15-28, Luku 21.20-24)

14 "Ɛmɔ 'ba nwun like εtε kpili'n m'ɔ bɔ alʊa m'ɔ man sʊanlan anwʊn bubu yí'n kε ɔ jin lıka m'ɔ nvata man kε ɔ jinlan'n. (Sʊanlan m'ɔ lε kınnga lıka sɔ'n, ɔ tí yí bʊ kpa.) Tεmʊn sɔ'n, bé mɔ bε wɔ Zude mân nın anun'n, bε nwánndi bε hó mmʊka'n-mɔ asʊ.
15 Sʊanlan m'ɔ kɔ fʊ yí sua nın ati sʊ'n, n'ɔ ju kɔ yí sua nın anun, ɔ fa like.
16 M'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa ba kulo, n'ɔ sa ba fa taladıε.
17 Mεlε sɔ'n, mmalasua'n-mɔ mɔ bε lε nwʊnnzε'n, ɔ nʊn bé mɔ bε lε nʊan mma'n, bé yakɔ!
18 Ɛmɔ sélε Nyanmıan kε n'ɔ man mεlε sɔ'n yia fɔsıε nun.
19 Ɔ sanlın kε Nyanmıan bɔlı mân'n dede m'ɔ ju εnε'n, bε nwunlin man yí nwʊn sʊ yalε sʊa lé. Yê yí nwʊn sʊ yalε fíí ngɔ a man kʊ́n.
20 Sε yé Mın a mgbε man cıan sɔ'n-mɔ asʊ a, sʊanlan fíí nnyan man yí ti. Nan bé mɔ ɔ'a kpa bé ɔ'a yɔ yí dıε'n dunman nun, ɔ'a kpε cıan sɔ'n-mɔ asʊ.
21 Yí ti, sε abie se εmɔ kε: 'Ɛmɔ nían, Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊε'n, ɔ wɔ εwa anaan ɔ wɔ εlɔ' a, nán bε tε yí sʊ.
22 Ato Kilisi, nʊn ato mgbɔmanfʊε dɔʊn 'ba fite. Bε 'ba yɔ nzɔlε nʊn asinbεnwʊn ninnge bε bɔ menian'n-mɔ apoo. Ɛsε bɔbɔ, sε bε kʊala yí yɔ a, bε 'laka bε mɔ Nyanmıan a kpa bé a yɔ yí dıε'n-mɔ.
23 Nan εmɔ dıε, m'an li mʊa m'an kannzʊ εmɔ! Yí ti, εmɔ nían bé nwʊn kpa.

Mân Baa nın εwalε'n
(Matie 24.29-31, Luku 21.25-28)

24 "Nan mεlε sɔ nın anun, yalε elie mεlε nın anzin, sεnzε'n 'ba lu tuun, sala'n ngɔ ta man kʊ́n.
25 Nzalama'n-mɔ fi anwunno bε 'ba tutu bε gua ası. Anwunno εlɔ ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaatin 'ba kpusu.
26 Ɛbεlε nın anun, bε 'ba nwun Mân Baa'n, kε ɔ fi bɔlé nın anun nyanmıansʊ ɔ lε ba. Ɔ le tunmin kpili kpa ɔ nʊn anunminnyanmʊn.

27 Tɛmʋn sɔ nɪn anun, ɔ nʋn yí nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɛ̂
ɔ 'ba a ɔ. Ɔ 'ba hohuan yí menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʋ
ɛwa lɪka kʋalaa nɪn anʋan.

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 24.32-35, Luku 21.29-33)

28 "Ɛmɔ fá bɛ́ nyɪn bɛ tó figi baka nɪn anwʋn. Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ
nwun kɛ asaa mma a fifi yí nwʋn'n, mɔ yɪ nyâ'n lɛ wula'n, anɪn
ɛmɔ sɪ kɛ mɛlɛ kpa'n mɔ bɛ nyan sʋ mma nɪn a kpunnge.
29 Yí sʋ kʋsʋ ala, mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun ɛhɪ kʋalaa'n, anɪn ɛmɔ
sɪ kɛ Mân Baa nɪn ɛwalɛ nɪn a ju a yue, ɔ'a mantan ɛmɔ kʋkʋ.
30 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ajulisʋ menian ɛhɪ-
mɔ ngɔ yue man wu nán ninnge sɔ'n-mɔ tɛmʋn a ju.
31 Anwunno nʋn asɪ 'ba kpɛ nun, nan mín Nʋan Ɛjɔlɛ'n dɪɛ, ɔ
mgbɛ man nun lé.

Ɛmɔ tánlan bɛ sísa
(Matie 24.36-44)

32 "Nan kʋsʋ cɪan sɔ'n, anaan dɔɛ sɔ'n, yí dɪɛ, sʋanlan fíí nzɪ
man. Nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ o, Nyanmɪan Awa nɪn o, bɛ́ fíí
bɛ nzɪ man. Sɪɛ nɪn angʋnmɪn yɛ̂ ɔ sɪ ɔ.
33 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa, ɛmɔ tánlan bɛ sísa. Afɪ ɛmɔ nzɪ man
mɛlɛ mɔ ninnge sɔ'n-mɔ kɔ a ɔ.
34 Ɔ tɪ kɛ sʋanlan m'ɔ lɛ kɔ atɪn, mɔ ɔ'a yaci yí awulo'n ɔ'a wula
yí ngʋa'n-mɔ asa nun ɔ. Ɔ'a fa sʋanlan kʋn junman dɪɛ m'ɔ fata
kɛ ɔ di'n ɔ'a man yí. Ɔ fɛlɛlɪ sʋanlan'n m'ɔ sisa awulo nɪn an, yí
nwan: 'Wó dɪɛ, n'ɛ dafɪ.'
35 Yí ti, ɛmɔ tánlan bɛ sísa. Afɪ ɛmɔ nzɪ man mɛlɛ mɔ sʋanlan'n
m'ɔ le awulo'n kɔ a ɔ.
36 Sɛ ɔ 'ba nɔsʋba e, sɛ alɪmunnun e, sɛ alɪbahɪan e, sɛ ngɛlɛmɔ
e, ɛmɔ nzɪ man. Afɪ, sɛ ɔ ba nvu nun, nán ɛmɔ lɛ dafɪ a, ɔ ngɔ yɔ
man sɛsɛ.
37 Mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n, mɪɪn kan mɪn man menian'n-
mɔ kʋalaatin: Ɛmɔ tánlan bɛ sísa."

14

Zufʋ mgbain'n-mɔ 'ba hɔ Zozi ati ahuan
(Matie 26.1-5, Luku 22.1-2, Zʋan 11.45-53)

1 M'ɔ ka cɪan nnyuan nán Pakɪ'n nʋn kpaʋn'n mɔ fali ayile
nnʋn man nun'n fɛtɪ nɪn a ju'n, Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-
mɔ, nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ kɔ kpʋnndɛ atɪn mɔ bɛ 'sɪn
sʋ nán bɛ cɪ Zozi bɛ kun yí.
2 Ɛhɪ, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Nán bɛ man yɛ cɪ yí fɛtɪ
nɪn anun. Sɛ yɛ cɪ yí fɛtɪ nɪn anun an, bagua'n 'ba jasʋ yɛ́ kɔmɪn
anun."

Balasua kʋn 'ba kaci anatɪlɪ gua Zozi ati nɪn asʋ
(Matie 26.6-13, Zʋan 12.1-8)

3 Anın Zozi wɔ Betanin. Ɔ kɔ sike bian kʋn awulo. Bian sɔ'n
li Simʋn, ɔ tı kokobefʋɛ daba. Bɛ gua tɔbılı nın anwʋn mɔ bɛ 'di
like'n, balasua kʋn kɔ a, ɔ le anatılı bondoman kʋn yí sa nun.
Anatılı mɔ yí gua yɔ sı kpa wɔ bondoman sɔ nın anun. Baka'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí náá'n yê bɛ fa bɛ yɔ anatılı sɔ nın ɔ. Balasua'n kɔ bo
bondoman'n, ɔ kɔ kaci nun anatılı'n ɔ kɔ gua Zozi ati nın asʋ.

4 Balasua sɔ'n nyɔlıɛ'n ngɔ yɔ man bé mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n mmie-
mɔ fɛ. Bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ: "Anatılı ɛhı ɛsɛcıɛ dıɛ nın abʋ
y'ɔ le benin?

5 Ahan bɛ kʋala kɛ bɛ tɔnın yí jɛtɛ fufue ɛya nsan bɛ fa yí
esika'n bɛ ce ehianfʋɛ'n-mɔ!" Bɛ kɔ jʋjɔ balasua sɔ'n kpa.

6 Zozi nwan: "Ɛmɔ yáci yí koun. Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ di yí nwʋn
yalɛ ɔ? Like kpa yê ɔ'a yɔ ɔ'a man mín ɔ.

7 Ehianfʋɛ'n-mɔ dıɛ, ɛmɔ nʋn bé gua ɛwa dahuu. Cıan biala
mɔ ɛmɔ kulo'n, ɛmɔ kʋala kɛ bɛ yɔ bé ye. Nan mín dıɛ, ɛmɔ nʋn
mın lɛ man ndanlanman daa.

8 M'ɔ kʋala yí yɔ'n yê ɔ'a yɔ ɔ. Ɔ'a li mʋa ɔ'a fa anatılı'n ɔ a
gugua mín nwʋn. Ɔ tı kɛ mín esie yê ɔ'a sie nın ɔ.

9 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ eyuadı'n lıka biala
mɔ bɛ 'bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, bé ti 'kacı balasua ɛhı bɛ kan like mɔ ɔ'a yɔ
nın anwʋn ɛjɔlɛ."

Zudası 'ba yı Zozi man Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ
(Matie 26.14-16, Luku 22.3-6)

10 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zudası Isikaliɔtı m'ɔ wɔ Zozi
menian bulu nʋn nnyuan nın anun bie'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ tɛɛyıfʋɛ
mgbain'n-mɔ, kɛ ɔ 'yı Zozi man bé.

11 Zudası bɔlı bé amannıɛ mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ lili yí nwʋn
fɛ kpa. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ sɛ ɔ man bé sa kan Zozi sakpa
a, bɛ 'man yí esika. Zudası kɔ kpʋnndɛ atın mɔ ɔ 'sın sʋ ɔ yı Zozi
man'n.

Zozi nʋn yí menian'n-mɔ 'ba li Pakı alıɛ'n
(Matie 26.17-25, Luku 22.7-14,21-23, Zʋan 13.21-30)

12 Ɛhı, cıan'n mɔ bɛ kun tɛɛ ɛyıɛ bʋa'n, cıan sɔ'n kʋnmgba yê bɛ
di kpaʋn'n mɔ fali ayile nnʋn man nun'n fɛtı'n, Zozi menian'n-
mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ninhan yê ɛ kulo kɛ yɛ hó tón *Pakı alıɛ nın
ɔ?"

13 Ɛhı a, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun nnyuan, yí nwan:
"Ɛmɔ hó kulo nın asʋ, ɛmɔ nʋn belenzua kʋn 'ba yia. Ɔ sʋ nzue
awʋa kʋn anun. Ɛmɔ sí yí sʋ,

14 nán lıka m'ɔ kɔ wʋlʋ'n, ɛmɔ sé awulo nın asʋ mınlıan'n kɛ:
'Yé Mın nwan yɛ bísa wó kɛ sua'n m'ɔ nʋn yí menian'n-mɔ 'di
Pakı'n nun'n wɔ nin?'

15 Nán ɔ 'ba hele ɛmɔ dabɛlɛ kpili kʋn awaa nın asʋ ɛlɔ. B'a
yue nun sesie. Ɛmɔ sésie Pakı alıɛ nın ɛbɛlɛ."

16 Zozi menian nnyuan'n kɔ hɔ kɔ ju kulo nɪn asʋ. Mɔ bɛ juli ɛlɔ'n, kɛ Zozi kpɪnlɪn hanlɪn yɪ'n, bɛ nwunlin yí kʋalaa sɔ. Bɛ kɔ tʋn Pakɪ alɪɛ'n bɛ kɔ sesie yí ɛbɛlɛ.

17 Nɔsʋba, Zozi nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n, bɛ kɔ a.

18 Bɛ gua tɔbɪlɪ nɪn anwʋn mɔ bɛ 'didi'n, Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ anun kʋn m'ɔ nʋn mín lɛ didi'n, ɔ 'ba yí mín man."

19 Yí menian'n-mɔ anwʋn kɔ bubu bɛ́. Bɛ́ nunhan kʋn biala nwan: "Yɛ́ Mɪn, nán mín ɔ."

20 Zozi nwan: "Ɛmɔ menian bulu nʋn nnyuan'n, nunhan mɔ mɪn nʋn yí yɛ́ sa wɔ talie kʋn anun'n, yí dein ɔ.

21 *Mân Baa'n 'ba wu kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ hanlɪn yí wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ kalata nɪn anun'n. Nan sʋanlan'n mɔ ɔ 'ba yɪ yí man'n, munnzue hán yí! Ɔ tɪ kpa kɛ ahan b'a nwʋ man sʋanlan sɔ'n bɔbɔ!"

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ kominnian
(Matie 26.26-30, Luku 22.15-20, 1 Kolɪntɪ 11.23-25)

22 Tɛmʋn mɔ bɛ 'di like'n, Zozi kɔ fa kpaʋn, ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bubu nun kɔ man yí menian'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ lé kpaʋn ɛhɪ bɛ lí, ɔ tɪ mín nwʋnnaan."

23 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa divɪn kangɔ kʋn. Ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ kɔ yue. Ɔ kɔ fa kɔ man bɛ́. Bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ nʋn.

24 Yí nwan: "Nzan ɛhɪ tɪ mín moja. Ɔ di Nyanmɪan nyɪhyɛ'n m'ɔ nʋn ɛmɔ lɛ di nɪn ajinlanmun. Moja sɔ'n, b'a butu yí b'a man menian dɔʋn.

25 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɪn nʋn ɛmɔ yɛ ngɔ nʋn man nzan fíí kón dede ɔ 'ju cɪan mɔ yɛ kɔ yia Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun'n yê yɛ 'nʋn nzan fʋfɔlɛ ɔ."

26 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ tʋ Izalayɛ ayɛ ɛyɪɛ ejue. Bɛ fi ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa *Olivʋ bʋka nɪn atɪn'n.

Zozi 'ba han kɛ Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man yí
(Matie 26.31-35, Luku 22.31-34, Zʋan 13.36-38)

27 Bɛ hɔlɪ juli bʋka nɪn asʋ ɛlɔ a, Zozi nwan: "Ɛmɔ kʋala 'ba nwanndi mín. Afɪ b'a hɛlɛ yí kɛ:

Mɪn 'ba hun bʋa ɛnɪanfʋɛ'n,
yí mmʋa'n-mɔ kʋalaa 'ba bɔ asanndɪɛ."

28 Nan Zozi selɪ bɛ́ kɛ: "Sɛ n vi ewue nun mɪn tinnge a, mɪn 'di mʋa ɛmɔ anyunnun Galile mân nɪn anun ɛlɔ."

29 Pɪɛlɪ nwan: "Sɛ bɛ́ kʋalaa bɛ nwanndi wɔ́ a, mín kpʋnmgba cein dɪɛ mɪn nnwanndi man wɔ́."

30 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, ɛnɛ kɔngɔɛ dein, ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ kokolokoo fâ nnyuan'n, anɪn a han yí fâ nsan kɛ ɛ nzɪ man mín."

31 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı kɔ han yí sɛlɛ kpa kɛ: “Sɛ ɔ fata kɛ mın
nʊn wɔ́ yɛ wu bəbə a, yɛ 'wu. Cıan bie lé mın ngan man kɛ mın
nzı man wɔ́.” Zozi menian'n-mə kʊalaa kɔ han sɔ.

Zozi 'ba yɔ asɔnın Gɛtısemanne
(Matie 26.36-46, Luku 22.39-46)

32 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mə hɔlı Olivʊ bʊka nın
asʊ lıka kʊn. Lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gɛtısemane. Bɛ juli ɛbɛlɛ a,
Zozi nwan: “Ɛmə tánlan ɛwa, nan mın 'tı mín nwʊn kaan mın
yɔ asɔnın.”

33 Ɔ nʊn Pıɛlı nʊn Zʊan nʊn Zʊakı bɛ kɔ tı bɛ́ nwʊn. Esulo nʊn
alʊabə kɔ han Zozi.

34 Ɔ kɔ han kɔ hele yí menian nsan'n kɛ: “Ewue nın anwʊn
alʊabə lɛ kun mín. Ɛmə tánlan ɛwa, bɛ sísa.”

35 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ hɔ yí nyunnun kaan. Ɔ kɔ butu yí nyın
ası ɔ kɔ sɛlɛ kɛ amannınhunlun'n m'ɔ 'ba nwun yí dəhyʊılı sɔ
nın anun'n, sɛ Nyanmıan kʊala yí kpala gua a, ɔ kpála gúa.

36 Yí nzɛlɛ nın anun, yí nwan: “Aba, mín Sı, wɔ́ dıɛ, like fíí
nza man wɔ́ yɔ. Yí ti, amannınhunlun ɛhı mə mın 'ba nwun
yí'n, mın 'sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ kpála gúa. Nan kʊsʊ like biala anun, yɔ
mə wɔ́ kunnun kulo nan n'ɛ yɔ mə mın kulo'n.”

37 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ sa kɔ a yí menian nsan'n-mə anwʊn
ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba ju a, anın bɛ lɛ dafı. Ɔ fɛlɛlı Pıɛlı a, yí nwan: “Simʊn,
ɛ lɛ dafı? A ngʊala man ası tanlan dəhyʊılı kʊnmgba cein?

38 Ɛmə tánlan ası bɛ yɔ́ asɔnın nán Abɔnsanmʊn a nzɔ man
ɛmə a nnıan man. Ɔ wɔ ɛmə ahʊnlın nın anun kɛ ɛmə 'yɔ, nan
kʊsʊ anwʊnnaan'n le man anwʊnsɛlɛ.”

39 Ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ biekun. Ɔ kɔ han ɛjɔlɛ
kʊnmgba sɔ'n.

40 Ɛsɛ ɔ wɔ ɛlɔ dede ɔ 'ba ju a, yí menian'n-mə lɛ dafı. Bɛ ngʊala
man bɛ́ nyın tı fíí. Bɛ nnwun man ɛjɔlɛ mə bɛ kan bɛ kele yí ɔ.

41 M'ɔ walı yí kpê nsan nın asʊ'n, yí nwan: “Ɛmə tɛ dafı bɛ tɛ
de bɛ́ ɛnwʊnmıan? Ɔ'a yɔ kpa sɔ! Dɔɛ nın a ju. Ɛmə nían, bɛ 'ba
yı *Mân Baa'n bɛ man menian ɛtɛfʊɛ'n-mə.

42 Ɛmə jásʊ bɛ mán yɛ hɔ́! Ɛmə nían, sʊanlan'n mə ɔ 'ba yı mín
man'n, ɔ'a ju ɛwa.”

Zozi ɛhyıɛ'n
(Matie 26.47-56, Luku 22.47-53, Zʊan 18.3-12)

43 Zozi anʊan ngɔ tɔ man, yí menian bulu nʊn nnyuan nın
anun kʊn'n mə bɛ fɛlɛ yí Zudası'n kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba a, menian
dəʊn si yí sʊ. Bɛ lile dadıɛ nʊn koloman. Menian sɔ'n-mə,
tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mə, mala nın asʊ mgbain'n-mə nʊn Zufʊ
mgbain'n-mə yê bɛ sʊanlın bɛ́ ɔ.

44 Mə bɛ 'ba'n, Zudası mə ɔ 'yı Zozi man'n kɔ hele bɛ́ nzəlɛ kʊn.
Yí nwan: “Sʊanlan'n mə n gə tɔ yí nun'n, anın ɛmə sı kɛ yí dein
yí ɔ. Ɛmə hyí yí. Bɛ sɔ́ yí kpa bɛ nʊn yí hɔ́.”

45 Mɔ Zudasɪ juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ kpunnge Zozi, yí nwan:
"*Labi!" M'ɔ fɛlɛlɪ yí yuelɪ'n, ɔ kɔ tɔ yí nun.
46 Ɛbɛlɛ ala, menian sɔ'n-mɔ kɔ tɪ kɔ gua Zozi sʊ bɛ kɔ hyɪ yí.
47 Nan mɔ menian sɔ'n-mɔ hyɪlɪ Zozi'n, yí menian'n-mɔ anun
kʊn kɔ hyʊɪn yí dadɪɛ'n. Ɔ kɔ kpɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ kpain nɪn
akʊa nɪn anzʊ'n.
48 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n Zozi nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ 'ba hyɪ mín an,
ɛmɔ le dadɪɛ nʊn koloman ɔ? Asʊ kodiawu y'ɔ le mín ɔ?
49 Cɪan daa mín nʊn ɛmɔ yɛ gua Nyanmɪan awulo nɪn anun,
mɪn kekele ɛmɔ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ. Tɛmʊn sɔ'n, ɛmɔ
ngʊala man kɛ bɛ cɪ mín. Nan ɔ sɛ kɛ ɔ yó sɔ nán ɛjɔlɛ'n mɔ Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n hanlɪn nɪn a kpɪn sʊ."
50 Ɛhɪ a, Zozi menian'n-mɔ kʊalaa kɔ yaci yí kɔ nwanndi.
51 Anɪn kpafɛlɛ kʊn si Zozi sʊ, kisaan ala yê ɔ gua yí nwʊn ɔ.
Bɛ kɔ hyɪ yí,
52 ɔ kɔ foti bé sa, ɔ kɔ yaci yí ɛtanlan nɪn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí nwʊn
mgban ɔ kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ.

Bɛ nʊn Zozi 'ba hɔ tɛɛyɪfʊɛ kpain nɪn aja sʊ
(Matie 26.57-68, Luku 22.54-55,63-71, Zʊan 18.13-14,19-24)

53 Bɛ nʊn Zozi kɔ hɔ Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ kpain nɪn anyun-
nun. Ɛbɛlɛ yê Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ
mgbain'n-mɔ, nʊn *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ kʊalaa hɔlɪ yialɪ
ɔ.
54 Pɪɛlɪ si Zozi sʊ, ɔ di yí fannvanndʊ. ɔ kɔ hɔ dede Nyanmɪan
tɛɛyɪfʊɛ kpain nɪn awulo. Ɔ kɔ tanlan sîn nɪn anwʊn ɛbɛlɛ lɪka
mɔ tɛɛyɪfʊɛ kpain'n nzalafʊ'n-mɔ gua'n.
55 Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ, nʊn bé kʊalaa mɔ bɛ di
ɛjɔlɛ'n, bɛ kɔ kpʊnndɛ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʊ bɛ tʊn Zozi ɛsʊan, bɛ
kun yí. Bɛ kpʊnndɛlɪ, kʊsʊ bɛ ngɔ nyan man bie.
56 Afɪ menian mmie-mɔ dɔʊn kpa kɔ tʊn yí ɛsʊan, nan bé
kʊnmgba'n b'a kpalɪ kpalɪ menian sɔ'n-mɔ abʊ.
57 Mmie-mɔ kɔ jasʊ, bɛ kɔ li ato bɛ kɔ tʊ Zozi abʊ. Bé nwan:
58 "Y'a tɪ kɛ yí nwan: 'Mɪn 'bubu Nyanmɪan awulo ɛhɪ mɔ
menian'n-mɔ a si'n. Mɪn 'fa cɪan nsan mɪn si yí fʊfɔlɛ. Fʊfɔlɛ
sɔ'n, nan kulo menian yê bɛ 'si ɔ.' "
59 Nan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊnmgba sɔ nɪn asʊ bɔbɔ, bé ngʊnmɪn, bɛ
kɔ kpalɪ kpalɪ bé bʊ.
60 Ɛhɪ a, Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ kpain'n kɔ jasʊ bé kʊalaa bé
nyunnun ɛbɛlɛ, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Ɛjɔlɛ nwala ɛhɪ mɔ bɛ lɛ kan
bɛ gua wó sʊ'n, ɛ mmua man bie ɔ?"
61 Zozi ngɔ buke yí nʊan ngɔ han ɛjɔlɛ fíí.

Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ kpain'n kɔ bisa yí biekun kɛ: "Asʊ *Kil-
isi'n m'ɔ tɪ yé mân'n defʊɛ'n y'ɔ le wó ɔ? Nyanmɪan mɔ yɛ yɪ yí
ayɛ'n, yí Wa y'ɔ le wó ɔ?"

62 M'ɔ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi nwan: “Yuo o, Kilisi'n y'ɔ le
mín. Nan ɛmɔ kʋalaa bɛ 'ba nwun yí kɛ Mân Baa'n tı Nyanmıan
tunminfʋɛ'n yí fama sʋ. Ɛsɛ ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ ɔ fi nyanmıansʋ
bɔlɛ́ nın anun ɔ lɛ ba.”
63 Mɔ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n tılı yí sʋa'n, ɔ kɔ sosua
yí muonun yí taladıɛ'n m'ɔ wula nın anun. Yí nwan: “Yɛ
mgbʋnndɛ man adanzıɛ fíí kón.
64 Ɛmɔ a tı kɛ ɔ'a jʋjɔ ɔ'a tia Nyanmıan, yí ti, ɛmɔ nwan nzɛ?”
Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan ɔ'a yɔ ɛtɛ, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí.
65 Mmie-mɔ kɔ tʋtʋ yí nyunnun ngɛsɛlɛ. Bɛ kɔ fıa yí nyın bɛ
kɔ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ. Bɛ́ nwan: “Kele yɛ́ sʋanlan'n mɔ ɔ'a tʋtʋ wɔ́
kɔtɔlɛ'n!” Tɛɛyıfʋɛ kpain'n nzalafʋ'n-mɔ kɔ kpacı kpacı yí nyın
nın asʋ.

Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man Zozi
(Matie 26.69-75, Luku 22.56-62, Zʋan 18.15-18,25-27)

66 Anın Pıɛlı tɛ wɔ awulo nın abʋ ɛlɔ yê Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ
kpain nın afanıan'n-mɔ anun kʋn walı ɔ.
67 M'ɔ nwunlin kɛ Pıɛlı tı sîn nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ nwun yí
nzɔlɛ. Yí nwan: “Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, ɛ si yí sʋ
bie.”
68 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı kɔ su yí akpʋlʋwa. Yí nwan:
“Sʋanlan'n mɔ ɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, mın nzı man yí.” Ɛhı a, ɔ fi
ɛbɛlɛ ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ hɔ kɔ jinlan awulo nın anʋan nın anun ɛlɔ
[yê akɔ'n bɔlı ɔ.]
69 Mɔ afanıan'n nwunlin yí'n, ɔ kɔ han yí biekun kɔ hele bɛ́
mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɛ: “Bian ɛhı, ɔ wɔ bɛ́ nun bie!”
70 Mɔ afanıan'n hanlın sɔ'n, Pıɛlı kɔ su yí akpʋlʋwa biekun.
Kaan cɛ, bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɔ han kɔ hele Pıɛlı biekun kɛ: “Ɔ
tı ananhɔlɛ, ɛ wɔ bɛ́ nun bie. Ɔ sanlın kɛ ɛ tı Galile mân nın anun
sʋanlan.”
71 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: “Sɛ ato yê mıın di a, Nyanmıan Kpili túa
mín yí nwʋn kalɛ. Mın kan ndâ kɛ sʋanlan'n mɔ ɛmɔ lɛ kan yí
ɛjɔlɛ'n, mín dıɛ mın nzı man yí.”
72 Kɛ ɔ 'kan sɔ nın ala, kokolokoo! Akɔ'n kɔ bɔ biekun. Pıɛlı
ati kɔ kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın helelı yí'n. Zozi hanlın helelı
yí kɛ: “Pıɛlı, ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ kpê nnyuan'n, ɛ 'kan yí fâ
nsan kɛ ɛ nzı man mín.” M'ɔ yɔlı sɔ'n, Pıɛlı sunlin kpa.

15

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ kʋnmanna Pilatı aja sʋ
(Matie 27.1-2,11-14, Luku 23.1-5, Zʋan 18.28-38)

1 Mɔ alíɛ hınlın'n, yí ngɛlɛmɔ, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-
mɔ, nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n kʋalaa nʋn
mala nın asʋ mgbain'n-mɔ, bɛ kɔ yia bɛ kɔ fa ajʋnlın kʋn. Mɔ
bɛ cıcılı Zozi yuelı'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ wula Pilatı asa nun.
2 Pilatı kɔ bisa yí kɛ: “Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?”

Zozi nwan: “Yê wɔ́ nʊan wɔ sʊ ɛ lɛ kan nɪn ɔ.”
3 Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ kɔ li ato dɔʊn kɔ gua Zozi anwʊn.
4 Pilatɪ kɔ bisa yí biekun kɛ: “Ɛjɔlɛ nwala ɛhɪ mɔ bɛ lɛ kan bɛ gua wɔ́ sʊ'n, ɛ mmua man bie ɔ?”
5 Zozi ngɔ han man ɛjɔlɛ fíí kʊ́n. Yí nyɔlɪɛ sɔ'n sinlin Pilatɪ anwʊn.

Pilatɪ 'ba man bɛ kun Zozi
(Matie 27.15-26, Luku 23.13-25, Zʊan 18.39-19.16)

6 Bɛ 'di *Pakɪ fɛtɪ biala a, sʊanlan mɔ bɛ kɔ tʊ yí fiadɪ mɔ menian'n-mɔ kulo kɛ bɛ yɪ yí'n, Pilatɪ yɪ sʊanlan sɔ'n.
7 Nan mɔ bɛ hyɪlɪ Zozi'n, anɪn bian kʊn la fiadɪ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Balabasɪ. Ɔ nʊn yí manngʊn mmie-mɔ bɛ jasʊlɪ bɛ mân mgbain'n-mɔ akɔmɪn anun dede bɛ hunlin nun sʊanlan kʊn. Bɛ kɔ hyɪ yí bɛ kɔ tʊ fiadɪ.
8 Meninsʊnman'n kɔ hɔ kɔ tʊ Pilatɪ. Bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ yɔ́ like'n m'ɔ yɔ man bɛ́ daa'n.
9 Pilatɪ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ kulo kɛ n yáci Zufʊ'n-mɔ belemgbin nɪn ɔ?”
10 Pilatɪ kɔ bisa bɛ́ kosuan sɔ'n, afɪ ɔ sɪ fɔ́ʊ́n kɛ ɛkpɔ mgban yê Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ kpɔ Zozi ɔ. Yí ti yê bɛ hyɪlɪ yí ɔ.
11 Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ kɔ wowula meninsʊnman nɪn abʊ kɛ bɛ hán bɛ héle Pilatɪ maan ɔ yí Balabasɪ.
12 Pilatɪ kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: “Sʊanlan'n mɔ ɛmɔ fɛlɛ yí Zufʊ'n-mɔ belemgbin'n, ɛmɔ kulo kɛ n yɔ́ yí sɛ?”
13 Bɛ kɔ tɪan kɔ bua Pilatɪ kɛ: “Man bɛ búbɔ yí kʊlʊwa sʊ.”
14 Pilatɪ kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: “Nzukɛ ɛtɛ dɪɛ kpa bɔbɔ yê ɔ'a yɔ ɔ?”
Bɛ kɔ tɪan sɛlɛ kpa biekun kɔ bua Pilatɪ kɛ: “Man bɛ búbɔ yí kʊlʊwa sʊ.”
15 Kɛmɔ Pilatɪ kulo kɛ meninsʊnman nɪn akunnun jɔ'n, ɔ kɔ yɪ Balabasɪ fi fiadɪ sua nɪn anun. Ɔ kɔ man yí nzalafʊ'n-mɔ kɔ fin Zozi mgbele. Ɛsɛ ɔ kɔ fa yí kɔ wula bɛ́ sa nun kɛ bɛ búbɔ yí kʊlʊwa sʊ.

Nzalafʊ'n-mɔ 'ba gʊlʊ Zozi anwʊn
(Matie 27.27-31, Zʊan 19.2-3)

16 Nzalafʊ'n-mɔ nʊn Zozi kɔ hɔ kʊnmanna awulo nɪn akunnun ɛlɔ. Bɛ kɔ yia nzalafʊ'n-mɔ kʊalaatin.
17 Bɛ kɔ fa taladɪɛ kɔkɔlɛ bɛ kɔ wula yí, ɛsɛ bɛ kɔ nwʊn mmowe abotile bɛ kɔ bɔ yí ti.
18 Mɔ bɛ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ yɔ yí like. Bɛ́ nwan: “Zufʊ'n-mɔ belemgbin, ahɪn o!”
19 Bɛ 'fa baka bɛ fin yí ti nɪn anun, anɪn bɛ 'tʊtʊ yí nwʊn ngɛsɛlɛ. Bɛ 'kʊtʊ anɪn bɛ 'bɛbɛlɛ bɛ́ nwʊn asɪ yí nyunnun ɛbɛlɛ.

20 Mɔ bɛ yɛyalalı yí nwʋn yuelı'n, bɛ kɔ yı taladıɛ kɔkɔlɛ'n mɔ
bɛ falı bɛ wulalı yí'n. Bɛ kɔ fa yí muonun yí dıɛ'n bɛ kɔ wula yí.
Bɛ nʋn yí kɔ hɔ kulo'n tiba, bɛ 'kɔ a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ.

Bɛ 'ba bʋbɔ Zozi kʋlʋwa sʋ
(Matie 27.32-44, Luku 23.26-43, Zʋan 19.17-27)

21 Anın bian kʋn fi yí ebolo ɔ lɛ ba. Bian sɔ'n bɛ fɛlɛ yí Simʋn.
Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnın nın asʋ. Yí mma-mɔ y'ɔ le
Alɛgızanndılı nʋn Lufusi. Nzalafʋ'n-mɔ kɔ hyı yí bɛ kɔ fa Zozi
kʋlʋwa'n bɛ kɔ sʋa yí.

22 Bɛ nʋn Zozi kɔ hɔ lıka kʋn. Bɛ fɛlɛ lıka sɔ'n Gɔlʋgota.
Gɔlʋgota'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ "tile kangɔ lıka".

23 Nzalafʋ'n-mɔ kɔ fa divın bɛ kɔ man Zozi kɛ ɔ nʋ́n. Divın
sɔ'n, bɛ gualı nun ayile'n mɔ bɛ fɛlɛ yí mı́ın'n. (Mı́ın sɔ'n, bɛ nʋn
an, bɛ nnwun man yalɛ'n sʋnman.) Zozi ngɔ nʋn man.

24 Bɛ kɔ bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ. Ɛsɛ bɛ kɔ hyʋın tondo bɛ kɔ hye yí
taladıɛ'n-mɔ bɛ kɔ fa.

25 Ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan yê bɛ bʋbɔlı Zozi kʋlʋwa nın asʋ ɔ.

26 Like'n mɔ yí ti yê bɛ lɛ kun yí'n, b'a hɛlɛ b'a bɔ yí ti sʋ ɛbɛlɛ
kɛ: "Zufʋ'n-mɔ belemgbin".

27 Bɛ kɔ bʋbɔ kodiawu nnyuan kʋsʋ kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ. Kʋn wɔ yí sa fama sʋ, kʋn kʋsʋ wɔ yí sa bê sʋ. [

28 Kɛ ɔ yɔlı mɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kpınlın sʋ nın anın. Afı, bɛ hɛlɛlı
yí kɛ: *B'a ha yí b'a wula ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun.*]

29 Bɛ́ mɔ bɛ 'sın ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔsɔ kɔsɔ bɛ́ ti'n, anın bɛ lɛ kpɛ yí
nzʋba. Bɛ́ nwan: "E! Wɔ́ mɔ wɔ́ nwan ɛ 'bu Nyanmıan awulo'n
nán ɛ fa cıan nsan ɛ si'n,

30 de wɔ́ nwʋn fi kʋlʋwa nın asʋ ju e!"

31 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn mala nın asʋ
mgbain'n-mɔ kʋsʋ kɔ gʋlʋ yí nwʋn. Bɛ́ nwan: "Ɔ'a le menian
ɛhınlın-mɔ ngʋan, kʋsʋ ɔ ngʋala man yí nwʋn de.

32 Yí mɔ yí nwan ɔ tı Kilisi'n, Izalayɛ belemgbin'n, ɔ fi kʋlʋwa
nın asʋ ɔ jú ası maan yɛ nwún yí e! Sɛ yɛ nwun yí a, yɛ 'de yí yɛ
di." Kodiawu nnyuan'n mɔ bɛ bʋbɔlı bɛ́ kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn
ɛbɛlɛ'n kʋsʋ kɔ kpɛ yí nzʋba.

Zozi ewue'n
(Matie 27.45-56, Luku 23.44-49, Zʋan 19.28-30)

33 Mɔ sɛnzɛ'n jinlanlın bɛ́ ti afian'n, awosin kɔ wula mân'n
lıka kʋalaatin dede nɔsʋba dɔɛ nsan.

34 Nan mɔ dɔɛ nsan juli'n, Zozi kɔ tıan nun sɛlɛ kpa, yí
nwan: "*Eloyi, Eloyi, lama sabakıtanin?*" Yí bʋ y'ɔ le kɛ: "*Mín
Nyanmıan, mín Nyanmıan, nzukɛ ati yê a yaci mín a tʋ ɔ?*"

35 Bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ mɔ bɛ tılı yí ngan'n, bɛ́ nwan:
"Ɛmɔ tíe, ɔ lɛ fɛlɛ Eli!"

36 Bɛ́ nunhan kʋn kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fa eminlan. Ɔ kɔ bɔ
yí divın bisii nun ɔ kɔ sinnze yí baka kʋn ati. Ɔ kɔ tınngɛ yí Zozi

anyunnun kɛ ɔ nʊ́n. Yí nwan: “Ɛmɔ jínlan! Yɛ 'ba nɪan sɛ Eli kɔ a kɔ jula yí a!”

37 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa, ɔ kɔ ha nun.

38 Mgbɛ nun ɛtanlan'n m'ɔ ja Nyanmɪan sua nɪn anun'n, ɔ kɔ bɔ yí anwunno ɔ kɔ sua sɛsɛ nnyuan dede ɔ kɔ ju yí bʊ asɪ.

39 Anɪn *Lɔmʊn nzalafʊ kpain nɪn anyɪn tua Zozi. M'ɔ nwunlin kɛ Zozi tɪanlɪn ɔ halɪ nun'n, yí nwan: “Ɔ tɪ ananhɔlɛ, bian ɛhɪ tɪ Nyanmɪan Awa sakpa!”

40 Anɪn mmalasua mmie-mɔ kʊsʊ jijin mʊa yê̂ bɛ lɛ nɪan Zozi ɔ. Mmalasua sɔ'n-mɔ, Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, Zʊakɪ m'ɔ tɪ Kutua'n nʊn Zozʊ anin Mali, ɔ nʊn Salome, bɛ wɔ bɛ́ nun bie.

41 Mɔ anɪn Zozi wɔ Galile'n, bɛ sili yí sʊ, bɛ sʊlɪ yí. Mmalasua'n-mɔ mɔ anɪn bɛ jijin ɛbɛlɛ'n, mmie-mɔ dɔʊn kʊsʊ sili Zozi sʊ bɛ walɪ Zoluzalɛmʊn.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Luku 23.50-56, Zʊan 19.38-42)

42 Cɪan sɔ'n tɪ cɪan mɔ Zufʊ'n-mɔ fa ɓɔbʊa bɛ́ nwʊn bɛ sie ɔ. Afɪ alíɛ'n m'ɔ tɔtʊa yí'n tɪ ɛnwʊnmɪan ele cɪan. Mɔ alíɛ'n 'kɔ yí nɔsʊba nun'n,

43 Zozɛfʊ m'ɔ fi kulo mɔ bɛ fɛlɛ yí Alimate nɪn asʊ'n kɔ a. Bɛ́ mɔ bɛ di Izalayɛ mân nɪn anun ɛjɔlɛ'n, bɛ́ bie y'ɔ le yí. Menian'n-mɔ fɛlɪ yí kpa. Yí kʊsʊ ɔ lɛ nwʊnndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n. Ɔ kɔ nyan anwʊnsɛlɛ ɔ kɔ hɔ Pilatɪ anwʊn ɛlɔ. Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá Zozi fuin'n mán yí.

44 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Pilatɪ anwʊn. Afɪ ɔ njʊnlɪn man kɛ Zozi kɔ wu ndɛ-ndɛ sʊa ɔ. Ɛhɪka ati, ɔ kɔ yí sʊanlan kɔ hɔ kɔ fɛlɛ nzalafʊ'n-mɔ kpain'n ɔ kɔ bisa yí sɛ Zozi wuli ndɛ sakpa a.

45 Mɔ nzalafʊ kpain'n walɪ hanlɪn helelɪ yí kɛ ɔ tɪ sɔ sakpa'n, ɔ kɔ man Zozɛfʊ atɪn kɛ ɔ fá yí fuin'n.

46 Zozɛfʊ kɔ to kisaan. Ɔ kɔ yɪ Zozi fuin'n fi kʊlʊwa nɪn asʊ. Ɔ kɔ fa kisaan'n kɔ fʊfɔ yí nwʊn. Ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí sɛka kʊn anun. Sɛka sɔ'n, bʊka m'ɔ tɪ ɛbʊta'n, nun yê̂ bɛ kotolɪ yí ɔ. Ɔ kɔ kunndo ɛbʊɛ kʊn kɔ nyin yí anʊan'n.

47 Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʊn Zozʊ anin Mali, bɛ nwunlin lɪka mɔ bɛ sielɪ Zozi'n.

16

Zozi ewuetinnge'n
(Matie 28.1-8, Luku 24.1-12, Zʊan 20.1-10)

1 Mɔ ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n sɪnlɪn'n, Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʊn Zʊakɪ anin Mali, nʊn Salome, bɛ kɔ to alufanlan kɛ bɛ 'kɔ a fa bɛ kɔ kpʊkpa Zozi fuin'n.

2 Mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ, mɔ sɛnzɛ'n 'fite'n, bɛ kɔ hɔ sɛka nɪn asʊ.

3 Bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: “Nwan yê̂ yɛ nyan yí maan ɔ kunndo ɛbʊɛ'n m'ɔ nyin sɛka nɪn anʊan'n man yɛ́ ɔ?”

4 Nan mɔ bɛ hanlın sɔ'n, bɛ 'tʋ bɛ́ nyın an, bɛ kɔ nwun kɛ
ɛbʋɛ kpili'n m'ɔ nyin sɛka nın anʋan'n kisa ahanmıan dada
angʋnmın.
5 Ɛhı a, bɛ kɔ wʋlʋ sɛka nın anun. Bɛ 'nıan an, anın kpafɛlɛ
kʋn wula taladıɛ fufue ɔ tı fama sʋ ɛbɛlɛ. Esulo kɔ han bɛ́.
6 Nan kpafɛlɛ'n nwan: "Nán bɛ sulo. Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ Zozi m'ɔ
fi Nazalɛtı'n, mɔ bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa sʋ'n? Ɔ'a hın. Ɔ nnʋn man
ɛwa. Ɛmɔ nían lıka mɔ bɛ tʋlı yí'n.
7 Nan ɛmɔ hó bó yí menian'n-mɔ nʋn Pıɛlı amannıɛ kɛ ɔ lɛ di
mʋa bɛ́ nyunnun Galile mân nın anun ɛlɔ. Kɛ ɔ hanlın helelı
bɛ́'n, ɛlɔ yê bɛ 'ba nwun yí ɔ."
8 Mɔ kpafɛlɛ sɔ'n hanlın sɔ helelı bɛ́ yuelı'n, bɛ fi sɛka nın
anun bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ gua bɛ́ ja ası. Afı esulo hanlın bɛ́, bɛ́ nwʋn
wʋsʋlı bɛ́ kpa. Kɛmɔ esulo hanlın bɛ́ nın ati, bɛ ngɔ han ɛjɔlɛ bɛ
ngɔ hele sʋanlan fíí.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Matie 28.9-10, Zʋan 20.11-18)

[
9 Mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ tutun mɔ Zozi fi ewue nun tinngelı'n, ɔ lili
mʋa ɔ yılı yí nwʋn ɔ helelı Mali m'ɔ fi Magıdala'n. Mali sɔ'n,
Zozi tuli yí nun wawɛ ɛtɛ nsʋ.
10 Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ amannıɛ kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ nʋn Zozi sanlın
nun'n. Anın bɛ́ lʋa tɛ bɔ bɛ́ nwʋn bɛ tɛ sun yí.
11 Mɔ bɛ tılı amannıɛ'n mɔ Mali bɔlı helelı bɛ́ kɛ Zozi a tinnge
nán ɔ'a nwun yí'n, b'a nne b'a nni man.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ anun nnyuan
(Luku 24.13-35)

12 Ɛhı anzin, Zozi kɔ yı yí nwʋn ngacile biekun ɔ kɔ hele yí
menian'n-mɔ anun nnyuan. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ, anın bɛ
lɛ kɔ nanmue nun.
13 Bɛ kɔ sa bɛ́ nzin bɛ kɔ a kɔ bɔ ɛhınlın-mɔ amannıɛ. Bɛ hanlın
helelı bɛ́ a, bɛ ngɔ le bɛ ngɔ li man biekun.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian bulu nʋn kʋn'n
(Matie 28.16-20, Luku 24.36-49, Zʋan 20.19-23)

14 Ɛhı anzin, anın Zozi menian bulu nʋn kʋn'n gua tɔbılı
nwʋn bɛ lɛ didi. Zozi kɔ yı yí nwʋn ɔ kɔ hele bɛ́. Ɔ kɔ tu bɛ́
nyunnun wɔ dedi'n mɔ bɛ le man yí nʋn bɛ́ ahʋnlın ketee nın
anwʋn. Ɔ sanlın kɛ, ɔ fi ewue nun tinngelı'n, amannıɛ'n mɔ bɛ́
mɔ bɛ nwunlin yí'n bɔlı'n, ɛhınlın-mɔ a nne b'a nni man.
15 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ hó mân'n lıka kʋalaatin,
bɛ hó bó Nyanmıan Ɛjɔlɛkpa'n bɛ héle eyuadı'n.
16 Sʋanlan m'ɔ kɔ le kɔ li, m'ɔ kɔ man ɛmɔ kɔ sɔnın yí'n, ɔ 'nyan
yí ti. Nan sʋanlan mɔ ɔ'a nne ɔ'a nni man'n, yí ti 'ka nun.

17 Bɛ́ mɔ bɛ kɔ le bɛ kɔ li'n, ɛ 'nwun nyɔlıɛ mɔ bɛ 'ba yɔ'n: Bɛ
'fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ mín dunman nun. Bɛ 'kan anıɛ nvʋfɔlɛ-
mɔ.
18 Sɛ bɛ sɔ owo nun o, sɛ bɛ di ayile m'ɔ kun sʋanlan bɔbɔ a,
like fíí ngɔ yɔ man bɛ́. Sɛ bɛ fa bɛ́ sa bɛ fua nwuluwafʋɛ'n-mɔ
anwʋn an, nwuluwafʋɛ'n-mɔ 'tı akpɔlɛ.”

Zozi anwunno ɛfʋɛ'n
(Luku 24.50-53)

19 Mɔ yɛ́ Mın Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ yuelı'n, ɔ kɔ fʋ kɔ hɔ
anwunno. Ɔ kɔ hɔ kɔ tanlan Nyanmıan Kpili fama sʋ.
20 Zozi menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n lıka kʋalaatin. Yɛ́
Mın kɔ jinlan bɛ́ nzin wɔ bɛ́ junman nın anun. Ɔ man bɛ yɔlı
asinbɛnwʋn ninnge. Asinbɛnwʋn ninnge sɔ'n-mɔ kele kɛ bɛ́
nʋan ɛjɔlɛ'n tı ananhɔlɛ sakpa.]

ƐJƆLƐKPA'N MƆ LUKU HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Luku? Anɪn Luku di dɔkʋtɛ junman (Koləsʋ 4.14). Ɔ bʋkalɪ Zozi Bəfʋɛ Pəlʋ (2 Timote 4.11, Filemʋn 24). Ɔ nʋn yí y'ɔ həlɪLəmʋn kulo nɪn asʋ ɔ. Ɔ hɛlɛlɪ kalata ndɪnndɪɪn nnyuan. Nunhan kʋn y'ɔ le Ɛjəlɛkpa ɛhɪ m'ɔ kan Zozi Kilisi anwʋn ɛjəlɛ'n. Kalata ɛhɪnlɪn, bɛ fɛlɛ yí "Zozi mməfʋɛ'n-mə junman'n". Ɔ hɛlɛlɪ kalata nnyuan sɔ'n nwanlɪn sʋanlan kʋn. Sʋanlan sɔ'n tɪ abɪlɪba kpili kpa. Bɛ fɛlɛ yí Teofili, yí bʋ y'ɔ le kɛ "Nyanmɪan amanngʋn". Luku muonun a nnwun man Zozi yí nyɪnsʋ, nan ɔ bisalɪ bisalɪ Zozi anwʋn ɛjəlɛ'n bɛ́ mə bɛ nwunlin yí bɛ́ nyɪnsʋ nɪn anwʋn ɛlə kʋalaaka nán ɔ'a hɛlɛ kalata kanlanman ɛhɪ.

Ɛjəlɛkpa ɛhɪ anun, Luku lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi tɪ mân mân'n kʋalaa Ngʋandefʋɛ. Afɪ, kɛ Zozi hanlɪn helelɪ Zase'n, yí nwan ɔ 'ba kpʋnndɛ bɛ́ mə b'a minlin'n-mə nán ɔ de bɛ́ ngʋan (19.10).

Luku falɪ Zʋan Batisi nʋn Zozi awəlɛ nɪn anwʋn ɛjəlɛ ɔ bəlɪ yí kalata nɪn abʋ (yí ti 1-2). Ɛsɛ ɔ lɛ kan kɛ Zʋan Batisi kpɪnlɪn sənɪnlɪn Zozi ɔ nʋn kɛ Abɔnsanmʋn kpɪnlɪn səlɪ yí nɪanlɪn nɪn anwʋn ɛjəlɛ (3.1-4.13). Ɛsɛ Luku lɛ kan Zozi junman'n m'ɔ lili yí Galile mân nun nɪn anwʋn ɛjəlɛ (4.14-9.50). Galile mân nun, Zozi bəlɪ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn Ɛjəlɛkpa'n, ɛsɛ ɔ manlɪn nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn salɪ. Zozi fɛlɛlɪ menian bulu nʋn nnyuan yí nwʋn. Ɔ sʋanlɪn bɛ́ maan bɛ́ kʋsʋ bɛ həlɪ bəlɪ Ɛjəlɛkpa'n, ɛsɛ bɛ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mə anwʋn salɪ. Ɛhɪ anzin, Luku lɛ kele yɛ́ kɛ ɔ kpɪnlɪn yəlɪ mə Zozi falɪ Zoluzalɛmʋn atɪn'n (9.51-19.28). Zozi yɪlɪ menian abulasʋ nʋn nnyuan biekun ɔ sʋanlɪn bɛ́ nnyuan nnyuan kɛ bɛ lí mʋa lɪka kʋalaa mə yí muonun ɔ 'ba sɪn'n. Zozi buli anyɪnndala dɔʋn ɔ heheleli menian'n-mə Nyanmɪan ninnge. Ɛjəlɛkpa nɪn agualɪɛ nun, Luku man yɛ́ nwun yí kɛ Zozi juli Zoluzalɛmʋn. Ɛbɛlɛ Zufʋ mgbain'n-mə mianlɪnLəmʋn kʋnmanna Pilatɪ maan bɛ hunlin Zozi kʋlʋwa sʋ. Yí cɪan nsan nɪn asʋ, Zozi fi ewue nun tinngelɪ, ɔ yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí menian'n-mə, ɛsɛ ɔ fʋlɪ həlɪ nyanmɪansʋ (19.28-24.53).

1 Kpain Teofili,

Ninnge mgbili mgbili'n mə Nyanmɪan a yɔ wɔ yɛ́ afian ɛwa'n, menian dɔʋn a bɔ yí bʋ bɛ lɛ kɛlɛ ɛjəlɛ sɔ'n-mə.

2 Bɛ́ mə bɛ nwunlin ninnge sɔ'n-mə abʋbɔ nun, mə bɛ yɪlɪ bɛ́ kɛ bɛ hán Nyanmɪan Anʋan Ɛjəlɛ'n, ɛjəlɛ mə bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yɛ́'n, yí fɔ́ʋ́n yê menian'n-mə hɛlɛlɪ nɪn ɔ.

3 Yí ti, mín kʋsʋ, m'an bisa bisa nun m'an nwun yí fɔ́ʋ́n kɛ
ɛjɔlɛ'n kpɪnlɪn bɔlɪ yí bʋ ngɛlɛmɔ nun'n. M'an nɪan an, anɪn
Kpain, ɔ tɪ kpa kɛ mɪn kɛlɛ wɔ́ mɪn sʋsɔ sʋ mɪn kan ɛjɔlɛ sɔ'n
mɪn kele wɔ́.
4 Mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ maan ɛ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ'n
mɔ a tɪ'n tɪ ananhɔlɛ sakpa.

Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ Gabiliyɛ 'ba han

Zʋan Batisi awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

5 Ɛhɪ, belemgbin Elɔdɪ m'ɔ sie Zude mân'n bɛlɛ sʋ, anɪn bian
kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zakali. Ɔ tɪ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ
wɔ tɛɛyɪfʋɛ Abia fâ nɪn anun. Bɛ fɛlɛ yí yɪ nɪn Elizabɛtɪ, ɔ fi
Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain Aalʋn afilie nɪn anun.
6 Bɛ́ menian nnyuan'n, bɛ tɪ fɔ́ʋ́n wɔ Nyanmɪan anyunnun.
Bɛ́ nyɪn sɔ Nyanmɪan. Bɛ di yí mala nɪn asʋ.
7 Nan kʋsʋ bɛ wʋlɪ man baa fíí, ɔ sanlɪn kɛ Elizabɛtɪ tɪ mʋta,
ɛsɛ bɛ́ menian nnyuan'n b'a yɔ mgbain.
8 Cɪan kʋn, anɪn Zakali lɛ di yí tɛɛyɪɛ junman'n wɔ Nyanmɪan
anyunnun, afɪ anɪn Nyanmɪan junman elie nɪn a tʋ bɛ́ fâ dɪɛ'n.
9 Kɛ bɛ́ mala'n kele'n, ɔ di kɛ bɛ cʋɪn tondo nán bɛ yɪ sʋanlan'n
mɔ ɔ 'yala alufanlan'n wɔ Nyanmɪan sua nɪn anun lɪka mɔ bɛ
yala yí'n. Bɛ hyʋɪnlɪn tondo nɪn an, bɛ kɔ yɪ Zakali. Zakali kɔ hɔ
kɔ wʋlʋ Nyanmɪan sua nɪn anun, ɔ kɔ bɔ yí junman nɪn abʋ.
10 Mɔ ɔ 'yala alufanlan'n, anɪn menian'n-mɔ kʋalaa gua
awulo ɛfan bɛ lɛ yɔ asɔnɪn bɛ man bɛ́ nwʋn.
11 Ɛbɛlɛ ala, yɛ́ Mɪn bɔfʋɛ'n kʋn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele Zakali.
Bɔfʋɛ sɔ'n jin tɔbɪlɪ'n mɔ bɛ yala alufanlan'n sʋ'n fama sʋ ɛbɛlɛ.
12 Mɔ Zakali nwunlin yí'n, yí kunnun kɔ tɪ yí, ɛsɛ esulo kɔ han
yí.
13 Bɔfʋɛ'n nwan: “Zakali, n'ɛ sulo! Nan Nyanmɪan Kpili a tie
wɔ́ nzɛlɛ'n. Wɔ́ yɪ Elizabɛtɪ 'ba wʋ baa belenzua kʋn man wɔ́.
Baa sɔ'n, tʋn yí Zʋan.
14 Ɛ 'ba li yí nwʋn fɛ kpa, menian dɔʋn kʋsʋ 'ba li yí awɔlɛ nɪn
anwʋn ndutue.
15 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ 'ba yɔ sʋanlan kpili wɔ yɛ́ Mɪn anyunnun. Baa
sɔ'n, ɔ mma nnʋn man divɪn anaan nzan sɛlɛ ngacile biala. Bɛ
'wʋ yí a, anɪn Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan wɔ yí
nun kpa.
16 Ɔ 'cʋɪn Izalayɛ amma'n-mɔ dɔʋn ba yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ bɛ́
Nyanmɪan nɪn anwʋn biekun.
17 Ɔ le kpɔmanfʋɛ *Eli ajʋnlɪn'n nʋn yí tunmin'n, yí muonun
ɔ 'di kpɔman wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ sesie sɪɛ'n-mɔ nʋn bɛ́
mma'n-mɔ afian. Ɔ 'man bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn nzɔ man Nyanmɪan'n
nwun ngɛlɛ kɛ sɛsɛfʋɛ'n-mɔ. Ɔ 'man menian'n-mɔ sesie bɛ́
nwʋn bɛ nwʋnndɛ yɛ́ Mín.”

18 Zakali kɔ bisa bɔfʋɛ'n kɛ: “Anın, mın 'yɔ sɛ nán m'an nwun
yí ananhɔlɛ. Ɔ sanlın kɛ mín muonun, m'an yɔ awʋlʋwa. Mín
yı kʋsʋ a yɔ awʋlʋwa.”
19 Bɔfʋɛ'n nwan: “Bɛ fɛlɛ mín Gabiliyɛ. Mín yê mın jinlan
Nyanmıan anyunnun mın sʋ yí ɔ. Ɔ'a sʋan mín kɛ m mála n
gán ɛjɔlɛ fɛ ɛhı n géle wɔ́.
20 Mɛlɛ'n ju a, mín nʋan ɛjɔlɛ'n 'kpın sʋ. Nan kʋsʋ, kɛmɔ a nne
man ɛjɔlɛ sɔ nın a nni man'n, ɛ 'ba tɔ amunle, ɛ ngɔ hʋala man
jʋjɔ dede ɔ 'ju tɛmʋn mɔ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n kɔ kpın sʋ'n.”
21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, menian'n-mɔ gua awulo ɛwa b'a nwʋnndɛ
dede ɔ'a sin bɛ́ nwʋn kɛ Zakali fi Nyanmıan sua nın anun nvite
man ɔ.
22 Nan mɛlɛ mɔ afı Zakali fi Nyanmıan sua nın anun fitelı'n,
ɔ a ngʋala man ɛjɔlɛ kan kele bɛ́. Menian'n-mɔ kɔ nwun kɛ like
a fite yí Nyanmıan sua nın anun ɛlɔ. Ɔ 'kan ɛjɔlɛ'n kele bɛ́ a, ɔ
le yí sa, afı yí nʋan a muan.
23 Mɔ Zakali yuelı Nyanmıan awulo nın anun junman'n di'n,
ɔ kɔ sa kɔ hɔ yí kulo.
24 Mɔ Zakali salı hɔlı'n, ɔ'a njɛ man biala, yí yı Elizabɛtı kɔ
nwʋnnzɛ. Elizabɛtı kɔ fa yí nwʋn kɔ fıa dede sala nnun. Yí
nwan:
25 “Yɛ́ Mın a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Ɔ'a le mín fi
anyunnunguasıɛ'n m'ɔ kan mín wɔ menian'n-mɔ anyunnun
nın anun.”

Nyanmıansʋ bɔfʋɛ Gabiliyɛ 'ba han

Zozi Kilisi awɔlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ

26 Mɔ Elizabɛtı nwʋnnzɛlı m'ɔ lili sala nsian'n, yí sala nsian
nın asʋ, Nyanmıan kɔ sʋan yí bɔfʋɛ Gabiliyɛ talua muan kʋn
anwʋn Galile mân nın anun kulo'n kʋn asʋ. Bɛ fɛlɛ kulo sɔ'n
Nazalɛtı.
27 Talua muan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Mali. Yí hun y'ɔ le Zozɛfʋ m'ɔ fi
belemgbin Davidi afilie nın anun'n. Zozɛfʋ nʋn yí lalı man lé.
Afı ɔ falı man Mali atɔnvɔlɛ.
28 Bɔfʋɛ'n kɔ wʋlʋ lıka mɔ Mali wɔ'n, yí nwan: “Mali, ahın o!
Yɛ́ Mın a yeyila wɔ́ sʋ, ɔ nʋn wɔ́ tı.”
29 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ man Mali ati anun kɔ yɔ yí sısakaa. Ɔ lɛ bisa yí
nwʋn kɛ ahın ebisa sɔ ɛhı abʋ y'ɔ le benin?
30 Ɛhı a, bɔfʋɛ'n nwan: “Mali, n'ɛ sulo! Nan Nyanmıan a
yeyila wɔ́ sʋ.
31 Ɛ 'ba nwʋnnzɛ ɛ wʋ baa belenzua kʋn. Tʋn baa sɔ'n Zozi.
32 Ɔ 'ba yɔ sʋanlan kpili kpa, bɛ 'ba fɛlɛ yí Nyanmıan Kpili
m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ nın Awa. Yɛ́ Mın Nyanmıan 'ba
man ɔ di belemgbin kɛ yí nan Davidi.
33 Ɔ 'sie Izalayɛ amma'n-mɔ mɛlɛ biala. Yí mɛlɛ'n le man
ayuelıɛ.”

34 Mali kɔ bisa bɔfʋɛ'n kɛ: “Anɪn, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a yɔ sɔ, mɔ mɪn
nzɪ man bian'n?”
35 Bɔfʋɛ'n nwan: “Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba wʋlʋ
wɔ́ nun yɛ̂ Nyanmɪan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n
'ba fa yí tunmin'n butu wɔ́ sʋ. Yí sɔ ati, baa nwannzan-
nwannzan'n mɔ ɛ 'ba wʋ yí'n, bɛ 'ba fɛlɛ yí Nyanmɪan Awa.
36 Nɪan, Elizabɛtɪ m'ɔ tɪ wɔ́ abie'n, yí m'ɔ tɪ mʋta m'ɔ ngʋala
man baa wʋ'n, sunnzun mɔ ɔ'a yɔ kpain, ɔ'a nwʋnnzɛ, yí sala
nsian ahɪ.
37 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan kʋala like biala yɔ.”
38 Mali nwan: “N dɪ yɛ́ Mɪn afanɪan, mɔ a han'n, man ɔ yɔ́ sɔ
mán mín.” Kɛ ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n yɛ̂ bɔfʋɛ'n hɔlɪ ɔ.

Mali 'ba hɔ fua Elizabɛtɪ anwʋn.

39 Ɛhɪ anzin, ɛcɪan kʋn Mali kɔ jasʋ ɔ kɔ han yí nwʋn ɔ kɔ hɔ
kɔ fua Zakali nʋn Elizabɛtɪ anwʋn bɛ́ kulo nɪn asʋ. Kulo sɔ'n wɔ
Zude mân nɪn anun mmʋka'n-mɔ afian.
40 Mɔ Mali juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ wʋlʋ bɛ́ awulo nɪn anun ɔ kɔ bisa
Elizabɛtɪ ahɪn.
41 Mɔ Elizabɛtɪ tɪlɪ Mali ahɪn ebisa'n, baa'n m'ɔ la yí kunnun'n
kɔ han yí nwʋn. Ɛbɛlɛ ala, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ
wʋlʋ Elizabɛtɪ anun. Nán ɔ'a tɪan sɛlɛ ɔ'a se kɛ:
42 “Nyanmɪan a yeyila wɔ́ sʋ a tala mmalasua'n-mɔ
kʋalaatin. Yí nyila'n kan baa'n mɔ ɛ lɛ 'ba wʋ yí'n.
43 Mín muonun, n dɪ mín dɪɛ sɛ mɔ yɛ̂ mín Mɪn anin'n ba ɔ
fua mín nwʋn ɔ?
44 Nɪan, mɛlɛ mɔ ɛ bisalɪ mín ahɪn nɪn ala, baa'n m'ɔ la mín
kunnun'n kɔ li fɛ ɔ kɔ han yí nwʋn.
45 Nyila hán wɔ́ Mali. Afɪ a le a li kɛ yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ
ɔ'a han ɔ'a hele wɔ́'n 'kpɪn sʋ sakpa!”

Mali 'ba yɪ Nyanmɪan ayɛ

46 Mali nwan:
“Mɪn 'yɪ yɛ́ Mɪn ayɛ.
47 Mɪn di Nyanmɪan m'ɔ tɪ mín Ngʋandefʋɛ nɪn anwʋn fɛ.
48 Ɔ sanlɪn kɛ mín kanga nun,
ɔ'a tʋ yí nyɪn mín afan ɔ'a yeyila mín sʋ.
Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba han kɛ
Nyanmɪan a yeyila mín sakpa.
49 Ɔ sanlɪn kɛ Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili a yɔ
ninnge mgbili mgbili a man mín.
Yí dunman'n tɪ nwannzan-nwannzan.
50 Bɛ́ mɔ bɛ man yí anyɪnnzɔ'n,
ɔ 'nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe mɛlɛ biala anun.
51 Ɔ'a yɪ yí tunmin asa'n ɔ'a hele atubɛnwʋn mma'n-mɔ
ɔ'a gua bɛ́ ebolo.
52 Ɔ'a tu mmelemgbin'n-mɔ bɛ́ bia'n-mɔ asʋ,
ɔ'a man ehiannin mma'n-mɔ lɪka kpa a tanlan.

53 Ɔ'a man yalɛfʋɛ'n-mɔ akʋ a yi,
ɔ'a fʋan esikafʋɛ'n-mɔ maan bɛ le bɛ́ sa to b'a hɔ.
54 Ɔ'a bʋka Izalayɛ mân'n m'ɔ sʋ yí'n.
Yí lʋa a nvi man ye'n
55 mɔ ɔ 'yɔ Abalahamʋn nʋn yí sasʋ'n-mɔ cɪan daa'n.
Ɔ sanlɪn kɛ ɔ falɪ bɔlɪ yɛ́ nan-mɔ anɔhʋba."

56 Mɔ Mali hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ lili kɔ yɔ sala nsan Elizabɛtɪ anwʋn ɛbɛlɛ kʋalaaka nán ɔ'a sa ɔ'a hɔ yí kulo.

Zʋan Batisi awɔlɛ'n

57 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede Elizabɛtɪ cɪan kɔ ju. Ɔ 'kɔ a wʋ a, ɔ kɔ wʋ baa belenzua kʋn.
58 Menian mɔ bɛ nʋn bɛ́ mantan mantan sʋ'n nʋn yí nwʋn amma'n-mɔ mɔ b'a nwun junman kpili'n mɔ yɛ́ Mɪn a li a man Elizabɛtɪ'n, bɛ nʋn yí kɔ li yí nwʋn fɛ.
59 Mɔ Baa'n lili mɔlɛ kʋn'n, bɛ kɔ a kɔ kpɛ yí mmian nun. Bɛ́ nwan bɛ 'fa yí sɪ Zakali dunman'n bɛ tʋn yí.
60 Yí nin nwan: "Cɛcɛ, nán bɛ fɛlɛ yí Zakali, nan ɔ li Zʋan."
61 Bɛ́ nwan: "Nwan yê ɔ li Zʋan wó afilie nɪn anun mɔ yí ti yê bɛ 'tʋn yí sɔ'n?"
62 Bɛ le bɛ́ sa bɛ kɔ bisa yí sɪ kɛ: "Nan wɔ́ wa'n, wɔ́ nwan ɔ li sɛ kpa?"
63 Ɛbɛlɛ ala, Zakali kɔ bisa tabʋa kaan kʋn ɔ kɔ hɛlɛ sʋ kɛ: "Mín wa'n li Zʋan." Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn.
64 Kɛ ɔ hɛlɛlɪ yuelɪ ala, Nyanmɪan kɔ tike yí nʋan'n. Zakali kɔ kuku yí nɪn sʋ ɔ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
65 Ɛbɛlɛ ala, esulo kɔ han bɛ́ mɔ bɛ nʋn Zakali mantan mantan sʋ'n, ɛbɛlɛ mân sɔ nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaa kɔ tɪ ɛjɔlɛ sɔ'n.
66 Bɛ́ nun kʋn biala m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ jʋnlɪn dede a, ɔ bisa yí nwʋn kɛ: "Baa sɔ'n, nzu sʋanlan dɪɛ yê ɔ 'kaci ɔ?" Bɛ lɛ kan sɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʋalaa bɛ nwun yí kɛ yɛ́ Mɪn tunmin'n wɔ baa nɪn anun sakpa.

Zakali 'ba yɪ Nyanmɪan ayɛ

67 Mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wʋlʋlɪ Zʋan asɪ Zakali anun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ hanlɪn'n:
68 "Bɛ mán yɛ yí yɛ́ Mɪn
m'ɔ tɪ Izalayɛ amma'n-mɔ Nyanmɪan nɪn ayɛ.
Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a nɪan yí menian'n-mɔ ɔ'a le bɛ́ ti.
69 Ɔ'a man ngʋandefʋɛ kpili kʋn a fite
belemgbin *Davidi m'ɔ tɪ yí akʋa nɪn afilie nɪn anun.
70 Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ lili mʋa
ɔ manlɪn yí anwʋntɪɛ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn yí daba.
71 Ɔ bɔlɪ yɛ́ anɔhʋba kɛ
ɔ 'ba le yɛ́ fi yɛ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ asa nun,
72 ɔ 'nwun yɛ́ nan-mɔ anwʋn anwunnvoe,

εsε ɔ 'kacı yí nyıhyε nwannzan-nwannzan'n
m'ɔ nʊn yɛ́ hyıhyεlı'n.
73 Nyanmıan hanlın ndâ yɛ́ nan Abalahamʊn anyunnun kε
74 ɔ 'de yɛ́ fi yɛ́ mgbɔfʊε'n-mɔ asa nun,
maan yε sʊ yí ahʊnmınkan nun,
75 εsε yε 'nanndı nwannzan-nwannzan
yε yɔ like m'ɔ tı sεsε cıan biala wɔ yí nyunnun.
76 Nan wɔ́ dıε, mín wa, bε 'ba fεlε wɔ́
Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno εlɔ'n kpɔmanfʊε.
Ɔ sanlın kε ε 'ba nanndı yɛ́ Mın anyunnun
nán ε sesie yí atın'n,
77 εsε ε 'man yí menian'n-mɔ nwun yí kε
ɔ 'ba fa bɛ́ εtε'n-mɔ ce bɛ́ ɔ de bɛ́ ngʊan.
78 Yɛ́ Nyanmıan'n sı anwunnvoe, εsε ɔ tı kpa sʊnman.
Ɔ 'ba man anwunno kanlannıε'n ta yɛ́ nwʊn.
Kanlannıε sɔ'n tı kε sεnzε m'ɔ lε fite ɔ.
79 Ɔ 'man ɔ ta bɛ́ mɔ bε tı awosin nın anun
ɔ nʊn ewue asa abʊ nın anwʊn.
Ɔ 'man ɔ kele yɛ́ atın'n m'ɔ man bε nyan alʊacıcıε'n.”
80 Anın batʊnman'n lε nyin εsε anın yí ti lε tin. Ɔ kɔ tanlan εwâ nın anun εlɔ. Ɔ wɔ εlɔ dede tεmʊn'n juli ɔ bɔlı yí bagua nun junman nın abʊ Izalayε amma'n-mɔ afian.

2

Zozi awɔlε'n
(Matie 1.18-25)

1 Mεlε sɔ nın anun, belemgbin kpain'n mɔ bε fεlε yí *Sezaa Ogusıtı'n kɔ man atın kε bε há bɛ́ kʊalaa mɔ bε wɔ *Lɔmʊn εhınlın mân nın anun'n.
2 Mɔ alimʊa menian εha sɔ'n 'ju sʊ'n, anın Kiliniusı tı kʊnmanna wɔ Sili mân nın anun.
3 Ɔ sε kε anın sʊanlan kʊn biala kɔ yí kulo maan bε kεlε yí dunman.
4 Zozεfʊ kʊsʊ fi Nazalεtı, Galile mân nın anun, ɔ kɔ hɔ Zude mân nın anun kulo'n mɔ bε fεlε yí Betelehεmʊn nın asʊ, lıka mɔ bε wʊlı belemgbin Davidi'n. Ɔ sanlın kε Zozεfʊ muonun tı Davidi afilie nın anun sʊanlan.
5 Ɔ nʊn yí yı Mali bε 'kɔ a man bε kεlε bɛ́ dunman.
6 Mεlε sɔ nın anun, anın Mali lε nwʊnnzε.
7 Nan mɔ bε juli Betelehεmʊn'n, nán yí kʊ a han yí, ɔ'a wʊ. Ɔ 'wʊ yí bamuan baa nın an, ɔ kɔ wʊ belenzua kʊn. Ɔ kɔ fa εtanlan kɔ fʊfɔ yí nwʊn, ɔ kɔ la yí abalanda nın anun lıka kʊn. Ɔ sanlın kε sua sɔ'n tı dabεlε kʊn nʊn abalanda. Dabεlε nın anun an, b'a sike sʊanlan. Abalanda nın an, b'a hye nun nnyuan. Ɔ le menian'n-mɔ lıka yê naan'n-mɔ kʊsʊ dıε. Lıka'n mɔ naan'n-mɔ didi'n, εbεlε yê b'a sesie adɔman'n dabεlε nın ɔ.

Nyanmıansʊ bɔfʊε kʊn 'ba fite mmʊa εnıanfʊε'n-mɔ

8 Kɔngɔɛ sɔ kʋnmgba'n, anɪn mmʋa ɛnɪanfʋɛ mmie-mɔ wɔ
Betelehɛmʋn anwʋn ɛbɛlɛ ebo kʋn asʋ. Menian sɔ'n-mɔ da ɛlɔ,
bɛ sisa bɛ́ mmʋa'n-mɔ.
9 Ɛbɛlɛ ala, nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn kɔ fite bɛ́, yɛ́ Mɪn anunmin-
nyanmʋn'n kɔ ta kɔ si kɔ yia bɛ́. Esulo kpili kpa kɔ han bɛ́.
10 Bɔfʋɛ'n nwan: "Nán bɛ sulo! Ɔ sanlɪn kɛ, mɪn 'ba han ɛjɔlɛ
kpa kʋn mɪn kele ɛmɔ. Ɛjɔlɛ kpa sɔ'n 'ba man mân'n kʋalaa di
fɛ kpa.
11 Ɛnɛ kɔngɔɛ, b'a wʋ Ngʋandefʋɛ'n wɔ Davidi kulo nɪn asʋ
b'a man ɛmɔ. Ngʋandefʋɛ sɔ'n, y'ɔ le *Kilisi'n m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n.
12 Nzɔlɛ'n mɔ ɛmɔ 'fa bɛ nwun yí'n, y'ɔ le ɛhɪ: Baa sɔ'n, b'a fa
ɛtanlan b'a fʋfɔ yí nwʋn b'a tʋ yí abalanda nɪn anun lɪka mɔ
naan'n-mɔ didi'n."
13 Kɛ ɔ 'kan sɔ nɪn ala, nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ mmiekun-mɔ
dɔʋn kpa kɔ a kɔ bʋka yí sʋ, bɛ́ kʋalaa, bɛ lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
14 Bɛ́ nwan:
"Anunminnyanmʋn hán Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno an-
wunno ɛlɔ'n.
Ɔ kulo asɪɛ nɪn asʋ ɛwa menian'n-mɔ.
Ɔ'a man bɛ́ lʋa a cɪcɪ bɛ́ nwʋn."

Mmʋa ɛnɪanfʋɛ'n-mɔ 'ba hɔ Betelehɛmʋn

15 Mɔ nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n yuelɪ mɔ bɛ
salɪ fʋlɪ nyanmɪansʋ'n, mmʋa ɛnɪanfʋɛ'n-mɔ kɔ han kɔ hele bɛ́
nwʋn kɛ: "Bɛ mán yɛ hɔ́ Betelehɛmʋn, nán yɛ hɔ́ nían like'n mɔ
yɛ́ Mɪn a han yí nwʋn ɛjɔlɛ a hele yɛ́'n yɛ́ nyɪnsʋ."
16 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ han bɛ kɔ gua sʋ, bɛ́ nʋan y'ɔ le
Betelehɛmʋn. Sakpa kʋsʋ, bɛ kɔ hɔ kɔ tʋ Mali nʋn Zozɛfʋ nʋn
baa adɔman'n. Adɔman'n la abalanda nɪn anun ɛbɛlɛ, lɪka mɔ
naan'n-mɔ didi'n.
17 Mɔ mmʋa ɛnɪanfʋɛ'n-mɔ juli ɛlɔ, mɔ bɛ nwunlin baa'n
yuelɪ'n, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n mɔ bɔfʋɛ'n walɪ hanlɪn yí batʋnman
nɪn anwʋn'n kʋalaa kɔ hele bɛ́.
18 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hanlɪn'n kɔ sin menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
ɛbɛlɛ'n kʋalaa anwʋn.
19 Yí kʋalaa mɔ bɛ hanlɪn'n, Mali falɪ sielɪ yí ti anun, tɛmʋn
biala ɔ jʋnlɪn yí nwʋn.
20 Mɔ mmʋa ɛnɪanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n yuelɪ'n, bɛ kɔ sa
bɛ kɔ hɔ. Bɛ 'kɔ a, anɪn bɛ lɛ kannvʋ Nyanmɪan bɛ yɪ yí ayɛ wɔ
ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tɪ mɔ b'a nwun yí nɪn anwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ yí kʋalaa
yɔlɪ kɛ bɔfʋɛ'n kpɪnlɪn hanlɪn helelɪ bɛ́'n.

Zozi dunman ɛtʋan'n

21 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ adɔman'n nyanlɪn mɔlɛ kʋn'n, anɪn ɔ
di kɛ bɛ kpɛ yí mmian nun. Bɛ kɔ kpɛ yí mmian nun'n bɛ kɔ tʋn
yí Zozi. Dunman sɔ'n, bɔfʋɛ'n lili mʋa bɔlɪ helelɪ Mali kʋalaaka
nán ɔ'a nwʋnnzɛ.

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ kele yɛ́ Mɪn

22 Ɛhı anzin, mɔ Mali efian etue tɛmʋn'n juli'n, kɛ Moyizı
mala'n kpın kele'n, Zozɛfʋ nʋn Mali bɛ kɔ fa baa'n kɔ hɔ
Zoluzalɛmʋn. Bɛ 'kɔ a fa yí bɛ kele yɛ́ Mın.
23 Ɔ sanlın kɛ b'a hɛlɛ wɔ yɛ́ Mın mala nın anun kɛ: *Bamuan*
baa belenzua biala mɔ bɛ kɔ wʋ yí'n, bɛ fá yí bɛ wúla Nyanmıan
asa nun.
24 Bɛ kɔ yı Mali ati tɛɛ'n mɔ yɛ́ Mın mala'n kele'n kʋsʋ. Tɛɛ
sɔ'n, bɛ 'yı a, *bɛ le abubule nnyuan anaan mɔlɔnʋnman nnyuan.*

Simeʋn nʋn Hanna

25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʋn wɔ Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ
ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simeʋn. Ɔ tı sʋanlan kpa ɛsɛ ɔ man
Nyanmıan anyınnzɔ kpa. Ɔ tı ɔ lɛ nwʋnndɛ sʋanlan'n mɔ ɔ 'ba
ɔ de Izalayɛ ati'n. Nyanmıan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
wɔ yí nun.
26 Wawɛ'n kɔ han kɔ hele yí kɛ ɔ 'nwun yɛ́ Mın Kilisi'n
kʋalaaka nán ɔ'a wu.
27 Cıan mɔ Zozɛfʋ nʋn Mali bɛ 'fa baa'n bɛ kele yɛ́ Mın kɛ
mala'n kele'n, Nyanmıan Wawɛ'n kɔ hyʋın Simeʋn ɔ nʋn yí kɔ
a Nyanmıan awulo nın anun ɛbɛlɛ.
28 Ɔ kɔ a kɔ tʋ bɛ́, ɔ kɔ le baa'n kɔ tʋ yí sa sʋ, ɔ kɔ la Nyanmıan
ası. Yí nwan:
29 "Sian'n, yɛ́ Mın, wɔ́ anɔhʋba nın a kpın sʋ.
Yí ti, yaci wɔ́ akʋa'n maan ɔ wú ahʋnmınkan nun.
30 Ɔ sanlın kɛ m'an nwun sʋanlan'n mɔ ɔ 'de yɛ́ ti'n,
31 mɔ a hyıhyɛ a sʋan yí mân'n kʋalaa anyunnun'n.
32 Sʋanlan sɔ'n tı kanlannıɛ.
Yí yê ɔ 'ba man mân'n kʋalaa nwun wɔ́ ɔ.
Ɛsɛ ɔ 'ba man Izalayɛ
m'ɔ tı wɔ́ mân'n nyan anunminnyanmʋn."
33 Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ anın Simeʋn lɛ kan'n kɔ sin Zozɛfʋ
nʋn Mali anwʋn.
34 Simeʋn kɔ yeyila bɛ́ sʋ. M'ɔ yeyilalı bɛ́ sʋ yuelı'n, ɔ kɔ fɛlɛ
Zozi anin Mali, yí nwan: "Nıan, baa ɛhı mɔ Nyanmıan a yı yí'n,
ɔ 'ba man Izalayɛ menian dɔʋn fin ası, ɔ 'man dɔʋn kʋsʋ jasʋ. Ɔ
tı nzɔlɛ, menian'n-mɔ 'ba su yí nwʋn akpʋlʋwa.
35 Ɔ 'ba man bɛ nwun menian dɔʋn ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n
yuein. Nan wɔ́ dıɛ, m mo, yalɛ 'ba han wɔ́ ɛkala'n kɛ sʋanlan
mɔ b'a wɔ yí dadıɛ ɔ."
36 Mɛlɛ sɔ nın anun, anın Nyanmıan kpɔmanfʋɛ balasua kʋn
wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Hanna. Yí sı y'ɔ le Fanuɛ m'ɔ fi Azɛɛ afilie nın
anun'n. Balasua sɔ'n tı sʋanlan kpain kpa. Yí talua nun, ɔ jalı
belenzua kʋn, ɔ nʋn yí bɛ lili afʋɛ nsʋ yê belenzua sɔ'n wuli ɔ.
37 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, Hanna a nja man bian kʋ́n. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede
ɔ lili afʋɛ abulaɔcʋɛ nʋn nnan. Bala sɔ'n kulo Nyanmıan ɛjɔlɛ
kpa. Tɛmʋn biala, kɔngɔɛ o, eyue o, ɔ wɔ Nyanmıan awulo nın
anun ɔ sʋ Nyanmıan ɔ ci cıan, ɛsɛ ɔ sɛlɛ Nyanmıan.

38 Mɔ Simeʋn anʋan 'tɔ ala, Hanna kʋsʋ kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ la
Nyanmɪan asɪ. M'ɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ sʋsɔ sʋ kɔ han baa nɪn anwʋn
ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ Nyanmɪan lé
Zoluzalɛmʋn amma'n-mɔ ati'n.

Zozɛfʋ nʋn Mali nʋn Zozi 'ba sa kɔ Nazalɛtɪ

39 Mɔ Zozɛfʋ nʋn Mali yuelɪ ninnge'n mɔ yɛ́ Mɪn mala'n
kele'n kʋalaa yɔ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ bɛ́ kulo Nazalɛtɪ. Kulo sɔ'n
wɔ Galile mân nɪn anun.
40 Anɪn baa'n lɛ nyin, ɔ lɛ yɔ sʋanlan. Ɔ tɪ bɛngɛlɛfʋɛ ɛsɛ anɪn
Nyanmɪan lɛ yeyila yí sʋ kɔ.

Zozi 'ba nyan afʋɛ bulu nʋn nnyuan

41 Afʋɛ daa Zozi asɪ nɪn yí nin, bɛ kɔ Zoluzalɛmʋn, bɛ kɔ li
Zufʋ'n-mɔ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n.
42 Kɛmɔ afʋɛ daa bɛ kɔ'n, mɔ Zozi lili afʋɛ bulu nʋn nnyuan'n,
bɛ nʋn yí kɔ hɔ fɛtɪ sɔ nɪn elie.
43 Mɔ bɛ lili fɛtɪ'n yuelɪ'n, yí sɪ nʋn yí nin kɔ sa kɔ hɔ. Zozi kɔ
ha Zoluzalɛmʋn. Yí sɪ nʋn yí nin ngɔ nwun man nun.
44 Bɛ jʋnlɪn kɛ Zozi wɔ bɛ́ mɔ bɛ nʋn bɛ́ lɛ kɔ nɪn anun bie. Bɛ
kɔ nanndɪ cɪan kʋn atɪn asannan nán b'a kpʋnndɛ yí bɛ́ nwʋn
amma nʋn bɛ́ manngʋn'n-mɔ afian.
45 Bɛ kpʋnndɛlɪ yí dede a, bɛ ngɔ nwun man yí. Bɛ kɔ sa bɛ kɔ
hɔ Zoluzalɛmʋn, bɛ 'kɔ a kpʋnndɛ yí.
46 Yí cɪan nsan nɪn asʋ, bɛ 'kɔ a ju a, anɪn Zozi tɪ Nyanmɪan
awulo nɪn anun *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ afian, ɔ lɛ tie bɛ́ ɔ
bisa bisa bɛ́ kosuan.
47 Yí ngɛlɛ'n m'ɔ fa bua bɛ́ ɛjɔlɛ'n sin menian'n-mɔ kʋalaa mɔ
bɛ lɛ tie yí nɪn anwʋn.
48 Mɔ yí sɪ nʋn yí nin nwunlin kɛ ɔ tɪ bɛ́ afian'n, ɔ sinlɪn bɛ́
nwʋn kpa. Yí nin nwan: “Mín wa, nzu ati yê a man y'a fɛ sʋa
ɔ? Mín nʋn wɔ́ sɪ y'a kpʋnndɛ wɔ́ dede yɛ́ lʋa a bɔ yɛ́ nwʋn.”
49 Zozi nwan: “Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kpʋnndɛ mín ɔ? Ɛmɔ nzɪ man
kɛ ɔ fata kɛ mɪn nɪan mín Sɪ junman nɪn asʋ wɔ yí awulo nɪn
anun ɔ?”
50 Nan mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí sɪ nʋn yí nin, b'a ndɪ man yí bʋ.
51 Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn bɛ́, bɛ kɔ sa kɔ hɔ Nazalɛtɪ. Ɔ man bɛ́
anyɪnnzɔ. Mɛlɛ biala, yí nin kacɪ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kʋalaatin.
52 Anɪn Zozi lɛ nyin, ɔ lɛ nwun ngɛlɛ, ɛsɛ ɔ lɛ nyan ehulo wɔ
Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ anyunnun.

3

Zʋan Batisi junman'n
(Matie 3.1-12, Maakɪ 1.1-8, Zʋan 1.19-28)

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn *Sezaa Tibɛɛ a li *Lɔmʋn ɛhɪnlɪn mân
nɪn asʋ belemgbin afʋɛ bulu nʋn nnun. Tɛmʋn sɔ'n, anɪn
Pʋnsʋ *Pilatɪ tɪ kʋnmanna wɔ Zude mân nɪn anun. Anɪn *Elɔdɪ

Antipası tı belemgbin wɔ Galile mân nın anun. Yí nianman
Filipʋ kʋsʋ tı belemgbin wɔ Itule nʋn Talakonitı mân nın anun
yê Lizaniyası kʋsʋ tı belemgbin wɔ Abilɛnın mân nın anun.
2 *Hannın nʋn *Kayifʋ kʋsʋ yê anın bɛ tı Nyanmıan Tɛɛyıfʋɛ
mgbain ɔ. Mɛlɛ sɔ kʋnmgba nın anun, Nyanmıan kɔ fɛlɛ Zakali
awa Zʋan ɛwa nın anun ɛlɔ. Ɔ kɔ fa yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ wula yí
nʋan.
3 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zʋan kɔ jasʋ, ɔ kɔ nanndı nanndı asue Zu-
ludın nın anʋan kulo'n-mɔ asʋ. Lıka m'ɔ kɔ sın'n, ɔ kan kele
menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ nʋn bɛ́ nwʋn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá
bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan maan n zɔ́nın bɛ́, nán Nyanmıan
'yaci ɛmɔ anwʋn sa ce bɛ́."
4 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Ezayi hanlın'n
kpınlın sʋ. Ezayi hɛlɛlı wɔ yí kalata nın anun kɛ:
Sʋanlan bie lɛ tıan ɛwâ nın anun ɛlɔ kɛ:
Ɛmɔ sésie yɛ́ Mın atın'n,
bɛ mán ɔ tínngɛ fɔ́ʋ́n!
5 *Bɛ tótua mmɔnza'n-mɔ kʋalaa*
bɛ túʋtulu kʋnngʋnlʋnman'n-mɔ
nʋn mmʋka'n-mɔ kʋalaa anun
bɛ tínngɛ atın hyɛhyıalıwa'n-mɔ kʋalaa
bɛ tótua kunman nganngan'n kʋalaa
nán bɛ túʋtu nyɔbʋɛ finnvelein'n kʋalaa bɛ gúa
6 *Ɛbɛlɛ nın anun yê menian'n-mɔ kʋalaa 'ba nwun kɛ*
Nyanmıan kpın de bɛ́ ti ngʋan'n.
7 Anın Zʋan kan kele meninsʋnman'n mɔ bɛ lɛ ba yí nwʋn
maan ɔ sɔnın bɛ́'n kɛ: "Ati anun ɛtɛ mma kɛ owo! Nwan y'ɔ
selı ɛmɔ kɛ ɛsɔnıan nın ala kʋala ɔ de bɛ́ fi Nyanmıan sikpɛ nın
anwʋn ɔ?
8 Yí ti, ɛmɔ yɔ́ nyɔlıɛ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n
b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmıan. Nan nán bɛ se bɛ́ nwʋn kɛ:
'Yɛ́ sı y'ɔ le Abalahamʋn, yí ti Nyanmıan ngʋala man yɛ́ like fíí
yɔ.' Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, Nyanmıan kʋala kɛ ɔ fa nyɔbʋɛ
ɛhı-mɔ kaci Abalahamʋn amma.
9 B'a si akunman nın a yue. Baka biala m'ɔ nzu man mma
kpa'n, bɛ 'kpɛ yí bʋ bɛ tʋ sîn nın anun."
10 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, meninsʋnman'n kɔ bisa yí kɛ: "Anın
nzu like dıɛ kpa yê yɛ yɔ́ ɔ?"
11 Yí nwan: "Ɛmɔ anun kʋn m'ɔ le taladıɛ nnyuan'n, ɔ fá kʋn
mán m'ɔ le man bie'n, yê nun m'ɔ le alıɛ di'n, ɔ mán m'ɔ le man
bie'n lí."
12 Anın bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, bɛ́ kʋsʋ, bɛ wɔ meninsʋnman
nın anun, bɛ 'ba maan Zʋan sɔnın bɛ́. Mɔ Zʋan anʋan tɔlı'n, bɛ
kɔ bisa yí kɛ: "Kpain, anın yɛ 'yɔ sɛ?"
13 Yí nwan: "Nán bɛ dide ajule'n bɛ man ɔ tala mɔ mala'n kele
nın asʋ."

14 Anın nzalafʋ mmie-mɔ kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Nan mɔ Zʋan hanlın
sɔ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Anın yɛ́ kʋsʋ, nzu yɛ̂ ɔ di kɛ yɛ yɔ́ ɔ?”

Zʋan nwan: “Nán bɛ di bɛ́ tunmin nın anzin bɛ laka
menian'n-mɔ bɛ de bɛ́ esika, nan ɛmɔ lí bɛ́ ahatua nın anwʋn
fɛ bɛ fá yí sɔ.”

15 Kɛmɔ anın bagua'n lɛ nwʋnndɛ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemg-
bin Ngʋandefʋɛ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ jʋnlın kɛ Ngʋandefʋɛ sɔ'n y'ɔ le
Zʋan.

16 Ajʋnlın sɔ'n m'ɔ walı bɛ́ ti anun nın ati, Zʋan kɔ se bɛ́ kʋalaa
kɛ: “Mín dıɛ n ne nzue yɛ̂ mın sɔnın ɛmɔ ɔ, nan sʋanlan kʋn m'ɔ
fi mín nzin ɔ lɛ ba'n, ɔ le tunmin tala mín. N dı man like fíí yí
nyunnun bɔbɔ nán m'an nyannjı yí ja mgbabʋa nyanman'n.
Sʋanlan sɔ'n, ɔ 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ nʋn sîn
ɔ sɔnın ɛmɔ.

17 Ɔ'a sesie yí nwʋn ɔ le huhuamʋa'n yí sa nun, ɔ lɛ ba fa huhu
mmaka mma kpa'n gua ahanmıan, nán ɔ ju ewula'n gua sîn'n
m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun.”

18 Mɔ Zʋan hanlın sɔ yuelı'n, ɔ hanlın ɛjɔlɛ dɔʋn mmiekun-mɔ
ɔ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n ɔ helelı bagua'n.

19 Zʋan ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan nın anun, ɔ kannzʋ belemgbin Elɔdı
kɛ yí nyɔlıɛ'n-mɔ tı man kpa. Ɔ sanlın kɛ Elodiadı m'ɔ tı yí
nianman nın ayı'n, ɔ'a tʋa yí ɔ'a le ɔ'a ja, ɛsɛ ɔ'a yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ dɔʋn
mmiekun-mɔ ɔ'a gua sʋ.

20 Nan ɛtɛ kʋn biekun m'ɔ yɔlı tʋlı sʋ'n, y'ɔ le Zʋan m'ɔ man bɛ
tʋlı yí fiadı'n.

Zʋan 'ba sɔnın Zozi
(Matie 3.13-17, Maakı 1.9-11)

21 Zʋan sɔnınlın menian dɔʋn kpa, Zozi kʋsʋ kɔ a kɔ man
ɔ kɔ sɔnın yí. M'ɔ sɔnınlın Zozi yuelı'n, mɔ Zozi 'yɔ asɔnın'n,
anwunno'n kɔ buke,

22 Nyanmıan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ kaci yí
nwʋn kɛ abubule ɔ kɔ ju kɔ tanlan yí sʋ. Ɛbɛlɛ ala, anıɛ kʋn fi
anwunno ɔ kɔ te. Yí nwan: “Ɛ tı mín ehulo Baa. M'an fa mín
lʋa'n kʋalaa m'an wula wɔ́ nun.”

23 Mɔ Zozi lili kɔ yɔ afʋɛ abulasan'n yɛ̂ ɔ bɔlı yí junman nın
abʋ ɔ. Bɛ́ kʋalaa bɛ jʋnlın kɛ yí sı y'ɔ le Zozɛfʋ. Zozɛfʋ sɔ'n, yí sı
y'ɔ le Heli. Heli kʋsʋ dıɛ y'ɔ le Matatı.

24 Matatı dıɛ y'ɔ le Levi. Levi dıɛ y'ɔ le Mɛlɛki. Mɛlɛki dıɛ y'ɔ
le Zʋannayi. Zʋannayi dıɛ y'ɔ le Zozɛfʋ.

25 Zozɛfʋ dıɛ y'ɔ le Matatiası. Matatiası dıɛ y'ɔ le Amɔsʋ.
Amɔsʋ dıɛ y'ɔ le Nahumʋn. Nahumʋn dıɛ y'ɔ le Ɛsılı. Ɛsılı dıɛ
y'ɔ le Nagayi.

26 Nagayi dıɛ y'ɔ le Maatı. Maatı dıɛ y'ɔ le Matatiası. Matatiası
dıɛ y'ɔ le Semeyinın. Semeyinın dıɛ y'ɔ le Zozɛkı. Zozɛkı dıɛ y'ɔ
le Zoda. Zoda dıɛ y'ɔ le Zoanan.

27 Zoanan dɪɛ y'ɔ le Eleza. Eleza dɪɛ y'ɔ le Zolobabɛlɪ.
Zolobabɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Salasɪɛlɪ. Salasɪɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Neli.
28 Neli dɪɛ y'ɔ le Mɛlɛki. Mɛlɛki dɪɛ y'ɔ le Adi. Adi dɪɛ y'ɔ le
Kosamʊn. Kosamʊn dɪɛ y'ɔ le Ɛlɪmadamʊn. Ɛlɪmadamʊn dɪɛ
y'ɔ le Ɛlɪ.
29 Ɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Zozi. Zozi dɪɛ y'ɔ le Eliezɛlɪ. Eliezɛlɪ dɪɛ y'ɔ le
Zolimʊn. Zolimʊn dɪɛ y'ɔ le Matatɪ. Matatɪ dɪɛ y'ɔ le Levi.
30 Levi dɪɛ y'ɔ le Simeʊn. Simeʊn dɪɛ y'ɔ le Zuda. Zuda dɪɛ
y'ɔ le Zozɛfʊ. Zozɛfʊ dɪɛ y'ɔ le Zonamʊn. Zonamʊn dɪɛ y'ɔ le
Eliakimʊn. Eliakimʊn dɪɛ y'ɔ le Melea.
31 Melea dɪɛ y'ɔ le Mena. Mena dɪɛ y'ɔ le Matata. Matata dɪɛ
y'ɔ le Natan. Natan dɪɛ y'ɔ le Davidi.
32 Davidi dɪɛ y'ɔ le Izayi. Izayi dɪɛ y'ɔ le Zobɛdɪ. Zobɛdɪ dɪɛ y'ɔ
le Bozʊ. Bozʊ dɪɛ y'ɔ le Sala. Sala dɪɛ y'ɔ le Naasʊn.
33 Naasʊn dɪɛ y'ɔ le Aminnandabʊ. Aminnandabʊ dɪɛ y'ɔ
le Adimin. Adimin dɪɛ y'ɔ le Aani. Aani dɪɛ y'ɔ le Ɛsɪlɔmʊn.
Ɛsɪlɔmʊn dɪɛ y'ɔ le Falɛsɪ. Falɛsɪ dɪɛ y'ɔ le Zuda.
34 Zuda dɪɛ y'ɔ le Zʊakɔbʊ. Zʊakɔbʊ dɪɛ y'ɔ le Izaakɪ. Izaakɪ dɪɛ
y'ɔ le Abalahamʊn. Abalahamʊn dɪɛ y'ɔ le Tala. Tala dɪɛ y'ɔ le
Nakɔɔ.
35 Nakɔɔ dɪɛ y'ɔ le Selukɪ. Selukɪ dɪɛ y'ɔ le Alago. Alago dɪɛ y'ɔ
le Falɛkɪ. Falɛkɪ dɪɛ y'ɔ le Ebɛɛ. Ebɛɛ dɪɛ y'ɔ le Sala.
36 Sala dɪɛ y'ɔ lɛ Kayinamʊn. Kayinamʊn dɪɛ y'ɔ le Afakɪsadɪ.
Afakɪsadɪ dɪɛ y'ɔ le Sɛmʊn. Sɛmʊn dɪɛ y'ɔ le Nowe. Nowe dɪɛ y'ɔ
le Lamɛkɪ.
37 Lamɛkɪ dɪɛ y'ɛ le Matusalɛmʊn. Matusalɛmʊn dɪɛ y'ɔ le
Enɔkɪ. Enɔkɪ dɪɛ y'ɔ le Yelɛdɪ. Yelɛdɪ dɪɛ y'ɔ le Maleleyɛlɪ.
Maleleyɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Kenamʊn.
38 Kenamʊn dɪɛ y'ɔ le Enɔsɪ. Enɔsɪ dɪɛ y'ɛ le Sɛtɪ. Sɛtɪ dɪɛ y'ɔ le
Adamʊn. Adamʊn dɪɛ y'ɔ le Nyanmɪan.

4

Abɔnsanmʊn 'ba sɔ Zozi nɪan
(Matie 4.1-11, Maakɪ 1.12-13)

1 Mɔ bɛ sɔnlɪnlɪn Zozi yuelɪ'n, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n tunmin'n kɔ jinlan yí nzin kpa bɔkɔɔ. Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɔ fa yí fi asue Zuludɪn nɪn anʊan
ɛbɛlɛ ɔ nʊn yí kɔ hɔ ɛwâ nɪn anun.
2 Ɛbɛlɛ, Abɔnsanmʊn kɔ sɔ Zozi kɔ nɪan dede ɛlɛbulanan.
Ɛlɛbulanan sɔ nɪn anun, Zozi ngɔ li like fíí. Nan mɔ tɛmʊn sɔ'n
sɪnlɪn'n, ɛhɔɛ kɔ hun Zozi.
3 Ɛhɪ, Abɔnsanmʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Sɛ ɛ tɪ Nyanmɪan
Awa sakpa a, anɪn kan kele ɛbʊɛ ɛhɪ maan ɔ káci kpaʊn."
4 Zozi nwan: "Ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Nán kpaʊn ala yê*
sʊanlan di a, ɔ nyan ngʊan ɔ."

5 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Abɔnsanmʊn kɔ fa yí kɔ hɔ bʊka kan-
nganlaun kʊn ati sʊ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ fa asıɛ nın asʊ mmelemgbin
mân'n-mɔ kʊalaa kɔ hele Zozi.
6 Yí nwan: "Tunmin ɛhı ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n mɔ
mmelemgbin mân'n-mɔ le yí'n, b'a fa yí kʊalaa b'a wula mín
sa nun. Yê sʊanlan mɔ mın kulo kɛ mın fa mın man yí'n yê mın
'fa mın man yí ɔ.
7 Yí ti, sɛ ɛ kʊtʊ mín nyunnun ɛ sʊ mín an, yí kʊalaa 'yɔ wó
dıɛ."
8 Ɛhı a, Zozi nwan: "Ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Kʊtʊ
Ɛdannganman m'ɔ tı wó Nyanmıan nın anyunnun nán sʊ yí
kʊnmgba cein.*"
9 Mɔ Zozi bualı yí sɔ yuelı'n, Abɔnsanmʊn falı yí biekun an, yí
nʊan y'ɔ le Zoluzalɛmʊn, Nyanmıan awulo nın ati sʊ. Yí nwan:
"Sɛ wó nwan ɛ tı Nyanmıan Awa sakpa a, yaci wó nwʊn nun,
kulu tɔ ası,
10 afı, ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Wó dunman nun,
Nyanmıan 'ba man yí mmɔfʊɛ'n-mɔ atın maan bɛ nıan wó sʊ.* Ɛsɛ
ɔ wɔ nun kɛ:
11 *Bɛ 'sɔ wó bɛ́ sa nun, nán wó ja a mgbula man ɛbʊɛ.*"
12 Mɔ Abɔnsanmʊn hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan
kɛ: *N'ɛ sɔ yɛ́ Mın m'ɔ tı wó Nyanmıan'n nıan.*"
13 Abɔnsanmʊn yɔlı butu ɔ nʊn bɛtɛ mɔ yí sa a ngan man
Zozi'n, ɔ yacili yí ɛbɛlɛ ɔ hɔlı, ɔ 'nwʊnndɛ cıan fʊfɔlɛ biekun.

Zozi 'ba hɔ Galile mân nın anun
(Matie 4.12-17, Maakı 1.14-15)

14 Ɛhı, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nın anun. Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n tunmin'n jin yí nzin. Galile mân nın
anun lıka biala, bɛ bɔ yí dunman.
15 Ɔ kekele menian'n-mɔ ninnge Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ
anun yê bɛ́ kʊalaa bɛ yı yí ayɛ.

Zozi 'ba hɔ Nazalɛtı kulo nın asʊ
(Matie 13.53-58, Maakı 6.1-6)

16 Zozi kɔ hɔ Nazalɛtı, kulo'n mɔ bɛ talı yí sʊ nın asʊ. Ɔ kɔ wʊlʊ
Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın anun kɛ ɔ yɔ yí ɛnwʊnmıan ele cıan
biala'n. Bɛ yɔlı asɔnın'n dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, ɔ kɔ jasʊ, ɔ lɛ ba
kınnga Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n.
17 Bɛ kɔ fa Nyanmıan kpɔmanfʊɛ *Ezayi kalata'n mɔ b'a
baka'n bɛ kɔ wula yí sa nun. Ɔ kɔ tɛlɛ nun, ɔ kɔ nwun lıka mɔ
b'a hɛlɛ kɛ:
18 *Yɛ́ Mín Wawɛ'n wɔ mín nun*
ɔ'a yı mín kɛ m mála
m mó Ɛjɔlɛkpa'n n gélɛ ehianfʊɛ'n-mɔ.
Ɔ'a sʊan mín kɛ m mála
n yí bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadı'n.
Bɛ́ mɔ bɛ́ nyın a sin'n,

m mán bɛ nwún asɪ.
Bɛ́ mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa'n,
m mán bɛ nyán bɛ́ ti.
19 *Ɛsɛ m mála n gán n géle bɛ́ kɛ*
afʋɛ'n mɔ Nyanmɪan 'de menian'n-mɔ ati nɪn a ju.
20 Mɔ Zozi yuelɪ yí kɪnnga'n, ɔ kɔ baka kalata'n, ɔ kɔ fa kɔ wula
sʋanlan'n m'ɔ nɪan sʋ nɪn asa nun, ɔ kɔ tanlan asɪ. Menian'n-
mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun'n, bɛ́ nyɪn kɔ ha yí
nwʋn.
21 Zozi kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: "Ɛnɛ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ
ɛmɔ a tɪ nɪn a kpɪn sʋ."
22 Zozi ɛjʋjɔlɛ fɛ'n yɔlɪ bɛ́ ɛnyɪnmɪn kpa, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ́
nwan: "Bian ɛhɪ muonun, asʋ nán Zozɛfʋ awa nɪn ɔ?"
23 Zozi nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, ɛmɔ 'ba bu anyɪnndala ɛhɪ bɛ
kele mín kɛ: 'Sɛ wɔ́ nwan ɛ tɪ ayile ɛyɔlɛfʋɛ a, di mʋa yɔ wɔ́ nwʋn
ayile.' Ɛsɛ ɛmɔ 'ba han tʋ sʋ kɛ: 'Ninnge'n mɔ y'a tɪ kɛ a yɔ yí
Kapɛɛnawɔmʋn ɛlɔ'n, yɔ bie wɔ́ kulo nɪn asʋ ɛwa.' "
24 Ɛsɛ, yí nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ
Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ biala le man ɛfɛlɪɛ yí muonun yí kulo.
25 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan
kpɔmanfʋɛ *Eli mɛlɛ sʋ, tɛmʋn mɔ esue nɪn a ndɔ man dede
afʋɛ nsan sala nsian mɔ ɛhɔɛ kpili kpa kpɪnlɪn mân bɔndɪn nɪn
anun'n, anɪn kunlannvʋɛ mmalasua dɔʋn wɔ Izalayɛ mân nɪn
anun.
26 Nan kʋsʋ, Nyanmɪan a nzʋan man Eli a man ɔ'a ngɔ a
mmʋka man bɛ́ bie fíí, sannan kunlannvʋɛ ɛyɛfʋɛ balasua'n
m'ɔ tɪ Salɛpɪta kulo nɪn asʋ, Sidʋn mân nɪn anun ɛlɔ'n.
27 Ɛsɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Elize kʋsʋ mɛlɛ sʋ, anɪn
kokobefʋɛ sʋnlɪn Izalayɛ mân nɪn anun. Nan kʋsʋ, Elize a
mman bɛ́ bie fíí anwʋn a nza man, sannan Naaman m'ɔ fi Sili
mân nɪn anun ɛlɔ'n."
28 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n,
bɛ kɔ fɛ yí nwʋn ɛya kpa.
29 Bɛ kɔ jasʋ, bɛ kɔ sʋsɔ yí, bɛ nʋn yí kɔ hɔ bʋka'n mɔ bɛ́ kulo'n
wɔ sʋ nɪn ati afian kɛ bɛ 'kɔ a ju yí bɛ tʋ bɔnza nɪn anun bɛ kun
yí.
30 Nan Zozi wʋlʋlɪ bɛ́ sa abʋ ala, ɔ kɔ hɔ.

Zozi 'ba fʋan wawɛ ɛtɛ fi sʋanlan kʋn anun
(Maakɪ 1.21-28)

31 Mɔ Zozi fi Nazalɛtɪ bʋka nɪn asʋ ɔ juli'n, ɔ kɔ hɔ Galile
mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kapɛɛnawɔmʋn nɪn asʋ. Mɔ
ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n juli'n, Zozi kɔ hɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɔ
'kɔ a kekele bɛ́ ninnge.
32 Ninnge'n-mɔ m'ɔ lɛ kekele'n kɔ sin bɛ́ nwʋn, ɔ sanlɪn kɛ ɔ
kan yí ɛjɔlɛ dɪɛ'n tunmin sʋ.

33 Anın bian kʋn wɔ asɔnın sua nın anun ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n,
wawɛ ɛtɛ kʋn wɔ yí nun. Ɔ kɔ tıan nun sɛlɛ kpa.
34 Yí nwan: “E! Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı, ɛ 'se yɛ́ sɛ? Ɛ walı yɛ́
bʋsʋ ɛbɔ anaan? Mın sı wɔ́ bɔkɔɔ! Ɛ tı Nyanmıan Sʋanlan
Nwannzan-nwannzan!”
35 Mɔ sʋanlan'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tıan wawɛ ɛtɛ nın asʋ. Yí
nwan: “Muan wɔ́ nʋan nın asʋ, nán fi sʋanlan ɛhı anun fite!”
Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, menian'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ, wawɛ ɛtɛ'n
kɔ fin bian nın ası, ɔ fi yí nun kɔ fite kɔ hɔ, ɔ'a nyɔ man yí like
fíí.
36 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn, sian'n, bɛ lɛ bisa bisa
bɛ́ nwʋn kɛ: “Anın nzu asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ dıɛ ahı? Bian ɛhı le yí
tunmin'n ɔ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, bɛ fite!”
37 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, mân sɔ nın anun lıka kʋalaa, anın bɛ lɛ kan
Zozi ɛjɔlɛ.

Zozi 'ba man menian dɔʋn anwʋn sa
(Matie 8.14-17, Maakı 1.29-34)

38 Mɔ Zozi fi asɔnın sua nın anun fitelı'n, ɔ kɔ hɔ *Simʋn
awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, anın Simʋn asebala nın a fʋkɛ kpa,
ebunnun nın a yue yí cıcı. Bɛ kɔ bɔ Zozi amannıɛ kɛ ɔ tʋ́tʋn yí
mán bɛ́.
39 Zozi kɔ hyʋın kɔ mantan wuluwafʋɛ'n, yí nwan: “Ebun-
nun, fi balasua ɛhı anwʋn tu!” Kɛ ɔ hanlın sɔ nın ala, ebun-
nun'n fi balasua nın anwʋn kɔ tu. Balasua'n kɔ jasʋ kɔ hɔ sîn
nın anwʋn ɛlɔ ɔ kɔ man bɛ́ like bɛ kɔ li.
40 Nɔsʋba mɔ sɛnzɛ'n tɔlı'n, bɛ́ nʋn nwuluwafʋɛ ngacile
ngacile kʋalaa kɔ 'a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́
nwʋn, bɛ́ nwʋn kɔ sa.
41 Mmɔnsanmʋn'n-mɔ fi nwuluwafʋɛ'n-mɔ dɔʋn anun bɛ kɔ
fite, anın bɛ lɛ tıan bɛ kan kɛ: “Wɔ́, ɛ tı Nyanmıan Awa!” Nan
mɔ bɛ 'kan sɔ'n, anın Zozi lɛ tɛtıan bɛ́ ɔ totua bɛ́, ɔ sanlın kɛ bɛ́
dıɛ, bɛ sı kɛ *Kilisi'n y'ɔ le yí.

Zozi 'ba hɔ a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kulo ɛhınlın-mɔ asʋ
(Maakı 1.35-39)

42 Mɔ alíɛ hınlın'n, Zozi kɔ tı yí nwʋn kɔ hɔ ahanmıan lıka mɔ
sʋanlan fíí nnʋn man'n. Meninsʋnman kɔ kpʋnndɛ yí. Nan mɔ
bɛ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: “Yɛ 'sɛlɛ wɔ́, n'ɛ kɔ lıka fíí kʋ́n.”
43 Zozi nwan: “Ɔ sɛ kɛ mın bɔ Nyanmıan Belemgbin Mân nın
anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n mın kele kulo nga'n-mɔ kʋsʋ. Afı yí sɔ ati yê
Nyanmıan sʋanlın mín ɔ.”
44 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ
anun ɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele bɛ́.

5

Zozi 'ba fɛlɛ yí alimʋa menian nsan'n
(Matie 4.18-22, Maakı 1.16-20)

1 Cıan kʋn Zozi kɔ hɔ *Zenezalɛtı asue nın anʋan, menian
dɔʋn kɔ kpʋ yí ɛbɛlɛ, bɛ kɔ ta kɔ si kɔ yia yí, bɛ 'kɔ a tie Nyanmıan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n.
2 Zozi 'tʋ yí nyın an, anın ɛlɛɛ nnyuan sisi ɛbɛlɛ, sʋanlan fíí
nnʋn man nun. Bé mɔ bɛ cı ejue'n, bɛ fi nun b'a ju, bɛ lɛ
nwunnzin nwunnzin bé dada'n-mɔ anun.
3 Zozi kɔ hɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ'n kʋn anun. Ɛlɛɛ sɔ'n tı Simʋn dıɛ. Zozi
kɔ sɛlɛ Simʋn kɛ ɔ tú ɛlɛɛ'n ɔ hó bunman sʋ kaan. Zozi kɔ tanlan
ɛlɛɛ nın akunnun ɔ kɔ hehele meninsʋnman'n ninnge.
4 M'ɔ yuelı bé ninnge kekele'n, yí nwan: “Simʋn, tu ɛlɛɛ'n kɔ
bunman sʋ nán ɛ nʋn wó manngʋn'n-mɔ bɛ gúa bé dada'n.”
5 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Simʋn nwan: “Kpain, ɔ bɔ yí bʋ kɔngɔɛ
angʋnmın, y'a gua dada dede y'a njı man ejue fíí. Nan kʋsʋ
kɛmɔ wó nwan n gúa'n, mın 'gua.”
6 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ gua bé dada'n-mɔ. Bɛ kɔ hyı ejue dɔʋn kpa
dede bé dada'n-mɔ lɛ tıtı.
7 Mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ tʋ bé sa bɛ kɔ fɛlɛ bé manngʋn'n-
mɔ mɔ bɛ wɔ ɛlɛɛ ɛhınlın anun'n kɛ bɛ bála a bʋka bé. Bɛ kɔ a bɛ
kɔ wula bé ɛlɛɛ nnyuan'n tıtɛkɛɛ, ɔ ka mɔ bɛ nʋan ɔ.
8 Mɔ Simʋn Pıɛlı nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ kʋtʋ Zozi anyunnun
ɛbɛlɛ, yí nwan: “Yé Mın, n'ɛ fa wó nwʋn bɔ mín. Ɔ sanlın kɛ n dı
ɛtɛfʋɛ.”
9 Simʋn hanlın sɔ, ɔ sanlın kɛ ejue mɔ bɛ hyılı yí cıan sɔ'n
sinlin yí nʋn yí manngʋn'n-mɔ kʋalaa anwʋn, ɛsɛ esulo hanlın
bé.
10 Esulo kʋnmgba sɔ'n kʋsʋ hanlın Zʋakı ɔ nʋn Zʋan, Zebede
amma'n mɔ bɛ nʋn Simʋn di junman'n.
Ɛhı a, Zozi nwan: “Simʋn, n'ɛ sulo! Nan ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ 'ba
fɛfɛlɛ menian man mín.”
11 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlın nın ati, mɔ bɛ sisili bé ɛlɛɛ'n-mɔ
ası'n, bɛ yacili bé junman'n kʋalaatin ɛbɛlɛ, bɛ sili yí sʋ.

Zozi 'ba man kokobefʋɛ kʋn anwʋn sa
(Matie 8.1-4, Maakı 1.40-45)

12 Cıan kʋn Zozi kɔ hɔ kulo kʋn asʋ. Ɔ ju ɛbɛlɛ ala, kokobefʋɛ
kʋn kɔ a kɔ tʋ yí. Bian sɔ'n kɔ butu yí nyın ası yí nwan: “Yé Mın,
sɛ ɛ kulo a, ɛ kʋala kɛ ɛ man mín nwʋn sa.”
13 Mɔ kokobefʋɛ'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tınngɛ yí sa kɔ han yí, yí
nwan: “Mın kulo, man wó nwʋn tí!” Ɛbɛlɛ ala, bian nın anwʋn
kɔ sa.
14 Zozi nwan: “N'ɛ kan mɔ m'an yɔ nın anwʋn ɛjɔlɛ kele
sʋanlan fíí. Nan kɔ kɔ tʋ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n,
fa wó nwʋn'n kele yí. Ɛbɛlɛ tɛɛ'n mɔ *Moyizı helelı'n, yı maan
bé kʋalaa bɛ nwun yí kɛ wó nwʋn a sa.”
15 Anın Zozi dunman'n lɛ fʋ. Menian dɔʋn ba tie yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ
kan'n, ɛsɛ bɛ ba yí nwʋn bɛ man bé nwʋn sa.
16 Nan tɛmʋn'n bie ju a, Zozi tı yí nwʋn kɔ ahanmıan ɔ kɔ sɛlɛ
Nyanmıan.

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa
(Matie 9.1-8, Maakɪ 2.1-12)

17 Ɛcɪan kʋn anɪn Zozi lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge. Meninsʋnman'n mɔ bɛ walɪ'n, anɪn *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala mgbain'n-mɔ wɔ bɛ́ nun bie. Bɛ tɪtɪ asɪ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Mmie-mɔ fi Galile nʋn Zude mân nun, mmie kʋsʋ fi Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ. Ɛcɪan sɔ'n, anɪn yɛ́ Mɪn tunmin'n jin Zozi anzin ɔ kɔ man nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn kɔ sa.

18 Kaan cɛ, menian mmie-mɔ nʋn bubuluwafʋɛ kʋn kɔ a, ɔ la ɛbɛɛ sʋ. Bɛ lɛ kpʋnndɛ atɪn bɛ sɪn bɛ fa wuluwafʋɛ'n bɛ fite Zozi anyunnun.

19 Meninsʋnman'n dunman nun, kɛmɔ bɛ nnyan man atɪn bɛ nzɪn man'n, bɛ kɔ fʋ sua'n mɔ Zozi wɔ nun nɪn asʋ. Bɛ kɔ kpɛ tokolo sua nɪn ati afian, bɛ kɔ fa bubuluwafʋɛ'n bɛ kɔ jula yí nʋn yí ɛbɛɛ'n Zozi anyunnun ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kʋalaa afian.

20 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́ dedi'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʋɛ'n kɛ: “Njabian, b'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́.”

21 Ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlɪn nɪn ati, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ lɛ kan yí bɛ́ ti akunnun kɛ: “Nwan sʋanlan dɪɛ ahɪ m'ɔ kʋala ɔ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ sʋa tia Nyanmɪan ɔ? Sɛ nán Nyanmɪan angʋnmɪn cein an, nwan y'ɔ kʋala sʋanlan ɛtɛ fa ce yí ɔ?”

22 Ajʋnlɪn sɔ'n mɔ bɛ falɪ nɪn ati, Zozi nwan: “Nzukɛ ati yê ajʋnlɪn sʋa-mɔ wɔ ɛmɔ ati anun ɔ?

23 Sɛ mɪn kan kɛ: ‘B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́’ a, ɛmɔ nnwun man nun. Nan sɛ mɪn kan mɪn kele wuluwafʋɛ'n kɛ: ‘Jasʋ nanndɪ’ nán ɔ yɔ sɔ a,

24 anɪn ɛmɔ a nwun yí kɛ *Mân Baa'n le tunmin asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɔ fa ɛtɛ ce.”

Ɛhɪ a, ɔ kɔ han kɔ hele bubuluwafʋɛ'n kɛ: “Mɪɪn kan mɪn kele wɔ́, jasʋ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n nán kɔ wɔ́ awulo!”

25 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ, bian'n kɔ jasʋ kɔ fa yí ɛbɛɛ'n m'ɔ lalɪ sʋ'n, ɔ kɔ hɔ yí awulo. Ɔ 'kɔ a, anɪn ɔ lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ.

26 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn. Esulo kɔ han bɛ́, bɛ lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ, bɛ́ nwan: “Ɛnɛ dɪɛ, fɔ́ún y'a nwun ɛnyɪnmɪan ninnge yɛ́ nyɪnsʋ!”

Zozi 'ba fɛlɛ Levi
(Matie 9.9-13, Maakɪ 2.13-17)

27 Ɛhɪ anzin, Zozi fi sua nɪn anun kɔ fite. Ɔ 'kɔ ju a, anɪn bian kʋn, bɛ fɛlɛ yí Levi, ɔ tɪ lɪka mɔ bɛ didi ajule'n. Levi sɔ'n, ɔ dide ajule. Zozi kɔ fɛlɛ yí, yí nwan: “Levi, jasʋ, si mín sʋ!”

28 Ɛbɛlɛ ala, Levi kɔ jasʋ kɔ yaci yí junman'n ɔ kɔ si yí sʋ.

29 Levi kɔ bɔ Zozi ati ɔ kɔ man bɛ kɔ tʋn alɪɛ kpili kpa yí awulo. Mɔ bɛ 'didi'n, bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʋn menian mmiekun-mɔ dɔʋn kpa nʋn bɛ́ gugua tɔbɪlɪ nɪn anwʋn.

30 *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ nʋn
bɛ́ di fâ kʋn'n kɔ yue ɛya fɛ. Bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ
kɛ: “Nzu ati yê ɛmɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ
didi'n?”
31 Zozi nwan: “Sʋanlan mɔ ewue lɛ ngun man yí'n, ɔ
mgbʋnndɛ man ayile ɛyɔlɛfʋɛ. Nan sʋanlan m'ɔ lɛ wu'n y'ɔ
kpʋnndɛ ayile ɛyɔlɛfʋɛ ɔ.
32 M'an mma man kɛ mɪn 'ba fɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ sɛsɛ wɔ
Nyanmɪan anyunnun'n maan bɛ kaci bɛ́ abalabɔ'n. Nan bɛ́ mɔ
bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ ti yê m malɪ ɔ.”

Abuala nɪn anwʋn kosuan'n
(Matie 9.14-17, Maakɪ 2.18-22)

33 Ɛhɪ anzin, bɛ́ nun mmie-mɔ kɔ bisa Zozi kɛ: “Zʋan
menian'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n-mɔ, ɔ yɔ a, bɛ di abuala
bɛ sɛlɛ Nyanmɪan. Nan kʋsʋ wɔ́ dɪɛ'n-mɔ nni man abuala,
tɛmʋn sɔ'n, anɪn bɛ lɛ didi bɛ nʋnnʋn.”
34 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n
wɔ ɛbɛlɛ'n, yí manngʋn'n-mɔ mɔ bɛ wɔ atɔnvɔlɛ nɪn abʋ'n, bɛ
ngʋala man kɛ bɛ bua bɛ da ɔ.
35 Nan mɛlɛ bie 'ba ju, atɔnvɔlɛ bian'n fi bɛ́ sa nun ɔ 'ba tu.
Mɛlɛ sɔ nɪn anun, bɛ 'ba li abuala.”
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ han nvandʋhʋn ɛjɔlɛ kʋn kɔ
tʋ sʋ, yí nwan: “Sʋanlan fíí nzua man ɛtanlan fʋfɔlɛ ndafuin ɔ
ndua man ɛtanlan daba nun tokolo. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anɪn ɔ'a sɛcɪ
ɛtanlan fʋfɔlɛ'n yê ndafuin sɔ'n nʋn ɛtanlan daba ngɔ man sʋ.
37 Sʋanlan fíí ngaci man nzan fʋfɔlɛ ngua man kpolo kotoku
daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, kpolo kotoku'n 'te, nzan'n 'butu, anɪn
kpolo kotoku nɪn a yɔ mgban.
38 Nan nzan fʋfɔlɛ'n, bɛ fa bɛ gua kpolo kotoku fʋfɔlɛ nun.
39 Ɛsɛ sʋanlan biala m'ɔ nʋn nzan daba'n, ɔ mgbʋnndɛ man
nzan fʋfɔlɛ. Afɪ yí nwan: ‘Nzan daba'n dɪɛ bɛ nnyan man yí
nwʋn sʋ.’ ”

6

Zozi nʋn ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n
(Matie 12.1-8, Maakɪ 2.23-28)

1 Cɪan kʋn Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ kpɛ nun *bele ebo
kʋn asʋ. Cɪan sɔ'n, ɔ tɪ ɛnwʋnmɪan ele cɪan. Yí menian'n-mɔ kɔ
tɪtɪ bele mma'n bie bɛ kɔ kputa yí bɛ́ sa nun bɛ kɔ yɪyɪ yí nwʋn
abʋɪn'n bɛ kɔ li.
2 Mɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: “Nzukɛ ati yê
ɛmɔ yɔ like mɔ yɛ́ mala'n tua kɛ nán bɛ yɔ yí ɛnwʋnmɪan ele
cɪan'n?”
3 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man
like mɔ Davidi yɔlɪ, mɛlɛ mɔ ɛhɔɛ hunlin yí nʋn yí menian'n-mɔ
nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n lé ɔ?

4 Davidi wʋlʋlı Nyanmıan sua nın anun, ɔ falı kpaʋn'n-mɔ
mɔ b'a fa b'a man Nyanmıan'n, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ lili.
Kpaʋn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ mala'n kele kɛ sʋanlan ngacile biala le
man atın ɔ nni man kɛ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ ala."
5 Mɔ Zozi bualı bɛ́ sɔ'n, nán ɔ'a han ɔ'a tʋ sʋ kɛ: "Mân Baa'n tı
ɛnwʋnmıan ele cıan nın asʋ kpain."

Sʋanlan'n mɔ yí sa kʋn a jɔ'n.
(Matie 12.9-14, Maakı 3.1-6)

6 Ɛnwʋnmıan ele cıan kʋn biekun, Zozi kɔ wʋlʋ asɔnın sua
kʋn anun, ɔ kɔ hehele ninnge. Anın bian kʋn wɔ asɔnın sua
nın anun ɛbɛlɛ, yí sa fama nın a jɔ.
7 Mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
ɛbɛlɛ'n, anın bɛ lɛ nıan sɛ Zozi kɔ man wuluwafʋɛ bie anwʋn
kɔ sa ɛnwʋnmıan ele cıan nın an. Ɔ sanlın kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ
atın bɛ sın sʋ bɛ tʋn yí ɛsʋan.
8 Nan kɛmɔ Zozi sı mɔ b'a jʋnlın'n, ɔ kɔ han kɔ hele wu-
luwafʋɛ'n kɛ: "Jasʋ jinlan menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun
ɛwa." Bian'n kɔ jasʋ kɔ jinlan bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
9 Mɔ bian'n jasʋlı jinlanlın'n Zozi kɔ kaci yí nyın
meninsʋnman nın anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Mın 'ba bisa ɛmɔ
kosuan. Yɛ́ mala'n kele sɛ? Ɔ kele kɛ yɛ yɔ́ ye ɛnwʋnmıan ele
cıan nın anaan yɛ yɔ́ ɛtɛ? Yɛ lé sʋanlan ati ngʋan anaan yɛ húⁿ
yí ɔ?"
10 Zozi kɔ nɛnıan bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun, ɔ kɔ tʋ yí nyın
wuluwafʋɛ nın anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Tınngɛ wɔ́ sa nın anun."
Bian'n kɔ tınngɛ nun, ɛbɛlɛ ala, yí sa'n kɔ yɔ kpa.
11 Ɛhı, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ kɔ fɛ ɛya
kpa. Sian'n bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn like mɔ bɛ 'yɔ nán bɛ́ sa a
han Zozi'n.

Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n
(Matie 10.1-4, Maakı 3.13-19)

12 Mɛlɛ sɔ nın anun, Zozi kɔ hɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ. Ɔ 'kɔ a sɛlɛ
Nyanmıan. Ɔ kɔ sɛlɛ Nyanmıan kɔngɔɛ dede alíɛ kɔ hın.
13 Mɔ alíɛ hınlın'n, Zozi kɔ fɛfɛlɛ yí menian'n-mɔ bɛ kɔ yia. Ɔ
kɔ nıan bɛ́ nun kɔ yı bulu nʋn nnyuan ɔ kɔ tʋn bɛ́ mmɔfʋɛ.
14 Menian bulu nʋn nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le: Simʋn mɔ Zozi
fɛlɛ yí Pıɛlı'n, ɔ nʋn yí nianman Andele, Zʋakı nʋn Zʋan, Filipʋ
nʋn Baatelemin,
15 Matie nʋn Toma, Alıfe awa Zʋakı nʋn Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí
*Zɛlɔtʋfʋɛ'n,
16 Zʋakı awa Zudı, ɔ nʋn Zudası Isikaliɔtı mɔ ɔ 'ba yı Zozi
man'n.

Menian dɔʋn 'ba yia Zozi anwʋn
(Matie 4.23-25)

17 Ɛhı, Zozi nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ, bɛ fi bʊka nın asʊ, bɛ kɔ ju bɛ
kɔ jinlan lıka sɛsɛ kʊn. Lıka sɔ'n, anın Zozi menian dɔʊn kpa a
yia ɛbɛlɛ. Menian sɔ'n-mɔ, mmie-mɔ fi Zude mân nun. Mmie-
mɔ fi Zoluzalɛmʊn. Mmie-mɔ fi jenvie nın anʊan ɛlɔ kulo'n-mɔ
mɔ bɛ mantan mantan Tii nʊn Sidʊn nın asʊ.
18 Bɛ walı kɛ bɛ 'ba a tie Zozi Anʊan Ɛjɔlɛ'n, ɛsɛ bɛ man bɛ́
nwʊn sa. Bɛ́ mɔ bɛ́ kʊsʊ wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun m'ɔ kele bɛ́ yalɛ'n,
wawɛ ɛtɛ'n fi bɛ́ nun tu.
19 Bɛ́ kʊalaa bɛ kulo kɛ bɛ kan Zozi. Ɔ sanlın kɛ tunmin kʊn fi
yí nun fite y'ɔ man bɛ́ nwʊn sa ɔ.

Nyila nʊn munnzue'n
(Matie 5.1-12)

20 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ tʊ yí nyın yí menian'n-mɔ ɛlɔ yí nwan:
"Nyila hán ɛmɔ mɔ bɛ tı ehianfʊɛ'n, ɔ sanlın kɛ Nyanmıan
Belemgbin Mân'n tı ɛmɔ dıɛ!
21 "Nyila hán ɛmɔ mɔ ɛhɔɛ lɛ kun ɛmɔ kıkaala'n, ɔ sanlın kɛ
ɛmɔ akʊ 'ba yi.
"Nyila hán ɛmɔ mɔ bɛ le sun'n, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ 'ba sılı.
22 "Nyila hán ɛmɔ, mɛlɛ mɔ bɛ lɛ kpɔ ɛmɔ, mɔ bɛ lɛ fʊan ɛmɔ,
mɔ bɛ lɛ kpɛ ɛmɔ nzʊba, mɔ bɛ lɛ bu ɛmɔ menian mgban wɔ
*Mân Baa'n dunman nun.
23 Mɔ bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ'n, ɛmɔ lí fɛ bɛ mán bɛ́ nwʊn tɛ bɛ́ bɛ sí
abile bɛ húhulu. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ 'ba nyan yí nwʊn ahatua kpili
kpa wɔ anwunno ɛlɔ. Afı daba, kɛ bɛ́ nan-mɔ helelı Nyanmıan
mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ ahʊlʊwa nın anın.
24 "Nan ɛmɔ esikafʊɛ'n-mɔ, munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlın kɛ
ɛmɔ asa a han ɛmɔ salıɛ dıɛ'n dada angʊnmın.
25 "Munnzue hán ɛmɔ mɔ bɛ́ kʊ a yi'n! Ɔ sanlın kɛ ɛhɔɛ 'ba
hun ɛmɔ.
"Ɛmɔ mɔ bɛ lɛ sılı kıkaala'n, munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlın kɛ
alʊabɔ 'ba han ɛmɔ, ɛmɔ 'ba sun.
26 "Munnzue hán ɛmɔ mɔ menian'n-mɔ kʊalaatin kan ɛmɔ
anwʊn ɛjɔlɛ kpa'n. Afı daba, kɛ bɛ́ nan-mɔ hanlın ato
mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ kpa nın anın.

Ɛmɔ húlo bɛ́ mgbɔfʊɛ'n-mɔ
(Matie 5.38-48; 7.12a)

27 "Nan ɛmɔ mɔ bɛ lɛ tie mín'n, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ: Ɛmɔ
húlo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n. Ɛmɔ yó bɛ́ ye.
28 Ɛmɔ yéyila bɛ́ mɔ bɛ bɔ ɛmɔ sasan nın asʊ. Ɛmɔ yó asɔnın bɛ
man bɛ́ mɔ bɛ kele ɛmɔ ahʊlʊwa'n.
29 Sɛ sʊanlan bie kpacı ɛmɔ anyın bê nın asʊ a, bɛ káci fama'n
maan ɔ kpácı sʊ. Sɛ sʊanlan bie de ɛmɔ taladıɛ'n mɔ bɛ wula yí
sʊ nın an, ɛmɔ yí mɔ ɛmɔ wula yí bʊ'n kʊsʊ bɛ mán yí.
30 Sʊanlan biala m'ɔ kɔ sɛlɛ ɛmɔ like'n, ɛmɔ fá mán yí. Sɛ
sʊanlan tʊa ɛmɔ de like mɔ ɛmɔ le nın an, nán bɛ bisa yí bʊsʊ.

31 Like mɔ ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ yɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ kʋsʋ
yɔ́ like sɔ'n bɛ mán bɛ́.
32 “Sɛ bɛ́ mɔ bɛ kulo ɛmɔ nɪn ala yɛ̂ ɛmɔ kʋsʋ kulo bɛ́ a, nzu
nvasʋɛ dɪɛ yɛ̂ ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ? Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kulo bɛ́ mɔ bɛ
kulo bɛ́'n.
33 Sɛ bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛmɔ ye nɪn ala yɛ̂ ɛmɔ kʋsʋ yɔ bɛ́ ye a, nzu
nvasʋɛ dɪɛ yɛ̂ ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ? Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ yɔ sɔ bie.
34 Bɛ́ mɔ ɛmɔ bɔ bɛ́ bʋsɪa a ɛmɔ de di kɛ bɛ kʋala yí tua'n, sɛ bɛ́
ngʋnmɪn ala yɛ̂ ɛmɔ bɔ bɛ́ bʋsɪa a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yɛ̂ ɛmɔ nyan yí
sʋ ɔ? Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ bɔ bɛ́ manngʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ kʋala
kalɛ'n tua'n bʋsɪa.
35 Nan ɛmɔ dɪɛ, nán bɛ yɔ sɔ. Ɛmɔ húlo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n, ɛmɔ
yɔ́ bɛ́ ye, ɛmɔ bɔ́ bɛ́ bʋsɪa, nán bɛ susu bɛ́ ti bɛ gua sʋ kɛ bɛ túa
bɛ mán ɛmɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ sɔ a, ɛmɔ 'ba nyan yɪ nwʋn ahatua kpili
kpa, ɛsɛ ɛmɔ 'ba kaci Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno anwunno
ɛlɔ nɪn amma. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ kpa man menian mɔ bɛ nzɪ man
ye'n, ɔ nʋn menian kʋsʋ mɔ bɛ́ kunnun tɪ ɛtɛ'n.
36 Kɛmɔ ɛmɔ Asɪ'n sɪ anwunnvoe'n, ɛmɔ kʋsʋ nwún anwun-
nvoe.

Nán bɛ bua bɛ́ manngʋn'n-mɔ ndɛɛ
(Matie 7.1-5)

37 “Nán bɛ bua bɛ́ manngʋn'n-mɔ ndɛɛ nán Nyanmɪan Kpili
kʋsʋ a mmua man ɛmɔ ndɛɛ. Nán bɛ bu sʋanlan fíí fʋɔ nán
Nyanmɪan kʋsʋ a mmu man ɛmɔ fʋɔ. Ɛmɔ fá bɛ́ manngʋn'n-
mɔ ɛtɛ'n bɛ hyé bɛ́ nán Nyanmɪan kʋsʋ a fa ɛmɔ dɪɛ nɪn a hye
ɛmɔ.
38 Ɛmɔ hyé bɛ́ manngʋn'n-mɔ nán Nyanmɪan kʋsʋ a hye ɛmɔ
bie. Bɛ 'su ninnge bɛ gua ɛmɔ taladɪɛ'n pɔsʋ kpili nɪn anun, bɛ
'tinndin sʋ kpa maan ɔ yi dede ɔ bʋ sʋ. Susulɪɛ'n mɔ ɛmɔ fa
bɛ susu ninnge bɛ man bɛ́ manngʋn-mɔ'n, yí yɛ̂ Nyanmɪan 'fa
susu man ɛmɔ ɔ.”
39 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ ɔ kɔ bu anyɪnndala kʋn
biekun kɔ hele bɛ́, yí nwan: “Anyɪnsinlinwafʋɛ, ɔ nni man
yí manngʋn anyɪnsinlinwafʋɛ taataa. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, bɛ́
munnyuan bɛ 'gua kunman nun.
40 Sʋanlan mɔ bɛ lɛ kele yí like'n, ɔ nzɪ man like ndala man
yí mɪn'n m'ɔ lɛ kele yí'n. Kʋsʋ sɛ ɔ suan like nán ɔ nwun yí kpa
bɔkɔɔ a, ɔ kaci kɛ yí mɪn'n.
41 “Nzukɛ ati yɛ̂ ɛ lɛ nɪan tabʋa munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́
nianman nɪn anyɪn nɪn asʋ, nan kʋsʋ ɛ nnwun man tabʋa
ebue'n m'ɔ la wɔ́ dɪɛ nɪn asʋ'n?
42 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʋala ɛ kan kele wɔ́ nianman'n kɛ: ‘Anianman,
yaci mín maan n yí wɔ́ nyɪn nɪn asʋ munmuin kaan'n’, wɔ́ mɔ
ɛ nnwun man kɛ tabua ebue kʋn la wɔ́ nyɪn dɪɛ nɪn asʋ'n? Ɛ
bɔ wɔ́ nwʋn apoo. Di mʋa yɪ m'ɔ la wɔ́ nyɪn nɪn asʋ'n, asannan
nán a nwun asɪ a yɪ m'ɔ la wɔ́ nianman'n dɪɛ nɪn asʋ'n.

Ɔ le baka kʋn nʋn yí mma
(Matie 7.16-20; 12.33-35)

43 “Baka kpa nzu man mma ɛtɛ yê baka ɛtɛ kʋsʋ nzu man
mma kpa.
44 Baka biala m'ɔ jin'n, yí mma'n y'ɔ man bɛ nwun yí nzɔlɛ
ɔ. Bɛ ndı man *figi mma eminlan mmowe'n-mɔ asʋ. Yê bɛ ndı
man divın mma kʋsʋ baka mɔ yí nwʋn le bowe nın asʋ.
45 Sʋanlan m'ɔ tı kpa'n, ati anun kpa ninnge y'ɔ yɔ ɔ. Sʋanlan
kʋsʋ m'ɔ tı man kpa'n, ati anun ɛtɛ ninnge y'ɔ yɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ
ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ sʋanlan akunnun'n y'ɔ fite yí nʋan ɔ.

Sua nnyuan nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 7.24-27)

46 “Nzukɛ ati yê ɛmɔ fɛlɛ mín ‘yé Mın, yé Mın’, kʋsʋ ɛmɔ nyɔ
man like mɔ n gɔ bisa'n?
47 Sʋanlan m'ɔ kɔ a mín nwʋn, m'ɔ kɔ tie mín nʋan ɛjɔlɛ'n, m'ɔ
kɔ nanndı sʋ'n, ɛ 'nwun like m'ɔ soman yí'n:
48 Ɔ soman sʋanlan m'ɔ lɛ si sua. Ɔ'a fun kunman'n maan
ɔ'a hɔ mʋa ɔ'a wula yí bʋ ɔ'a si sua nın ɛbʋɛ nın asʋ. Mɔ fɔsıɛ'n
tikelı'n, asue'n-mɔ kɔ yi kɔ bu ası ɔ kɔ han sua'n, nan kʋsʋ ɔ'a
ngʋala man yí bu. Ɔ sanlın kɛ sua sɔ'n jin bi.
49 Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ tie mín Nʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ nnanndı man
sʋ'n, ɔ soman sʋanlan mɔ ɔ'a si yí sua nın anyʋan nın asʋ. Ɔ'a
nwula man sua nın abʋ. Mɔ fɔsıɛ'n tikelı'n, asue'n-mɔ kɔ yi kɔ
bu ası ɔ kɔ han sua'n. Ɛbɛlɛ ala, sua sɔ'n kɔ bubu kɔ gua kpa
bɔkɔɔ.”

7

Zozi 'ba man nzalafʋ kpain'n kʋn akʋa nın anwʋn sa
(Matie 8.5-13)

1 Mɔ Zozi yuelı ɛjɔlɛ ɛhıka kʋalaa kan kele menian'n-mɔ, ɔ kɔ
hɔ Kapɛɛnawɔmʋn.
2 Anın Lɔmʋn nzalafʋ kpain'n kʋn wɔ Kapɛɛnawɔmʋn ɛbɛlɛ.
Nzalafʋ kpain sɔ'n, ɔ le yí akʋa kʋn mɔ yí nwʋn cian yí kpa ɔ.
Akʋa sɔ'n kɔ fʋkɛ kpa ɔ le de ewue wu.
3 Mɔ nzalafʋ kpain'n tılı Zozi angan'n, ɔ kɔ sʋan zufʋ mg-
bain'n mmie-mɔ kɛ bɛ hó félɛ Zozi maan ɔ bála a yɔ maan yí
akʋa nın anwʋn sa.
4 Bɛ kɔ hɔ Zozi anwʋn ɛlɔ bɛ kɔ bʋtʋ yí. Bé nwan: “Sʋanlan
sɔ'n dıɛ, ɔ fata kɛ ɛ bʋa yí.
5 Ɔ sanlın kɛ ɔ kulo yé Zufʋ mân'n. Yí yê ɔ'a si yé Nyanmıan
sua nın ɔ.”
6 Ɛhı a, Zozi nʋn bé bɛ kɔ hɔ.
Mɔ bɛ hɔlı dede bɛ ka kaan bɛ ju awulo nın anwʋn'n, nzalafʋ
kpain'n kɔ sʋan menian kɛ bɛ hó sé Zozi kɛ: “Kpain, n'ɛ kele wó
nwʋn ɛfɛ. Ɔ sanlın kɛ mın nzɛ nvata man kɛ ɛ wʋ́lʋ mın awulo.

7 Ɛhıka ati yê mín muonun m'an mma man wɔ́ ja sʊ ɔ, afı mın
nzɛ nvata man. Nan kan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊnmgba cein, mín akʊa
nın anwʊn 'ba sa.
8 Mín, n ne mín nyunnun mgbain mɔ bɛ sie mín ɔ. Mín kʊsʊ,
n ne nzalafʊ mɔ mın sie bɛ́ ɔ. Sɛ mın kan mın kele nunhan kʊn
kɛ: 'Kɔ!' a, ɔ kɔ. Sɛ mın kan mın kele nunhan kʊn biekun kɛ:
'Bala!' a, ɔ ba. Sɛ mın kan mın kele mín akʊa'n kɛ: 'Yɔ like ɛhı'
a, ɔ yɔ."
9 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fʊa nzalafʊ kpain'n. Ɔ kɔ bılı yí
nyın ɔ kɔ han kɔ hele menian'n-mɔ mɔ bɛ si yí sʊ'n kɛ: "Mıın kan
yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ: Izalayɛ mân nın anun ɛwa muonun,
sʊanlan m'ɔ le dedi kɛ sʊanlan ɛhı'n, n nwunlin man bie lé."
10 Bɛ́ mɔ nzalafʊ kpain'n sʊanlın bɛ́'n kɔ sa kɔ hɔ awulo. Bɛ
'ju ɛlɔ a, akʊa nın anwʊn a sa bɔkɔɔ.

Zozi 'ba hın kunlannvʊɛ balasua kʊn awa

11 Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ Galile mân nın anun kulo kʊn asʊ.
Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Naın. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ nʊn
meninsʊnman sili yí sʊ.
12 Bɛ hɔlı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju kulo nın anʊan nın anwʊn
ɛbɛlɛ'n, bɛ 'nıan an, anın bɛ nʊn fuin kʊn lɛ sın kɔ asielıɛ sʊ.
Sʊanlan'n mɔ bɛ lɛ kɔ a sie yí'n, ɔ tı belenzua bangɔlɔ yê yí nin
tı kunlannvʊɛ. Kulo nın asʊ menian dɔʊn kpa nʊn kunlannvʊɛ
balasua'n wɔ ɛbɛlɛ.
13 Mɔ Zozi nwunlin balasua'n, yí nwʊn kɔ yɛ yí koun nán ɔ a
se yí kɛ: "N'ɛ sun kʊ́n!"
14 Zozi kɔ kpunnge alaka'n, ɔ kɔ fa yí sa kɔ han yí. Bɛ́ mɔ bɛ
lile alaka nın anun'n kɔ jinlan, Zozi nwan: "Kpafɛlɛ, mıın kan
mın kele wɔ́, fi ewue nun tínnge!"
15 Sʊanlan'n mɔ ɔ'a wu'n kɔ jasʊ kɔ tanlan ası ɔ lɛ jʊjɔ. Zozi kɔ
fa yí kɔ man yí nin.
16 Esulo kɔ han bɛ́ kʊalaa, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ. Bɛ́ nwan:
"Nyanmıan kpɔmanfʊɛ kpili kpa kʊn a fite yɛ́ afian ɛwa!" Ɛsɛ
bɛ́ nwan: "Nyanmıan a a yɛ́ ɛkpala."
17 Like sɔ'n mɔ Zozi yɔlı'n, Zude mân'n lıka kʊalaatin, ɔ nʊn
mân mân mɔ bɛ mantan yí'n, bɛ́ kʊalaa bɛ tılı.

Bɛ́ mɔ Zʊan Batisi sʊanlın bɛ́'n.
(Matie 11.2-19)

18 Ninnge kʊalaa mɔ Zozi yɔlı'n, Zʊan Batisi menian'n-mɔ
hɔlı bɔlı nun amannıɛ bɛ helelı yí. Zʊan kɔ fɛlɛ yí menian'n-mɔ
anun nnyuan
19 ɔ kɔ sʊan bɛ́ yɛ́ Mın anwʊn ɛlɔ kɛ bɛ hɔ́ bísa yí kɛ: "Sʊanlan'n
mɔ yɛ sı kɛ ɔ lɛ ba'n y'ɔ le wɔ́ anaan sʊanlan sɔ'n tɛ wɔ sian?"
20 Mɔ bɛ juli Zozi anwʊn ɛbɛlɛ'n, bɛ́ nwan: "Zʊan Batisi a sʊan
yɛ́ kɛ yɛ bála a bisa wɔ́ kɛ sɛ sʊanlan'n mɔ yɛ sı kɛ ɔ lɛ ba'n y'ɔ le
wɔ́ a, sɛ kʊsʊ sʊanlan sɔ'n tɛ wɔ sian an, anın ɛ hán héle yɛ́."

21 Tɛmʋn sɔ'n, bɛ́ mɔ ewue lɛ kun bɛ́'n, Zozi kɔ man bɛ́ nwʋn
kɔ sa. Ɔ kɔ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ menian'n-mɔ anun'n,
ɛsɛ ɔ kɔ tike tike anyɪnsinlinwafʋɛ dɔʋn anyɪn'n.
22 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ Zʋan sʋanlɪn bɛ́'n
kɛ: "Ɛmɔ hɔ́ hán mɔ ɛmɔ a tɪ'n, ɔ nʋn mɔ ɛmɔ a nwun yí'n bɛ
hɛ́le Zʋan. Ɛmɔ a nwun kɛ anyɪnsinlinwafʋɛ'n-mɔ anyɪn'n-mɔ
a tike tike, bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ aja'n-mɔ a tɪnngɛ tɪnngɛ,
kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn a tɪ, anzʋtiliwafʋɛ'n-mɔ tɪ ɛjɔlɛ, bɛ́ mɔ
b'a wu'n-mɔ a tinnge tinnge, ehianfʋɛ'n-mɔ lɛ tɪ Ɛjɔlɛkpa'n.
23 Nyila hán sʋanlan mɔ ɔ mminlin man yí dedi'n m'ɔ le yí wɔ
mín nun'n."
24 Mɔ bɛ́ mɔ Zʋan sʋanlɪn bɛ́'n salɪ hɔlɪ'n, Zozi kɔ han Zʋan
ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele menian'n-mɔ. Yí nwan: "Nzu like dɪɛ yê ɛmɔ
hɔlɪ nɪanlɪn yí ɛwâ nɪn anun ɛlɔ ɔ? Ndɛɛ mɔ anwʋnman lɛ fita
anaan?
25 Nan nzu like dɪɛ yê ɛmɔ hɔlɪ nɪanlɪn ɔ? Ɛmɔ hɔlɪ nɪanlɪn
sʋanlan m'ɔ wula taladɪɛ kanlanman anaan? Bɛ́ mɔ bɛ wula
esikafʋɛ ndaladɪɛ mɔ bɛ tɪ lɪka kanlanman'n, menian sɔ'n-mɔ
gua mmelemgbin'n-mɔ awulo.
26 Anɪn nzu like dɪɛ fɔ́ʋ́n yê ɛmɔ hɔlɪ nɪanlɪn ɔ? Nyanmɪan
kpɔmanfʋɛ anaan? Yuo, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɔ tala
Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ bɔbɔ.
27 Ɔ sanlɪn kɛ Zʋan yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí ɛjɔlɛ kɛ:
Nyanmɪan nwan: Mɪɪn sʋan mín bɔfʋɛ'n
mɪn man ɔ di mʋa wɔ́ nyunnun ɔ sesie wɔ́ atɪn'n."
28 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ
kɛ bɛ wʋlɪ man sʋanlan fíí kʋ́n m'ɔ tɪ kpili tala Zʋan ɔ. Nan kʋsʋ
sʋanlan bɔbɔ m'ɔ tɪ kaan sʋa Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn
anun'n, ɔ tala Zʋan kpili."
29 Bagua'n, yí lɪlɪ bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, bɛ tielɪ Zʋan anʋan
ɛjɔlɛ'n bɛ man ɔ sɔnɪnlɪn bɛ́. Afɪ bɛ nwunlin kɛ Nyanmɪan atɪn
dɪɛ'n tɪ fɔ́ʋ́n.
30 Nan *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ dɪɛ,
like mɔ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ yɔ man bɛ́'n, b'a ndie man. Ɛhɪ ati
b'a man Zʋan a nzɔnɪn man bɛ́.
31 Zozi kɔ tʋ sʋ kɛ: "Nwan bɔbɔ yê n vá ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ
n zusu bɛ́ ɔ? Nwan yê bɛ soman yí ɔ?
32 Bɛ soman mmatʋnman nganngan mɔ bɛ gugua gua nɪn
asʋ, mɔ bɛ lɛ tɛtɪan bɛ se bɛ́ manngʋn'n-mɔ kɛ:
'Y'a bɔ abile dede ɛmɔ a nzi man!
Y'a tʋ alʋabɔ ejue dede ɛmɔ a nzun man!'
33 Ɔ sanlɪn kɛ Zʋan Batisi walɪ, ɔ nni man alɪɛ, ɛsɛ ɔ nnʋn man
nzan, nan kʋsʋ ɛmɔ nwan: 'Wawɛ ɛtɛ yê ɔ wɔ yí nun ɔ!'
34 Mân Baa'n kʋsʋ a a, ɔ di alɪɛ, ɔ nʋn nzan, ɛsɛ ɛmɔ nwan: 'Bɛ
nían sʋanlan ɛhɪ, yí dɪɛ, ɔ njʋnlɪn ɛjɔlɛ fíí kɛ alɪɛ nʋn nzan ɛjɔlɛ
ala yê ɔ jʋnlɪn ɔ. Yí manngʋn y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n ɔ nʋn
ɛtɛfʋɛ'n-mɔ!'

35 Nan kʋsʋ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, bɛ kele kɛ
Nyanmɪan tɪ bɛngɛlɛfʋɛ sakpa.”

Falisifʋɛ Simʋn 'ba fɛlɛ Zozi alɪɛ

36 *Falisifʋɛ kʋn fɛlɛlɪ Zozi kɛ ɔ bála a li like yí awulo. Mɛlɛ mɔ
bɛ lɪla mgba nɪn asʋ tɔbɪlɪ nɪn anwʋn'n,
37 kulo sɔ nɪn asʋ balasua kʋn kɔ wʋlʋ ɛbɛlɛ. Balasua sɔ'n si
tutu. M'ɔ tɪlɪ kɛ Zozi wɔ Falisifʋɛ nɪn awulo ɛbɛlɛ ɔ lɛ didi'n, ɔ kɔ
fa anatɪlɪ bondoman tɛkɛɛ kʋn mɔ yí gua yɔ sɪ'n kɔ a.
38 Balasua'n kɔ jinlan Zozi aja ngʋa. Ɔ kɔ sun ɔ kɔ fa yí nyɪn
ɛmʋɪn'n ɔ kɔ lɔlʋa Zozi aja nɪn anwʋn. Ɔ kɔ fa yí ti enyuan'n ɔ
kɔ cici ɔ kɔ fa Zozi aja'n ɔ kɔ bɔ yí hue sʋ, ɛsɛ ɔ kɔ fa anatɪlɪ'n ɔ
kɔ bɔ yí ja nɪn anwʋn.
39 Mɔ Falisifʋɛ'n m'ɔ fɛlɛlɪ Zozi alɪɛ'n nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han
yí ti anun kɛ: “Sɛ sʋanlan ɛhɪ tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ sakpa a,
ahan ɔ 'nwun kɛ balasua'n mɔ ɔ'a han yí'n tɪ ɛtɛfʋɛ. Ɔ sanlɪn kɛ
ɔ si tutu.”
40 Mɔ anɪn Falisifʋɛ'n lɛ kan ɛhɪ yí ti anun'n, Zozi kɔ kuku yí
nʋan sʋ ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Simʋn, man n gán ɛjɔlɛ kʋn n
gélе wɔ́.”
Simʋn nwan: “Kpain, kan.”
41 Zozi nwan: “Anɪn menian nnyuan tua sʋanlan kʋn kalɛ.
Nunhan kʋn tua jɛtɛ fufue mma ɛya nnun, yê kʋn'n kʋsʋ tua
jɛtɛ fufue mma abulanun.
42 Kɛmɔ bɛ́ menian nnyuan'n nun bie fíí ngʋala man yí kalɛ'n
tua'n, sʋanlan'n m'ɔ bɔlɪ bɛ bʋsɪa'n kɔ fa kɔ hye bɛ́. Menian
nnyuan sɔ'n, nunhan benin yê ɛ de di kɛ ɔ 'kulo bian'n bʋ sʋ
ɔ?”
43 Simʋn kɔ bua yí kɛ: “Mɪn de mɪn di kɛ nunhan mɔ yí kalɛ
dɪɛ'n tɪ kpili nɪn ɔ.”
Zozi nwan: “Mɔ a han'n tɪ ananhɔlɛ.”
44 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, ɔ kɔ fa balasua'n kɔ hele Simʋn, yí nwan:
“Simʋn, a nwun balasua ɛhɪ? Kɛ m malɪ wɔ́ awulo ɛwa'n, a
mman man mín nzue m'an nwunnzin man mín ja nɪn anwʋn.
Nan balasua ɛhɪ dɪɛ, ɔ le yí nyɪn ɛmʋɪn'n ɔ'a nwunnzin mín ja
nɪn anwʋn, ɔ'a fa yí ti enyuan'n ɔ'a cici.
45 N juli ɛwa'n, a ndɔ man mín nun. Nan yí dɪɛ, kɛ n wʋlʋlɪ
ɛwa nɪn angʋnmɪn yê ɔ falɪ mín ja'n-mɔ bɔlɪ yí hue sʋ ɔ.
46 A ngua man ngo m'ɔ ban fanlan mín ti nɪn asʋ. Nan yí dɪɛ,
anatɪlɪ kpa yê ɔ'a fa ɔ'a gugua mín ja nɪn anwʋn ɔ.
47 Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele wɔ́ kɛ balasua ɛhɪ, ehulo
kpili'n mɔ ɔ'a hulo mín'n dunman nun, yí ɛtɛ'n kʋalaatin, yí
ɛtɛ bobolobe'n kʋalaa m'ɔ sʋ'n, b'a fa yí kʋalaa b'a hye yí. Nan
sʋanlan mɔ yí ɛtɛ nɪn a nzʋn man mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ hye yí'n,
ehulo'n m'ɔ le yí'n tɪ kaan sʋa.”
48 Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele balasua'n kɛ: “B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n-mɔ
b'a hye wɔ́.”

49 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ́ nʊn yí gua tɔbılı nın anwʊn'n
kɔ han yí bɛ́ ti anun kɛ: “Sʊanlan ɛhı muonun ɔ tı yí dıɛ sɛ dede
m'ɔ fa sʊanlan ɛtɛ ce yí ɔ?”
50 Mɔ bɛ 'kan sɔ bɛ́ ti anun'n, Zozi kɔ han kɔ hele balasua'n
kɛ: “Wɔ́ dedi nın a le wɔ́ ngʊan, kɔ alʊacıcıɛ nun.”

8

Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ si Zozi sʊ'n

1 Ɛhı anzin, Zozi nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ kɔ hɔ
kulo kulo'n-mɔ asʊ. Bɛ kɔ hɔ kɔ han Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n.
Bɛ kɔ bɔ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ
hele menian'n-mɔ.
2 Zozi 'kɔ a, anın mmalasua mmie-mɔ m'ɔ tuli bɛ́ nun wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ ɔ man bɛ nwʊn salı'n si yí sʊ. Mmalasua sɔ'n-mɔ y'ɔ le:
Mali m'ɔ fi Magıdala mɔ Zozi tulı wawɛ ɛtɛ nsʊ yí nun'n.
3 Kuza m'ɔ nıan belemgbin *Elɔdı Antıpası ninnge nın asʊ'n,
yí yı Zʊanın. Suzanın nʊn mmalasua mmiekun-mɔ dɔʊn kpa.
Bɛ fa bɛ́ anwʊndıɛ'n bɛ bʊa Zozi nʊn yí menian'n-mɔ.

Sʊanlan'n m'ɔ gua bele nın anwʊn anyınndala'n
(Matie 13.1-9, Maakı 4.1-9)

4 Menian'n-mɔ fi kulo kulo'n-mɔ asʊ bɛ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ.
Nan mɔ menian dɔʊn yialı yí nwʊn'n, ɔ kɔ bu anyınndala ɛhı ɔ
kɔ hele bɛ́. Yí nwan:
5 “Anın sʊanlan kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Cıan kʊn, ɔ kɔ hɔ *bele egua yí
ebo nın asʊ. Bele mma'n bie kɔ gua atın nın anʊan. Menian'n-
mɔ 'sın an, bɛ tetia sʊ. Nnʊnman'n-mɔ kɔ suso kɔ li.
6 Bie kʊsʊ kɔ gua ɛbʊta nın asʊ. Kɛmɔ ngɛtıɛ kpa nnʊn man
ɛbɛlɛ'n, bele'n fifili a, ɔ kɔ yala.
7 Bie kʊsʊ kɔ gua eminlan mmowe'n-mɔ anun, bɛ nʊn bɛ́ bɛ
kɔ fifi nun kʊn. Eminlan mmowe'n-mɔ kɔ fʊ sʊ. Ɔ'a man ɔ'a nyɔ
man kpa.
8 Bie kʊsʊ kɔ gua asıɛ kpa nın asʊ. Ɔ kɔ fifi ɔ kɔ su mma dɔʊn
kpa. Bele baka kʊn biala kɔ su mma ɛya kʊn.”
Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “Sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!”

Zozi anyınndala'n m'ɔ bu'n
(Matie 13.10-17, Maakı 4.10-12)

9 Yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí anyınndala sɔ nın abʊ.
10 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ dıɛ, nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n m'ɔ tʊ de
Nyanmıan Belemgbin Mân'n, Nyanmıan a yı a hele ɛmɔ. Nan
menian bʊ nga'n-mɔ dıɛ, bɛ bu yí anyınndala nun bɛ kele bɛ́. Ɔ
man bɛ nıan yí bɛ́ nyınsʊ bɔbɔ a, bɛ nnwun man yí. Bɛ tie bɔbɔ
a, bɛ ndı man yí bʊ.

Zozi 'ba tu anyınndala nın abʊ
(Matie 13.18-23, Maakı 4.13-20)

11 “Anyınndala ɛhı, yí bʊ y'ɔ le kɛ: *Bele mma'n y'ɔ le
Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n.
12 Menian'n mmie-mɔ tı kɛ atın nın anʊan'n mɔ bele mma'n
gualı'n. Bɛ tie Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, nan kʊsʊ Abɔnsanmʊn
ba ɔ yı ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tı'n fi bɛ́ ahʊnlın nın anun. Ɔ man bɛ nnyan
man dedi nán b'a nyan ngʊan.
13 Mmie-mɔ kʊsʊ tı kɛ ɛbʊta'n mɔ bele'n gualı sʊ'n. Bɛ tı
Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın an, bɛ di yí nwʊn fɛ. Nan kʊsʊ bɛ
mman man ɛjɔlɛ'n nzɔ man ndıan. Bɛ de bɛ di mɛlɛ kaan sʊa yê
sɛ emian bie tʊ bɛ́ a, anın b'a yaci bɛ́ dedi'n b'a tʊ.
14 Bele'n m'ɔ gualı eminlan mmowe nın anun'n, y'ɔ le
menian mɔ bɛ tie Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, nan kʊsʊ ɔ 'kɔ
yí nyunnun an, bɛ man nzusue, anwʊndıɛ nʊn mân elie fʊ
Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tı nın asʊ. Bɛ nzu man mma
dede ɔ mmʊlʊ man.
15 Bele mma'n m'ɔ gualı asıɛ kpa nın asʊ'n, y'ɔ le menian mɔ
bɛ tie Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, bɛ fa bɛ sie bɛ́ ahʊnlın nın anun
kpa, bɛ di ɛjɔlɛ nın asʊ, bɛ su mma.

Kanlannıɛ nın anwʊn anyınndala'n
(Maakı 4.21-25)

16 “Sʊanlan fíí nzɔ man kanlannıɛ, ɔ nva ɔ nwula man bokiti,
anaan mgba abʊ. Nan ɔ sie yí kanlannıɛ'n baka nın asʊ, ɔ man
bɛ́ mɔ bɛ 'wʊlʊ sua nın anun'n, bɛ nwun ası.
17 Like biala m'ɔ fıa'n, ɔ 'tu fite. Nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ biala 'fite
jawe nun.
18 Ɛmɔ yɔ́ anzʊɛ, nán bɛ tíe yí kpa! Ɔ sanlın kɛ m'ɔ le kaan'n,
bɛ 'ba man yí biekun. Nan m'ɔ le man fíí'n, kaan'n m'ɔ susu kɛ
ɔ kɔ nyan yí'n, bɛ 'tʊa yí bɛ de.”

Zozi anianman'n-mɔ nʊn yí nin
(Matie 12.46-50, Maakı 3.31-35)

19 Zozi anin'n nʊn yí nianman'n-mɔ, bɛ kɔ a bɛ kɔ tʊ yí. Nan
kʊsʊ meninsʊnman'n mɔ b'a yia yí nwʊn nın ati, ɔ man b'a
ngʊala man yí nwʊn ɛlɔ ju.
20 Bɛ kɔ bɔ Zozi amannıɛ kɛ: “Wɔ́ nin nʊn wɔ́ nianman'n-mɔ
jijin ahanmıan ɛlɔ, bɛ kulo kɛ bɛ nwun wɔ́ nwʊn.”
21 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, nán Zozi a se bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ: “Mín
nin nʊn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le menian mɔ bɛ tie Nyanmıan
Anʊan Ɛjɔlɛ'n, mɔ bɛ nanndı sʊ'n.”

Zozi 'ba gua anwʊnman kpili kʊn ası
(Matie 8.23-27, Maakı 4.35-41)

22 Ɛlɛhʊn kʊn Zozi nʊn yí menian'n-mɔ kɔ fʊ ɛlɛɛ kʊn anun.
Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Bɛ mán yɛ kpɛ́ asue'n yɛ hɔ́ yí nzin ɛlɔ
ebue kʊn.” Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, yê bɛ hɔlı ɔ.

23 Nan mɔ bɛ 'kpɛ asue'n, anɪn Zozi la ɛlɛɛ nɪn anun ɔ lɛ dafɪ.
Kʊnmgba ala, anwʊnman kpili kʊn kɔ tu asubula nɪn anyɪnsʊ.
Asutue'n kɔ bɔ nzue kɔ gua ɛlɛɛ nɪn anun.
24 Ɛhɪ, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí bɛ kɔ tinnge yí. Bɛ́
nwan: "Kpain, kpain, yɛ lɛ wu o!"
Zozi kɔ tinnge ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ hele anwʊnman'n nʊn
asutue'n. Anwʊnman'n kɔ jinlan, asutue'n kɔ gua asɪ. Ɛbɛlɛ kɔ
yɔ diin.
25 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ dedi'n
wɔ nin?" Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn, esulo kɔ han bɛ́. Bɛ kɔ bisa
bisa bɛ́ nwʊn kɛ: "Nwan sʊanlan dɪɛ y'ɔ le ɛhɪ? M'ɔ jʊjɔ kele
anwʊnman nʊn asutue dede bɛ man yí anyɪnnzɔ!"

Zozi 'ba tu wawɛ ɛtɛ dɔʊn fi sʊanlan kʊn anun
(Matie 8.28-34, Maakɪ 5.1-20)

26 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ kpɛ Galile asue'n. Bɛ kɔ hɔ
kɔ ju yí nzin ɛlɔ ebue kʊn, Zelazɪ'n-mɔ mân nɪn anun. Mân sɔ'n
nʊn Galile mân'n, bɛ́ nyɪn'n wɔ sʊ.
27 Mɔ Zozi 'ju asɪ nɪn ala, kulo nɪn asʊ sʊanlan kʊn kɔ a yí
nwʊn ɛbɛlɛ. Sʊanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun. Yí nwʊn gua sʊ,
nán ɛnɛ bie ɔ. Ɔ nna man sua ɛlɔ. Ɔ la asielɪɛ'n-mɔ asʊ.
28 M'ɔ nwunlin Zozi'n, ɔ kɔ tɪan. Ɔ kɔ hɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun.
Ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa, Yí nwan: "Zozi, Anwunno Nyanmɪan Kpili
Awa, ɛ se mín sɛ? Mɪn 'sɛlɛ wɔ́, n'ɛ se mín sa fíí."
29 M'ɔ man ɔ lɛ kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ Zozi lɛ man wawɛ ɛtɛ'n
m'ɔ wɔ yí nun'n tu. Wawɛ ɛtɛ'n tɔ yí sʊ mɛlɛ'n bie anun. Bɛ fa
ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ cɪ yí sa nʊn yí ja a, ɔ bubu nun. Wawɛ ɛtɛ'n
cʊɪn yí kɔ ɛwâ nɪn anun.
30 Zozi kɔ bisa yí kɛ: "Ɛ li sɛ?"
Yí nwan: "Bɛ fɛlɛ mín nwala nwala." Afɪ wawɛ ɛtɛ dɔʊn kpa
wɔ yí nun, yí ti yê ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ.
31 Wawɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ n'ɔ man bɛ kɔ gua kunman
kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn nɪn anun.
32 Ɛbɛlɛ lɪka sɔ'n, anɪn mgbolike dɔʊn kpa lɛ didi bʊka nɪn asʊ.
Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ bʊtʊ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atɪn maan bɛ hó wʊ́lʊ
mgbolike sɔ'n-mɔ anun. Mɔ sʊanlan'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ man
bɛ́ atɪn.
33 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʊanlan nɪn anun bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ hɔ
kɔ wʊlʊ mgbolike'n-mɔ anun. Mgbolike fatule kʊn'n kɔ tʊlʊ
bʊka'n bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nɪn anun, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ nʊan.
34 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ nɪan mgbolike'n-mɔ asʊ'n nwunlin yí sɔ'n,
bɛ kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpayɛ kulo, ɔ nʊn
nanmue'n-mɔ asʊ.
35 Bɛ́ mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ walɪ nɪanlɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ'n. Bɛ
'ba ju Zozi anwʊn ɛbɛlɛ a, sʊanlan'n mɔ anɪn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ
yí nun nɪn anyɪnsʊ a tɪ. Ɔ wula taladɪɛ ɔ tɪ Zozi aja abʊ ɛbɛlɛ. Mɔ
bɛ nwunlin yí sɔ'n, esulo hanlɪn bɛ́.

36 Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʋanlan nın anun bɛ
fitelı, mɔ bɛ hɔlı wʋlʋlı mgbolike'n-mɔ anun, mɔ bɛ 'kɔ a gua
asue nın anun, mɔ bian nın anyınsʋ tı'n, bɛ́ mɔ bɛ nwunlin yí
bɛ́ nyınsʋ'n kɔ han yí kʋalaa kɔ hele sian mma'n-mɔ.
37 Zelası mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaa kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ
fi bɛ́ mân nın anun ɔ jásʋ. Ɔ sanlın kɛ anın esulo kpili kpa a han
bɛ́. Mɔ Zozi fʋlı ɛlɛɛ nın anun mɔ ɔ 'sa kɔ Galile'n,
38 sʋanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ'n fi yí nun tuli'n kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ 'si
yí sʋ. Zozi nwan:
39 "Sa kɔ wɔ́ awulo, nán kɔ han yí kʋalaa mɔ Nyanmıan a yɔ
a man wɔ́'n kele menian'n-mɔ." Bian'n kʋsʋ kɔ hɔ ɔ kɔ han yí
kʋalaa mɔ Zozi a yɔ a man yí'n kɔ hele kulo bɔndın'n.

Zʋayilusi awa balasua'n,

ɔ nʋn balasua'n m'ɔ hanlın Zozi taladıɛ'n
(Matie 9.18-26, Maakı 5.21-43)

40 Mɔ Zozi fi Galile asue nın anzin ɛlɔ ɔ 'sa ba'n, menian dɔʋn
kpa kɔ a yí atın ele. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyın jin yí atın.
41 Kaan cɛ, Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua nın asʋ kpain'n kɔ a, kpain
sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʋayilusı. Ɔ kɔ tu kɔ tɔ Zozi aja nun ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ
ɔ bála yí awulo ɛlɔ.
42 Ɔ sanlın kɛ yí wa balasua kʋnmgba cein'n mɔ ɔ'a li afʋɛ
bulu nʋn nnyuan'n, ɔ lɛ de ewue wu.
Mɔ bian'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tie. Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʋn
si bɛ́ sʋ, anın bɛ 'kan Zozi bɛ mian bɛ́ afian.
43 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın balasua kʋn wɔ menian'n-mɔ afian ɛbɛlɛ.
Moja tu balasua sɔ'n yí afʋɛ bulu ɔ nʋn nnyuan ahı. Ɔ kɔ sɛcı yí
nwʋn esika kʋalaatin wɔ ayile ɛyɔlɛfʋɛ'n-mɔ ɛlɔ. Nan kʋsʋ yí
nwʋn a nza man.
44 Ɔ li Zozi anzin, ɔ kɔ han yí taladıɛ nın anʋan'n. Ɛbɛlɛ ala,
moja'n m'ɔ tu yí'n kɔ kpɛ.
45 Zozi kɔ bisa menian'n-mɔ kɛ: "Nwan yê ɔ'a han mín
taladıɛ'n?"
Ɛhı nwan "Nán mín ɔ!" Ɛhı nwan: "Nán mín ɔ!" Pıɛlı nwan:
"Kpain, a nwun kɛ menian'n-mɔ lɛ kan wɔ́ mian bɛ afian, kʋsʋ
anın ɛ lɛ bisa ɛjɔlɛ sʋa!"
46 Mɔ Pıɛlı hanlın ɛhı'n, Zozi nwan: "Sʋanlan bie a han mín,
ɔ sanlın kɛ m'an nwun kɛ anwʋnsɛlɛ kʋn fi mín nun ɔ'a fite."
47 Balasua'n kɔ nwun nun kɛ b'a hyı yí. Ɛhı a, yí nwʋn kɔ wʋsʋ
yí ɔ kɔ tu kɔ tɔ Zozi aja nun. Menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun
ɛbɛlɛ, like mɔ yí ti yê ɔ man ɔ hanlın Zozi taladıɛ'n, ɛsɛ kɛ ɔ
kpınlın yɔlı mɔ yí nwʋn salı ɛbɛlɛ ala'n, ɔ kɔ han yí kʋalaa.
48 Mɔ yí nʋan tɔlı'n, Zozi nwan: "Mín wa balasua, kɔ
anzʋnunjɔ nun, nán wɔ́ dedi nın a man wɔ́ nwʋn a sa."
49 Anın Zozi anʋan tɛ wɔ ɛjɔlɛ sʋ. Bɔfʋɛ kʋn fi kpain Zʋayilusi
awulo ɛlɔ walı a, yí nwan: "Zʋayilusi, wɔ́ wa nın a wu, yí ti n'ɛ
jıjı kpain kʋ́n."

50 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Zʋayilusi kɛ:
"Zʋayilusi, gua wɔ́ ahʋnlın ası, nyan dedi ala, nán wɔ́ wa
balasua'n, ɔ 'ba hın."
51 Mɔ bɛ juli awulo ɛbɛlɛ'n, Zozi ngɔ man sʋanlan fíí atın kɛ ɔ
wʋ́lʋ lıka mɔ batʋnman'n la'n bie, sannan Pıɛlı nʋn Zʋan, nʋn
Zʋakı, nʋn sıɛ'n nʋn nian'n mɔ bɛ le baa nın ala.
52 Bɛ́ kʋalaa bɛ lɛ di batʋnman nın anwʋn yalɛ, bɛ le sun.
Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Ɛmɔ yáci esuan'n nán
batʋnman'n wuli man, ɔ lɛ dafı."
53 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ gʋlʋ yí nwʋn. Ɔ sanlın
kɛ bɛ́ dıɛ, bɛ sı yí fɔ́ún kɛ talua nın a wu.
54 Ɛhı a, Zozi kɔ sɔ batʋnman nın asa, ɔ kɔ tıan nun. Yí nwan:
"Batʋnman, jasʋ!"
55 Batʋnman'n kɔ tinnge, ɛbɛlɛ ala ɔ kɔ jasʋ. Zozi nwan: "Bɛ
mán yí like lí."
56 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin sıɛ'n nʋn nian nın anwʋn. Zozi tualı bɛ́ kɛ nán
bɛ kan like mɔ b'a nwun yí nın anwʋn ɛjɔlɛ bɛ kele sʋanlan fíí.

9

Zozi 'ba sʋan yí menian bulu nʋn nnyuan'n
(Matie 10.5-15, Maakı 6.7-13)

1 Ɛhı cıan kʋn Zozi yialı yí menian bulu nʋn nnyuan nın
an, ɔ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ fʋ́an wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɛsɛ bɛ mán
nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sá.
2 Ɔ kɔ sʋan bɛ́ kɛ bɛ hɔ́ bɔ́ Nyanmıan Belemgbin Mân'n kpayɛ,
ɛsɛ bɛ mán bɛ́ mɔ b'a fʋkɛ'n tí akpɔlɛ.
3 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ ɛhɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa
like fíí bɛ sa bɛ́ nwʋn. Nán bɛ fa kpɔman, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ
fa alıɛ, nán bɛ fa esika, ɛsɛ nán bɛ fa taladıɛ nnyuan.
4 Awulo mɔ ɛmɔ kɔ sike nun'n, ɛmɔ tánlan nun ɛbɛlɛ dede ɔ jú
ɛmɔ ɛhɔlɛ cıan.
5 Kulo kʋsʋ mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ mɔ b'a nne man ɛmɔ'n, ɛmɔ
kpɔ́kpala bɛ́ ja nın abʋ anyʋan'n bɛ gúa ɛbɛlɛ bɛ hɔ́. Ɔ tı adanzıɛ
elie kɛ bɛ ngʋala man ɛmɔ sʋnmʋɛ bɔ."
6 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n yê yí menian bulu nʋn nnyuan'n
hɔlı ɔ. Bɛ hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelı menian'n-mɔ ɛsɛ bɛ
manlın nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salı.

Belemgbin Elɔdı Antıpası nzusue'n
(Matie 14.1-12, Maakı 6.14-29)

7 Ɛhı *Elɔdı m'ɔ tı Galile mân nın asʋ belemgbin'n kɔ tı yí
kʋalaa mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ a yɔ'n. Ɔ nnwun man m'ɔ
jʋnlın ɔ, ɔ sanlın kɛ menian mmie-mɔ lɛ kele kɛ Zʋan Batisi m'ɔ
wuli'n yê ɔ'a hın nın ɔ.
8 Mmie-mɔ nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Eli yê ɔ'a fite ɔ."
Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Daba Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ
bɛ wuli'n, bɛ́ nunhan kʋn yê ɔ'a hın nın ɔ."

9 Nan mɔ Elɔdɪ tɪlɪ yí sɔ'n, yí nwan: “M'an man b'a kpɛ Zʋan
ati'n. Nan nwan sʋanlan dɪɛ yê bɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ sʋa'n?” Ɛhɪka
ati, ɔ kulo kɛ ɔ nwun Zozi.

Zozi 'ba man menian akpɪɪ nnun alɪɛ di
(Matie 14.13-21, Maakɪ 6.30-44, Zʋan 6.1-14)

10 Ɛhɪ Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n hɔlɪ walɪ a, bɛ kɔ han
mɔ bɛ yɔlɪ'n kʋalaa bɛ kɔ hele yí. Mɔ bɛ bɔlɪ amannɪɛ yuelɪ'n,
Zozi nʋn bɛ́ bɛ kɔ tɪ bɛ́ nwʋn bɛ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Bɛtɪsayida nɪn asʋ.

11 Meninsʋnman'n kɔ nwun nun bɛ kɔ si bɛ́ sʋ. Zozi kɔ sɔ bɛ́
nun, ɔ kɔ han Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛjɔlɛ ɔ kɔ
hele bɛ́. Bɛ́ mɔ bɛ ndɪ man akpɔlɛ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ tɪ akpɔlɛ'n, ɔ
kɔ man bɛ kɔ tɪ akpɔlɛ.

12 Kɛmɔ anɪn alíɛ lɛ san'n, yí menian bulu nʋn nnyuan'n
kpunngelɪ yí a, bɛ́ nwan “Kpain, lɪka mɔ yɛ wɔ'n tɪ fuaan. Yí
ti, yaci menian'n-mɔ anun maan bɛ hɔ́ kpʋ́nndɛ alɪɛ nʋn dabɛlɛ
kulo'n-mɔ nʋn nanmue'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan ɛwa'n-mɔ
asʋ.”

13 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ muonun mán bɛ
like lí!”

Bɛ́ nwan: “Like mɔ yɛ le yí ɛwa nɪn ala y'ɔ le kpaʋn nnun'n
ɔ nʋn ejue nnyuan'n. Sɛ kʋsʋ ɛ kulo kɛ yɛ hɔ́ tó alɪɛ yɛ bɛ́lɛ
meninsʋnman ɛhɪ a?”

14 (Menian mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n, bɛ ju menian akpɪɪ nnun.)

Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛmɔ mán bɛ tɛ́tanlan
kpule abulanun abulanun.”

15 Yí menian'n-mɔ kɔ yɔ m'ɔ helelɪ bɛ́'n, bɛ kɔ man menian'n-
mɔ kɔ tɛtanlan asɪ.

16 Ɛhɪ, Zozi kɔ le kpaʋn nnun'n ɔ nʋn ejue nnyuan'n. Ɔ kɔ tʋ
yí nyɪn anwunno, ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. Ɔ kɔ hye kɔ man yí
menian'n-mɔ kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ hyé bɛ mán meninsʋnman'n.

17 Menian nwala ɛhɪ, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ li dede bɛ́ kʋ kɔ yi. Yí
bʋ'n mɔ halɪ'n ɔ tɪ ece mma bulu nʋn nnyuan.

Pɪɛlɪ 'ba han kɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le Zozi
(Matie 16.13-21, Maakɪ 8.27-29)

18 Cɪan kʋn Zozi kɔ tɪ yí nwʋn ɔ kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ, yí
menian'n-mɔ kɔ kpʋ yí. Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Menian'n-mɔ
muonun, bɛ bu kɛ nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le mín?”

19 Yí menian'n-mɔ nwan: “Mmie-mɔ nwan Zʋan Batisi y'ɔ le
wɔ́. Mmie-mɔ kʋsʋ nwan *Eli y'ɔ le wɔ́. Mmiekun-mɔ nwan
daba Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wuli'n, bɛ́ nunhan
kʋn yê ɔ'a hɪn nɪn ɔ.”

20 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nan ɛmɔ kʋsʋ lɪlɪ, ɛmɔ bu kɛ nwan
sʋanlan dɪɛ y'ɔ le mín?”

Pɪɛlɪ jasʋlɪ a, yí nwan: “Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n mɔ
Nyanmɪan a sʋan yí'n y'ɔ le wɔ́.”

Zozi 'ba han yí ewue'n nʋn yí etinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
(Matie 16.20-28, Maakɪ 8.30-9.1)

21 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ kan bɛ kele
sʋanlan fíí.
22 Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Ɔ di kɛ Mân Baa'n nwun amannɪɛ kpa.
Izalayɛ mân nɪn anun mgbain'n-mɔ, nʋn Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ
mgbain'n-mɔ ɔ nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ, bɛ 'ba yɪ yí bɛ
tʋ. Bɛ 'ba hun yí. Bɛ kun yí a, yí cɪan nsan nɪn asʋ ɔ 'tinnge.”
23 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kʋalaa kɛ: “Sʋanlan m'ɔ
kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, n'ɔ susu yí ti ɔ gua yí nwʋn sʋ. Nan alɪhɪan
biala, ɔ fá yí kʋlʋwa'n ɔ tʋ́ yí kɔmɪn sʋ, nán ɔ sí mín sʋ.
24 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, ɔ 'wu.
Nan sʋanlan m'ɔ kɔ hulo mín ɔ kɔ wu wɔ mín dunman nun'n,
sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan ngʋan.
25 Sɛ sʋanlan kʋn nyan mân nɪn anun ninnge'n kʋalaatin,
nan sɛ ɔ le man ngʋan an, anɪn nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɔ 'nyan yí sʋ
ɔ?
26 Sʋanlan m'ɔ kɔ sa mín nʋn mín Nʋan Ɛjɔlɛ nɪn anwʋn
nyian'n, mɛlɛ mɔ Mân Baa'n 'ba a yí anunminnyanmʋn'n ɔ
nʋn Sɪɛ'n nʋn yí anwʋntɪɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ anunminnyanmʋn nɪn
anun'n, ɔ 'sa sʋanlan sɔ nɪn anwʋn nyian.
27 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ menian ɛhɪ-mɔ mɔ
b'a yia ɛwa'n, bɛ́ kʋalaa bɛ ngo yue man wu, mmie-mɔ 'nwun
Nyanmɪan Belemgbin Mân'n bɛ́ nyɪnsʋ.”

Zozi anwʋn ɛkacie'n
(Matie 17.1-8, Maakɪ 9.2-8)

28 Mɔ Zozi hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nzin mɔlɛ kʋn, ɔ nʋn Pɪɛlɪ nʋn
Zʋan nʋn Zʋakɪ, bɛ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ bɛ 'kɔ a yɔ asɔnɪn.
29 Mɔ bɛ 'yɔ asɔnɪn'n, Zozi anyɪn nɪn anun kɔ kaci. Yí taladɪɛ'n
m'ɔ wula'n kɔ yɔ fufue hyɪɛɪn, m'ɔ wʋwɔ bɛ́ nyɪnsʋ ɔ.
30 Ɛbɛlɛ ala, menian nnyuan kɔ fite fite, bɛ nʋn Zozi lɛ jʋjɔ.
Menian nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le *Moyizɪ nʋn *Eli.
31 Bɛ wɔ Nyanmɪan anunminnyanmʋn nɪn anun. Kɛ Zozi
'kpɪn di yí junman'n dede mɔ ɔ 'fa wu Zoluzalɛmʋn kulo nɪn
asʋ'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê anɪn bɛ lɛ kan ɔ.
32 Nafɛlɛ kɔ hun Pɪɛlɪ nʋn yí manngʋn'n-mɔ. Nan mɔ bɛ
tinngelɪ'n, bɛ kɔ nwun Zozi anunminnyanmʋn'n nʋn menian
nnyuan'n m'ɔ nʋn bɛ́ bɛ jijin ɛbɛlɛ'n.
33 Mɛlɛ mɔ menian nnyuan'n 'yaci Zozi ɛbɛlɛ bɛ kɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ
han kɔ hele Zozi kɛ: “Kpain, ɔ tɪ kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Yí ti yɛ 'bɔ
tantɪ nsan. Wɔ́ dɪɛ kʋn, Moyizɪ dɪɛ kʋn, yê Eli kʋsʋ dɪɛ kʋn.” (Pɪɛlɪ
nnwun man ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan nɪn anun).
34 Mɛlɛ m'ɔ 'kan ɛhɪ'n, bɔlɛ́ kʋn kɔ a kɔ hala bɛ́ sʋ. Mɔ Zozi
menian'n-mɔ nwunlin kɛ bɔlɛ́ nɪn a hala bɛ́ sʋ'n, esulo kɔ han
bɛ́.

35 Bɔlé nɪn anun, bɛ kɔ tɪ anɪɛ bie. Anɪɛ sɔ'n nwan: “Sʊanlan
ɛhɪ tɪ mín Wa, m'an yɪ yí. Ɛmɔ tie yí!”
36 Mɔ anɪɛ sɔ'n hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ ngɔ nwun man sʊanlan fíí
kɛ Zozi angʊnmɪn ala. Yí menian'n-mɔ kɔ muan bé nʊan. Like
mɔ bɛ nwunlin yí mɛlɛ sɔ nɪn anun'n, bɛ ngɔ bɔ sʊ bɛ ngɔ hele
man sʊanlan fíí.

Zozi 'ba tu batʊnman kʊn anwʊn wawɛ ɛtɛ'n
(Matie 17.14-18, Maakɪ 9.14-27)

37 Ɛhɪ anzin, alíɛ hɪnlɪn mɔ bɛ fi bʊka nɪn asʊ bɛ juli'n, menian
dɔʊn kpa kɔ a kɔ kpa Zozi atɪn.
38 Ɛbɛlɛ ala sʊanlan kʊn kɔ tɪan menian'n-mɔ afian Yí nwan:
“Kpain, mɪn 'sɛlɛ wó kpa, tʊ wó nyɪn nɪan mín wa'n, mín wa
kʊnmgba cein'n!
39 Wawɛ bie tɔ yí sʊ. Ɔ tɔ yí sʊ ala, ɔ man ɔ tɛtɪan. Ɔ kpusu
batʊnman'n sɛlɛ kpa. Ɔ man ɔ cuin ngɛsɛlɛ. Ɔ kele yí yalɛ. Ɛsɛ ɔ
nyaci man yí nun fɔtɪlɪfɔ.
40 M'an sɛlɛ wó menian'n-mɔ kɛ bɛ tú wawɛ ɛtɛ sɔ'n. Nan b'a
mantan yí dede b'a ngʊala man yí tu.”
41 Zozi nwan: “Menian mɔ bɛ le man dedi, ati anun ɛtɛ mma!
Mɪn nʊn ɛmɔ yɛ tánlan dede ɔ hó jú mɛlɛ benin? N zʊ́ ɛmɔ dede
ɔ jú mɛlɛ benin? Fa wó wa'n bala ɛwa!”
42 Mɔ batʊnman'n 'cʊɪn kpunnge Zozi'n, wawɛ'n kɔ tʊ yí asɪ,
ɔ kɔ kpusu yí sɛlɛ kpa. Nan m'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ jʊjɔ aminle sʊ
kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n. Zozi kɔ man batʊnman nɪn anwʊn kɔ sa ɔ
kɔ fa yí ɔ kɔ man yí sɪ.
43 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bé kʊalaa bé nwʊn wɔ Nyanmɪan tunmin
kpili nɪn anyunnun.

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʊn yí etinnge nɪn asʊ biekun
(Matie 17.22-23, Maakɪ 9.30-32)

Kɛmɔ Zozi ninnge'n kʊalaa mɔ yɔlɪ'n tɛ sin menian'n-mɔ
anwʊn'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ:
44 “Sian dɪɛ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n, ɛmɔ fá bɛ
síe kpa. Bɛ 'ba hyɪ *Mân Baa'n bɛ wula menian'n-mɔ asa nun.”
45 Yí menian'n-mɔ ngɔ tɪ man ɛjɔlɛ sɔ nɪn abʊ. Zozi ngɔ hehele
man nun, ɔ man b'a ndɪ man yí bʊ. Kʊsʊ afɪ, bɛ ngɔ nyan man
anwʊnsɛlɛ bɛ ngɔ bisa man yí ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʊn kosuan.

Sʊanlan m'ɔ tɪ kpili tala bé kʊalaa'n
(Matie 18.1-5, Maakɪ 9.33-37)

46 Akpʊlʊwa kʊn tɔlɪ Zozi menian'n-mɔ afian. Akpʊlʊwa sɔ'n
y'ɔ le kɛ bɛ lɛ kpʊnndɛ sʊanlan m'ɔ tɪ kpili tala bé kʊalaa'n bé
afian ɛbɛlɛ.
47 Mɔ bɛ 'su akpʊlʊwa sɔ'n, Zozi kɔ nwun mɔ anɪn bɛ lɛ
jʊnlɪn'n. Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa batʊnman kaan kʊn kɔ sie yí nwʊn
ɛbɛlɛ,

48 yí nwan: “Sʋanlan m'ɔ kɔ le batʋnman ɛhɪ mín dunman
nun'n, anɪn mín muonun yɛ̂ ɔ'a le mín ɔ. Yɛ̂ sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ
sɔ mín nun'n, anɪn ɔ'a sɔ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín nɪn anun.
Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ tɪ kaan ɛmɔ kʋalaa afian ɛwa'n, yí yɛ̂ ɔ
tɪ kpili tala yí manngʋn'n-mɔ ɔ.”

Sʋanlan m'ɔ mgbɔ man ɛmɔ'n anɪn ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ
(Maakɪ 9.38-40)

49 Zʋan jasʋlɪ a, yí nwan: “Kpain, y'a nwun bian kʋn kɛ ɔ lɛ
fa wɔ́ dunman'n fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, nan y'a totua yí kɛ nán ɔ
yɔ sɔ kʋ́n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ nnʋn man yɛ́ nun bie.”
50 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “Nán bɛ totua yí, ɔ sanlɪn kɛ
sʋanlan m'ɔ mgbɔ man ɛmɔ'n, anɪn ɔ nʋn ɛmɔ tɪ kʋn.”

Samali mân nɪn anun kulo kʋn anwʋn ɛjɔlɛ'n

51 Mɔ anɪn Zozi nyanmɪansʋ ɛhɔlɛ cɪan'n lɛ kpunnge'n, ɔ kɔ
si yí hue kɛ ɔ 'kɔ Zoluzalɛmʋn.
52 Ɔ kɔ sʋan menian yí nyunnun. Bɛ kɔ hɔ kɔ ju Samali mân
nɪn anun kulo kʋn asʋ. Bɛ 'kɔ a kpʋnndɛ lɪka mɔ bɛ 'sike ɔ.
53 Kulo sɔ nɪn asʋ menian'n-mɔ ngɔ sɔ man bɛ́ nun. Ɔ sanlɪn
kɛ Zozi lɛ kpɛ nun ɛbɛlɛ ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn.
54 Mɔ yí menian'n-mɔ Zʋan nʋn Zʋakɪ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́
nwan: “Yɛ́ Mɪn, ɛ kulo kɛ yɛ man sîn fi anwunno ɔ tɔ kulo sɔ
nɪn anun ɔ bɔ bɛ́ bʋsʋ ɔ?”
55 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn bɛ́ nwʋn ɛlɔ ɔ
kɔ tu bɛ́ nyunnun.
56 Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ kulo fʋfɔlɛ asʋ.

Bɛ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ si Zozi sʋ'n
(Matie 8.19-22)

57 Mɔ anɪn bɛ́ ja wɔ nun bɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn'n, sʋanlan kʋn
kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Yɛ́ Mɪn, lɪka kʋalaa mɔ ɛ 'kɔ'n, mɪn 'si
wɔ sʋ.”
58 Zozi nwan: “Aminsanɪn'n-mɔ, bɛ le bɛ́ bɔɛ bɛ da nun.
Nnʋnman'n-mɔ kʋsʋ le bɛ́ sâ. Nan *Mân Baa'n, yí dɪɛ, ɔ le man
lɪka fɪ́ɪ́ m'ɔ da de yí ɛnwʋnmɪan ɔ.”
59 Zozi fɛlɛlɪ sʋanlan fʋfɔlɛ a, yí nwan: “Wɔ́, si mín sʋ.”
Sʋanlan sɔ'n kʋsʋ nwan: “Kpain, man mín atɪn maan n gɔ n
zie mín sɪ kʋalaaka.”
60 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Yaci ewue mma maan
bɛ síe bɛ́ fuin'n-mɔ, nán wɔ́ dɪɛ, kɔ bɔ Nyanmɪan Belemgbin
Mân nɪn anwʋn kpayɛ'n.”
61 Sʋanlan fʋfɔlɛ biekun kʋsʋ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Kpain,
mín dɪɛ, mɪn 'si wɔ́ sʋ o, nan kʋsʋ man mín atɪn maan n gɔ́ n
gálɪ mín nvilie'n-mɔ kʋalaaka.”
62 Zozi nwan: “Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, sɛ ɔ susu yí
nzin ɛjɔlɛ a, anɪn ɔ'a nzɛ nvata man Nyanmɪan Belemgbin Mân
nɪn anun junman elie sʋanlan.”

10

Zozi 'ba sʋan menian abulasʋ nʋn nnyuan

1 Ɛhı anzin, yé Mın kɔ yı menian abulasʋ nʋn nnyuan biekun.
Ɔ kɔ sʋan bɛ́ nnyuan nnyuan kɛ bɛ lí mʋa kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ
ɔ nʋn lıka kʋalaa mɔ yí muonun ɔ 'ba sın'n.
2 Yí nwan: "Mmaka mma'n mɔ bɛ 'tı'n tɛ sʋn, kʋsʋ ajun-
manfʋ'n-mɔ a nzʋn man. Yí ti, ɛmɔ sɛ́lɛ ebo nın asʋ mınlıan'n
maan ɔ gúa ajunmanfʋ dɔʋn yí ebo nın asʋ.
3 Ɛmɔ hɔ́! Mıın sʋan ɛmɔ kɛ mmʋa mma-mɔ bedi'n-mɔ afian.
4 Ɛhɔlɛ mɔ ɛmɔ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa esika, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ
fa mgbabʋa, nán bɛ jinlan atunnun bɛ bisa sʋanlan fíí ahın.
5 "Sɛ ɛmɔ ju ɛlɔ a, awulo biala mɔ ɛmɔ kɔ wʋlʋ nun'n, ɛmɔ
lí mʋa hán kɛ: 'Alʋacıcıɛ hán ɛmɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ awulo ɛhı
anun'n.'
6 Sɛ alʋacıcıɛ sʋanlan wɔ awulo sɔ nın anun an, ɛmɔ
alʋacıcıɛ'n 'kan yí. Sɛ ɔ tı man sɔ a, ɛmɔ alʋacıcıɛ'n 'ka ɛmɔ ɛlɔ.
7 Ɛmɔ tánlan awulo sɔ nın anun ɛbɛlɛ. Alıɛ biala mɔ bɛ kɔ
fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ lí bɛ nʋ́n sʋ nzan'n. Afı ɔ fata
kɛ kpafʋ biala nyan yí junman nın anwʋn ahatua. Nán bɛ di
tutanlan.
8 "Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ ju sʋ'n, sɛ bɛ de ɛmɔ a, like biala mɔ
bɛ kɔ tʋn bɛ kɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ lí.
9 Ɛmɔ mán kulo sɔ nın asʋ nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa, ɛsɛ
bɛ sé kulo mma'n-mɔ kɛ: 'Nyanmıan Belemgbin Mân nın a
kpunnge ɛmɔ.'
10 Nan kulo kʋsʋ mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ mɔ b'a nne man ɛmɔ'n, ɛmɔ
fíte bɛ́ gua nın asʋ, bɛ sé kɛ:
11 'Ɛmɔ kulo'n muonun asʋ anyʋan'n mɔ ɔ'a bɔ ɔ'a gua yɛ́ ja'n-
mɔ anwʋn'n, yɛ lɛ kpɔkpala yɛ gua ɛmɔ anwʋn. Nan kʋsʋ, ɛmɔ
nwún yí kɛ Nyanmıan Belemgbin Mân nın a kpunnge ɛmɔ.'
12 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ kulo sɔ'n, ndɛɛ ebua
cıan nın anun, ɔ 'nwun yalɛ tala *Sodɔmʋn kulo'n."

Kulo'n-mɔ mɔ bɛ nne man Zozi bɛ nni man'n
(Matie 11.20-24)

13 "Ɛmɔ Kolazın amma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ Bɛtısayida
amma, munnzue hán ɛmɔ! Afı asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ
bɛ yɔlı yí ɛmɔ afian'n, sɛ bɛ yɔlı yí *Tii nʋn *Sidʋn kulo'n-mɔ asʋ
a, ahan ndɛ-ndɛ kpa, ɛbɛlɛ menian'n-mɔ a tanlan ası, b'a wula
kotoku b'a bɔ nzʋan m'ɔ kele kɛ b'a nun bɛ́ nwʋn b'a kaci bɛ́
abalabɔ'n.
14 Ɛhı ati, yalɛ mɔ ɛmɔ 'ba nwun yí'n, ɔ 'tala Tii nʋn Sidʋn
amma'n-mɔ dıɛ'n.
15 Ɛmɔ Kapɛɛnawɔmʋn amma, ɛmɔ jʋnlın kɛ bɛ 'kuku bɛ́
nwʋn sʋ dede bɛ́ nʋn Nyanmıan sɛ ɔ? Cɛcɛ. Bɛ 'kan ɛmɔ ası dede
ɛmɔ ju sîn m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun."
16 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Sʋanlan m'ɔ
kɔ tie ɛmɔ ɛjɔlɛ'n, anın ɔ'a tie mín. Sʋanlan mɔ ɔ'a nzɔ man ɛmɔ

nun'n, anɪn mín yɛ̂ ɔ'a nzɔ man mín nun ɔ. Yɛ̂ nunhan mɔ ɔ'a nzɔ man mín nun'n, anɪn sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín nɪn anun yɛ̂ ɔ'a nzɔ man ɔ."

Menian abulasʋ nʋn nnyuan nɪn esa ɛwalɛ nun

17 Ɛhɪ, menian abulasʋ nʋn nnyuan'n mɔ Zozi sʋanlɪn bɛ́'n kɔ hɔ kɔ a. Bɛ 'ba a, anɪn b'a li fɛ. Bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mɪn, yɛ bɔ wɔ́ dunman nɪn ala, wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ngʋala man yɛ́ nyunnun jinlan!"

18 Zozi nwan: "Ɔ tɪ sɔ. Mɪn 'nɪan an, anɪn *Satan fi anwunno ɔ'a yɪ ɔ'a tɔ asɪ kɛ nyanmɪan'n m'ɔ lɛ kpɛ mɪaɪn ɔ.

19 Ɛmɔ nían, m'an man ɛmɔ tunmin kɛ ɛmɔ nánndɪ owo nʋn nyanmɪan aka'n-mɔ asʋ, m'an man ɛmɔ tunmin kɛ ɛmɔ tía ɛmɔ kpɔfʋɛ'n tunmin dɪɛ nɪn asʋ. Like fíí ngɔ hʋala man ɛmɔ yɔ.

20 Nan kʋsʋ nán bɛ di fɛ kɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ngʋala man ɛmɔ anyunnun jinlan, nan ɛmɔ lí fɛ kɛ b'a hɛlɛ ɛmɔ dunman'n wɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ."

Sɪɛ'n nʋn Baa'n
(Matie 11.25-27; 13.16-17)

21 Mɛlɛ kʋnmgba sɔ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ man Zozi kɔ li fɛ. Yí nwan: "Mín Sɪ, wɔ́ mɔ ɛ bɔlɪ anwunno nʋn asɪɛ'n, mɪn 'da wɔ́ asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ a yɪ nvɪalɪɛ nun ninnge'n-mɔ a hele mmatʋnman ɛhɪ-mɔ. Nan bɛ́ mɔ bɛ́ nwan bɛ sɪ ngɛlɛ ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ sɪ kalata'n, a man b'a nnwun man yí. Mín Sɪ, ɔ tɪ ananhɔlɛ, a man ɔ'a yɔ sɔ. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ ɛ hulolɪ nɪn anɪn. Yí ti, mɪn da wɔ́ asɪ.

22 Mín Sɪ, a fa tunmin'n kʋalaa a wula mín sa nun. Sɛ nán Sɪɛ nɪn angʋnmɪn cein an, sʋanlan fíí nzɪ man Baa'n. Yɛ̂ sɛ nán Baa'n kʋsʋ angʋnmɪn cein, ɔ nʋn kɛ bɛ́ mɔ Baa'n kulo kɛ ɔ yɪ Sɪɛ'n kele bɛ́ nɪn an, sʋanlan fíí kʋn nzɪ man Sɪɛ'n."

23 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ kpɛ yí nyɪn yí menian'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: "Nyila hán ɛmɔ wɔ nunhan mɔ ɛmɔ anyɪn'n nwun yí nɪn anwʋn!

24 Afɪ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ daba Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ dɔʋn kpa, nʋn daba mmelemgbin dɔʋn kpa hulolɪ kɛ ahan bɛ nwun mɔ ɛmɔ anyɪn nwun yí'n, kʋsʋ bɛ́ nyɪn a nnwun man yí. Bɛ hulolɪ kɛ ahan bɛ tɪ mɔ ɛmɔ lɛ tɪ'n, kʋsʋ b'a ndɪ man."

Samali bian ati anun kpa nɪn anwʋn anyɪnndala'n

25 Ɛhɪ, *mala nɪn asʋ kpain'n kʋn kɔ jasʋ, ɔ 'sɔ Zozi nɪan. Ɔ kɔ bisa yí kosuan kɛ: "Kpain, anɪn nzukɛ yɛ̂ mɪn yɔ a, n gɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ?"

26 Zozi nwan: "Nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yɛ̂ b'a hɛlɛ wɔ yɛ́ mala nɪn anun ɔ? Sɛ ɛ kɪnnga a, ɛ tɪ yí bʋ sɛ?"

27 Bian'n nwan: "Ɔ di kɛ ɛ fa wɔ́ ahʋnlɪn'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ɛkala'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ajʋnlɪn'n

kʋalaa, ɛ kulo yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n. Ɛsɛ ɔ di kɛ ɛ kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn."
28 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Ɪnhɪn, a bua yí kpa. Kɔ nán yɔ yí sɔ, ɛ 'ba nyan ngʋan."
29 Ɛhɪ, kɛmɔ mala nɪn asʋ kpain'n kulo kɛ ɔ bu yí nwʋn bɪ nɪn ati, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Anɪn nwan lɪlɪ yê ɔ tɪ mín manngʋn'n?"
30 Zozi kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ, yí nwan: "Anɪn bian kʋn fi Zoluzalɛmʋn, ɔ lɛ sɪn kɔ Zoliko. Atunnun, kodiawu-mɔ kɔ hyɪ yí, bɛ kɔ le yí nwʋn ninnge'n kʋalaatin, bɛ kɔ bili yí dede ɔ ka m'ɔ wu, nán b'a yaci yí ɛbɛlɛ b'a hɔ.
31 Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kʋn kɔ fa atɪn sɔ'n. Ɔ hɔlɪ dede mɔ yí nyɪn bɔlɪ bian'n mɔ b'a li yí awue nɪn ala a, ɔ kɔ sɪn ahanmɪan, yê ɔ kɔ hɔ.
32 *Levifʋɛ kʋn kʋsʋ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ, yí nyɪn bɔlɪ bian nɪn ala a, ɔ kɔ sɪn ahanmɪan, yê ɔ kɔ hɔ.
33 Nan Samali bian kʋn, mɔ yí kʋsʋ ɔ lɛ kpɛ nun sɪn'n, ɔ kɔ a kɔ ju wuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. M'ɔ nwunlin wuluwafʋɛ'n, koun kɔ hun yí sʋnman.
34 Ɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge yí, ɔ kɔ gugua yí nganlan'n-mɔ anun ayile, ɔ kɔ cɪcɪ sʋ. Ɛsɛ afunlunmun'n mɔ yí muonun ɔ tɪ sʋ'n, ɔ kɔ fa wuluwafʋɛ'n kɔ síe sʋ, ɔ nʋn yí kɔ hɔ kpɛnunsɪn sua kʋn anun, nán ɔ'a nɪan yí.
35 Bɛ lalɪ alíɛ hɪnlɪn, ɔ kɔ yɪ esika kɔ man bian'n m'ɔ le kpɛnunsɪn sua'n, nán ɔ'a han ɔ'a hele yí kɛ: 'Mɪɪn kɔ o, yí ti, nɪan bian ɛhɪ asʋ kanlanman. Mɛlɛ mɔ mɪn 'ba sa mɪn ba ɛwa'n, kalɛ biekun mɔ ɛ kɔ bɔ yí nwʋn'n, mɪn 'tua mɪn man wɔ́.' "
36 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Ɛ nɪan an, anɪn bɛ́ menian nsan'n, benin y'ɔ tɪ sʋanlan'n mɔ ahan kodiawu'n-mɔ kun yí'n, yí manngʋn ɔ?"
37 Mala nɪn asʋ kpain'n nwan: "Nunhan m'ɔ nwunlin yí nwʋn anwunnvoe ɔ yɔlɛ yí ye nɪn ɔ." M'ɔ bualɪ ɛhɪ'n, nán Zozi a se yí kɛ: "Wɔ́ kʋsʋ, kɔ nán yɔ yí sɔ ala."

Maatɪ nʋn Mali

38 Kɛmɔ anɪn Zozi nʋn yí menian'n-mɔ aja wɔ atunnun'n, bɛ hɔlɪ juli kulo kʋn asʋ. Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, balasua kʋn kɔ sike bɛ́ yí awulo. Bɛ fɛlɛ balasua sɔ'n Maatɪ.
39 Maatɪ le yí nianman balasua kʋn ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Mali. Malɪ kɔ tanlan yɛ́ Mɪn aja abʋ, ɔ lɛ tie ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n, ɔ nʋn ninnge'n-mɔ m'ɔ lɛ kele'n.
40 Maatɪ dɪɛ, anɪn yí nyɪn a bʋlʋ kpa, ɔ lɛ yɔ like maan bɛ di. Ɔ kɔ a kɔ tʋ bɛ́. Yí nwan: "Yɛ́ Mɪn, kɛmɔ mín nianman nɪn a yaci junman'n kʋalaa a kpolo mín'n, ɔ njɪjɪ man wɔ́ ɔ? Kan kele yí kɛ ɔ bála a bʋka mín."
41 Yɛ́ Mɪn kɔ bua yí kɛ: "Maatɪ, Maatɪ, ɛ lɛ susu, ɛsɛ ɛ lɛ di ninnge dɔʋn anwʋn yalɛ.

42 Nan kʋsʋ like kʋnmgban cein ala yɛ̂ ɔ tɪ cɪnnjɪn ɔ. M'ɔ tɪ
kpa'n, yɛ̂ Mali a fa nɪn ɔ. Sʋanlan fíí ngʋala man yí tʋa de.”

11

Zozi nʋn asɔnɪn ɛyɔlɛ'n
(Matie 6.9-13; 7.7-11)

1 Ɛlɛhʋn kʋn, Zozi hɔlɪ asɔnɪn ɛyɔlɛ lɪka bie. M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn
yuelɪ'n, yí menian'n-mɔ anun kʋn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Yɛ́ Mɪn
kele yɛ́ kɛ bɛ kpɪn bɛ yɔ asɔnɪn'n kɛ Zʋan helelɪ yí menian'n-
mɔ'n.”
2 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Sɛ ɛmɔ 'yɔ asɔnɪn an, ɛmɔ hán kɛ:
Mín Sɪ, man yɛ fá anyɪnnzɔ
yɛ bɔ́ wɔ́ dunman nwannzan-nwannzan'n.
Man wɔ́ belemgbin elie mɛlɛ'n jú.
3 Alɪhɪan biala alɪɛ m'ɔ fata'n, fa man yɛ́.
4 Fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce yɛ́ kɛ
yɛ kʋsʋ yɛ fa yɛ ce bɛ́ mɔ bɛ fʋn yɛ́'n.
N'ɛ yaci Abɔnsanmʋn maan ɔ laka yɛ́.”
5 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun
kʋn le yí manngʋn. Alɪmunnun ɔ'a hɔ a tʋ yí manngʋn sɔ'n, yí
nwan: ‘Mín nianman, fɛ mín kpaʋn nsan.
6 Ɔ sanlɪn kɛ mín manngʋn kʋn fi atɪn ɔ'a a tʋ mín, n ne man
like mɔ ɔ 'di ɔ.’
7 “Yɛ bú yí kɛ nunhan'n mɔ bɛ lɛ sɛlɛ yí kpaʋn'n la yí sua nɪn
akunnun ɛlɔ, yí nwan: ‘Yaci mín koun! M'an tʋ mín anʋan nɪn
anun. Mín nʋn mín yɪ nʋn mín mma'n-mɔ y'a la. Mɪn ngʋala
man jasʋ nán m'an fa kpaʋn'n m'an man wɔ́.’
8 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, sɛ bɔbɔ bian nɪn a njasʋ man ɔ a
mman man yí manngʋn'n kpaʋn an, yí manngʋn'n 'bɔ anʋan'n
dede ɔ kpati jasʋ. Ɔ 'fa yí kʋalaa mɔ yí manngʋn nɪn a mian yí
nwʋn'n man yí.
9 “Mín kʋsʋ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ bísa nán ɛmɔ 'nyan
yí. Ɛmɔ kpónndɛ nán ɛmɔ 'nwun yí. Ɛmɔ bɔ́ anʋan'n nán bɛ 'tike.
10 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ bisa like'n, bɛ fa bɛ man
yí. M'ɔ kɔ kpʋnndɛ like'n, ɔ nwun yí. M'ɔ kɔ bɔ anʋan'n kʋsʋ, bɛ
tike.
11 “Ɛmɔ anun benin yɛ̂ sɛ yí wa bisa yí ejue a, ɔ fa owo man
yí ɔ?
12 Anaan sɛ yí wa'n bisa yí kolonvia a, ɔ fa nyanmɪan aka
man yí ɔ?
13 Ɛmɔ lɪlɪ mɔ ɛmɔ tɪ ɛtɛfʋɛ'n, ɛmɔ sɪ ninnge m'ɔ tɪ mgbakpa
bɛ fa bɛ man bɛ́ mma'n-mɔ. Sɪɛ'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n lɪlɪ
yɛ̂ kanngʋ, ɔ ngɔ fa man Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ ngɔ
mman man bɛ́ mɔ bɛ lɛ bisa yí nɪn ɔ!”

Zozi nʋn bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ
(Matie 12.22-30, Maakɪ 3.22-27)

14 Ɛlɛhʋn kʋn Zozi kɔ tu wawɛ ɛtɛ fi bian kʋn anun. Wawɛ
ɛtɛ sɔ'n man bian'n tɔ amunle. Mɔ Wawɛ ɛtɛ'n fitelɪ'n, bian'n kɔ
jʋjɔ. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin menian'n-mɔ anwʋn kpili sʋnman.
15 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mmie-mɔ nwan: "Bɛlɪzebulu m'ɔ tɪ
mmɔnsanmʋn'n-mɔ kpain'n y'ɔ man yí tunmin maan ɔ tu
wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ"
16 Mmie-mɔ kʋsʋ kulo kɛ bɛ sua yí ngaa. Bɛ́ nwan: "Sɛ wɔ́
tunmin'n fi Nyanmɪan ɛlɔ sakpa a, anɪn yɔ asinbɛnwʋn like
kʋn maan yɛ nwún yí."
17 Nan kɛmɔ anɪn Zozi sɪ mɔ b'a jʋnlɪn'n, yí nwan: "Belemg-
bin man biala mɔ nun menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyɪn bɛ kʋn ɛlɔɛ'n,
mân sɔ'n 'bɔ asɪ, ɛbɛlɛ sua'n-mɔ 'bubu gua.
18 Nan sɛ *Satan nʋn yí nwʋn kʋn ɛlɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán yí
belemgbin mân nɪn a jinlan yí ja nun? Afɪ ɛmɔ lɛ kele kɛ n ne
Bɛlɪzebulu tunmin'n yê mɪn fa mɪn tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ.
19 Sɛ n ne Bɛlɪzebulu tunmin'n yê mɪn fa mɪn tu wawɛ ɛtɛ'n-
mɔ a, anɪn ɛmɔ amma'n-mɔ, tunmin benin yê bɛ́ dɪɛ bɛ fa bɛ tu
wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ? Ɛmɔ amma'n-mɔ muonun yê bɛ 'bu ɛmɔ fʋɔ ɔ.
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ n ne Nyanmɪan
tunmin'n yê mɪn fa mɪn tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ. Yí bʋ kele kɛ
Nyanmɪan lɛ di yí belemgbin nɪn ɛmɔ afian ɛwa.
21 "Mɛlɛ mɔ sʋanlan kʋn tɪ akpɔlɛ kpa, m'ɔ le ɛlɔɛ ninnge ɔ sisa
yí awulo'n, bɛ ngʋala man yí wua.
22 Nan sɛ sʋanlan fʋfɔlɛ fite ɛbɛlɛ mɔ yí sa kʋala m'ɔ le
awulo'n, ɔ tʋa yí de yí ɛlɔɛ ninnge'n kʋalaa m'ɔ susu yí ti gua
sʋ'n, ɔ ce yí nwʋn ninnge'n ɔ man menian'n-mɔ.
23 "Sʋanlan m'ɔ nnʋn man mín afan'n, anɪn ɔ kpɔ mín.
Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ nʋn mín yɛ nwohuan man ninnge'n-mɔ
anʋan'n, anɪn ɔ bɔ bɛ́ asanndɪɛ.

Wawɛ ɛtɛ nɪn esa ɛwalɛ nun
(Matie 12.43-45)

24 "Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n fi sʋanlan kʋn anun kɔ fite'n, ɔ kɔ
ɛwâ'n-mɔ anun ɛlɔ ɔ kɔ kpʋnndɛ lɪka ɔ tanlan de yí ɛnwʋnmɪan.
Sɛ ɔ kɔ nán ɔ'a nnyan man bie fíí a, yí nwan: 'Mɪn 'sa mɪn kɔ
wʋlʋ mɪn sua'n mɔ n vi nun m'an fite nɪn anun biekun.'
25 Sɛ ɔ ba ɔ ju ɛbɛlɛ nán ɔ nwun kɛ b'a kpekpian nun b'a sesie
nun kanlanman an,
26 ɔ kɔ fa wawɛ ɛtɛ nsʋ mɔ bɛ́ ti anun tɪ ɛtɛ tala yí ɔ ba. Bɛ wʋlʋ
sua nɪn anun, bɛ ka ɛbɛlɛ bɛ tanlan. Yí bɛ-yue-asɪɛ, sʋanlan sɔ
nɪn asɪtanlan'n yɔ esulo tala daba dɪɛ'n."

Nyila kpa'n

27 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, balasua kʋn kɔ tɪan nun
menian'n-mɔ afian ɛlɔ. Yí nwan: "Nyila hán balasua ɛhɪ m'ɔ
wʋlɪ wɔ́ ɛsɛ ɔ nʋanlɪn wɔ́'n!"

28 Nan mɔ balasua nɪn anʋan tɔlɪ'n, Zozi nwan: “Nyila lɪlɪ
hán bɛ́ mɔ bɛ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛsɛ bɛ nanndɪ
sʋ'n!”

Menian'n-mɔ 'ba bisa Zozi asinbɛnwʋn like kʋn
(Matie 12.38-42)

29 Kɛmɔ anɪn menian dɔʋn kpa lɛ yia Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ
kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ajulisʋ menian'n-mɔ ati anun tɪ ɛtɛ. Bɛ
kulo kɛ bɛ yɔ asinbɛnwʋn like bɛ kele bɛ́. Nan bɛ nyɔ man
asinbɛnwʋn like fíí kʋn bɛ ngele man bɛ́. Asinbɛnwʋn like mɔ
bɛ 'yɔ bɛ kele bɛ́'n, y'ɔ le kpɔmanfʋɛ *Zonasɪ dɪɛ'n.

30 Ɔ sanlɪn kɛ anɪn Zonasɪ tɪ nzɔlɛ wɔ Ninninvʋ amma'n-mɔ
anyunnun. *Mân Baa'n kʋsʋ 'ba kaci nzɔlɛ wɔ ajulisʋ menian
ɛhɪ-mɔ anyunnun.

31 Cɪan mɔ Nyanmɪan 'bua mân'n ndɛɛ'n, balasua'n mɔ anɪn ɔ
tɪ Saba mân nɪn anun belemgbin'n, ɔ 'ba jasʋ jinlan ɔ bu ajulisʋ
menian'n-mɔ fʋɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ fi hyʋɪ ɔ walɪ tielɪ belemgbin
bɛngɛlɛfʋɛ Salomʋn ɛjɔlɛ'n. Nan kʋsʋ sʋanlan kʋn wɔ ɛwa m'ɔ
tala Salomʋn ɔ!

32 Cɪan mɔ Nyanmɪan 'bua mân'n ndɛɛ'n, Ninninvʋ amma'n-
mɔ 'ba jasʋ bɛ jinlan bɛ bu ajulisʋ menian'n-mɔ fʋɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ mɛlɛ mɔ bɛ tɪlɪ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ Zonasɪ hanlɪn
helelɪ bɛ́'n, bɛ nunlin bɛ́ nwʋn bɛ kacili bɛ́ abalabɔ'n. Nan kʋsʋ
sʋanlan kʋn wɔ ɛwa m'ɔ tɪ kpili tala Zonasɪ ɔ!”

Anyɪan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 5.15; 6.22-23)

33 Ɛsɛ Zozi nwan: “Sʋanlan fíí nzɔ kanlannɪɛ ɔ nva wula man
bokiti abʋ, nan bɛ sɔ bɛ sinnze yí anwunno maan bɛ́ mɔ bɛ lɛ
wʋlʋ sua nɪn anun'n nwun asɪ.

34 Wɔ́ nyɪn'n tɪ kɛ wɔ́ nwʋnnaan nɪn asʋ kanlannɪɛ. Sɛ wɔ́
nyɪn'n nwun asɪ a, anɪn wɔ́ lɪka kʋalaatin wɔ́ jawe nun. Nan sɛ
wɔ́ nyɪn'n tɪ man kpa a, anɪn wɔ́ nwʋnnaan'n wɔ awosin nun.

35 Yí ti, sie wɔ́ nwʋn ye nán jawe'n mɔ ɛ tɪ nun nɪn a ngaci
man awosin.

36 Sɛ wɔ́ nwʋnnaan'n lɪka kʋalaatin wɔ jawe nun, mɔ yí lɪka
fíí nnʋn man awosin nun'n, wɔ́ nwʋnnaan'n 'ta kɛ kanlannɪɛ'n
ta wɔ́ nwʋn'n.”

Zozi 'ba bɔ Falisifʋɛ'n-mɔ

nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ sasan
(Matie 23.1-36, Maakɪ 12.38-40)

37 Ɛhɪ, mɔ Zozi anʋan tɔlɪ'n, *Falisifʋɛ kʋn kɔ fɛlɛ yí kɛ ɔ bála a
li like yí awulo. Mɛlɛ mɔ bɛ lɪla mgba nɪn asʋ tɔbɪlɪ nɪn anwʋn'n,

38 Falisifʋɛ'n kɔ nwun kɛ Zozi a nwunnzinman yí sa kʋsʋ ɔ le
fa di like. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Falisifʋɛ nɪn anwʋn.

39 Ɛhɪ a, yɛ́ Mɪn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, kɛ
ɛmɔ tɪ yí nɪn anɪn. Ɛmɔ nwunnzin kangɔ'n nʋn talie nɪn anzin,
nan kʋsʋ awue nʋn ajʋnlɪn ɛtɛ ngʋnmɪn y'ɔ wɔ ɛmɔ ati anun ɔ.

40 Sɛnvʋɛ tɪ kɛ ɛmɔ! Nyanmɪan m'ɔ bɔlɪ like nɪn anzin'n, nán
yí kʋnmgba'n y'ɔ bɔlɪ yí kunnun nɪn ɔ?
41 Yí ti, ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ bɔ́ afɔlɪɛ bɛ mán ehianfʋɛ'n-mɔ.
Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ asɪtanlan'n b'a yɔ nwannzan-nwannzan
man ɛmɔ.
42 "Munnzue hán ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ebo nɪn
asʋ ninnge kɛ mantɪ nʋn lu ɔ nʋn munmuin munmuin'n-mɔ, sɛ
ɛmɔ tɪtɪ a, ɛmɔ bu nun bulu bɛ tu kʋn bɛ man Nyanmɪan. Nan
kʋsʋ ɛmɔ ngan man ananhɔlɛ ɛsɛ ɛmɔ ngulo man Nyanmɪan.
Like mɔ ahan ɔ di kɛ ɛmɔ yɔ'n, ɔ nʋn yí nzin dɪɛ'n-mɔ'n, yí ahɪ.
43 "Munnzue hán ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ kulo
kɛ menian'n-mɔ kʋalaa nwun ɛmɔ. Yí ti, asɔnɪn sua'n-mɔ anun
bia'n-mɔ m'ɔ jijin bɛ́ nyunnun nɪn asʋ yê ɛmɔ tɛtanlan ɔ. Gua
nɪn asʋ, ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ nán b'a
bisa ɛmɔ ahɪn.
44 "Munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tɪ kɛ asielɪɛ mɔ
menian'n-mɔ nzɪ man kɛ b'a sie sʋanlan ɛbɛlɛ mɔ bɛ nanndɪ
sʋ ɔ!"
45 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, mala nɪn asʋ kpain'n kʋn jasʋlɪ a, yí
nwan: "Kpain, ɛ kan ɛjɔlɛ kɛ mɔ ɛ lɛ kan yí ɛbɛlɛ nɪn an, anɪn ɛ
lɛ bɔ yɛ́ kʋsʋ yɛ́ amgba!"
46 Zozi nwan: "Munnzue hán ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ
kʋsʋ bie! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ man menian'n-mɔ sɔsʋa bɔ́lɛ nʋnnɔɛ
nʋnnɔɛ, kʋsʋ ɛmɔ nva man bɛ́ sa bɛtɪa kʋn bɔbɔ bɛ mmʋka man
bɛ́.
47 "Munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tʋ Nyanmɪan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ ɛmɔ anan-mɔ hunlin bɛ́'n sɛka nɪn asʋ
kanlanman kanlanman!
48 Ɛmɔ yɔ sɔ bɛ kele kɛ bɛ jin bɛ́ nan-mɔ anzin. Afɪ ɛmɔ anan-
mɔ kun mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ a, ɛmɔ yê bɛ tʋ bɛ́ sɛka nɪn asʋ ɔ!
49 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan m'ɔ tɪ bɛngɛlɛfʋɛ'n lɛ kele kɛ: 'Mɪn
'sʋan mgbɔmanfʋɛ nʋn mmɔfʋɛ bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Bɛ 'kun mmie-mɔ
yê bɛ 'kele mmie-mɔ kʋsʋ ahʋlʋwa.'
50 Ɔ man kɛ Nyanmɪan bɔlɪ mân'n mɔ ɔ 'ju ɛnɛ'n, yí
mgbɔmanfʋɛ'-mɔ kʋalaa mɔ b'a hun bɛ́'n, bɛ 'pinnin ajulisʋ
menian ɛhɪ-mɔ wɔ yí nwʋn.
51 Ɔ bɔ yí bʋ Abɛlɪ ehuan dɪɛ nɪn asʋ dede ɔ kɔ ju kpɔmanfʋɛ
Zakali, mɔ bɛ hunlin yí tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n nʋn Nyanmɪan sua nɪn
afian'n, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, bɛ 'pinnin
ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ kʋalaa wɔ yí nwʋn.
52 "Munnzue hán ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ! Ɔ sanlɪn kɛ
ɛmɔ a fa ngɛlɛ sua sannvɛ nɪn a sie. Ɛmɔ muonun nwʋlʋ man
nun. Bɛ́ mɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ kulo kɛ bɛ wʋlʋ nun'n, ɛmɔ totua bɛ́ atɪn."
53 Mɔ Zozi fi Falisifʋɛ nɪn awulo ɛbɛlɛ fitelɪ'n, mala nɪn asʋ
mgbain'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ anyɪn kɔ bʋlʋ yí nwʋn kpa. Bɛ
kɔ bisa bisa yí ɛjɔlɛ dɔʋn anwʋn kosuan.
54 Bɛ́ nwan bɛ 'yɔ sɔ bɛ sua yí ngaa maan ɔ tɔ nun.

12

Falisifʋɛ'n-mɔ fali ayile nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 10.26-27)

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, menian akpɪɪ akpɪɪ kɔ yia Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.
Ɛsʋan mɔ bɛ sʋnlɪn nɪn ati, bɛ fʋfʋ bɛ́ nwʋn sʋ. Zozi kɔ li mʋa
kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye wɔ
*Falisifʋɛ'n-mɔ fali ayile nɪn anwʋn. Bɛ́ fali ayile sɔ'n y'ɔ le bɛ́
ato ɛnanndɪɛ'n.
2 Awosin nun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin 'fite jawe nun. Nvɪalɪɛ nun
ɛjɔlɛ'n kʋalaatin 'tu fite.
3 Ɛhɪka ati, like kʋalaa mɔ ɛmɔ kɔ yɔ yí awosin nɪn anun'n,
alíɛ cɪn an, bɛ 'tɪ. Ɛjɔlɛ kʋsʋ mɔ ɛmɔ kɔ tu yí asule nun sua ɛlɔ bɛ
kɔ hele sʋanlan'n, bɛ 'jinlan sua'n-mɔ ati asʋ bɛ bɔ yí kpayɛ.

Sʋanlan'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí'n
(Matie 10.28-31)

4 "Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ mín manngʋn'n, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ:
nán bɛ sulo bɛ́ mɔ bɛ kun anwʋnnaan'n kʋsʋ bɛ ngʋala man yí
nzin like fíí yɔ'n.
5 Mɪn 'ba hele ɛmɔ sʋanlan'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí'n: Ɛmɔ súlo
Nyanmɪan. Afɪ, sɛ ɔ man ɛmɔ wu a, ɔ kʋala ɔ tʋ ɛmɔ sîn'n m'ɔ
nnun man lé nɪn anun. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ, yí
dein y'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí ɔ!
6 Asʋ bɛ tɔnɪn nnʋnman nganngan nnun an, yí esika'n ju
bie? Nan kʋsʋ Nyanmɪan a lʋa nvi man bɛ́ nun kʋn.
7 Ɛmɔ ati enyuan'n muonun, Nyanmɪan sɪ yí kʋalaa anʋan.
Yí ti, nán bɛ sulo, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʋn cɪan Nyanmɪan ɔ tala
nnʋnman dɔʋn kpa.

Bɛ́ mɔ bɛ kan kɛ bɛ tɪ Zozi dɪɛ'n
(Matie 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 "Ɛsɛ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ sʋanlan kʋn kan yí yuein
menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ tɪ mín dɪɛ a, *Mân Baa'n kʋsʋ 'kan
wɔ Nyanmɪan mmɔfʋɛ'n-mɔ anyunnun ɛlɔ kɛ sʋanlan sɔ'n tɪ yí
dɪɛ.
9 Nan sɛ sʋanlan kʋn kan yí yuein menian'n-mɔ anyunnun
kɛ ɔ nzɪ man mín a, Mân Baa'n kʋsʋ 'kan wɔ Nyanmɪan
mmɔfʋɛ'n-mɔ anyunnun ɛlɔ kɛ ɔ nzɪ man sʋanlan sɔ'n.
10 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Mân Baa'n, ɔ
'nyan ɛtɛ face. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n, ɔ nnyan man ɛtɛ face.
11 "Mɛlɛ mɔ bɛ nʋn ɛmɔ kɔ hɔ, mɔ bɛ lɛ kɔ a bua ɛmɔ ndɛɛ wɔ
Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun, mgbain'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ le
tunmin nɪn anyunnun'n, nán bɛ susu ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ 'kan bɛ sa
bɛ́ nɪn nɪn anwʋn.
12 Ɔ sanlɪn kɛ, ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ 'kan'n, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n 'ba fa wula ɛmɔ anʋan mɛlɛ sɔ nɪn anun."

Esikafʋɛ jibilito nɪn anwʋn anyɪnndala'n

13 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bian kʋn kɔ kuku yí nɪn sʋ
meninsʋnman nɪn anun. Ɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Kpain, kan
kele mín nianman'n kɛ ɔ bú ajâ'n mɔ yé sɪ a sie yé nɪn anun, nán
ɔ fá mín dɪɛ'n ɔ mán mín.”
14 Mɔ bian nɪn anʋan tɔlɪ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Anianman,
nwan yê ɔ yɪlɪ mín kɛ m múa ɛmɔ ɛjɔlɛ'n, anaan n jé ɛmɔ ninnge
nɪn ɔ?”
15 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bé kʋalaatin kɛ:
“Ɛmɔ nían bé nwʋn! Ɛmɔ síe bé nwʋn ye wɔ anwʋndɪɛ anyɪnbʋlʋ
nɪn anwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ man sʋanlan kʋn nyán yí nwʋn dede
sɛɛ, nán yí anyanbɛnwʋn'n yê ɔ man yí ngʋan ɔ.”
16 Ɛhɪ, ɔ kɔ bu anyɪnndala kʋn ɔ kɔ hele bé. Yí nwan: “Anɪn
esikafʋɛ kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ sʋn ebo ɔ kɔ tɪ yí sɪsakaa.
17 Ɔ lalɪ jʋnlɪnlɪn an, ɔ kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Anɪn mɪn 'yɔ yí sɛ? N
nne man lɪka mɔ mɪn 'sie mín ebo nɪn asʋ ninnge nɪn ɔ.’
18 Ɛsɛ ɔ kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Ɛ 'nwun like m'ɔ di kɛ mɪn yɔ'n.
Mɪn 'ba bubu mín esie'n-mɔ mɪn si yí mgbili mgbili kpa, Mɪn
si ɔ yue a, mɪn 'fa mín *bele'n kʋalaatin ɔ nʋn mín ninnge'n
kʋalaatin mɪn wula nun.
19 Afɪ sian'n, mɪn 'kan mɪn kele mín nwʋn kɛ: Eja, a li afʋɛ
kɔ yɔ nyɛ nyɛ junman kpili kpa a sie. Yí ti, tanlan asɪ de wó
ɛnwʋnmɪan, di alɪɛ nʋn nzan gua sʋ nán di mân.’
20 “M'ɔ hanlɪn sɔ'n, nán Nyanmɪan a han a hele yí kɛ:
‘Belenzua jibilito! Ɛnɛ kɔngɔɛ ɛhɪ dein, ɛ 'wu. Ninnge nwala'n
mɔ a nyan yí'n, ɛ 'fa man nwan?’ ”
21 Mɔ Zozi buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ'n, yí nwan: “Kɛ ɛjɔlɛ'n
tɪ yí man sʋanlan m'ɔ kpʋnndɛ anyanbɛnwʋn'n ɔ man yí nwʋn
nɪn anɪn. Nyanmɪan ɛlɔ a, sʋanlan sɔ'n le man like fíí.”

Zozi 'ba han nzusue nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
(Matie 6.25-34)

22 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛhɪka
ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: alɪɛ'n mɔ ɛmɔ 'di'n ɔ nʋn taladɪɛ'n
mɔ ɛmɔ 'wula'n, nán bɛ susu yí nwʋn.
23 Ɔ sanlɪn kɛ ngʋan'n tɪ like cɪnnjɪn kpa ɔ tala alɪɛ'n. Yê
anwʋnnaan'n kʋsʋ tɪ cɪnnjɪn kpa ɔ tala taladɪɛ'n.
24 Ɛmɔ tú bé nyɪn bɛ nían mosunmosun kʋajɛ'n-mɔ. Bɛ nnua
man like yê bɛ ndɪ man like. Bɛ le man kunman anaan esie mɔ
bɛ gua nun like ɔ, kʋsʋ Nyanmɪan ta bé. Ɛmɔ anwʋn cian ɔ tala
nnʋnman'n-mɔ!
25 Ɛmɔ anun benin yê ɔ fa nzusue tʋ yí nwʋn an, ɔ 'cɛ asɪɛ nɪn
asʋ ɔ?
26 Sɛ ɛmɔ ngʋala man m'ɔ tɪ kaan nɪn anun an, anɪn nzukɛ ati
yê ɛmɔ susu yí bʋ nga nɪn anwʋn ɔ?
27 “Ɛmɔ nían kɛ ebo nɪn anun ndile'n-mɔ mɔ bɛ le ndetele'n-
mɔ kpɪn fifi'n. Bɛ nni man junman, bɛ nnwʋn man ɛtanlan.

Nan kʋsʋ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ belemgbin Salomʋn
muonun nʋn yí anyanbɛnwʋn'n m'ɔ nyanlɪn yí'n, taladɪɛ m'ɔ
tɪ kanlanman kɛ ndetele'n-mɔ, ɔ'a nwula man bie lé.
28 Ndile'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ebo nɪn anun ɛnɛ, mɔ ɛhɪnman bɛ 'ju
bɛ gua sîn nun'n, sɛ Nyanmɪan sesie bɛ́ sʋa, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngo
nɪan man ɛmɔ ɔ ngɔ tala man bɛ́ ɔ? Ɛmɔ dedi'n tɪ kaan!
29 Yí ti, nán bɛ di yalɛ bɛ susu alɪɛ mɔ ɛmɔ di ɔ nʋn nzue mɔ
ɛmɔ nʋn nɪn anwʋn.
30 Ɔ sanlɪn kɛ, ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaatin, eyuadɪ nɪn anun
menian'n-mɔ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ́ yê bɛ susu yí
nwʋn ɔ. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ Asɪ'n sɪ kɛ ɛmɔ a hian yí nwʋn.
31 Ɛmɔ lí mʋa bɛ kpʋ́nndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n. Sɛ
ɛmɔ nyan yí a, Nyanmɪan 'fa yí bʋ nga'n-mɔ kʋalaatin man
ɛmɔ.
32 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ kɛ ayɛmʋa kpule kaan'n, nán bɛ sulo. Ɔ
sanlɪn kɛ ɔ'a yɔ Nyanmɪan fɛ kɛ ɛmɔ lí yí Belemgbin Mân'n bie.

Anyanbɛnwʋn kpa'n
(Matie 6.19-21)

33 “Ɛmɔ tʋ́nɪn ɛmɔ anwʋndɪɛ'n-mɔ bɛ fá yí esika'n bɛ hyé
ehianfʋɛ'n-mɔ. Ɛmɔ kpá esika kotoku m'ɔ ndɪtɪ man, mɔ nun
esika'n nvo man bɛ síe Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun
ɛlɔ. Awofʋɛ ngʋala man ɛlɔ kɔ kɔ wua, nvɔlɛ kʋsʋ ngʋala man
yí di.
34 Afɪ, lɪka mɔ ɛmɔ anyanbɛnwʋn'n wɔ'n, ɛbɛlɛ kʋsʋ yê ɛmɔ
ahʋnlɪn'n wɔ ɔ.
35 “Ɛmɔ wówula bɛ́ junman taladɪɛ'n, bɛ súsɔ bɛ́ kanlannɪɛ'n.
36 Ɛmɔ yɔ́ kɛ ngʋa mɔ bɛ́ mɪn a hɔ atɔnvɔlɛ mɔ bɛ lɛ nwʋnndɛ
yí ɔ. Ɔ ju ɛbɛlɛ mɔ ɔ 'bɔ anʋan nɪn ala, anɪn b'a tike.
37 Nyila hán ngʋa ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ́ mɪn 'ba a, anɪn bɛ lafɪlɪ man'n!
Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɪnlɪan'n 'kaci yí nwʋn ɔ
wula junman taladɪɛ. Ɔ 'man yí ngʋan'n-mɔ tɛtanlan asɪ tɔbɪlɪ
nɪn a nwʋn ɔ man bɛ́ like bɛ di.
38 Sɛ ɔ sa ba alɪmunnun anaan alɪbahɪan nán ɔ ba tʋ bɛ́ kɛ bɛ
lafɪlɪ man an, nyila hán bɛ́!
39 Ɛmɔ tí ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ kpa. Sɛ awulo nɪn asʋ mɪnlɪan'n sɪ dɔɛ'n
mɔ awofʋɛ'n 'ba a, ahan ɔ nna man nán awofʋɛ nɪn a nyan atɪn
a a bu yí sua nɪn anʋan'n.
40 Ɛmɔ kʋsʋ, ɛmɔ bóbʋa bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ *Mân Baa'n 'ba
a dɔɛ mɔ ɛmɔ nzusu man kɛ ɔ 'ba nɪn asʋ.”

Akʋa kpa'n yê akʋa ɛtɛ'n
(Matie 24.45-51)

41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́ Mɪn, asʋ yɛ́
ngʋnmɪn ala yê ɛ lɛ bu anyɪnndala ɛhɪ ɛ kele yɛ́ ɔ, anaan ɛ lɛ
bu kele menian'n-mɔ kʋalaatin ɔ?”

42 Yɛ́ Mɪn nwan: “Akʋa kpa'n m'ɔ sɪ ngɛlɛ'n y'ɔ le benin? Yí
y'ɔ le nunhan'n mɔ yí mɪn'n 'fa yí awulo'n wula yí sa nun kɛ ɔ
nían sʋ, ɛsɛ tɛmʋn'n ju a, ɔ mán yí manngʋn'n-mɔ alɪɛ.
43 Nyila hán akʋa sɔ'n mɔ yí mɪn 'ba ju a, anɪn yí sa wó yí
nwʋn ɔ lɛ di yí junman'n!
44 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ: yí mɪn'n 'fa yí nwʋn
ninnge'n kʋalaatin wula yí sa nun.
45 Nan sɛ akʋa sɔ'n kan kele yí nwʋn kɛ: ‘Mín mɪn nyanlɪn
walɪ man’, sɛ ɔ tɪ tɔ ngʋa ɛhɪnlɪn-mɔ asʋ ɔ bʋ bɛ́, sɛ ɔ didi, sɛ ɔ
nʋn nzan ɔ bʋ a,
46 yí mɪn'n 'ba cɪan ɔ nʋn dɔɛ m'ɔ nzusu man nɪn asʋ. Ɔ
'pinnin akʋa sɔ'n kpa. Ɔ m'an ɔ nwun yalɛ kɛ ngʋa'n-mɔ mɔ
bɛ bɔ bala ɛtɛ'n nwun yí'n.
47 “Akʋa m'ɔ sɪ like mɔ yí mɪn kulo, m'ɔ nzesie man yí nwʋn
ɔ nyɔ man like sɔ'n, bɛ 'fin yí sʋnman.
48 Akʋa kʋsʋ m'ɔ nzɪ man like mɔ yí mɪn kulo, m'ɔ kɔ yɔ like
sɔ'n m'ɔ di ɛbʋ́ɛ'n, bɛ 'gonun bɛ fin yí. Sʋanlan mɔ bɛ kɔ man
yí ninnge dɔʋn'n, bɛ 'bisa yí dɔʋn. Sʋanlan kʋsʋ mɔ bɛ kɔ fa
ninnge dɔʋn bɛ kɔ wula yí sa nun'n, bɛ 'bisa yí dɔʋn m'ɔ tala
sʋ.”

Zozi nʋn afiannzɛcɪɛ'n
(Matie 10.34-36)

49 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ yí nwan: “M'an a m'an ju sîn
m'an tʋ asɪɛ nɪn asʋ. Mɪn kulo kɛ ahan ɔ'a sɔ dada angʋnmɪn!
50 Ɛsɔnɪan kʋn mɔ bɛ lɛ ba sɔnɪn mɪn'n, ɔ 'ka mín ngʋnmɪn an,
ahan b'a sɔnɪn mín a yue!
51 Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ m malɪ menian'n-mɔ anzʋnunjɔ ɛman asɪɛ
nɪn asʋ ɛwa ɔ? Mɪn 'bua ɛmɔ kɛ cɛcɛ, nan m malɪ bɛ́ afian ɛsɛcɪɛ.
52 Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, menian nnun mɔ bɛ wɔ awulo kʋn anun'n
'ba bu bɛ́ nwʋn nun. Menian nsan 'ba han bɔ nun bɛ nʋn
nnyuan jinlan sʋ. Nnyuan'n kʋsʋ abʋ 'ba yɔ kʋn bɛ nʋn nsan'n
jinlan sʋ.
53 Sɪɛ'n nʋn yí wa belenzua'n 'ba fʋ sʋ. Baa belenzua'n kʋsʋ
nʋn yí sɪ 'ba fʋ sʋ. Nian'n nʋn yí wa balasua'n 'ba jinlan sʋ.
Baa balasua'n kʋsʋ nʋn yí nin 'ba jinlan sʋ. Ahelenian'n nʋn yí
helenin 'ba fʋ sʋ. Yí helenin'n kʋsʋ nʋn yí 'ba fʋ sʋ.”

Mɛlɛ'n-mɔ anun nzɔlɛ'n-mɔ
(Matie 16.2-3)

54 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n kɛ: “Sɛ ɛmɔ nwun
kɛ esue nɪn a munlan lɪka mɔ sɛnzɛ'n tɔ nɪn an, anɪn ɛmɔ nwan
esue'n lɛ ba tɔ. Sakpa kʋsʋ, ɔ tɔ.
55 Yê sɛ ɛmɔ nwun kɛ anwʋnman fi ngʋa ɔ fita kɔ sɔlɔ a, anɪn
ɛmɔ nwan wawa'n lɛ ba kpɪn. Sakpa kʋsʋ, ɔ kpɪn.
56 Apoo mma! Ɛmɔ sɪ anwunno nʋn asɪ nzɔlɛ'n-mɔ ngʋnmɪn
ngʋnmɪn. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ nnwun man mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ
nun'n nzɔlɛ nɪn angʋnmɪn ɔ?

Sɛ sʋanlan bie sanman wɔ́ a,

ɛ nʋn yí bɛ sésie bɛ́ afian
(Matie 5.25-26)

57 “Nzukɛ ati yê ɛmɔ muonun njʋnlın man, bɛ nyɔ man like
m'ɔ sɛ kɛ bɛ yɔ'n?
58 Sɛ sʋanlan bie kɔ sanman wɔ́ a, mɛlɛ mɔ ɛ nʋn yí lɛ kɔ a yı
ndɛɛ'n, bɔ mɔndınlın ɛ nʋn yí bɛ sésie bɛ́ afian. Sɛ a nyɔ man yí
sɔ nán ɔ nʋn wɔ́ kɔ sʋanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ nın aja sʋ a, sʋanlan'n
m'ɔ di ɛjɔlɛ'n 'fa wɔ́ wula nzalafʋ'n-mɔ asa nun. Nzalafʋ'n-mɔ
kʋsʋ 'tʋ wɔ́ fiadı.
59 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ, sɛ kalɛ babulu kʋn
ka nán ɛ tualı yuelı man an, ɛ 'ka fiadı sua nın anun ɛbɛlɛ.”

13

Nunhuan anaan ewue

1 Mɛlɛ sɔ nın anun, menian mmie-mɔ kɔ a kɔ han kɔ hele
Zozi kɛ: “Kpain, anın Galile menian lɛ yı tɛɛ bɛ man Nyanmıan.
*Lɔmʋn kʋnmanna Pilatı kɔ man bɛ kɔ hun bɛ́.”
2 Zozi kɔ bisa kɛ: “Ɛmɔ jʋnlın kɛ kɛmɔ b'a hun bɛ́ sɔ nın ati,
anın ɔ kele kɛ bɛ tı ɛtɛfʋɛ bɛ tala Galile mân nın anun menian
bʋ nga'n-mɔ kʋalaatin ɔ?
3 Cɛcɛ. Nan mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a nnun man bɛ́
nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ nın an, ɛmɔ kʋsʋ kʋalaatin 'wu
kɛ bɛ́.
4 Menian bulu nʋn mɔcʋɛ'n kʋsʋ mɔ Silowe sua hyilili'n
buli gualı bɛ́ sʋ ɔ hunlin bɛ́'n, ɛmɔ de di kɛ bɛ tı ɛtɛfʋɛ bɛ tala
Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ menian bʋ nga'n kʋalaatin ɔ?
5 Cɛcɛ. Nan mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a nnun man bɛ́
nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ nın an, ɛmɔ kʋsʋ kʋalaatin 'wu
kɛ bɛ́.”

Figi baka nın anwʋn anyınndala'n

6 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ bu anyınndala ɛhı ɔ kɔ hele
bɛ́. Yí nwan: “Bian kʋn kɔ lua *figi baka kʋn yí divın ebo nın
asʋ. Ɛlɛhʋn kʋn, ɔ kɔ hɔ kɔ nɛnıan sɛ ɔ kɔ nyan figi mma sʋ o. Ɔ
hɔlı o, ɔ ngɔ nyan man bie sʋ.
7 Ɛhı a, bian'n kɔ han kɔ hele sʋanlan'n m'ɔ tı yí ebo'n kɛ: ‘Yí
afʋɛ nsan ahı. Mın kɔ figi baka nın abʋ ɛlɔ, kʋsʋ mın nnyan man
bie sʋ. Yí ti, bu yí tʋ. Afı, mın nnwun man like ati m'ɔ man ɔ jin
ɛwa ɔ.’
8 “Mɔ bian'n hanlın sɔ'n, sʋanlan'n m'ɔ nıan ebo nın asʋ'n
nwan: ‘Kpain, yaci yí maan ɔ jínlan ɛbɛlɛ afʋɛ ɛhı biekun. Mın
'ba fufun yí nwʋn mın gugua yí bʋ ewula.
9 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, afʋɛ biekun ɔ 'ba su. Sɛ ɔ'a nzu man an,
ɛ kɔ man bɛ kɔ bu yí.’ ”

Zozi 'ba man balasua kʋn anwʋn sa

ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn anun

10 Ɛlɛhʋn kʋn, anɪn Zozi lɛ kele menian'n-mɔ ninnge Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua kʋn anun.
11 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn balasua kʋn kʋsʋ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɛbɛlɛ bie. Balasua sɔ'n ndɪ man akpɔlɛ yí afʋɛ bulu ɔ nʋn mɔcʋɛ ahɪ. Wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ di junman sɔ nɪn a man balasua nɪn a hʋlʋ sʋ. Ɔ ngʋala man yí nwʋn nun tɪnngɛ.
12 Nan mɔ Zozi nwunlin balasua sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Balasua, wó nwʋn a sa!”
13 Zozi kɔ fa yí sa'n kɔ fua balasua nɪn anwʋn. Ɛbɛlɛ ala, balasua'n kɔ tɪnngɛ yí nwʋn nun, ɔ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
14 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, asɔnɪn sua nɪn asʋ kpain'n kɔ fɛ Zozi anwʋn ɛya. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a man balasua nɪn anwʋn a sa *ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun. Ɛhɪ a, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ han kɔ hele bagua'n kɛ: “Junman elie tɛmʋn'n tɪ elesian. Ɛmɔ bála tɛmʋn sɔ'n bɛ mán bɛ́ nwʋn sá. Nan nán ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun yê bɛ fa bɛ di junman sɔ nɪn ɔ!”
15 Yɛ́ Mɪn kɔ totua yí sʋ, yí nwan: “Apoo mma tɪ kɛ ɛmɔ! ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n, ɛmɔ nunhan kʋn biala nyannjɪ yí ɛnalɛ anaan yí afunlunmun'n maan ɔ kɔ nʋn nzue. Sɛ ato e?
16 Balasua ɛhɪ kʋsʋ m'ɔ tɪ Abalahamʋn abie, mɔ *Satan a cɪcɪ yí dede afʋɛ bulu nʋn mɔcʋɛ'n, asʋ nán ɛnwʋnmɪan ele cɪan yê ɔ fata kɛ bɛ nyannjɪ yí ɔ?”
17 Zozi mmua sɔ'n kɔ man anyunnunguasɪɛ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ. Nan bagua'n dɪɛ, ɛnyɪnmɪan junman'n kʋalaa mɔ Zozi lili'n yɔlɪ bɛ́ fɛ.

Muntadɪ baa nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 13.31-32, Maakɪ 4.30-32)

18 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bagua'n kɛ: “Nzu like dɪɛ yê Nyanmɪan Belemgbin Mânˈn soman yí ɔ? Nzu yê mɪn kʋala kɛ mɪn fa mɪn susu yí ɔ?
19 Nyanmɪan Belemgbin Mânˈn soman muntadɪ baa mɔ sʋanlan kʋn a lua yí tola nun ɔ. Muntadɪ baa sɔ nɪn a fifi ɔ a kaci dukpa. Nnʋnman'n-mɔ a nwʋn bɛ́ sâ yí sa mma'n-mɔ asʋ”

Fali ayile nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 13.33)

20 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́ kɛ: “Nzu yê mɪn kʋala kɛ mɪn fa Nyanmɪan Belemgbin Mânˈn mɪn susu yí ɔ?
21 Ɔ tɪ kɛ fali ayile mɔ balasua kʋn a fa a fɔtɔ fali cilo abulaa ɔ nʋn nnun dede yí kʋalaa a tu ɔ.”

Anʋan fɪtɪɪ'n
(Matie 7.13-14,21-23)

22 Ɛhı, anın Zozi aja wɔ atunnun ɔ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn. Atın nın
asʋ kulo mgbili mgbili'n-mə ɔ nʋn nganngan'n-mə, ɔ kɔ sısın bɛ́
sʋ ɔ kə hehele menian'n-mə ninnge.
23 Bian kʋn kɔ bisa yí kɛ: “Yɛmınlın, asʋ menian kaan sʋa yê
bɛ 'nyan bɛ́ ti ɔ?”
Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kʋalaatin kɛ:
24 “Ɛmə bɔ́ məndınlın kpa bɛ sín anʋan fıtıı nın anun. Afı,
mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ menian dəʋn 'ba
kpʋnndɛ atın bɛ bu sʋ, kʋsʋ bɛ ngɔ hʋala man Nyanmıan
Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ kɔ.
25 Mə awulo nın asʋ mınlıan'n 'ba jasʋ ɔ tʋ anʋan nın anun'n,
ɛmə 'ba ha anʋan nzin. Ɛmə 'ba jinlan bɛ bɔ anʋan'n bɛ kan kɛ:
‘Yɛmınlın, tike yɛ́ anʋan.’
“Mınlıan'n 'ba bua ɛmə kɛ: ‘Mın nzı man ɛmə lıka mə ɛmə fi
ɔ.’
26 “Ɛmə 'ba se yí kɛ: ‘Yɛ́ nʋn wɔ́ y'a didi, yɛ́ nʋn wɔ́ y'a nʋn
nzue, a hehele yɛ́ ninnge yɛ́ kulo'n-mə gua'n-mə asʋ.’
27 “Yí kʋsʋ ɔ 'ba bua ɛmə kɛ: ‘Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele
ɛmə kɛ mın nzı man ɛmə lıka mə ɛmə fi ɔ. Nyəlıɛtɛfʋɛ, ɛmə fi mín
nwʋn ɛwa bɛ hɔ́ mʋa!’
28 Mɛlɛ mə ɛmə 'ba nwun Abalahamʋn, Izakı, Zʋakəbʋ nʋn
Nyanmıan mgbəmanfʋɛ'n-mə kʋalaatin yí belemgbin mân nın
anun ɛlɔ, mə ɛmə dıɛ bɛ 'ba hıhan ɛmə bɛ tʋ gua sʋ'n, mɛlɛ sɔ nın
anun yê ɛmə 'ba sun bɛ kʋan bɛ́ je nın ɔ!
29 Menian mmie-mə fi sɛnzɛ nın afitelıɛ nʋn yí atəlıɛ, mmie-
mə fi sələ nʋn ngʋa, bɛ́ nʋn Nyanmıan bɛ 'ba tanlan təbılı kʋn
anwʋn yí belemgbin mân nın anun ɛlɔ.
30 Tɛmʋn sə'n, bɛ́ mə ɛnɛ bɛ li menian'n-mə anzin'n, bɛ 'ba li
bɛ́ ti. Yê bɛ́ mə ɛnɛ bɛ li menian'n-mə ati'n, bɛ 'ba li bɛ́ nzin.”

Zozi nʋn Zoluzalɛmʋn kulo'n
(Matie 23.37-39)

31 Cıan kʋnmgba sə'n, *Falisifʋɛ mmie-mə walı tʋlı Zozi a, bɛ́
nwan: “Kpain, belemgbin *Elədı nwan ɔ nyan wɔ́ a, ɔ 'man bɛ
kun wɔ́. Yí ti, fi ɛwa jasʋ kɔ.”
32 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmə hɔ́ hán héle aminsanın sə'n
kɛ: ‘Mıın fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mə ɛnɛ nʋn ɛhınman mın man
menian'n-mə anwʋn sa. Yí cıan nsan nın asʋ, mın 'gua mín
junman nın abʋ.’
33 Kʋsʋ, ɔ fata kɛ mın tu atın ɛnɛ, ɛhınman nʋn ɛhınman
nzin. Afı, ɔ nzɛ nvata man kɛ Nyanmıan kpəmanfʋɛ kʋn wú
ahanmıan cɛlɛkɛ Zoluzalɛmʋn.
34 “Zoluzalɛmʋn, Zoluzalɛmʋn, wɔ́ mə ɛ kun Nyanmıan
mgbəmanfʋɛ'n-mə, mə ɛ tʋtʋ bɛ́ mə ɔ kɔ sʋan bɛ́ wɔ́ nwʋn ɛlɔ nın
ɛbʋɛ ɛ kun bɛ́'n, yí kpê nyɛ ahı! N gulolı kɛ ahan mın kokuan
wɔ́ mma'n-mə anʋan kɛ akɔ ɛta'n kokuan yí mma'n-mə anʋan
yí ndɛba nın abʋ'n. Kʋsʋ a ndie man.

35 Yí ti, bɛ 'ba yaci ɛmɔ awulo'n bɛ wula ɛmɔ asa nun. Nan kʋsʋ, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ lɛ ngɔ nwun man mín nwʋn kón dede ɔ 'ju cɪan mɔ ɛmɔ 'se kɛ: ‘Nyila hán sʋanlan'n m'ɔ lɛ ba wɔ yé Mɪn dunman nun!’ ”

14

Zozi 'ba man wuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa

ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun

1 *Ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn, *Falisifʋɛ'n-mɔ asʋ kpain kʋn kɔ fɛlɛ Zozi alɪɛ. Ɛhɪ a, Falisifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ lɛ nɪan sɛ Zozi kɔ fʋn bé mala nɪn an.

2 Ɛbɛlɛ ala, bian kʋn kɔ a kɔ jinlan Zozi anyunnun. Bian sɔ nɪn a yiyi.

3 Zozi kukuli yí nʋan sʋ, ɔ kɔ bisa mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ kɛ: “Asʋ yê mala'n man atɪn kɛ bɛ mán sʋanlan tí akpɔlɛ anaan n'ɔ tɪ akpɔlɛ ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun ɔ?”

4 Mɔ Zozi bisalɪ bé kosuan sɔ'n, bɛ ngɔ bua yí bie. Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa yí sa'n kɔ fua wuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɔ kɔ man yí nwʋn kɔ sa. Ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ ɔ hó awulo.

5 Mɔ Zozi yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, ɔ kacili yí nyɪn bé nwʋn ɛlɔ a, yí nwan: “Ɛmɔ nunhan benin yê sɛ yí wa kʋn anaan yí ɛnalɛ kʋn tɔ bula nun ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn an, ɔ nyɪ man yí ndɛ ndɛ ɔ?”

6 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ, b'a ngʋala man bie bua.

7 Mɛlɛ mɔ bɛ 'ba tɛtanlan tɔbɪlɪ nɪn anwʋn bɛ di alɪɛ'n, Zozi nwunlin kɛ bé mɔ bɛ tʋlɪ bé sa bɛ fɛlɛlɪ bé alɪɛ'n, biala lɛ kpʋnndɛ meninkpa lɪka ɔ tanlan.

8 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn ɔ kɔ hele bé. Yí nwan: “Sɛ sʋanlan tʋ yí sa fɛlɛ wó atɔnvɔlɛ alɪɛ a, n'ɛ kɔ tanlan meninkpa lɪka. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, b'a fɛlɛ sʋanlan bie kʋsʋ m'ɔ tɪ kpili tala wó.

9 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ munnyuan'n ba tʋ wó a, yí nwan: ‘Ao, jasʋ maan ɔ tánlan ɛbɛlɛ.’ Sian anɪn afɪ wó nyunnun nyian, bɔʋn-bɔʋn, ɛ lɛ kɔ a tanlan bé nzin.

10 Nan sɛ bɛ tʋ bé sa bɛ fɛlɛ wó a, wó lɪlɪ tanlan bé nzin. Sʋanlan'n m'ɔ fɛlɛlɪ wó'n nwun wó a, ɔ 'kan kele wó kɛ: ‘Eja, bala bé nyunnun ɛwa.’ Ɛbɛlɛ nɪn anun, anɪn wó nyunnun a kpaja wó bé mɔ ɛ nʋn bé bɛ gua tɔbɪlɪ nɪn anwʋn nɪn anyunnun.

11 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ kuku yí nwʋn sʋ'n, bɛ 'kan yí asɪ. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ han yí nwʋn asɪ'n, bɛ 'kuku yí sʋ.”

12 Mɔ Zozi buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bian'n m'ɔ fɛlɛlɪ yí alɪɛ'n kɛ: “Eyua o, nɔsʋba o, sɛ ɛ 'fɛlɛ menian alɪlie a, n'ɛ fɛlɛ wó manngʋn-mɔ, wó nianman-mɔ, wó nwʋn amma-mɔ anaan esikafʋɛ-mɔ mɔ bɛ mantan mantan wó'n. Ɔ sanlɪn kɛ bé kʋsʋ bɛ kʋala kɛ bɛ fɛlɛ wó alɪɛ bɛ tua wó dɪɛ'n kalɛ.

13 Nan sɛ ɛ 'fɛlɛ menian alılie a, fɛlɛ ehianfʋɛ'n-mɔ,
bubuluwafʋɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ ɔ nʋn
anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ.
14 Nyila 'kan wɔ́. Ɔ sanlın kɛ bɛ ngɔ nyan man yí nwʋn sʋ like
bɛ ngɔ mman man wɔ́. Nan mɛlɛ mɔ Nyanmıan 'ba man bɛ́ mɔ
bɛ yɔlı ye'n fi ewue nun tinnge'n, mɛlɛ sɔ'n yê Nyanmıan 'man
wɔ́ yí nwʋn ahatua ɔ."

Bian m'ɔ fɛlɛlı menian dɔʋn alıɛ
(Matie 22.1-10)

15 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ gugua tɔbılı nın anwʋn'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n, bɛ́
nunhan kʋn kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Nyila hán sʋanlan m'ɔ kɔ
li like Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ'n!"
16 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bu anyınndala ɛhı ɔ kɔ hele yí. Yí
nwan: "Bian kʋn tʋnlın alıɛ kpili kpa. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ menian dɔʋn
kpa.
17 Mɛlɛ mɔ bɛ yuelı alıɛ'n tʋn'n, ɔ kɔ sʋan yí akʋa'n kɛ ɔ hɔ́ sé
menian'n-mɔ kɛ: 'Ɛmɔ bála nán kıkaala dıɛ, alıɛ nın a bın.'
18 "Akʋa'n hɔlı fɛlɛlı bɛ́ a, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ yı. Sʋanlan'n
mɔ akʋa'n lili mʋa fɛlɛlı yí'n nwan: 'M'an to ebo kʋn. Ɔ di kɛ
mın kɔ mın nıan. Yí ti, yaci, n'ɛ fɛ ɛya.'
19 "Kʋn nwan: 'M'an to nnalɛ bulu. Ɛnɛ dein ɔ di kɛ mın kɔ
mın nıan sɛ bɛ kʋala junman di a. Yí ti, yaci, n'ɛ fɛ ɛya.'
20 "Nunhan kʋn biekun kʋsʋ nwan: 'Bɛlɛ mɔ m'an fa mín yı
atɔnvɔlɛ ɔ. Mın ngɔ hʋala man kɔ.'
21 "Akʋa'n kɔ sa kɔ hɔ kɔ bɔ kʋalaa kʋalaa kɔ hele yí mın'n.
Yí mın'n kɔ fɛ ɛya, ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Kan wɔ́ nwʋn
kɔ gua nın asʋ ɛlɔ kɔ fɛfɛlɛ ehianfʋɛ'n-mɔ, bubuluwafʋɛ'n-mɔ,
anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ maan
bɛ bála ɛwa.'
22 "Akʋa'n kɔ hɔ. Kaan cɛ, ɔ kɔ a kɔ tʋ yí mın'n. Yí nwan:
'Kpain, junman'n mɔ ɛ helelı mín'n, m'an li a yue, kʋsʋ lıka
biekun tɛ wɔ ɛbɛlɛ.'
23 "Ɛhı a, mınlıan'n kɔ han kɔ hele yí akʋa'n kɛ: 'Fa nanmue
nanmue atın'n-mɔ, san ɛnwanlan'n-mɔ, sʋanlan biala mɔ ɛ
nʋn yí kɔ yia'n, tinndin yí maan ɔ bála. Yɔ bɛ́ sɔ dede maan
sua'n yí.
24 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ: Bɛ́ mɔ n nili mʋa n vɛlɛlı bɛ́ mɔ
b'a mma man'n, bɛ́ nun fíí nni man mín alıɛ'n bie!' "

Kɛ bɛ kpın bɛ si Zozi sʋ'n
(Matie 10.37-38)

25 Ɛhı, anın Zozi nʋn menian dɔʋn kpa aja wɔ atunnun. Ɔ
kpɛlı yí nyın bɛ́ nwʋn ɛlɔ a, yí nwan:
26 Sʋanlan mɔ yí nwan ɔ 'si mín sʋ'n, sɛ ɔ kulo yí sı, yí nin,
yí yı, yí mma, yí nianman mmelenzua nʋn mmalasua ɔ nʋn
yí muonun yí nwʋn ɔ tala mín an, sʋanlan sɔ'n ngʋala ɔ ngaci
man mín sʋanlan.

27 Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ nva man yí kʊlʊwa'n ɔ ndʊ man yí kɔmɪn
sʊ ɔ nzi man mín sʊ'n, sʊanlan sɔ'n ngʊala ɔ ngaci man mín
sʊanlan.
28 “Sɛ ɛmɔ anun kʊn kulo kɛ ɔ si sua hyilili kʊn an, ɔ di mʊa ɔ
tanlan asɪ ɔ tɪtɪ ɔ nɪan sɛ esika'n m'ɔ le yí'n kɔ sa sua'n si e sɛ se
e.
29 Ɔ'a ndɪtɪ ɔ'a nnɪan man sɛ ɔ bɔ sua nɪn abʊ nan ɔ a ngʊala
man yí si a, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ kɔ nwun kɛ sua nɪn a ha ɛbɛlɛ'n, bɛ
'sɪlɪ yí.
30 Bɛ kan kɛ: ‘Bian ɛhɪ a bɔ sua esie abʊ kʊsʊ ɔ'a ngʊala man
yí bʊ gua!’
31 “Yí sɔ kʊsʊ ala, sɛ belemgbin kʊn kulo kɛ ɔ nʊn yí manngʊn
kʊn ɛlɔɛ a, ɔ di mʊa ɔ tanlan asɪ ɔ tɪtɪ nɪan sɛ ɔ kʊala kɛ ɔ fa
menian akpɪɪ bulu ɔ kɔ tʊa yí manngʊn'n m'ɔ le menian akpɪɪ
abulaa'n bɛ kʊn an.
32 Sɛ ɔ nɪan nán ɔ ngʊala man yí sɔ yɔ a, mɛlɛ mɔ belemgbin
ɛhɪnlɪn tɛ wɔ mʊa'n, ɔ yɪ menian maan bɛ kɔ li yí mgbata bɛ
sesie bɛ́ afian.
33 Ɛhɪka ati, sʊanlan mɔ ɔ'a nyaci man ninnge'n m'ɔ le yí'n
ɔ'a ngua man'n, sʊanlan sɔ'n ngʊala ɔ ngaci man mín sʊanlan.

Njɪn talɛ nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Matie 5.13, Maakɪ 9.50)

34 “Njɪn'n tɪ like kpa. Nan kʊsʊ sɛ ɔ yɔ talɛ a, bɛ 'yɔ sɛ nán ɔ'a
yɔ kpa biekun?
35 Bɛ ngʊala man yí fa tʊn alɪɛ, bɛ ngʊala man yí fa gua
ninnge'n-mɔ anun. Asɪ ala yê bɛ ju bɛ gua ɔ. M'ɔ sɪ fasie'n, ɔ
fá ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ síe!”

15

Zozi nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ
(Matie 18.12-14)

1 Ɛlɛhʊn kʊn, bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʊn bɛ́ mɔ bɛ bɔ bɛ́
dunman ɛtɛ'n dɔʊn kpa kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Bɛ lɛ ba tie ɛjɔlɛ'n
m'ɔ kan'n.
2 Nan mɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ
nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fɛ ɛya. Bɛ́ nwan: “Bian ɛhɪ dɪɛ, ɔ sɔ
ɛtɛfʊɛ'n-mɔ anun, ɛsɛ ɔ nʊn bɛ́ yê bɛ didi ɔ!”

Bʊa'n m'ɔ minlinlin nɪn anwʊn anyɪnndala'n

3 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan:
4 “Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʊn le mmʊa ɛya kʊn. Sɛ kʊn minlin
nun an, asʊ ɔ nyaci man abulahʊanlan nʊn ngʊanlan'n bɛ́
adidie lɪka ɛbɛlɛ, ɔ ngɔ mgbʊnndɛ man ɛhɪnlɪn dede ɔ nnwun
man yí ɔ?
5 Mɛlɛ m'ɔ kɔ nwun yí'n, ɔ di fɛ kpa ɔ fa yí tʊ yí kɔmɪn sʊ.

6 Ɔ ju awulo a, ɔ fɛfɛlɛ yí manngʊn-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ mantan
mantan yí nwʊn ɛbɛlɛ'n, ɔ kan kele bɛ́ kɛ: 'Ɛmɔ bála maan yɛ lí
ndutue. Ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun mín bʊa'n m'ɔ minlinlin'n!'
7 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʊ ɛlɔ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala
anɪn. Sɛ ɛtɛfʊɛ kʊnmgba cein nun yí nwʊn ɔ yaci yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-
mɔ a, yí dunman nun, bɛ di ndutue kpili kpa nyanmɪansʊ ɛlɔ
ɔ tala sɛsɛfʊɛ abulahʊanlan nʊn ngʊanlan mɔ b'a nun bɛ́ nwʊn
b'a yaci bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ ndutue dɪɛ'n.

Jɛtɛ fufue mma kʊn m'ɔ minlinlin nɪn anwʊn anyɪnndala'n

8 "Yɛ bú yí biekun kɛ balasua kʊn le jɛtɛ fufue mma bulu. Sɛ
kʊn minlin nun an, asʊ ɔ nzɔ man kanlannɪɛ ɔ mgbʊnndɛ man
dede ɔ nnwun man yí ɔ?
9 Sɛ ɔ nwun yí a, ɔ fɛfɛlɛ yí manngʊn-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ mantan
mantan yí nwʊn ɛbɛlɛ'n, ɔ kan kele bɛ́ kɛ: 'Ɛmɔ bála maan yɛ lí
ndutue. Ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun mín esika'n m'ɔ minlinlin'n!'
10 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʊ ɛlɔ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala
anɪn. Sɛ ɛtɛfʊɛ kʊnmgba cein nun yí nwʊn ɔ yaci yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-
mɔ a, yí dunman nun, Nyanmɪan mmɔfʊɛ'n-mɔ di ndutue."

Baa'n m'ɔ minlinlin nɪn anwʊn anyɪnndala'n

11 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyɪnndala kʊn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan:
"Anɪn bian kʊn le yí mma mmelenzua nnyuan.
12 Ɛlɛhʊn kʊn, nunhan kaan'n jasʊlɪ a, ɔ kɔ fa kɔ tʊ yí sɪ
anyunnun kɛ: 'Baba, ninnge'n mɔ ɛ 'fa man yɛ́'n, bu nun nán
fa mín dɪɛ man mín.' Ɛhɪ a, sɪɛ'n kɔ hye ninnge'n ɔ kɔ man yí
mma nnyuan'n.
13 "Ɔ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʊn, baa kasian kɔ tɔnɪn yí nwʊn ninnge
dɪɛ'n. Cuein, ɔ kɔ fa yí esika'n ɔ kɔ hɔ mʊa kpa mân bie anun.
M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ yɔ yí nwʊn basa basa ɔ kɔ sɛcɪ yí esika'n
kʊalaatin.
14 M'ɔ yuelɪ yí esika'n kʊalaa di'n, ɛhɔɛ kpili kʊn kɔ kpɪn mân
sɔ nɪn anun. Sian dɪɛ anɪn yí nwʊn lɛ cɪlɪ yí.
15 Ɛhɪ a, ɔ kɔ hɔ junman ɛkpʊnndɛ mân sɔ nɪn anun ɛbɛlɛ bian
kʊn asa nun. Bian sɔ'n kɔ man ɔ kɔ hɔ nanmue nun kɛ ɔ hó nían
yí mgbolike'n-mɔ asʊ.
16 Baka mma'n mɔ bɛ tɪ bɛ man mgbolike'n-mɔ di'n, kpafɛlɛ'n
kulo kɛ ahan ɔ nyan bie di. Kʊsʊ sʊanlan fíí mman man yí.
17 "Sian'n, ɔ kɔ tanlan asɪ ɔ kɔ jʊnlɪn. Ɔ kɔ se yí nwʊn kɛ: 'Mín
sɪ ɛlɔ ajunmanfʊ'n-mɔ di alɪɛ dede bɛ ngʊala man yí di. Kʊsʊ afɪ
n na ɛwa, ɛhɔɛ lɛ kun mín!
18 Mɪn 'sa mɪn kɔ mín sɪ anwʊn ɛlɔ, mɪn 'fa mɪn tʊ yí nyunnun
kɛ: Baba, Nyanmɪan anyunnun, m'an yɔ ɛtɛ m'an tia wɔ́.
19 Yí ti, mɪn nzɛ nvata man kɛ ɛ fá mín ɛ yɔ́ wɔ́ wa kʊ́n. Bu
mín kɛ wɔ́ ajunmanfʊ'n-mɔ anun kʊn.'
20 Sakpa, ɔ kɔ jasʊ kɔ hɔ yí sɪ anwʊn.

“Mɛlɛ mɔ anın ɔ tɛ nanndı mʊa kpa, m'ɔ juli man awulo nın anwʊn ɛbɛlɛ'n, yí sı kɔ nwun yí. Baa nın anwʊn kɔ yɔ yí koun. Ɔ kɔ tutu ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ kpa yí atın, ɔ kɔ tɔ yí nun ɔ kɔ sɔ yí ɔ kɔ bɔ yí nwʊn.

21 “M'ɔ yɔlı sɔ'n, baa'n nwan: ‘Baba, Nyanmıan anyunnun, m'an yɔ ɛtɛ m'an tia wɔ́. Yí ti, mın nzɛ nvata man kɛ ɛ fá mín ɛ káci wɔ́ wa kʊ́n.’

22 “M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, sıɛ'n kɔ han kɔ hele yí ngʊa'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ hán bɛ́ nwʊn bɛ fá taladıɛ kanlanman kpa'n bɛ bála maan bɛ wúla yí. Bɛ wúla yí sa ngaa, bɛ wówula yí ja mgbabʊa.

23 Ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n, bɛ fá bɛ bála, bɛ hún yí maan yɛ tón ndutue alıɛ.

24 Ɔ sanlın kɛ mín wa ɛhı mɔ ɛmɔ anyın tua yí ɛwa'n, ɔ a wu ɛsɛ ɔ'a tinnge, ɔ minlinlin yê m'an nwun yí ɔ.’ Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ bɔ ndutue elie nın abʊ.

25 “Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın baa kpain nın a hɔ ebolo. Ɔ walı dede m'ɔ ka kaan ju awulo nın anwʊn ɛbɛlɛ'n, ɔ 'tie a, anın bɛ lɛ tʊ ejue bɛ si abile.

26 Ɔ kɔ fɛlɛ ngʊa'n-mɔ anun kʊn ɔ bisa yí like mɔ yí ti yê bɛ lɛ tʊ ejue bɛ si abile'n.

27 Akʊa'n nwan: ‘Wɔ́ nıanman bian nın a sa a a. Kɛmɔ wɔ́ sı a nwun kɛ ɔ tı akpɔlɛ mɔ ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí a ndʊ man yí'n, ɔ a man b'a hun ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n.’

28 “Mɔ baa kpain'n tılı yí sʊa'n ɔ kɔ fɛ ɛya. Yí nwan ɔ nwʊlʊ man awulo. Yí sı kɔ fite kɔ a, ɔ kɔ kpata yí kɛ ɔ wólʊ awulo.

29 Baa kpain'n nwan: ‘Baba, m'an sʊ wɔ́ dede afʊɛ kɔ yɔ nyɛ, n nvʊnndʊnlʊn man wɔ́ lé. Kʊsʊ, esile bɔbɔ mgban mɔ mın 'fa mın tʊn mín nʊn mín manngʊn'n-mɔ yɛ di'n, ɛ manlın man mín bie lé.

30 Nan kɛmɔ wɔ́ wa nın a sa a a'n, yí mɔ ɔ nʊn tutu'n-mɔ b'a li wɔ́ esika'n, yí lılı yê ɛ kun ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n man yí ɔ!’

31 “Yí sı nwan: ‘Mín wa, wɔ́ dıɛ ɛ nʊn mín yê yɛ tı ɛwa cıan daa ɔ. Ninnge kʊalaa mɔ n ne yí'n tı wɔ́ kʊsʊ wɔ́ dıɛ.

32 Nan kʊsʊ, ɔ fata kɛ yɛ di ndutue. Ɔ sanlın kɛ wɔ́ nianman'n mɔ ɛ nwun yí ɛbɛlɛ'n, ɔ'a wu ɛsɛ ɔ'a tinnge, ɔ minlinlin yê m'an nwun yí ɔ!’ ”

16

Awofʊɛ ngɛlɛfʊɛ nın anwʊn anyınndala'n

1 Ɛhı, Zozi kɔ bu anyınndala kʊn kɔ hele yí menian'n-mɔ. Yí nwan: “Anın esikafʊɛ bian kʊn le yí sʊanlan kʊn mɔ yí ninnge'n kʊalaa wɔ yí sa nun ɔ. Cıan kʊn, menian kɔ a kɔ han kɔ hele esikafʊɛ'n kɛ yí sʊanlan'n lɛ fın yí ninnge'n gua gua sʊ.

2 Esikafʊɛ'n kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ yí sʊanlan'n. Ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: ‘Ɛjɔlɛ mɔ mın tıtı yí wɔ́ nwʊn'n nyɔ man mín fɛ. Yí ti, bu wɔ́

junman nɪn anwʋn mgbʋnndan kele mín. Afɪ mɪn mma nva man mín junman'n mɪn nwula man wɔ́ sa nun kɔ́n.'

3 “Sʋanlan'n kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Anɪn mɪn 'yɔ mín nwʋn sɛ? Afɪ mín mɪn'n lɛ yɪ mín junman nun. N ne man anwʋnsɛlɛ nán m'an li ebolo junman. Sɛ mɪn 'nanndɪ nun mɪn sɛsɛlɛ nán m'an li alɪɛ a, ɔ tɪ mín anyunnunguasɪɛ.

4 Kɪkaala dɪɛ, m'an nwun kɛ mɪn 'kpɪn mɪn yɔ yí'n! Yí dɪɛ, sɛ bɛ yɪ mín junman nun an, anɪn menian'n-mɔ sʋsɔ mín nun!’

5 “Ɛhɪ a, ɔ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ nun kʋn biala m'ɔ tua yí mɪn kalɛ'n yí nwʋn. Ɔ kɔ bisa alimʋa dɪɛ'n kɛ: ‘Kalɛ nyɛ yê ɛ tua mín mɪn ɔ?’

6 “Yí nwan: ‘Mɪn tua wɔ́ mɪn *olivʋ ngo balugo abulaa.’

“Sʋanlan'n kɔ han kɔ hele alimʋa dɪɛ'n kɛ: ‘Ɛ 'nwun wɔ́ kalɛ kalata'n. Ndɛ-ndɛ, tanlan asɪ kɛlɛ balugo bulu kalɛ.’

7 “Ɔ fɛlɛlɪ kʋn biekun, ɔ kɔ bisa yí kɛ: ‘Wɔ́ kʋsʋ, kalɛ nyɛ yê ɛ tua mín mɪn ɔ?’

“Kʋn sɔ'n nwan: ‘Mɪn tua wɔ́ mɪn *bele sakɪ ɛya nnun.’

“Sʋanlan'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: ‘Ɛ 'nwun wɔ́ kalɛ kalata'n. Kɛlɛ bele sakɪ ɛya nnan kalɛ gua sʋ.’

8 “Mɪnlɪan'n kɔ yɪ yí sʋanlan awofʋɛ nɪn ayɛ kɛ ɔ nwunlin ɛbɛlɛ amanmuo nɪn anwʋn ngɛlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mân awosin ɛhɪ anun menian'n-mɔ sɪ bɛ́ nwʋn yɔ ɔ tala jawe nɪn anun menian'n-mɔ.

9 Mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ fá mân ɛhɪ anun anwʋndɪɛ'n mɔ ɛmɔ le yí'n bɛ tíla amanngʋan. Yí dɪɛ, cɪan mɔ ɛmɔ asa nun kɔ yue'n, anɪn bɛ sɔ ɛmɔ nun nyanmɪansʋ ɛlɔ.

10 “Sʋanlan mɔ bɛ fa ninnge nganngan bɛ wula yí sa nun an, ɔ man bɛ nwun yí ti anun'n, mgbili'n-mɔ anun, ɔ 'man bɛ nwun yí ti anun. Sʋanlan kʋsʋ mɔ bɛ nnwun man yí ti anun ninnge nganngan'n-mɔ anun'n, mgbili'n-mɔ anun bɛ nnwun man yí ti anun.

11 Eyuadɪ ɛhɪ anun anwʋndɪɛ'n-mɔ anwʋn, sɛ b'a nnwun man ɛmɔ ati anun an, nwan sʋanlan dɪɛ yê ɔ 'fa anwʋndɪɛ kpa'n wula ɛmɔ asa nun ɔ?

12 Sʋanlan fa like wula ɛmɔ asa nun nán ɔ'a nnwun man ɛmɔ ati anun an, nán Nyanmɪan yê ɔ 'fa ɛmɔ muonun dɪɛ'n wula ɛmɔ asa nun ɔ.

13 “Kanga fíí ngʋala nzʋ man mɪnlɪan nnyuan. Ɔ 'kpɔ kʋn nán ɔ kulo kʋn. Yí nyɪn 'sɔ kʋn, ɔ tu yí nyɪn sa kʋn. Ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ kan Nyanmɪan nʋn esika bɛ bɔ nun bɛ sʋ bɛ́ ɔ.”

Zozi 'ba han Falisifʋɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 11.12-13; 5.31-32, Maakɪ 10.11-12)

14 Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ tie ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mɔ Zozi hanlɪn'n. Nan kɛmɔ bɛ kulo esika nɪn ati, bɛ kɔ gʋlʋ yí nwʋn.

15 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ dɪɛ menian'n-mɔ anyunnun an, ɛmɔ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tɪ meninkpa. Nan Nyanmɪan sɪ

ɛmɔ ahʋnlɪn nɪn anun ɛjɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ menian'n-mɔ bu yí kɛ ɔ tɪ kpa'n, Nyanmɪan anyunnun an, like sɔ'n tɪ nvuin.
16 “Menian'n-mɔ lili *Moyizɪ mala'n ɔ nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ɛjɔlɛ nɪn asʋ dede ɔ juli Zʋan Batisi mɛlɛ sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ m'ɔ kɔ'n, b'a bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ. Yí ti, sʋanlan kʋn biala lɛ kpɪlɪ wʋlʋ Nyanmɪan belemgbin mân nɪn anun ɛlɔ.
17 Anwunno nʋn asɪ'n kʋala kɛ bɛ kpɛ nun bɛ sɪn ndɛ-ndɛ tala mala nɪn anun ɛjɔlɛ kpɔlɛ sin kaan sʋa.
18 “Belenzua biala m'ɔ kɔ yila yí yɪ ɔ kɔ ja fʋfɔlɛ'n, belenzua sɔ'n, anɪn ɔ'a tʋn aja. Sʋanlan biala kʋsʋ m'ɔ kɔ ja balasua mɔ yí hun a yila yí'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ'a tʋn ajaa.

Esikafʋɛ'n nʋn Lazaa

19 “Ɛhɪ, anɪn esikafʋɛ bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Taladɪɛ kɛ mmelemgbin'n-mɔ dɪɛ'n yê anɪn ɔ wula ɔ. Ɔ le yí kʋalaa m'ɔ kulo ɛsɛ cɪan daa ɔ di mân.
20 Anɪn ehianfʋɛ kʋsʋ kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Lazaa. (Dunman Lazaa'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ sʋanlan mɔ Nyanmɪan bʋka yí.) Yí nwʋn'n tɪ nganlan nganlan ngʋnmɪn. Ɔ la esikafʋɛ nɪn awulo nɪn anʋan nɪn anyunnun ɛbɛlɛ.
21 Ɔ kulo kɛ ahan esikafʋɛ nɪn alɪɛ nɪn abʋ mgbʋkpʋlʋka'n m'ɔ gua tɔbɪlɪ nɪn abʋ asɪ'n, ɔ nyan yí di. Kɛmɔ ɔ la ɛbɛlɛ'n, njʋa'n-mɔ ba bɛ tafɪ tafɪ yí nganlan'n-mɔ anun.
22 “Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede ehianfʋɛ'n kɔ wu. Ɔ wuli a, nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn yí kɔ hɔ Abalahamʋn anwʋn ɛlɔ nyanmɪansʋ. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede esikafʋɛ'n kʋsʋ kɔ wu bɛ kɔ sie yí.
23 Ɔ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun, anɪn ɔ tɪ nyinlinlin kpili kpa man yí. Ɔ 'tʋ yí nyɪn anwunno a, ɔ kɔ nwun Abalahamʋn mʋa ɛlɔ, Lazaa tɪ yí nwʋn ɛbɛlɛ.
24 Esikafʋɛ'n kɔ tɪan, yí nwan: ‘Mín sɪ Abalahamʋn, nwun mín nwʋn anwunnvoe. Sʋan Lazaa maan ɔ bɔ́ yí sa bɛtɪa kʋn nzue nɪn anun ɔ fá kpín mín tofeleman nɪn asʋ. Ɔ sanlɪn kɛ sîn'n lɛ kele mín yalɛ kpili sʋnman.’
25 “M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Abalahamʋn kɔ bua yí kɛ: ‘Mín wa, kacɪ kɛ wɔ́ anwʋndɪɛ dɪɛ'n, ɛ nyanlɪn yí mɛlɛ mɔ anɪn ɛ wɔ asɪɛ nɪn asʋ'n. Lazaa kʋsʋ a, ɛfɛ yê ɔ tɔlɪ yí sʋ ɔ. Kɪkaala dɪɛ, yí lʋa a cɪcɪ ɛwa. Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, ɛ lɛ nwun yalɛ.
26 M'ɔ wɔ nun biekun'n y'ɔ le kɛ bɔnza kpili kʋn la yɛ́ nʋn ɛmɔ afian. Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛwa mɔ bɛ kulo kɛ bɛ kɔ ɛlɔ'n, anaan bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛmɔ ɛlɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ ba yɛ́ ɛwa'n, bɛ ngʋala man yí sɔ yɔ.’
27 “Esikafʋɛ'n nwan: ‘Mín sɪ Abalahamʋn, mɪn 'sɛlɛ wɔ́ kpa, sʋan Lazaa mín sɪ awulo ɛlɔ, ɔ sanlɪn kɛ mín nianman nnun wɔ ɛbɛlɛ.

28 Yí dıɛ ɔ ju ɛlɔ a, anın ɔ kan kele bɛ́ kɛ mıın nwun yalɛ kpa,
nán bɛ́ kʊsʊ, b'a mma man ɛwa yalɛ nın anun bie.'
29 "Abalahamʊn kɔ bua yí kɛ: 'Moyizı mala'n wɔ bɛ́ sa nun,
bɛ nʊn mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ yê bɛ tı ɛlɔ ɔ. Man bɛ tíe bɛ́!'
30 "Esikafʊɛ'n nwan: 'Cɛcɛ, mín sı Abalahamʊn, sɛ sʊanlan
kʊn fi ewue mma afian ɛwa ɔ kɔ ɛlɔ a, bɛ 'nun bɛ́ nwʊn bɛ yaci
bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ'n-mɔ.'
31 "Ɛhı a, Abalahamʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Sɛ bɛ ngulo man
kɛ bɛ di Moyizı mala nın asʊ bɛ tie mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ a, man
sʊanlan fi ewue mma afian bɔbɔ ɔ hó tʊ́ bɛ́, bɛ ngɔ le bɛ ngɔ li
man.' "

17

Bɛ́ mɔ bɛ man ɛhınlın-mɔ tɔ ɛtɛ nın anun'n
(Matie 18.6-7, Maakı 9.42)

1 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɔ mgba man
yí nwʊn, ngaa wɔ ɛbɛlɛ mɔ ɔ 'man menian'n-mɔ tɔ ɛtɛ nın anun
ɔ. Nan munnzue hán sʊanlan m'ɔ kɔ man yí manngʊn kɔ tɔ ɛtɛ
nın anun'n.
2 Ɔ tı kpa man yí kɛ bɛ tʊ́ yí kɔmın ɛbʊɛ kpili kʊn bɛ jú yí
bɛ tʊ́ asue jenvie nın anun. Ɔ le sʊ nvasʊɛ tala kɛ ɔ kɔ man
mmatʊnman ɛhı-mɔ anun kʊn kɔ tɔ ɛtɛ nın anun'n.
3 Yí ti, ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye kpa o!

Ɛtɛ face'n
(Matie 18.21-22)

"Sɛ wó nianman yɔ wó ɛtɛ a, kan yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ
kele yí. Sɛ ɔ kaci yí abalabɔ nın an, yaci yí ɛtɛ'n ce yí.
4 Sɛ ɔ yɔ wó ɛtɛ kpê nsʊ alıhıan kʊn anun an, yí kʊalaa m'ɔ kɔ
yɔ'n, sɛ ɔ ba tʊ wó ɔ kan kɛ: 'Mın 'kaci mín abalabɔ'n,' sɛ ɔ yɔ yí
sɔ a, yaci yí ɛtɛ'n ce yí."

Dedi'n
(Matie 17.20)

5 Mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ han kɔ hele yɛ́ Mın kɛ: "Gua yɛ́ dedi nın
asʊ."
6 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, yɛ́ Mın nwan: "Sɛ ɛmɔ le dedi mɔ yí kpili'n
nʊn muntadı baa sɛ a, ɛmɔ kʊala se baka ɛhı kɛ: 'Tu wó bʊ kɔ
jinlan jenvie nın anun ɛlɔ.' Baka sɔ'n 'tu yí bʊ ɔ kɔ jinlan jenvie
nın anun ɛlɔ."

Like m'ɔ sɛ kɛ akʊa'n yɔ'n

7 Zozi nwan: "Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʊn le yí akʊa kʊn. Yí
akʊa sɔ'n di yí ebo nın asʊ junman anaan ɔ nıan yí ayɛmʊa'n-
mɔ asʊ. Sɛ ɔ nwun kɛ yí akʊa'n fi ebolo a a, asʊ ɔ 'kan kele yí kɛ:
'Kan wó nwʊn, tanlan ası di like'?
8 Ɔ ngan man sɔ. Nan ɔ 'kan kele yí akʊa'n kɛ: 'Sesie mín
like'n, kɔ kaci wó nwʊn bala yı mín alıɛ dıɛ'n man mín maan
n ní n nún nzue. Sɛ mın yue a, ɛ kɔ li wó dıɛ ɛ kɔ nʊn nzue.'

9 Junman'n mɔ ɔ'a man yí akʋa nɪn a li'n, asɪ nâ nnʋn man
nun.
10 Kɛ ɔ tɪ yí man ɛmɔ kʋsʋ nɪn ala'n. Sɛ ɛmɔ yue junman'n
kʋalaa mɔ b'a hele ɛmɔ'n di a, ɛmɔ hán kɛ: 'Yɛ tɪ ngʋa mgban,
like m'ɔ sɛ kɛ yɛ yɔ'n yê y'a yɔ ɔ.' "

Zozi nʋn kokobefʋɛ bulu'n

11 Mɔ Zozi 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, ɔ sɪnlɪn Samali nʋn Galile ɛyɛ
nɪn asʋ.
12 Anɪn ɔ ka kaan ju kulo kʋn asʋ, kokobefʋɛ bulu kɔ hɔ kɔ
kpa yí atɪn. Bɛ jinlanlɪn mʋa,
13 anɪn bɛ lɛ tɪan bɛ kan kɛ: "Kpain Zozi, nwun yɛ́ nwʋn
anwunnvoe!"
14 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ hó bɛ
fá bɛ́ nwʋn bɛ héle tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ." Mɛlɛ mɔ bɛ falɪ atɪn'n mɔ bɛ
'kɔ'n, bɛ́ nwʋn kɔ sa.
15 Mɔ kokobefʋɛ bulu nɪn anun kʋn nwunlin kɛ yí nwʋn a
sa'n, ɔ kɔ sa yí nzin. Ɔ 'ba a, anɪn ɔ lɛ tɪan ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
16 Ɔ kɔ tutu kɔ tɔ Zozi aja nun, ɔ kɔ butu yí nyɪn asɪ, ɔ kɔ yɔ yí
mo. Kanngʋ anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ Samali sʋanlan.
17 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Bɛ́ kokobefʋɛ bulu'n, asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́
nwʋn a nza man ɔ? Nan kokobefʋɛ ngʋanlan ɛhɪnlɪn, bɛ halɪ
bɛ́ dɪɛ nin?
18 Bɛ́ nun bie fíí a nza a mma nyɪ man Nyanmɪan ayɛ kɛ ɛyɛfʋɛ
ɛhɪ ala?"
19 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, Zozi kɔ han kɔ hele kokobefʋɛ'n kɛ: "Jasʋ
kɔ, wó dedi nɪn a le wó ngʋan."

Nyanmɪan belemgbin elie'n

20 Ɛlɛhʋn kʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ kɛ bisa Zozi kɛ: "Cɪan benin yê
Nyanmɪan 'di yí belemgbin nɪn ɔ?"
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Nyanmɪan belemgbin elie'n tɪ man like
mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyɪnsʋ ɔ.
21 Bɛ ngan man kɛ: 'Ɛ 'nwun yí' anaan 'Yí ahɪ'. Afɪ ɛmɔ nwún
yí kɛ Nyanmɪan lɛ di yí belemgbin nɪn ɛmɔ afian ɛwa."
22 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Mɛlɛ'n
'ba ju mɔ cɪan kʋn ɛmɔ alʋa 'ba lɔ *Mân Baa'n, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ
nwun man yí.
23 Menian'n-mɔ 'ba han kele ɛmɔ kɛ: 'Bɛ nían, ɔ wɔ ɛwa o!'
anaan 'Bɛ nían, ɔ wɔ ɛlɔ o!' Bɛ kan sɔ a, nán bɛ tu bɛ́ bʋ bɛ
nwanndi bɛ kɔ lɪka fíí.
24 Kɛmɔ nyanmɪan'n kpɛ mɪaɪn, ɔ fite ebue kʋn ɔ ta kɔ ebue
kʋn'n, kɛ Mân Baa'n kʋsʋ ɛwalɛ cɪan'n 'ba yɔ yí nɪn anɪn.
25 Nan kʋsʋ ɔ di kɛ ɔ nwun yalɛ kpa, ɛsɛ ɔ di kɛ ajulisʋ
menian'n-mɔ yɪ yí tʋ kʋalaaka.
26 "Ɛjɔlɛ m'ɔ walɪ Nowe mɛlɛ sʋ'n, ɛjɔlɛ sɔ'n kʋnmgba yê ɔ 'ba
a Mân Baa nɪn ɛwalɛ cɪan nɪn ɔ.

27 Dede m'ɔ juli cıan mɔ Nowe 'fʋ meli nın anun, mɔ asuyie
kpili'n 'bu ası ɔ kun menian'n-mɔ kʋalaatin'n, anın Nowe mɛlɛ
sʋ menian'n-mɔ lɛ didi, bɛ lɛ nʋn nzan, bɛ lɛ jija bɛ́ nwʋn, ɛsɛ
anın bɛ lɛ fa bɛ́ mma'n-mɔ ajaa.
28 “Mân Baa nın ɛwalɛ cıan'n 'ba yɔ kɛ Lɔtʋ mɛlɛ sʋ. Lɔtʋ
mɛlɛ sʋ, anın menian'n-mɔ lɛ didi, bɛ lɛ nʋn nzan, bɛ lɛ tunndo
ninnge, bɛ lɛ tɔnın ninnge, bɛ lɛ dodua ninnge ɛsɛ anın bɛ lɛ sisi
sua.
29 Nan cıan mɔ Lɔtʋ fi *Sodɔmʋn jasʋlı'n, Nyanmıan manlın
sîn esue ɔ nʋn like kʋn, ɔ ban nvan kɛ tui ndunmunlan, bɛ tɔlı
gualı bɛ hunlin menian sɔ'n-mɔ kʋalaatin.
30 “Cıan mɔ Mân Baa'n 'ba yı yí nwʋn kele'n, kɛ ɛjɔlɛ'n 'ba yɔ
yí nın anın.
31 Cıan sɔ'n, sʋanlan m'ɔ kɔ fʋ kɔ tanlan yí sua nın ati sʋ'n, n'ɔ
ju ɔ wʋlʋ sua nın anun ɔ fa yí ninnge'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n. Sʋanlan
kʋsʋ m'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa yí nzin ɔ ba kulo.
32 Ɛmɔ ati kácı Lɔtʋ ayı'n!
33 Sʋanlan m'ɔ tı ahyʋan ɔ kulo yí kunnun'n, ɔ nnyan man
ngʋan. Nan sʋanlan mɔ eyuadı ɛtɛ ɛhı anun ɔ kulo ɛhınlın-mɔ ɔ
bʋka bɛ́'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man
ayuelıɛ'n.
34 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ cıan sɔ'n kɔngɔɛ, sɛ menian
nnyuan la ɛbɛɛ kʋn asʋ a, bɛ nʋn kʋn kɔ, kʋn ka ɛbɛlɛ.
35 Mmalasua nnyuan mɔ bɛ lɛ futu *bele bɛ yı yí fali'n, bɛ nʋn
kʋn kɔ, kʋn ka ɛbɛlɛ.” [
36 Mmelenzua nnyuan mɔ bɛ kɔ hɔ ebolo'n, bɛ nʋn kʋn kɔ, bɛ
yaci kʋn.]
37 Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́ Mın, anın nin lıka dıɛ
yê ɛjɔlɛ sɔ'n 'ba te ɔ?”
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Lıka mɔ fuin'n la'n, ɛbɛlɛ yê ɛkpɔtɛ'n-mɔ
yia ɔ.”

18

Kunlannvʋɛ balasua'n nʋn sʋanlan'n

m'ɔ di ɛjɔlɛ nın anwʋn anyınndala'n

1 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bu anyınndala ɛhı ɔ kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ yɔ́
asɔnın tɛmʋn biala, nán bɛ man bɛ́ nwʋn bubu bɛ́.
2 Yí nwan: “Anın sʋanlan kʋn wɔ kulo kʋn asʋ ɔ di ɛjɔlɛ.
Sʋanlan sɔ'n, ɔ nzulo man Nyanmıan ɛsɛ yí nyın nzɔ man
sʋanlan fíí.
3 Anın kunlannvʋɛ balasua kʋn kʋsʋ wɔ kulo sɔ nın asʋ bie.
Kunlannvʋɛ sɔ'n ba tʋ sʋanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n cıan daa a, yí
nwan: ‘Di mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ la mın nʋn mín kpɔfʋɛ nın afian'n
man mín.’
4 “Kunlannvʋɛ'n ba ɔ kan an, sʋanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n ndɛ
man yí sʋ dede ɔ'a hyɛ kpa. Cıan kʋn, ɔ kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Ɔ tı

ananhɔlɛ kɛ mɪn nzulo man Nyanmɪan ɛsɛ mín nyɪn nzɔ man
sʋanlan fíí.
5 Nan kʋsʋ, kɛmɔ kunlannvʋɛ balasua ɛhɪ man mɪn nnyan
mɪn nwʋn'n, mɪn 'di yí ɛjɔlɛ'n mɪn man yí. Sɛ m'an nyɔ man yí
sɔ a, ɔ 'tan mín nyɪnsʋ.' "
6 Mɔ yɛ́ Mɪn buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ:
"Ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ mɔ sʋanlan ɛtɛfʋɛ ɛhɪ m'ɔ di ɛjɔlɛ'n lɛ kan'n!
7 Sɛ ɛtɛfʋɛ ɛhɪ m'ɔ di ɛjɔlɛ'n kʋala kɛ ɔ di sʋanlan ɛjɔlɛ maan
yí kunnun jɔ a, asʋ Nyanmɪan lɪlɪ yɛ̂ yí mma'n-mɔ sun fɛlɛ yí
kɔngɔɛ nʋn eyue a, ɔ nni man bɛ́ ɛjɔlɛ mman man bɛ́ ɔ? Asʋ ɔ 'cɛ
nán ɔ'a bʋka bɛ́ ɔ?
8 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan 'di bɛ́
ɛjɔlɛ'n man bɛ́ ndɛ-ndɛ. Nan *Mân Baa nɪn ɛwalɛ nun, asʋ ɔ 'ba
tʋ menian'n-mɔ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa kɛ bɛ de Nyanmɪan bɛ di ɔ?"

Falisifʋɛ'n nʋn sʋanlan'n

m'ɔ dide ajule nɪn anwʋn anyɪnndala'n

9 Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ man bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn
sɛsɛfʋɛ Nyanmɪan anyunnun, mɔ bɛ mmu man bɛ́ manngʋn-
mɔ like'n.
10 Yí nwan: "Menian nnyuan kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ Nyanmɪan
awulo ɛlɔ. Nunhan kʋn tɪ *Falisifʋɛ, kʋn'n dide ajule.
11 Falisifʋɛ nɪn a tɪ yí nwʋn ɔ'a jinlan bɛ́ nyunnun yɛ̂ ɔ lɛ sɛlɛ
ɔ. Yí nwan: 'Nyanmɪan, mɪn 'da wɔ́ asɪ, afɪ n dɪ man kɛ menian
bʋ nga'n-mɔ. Bɛ́ dɪɛ, bɛ tɪ awofʋɛ, ɛtɛfʋɛ ɛsɛ bɛ tʋn ajaa. Mɪn 'da
wɔ́ asɪ, afɪ n dɪ man kɛ sʋanlan ɛhɪ m'ɔ dide ajule'n.
12 Mɔlɛ kʋn anun, mɪn bua mɪn da kpɛ̂ nnyuan. Like mɔ n gɔ
nyan yí'n, mɪn bu nun bulu mɪn tu kʋn mɪn man wɔ́.'
13 "Sʋanlan'n m'ɔ dide ajule'n jin bɛ́ nzin mʋa, ɔ ngulo man
kɛ ɔ tʋ yí nyɪn anwunno bɔbɔ, ɔ kɔ fa yí sa kɔ bɔ yí hue sʋ, yí
nwan: 'Nyanmɪan, nwun mín nwʋn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ
n dɪ ɛtɛfʋɛ.' "
14 Zozi nwan: "Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ mɔ sʋanlan'n
m'ɔ dide ajule'n 'kɔ yí awulo'n, anɪn ɔ nʋn Nyanmɪan, bɛ́ afian
a sɛ. Nan Falisifʋɛ'n, ɔ nʋn Nyanmɪan, bɛ́ afian a nzɛ man. Ɔ
sanlɪn kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ kuku yí nwʋn sʋ'n, bɛ 'kan yí asɪ.
Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ han yí nwʋn asɪ'n, bɛ 'kuku yí sʋ."

Zozi 'ba yeyila mmatʋnman nganngan'n-mɔ asʋ
(Matie 19.13-15, Maakɪ 10.13-16)

15 Menian mmie-mɔ kɔ fa mmatʋnman nganngan-mɔ bɛ kɔ
bɛlɛ Zozi kɛ ɔ fá yí sa ɔ fúa bɛ́ nwʋn ɔ yɛ́yila bɛ́ sʋ. Mɔ yí
mmɔfʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ totua menian sɔ'n-mɔ atɪn.
16 Zozi kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ mmatʋnman'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ
yáci mmatʋnman'n-mɔ maan bɛ bála mín nwʋn! Nán bɛ totua
bɛ́ atɪn. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ tɪ bɛ́ mɔ bɛ
tɪ kɛ bɛ́'n dɪɛ.

17 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʊanlan mɔ ɔ'a
nyɔ man yí nwʊn batʊnman ɔ'a man Nyanmɪan a nni man
yí sʊ belemgbin'n, sʊanlan sɔ'n ngɔ hʊala man Nyanmɪan
Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ kɔ lé."

Esikafʊɛ'n nʊn ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n
(Matie 19.16-30, Maakɪ 10.17-31)

18 Zufʊ kpain'n kʊn kɔ bisa Zozi kɛ: "Mɪnlɪan kpa, nzu like dɪɛ
y'ɔ di kɛ mɪn yɔ nán m'an nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n?"
19 Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛ fɛlɛ mín mɪnlɪan kpa ɔ?
Sʊanlan fíí tɪ man kpa, sannan Nyanmɪan angʊnmɪn cein.
20 Ɛ sɪ mala bulu'n: *N'ɛ tʊn ajaa, n'ɛ kun sʊanlan, n'ɛ wua, n'ɛ*
di ato adanzɪɛ, man wɔ́ nyɪn sɔ́ wɔ́ sɪ nʊn wɔ́ nin."
21 Bian'n nwan: "M mantanlɪn mala sɔ'n-mɔ asʊ elie mín
mmatʊnman nun angʊnmɪn."
22 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɔ ka wɔ́
like kʊn biekun. Tɔnɪn wɔ́ nwʊn ninnge'n kʊalaatin nán ce yí
esika'n man ehianfʊɛ'n-mɔ."
23 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ mɔ bian'n tɪlɪ'n, yí nwʊn kɔ bubu yí. Ɔ
sanlɪn kɛ ɔ tɪ esikafʊɛ kpili kpa.
24 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bian nɪn anwʊn a bubu yí'n, yí nwan:
"Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ ɛwʊlʊɛ'n yɔ sɪ man
esikafʊɛ'n-mɔ o!
25 Ɔ yɔ sɪ man naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí sʊamo'n kɛ ɔ wólʊ
dɔlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ yɔ sɪ kpa man esikafʊɛ kʊn kɛ ɔ wólʊ
Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun."
26 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ lɛ tie Zozi ɛjɔlɛ sɔ'n nwan: "Nan sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ
sʊa a, anɪn nwan yê ɔ kʊala ɔ nyan yí ti ɔ?"
27 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Like mɔ kulo menian'n-mɔ ngʊala man
yí yɔ'n, like sɔ'n nza man Nyanmɪan yɔ."
28 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ nwan: "Nɪan, y'a yaci yɛ́ nwʊn ninnge'n kʊalaa
y'a gua y'a si wɔ́ sʊ."
29 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele
ɛmɔ kɛ sɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n dunman nun, sʊanlan
kʊn yaci yí awulo, yí yɪ, yí nianman-mɔ, yí sɪ nʊn nʊn yí nin nʊn
mma-mɔ a,
30 ɔ 'nyan yí nwʊn sʊ dɔʊn kpa mɛlɛ ɛhɪ anun. Ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ
lɛ ba nɪn anun, ɔ 'nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n."

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʊn yí etinnge nɪn asʊ biekun
(Matie 20.17-19, Maakɪ 10.32-34)

31 Zozi nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n kɔ tɪ bɛ́ nwʊn. Ɔ kɔ
han hɔ hele bɛ́ kɛ: "Yaa, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʊn o! Ɛjɔlɛ'n kʊalaa
mɔ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlɪn m'ɔ tʊ de Mân Baa'n, ɛbɛlɛ yê ɔ
'kpɪn sʊ ɔ.

32 Bɛ 'ba yı *Mân Baa'n bɛ man bɛ́ mɔ bɛ nzʋ man
Nyanmıan'n. Bɛ́ kʋsʋ bɛ 'ba gʋlʋ yí nwʋn, bɛ 'kpɛ yí nzʋba ɛsɛ
bɛ 'tʋtʋ yí nwʋn ngɛsɛlɛ.
33 Bɛ 'fin yí mgbele ɛsɛ bɛ 'kun yí. Nan bɛ kun yí a, yí cıan
nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge."
34 Ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın'n, yí menian'n-mɔ ngɔ tı man yí bʋ
fíí sʋa. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın'n tı nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ bɛ́
nyınsʋ. Ɔ man b'a ndı man yí bʋ.

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʋɛ kʋn nwun ası
(Matie 20.29-34, Maakı 10.46-52)

35 Anın Zozi ka kaan ju Zoliko. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın
anyınsinlinwafʋɛ kʋn tı atın nın anʋan ɛbɛlɛ yê ɔ sɛsɛlɛ ɔ.
36 M'ɔ tılı kɛ meninsʋnman lɛ sîn'n, ɔ kɔ bisa nun ɛjɔlɛ.
37 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n y'ɔ lɛ sın
ɛbɛlɛ ɔ.
38 M'ɔ tılı kɛ bɛ́ nwan Zozi y'ɔ lɛ sın ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ tıan. Yí nwan:
"Belemgbin *Davidi Awa Zozi, nwun mín nwʋn anwunnvoe!"
39 Bɛ́ mɔ bɛ li bɛ́ nyunnun'n kɔ totua yí kɛ ɔ múan yí nʋan.
Mɔ bɛ 'totua yí'n, bɛlɛ mɔ anın ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ. Yí nwan:
"Belemgbin Davidi Awa, nwun mín nwʋn anwunnvoe!"
40 Zozi kɔ jinlan ɔ kɔ man atın kɛ bɛ fá yí bɛ bɛ́lɛ yí. Mɔ
anyınsinlinwafʋɛ'n juli ɛbɛlɛ'n, Zozi kɔ bisa yí kɛ:
41 "Nzu yê ɛ kulo kɛ n yɔ́ m mán wɔ́ ɔ?"
Anyınsinlinwafʋɛ'n nwan: "Yɛmınlın, yɔ maan n nwún ası
kɛ yí daba'n."
42 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Nwun ası! Wɔ́
dedi nın a man wɔ́ nwʋn a sa."
43 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ nwun ası. Ɔ kɔ yı Nyanmıan ayɛ ɔ kɔ si Zozi
sʋ. Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ.

19

Zozi nʋn Zase

1 Zozi juli Zoliko kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, ɔ lɛ kpɛ nun.
2 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zase. Ɔ tı bɛ́ mɔ
bɛ dide ajule'n-mɔ kpain ɛsɛ ɔ tı esikafʋɛ.
3 Ɔ kulo kɛ ɔ nwun sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozi'n. Nan
kʋsʋ kɛmɔ ɔ tı sʋanlan tika'n, meninsʋnman'n dunman nun,
ɔ ngʋala nnwun man Zozi.
4 Ɛhı a, Zase kɔ bu bɛ́ nyunnun ɔ kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fʋ
baka kʋn asʋ. Baka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí sikomɔɔ. Yí dıɛ anın ɔ nwun
Zozi. Ɔ sanlın kɛ baka sɔ nın abʋ ɛbɛlɛ yê Zozi 'sın ɔ.
5 Mɔ Zozi juli baka nın abʋ'n, ɔ kɔ tʋ yí nyın anwunno ɔ kɔ
han kɔ hele Zase kɛ: "Zase, kan wɔ́ nwʋn ju ası. Ɔ sanlın kɛ ɛnɛ,
wɔ́ awulo ɛlɔ yê mın 'sike ɔ."
6 Zase kɔ han yí nwʋn ɔ kɔ ju ɔ le fɛ elie ɔ kɔ sɔ Zozi nun.

7 Bé kʋalaa mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n kɔ fɛ ɛya. Bé nwan:
"Sʋanlan ɛhɪ a hɔ a sike ɛtɛfʋɛ awulo!"
8 Zase kɔ jinlan yé Mɪn anyunnun, yí nwan: "Yɛmɪnlɪn, tie!
Mɪn 'bu mín nwʋn ninnge nɪn anun mɪn tu yí ebue mɪn man
ehianfʋɛ'n-mɔ. Sɛ n nili sʋanlan bie ndunlunmun an, mɪn 'bɔ
yí nwʋn fâ nnan mɪn man yí."
9 Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɛnɛ, awulo ɛhɪ anun menian'n-
mɔ a nyan ngʋan. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan ɛhɪ kʋsʋ tɪ Abalahamʋn
abʋsʋ sʋanlan.
10 Afɪ *Mân Baa'n walɪ kɛ ɔ 'ba kpʋnndɛ bé mɔ b'a minlin'n-
mɔ nán ɔ de bé ngʋan."

Esika kɔkɔlɛ mma nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 25.14-30)

11 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn biekun ɔ kɔ hele bé mɔ
anɪn bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n. Afɪ, kɛmɔ anɪn bɛ ka kaan bɛ ju
Zoluzalɛmʋn'n, menian'n-mɔ jʋnlɪn kɛ bɛ 'ka ɛbɛlɛ ala bɛ nwun
Nyanmɪan Belemgbin Mân'n.
12 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Dɪhyɪɛ kʋn fi yí mân dɪɛ anun kɔ hɔ mân
bie anun. Mân sɔ'n wɔ mʋa kpa. Ɔ 'kɔ maan bɛ sie yí belemgbin
nán ɔ sa ba.
13 Mɔ ɔ 'ba hɔ'n, ɔ kɔ fɛfɛlɛ yí ngʋa'n-mɔ anun bulu. Ɔ kɔ
wowula bé nun kʋn biala asa nun esika kɔkɔlɛ mma ngʋkʋn.
Yí nwan: 'Ɛmɔ fá lí junman dede maan m mála.'
14 "Dɪhyɪɛ sɔ'n mân nɪn anun menian'n-mɔ ngulo man yí
ɛjɔlɛ, bɛ kpɔ yí. Nan mɔ dɪhyɪɛ'n hɔlɪ'n, bɛ kɔ yɪ menian maan
bɛ kɔ si yí sʋ. Bɛ hɔlɪ juli ɛlɔ a, bé nwan: 'Yɛ ngulo man kɛ bian
ɛhɪ di yé sʋ belemgbin.'
15 "Bɛ kɔ sie dɪhyɪɛ sɔ'n belemgbin, ɔ kɔ sa kɔ a yí mân nɪn
anun. Ɔ kɔ man bɛ kɔ fɛfɛlɛ yí ngʋa'n-mɔ m'ɔ falɪ esika'n manlɪn
bé'n kɛ bɛ bála a bu mgbʋnndan bɛ héle yí.
16 "Alimʋa akʋa'n juli ɛbɛlɛ a, yí nwan: 'Yɛmɪnlɪn, m'an nyan
bulu m'an bʋka mɔ ɛ falɪ manlɪn mín nɪn asʋ.'
17 "Belemgbin'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Akʋa kpa, mo! Kɛmɔ
ninnge kaan ɛhɪ-mɔ anun m'an nwun wó ti anun'n, mɪn 'fa wó
mɪn sie kulo mgbili bulu asʋ kpain.'
18 "M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n kɔ a. Yí nwan: 'Yɛmɪnlɪn, m'an nyan
nnun m'an bʋka mɔ ɛ falɪ manlɪn mín nɪn asʋ.'
19 "Belemgbin kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Mɪn 'fa wó kʋsʋ mɪn sie
kulo mgbili nnun asʋ kpain.'
20 "Akʋa kʋn biekun walɪ a, yí nwan: 'Yɛmɪnlɪn, ɛ 'nwun wó
esika'n. N valɪ n vɪalɪ hanmɪntɪ duku nun.
21 Mɪn sulo wó, ɔ sanlɪn kɛ ɛ tɪ sʋanlan mɔ wó ɛjɔlɛ elie yɔ yalɛ.
Lɪka mɔ a nzie man like'n, ɛbɛlɛ like yê ɛ fa ɔ. Lɪka mɔ a nnu a
man like'n, ɛbɛlɛ like yê ɛ tɪ ɔ.'
22 "Mɔ akʋa nɪn anʋan tɔlɪ'n, belemgbin'n nwan: 'Akʋa ati
anun ɛtɛ, wó nʋan ɛjɔlɛ nɪn anwʋn yê mɪn 'nɪan mɪn tua wó kalɛ

ɔ. Ɛ sɪ kɛ n dɪ sʋanlan mɔ yí ɛjɔlɛ elie yɔ yalɛ, lɪka mɔ m'an nzie man like'n, ɛbɛlɛ like yê mɪn fa ɔ. Lɪka mɔ m'an nnu a man like'n, ɛbɛlɛ like yê mɪn tɪ ɔ.

23 Ɔ yɔ sɛ mɔ afɪ a ngɔ a nva man mín esika nɪn a ndʋ man bankɪ ɔ? Ahan kɛ n vi ɛlɔ m malɪ'n, mɪn kʋala kɛ mɪn de sʋ nvasʋɛ'n.'

24 "Mɔ belemgbin hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ: 'Ɛmɔ tʋ́a yí lé esika kɔkɔlɛ mma sɔ'n bɛ mán sʋanlan'n m'ɔ le bulu'n.'

25 "Bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ han kɔ hele belemgbin'n kɛ: 'Yɛmɪnlɪn, yí dɪɛ, ɔ'a li mʋa ɔ'a nyan bulu!'

26 "Belemgbin nwan: 'Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí dɔʋn. Nan sʋanlan m'ɔ le man bie fíí'n, kaan'n m'ɔ le'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de.

27 Bɛ́ mɔ bɛ kpɔ mín mɔ b'a ngulo man kɛ mɪn sie bɛ́'n, bɛ fá bɛ́ kʋsʋ bɛ fíte mín nyunnun ɛwa bɛ húⁿ bɛ́.' "

Zoluzalɛmʋn ɛhɔlɛ'n
(Matie 21.1-11, Maakɪ 11.1-11, Zʋan 12.12-19)

28 Mɔ Zozi buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ mɔ bɛ 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, ɔ li yí menian'n-mɔ anyunnun.

29 Mɔ bɛ hɔlɪ dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju Bɛtɪfaze nʋn Betanin kulo'n m'ɔ mantan bʋka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Olivʋ bʋka'n, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun nnyuan yí nyunnun.

30 Yí nwan: "Ɛmɔ hó kulo'n m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun ɛlɔ nɪn asʋ. Sɛ ɛmɔ ju ɛlɔ a, ɛmɔ 'ba nwun kɛ afunlunmun baa kʋn mɔ sʋanlan fíí fʋlɪ man sʋ lé mɪnnda ɛbɛlɛ. Ɛmɔ nyánnjɪ yí bɛ bɛ́lɛ mín ɛwa.

31 Sɛ sʋanlan bisa ɛmɔ kɛ: 'Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nyannjɪ yí ɔ?' Ɛmɔ hán kɛ: 'Yɛ́ Mɪn a hian yí nwʋn.' "

32 Bɛ́ mɔ Zozi sʋanlɪn bɛ́'n hɔlɪ nwunlin yí kʋalaa kɛ ɔ hanlɪn helelɪ bɛ́'n.

33 Mɛlɛ mɔ bɛ 'nyannjɪ afunlunmun baa'n, bɛ́ mɔ bɛ le yí'n kɔ bisa bɛ́ kɛ: 'Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nyannjɪ afunlunmun baa nɪn ɔ?'

34 Zozi menian nnyuan'n kɔ bua bɛ́ kɛ: 'Yɛ́ Mɪn a hian yí nwʋn.'

35 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fa afunlunmun baa'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Bɛ kɔ yɪyɪ bɛ́ taladɪɛ'n bɛ kɔ gua sʋ. Bɛ kɔ man Zozi kɔ fʋ kɔ tanlan sʋ.

36 Zozi 'kɔ a, anɪn menian'n-mɔ lɛ yɪyɪ bɛ́ taladɪɛ'n-mɔ bɛ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun.

37 Mɔ anɪn bɛ ka kaan bɛ ju Olivʋ bʋka atɪn'n m'ɔ tʋlʋ kɔ Zoluzalɛmʋn nɪn asʋ'n, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ si Zozi sʋ'n kɔ li fɛ bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ sulo. Bɛ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ ɔ fi asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ b'a nwun yí nɪn anwʋn.

38 Bɛ́ nwan: "Nyila hán belemgbin'n m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun'n! Alʋacɪcɪɛ wɔ anwunno, anunminnyanmʋn hán Nyanmɪan!"

39 Anɪn *Falisifʋɛ mmie-mɔ wɔ meninsʋnman nɪn anun. Bɛ
kɔ han bɛ kɔ hele Zozi kɛ: “Kpain, kan kele wɔ́ menian'n-mɔ kɛ
bɛ múan bɛ́ nʋan.”
40 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ bɛ muan
bɛ́ nʋan an, nyɔbʋɛ'n-mɔ 'bɔ sulo!”

Zozi 'ba sun gua Zoluzalɛmʋn anwʋn

41 Mɔ Zozi juli Zoluzalɛmʋn anwʋn ɛbɛlɛ mɔ yí nyɪn bɔlɪ
kulo'n, ɔ kɔ sun kɔ gua yí nwʋn.
42 Yí nwan: “Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛ tɪ ɛjɔlɛ abʋ a, ahan ɛnɛ wɔ́ kʋsʋ, ɛ 'nwun
alʋacɪcɪɛ atɪn'n! Nan kʋsʋ, ɛ ngʋala man kɛ ɛ nwun yí. Ɔ sanlɪn
kɛ ɔ tɪ like mɔ ɔ'a fɪa wɔ́ nyɪn.
43 Mɛlɛ'n lɛ ba, bɛ́ mɔ bɛ kpɔ wɔ́'n, bɛ 'cɪ wɔ́ nwʋn ɛnwanlan
kunngun kpa. Bɛ 'ta bɛ si bɛ yia wɔ́. Bɛ 'kele wɔ́ ahʋlʋwa wɔ́ bɛ̂
nʋn wɔ́ fama.
44 Bɛ 'bɔ wɔ́ bʋsʋ bɔkɔɔ, wɔ́, ɔ nʋn wɔ́ mma'n-mɔ. Bɛ 'bubu
kulo'n bɔkɔɔ bɛ gua yí asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ a nnwun man mɛlɛ'n mɔ
Nyanmɪan walɪ wɔ́ ti ele'n!”

Zozi 'ba wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun
(Matie 21.12-17, Maakɪ 11.15-19, Zʋan 2.13-22)

45 Zozi kɔ hɔ kɔ wʋlʋ Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ, ɔ kɔ fʋan bɛ́ mɔ
anɪn bɛ lɛ di nun gua'n.
46 Yí nwan: “Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele kɛ: *Mín sua'n tɪ asɔnɪn ɛyɔlɛ sua.*
Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ a fa a kaci *awofʋɛ sua.*”
47 Ɛhɪ anzin, cɪan daa, Zozi kekele like Nyanmɪan awulo nɪn
anun. *Tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn
mân nɪn asʋ mgbain'n-mɔ kulo kɛ bɛ kun yí.
48 Kʋsʋ bɛ nnwun man atɪn mɔ bɛ 'bu sʋ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bagua'n
yɔ anzʋɛ kpa ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi kan'n.

20

Zozi tunmin'n
(Matie 21.23-27, Maakɪ 11.27-33)

1 Ɛhɪ, anɪn Zozi lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge Nyanmɪan
awulo nɪn anun, ɛsɛ anɪn ɔ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kele bɛ́. Kʋnmgba
ala, tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn
Izalayɛ mgbain'n-mɔ kɔ a
2 kɔ bisa yí kɛ: “Kele yɛ́ tunmin ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ ɛ fa yɔ ninnge
ɛhɪ-mɔ'n, ɔ nʋn sʋanlan'n m'ɔ manlɪn wɔ́ yí nwʋn atɪn'n?”
3 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mín kʋsʋ mín, mɪn 'ba bisa ɛmɔ kosuan
kʋn. Ɛmɔ búa mín bie.
4 Nwan y'ɔ sʋanlɪn Zʋan kɛ ɔ bála ɔ sɔ́nɪn menian'n-mɔ'n,
Nyanmɪan anaan kulo menian ɔ?”
5 Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, akpʋlʋwa kɔ tɔ bɛ́ afian. Bɛ́
nwan: “Sɛ yɛ kan kɛ: ‘Nyanmɪan y'ɔ sʋanlɪn yí’ a, ɔ 'bisa yɛ́ kɛ:
‘Anɪn ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ a nne man Zʋan b'a nni man'n?’

6 Nan sɛ yɛ kan kɛ: ‘Kulo menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlın yí’ a,
bagua bɔndın'n 'tʋtʋ yé ɛbʋɛ bɛ kun yé. Ɔ sanlın kɛ, bé kʋalaa
bɛ de bɛ tʋ nun kɛ Zʋan tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ.”
7 Ɛhı a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: “Yɛ nzı man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın
Zʋan'n.”
8 Zozi kʋsʋ nwan: “Kɛmɔ ɛmɔ nzı man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın
Zʋan'n, mín kʋsʋ mın ngele man ɛmɔ tunmin ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ
mın fa mın yɔ ninnge ɛhı-mɔ'n.”

Divın ebo nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 21.33-46, Maakı 12.1-12)

9 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bu anyınndala ɛhıka ɔ kɔ hele bagua'n, yí
nwan: “Bian kʋn kɔ sʋn divın ebo. Ɔ kɔ fa kɔ wula menian asa
nun, ɔ kɔ tu atın ɔ kɔ hyɛ ɛlɔ.
10 Tɛmʋn mɔ divın nın ɛtıɛ'n juli'n, ɔ kɔ sʋan akʋa kʋn
kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ kɛ ɔ hó lé yí dıɛ'n bélɛ yí. Akʋa'n hɔlı juli
ɛlɔ a, kpafʋ'n-mɔ kɔ bili yí bɛ kɔ fʋan yí, ɔ le yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.
11 Bian'n m'ɔ le ebo'n kɔ sʋan akʋa kʋn biekun kpafʋ'n-mɔ
anwʋn ɛlɔ. Kpafʋ'n-mɔ kɔ bili yí kʋsʋ, bɛ kɔ kpıkpɛ yí nzʋba, bɛ
kɔ fʋan yí, ɔ le yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.
12 Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun ɔ kɔ tian yí nsan
kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Kpafʋ'n-mɔ kɔ bʋta bʋta yí, ɛsɛ bɛ kɔ
fʋan yí bɛ kɔ tʋ sʋ.
13 “Ɛhı a, bian'n m'ɔ le ebo'n kɔ bisa yí nwʋn kɛ: ‘Anın nzu
y'ɔ di kɛ mın yɔ ɔ? Mın 'ba sʋan mín wa'n mɔ mın kulo yí'n bé
nwʋn ɛlɔ. Kɛmɔ ɔ tı mín kunnun baa'n, ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, bɛ
'ba man yí anyınnzɔ.’
14 “Mɔ kpafʋ'n-mɔ nwunlin yí'n, bɛ kɔ han yí bé afian ɛlɔ kɛ:
‘Ɛ 'nwun bian'n koliaja'n. Yɛ húɲ yí maan ebo'n há yé sa nun.’
15 Bɛ kɔ ju yí bɛ kɔ tʋ ahanmıan bɛ kɔ hun yí.”
Zozi kɔ bisa bé kɛ: “Kɛmɔ ɛjɔlɛ nın a yɔ sʋa'n, bian'n m'ɔ le
ebo'n, ɔ 'yɔ kpafʋ'n-mɔ sɛ?
16 Ɔ 'ba, ɔ 'kun kpafʋ sɔ'n-mɔ ɔ fa yí ebo'n ɔ wula menian
nvʋfɔlɛ asa nun.”
Mɔ menian'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bé nwan: “Cɛcɛ, ɛjɔlɛ'n n'ɔ ba
yí ɛbɛlɛ sɔ!”
17 Nan mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ nɛnıan bé. Yí nwan: “Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ ɛhı abʋ'n kele sɛ?
Ɛbʋɛ'n mɔ bé mɔ bɛ lɛ si sua'n juli tʋlı'n,
yí yê ɔ'a kaci ayialıɛ nın asʋ ɛbʋɛ cınnjın nın ɔ.
18 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ tɔ ɛbʋɛ sɔ nın asʋ'n, ɔ 'bʋta yê sʋanlan
kʋsʋ mɔ ɛbʋɛ sɔ'n kɔ tɔ yí sʋ'n, ɔ 'nunkun yí.”

Sezaa ajule'n
(Matie 22.15-22, Maakı 12.13-17)

19 Mɔ Zozi buli anyınndala'n yuelı'n, *mala nın asʋ
mgbain'n-mɔ nʋn *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kɔ nwun kɛ bé ti

yê Zozi buli anyınndala sɔ nın ɔ. Ɛbɛlɛ ala, bɛ 'kpʋnndɛ kɛ bɛ cı yí. Nan kʋsʋ bagua'n dunman nun, bɛ sulo.

20 Ɛhı a, bɛ́ nyın kpala Zozi. Yí ti, bɛ kɔ sʋan menian Zozi anwʋn ɛlɔ. Menian sɔ'n-mɔ kɔ yɔ bɛ́ nwʋn kɛ sɛsɛfʋɛ-mɔ. Bɛ́ y'ɔ di kɛ bɛ sua Zozi ngaa maan ɔ tɔ nun bɛ cı yí bɛ man awaa ɔ.

21 Menian sɔ'n-mɔ kɔ bisa Zozi kosuan ɛhı kɛ: "Kpain, yɛ sı kɛ like mɔ ɛ kekele'n tı fɔ́ún. Ɛ nnıan man sʋanlan anyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ. Atın mɔ Nyanmıan kulo kɛ menian'n-mɔ nanndı sʋ nán yí kunnun a jɔ'n, ɛ kekele yí ananhɔlɛ.

22 Yí ti, kan maan yɛ tí. Asʋ ɔ wɔ nun kɛ yɛ túa ajule'n yɛ mán *Lɔmʋn belemgbin *Sezaa anaan nán man yɛ tua yɛ man yí?"

23 Zozi kɔ nwun mɔ b'a jʋnlın'n. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:

24 "Ɛmɔ fá bɛ́ esika'n kʋn bɛ hélɛ mín. Nwan nvoninnin ɔ nʋn dunman benin y'ɔ gua sʋ ɔ?"

Bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Belemgbin Sezaa ɔ."

25 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ ɛjɔlɛ'n tı sʋa a, anın ɛmɔ túa m'ɔ tı belemgbin dıɛ'n bɛ mán yí, nunhan kʋsʋ m'ɔ tı Nyanmıan dıɛ'n, ɛmɔ túa bɛ mán Nyanmıan."

26 Kɛ Zozi kpınlın bualı bɛ́'n, b'a nnyan man yí nzin ɛjɔlɛ b'a ngan man wɔ bagua nın anyunnun. Ɔ sanlın kɛ Zozi mmua'n sinlin bɛ́ nwʋn. Ɔ man bɛ muanlın bɛ́ nʋan nın asʋ koun.

Ewuetinnge nın anwʋn kosuan'n
(Matie 22.23-33, Maakı 12.18-27)

27 Ɛhı, *Sadusifʋɛ mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ́ yê bɛ kan kɛ ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ nın ɔ. Bɛ kɔ susu ɛjɔlɛ ɛhı bɛ kɔ hele Zozi,

28 bɛ́ nwan: "Kpain, Moyizı a hɛlɛ mala ɛhı a man yɛ́ kɛ: *Sɛ belenzua kʋn le yí nianman belenzua m'ɔ ja bala, sɛ ɔ nʋn yí yı b'a nwʋn man baa nán ɔ wu a, anın belenzua'n fá kunlannvʋɛ balasua'n ɔ já. Ɔ nʋn yí bɛ wʋ́ mma bɛ mán yí nianman'n.*

29 Anın anianman mmelenzua nsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Nunhan kpain'n kɔ ja bala. Ɔ nʋn bala'n b'a nwʋ man baa, ɔ kɔ wu.

30 M'ɔ tɔtʋa yí'n kɔ ja kunlannvʋɛ balasua sɔ'n.

31 M'ɔ tian yí nsan'n kʋsʋ kɔ ja yí. Bɛ́ menian'n nsʋ'n kʋalaa bɛ kɔ ja balasua sɔ'n, bɛ nʋn yí ngɔ wʋ man baa, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yue wu.

32 Yí bɛ-yue-asıɛ, balasua'n kʋsʋ kɔ wu.

33 Ewuetinnge cıan'n, bɛ́ nunhan benin yê ɔ 'fa bala nın ɔ? Afı bɛ́ anianman nsʋ'n kʋalaa b'a ja balasua sɔ'n bie!"

34 Mɔ bɛ bisalı kɔsuan sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɛlɛ ɛhı anun menian'n-mɔ ja bɛ́ nwʋn.

35 Nan menian m'ɔ sɛ fata kɛ bɛ fi ewue nun bɛ tínnge bɛ tánlan mân'n m'ɔ lɛ ba nın anun ɛlɔ'n, bɛ́ dıɛ bɛ nja man bɛ́ nwʋn.

36 Bɛ nwu man kʋ́n, ɔ sanlın kɛ, bɛ 'ba kaci kɛ nyanmıansʋ
mmɔfʋɛ'n-mɔ. Bɛ 'kaci Nyanmıan amma mmelenzua, afı bɛ fi
ewue nun b'a tinnge.
37 Ewuetinnge'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê Moyizı hanlın nın ɔ. Lıka'n
mɔ bɛ lɛ kele kɛ baka'n sɔlı'n, Moyizı fɛlɛlı yé Mın 'Abalahamʋn
Nyanmıan, Izakı Nyanmıan yê Zʋakɔbʋ Nyanmıan.'
38 Nyanmıan tı bɛ́ mɔ bɛ́ nyın wɔ sʋ'n Nyanmıan, nan ɔ tı man
ewue mma Nyanmıan. Ɔ sanlın kɛ yí nyunnun, menian sɔ'n-
mɔ anyın wɔ sʋ."
39 Mɔ Zozi bualı bɛ sɔ'n, *mala nın asʋ mgbain mmie-mɔ
jasʋlı a, bɛ́ nwan: "Kpain, a han yí fʋ́ʋ́n."
40 Bɛ́ bie fíí ngɔ bisa yí kosuan kʋ́n.

Kilisi'n nʋn belemgbin Davidi
(Matie 22.41-46, Maakı 12.35-37)

41 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ bɛ kan kɛ belemg-
bin *Davidi anʋnman y'ɔ le Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n?
42 Izalayɛ ejue ɛtʋɛ kalata nın anun, Davidi muonun lɛ kele
kɛ:
Ɛdannganman a han a hele mín Mın kɛ:
Tanlan mín fama sʋ,
43 *nán mın 'ba fa wɔ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ*
mın gua wɔ́ ja abʋ.
44 Davidi fɛlɛ yí 'yɛ́ Mın' Ɔ yɔ sɛ m'ɔ kʋala kɛ ɔ kaci Davidi
anʋnman'n?"

Zozi 'ba kannzʋ yí menian'n-mɔ

wɔ mala nın asʋ mgbain'n-mɔ anwʋn
(Matie 23.1-36, Maakı 12.38-40)

45 Mɛlɛ mɔ anın meninsʋnman lɛ tie ɛjɔlɛ'n, Zozi kɔ han kɔ
hele yí menian'n-mɔ kɛ:
46 "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ
anwʋn. Bɛ kulo taladıɛ ndınndıın ewula nanndı menian'n-mɔ
anun. Gua nın asʋ, bɛ kulo kɛ menian bisa bɛ́ ahın anyınnzɔ
nun. Asɔnın sua'n-mɔ anun ɔ nʋn like elie'n-mɔ anun, menian
mgbili mgbili lıka yê bɛ kpʋnndɛ bɛ tanlan ɔ.
47 Bɛ kpʋkpʋ kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ anwʋn bɔkɔɔ, ɛsɛ
bɛ yɔ asɔnın ndınndıın bɛ gua sʋ bɛ kele kɛ bɛ tı kpa. Bɛ́ nyɔlıɛ
sɔ'n-mɔ anwʋn ahatua mɔ bɛ 'ba nyan yí'n, ɔ tı kpili sʋnman!"

21

Kunlannvʋɛ balasua nın acɛdıɛ'n
(Maakı 12.41-44)

1 Ɛhı anzin, Zozi kɔ tʋ yí nyın, ɔ 'nıan an, anın esikafʋɛ'n-mɔ lɛ
tʋ bɛ́ esika'n Nyanmıan awulo nın anun lıka mɔ bɛ tʋ acɛdıɛ'n.
2 Ɔ kɔ nwun ehianfʋɛ kunlannvʋɛ balasua kʋn kʋsʋ kɛ anın
ɔ lɛ tʋ nun babulu ngʋnkʋn nnyuan.

3 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ,
ehianfʊɛ kunlannvʊɛ balasua ɛhı a tʊ dɔʊn a tala ɛhınlın-mɔ
kʊalaatin.
4 Ɔ sanlın kɛ yí esika kʊalaa m'ɔ ka yí sa nun mɔ ɔ 'fa to like
di'n, esika sɔ'n yɛ̂ ɔ'a fa ɔ'a tʊ nun ɔ. Nan ɛhınlın-mɔ dıɛ, esika
mɔ bɛ mmianlın man yí nwʊn'n yɛ̂ b'a tʊ yí nun ɔ.”

Nyanmıan awulo nın ebubue nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 24.1-2, Maakı 13.1-2)

5 Mɔ hanlın sɔ yuelı'n, menian mmie-mɔ kɔ han Nyanmıan
sua nın anwʊn ɛjɔlɛ. Bɛ́ nwan nyɔbʊɛ'n mɔ b'a fa b'a si'n
tı nganlanman nganlanman. Ninnge mɔ b'a fa b'a hye
Nyanmıan, mɔ b'a fa b'a sesie yí kunnun'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ tı
nganlanman nganlanman. Nan mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan:
6 “Mɛlɛ'n lɛ ba, ɛbʊɛ ɛhı-mɔ mɔ ɛmɔ nwun yí'n, fíí nga man
ɛbɛlɛ. Bɛ 'kan yí kʊalaa bɛ gua ası.”

Munnzue nʊn ahʊlʊwa'n
(Matie 24.3-14, Maakı 13.3-13)

7 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Anın cıan benin yɛ̂
nyɔbʊɛ sɔ'n-mɔ 'kan gua ası ɔ? Nzɔlɛ benin yɛ̂ ɔ 'kele kɛ like sɔ'n
tɛmʊn a ju ɔ?”
8 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn, nán bɛ yaci bɛ́ nwʊn
maan bɛ laka bɛ́. Ɔ sanlın kɛ, menian dɔʊn 'ba fa mín dunman
bɛ ba bɛ kan kɛ: ‘Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, y'ɔ le mín!’
ɛsɛ bɛ 'kan kɛ: ‘Mɛlɛ nın a ju!’ Bɛ kan sɔ a, nán bɛ si bɛ́ sʊ.
9 Ɛmɔ tı kɛ bɛ lɛ kan ɛlɔɛ nʊn emunlutie anwʊn ɛjɔlɛ a, nán bɛ
man bɛ́ nyınsʊ tan bɛ́. Afı ɔ di kɛ ɛhı kʊalaa di mʊa ba kʊalaaka.
Nan kʊsʊ nán kɛ mân'n 'ka ɛbɛlɛ ala ɔ yue ɔ.”
10 Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “Mân kʊn nʊn mân fʊfɔlɛ 'ba hʊn
ɛlɔɛ. Belemgbin mân kʊn nʊn belemgbin mân fʊfɔlɛ 'ba hʊn
ɛlɔɛ.
11 Lıka dɔʊn, asıɛ'n 'ba kpusu kpili kpa, ɛhɔɛ 'ba kpın, ewue
m'ɔ sa kʊsʊ 'ba ju sʊ. Bɛ 'ba nwun ninnge esulo esulo ɔ nʊn
nzɔlɛ mgbili mgbili kɛ ɔ fi nyanmıansʊ.
12 “Nan kʊsʊ, asannan nán yí kʊalaa a ju'n, bɛ 'ba hyı ɛmɔ,
bɛ 'kele ɛmɔ ahʊlʊwa. Bɛ 'fa ɛmɔ bɛ wula bɛ́ mɔ bɛ li Zufʊ'n-
mɔ asɔnın nın ati nın asa nun. Bɛ́ kʊsʊ bɛ 'bua ɛmɔ ndɛɛ bɛ
gua ɛmɔ fiadı. Kɛmɔ ɛmɔ de mín di nın ati, bɛ nʊn ɛmɔ 'ba hɔ
mmelemgbin'n-mɔ nʊn mân mgbain'n-mɔ aja sʊ.
13 Ɛbɛlɛ sɔ nın anun, ɛmɔ 'ba li mín nwʊn adanzıɛ bɛ kele bɛ́.
14 Ɛmɔ mán bɛ ti tánlan sʊ kɛ ɛjɔlɛ mɔ ɛmɔ 'kan bɛ sa bɛ́ nın'n,
nán bɛ di yí nwʊn yalɛ.
15 Ɔ sanlın kɛ, mín bɔbɔ muonun, mın 'fa ɛjɔlɛ'n ɔ nʊn ngɛlɛ'n
m'ɔ fata'n mın wula ɛmɔ anʊan. Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n ngɔ
hʊala man bɛ́ nyunnun jinlan nán 'ba su yí akpʊlʊwa.

16 Ɛmɔ asɪ-mɔ nʋn ɛmɔ anin-mɔ, ɛmɔ anianman-mɔ, ɛmɔ
anwʋn amma-mɔ nʋn ɛmɔ amanngʋn-mɔ muonun, bɛ 'yɪ ɛmɔ
bɛ man. Ɛsɛ bɛ 'ba man bɛ kun ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʋn.
17 Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba fa ɛmɔ anwʋn
ɛkpɔ.
18 Nan kʋsʋ ɛmɔ nwún yí kɛ ɛmɔ ati enyuan kʋn sʋa mminlin
man.
19 Ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun. Afɪ sɛ ɛmɔ jinlan bɛ́ ja nun an, ɛmɔ
'nyan bɛ́ ti.

Zoluzalɛmʋn kulo nɪn ebubue'n
(Matie 24.15-21, Maakɪ 13.14-19)

20 "Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun kɛ ɛlɔɛ menian a ta a si a yia
Zoluzalɛmʋn kulo'n, ɛmɔ tí yí bʋ kɛ yí ebubue tɛmʋn a ju a yue.
21 Tɛmʋn sɔ nɪn anun, bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, bɛ
nwánndi bɛ hó mmʋka'n-mɔ asʋ ɛlɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn
kulo nɪn asʋ'n, bɛ nwánndi bɛ hó mʋa. Bɛ́ mɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ wɔ
nanmue nun'n, nán bɛ ba kulo.
22 Ɔ sanlɪn kɛ, tɛmʋn sɔ'n tɪ ndɛɛ ebua cɪan maan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n
kʋalaa kpɪn sʋ.
23 Tɛmʋn sɔ nɪn anun, nwʋnnzɛfʋɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ nʋan mma,
bɛ́ yakɔ! Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan sikpɛ'n 'cɪ menian ɛhɪ-mɔ ɔ man
alʋabɔ kpili kpa tɔ mân nɪn anun.
24 Bɛ́ mɔ bɛ kpɔ bɛ́'n-mɔ 'ba fa dadɪɛ bɛ kun mmie-mɔ, ɛsɛ bɛ cɪ
ɛhɪnlɪn-mɔ nóle bɛ nʋn bɛ́ kɔ mân mân'n kʋalaatin anun. Bɛ́ mɔ
bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ 'ba sɛcɪ Zoluzalɛmʋn kulo'n bɔkɔɔ
dede ɔ ju bɛ́ mɛlɛ dɪɛ nɪn ayuelɪɛ.

Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n
(Matie 24.29-31, Maakɪ 13.24-27)

25 "Bɛ 'ba nwun nzɔlɛ sɛnzɛ nɪn anun, sala nɪn anun ɔ nʋn
nzalama'n-mɔ anun. Esulo 'ba han asɪɛ nɪn asʋ ɛwa menian'n-
mɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ 'tɪ jenvie'n nʋn yí mgbaha'n m'ɔ lɛ bɔ nɪn
angan an, anɪn like bie lɛ yɔ bɛ́.
26 Kɛmɔ anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ 'ba kpusu'n, esulo 'ba
han menian'n-mɔ bɛ susu dede bɛ wu. Ɔ sanlɪn kɛ asɪɛ nɪn asʋ
ɛwa yê ninnge sɔ'n-mɔ 'ba yue ɔ.
27 Ɛbɛlɛ nɪn anun, bɛ 'ba nwun *Mân Baa'n kɛ ɔ le tunmin nʋn
anunminnyanmʋn kpili kpa, ɔ wɔ bɔlé nɪn anun ɔ lɛ ba.
28 Sɛ ɛmɔ nwun yí kɛ ninnge sɔ'n-mɔ lɛ yɪ bɛ́ nwʋn an, anɪn
ɛmɔ tínngɛ bɛ́ nwʋn nun bɛ kúku bɛ́ ti sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn ɛmɔ
ati ele tɛmʋn a ju a yue."

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 24.32-35, Maakɪ 13.28-31)

29 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ kɔ hele bɛ́, yí nwan:
"Ɛmɔ tó bɛ́ nyɪn bɛ nían *figi baka'n nʋn mmaka ɛhɪnlɪn-mɔ
kʋalaatin.
30 Tɛmʋn mɔ ɛmɔ kɔ nwun kɛ bɛ lɛ fɪfɛ'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ mɛlɛ
kpa nɪn a ju a yue.

31 Kɛ ɔ tı yí nın anın, sɛ ɛmə nwun kɛ ninnge sɔ'n-mə lɛ ba a,
anın ɛmə tí yí bʊ kɛ Nyanmıan Belemgbin Mân nın a mantan
kʊkʊ.
32 "Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ ajulisʊ menian ɛhı-
mə, bɛ́ kʊalaa bɛ ngɔ yue man wu nán ɛhı kʊalaa a ju.
33 Anwunno nʊn ası'n 'ba kpɛ nun, nan mín nʊan ɛjəlɛ'n, ɔ
mgbɛ man nun lé.

Bɛ nían bɛ́ nwʊn

34 "Ɛmə nían bɛ́ nwʊn! Nán bɛ yaci bɛ́ nwʊn maan edidie
nʊn nzan ɛnʊan ɛjəlɛ ɔ nʊn eyuadı ɛhı anun nzusue wʊlʊ ɛmə
ajʊnlın nun. Sɛ ɔ yɔ sɔ a, *Mân Baa nın ɛwalɛ'n 'di ɛmə nvu nun
baa kʊnmgba.
35 Ɔ sanlın kɛ, yí ɛwalɛ'n 'ba yɔ kɛ dada mə bɛ lɛ tʊ bɛ gua asıɛ
nın asʊ menian'n-mə asʊ ɔ.
36 Ɛmə nían bɛ́ nwʊn, bɛ yɔ́ asɔnın tɛmʊn biala nán ɛmə a
nwanndi ninnge sɔ'n-mə b'a hʊala Mân Baa nın anyunnun
fite."
37 Alıhıan nın anun, Zozi kekele menian'n-mə ninnge
Nyanmıan awulo nın anun. Nan nəsʊba, ɔ kɔ bʊka'n mə bɛ fɛlɛ
yí *Olivʊ bʊka nın asʊ. Ɛlə y'ɔ da ɔ.
38 Ngɛlɛmə, menian'n-mə kʊalaa ba ndɛ bɛ ba tie Zozi Anʊan
Ɛjəlɛ'n Nyanmıan awulo ɛbɛlɛ.

22

Zufʊ mgbain'n-mə 'ba hə Zozi ati ahuan
(Matie 26.1-5, Maakı 14.1-2, Zʊan 11.45-53)

1 Ɛhı, anın Zufʊ'n-mə fɛtı'n mə bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n, mə bɛ di
kpaʊn'n mə fali ayile nnʊn man nun'n ka kaan ju.
2 Kɛmə *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mə nʊn *mala nın asʊ mgbain'n-
mə sulo kɛ bɛ cı Zozi a, bagua'n 'ba jasʊ bɛ kɔmın anun'n, bɛ kɔ
kpʊnndɛ atın mə bɛ 'sın sʊ bɛ kun Zozi.

Zudası 'ba yı Zozi man Zufʊ mgbain'n-mə
(Matie 26.14-16, Maakı 14.10-11)

3 Ɛhı, *Satan kɔ wʊlʊ Zudası mə bɛ fɛlɛ yí Isikaliətı nın anun.
Zudası sə'n, ɔ wɔ Zozi menian bulu nʊn nnyuan nın anun bie.
4 Zudası kɔ hə kɔ tʊ tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mə nʊn Nyanmıan
awulo nın asʊ nzalafʊ mgbain'n-mə. Ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ han atın
mə ɔ 'bu sʊ ɔ yı Zozi man bɛ́ nın anwʊn ɛjəlɛ.
5 Mə Zudası hanlın sə helelı bɛ́'n, ɔ kɔ yɔ bɛ́ fɛ sʊnman. Bɛ kɔ
bəbʊa Zudası kɛ sɛ ɔ man bɛ sa kan Zozi sakpa a, bɛ 'man yí
esika.
6 Zudası kɔ tie. Ɔ kɔ kpʊnndɛ atın mə ɔ 'sın sʊ ɔ yı Zozi man
bɛ́ nán bagua nın a nnwun man nun.

Zozi 'ba man yí menian'n-mə tʊn Pakı alıɛ'n.
(Matie 26.17-25, Maakı 14.12-21, Zʊan 13.21-30)

7 Ɛhı, cıan'n mɔ bɛ di kpaʊn'n mɔ fali ayile'n nnʊn man nun'n
kɔ ju. Cıan sɔ'n y'ɔ fata kɛ bɛ kun mmʊa mma'n-mɔ mɔ bɛ 'fa bɛ
tʊn *Pakı alıɛ nın ɔ.
8 Zozi kɔ sʊan Pıɛlı nʊn Zʊan. Yí nwan: “Ɛmɔ hó tón yé Pakı
alıɛ'n.”
9 Pıɛlı nʊn Zʊan kɔ bisa yí kɛ: “Nin lıka dıɛ yê ɛ kulo kɛ yɛ tʊn
yí ɔ.”
10 Zozi kɔ bua bé kɛ: “Ɛmɔ kɔ ju kulo ɛlɔ a, ɛmɔ nʊn belenzua
kʊn 'ba yia. Ɔ sʊ nzue bua nun. Ɛmɔ sí yí sʊ bɛ wólʊ awulo'n
m'ɔ kɔ wʊlʊ nun nın anun.
11 Ɛmɔ ju ɛbɛlɛ a, bɛ hán bɛ héle sʊanlan'n m'ɔ le awulo'n kɛ:
‘Kpain nwan yɛ bísa wó kɛ: Nin lıka dıɛ yê ɔ nʊn yí menian'n-mɔ
bɛ 'di Pakı alıɛ'n?’
12 Sɛ ɛmɔ bisa yí a, ɔ 'kele ɛmɔ dabɛlɛ kpili kʊn awaa nın asʊ
ɛlɔ. B'a sesie nun. Ɛmɔ sésie Pakı alıɛ nın ɛbɛlɛ.”
13 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, yí menian nnyuan'n kɔ hɔ kɔ ju
kulo nın asʊ. Kɛ Zozi kpınlın hanlın yí'n, bɛ nwunlin yí kʊalaa
sɔ. Bɛ kɔ tʊn Pakı alıɛ'n bɛ kɔ sesie yí ɛbɛlɛ.

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ kominnian
(Matie 26.26-30, Maakı 14.22-26, 1 Kolıntı 11.23-25)

14 Mɔ alılie tɛmʊn'n juli'n, Zozi nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ lıla
tɔbılı nın anwʊn.
15 Yí nwan: “Mın kulo kɛ mın nʊn ɛmɔ yɛ di Pakı alıɛ ɛhı
kʊalaa nán m'an nwun mín nyunnun.
16 Afı mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, mın ngɔ li
man fíí kón dede ɔ 'ju mɛlɛ mɔ bɛ 'nwun yí bʊ kpa Nyanmıan
Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ'n.”
17 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa nzan kangɔ kʊn. Ɔ kɔ la
Nyanmıan ası, yí nwan: “Ɛmɔ lé ɛhı bɛ hyé bɛ nón.
18 Afı mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, mın ngɔ
nʊn man nzan fíí kón dede ɔ 'ju Nyanmıan belemgbin elie'n
tɛmʊn.”
19 M'ɔ hanlın ɛhı yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ fa kpaʊn'n. Ɔ kɔ la
Nyanmıan ası kɔ yue, ɔ kɔ bubu nun ɔ kɔ man bé. Yí nwan:
“Kpaʊn ɛhı tı mín nwʊnnaan. [B'a fa b'a man ɛmɔ. Ɛmɔ yó yí sɔ
bɛ kácı mín.”
20 Mɔ bɛ lili like'n yuelı'n, Zozi kɔ fa nzan'n kɔ man bé. Yí
nwan: “Nzan ɛhı tı mín moja. Moja sɔ nın a butu a man ɛmɔ. Ɔ
di ajinlanmun kɛ Nyanmıan nʊn ɛmɔ a li nyıhyɛ fʊfɔlɛ.]
21 Nan ɛmɔ nían, sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yı mín man'n, ɔ nʊn mín
wɔ tɔbılı nın anwʊn ɛwa!
22 Ɔ tı ananhɔlɛ, *Mân Baa'n 'ba wu kɛ Nyanmıan a kpın a
han yí'n. Nan kʊsʊ, sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yı Mân Baa'n man'n,
munnzue hán yí!”
23 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ lɛ bisa bisa bé nwʊn bɛ kpʊnndɛ
sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba li junman sɔ'n.

Nunhan benin yɛ̂ ɔ tı kpili ɔ?

24 Ɛhı anzin, akpʊlʊwa kʊn kɔ tɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ afian ɛlɔ. Bɛ́ mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan nın anun, bɛ lɛ kpʊnndɛ sʊanlan m'ɔ tı kpili tala yí manngʊn'n-mɔ'n.

25 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Asıɛ nın asʊ mmelemgbin'n-mɔ sie menian. Bɛ́ mɔ bɛ le tunmin'n man bɛ fɛlɛ bɛ́ ‘Defʊɛ’.

26 Nan ɛmɔ dıɛ, ɔ tı man sɔ mman man ɛmɔ. Ɛmɔ afian, sʊanlan m'ɔ tı kpili'n, ɔ di kɛ ɔ bu yí nwʊn kɛ bɛ́ nunhan kaan. M'ɔ li bɛ́ ti'n kʊsʊ, ɔ di kɛ ɔ bu yí nwʊn kɛ sʊanlan m'ɔ sʊ ɛhınlın-mɔ.

27 Sʊanlan kʊn lɛ didi tɔbılı nın asʊ, kʊn lɛ yı alıɛ man yí. Bɛ́ munnyuan'n, benin yɛ̂ ɔ tı kpili ɔ? Sɛ sʊanlan'n m'ɔ tı tɔbılı nın anwʊn nın ɔ? Mín kʊsʊ mín, n wɔ ɛmɔ afian ɛwa kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ sʊ ɔ!

28 Ɛmɔ dıɛ, mín ɛfɛ'n-mɔ anun, ɛmɔ a bɔ mɔndınlın bɛ nʊn mın a tanlan nun.

29 Ɛhıka ati, kɛmɔ mín Sı a fa Belemgbin Mân nın a wula mín sa nun'n, mín kʊsʊ, mın 'fa Belemgbin Mân'n mın man ɛmɔ.

30 Ɛmɔ 'tanlan mín tɔbılı nın anwʊn bɛ didi bɛ nʊnnʊn mín belemgbin mân nın anun. Ɛsɛ ɛmɔ 'tanlan belemgbin bia sʊ bɛ bua Izalayɛ nvilie bulu nʊn nnyuan'n ndɛɛ.”

Zozi 'ba kannzʊ Simʊn Pıɛlı
(Matie 26.31-35, Maakı 14.27-31, Zʊan 13.36-38)

31 Ɛhı anzin, Zozi nwan: “Simʊn, Simʊn! Nıan wɔ́ nwʊn kpa. *Satan a sɛlɛ ɛmɔ anwʊn atın ɔ'a nyan yí kɛ ɔ 'sɔ ɛmɔ nıan kɛ bɛ huhu ninnge'n-mɔ asʊ bɛ ju m'ɔ tı man kpa'n bɛ gua'n.

32 Nan m'an sɛlɛ m'an man wɔ́ nán dedi a nyue man wɔ́ nun. Mɛlɛ mɔ ɛ kɔ sa kɔ a mín nwʊn'n, wowula wɔ́ nianman'n-mɔ anwʊnsɛlɛ.”

33 Pıɛlı kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Yɛ́ Mın, sɛ ɔ di mɔ bɛ tʊ wɔ́ nʊn mín fiadı, ɛsɛ sɛ ɔ di mɔ ɛ wu a, mín nʊn wɔ́ yɛ 'wu.”

34 Zozi nwan: “Pıɛlı, mın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ ɛnɛ, ɔ nʊn dede mɔ akɔ'n 'bɔ'n, ɛ kan yí kpɛ̂ nsan kɛ ɛ nzı man mín”

Esika, bɔ́lɛ'n nʊn dadıɛ'n

35 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kʊalaatin kɛ: “Mɛlɛ mɔ n zʊanlın ɛmɔ mɔ ɛmɔ a nva man esika b'a nza man bɛ́ nwʊn, b'a nva man bɔ́lɛ nʊn mgbabʊa'n, asʊ ɛmɔ mianlın like anwʊn ɔ?”

Yí menian'n-mɔ nwan: “Cɛcɛ, y'a mmian man like anwʊn.”

36 Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Nan kıkaala dıɛ, sʊanlan m'ɔ le esika'n, ɔ fá. M'ɔ le bɔ́lɛ'n, ɔ fá. M'ɔ le man dadıɛ'n, ɔ tɔ́nın yí taladıɛ kpili'n ɔ fá tó kʊn.

37 Afı, mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, mín nwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n: *B'a ha yí b'a wula ɛtɛfʊɛ'n-mɔ anun bie.* Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ fata kɛ ɔ kpın sʊ.”

38 Mɔ Zozi hanlın ɛhı'n, yí menian'n-mɔ nwan: “Yɛ́ Mın, ɛ 'nwun dadıɛ nnyuan.”

Zozi nwan: “Ɔ sa.”

Zozi 'ba yɔ asɔnɪn Olivʋ bʋka nɪn asʋ
(Matie 26.36-46, Maakɪ 14.32-42)

39 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ fite kɔ hɔ Olivʋ bʋka nɪn asʋ kɛ ɔ yɔ yí
titi'n. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ si yí sʋ.
40 Mɔ Zozi juli lɪka sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ yɔ́ asɔnɪn
nán ɛmɔ a ndɔ man sɔnɪan nɪn anun.”
41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ ɔ heleli bɛ́'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ yí
nyunnun mʋa kaan, lɪka mɔ bɛ tʋ ɛbʋɛ a, ɔ kɔ ju'n. Ɔ kɔ kʋtʋ ɔ
kɔ yɔ asɔnɪn.
42 Yí nwan: “Mín Sɪ, sɛ ɛ kulo a, amannɪnhunlun ɛhɪ mɔ mɪn
'ba nwun yí'n, kpala gua. Kʋsʋ, yɔ mɔ wɔ́ kunnun kulo'n, nan
n'ɛ yɔ mɔ mín kunnun kulo'n.” [
43 Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele yí. Ɔ kɔ
wowula yí anwʋnsɛlɛ.
44 Alʋabɔ kɔ han Zozi. Ɔ man ɔ kɔ yɔ asɔnɪn sɛlɛ kpa. Yí nwʋn
efifile'n lɛ kpɪkpɪn kɛ moja.]
45 M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ sa yí nzin yí menian'n-mɔ
anwʋn ɛlɔ. Ɔ 'kɔ ju a, alʋabɔ nɪn a han bɛ́ dede b'a ha nun b'a
lafɪ.
46 Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ dafɪ ɔ? Ɛmɔ jásʋ bɛ yɔ́
asɔnɪn nán ɛmɔ a ndɔ man sɔnɪan nɪn anun!”

Zozi ɛhyɪɛ'n
(Matie 26.47-56, Maakɪ 14.43-50, Zʋan 18.3-11)

47 Anɪn Zozi anʋan tɛ wɔ sʋ, menian-mɔ kɔ fite fite ɛbɛlɛ. Mɔ
bɛ 'ba'n, Zozi menian'n-mɔ anun kʋn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ
Isikaliɔtɪ'n y'ɔ li bɛ́ ti ɔ. Zudasɪ kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge Zozi ɔ kɔ
tɔ yí nun.
48 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nán Zozi a se yí kɛ: “Yí ti, Zudasɪ, ɛ 'tɔ *Mân
Baa nɪn anun nán ɛ yɪ yí man ɔ?”
49 Mɔ Zozi menian'n-mɔ nwunlin ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ ba yí nzin'n, bɛ
kɔ bisa Zozi kɛ: “Yɛ́ Mɪn, yɛ mán yɛ́ dadɪɛ'n-mɔ bíli ɔ?”
50 Bɛ 'kan sɔ ala, bɛ́ nunhan kʋn kɔ yɪ yí dadɪɛ'n, ɔ kɔ kpɛ
tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn akʋa nɪn anzʋ fama'n.
51 Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛmɔ jínlan, ɔ tɪ kpa
sɔ.” Ɔ kɔ han bian sɔ nɪn anzʋ'n, ɔ kɔ man yí nwʋn kɔ sa.
52 Mɔ Zozi yɔlɪ sɔ'n, ɔ kɔ kaci yí nyɪn tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-
mɔ, nʋn Nyanmɪan awulo nɪn asʋ nzalafʋ mgbain'n-mɔ nʋn
Izalayɛ mgbain'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: “Ɛmɔ bu mín kɛ n dɪ
kodiawu. Yí ti yê ɛmɔ 'ba a, ɛmɔ lile dadɪɛ nʋn koloman-mɔ bɛ́
sa nun ɔ?
53 Cɪan daa mɪn nʋn ɛmɔ yɛ gua Nyanmɪan awulo nɪn anun,
kʋsʋ ɛmɔ a njɪ man mín. Nan dɔhyʋɪlɪ ɛhɪka tɪ ɛmɔ dɔɛ, ɔ tɪ
awosin tunmin dɔɛ.”

Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man Zozi
(Matie 26.57-58,69-75, Maakɪ 14.53-54,66-72, Zʋan 18.12-18,25-27)

54 Menian'n-mɔ kɔ hyɪ Zozi, bɛ nʋn yí kɔ hɔ tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn awulo. Pɪɛlɪ si Zozi sʋ ɔ di yí fannvanndʋ.
55 Anɪn b'a huan sîn awulo nɪn afian. Pɪɛlɪ kɔ wʋlʋ ɔ kɔ tanlan bé mɔ bɛ gua sîn nɪn anwʋn nɪn afian.
56 Afanɪan kʋn kɔ nwun Pɪɛlɪ sîn nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ nɪan Pɪɛlɪ koun, yí nwan: "Sʋanlan ɛhɪ kʋsʋ si Zozi sʋ bie!"
57 Mɔ Pɪɛlɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ su akpʋlʋwa. Yí nwan: "Zozi sɔ'n, mɪn nzɪ man yí."
58 Ɔ hyɛlɪ kaan, sʋanlan kʋn biekun kɔ nwun yí, yí nwan: "Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, ɔ tɪ yí sʋanlan'n kʋn!"
Mɔ Pɪɛlɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Cɛcɛ, nán yí sʋanlan'n kʋn y'ɔ le mín."
59 Kɔ yɔ dɔhyʋɪlɪ kʋn kɔ sɪn. Sʋanlan kʋn biekun kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɔ tɪ fɔ́ʋ́n, sʋanlan ɛhɪ tɪ Zozi sʋanlan. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ Galile mân nɪn anun ɛlɔ sʋanlan."
60 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ nwan: "Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ lɛ kan'n, mɪn ndɪ man yí bʋ." Anɪn Pɪɛlɪ anʋan tɛ wɔ sʋ, kokolokoo! Akɔ kʋn kɔ bɔ.
61 Yɛ́ Mɪn kɔ bɪlɪ yí nyɪn ɔ kɔ nɪan Pɪɛlɪ. Mɔ Pɪɛlɪ anyɪn tɔlɪ yɛ́ Mɪn anyunnun'n, yí ti kɔ kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn helelɪ yí'n. Yɛ́ Mɪn nwan: "Ɛnɛ, asannan nán akɔ nɪn a bɔ'n, ɛ 'kan yí kpê nsan kɛ ɛ nzɪ man mín."
62 Pɪɛlɪ kɔ fite ɔ kɔ sun sɛlɛ kpa.

Bɛ 'ba hele Zozi ahʋlʋwa
(Matie 26.67-68, Maakɪ 14.65)

63 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ nɪan Zozi asʋ'n lɛ gʋlʋ yí nwʋn.
64 Bɛ butu yí ti bɛ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ anɪn bɛ lɛ bisa yí kɛ: "Nwan yê ɔ'a tʋ wɔ́ kɔtɔlɛ'n? Kele!"
65 Ɛhɪ mɔ bɛ lɛ yɔ'n, anɪn ɛsɛ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ dɔʋn bɛ tia yí.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ mgbain'n-mɔ aja sʋ.
(Matie 26.59-66, Maakɪ 14.55-64, Zʋan 18.19-24)

66 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ, nʋn tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ kɔ yia. Bɛ kɔ man bɛ kɔ fa Zozi bɛ kɔ a bɛ́ ja sʋ.
67 Bɛ kɔ bisa bisa yí kɛ: "Kan kele yɛ́ maan yɛ tí. Asʋ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Sɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ a, ɛmɔ ngɔ le ngɔ li man.
68 Sɛ kʋsʋ mɪn bisa ɛmɔ kosuan kʋn an, ɛmɔ ngɔ bua man mín bie.
69 Nan kɪkaala dɪɛ, Mân Baa'n 'ba tanlan tunminfʋɛ Nyanmɪan'n fama sʋ."
70 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: "Yí ti, Nyanmɪan Awa y'ɔ le wɔ́?"

Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ lɛ kan. N dɪ yí Wa.”
71 Ɛhɪ a, bɛ́ nwan: “Yɛ mgbʊnndɛ man adanzɪɛ kʊ́n! Yɛ́ bɔbɔ
muonun y'a tɪ yí nʊan nun ɛjɔlɛ.”

23

Bɛ nʊn Zozi 'ba hɔ Lɔmʊn kʊnmanna Pilatɪ aja sʊ
(Matie 27.1-2,11-14, Maakɪ 15.1-5, Zʊan 18.28-38)

1 Ɛhɪ, mgbain'n-mɔ kʊalaa kɔ jasʊ, bɛ nʊn Zozi kɔ hɔ *Pilatɪ
aja sʊ.
2 Pilatɪ anyunnun ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bɔ yí bʊ bɛ kɔ tʊn yí ɛsʊan
kɛ: “Sʊanlan ɛhɪ lɛ kele yɛ́ mân nɪn anun menian'n-mɔ atɪn
ɛtɛ. Ɔ kan kele bɛ́ kɛ nán man bɛ tua ajule'n bɛ man belemg-
bin Sezaa. Ɛsɛ yí nwan yí muonun ɔ tɪ *Kilisi, Belemgbin
Ngʊandefʊɛ.”
3 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Pilatɪ kɔ bisa Zozi kɛ: “Asʊ Zufʊ'n-mɔ
belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?”
Zozi kɔ bua yí kɛ: “Yê wɔ́ nʊan wɔ sʊ m'ɔ lɛ kan nɪn ɔ.”
4 Mɔ Zozi bualɪ ɛhɪ'n, Pilatɪ kɔ kaci yí nyɪn tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-
mɔ nʊn meninsʊnman nɪn anwʊn ɛlɔ. Yí nwan: “Mɪn nnwun
man like ɛtɛ mɔ sʊanlan ɛhɪ a yɔ ɔ.”
5 Nan mɔ Pilatɪ hanlɪn sɔ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ fua sʊ kɛ: “Ɔ
kele yɛ́ mân nɪn anun menian'n-mɔ atɪn ɛtɛ maan bɛ jasʊ awaa
akɔmɪn anun. Ɔ'a bɔ yí bʊ Galile mân nɪn anun ɛlɔ, ɔ'a sɪn Zude
mân'n lɪka kʊalaatin dede ɔ'a ju Zoluzalɛmʊn ɛwa.”

Bɛ nʊn Zozi 'ba hɔ belemgbin Elɔdɪ Antipasɪ aja sʊ

6 Mɔ Pilatɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kosuan kɛ: “Yí ti, sʊanlan
ɛhɪ fi Galile mân nun?”
7 M'ɔ tɪlɪ kɛ Zozi fi belemgbin Elɔdɪ mân nɪn anun'n, ɔ man
bɛ nʊn Zozi kɔ hɔ Elɔdɪ aja sʊ ɛlɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, tɛmʊn sɔ'n, anɪn
belemgbin Elɔdɪ kʊsʊ fi Galile ɔ a Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ.
8 Mɔ Elɔdɪ nwunlin Zozi'n, ɔ lili yí nwʊn fɛ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ kan
Zozi ɛjɔlɛ'n m'ɔ tɪtɪ'n, nán ɛnɛ bie ɔ. Kʊsʊ ɔ nyanlɪn man atɪn bɛ́
nnyuan bɛ́ nyɪn yialɪ man lé. Elɔdɪ jʊnlɪn kɛ anɪn Zozi 'ba yɔ
asinbɛnwʊn like kʊn kele yí.
9 Ɔ kɔ bisa bisa Zozi kosuan dɔʊn kpa. Nan kʊsʊ Zozi ngɔ bua
man ɛjɔlɛ fíí.
10 Anɪn tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ
wɔ ɛbɛlɛ. Ɛsʊan mɔ bɛ tʊnlɪn Zozi'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ.
11 Elɔdɪ nʊn yí nzalafʊ'n-mɔ kɔ bu Zozi sʊanlan mgban
mgban, bɛ kɔ gʊlʊ yí nwʊn. Elɔdɪ kɔ man bɛ kɔ fa taladɪɛ
kanlanman kʊn bɛ kɔ wula Zozi. Ɔ kɔ man bɛ nʊn Zozi kɔ sa
kɔ hɔ Pilatɪ anwʊn ɛlɔ.
12 Cɪan sɔ kʊnmgba'n, Elɔdɪ nʊn Pilatɪ bɛ kacili amanngʊan.
Daba, anɪn bɛ́ munnyuan bɛ nni man.

Bɛ 'ba bua Zozi ndɛɛ bɛ kun yí
(Matie 27.15-26, Maakı 15.6-15, Zvan 18.39-19.16)

13 Ɛhı, Pilatı kɔ yia *tɛɛyıfvɛ mgbain'n-mɔ, Izalayɛ mân nın asv mgbain'n-mɔ nvn bagua'n.
14 Ɔ kɔ fa kɔ tv bé nyunnun kɛ: “Ɛmɔ a fa svanlan ɛhı a bɛlɛ mín kɛ ɔ kele menian'n-mɔ atın ɛtɛ. Ɛmɔ anyunnun ɛwa, m'an bisa yí kosuan. Mın nnwun man ɛtɛ fíí mɔ ɔ'a yɔ, mɔ yí ti yê ɛmɔ a tvn yí ɛsvan'n.
15 Elɔdı kvsv a nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ, ɔ a man bɛ nvn yí a sa a a yé nwvn ɛwa. Mɔ yɛ nwun yí nun'n y'ɔ le kɛ svanlan ɛhı yɔlı man ɛtɛ fíí m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ.
16 Yí ti, mın 'ba man bɛ fin yí mgbele nán mın yaci yí nun.” [
17 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala, ɔ di kɛ Pilatı man bɛ yı bé mɔ b'a gua bé fiadı nın anun kvn.]
18 Nan mɔ Pilatı hanlın kɛ ɔ 'man bɛ fin Zozi mgbele nán ɔ yaci yí nun'n, bé kvalaa bé nvan kɔ yɔ kvn, bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: “Man bɛ hún svanlan ɛhı! Yaci Balabası nun man yé!”
19 (Bɛ tvlı Balabası fiadı, ɔ sanlın kɛ ɔ kɔ man kulo nın asv menian'n-mɔ kɔ jasv awaa akɔmın anun, ɛsɛ ɔ kɔ hun svanlan.)
20 Kɛmɔ afı Pilatı kulo kɛ ɔ yaci Zozi nun'n, ɔ kɔ bisa bé kosuan biekun.
21 Anın menian'n-mɔ tɛ tɛtıan. Bé nwan: “Bvbɔ yí kvlvwa sv! Bvbɔ yí kvlvwa sv!”
22 Ɛsɛ Pilatı kɔ bisa bé kosuan biekun. Yí kpê nsan nın asv, yí nwan: “Nyɔlıɛ ɛtɛ benin yê ɔ'a yɔ ɔ? Mın nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ, m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ. Ɛhıka ati, mın 'ba man bɛ fin yí mgbele nán mın yaci yí nun.”
23 Bɛ ngɔ li man ɛjɔlɛ'n mɔ Pilatı lɛ kan kele bé nın anwvn bie. Anın bɛ lɛ tɛtıan sɛlɛ kpa bɛ kan bɛ kele Pilatı kɛ ɔ mán bɛ búbɔ Zozi kvlvwa sv. Bɛ le ɛtɛtıan dede Pilatı kɔ kpati kɔ sın bé atın dıɛ nın asv.
24 Ɔ kɔ le bé ɛjɔlɛ'n kɔ tv nun.
25 Ɔ kɔ yaci Balabası nun. Ɔ sanlın kɛ Balabası sɔ'n m'ɔ manlın menian'n-mɔ jasvlı awaa akɔmın anun ɛsɛ ɔ hunlin svanlan mɔ bɛ tvlı yí fiadı'n, yí yê menian'n-mɔ bisalı Pilatı kɛ ɔ yáci yí nun ɔ. Mɔ Pilatı yılı Balabası'n, ɔ falı Zozi wulalı bé sa nun kɛ bɛ yó yí kɛ bɛ kulo ɔ.

Bɛ 'ba bvbɔ Zozi kvlvwa sv
(Matie 27.32-44, Maakı 15.21-32, Zvan 19.17-27)

26 Mɛlɛ mɔ bɛ nvn Zozi 'kɔ'n, bɛ nvn bian kvn kɔ yia, ɔ fi yí ebolo. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Simvn. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnın nın asv. Nzalafv'n-mɔ kɔ hyı yí, bɛ kɔ fa Zozi kvlvwa'n bɛ kɔ sva yí kɛ ɔ fá ɔ sí Zozi sv.
27 Anın bagua nın anun menian dɔvn kpa si Zozi sv, bɛ nvn mmalasua-mɔ. Anın mmalasua sɔ'n-mɔ lɛ sun Zozi bɛ yı awólɛ.

28 Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn bɛ́ nwʋn ɛlɔ, yí nwan: “Zoluzalɛmʋn
mmalasua, nán bɛ sun mín! Ɛmɔ sún bɛ́ nwʋn nʋn bɛ́ mma'n-
mɔ!
29 Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ'n lɛ ba mɔ menian'n-mɔ 'ba han kɛ: ‘Nyila
hán mmalasua mɔ bɛ tɪ mʋta, bɛ́ mɔ bɛ wʋlɪ man baa lé, ɔ nʋn
bɛ́ mɔ bɛ nnʋanlɪn man baa lé'ɲ!’
30 Mɛlɛ sɔ'n, menian'n-mɔ 'ba han kele mmʋka'n-mɔ kɛ:
‘Mmʋka, ɛmɔ túlu bɛ gúa yɛ́ sʋ!’ Ɛsɛ bɛ 'kan bɛ kele
kʋnngʋnlʋnman'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ fá yɛ́ fía!’
31 Mín mɔ n dɪ kɛ baka ɛmanlan'n, sɛ bɛ lɛ yɔ mín sʋa a, anɪn
ɛmɔ mɔ bɛ tɪ kɛ baka yʋlʋwa'n, yí dɪɛ bɛ ngan man ɛmɔ ɛjɔlɛ
kʋ́n!”
32 Mɛlɛ mɔ bɛ nʋn Zozi 'kɔ'n, anɪn kodiawu nnyuan kʋsʋ wɔ
nun. Bɛ lɛ kɔ a hun bɛ́.
33 Bɛ hɔlɪ dede mɔ bɛ juli lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí “Tile kangɔ'n”,
bɛ kɔ bʋbɔ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Ɛsɛ bɛ kɔ bʋbɔ kodiawu
nnyuan'n kʋsʋ kʋlʋwa sʋ. Nunhan kʋn wɔ Zozi fama sʋ,
nunhan kʋn kʋsʋ wɔ yí bê sʋ.
34 [Mɔ bɛ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n, yí nwan: “Mín Sɪ,
yaci bɛ́ nwʋn sa ce bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ nzɪ man mɔ bɛ lɛ yɔ ɔ.”]
Nzalafʋ'n-mɔ kɔ hyʋɪn tondo bɛ kɔ hye yí nwʋn taladɪɛ'n-mɔ.
35 Bagua'n jin ɛbɛlɛ ɔ lɛ nɪan. Zufʋ mgbain'n-mɔ lɛ kan bɛ
gʋlʋ Zozi anwʋn kɛ: “Ɔ a le ɛhɪnlɪn-mɔ ati, yí mɔ yí nwan ɔ tɪ
Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, mɔ Nyanmɪan a yɪ yí'n, ɔ lé
yí muonun yí nwʋn e!”
36 Nzalafʋ'n-mɔ kʋsʋ kɔ gʋlʋ yí nwʋn. Bɛ kɔ hyʋɪn yí nwʋn ɛlɔ,
bɛ kɔ man yí nzannvin.
37 Bɛ́ nwan: “Sɛ Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ a, de wɔ́
muonun wɔ́ nwʋn e!”
38 Bɛ kɔ hɛlɛ ɛjɔlɛ bɛ kɔ bɔ yí ti sʋ ɛbɛlɛ kɛ: “Sʋanlan ɛhɪ tɪ
Zufʋ'n-mɔ belemgbin.”
39 Kodiawu nnyuan'n mɔ b'a bʋbɔ bɛ́ kʋlʋwa nɪn asʋ'n, bɛ́
nunhan kʋn kɔ kpɛ yí nzʋba kɛ: “Nán Kilisi'n, Belemgbin
Defʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ? De wɔ́ ti nán de yɛ́ kʋsʋ yɛ́ ti e!”
40 Kodiawu kʋn'n kɔ totua yí manngʋn'n, yí nwan: “Ɛ nzulo
man Nyanmɪan!
41 Yɛ́ epinnian dɪɛ'n mɔ bɛ lɛ pinnin yɛ́'n, yí nyɪn ɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ yɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʋn yê bɛ lɛ nɪan bɛ pinnin yɛ́ ɔ. Nan yí mɔ
bɛ lɛ pinnin yí kɛ yɛ́'n, ɔ'a nyɔ man like ɛtɛ.”
42 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kacili yí nyɪn Zozi anwʋn ɛlɔ a, yí
nwan: “Zozi, man wɔ́ ti kácɪ mín mɛlɛ mɔ ɛ 'di belemgbin'n.”
43 Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, ɛnɛ, ɛ
nʋn mín yɛ 'tanlan Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ.”

Zozi ewue'n
(Matie 27.45-56, Maakɪ 15.33-41, Zʋan 19.28-30)

44 Anɪn b'a bɔ kɔ yɔ sɛnzɛjinlan, mân nɪn anun lɪka kʋalaatin
kɔ lu dede eyua dɔɛ nsan.

45 Sɛnzɛ'n kɔ fɪa bɔkɔɔ. Mgbenun ɛtanlan'n m'ɔ wɔ
Nyanmɪan Sua Nwannzan-nwannzan nɪn anun'n kɔ sua sɛsɛ
nnyuan.
46 Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa, yí nwan: “Baba, mɪɪn fa mín
ɛkala'n mɪn wula wó sa nun.” M'ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala y'ɔ wuli
ɔ.
47 Mɔ *Lɔmʊn nzalafʊ kpain'n nwʊnlin yí sɔ'n, ɔ kɔ yɪ
Nyanmɪan ayɛ kɛ: “Ɔ tɪ ananhɔlɛ, sʊanlan ɛhɪ tɪ sɛsɛfʊɛ.”
48 Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ tuli woo bɛ walɪ nɪanlɪn Zozi ehuan'n, bɛ
nwunlin ɛjɔlɛ m'ɔ walɪ ɔ. Sɪan'n mɔ bɛ 'sa bɛ kɔ'n, anɪn afɪ alʊabɔ
a han bɛ́.
49 Zozi amanngʊn'n-mɔ, bɛ́ nʊn mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ si yí
sʊ sunmin Galile mân nɪn anun'n, bɛ jin mʊa yɛ̂ bɛ lɛ nɪan ɔ.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Maakɪ 15.42-47, Zʊan 19.38-42)

50 Anɪn Zufʊ'n-mɔ kpain kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʊ. Ɔ fi
Zufʊ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Alimate nɪn asʊ. Ɔ tɪ sʊanlan mɔ yí ti
anun tɪ kpa ɛsɛ ɔ tɪ sɛsɛ.
51 Bɛ hɔlɪ yialɪ mɔ Zufʊ mgbain'n-mɔ 'fa Zozi anwʊn ajʊnlɪn
ɛtɛ'n, Zozɛfʊ sɔ nɪn a mgbɪnlɪn man. Ɔ sanlɪn kɛ yí dɪɛ, ɔ lɛ
nwʊnndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n.
52 Ɔ kɔ hɔ kɔ tʊ Pilatɪ ɔ kɔ sɛlɛ Zozi fuin'n.
53 Mɔ Pilatɪ manlɪn atɪn'n, Zozɛfʊ kɔ yɪ Zozi fuin'n fi kʊlʊwa
nɪn asʊ. Ɔ kɔ fa kisaan kɔ fʊfɔ yí nwʊn ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí sɛka kʊn
anun. Sɛka sɔ'n, b'a koto yí ɛbʊta nun, ɛsɛ anɪn bɛ sielɪ man
sʊanlan nun lé.
54 Cɪan sɔ'n tɪ yâ. Yí nɔsʊba, anɪn ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n lɛ bɔ
yí bʊ.
55 Mmalasua'n-mɔ mɔ anɪn bɛ si Zozi sʊ sunmin Galile mân
nɪn anun'n, bɛ nʊn Zozɛfʊ y'ɔ hɔlɪ sɛka nɪn asʊ ɔ. Bɛ nɪanlɪn
sɛka'n ɔ nʊn kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ sielɪ Zozi'n.
56 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ awulo. Bɛ kɔ kpʊnndɛ
kpʊnndɛ alufanlan nʊn anatɪlɪ-mɔ mɔ bɛ 'fa bɛ sesie Zozi
fuin'n. Bɛ kɔ le bɛ́ ɛnwʊnmɪan *ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n kɛ
mala'n kele'n.

24

Zozi ewuetinnge'n
(Matie 28.1-10, Maakɪ 16.1-8, Zʊan 20.1-10)

1 Mɔlɛ nɪn alɪbahɪan, mmalasua'n-mɔ kɔ fa alufanlan'n nʊn
anatɪlɪ'n-mɔ mɔ bɛ kpʊnndɛlɪ bɛ sielɪ'n bɛ kɔ hɔ Zozi sɛka nɪn
asʊ.
2 Ɛbʊɛ'n mɔ bɛ falɪ bɛ nyinlin sɛka nɪn anʊan'n, bɛ 'kɔ a ju a,
b'a kunndo ɛbʊɛ sɔ'n b'a sie ahanmɪan.
3 Bɛ kɔ wʊlʊ sɛka nɪn anun, kʊsʊ bɛ ngɔ nwun man yɛ́ Mɪn
Zozi fuin'n.

4 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn. Ɛbɛlɛ ala, menian nnyuan kɔ yı bɛ́ nwʋn kɔ hele bɛ́. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ wowula taladıɛ nvufue nyıhyıeın.
5 Esulo kɔ han mmalasua'n-mɔ, bɛ kɔ sisi bɛ́ ti ası. Menian nnyuan'n kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Sʋanlan'n mɔ yí nyın wɔ sʋ'n, ɔ yɔ sɛ mɔ ewue mma'n-mɔ afian yê ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ yí'n?
6 Ɔ nnʋn man ɛwa, nan ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Mɛlɛ mɔ anın ɔ tɛ wɔ Galile mân nın anun'n, ɛmɔ ati kácı ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın helelı ɛmɔ'n.
7 Ɔ hanlın helelı ɛmɔ kɛ: 'Ɔ fata kɛ bɛ yı Mân Baa'n bɛ man menian ɛtɛfʋɛ'n-mɔ. Bɛ 'bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ bɛ kun yí. Nan yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge.' "
8 Mɔ menian nnyuan'n hanlın sɔ'n, mmalasua'n-mɔ ati kacılı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ mɔ Zozi hanlın'n.
9 Bɛ fi sɛka nın asʋ, bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kʋalaa bɛ kɔ hele Zozi menian bulu nʋn kʋn'n ɔ nʋn ɛhınlın-mɔ kʋalaatin.
10 Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ helelı mmɔfʋɛ'n-mɔ'n y'ɔ le Mali m'ɔ fi Magıdala'n, Zʋanın, Zʋakı anin Mali, ɔ nʋn mmalasua ɛhınlın-mɔ mɔ bɛ nʋn bɛ hɔlı sɛka nın asʋ'n.
11 Mmɔfʋɛ'n-mɔ buli ɛjɔlɛ'n mɔ mmalasua'n-mɔ hanlın helelı bɛ́'n kɛ ɛlalıɛ. Ɛhıka ati, mmɔfʋɛ'n-mɔ a nne man ɛjɔlɛ sɔ'n b'a nni man.
12 Nan kʋsʋ, Pıelı jasʋlı, ɔ nwanndili ɔ hɔlı sɛka nın asʋ. M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ hanlın yí nwʋn ası ɔ nıanlın sɛka nın anun. Kisaan'n mɔ bɛ falı fʋfɔlı Zozi anwʋn nın ala yê ɔ nwunlin yí sɛka nın anun ɔ. M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n sinlin yí nwʋn, ɔ salı hɔlı yí awulo.

Emayusı atın nın asʋ
(Maakı 16.12-13)

13 Mɔlɛ cıan sɔ'n kʋnmgba, anın Zozi menian'n-mɔ anun nnyuan lɛ kɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Emayusı nın asʋ. Zoluzalɛmʋn nʋn Emayusı, cilo bulu ɔ nʋn kʋn y'ɔ wɔ bɛ́ afian ɔ.
14 Anın Zozi menian nnyuan sɔ'n lɛ kan ɛjɔlɛ'n kʋalaa m'ɔ tɔlı Zoluzalɛmʋn nın anwʋn ɛjɔlɛ.
15 Mɛlɛ mɔ anın bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ bɛ su yí bʋsʋ akpʋlʋwa'n, Zozi muonun kɔ kpʋ bɛ́ ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ san nun.
16 Nan kʋsʋ b'a nnwun man Zozi nzɔlɛ. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı kɛ like bie a hala bɛ́ nyın.
17 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzu like dıɛ anwʋn akpʋlʋwa yê ɛmɔ lɛ tia kɔ a, anın ɛmɔ lɛ su'n?"
Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ jejinlan, bɛ́ nyunnun kunngoun.
18 Bɛ́ nunhan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Keleyopası, ɔ kɔ bua Zozi kɛ: "Bode'n mɔ ɔ'a si ɛlɛnyuan ɛhı'n, yí ti, wɔ́ ngʋnmın cein ala yê ɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ mɔ ɛ tılı man ɛjɔlɛ sɔ nın ɔ?"
19 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ ɔ?"

Bɛ kɔ bua yí kɛ: “Ɛjɔlɛ a tʋ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n. Anɪn Zozi tɪ kpɔmanfʋɛ m'ɔ le tunmin. Yí nyɔlɪɛ'n-mɔ nʋn yí nʋan ɛjɔlɛ nɪn anun, ɔ'a hele wɔ Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ le tunmin.
20 Yɛ́ tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn yɛ́ mân nɪn asʋ mgbain'n-mɔ, b'a yɪ yí a man maan b'a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ b'a hun yí.
21 Yɛ́ afan, yɛ lelɪ yɛ lili kɛ, yí dein yê Nyanmɪan a sʋan yí kɛ ɔ bála a a le Izalayɛ mân nɪn ati ɔ. Nan kʋsʋ, kɛ bode sɔ'n sili'n, ɛnɛ tɪ yí cɪan nsan.
22 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ yɛ́ fâ nɪn anun mmalasua mmie-mɔ a han asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ b'a hele yɛ́. Asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ, ɛnɛ alɪbahɪan bɛ hɔlɪ Zozi sɛka nɪn asʋ a,
23 bɛ ngɔ nwun man yí fuin'n. Bɛ fi sɛka nɪn asʋ bɛ kɔ sa bɛ kɔ a. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yɛ́ kɛ nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ-mɔ a yɪ bɛ́ nwʋn a hele bɛ́. Mmɔfʋɛ sɔ'n-mɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ Zozi anyɪn wɔ sʋ.
24 Yɛ́ manngʋn'n mmie-mɔ kɔ hɔ sɛka nɪn asʋ. Bɛ nwunlin ninnge'n-mɔ kʋalaa kɛ mmalasua'n-mɔ kpɪnlɪn hanlɪn yí'n. Kʋsʋ, Zozi muonun dɪɛ, b'a nnwun man yí.”
25 Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Mmelenzua tomgban! ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ a hɛlɛ'n, yí bʋ ɛtɪɛ yɔ sɪ man ɛmɔ o!
26 Asʋ, ɔ nzɛ nvata man kɛ *Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, ɔ nwʋ́n amannɪnhunlun sɔ'n nán ɔ wʋ́lʋ yí anunminnyanmʋn nɪn anun ɔ?
27 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n, ɔ kɔ hehele bɛ́ nun. Ɔ kɔ bɔ yí bʋ Moyizɪ kalata dɪɛ'n-mɔ asʋ ɔ kɔ ju mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n-mɔ asʋ.”
28 Mɔ bɛ hɔlɪ dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju kulo'n mɔ bɛ lɛ kɔ sʋ nɪn asʋ'n, Zozi yɔlɪ kɛ sʋanlan m'ɔ lɛ kpɛ nun ɔ kɔ mʋa ɔ.
29 Menian nnyuan'n kɔ hyɪ Zozi kɔ sie, bɛ́ nwan: “Da yɛ́ nwʋn ɛwa. Ɔ sanlɪn kɛ alíɛ a san a yue.” Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ tie ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ hɔ awulo.
30 Zozi nʋn bɛ́ bɛ kɔ tɛtanlan tɔbɪlɪ nɪn anwʋn. Ɔ kɔ fa kpaʋn'n ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bu kpaʋn nɪn anun ɔ kɔ man bɛ́.
31 Zozi falɪ kpaʋn'n manlɪn bɛ́ ala a, bɛ́ nyɪn'n kɔ buke bɛ kɔ nwun yí nzɔlɛ. Nan kʋsʋ Zozi nwannyanlɪn bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
32 Mɔ Zozi hɔlɪ'n, bɛ lɛ kan bɛ kele bɛ́ nwʋn kɛ: “Atunnun, mɛlɛ mɔ ɔ 'tutu Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn abʋ ɔ kele yɛ́'n, yí ti yê anɪn yɛ́ ahʋnlɪn a tɔ yɛ́ nun a man y'a li fɛ kpa nɪn ɔ.”
33 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ jasʋ bɛ kɔ sa bɛ́ nzin Zoluzalɛmʋn. Bɛ kɔ 'ju a, Zozi menian bulu nʋn kʋn'n nʋn bɛ́ manngʋn'n-mɔ a yia.
34 Bɛ lɛ kan kɛ: “Yɛ́ Mɪn fi ewue nun a tinnge sakpa! Simʋn a nwun yí!”

35 Menian nnyuan'n mɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ fi Emayusɪ bɛ juli ɛbɛlɛ'n,
ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlɪn helelɪ bɛ́ atunnun, kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bɛ
nwunlin Zozi nzɔlɛ mɛlɛ mɔ ɔ 'fa kpaʋn'n man bɛ́'n, bɛ kɔ han
yí kʋalaa bɛ kɔ hele ɛhɪnlɪn-mɔ.

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Matie 28.16-20, Maakɪ 16.14-18, Zʋan 20.19-23, Junman'n 1.6-8)

36 Mɛlɛ mɔ anɪn bɛ́ nʋan wɔ sʋ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n, fɪaɪn, Zozi
kɔ fite bɛ́ afian ɛbɛlɛ, yí nwan: “Ɛmɔ mán bɛ́ lʋa cícɪ bɛ́ nwʋn!”
37 Mɔ bɛ nwunlin Zozi'n, esulo hanlɪn bɛ́ ɛsɛ bɛ́ nwʋn ngɔmʋa
tuli. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ jʋnlɪn kɛ b'a nwun ɛnwʋnmɪn.
38 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ sulo sʋa ɔ? Nzukɛ ati
yê ɛmɔ ajʋnlɪn'n tɪ nnyuan nnyuan ɔ?
39 Ɛmɔ nían mín sa'n-mɔ nʋn mín ja'n-mɔ! Ɛmɔ nwun yí kɛ
mín ɔ! Ɛmɔ hán mín bɛ nían. Ɔ sanlɪn kɛ ɛnwʋnmɪn lɛ man
anwʋnnaan ɔ nʋn bowe kɛ n ne yí mɔ ɛmɔ nwun mín'n.”
40 Mɔ Zozi 'kan ɛhɪ kele bɛ́'n, anɪn ɔ lɛ fa yí sa'n-mɔ nʋn yí
ja'n-mɔ kele bɛ́.
41 Ɛjɔlɛ'n kɔ yɔ bɛ́ fɛ sʋnman, ɛsɛ ɔ kɔ sin bɛ́ nwʋn dede bɛ
ngʋala bɛ nnwun man kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ ɔ. Ɛhɪ a, Zozi kɔ bisa
bɛ́ kɛ: “Asʋ ɛmɔ le like ɛwa mɔ bɛ di ɔ?”
42 Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ fa ejue ndʋan bɛ kɔ
man yí.
43 Ɔ kɔ li ejue sɔ'n bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
44 M'ɔ lili yuelɪ'n, yí nwan: “Mɛlɛ mɔ anɪn mɪn nʋn ɛmɔ yɛ tɛ
tɪ'n, n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ kɛ, mín nwʋn ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mɔ b'a
hɛlɛ wɔ Moyizɪ mala nɪn anun, mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kalata nɪn
anun, ɔ nʋn Izalayɛ ejue ɛtʋɛ kalata nɪn anun'n, ɔ di kɛ ɔ kpɪn
sʋ. Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a kpɪn sʋ.”
45 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ buke bɛ́ ajʋnlɪn'n maan bɛ
kɔ tɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn abʋ.
46 Ɛhɪka ati, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ
b'a hɛlɛ'n: ɔ di kɛ *Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, nwun
amannɪnhunlun bɛ kun yí. Bɛ kun yí a, yí cɪan nsan nɪn asʋ,
ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge.
47 Ɛsɛ ɔ fata kɛ Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, dunman
nun, bɛ bɔ yí bʋ Zoluzalɛmʋn ɛwa, bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele
eyuadɪ nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaatin maan bɛ kaci bɛ́
abalabɔ'n bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ man Nyanmɪan nán b'a nyan ɛtɛ
face.
48 Ɛmɔ di ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn adanzɪɛ.
49 Like'n mɔ mín Sɪ a fa a bɔ ɛmɔ anɔhʋba'n, mín muonun
mɪn 'ba man ɔ ba ɛmɔ sʋ. Nan kʋsʋ, ɛmɔ tánlan Zoluzalɛmʋn
kulo nɪn asʋ ɛwa dede maan anwunno tunmin'n wʋ́lʋ ɛmɔ
nun.”

Zozi 'ba fʋ kɔ nyanmɪansʋ
(Maakɪ 16.19-20, Junman'n 1.9-11)

50 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ fi kulo nɪn anun bɛ
kɔ fite. Bɛ kɔ hɔ Betanin afan. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kuku yí sa'n-mɔ
anwunno ɔ kɔ yeyila bɛ́ sʋ.
51 Mɛlɛ mɔ ɔ 'yeyila bɛ́ sʋ'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ́ afian kɔ tɪ, ɔ kɔ fʋ kɔ
hɔ nyanmɪansʋ.
52 Zozi menian'n-mɔ dɪɛ, mɔ bɛ sʋlɪ yí yuelɪ'n, bɛ le fɛ elie kpili
kpa bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn.
53 Tɛmʋn biala bɛ gua Nyanmɪan awulo nɪn anun bɛ yɪ yí ayɛ.

ƐJƆLƐKPA'N MƆ ZƱAN HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Zʋan? Anɪn Zʋan nʋn yí nianman bian Zʋakɪ, bɛ wɔ Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun. Anɪn, bɛ nʋn bɛ́ sɪ Zebede, bɛ di asue nun junman bɛ cɪ ejue Galile asue nɪn anun. Ɛhɪ, mɔ Zozi fɛlɛlɪ bɛ́'n, bɛ yacili asue nun junman'n mɔ bɛ di'n bɛ sili yí sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ, bɛ kacili Zozi amanngʋn kpa. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ Zʋan hɛlɛlɪ nɪn anun, ɔ mmɔ man yí muonun yí dunman, nan ɛjɔlɛ m'ɔ kan'n y'ɔ le "sʋanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n" (yí ti 13.23). Ɔ kan sɔ ɔ bɛbɛlɛ yí nwʋn asɪ. Mɛlɛ mɔ bɛ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n, Zozi falɪ yí nin Mali ɔ wulalɪ Zʋan asa nun kɛ ɔ nían yí sʋ mán yí (19.25-27).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi Kilisi tɪ Sɪɛ Nyanmɪan Bangɔlɔ. Ɔ sʋanlɪn yí Wa Zozi asɪɛ nɪn asʋ ɛwa kɛ ɔ wú wɔ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ dunman nun maan sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n (3.16).

Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi kan yí "dɔɛ" nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (2.4; 7.30; 8.20; 12.23,27, 13.1; 16.32; 17.1). "Dɔɛ" sɔ'n y'ɔ le Zozi ewue'n nʋn yí anunminnyanmʋn ɛyɪɛ tɛmʋn'n. Ɛhɪka ati, Zʋan a hye yí Ɛjɔlɛkpa nɪn anun nnyuan. Alimʋa dɪɛ nɪn anun, yɛ nwun ninnge mɔ Zozi yɔlɪ asannan nán yí dɔɛ nɪn a ju'n (yí ti 1-12). Zʋan lɛ kan Zʋan Batisi adanzɪɛ'n m'ɔ lili yí Zozi anwʋn'n, ɔ nʋn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi fɛlɛlɪ yí alimʋa menian'n-mɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Yɛ nwun yí kɛ Zozi hɔlɪ Zoluzalɛmʋn dɔʋn kpa mɛlɛ mɔ Zufʋ'n-mɔ 'di bɛ́ fɛtɪ'n-mɔ'n. Zozi nʋn menian'n-mɔ jʋjɔlɪ, ɔ heheleli bɛ́ ninnge m'ɔ sʋ ɛbʋɛ. Zozi yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn, nan Zʋan a kpa nun nzɔlɛ nsʋ ala m'ɔ kele yɛ́ kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan nɪn anun, Zʋan lɛ kan ninnge mɔ Zozi yɔlɪ mɛlɛ mɔ yí dɔɛ'n juli nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 13-21). Nɔsʋba mɔ yí alíɛ cɪn an, bɛ 'kun Zozi'n, ɔ nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n bɛ didili, ɔ manlɪn bɛ́ afʋtu, ɔ yɔlɪ bɛ́ ti asɔnɪn. Ɛsɛ Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi kpɪnlɪn wuli ɔ tinngelɪ, ɛsɛ ɔ yɪlɪ yí nwʋn ɔ heleli yí menian'n-mɔ'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ yialɪ Galile asue nɪn anʋan'n.

Zozi Kilisi tɪ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ

1 Abʋbɔ nɪn anun, mɔ Nyanmɪan 'bɔ ninnge kʋalaatin'n, anɪn sʋanlan kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ. Ɔ nʋn Nyanmɪan yê̂ bɛ tɪ ɔ. Ɔ tɪ Nyanmɪan sakpa.

2 Abʋbɔ nɪn anun, sʋanlan sɔ'n nʋn Nyanmɪan yê̂ bɛ tɪ ɔ.

3 Nyanmıan nanndılı yí sʊ y'ɔ bɔlı ninnge kʊalaatin ɔ. Like
fíí nnʊn man ɛbɛlɛ mɔ Nyanmıan a nnanndı man yí sʊ ɔ'a mmɔ
man ɔ.
4 Ngʊan baka'n y'ɔ le yí. Yê ngʊan baka sɔ'n y'ɔ tı menian'n-
mɔ kanlannıɛ nın ɔ.
5 Kanlannıɛ sɔ'n lɛ ta awosin mân nın anun. Awosin'n nwan
ɔ 'fıa kanlannıɛ nın anyın. Ɔ mantanlın yí dede a, ɔ'a ngʊala
man yí nyın fıa.

Zʊan Batisi adanzıɛ m'ɔ lili'n

6 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede a, cıan kʊn Nyanmıan kɔ yı sʊanlan kʊn asıɛ
nın asʊ ɛwa kɛ ɔ lí adanzıɛ. Sʊanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʊan.
7 Zʊan walı kanlannıɛ nın anwʊn adanzıɛ elie maan
menian'n-mɔ kʊalaa nanndı yí sʊ bɛ de kanlannıɛ sɔ'n bɛ di.
8 Nán kɛ yí y'ɔ tı kanlannıɛ nın ɔ, nan ɔ walı kanlannıɛ nın
anwʊn adanzıɛ elie.
9 Kanlannıɛ kpa sɔ'n m'ɔ man menian'n-mɔ kʊalaa nwun
ası'n lɛ ba mân nın anun.
10 Ɔ walı juli asıɛ nın asʊ ɛwa. Yí yê Nyanmıan man ɔ sesielı
eyuadı nın ɔ. Kʊsʊ menian dɔʊn a mmu man yí like.
11 Ɔ walı menian'n mɔ Nyanmıan falı bé yɔlı yí dıɛ'n-mɔ
afian, bé kʊsʊ bé dɔʊn, b'a nne man yí.
12 Nan kʊsʊ mmie-mɔ lelı yí. Menian sɔ'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ
leli yí bɛ lili'n, ɔ'a man bé atın maan b'a kaci Nyanmıan amma.
13 Nyanmıan mma'n mɔ b'a kaci'n, nán kulo sʊanlan tunmin
nun kɛ belenzua nʊn balasua bé wa mɔ b'a wʊ yí ɔ. Nan
Nyanmıan muonun yê ɔ'a fa ngʊan fʊfɔlɛ sɔ'n ɔ'a man bé ɔ.
14 Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın a kaci yí nwʊn kulo sʊanlan,
ɔ a a tanlan yé afian ɛwa. Ɔ'a nwun yé nwʊn anwunnvoe
kpili kpa. Ɛsɛ ɔ'a yı Nyanmıan ɔ'a hele yé yuein. Y'a nwun yí
anunminnyanmʊn'n, anunminnyanmʊn'n mɔ Sıɛ Nyanmıan
falı manlın yí'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı yí Bangɔlɔ.
15 Sʊanlan sɔ nın anwʊn ɛjɔlɛ yê Zʊan tıanlın nun hanlın nın
ɔ. Yí nwan: “Sʊanlan ɛhı yê n ganlın kɛ ɔ li mín nzin ɔ lɛ ba nın
ɔ. Ɔ tı kpili tala mín. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı ası dahuu.”
16 Ɛhı, anwunnvoe baka'n m'ɔ tı nın ati, ɔ'a yeyila yé sʊ. Ɛsɛ
bɔbɔ, ɔ tɛ yeyila yé sʊ kpili kpa.
17 Afı, daba Nyanmıan nanndılı yé nan *Moyizı asʊ yê ɔ falı
yí mala'n manlın yé ɔ. Nan sian dıɛ, Nyanmıan nanndı Zozi
Kilisi asʊ ɔ'a nwun yé nwʊn anwunnvoe ɔ'a hele yé ananhɔlɛ
atın'n.
18 Sʊanlan fíí nwunlin man Nyanmıan lé. Nan Nyanmıan
Bangɔlɔ Zozi m'ɔ tı Nyanmıan'n, m'ɔ mantan Sıɛ'n, yí y'ɔ man
yɛ nwun yí ɔ.

Zʊan Batisi 'ba han yí muonun yí ɛwalɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ
(Matie 3.1-12, Maakı 1.1-8, Luku 3.1-18)

19 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zʋan lɛ sɔnın menian wɔ asue Zuludın nın anzin ɛlɔ lıka kʋn. Zoluzalɛmʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ tı. Cıan kʋn, bɛ kɔ sʋan Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mmie-mɔ nʋn *Levifʋɛ kʋsʋ mmie-mɔ, bɛ kɔ a kɔ tʋ Zʋan, bɛ́ nwan: "Zʋan, wɔ́ muonun, nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le wɔ́?"

20 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zʋan kpacılı nun ɔ hanlın yí ananhɔlɛ yuein helelı bɛ́ kɛ: "Nán *Kilisi'n y'ɔ le mín."

21 Mɔ Zʋan bualı bɛ́ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Sɛ nán yí y'ɔ le wɔ́ a, anın nwan sʋanlan dıɛ kpa y'ɔ le wɔ́? *Eli y'ɔ le wɔ́ anaan?"

Zʋan nwan: "Nán Eli y'ɔ le mín."

Ɛsɛ bɛ kɔ bisa yí biekun kɛ: "Anın Nyanmıan *Kpɔmanfʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"

Zʋan nwan: "Cɛcɛ."

22 Ɛjɔlɛ ɛhı kɔ sin bɛ́ nwʋn, bɛ́ nwan: "A! Anın nwan sʋanlan dıɛ bɔbɔ kpa y'ɔ le wɔ́? Bua yɛ́ bie maan yɛ hɔ́ hán héle bɛ́ mɔ bɛ sʋanlın yɛ́'n. Ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ nwan y'ɔ le wɔ́?"

23 Ɛhı a, Zʋan nwan: "Sʋanlan'n mɔ Nyanmıan Kpɔmanfʋɛ *Ezayi lili mʋa hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:

Sʋanlan kʋn lɛ tıan ɛwâ nın anun ɛlɔ kɛ:
'Ɛmɔ sésie yɛ́ Mın atın'n!'

sʋanlan sɔ'n y'ɔ le mín."

24 Bɛ́ mɔ bɛ sʋanlın bɛ́ Zʋan anwʋn ɛlɔ'n mmie-mɔ tı *Falisifʋɛ.

25 Bɛ́ nwan: "Sɛ nán Kilisi'n y'ɔ le wɔ́, sɛ nán Eli y'ɔ le wɔ́, ɛsɛ sɛ nán Nyanmıan Kpɔmanfʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ a, anın nzukɛ ati yê ɛ sɔnın menian'n-mɔ ɔ?"

26 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zʋan nwan: "Mín dıɛ, n ne nzue yê mın fa mın sɔnın ɔ, nan sʋanlan kʋn wɔ ɛmɔ afian ɛbɛlɛ, ɛmɔ nzı man yí.

27 Sʋanlan sɔ'n fi mín nzin ɔ lɛ ba, mın nzɛ nvata man kɛ mın nyannjı yí ja mgbabʋa nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ."

28 Ɛjɔlɛ ɛhı kʋalaa sınlın Betanin, asue Zuludın nın ebue kʋn ɛlɔ, lıka mɔ anın Zʋan sɔnın menian'n-mɔ'n.

Nyanmıan Bʋa Baa'n y'ɔ le Zozi

29 Mɔ bɛ hanlın ɛhı yuelı'n, yí alíɛ hınlın, Zʋan 'tʋ yí nyın an, anın Zozi lɛ ba yí nwʋn ɛbɛlɛ, yí nwan: "Ɛ 'nwun Nyanmıan *Bʋa Baa'n, Nyanmıan 'ba fa yí yı mân nın ati tɛɛ ɔ tu yí ɛtɛ'n kɔ.

30 Yí dein yê n ganlın yí ɛjɔlɛ kɛ: 'Sʋanlan kʋn li mín nzin ɔ lɛ ba, ɔ tı kpili tala mín. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı ası dahuu.'

31 Mın nzı man yí daba. Nan kɛmɔ ɔ fata kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ nwun yí'n, yí ti yê Nyanmıan a sʋan mín kɛ m mála n vá nzue n zɔ́nın bɛ́ ɔ."

32 Ɛhı, Zʋan lili Zozi anwʋn adanzıɛ kɛ: "Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, m'an nwun kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fi nyanmıansʋ kɛ abubule ɔ'a ju ɔ'a tanlan yí sʋ.

33 Mín bɔbɔ muonun, anın mın nzı man yí sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n, nan Nyanmıan a han a hele mín kɛ: ‘Sʋanlan'n mɔ ɛ kɔ nwun kɛ mín Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ ju kɔ tanlan yí sʋ'n, sʋanlan sɔ'n yê ɔ 'fa Wawɛ sɔ'n sɔnın menian'n-mɔ ɔ.’

34 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ m'an nwun yí mín nyınsʋ nın ati, mın di yí nwʋn adanzıɛ kɛ ɔ tı Nyanmıan Awa sakpa.”

Zozi 'ba fɛlɛ yí alimʋa menian'n-mɔ yí nwʋn

35 Ɛhı mɔ alíɛ hınlın'n, anın Zʋan nʋn yí menian'n-mɔ anun nnyuan jijin ɛbɛlɛ.

36 M'ɔ nwunlin kɛ Zozi lɛ sın'n, yí nwan: “Ɛ 'nwun Nyanmıan *Bʋa Baa'n.”

37 Mɔ yí menian nnyuan'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ yacili yí ɛbɛlɛ yê cuein, bɛ kɔ si Zozi sʋ.

38 Zozi hɔlı kaan, ɔ 'tʋ yí nyın yí nzin an, menian si yí sʋ. Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ nzu?” Bɛ́ nwan: “*Labi” (yí bʋ y'ɔ le kɛ ngehelefʋɛ), “yɛ lɛ kpʋnndɛ lıka mɔ ɛ tı'n.”

39 Ɛhı a, Zozi nwan: “Ɛmɔ bála a nıan.”

Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ si yí sʋ bɛ nʋn yí kɔ hɔ lıka m'ɔ tı'n, bɛ nʋn yí kɔ tanlan ɛbɛlɛ dede sɛnzɛ'n kɔ tɔ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, mɔ Zʋan menian nnyuan'n 'si Zozi sʋ'n, anın b'a bɔ nɔsʋba dɔɛ nnan.

40 Zʋan menian nnyuan sɔ'n, kʋn li Andele. Andele sɔ'n, yí nianman y'ɔ le Simʋn Pıɛlı.

41 Andele y'ɔ lili mʋa hɔlı tʋlı yí nianman bian Simʋn an, yí nwan: “Mín nianman Simʋn, y'a nwun *Mesi'n.” (Yí bʋ y'ɔ le kɛ *Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ.)

42 Mɔ Andele hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʋn yí kɔ hɔ Zozi anwʋn ɛlɔ ɔ kɔ fa yí kɔ hele yí. Zozi nıanlın yí a, yí nwan: “Wɔ́, bɛ fɛlɛ wɔ́ Simʋn. Zʋan awa y'ɔ le wɔ́. Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, bɛ 'ba fɛlɛ wɔ́ Sefası.” (Sefası'n tı *ebele anıɛ, yí *gɛlɛkı nun an, anın ɔ li Pıɛlı. Yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ.)

Natanayɛ 'ba nwun kɛ Zozi tı Nyanmıan Awa

43 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, Zozi nwan ɔ 'kɔ Galile mân nın anun ɛlɔ. M'ɔ tuli yí bʋ mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Filipʋ, yí nwan: “Filipʋ, si mín sʋ!”

44 Filipʋ nʋn Andele nʋn Pıɛlı, bɛ fi kulo kʋn. Bɛ fɛlɛ kulo sɔ'n Bɛtısayida.

45 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Filipʋ kɔ hɔ kɔ tʋ Natanayɛ, yí nwan: “Sʋanlan'n mɔ *Moyizı hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ *Mala Kalata nın anun, mɔ ɛsɛ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ hɛlɛlı yí nwʋn ɛjɔlɛ'n, y'a nwun yí. Bɛ fɛlɛ yí Zozi. Ɔ fi Nazalɛtı. Yí sı y'ɔ le Zozɛfʋ.”

46 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Filipʋ hanlın helelı yí'n sinlin yí nwʋn, yí nwan: “Nazalɛtı kulo ɛhı m'ɔ wɔ ɛlɔ'n, asʋ like kpa 'fite sʋ lé?”

Filipʋ nwan: “Bala, ba nıan.”

47 Mɔ Zozi nwunlin kɛ Natanayɛ lɛ ba yí nwʋn ɛbɛlɛ'n, yí nwan: “Ɛmɔ nían, Izalayɛ sʋanlan bɔkɔɔ y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ, ɔ nni man ato fíí.”
48 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin Natanayɛ anwʋn, yí nwan: “Nan ɛ sɪ mín nin?”
Zozi nwan: “Mɔ anɪn ɛ tɪ *figi baka nɪn abʋ, mɔ Filipʋ fɛlɛlɪ man wɔ́'n yê n nwunlin wɔ́ ɔ.”
49 Natanayɛ nwan: “*Labi, ɛ tɪ Nyanmɪan Awa, ɛsɛ ɛ tɪ Izalayɛ Belemgbin sakpa.”
50 Zozi nwan: “Kɛmɔ mín nwan n nwunlin wɔ́ figi baka nɪn abʋ'n, ɔ man a le a li? Ɛ 'ba nwun ninnge dɔʋn mɔ bɛ tala ɛhɪ.”
51 Ɛsɛ yí nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, ɛmɔ 'ba nwun kɛ anwunno nɪn a buke yê nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ fi *Mân Baa nɪn anwʋn asɪɛ nɪn asʋ ɛwa, mmie-mɔ lɛ fʋ a, anɪn mmie-mɔ lɛ ju.”

2

Zozi 'ba hɔ atɔnvɔlɛ kʋn abʋ Kana kulo nɪn asʋ

1 Mɔ Zozi fɛlɛlɪ yí menian sɔ'n-mɔ yuelɪ'n, yí nzin cɪan nsan, anɪn bɛ lɛ fa atɔnvɔlɛ kʋn Galile mân nɪn anun ɛlɔ kulo kʋn asʋ. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Kana. Anɪn Zozi anin'n wɔ ɛbɛlɛ bie.
2 Atɔnvɔlɛ sɔ nɪn abʋ, bɛ kɔ fɛlɛ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ.
3 Bɛ lili fɛtɪ'n dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, bɛ́ nzan'n kɔ yue. Ɛhɪ a, Zozi anin'n kɔ hɔ kɔ tʋ yí, yí nwan: “Zozi, bɛ́ nzan nɪn a yue o.”
4 Zozi manlɪn yí nʋan sʋ a, yí nwan: “M mo, si abʋtamʋn, nán mín *dɔɛ dɪɛ'n nyan juli man.”
5 Ɛbɛlɛ ala, yí nin kɔ hɔ kɔ tʋ bɛ́ mɔ bɛ lɛ su nzan'n, yí nwan: “Like biala mɔ Zozi kɔ se kɛ ɛmɔ yɔ́'n, ɛmɔ kpínlɪn sʋ bɛ yɔ́.”
6 Anɪn, nyɔbʋɛ ɛté nsian jijin ɛbɛlɛ, kʋn kʋala kɛ ɔ fa nzue elitili ɛya kʋn. Nun nzue'n, Zufʋ'n-mɔ fa nwunnzin bɛ́ sa bɛ tu bɛ́ nwʋn efian bɛ yɔ bɛ́ nwʋn nwannzan-nwannzan, ɛsɛ bɛ fa bɛ kputa bɛ́ ninnge. Afɪ, ɔ tɪ bɛ́ mala.
7 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ lɛ su nzan'n kɛ: “Ɛmɔ sá nzue bɛ gúa ɛté ɛhɪ-mɔ anun maan ɔ yí.” Mɔ Zozi hanlɪn sɔ helelɪ bɛ́'n, bɛ kɔ sa nzue bɛ kɔ gugua nun dede bɛ kɔ yi tɪtɛkɛɛ.
8 Zozi nwan: “Sian dɪɛ, ɛmɔ sá bie bɛ hɔ́ mán fɛtɪ nɪn asʋ kpain'n.”
Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ sa bie bɛ kɔ hɔ.
9 Fɛtɪ nɪn asʋ kpain'n 'bɔ sʋ o, nzue nɪn a kaci nzan. Bian'n nɪan an, ɔ nnwun man lɪka mɔ nzan sɔ'n fi ɔ, kʋsʋ bɛ́ mɔ bɛ lɛ su'n, bɛ dɪɛ, bɛ sɪ.
10 M'ɔ bɔlɪ nzan nɪn asʋ yuelɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ atɔnvɔlɛ bian'n, yí nwan: “Eja, mɪn 'yɔ wɔ́ mo kpa! A bɔ mɔndɪnlɪn sakpa! Menian'n-mɔ kʋalaa, sɛ bɛ 'fa bɛ́ atɔnvɔlɛ nɪn an, bɛ di mʋa bɛ su nzan'n m'ɔ yɔ fɛ kpa'n. Bɛ nʋn dede bɛ fɛ a, bɛlɛ mɔ anɪn bɛ

lɛ su m'ɔ nyɔ man fɛ kpa nɪn ɔ. Nan wɔ́ dɪɛ, mɔ a su yí sian'n yɔ
fɛ tala mɔ ɛ lili mʋa suli'n.”
11 Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi yɪlɪ alimʋa asinbɛnwʋn like
m'ɔ tɪ nzɔlɛ nɪn anɪn. Ɔ yɪlɪ yí wɔ Galile mân nɪn anun, kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Kana nɪn asʋ. Ɔ yɔlɪ sɔ maan bɛ nwunlin yí anun-
minnyanmʋn'n. Asinbɛnwʋn like sɔ'n manlɪn yí menian'n-mɔ
lelɪ yí lili.
12 Mɔ bɛ falɪ atɔnvɔlɛ'n yuelɪ'n, Zozi nʋn yí nin nʋn yí
nianman'n-mɔ nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ hɔlɪ Kapɛɛnawɔmʋn
kulo nɪn asʋ, bɛ lili kɔ yɔ ɛlɛ nnyuan kʋn ɛbɛlɛ.

Zozi 'ba fʋan bɛ́ mɔ bɛ lɛ di gua

Nyanmɪan awulo nɪn anun'n
(Matie 21.12-13, Maakɪ 11.15-17, Luku 19.45-46)
13 Kɛmɔ anɪn Zufʋ'n-mɔ fanwʋndi fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n
ka kaan ju'n, Zozi kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn.
14 M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ wʋlʋlɪ Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ 'kɔ a ju
a, anɪn menian mmie-mɔ tɪtɪ ɛbɛlɛ, bɛ lɛ tɔnɪn bɛ́ nnalɛ nʋn bɛ́
mmʋa ɔ nʋn bɛ́ mɔlɔnʋnman. (Bɛ to ninnge sɔ'n-mɔ bɛ fa bɛ yɪ
tɛɛ.) Ɔ 'tʋ yí nyɪn an, anɪn menian mmie-mɔ tɪtɪ bɛ́ tɔbɪlɪ nwʋn,
bɛ lɛ di esika ɛkacie junman.
15 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hɔ kɔ fa nyanman
ɔ kɔ nwʋn mgbele. Ɔ kɔ fa kɔ fʋan bɛ́ kʋalaa kɔ fite awulo, bɛ́
nʋn bɛ́ mmʋa, nʋn bɛ́ nnalɛ'n-mɔ kʋalaa. Bɛ́ mɔ bɛ lɛ kaci bɛ́
esika'n kʋsʋ, ɔ kɔ han bɛ́ esika'n-mɔ kɔ gua asɪ, ɔ kɔ kunnzun bɛ́
tɔbɪlɪ'n-mɔ kɔ gua asɪ.
16 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ lɛ tɔnɪn mɔlɔnʋnman'n-mɔ kɛ:
“Ɛmɔ yíyɪ bɛ́ ninnge'n-mɔ kʋalaa ɛwa, nán bɛ fa mín Sɪ awulo'n
bɛ kaci gua elie lɪka.”
17 Mɔ Zozi hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n yuelɪ'n, yí menian'n-mɔ ati kɔ
kpɪn *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɪka ɛhɪ asʋ:
Mín Nyanmɪan, wɔ́ awulo nɪn anwʋn ehulo
mɔ n ne yí'n, ɔ 'ba man mɪn wu.
18 Ɛhɪ a, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan: “Nzu like dɪɛ kpa yê ɛ kʋala
yí yɔ m'ɔ kele kɛ ɛ le tunmin ɛ bɔ bala sʋa ɔ?”
19 Zozi nwan: “Ɛmɔ búbu sua nwannzan-nwannzan ɛhɪ, nan
mɪn 'fa cɪan nsan mɪn si.”
20 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan: “An! *Sua
Nwannzan-nwannzan ɛhɪ, mɔ b'a fa afʋɛ abulanan nʋn nsian
b'a si'n, wɔ́ dɪɛ, ɛ 'fa cɪan nsan kpê ɛ si yí fʋfɔlɛ?”
21 Sua nwannzan-nwannzan'n mɔ anɪn Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n
y'ɔ le yí muonun yí sʋanlan baka'n.
22 M'ɔ fi ewue nun tinngelɪ'n, yí menian'n-mɔ kacɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n
m'ɔ hanlɪn'n. Ɔ man bɛ lelɪ *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nʋn mɔ Zozi hanlɪn'n
bɛ lili.

23 Cıan dʋdʋ mɔ Zozi lili yí Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ Zufʋ'n-mɔ
*Pakı elie nın anun'n, menian dɔʋn nwunlin yí asinbɛnwʋn
ninnge'n m'ɔ yɔ'n, bɛ lelı yí bɛ lili.
24 Zozi dıɛ, ɔ'a nva man yí ajʋnlın ɔ'a ndʋ man bɛ́ sʋ, ɔ sanlın
kɛ ɔ sı bɛ́ ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin.
25 Ɔ mgbʋnndɛ man kɛ bɛ kan kulo sʋanlan anwʋn ɛjɔlɛ bɛ
kele yí bɔbɔ, afı yí muonun, ɔ sı menian'n-mɔ ahʋnlın nın anun
ɛjɔlɛ'n kʋalaatin.

3

Zozi nʋn Ninkodɛmʋn 'ba jʋjɔ

1 Anın Zufʋ'n-mɔ kpain kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ninkodɛmʋn.
Ɔ di *Falisifʋɛ'n-mɔ fâ'n bie.
2 Cıan kʋn kɔngɔɛ, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi. Yí nwan: “*Labi, y'a nwun
kɛ Nyanmıan a sʋan wɔ́ sakpa kɛ ɛ bála a hehele yɛ́ ninnge.
Asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ ɛ yɔ'n kele kɛ Nyanmıan jin wɔ́
nzin. Afı sʋanlan mɔ Nyanmıan jin man yí nzin'n, ɔ ngʋala
man bie yɔ.”
3 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ
sʋanlan biala mɔ b'a nwʋ man yí fʋfɔlɛ biekun'n, yí nyın ngʋala
mmɔ man Nyanmıan Belemgbin Mân'n.”
4 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Ninkodɛmʋn nwan: “Nan anın,
sʋanlan mɔ ɔ'a yɔ kpain a yue'n, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a wʋ yí fʋfɔlɛ
biekun? Asʋ ɔ kʋala kɛ ɔ sa kɔ yí nin akunnun maan bɛ wʋ yí
biekun ɔ?”
5 Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ sʋanlan
mɔ b'a nva man nzue nʋn Nyanmıan Wawɛ'n b'a mman man
yí ngʋan fʋfɔlɛ'n, ɔ ngʋala man kɛ ɔ kaci Nyanmıan Belemgbin
Mân nın anun sʋanlan.
6 Sɛ kulo sʋanlan wʋ wɔ́ a, nwun yí kɛ ɛ di sʋanlan afilie. Yê
sɛ Nyanmıan Wawɛ'n kʋsʋ wʋ wɔ́ a, nwun yí kɛ ɛ di yí Wawɛ
nun afilie'n bie.
7 Sɛ mıın kan mın kele wɔ́ kɛ ɔ fata kɛ bɛ wʋ́ ɛmɔ kʋalaa fʋfɔlɛ
biekun an, n'ɛ man ɔ sin wɔ́ nwʋn.
8 Lıka mɔ anwʋnman'n kulo'n y'ɔ fita kɔ ɔ. Ɛ tı yí ngan, nan sɛ
ɔ fi nin e, sɛ ɔ lɛ kɔ nin e, ɛ nzı man. Awɔlɛ fʋfɔlɛ'n mɔ Nyanmıan
Wawɛ'n wʋ menian'n-mɔ'n, kɛ ɔ tı yí nın anın.”
9 Ɛhı a, Ninkodɛmʋn nwan: “Anın ɔ 'yɔ sɛ kpa nán ɔ'a yɔ sɔ?”
10 Zozi nwan: “E! Ninkodɛmʋn, wɔ́ mɔ ɛ tı Izalayɛ mân nın
asʋ kpain mɔ ɛ kekele Nyanmıan anʋan ɛjɔlɛ'n, ɛ nzı man
ninnge sɔ'n-mɔ ɔ?
11 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ yɛ lɛ kan ninnge'n-mɔ
mɔ yɛ sı nın anwʋn ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmɔ, ɛsɛ yɛ lɛ di mɔ y'a nwun yí
nın anwʋn adanzıɛ, kʋsʋ ɛmɔ mmu man yí ananhɔlɛ.

12 Sɛ mɪn kan asɪɛ nɪn asʊ ɛwa ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ a, ɛmɔ mmu
man yí ananhɔlɛ, nan sɛ mɪn kan nyanmɪansʊ ɛlɔ ɛjɔlɛ mɪn kele
ɛmɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a le a li?
13 Sʊanlan fíí fʊlɪ man nyanmɪansʊ lé, cɛlɛ kɛ *Mân Baa'n m'ɔ
fi nyanmɪansʊ ɔ'a ju asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n.
14 Kɛ *Moyizɪ falɪ jɛtɛ kɔkɔlɛ'n ɔ bɔlɪ owo kʊn ɔ sinnzelɪ yí baka
ati ɔ kpanlanlɪn yí ɛwâ nɪn anun ɛlɔ daba'n, ɔ di kɛ bɛ fʊla Mân
Baa'n kʊsʊ anwunno,
15 maan sʊanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, ɔ nyan nyanmɪansʊ
ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n."
16 Afɪ, Nyanmɪan Kpili a hulo eyuadɪ'n dede ɔ'a fa yí
Bangɔlɔ'n ɔ'a hye yí maan sʊanlan biala m'ɔ kɔ le Baa sɔ'n kɔ
li'n, Nyanmɪan sikpɛ'n ngun man yí, nan ɔ nyan nyanmɪansʊ
ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
17 Nyanmɪan Kpili a nzʊan man yí Wa'n kɛ ɔ bála a tua eyuadɪ
nɪn ɛtɛ nɪn anwʊn kalɛ, nan ɔ sʊanlɪn yí kɛ ɔ bála a le yí ti ngʊan.
18 Sʊanlan m'ɔ de yí di'n, bɛ mmu man yí fʊɔ, nan sʊanlan m'ɔ
nne man yí nni man'n, b'a bu yí fʊɔ dada angʊnmɪn. Ɔ sanlɪn
kɛ ɔ'a nne man Nyanmɪan Bangɔlɔ'n ɔ'a nni man.
19 Lɪka mɔ bɛ 'fa bɛ bu menian'n-mɔ fʊɔ'n, y'ɔ le kɛ kanlannɪɛ
nɪn a a mân nɪn anun, nan kʊsʊ kɛmɔ menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ nɪn
ati, bɛ kulo awosin'n bɛ tala kanlannɪɛ'n.
20 Sʊanlan biala m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, ɔ kpɔ kanlannɪɛ'n, ɔ nvite man
nun, afɪ ɔ sulo kɛ bɛ kɔ nwun yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n m'ɔ yɔ'n.
21 Nan sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ kpa'n, yí dɪɛ, ɔ fite kanlannɪɛ nɪn
anun, ɔ man bɛ nwun yí fóún kɛ ɔ yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo'n.

Zʊan Batisi 'ba han yí nwʊn asɪ man Zozi

22 Ɛhɪ anzin, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi Zoluzalɛmʊn bɛ
jasʊlɪ bɛ hɔlɪ Zude mân nɪn akunnun ɛlɔ. Ɔ nʊn bɛ́ kɔ li ɛbɛlɛ
kɔ yɔ ɛlɛ nnyuan kʊn, ɔ kɔ sɔnɪn menian.
23 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zʊan wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ɛnʊn nɪn
asʊ. Kulo sɔ'n mantan Salimʊn kulo'n. Ɛbɛlɛ lɪka'n tɪ asuma
ngʊnmɪn. Menian dɔʊn kpa ba yí nwʊn ɛbɛlɛ maan ɔ sɔnɪn bɛ́.
24 Tɛmʊn sɔ nɪn anun, anɪn bɛ tʊlɪ man Zʊan fiadɪ.
25 Zufʊ'n-mɔ efian etue ebialɛ nɪn anwʊn, Zʊan menian'n-mɔ
nʊn Zufʊ bian kʊn suli akpʊlʊwa kpili kpa.
26 Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ tʊ Zʊan, bɛ́ nwan: "*Labi, sʊanlan'n mɔ anɪn
yɛ nʊn yí wɔ asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ mɔ ɛ hanlɪn yí ɛjɔlɛ'n,
sian'n, ɔ lɛ sɔnɪn menian, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nyɪn lɛ kaci yí nwʊn."
27 Zʊan nwan: "Like mɔ Nyanmɪan a nva a mman man
sʊanlan'n, sʊanlan ngʊala man kɛ ɔ nyan yí ɔ.
28 Ɛmɔ muonun di mín adanzɪɛ kɛ mín nwan nán *Kilisi'n
y'ɔ le mín, nan mín dɪɛ, b'a sʊan mín maan m'an li mʊa yí
nyunnun.

29 Yí ti, mín dɪɛ, sʋanlan'n m'ɔ lɛ ja bala'n, n dɪ kɛ yí manngʋn
m'ɔ yɔ biala maan atɔnvɔlɛ'n yɔ kanlanman. Sɛ sʋanlan'n mɔ
ɔ'a ja bala'n bɔ yí amannɪɛ kɛ ajaa nɪn a yɔ kpa a, yí manngʋn'n
di yí nwʋn fɛ kpili kpa. Mín kʋsʋ mín fɛ dɪɛ m'ɔ kun mín'n, kɛ ɔ
tɪ yí nɪn anɪn.
30 Ɛhɪ ati, ɔ di kɛ yí dunman'n fʋ́, nán mín dɪɛ'n hán asɪ."
31 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, sʋanlan m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n, ɔ tɪ kpili tala
menian'n-mɔ kʋalaatin. Sʋanlan m'ɔ fi asɪɛ nɪn asʋ ɛwa'n, anɪn
ɔ tɪ asɪɛ nɪn asʋ sʋanlan, yê asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ. Nan
sʋanlan m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n, ɔ tala kulo sʋanlan biala.
32 Like mɔ ɔ'a nwun yí nyanmɪansʋ nʋn mɔ ɔ'a tɪ'n, bɛ́ nwʋn
ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ. Yê yí ɛjɔlɛ m'ɔ kan'n, sʋanlan fíí nne ndʋ man
nun.
33 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le yí nʋan ɛjɔlɛ'n kɔ li'n, anɪn sʋanlan
sɔ'n lɛ kele kɛ mɔ Nyanmɪan kan'n tɪ ananhɔlɛ sakpa.
34 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mɔ Nyanmɪan Kpili a sʋan yí'n,
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ. Afɪ Nyanmɪan a fa yí Wawɛ
nɪn a wula yí nun kpa bɔkɔɔ.
35 Sɪɛ'n kulo Baa'n, ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a wula yí sa nun.
36 Sʋanlan m'ɔ kɔ susu yí ti kɔ gua Baa sɔ nɪn asʋ'n, ɔ le
nyanmɪansʋ ngʋan'n. Sʋanlan mɔ ɔ'a nzusu man yí ti ɔ'a gua
man yí sʋ'n, ɔ nnyan man ngʋan sɔ'n bie. Nan Nyanmɪan
sikpɛ'n wɔ yí sʋ dahuu.

4

Zozi nʋn Samali balasua kʋn 'ba jʋjɔ

1 Ɛhɪ, bɛ wɔ ɛbɛlɛ a, yé Mɪn kɔ nwun nun kɛ *Falisifʋɛ'n-mɔ a
tɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ ɔ lɛ sɔnɪn menian tala Zʋan.
2 Ɔ tɪ man kɛ yí Zozi muonun y'ɔ sɔnɪn menian'n-mɔ aho, nan
yí menian'n-mɔ yê bɛ di junman sɔ nɪn ɔ.
3 Mɔ Zozi tɪlɪ yí sɔ'n, ɔ fi Zude mân nɪn anun ɔ kɔ hɔ Galile mân
nɪn anun ɛlɔ biekun.
4 Ɔ fi Zude mɔ ɔ 'kɔ Galile'n, ɔ di kɛ ɔ sɪn Samali mân nun.
5 Ɛhɪ a, ɔ kɔ hɔ dede ɔ kɔ ju Samali kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sisaa'n
tiba, ebo'n mɔ daba Zʋakɔbʋ falɪ manlɪn yí wa Zozɛfʋ nɪn asʋ.
6 Ebo sɔ nɪn asʋ yê sikala'n mɔ Zʋakɔbʋ funlin'n wɔ ɔ. Zozi
nanndɪlɪ dede m'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, anɪn ɔ'a yue fɛ. Ɛhɪ, ɔ kɔ ha sikala
nɪn anʋan kɔ tanlan. Yí tɛmʋn sɔ nɪn anun, anɪn sɛnzɛ nɪn a
jinlan bɛ́ ti afian.
7 Zozi tɪ ɛbɛlɛ kaan, ɔ 'nɪan an, Samali balasua kʋn fi Sisaa kɔ
a, ɔ lɛ ba a sa yí nzue. Zozi nwan: "Mín nianman bala, sa nzue
kaan maan n nʋ́n."
8 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anɪn Zozi menian'n-mɔ a hɔ kulo ɛlɔ, bɛ lɛ
kɔ a to like bɛ 'ba li.
9 Ɛhɪ a, balasua'n nwan: "E! Anianman bian, ɛ tɪ Zufʋ, mín
kʋsʋ n dɪ Samali balasua, nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ lɛ sɛlɛ mín nzue'n?"

M'ɔ man balasua'n lɛ kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ Zufʋ'n-mə nʋn Samali menian'n-mə nni man.

10 Zozi nwan: “Sɛ ɔ tı kɛ ɛ sı like'n mə Nyanmıan fa ce menian, ɛsɛ sɛ ɛ sı sʋanlan'n m'ɔ lɛ sɛlɛ wɔ́ nzue nın an, ahan wɔ́ lılı wɔ́ yê ɛ 'sɛlɛ yí maan ɔ man wɔ́ ngʋan nzue fɛ m'ɔ nzısan man lé ɔ.”

11 Balasua'n tılı yí sɔ a, yí nwan: “Yɛmınlın, ɛ le man bokiti, yê sikala ɛhı kʋsʋ abʋ hɔlı, anın ninhan yê ɛ 'sa ngʋan nzue fɛ sɔ'n man mín ɔ?

12 Yɛ́ nan Zʋakɔbʋ falı sikala nzue kpa ɛhı manlın yɛ́ nán ɛnɛ bie ɔ. Yí bɔbɔ muonun, ɔ nʋn yí mma'n-mə, nʋn yí ayɛmʋa'n-mə bɛ nʋnlın nun nzue'n bie. Nan ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ dede mə ɛ 'nyan nzue biekun kpa m'ɔ tala ɛhı asʋ man yɛ́ ɔ? Ɛ jʋnlın kɛ ɛ tı kpa tala Zʋakɔbʋ ɔ?”

13 Ɛhı a, Zozi nwan: “Sʋanlan m'ɔ nʋn nzue ɛhı'n, nzuhoe 'kun yí biekun.

14 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ nʋn nzue'n mə n gɔ sa n gɔ man yí'n, yí dıɛ, nzuhoe ngun man yí lé. Ɔ sanlın kɛ nzue sɔ'n mə n gɔ sa n gɔ man ɔ kɔ nʋn'n, ɔ 'kaci asutile mə nyanmıansʋ ngʋan'n fi nun fite ɔ.”

15 Ɛhı, Samali balasua'n manlın yí nʋan sʋ a, yí nwan: “Yɛmınlın, sɛ yí sɔ a, anın man mín bie n nʋ́n nán nzuhoe a ngun mín kʋ́n. Yí dıɛ anın cıan fʋfɔlɛ mın mma nza man nzue ɛwa kʋ́n.”

16 Zozi nwan: “Balasua, kɔ fɛlɛ wɔ́ hun, ɛ nʋn yí bɛ bála ɛwa.”

17 Zozi hanlın sɔ a, balasua'n nwan: “N nja man bian.”

Ɛhı a, Zozi nwan: “Sɛ ɛ se kɛ ɛ ja man bian an, ɔ tı fɔ́ʋ́n.

18 Afı mín sı kɛ a ja mmelenzua ngʋkʋn nnun a yila, yê nunhan'n kʋsʋ mə ɛ nʋn yí bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, ɔ jalı man wɔ́. Sakpa, a han ananhɔlɛ.”

19 Mə Zozi hanlın ɛhı'n, balasua'n nwan: “Yɛmınlın, m'an nwun kɛ ɛ tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ sakpa.

20 Yɛ́ nan-mə sʋlı Nyanmıan bʋka ɛhı asʋ, kʋsʋ ɛmə Zufʋ'n-mə dıɛ, ɛmə nwan lıka m'ɔ fata kɛ bɛ sʋ Nyanmıan'n y'ɔ le Zoluzalɛmʋn.”

21 Zozi nwan: “Balasua, de di kɛ ɔ 'ba ju mɛlɛ bie, ɛmə ngɔ sʋ man Sıɛ'n bʋka ɛhı asʋ kʋ́n, ɔ nʋn Zoluzalɛmʋn kʋsʋ kʋ́n.

22 Ɛmə Samali amma, ɛmə lɛ sʋ Nyanmıan, kʋsʋ ɛmə nzı man yí. Nan yɛ́ Zufʋ'n-mə, yɛ́ dıɛ, yɛ sı yí. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nanndı Zufʋ'n-mə asʋ yê ɔ de eyuadı nın ati ngʋan ɔ.

23 Nwun yí kɛ mɛlɛ bie lɛ ba, mɛlɛ sɔ nın a ju a yue bɔbɔ, mə bɛ́ mə bɛ sʋ Sıɛ'n kpa'n, bɛ 'sʋ yí wawɛ nun nʋn ananhɔlɛ nun. Ɔ sanlın kɛ sɔ menian'n-mə yê Sıɛ'n lɛ kpʋnndɛ ɔ.

24 Nyanmıan Kpili tı wawɛ. Yí ti, bɛ́ mə bɛ sʋ yí'n, ɔ fata kɛ bɛ sʋ yí wawɛ nun nʋn ananhɔlɛ nun.”

25 Zozi hanlın ɛhı a, balasua'n nwan: “Mín dıɛ, mın sı kɛ
*Mesi'n, (defʊɛ'n mɔ *gɛlɛkı anıɛ nın anun bɛ fɛlɛ yí *Kilisi'n), ɔ
'ba a. Nan sɛ ɔ ba a, ɔ 'ba hehele yé ninnge'n kʊalaatin.”
26 Zozi nwan: “Kilisi'n y'ɔ le mín, mín mɔ mıın kan ɛjɔlɛ'n
mın kele wó ɛwa'n.”
27 Kɛ Zozi anʊan 'tɔ ala, yí menian'n-mɔ kɔ ju ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ
nwunlin kɛ ɔ nʊn balasua'n lɛ jʊjɔ'n, ɔ kɔ sin bé nwʊn kpa. Kʊsʊ
bé bie fíí a ngʊala man yí bisa kɛ: “Ɛ 'se bala'n sɛ?” Anaan: “Nzu
ɛjɔlɛ dıɛ yê ɛ lɛ kan kele yí ɔ?”
28 Ɛhı a, balasua'n kɔ yaci yí bua nın ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kulo. Ɔ kɔ
hɔ kɔ bɔ kulo mma'n-mɔ amannıɛ.
29 Yí nwan: “Ebia-mɔ, ɛmɔ bála a nıan, bian kʊn jin yé nan
Zʊakɔbʊ sikala nın asʊ ɛlɔ. Ɔ'a han mín ninnge'n mɔ mın yɔ'n
kʊalaa anwʊn ɛjɔlɛ ɔ'a hele mín. Asʊ bian sɔ'n, nán Kilisi nın
ɔ?”
30 Ɛhı a, bé mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n kʊalaa, bɛ fi kulo ɛbɛlɛ bɛ kɔ kpʊ
Zozi.
31 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʊsʊ, mɔ bala'n hɔlı kulo ɔ 'kɔ a bɔ kpayɛ'n,
Zozi menian'n-mɔ fɛlɛlı yí a, bé nwan: “*Labi, di like!”
32 Zozi nwan: “N ne mín alıɛ kʊn mɔ mın di ɔ, alıɛ sɔ'n, ɛmɔ
nzı man yí.”
33 Yí menian'n-mɔ tılı yí sɔ a, bɛ kɔ bisa bisa bé nwʊn kɛ: “Asʊ
sʊanlan bie a bɛlɛ yí like a li ɔ?”
34 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mín alıɛ'n mɔ mın di'n y'ɔ le junman'n
mɔ mín Sı sʊanlın mín kɛ m mála n ní'n. Ɔ tı kpa kɛ mın yɔ yí
ehulo like, yí ti, junman'n m'ɔ falı manlın mín'n, ɔ fata kɛ mın
di yí kʊalaa maan ɔ yue.
35 Ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ nwan bɛ gua bé ninnge nın an, ɔ di sala nnan
nán b'a tı. Ɔ tı man sɔ? Nan mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ
ɛmɔ tú bé nyın bɛ nían ebo ɛhı-mɔ, sʊ ninnge'n-mɔ kʊalaa a tin,
bé ɛtıɛ a ju.
36 Sʊanlan'n m'ɔ lɛ tı ebo'n, b'a bɔ yí bʊ bɛ lɛ tua yí kalɛ dada
angʊnmın. Ebo nın asʊ ninnge'n mɔ bɛ lɛ hohuan yí nʊan nán
ɔ'a nzɛcı man'n, ɔ tı kɛ menian mɔ bɛ lɛ fɛlɛ bé maan bɛ nyan
nyanmıansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n. Ɔ man sʊanlan'n m'ɔ
yɔlı ebo'n, ɔ nʊn sʊanlan'n m'ɔ lɛ tı'n, bé munnyuan bɛ di fɛ kʊn.
37 Bɛ kan kɛ: ‘Sʊanlan kʊn yɔ ebo nán sʊanlan fʊfɔlɛ a tı.’ Ɛjɔlɛ
sɔ'n, ɔ tı ananhɔlɛ.
38 Nan mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, nán ɛmɔ yê b'a li
ebo nın asʊ junman ɔ, menian nvʊfɔlɛ yê b'a li sʊ junman ɔ.
Nan m'an sʊan ɛmɔ kɛ ɛmɔ hó fá sʊ alıɛ.”
39 Ɔ nʊn Zozi anʊan mɔ ɔ 'tɔ ala, Samali menian'n-mɔ kɔ fite
fite ɛbɛlɛ. Kɛmɔ balasua'n hanlın kɛ Zozi a han yí ninnge'n m'ɔ
yɔ'n kʊalaa anwʊn ɛjɔlɛ ɔ a hele yí'n, ɔ man Samali kulo nın asʊ
menian dɔʊn lelı Zozi lili.
40 Ɛhı ati, mɔ Samali menian'n-mɔ walı Zozi anwʊn ɛbɛlɛ'n,
bɛ bʊtʊlı yí kɛ ɔ tánlan bé nwʊn ɛbɛlɛ kaan. Mɔ bɛ hanlın sɔ'n,

Zozi nʋn bɛ́ ngɔ su yí nwʋn akpʋlʋwa, ɔ kɔ li ɛlɛ nnyuan bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ.
41 Ɔ fi ɛjɔlɛ'n mɔ yí muonun ɔ lɛ kan nɪn ati, ɔ man mmiekun-mɔ dɔʋn kɔ le yí kɔ li.
42 Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi lɛ kan'n, bɛ kpɛlɪ bɛ́ nyɪn balasua nɪn anwʋn ɛlɔ a, bɛ́ nwan: “Sian dɪɛ, nán wɔ́ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ hanlɪn nɪn ati y'ɔ man y'a le y'a li ɔ, nan yɛ́ muonun y'a tɪ yí nʋan nun ɛjɔlɛ. Y'a nwun yí ananhɔlɛ kɛ ɔ tɪ mân'n Ngʋandefʋɛ sakpa.”

Zozi 'ba man abɪlɪba kpili kʋn awa nɪn anwʋn sa

43 Ɛhɪ, Zozi kɔ li cɪan nnyuan Sisaa ɛbɛlɛ, ɔ kɔ tu yí bʋ kɔ hɔ Galile mân nun.
44 Zozi muonun fa kan kɛ, “Nyanmɪan *kpɔmanfʋɛ biala le man anyɪnnzɔ yí muonun yí kulo.”
45 Nan kʋsʋ, sian'n m'ɔ hɔlɪ juli Galile'n, ɛlɔ menian'n-mɔ sɔlɪ yí nun kanlanman. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ bɛ 'di Zufʋ'n-mɔ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n wɔ Zoluzalɛmʋn'n, bɛ́ mɔ bɛ hɔlɪ ɛlɔ'n, bɛ nwunlin ninnge'n kʋalaa mɔ Zozi yɔlɪ yí fɛtɪ nɪn anun'n.
46 Mɔ Zozi juli Galile mân nɪn anun'n, ɔ hɔlɪ Kana kulo nɪn asʋ ɛlɔ biekun, lɪka m'ɔ falɪ nzue kacili nzan'n. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʋn wɔ Kapɛɛnawɔmʋn kulo nɪn asʋ. Bian sɔ'n tɪ Galile mân nɪn asʋ belemgbin nɪn abɪlɪba kpili kʋn. Yí wa belenzua kʋn a fʋkɛ.
47 Mɔ abɪlɪba sɔ'n tɪlɪ kɛ Zozi fi Zude ɔ'a a Galile'n, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi Kana ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ yí wa'n ka kaan wu, yí ti ɔ bála nán ɔ mán yí nwʋn sá.
48 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “Ɛmɔ dɪɛ b'a nnwun man asinbɛnwʋn ninnge ɔ nʋn nzɔlɛ angʋnmɪn an, ɛmɔ nne nni man.”
49 Bian'n nwan: “Yɛ́ Mɪn ajo! Man yɛ hɔ́, sɛ a mma man an, mín wa'n 'ba wu.”
50 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Kɔ awulo! Nán wɔ́ wa nɪn anwʋn a sa.” Bian'n kɔ le Zozi anʋan ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlɪn'n kɔ li. Ɔ kɔ sa kɔ hɔ awulo.
51 Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʋn yí ngʋa'n-mɔ kɔ yia. Bɛ́ nwan: “Yɛ́ mɪn, wɔ́ wa nɪn anwʋn a sa!”
52 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bian nɪn anwʋn, yí nwan: “E! Anɪn dɔɛ benin asʋ yɛ̂ yí nwʋn salɪ ɔ?”

Ngʋa'n-mɔ nwan: “Anúnman eyua kɔ yɔ dɔɛ kʋn yɛ̂ ebun-nun'n fi yí nwʋn tuli ɔ.”

53 Ɛhɪ, bian'n nwunlin kɛ dɔɛ'n mɔ Zozi hanlɪn kɛ: “Kɔ awulo nán wɔ́ wa nɪn anwʋn a sa.” Dɔɛ sɔ nɪn asʋ yɛ̂ yí wa nɪn anwʋn salɪ ɔ. Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n, ɔ nʋn yí awulo amma'n-mɔ kʋalaa bɛ kɔ le Zozi bɛ kɔ li.
54 Kɛ Zozi fi Zude mân nun ɔ salɪ walɪ Galile mân nun'n, yí kpɛ̂ nnyuan asʋ m'ɔ yɔ asinbɛnwʋn like m'ɔ tɪ nzɔlɛ nɪn anɪn.

5

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa

1 Ɛhı anzin, cıan kʋn anın Zufʋ'n-mɔ lɛ di bɛ́ fɛtı bie
Zoluzalɛmʋn ɛlɔ. Zozi kɔ hɔ bie.
2 Zoluzalɛmʋn kulo'n, b'a le yí nwʋn. Yí nwʋn anʋan'n kʋn
li Mmʋa Anʋan. Anın nzubula kʋn wɔ mmʋa anʋan sɔ nın
anwʋn ɛbɛlɛ. Nzubula sɔ'n bɛ fɛlɛ yí *ebele anıɛ nın anun
Betesada. B'a sisi yí nwʋn abalanda nnun (m'ɔ tɔ sʋ nnun'n
ce nzubula nın anun nnyuan).
3 Nwuluwafʋɛ dɔʋn kpa lıla abalanda sɔ'n-mɔ anun.
Anyınsinlinwafʋɛ, nʋn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ, nʋn bubuluwafʋɛ,
bɛ́ kʋalaa bɛ lıla ɛbɛlɛ. (Bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ nzubula'n bó mgbaha.
4 Ɔ sanlın kɛ ɔ ju mɛlɛ'n bie a, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn ju nzue
nın anun ɔ bɔ yí mgbaha. Sɛ ɔ yɔ sɔ a, wuluwafʋɛ m'ɔ kɔ li mʋa
kɔ tɔ nun'n, anın yí nwʋn a sa.)
5 Nwuluwafʋɛ sɔ'n-mɔ anun kʋn wɔ ɛbɛlɛ, ewue a bɔ yí dede
afʋɛ abulasan nʋn mɔcʋɛ.
6 Zozi nıan yí nna m'ɔ la nın an, anın ɔ'a nwun kɛ ewue'n bɔlı
yí nán ɛnɛ bie ɔ. Ɛhı a, ɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ɛ kulo kɛ wó nwʋn sa ɔ?"
7 Wuluwafʋɛ'n nwan: "Yɛmınlın, mın kulo kɛ mín nwʋn sa
o, nan kʋsʋ n ne man sʋanlan fíí mɔ sɛ nzue'n bɔ mgbaha a, ɔ
fa mín tʋ nun ɔ. Ɔ nʋn mɔ mın 'yɔ dede mın 'kɔ a tɔ nun'n, anın
sʋanlan fʋfɔlɛ a li mʋa a tɔ nun."
8 Zozi nwan: "Jasʋ, fa wó ɛbɛɛ'n, nanndı kɔ."
9 Ɛbɛlɛ ala, bian nın anwʋn kɔ sa. Ɔ nıanlın ɛbɛlɛ ɔ falı yí ɛbɛɛ
nın ala, ɔ lɛ nanndı kɔ.
Zufʋ'n-mɔ *ɛnwʋnmıan ele cıan nın anun yê Zozi yɔlı like sɔ
nın ɔ.
10 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ han kɔ hele bian'n mɔ yí
nwʋn a sa'n kɛ: "Ɛnɛ tı ɛnwʋnmıan ele cıan, mala'n ngele man
kɛ ɛ sʋ́a wó ɛbɛɛ nın ɛnɛ. A tʋn mala."
11 Bian'n nwan: "Sʋanlan'n mɔ ɔ'a man mín nwʋn a sa'n, yí
nwan n jásʋ n vá mín ɛbɛɛ'n, n nánndı n gó."
12 Bɛ́ nwan: "Nwan yê ɔ selı wó kɛ ɛ fá wó ɛbɛɛ'n ɛ nánndı'n?"
13 Bian'n nnwun man sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n m'ɔ manlın yí
nwʋn salı'n, ɔ sanlın kɛ menian sʋnlın ɛbɛlɛ nın ati, Zozi kɔ jasʋ
ɛbɛlɛ.
14 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí kɔ yia Nyanmıan awulo nın anun.
Yí nwan: "Nıan, sian dıɛ, wó nwʋn a sa, yí ti n'ɛ yɔ ɛtɛ fíí kʋ́n nán
munnzue m'ɔ tala ɛhınlınka a ndʋ man wó."
15 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bian'n kɔ hɔ kɔ tʋ Zufʋ mgbain'n-mɔ ɔ
kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ Zozi y'ɔ manlın yí nwʋn salı ɔ.
16 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n yê Zufʋ mgbain'n-mɔ mantanlın Zozi ɛjʋjıɛ ɔ.
Ɔ sanlın kɛ ɛnwʋnmıan ele cıan yê Zozi yɔ ninnge sɔ'n-mɔ ɔ.
17 Nan m'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛnɛ nʋn ɛnɛ,
mín Sı tɛ di junman, mín kʋsʋ, mín sa wɔ junman nwʋn."

18 Ɛjəlɛ kpəlɛ kʋnmgba ɛhı m'ɔ hanlın nın ati, sian dıɛ anın
ehuan bəbə yê Zufʋ'n-mə kpʋnndɛ kɛ bɛ kun yí ɔ. Nán like'n mə
ɔ'a yɔ yí ɛnwʋnmıan ele cıan kʋnmgba nın ala ati ɔ, nan ɛsɛ ɔ'a
han kɛ yí Sı y'ɔ le Nyanmıan. Anın ɔ tı kɛ ɔ lɛ kele yí nwʋn kɛ ɔ
nʋn Nyanmıan sɛ.

Zozi 'ba han yí tunmin nın anwʋn ɛjəlɛ

19 Zozi kɔ han kɔ hele Zufʋ mgbain'n-mə kɛ: "Mıın kan yí
ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ Baa'n, ɔ mmə man yí ti anun ɔ nyɔ
man like fíí. Like m'ɔ kɔ nwun kɛ Sıɛ'n lɛ yɔ'n, yí bie y'ɔ yɔ ɔ.
Like biala mə Sıɛ'n yɔ'n, Baa'n kʋsʋ yɔ bie.
20 Ɔ sanlın kɛ Sıɛ'n kulo Baa'n yê ɔ'a hele yí ninnge'n-mə
kʋalaatin mə yí muonun ɔ yɔ'n. Sıɛ'n 'ba fa ninnge mgbili
mmiekun-mə mə bɛ tala ɛhıka maan ɔ yɔ. Sian'n, ɔ 'ba sin ɛmə
anwʋn.
21 Nan kɛ menian'n-mə wu a, Sıɛ'n tinnge bɛ́ ɔ man bɛ nyan
ngʋan'n, yí sɔ kʋsʋ ala, sʋanlan mə Baa'n kulo kɛ ɔ nyan
ngʋan'n, ɔ 'nyan ngʋan.
22 Yê Sıɛ'n mmua man sʋanlan fíí ndɛɛ. Nan ɔ'a man Baa'n
tunmin kɛ ɔ búa menian'n-mə ndɛɛ
23 nán menian'n-mə kʋalaa anyın a sɔ Baa'n kɛ bɛ́ nyın sɔ
Sıɛ'n. Sʋanlan mə yí nyın nzɔ man Baa'n, anın yí nyın nzɔ man
Sıɛ'n m'ɔ sʋanlın Baa'n.
24 "Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ sʋanlan biala m'ɔ
tie mín ɛjəlɛ'n mə ɛsɛ ɔ de sʋanlan'n mə ɔ'a sʋan mín'n di'n,
sʋanlan sɔ'n, anın ɔ le nyanmıansʋ ngʋan'n. Bɛ mmu man yí
fʋɔ kʋ́n. Ɔ fi ewue nun ɔ'a fite ngʋan nun.
25 Mıın kan yí ananhəlɛ mın kele ɛmə kɛ mɛlɛ'n lɛ ba, mɛlɛ
sɔ nın a ju bəbɔ, mə bɛ́ mə b'a wu'n, bɛ 'ba tı Nyanmıan Awa
nın anın'n. Nan bɛ́ mə bɛ kɔ tı yí nın'n, bɛ 'nyan nyanmıansʋ
ngʋan'n.
26 Kɛmə Sıɛ'n muonun tı ngʋan baka'n, ɔ'a man yí Wa'n kʋsʋ
a kaci ngʋan baka.
27 Ɔ'a man Baa'n tunmin kɛ ɔ búa menian'n-mə ndɛɛ, ɔ sanlın
kɛ ɔ tı *Mân Baa.
28 Nán bɛ man ɛhı sin bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ'n lɛ ba mə
bɛ́ mə b'a wu'n, bɛ 'ba tı yí nın'n bɛ fi bɛ́ sɛka'n-mə anun bɛ fite
fite.
29 Bɛ́ mə bɛ bəlı bala kpa'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge bɛ nyan
nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n. Nan bɛ́ mə bɛ bəlı
bala ɛtɛ'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge bɛ tua bɛ́ nyəlıɛ ɛtɛ nın
anwʋn kalɛ.
30 Mın mmə man mín ti anun mın nyɔ man like fíí, yê mín
ndɛɛ'n mə mın bua'n kʋsʋ, mə Nyanmıan nwan m múa'n yê
mın 'bua ɔ. Mín ndɛɛ ebua'n tı fʋ́ʋ́n, ɔ sanlın kɛ mın mgbʋnndɛ
man mə mín muonun mın kulo. Sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín'n,
m'ɔ kulo'n yê mın yɔ ɔ.

Ninnge mɔ bɛ di Zozi tunmin nɪn anwʋn adanzɪɛ'n

31 “Sɛ ɔ tɪ kɛ mín ngʋnmɪn yê mɪɪn di mín muonun mín nwʋn
adanzɪɛ a, ahan mɔ mɪɪn kan'n, mɪn kʋala mɪn se kɛ nán bɛ bu
yí ananhɔlɛ.
32 Nan sʋanlan fʋfɔlɛ y'ɔ di mín nwʋn adanzɪɛ ɔ. Yê mɪn sɪ kɛ
mín nwʋn ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n tɪ ananhɔlɛ.
33 Ɛmɔ yɪlɪ menian bɛ hɔlɪ *Zʋan anwʋn ɛlɔ, yí kʋsʋ ɔ lili
ananhɔlɛ nɪn anwʋn adanzɪɛ.
34 Mín dɪɛ, mɪn mgbʋnndɛ man kɛ sʋanlan lí mín nwʋn
adanzɪɛ. Nan mɪɪn kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ mɪn kele
ɛmɔ maan ɛmɔ nyan ngʋan.
35 Anɪn Zʋan tɪ kɛ kanlannɪɛ mɔ b'a sɔ m'ɔ lɛ ta ɔ. Ɛmɔ hulolɪ
kɛ bɛ 'tanlan yí jawe nɪn anun nán bɛ di fɛ mɛlɛ kaan.
36 Nan mín dɪɛ, n ne adanzɪɛ kʋn biekun m'ɔ tala mɔ Zʋan
lili'n. Junman'n mɔ Sɪɛ nɪn a fa a man mín kɛ n ní mɔ mɪɪn di'n,
junman sɔ'n bɔbɔ di mín adanzɪɛ kɛ Sɪɛ'n yê ɔ'a sʋan mín ɔ.
37 Yê Sɪɛ'n kʋsʋ mɔ ɔ'a sʋan mín'n, ɔ di mín nwʋn adanzɪɛ. Ɛmɔ
tɪlɪ man yí nɪn'n lé, ɛsɛ ɛmɔ nwunlin man yí nwʋn lé.
38 Kɛmɔ ɛmɔ nne man sʋanlan'n mɔ Sɪɛ'n sʋanlɪn yí'n nni
man'n, ɔ man ɛmɔ nva man yí ɛjɔlɛ'n bɛ nzie man.
39 Ɛmɔ suan Nyanmɪan *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n sɛlɛ, afɪ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ
nun yê ɛmɔ 'nyan nyanmɪansʋ ngʋan nɪn ɔ. Ɔ tɪ ananhɔlɛ. Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n kʋsʋ, mín nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ.
40 Nan kʋsʋ ɛmɔ ngulo man kɛ bɛ ba mín nwʋn nán bɛ nyan
ngʋan.
41 “Mɪn mgbʋnndɛ man kɛ sʋanlan bó mín dunman kpa.
42 Afɪ mɪn sɪ ɛmɔ, mɪn sɪ kɛ ɛmɔ ngulo man Nyanmɪan.
43 Mín Sɪ yê ɔ'a sʋan mín maan m'an a ɔ. Kʋsʋ ɛmɔ ngulo man
kɛ bɛ de mín. Nan kʋsʋ sɛ sʋanlan bie bɔ yí ti anun ba a, yí dɪɛ
ɛmɔ de yí.
44 Ɛmɔ ngulo man kɛ Nyanmɪan angʋnmɪn cein yí ɛmɔ ayɛ.
Nan ɛmɔ kulo kɛ ɛmɔ muonun yɪ bé nwʋn ayɛ. Ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ
a le mín a li?
45 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nán bɛ jʋnlɪn kɛ mɪn 'ba bu ɛmɔ fʋɔ wɔ mín
Sɪ anyunnun. Nan *Moyizɪ mɔ ɛmɔ a susu bɛ ti b'a gua yí sʋ'n,
yí yê ɔ 'bu ɛmɔ fʋɔ ɔ.
46 Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ ɛmɔ lelɪ *Moyizɪ lili sakpa a, ahan ɛmɔ 'de mín
kʋsʋ bɛ di. Ɔ sanlɪn kɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ yê *Moyizɪ hɛlɛlɪ ɔ.
47 Nan sɛ ɛmɔ nne man ɛjɔlɛ'n mɔ Moyizɪ a hɛlɛ'n nni man an,
ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a le mín ɛjɔlɛ nɪn a li?”

6

Zozi 'ba fa kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan

man menian akpɪɪ nnun di
(Matie 14.13-21, Maakɪ 6.30-44, Luku 9.10-17)

1 Ɛhı anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nın anun ɛlɔ. Cıan kʋn
ɔ kɔ kpɛ Galile asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun kɛ *Tibeliadı'n,
ɔ kɔ hɔ yí nzin ɛlɔ.
2 Menian dɔʋn kpa kɔ si yí sʋ, ɔ sanlın kɛ bɛ nwunlin
asinbɛnwʋn ninnge m'ɔ yɔlı manlın nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn
salı'n.
3 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ fʋ kɔ tanlan bʋka kʋn asʋ.
4 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zufʋ'n-mɔ *Pakı elie'n ka kaan ju biekun.
5 Ɛhı a, bɛ tı ɛbɛlɛ kaan mɔ ɔ 'kɔ bie'n, Zozi 'tʋ yí nyın nıan an,
menian dɔʋn kpa lɛ ba yí nwʋn, nán ɔ'a bisa Filipʋ kɛ: "Filipʋ,
ninhan yê yɛ 'nyan like yɛ to yɛ man menian nwala ɛhı di ɔ?"
6 Ɔ 'kan sɔ nán ɔ nıan mɔ Filipʋ 'ba bua'n. Ɔ sanlın kɛ yí
muonun ɔ sı like mɔ ɔ 'ba yɔ ɔ.
7 Filipʋ nwan: "Sɛ bɔbɔ yɛ fa jɛtɛ fufue mma ɛya nnyuan yɛ
to kpaʋn an, ɔ nza man fíí mɔ bé nun kʋn biala nyan sin kaan
sʋa di ɔ."
8 M'ɔ Filipʋ anʋan tɔlı'n, Zozi menian'n-mɔ anun kʋn, bɛ fɛlɛ
yí Andele m'ɔ tı Simʋn Pıɛlı anianman'n nwan:
9 "Kpafɛlɛ kaan kʋn wɔ ɛwa, ɔ le *ɔlızʋ kpaʋn nnun nʋn ejue
nnyuan. Nan kʋsʋ menian nwala ɛhı, nzukɛ yê ɔ 'sa yí yɔ ɔ?"
10 Zozi nwan: "Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʋalaa tɛ́tanlan ası."
Lıka sɔ'n tı tɛtɛlɛ kpa, ndile dɔʋn kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Mɔ Zozi
hanlın sɔ'n, bé kʋalaa bɛ kɔ tɛtanlan ası. Bé mɔ bɛ walı ɛbɛlɛ'n,
mmelenzua mɔ bɛ wɔ bé nun'n, bɛ ju kɔ yɔ akpıı nnun.
11 Zozi kɔ fa kpaʋn nnun'n ɔ kɔ la Nyanmıan ası ɔ kɔ hye kɔ
man bé. Ɛsɛ ɔ kɔ fa ejue nnyuan'n ɔ kɔ la Nyanmıan ası biekun
ɔ kɔ hye kɔ man bé. Sʋanlan kʋn biala nyanlın mɔ yí kunnun
jɔ yí nwʋn ɔ lili.
12 Mɔ bé kʋalaa bɛ yuelı didi'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí
menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ sísa yí bʋ'n mɔ ɔ'a ha'n, nán bɛ ju fíí bɛ
tʋ."
13 Ɔlızʋ kpaʋn nnun'n, bɛ lili dede m'ɔ halı yí bʋ mɔ Zozi
menian'n-mɔ sısalı'n, ɔ tı ece mma bulu nʋn nnyuan.
14 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin asinbɛnwʋn like'n mɔ Zozi
yɔlı'n, bé nwan: "Nyanmıan *kpɔmanfʋɛ'n mɔ bɛ kan kɛ ɔ lɛ
ba'n, sakpa, yí y'ɔ le bian ɛhıka."
15 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ 'kpʋnndɛ bɛ fa yí bɛ sie bé belemg-
bin'n, yí ngʋnmın ɔ tılı yí nwʋn ɔ hɔlı bʋka nın asʋ ɛlɔ biekun.

Zozi 'ba nanndı Galile asue nın anyınsʋ
(Matie 14.22-33, Maakı 6.45-52)

16 Mɔ alíɛ'n tɔlı nun'n, Zozi menian'n-mɔ hɔlı asue nın anʋan
ɛlɔ.
17 Bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun bɛ lɛ kpɛ asue'n bɛ kɔ Kapɛɛnawɔmʋn
kulo nın asʋ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın alíɛ nın a muan sʋ a yue, kʋsʋ
Zozi a mma ndʋ man bé.
18 Anın asutue kʋsʋ lɛ tu sɛlɛ kpa.

19 Bɛ hanlın ɛlɛɛ'n bɛ hɔlı dede kɔ yɔ cilo nnun anaan nsian'n,
anın Zozi nanndı asue nın anyınsʋ ɔ lɛ ba bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ. Ɛbɛlɛ
ala, esulo kɔ han bɛ́, bɛ jʋnlın kɛ like bie ɔ.
20 Nan m'ɔ walı dede m'ɔ ka kaan tʋ bɛ́'n, yí nwan: "Mín ɔ,
nán bɛ sulo."
21 Sian'n m'ɔ hanlın sɔ'n, anın bɛ kulo kɛ bɛ fa yí ɛlɛɛ nın
anun. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ si ası, bɛ kɔ ju lıka mɔ bɛ lɛ kɔ'n.
22 Ɛhı, meninsʋnman'n mɔ bɛ halı asue nın anzin ɛlɔ'n
nwunlin kɛ mɛlɛ mɔ Zozi menian'n-mɔ 'kpɛ asue'n, anın ɛlɛɛ
kʋnmgba cein yê ɔ si ɛbɛlɛ ɔ. Bɛ sı kɛ Zozi a nvʋ man nun bie, yí
menian'n-mɔ angʋnmın ala yê bɛ fʋlı nun bɛ hɔlı ɔ. Kʋsʋ mɔ alíɛ
hınlın'n, meninsʋnman'n 'ba ju a, anın Zozi nnʋn man ɛbɛlɛ.
23 Ɛlɛɛ mmie-mɔ kʋsʋ fi Tibeliadı kulo nın asʋ, bɛ kɔ a kɔ sisi
m'ɔ mantan lıka mɔ yɛ́ Mın lalı Nyanmıan ası, ɔ falı kpaʋn'n
manlın meninsʋnman'n lili'n.
24 Nan mɔ meninsʋnman'n nwunlin kɛ Zozi nʋn yí
menian'n-mɔ nnʋn man ɛbɛlɛ'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ kɔ fa ɛlɛɛ sɔ'n-mɔ bɛ
kɔ hɔ Zozi ɛkpʋnndɛ Kapɛɛnawɔmʋn.

Zozi yê ɔ tı kpaʋn m'ɔ man

bɛ nyan nyanmıansʋ ngʋan nın ɔ

25 Menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi asue nın ebue kʋn ɛlɔ
Kapɛɛnawɔmʋn kulo nın asʋ, bɛ́ nwan: "Labi, ɛ juli ɛwa cıan
benin?"
26 Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ nán kɛ
asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ ɛmɔ tı yí bʋ nın ati yê ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ
mín ɔ. Nan kpaʋn'n mɔ ɛmɔ a li dede bɛ́ kʋ a yi'n, yí ti yê ɛmɔ lɛ
kpʋnndɛ mín ɔ.
27 Alıɛ'n m'ɔ sɛcı'n, ɛmɔ nán bɛ di yí nwʋn junman. Nan ɛmɔ
lí alıɛ'n m'ɔ man bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ nın anwʋn
junman. Alıɛ sɔ'n, *Mân Baa'n yê ɔ fa man ɔ. Yí yê Sıɛ Nyanmıan
Kpili a man yí atın kɛ ɔ fá alıɛ sɔ'n mán mân nın ɔ."
28 Bɛ́ nwan: "Nzu yê yɛ 'yɔ nán y'a li junman mɔ Nyanmıan
kulo ɔ?"
29 Zozi nwan: "Junman'n mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɛmɔ di'n y'ɔ
le kɛ ɛmɔ lé sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan yí'n bɛ lí."
30 Bɛ́ nwan: "Nzukɛ asinbɛnwʋn like dıɛ yê ɛ 'yɔ maan yɛ
nwun yí nán y'a le wó y'a li ɔ? Nzu junman dıɛ yê ɛ kʋala yí
di ɔ?
31 Daba, ɛwâ nın anun ɛlɔ, yɛ́ nannan-mɔ lili *mannan kɛ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Yí nwan: *Ɔ'a man bɛ́ nyanmıansʋ kpaʋn
b'a li."*
32 Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ
kɛ, kpaʋn'n mɔ *Moyizı falı manlın ɛmɔ anan-mɔ'n, nán
nyanmıansʋ kpaʋn kpa nın ɔ. Nan nyanmıansʋ kpaʋn kpa'n
y'ɔ le mɔ mín Sı lɛ fa man ɛmɔ'n.

33 Ɔ sanlın kɛ, kpaʋn kpa'n mɔ Nyanmıan fa man menian'n-mɔ'n y'ɔ le sʋanlan'n m'ɔ fi nyanmıansʋ ɔ'a ju ası m'ɔ man mân'n nyan ngʋan'n."

34 Ɛhı a, bɛ́ nwan: "Yɛmınlın, anın fa kpaʋn sɔ'n bie man yɛ́ cıan daa e."

35 Zozi nwan: "Kpaʋn'n m'ɔ man bɛ nyan nyanmıansʋ ngʋan'n y'ɔ le mín. Sʋanlan biala m'ɔ kɔ a mín nwʋn'n, ɛhɔɛ ngun man yí lé. Yê sʋanlan biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, nzuhoe ngun man yí lé.

36 Nan m'an han m'an hele ɛmɔ, ɛmɔ a nwun mín, kʋsʋ afı ɛmɔ nne man mín nni man.

37 Sʋanlan biala mɔ Sıɛ'n kɔ fa yí kɔ man mín'n, ɔ 'ba mín nwʋn. Yê sʋanlan biala m'ɔ kɔ a mín nwʋn'n, cıan bie lé, mın nyı man yí.

38 Ɔ sanlın kɛ n vi nyanmıansʋ m'an mma man kɛ mın 'ba yɔ like mɔ mın kulo ɔ. Nan m malı kɛ mın 'ba yɔ like mɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n kulo'n.

39 Like mɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n kulo'n y'ɔ le kɛ bɛ́ mɔ ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a man mín'n fíí n'ɔ minlin mín sa nun. Nan cıan m'ɔ li sian nın anun, n dínnge bɛ́ fi ewue nun maan bɛ nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

40 Like mɔ Sıɛ'n kulo'n y'ɔ le kɛ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ kɔ nwun Baa'n mɔ bɛ kɔ le yí bɛ kɔ li'n, bɛ nyán nyanmıansʋ ngʋan'n. Ɛsɛ cıan m'ɔ li sian nın anun, n dínnge bɛ́ maan bɛ fi ewue nun bɛ jásʋ."

41 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zufʋ'n-mɔ kɔ fɛ yí nwʋn ɛya, bɛ lɛ jʋjɔ yí bɛ́ konvin abʋ kɛ yí nwan: "Kpaʋn'n m'ɔ fi nyanmıansʋ'n y'ɔ le mín".

42 Bɛ́ nwan: "Zozi sɔ'n muonun, nán Zozɛfʋ awa dıɛ nın ɔ? Yɛ sı yí sı nʋn yí nin. Yê ɔ yɔ sɛ m'ɔ kan kɛ ɔ fi nyanmıansʋ yê ɔ'a ju ɔ?"

43 Zozi nwan: "Ɛmɔ yáci bɛ́ konvin abʋ ɛjʋjɔlɛ'n.

44 Sɛ ɛmɔ nwun kɛ sʋanlan kʋn lɛ ba mín nwʋn an, anın Sıɛ'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n y'ɔ nʋn yí a a ɔ. Mín kʋsʋ cıan m'ɔ li sian nın anun, mın 'tinnge yí maan ɔ fi ewue nun jasʋ.

45 Afı b'a hɛlɛ wɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kalata nın anun kɛ: *Nyanmıan 'ba hehele menian'n-mɔ kʋalaa ninnge.* Yí sɔ ati, sʋanlan biala m'ɔ kɔ tie Sıɛ'n kɔ fa yí atın dıɛ nın asʋ'n, ɔ 'ba mín nwʋn.

46 Nán kɛ sʋanlan bie a nwun Sıɛ'n lé ti ɔ, nan sʋanlan'n m'ɔ fi Nyanmıan anwʋn ɛlɔ ɔ'a ju'n, yí ngʋnmın ala yê ɔ'a nwun Sıɛ nın ɔ.

47 Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ɔ 'nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

48 Ɔ sanlın kɛ alıɛ mɔ bɛ di a, bɛ nyan ngʋan'n y'ɔ le mín.

49 Kɛ ɛmɔ anan-mɔ lili mannan nın ɛwâ nın asʋ ɛlɔ'n, anun bɛ halı ɛbɛlɛ ɔ? Ɔ yɔlı dede bɛ́ kʋalaa bɛ yuelı wu.

50 Nan kpaʋn'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n dɪɛ, sʋanlan m'ɔ kɔ li bie'n, ɔ nwu man lé.
51 Ngʋan kpaʋn kpa'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n y'ɔ le mín. Sʋanlan m'ɔ kɔ li kpaʋn sɔ'n bie'n, ɔ le ngʋan cɪan daa. Kpaʋn'n mɔ mɪn 'fa mɪn man'n y'ɔ le mín nwʋnnaan'n. Mɪn 'fa mɪn man maan mân nɪn anun menian'n-mɔ nyan ngʋan."

52 Ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlɪn nɪn anwʋn, Zufʋ'n-mɔ kɔ su akpʋlʋwa kpili kpa bé afian ɛlɔ, bé nwan: "Nan sʋanlan ɛhɪ muonun, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a fa yí nwʋnnaan'n ɔ'a man y'a li?"

53 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ a nni man *Mân Baa nɪn anwʋnnaan'n, ɛsɛ sɛ ɛmɔ a nnʋn man yí moja nɪn an, anɪn ɛmɔ le man ngʋan.
54 Sʋanlan m'ɔ kɔ li mín nwʋnnaan'n, m'ɔ kɔ nʋn mín moja'n, ɔ le nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, ɛsɛ cɪan m'ɔ li sian nɪn anun, mɪn 'tinnge yí maan ɔ fi ewue nun ɔ jasʋ.
55 Afɪ ɛmɔ nwún yí kɛ, alɪɛ kpa'n y'ɔ le mín nwʋnnaan'n yê nzan kpa'n y'ɔ le mín moja'n.
56 Sʋanlan m'ɔ kɔ li mín nwʋnnaan'n, mɔ ɛsɛ ɔ kɔ nʋn mín moja'n, anɪn ɔ nʋn mín tɪ, mín kʋsʋ, mɪn nʋn yí tɪ.
57 Kɛmɔ Sɪɛ'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n tɪ asɪ mɔ yí dunman nun yê mín kʋsʋ n dɪ asɪ'n, yí sɔ kʋsʋ ala, sʋanlan m'ɔ kɔ li mín nwʋnnaan'n, mín dunman nun, ɔ 'nyan ngʋan.
58 Kpaʋn'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn. Ɔ tɪ man kɛ mɔ ɛmɔ anan-mɔ lili bɛ wuli'n. Sʋanlan m'ɔ kɔ li kpaʋn sɔ'n, ɔ 'nyan ngʋan ɔ tanlan asɪ dahuu."
59 Tɛmʋn mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ ɛhɪ-mɔ ɔ kekele menian'n-mɔ ninnge'n, anɪn ɔ wɔ Kapɛɛnawɔmʋn, Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun.

Zozi menian'n-mɔ dɔʋn 'ba yaci yí tʋ

60 Mɔ Zozi menian'n-mɔ dɔʋn tɪlɪ yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n, bé nwan: "Hei! Ɛjɔlɛ ɛhɪ dɪɛ ɔ yɔ sɪ o! Nwan sʋanlan dɪɛ yê ɔ kʋala sʋ di ɔ?"
61 Mɔ Zozi nwunlin kɛ ɛhɪ anwʋn yê yí menian'n-mɔ lɛ jʋjɔ bé konvin abʋ'n, yí nwan: "Yí ti, ɛhɪ yɔ sɪ man ɛmɔ ɔ?
62 Nan anɪn sɛ cɪan bie ɛmɔ nwun kɛ *Mân Baa'n lɛ fʋ kɔ lɪka m'ɔ fi walɪ nɪn an, yí dɪɛ, ɛmɔ 'yɔ bé nwʋn sɛ?
63 Nyanmɪan Wawɛ'n yê ɔ man bɛ nyan ngʋan ɔ. Anwʋnnaan'n tɪ man like fíí. Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɔ kele kɛ bɛ kpɪn bɛ nyan Nyanmɪan Wawɛ'n ɔ nʋn nyanmɪansʋ ngʋan'n.
64 Nan kʋsʋ ɛmɔ anun mmie-mɔ nne nni man." Zozi hanlɪn kɛ menian'n mmie-mɔ nne nni man, ɔ sanlɪn kɛ mɔ ɔ 'bɔ yí junman nɪn abʋ'n, ɔ sɪ menian mɔ bɛ nne bɛ nni man'n, ɛsɛ ɔ sɪ sʋanlan'n mɔ ɔ 'kpɛ yí nwʋn atɪn maan bɛ cɪ yí'n.

65 Mə Zozi hanlın sə yuelı'n, εsε yí nwan: “Ɛhıka ati, sʋanlan
biala mə mín Sı a nyı man yí kε ɔ bála mín nwʋn'n, ɔ ngʋala
man mín nwʋn ba.”
66 Ɔ fi εbεlε, yí menian'n mmie-mə dəʋn yacili yí tʋlı, b'a nzi
man yí sʋ kún.
67 M'ɔ yəlı sə'n, nán Zozi a bisa yí menian bulu nʋn nnyuan'n
kε: “Nan εmə lılı, εmə dıε bε ngɔ man?”
68 Kε Zozi anʋan 'tɔ ala, Simʋn Pıεlı kukuli yí nʋan sʋ a, yí
nwan: “Yɛ́ Mın, anın nwan sʋanlan dıε anwʋn yɛ̂ yε 'kɔ ɔ? Wɔ́
yɛ̂ wɔ́ nʋan εjəlε'n man bε nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man
ayuelıε nın ɔ.
69 Yɛ́ dıε yε de wɔ́ yε di, εsε y'a nwun kε Sʋanlan Nwannzan-
nwannzan'n mə Nyanmıan a sʋan yí'n y'ɔ le wɔ́.”
70 Mə Simʋn Pıεlı hanlın sə yuelı'n, Zozi nwan: “Ɛmə menian
bulu nʋn nnyuan'n, asʋ nán mín yɛ̂ n vεlεlı εmə ɔ? Nan kʋsʋ
εmə anun kʋn tı busuəfʋε.”
71 Sʋanlan sə'n mə Zozi lε kan yí εjəlε'n y'ɔ le Simʋn Isikaliətı
awa Zudası mə cıan bie ɔ 'yı Zozi man'n. Zudası sə'n tı Zozi
menian bulu nʋn nnyuan nın anun kʋn.

7

Zozi anianman'n-mə nne man yí bε nni man

1 Ɛhı anzin, Zozi kə hə mgbanza Galile mân nın anun kulo'n-
mə asʋ. Mgbanza sə nın anun, ɔ'a nju man Zude mân nun, ɔ
sanlın kε elə Zufʋ mgbain'n-mə lε kpʋnndε yí kun yí.
2 Nan kεmə anın Zufʋ'n-mə *Kpato Bʋ Fεtı'n ka kaan ju'n,
3 yí nianman'n-mə nwan: “Zozi, jasʋ εwa kɔ Zude maan wɔ́
menian'n-mə mə bε wə elə'n, bɛ́ kʋsʋ bε nwún wɔ́ junman'n mə
ε lε di'n.
4 Sʋanlan m'ɔ kulo kε menian'n-mə nwun yí junman'n m'ɔ
di'n, ɔ nni man yí nvıalıε nun. Kε wɔ́ lılı ε di junman sʋa'n, kɔ li
yí εlə maan mân'n kʋalaa nwún wɔ́.”
5 Bε lε kan sə'n, afı yí nianman'n-mə muonun, bε nne man yí
bε nni man.
6 Zozi nwan: “Mín dıε, mín mεlε dıε kpa'n juli man, nan εmə
dıε, mεlε kʋalaa tı kpa man εmə.
7 Ɛmə dıε, menian'n-mə ngʋala man kε bε kpə εmə, nan mín
dıε, bε kpə mín. Afı mın kan kε bɛ́ nyəlıε'n tı εtε.
8 Ɛmə hɔ́, bε hɔ́ li fεtı'n, nan mín dıε, mın nni man fεtı sə'n bie.
Ɔ sanlın kε mín mεlε dıε kpa'n juli man.”
9 Kε ɔ hanlın sə helelı bɛ́ yuelı'n, ɔ kə ha Galile.

Zozi 'ba hə Zoluzalεmʋn Kpato Bʋ Fεtı nın abʋ

10 Mə Zozi anianman'n-mə həlı fεtı elie'n, sian'n yí kʋsʋ ɔ kə
kpʋ bɛ́. Nan kʋsʋ ɔ fıalı. Ɔ'a nyı man yí nwʋn ɔ'a ngele man
menian'n-mə kʋalaatin.

11 Mɔ bɛ 'di fɛtɪ'n, anɪn Zufʊ mgbain'n-mɔ lɛ kpʊnndɛ yí. Ɛsɛ anɪn bɛ lɛ bisa bisa: "Ɔ wɔ nin? Ɔ wɔ nin?"
12 Meninsʊnman nɪn anun, anɪn bɛ lɛ su yí nwʊn akpʊlʊwa. Mmie-mɔ nwan: "Ɔ tɪ sʊanlan kpa." Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: "Cɛcɛ, nán sʊanlan kpa ɔ, ɔ lɛ laka laka menian'n-mɔ."
13 Nan kʊsʊ kɛmɔ bɛ sulo Zufʊ mgbain'n-mɔ nɪn ati, bɛ ngʊala man yí jawe nun kan.
14 Mɔ bɛ lili fɛtɪ'n dede mɔ ɔ 'kɔ yí afian'n, Zozi kɔ hɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun ɔ lɛ kɔ a hehele menian'n-mɔ ninnge.
15 Yí like'n m'ɔ lɛ kele'n kɔ sin Zufʊ'n-mɔ anwʊn, bɛ́ nwan: "Bian ɛhɪ mɔ ɔ'a ngɔ man sukulu fíí'n, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ sɪ kalata kpili sʊa ɔ?"
16 Zozi nwan: "Ninnge'n mɔ mɪɪn kekele ɛmɔ ɛwa'n, nán mín muonun mín ti anun ninnge yê mɪɪn kekele ɛmɔ ɔ, nan ɔ fi sʊanlan'n mɔ ɔ'a sʊan mín nɪn ɛlɔ.
17 Sʊanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo'n, sɛ ninnge'n mɔ mɪɪn kele'n fi Nyanmɪan ɛlɔ a, anaan ɔ tɪ mín muonun mín ti anwʊn ninnge a, ɔ kʊala ɔ nwun yí.
18 Sʊanlan m'ɔ kan yí muonun yí nwʊn ɛjɔlɛ'n, anɪn ɔ lɛ kpʊnndɛ yí muonun yí anunminnyanmʊn. Nan nunhan m'ɔ kpʊnndɛ sʊanlan'n m'ɔ sʊanlɪn yí nɪn anunminnyanmʊn'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ tɪ sʊanlan kpa. Ɔ nni man ato fíí.
19 *Moyizɪ yê ɔ falɪ mala'n manlɪn ɛmɔ ɔ. Ɔ tɪ man sɔ ɔ? Kʊsʊ ɛmɔ anun kʊn bɔbɔ nni man mala sɔ nɪn asʊ. Nzu ati yê ɛmɔ kulo kɛ bɛ kun mín ɔ?"
20 Meninsʊnman'n nwan: "Wó, ɛ tɪ man sʊanlan kpa fɪfɪfɪ, ɛ le baye! Nwan yê ɔ kulo kɛ ɔ kun wó ɔ?"
21 Zozi nwan: "Like kʊnmgba cein ɛhɪ mɔ m'an yɔ'n, ɔ'a sin ɛmɔ anwʊn. Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a lɔ ɛmɔ ngasi. Cɪan daa ɛmɔ bɔ sʊ.
22 Ɛmɔ tíe, Moyizɪ a man ɛmɔ mala kɛ bɛ kpɛ́ mmelenzua'n-mɔ mmian nun. Sakpa kʊsʊ, mmelenzua mmian nun ɛkpɛ sɔ'n, ɛmɔ anan-mɔ yɔ yí daba yí nzin nán b'a wʊ Moyizɪ. Kɛmɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ di mala sɔ nɪn asʊ nɪn ati, *ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n bɔbɔ, ɛmɔ kpɛ mmelenzua'n-mɔ mmian nun.
23 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nvʊn man Moyizɪ mala nɪn ati, ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n muonun ɛmɔ kpɛ mmelenzua'n-mɔ mmian nun. Nan sɛ ɛmɔ kpɛ mmelenzua mmian nun ɛnwʊnmɪan ele cɪan nɪn an, anɪn nzu ati yê, sɛ m'an man kulo sʊanlan dasannin kʊn anwʊn a sa ɛnwʊnmɪan ele cɪan nɪn an, anɪn ɛmɔ fɛ mín nwʊn ɛya sʊa ɔ?
24 Ɛmɔ nán bɛ nɪan sʊanlan anyunnun bɛ bua yí ndɛɛ, nan ɛmɔ búa ndɛɛ ananhɔlɛ nun."

Menian'n-mɔ 'ba bisa bisa bɛ́ nwʊn

sɛ Zozi yê ɔ tɪ Kilisi nɪn an

25 Ɛhı, anın Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ menian mmie-mɔ lɛ kan kɛ:
“Sʋanlan'n mɔ yɛ́ mgbain'n-mɔ lɛ kpʋnndɛ yí bɛ kun yí'n, nán
yí ahı?
26 Bɛ nían kɛ ɔ lɛ jʋjɔ menian'n-mɔ anun ɛwa ɔ, kʋsʋ bɛ nze
man yí sa fíí. Asʋ yɛ́ mgbain'n-mɔ a nwun yí ananhɔlɛ kɛ yí y'ɔ
le *Kilisi'n, sʋanlan'n mɔ ɔ 'ba le yɛ́ ti nın ɔ?
27 Bian ɛhı dıɛ, yɛ sı lıka m'ɔ fi ɔ. Kʋsʋ bɛ́ nwan Kilisi'n dıɛ, sɛ
ɔ 'ba a, sʋanlan fíí nnwun man lıka m'ɔ fi'n.”
28 Yí sɔ ati, mɔ Zozi 'kekele bɛ́ ninnge wɔ Nyanmıan awulo
nın anun'n, ɔ kɔ tıan nun, yí nwan: “Asʋ ɛmɔ jʋnlın kɛ ɛmɔ sı
mín ɛsɛ ɛmɔ sı lıka mɔ n vi'n sakpa ɔ? Nán mín ti anwʋn atın yê
m'an a ɔ, nan sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín'n tı ananhɔlɛfʋɛ. Kʋsʋ
ɛmɔ nzı man yí.
29 Mín dıɛ mın sı yí, ɔ sanlın kɛ n vi yí nwʋn ɛbɛlɛ yê m'an a ɔ.
Yí dein yê ɔ sʋanlın mín ɔ.”
30 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ 'kpʋnndɛ kɛ bɛ cı yí ɛbɛlɛ ala. Nan
sʋanlan fíí a ngʋala man yí cı, ɔ sanlın kɛ anın yí dɔɛ'n juli man.
31 Nan kʋsʋ meninsʋnman nın anun, menian dɔʋn lelı yí lili.
Bɛ́ nwan: “Cıan mɔ Kilisi'n kɔ a'n, asʋ ɔ 'yɔ asinbɛnwʋn ninnge
m'ɔ tala sʋanlan ɛhı dıɛ'n-mɔ ɔ?”

Bɛ 'ba yı nzalafʋ'n-mɔ kɛ bɛ hó hyí Zozi

32 Ɛhı, Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ anın bɛ lɛ kıkan yí nhun nhun
menian nın anun'n, *Falisifʋɛ'n-mɔ tılı yí kʋalaa. Nyanmıan
*tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ yı Nyanmıan
awulo nın anun nzalafʋ'n-mɔ kɛ bɛ hó hyí Zozi.
33 Mɔ nzalafʋ'n-mɔ hɔlı juli Zozi anwʋn ɛlɔ'n, yí nwan: “Mın
nʋn ɛmɔ yɛ 'tanlan mɛlɛ kaan biekun kʋalaaka nán m'an hɔ
sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín nın anwʋn ɛlɔ.
34 Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan kʋsʋ, ɛmɔ ngɔ nwun man mín.
Ɔ sanlın kɛ lıka mɔ mın 'ba hɔ'n, ɛmɔ ngɔ hʋala man ɛlɔ kɔ.”
35 Zufʋ'n-mɔ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: “Anın ninhan lıka dıɛ
yê ɔ 'ba hɔ dede mɔ yɛ kpʋnndɛ yí a, yɛ nnwun man yí ɔ? Asʋ
ɔ 'ba tʋa Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a tʋ b'a sanndı bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n
mân nun'n nán ɔ kekele bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n ninnge anaan?
36 Afı yí nwan: ‘Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan kʋsʋ, ɛmɔ ngɔ
nwun man mín. Ɔ sanlın kɛ lıka mɔ mın 'ba hɔ'n, ɛmɔ ngɔ hʋala
man ɛlɔ kɔ.’ Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ ɔ'a han'n, yí bʋ kele sɛ?”

Zozi 'ba han ngʋan nzue nın anwʋn ɛjɔlɛ

37 Zufʋ'n-mɔ fɛtı sɔ'n kʋsʋ, cıan m'ɔ li sian'n yê ɔ tı fɛtı'n cıan
kpili kpa nın ɔ. Cıan sɔ'n, Zozi jasʋlı jinlanlın menian'n-mɔ
kʋalaa afian an, yí nwan: “Sʋanlan mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, ɔ
bála mín nwʋn ɔ bála a nʋn nzue.
38 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n, biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ngʋan
nzue fʋfɔlɛ fi yí ahʋnlın nın anun ɔ 'sın wa wa wa.”

39 Ngʋan nzue sɔ'n mɔ Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ ɛwa'n y'ɔ le
Nyanmɪan Wawɛ'n mɔ sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li nɪn
asa 'kan yí'n. Yí tɛmʋn sɔ nɪn anun, anɪn sʋanlan fíí asa
hanlɪn man Wawɛ'n bɔbɔ. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn bɛ wulalɪ man Zozi
anunminnyanmʋn.
40 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, meninsʋnman'n kɔ bu bɛ́ nwʋn
nun. Mmie-mɔ nwan: "Bian ɛhɪ tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ'n
sakpa."
41 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Kilisi nɪn ɔ!"
Mmiekun-mɔ kʋsʋ nwan: "Heei! Anɪn, Galile mân nun yê
Kilisi'n fi 'fite ɔ?
42 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ Kilisi'n, ɔ 'yɔ *Davidi abusuan nɪn
anun sʋanlan, ɔ fi Betelehɛmʋn, Davidi kulo nɪn asʋ."
43 Kɛ ɔ yɔlɪ mɔ Zozi dunman nun, meninsʋnman'n buli bɛ́
nwʋn nun nɪn anɪn.
44 Mmie-mɔ kʋsʋ dɪɛ, anɪn bɛ lɛ kpʋnndɛ yí bɛ cɪ yí, nan kʋsʋ
sʋanlan fíí a ngʋala man yí sa fa kan yí.
45 Kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, nzalafʋ'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ'n-
mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Kɛ bɛ 'ju ɛbɛlɛ ala, mgbain'n-
mɔ nwan: "Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ a njɪ man yí a mma man ɔ?"
46 Nzalafʋ'n-mɔ nwan: "Ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n, nyanmɪnsɛmʋn, kɛ
yɛ wɔ ɛwa'n, sʋanlan fíí hanlɪn man bie lé."
47 Falisifʋɛ'n-mɔ nwan: "Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ, ɛmɔ a man ɔ'a laka
ɛmɔ bie ɔ?
48 Asʋ yɛ́ mgbain'n-mɔ nunhan kʋn anaan Falisifʋɛ'n-mɔ
nunhan kʋn lelɪ yí ɔ lili man ɔ?
49 Meninsʋnman ɛhɪ, bɛ́ dɪɛ bɛ nzɪ man *Moyizɪ mala'n, bɛ tɪ
menian mɔ b'a bɔ bɛ́ sasan!"
50 Falisifʋɛ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ yialɪ ɛbɛlɛ'n, Ninkodɛmʋn m'ɔ walɪ
tʋlɪ Zozi cɪan kʋn kɔngɔɛ'n, anɪn ɔ wɔ bɛ́ nun bie.
51 Yí nwan: "Yɛ́ mala nɪn anun, sʋanlan mɔ bɛ nwunlin man
like mɔ ɔ'a yɔ'n, bɛ mmua man yí ndɛɛ kɛ ɔ di fʋɔ ɔ."
52 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Ninkodɛmʋn hanlɪn'n ngɔ yɔ man bɛ́ fɛ. Ɛhɪ
a, bɛ́ nwan: "Yí ti, wɔ́ kʋsʋ wɔ́ ɛ tɪ Galile sʋanlan? Suan Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n nán ɛ 'ba nwun kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ fíí fi man
Galile."
[
53 Kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, ɛhɪ jasʋ a, anɪn cuein ɔ'a hɔ yí awulo, ɛhɪ jasʋ
a, anɪn cuein ɔ'a hɔ yí awulo.

8

Zozi nʋn balasua'n m'ɔ tʋnlɪn aja'n

1 Ɛhɪ, Zozi fi Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ kɔ fite kɔ hɔ *Olivʋ
bʋka nɪn asʋ.
2 Yí alíɛ hɪnlɪn, ngɛlɛmɔ tutun'n, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Nyanmɪan
awulo ɛlɔ biekun. Kɛ ɔ 'wʋlʋ ɛbɛlɛ ala, meninsʋnman'n kɔ hyʋɪn
kɔ kpunnge yí. Zozi kɔ tanlan asɪ ɔ lɛ kekele bɛ́ ninnge.

3 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Nyanmıan mala nın asʊ mgbain'n-mɔ
nʊn *Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn balasua kʊn kɔ a kɔ tʊ yí. Balasua
sɔ nın a tʊn aja. Bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ sie menian'n-mɔ kʊalaa
anyunnun ɛbɛlɛ.
4 Bɛ́ nwan: “Kpain, balasua ɛhı a tʊn aja. Bɛ 'kɔ ju a, anın ɔ
nʊn belenzua kʊn la.
5 *Moyizı kʊsʊ hanlın wɔ yɛ́ mala nın anun kɛ mmalasua sʊa-
mɔ, yɛ tʊ́tʊ bɛ́ ɛbʊɛ yɛ hʊ́n bɛ́. Nan wɔ́ kʊsʊ, wɔ́ nwan nzɛ?”
6 Bɛ 'kan sɔ bɛ tetie yí nʊan nun nán bɛ jinlan sʊ bɛ se kɛ ɔ'a
yɔ ɛtɛ.
Mɔ bɛ 'bisa kosuan sɔ'n, anın Zozi a si yí ti ası. Ɔ le yí sa'n ɔ lɛ
kɛkɛlɛ asıɛ nın anwʊn.
7 Kɛmɔ anın bɛ tɛ bisa yí kosuan'n, Zozi kɔ kuku yí ti sʊ, yí
nwan: “Ɛmɔ nunhan kʊn m'ɔ yɔlı man ɛtɛ lé'n, ɔ lí mʊa ɔ tʊ́ ɛbʊɛ
bɔ́ balasua ɛhı.”
8 Kɛ ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ si yí ti ası biekun ɔ lɛ kɛkɛlɛ
asıɛ nın anwʊn.
9 Bɛ́ mɔ bɛ nʊn balasua'n walı'n, kɛ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ mgbain
o, bɛ́ mgbafɛlɛ o, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ yaci balasua nın ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ.
Balasua nın angʊnmın kɔ ha Zozi anwʊn ɛbɛlɛ.
10 Zozi kɔ kuku yí ti sʊ ɔ kɔ bisa balasua'n kɛ: “Balasua,
menian'n-mɔ wɔ nin? Sʊanlan fíí a ndua man wɔ́ ɛtɛ nın
anwʊn kalɛ ɔ?”
11 Balasua'n nwan: “Mín mın, sʊanlan fíí a nze man mín sa.”
Zozi nwan: “Sɛ sʊanlan fíí a nze man wɔ́ sa a, mín kʊsʊ mın
nze man wɔ́ sa fíí. Yí ti, kɔ, nan kʊsʊ n'ɛ yɔ ɛtɛ fíí kʊ́n.”]

Mân nın anun kanlannıɛ'n y'ɔ le Zozi

12 Anın Zozi tɛ wɔ Nyanmıan awulo nın anun ɛbɛlɛ. Ɔ kacili
yí nyın bagua nın anwʊn ɛlɔ biekun an, yí nwan: “Mân'n kan-
lannıɛ'n y'ɔ le mín. Sʊanlan m'ɔ kɔ si mín sʊ'n, ɔ nnanndı man
awosin nun lé, nan ɔ 'nyan kanlannıɛ'n m'ɔ man ngʊan'n.”
13 *Falisifʊɛ'n-mɔ nwan: “Wɔ́ muonun ɛ lɛ di wɔ́ nwʊn
adanzıɛ, yí sɔ ati wɔ́ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ lɛ kan'n tı ato.”
14 Zozi nwan: “Sɛ mıın di mín nwʊn adanzıɛ bɔbɔ a, mín
ɛjɔlɛ'n mɔ mıın kan'n tı ananhɔlɛ. Ɔ sanlın kɛ mın sı lıka mɔ
n vi m malı ɔ, ɛsɛ mın sı lıka mɔ mıın kɔ ɔ. Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ nzı
man lıka mɔ n vi m malı ɔ, ɛsɛ ɛmɔ nzı man lıka mɔ mıın kɔ ɔ.
15 Ɛmɔ bua bɛ́ ndɛɛ'n kɛ kulo menian'n-mɔ bua yí'n. Nan mín
dıɛ, mın mmua man sʊanlan fíí ndɛɛ.
16 Sɛ mín nwan mın 'bua ndɛɛ a, mín ndɛɛ ebua'n tı fɔ́ʊ́n. Ɔ
sanlın kɛ nán mín ngʊnmın yê mın 'bua ɔ, nan mın nʊn Sıɛ'n
m'ɔ sʊanlın mín'n yê yɛ 'bua ɔ.
17 B'a hɛlɛ wɔ mala nın anun kɛ sɛ menian nnyuan adanzıɛ
elie'n yɔ kʊn an, bɛ fa bɛ́ ɛjɔlɛ nın ananhɔlɛ.
18 Mín muonun mıın di mín nwʊn adanzıɛ, ɛsɛ Sıɛ'n kʊsʊ m'ɔ
sʊanlan mín'n di mín nwʊn adanzıɛ.”
19 Bɛ́ nwan: “Wɔ́ sı sɔ'n wɔ nin?”

Zozi nwan: “Sian dɪɛ, m'an nwun kɛ ɛmɔ nzɪ man mín, ɛsɛ ɛmɔ nzɪ man mín Sɪ. Nan sɛ ɛmɔ sɪ mín an, ahan ɛmɔ sɪ mín Sɪ kʋsʋ.”

20 Mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n, anɪn ɔ wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun lɪka mɔ bɛ tʋ kɛtɪ'n. Sʋanlan fíí a nze man yí sa, ɔ sanlɪn kɛ anɪn yí dɔɛ'n juli man.

21 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Mɪn 'ba hɔ mɪn yaci ɛmɔ mân'n mɪn man bɛ́. Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan kʋsʋ ɛmɔ 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu. Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ ngʋala man ɛlɔ bie kɔ.”

22 Zufʋ'n-mɔ nwan: “Bian ɛhɪ muonun, anɪn ɔ lɛ ba hun yí nwʋn anaan? Afɪ yí nwan: ‘Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ ngʋala man ɛlɔ bie kɔ.’ ”

23 Zozi nwan: “Asɪ ɛwa yê ɛmɔ fi ɔ, nan mín dɪɛ, n vi anwunno. Ɛmɔ tɪ mân ɛhɪ anun menian, nan mín dɪɛ, n dɪ man mân ɛhɪ anun sʋanlan.

24 Ɛhɪka ati yê mín nwan ɛmɔ 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu nɪn ɔ. Afɪ mín mɔ n dɪ asɪ dahuu'n, sɛ ɛmɔ a nne man mín sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ n dɪ'n b'a nni man an, ɛmɔ 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu.”

25 Mɔ Zufʋ'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: “Wɔ́ ejian mɔ ɛ jin ɛbɛlɛ'n, nzu sʋanlan dɪɛ y'ɔ le wɔ́?”

Zozi nwan: “Kɛ m gbɪn n dɪ yí'n yê abʋbɔ nɪn anun n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ nɪn ɔ.

26 N ne ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn kpa mɔ mɪn kʋala mɪn kan ɛsɛ mɪn kʋala mɪn jinlan sʋ mɪn bu ɛmɔ fʋɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n, ɔ tɪ ananhɔlɛfʋɛ. M'ɔ hanlɪn helelɪ mín'n, yí ala yê mɪn kan mɪn kele mân nɪn ɔ.”

27 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn'n, b'a ndɪ man yí bʋ kɛ yí Sɪ anwʋn ɛjɔlɛ yê ɔ lɛ kan kele bɛ́ ɔ.

28 Ɛsɛ Zozi kɔ han biekun kɔ tʋ sʋ, yí nwan: “Cɪan mɔ ɛmɔ 'ba fʋla *Mân Baa nɪn anwunno'n, cɪan sɔ'n yê ɛmɔ 'ba nwun mín sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ n dɪ nɪn ɔ. Ɛmɔ 'ba nwun kɛ mɪn mmɔ man mín ti anun mɪn nyɔ man like fíí, nan mɔ Sɪɛ'n helelɪ mín'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ ala yê mɪn kan ɔ.

29 Sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n jin mín nzin. Ɔ yɪlɪ man mín tʋlɪ man, ɔ sanlɪn kɛ like m'ɔ kulo'n yê cɪan daa mɪn yɔ ɔ.”

30 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn nɪn ati, menian dɔʋn lelɪ yí lili.

Abalahamʋn amma kpa'n-mɔ

31 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a le yí b'a li'n-mɔ anwʋn ɛlɔ, yí nwan: “Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, sɛ ɛmɔ sɔ nun kpa a, ɛmɔ 'kaci mín menian sakpa.

32 Ɛbɛlɛ nɪn anun yê ɛmɔ 'ba nwun ananhɔlɛ'n, nán ananhɔlɛ'n kʋsʋ a man ɛmɔ a nyan bɛ́ ti b'a ngaci man nganga.”

33 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn nɪn a nyɔ man Zufʋ'n mmie-mɔ fɛ. Kɛ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ nɪn ala, bɛ́ nwan: “Yɛ́ dɪɛ, Abalahamʋn amma

y'ɔ le yɛ́. Yɛ kacili man sʋanlan fíí nganga lé. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ lɛ kan kɛ ɛmɔ 'ba nyan bɛ́ ti ɔ?”

34 Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ tɪ ɛtɛ'n kanga.

35 Nán daa yɛ̂ kanga'n di afilie'n bie ɔ. Nan baa'n mɔ bɛ kɔ wʋ yí afilie nɪn anun'n, ɔ di afilie'n dahuu.

36 Sɛ Baa'n man ɛmɔ nyan bɛ́ ti a, anɪn ɛmɔ a nyan bɛ́ ti sakpa.

37 Mɪn sɪ kɛ Abalahamʋn abʋsʋ menian y'ɔ le ɛmɔ. Kʋsʋ ɛmɔ 'kpʋnndɛ mín bɛ kun mín, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nne man mín ɛjɔlɛ'n bɛ nni man.

38 Like mɔ mín Sɪ helelɪ mín nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yɛ̂ mɪɪn kan ɔ. Nan ɛmɔ dɪɛ, like mɔ ɛmɔ asɪ nɪn a hele ɛmɔ'n yɛ̂ ɛmɔ lɛ yɔ nɪn ɔ.”

39 Bɛ́ nwan: “Yɛ́ sɪ yɔ le Abalahamʋn.”

Zozi nwan: “Sɛ ɛmɔ asɪ y'ɔ le Abalahamʋn sakpa a, ahan yí ninnge'n m'ɔ yɔlɪ'n, bie yɛ̂ ɛmɔ yɔ ɔ.

40 Nan kʋsʋ ɛmɔ dɪɛ, sunnzun mɔ m'an han ananhɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan hanlɪn helelɪ mín'n m'an hele ɛmɔ ɔ, ɛmɔ 'kpʋnndɛ mín kun mín. Like sʋa, Abalahamʋn a nyɔ man bie lé.

41 Junman kʋnmgba'n mɔ ɛmɔ asɪ'n di'n, yí bie yɛ̂ ɛmɔ kʋsʋ di nɪn ɔ.”

Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ kɔ fɛ ɛya kpili kpa. Bɛ́ nwan: “Nán gua sʋ mma y'ɔ le yɛ́ ɛɪn! Yɛ́ Sɪ baa kʋnmgba cein'n y'ɔ le Nyanmɪan.”

42 Zozi nwan: “Sɛ ɛmɔ asɪ y'ɔ le Nyanmɪan sakpa a, ahan ɛmɔ kulo mín ɛjɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ n vi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ yɛ̂ m malɪ ɔ. Yɛ̂ yí dunman nun ati yɛ̂ n wɔ ɛwa ɔ. Nán mín ngʋnmɪn mín ti anwʋn yɛ̂ m'an a ɔ. Nan yí yɛ̂ ɔ sʋanlɪn mín ɔ.

43 Nzukɛ ati yɛ̂ mɪn kan mín ɛjɔlɛ dɪɛ a, ɛmɔ ndɪ man yí bʋ ɔ? Afɪ ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ tɪ yí bʋ.

44 Ɛmɔ asɪ y'ɔ le *Abɔnsanmʋn. Ɛmɔ kulo kɛ bɛ yɔ like m'ɔ kulo'n. Kɛ alʋa bɔlɪ'n, kodiawu junman y'ɔ di ɔ. Ɔ hanlɪn man ananhɔlɛ lé, ɔ sanlɪn kɛ ananhɔlɛ nnʋn man yí nun. Atofʋɛ kʋn m'ɔ halɪ'n y'ɔ le yí. Ato nɪn a kaci yí abalabɔ, yí alɪɛ m'ɔ di nɪn anɪn. Ɔ tɪ atofʋɛ'n-mɔ kʋalaa asɪ.

45 Nan kɛmɔ mín dɪɛ mɪn kan ananhɔlɛ'n, yí ti, ɔ man ɛmɔ nne man mín bɛ nni man.

46 Ɛmɔ nunhan benin yɛ̂ ɔ kʋala ɔ se kɛ m'an yɔ ɛtɛ ɔ? Nan sɛ mɪn kan ananhɔlɛ a, nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ nne man mín nni man ɔ?

47 Sʋanlan m'ɔ tɪ Nyanmɪan sʋanlan'n, ɔ tie Nyanmɪan anʋan ɛjɔlɛ'n. Nan kɛmɔ ɛmɔ tɪ man Nyanmɪan dɪɛ'n, yí ti yɛ̂ ɔ man ɛmɔ ndie man mín ɛjɔlɛ nɪn ɔ.”

Zozi tɪ kpili tala Abalahamʋn

48 Zufʋ'n-mɔ nwan: “Yɛ hanlɪn kɛ ɛ tɪ man Zufʋ kpa, ɛ tɪ *Samali sʋanlan, ɛsɛ ɛ le baye, ɔ tɪ man ananhɔlɛ ɔ?”

49 Zozi nwan: “Cɛcɛ, n ne man baye. Mín dıɛ, mín Sı yê mıın
kannvʊ yí ɔ. Kʊsʊ ɛmə ngulo man kɛ bɛ man mín anyınnzɔ.
50 Mín dıɛ mín muonun mın mgbʊnndɛ man mín anun-
minnyanmʊn. Sʊanlan kʊn wɔ ɛbɛlɛ m'ɔ wula mín anunmin-
nyanmʊn ɔ. Ɛsɛ yí yê ɔ bua ndɛɛ nın ɔ.
51 Yí ti, mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ sʊanlan biala
m'ɔ kɔ le ɛjɔlɛ'n mə mıın kan'n kɔ li'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ nwu man
lé.”
52 Zufʊ'n-mə nwan: “Kıkaala dıɛ, y'a nwun yí kɛ ɛ le baye. Ɔ
sanlın kɛ Abalahamʊn a wu, mgbɔmanfʊɛ'n-mə kʊsʊ a wu. Ɔ
yɔ sɛ mə afı ɛ lɛ kan kɛ: ‘Sʊanlan biala m'ɔ kɔ le ɛjɔlɛ'n mə mıın
kan'n kɔ li'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ nwun man le.’
53 Yɛ́ sı Abalahamʊn mə ɔ'a wu'n, ɛ de di kɛ ɛ tı kpili tala yí ɔ?
Mgbɔmanfʊɛ'n-mə kʊsʊ a wu. Ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ?”
54 Zozi nwan: “Sɛ mín muonun mın kannvʊ mín nwʊn an,
mín nwʊn ɛkannvʊɛ'n tı mgban. Mín Sı mə ɛmə nwan ɔ tı ɛmə
Nyanmıan'n, yí yê ɔ kannvʊ mín ɔ.
55 Nan kʊsʊ, ɛmə nzı man yí. Mín dıɛ, mın sı yí. Sɛ mın kan kɛ
mın nzı man yí a, anın m'an kaci atofʊɛ kɛ ɛmə. Nan mın sı yí,
ɛsɛ mın de yí nʊan ɛjɔlɛ'n mın di.
56 Ɛmə ası Abalahamʊn lili fɛ kɛ ahan ɔ nwunlın mín ɛwalɛ
cıan'n. Ɔ nwunlin yí kʊsʊ, ɛsɛ ɔ lili yí nwʊn fɛ.”
57 Mə Zozi hanlın sə'n, Zufʊ'n-mə nwan: “An! Ɛ lili man afʊɛ
abulanun bəbə mgban, wɔ́ nwan a nwun Abalahamʊn.”
58 Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmə kɛ,
asannan nán b'a wʊ Abalahamʊn'n, anın n wə ɛbɛlɛ.”
59 Ɛhı a, bɛ kɔ sısa nyɔbʊɛ, bɛ 'tʊtʊ bɛ bɔ Zozi. Ɔ kɔ nwanndi
kɔ fıa, ɔ fi Nyanmıan awulo nın anun ɛbɛlɛ ɔ kɔ fite kɔ hɔ.

9

Zozi 'ba tike anyınsinlinwafʊɛ kʊn anyın'n

1 Mə Zozi fi Nyanmıan awulo ɛbɛlɛ fitelı'n, ɔ 'kɔ kaan an, ɔ
nʊn bian kʊn kɔ yia. Bian sɔ'n, bɛ 'wʊ yí a, anın yí nyın a sin.
2 Mə Zozi menian'n-mə nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: “*Labi, ɔ yɔ
sɛ mə bian ɛhı, bɛ 'wʊ yí a, anın yí nyın a sin'n? Yí muonun yí
ɛtɛ nın ati anaan yí sı nʊn yí nin ɛtɛ nın ati ɔ?”
3 Zozi nwan: “Nán ɛtɛ mə ɔ'a yɔ ti ɔ, yê nán ɛtɛ mə yí sı nʊn yí
nin a yɔ ti ɔ. Nan bɛ wʊlı yí sə maan Nyanmıan nanndı yí sʊ ɔ
yı yí junman'n mə ɔ 'ba li'n kele mân'n.
4 Kɛmə alíɛ'n tɛ wə sʊ'n, ɔ sɛ kɛ yɛ lí sʊanlan'n mə ɔ'a sʊan
mín'n junman'n. Nan alíɛ'n lɛ 'ba san mə sʊanlan fíí ngɔ hʊala
man junman di ɔ.
5 Mə n dɛ wə mân nın anun ɛwa'n, mân'n kanlannıɛ'n y'ɔ le
mín.”
6 Mə Zozi hanlın ɛjɔlɛ sə'n yuelı'n, ɔ kɔ tʊ ngɛsɛlɛ ası, ɔ kɔ fa kɔ
fɔtɔ ngɛtıɛ, ɔ kɔ han anyınsinlinwafʊɛ nın anyın nın asʊ.

7 Yí nwan: “Kɔ nwunnzin wɔ́ nyunnun Silowe asubula nɪn anun.” (Dunman Silowe'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ b'a sʊan yí.)
Anyɪnsinlinwafʊɛ'n kɔ hɔ kɔ nwunnzin yí nyunnun. Mɔ ɔ 'sa
yí nzin ba'n, anɪn yí nyɪn nɪn a tike.
8 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nʊn yí mantan mantan sʊ nʊn bɛ́ mɔ
bɛ sɪ yí daba kɛ yí nyɪn a sin nán ɔ sɛlɛ sɛlɛ di'n, bɛ kɔ nwun yí.
Bɛ́ nwan: “Sʊanlan'n m'ɔ tanlan atɪn nɪn anʊan ɔ sɛlɛ sɛlɛ'n, asʊ
nán yí ahɪ?”
9 Mmie-mɔ nwan: “Yí ɔ.”
Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: “Cɛcɛ, nán yí ɔ, nan ɔ soman yí hɔ ɔ.”
Mɔ bian'n tɪlɪ akpʊlʊwa'n mɔ bɛ lɛ su'n, yí nwan: “Mín ɔ, mín
bɔbɔ mín ahɪ.”
10 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn, bɛ́ nwan: “Nan anɪn ɔ yɔlɪ sɛ kpa mɔ
wɔ́ nyɪn nɪn a tike'n?”
11 Yí nwan: “Bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozi'n, ɔ fɔtɔlɪ ngɛtɪɛ kaan
bie ɔ falɪ ɔ kputalɪ mín nyɪn nɪn asʊ nán ɔ'a se mín kɛ: ‘Kɔ
Siloe kɔ nwunnzin wɔ́ nyunnun.’ N gɔlɪ mɔ n nwunnzinlin mín
nyunnun yuelɪ'n yê mín nyɪn'n tikelɪ ɔ.”
12 Bɛ́ nwan: “Bian sɔ'n wɔ nin?”
Yí nwan: “Mɪn nzɪ man.”

Falisifʊɛ'n-mɔ 'ba bisa sʊanlan'n

mɔ Zozi tikelɪ yí nyɪn'n kosuan

13 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fa bian'n mɔ yí nyɪn nɪn a tike'n bɛ kɔ hɔ
*Falisifʊɛ'n-mɔ aja sʊ.
14 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʊsʊ, Zufʊ'n-mɔ *ɛnwʊnmɪan ele cɪan nɪn
anun yê Zozi fɔtɔlɪ ngɛtɪɛ'n ɔ falɪ ɔ tikelɪ bian nɪn anyɪn nɪn ɔ.
15 Ɛhɪ ati yê Falisifʊɛ'n-mɔ lɛ bisa bian'n kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ dede
mɔ sian ɔ nwun asɪ'n. Yí nwan: “Bian bie, bɛ fɛlɛ yí Zozi, ɔ falɪ
ngɛtɪɛ hanlɪn mín nyɪn'n, n nwunnzinlin mín nyunnun yê mín
nyɪn'n tikelɪ ɔ. Sian dɪɛ mɪn nwun asɪ.”
16 Falisifʊɛ'n mmie-mɔ nwan: “Sʊanlan sɔ'n, nán Nyanmɪan
sʊanlan ɔ. Ɔ nni man ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n mala nɪn asʊ.”
Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: “Sʊanlan m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, ɔ yɔ sɛ m'ɔ yɔ
asinbɛnwʊn ninnge sʊa ɔ?” Bɛ́ nʊan a nzɛ man bɛ́ nwʊn. Bɛ
kɔ bu bɛ́ nwʊn nun.
17 Ɛsɛ Falisifʊɛ'n-mɔ kɔ bisa yí biekun kɛ: “Sʊanlan'n m'ɔ
tikelɪ wɔ́ nyɪn'n, ɛ jʊnlɪn kɛ ɔ tɪ sɛ?”
Yí nwan: “Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ ɔ.”
18 Zufʊ mgbain'n-mɔ bɔbɔ dɪɛ, bɛ nne bɛ nni man kɛ yí nyɪn'n
sinlin daba, nan sian'n yê yí nyɪn nɪn a tike ɔ. Ɛhɪ ati, bɛ kɔ fɛlɛ
yí sɪ nʊn yí nin.
19 Bɛ́ nwan: “Ɛmɔ awa'n mɔ bɛ́ nwan yí nyɪn nɪn a sin'n, asʊ
yí ahɪ? Ɔ yɔ sɛ m'ɔ nwun asɪ sian'n?”
20 Yí sɪ nʊn yí nin nwan: “Yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ yɛ́ wa nɪn ahɪ. Mɔ yɛ
'wʊ yí'n, anɪn yí nyɪn nɪn a sin.

21 Nan kɛ ɔ kpınlın yɔlı dede mɔ yí nyın nın a tike'n, yí dıɛ yɛ nzı man. Yê sʋanlan'n mɔ ɔ'a tike yí nyın'n, yɛ nzı man yí. Yí muonun yê ɔ jin ɛbɛlɛ nın ɔ. Ɛmɔ bísa yí, ɔ tı man batʋnman!"

22 Bɛ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ, yí ti yê ɔ man bɛ lɛ kan kɛ bɛ nzı man nın ɔ. Afı Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan sʋanlan m'ɔ kɔ se kɛ Zozi tı *Kilisi'n, bɛ 'fʋan yí bɛ́ asɔnın sua nın anun.

23 Yí sɔ ati yê yí sı nʋn yí nin nwan ɔ tı man batʋnman nán bɛ bísa yí nın ɔ.

24 Ɛsɛ Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ fɛlɛ bian'n biekun, bɛ́ nwan: "Nıan Nyanmıan ɛlɔ kan ananhɔlɛ. Nan yɛ́ dıɛ, yɛ sı kɛ bian sɔ'n tı ɛtɛfʋɛ."

25 Bian'n nwan: "Sɛ ɔ tı ɛtɛfʋɛ o, sɛ ɔ tı man ɛtɛfʋɛ o, mín dıɛ, mın nzı man. Mín dıɛ mɔ mın sı'n y'ɔ le kɛ daba mın nnwun man ası, nan sian dıɛ, mın nwun ası."

26 Bɛ́ nwan: "Anın ɔ yɔlı sɛ kpa yê ɔ tikelı wɔ́ nyın nın ɔ?"

27 Bian'n nwan: "M'an han m'an hele ɛmɔ daba angʋnmın, nan ɛmɔ a ndie man. Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kulo kɛ mın kan yí biekun ɔ? Ɛmɔ kʋsʋ kulo kɛ bɛ yɔ yí menian ɔ?"

28 Ɔ hanlın sɔ ala, Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bɔ yí amgba kpa. Bɛ́ nwan: "Wɔ́ yê ɛ tı sʋanlan sɔ'n sʋanlan ɔ, nan yɛ́ dıɛ yɛ tı *Moyizı menian.

29 Moyizı yê yɛ sı kɛ Nyanmıan jʋjɔlı helelı yí ɔ. Nan sʋanlan ɛhı dıɛ, lıka bɔbɔ m'ɔ fi'n, yɛ nzı man."

30 Bian'n nwan: "Nzukɛ asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ dıɛ ahı? Ɛmɔ nzı man lıka m'ɔ fi'n kʋsʋ ɔ'a tike mín nyın'n!

31 Yɛ sı kɛ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, Nyanmıan ndie man bɛ́. Nan menian mɔ bɛ́ nyın sɔ yí mɔ bɛ yɔ like m'ɔ kulo'n yê ɔ tie bɛ́ ɔ.

32 Sʋanlan mɔ bɛ 'wʋ yí a, anın yí nyın nın a sin'n, yɛ tılı man kɛ sʋanlan a tike bie anyın'n lé.

33 Nan sɛ bian ɛhı tı man Nyanmıan sʋanlan an, ahan ɔ ngʋala man like fíí yɔ."

34 Bɛ́ nwan: "Wɔ́ mɔ wɔ́ busuɔfʋɛ nyɔlıɛ nın ati b'a wʋ wɔ́ anyınsinlinwafʋɛ'n, wɔ́ lılı ɛ 'ba hele yɛ́ ngɛlɛ?" Bɛ kɔ fʋan bian'n bɛ́ asɔnın sua nın anun.

35 Zozi kɔ tı kɛ b'a fʋan bian'n bɛ́ asɔnın sua nın anun, ɔ kɔ nwun yí, yí nwan: "Asʋ *Mân Baa'n, ɛ de yí di ɔ?"

36 Bian'n nwan: "Yɛmınlın, kele mín sʋanlan sɔ'n maan n né yí n ní."

37 Zozi nwan: "Wɔ́ nyın tua yí. Yí yê ɔ lɛ jʋjɔ kele wɔ́ nın ɔ."

38 Bian'n nwan: "Mín Mın, mın de mın di." Ɔ kɔ kʋtʋ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ.

39 Zozi nwan: "Ndɛɛ ebua nın ati yê m malı ɔ. Mın 'ba nán mın man bɛ́ mɔ bɛ́ nyın a sin'n nwun ası. Yê bɛ́ mɔ bɛ nwun ası'n kʋsʋ, mın man bɛ́ nyın'n sin."

40 Anın *Falisifʋɛ'n mmie-mɔ nʋn yí wɔ ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ'n
mɔ Zozi hanlın'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Yí ti, anın yɛ́ kʋsʋ yɛ́ nyın a
sin?”
41 Zozi nwan: “Sɛ ɔ tı kɛ ɛmɔ anyın a sin an, ahan ɛmɔ nyɔ
man ɛtɛ. Nan kɛmɔ ɛmɔ nwan bɛ nwun ası'n, yí ti yê ɔ man ɛmɔ
tɛ wɔ bɛ́ ɛtɛ nın anun ɔ.”

10

Zozi 'ba bu bʋa ɛnıanfʋɛ kpa nın anwʋn anyınndala

1 Ɛhı, mɔ Zozi hanlın sɔ helelı Falisifʋɛ'n-mɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ
tʋ sʋ kɛ: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, sʋanlan mɔ
ɔ 'wʋlʋ mmʋa'n-mɔ tola nın anun an, ɔ nzın man anʋan nın
anun, nan ɔ bu lıka fʋfɔlɛ ɔ wʋlʋ tola nın anun'n, sʋanlan sɔ'n,
anın ɔ tı awofʋɛ, kodiawu y'ɔ le yí.
2 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ sın anʋan nın anun'n, yí yê ɔ tı bʋa
ɛnıanfʋɛ kpa nın ɔ.
3 Yí dıɛ sɛ ɔ 'wʋlʋ tola nın anun an, sʋanlan'n m'ɔ sisa tola'n
tike anʋan'n man yí, yê mmʋa'n-mɔ kʋsʋ tı yí nın'n. Bʋa
ɛnıanfʋɛ'n fa mmʋa'n-mɔ anun kʋn biala dunman'n fɛlɛ yí ɛsɛ
ɔ fa bɛ́ fite awulo.
4 Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yue fite'n, ɔ li bɛ́ nyunnun yê mmʋa'n-mɔ
si yí sʋ ɔ. Ɔ sanlın kɛ mmʋa'n-mɔ sı yí nın'n.
5 Sʋanlan mɔ bɛ nzı man yí'n, bɛ nzi man yí sʋ lé. Sɛ bɛ nwun
yí a, bɛ nwanndi yí, ɔ sanlın kɛ bɛ nzı man yí nın'n.”
6 Zozi buli anyınndala sɔ'n helelı bɛ́, kʋsʋ b'a ndı man yí bʋ.
7 Kɛmɔ b'a ndı man yí bʋ nın ati, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́
biekun kɛ: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, mmʋa'n-mɔ
tola nın anʋan'n y'ɔ le mín.
8 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lili mʋa mín nyunnun'n, awofʋɛ nʋn
kodiawu y'ɔ le bɛ́. Yê mmʋa'n-mɔ a ndie man bɛ́ nın'n bɔbɔ.
9 Anʋan'n y'ɔ le mín. Sʋanlan m'ɔ kɔ wʋlʋ mín nun'n, ɔ 'nyan
ngʋan. Ɔ kʋala ɔ wʋlʋ fite kɛ ɔ kulo ɔ, ɛsɛ ɔ 'nyan like di.
10 Awofʋɛ'n-mɔ dıɛ, mmʋa'n-mɔ awue, nʋn bɛ́ ehuan, nʋn bɛ́
bʋsʋ ɛbɔ ati ala yê bɛ ba ɔ. Nan mín dıɛ, m malı kɛ m 'ba maan
menian'n-mɔ nyan ngʋan, mın man bɛ nyan yí dede ɔ bʋ sʋ.
11 “Bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n y'ɔ le mín. Bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n, ɔ de yí
mmʋa'n-mɔ ati ewue ɔ wu maan bɛ nyan ngʋan.
12 Sʋanlan m'ɔ tı man bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n, mɔ yí dıɛ ɔ kan
mmʋa'n-mɔ ɔ kpʋnndɛ yí esika'n, sɛ ɔ nwun kɛ bedi'n lɛ ba a, ɔ
yaci mmʋa'n-mɔ ɛbɛlɛ nwanndi maan bedi'n wʋlʋ bɛ́ nun ɔ cı
bie ɔ bɔ bɛ́ asanndıɛ.
13 Sʋanlan sɔ'n yaci mmʋa'n-mɔ ɛbɛlɛ nwanndi, ɔ sanlın kɛ yí
esika ɛkpʋnndɛ ati yê ɔ lɛ kıkan bɛ́ ɔ. Bɛ́ nwʋn njian man yí.
14 Bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n y'ɔ le mín. Mın sı mín mmʋa'n-mɔ, bɛ́
kʋsʋ bɛ sı mín

15 kɛ mín Sı sı mín mɔ mín kʊsʊ mın sı yí'n. Mın wu mín
mmʊa'n-mɔ dunman nun mın man bɛ nyan ngʊan.
16 N ne mmʊa mmiekun-mɔ, bɛ nnʊn man tola ɛhı anun bie.
Ɔ sɛ kɛ n gókuan bɛ́ nʊan. Bɛ 'ba tı mín nın'n. Mmʊa kpule'n 'ba
yɔ kʊn. Yê sʊanlan kʊsʊ kʊn yê ɔ 'nıan bɛ́ sʊ ɔ.
17 "Mín Sı kulo mín, ɔ sanlın kɛ mın fa mín ngʊan'n mın man
nán m'an nyan yí biekun.
18 Sʊanlan fíí ngʊala man kɛ ɔ tʊa mín de mín ngʊan nın ɔ.
Mín muonun yê mın fa mın man ɔ. Mın kʊala kɛ mın fa mín
ngʊan'n mın man, ɛsɛ mın kʊala kɛ mın nyan yí biekun. Like
mɔ mín Sı nwan n yɔ́ nın anın."
19 Ɛhıka kʊsʊ anwʊn, Zufʊ'n-mɔ anʊan a nzɛ man.
20 Mmie-mɔ dɔʊn nwan: "Sʊanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun
mɔ yí ti nnʊn man ɛbɛlɛ'n, nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ tie yí ɛjɔlɛ nın ɔ?"
21 Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: "Sʊanlan mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun'n,
ɛjɔlɛ sʊa, ɔ ngʊala man yí kan. Asʊ sʊanlan mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí
nun'n kʊala anyınsinlinwafʊɛ anyın tike?"

Zufʊ mgbain'n-mɔ nne nni man kɛ Zozi tı Nyanmıan Awa

22 Ɛhı, ɛyɛlɛ mɛlɛ nın anun, mɔ bɛ 'di Nyanmıan awulo nın
anwʊn *Anwʊntıɛ fɛtı'n wɔ Zoluzalɛmʊn'n,
23 anın Zozi nanndı Nyanmıan awulo nın abalanda'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Salomʊn abalanda nın anun.
24 Zufʊ'n-mɔ kɔ yia yí nwʊn ɛbɛlɛ, bɛ́ nwan: "Cıan benin
kpa bɔbɔ yê ɛ 'man yɛ́ ahʊnlın tɔ yɛ́ kunnun ɔ? Sɛ *Kilisi'n, yɛ́
Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n y'ɔ le wɔ́ a, kan yí ananhɔlɛ kele yɛ́."
25 Zozi nwan: "M'an han m'an hele ɛmɔ daba, nan ɛmɔ nne
nni man. Junman'n mɔ mın di wɔ mín Sı dunman nun'n di mín
adanzıɛ.
26 Nan kɛmɔ ɛmɔ nnʊn man mín mmʊa'n-mɔ anun bie nın
ati, ɛmɔ nne mín nni man.
27 Mín mmʊa'n-mɔ tie mín nın'n, mın sı bɛ́ yê bɛ si mín sʊ.
28 Mın man bɛ́ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ. Bɛ nwu man lé, yê
sʊanlan fíí ngʊala man bɛ́ de fi mín sa nun.
29 Mín Sı mɔ ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a man mín'n, ɔ tı kpili tala ninnge'n
kʊalaatin. Ninnge'n mɔ mín Sı le yí'n, sʊanlan ngʊala man kɛ
ɔ tʊa yí de bie ɔ.
30 Mın nʊn mín Sı, yɛ tı sʊanlan munmuan kʊn."
31 Ɛhı mɔ Zozi hanlın nın ati, Zufʊ'n-mɔ kɔ sısa nyɔbʊɛ biekun
kɛ bɛ 'kɔ a hun yí.
32 Ɛhı a, Zozi nwan: "Mín Sı a man mín tunmin maan m'an
li junman dɔʊn kpa m'an hele ɛmɔ, nan nunhan benin ati yê
ɛmɔ kulo kɛ bɛ 'tʊtʊ nyɔbʊɛ bɛ kun mín ɔ?"
33 Zufʊ'n-mɔ nwan: "Nán kɛ junman kpa bie mɔ a li ati yê
yɛ́ nwan yɛ 'kun wɔ́ ɔ, nan a han amannıɛ ɛjɔlɛ wɔ Nyanmıan

anyunnun. Ɔ sanlın kɛ kulo sʋanlan mgban tı kɛ wɔ́, ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ ɛ tı Nyanmıan.”

34 Zozi nwan: “B'a hɛlɛ wɔ ɛmɔ mala kalata nın anun kɛ Nyanmıan nwan:

Ɛmɔ tı kɛ mín Nyanmıan muonun.

35 Ɛjɔlɛ kʋsʋ mɔ Nyanmıan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kɔ han'n, yɛ ngʋala man nun kpɛ. Yɛ sı kɛ bɛ́ mɔ Nyanmıan a fɛlɛ bɛ́ ɔ'a fa yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ'a wula bɛ́ sa nun'n, yí nwan bɛ tı kɛ yí.

36 Nan sɛ ɔ tı sɔ sakpa a, anın mín kʋsʋ mɔ Sıɛ nın a sie mín kʋnlʋn-ngʋnlʋn mɔ ɔ'a sʋan mín kɛ m mála mân nın anun'n, sɛ mın kan kɛ n dı Nyanmıan Awa a, anın m'an nyan amannıɛ ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kan kɛ m'an han ɛjɔlɛ ɛtɛ m'an tia Nyanmıan ɔ?

37 Sɛ mın nni man junman'n mɔ mín Sı kulo nın an, ɛmɔ nán bɛ de mín bɛ di.

38 Nan sɛ mın di junman sɔ'n, sɛ ɛmɔ nne man mín nni man bɔbɔ a, ɛmɔ lé nyɔlıɛ'n-mɔ mɔ mın yɔ'n lılı bɛ lí, nán ɛmɔ a nwun kɛ mín Sı wɔ mín nun yê mín kʋsʋ n wɔ yí nun.”

39 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, bɛ 'kpʋnndɛ bɛ cı yí biekun. Ɔ fi bɛ́ nun ɛbɛlɛ ɔ kɔ nwanndi, bɛ́ sa a ngan man yí.

40 Ɛhı anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ asue Zuludın nın anzin ɛlɔ biekun. Ɔ kɔ hɔ kɔ tanlan lıka mɔ Zʋan sɔnınlın menian'n-mɔ daba'n.

41 Menian dɔʋn kpa kɔ kpʋ yí ɛlɔ, bɛ́ nwan: “Zʋan a nyɔ man asinbɛnwʋn like fíí, nan kʋsʋ bian ɛhı anwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ hanlın'n, ɔ tı ananhɔlɛ.”

42 Ɛbɛlɛ, menian dɔʋn lelı yí lili.

11

Lazaa ewue'n

1 Anın bian kʋn wɔ Betanin kulo nın asʋ, bɛ fɛlɛ yí Lazaa. Lazaa sɔ'n nʋn yí nianman mmalasua nnyuan yê bɛ tı Betanin ɛbɛlɛ ɔ. Kʋn li Mali yê kʋn kʋsʋ li Maatı.

2 Mali sɔ'n, yí yê ɔ 'ba fa anatılı ɔ nwunnzin yɛ́ Mın aja'n-mɔ anwʋn, ɛsɛ ɔ fa yí ti enyuan'n ɔ cici nın ɔ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede a, cıan kʋn Lazaa kɔ fʋkɛ.

3 Yí nianman mmalasua nnyuan'n kɔ yı sʋanlan kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi. Yí nwan: “Yɛ́ Mın, wɔ́ manngʋn'n mɔ ɛ kulo yí'n nın a fʋkɛ. Yí ti, yí nianman mmala'n-mɔ nwan m mála m mɔ́ wɔ́ amannıɛ.”

4 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Lazaa ɛfʋkɛ'n mɔ ɔ'a fʋkɛ'n, ɔ tı man ɛfʋkɛ mɔ ɔ 'kun yí ɔ. Nan ɔ nanndı yí ɛfʋkɛ sɔ nın asʋ, Nyanmıan 'ba man yí Wa'n yı yí tunmin'n nʋn yí anunminnyanmʋn'n kele mân'n.”

5 Zozi kulo Lazaa nʋn yí nianman mmalasua'n-mɔ kpa, nan kʋsʋ,

6 m'ɔ tılı kɛ Lazaa a fʋkɛ'n, ɔ lili cıan nnyuan biekun yí bʋsʋ ɛbɛlɛ.

7 Yí cıan nnyuan nın asʋ, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ:
"Bɛ mán yɛ sá yɛ hó Zude mân nın anun ɛlɔ biekun."
8 M'ɔ hanlın sɔ'n, yí menian'n-mɔ nwan: "Kpain, ɔ hyɛlı man
fíí yɛ hɔlı ɛlɔ ahan bɛ 'tʋtʋ ɛbʋɛ bɛ kun wó, yê ɛsɛ wó nwan yɛ hó
ɛlɔ biekun'n?"
9 Zozi nwan: "Alíɛ kʋn m'ɔ kɔ hın'n, nán dɔɛ bulu nʋn nnyuan
yê ɔ wɔ nun ɔ? Sʋanlan m'ɔ nanndı alıhıan nın anun'n, yí ja
mgbula man, ɔ sanlın kɛ mân nın anun tı yuein.
10 Nan sʋanlan m'ɔ nanndı kɔngɔɛ'n, yí ja kpula ɔ tɔ ası, ɔ
sanlın kɛ awosin nın anun, sʋanlan nnwun man ası."
11 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ yí nwan: "Yé manngʋn Lazaa a
lafı, yí ti, mın 'kɔ a tinnge yí."
12 Yí menian'n-mɔ nwan: "Sɛ nafɛlɛ ala yê ɔ lɛ dafı a, anın yɛ
'kɔ a yɔ nzu? Ɔ 'ba jasʋ."
13 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlın'n kele kɛ Lazaa a wu, nan kʋsʋ yí
menian'n-mɔ dıɛ, bɛ jʋnlın kɛ nafɛlɛ mgban yê ɔ lɛ dafı ɔ.
14 Yí sɔ ati, Zozi kpacılı nun hanlın helelı bé yuein kɛ: "Lazaa
a wu.
15 Ɛmɔ dunman nun ati, ɔ yɔ mín fɛ kpa kɛ m'an ngɔ man ɛlɔ
ndɛ ɔ. Ɔ sanlın kɛ yí ewue nın anzin ɛjɔlɛ mɔ ɔ 'ba a'n, ɔ 'ba man
ɛmɔ de mín di. Nan ɛmɔ mán yɛ hó ɛlɔ."
16 Kɛ yí nʋan 'tɔ ala, yí menian'n-mɔ anun kʋn, bɛ fɛlɛ yí
Toma, bɛ fɛlɛ yí biekun Didimʋn, yí bʋ y'ɔ le kɛ nda, ɔ kɔ jasʋ, yí
nwan: "Mín manngʋn-mɔ, sɛ yí sɔ a, bɛ mán yé kʋsʋ yɛ hó bie
maan bɛ hún yé kʋalaa." Kɛ ɔ hanlın sɔ yuelı'n, yê bɛ hɔlı ɔ.
17 Mɔ Zozi 'ju Betanin'n, anın b'a sie Lazaa ɔ'a li ɛlɛ nnan.
18 Betanin nʋn Zoluzalɛmʋn kʋsʋ afian a nwa man. Cilo
nsan yê ɔ wɔ bé afian ɔ.
19 Yí ti, ɔ man Zufʋ'n-mɔ dɔʋn fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı Betanin
kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, bɛ 'ba a cıcı Maatı nʋn Mali alʋa.
20 Mɔ Maatı tılı kɛ Zozi lɛ ba'n, ɔ hɔlı kpalı yí atın. Mali dıɛ, ɔ
halı awulo ɛbɛlɛ.
21 Mɔ Maatı tʋlı Zozi'n, yí nwan: "Yé Mın, sɛ ɔ tı kɛ ɛ wɔ ɛwa a,
ahan mín nianman nın a nwu man.
22 Nan kʋsʋ mın sı kɛ kıkaala mɔ yɛ wɔ nun'n muonun, like
biala mɔ ɛ kɔ bisa Nyanmıan'n, ɔ 'fa man wó."
23 Zozi nwan: "Wó nianman'n, ɔ 'ba jasʋ."
24 Maatı nwan: "Mın sı kɛ cıan mɔ mân'n kɔ yue'n, mín
nianman'n fi ewue nun 'jasʋ."
25 Zozi nwan: "Sʋanlan'n m'ɔ cın menian ɔ man bé ngʋan'n
y'ɔ le mín. M'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, sɛ ɔ wu bɔbɔ a, ɔ 'nyan ngʋan.
26 Yê sʋanlan mɔ yí anyınwɔsʋɛ nun ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ɔ nwu
man kún lé. Asʋ ɛ de ɛjɔlɛ sɔ'n di ɔ?"
27 Maatı nwan: "Yuo o, mın de mın di kɛ *Kilisi'n y'ɔ le wó,
Nyanmıan Awa'n m'ɔ sɛ kɛ ɔ ba mân nın anun'n y'ɔ le wó."

28 Mɔ Maatı hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ awulo kɔ tu yí
nianman bala Mali asule, yí nwan: “Yɛ́ Mın a a, yí nwan ɛ bála.”
29 Mɔ Mali tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ jasʊ, ɔ kɔ fa atın'n, ɔ lɛ kpʊ Zozi.
30 Anın Zozi wʊlʊlı man kulo nın anun, lıka kʊnmgba'n mɔ
Maatı yacili yí'n, ɛbɛlɛ yê ɔ halı ɔ.
31 Mɔ Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ gua awulo ɛbɛlɛ bɛ lɛ cıcı Mali alʊa'n
nwunlin kɛ ɔ'a jasʊ, ɔ lɛ kɔ ndɛ-ndɛ'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ kɔ jasʊ bɛ kɔ si
yí sʊ. Bɛ jʊnlın kɛ Mali lɛ kɔ sɛka nın asʊ ɛlɔ 'kɔ sun.
32 Mɔ Mali juli lıka mɔ Zozi jin'n, ɔ kɔ kʊtʊ yí nyunnun ɛbɛlɛ,
yí nwan: “Yɛ́ Mın, sɛ ɔ tı kɛ ɛ wɔ ɛwa a, ahan mín nianman nın
a nwu man.”
33 Kɛ Mali 'kan sɔ nın ala, ɔ kɔ sısa yí sa kɔ gua yí ti ɔ nʊn
Zufʊ'n-mɔ kʊalaa bɛ lɛ yı awɔ́lɛ. Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ lɛ yı
awɔ́lɛ'n, ewue nın anwʊn ɛya kɔ hun yí dede yí nwʊn kɔ wʊsʊ
yí.
34 Yí nwan: “Ɛmɔ sielı yí nin?”
Bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, bala ba nıan.”
35 Mɔ bɛ falı atın'n mɔ bɛ 'kɔ'n, anın Zozi anyın ɛmʊın lɛ ba.
36 Ɛbɛlɛ ala, Zufʊ'n-mɔ anun mmie-mɔ nwan: “Ɛmɔ nían, ɔ
kulo Lazaa ɛjɔlɛ kpa o!”
37 Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: “Yí m'ɔ tikelı anyınsinlinwafʊɛ nın
anyın'n, ahan ɔ yɔlı maan Lazaa a wu man”
38 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ fɛ ɛya kpa, ɔ kɔ kpınlın yí konvin
abʊ. Ɔ fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le sɛka nın asʊ. Sɛka sɔ'n, b'a koto yí
bʊka kʊn anun, b'a kpɛ anʊan kʊn b'a tʊ yí nwʊn kɛ sua yê b'a
kunndo ɛbʊɛ kpili kʊn b'a fa b'a nyin yí anʊan.
39 Zozi nwan: “Ɛmɔ yí ɛbʊɛ'n m'ɔ nyin anʊan'n.”
Mɔ Zozi anʊan tɔlı'n, Maatı nwan: “Yɛ́ Mın, kɛ yɛ wɔ nun'n,
mın jʊnlın kɛ ɔ lɛ ban. Ɔ sanlın kɛ, kɛ bɛ sielı yí'n, yí ɛlɛ nnan
ahı.”
40 Zozi nwan: “M'an ngan m'an ngele man wɔ́ kɛ sɛ ɛ de di a,
ɛ 'nwun Nyanmıan anunminnyanmʊn nın ɔ?”
41 Ɛhı a, bɛ kɔ kunndo ɛbʊɛ'n m'ɔ nyin anʊan'n. Zozi kɔ tʊ yí
ti anwunno, yí nwan: “Mín Sı, mın 'da wɔ́ ası kɛ a tie mín ɛjɔlɛ
nın ɔ.
42 Mın sı kɛ ɛ tie mín dahuu, nan kɛ ɛ kɔ yɔ nán bɛ́ mɔ b'a ta
b'a si b'a yia mín nın a le a li kɛ wɔ́ yê ɛ sʊanlın mín'n, yí ti yê ɔ
man mıın kan sɔ ɔ.”
43 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ tıanlın nun sɛlɛ kpa, yí nwan:
“Lazaa, fi ɛlɔ fite!”
44 Ɛbɛlɛ ala, Lazaa fi sɛka nın anun kɔ fite. Ɔ 'fite a, anın
ɛtanlan'n mɔ bɛ falı bɛ sielı yí'n tɛ fʊfɔ yí nwʊn.
M'ɔ fitelı'n, Zozi nwan: “Ɛmɔ nyánnjı yí nwʊn ɛtanlan'n, nán
bɛ yáci yí maan ɔ hɔ́.”
45 Asinbɛnwʊn like sɔ'n mɔ Zozi yɔlı'n, ɔ man Zufʊ'n-mɔ mɔ
bɛ walı Mali alʊa ɛcıcıɛ'n, bɛ́ dɔʊn bɛ lelı yí bɛ lili.

46 Bɛ́ nun mmie-mɔ kʋsʋ hɔlı tʋlı *Falisifʋɛ'n-mɔ bɛ hanlın
like sɔ'n mɔ Zozi yɔlı'n helelı bɛ́.
47 Ɛhı a, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ
kɔ bʋbɔ Zufʋ mgbain abulasʋ'n mɔ bɛ di bɛ́ mân nın anun ɛjɔlɛ
nın amannıɛ, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yia, bɛ́ nwan: “Bian ɛhı muonun,
yɛ 'yɔ yí sɛ? Asinbɛnwʋn ninnge m'ɔ lɛ yɔ'n tı man nzɛmındɛ.
48 Sɛ yɛ yaci yí maan ɔ di junman sɔ ɛhı a, menian'n-mɔ
kʋalaa 'ba le yí di, ɛsɛ ɔ 'ba man *Lɔmʋn mgbain'n-mɔ kpati
sɛcı Nyanmıan awulo'n nʋn yɛ́ mân'n!”
49 Bɛ́ nʋan a ndɔ man, bɛ́ nun kʋn kɔ jasʋ, bɛ fɛlɛ yí Kayifʋ.
Afʋɛ sɔ nın anun, yí yê anın ɔ tı *Tɛɛyıfʋɛ Kpain nın ɔ. Yí nwan:
“Ɛmɔ ndı man ɛjɔlɛ bʋ fíí!
50 Asʋ ɛmɔ nnwun man kɛ sɛ sʋanlan kʋn wu menian'n-mɔ
kʋalaa ati a, ɔ tı kpa tala kɛ mân bɔndın'n kɔ bɔ ɔ?”
51 Ɛjɔlɛ'n mɔ Kayifʋ hanlın'n, nán kɛ yí muonun yí ngɛlɛ yê
anın ɔ lɛ fa kan sɔ ɔ. Nan kɛmɔ afʋɛ sɔ nın anun yí yê anın ɔ tı
tɛɛyıfʋɛ kpain'n, yí sɔ ati yê Nyanmıan man ɔ hanlın kɛ ɔ di kɛ
Zozi wu maan Izalayɛ mân nın anun menian-mɔ kʋalaa nyan
bɛ́ ti ɔ.
52 Nán kɛ Izalayɛ mân nın anun menian'n-mɔ kʋnmgba ala
yê ɔ 'wu man bɛ́ ɔ, nan ɔ 'wu nán ɔ kokuan Nyanmıan amma'n-
mɔ kʋalaa mɔ b'a bɔ asanndıɛ nın anʋan.
53 Ɔ fi cıan sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan bɛ 'kun Zozi.
54 Ɛhı ati, Zozi a nvite man bagua nun kʋ́n Zufʋ'n-mɔ afian.
Ɔ nʋn yí menian'n-mɔ hɔlı kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalayimʋn nın
asʋ. Ɔ mantan ɛwâ. Ɔ nʋn bɛ́, bɛ tanlanlın ɛbɛlɛ kaan.
55 M'ɔ ka kaan nán Zufʋ'n-mɔ a li bɛ́ fɛtı'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n,
menian dɔʋn kpa lili mʋa Zoluzalɛmʋn bɛ hɔlı tuli bɛ́ nwʋn
efian.
56 Mɔ bɛ wɔ Nyanmıan awulo nın anun ɛbɛlɛ'n, anın bɛ lɛ
kpʋnndɛ Zozi. Bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ manngʋn'n-mɔ kɛ: “Ɔ tı sɛ, asʋ
ɔ 'ba a fɛtı elie'n bie anaan ɔ ngɔ a man ɔ?”
57 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn
Falisifʋɛ'n-mɔ a man atın kɛ sʋanlan kʋn biala m'ɔ sı lıka mɔ
Zozi wɔ'n, ɔ héle bɛ́ maan bɛ hɔ́ hyí yí.

12

Mali 'ba gua Zozi aja anwʋn anatılı
(Matie 26.6-13, Maakı 14.3-9)

1 Ɛhı, m'ɔ anın ɔ ka cıan nsian nán b'a li Zufʋ'n-mɔ fɛtı'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n, Zozi kɔ sa kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betanin
nın asʋ. Ɛbɛlɛ y'ɔ tinngelı Lazaa m'ɔ wuli'n fi ewue nun ɔ.
2 M'ɔ juli ɛlɔ'n, yí alíɛ hınlın, nɔsʋba nun, yí manngʋn'n-mɔ
kɔ tʋn alıɛ bɛ kɔ fa bɛ kɔ sʋn yí ɛyɛfʋɛ. Anın Maatı lɛ sesie alıɛ'n,
bɛ́ mɔ bɛ lıla tɔbılı nın anwʋn bɛ lɛ didi'n, Lazaa kʋsʋ wɔ bɛ́ nun
bie.

3 Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ sesie alɪɛ'n, Mali kʋsʋ wɔ bɛ́ nun
ɛbɛlɛ bie. M'ɔ bɛ didili dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, Mali kɔ hɔ kɔ fa
anatɪlɪ bondoman kʋn. Anatɪlɪ sɔ'n, bɛ le baka bie bɛ fɛlɛ yí náá
yê bɛ fa bɛ yɔ ɔ. Yí gua yɔ sɪ kpa. Anatɪlɪ'n m'ɔ wɔ bondoman
nɪn anun'n, ɔ tɪ elitili sin. Mali kɔ butu yí Zozi aja nɪn anwʋn,
ɔ kɔ fa yí ti enyuan'n kɔ cici. Anatɪlɪ nɪn ɛfanlan'n kɔ fa sua nɪn
anun.
4 Anɪn Zozi sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ Isikaliɔtɪ wɔ ɛbɛlɛ.
Yí yê cian bie ɔ 'yɪ Zozi man ɔ. M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, yí nwan:
5 "Sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ tɔnɪnlɪn anatɪlɪ ɛhɪ jɛtɛ fufue ɛya nsan yê bɛ falɪ
yí esika'n bɛ manlɪn ehianfʋɛ'n-mɔ a, ahan ɔ tɪ kpa."
6 Nán kɛ ehianfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjʋnlɪan m'ɔ jʋnlɪn ti yê ɔ man
ɔ lɛ kan sɔ ɔ, nan awofʋɛ y'ɔ le yí. Esika kaan mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ
hye bɛ́'n, yí yê ɔ fa sie ɔ. Bɛ fa bɛ man yí a, ɔ di.
7 Nan mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zudasɪ hanlɪn'n, yí nwan: "Yaci
Mali maan ɔ yɔ́ yí like'n m'ɔ lɛ yɔ'n. Afɪ, anatɪlɪ ɛhɪ mɔ ɔ'a butu
yí mín ja nɪn asʋ ɛwa'n, cɪan mɔ n gɔ wu'n, ebialɛ'n mɔ bɛ 'bia
mín'n yê ɔ lɛ di mʋa bia mín nɪn ɔ.
8 Ehianfʋɛ'n-mɔ dɪɛ, cɪan daa ɛmɔ nʋn bɛ́ wɔ ɛwa. Nan mín
dɪɛ, mɪn nʋn ɛmɔ lɛ ndanlan man ɛwa dede ɔ nga man ɛbɛlɛ."
9 Mɔ Zufʋ'n-mɔ dɔʋn tɪlɪ kɛ Zozi wɔ Betanin'n, bɛ kɔ kpʋ yí ɛlɔ.
Kʋsʋ nán kɛ Zozi angʋnmɪn ati yê bɛ hɔlɪ ɔ, nan bɛ́ nwan bɛ 'kɔ
a nɪan Lazaa mɔ ɔ'a hɪn yí'n.
10 Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nwan bɛ 'kun Lazaa
kʋsʋ.
11 Ɔ sanlɪn kɛ yí dunman nun ati, Zufʋ'n-mɔ dɔʋn nzi man bɛ́
sʋ kʋ́n, nan Zozi yê bɛ de yí bɛ di ɔ.

Zozi 'ba wʋlʋ Zoluzalɛmʋn kulo nɪn anun
(Matie 21.1-11, Maakɪ 11.1-11, Luku 19.28-40)

12 Zozi lalɪ Betanin, mɔ yí alíɛ hɪnlɪn'n, meninsʋnman'n mɔ
bɛ walɪ *Pakɪ elie'n, bɛ kɔ tɪ kɛ Zozi lɛ ba Zoluzalɛmʋn.
13 Bɛ kɔ hɔ kɔ kpɪkpɛ aye malɛ, bɛ kɔ fa bɛ kɔ le Zozi atɪn. Bɛ
'kɔ a, anɪn bɛ lɛ tɪan bɛ tɛ bɛ fɛlɛ yí. Bɛ́ nwan:
"Hozanna!
Nyanmɪan yíla Izalayɛ Belemgbin'n m'ɔ lɛ ba
wɔ Yɛ́ Mɪn Nyanmɪan dunman nun'n!"
14 Zozi kɔ nyan afunlunmun baa kʋn ɔ kɔ fʋ kɔ tanlan sʋ kɛ
bɛ hɛlɛlɪ yí daba wɔ *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n. Bɛ́ nwan:
15 *Zoluzalɛmʋn menian, nán bɛ sulo.*
Ɛmɔ nían, ɛmɔ belemgbin'n tɪ
afunlunmun baa kʋn sʋ, ɔ lɛ ba.
16 Ɛhɪ, alimʋa nɪn anun, Zozi menian'n-mɔ a ndɪ man ɛjɔlɛ
sɔ'n-mɔ abʋ. Nan mɔ Zozi fi ewue nun tinngelɪ mɔ Nyanmɪan
wulalɪ yí anunminnyanmʋn yuelɪ'n, afɪ sian'n, bɛ nwunlin kɛ
yí nwʋn ɛjɔlɛ fʋ́ʋ́n yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlɪn nɪn ɔ, like mɔ bɛ yɔlɪ
yí'n manlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n kpɪnlɪn sʋ.

17 Mɔ Zozi fɛlɛlı Lazaa m'ɔ tinngelı yí fi ewue nun'n, bɛ́ kʋalaa
mɔ anın bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ lili mɔ bɛ nwunlin yí nın anwʋn
adanzıɛ.
18 Nzɔlɛ ɛhı ati y'ɔ man menisʋnman'n walı kpalı yí atın ɔ.
19 Mɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Ebia-mɔ, ɛmɔ
nían, y'a fɛ mgban o, sɛ yɛ hyılı yí ngɛlɛmɔ nun an, ahan yɛ
nyanlın sʋ nvasʋɛ. Nan kıkaala kɛ yɛ wɔ nun'n dıɛ ɔ'a kpa yí
nwʋn. Bɛ nían, mân bɔndın'n kʋalaa si yí sʋ!"

Zozi 'ba han yí ewue nın anwʋn ɛjɔlɛ

20 Bɛ́ mɔ bɛ walı Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ fɛtı nın anun kɛ bɛ 'ba a
sʋ Nyanmıan'n, *Gɛlɛkı ngʋkʋn wɔ bɛ́ nun.
21 Gɛlɛkı sɔ'n-mɔ hɔ tʋlı Zozi sʋanlan'n kʋn, bɛ fɛlɛ yí Filipʋ.
Ɔ fi Galile mân nın anun, kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtısayida nın
asʋ. Gɛlɛkı sɔ'n-mɔ nwan: "Nja bian, yɛ kulo kɛ yɛ nwun Zozi
anwʋn."
22 Mɔ Filipʋ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Andele, ɔ kɔ bɔ yí
amannıɛ. Bɛ́ munnyuan bɛ kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi bɛ kɔ han bɛ kɔ hele
yí.
23 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Sian dıɛ, mɛlɛ'n m'ɔ sɛ kɛ bɛ
wula Mân Baa nın anunminnyanmʋn nın a ju.
24 Nan mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ *bele baa'n mɔ
bɛ kɔ lua'n, sɛ ɔ'a mgbɔlɔ man asıɛ nın abʋ a, ɔ ngʋala ɔ nvifi
man ɔ nzu man mma. Cıan daa ɔ la ɛbɛlɛ kʋnlʋn-ngʋnlʋn.
25 Sʋanlan m'ɔ tı ahyʋan ɔ kulo yí kunnun'n, ɔ nnyan man
ngʋan. Nan sʋanlan m'ɔ eyuadı ɛtɛ ɛhı anun ɔ kulo ɛhınlın-mɔ
ɔ bʋka bɛ́'n, ɔ 'nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
26 Sʋanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ yɔ mín sʋanlan'n, ɔ sí mín sʋ. Yí
dıɛ anın lıka mɔ n dı'n, yí kʋsʋ, ɔ tanlan ɛbɛlɛ bie. Sʋanlan m'ɔ
sʋ mín'n, mín Sı 'man yí asasʋɛ.
27 "Kıkaala dıɛ, mín ti anun a sɛcı mín. Nan kʋsʋ nzu ɛjɔlɛ dıɛ
yê mın 'kan ɔ? N ze kɛ, mín Sı, de mín fi yalɛ'n m'ɔ lɛ 'ba tʋ mín
wɔ dɔɛ ɛhı anun anaan? Cɛcɛ, mín ngan man sɔ, ɔ sanlın kɛ yí
ti yê m malı ɔ.
28 Mín Sı, wula wɔ́ dunman nın anunminnyanmʋn!"

Zozi hanlın sɔ ala, anıɛ bie kɔ te anwunno ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n
nwan: "Mín dunman'n, m'an wula yí anunminnyanmʋn dada
angʋnmın, ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun, mın 'wula yí biekun."
29 Meninsʋnman'n mɔ bɛ jijin ɛbɛlɛ mɔ bɛ tılı anıɛ sɔ'n, bɛ́ nun
mmie-mɔ nwan: "Nyanmıan'n lɛ kan nun."

Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn a han ɛjɔlɛ a
hele yí."
30 Zozi nwan: "Nán mín ti yê anıɛ sɔ nın a te ɔ, nan ɛmɔ ati ɔ.
31 Bɛlɛ mɔ mân'n ndɛɛ ebua cıan nın a ju ɔ. *Abɔnsanmʋn m'ɔ
tı mân nın asʋ kpain'n, sian dıɛ, bɛ 'ba ju yí bɛ tʋ gua sʋ.

32 Nan mín kʋsʋ, sɛ bɛ sinnze mín anwunno yue a, m 'ba
hyʋɪn menian'n-mɔ kʋalaa mɪn ba mín nwʋn.”
33 Ɔ hanlɪn sɔ ɔ helelɪ ewue ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ ɔ 'fa wu'n.
34 Kɛ yí nʋan 'tɔ ala, menian'n-mɔ nwan: “Mala kalata nɪn
anun, yɛ tɪlɪ kɛ bɛ́ nwan *Kilisi'n mɔ ɔ 'ba le yɛ́ ti'n, ɔ nwu
man lé. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ wɔ́ nwan *Mân Baa'n, bɛ 'ba sinnze
yí anwunno ɔ? Mân Baa'n muonun, ɔ tɪ yí dɪɛ sɛ?”
35 Zozi nwan: “Kɪkaala dɪɛ, kanlannɪɛ'n tɛ wɔ ɛmɔ afian ɛwa.
Kɛmɔ ɛmɔ tɛ nwun asɪ'n, ɛmɔ nánndɪ atɪn'n mɔ n gelelɪ ɛmɔ nɪn
asʋ. Nán awosin'n ba a, anɪn ɛmɔ a mminlin man. Ɔ sanlɪn kɛ
sʋanlan m'ɔ nanndɪ awosin nun'n, ɔ nzɪ man lɪka m'ɔ lɛ kɔ ɔ.
36 Kɛmɔ ɛmɔ tɛ le kanlannɪɛ nɪn ɛwa'n, ɛmɔ lé yí bɛ lí, nán ɛmɔ
a kaci kanlannɪɛ nɪn anun menian.” Mɔ Zozi hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n
yuelɪ'n, ɔ fi bagua nun ɔ nʋn yí menian'n-mɔ hɔlɪ fɪalɪ kaan.
37 Ɔ yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge'n dɔʋn menian'n-mɔ anyunnun
ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ b'a nne man yí b'a nni man.
38 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan Kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlɪn'n,
kpɪnlɪn sʋ. Ezayi hanlɪn kɛ:
Yɛ́ Mɪn, ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ hanlɪn'n,
nwan yê ɔ lelɪ lili ɔ? Wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n
mɔ a yɪ a hele'n, nwan yê ɔ buli yí like ɔ?
39 Bɛ ngʋala man kɛ bɛ de bɛ di, afɪ Ezayi hanlɪn biekun kɛ:
40 *Nyanmɪan a sin bɛ́ nyɪn'n,*
ɔ man bɛ nnwun man asɪ kʋ́n.
Ɔ'a kaci bɛ́ ajʋnlɪn'n,
ɔ man bɛ ndɪ man yí ɛjɔlɛ'n kʋ́n.
Afɪ, bɛ tɪ a,
bɛ 'sa bɛ́ nzin bɛ ba yí nwʋn
ɔ fa bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce bɛ́.
41 Ezayi lili mʋa nwunlin Zozi anunminnyanmʋn'n daba, yí
ti yê ɔ man ɔ hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ nɪn ɔ.
42 Nan kʋsʋ Zufʋ mgbain'n-mɔ anun, mmie-mɔ dɔʋn lelɪ Zozi
lili. Nan *Falisifʋɛ'n-mɔ dunman nun, bɛ ngan man, bɛ sulo kɛ
bɛ kɔ fʋan bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun.
43 Afɪ sɛ menian'n-mɔ bɔ bɛ́ dunman kpa a, bɛ kulo bɛ tala kɛ
Nyanmɪan kɔ bɔ bɛ́ dunman kpa'n.
44 Mɔ Zozi fi meninsʋnman nɪn anun ɔ 'ba hɔ'n, ɔ tɪanlɪn nun
hanlɪn kɛ: “Sʋanlan biala m'ɔ de mín di'n, nán mín ngʋnmɪn
yê ɔ de mín di ɔ, nan anɪn ɔ de sʋanlan'n kʋsʋ m'ɔ sʋanlɪn mín'n
di.
45 Sʋanlan m'ɔ kɔ nwun mín'n, anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ'a nwun m'ɔ
sʋanlɪn mín'n.
46 M malɪ mân nɪn anun kɛ kanlannɪɛ, ɔ man sʋanlan biala
m'ɔ de mín di'n, ɔ nga man awosin nun.
47 “Sʋanlan m'ɔ kɔ tɪ mín ɛjɔlɛ'n, mɔ ɔ'a nne ɔ'a nni man'n,
nán mín yê mɪn 'bua yí ndɛɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ m malɪ kɛ m 'ba le

mân nɪn ati ngʋan, m'an mma man kɛ m 'ba tua mân'n nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ.
48 Sʋanlan m'ɔ kɔ ju mín kɔ tʋ, m'ɔ nne man mín ɛjɔlɛ'n nni man'n, ɔ le yí ndɛɛ ebuafʋɛ. Cɪan m'ɔ li sian nɪn anun, ninnge'n mɔ mɪɪn kekele ɛmɔ'n, yê bɛ 'fa bɛ bua yí ndɛɛ ɔ.
49 Afɪ nán mín ngʋnmɪn mín tunmin yê m'an fa m'an han ɛjɔlɛ nɪn ɔ. Nan Sɪɛ'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n, yí muonun yê ɔ helelɪ mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ di mɔ mɪn kan'n, ɔ nʋn ninnge'n m'ɔ di mɔ mɪn kekele nɪn ɔ.
50 Yê mɪn sɪ kɛ like m'ɔ kɔ hele'n, ɔ man bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ. Yí ti, mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n, kɛ Sɪɛ'n helelɪ mín'n yê mɪɪn kan nɪn ɔ."

Zozi 'ba nwunnzin yí menian'n-mɔ aja nɪn anwʋn

13

1 Mɔ anɪn Zufʋ'n-mɔ 'ba li bɛ́ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n, Zozi sɪ kɛ dɔɛ'n mɔ ɔ 'fa jasʋ asɪ ɛwa kɔ yí Sɪ anwʋn ɛlɔ nɪn a ju. Yí mɛlɛ kaan'n m'ɔ lili yí asɪɛ nɪn asʋ ɛwa'n, ɔ hulolɪ yí menian'n-mɔ dede ɔ juli yí ayuelɪɛ.
2 Ɛhɪ, nɔsʋba nun, anɪn Zozi nʋn yí menian'n-mɔ lɪla tɔbɪlɪ nɪn anwʋn, bɛ lɛ didi. Simʋn Isikaliɔtɪ awa Zudasɪ wɔ bɛ́ nun ɛbɛlɛ bie. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anɪn *Abɔnsanmʋn nɪn a fa a wula Zudasɪ ahʋnlɪn nun dada kɛ ɔ yí Zozi mán.
3 Zozi dɪɛ, ɔ sɪ kɛ ɔ fi yí Sɪ anwʋn ɛlɔ yê ɔ walɪ ɔ, ɔ di kɛ ɔ sá hɔ́ yí nwʋn ɛlɔ. Ɛsɛ ɔ sɪ kɛ Nyanmɪan a fa ninnge'n kʋalaa a wula yí sa nun.
4 Anɪn Zozi wula taladɪɛ nnyuan, kʋn wɔ yí bʋ yê kʋn wɔ sʋ. Zozi fi tɔbɪlɪ nɪn anwʋn ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ yɪ yí anwunno taladɪɛ'n m'ɔ wula sʋ'n kɔ gua yí ɛbɛlɛ, ɔ kɔ ha yí bʋ dɪɛ'n. Ɔ kɔ fa duku kʋn ɔ kɔ kpɛ yí bʋ.
5 Ɔ kɔ hɔ kɔ kaci nzue kɔ gua basi kʋn anun, ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ bɔ yí bʋ, ɔ lɛ nwunnzin yí menian'n-mɔ aja nɪn anwʋn. Ɔ 'nwunnzin anɪn ɔ lɛ fa duku'n m'ɔ kpɛ yí bʋ'n cici.
6 M'ɔ nwunnzinlin bɛ́ ja'n-mɔ anwʋn dede m'ɔ tʋlɪ Simʋn Pɪɛlɪ'n, Simʋn Pɪɛlɪ nwan: "Yɛ́ Mɪn, wɔ́ yê ɛ 'nwunnzin mín ja nɪn anwʋn ɔ?"
7 Zozi nwan: "Like'n mɔ mɪɪn yɔ'n, ɛ nyan tɪlɪ man yí bʋ, nan cɪan bie dede ɛ 'ba tɪ yí bʋ."
8 Pɪɛlɪ nwan: "Cɛcɛ, mín dɪɛ mɪn mman ɛ nnwunnzin man mín ja nɪn anwʋn lé."
Mɔ Simʋn Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Simʋn Pɪɛlɪ, sɛ a mman m'an nnwunnzin man wɔ́ ja nɪn anwʋn an, anɪn ɛ nʋn mín lɛ kpacɪ."
9 Simʋn Pɪɛlɪ nwan: "Sɛ yí sɔ a, anɪn nwunnzin mín sa'n-mɔ anwʋn nʋn mín ti nɪn asʋ bʋka sʋ."

10 Zozi nwan: “Sʋanlan m'ɔ kɔ bia kɔ yue'n, ɔ nwunnzin yí
ja nɪn anwʋn ala anɪn ɔ'a yue, ɔ sanlɪn kɛ yí nwʋn tɪ bɔkɔ-bɔkɔ.
Ɛmɔ kʋsʋ, bɛ́ nwʋn a tɪ, kʋsʋ nán ɛmɔ kʋalaatin ɔ.”
11 Zozi sɪ sʋanlan'n m'ɔ lɛ 'ba yɪ yí man'n, yí ti yê ɔ lɛ kan kɛ
nán bɛ́ kʋalaatin yê bɛ́ nwʋn a tɪ ɔ.
12 M'ɔ nwunnzinlin bɛ́ ja'n-mɔ anwʋn yuelɪ'n, ɔ falɪ yí ta-
ladɪɛ'n m'ɔ yɪlɪ'n ɔ wulalɪ, ɔ salɪ hɔlɪ lalɪ tɔbɪlɪ nɪn anwʋn. Yí
nwan: “Like'n mɔ m'an yɔ ɛmɔ'n, asʋ ɛmɔ tɪ yí bʋ ɔ?
13 Yí bʋ y'ɔ le kɛ, ɛmɔ fɛlɛ mín Kpain, ɛsɛ ɛmɔ fɛlɛ mín Mɪnlɪan,
ɔ tɪ ananhɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ n dɪ yí sɔ sakpa.
14 Nan sɛ mín mɔ n dɪ ɛmɔ kpain, ɛsɛ n dɪ ɛmɔ amɪn'n, sɛ m'an
nwunnzin ɛmɔ aja'n-mɔ anwʋn an, ɔ sɛ kɛ ɛmɔ kʋsʋ anun kʋn
biala nwúnnzin ɛhɪnlɪn-mɔ aja nɪn anwʋn.
15 M'an yɔ sɔ m'an hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ kʋsʋ nían sʋ bɛ yɔ́ bie bɛ
mán bɛ́ manngʋn'n-mɔ.
16 Nan mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ akʋa'n tɪ man
kpili ndala man yí mɪn'n. Yê sʋanlan mɔ bɛ kɔ sʋan yí'n, ɔ tɪ
man kpili ɔ ndala man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn yí'n.
17 Sian dɪɛ mɔ ɛmɔ a tɪ yí sɔ'n, sɛ ɛmɔ fa sʋ a, nyila 'kan ɛmɔ.
18 “Nán ɛmɔ kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Mɪn sɪ ɛmɔ mɔ
m'an fɛlɛ bɛ́'n. Nan ɛjɔlɛ'n mɔ *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlɪn'n, ɔ di kɛ ɔ
kpɪn sʋ. Bɛ hɛlɛlɪ kɛ:
Sʋanlan'n m'ɔ nʋn mín lɛ didi'n,
ɔ 'ba fa mín kaci yí kpɔfʋɛ.
19 “Mɪɪn di mʋa mɪn kan ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn kele ɛmɔ, yí dɪɛ, cɪan mɔ
ninnge sɔ'n-mɔ ɛyɔlɛ kɔ ju'n, anɪn ɛmɔ de sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n
mɔ n dɪ'n di.
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʋanlan biala m'ɔ
kɔ le sʋanlan mɔ n gɔ sʋan yí'n, anɪn mín muonun yê ɔ'a le mín
ɔ. Yê m'ɔ kɔ le mín'n, anɪn ɔ tɪ kɛ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n yê
ɔ'a le yí ɔ.”

Zozi 'ba han kɛ Zudasɪ 'ba yɪ yí man
(Matie 26.20-25, Maakɪ 14.17-21, Luku 22.21-33)

21 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí lʋa bɔlɪ yí nwʋn, nán ɔ'a se kɛ:
“Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ anun kʋn 'ba yɪ mín
maan bɛ cɪ mín.”
22 Yí menian'n-mɔ anyɪn totua bɛ́ nyunnun, bɛ nzɪ man
sʋanlan'n mɔ Zozi lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ'n.
23 Zozi menian'n-mɔ anun kʋsʋ, kʋn wɔ nun, yí dɪɛ Zozi kulo
yí kpa. Kʋn sɔ'n lalɪ yí nwʋn ɛbɛlɛ.
24 Ɛbɛlɛ ala, Simʋn Pɪɛlɪ kɔ bɔ yí anyɪan kɛ ɔ bísa Zozi maan ɔ
héle sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n.
25 Kɛmɔ sʋanlan sɔ'n kʋsʋ nzɪ man mɔ ɔ 'ba yɪ Zozi man'n, yí
kʋsʋ ɔ kɔ fa yí ti kɔ bɔ Zozi anwʋn ɔ kɔ bisa yí kɛ: “Anɪn, Yɛ́ Mɪn,
nwan sʋanlan dɪɛ ɔ?”

26 Zozi nwan: “Mɪɪn fa mín kpaʋn'n mɪn bɔ tolo nɪn anun,
nan sʋanlan mɔ n gɔ fa n gɔ man yí'n, yí dein yí ɔ.” Kɛ yí nʋan
'tɔ ala, ɔ kɔ fa kpaʋn'n kɔ bɔ tolo nɪn anun ɔ kɔ man Simʋn m'ɔ
fi Isikaliɔtɪ nɪn awa Zudasɪ.
27 Mɔ Zudasɪ 'de kpaʋn nɪn ala, *Abɔnsanmʋn, mɔ *ebele
anɪɛ nɪn anun bɛ fɛlɛ yí *Satan'n, kɔ wʋlʋ yí nun. Nán Zozi a
se yí kɛ: “Like'n mɔ ɛ 'yɔ'n, yɔ yí ndɛ-ndɛ.”
28 Like ati m'ɔ man ɔ hanlɪn sɔ'n, bé mɔ bɛ nʋn yí lɛ di alɪɛ'n,
bé fíí b'a ndɪ man yí bʋ.
29 Kɛmɔ Zudasɪ yê ɔ fa bé esika'n sie'n, bé dɔʋn kpa bɛ jʋnlɪn
kɛ Zozi nwan ɔ hó tó like mɔ bɛ 'fa bɛ di fɛtɪ'n, anaan ɔ hyé
ehianfʋɛ'n-mɔ like.
30 Kɛ Zudasɪ lelɪ kpaʋn nɪn ala, ɔ kɔ fite. Yí tɛmʋn sɔ nɪn anun,
anɪn alíɛ lɛ san.

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ mala fʋfɔlɛ

31 Kɛ Zudasɪ 'fite ala, Zozi nwan: “Sian dɪɛ, Nyanmɪan a wula
*Mân Baa nɪn anunminnyanmʋn yê ɔ nanndɪ *Mân Baa nɪn
asʋ, anunminnyanmʋn a han Nyanmɪan.
32 Sɛ ɔ nanndɪ Mân Baa nɪn asʋ anunminnyanmʋn a han
Nyanmɪan an, Nyanmɪan kʋsʋ 'ba wula yí anunminnyanmʋn
bie. Ɔ 'ba yɔ yí sɔ kɪkaala.
33 “Mín mma-mɔ, mɪn 'tanlan ɛmɔ anwʋn ɛwa mɛlɛ kaan sʋa
biekun. Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan mɔ n ganlɪn n gelelɪ Zufʋ'n-
mɔ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kʋsʋ sian'n. Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ
ngʋala man ɛlɔ bie kɔ.
34 “Mɪɪn man ɛmɔ mala fʋfɔlɛ: ɛmɔ húlo bé nwʋn. Ɔ sɛ kɛ ɛmɔ
kulo bé nwʋn kɛ m gbɪnlɪn n gulolɪ ɛmɔ'n.
35 Sɛ ɛmɔ kulo bé nwʋn an, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba nwun kɛ
ɛmɔ tɪ mín menian sakpa.”

Zozi 'ba han kɛ Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man yí
(Matie 26.31-35, Maakɪ 14.27-31, Luku 22.31-34)

36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Simʋn Pɪɛlɪ kɔ bisa yí kɛ: “Yé Mɪn, anɪn
nin kpa yê ɛ lɛ kɔ ɔ?”
Zozi nwan: “Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛ ngʋala man mín sʋ si
kɪkaala, nan cɪan bie dede ɛ 'ba kpʋ mín.”
37 Pɪɛlɪ nwan: “Yé Mɪn, nzukɛ ati yê mɪn ngʋala man wó sʋ
si kɪkaala ɔ? Wó dunman nun, sɛ ɔ di mɔ mɪn wu bɔbɔ a, mɪn
'wu.”
38 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Pɪɛlɪ, asʋ wó nwan ɛ 'wu mín dunman
nun sakpa? Nan nɪan, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wó kɛ ɔ
nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ kokolokoo'n, anɪn a han yí fâ nsan kɛ ɛ
nzɪ man mín.”

14

Atɪn'n mɔ bɛ fa bɛ kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ'n y'ɔ le Zozi

1 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ kpɛ yí nyın yí menian'n-mɔ ɛlɔ, yí nwan: “Nán bɛ man bɛ́ lʋa bɔ bɛ́ nwʋn, ɛmɔ lé Nyanmıan bɛ lí, ɛsɛ ɛmɔ lé mín kʋsʋ bɛ lí.
2 Mín Sı awulo ɛlɔ, dabɛlɛ ngʋnmın wɔ ɛbɛlɛ. Mın 'kɔ a sesie lıka mın man ɛmɔ. Sɛ ɔ tı man sɔ a, ahan n ganlın n gelelı ɛmɔ.
3 Sɛ mın kɔ nán mın sesie lıka'n yue a, mın 'sa mın ba, mın fa ɛmɔ mın kɔ, nán lıka mɔ n dı'n, ɛmɔ kʋsʋ tanlan ɛbɛlɛ bie.
4 Lıka mɔ mıın kɔ'n, ɛmɔ sı yí atın'n.”
5 Mɔ Toma tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Yɛ́ Mın, yɛ nzı man lıka mɔ ɛ lɛ kɔ'n, ɔ 'yɔ sɛ nán y'a nwun yí atın'n?”
6 Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Atın'n, nʋn ananhɔlɛ'n nʋn ngʋan'n y'ɔ le mín muonun. Sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ sın lıka fʋfɔlɛ ɔ kɔ mín Sı anwʋn ɛlɔ sannan ɔ 'nanndı mín sʋ.
7 Sɛ ɔ tı kɛ ɛmɔ sı mín an, ahan ɛmɔ 'sı mín Sı. Kʋsʋ kıkaala dıɛ, ɛmɔ a nwun yí, ɛmɔ sı yí.”
8 Filipʋ nwan: “Yɛ́ Mın, kele yɛ́ Sıɛ'n nán man yɛ́ ahʋnlın tó yɛ́ kunnun.”
9 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: “Filipʋ, yí ti, dada angʋnmın ɛhı mɔ mın nʋn ɛmɔ tı ɛwa'n, ɛ nzı man mín? Sʋanlan m'ɔ kɔ nwun mín'n, anın ɔ'a nwun mín Sı, nan nzukɛ ati yê wó nwan n géle ɛmɔ Sıɛ'n?
10 Ɛ nne nni man kɛ n wɔ Sıɛ nın anun yê Sıɛ'n kʋsʋ wɔ mín nun ɔ? Ɛjɔlɛ'n mɔ mıın kan mın kele ɛmɔ kʋalaatin ɛwa'n, ɔ fi man mín muonun. Sıɛ'n m'ɔ wɔ mín nun'n yê ɔ lɛ di junman sɔ nın ɔ.
11 Sɛ mın kan kɛ n wɔ Sıɛ nın anun yê Sıɛ'n kʋsʋ wɔ mín nun an, ɛmɔ lé lí. Sɛ yí bɔbɔ ɛmɔ nne nni man an, ɛmɔ nían asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ mın yɔ'n nán bɛ lé bɛ lí.
12 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ de mín di'n, asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ mın yɔ'n, yí kʋsʋ ɔ 'yɔ bie. Yí dıɛ'n bɔbɔ mɔ ɔ 'yɔ'n, ɔ 'tala mín dıɛ'n. Ɔ sanlın kɛ mıın kɔ Sıɛ nın anwʋn ɛlɔ.
13 Like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ mín dunman nun'n, mın 'fa mın man ɛmɔ, nán ɔ nanndı Baa nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa a wula Sıɛ nın anunminnyanmʋn.
14 Ɛmɔ sɛlɛ like biala wɔ mín dunman nun an, mın 'yɔ mın man ɛmɔ.”

Zozi 'ba han Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın anwʋn ɛjɔlɛ

15 Ɛsɛ Zozi Nwan: “Sɛ ɛmɔ kulo mín sakpa a, ɛmɔ lí mín mala nın asʋ.
16 Mın 'ba sɛlɛ mín Sı maan ɔ man ɛmɔ *Bʋkafʋɛ fʋfɔlɛ m'ɔ nʋn ɛmɔ 'tanlan dahuu.
17 Ɔ tı Wawɛ m'ɔ kan ananhɔlɛ. Mân nın anun menian'n-mɔ mɔ bɛ nne man mín bɛ nni man'n, bɛ ngʋala man kɛ bɛ nyan yí, ɔ sanlın kɛ bɛ nnwun man yí, ɛsɛ bɛ nzı man yí. Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ sı yí, ɔ sanlın kɛ ɔ nʋn ɛmɔ y'ɔ tı ɔ, ɛsɛ ɔ 'ba tanlan ɛmɔ anun.

18 Mın ngɔ yaci man ɛmɔ angʋnmın kɛ awusian. Nan mın 'ba
sa mın ba ɛmɔ anwʋn biekun.
19 Ɔ'a ha mɛlɛ kaan bie, mân nın anun menian'n-mɔ ngɔ
nwun man mín kʋ́n. Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ 'ba nwun mín. Kɛmɔ
mín lılı n dı ası'n, ɛmɔ kʋsʋ 'ba nyan ngʋan bɛ tanlan ası bie.
20 Sɛ cıan sɔ'n ju a, ɛmɔ 'ba nwun kɛ n wɔ mín Sı anun, ɛmɔ
wɔ mín nun, yê mín kʋsʋ n wɔ ɛmɔ anun.
21 Like mɔ mın kekele ɛmɔ'n, sʋanlan mɔ yí nyın kɔ sɔ yí m'ɔ
kɔ fa kɔ sie'n, yí yê anın mın sı kɛ ɔ kulo mín ɔ. Sʋanlan sɔ'n,
mín Sı 'kulo yí, mín kʋsʋ mın 'kulo yí, mın 'yı mín nwʋn mın
kele yí.”
22 Mɔ Zudı (nán Zudası Isikaliɔtı ɔ) tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Yɛ́
Mın, ɔ yɔ sɛ mɔ wó nwan ɛ nyı man wó nwʋn ɛ ngele man mân
nın anun menian nga'n-mɔ mɔ bɛ nne wó bɛ nni man'n, nan yɛ́
ngʋnmın ala yê ɛ 'yı wó nwʋn kele yɛ́'n?”
23 Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Sʋanlan m'ɔ kulo mín'n, ɔ di mɔ
mın kan nın asʋ. Mın Sı 'kulo yí, ɛsɛ mın nʋn mín Sı yɛ 'ba yí
nwʋn nán yɛ nʋn yí tanlan.
24 Sʋanlan m'ɔ ngulo man mín'n, mɔ mın kan'n, ɔ nni man
sʋ. Ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ ɛmɔ tı kɛ mıın kan'n, ɔ fi man mín muonun,
nan Sıɛ'n m'ɔ sʋanlın mín'n, yí yê ɔ lɛ kan ɔ.
25 “Mıın kan ɛjɔlɛ sɔ'n mın kele ɛmɔ wɔ abɛlɛ mɔ n dɛ wɔ ɛmɔ
afian ɛwa'n.
26 Nan mín dunman nun Sıɛ'n 'ba sʋan *Bʋkafʋɛ'n, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n. Ɔ 'ba hehele ɛmɔ ninnge'n-mɔ
kʋalaatin ɛsɛ ɔ 'ba man ɛmɔ ati kacı ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mɔ m'an
han m'an hele ɛmɔ'n.
27 Mıın yaci ɛmɔ alʋacıcıɛ nun. Mín alʋacıcıɛ dıɛ'n yê mıın
fa mın man ɛmɔ ɔ. Alʋacıcıɛ'n mɔ mıın fa mın man ɛmɔ'n, ɔ
nʋn eyuadı nın anun dıɛ'n tı man kʋ́n. Nán bɛ man bɛ́ lʋa bɔ bɛ́
nwʋn, ɛsɛ nán bɛ sulo.
28 “Ɛmɔ a tı mɔ m'an han'n. M'an han m'an hele ɛmɔ kɛ mıın
kɔ, nan kʋsʋ mın 'ba sa mın ba ɛmɔ anwʋn biekun. Sɛ ɔ tı kɛ
ɛmɔ kulo mín sakpa a, ahan Sıɛ nın anwʋn ɛlɔ mɔ mıın kɔ'n,
ɛmɔ 'di yí nwʋn fɛ kpa. Ɔ sanlın kɛ Sıɛ'n tı kpili tala mín.
29 M'an li mʋa m'an han ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ
m'an hele ɛmɔ asannan nán bɛ́ ɛyɔlɛ tɛmʋn nın a ju sʋ. Yí dıɛ,
anın cıan m'ɔ kɔ ju sʋ'n, ɛmɔ de mɔ n ganlın'n bɛ di.
30 Mın nʋn ɛmɔ yɛ lɛ njʋjɔ man dɔʋn kʋ́n. Ɔ sanlın kɛ mân ɛhı
asʋ kpain'n lɛ ba. Ɔ le man tunmin fíí wɔ mín sʋ.
31 Nan ɔ fata kɛ menian'n-mɔ nwun yí kɛ mın kulo Sıɛ'n yê
like mɔ mín Sı kɔ hele mín kɛ n yɔ́'n yê mın yɔ ɔ. Yí ti, bɛ jásʋ
maan yɛ hɔ́.”

15

Divın baka kpa'n y'ɔ le Zozi

1 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, εsε yí nwan: “Divın baka kpa'n
y'ɔ le mín yê mín Sı y'ɔ tı divın baka sɔ nın εnıanfʊε nın ɔ.
2 Mín sa baa biala m'ɔ nzu man baa'n, mín Sı 'ko tʊ. Nan
nunhan m'ɔ su'n, ɔ kpıkpε nun kanlanman ɔ man ɔ yɔ kpa, nán
ɔ'a hʊala mma biekun dɔʊn su.
3 Nan εmɔ dıε, ninnge'n-mɔ mɔ n gelelı εmɔ nın ati, εmɔ
anwʊn a tı dada angʊnmın.
4 Yí sɔ ati, εmɔ fá bé nwʊn bε bó mín, nán mín kʊsʊ, mın nʊn
εmɔ a tanlan dahuu. Divın baka nın asa baa'n m'ɔ tua man yí
nwʊn'n, ɔ ngʊala man baa su. Ɛmɔ kʊsʊ, sε εmɔ a nva man bé
nwʊn b'a mmɔ man mín an, εmɔ ngʊala man like kpa fíí yɔ.
5 “Divın baka'n y'ɔ le mín, yê mín sa mma'n-mɔ y'ɔ le εmɔ.
Nunhan mɔ ɔ'a fa yí nwʊn ɔ'a bɔ mín, m'ɔ nʊn mín tı daa, mɔ
mín kʊsʊ mın nʊn yí tı'n, ɔ 'yɔ nyɔlıε kpa dɔʊn. Afı sε n nnʊn
man nun an, εmɔ ngʊala man like kpa fíí yɔ.
6 Sʊanlan biala mɔ ɔ'a nva man yí nwʊn ɔ'a mmɔ man mín'n,
anın ɔ tı kε baka nın asa baa'n mɔ b'a kpε b'a tʊ. Ɔ 'yʊı bε fa bε
tʊ sîn nun bε yala yí.
7 Sε εmɔ fa bé nwʊn bε bɔ mín, nán εmɔ di mín εjɔlε nın asʊ a,
εmɔ sεlε like biala mɔ εmɔ kulo nın an, εmɔ 'nyan yí.
8 Sε εmɔ yɔ nyɔlıε kpa dɔʊn an, ɔ tı mín Sı anunminnyanmʊn
εsε ɔ kele kε εmɔ tı mín menian sakpa.
9 “Mın kulo εmɔ kε mín Sı kulo mín'n. Yí ti, εmɔ mán n gúlo
bé daa.
10 Kε mın di mín Sı mala nın asʊ m'ɔ kulo mín'n, mín kʊsʊ, sε
εmɔ di mín mala nın asʊ a, mın 'kulo εmɔ cıan daa.
11 M'an han sɔ m'an hele εmɔ maan εmɔ di fε nán εsε εmɔ fε
elie'n yɔ kpili kε mín dıε'n.
12 Mín mala'n y'ɔ le kε εmɔ húlo bé nwʊn kε mın kulo εmɔ'n.
13 Ehulo kpili kpa'n y'ɔ le sʊanlan m'ɔ wu yí manngʊn'n-mɔ
dunman nun'n.
14 Sε εmɔ yɔ ninnge'n mɔ m'an hele εmɔ nın an, anın εmɔ tı
mín manngʊn.
15 Mın mmu man εmɔ kε mín ngʊa. Ɔ sanlın kε mınlıan ngan
man yí nwʊn εjɔlε kʊalaa ɔ ngele man yí akʊa kε m'an yɔ yí'n.
Mın bu εmɔ kε mín manngʊn. Ɔ sanlın kε ninnge'n kʊalaatin
mɔ mín Sı helelı mín'n, m'an hele εmɔ.
16 Nán εmɔ yê b'a fεlεlı mín b'a sie mín bé kpain ɔ. Nan mín
muonun yê m'an fεlε εmɔ mín nwʊn m'an wula εmɔ junman
nun ɔ. M'an yı εmɔ kε εmɔ hó, bε hó lí junman bε sú mma m'ɔ
nzεcı man lé. Like biala mɔ εmɔ kɔ sεlε mín Sı wɔ mín dunman
nun'n, ɔ 'fa man εmɔ.
17 Like mɔ mıın kpʊnndε εmɔ εlɔ'n y'ɔ le kε εmɔ húlo bé
nwʊn.”

Mân nın anun menian'n-mɔ kpɔ Zozi nʊn bé mɔ bε de yí bε di'n

18 Mɔ Zozi tuli yí menian'n-mɔ fʋɔ yuelı'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Sɛ eyuadı'n kpɔ ɛmɔ a, ɛmɔ nwún yí kɛ bɛ lili mʋa bɛ kpɔlı mín.
19 Sɛ ɛmɔ tı eyuadı'n dıɛ lılı a, ahan eyuadı nın anun menian'n-mɔ kulo ɛmɔ ɛjɔlɛ, ɔ sanlın kɛ bɛ́ bie y'ɔ le ɛmɔ. Nan kɛmɔ m'an nıan eyuadı nın anun m'an yı ɛmɔ, mɔ ɛmɔ tı man eyuadı'n dıɛ kʋ́n'n, yí ti yê bɛ kpɔ ɛmɔ ɔ.
20 Ɛmɔ kácı mɔ n ganlın n gelelı ɛmɔ'n: ‘Akʋa biala tı man kpili ndala man yí mın'n’. Nan sɛ b'a hele mín ahʋlʋwa a, bɛ 'kele ɛmɔ kʋsʋ bie. Sɛ bɛ́ nyın sɔlı mín ninnge'n mɔ n gelelı bɛ́ nın an, ahan bɛ́ nyın 'sɔ ɛmɔ kʋsʋ dıɛ'n.
21 Mín dunman nun ati, bɛ 'fa ninnge sɔ'n kʋalaa bɛ yɔ ɛmɔ, ɔ sanlın kɛ bɛ nzı man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín'n.
22 Sɛ ɔ tı kɛ m'an mma a ngan man ɛjɔlɛ fíí m'an ngele man bɛ́ a, ahan bɛ́ nwʋn saun. Nan sian dıɛ, mɔ m'an a a han ɛjɔlɛ m'an hele bɛ́, mɔ b'a nne b'a nni man'n, bɛ nva man bɛ́ ɛtɛ'n bɛ nje man bɛ́ lé.
23 Sʋanlan m'ɔ kpɔ mín'n, anın ɔ kpɔ mín Sı.
24 Junman'n mɔ sʋanlan fíí lili man bie mân ɛhı anun lé'n, sɛ m'an nni man bie bɛ́ afian ɛwa a, ahan bɛ́ nwʋn saun. Nan sunnzun mɔ b'a nwun asinbɛnwʋn ninnge'n kʋalaa mɔ m'an yɔ'n, bɛ tɛ kpɔ mín nʋn mín Sı.
25 Ɛhıka kʋalaa yɔlı sɔ, ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hɛlɛlı wɔ bɛ́ *Mala kalata nın anun'n kpınlın sʋ. Bɛ hɛlɛlı yí kɛ: *B'a kpɔ mín mgban.*
26 “Mín manngʋn-mɔ, *Bʋkafʋɛ'n mɔ mın 'ba sʋan yí'n, ɔ fi Sıɛ nın anwʋn ɛlɔ yê ɔ 'ba ɔ. Yí y'ɔ le Wawɛ'n mɔ kan ananhɔlɛ'n. Sɛ ɔ ba a, ɔ 'ba li mín nwʋn adanzıɛ.
27 Yê ɛmɔ kʋsʋ 'ba li mín nwʋn adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ mın 'bɔ mín junman nın abʋ'n, ɛmɔ nʋn mín yê yɛ sanlın nun ɔ.

16

1 “Mıın kacı ɛmɔ kɛ bɛ lɛ 'ba hele ɛmɔ ahʋlʋwa, yí dıɛ sɛ mɛlɛ'n ju sʋ a, anın ɛmɔ mminlin man bɛ́ dedi'n.
2 Bɛ 'ba fʋan ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ 'ba ju mɛlɛ'n bie, bɛ́ mɔ bɛ lɛ kun ɛmɔ'n 'ba se kɛ anın bɛ lɛ sʋ Nyanmıan sʋa.
3 Bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ, ɔ sanlın kɛ bɛ nzı man Sıɛ'n, ɛsɛ bɛ nzı man mín.
4 Nan mıın kan sɔ mın kele ɛmɔ, yí dıɛ cıan mɔ bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ'n, anın ɛmɔ kacı kɛ n ganlın n gelelı ɛmɔ. M'an ngan m'an ngele man ɛmɔ daba, afı anın mın nʋn ɛmɔ y'ɔ san ɔ.

Zozi 'ba han Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n

junman nın anwʋn ɛjɔlɛ

5 “Sian dıɛ, mıın sa mın kɔ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín nın anwʋn ɛlɔ, nan kʋsʋ ɛmɔ mmisa man mín kɛ: ‘Ɛ lɛ kɔ nin?’

6 Kɛmɔ m'an han m'an hele ɛmɔ kɛ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ alʋa a bɔ
bɛ́ nwʋn kpa.
7 Nan kʋsʋ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɔ tɪ kpa man
ɛmɔ kɛ n gɔ́. Afɪ sɛ m'an ngɔ man an, Bʋkafʋɛ'n ngɔ a man ɛmɔ
anwʋn. Nan sɛ mɪn kɔ a, mɪn 'ba sʋan yí ɛmɔ anwʋn.
8 Sɛ ɔ ba a, ɔ 'yɪ ninnge'n-mɔ yuein yuein kele eyuadɪ
amma'n. Ninnge sɔ'n-mɔ, kʋn y'ɔ le ɛtɛ ɛyɔlɛ'n, kʋn y'ɔ le sɛsɛ
ɛyɔlɛ'n, yê kʋn kʋsʋ y'ɔ le ndɛɛ ebua'n mɔ Nyanmɪan 'ba bu'n.
9 Ɔ 'ba hele bɛ́ kɛ b'a yɔ ɛtɛ, ɔ sanlɪn kɛ b'a nne man mín b'a
nni man.
10 Yê, kɛmɔ mɪɪn kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ mɔ ɛmɔ ngɔ nwun man
mín kʋ́n'n, ɔ 'ba hele bɛ́ kɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ yê Sɪɛ'n lɛ kpʋnndɛ ɔ.
11 Afɪ, ndɛɛ ebua'n mɔ Nyanmɪan 'ba bua'n y'ɔ le kɛ ɔ'a bua
mân ɛhɪ asʋ kpain'n ndɛɛ dada angʋnmɪn.
12 "N ne ɛjɔlɛ dɔʋn m'ɔ fata kɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ, nan kʋsʋ
ɛmɔ ngʋala man yí kʋalaa fa sie kɪkaala.
13 Nan sɛ Wawɛ'n m'ɔ kan ananhɔlɛ'n ba a, ɔ 'ba hele ɛmɔ
ananhɔlɛ atɪn'n. Nán yí ngʋnmɪn yí ti anun ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele
ɛmɔ ɔ, nan mɔ ɔ'a tɪ ɔ nʋn mɔ ɔ 'ba a mân nɪn anun nɪn anwʋn
ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ.
14 Ɔ 'ba wula mín anunminnyanmʋn, ɔ sanlɪn kɛ m'ɔ kɔ
nwun yí mín nwʋn'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ.
15 Ninnge kʋalaa mɔ mín Sɪ le'n tɪ mín dɪɛ. Yí sɔ ati yê ɔ
man mɪɪn kan kɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ nwun
yí mín nwʋn'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ."

Zozi 'ba han kele yí menian'n-mɔ kɛ

bɛ́ alʋabɔ'n 'ba kaci fɛ elie

16 Ɛsɛ Zozi nwan: "Ɔ ngɔ hyɛ man, ɛmɔ lɛ mma nnwun man
mín kʋ́n, ɔ cɛ kaan an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun."
17 Mɔ yí menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, mmie-mɔ lɛ kan yí bɛ́
afian ɛbɛlɛ kɛ: "Anɪn ɛjɔlɛ ɛhɪ, yí bʋ y'ɔ le benin? Ɔ lɛ kan kele yɛ́
kɛ: 'Ɔ ngɔ hyɛ man, ɛmɔ lɛ mma nnwun man mín kʋ́n, ɛsɛ ɔ cɛ
kaan an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun,' ɛsɛ yí nwan: 'Mɪɪn kɔ mín
Sɪ anwʋn ɛlɔ.' "
18 Bɛ́ nwan: " 'Ɔ ngɔ hyɛ man,' anɪn ɛjɔlɛ ɛhɪ m'ɔ lɛ kan'n, yí
bʋ y'ɔ le benin? M'ɔ lɛ kan'n, yɛ́ dɪɛ yɛ ndɪ man yí bʋ."
19 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ bɛ bisa yí ɛjɔlɛ'n, ɔ kɔ se
bɛ́ kɛ: "Kɛmɔ m'an han kɛ: 'Ɔ ngɔ hyɛ man ɛmɔ lɛ mma nnwun
man mín kʋ́n, ɛsɛ ɔ cɛ kaan an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun,' yí ti
yê ɛmɔ lɛ bisa bɛ́ nwʋn kosuan'n?
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ lɛ 'ba sun bɛ́ nyɪn
ɛmʋɪn bɛ yɪ awɔ́lɛ. Nan eyuadɪ amma'n-mɔ mɔ bɛ nne man mín
bɛ nni man'n, bɛ 'ba li fɛ. Ɛmɔ alʋa 'ba bɔ bɛ́ nwʋn, nan kʋsʋ ɛmɔ
alʋabɔ'n 'ba kaci fɛ elie.

21 Sɛ balasua kʋn nwʋnnzɛ dede nán ɔ 'ba wʋ a, anɪn yí lʋa a
bɔ yí nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn yí yalɛ elie mɛlɛ nɪn a ju. Nan sɛ ɔ
wʋ yue a, anɪn yí lʋa a fi yí yalɛ'n mɔ ɔ'a nwun yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ
ɔ'a wʋ baa kʋn ɔ'a tʋ asɪɛ nɪn asʋ.
22 Yí sɔ kʋsʋ ala, kɛ yɛ wɔ nun'n, ɛmɔ alʋa a bɔ bɛ́ nwʋn, nan
mɔ yɛ 'ba nwun yɛ́ nwʋn biekun'n, ɛmɔ 'ba li fɛ kpa, sʋanlan fíí
ngɔ hʋala man ɛmɔ fɛ elie'n yɪ."
23 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n ɛsɛ yí nwan: "Sɛ cɪan sɔ'n ju a,
anɪn ɛmɔ mmisa man mín like fíí anwʋn kosuan kʋ́n. Mɪɪn kan
yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ mín
dunman nun'n, Sɪɛ'n 'fa man ɛmɔ.
24 Kɛ m mɔlɪ mín junman nɪn abʋ dede mɔ ɔ'a ju bɪcɪ'n, ɛmɔ
sɛlɛlɪ man like fíí wɔ mín dunman nun. Ɛmɔ sɛ́lɛ, nán ɛmɔ asa
'kan yí. Sɛ ɛmɔ asa kan yí a, ɛmɔ 'di fɛ kpili kpa.
25 "M'an bu ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kʋalaa anyɪnndala nun, m'an hele
ɛmɔ. Nan ɔ 'ba ju mɛlɛ'n bie, mɪn ngɔ mmu man yí anyɪnndala
nun kʋ́n, nan mɪn 'kan mín Sɪ anwʋn ɛjɔlɛ'n yuein yuein mɪn
kele ɛmɔ.
26 Cɪan sɔ'n ju a, yí kʋalaa mɔ ɛmɔ 'ba sɛlɛ Sɪɛ'n, ɛmɔ 'ba sɛlɛ
wɔ mín dunman nun. Mɪn mmʋtʋ man mín Sɪ'n bɔbɔ nán ɔ'a
fa ɔ'a man ɛmɔ.
27 Ɔ sanlɪn kɛ, Sɪɛ'n muonun kulo ɛmɔ. Ɔ kulo ɛmɔ, afɪ ɛmɔ
kulo mín, yê ɛmɔ de di kɛ n vi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ yê m malɪ
ɔ.
28 N vi Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ yê m malɪ mân nɪn anun ɔ. Sian'n
mɪɪn jasʋ mân nɪn anun mɪn kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ."
29 Mɔ yí menian'n-mɔ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Sian dɪɛ, ɛ lɛ kpacɪ
nun yuein kan kele yɛ́, ɛ mmu man yí anyɪnndala nun kʋ́n.
30 Sian dɪɛ, yɛ sɪ kɛ ɛ sɪ ninnge'n kʋalaatin, ɛ nnwʋnndɛ man
maan yɛ mmisa man wɔ́ bie anwʋn kosuan bɔbɔ nán a bua yɛ́.
Ɛhɪ ati, ɔ man yɛ de yɛ di kɛ ɛ fi Nyanmɪan ɛlɔ sakpa."
31 Zozi nwan: "Sian'n ɛmɔ de di?
32 Yaa! Mɛlɛ'n lɛ ba, ɔ'a ju bɔbɔ a yue, ɛmɔ 'ba bɔ asanndɪɛ bɛ
yaci mín ngʋnmɪn, ɛmɔ anun kʋn biala 'ba nwanndi fɪa. Nan
kʋsʋ cɛcɛ, ɔ nga man mín ngʋnmɪn, ɔ sanlɪn kɛ Sɪɛ'n nʋn mín y'ɔ
tɪ ɔ.
33 "Mɪɪn kan sɔ mɪn kele ɛmɔ, nán mɪn man ɛmɔ nyan
alʋacɪcɪɛ, afɪ ɛmɔ nʋn mín a yɔ kʋn. Ɛmɔ lɛ 'ba nwun yalɛ mân
nɪn anun, nan kʋsʋ ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn, nán bɛ man bɛ́ nwʋn
bubu bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ m'an li eyuadɪ nɪn asʋ kunnunmun."

17

Zozi 'ba yɔ asɔnɪn man yí menian'n-mɔ

1 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ tʋ yí nyɪn anwunno, yí
nwan: "Mín Sɪ, dɔɛ nɪn a ju. Wula wɔ́ Wa nɪn anunmin-
nyanmʋn maan yí kʋsʋ ɔ wúla wɔ́ bie.

2 Afɪ, a man yí tunmin dasannin biala asʊ kɛ bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man yí'n, ɔ mán bɛ nyán ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
3 Ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, y'ɔ le kɛ bɛ nwún wɔ́ mɔ ɛ tɪ ananhɔlɛ Nyanmɪan'n kʊnmgba cein, ɔ nʊn Zozi Kilisi, mɔ a sʊan yí'n.
4 M'an wula wɔ́ anunminnyanmʊn asɪɛ nɪn asʊ ɛwa. Ɔ sanlɪn kɛ junman'n mɔ a fa a man mín kɛ n ní'n, m'an yue yí di.
5 Afɪ kɪkaala dɪɛ, Mín Sɪ, anunminnyanmʊn'n mɔ anɪn n ne yí wɔ́ nwʊn ɛlɔ asannan nán a sesie mân'n, maan n nyán yí kʊnmgba sɔ'n wɔ wɔ́ nyunnun.
6 "Menian'n-mɔ mɔ a fa bɛ́ a man mín asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n, m'an man b'a nwun wɔ́. Bɛ tɪ wɔ́ dɪɛ, yê a fa bɛ́ a man mín. Bɛ́ kʊsʊ, b'a li wɔ́ ɛjɔlɛ nɪn asʊ.
7 Sian'n, b'a nwun kɛ yí kʊalaa mɔ a fa a man mín'n, ɔ fi wɔ́ ɛlɔ.
8 Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a fa a wula mín sa nun'n, mín kʊsʊ m'an fa m'an wula bɛ́ sa nun, yê b'a sɔ nun. B'a nwun yí kɛ n vi wɔ́ nwʊn ɛlɔ sakpa, yê b'a le b'a li kɛ a sʊan mín.
9 "Mɪɪn yɔ asɔnɪn wɔ wɔ́ dunman nun mɪn man bɛ́. Mɪn nyɔ man asɔnɪn mɪn mman man eyuadɪ'n. Nan bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man mín'n, bɛ́ ti asɔnɪn yê mɪɪn yɔ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ tɪ wɔ́ dɪɛ.
10 Like biala mɔ ɛ le yí'n tɪ mín dɪɛ, mín kʊsʊ mín dɪɛ'n kʊalaa tɪ wɔ́ dɪɛ. Bɛ nwun mín anunminnyanmʊn'n wɔ bɛ́ nun.
11 Mín dɪɛ m'an jasʊ mân nɪn anun a yue, nan bɛ́ dɪɛ, bɛ tɛ wɔ nun. Mín dɪɛ mɪɪn ba wɔ́ nwʊn ɛlɔ. Sɪɛ Nwannzan-nwannzan, wɔ́ dunman'n mɔ tunmin wɔ nun'n, fa nɪan bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man mín nɪn asʊ, maan bɛ yɔ́ kʊn kɛ mɪn nʊn wɔ́, yɛ tɪ kʊn'n.
12 Mɔ anɪn mɪn nʊn bɛ́ wɔ mân nɪn anun'n, mɪn nɪan bɛ́ sʊ wɔ wɔ́ dunman nun. N nɪanlɪn bɛ́ sʊ kpa, bɛ́ bie fíí a mminlin man, sannan sʊanlan'n m'ɔ sɛ kɛ ɔ mínlin nán *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nɪn a kpɪn sʊ'n.
13 "Sian'n, mɪɪn ba wɔ́ nwʊn ɛlɔ, nan kɛmɔ n dɛ wɔ mân nɪn anun ɛwa'n, yí ti yê ɔ man mɪɪn kan sɔ maan bɛ di fɛ kpili kpa kɛ mín nɪn ɔ.
14 M'an fa wɔ́ ɛjɔlɛ'n m'an man bɛ́, yê mân nɪn anun menian'n-mɔ lɛ kpɔ bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ tɪ kɛ mín, bɛ tɪ man mân ɛhɪ anun menian.
15 Mɪɪn nzɛlɛ man wɔ́ kɛ ɛ yí bɛ́ fi mân nɪn anun, nan mín nwan ɛ nían bɛ́ sʊ, n'ɛ man *Abɔnsanmʊn nyan bɛ́.
16 Bɛ tɪ kɛ mín, kɛmɔ n dɪ man mân ɛhɪ anun sʊanlan'n, bɛ́ kʊsʊ, bɛ tɪ man mân ɛtɛ ɛhɪ anun menian.
17 Kɛmɔ wɔ́ nʊan ɛjɔlɛ'n tɪ ananhɔlɛ'n, nanndɪ ananhɔlɛ nɪn asʊ maan bɛ káci wɔ́ menian kpa bɔkɔɔ.
18 Mɪɪn sʊan bɛ́ mân nɪn anun kɛ ɛ sʊanlɪn mín'n.
19 Bɛ́ dunman nun ati, mɪɪn fa mín nwʊn mɪn wula wɔ́ sa nun kpa bɔkɔɔ maan bɛ́ kʊsʊ bɛ kaci wɔ́ menian kpa bɔkɔɔ.

20 “Nán kɛ bɛ́ ngʋnmɪn bɛ́ ti ala yɛ̂ mɪɪn sɛlɛ wɔ́ ɔ, nan bɛ́ kʋalaa mɔ mín menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ kɔ le bɛ kɔ li'n, mɪɪn sɛlɛ wɔ́ mɪn man bɛ́ kʋsʋ.
21 Mɪɪn sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán bɛ yɔ́ kʋn. Mín Sɪ, man bɛ nʋn yɛ́, yɛ yɔ́ kʋn kɛ mɪn nʋn wɔ́, yɛ tɪ kʋn'n. Man bɛ yɔ́ kʋn nán eyuadɪ nɪn a le a li kɛ wɔ́ yɛ̂ ɛ sʋanlɪn mín ɔ.
22 Anunminnyanmʋn'n mɔ ɛ falɪ manlɪn mín'n, m'an fa m'an man bɛ́, yí dɪɛ anɪn bɛ́ kʋalaa bɛ yɔ kʋn kɛ mɪn nʋn wɔ́ yɛ tɪ kʋn'n.
23 Man mɪn nʋn bɛ́, yɛ yɔ́ kʋn kɛ wɔ́ kʋsʋ ɛ nʋn mín, yɛ tɪ kʋn'n. Man bɛ yɔ́ sʋanlan kʋn bɔkɔɔ, nán eyuadɪ nɪn a nwun kɛ a sʋan mín, ɛsɛ ɛ kulo bɛ́ kɛ ɛ kulo mín'n.
24 “Mín Sɪ, kɛmɔ a fa bɛ́ a man mín'n, mín kʋsʋ mɪn kulo kɛ lɪka mɔ n dɪ'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ tanlan ɛbɛlɛ bie, nán b'a nwun mín anunminnyanmʋn'n, anunminnyanmʋn'n mɔ ɛ falɪ manlɪn mín'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛ lili mʋa ɛ hulolɪ mín asannan nán a sesie mân'n.
25 Mín Sɪ, wɔ́ mɔ ɛ tɪ sɛsɛfʋɛ, eyuadɪ amma'n nzɪ man wɔ́, nan mín dɪɛ, mɪn sɪ wɔ́. Yɛ̂ mín menian'n-mɔ kʋsʋ sɪ kɛ a sʋan mín.
26 M'an man b'a nwun wɔ́, ɛsɛ mɪn 'ba man bɛ nwun wɔ́ kpa biekun. Yí dɪɛ, anɪn ehulo'n mɔ ɛ kulo mín'n tanlan bɛ nun, nán mín kʋsʋ mɪn nʋn bɛ́ a yɔ kʋn.”

18

Zufʋ mgbain'n-mɔ 'ba man bɛ cɪ Zozi
(Matie 26.47-56, Maakɪ 14.43-50, Luku 22.47-53)

1 Mɔ Zozi sɛlɛlɪ nzɛlɛ sɔ'n m'ɔ yuelɪ'n, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ hɔlɪ asue baa'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sedʋnlʋn nɪn anzin ɛlɔ. Asue sɔ'n mantan Zoluzalɛmʋn. Yí nzin ɛlɔ, tola kʋn wɔ ɛbɛlɛ, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ hɔlɪ wʋlʋlɪ nun.
2 Zudasɪ mɔ ɔ 'ba yɪ yí man'n, ɔ sɪ lɪka sɔ'n, afɪ ɔ yɔ a, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ yia ɛlɔ.
3 Yí ti, Zudasɪ li *Lɔmʋn nʋn Zufʋ nzalafʋ dɔʋn anyunnun, bɛ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Zufʋ nzalafʋ sɔ'n-mɔ, Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ yɛ̂ bɛ yɪlɪ bɛ́ ɔ. Mɔ bɛ 'ba'n, bɛ le kʋan ninnge, kanlannɪɛ nʋn tɛɛ.
4 Nan Zozi dɪɛ, ɔ sɪ yí kʋalaa mɔ ɔ lɛ 'ba tʋ yí'n sie. Ɔ fi tola nɪn anun kɔ fite, yí nwan: “Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ nwan?”
5 Bɛ́ nwan: “Yɛ lɛ kpʋnndɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n.”
Zozi nwan: “Mín ahɪ.” Zudasɪ m'ɔ lɛ yɪ yí man'n, anɪn ɔ nʋn bɛ́ yɛ̂ bɛ jijin ɛbɛlɛ ɔ.
6 Kɛ Zozi 'se kɛ: “Mín ahɪ” nɪn ala, nzalafʋ'n-mɔ kɔ bɔ si, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ hyʋɪn bɛ kɔ hɔ bɛ́ nzin bɛ kɔ han bɛ kɔ gua asɪ.
7 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ nwan?”
Bɛ́ nwan: “Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n.”

8 Zozi nwan: “M'an se ɛmɔ kɛ y'ɔ le mín. Nan sɛ mín yê ɛmɔ lɛ
kpʋnndɛ mín sakpa a, anɪn ɛmɔ yáci menian ɛhɪ-mɔ maan bɛ
hɔ́.”
9 Zozi hanlɪn sɔ maan ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn yí mɛlɛ mɔ ɔ 'sɛlɛ
Nyanmɪan man yí menian'n-mɔ'n kpɪnlɪn sʋ. Yí nwan: “Bɛ́ mɔ
a fa bɛ́ a man mín'n, m'an mminlin man fíí.”
10 Anɪn Simʋn Pɪɛlɪ le dadɪɛ, ɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpɛ Nyanmɪan
tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn akʋa nɪn anzʋ fama'n. Akʋa sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí
Malikusi.
11 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Simʋn Pɪɛlɪ, fa wɔ́
dadɪɛ'n wula yí bʋa nɪn anun. Ɛ jʋnlɪn kɛ yalɛ'n mɔ mín Sɪ nwan
n nwún yí'n, mɪn ngɔ nwun man yí ɔ?”

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ fite Nannan Hannɪn anyunnun

12 Ɛhɪ a, *Lɔmʋn nzalafʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ kpain'n, nʋn Zufʋ'n-mɔ
nzalafʋ dɪɛ'n-mɔ kɔ hyɪ Zozi, bɛ kɔ cɪcɪ yí.
13 Bɛ nʋn yí kɔ li mʋa kɔ hɔ Nannan Hannɪn awulo. Hannɪn
sɔ'n tɪ *tɛɛyɪfʋɛ kpain daba. Kayifʋ m'ɔ tɪ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ
kpain afʋɛ sɔ nɪn anun'n, ɔ ja Hannɪn awa balasua.
14 Kayifʋ kʋsʋ yê ɔ hanlɪn helelɪ Zufʋ'n-mɔ kɛ: “Sɛ sʋanlan kʋn
wu a, ɔ tɪ kpa tala kɛ mân bɔndɪn'n kɔ bɔ'n.”

Pɪɛlɪ 'ba han kɛ ɔ nzɪ man Zozi
(Matie 26.69-70, Maakɪ 14.66-68, Luku 22.55-57)

15 Mɔ bɛ nʋn Zozi 'kɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn awulo
ɛlɔ'n, Simʋn Pɪɛlɪ nʋn Zozi sʋanlan'n kʋn biekun bɛ sili yí sʋ.
Zozi sʋanlan sɔ'n, tɛɛyɪfʋɛ kpain'n sɪ yí. Mɔ bɛ 'wʋlʋ awulo nɪn
akunnun ɛlɔ'n, ɔ wʋlʋlɪ ɛlɔ bie.
16 Nan Pɪɛlɪ dɪɛ, ɔ halɪ gua sʋ ɛlɔ anʋan nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Zozi
sʋanlan kʋn'n mɔ tɛɛyɪfʋɛ kpain'n sɪ yí'n kɔ fite. Ɔ kɔ han kɔ hele
balasua'n m'ɔ sisa anʋan'n ɔ kɔ man Pɪɛlɪ kɔ wʋlʋ.
17 Afanɪan'n m'ɔ nɪan anʋan nɪn asʋ'n kɔ bisa Pɪɛlɪ kɛ: “N ja
bian, asʋ wɔ́ kʋsʋ, ɛ tɪ man bian sɔ'n sʋanlan ɔ?”
Simʋn Pɪɛlɪ nwan: “Cɛcɛ, nán yí sʋanlan y'ɔ le mín.”
18 Kɛmɔ anɪn ɛyɛlɛ wɔ nun'n, ngʋa'n-mɔ nʋn nzalafʋ'n-mɔ a
huan sîn bɛ jijin yí nwʋn bɛ lɛ tɪ. Pɪɛlɪ kʋsʋ kɔ a kɔ jinlan bɛ́
nwʋn ɛbɛlɛ ɔ lɛ tɪ bie.
19 Mɛlɛ sɔ'n, anɪn Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain'n lɛ bisa Zozi yí
menian'n-mɔ nʋn yí ninnge'n m'ɔ kekele nɪn anwʋn kosuan.
20 Zozi kɔ bua yí kɛ: “M'an han yí bagua nun m'an hele mân'n
bɔndɪn'n. Mín ninnge'n kʋalaa mɪn kekele yí cɪan daa lɪka
mɔ Zufʋ'n-mɔ yia'n, bɛ́ asɔnɪn sua'n-mɔ anun ɔ nʋn Nyanmɪan
awulo nɪn anun. Mín ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ mɪn kan'n, nán nvɪalɪɛ
nun ɔ.
21 Nan nzukɛ ati yê ɛ tɛ bisa mín yí nwʋn kosuan ɔ? Bisa bɛ́
mɔ n ganlɪn ɛjɔlɛ'n n gelelɪ bɛ́ mɔ bɛ tɪlɪ'n. Bɛ́ dɪɛ, bɛ sɪ ɛjɔlɛ'n mɔ
n ganlɪn n gelelɪ bɛ́'n kpa bɔkɔɔ.”

22 Zozi anʋan a ndɔ man, nzalafʋ'n-mɔ anun kʋn m'ɔ mantan
yí nwʋn ɛbɛlɛ'n kɔ kpɛ yí nyɪn nɪn asʋ. Yí nwan: “Asʋ, kɛ bɛ kan
ɛjɔlɛ bɛ kele Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn anɪn?”
23 Zozi nwan: “Sɛ m'an han ɛjɔlɛ ɛtɛ a, kele mín ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhɔlɛ
kʋn mɔ m'an han'n. Sɛ kʋsʋ m'an ngan man ɛjɔlɛ ɛtɛ a, anɪn
nzukɛ ati yê ɛ kpacɪ mín nyɪnsʋ ɔ?”
24 Ɛhɪ a, Hannɪn ngɔ man bɛ ngɔ nyannjɪ man Zozi, ɔ kɔ man
bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ wula Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain Kayifʋ asa
nun.

Pɪɛlɪ 'ba han biekun kɛ ɔ nzɪ man Zozi
(Matie 26.71-75, Maakɪ 14.69-72, Luku 22.58-62)

25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Pɪɛlɪ tɛ jin sîn nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Bé mɔ bɛ
jijin sîn nɪn anwʋn ɛbɛlɛ'n kɔ bisa yí kɛ: “Asʋ wó kʋsʋ wó, ɛ tɪ
man bian sɔ'n sʋanlan'n bie ɔ?”
Pɪɛlɪ nwan: “Cɛcɛ, nán yí sʋanlan'n bie y'ɔ le mín.”
26 Tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn akʋa'n kʋn mɔ yí abie y'ɔ le nunhan'n
mɔ Pɪɛlɪ kpɛlɪ yí nzʋ'n nwan: “Asʋ m'an nnwun man wó nʋn yí
tola nɪn anun ɛlɔ ɔ?”
27 Ɛsɛ Simʋn Pɪɛlɪ nwan nán yí ɔ. Ɔ 'kan sɔ nɪn ala, kokolokoo!
Akɔ kʋn kɔ bɔ.

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ fite Lɔmʋn Kʋnmanna Pilatɪ anyunnun
(Matie 27.1-2,11-14, Maakɪ 15.1-5, Luku 23.1-5)

28 Ngɛlɛmɔ tutun kpa, kɛ alíɛ'n hɪnlɪn ɛbɛlɛ ala, bé nʋn Zozi fi
kpain Kayifʋ awulo ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ *Lɔmʋn kʋnmanna
nɪn awulo ɛlɔ. Kɛmɔ ɔ tɪ man Zufʋ'n, sɛ Zufʋ'n-mɔ wʋlʋ yí awulo
ɛlɔ a, anɪn efian a han bé, bɛ ngʋala man *Pakɪ'n bie di, ɛhɪ ati
b'a nwʋlʋ man ɛlɔ bie.
29 Bɛ manlɪn *Pilatɪ muonun fitelɪ walɪ bé nwʋn ɛbɛlɛ, nán ɔ'a
bisa bé kɛ: “Bian ɛhɪ a yɔ nzu mɔ ɛmɔ lɛ 'ba sanman yí ɔ?”
30 Bé nwan: “Sɛ ɔ tɪ man ɛtɛfʋɛ a, ahan yɛ nva man yí yɛ mmɛlɛ
man wó.”
31 Pilatɪ nwan: “Ɛmɔ muonun nʋn yí hó, bɛ hó búa yí ndɛɛ kɛ
ɛmɔ mala'n kele'n.”
Mɔ Zufʋ'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bé nwan: “Yɛ le man atɪn kɛ yɛ
kun yí.”
32 Ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlɪn helelɪ ehuan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ bɛ 'ba hun
yí'n, kɛ ɔ yɔlɪ mɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpɪnlɪn sʋ nɪn anɪn.
33 Ɛhɪ a, Pilatɪ kɔ wʋlʋ sua nɪn anun ɛlɔ ɔ kɔ fɛlɛ Zozi ɔ kɔ bisa
yí kɛ: “N ja bian, asʋ Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wó ɔ?”
34 Zozi nwan: “Wó muonun wó ti anun yê a bɔ mɔ ɛ lɛ kan sɔ
anaan, menian yê b'a han mín nwʋn ɛjɔlɛ b'a hele wó, yí ti yê ɔ
man ɛ lɛ bisa mín kosuan sɔ nɪn ɔ?”
35 Pilatɪ nwan: “Ɛ nɪan an, anɪn Zufʋ y'ɔ le mín ɔ? Wó mân
nɪn anun menian'n-mɔ nʋn tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ yê b'a fa wó
b'a bɛlɛ mín ɔ. Nan ɛ yɔlɪ nzu?”
36 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “N dɪ man mân ɛhɪ anun
belemgbin. Nan sɛ n dɪ mân ɛhɪ anun belemgbin an, ahan

mɔ Zufʋ mgbain'n-mɔ 'cı mín'n, mín ngʋa'n-mɔ hʋnlın lelı mín maan b'a ngʋala man mín cı. Nan kʋsʋ ɔ tı man sɔ, mın nni man belemgbin mân ɛhı anun."

37 Pilatı nwan: "Yí ti, belemgbin y'ɔ le wɔ́ sakpa?"

Zozi nwan: "Wɔ́ nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan, belemgbin y'ɔ le mín. Bɛ wʋlı mín, m malı mân nın anun kɛ mın 'ba han ananhɔlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ man sʋanlan biala m'ɔ tı ananhɔlɛ'n sʋanlan'n, ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ mın kan'n."

38 Mɔ Pilatı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Apii, ananhɔlɛ'n y'ɔ le nzu?"

Pilatı 'ba man atın kɛ bɛ hún Zozi
(Matie 27.15-26, Maakı 15.6-20, Luku 23.13-25)

Kɛ Pilatı hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Mín dıɛ, mın nnwun man like mɔ yí ti yê ɔ di kɛ bɛ kun sʋanlan sɔ nın ɔ.

39 Nan ɔ tı mala wɔ ɛmɔ afian ɛwa, sɛ bɛ 'di *Pakı biala a, bɛ́ mɔ bɛ kɔ gua bɛ́ fiadı'n, mın yı kʋn. Yí ti, asʋ ɛmɔ kulo kɛ mın yaci Zufʋ'n-mɔ belemgbin nın ɔ?"

40 Mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ tɛtıan nun, bɛ́ nwan: "Cɛcɛ, nán yí yê yɛ kulo kɛ ɛ yaci yí ɔ! Nan yɛ́ dıɛ, Balabası yê yɛ kulo kɛ ɛ yı yí ɔ!" Balabası sɔ'n kʋsʋ a, ɔ tı kodiawu.

19

1 Ɛhı a, Pilatı kɔ man nzalafʋ'n-mɔ atın kɛ bɛ fá Zozi bɛ hó fín yí mgbele.

2 Nzalafʋ'n-mɔ kɔ fin Zozi mgbele ɛsɛ bɛ kɔ nwʋn abotile kɛ mmelemgbin'n-mɔ dıɛ'n, bɛ kɔ bɔ Zozi ati. Abotile sɔ'n, bɛ le eminlan mmowe yê b'a nwʋn ɔ. Bɛ kɔ wula yí taladıɛ kɔkɔlɛ kʋsʋ bɛ kɔ bʋka sʋ.

3 Bɛ cʋın bɛ mantan yí, anın bɛ́ nwan: "Zufʋ'n-mɔ belemgbin, ahın o! Zufʋ'n-mɔ belemgbin, ahın o!" Anın bɛ 'kpɛ yí nyın nın asʋ.

4 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, ɛsɛ Pilatı kɔ fite biekun, yí nwan: "Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ, bɛ nían, mın fa yí mın bɛlɛ ɛmɔ mın man ɛmɔ nwun kɛ mın nnwun man like mɔ ɔ'a yɔ m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ."

5 Kɛ Pilatı 'kan sɔ ala, nzalafʋ'n-mɔ nʋn Zozi kɔ fite, yí mmowe abotile'n bɔ yí ti, yí taladıɛ kɔkɔlɛ'n wula yí. Pilatı nwan: "Sʋanlan nın ahı o!"

6 Mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn bɛ́ nzalafʋ'n-mɔ nwunlin yí'n, bɛ lɛ tɛtıan nun kpa, bɛ́ nwan: "Bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ, bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ!"

Mɔ Zufʋ'n-mɔ hanlın sɔ'n, Pilatı nwan: "Ɛmɔ muonun fá yí hó búbɔ yí kʋlʋwa sʋ, nan mín dıɛ, mın nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ ɔ."

7 Zufʋ'n-mɔ nwan: "Yɛ le yɛ́ mala kʋn, mala sɔ'n kele kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ tia Nyanmıan Kpili. Yí kʋsʋ ɔ'a han ɛjɔlɛ ɛtɛ

ɔ'a tia Nyanmıan, afı yí nwan ɔ tı Nyanmıan Awa, yí ti, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí."

8 Mɔ Pilatı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo hanlın yí biekun kpa.

9 Ɔ kɔ sa kɔ wʋlʋ awulo ɛlɔ, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Ɛ fi nin?" Zozi ngɔ tɛ yí sʋ.

10 Pilatı nwan: "Mín yê ɛ lɛ kpinlin mín'n? Ɛ nzı man kɛ mın kʋala kɛ mın man bɛ yaci wɔ́, ɛsɛ mın kʋala kɛ mın man bɛ bʋbɔ wɔ́ kʋlʋwa sʋ ɔ?"

11 Mɔ Pilatı hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Sɛ nán tunmin'n mɔ Nyanmıan falı manlın wɔ́ nın ala a, ɛ le man tunmin fíí kón mín sʋ. Yí sɔ ati, Kayifʋ m'ɔ yılı mín manlın wɔ́'n, yí ɛtɛ dıɛ mɔ ɔ'a yɔ'n tala wɔ́ dıɛ'n."

12 Ɛbɛlɛ ala, Pilatı lɛ kpʋnndɛ atın ɔ yaci Zozi. Mɔ Zufʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ lɛ tɛtıan nun sɛlɛ kpa, bɛ́ nwan: "Sɛ ɛ yaci sʋanlan ɛhı a, anın nán wɔ́ manngʋn y'ɔ le *Sezaa, afı sʋanlan biala m'ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ tı belemgbin'n, anın ɔ kpɔ belemgbin Sezaa."

13 Mɔ Pilatı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ fa Zozi bɛ nʋn yí kɔ fite Zufʋ'n-mɔ anyunnun. Yí muonun kʋsʋ ɔ kɔ tanlan yí bia nın asʋ, lıka mɔ bɛ tanlan bɛ di ɛjɔlɛ'n. Lıka sɔ'n, bɛ le nyɔbʋɛ ndɛtɛlɛ kpa yê b'a fa b'a sısɛ asıɛ nın anwʋn kɛ kalo. *Ebele anıɛ nın anun, bɛ fɛlɛ yí "gabata".

14 Cıan sɔ'n kʋsʋ, yí alíɛ cın an, anın ɔ tı Zufʋ'n-mɔ ɛnwʋnmıan ele cıan. Anın sɛnzɛ nın a ju bɛ́ ti afian. Pilatı kɔ fa kɔ tʋ Zufʋ'n-mɔ anyunnun, yí nwan: "Ɛmɔ belemgbin nın ahı o!"

15 Mɔ Pilatı hanlın sɔ helelı bɛ́'n, bɛ lɛ tɛtıan nun, bɛ́ nwan: "Bɛ hún yí! Bɛ hún yí! Bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ!"

Pilatı nwan: "Yí ti, bɛ búbɔ ɛmɔ belemgbin'n kʋlʋwa sʋ?"

Ɛbɛlɛ ala, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nwan: "Yɛ́ belemgbin nın ala y'ɔ le *Sezaa, sɛ ɛ yı yí a, yɛ le man belemgbin fíí kón."

16 Kɛ bɛ hanlın sɔ yuelı'n, Pilatı manlın nzalafʋ'n-mɔ atın kɛ bɛ búbɔ Zozi kʋlʋwa sʋ. Ɛhı a, bɛ kɔ sɔ Zozi bɛ nʋn yí kɔ hɔ.

Nzalafʋ'n-mɔ 'ba bʋbɔ Zozi kʋlʋwa sʋ
(Matie 27.32-44, Maakı 15.21-32, Luku 23.26-43)

17 Ɛhı, Zozi muonun sʋ yí kʋlʋwa'n fi kulo nın asʋ ɔ kɔ fite kɔ hɔ lıka kʋn. Lıka sɔ'n, *ebele anıɛ nın anun bɛ fɛlɛ yí "Gɔlʋgota", yí bʋ y'ɔ le kɛ "tile kangɔ lıka."

18 Ɛbɛlɛ, nzalafʋ'n-mɔ kɔ bʋbɔ Zozi kʋlʋwa nın asʋ. Lıka kʋnmgba sɔ'n, bɛ kɔ bʋbɔ kodiawu nnyuan kʋsʋ kʋlʋwa sʋ, kʋn wɔ yí bê sʋ, kʋn kʋsʋ wɔ yí fama sʋ, yê Zozi wɔ bɛ́ afian.

19 Pilatı kɔ man bɛ kɔ hɛlɛ kalata bɛ kɔ bɔ Zozi kʋlʋwa nın ati sʋ kɛ: "Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı, Zufʋ'n-mɔ belemgbin."

20 Zufʋ'n-mɔ dɔʋn kınngalı ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hɛlɛlı'n, ɔ sanlın kɛ lıka mɔ bɛ bʋbɔlı Zozi kʋlʋwa nın asʋ'n mantan kulo'n kʋkʋ.

Ɛjɔlɛ sɔ'n kʋsʋ, b'a hɛlɛ yí *ebele anıɛ nun, b'a hɛlɛ yí *latın anıɛ nun, ɛsɛ b'a hɛlɛ yí *gɛlɛkı anıɛ nun.

21 Mɔ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nwunlin ɛhɛlɛ sɔ'n, bɛ hɔlı tʋlı Pilatı a, bɛ́ nwan: "Pilatı, ahan a ngɛlɛ man yí kɛ 'Zufʋ'n-mɔ belemgbin', nan ahan ɛ hɛlɛlı yí kɛ 'sʋanlan ɛhı nwan ɔ tı Zufʋ'n-mɔ belemgbin.' "

22 Pilatı nwan: "Mɔ m'an hɛlɛ'n, bɛ ngaci man yí kʋ́n."

23 Ɛhı, bɛ kɔ bʋbɔ Zozi kʋlʋwa nın asʋ, bɛ kɔ hye yí taladıɛ'n-mɔ anun nnan bɛ kɔ fa. Bɛ́ nun kʋn biala kɔ nyan m'ɔ fata ɔ. Ɔ kɔ ha yí bubu'n. Taladıɛ sɔ'n kʋsʋ, ɔ fa yí anwunno dede m'ɔ ju yí ası'n, ɔ le man mgbalıɛ, bɛ nwʋnlın yí wolologɔ kʋnmgba.

24 Mɔ nzalafʋ'n-mɔ hyelı yí taladıɛ ɛhınlın-mɔ anun yuelı'n, bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, nunhan kʋn kɔ fa kɔ tʋ yí manngʋn'n-mɔ anyunnun kɛ: "Ebia-mɔ, taladıɛ kʋn ɛhı m'ɔ wɔ ɛwa'n, nán bɛ man yɛ sosua nun, nan bɛ mán yɛ hyʋ́ın tondo yɛ nwʋ́n sʋanlan m'ɔ kɔ nyan yí ɔ."

*Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun, b'a hɛlɛ kɛ:
B'a hye mín nwʋn ninnge'n-mɔ b'a fa,
yê b'a hyʋın tondo b'a fa mín taladıɛ'n.
Kɛ ɔ yɔlı mɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpınlın sʋ nın anın. Mɔ nzalafʋ'n-mɔ yɔlı nın anın.

25 Anın Zozi anin'n nʋn yí nin anianman balasua'n nʋn Kolopası ayı Mali yê Mali m'ɔ fi Magıdala'n, bɛ́ kʋalaa bɛ jijin Zozi kʋlʋwa nın anwʋn ɛbɛlɛ.

26 Mɔ Zozi nwunlin kɛ sʋanlan'n m'ɔ kulo yí'n jin yí nin anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí nin ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "M mo, ɛ 'nwun wʋ́ wa."

27 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kpɛlı yí nyın sʋanlan'n m'ɔ kulo yí'n kʋsʋ anwʋn ɛlɔ a, yí nwan: "Ɛ 'nwun wʋ́ nin." Ɔ fi ɛbɛlɛ, yí sʋanlan'n falı yí nin hɔlı yí awulo.

Zozi ewue nun
(Matie 27.45-56, Maakı 15.33-41, Luku 23.44-49)

28 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, sian'n yí muonun ɔ nıan an, anın yí nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlın'n kʋalaa a kpın sʋ. Ɛbɛlɛ ala, yí nwan: "Nzuhoe lɛ kun mín."

29 Anın bua kʋn jin ɛbɛlɛ, vinɛgılı yi yí. Mɔ Zozi hanlın sɔ nın ala, nzalafʋ'n-mɔ kɔ nıan ɛbɛlɛ bɛ kɔ fa eminlan kʋn bɛ kɔ bɔ vinɛgılı sɔ nın anun. Bɛ kɔ sinnze yí baka kʋn ati. Baka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí *Izɔpʋ. Bɛ kɔ fa bɛ kɔ han Zozi anʋan.

30 Mɔ vinɛgılı'n hanlın yí nʋan yuelı'n, yí nwan: "Sian dıɛ, ɔ'a yue." Kɛ ɔ hanlın sɔ mɔ ɔ 'si yí ti ası ala, ɔ kɔ ha nun.

Nzalafʋ kʋn 'ba wɔ Zozi anvın nun acɔ

31 Cıan mɔ bɛ hunlin Zozi'n, yí alíɛ cın an, ɔ tı ɛnwʋnmıan elie cıan. Yí sɔ ati, bɛ́ mɔ b'a bʋbɔ bɛ́ kʋlʋwa sʋ'n, Zufʋ'n-mɔ ngulo man kɛ bɛ́ fuin'n ka ɛbɛlɛ dede *ɛnwʋnmıan elie cıan'n ju. Afı

cıan sɔ'n tı cıan kpili kpa. Ɛhı kʋalaa ati, Zufʋ'n-mə sɛlɛlı *Pilatı
kɛ ɔ mán nzalafʋ'n-mə búbu menian sɔ'n-mə aja'n, nán bɛ yí bɛ́
kʋlʋwa nın asʋ.
32 Nzalafʋ'n-mə walı a, menian nnyuan'n mə b'a bʋbɔ bɛ́
kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ li mʋa bɛ kɔ bubu kʋn nın
aja'n, ɛsɛ bɛ kɔ bubu kʋn'n kʋsʋ dıɛ'n.
33 Bɛ́ nwan bɛ 'bubu Zozi dıɛ'n, bɛ 'ju yí nwʋn ɛbɛlɛ a, anın ɔ'a
wu. Yí ti, b'a mmubu man yí ja'n.
34 Kɛ ɔ yəlı sɔ'n, nzalafʋ'n-mə anun kʋn falı yí acɔ'n wəlı Zozi
anvın nın anun. Ɛbɛlɛ ala, moja nʋn nzue fi nun kɔ fite.
35 Sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjəlɛ ɛhı kʋalaatin'n, ɔ'a nwun ninnge
sɔ'n-mə yí muonun yí nyınsʋ. Yê yí ɛjəlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n kʋsʋ tı
ananhəlɛ. Ɔ sı kɛ ɔ lɛ kan ananhəlɛ, ɔ 'kan maan ɛmə kʋsʋ de di.
36 Ninnge sɔ'n yəlı sɔ, ɔ man *Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n lıka m'ɔ lɛ kan kɛ:
B'a mmu man yí bowe kʋnmgba cein anun, ɔ kpınlın sʋ.
37 Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ lıka fʋfəlɛ kɛ: *Bɛ 'ba kaci bɛ́ nyın sʋanlan'n
mə bɛ wəlı yí nvın nın anun acɔ nın anwʋn ɛlɔ.*

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Maakı 15.42-47, Luku 23.50-56)

38 Ɛhı anzin, Zozɛfʋ m'ɔ fi Alimate kulo nın asʋ'n, ɔ həlı sɛlɛlı
Pilatı kɛ ɔ 'fa Zozi fuin'n ɔ 'kɔ a sie yí. Zozɛfʋ sɔ'n, Zozi sʋanlan
kʋn y'ɔ le yí, nan kʋsʋ, kɛmə ɔ sulo Zufʋ mgbain'n-mə nın ati, ɔ
nyı man yí nwʋn ɔ ngele man. Kɛ ɔ hanlın sɔ nın ala, Pilatı kɔ
man yí atın. Zozɛfʋ kɔ a kɔ fa Zozi fuin'n kɔ hɔ.
39 Ninkodɛmʋn mə cıan kʋn kɔngɔɛ ɔ walı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n,
yí kʋsʋ ɔ 'ba a, ɔ le alufanlan kɔ yɔ tonun abulasan.
40 Bɛ́ menian nnyuan, bɛ kɔ fa Zozi fuin'n, bɛ kɔ fa kisaan bɛ
kɔ fʋfɔ yí nwʋn. Bɛ kɔ fa alufanlan sɔ'n bɛ kɔ gugua kisaan nın
anun kɛ Zufʋ'n-mə 'sie sʋanlan an, bɛ yɔ yí'n.
41 Lıka mə bɛ bʋbəlı Zozi kʋlʋwa nın asʋ'n, tola kʋn wɔ yí
nwʋn ɛbɛlɛ. Tola sɔ nın anun, sɛka fʋfəlɛ kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ sielı
man sʋanlan fíí nun lé.
42 Kɛmə alíɛ cın an, anın ɔ tı Zufʋ'n-mə ɛnwʋnmıan elie
cıan'n, mə ɛsɛ sɛka'n kʋsʋ mantan bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ ala'n, ɔ man
bɛ həlı sielı yí nun.

20

Zozi fi ewue nun ɔ 'ba tinnge
(Matie 28.1-8, Maakı 16.1-8, Luku 24.1-12)

1 Ɛhı, məlɛ'n ngɛlɛmə tutun kpa, anın mân nın anun yuelı
man tıtı, Mali m'ɔ fi Magıdala'n kɔ jasʋ kɔ hɔ Zozi sɛka nın asʋ
ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, b'a kunndo ɛbʋta'n m'ɔ nyin sɛka nın anʋan'n.
2 Ɛhı a, ɔ le ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Simʋn Pıɛlı nʋn sʋanlan'n
mə Zozi kulo yí'n, yí nwan: “B'a yı yɛ́ Mın yí sɛka nın anun, yɛ
nnwun man lıka mə bɛ nʋn yí a hɔ ɔ.”

3 Mɔ bɛ tɩlɩ ɛjɔlɛ sɔ'n, sʋanlan sɔ'n nʋn Pɩɛlɩ, bɛ kɔ jasʋ bɛ kɔ fa
Zozi sɛka nɩn asʋ atɩn'n, bɛ lɛ kɔ a nɩan.
4 Bɛ́ munnyuan bɛ 'kɔ a, anɩn bɛ lɛ nwanndi. Nan kɛmɔ
sʋanlan kʋn'n kʋala nwanndi tala Pɩɛlɩ'n, ɔ kɔ yaci yí kɔ hɔ, ɔ
kɔ li mʋa kɔ ju sɛka nɩn asʋ ɛlɔ.
5 Kɛ ɔ 'ju ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ han yí nwʋn asɩ kɔ nɩan kunman nɩn
anun. Ɔ 'nɩan an, ɛtanlan'n mɔ bɛ falɩ bɛ sielɩ Zozi'n gua ɛbɛlɛ,
kʋsʋ ɔ'a nju man kunman nɩn anun.
6 Simʋn Pɩɛlɩ juli ɛbɛlɛ a, ɔ kɔ ju kunman nɩn anun. Ɔ 'nɩan
an, kisaan'n mɔ bɛ falɩ fʋfɔlɩ Zozi anwʋn'n gua asɩ ɛbɛlɛ.
7 Ɛsɛ ɔ 'tʋ yí nyɩn an, ɔ kɔ nwun ɛtanlan'n mɔ bɛ falɩ gualɩ yí
ti'n, b'a bubu ɔ gua yí lɩka dɩɛ angʋnmɩn.
8 Kaan cɛ, sʋanlan'n m'ɔ lili mʋa juli sɛka nɩn asʋ'n kʋsʋ kɔ ju
nun. Kɛ sʋanlan sɔ'n 'nwun yí sɔ ala, ɔ'a nwun kɛ Zozi fi ewue
nun ɔ'a tinnge. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ le Zozi kɔ li.
9 (Mɛlɛ sɔ'n kʋsʋ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɩka'n m'ɔ kele kɛ sɛ Zozi wu a,
ɔ 'tinnge'n, anɩn yí menian'n-mɔ tɩlɩ man yí bʋ.)
10 Yɛ̂ bɛ́ munnyuan bɛ salɩ hɔlɩ awulo ɔ.

Zozi 'ba yɩ yí nwʋn kele Mali m'ɔ fi Magɩdala'n
(Matie 28.9-10, Maakɩ 16.9-11)

11 Mɔ Zozi menian nnyuan'n 'sa kɔ awulo'n, anɩn Mali jin
sɛka nɩn anwʋn ɛbɛlɛ, ɔ lɛ sun. Tɛmʋn mɔ ɔ 'su'n, ɔ kɔ han asɩ ɔ
kɔ nɩan kunman nɩn anun.
12 Ɔ 'nɩan an, anɩn nyanmɩansʋ mmɔfʋɛ nnyuan, bɛ wowula
taladɩɛ nvufue hyɩhyɩɛɩn, bɛ tɩtɩ lɩka mɔ bɛ tʋlɩ Zozi'n. Kʋn tɩ yí
ja ngʋa yɛ̂ kʋn tɩ yí ti sɔlɔ.
13 Mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ nwunlin Mali'n, bɛ́ nwan: "Balasua,
nzukɛ ati yɛ̂ ɛ lɛ sun ɔ?"
Mɔ Mali tɩlɩ kosuan sɔ'n, yí nwan: "B'a yɩ mín Mɩn ɛwa, mɩn
nnwun man lɩka mɔ bɛ nʋn yí a hɔ ɔ."
14 M'ɔ hanlɩn sɔ helelɩ mmɔfʋɛ'n-mɔ yuelɩ'n, Ɔ 'tʋ yí nyɩn yí
nzin an, Zozi jin yí nwʋn ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ Mali a nnwun man kɛ
yí ɔ.
15 Zozi kɔ bisa yí kɛ: "Balasua, nzukɛ ati yɛ̂ ɛ lɛ sun ɔ? Ɛ lɛ
kpʋnndɛ nwan?"
Mali jʋnlɩn kɛ sʋanlan'n m'ɔ di tola nɩn anun junman nɩn ɔ.
Yí nwan: "Yɛmɩnlɩn, sɛ wɔ́ yɛ̂ a yɩ yí ɛwa a, anɩn kele mín lɩka
mɔ ɛ sielɩ yí'n maan n gɔ́ n vá."
16 Mɔ Mali hanlɩn sɔ yuelɩ'n, Zozi kɔ fɛlɛ yí: "Mali!"
Mali kɔ kpɛ yí nyɩn ɔ 'nɩan an, Zozi jin yí nwʋn ɛbɛlɛ. Ɛbɛlɛ
ala, Mali kɔ tɩan kɔ kpayɩ yí: "*Labunin, wɔ́ ahɩ?" (Labunin'n
tɩ *ebele anɩɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ sʋanlan m'ɔ kan Nyanmɩan anʋan
ɛjɔlɛ kele menian.)
17 Sian'n mɔ Mali hanlɩn sɔ yuelɩ'n, ɔ kɔ tutu ɔ 'kɔ a tɔ yí nun.
Zozi nwan: "N'ɛ kan mín, ɔ sanlɩn kɛ n vʋlɩ n gɔlɩ man mín Sɩ

anwʋn ɛlɔ. Nan kɔ, kɔ han kele mín menian'n-mɔ kɛ mɪɪn fʋ mɪn kɔ mín Sɪ m'ɔ tɪ ɛmɔ kʋsʋ Asɪ nɪn anwʋn ɛlɔ, mɪɪn fʋ mɪn kɔ mín Nyanmɪan m'ɔ tɪ ɛmɔ kʋsʋ Nyanmɪan nɪn anwʋn ɛlɔ."

18 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Mali kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi menian'n-mɔ, ɔ kɔ bɔ bɛ́ amannɪɛ, yí nwan: "Anianman-mɔ, m'an nwun yɛ́ Mɪn!" Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ sʋsɔ sʋ kɔ han mɔ Zozi hanlɪn helelɪ yí'n kɔ hele bɛ́.

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Matie 28.16-20, Maakɪ 16.14-18, Luku 24.36-49)

19 Mɔlɛ cɪan kʋnmgba sɔ'n nɔsʋba, kɛmɔ Zozi menian'n-mɔ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ nɪn ati, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tʋ bɛ́ nwʋn anʋan nun sua kʋn anun. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan ala, Zozi kɔ fite bɛ́ nun ɛbɛlɛ, ɔ jin bɛ́ kʋalaa bɛ́ afian, yí nwan: "Ɛmɔ mán bɛ́ lʋa cícɪ bɛ́ nwʋn!"

20 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa yí sa'n-mɔ anun nʋn yí nvɪn nɪn anun kafʋan'n kɔ hele bɛ́. Mɔ menian'n-mɔ nwunlin yɛ́ Mɪn'n, bɛ lili fɛ kpili kpa.

21 Ɛsɛ bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Zozi nwan: "Ɛmɔ mán bɛ́ lʋa cɪcɪ bɛ́ nwʋn! Kɛ mín Sɪ sʋanlɪn mín'n, mín kʋsʋ mɪɪn sʋan ɛmɔ."

22 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ mɔ yí nʋan tɔlɪ'n, ɔ kɔ fita bɛ́ nwʋn, yí nwan: "Ɛmɔ nyán Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.

23 Menian mɔ ɛmɔ kɔ fa bɛ́ ɛtɛ'n kɔ hye bɛ́'n, bɛ 'nyan ɛtɛ face, nan bɛ́ mɔ yê ɛmɔ a nva man bɛ́ ɛtɛ nɪn a nje man bɛ́'n, bɛ nnyan man ɛtɛ face."

Zozi 'ba yɪ yí nwʋn kele Toma

24 Mɔ Zozi 'ba yí menian'n-mɔ anwʋn ɛbɛlɛ'n, anɪn Toma (mɔ bɛ fɛlɛ yí Nda'n) nnʋn man ɛbɛlɛ bie. Toma sɔ'n, ɔ wɔ Zozi menian bulu nʋn nnyuan nɪn anun.

25 Mɔ Toma hɔlɪ dede m'ɔ walɪ'n, yí manngʋn'n-mɔ nwan: "Y'a nwun yɛ́ Mɪn!"

M'ɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ ngɔ le ngɔ li man, yí nwan: "Mín dɪɛ, sɛ m'an nnwun man yí sa nɪn anun kafʋan'n, sɛ m'an nva man mín sa'n m'an ngan man yí kafʋan'n, ɛsɛ sɛ m'an nva man mín sa'n m'an nwula man yí nvɪn nɪn anun an, mɪn nne mɪn nni man lé."

26 Ɛhɪ anzin mɔlɛ kʋn, ɛsɛ Zozi menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ yia sua sɔ nɪn anun biekun, bɛ kɔ tʋ bɛ́ nwʋn anʋan nun. Sian dɪɛ, anɪn Toma wɔ bɛ́ nun ɛbɛlɛ bie. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Zozi kɔ fite bɛ́, ɔ jin bɛ́ afian ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Ɛmɔ mán bɛ́ lʋa cícɪ bɛ́ nwʋn!"

27 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ kpɛ yí nyɪn Toma anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Toma, fa wɔ́ sa'n bala nán kan mín sa nɪn anun nɪan, ɛsɛ tɪnngɛ wɔ́ sa'n fa wula mín nvɪn nɪn anun. N'ɛ su akpʋlʋwa, nan de di."

28 Mɔ Toma nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Mín Mɪn, mín Nyanmɪan!"

29 Zozi nwan: “Kɛmɔ a nwun mín'n, sian dıɛ, ɛ de di? Nyila hán bɛ́ mɔ b'a nnwun man mín kʋsʋ b'a le mín b'a li'n.”

Kalata ɛhı abʋ'n

30 Yí menian'n-mɔ anyunnun, Zozi yɔlı asinbɛnwʋn ninnge mmiekun-mɔ dɔʋn mɔ b'a ngɛlɛ man yí kalata ɛhı anun.

31 Nan mɔ b'a hɛlɛ yí kalata ɛhı anun'n, b'a hɛlɛ maan ɛmɔ de di kɛ Zozi yê ɔ tı *Kilisi'n, yí yê ɔ tı Nyanmıan Awa nın ɔ. Ɔ man sɛ ɛmɔ de yí di a, ɛmɔ 'nyan ngʋan wɔ yí dunman nun.

21

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ anun nsʋ.

1 Ɛhı anzin, cıan kʋn Zozi kɔ yı yí nwʋn biekun kɔ hele yí menian'n-mɔ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın yí menian'n-mɔ wɔ Galile asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tibeliadı nın anʋan. Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpınlın yılı yí nwʋn helelı bɛ́'n.

2 Anın Simʋn Pıɛlı nʋn Toma mɔ bɛ fɛlɛ yí Nda'n, ɔ nʋn Natanayɛ m'ɔ fi Kana, Galile mân nın anun'n yê bian Zebede amma'n-mɔ, ɔ nʋn Zozi menian nnyuan biekun, bɛ́ kʋalaa bɛ gua asue nın anʋan ɛbɛlɛ.

3 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Simʋn Pıɛlı nwan: “Mín nianman-mɔ, mın 'kɔ a gua dada.”

Pıɛlı anʋan a ndɔ man, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: “Yɛ nʋn wɔ́ kɔ.” Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun. Cıan sɔ'n kɔngɔɛ, bɛ ngɔ hyı man ejue fíí.

4 Bɛ gualı dada'n dede mɔ alíɛ hınlın'n, Zozi kɔ a asue nın anʋan ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ yí menian'n-mɔ a nnwun man kɛ yí ɔ.

5 Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Mín mma-mɔ, ɛmɔ a hyı ejue ɔ?”

Bɛ́ nwan: “Cɛcɛ.”

6 Zozi nwan: “Ɛmɔ gúa dada nın ɛlɛɛ'n fama sʋ, nán ɛmɔ 'ba hyı ejue.” Mɔ yí menian'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ li sʋ. Bɛ kɔ gua dada'n. Sakpa kʋsʋ, bɛ 'gua yí ɛbɛlɛ a, bɛ kɔ hyı ejue ngʋnmın, bɛ nnwun man kɛ bɛ kpın bɛ yɔ yí ɔ. Bɛ cʋın yí a, ɔ njʋın man.

7 Mɔ sʋanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Yɛ́ Mın ɔ!”

Mɔ Simʋn Pıɛlı tılı kɛ yí nwan: “Yɛ́ Mın ɔ!”, ɔ kɔ wula yí taladıɛ'n, afı anın yí nwʋn gua sʋ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hulu kɔ tɔ asue nın anun.

8 Lıka mɔ bɛ wɔ'n kʋsʋ nʋn fie a nwa man. Ɔ 'ba yɔ kɔ yɔ mɛtılı ɛya kʋn. Zozi menian nga'n-mɔ halı ɛlɛɛ nın anun, bɛ hyʋhyʋınlın dada'n dede bɛ walı sili ası, ejue yi yí tɛkɛɛ.

9 Mɔ bɛ sili ası'n, bɛ 'nıan an, anın b'a huan sîn ɛbɛlɛ, ejue la sʋ yê kpaʋn kʋsʋ la yí nwʋn ɛbɛlɛ.

10 Zozi nwan: “Ejue'n mɔ ɛmɔ a hyı yí kıkaala'n, bɛ fá bie bɛ bála.”

11 Simʋn Pıɛlı kɔ fʋ ɛlɛɛ nın anun, ɔ kɔ hyʋın dada'n mɔ ejue mgbili mgbili yi yí'n kɔ gua ası, Yí kʋalaa tı ejue ɛya kʋn

abulanun nʊn nsan. Bɛ hyılı ejue nwala kpa, kʊsʊ dada nın a ndıtı man.
12 Zozi nwan: “Ɛmɔ bála a li like.” Yí menian sɔ'n-mɔ fíí a ngʊala a mmisa yí bɔbɔ kɛ: “Nwan sʊanlan dıɛ y'ɔ le wɔ́?”, ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʊalaa bɛ sı kɛ yɛ́ Mın ɔ.
13 Zozi kɔ hɔ sîn nın anwʊn ɛlɔ, ɔ kɔ hɔ kɔ fa kpaʊn'n nʊn ejue'n kɔ hye kɔ man bɛ́.
14 Kɛ Zozi fi ewue nun tinngelı'n, yí kpê nsan asʊ mɔ ɔ 'yı yí nwʊn kele yí menian'n-mɔ nın ahı.

Zozi 'ba han ɛjɔlɛ kele Pıɛlı

15 Mɔ bɛ lili like'n yuelı'n, Zozi kɔ bisa Simʊn Pıɛlı kɛ: “Zʊan awa Simʊn, asʊ ɛ kulo mín kpa tala ehulo'n mɔ menian ɛhı-mɔ fa kulo mín nın ɔ?”
Simʊn nwan: “Yuo o! Yɛ́ Mın, ɛ sı kɛ mın kulo wɔ́.”
Zozi nwan: “Sɛ ɛ kulo mín an, anın nıan mín mmʊa mma'n-mɔ asʊ.”
16 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, ɛsɛ Zozi kɔ fɛlɛ Simʊn Pıɛlı biekun, yí nwan: “Zʊan awa Simʊn, asʊ ɛ kulo mín ɔ?”
Yí nwan: “Yuo o! Yɛ́ Mın, ɛ sı kɛ mın kulo wɔ́.”
Zozi nwan: “Anın nıan mín mmʊa'n-mɔ asʊ.”
17 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ kan an, ɛsɛ ɔ kɔ fɛlɛ Simʊn Pıɛlı biekun, yí nwan: “Zʊan awa Simʊn, asʊ ɛ kulo mín ɔ?” Yí kpê nsan nın asʊ mɔ Yɛ́ Mın hanlın kɛ: “Zʊan awa Simʊn, asʊ ɛ kulo mín ɔ?”
Pıɛlı anwʊn kɔ bubu yí, yí nwan: “Yɛ́ Mın, ɛ sı ɛjɔlɛ biala, ɛ sı kɛ mın kulo wɔ́.”
Zozi nwan: “Anın nıan mín mmʊa'n-mɔ asʊ.”
18 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ, daba, mɔ anın ɛ tı kpafɛlɛ'n, wɔ́ ngʊnmın yê ɛ fa wɔ́ bɛlɛtı'n ɛ cı wɔ́ nwʊn sʊ, ɛ kɔ lıka mɔ ɛ kulo ɔ. Nan mɔ ɛ 'ba yɔ awʊlʊwa'n, ɛ 'ba kuku wɔ́ sa'n-mɔ asʊ maan sʊanlan fʊfɔlɛ fa bɛlɛtı'n cı wɔ́ nwʊn sʊ, ɔ fa wɔ́ kɔ lıka mɔ ɛ ngulo man kɛ ɛ kɔ'n.
19 Zozi lɛ kan sɔ kele kɛ bɛ 'ba cıcı Pıɛlı, bɛ kele yí ahʊlʊwa dede bɛ kun yí, nán ɔ fa ewue sɔ'n ɔ wula Nyanmıan anunmin-nyanmʊn. Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, yí nwan: “Simʊn, si mín sʊ!”
20 Pıɛlı kɔ tʊ yí nyın yí nzin, ɔ 'nıan an, anın sʊanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n si bɛ́ sʊ. Sʊanlan sɔ'n y'ɔ le mɔ bɛ 'di *Pakı alıɛ'n m'ɔ hyıalı yí nwʊn Zozi anwʊn ɛbɛlɛ ɔ bisalı yí kɛ: “Yɛ́ Mın, nwan sʊanlan dıɛ yê ɔ 'ba yı wɔ́ man ɔ?”.
21 Mɔ Pıɛlı nwunlin kɛ sʊanlan sɔ'n si bɛ́ sʊ'n, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: “Yɛ́ Mın, yí dıɛ, nzu ɛjɔlɛ yê ɔ 'tʊ yí ɔ?”
22 Zozi nwan: “Sɛ mın kulo kɛ ɔ nyan ngʊan dede ɔ ju mín ɛwalɛ cıan an, asʊ wɔ́ ɛjɔlɛ wɔ nun ɔ? Wɔ́ lılı si mín sʊ!”
23 Ɛjɔlɛ'n kɔ te anianman'n-mɔ afian ɛlɔ kɛ bɛ́ nwan Zozi sʊanlan sɔ'n dıɛ ɔ ngɔ wu man lé. Kʊsʊ Zozi a ngan a ngele man Pıɛlı kɛ ɔ ngɔ wu man le, nan Zozi nwan: “Sɛ mın kulo kɛ ɔ nyan ngʊan dede ɔ ju mín ɛwalɛ cıan an, asʊ wɔ́ ɛjɔlɛ wɔ nun ɔ?”

24 Zozi sʋanlan sɔ'n lılı yɛ̂ ɔ'a nwun ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ ɔ'a hɛlɛ ɔ'a
sie ɔ. Yɛ̂ yɛ sı kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han'n tı ananhɔlɛ.

Kʋalaa kʋalaa

25 Zozi yɔlı asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn kpa mmiekun-mɔ. Nan
sɛ bɛ lɛ tʋa kʋn biala bɛ kɛlɛ a, yí nwʋn kalata mɔ bɛ 'kɛlɛ'n, mın
de mın di kɛ ɔ nzʋn man mân nın anun.

ZOZI MMƆFƱƐ'N-MƆ JUNMAN'N

M'ə wə nun'n

Luku kalata'n m'ɔ tian yí nnyuan'n m'ɔ hɛlɛlı'n y'ɔ le ɛhı. Kalata sɔ nın anun, Luku man yɛ nwun kɛ ɔ kpınlın yəlı mə Zozi mməfʋɛ'n-mə fi Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, bɛ həlı bəlı Ɛjəlɛkpa'n *Ləmʋn belemgbin mân'n lıka dəʋn bɛ bəlı Asənın'n. Kalata sə'n tı cınnjın kpa, ɔ sanlın kɛ ɔ bʋka yɛ́ maan yɛ tı Zozi mməfʋɛ'n-mə kalata'n-mə mə bɛ hɛlɛlı nın abʋ.

Luku a hye yí kalata nın anun nsan. Alimʋa dıɛ'n (yí ti 1-7) kan ninnge mə mməfʋɛ'n-mə yəlı wə Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ nın anwʋn ɛjəlɛ. Mə Zozi fʋlı həlı nyanmıansʋ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan fi nyanmıansʋ walı jinlanlın mməfʋɛ'n-mə anzin. Ɔ manlın bɛ́ tunmin maan bɛ bəlı Ɛjəlɛkpa'n. Zoluzalɛmʋn Asənın'n tɛlɛlı ndɛ-ndɛ, sunnzun mə anın Zufʋ mgbain'n-mə lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa ɔ.

M'ə tɔ sʋ nnyuan'n (yí ti 8-12), Luku lɛ kan ninnge mə mməfʋɛ'n-mə yəlı wə Zude nʋn Samali mân nın anun nın anwʋn ɛjəlɛ. Mə Zufʋ mgbain'n-mə manlın bɛ hunlin Zozi sʋanlan'n m'ɔ li Etiɛnın'n, bɛ́ nun kʋn, bɛ fɛlɛ yí Səlʋ, ɔ helelı Zozi menian'n-mə ahʋlʋwa kpili kpa. Yí bɛ-yue-asıɛ, Zoluzalɛmʋn Asənın mma'n-mə bəlı asanndıɛ həlı Zude nʋn Samali mân nın anun. Yɛ́ Mın Zozi yılı yí nwʋn helelı Səlʋ, ɔ fɛlɛlı yí kɛ ɔ káci yí bəfʋɛ wə bɛ́ mə bɛ tı man Zufʋ'n-mə afian. Ɛhı anzin, Səlʋ falı dunman Pəlʋ. Asannan nán Luku a han Pəlʋ junman nın anwʋn ɛjəlɛ'n, ɔ lɛ kan Pıɛlı dıɛ nın anwʋn ɛjəlɛ, ɔ nʋn kɛ ɔ kpınlın yəlı mə alimʋa mma'n-mə mə bɛ tı man Zufʋ'n kacili Zozi menian wə Zude mân nun, ɔ nʋn Antiəsʋ kulo nın asʋ ɛbɛlɛ'n.

Kalata'n lıka nga'n (yí ti 13-28), Luku lɛ kan Pəlʋ anwʋn ɛjəlɛ. Pəlʋ tuli atın ngʋkʋn fâ nsan ɔ həlı bəlı Ɛjəlɛkpa'n *Ləmʋn belemgbin mân'n lıka dəʋn. Anın Pəlʋ le menian dəʋn bɛ bʋka yí bɛ di yɛ́ Mın junman'n. Bɛ́ nun mmie-mə y'ɔ le Baanabası, Silası, Timote, Titı, Apoləsʋ ɔ nʋn Maakı. Pəlʋ atın'n mmie-mə m'ɔ tuli'n, Luku nʋn yí y'ɔ həlı ɔ. Yí ti yê yí muonun, ɔ lɛ kan yí kalata nın anun kɛ "yɛ́" nın ɔ. Pəlʋ bəlı Asənın kulo mgbili dəʋn asʋ. Bɛ helelı yí ahʋlʋwa kpa, ɛsɛ emian tʋlı yí. Nan kʋsʋ, ɔ bəlı məndınlın ɔ lili junman manlın yí Mın Zozi. Kalata nın agualıɛ nun, Luku lɛ kan kɛ ɔ kpınlın yəlı mə Pəlʋ juli Ləmʋn kulo nın asʋ ɛlə'n.

1 Teofili,

Ninnge kʋalaa mə Zozi yəlı, ɔ nʋn m'ɔ heheleli yí ngɛlɛmə nun

2 dede m'ɔ juli cıan m'ɔ fʋlı hɔlı nyanmıansʋ'n, m'an han yí
nwʋn ɛjɔlɛ mín alimʋa kalata nın anun. Asannan nán Zozi a
fʋ a hɔ nyanmıansʋ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin
nun, ɔ heheleli yí mmɔfʋɛ'n-mɔ m'ɔ fɛlɛli bɛ́ yí nwʋn nın atın'n.
3 Mɔ menian'n-mɔ hunlin yí yueli'n, ɔ buli atın ngacile dɔʋn
asʋ ɔ yılı yí nwʋn ɔ helelı yí mmɔfʋɛ'n-mɔ maan bɛ nwunlin yí
kɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge sakpa. Ɔ yılı yí nwʋn ɔ helelı bɛ́
dede cıan abulanan, ɛsɛ ɔ hanlın Nyanmıan Belemgbin Mân
nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ helelı bɛ́.
4 Ɛlɛhʋn kʋn, anın Zozi nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ didi, ɔ kɔ han
kɔ hele bɛ́ kɛ: "Nán man ɛmɔ fi Zoluzalɛmʋn ɛwa bɛ kɔ mʋa.
Nan ɛmɔ tánlan bɛ nwʋ́nndɛ like'n mɔ Sıɛ nın a fa a bɔ ɛmɔ
anɔhʋba mɔ n ganlın yí nwʋn ɛjɔlɛ n gelelı ɛmɔ'n.
5 Ɔ sanlın kɛ, Zʋan a sɔnın menian'n-mɔ asue nun, nan ɛmɔ
dıɛ, ɔ ka kaan, bɛ 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan bɛ sɔnın
ɛmɔ."

Zozi 'ba fʋ kɔ nyanmıansʋ

6 Mɔ Zozi hanlın sɔ yueli'n, yí mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ anın b'a yia
yí nwʋn ɛbɛlɛ'n kɔ bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mın, asʋ mɛlɛ sɔ nın anun yê ɛ
'sesie Izalayɛ belemgbin mân'n biekun ɔ?"
7 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɛlɛ'n nʋn cıan'n mɔ Sıɛ'n muonun
tunmin nun ɔ'a hele'n, nán ɛmɔ ɛjɔlɛ ɔ.
8 Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba a ɛmɔ sʋ ɔ wowula
ɛmɔ tunmin. Ɛbɛlɛ nın anun, ɛmɔ 'ba li mín nwʋn adanzıɛ
wɔ Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛwa, Zude nʋn Samali mân nın
anun lıka kʋalaatin, ɛsɛ dede ɔ kɔ ju mân nın ati ɛlɔ ebue kʋn
kʋalaatin."
9 Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yueli'n, bɛ 'nıan an, anın ɔ lɛ fʋ kɔ
nyanmıansʋ. Ɛbɛlɛ ala, bɔlɛ́ kʋn kɔ fʋfɔ yí nwʋn ɔ kɔ fıa bɛ́ nyın.
10 Mɛlɛ mɔ Zozi 'fʋ kɔ mɔ anın yí mmɔfʋɛ'n-mɔ tɛ nıan
anwunno'n, kʋnmgba ala menian nnyuan kɔ fite fite bɛ́ nwʋn
ɛbɛlɛ. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ wowula taladıɛ nvufue.
11 Bɛ kɔ bisa Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ kɛ: "Galile amma, ɔ yɔ sɛ mɔ
ɛmɔ jijin ɛwa bɛ lɛ nıan anwunno ɔ? Zozi m'ɔ fi ɛmɔ afian ɛwa
ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ nyanmıansʋ'n, ɔ 'ba sa ba kɛ ɛmɔ a nwun yí kɛ ɔ lɛ
fʋ kɔ'n."

Zudası ngacifʋɛ'n

12 Mɔ menian nnyuan sɔ'n-mɔ hanlın sɔ'n, Zozi mmɔfʋɛ'n-
mɔ fi bʋka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "*Olivʋ bʋka" nın asʋ bɛ kɔ ju. Bɛ kɔ
sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. Bʋka sɔ'n nʋn Zoluzalɛmʋn afian tı kɔ
yɔ cilo kʋn.
13 Mɔ bɛ juli Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ hɔ kɔ fʋ awaa nın
asʋ, bɛ kɔ wʋlʋ sua'n mɔ bɛ yia nun titi nın anun. Bɛ́ mɔ bɛ
hɔlı yialı sua nın anun'n y'ɔ le Pıelı, Zʋan, Zʋakı, Andele, Filipʋ,
Toma, Baatelemin, Matie, Alıfe awa Zʋakı, Simʋn m'ɔ kpʋnndɛ
yí mân'n fanwʋndi'n ɔ nʋn Zʋakı awa Zudı.

14 Bɛ yia daa bɛ yɔ asɔnɪn, bɛ nʊn mmalasua'n-mɔ nʊn Zozi
anin Mali ɔ nʊn Zozi anianman mmelenzua'n-mɔ.
15 Ɛlɛhʊn kʊn bɛ yialɪ, bɛ́ menian kɔ yɔ ɛya kʊn abulaa, Pɪɛlɪ
jasʊlɪ a, yí nwan:
16 “Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
hanlɪn m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n, ɔ di kɛ ɔ kpín sʊ.
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nanndɪlɪ belemgbin Davidi sʊ
ɔ hanlɪn Zudasɪ anwʊn ɛjɔlɛ. Zudasɪ sɔ'n y'ɔ kpɛlɪ atɪn maan bɛ
hyɪlɪ Zozi ɔ.
17 Anɪn Zudasɪ wɔ yɛ́ fâ nɪn anun bie. Junman'n mɔ yɛ lɛ di
yí ɛwa'n, anɪn ɔ di bie.
18 Yí busuɔfʊɛ nyɔlɪɛ nɪn anwʊn esika mɔ bɛ tualɪ bɛ manlɪn
yí'n, ɔ falɪ tolɪ ebo kʊn. Ebo sɔ nɪn asʊ, ɔ kɔ fʊ anwunno ɔ kɔ lua
yí ti asɪ ɔ kɔ tɔ asɪ, yí nyaa kʊalaa kɔ tulu.
19 Ɛjɔlɛ sɔ'n, Zoluzalɛmʊn menian'n-mɔ kʊalaa tɪlɪ. Ɔ man bɛ́
anɪɛ nɪn anun, b'a fɛlɛ ebo sɔ'n ‘Hakɛlɪdama’. Hakɛlɪdama'n, yí
bʊ y'ɔ le kɛ: ‘moja ebo’.
20 “Ɛ 'nwun Zudasɪ anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ belemgbin *Davidi
hɛlɛlɪ wɔ Izalayɛ ejue ɛtʊɛ kalata nɪn anun'n:
Man yí awulo'n há to,
nán man sʊanlan fíí tanlan nun.
Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ kalata sɔ nɪn anun biekun kɛ:
Man sʊanlan fʊfɔlɛ káci yí.
21 “Ɛhɪka ati, ɔ di kɛ sʊanlan kʊn fa yí nwʊn bɔ yɛ́ ɔ di yɛ́ Mɪn
Zozi ewuetinnge nɪn anwʊn adanzɪɛ.
22 Sʊanlan sɔ'n, ɔ yɔ́ bɛ́ mɔ bɛ si yɛ́ sʊ nɪn anun kʊn, sunmin
tɛmʊn mɔ Zʊan sɔnɪnlɪn yɛ́ Mɪn Zozi, m'ɔ sɪsɪnlɪn kulo kulo'n-
mɔ asʊ, dede ɔ juli cɪan m'ɔ fʊlɪ hɔlɪ nyanmɪansʊ'n.”
23 Mɔ Pɪɛlɪ anʊan tɔlɪ'n, bɛ kɔ sie menian nnyuan ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ
kʊn Zozɛfʊ. Kʊn'n kʊsʊ li Matiasɪ. Zozɛfʊ a, yí dunman biekun
y'ɔ le Baasabasɪ mɔ yê bɛ tʊnlɪn yí Zusutusu'n.
24 Mɔ bɛ sielɪ menian nnyuan sɔ nɪn ɛbɛlɛ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ
kɔ yɔ asɔnɪn. Bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mɪn, wɔ́ mɔ ɛ sɪ menian'n-mɔ
kʊalaa ahʊnlɪn nɪn anun ɛjɔlɛ'n, menian nnyuan ɛhɪ, kele yɛ́
nunhan'n mɔ a yɪ yí kɛ
25 ɔ káci Zudasɪ mɔ ɔ'a yaci Zozi mmɔfʊɛ junman'n ɔ'a bɔ yí ti
yí lɪka m'ɔ kulo'n.”
26 Ɛhɪ a, bɛ kɔ hyʊɪn tondo, ɔ kɔ tɔ Matiasɪ sʊ. Ɔ fi ɛbɛlɛ yê bɛ
falɪ Matiasɪ bɛ sɔlɪ mmɔfʊɛ bulu nʊn kʊn nɪn asʊ ɔ.

2

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɛwalɛ'n

1 Ɛhɪ, mɔ *Pantekɔtʊ fɛtɪ cɪan'n juli'n, Zozi menian'n-mɔ
kʊalaatin yialɪ lɪka kʊn.

2 Kʋnmgba ala, bɛ kɔ tɪ like nɪn angan kɛ anwʋnman m'ɔ lɛ tu
sɛlɛ kpa ɔ. Ɔ fi anwunno huuu, ɔ kɔ wʋlʋ sua'n mɔ menian'n-mɔ
gua nun nɪn anun.
3 Bɛ 'nɪan an, sîn tofeleman-mɔ. Bɛ kɔ tɪtɪ bɛ́ nwʋn nun, bɛ kɔ
tɛtanlan bɛ́ nun kʋn biala ati nɪn asʋ.
4 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ wʋlʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nun
kpa bɔkɔɔ. Ɛbɛlɛ ala, bɛ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile mɔ Wawɛ
nɪn a fa a wula bɛ́ nun kʋn biala anʋan kɛ ɔ hán'n.
5 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fɛlɪ Nyanmɪan kpa'n fi
mân mân'n kʋalaa anun ba a, bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
6 Mɔ bɛ tɪlɪ like sɔ nɪn angan'n, bɛ kɔ tutu bɛ kɔ hɔ kɔ yia yí bʋ
ɛlɔ. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn dede ɔ kɔ bʋ sʋ. Ɔ sanlɪn
kɛ, anɪɛ ngacile ngacile'n mɔ Zozi menian'n-mɔ lɛ kan'n, bɛ́ mɔ
b'a yia ɛbɛlɛ nɪn anun kʋn biala tɪ kɛ yí kulo anɪɛ yê bɛ lɛ kan ɔ.
7 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn ɛsɛ ɔ kɔ yɔ bɛ́ ɛnyɪnmɪn. Bɛ́ nwan:
“Menian ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, asʋ bɛ́
kʋalaa bɛ tɪ man Galile mân nɪn anun menian ɔ?
8 Nan ɔ yɔ sɛ mɔ afɪ yɛ́ nun kʋn biala tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan wɔ
yɛ́ kulo anɪɛ nɪn anun'n?
9 Yɛ́ nun mmie-mɔ fi Paatɪ nʋn Medi nʋn Elamʋn mân nun.
Mmie-mɔ fi Mezopotamin mân nun, Zude nʋn Kapadɔsʋ mân
nun, Pʋn nʋn Azi mân nun,
10 Filizi nʋn Panfili mân nun, Ezipiti mân nun nʋn Libi mân
nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnɪn nɪn afan nun. Nyɔfʋɛ'n mɔ
bɛ fi Lɔmʋn kulo nɪn asʋ'n,
11 b'a wʋ mmie-mɔ Zufʋ, mmie-mɔ kʋsʋ tɪ man Zufʋ, nan kʋsʋ
bɛ kɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn'n bie. Mmie-mɔ fi Kɛlɛtɪ nʋn Alabi mân
nun. Kʋsʋ afɪ, Nyanmɪan asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ anwʋn
ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n, yɛ́ kʋalaa yɛ tɪ wɔ yɛ́ kulo anɪɛ nɪn anun!”
12 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn dede ɔ kɔ bʋ bɛ́ nwʋn sʋ.
Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ kele sɛ?”
13 Mmie-mɔ 'bisa kosuan ɛhɪ a, anɪn mmie-mɔ kʋsʋ lɛ kan bɛ
gʋlʋ Zozi menian'n-mɔ anwʋn kɛ: “Ɛhɪ-mɔ, b'a nʋn nzan b'a bʋ
kpa bɔkɔɔ!”
14 Mɔ menian'n-mɔ 'kan sɔ'n, Pɪɛlɪ nʋn mmɔfʋɛ bulu nʋn
kʋn'n kɔ jasʋ kɔ jinlan. Pɪɛlɪ kɔ kuku yí nʋan sʋ ɔ kɔ han kɔ hele
bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ nʋn ɛmɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn
ɛwa'n, ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ bɛ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n
kpa.
15 Menian ɛhɪ-mɔ mɔ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ b'a nʋn nzan b'a bʋ'n,
bɛ nnʋnlɪn man nzan bɛ bʋlɪ man. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛlɛ mɔ b'a bɔ
ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan ɔ.
16 Nan ɛjɔlɛ'n mɔ kpɔmanfʋɛ Zowɛ hanlɪn yí daba daba'n,
ɛjɔlɛ sɔ'n yê ɔ lɛ kpɪn sʋ sian nɪn ɔ. Kpɔmanfʋɛ Zowɛ hanlɪn kɛ
Nyanmɪan nwan:
17 *Mɛlɛ kasian nɪn anun, mɪn 'ce mɪn Wawɛ'n*
mɪn man kulo sʋanlan dasannin biala.

Mɪn 'fa mín nʋan ɛjɔlɛ'n mɪn wula
ɛmɔ amma mmelenzua nʋn mmalasua'n-mɔ anʋan
maan bɛ kan.
Mɪn 'ba man ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ
nwun ninnge'n-mɔ Wawɛ nun.
Mɪn 'ba hɪn ɛmɔ mmɪlɪwa'n-mɔ ɛlalɪɛ.
18 *Ɔ tɪ ananhɔlɛ, mɛlɛ sɔ nɪn anun,*
mɪn 'ce mín Wawɛ'n mɪn man
mín ngʋa mmelenzua nʋn mmalasua'n-mɔ.
Mɪn 'fa mín nʋan ɛjɔlɛ'n mɪn wula bɛ́ nʋan
maan bɛ kan.
19 *Mɪn 'ba man asinbɛnwʋn ninnge fite fite*
anwunno ɛlɔ.
Ɛsɛ mɪn 'ba man asinbɛnwʋn ninnge fite fite
asɪɛ nɪn asʋ ɛwa.
Menian'n-mɔ 'ba nwun moja,
sîn nʋn ewusanlan minndominndo.
20 *Asannan nán yɛ́ Mɪn cɪan nɪn a ju'n,*
cɪan sɔ'n m'ɔ tɪ anunminnyanmʋn cɪan kpili'n,
sɛnzɛ'n b'a lu tuun,
sala'n kʋsʋ 'ba kaci kɔkɔlɛ kɛ moja.
21 *Cɪan sɔ'n, wɔ́ biala*
mɔ ɛ kɔ sun kɔ fɛlɛ yɛ́ Mɪn'n,
ɛ 'nyan wɔ́ ti."

22 Ɛsɛ Pɪɛlɪ nwan: "Izalayɛ amma, ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n kpa. Ɛmɔ muonun sɪ, Nyanmɪan a man ɛmɔ a nwun yí kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n tɪ sʋanlan m'ɔ le tunmin. Nyanmɪan a man Zozi a yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa ɛmɔ afian ɛwa.

23 B'a yɪ Zozi b'a man ɛmɔ. Nan kʋsʋ Nyanmɪan yê ɔ lili mʋa ɔ sesielɪ yí sɔ ɔ. Ɛmɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, b'a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ b'a hun yí.

24 Nan kʋsʋ Nyanmɪan a le yí fi ewue asa nun maan ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɔ sanlɪn kɛ, ewue le man atɪn ɔ njɪ man yí nzie man.

25 Afɪ belemgbin *Davidi hanlɪn Zozi anwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Mɪn susu mín ti mɪn gua yɛ́ Mɪn sʋ mɛlɛ biala.
Ɔ di mín nzin, mín nwʋn nwʋsʋ man mín.
26 *Ɛhɪka ati, mɪn di yí nwʋn fɛ kpa*
mín ahʋnlɪn nɪn anun, mɪn tʋ yí nwʋn ejue.
Afɪ mɪn sɪ kɛ sɛ ewue kun mín bɔbɔ a,
n ne anyɪndasʋɛ.
27 *Ɔ sanlɪn kɛ, ɛ ngɔ yaci man mín ɛbɔlɔ ɛlɔ,*
ɛ ngɔ man wɔ́ anwʋntɪɛ sʋanlan nɪn anwʋnnaan'n
ngɔ kpɔlɔ man.
28 *Ɛ 'man mɪn nyan ngʋan*
mɪn di fɛ wɔ wɔ́ nyunnun.

29 “Anianman-mɔ, mɪn 'ba han belemgbin Davidi anwʊn
ɛjɔlɛ kʊn mɪn kele ɛmɔ yuein. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ Davidi a wu,
b'a sie yí. Ɛnɛ nʊn ɛnɛ yí sɛka'n tɛ wɔ yé afian ɛwa.
30 Nan anɪn Davidi tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ. Ɔ sɪ kɛ
Nyanmɪan a bɔ yí anɔhʊba ɔ'a han ndâ ɔ'a tʊ sʊ kɛ ɔ 'man yí
mma'n-mɔ anun kʊn tanlan belemgbin bia nɪn asʊ.
31 Davidi lili mʊa ɔ nwunlin Izalayɛ Belemgbin
Ngʊandefʊɛ'n m'ɔ tɪ *Kilisi nɪn ewuetinnge'n, nán ɔ'a han
yí nwʊn ɛjɔlɛ kɛ:
B'a nyaci man yí maan ɔ'a nga man ɛbɔlɔ,
ɛsɛ yí nwʊnnaan nɪn a mgbɔlɔ man sɛka nɪn anun.
32 “Zozi anwʊn ɛjɔlɛ yê anɪn Davidi lɛ kan ɔ. Yɛ́ mɔ yɛ gua
ɛwa'n, yɛ́ kʊalaa yɛ di adanzɪɛ kɛ Nyanmɪan a man Zozi fi ewue
nun a tinnge.
33 Nyanmɪan a sie Zozi yí fama sʊ. Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n mɔ Sɪɛ'n falɪ bɔlɪ anɔhʊba'n, ɔ'a fa ɔ a wula Zozi
asa nun. Zozi a hye a man yɛ́. Wawɛ sɔ'n yê ɛmɔ a tɪ yí ngan mɔ
ɛmɔ nwun yí kɪkaala nɪn ɔ.
34 “Nán kɛ Davidi muonun fʊlɪ hɔlɪ nyanmɪansʊ ɔ, nan yí
nwan:
Yɛ́ Mɪn Nyanmɪan a han a hele mín Mɪn kɛ:
Tanlan mín sa fama sʊ
35 *maan nvá wɔ́ mgbɔfʊɛ'n-mɔ n zíe wɔ ja abɔ*
kɛ bia mɔ belemgbin sesie yí ja sʊ ɔ.
36 “Izalayɛ amma'n-mɔ kʊalaa nwún yí yuein kɛ, Zozi sɔ'n mɔ
ɛmɔ bʊbɔlɪ yí kʊlʊwa nɪn asʊ'n, yí yê Nyanmɪan a sie yí Mɪnlɪan
nʊn Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ nɪn ɔ!”
37 Mɔ Pɪɛlɪ anʊan tɔlɪ'n, ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n wʊlʊlɪ bɛ́ kpa. Bɛ
kɔ bisa Pɪɛlɪ nʊn mmɔfʊɛ ɛhɪnlɪn-mɔ kɛ: “Anianman-mɔ, atɪn
benin yê yɛ fá sʊ ɔ?”
38 Pɪɛlɪ kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ nún bɛ́ nwʊn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n.
Ɛmɔ nunhan kʊn biala maan bɛ sɔ́nɪn yí wɔ Zozi Kilisi dunman
nun, nán ɛmɔ a nyan ɛtɛ face. Ɛbɛlɛ nɪn anun yê ɛmɔ kʊsʊ 'ba
nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ tɪ Nyanmɪan acɛdɪɛ
nɪn ɔ.
39 Ɔ sanlɪn kɛ, anɔhʊba sɔ'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ,
ɔ tɪ ɛmɔ amma'n-mɔ dɪɛ. Ɛsɛ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ wɔ mʊa mɔ yɛ́ Mɪn
Nyanmɪan 'ba fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn'n, ɔ tɪ bɛ́ kʊsʊ bɛ́ dɪɛ bie.”
40 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Pɪɛlɪ hanlɪn ɛjɔlɛ mmiekun-mɔ dɔʊn ɔ helelɪ
bɛ́, ɔ man bɛ nwunlin yí kɛ Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n tɪ ananhɔlɛ, ɛsɛ ɔ
wowulalɪ bɛ́ anwʊnsɛlɛ. Yí nwan: “Ajulisʊ menian ɛhɪ-mɔ mɔ
b'a sɪn atɪn ɛtɛ nɪn asʊ'n, ɛmɔ nʊn bɛ́ kpácɪ nán ɛmɔ a nyan bɛ́
ti!”
41 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ́ dɔʊn bɛ lelɪ yí nʊan ɛjɔlɛ'n bɛ
lili maan bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́. Cɪan sɔ'n, menian kɔ yɔ akpɪɪ nsan kɔ
a kɔ gua bɛ́ mɔ b'a le Zozi b'a li daba nɪn asʊ.

Alimʋa asɔnɪn nɪn asɪtanlan'n

42 Ɔ fi ɛbɛlɛ, tɛmʋn biala, bɛ yia bɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ kan kele bɛ́'n kpa. Bɛ tanlan wɔ anianman nun bɛ di yɛ́ Mɪn alɪɛ'n, ɛsɛ bɛ yɔ asɔnɪn.

43 Anɪn menian'n-mɔ anun kʋn biala man Nyanmɪan anyɪnnzɔ, ɔ sanlɪn kɛ anɪn mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge-mɔ dɔʋn kpa.

44 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lelɪ Zozi bɛ lili nɪn anʋan sɛ bɛ́ nwʋn, bɛ́ ninnge'n-mɔ kʋalaa wɔ lɪka kʋn.

45 Bɛ tɔnɪn bɛ́ anwʋndɪɛ'n-mɔ. Esika mɔ bɛ kɔ nyan yí nun'n, bɛ nɪan sʋanlan kʋn like mɔ ɔ'a hian yí nwʋn'n yê bɛ ce esika sɔ nɪn ɔ.

46 Ɔɪan biala, bɛ yia Nyanmɪan awulo nɪn anun. Bɛ yia bɛ́ awulo'n-mɔ anun bɛ le fɛ elie yê bɛ didi ɔ, bɛ ndu man bɛ́ nwʋn.

47 Bɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ. Menian'n-mɔ kʋalaa kulo bɛ́ ɛjɔlɛ. Ɔɪan daa, yɛ́ Mɪn cʋɪn bɛ́ mɔ b'a nyan bɛ́ ti'n ɔ ba gua bɛ́ mɔ b'a li mʋa b'a le Zozi b'a li nɪn asʋ.

3

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn salɪ'n

1 Ɛhɪ, ɛlɛhʋn kʋn, eyua dɔɛ nsan, mɔ dɔɛ'n mɔ Zufʋ'n-mɔ fa yɔ asɔnɪn'n juli'n, anɪn Pɪɛlɪ nʋn Zʋan, bɛ lɛ kɔ Nyanmɪan awulo ɛlɔ bɛ 'kɔ a yɔ asɔnɪn.

2 Awulo nɪn anʋan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Anʋan Kanlanman" nɪn anwʋn ɛbɛlɛ, belenzua bubuluwafʋɛ kʋn tɪ ɛbɛlɛ. Belenzua sɔ'n, bɛ 'wʋ yí a, anɪn ɔ'a bubu. Ɔɪan biala, bɛ fa yí bɛ ba sie yí ɛbɛlɛ, maan ɔ sɛsɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ lɛ kɔ a wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun nɪn esika.

3 M'ɔ nwunlin kɛ Pɪɛlɪ nʋn Zʋan lɛ ba wʋlʋ awulo nɪn anun'n, ɔ kɔ sɛlɛ bɛ́ esika.

4 Pɪɛlɪ nʋn Zʋan bɛ kɔ nɪan bian'n siin, nán Pɪɛlɪ a se yí kɛ: "Nɪan yɛ́!"

5 Bian'n kɔ nɪan bɛ́, afɪ ɔ jʋnlɪn kɛ Pɪɛlɪ nʋn Zʋan 'ba man yí esika.

6 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "N ne esika fíí. Nan nunhan mɔ n ne yí'n, mɪn 'fa mɪn man wɔ́. Yí ti, Zozi Kilisi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n dunman nun, jasʋ nanndɪ!"

7 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ sɔ bian nɪn asa fama nɪn anun ɔ kɔ jasʋ yí. Ɛbɛlɛ ala, bian nɪn aja'n-mɔ kɔ yɔ kpa.

8 Ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ nanndɪ. Ɔ nʋn Pɪɛlɪ nʋn Zʋan bɛ kɔ wʋlʋ awulo nɪn anun, anɪn ɔ lɛ nanndɪ ɔ lɛ kukulu ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.

9 Menian'n-mɔ kʋalaa kɔ nwun yí kɛ ɔ lɛ nanndɪ ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.

10 Mɛlɛ mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ bian'n m'ɔ tanlan Anʋan Kanlanman nɪn anwʋn ɛbɛlɛ ɔ sɛsɛlɛ esika'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn bɛ kɔ sulo Nyanmɪan wɔ like mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ a yɔ a man bian nɪn anwʋn.

11 Kɛmɔ bian sɔ'n mgbɔcı man Pıɛlı nʊn Zʊan'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin menian'n-mɔ anwʊn. Bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ tu woo bɛ kɔ hɔ bɛ́ nwʊn ɛlɔ lıka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Salomʊn Abalada" nın anun.

12 Mɔ Pıɛlı nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Izalayɛ amma, nzukɛ ati yê bian ɛhı anwʊnnza'n sin ɛmɔ anwʊn ɔ? Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nɛnıan yɛ́ sʊa ɔ? Ɛmɔ jʊnlın kɛ yɛ́ muonun yɛ́ tunmın anaan Nyanmıan ɛsʊ́ɛ kpa mɔ yɛ sʊ tala ɛmɔ'n y'ɔ man bian ɛhı anwʊn a sa ɔ?

13 Abalahamʊn, Izakı nʊn Zʊakɔbʊ Nyanmıan'n, yɛ́ nan-mɔ Nyanmıan'n yê ɔ'a wula yí akʊa Zozi anunminnyanmʊn ɔ. Ɛmɔ muonun yılı Zozi bɛ manlın mân nın asʊ mgbain'n-mɔ. Pilatı m'ɔ kulo kɛ ahan ɔ yaci Zozi nun'n, ɛmɔ hanlın wɔ Pilatı anyunnun ɛbɛlɛ kɛ ɛmɔ mmianlın man Zozi anwʊn.

14 Zozi m'ɔ tı sʊanlan nwannzan-nwannzan, mɔ ɛsɛ ɔ tı sɛsɛfʊɛ'n, ɛmɔ a yı yí a tʊ. Ɛmɔ a sɛlɛ Pilatı kɛ ɔ yáci kodiawu'n lılı nun maan ɔ nyán yí ti.

15 Sakpa, ɛmɔ a man b'a hun Mınlıan'n m'ɔ man ngʊan'n. Nan Nyanmıan kʊsʊ a man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge, yɛ́ kʊalaa yɛ di yí nwʊn adanzıɛ.

16 Tunmin'n m'ɔ wɔ Zozi dunman nın anun'n, ɔ nʊn dedi'n mɔ yɛ le yí wɔ dunman sɔ nın anun'n, y'ɔ man sʊanlan ɛhı m'ɔ jin ɛmɔ anyunnun ɛwa, mɔ ɛmɔ sı yí nın a nyan anwʊnsɛlɛ ɔ. Yí ti, dedi'n mɔ yɛ le yí wɔ Zozi dunman nın anun'n, y'ɔ man bian ɛhı mɔ ɛmɔ nwun yí ɛwa nın a tı akpɔlɛ bɔkɔɔ ɔ.

17 "Nan sian dıɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ nʊn ɛmɔ mgbain'n-mɔ like mɔ b'a yɔ Zozi'n, mın sı kɛ ɛmɔ nzı man, yí ti y'ɔ man ɛmɔ a yɔ ɔ.

18 Nyanmıan manlın atın kɛ Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, nwʊ́n amannınhunlun maan ɛjɔlɛ m'ɔ manlın yí mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin hanlın yí daba'n, ɛjɔlɛ sɔ'n kpín sʊ.

19 Yí ti, ɛmɔ nʊ́n bɛ́ nwʊn wɔ Nyanmıan anyunnun, bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n, nán Nyanmıan a yaci ɛmɔ anwʊn sa ɔ'a hye ɛmɔ.

20 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, yɛ́ Mın 'ba man ɛmɔ nyan alʊacıcıɛ. Ɛsɛ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ m'ɔ lili mʊa ɔ yılı yí kɛ ɔ 'fa man ɛmɔ'n, ɔ 'man ɔ ba. Kilisi sɔ'n y'ɔ le Zozi.

21 "Nan kıkaala dıɛ, ɔ di kɛ Zozi tanlan nyanmıansʊ ɛlɔ. Ɔ 'tanlan ɛlɔ dede ninnge'n-mɔ kʊalaatin kaci biekun. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, Nyanmıan manlın yí anwʊntıɛ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlın yí daba daba.

22 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Moyizı hanlın'n: *Yɛ́ Mın m'ɔ tı ɛmɔ Nyanmıan'n, ɔ 'ba man bɛ wʊ kpɔmanfʊɛ kʊn kɛ mín ɛmɔ afian ɛwa. Yí kʊalaa m'ɔ kɔ han kɔ hele ɛmɔ'n, ɛmɔ tíe yí.*

23 *Sʊanlan biala mɔ ɔ'a ndie man kpɔmanfʊɛ sɔ'n, bɛ 'kun yí bɛ yı yí fi Nyanmıan menian'n-mɔ anun.*

24 “Ɔ fi Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Samiɛ mɛlɛ sʋ, mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ tɔtʋa yí'n mɛlɛ sʋ, ɛnɛ edua'n mɔ yɛ wɔ nun'n, mgbɔmanfʋɛ sɔ'n-mɔ kʋalaa hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ.
25 Anɔhʋba'n mɔ Nyanmıan nanndılı mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ asʋ ɔ bɔlı'n, anɔhʋba sɔ'n tı ɛmɔ dıɛ. Nyıhyɛ'n kʋsʋ m'ɔ nʋn ɛmɔ anan-mɔ hyıhyɛlı'n, ɛmɔ wɔ nun bie. Afı, Nyanmıan hanlın helelı Abalahamʋn kɛ: *Ɔ nanndı wɔ́ sasʋ'n-mɔ asʋ, mın 'yeyila asıɛ nın asʋ nvilie'n-mɔ kʋalaa asʋ.*
26 Ɛhıka ati, ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ dunman nun, Nyanmıan lili mʋa ɔ yılı yí akʋa'n, ɔ sʋanlın yí kɛ ɔ bála a yeyila ɛmɔ sʋ, sɛ ɛmɔ anun kʋn biala fi yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın anun jasʋ a.”

4

Bɛ nʋn Pıɛlı nʋn Zʋan 'ba hɔ mgbain'n-mɔ aja sʋ

1 Anın Pıɛlı nʋn Zʋan anʋan tɛ wɔ sʋ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele bagua'n, ɛbɛlɛ ala Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ, Nyanmıan awulo nın asʋ nzalafʋ kpain'n, ɔ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ bɛ kɔ a.
2 Mɔ bɛ tılı kɛ mmɔfʋɛ nnyuan'n lɛ kekele bagua'n ninnge, kɛ ewuetinnge wɔ ɛbɛlɛ, ɔ sanlın kɛ Zozi a wu a tinnge'n, ɛjɔlɛ nın a nyɔ man bé fɛ fíí sʋa.
3 Bɛ kɔ hyı Pıɛlı nʋn Zʋan bɛ kɔ gua bé fiadı. Kɛmɔ anın alíɛ lɛ san'n, mmɔfʋɛ nnyuan'n kɔ la fiadı dede alíɛ kɔ hın.
4 Ɛhı nʋn ɛhı a, bé dɔʋn mɔ bɛ tielı ɛjɔlɛ'n mɔ Pıɛlı nʋn Zʋan hanlın'n, bɛ lelı bɛ lili. Sɛ bɛ fa bé bɛ sɔ bé mɔ bɛ lili mʋa bɛ lelı Zozi bɛ lili nın asʋ a, bé kʋalaa bé menian lɛ kɔ kɔ yɔ akpıı nnun.
5 Alíɛ hınlın an, Zufʋ mgbain'n-mɔ, Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ, bé nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ, bɛ kɔ yia Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
6 Anyia sɔ'n, bé mɔ bɛ tı yí bʋ bie'n y'ɔ le tɛɛyıfʋɛ kpain Hannın, Kayifʋ, Zʋan, Alɛgızanndılı nʋn tɛɛyıfʋɛ kpain Hannın anwʋn amma'n-mɔ kʋalaatin.
7 Bɛ man bɛ nʋn Pıɛlı nʋn Zʋan kɔ a bé ja sʋ. Bɛ kɔ bisa bé kɛ: “Ɔ nanndı tunmin benin anaan dunman benin asʋ yê ɛmɔ a man sʋanlan ɛhı anwʋn a sa'n?”
8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ li Pıɛlı anzin. Pıɛlı kɔ bua bé kɛ: “Mân mgbain,
9 ɛnɛ bɛ nʋn yé a a ɛmɔ aja sʋ, ɔ sanlın kɛ, y'a yɔ bubuluwafʋɛ kʋn ye. Ɛmɔ lɛ bisa yé kɛ yɛ hán kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ sʋanlan sɔ nın anwʋn a sa'n.
10 Kɛmɔ afı ɛmɔ kulo kɛ bɛ bisa nun bɛ tı yí bʋ'n, ɛmɔ nwún yí kɛ, Zozi Kilisi m'ɔ fi Nazalɛtı mɔ ɛmɔ a bʋbɔ yí kʋlʋwa nın asʋ, mɔ Nyanmıan a man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, Zozi Kilisi sɔ'n dunman'n y'ɔ man sʋanlan ɛhı anwʋn a sa ɔ.
11 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan Zozi ɛjɔlɛ yuein kɛ:
Ɛbʋɛ'n mɔ ɛmɔ mɔ bɛ lɛ si sua nın a bu yí kɛ
ɔ tı man kpa mɔ ɛmɔ juli tʋlı'n,

yí yê ɔ'a kaci ɛbʋɛ kpa
m'ɔ le sua nɪn anun nɪn ɔ!
12 Zozi angʋnmɪn ala y'ɔ kʋala kɛ ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, eyuadɪ nɪn anun, sɛ bɛ yɪ Zozi Kilisi a, Nyanmɪan a ngele man yé sʋanlan ngacile fíí kʋn m'ɔ kʋala kɛ ɔ man yɛ nyan yé ti ɔ.”
13 Kɛ Pɪɛlɪ nʋn Zʋan lɛ si jʋjɔ'n, ɔ kɔ sin mgbain'n-mɔ anwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ sɪ kɛ Pɪɛlɪ nʋn Zʋan, bɛ kalata'n mɔ bɛ si'n ngɔ man mʋa, ɛsɛ anɪn bɛ si Zozi sʋ daba.
14 Nan kɛmɔ bɛ nwunlin kɛ bubuluwafʋɛ nɪn anwʋn a sa, ɔ jin mmɔfʋɛ nnyuan nɪn anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ ngɔ nyan man ɛjɔlɛ bɛ ngɔ bua mmɔfʋɛ nnyuan'n-mɔ.
15 Ɛhɪ a, mgbain'n-mɔ kɔ man bé atɪn kɛ bɛ fi sua'n mɔ bɛ di ɛjɔlɛ nun'n bɛ fíte. Mgbain'n-mɔ kɔ su akpʋlʋwa bé afian ɛlɔ.
16 Bé nwan: “Menian ɛhɪ-mɔ, nzu like dɪɛ yê yɛ yó bé ɔ? Afɪ, Zoluzalɛmʋn amma'n-mɔ kʋalaatin a nwun yí yuein kɛ like mɔ mmɔfʋɛ sɔ'n-mɔ a yɔ'n, ɔ tɪ asinbɛnwʋn like kpili kpa. Ɔ man yɛ ngʋala yɛ nzu man yí nwʋn akpʋlʋwa.
17 Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛjɔlɛ sɔ nɪn a ndɪnndɪn man ɔ'a ngɔ man mʋa'n, bɛ mán yɛ tótua bé kɛ, sɛ bɛ bɔ Zozi dunman'n biekun bɛ kele sʋanlan biala a, yé nʋn bé le yí.”
18 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ fɛlɛ Pɪɛlɪ nʋn Zʋan, bɛ kɔ totua bé kɛ nán bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge, ɛsɛ nán bɛ kan Zozi ɛjɔlɛ bɛ kele bé fíí kún.
19 Mɔ mgbain'n-mɔ anʋan tɔlɪ'n, Pɪɛlɪ nʋn Zʋan kɔ bisa bé kɛ: “Ɛmɔ títɪ bɛ nían, Nyanmɪan anyunnun, asʋ ɔ tɪ sɛsɛ kɛ yɛ bú ɛmɔ ɔ tála Nyanmɪan ɔ?
20 Nan yé dɪɛ, ɛjɔlɛ mɔ y'a tɪ, mɔ yé nyɪn a nwun yí'n, yɛ ngʋala yɛ mmuan man yé nʋan nɪn asʋ.”
21 Mgbain'n-mɔ kɔ totua bé kɛ sɛ bɛ bɔ Zozi sɔ'n dunman biekun an, bɛ nʋn bé le yí. Mɔ bɛ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ yaci Pɪɛlɪ nʋn Zʋan nun maan bɛ kɔ hɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, mgbain'n-mɔ a nnwun man ɛjɔlɛ kpɔlɛ mɔ bɛ 'jinlan sʋ bɛ pinnin mmɔfʋɛ'n-mɔ ɔ. Afɪ, asinbɛnwʋn like'n mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɔlɪ'n dunman nun, anɪn menian'n-mɔ kʋalaa lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
22 Bubuluwafʋɛ'n mɔ yí nwʋn salɪ asinbɛnwʋn nun'n, ɔ tɪ sʋanlan mɔ anɪn ɔ'a li afʋɛ abulanan nʋn yí nzin.

Zozi menian'n-mɔ 'ba yɔ asɔnɪn

23 Pɪɛlɪ nʋn Zʋan hɔlɪ tʋlɪ bé manngʋn'n-mɔ, mɛlɛ mɔ mgbain'n-mɔ yacili bé nun'n. Ɛjɔlɛ mɔ mgbain'n-mɔ hanlɪn helelɪ bé'n, bɛ kɔ sʋsɔ sʋ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele ɛhɪnlɪn-mɔ.
24 Mɔ Zozi menian ɛhɪnlɪn-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bé kʋalaa bé bʋ kɔ yɔ kʋn. Bɛ kɔ yɔ asɔnɪn, bé nwan: “Yé Mɪn, wó yê ɛ bɔlɪ anwunno nʋn asɪ ɔ, ɔ nʋn asue jenvie'n nʋn nun ninnge'n-mɔ kʋalaatin ɔ.

25 Wɔ́ yɛ̂ ɛ falı Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın ɛ wulalı yɛ́
nan *Davidi anun ɔ. Ɔ manlın Davidi hanlın kɛ:
Nzukɛ ati yɛ̂ mân mân'n-mə
fa Nyanmıan anwʋn ɛkpə mgban ə?
Nzukɛ ati yɛ̂ menian'n-mə
jasʋ Nyanmıan akəmın anun ə?
26 *Asıɛ nın asʋ mmelemgbin'n-mə*
nʋn mgbain'n-mə abʋ a yə kʋn,
bɛ lɛ kə a tʋa yɛ́ Mın
*nʋn yí *Kilisi'n bɛ kʋn ɛlɔɛ.*
27 "Ɔ tı ananhəlɛ kɛ kulo ɛhı asʋ, belemgbin Elədı, kʋnmanna
Pʋnsʋ Pilatı, Zufʋ nʋn bɛ́ mə bɛ tı man Zufʋ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ həlı
wɔ́ anwʋntıɛ akʋa Zozi m'ɔ a yı yí kɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ nın
ati ahuan.
28 Ngɛlɛ'n mə ɛ sı ɔ nʋn tunmin'n mə ɛ le yí'n, ɛjəlɛ mə ɛ lili
mʋa ɛ jʋnlınlın yí nwʋn ɛ sielı daba'n, b'a yə maan yí kʋalaa a
kpın sʋ.
29 Sian dıɛ, yɛ́ Mın, nıan yɛ́ ti efua mə b'a fua'n, nán man wɔ́
ngʋa'n-mə anwʋnsɛlɛ kpa maan bɛ hán wɔ́ nʋan ɛjəlɛ'n.
30 Fa wɔ́ sa sie nwuluwafʋɛ'n-mə asʋ maan bɛ́ nwʋn sá, yə
asinbɛnwʋn ninnge maan bɛ nwún yí wə wɔ́ anwʋntıɛ akʋa
Zozi dunman nın anun."
31 Mə bɛ yuelı asənın'n yə'n, lıka mə bɛ yialı'n, ɛbɛlɛ asıɛ'n kə
kpusu. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kə jinlan bɛ́ kʋalaa bɛ́
nzin kpa bəkəə. Bɛ kə nyan anwʋnsɛlɛ bɛ kə han Nyanmıan
Anʋan Ɛjəlɛ'n.

Anʋannzɛ
32 Bɛ́ kʋalaa mə bɛ lelı Zozi bɛ lili nın anʋan sɛ bɛ́ nwʋn kpa, bɛ́
ahʋnlın'n tı kʋn, bɛ́ ajʋnlın'n tı kʋn. Bie njasʋ man ɔ ngan man
kɛ like m'ɔ le yí'n tı yí ngʋnmın yí dıɛ. Nan bɛ́ afian, sʋanlan
kʋn like m'ɔ le yí'n tı bɛ́ kʋalaa bɛ́ dıɛ.
33 Anın mməfʋɛ'n-mə le tunmin kpili kpa bɛ kan yɛ́ Mın Zozi
ewuetinnge nın anwʋn ɛjəlɛ. Nyanmıan kʋsʋ kə yeyila bɛ́ sʋ
kpa.
34 Bɛ́ nun bie fíí mmian man like anwʋn. Afı, bɛ́ kʋalaa mə
bɛ le ebo anaan sua'n, bɛ tənın yí bɛ fa yí esika'n
35 bɛ wula mməfʋɛ'n-mə asa nun. Bɛ nıan like mə sʋanlan
kʋn a mian yí nwʋn'n yɛ̂ bɛ ce esika nın ɔ.
36 Nunhan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʋ, ɔ tı *Levifʋɛ. Mməfʋɛ'n-
mə tʋnlın yí dunman Baanabası. Baanabası'n yí bʋ y'ɔ le kɛ
"Sʋanlan m'ɔ wowula anwʋnsɛlɛ". Bɛ wʋlı yí Sipʋlʋ mân nun.
37 Anın ɔ le yí ebo kʋn. Ɔ kə tənın yí, ɔ kə fa yí esika'n kə bɛlɛ
mməfʋɛ'n-mə.

5

Ananiası nʋn Safila

1 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ananiası. Yí yı'n li Safila.
Ananiası nʋn yí yı bɛ́ nʋan kɔ sɛ bɛ́ nwʋn, ɔ kɔ tɔnın bɛ́ asıɛ'n.
2 Ɔ tɔnınlın yí a, ɔ nʋn yí yı bɛ́ bʋ kɔ yɔ kʋn. Bɛ kɔ bu esika nın
anun. Ananiası kɔ fa yí ebue kɔ hɔ kɔ wula mmɔfʋɛ'n-mɔ asa
nun.
3 Mɔ Pıɛlı nwunlin esika'n, ɔ kɔ bisa Ananiası kɛ: "Ananiası,
asıɛ'n mɔ a tɔnın yí nın esika'n, nzukɛ ati yê a yaci *Satan maan
ɔ'a laka wɔ́ a tı bie a sie awulo, mɔ ɛ lɛ ba li ato ɛ kele Wawɛ
Nwannzan-nwannzan nın ɔ?
4 Asıɛ'n tı wɔ́ dıɛ, b'a mmian man wɔ́ kɛ ɛ tɔ́nın yí. Sɛ a tɔnın
yí kʋsʋ a, yí esika'n tı wɔ́ dıɛ. Nan afı benin ati yê ɛ man ajʋnlın
sʋa ba wɔ́ ti anun ɔ? Nán kulo menian yê a li ato a hele bɛ́ ɔ,
nan Nyanmıan muonun yê a li ato a hele yí ɔ."
5 Pıɛlı hanlın sɔ ala, kpaaa, Ananiası kɔ kpɛ kɔ fin, ɔ kɔ ha
ɛbɛlɛ ɔ kɔ wu. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́.
6 Mgbafɛlɛ'n-mɔ kɔ a kɔ fʋfɔ fuin nın anwʋn, bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ
kɔ sie yí.
7 Kɔ yɔ dɔhyʋılı nsan kɔ sın, Safila kɔ a, ɔ'a ndı man kɛ yí hun
a wu ɔ.
8 Pıɛlı kɔ fɛlɛ yí kɔ bisa yí kɛ: "Safila, asʋ gua sʋa yê ɛmɔ
tɔnınlın ɛmɔ asıɛ nın ɔ?"
Safila kɔ bua Pıɛlı kɛ: "Yuo, gua sʋa yê yɛ tɔnınlın asıɛ nın ɔ."
9 Ɛhı a, Pıɛlı kɔ bisa yí kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ nʋn wɔ́ hun, ɛmɔ abʋ
a yɔ kʋn bɛ lɛ sa yɛ́ Mın Wawɛ'n bɛ nıan ɔ? Nıan, bɛ́ mɔ bɛ hɔlı
sielı wɔ́ hun'n, b'a ju anʋan nun ɛbɛlɛ. Wɔ́ kʋsʋ wɔ́,
'ba hɔ bie."
10 Ɛbɛlɛ ala, Safila kɔ kpɛ kɔ fin Pıɛlı aja abʋ ɛbɛlɛ ɔ kɔ wu.
Mgbafɛlɛ'n-mɔ 'ba ju a, anın Safila a wu. Bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ kɔ
sie yí yí hun anwʋn ɛbɛlɛ.
11 Asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n,
bɛ kɔ sulo Nyanmıan kpa.

Asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ

12 Anın mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn kpa
bagua nın afian. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Zozi bɛ di'n, bɛ́ kʋalaa bɛ
yia Salomʋn abalanda nın anun Nyanmıan awulo ɛbɛlɛ.
13 Sʋanlan fíí ngulo man kɛ ɔ fa yí nwʋn ɔ bɔ Zozi menian'n-
mɔ. Nan kʋsʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kulo Zozi menian'n-mɔ ɛjɔlɛ kpa.
14 Mmelenzua nʋn mmalasua dɔʋn kpa kɔ le yɛ́ Mın bɛ kɔ li,
bɛ kɔ bʋka daba dıɛ'n-mɔ asʋ.
15 Bɛ fa nwuluwafʋɛ'n-mɔ bɛ fite gua nın asʋ, bɛ lıla mgba sʋ
ɔ nʋn ɛkpan sʋ. Yí dıɛ, anın Pıɛlı 'sın an, yí wawɛ'n sın bɛ́ nun
bie asʋ.
16 Menian dɔʋn kpa fi kulo kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan
Zoluzalɛmʋn nın asʋ bɛ ba. Bɛ 'ba a, bɛ nʋn nwuluwafʋɛ'n-mɔ
nʋn bɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ lɛ kele bɛ́ yalɛ'n yê bɛ ba ɔ. Bɛ́ kʋalaa
bɛ́ nwʋn kɔ sa.

Bɛ 'ba hyı mmɔfʋɛ'n-mɔ bɛ kele bɛ́ yalɛ

17 Ɛhı a, *tɛɛyıfʋɛ kpain'n nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ m'ɔ nʋn bɛ́ y'ɔ di fâ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ fa mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛkpɔ kpa.

18 Bɛ kɔ hyı mmɔfʋɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua bɛ́ fiadı.

19 Nan mɔ alíɛ sanlın'n, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn kɔ a kɔ tike tike fiadı sua nın anʋan'n-mɔ. Ɔ kɔ man mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ fite, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:

20 "Ɛmɔ hó Nyanmıan awulo nın anun, ɛmɔ hán ngʋan fʋfɔlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ bɛ hélɛ menian'n-mɔ."

21 Mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ le ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ tʋ nun. Ngɛlɛmɔ tutun kpa, bɛ kɔ hɔ menian'n-mɔ like ehehele Nyanmıan awulo ɛlɔ. Tɛɛyıfʋɛ kpain'n nʋn yí sasʋ'n-mɔ kɔ a, bɛ kɔ yia Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ yı menian kɛ bɛ hó fiadı sua nın anun ɛlɔ nán bɛ nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ bálɑ.

22 Nzalafʋ sɔ'n-mɔ hɔlı juli fiadı sua nın anun ɛlɔ a, bɛ ngɔ nwun man mmɔfʋɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ sa bɛ kɔ a kɔ tʋ mgbain'n-mɔ.

23 Bɛ́ nwan: "Yɛ 'kɔ a ju a, anın fiadı sua nın anʋan'n nyin kanlanman kpa. Bɛ́ mɔ bɛ sisa fiadı sua'n kʋsʋ jijin bɛ́ bʋsʋ ɛbɛlɛ anʋan nın anun. Nan mɛlɛ mɔ yɛ tikelı tikelı anʋan'n-mɔ'n, y'a nnwun man sʋanlan fíí sua nın anun."

24 Mɔ nzalafʋ kpain'n m'ɔ nıan Nyanmıan awulo nın asʋ nʋn tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ sin bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: "Ɛnwannyan'n mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ a nwannyan'n, asʋ ɛjɔlɛ ngɔ a man yí nzin ɔ?"

25 Kaan cɛ, sʋanlan kʋn kɔ a kɔ tʋ bɛ́. Yí nwan: "Ɛmɔ nían, menian'n-mɔ mɔ ɛmɔ gualı bɛ́ fiadı'n, bɛ gua Nyanmıan awulo ɛlɔ, bɛ lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge."

26 Mɔ nzalafʋ kpain'n tılı kɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ wɔ Nyanmıan awulo ɛlɔ'n, ɔ nʋn yí nzalafʋ'n-mɔ bɛ kɔ hɔ kɔ hyı bɛ́ bɛ nʋn bɛ́ kɔ a. Nan kʋsʋ, nzalafʋɛ'n-mɔ a ngele man mmɔfʋɛ'n-mɔ ahʋlʋwa. Afı, bɛ sulo kɛ bagua'n kɔ tʋtʋ bɛ́ ɛbʋɛ.

27 Mɔ bɛ nʋn bɛ́ walı juli mgbain'n-mɔ aja sʋ'n, tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ bisa bɛ́ kɛ:

28 "Y'a ndotua man ɛmɔ kɛ nán man ɛmɔ kekele menian'n-mɔ ninnge kón wɔ Zozi dunman nun ɔ? Ɛmɔ le dunman sɔ'n b'a hehele Zoluzalɛmʋn kulo bɔndın'n like. Ɛmɔ kulo kɛ yí ewue'n m'ɔ wuli'n, yí jɔwɔlɛ ka yɛ́ sʋ!"

29 Mɔ tɛɛyıfʋɛ kpain'n hanlın sɔ'n, Pıɛlı nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɔ sɛ kɛ yɛ bú Nyanmıan yɛ tálɑ kulo menian'n-mɔ.

30 Zozi sɔ'n mɔ ɛmɔ bʋbɔlı yí kʋlʋwa nın asʋ bɛ hunlin yí'n, yɛ́ nan-mɔ Nyanmıan nın a man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge.

31 Yí yê Nyanmıan a fa yí a sie yí fama sʋ kɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ, mɔ ɔ 'man Izalayɛ kaci yí abalabɔ'n ɔ nyan ɛtɛ face ɔ.

32 Yɛ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan a fa a man bɛ́ mɔ bɛ bu yí'n, yɛ di ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ anwʋn adanzıɛ."

33 Mɔ mgbain'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn
ɛya kpa. Bɛ́ nwan bɛ 'man bɛ kun bɛ́.
34 Anın Falisifʋɛ kʋn wɔ bɛ́ nun. Bɛ fɛlɛ bian ʂɔ'n Gamalıɛ. Ɔ
tı mala nın asʋ kpain'n kʋn. Menian'n-mɔ kʋalaa fɛlı yí. Ɔ kɔ
jasʋ kɔ jinlan mgbain'n-mɔ afian, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ mán
mmɔfʋɛ'n-mɔ fíte kaan.
35 Mɔ bɛ manlın mmɔfʋɛ'n-mɔ fitelı'n, Gamalıɛ kɔ han kɔ hele
mgbain'n-mɔ kɛ: "Izalayɛ amma, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ
like mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ yɔ menian ɛhı-mɔ nın anwʋn.
36 Ɔ sanlın kɛ, Tedası fitelı, ɔ hyɛlı man biala. Tedası buli yí
nwʋn kɛ ɔ tı sʋanlan kpili. Menian ɛya nnan kɔ si yí sʋ. Mɔ bɛ
hunlin yí'n, menian ɛya nnan'n bɔlı asanndıɛ, bɛ́ eku'n tɔlı ası.
37 Bɛ yı Tedası a, Zudası m'ɔ fi Galile mân nun'n kʋsʋ fitelı yí
dıɛ tɛmʋn mɔ bɛ 'ka menian'n-mɔ'n. Menian sili yí sʋ. Mɔ bɛ
hunlin yí'n, bɛ́ mɔ anın bɛ si yí sʋ'n kʋalaa bɔlı asanndıɛ.
38 Yí ti, kıkaala dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ yáci
menian sɔ'n-mɔ koun, nán bɛ tɛ bɛ́ sʋ fíí kón. Ɔ sanlın kɛ
junman'n mɔ bɛ lɛ di'n, sɛ ɔ fi man Nyanmıan ɛlɔ a, ɔ 'tɔ ası.
39 Nan sɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di yí ɛbɛlɛ'n fi Nyanmıan ɛlɔ
sakpa a, ɛmɔ ngɔ hʋala man yí sɛcı. Yí ti, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn
kpa nán ɛmɔ nʋn Nyanmıan b'a ngʋn man ngondin!"
40 Mɔ Gamalıɛ hanlın sɔ yuelı'n, mgbain'n-mɔ kɔ fa atın'n mɔ
ɔ'a hele bɛ́ nın asʋ. Bɛ kɔ fɛlɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ, bɛ kɔ man bɛ kɔ fin
bɛ́ mgbele ɛsɛ bɛ kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ bɔ Zozi dunman'n fíí kʋn
asannan nán b'a yaci bɛ́ nun.
41 Mmɔfʋɛ'n-mɔ fi mgbain'n-mɔ anyunnun bɛ 'kɔ a, anın b'a
li fɛ kpa kɛ Zozi dunman nun, menian'n-mɔ a hele bɛ́ yalɛ ɔ.
42 M'ɔ yɔlı sɔ'n, cıan daa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge
Nyanmıan awulo nın anun ɔ nʋn awulo'n-mɔ anun, bɛ bɔ Zozi
m'ɔ tı *Kilisi nın anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n.

6

Menian nsʋ'n mɔ bɛ 'bʋka mmɔfʋɛ'n-mɔ'n

1 Tɛmʋn sɔ'n, anın Zozi menian'n-mɔ lɛ sʋn. Zufʋ'n-mɔ mɔ
bɛ kan gɛlɛkı anıɛ'n kɔ jʋjɔ Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ kan Ebele anıɛ'n.
Ɔ sanlın kɛ, bɛ 'ce esika nın an, bɛ nnıan man kunlannvʋɛ
mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkı anıɛ'n lıka.
2 Ɛhı a, mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n kɔ yia Zozi menian'n-mɔ
kʋalaatin, bɛ kɔ fa bɛ kɔ tʋ bɛ́ nyunnun kɛ: "Ɔ tı man sɛsɛ kɛ yɛ
yáci Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın ɛhan yɛ nían alıɛ nın ehye nun.
3 Yí ti, anianman-mɔ, ɛmɔ nénıan ɛmɔ afian ɛlɔ, bɛ kpʋ́nndɛ
menian nsʋ mɔ bɛ bɔ bɛ́ dunman kpa, mɔ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n wɔ bɛ́ nun, mɔ ɛsɛ bɛ sı ngɛlɛ. Yɛ 'fa junman sɔ'n
yɛ wula bɛ́ sa nun.
4 Yí dıɛ anın yɛ́ kʋsʋ yɛ nyan atın yɛ yɔ asɔnın ɛsɛ yɛ kan
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n."

5 Mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ hanlın sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ le bɛ kɔ tʋ
nun. Ɛhı, bɛ kɔ yı Etıɛnın. Etıɛnın tı sʋanlan m'ɔ le dedi kpa,
ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ yí nun. Bɛ kɔ yı Filipʋ,
Polokɔɔ, Ninkanɔɔ, Timʋn, Paamenası nʋn Ninkola. Ninkola
sɔ'n fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Antıɔsʋ nın asʋ. Daba, anın ɔ kɔ
Zufʋ'n-mɔ asɔnın'n bie.
6 Mɔ bɛ yılı menian nsʋ sɔ'n-mɔ'n, bɛ kɔ fa bɛ́ bɛ kɔ hele
mmɔfʋɛ'n-mɔ. Mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ fa bɛ́ sa bɛ kɔ fua bɛ́ ti sʋ bɛ kɔ
sɛlɛ Nyanmıan bɛ kɔ man bɛ́.
7 Anın Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n lɛ tɛlɛ kɔ, Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ
menian mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́ Mın Zozi'n kɔ sʋn kpa.
Tɛɛyıfʋɛ dɔʋn kɔ le Zozi kɔ li.

Etıɛnın ɛhyıɛ'n

8 Anın Etıɛnın lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili kpa
menian'n-mɔ afian. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tunmin'n nʋn
yí anwʋnsɛlɛ'n wɔ yí nun.
9 Ɛhı a, Zufʋ mmie-mɔ, bɛ kɔ asɔnın'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "B'a kpɛ
asue'n" bɛ nʋn Etıɛnın kɔ sota nun. Zufʋ sɔ'n-mɔ fi Sılɛnın nʋn
Alɛgızanndili kulo nın asʋ, ɔ nʋn Silisi nʋn Azi mân nun.
10 Kɛmɔ bɛ nıan an, bɛ ngʋala man Etıɛnın, afı Wawɛ
Nwannzan-nwannzan wɔ yí nun ɛsɛ ɔ kan ɛjɔlɛ'n ngɛlɛ sʋ'n,
11 bɛ kɔ bɔ menian kpa kɛ bɛ tón yí ɛsʋan kɛ: "Etıɛnın a han
ɛjɔlɛ ɛtɛ a tia Moyizı nʋn Nyanmıan. Ɔ 'kan tia bɛ́'n, yɛ tı yí bʋ."
12 Bɛ kɔ man bagua'n nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ nʋn *mala nın
asʋ mgbain'n-mɔ kɔ jasʋ Etıɛnın akɔmın anun. Bɛ kɔ li Etıɛnın
nvu nun bɛ kɔ hyı yí bɛ nʋn yí kɔ hɔ mgbain'n-mɔ aja sʋ.
13 Mɔ bɛ 'kɔ'n, adanzıyua'n-mɔ wɔ bɛ́ nun. Bɛ́ nwan:
"Sʋanlan ɛhı nyaci man Moyizı mala'n nʋn Nyanmıan Awulo
Nwannzan-nwannzan nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan fíí sʋa!
14 Y'a tı yí nʋan nun kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n 'ba bubu
Nyanmıan awulo'n, ɛsɛ ɔ 'kaci mala'n mɔ Moyizı falı manlın
yɛ́'n."
15 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ gua ɛjɔlɛ elie sua nın anun nın anyın
kɔ ha Etıɛnın anwʋn. Ɔ sanlın kɛ yí nyın nın anun kacili kɛ
nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ dıɛ'n.

7

1 Ɛhı a, *tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ bisa Etıɛnın kɛ: "Asʋ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ
lɛ kan'n tı ananhɔlɛ ɔ?"
2 Etıɛnın kɔ bua yí kɛ: "Mín nianman nʋn mín sı-mɔ, ɛmɔ
tíe! Mɛlɛ mɔ anın yɛ́ nan *Abalahamʋn wɔ Mezopotamin mân
nın anun'n, asannan nán ɔ'a tu ɔ'a tanlan Halan'n, Anunmin-
nyanmʋn Nyanmıan'n yılı yí nwʋn ɔ helelı yí.
3 Nyanmıan hanlın helelı yí kɛ: *Abalahamʋn, fi wɔ́ mân nın
anun tu, jasʋ wɔ́ afilie nın abʋ anwʋn nán kɔ mân'n mɔ mın 'ba
hele wɔ́ nın anun.*

4 Mɔ Nyanmɪan hanlɪn sɔ'n, sakpa Abalahamʋn fi Kalide
mân nɪn anun ɔ kɔ tu, ɔ kɔ a kɔ tanlan Halan. Halan ɛbɛlɛ yê
yɪ sɪ wuli ɔ. Mɔ yí sɪ wuli'n, Nyanmɪan man ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ tu, ɔ
kɔ a kɔ tanlan mân ɛhɪ mɔ ɛnɛ ɛmɔ tɪ nun ɛwa nɪn anun.
5 Mân sɔ nɪn anun, Nyanmɪan a mman man yí like, ɔ'a mman
man yí asɪɛ bé ja kʋn mgban. Kʋsʋ Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʋba
kɛ ɔ 'fa mân sɔ'n man yí, ɔ nʋn yí sasʋ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ ba a yí
nzin'n. Tɛmʋn mɔ ɔ 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ kele Abalahamʋn'n, anɪn
Abalahamʋn wʋlɪ man baa.
6 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ biekun m'ɔ hanlɪn helelɪ Abalahamʋn'n: *Wɔ́
sasʋ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ ba a wɔ́ nzin'n, bɛ 'ba ha mân fʋfɔlɛ anun bɛ kaci
nganga. Bɛ 'ba hele bé ahʋlʋwa dede afʋɛ ɛya nnan.*
7 *Bé mɔ bɛ kɔ fa bé bɛ kɔ yɔ bé nganga'n, mín yê mɪn 'bua bé ndɛɛ
ɔ. Mɪn yɔ yí sɔ yue a, bɛ fi mân sɔ nɪn anun bɛ 'tu bɛ ba bɛ sʋ mín
ɛwa lɪka ɛhɪ anun.*
8 Mɔ Nyanmɪan hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʋn Abalahamʋn bɛ
kɔ li nyɪhyɛ. Nyɪhyɛ sɔ'n, yí nzɔlɛ y'ɔ le mmian nun ɛkpɛ'n.
Ɛhɪka ati yê Abalahamʋn wʋlɪ yí wa belenzua Izakɪ m'ɔ lili
ɛlɛɔcʋɛ'n, ɔ kpɛlɪ yí mmian nun nɪn ɔ. Izakɪ kʋsʋ kɔ kpɛ Zʋakɔbʋ
dɪɛ'n. Zʋakɔbʋ kʋsʋ kɔ kpɛ Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n
mgbain'n-mɔ dɪɛ'n.
9 "Mgbain sɔ'n-mɔ anun mmie-mɔ kɔ fa bé nianman Zozɛfʋ
anwʋn ɛkpɔ. Bɛ kɔ tɔnɪn yí. Bɛ nʋn yí kɔ hɔ Ezipiti mân nun ɔ
kɔ kaci kanga. Nan kʋsʋ anɪn Nyanmɪan nʋn yí san.
10 Nyanmɪan kɔ le yí fi yí amannɪnhunlun'n kʋalaatin anun.
Ɔ manlɪn yí ngɛlɛ ɔ manlɪn Falaʋn m'ɔ tɪ Ezipiti mân nɪn asʋ
belemgbin'n kɔ bu yí sʋanlan. Falaʋn kɔ fa Zozɛfʋ kɔ sie mân
nɪn asʋ ɔ nʋn yí awulo nɪn asʋ kpain.
11 Ɛhɔɛ kʋn kɔ kpɪn Ezipiti nʋn Kanaân mân'n kʋalaatin
anun. Yé nan-mɔ nwunlin yalɛ kpa, afɪ anɪn bɛ nnyan man
like fíí bɛ nni man.
12 "Mɔ Zʋakɔbʋ tɪlɪ kɛ bɛ nyan *bele Ezipiti mân nun'n, ɔ kɔ li
mʋa ɔ kɔ sʋan yí mma'n-mɔ mɔ bɛ tɪ yé nan nɪn ɛlɔ kʋn.
13 Mɔ Zʋakɔbʋ sʋanlɪn yí mma'n-mɔ Ezipiti mân nun m'ɔ tɪan
yí kpɛ nnyuan'n, Zozɛfʋ kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele yí nianman'n-mɔ.
Falaʋn kɔ nwun lɪka mɔ Zozɛfʋ fi'n, ɔ kɔ nwun Zozɛfʋ anwʋn
amma.
14 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozɛfʋ kɔ yɪ yí nianman'n-mɔ kɛ bɛ hɔ́ fá bé sɪ
nʋn bé nwʋn amma'n-mɔ kʋalaatin, maan bɛ bála Ezipiti mân
nun. Bé kʋalaa, bɛ tɪ menian abulasʋ ɔ nʋn nnun.
15 Zʋakɔbʋ kɔ hɔ Ezipiti mân nun. Ɛlɔ yê ɔ nʋn yé nan-mɔ bɛ
wuli ɔ.
16 Bɛ nʋn bé fuin'n kɔ hɔ Sisɛmʋn. Bɛ kɔ sie bé sɛka'n mɔ
Abalahamʋn tolɪ nɪn anun. Sɛka sɔ'n, Abalahamʋn tolɪ yí Emɔɔ
amma'n-mɔ asa nun Sisɛmʋn ɛbɛlɛ.
17 "Kɛmɔ anɪn anɔhʋba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʋn'n
tɛmʋn'n lɛ kpunnge'n, Izalayɛ amma'n-mɔ kɔ li ata bɛ kɔ sʋn

dɔʊn dɔʊn kpa Ezipiti mân nɪn anun ɛlɔ.
18 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede belemgbin fʊfɔlɛ kɔ tanlan bia nɪn asʊ.
Belemgbin sɔ'n, ɔ'a nzɪ man Zozɛfʊ.
19 Ɔ kɔ laka yɛ́ nan-mɔ ɔ kɔ hele bɛ́ ahʊlʊwa. Ɔ kɔ tinndin bɛ́
maan bɛ kɔ hun bɛ́ mma ngangan'n-mɔ.

20 "Mɛlɛ sɔ nɪn anun yɛ̂ bɛ wʊlɪ *Moyizɪ ɔ. Moyizɪ tɪ baa
belenzua kanlanman kpa. Nyanmɪan kulo yí ɛjɔlɛ. Yí sɪ-mɔ
falɪ yí fɪalɪ bɛ tɪtɪlɪ yí dede sala nsan.
21 Mɔ afɪ bɛ nɪan an bɛ ngʊala man yí fa fɪa kʊ́n'n, bɛ kɔ yɪ yí
bɛ kɔ fite. Falaʊn awa balasua'n kɔ nwun yí, ɔ kɔ fa yí ɔ kɔ tɪtɪ
yí kɛ yí muonun yí kunnun baa.
22 Bɛ kɔ hehele Moyizɪ Ezipiti mân nɪn anun amanmuo'n
kʊalaatin. Moyizɪ kɔ kaci tunminfʊɛ sʊanlan ɛjʊjɔlɛ nun nʊn
junman elie nun.

23 "Mɔ Moyizɪ nyanlɪn afʊɛ abulanan'n, cɪan kʊn yí nwan ɔ
'kɔ a fua yí nianman Izalayɛ amma'n-mɔ anwʊn.
24 Ɔ 'nɪan an, anɪn Ezipiti sʊanlan kʊn lɛ kele Izalayɛ
amma'n-mɔ anun kun yalɛ. Moyizɪ kɔ le yí nianman nɪn ati
alɔman ɔ kɔ hun Ezipiti sʊanlan'n.
25 Ɔ jʊnlɪn kɛ anɪn yí nianman'n-mɔ 'ba tɪ ɛjɔlɛ nɪn abʊ kɛ, ɔ
nanndɪ yí sʊ, Nyanmɪan 'ba le bɛ́ ti. Kanngʊ bɛ ngɔ tɪ man ɛjɔlɛ
sɔ nɪn abʊ.
26 Bɛ lalɪ alíɛ hɪnlɪn, Moyizɪ 'kɔ a ju a, Izalayɛ amma'n-mɔ
anun nnyuan lɛ kʊn ngondin. Ɔ kɔ tila bɛ́. Yí nwan: 'Nán bɛ
kʊn, nán ɛmɔ tɪ anianman.'

27 "Mɔ Moyizɪ hanlɪn sɔ'n, nunhan'n m'ɔ lɛ bʊ yí manngʊn'n
tua se Moyizɪ kɛ: *Nwan sʊanlan dɪɛ y'ɔ falɪ wɔ́ sielɪ yɛ́ sʊ kpain
anaan kɛ ɛ búa yɛ́ ndɛɛ ɔ?*
28 *Ɛ kulo kɛ ɛ kun mín kɛ anʊ́nman ɛ hunlin Ezipiti sʊanlan nɪn
ɔ?*
29 "Mɔ Moyizɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ nwanndi kɔ hɔ kɔ tanlan
Madian mân nun. Ɛlɔ, ɔ kɔ ja bala ɔ nʊn yí bɛ kɔ wʊ mma
mmelenzua nnyuan.

30 "Ɛhɪ anzin afʊɛ abulanan, Moyizɪ kɔ hɔ ɛwâ nun Sinayi
bʊka nɪn anwʊn ɛbɛlɛ. Nyanmɪan bɔfʊɛ'n kʊn kɔ yɪ yí nwʊn kɔ
hele yí sîn nun baka kʊn asʊ.
31 M'ɔ nwunlin like sɔ'n, ɔ kɔ sin yí nwʊn. Nan kɛmɔ anɪn ɔ lɛ
kpunnge baka nɪn anwʊn ɔ nɪan like sɔ'n kpa'n, ɔ 'tie a anɪn yɛ́
Mɪn lɛ kan kɛ:
32 *N dɪ wɔ́ nan-mɔ Nyanmɪan, Abalahamʊn, Izakɪ nʊn Zʊakɔbʊ
Nyanmɪan.* Esulo kɔ han Moyizɪ, yí nwʊn kɔ wʊsʊ yí, afɪ ɔ ngulo
man kɛ ɔ nɪan like sɔ'n kʊ́n.
33 Ɛhɪ a, yɛ́ Mɪn kɔ han kɔ hele yí kɛ: *Moyizɪ, yɪyɪ wɔ́ mgbabʊa'n,
ɔ sanlɪn kɛ, lɪka'n mɔ ɛ jin'n tɪ nwannzan-nwannzan.*

34 *M'an nwun yalɛ'n mə mín menian'n-mə lɛ di ɔ nʋn ɛkpɪnlɪan mə bɛ lɛ kpɪnlɪn wɔ Ezipiti mân nɪn anun ɛlɔ'n. M'an ju asɪ mɪn 'ba le bɛ́ ti. Yí ti, bala maan n zʋ́an wɔ́ Ezipiti mân nɪn anun ɛlɔ.*

35 “Moyizɪ sɔ'n, Izalayɛ amma'n-mə yɪlɪ yí tʋlɪ. Bɛ́ nwan: *Nwan yê ɔ sielɪ wɔ́ yɛ́ sʋ kpain anaan kɛ ɛ búa yɛ́ ndɛɛ ɔ?* Yí dein yê Nyanmɪan sʋanlɪn yí bɛ́ nwʋn ɛlɔ kɛ kpain nʋn defʋɛ ɔ. Nyanmɪan bɔfʋɛ'n m'ɔ yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí baka nɪn asʋ'n kɔ suan yí.

36 Moyizɪ yê ɔ yɪlɪ bɛ́ fi Ezipiti mân nɪn anun fitelɪ ɔ. Ɔ yɪlɪ asinbɛnwʋn ninnge nʋn atɛlɛ mân sɔ nɪn anun, jenvie kɔkɔlɛ nɪn anʋan nʋn ɛwâ nɪn anun dede afʋɛ abulanan.

37 “Moyizɪ kʋnmgba sɔ'n yê ɔ hanlɪn helelɪ Izalayɛ amma'n-mə kɛ: *Nyanmɪan 'ba sʋan kpɔmanfʋɛ kʋn kɛ mín ɛmə anwʋn. Ɔ tɪ ɛmə afilie nɪn anun sʋanlan.*

38 “Mɛlɛ mə Izalayɛ amma'n-mə yialɪ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n, Moyizɪ yê anɪn ɔ di yɛ́ nan-mə nʋn nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele yí Sinayi bʋka nɪn asʋ nɪn asafian ɔ. Yí yê Nyanmɪan falɪ ngʋan ɛjɔlɛ'n wulalɪ yí sa nun kɛ ɔ fá mán yɛ́ ɔ.

39 “Kʋsʋ yɛ́ nan-mə ngɔ man yí anyɪnnzɔ, bɛ kɔ yɪ yí bɛ kɔ tʋ, bɛ kulo kɛ ahan bɛ sa bɛ kɔ Ezipiti mân nɪn anun ɛlɔ.

40 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Aalʋn kɛ: *Bə amʋan-mə man yɛ́, man bɛ sʋ́a bɛ lí yɛ́ nyunnun. Ɔ sanlɪn kɛ Moyizɪ sɔ'n m'ɔ yɪlɪ yɛ́ fi Ezipiti mân nɪn anun fitelɪ'n, yɛ nzɪ man ɛjɔlɛ mə ɔ'a tʋ yí ɔ.*

41 “Ɛhɪ a, bɛ kɔ bɔ amʋan kʋn, ɔ tɪ ɛnalɛ baa. Bɛ kɔ yɪ tɛɛ bɛ kɔ man amʋan'n mə bɛ́ muonun b'a bɔ'n, bɛ kɔ li yí nwʋn ndutue.

42 “Nan mə bɛ yɔlɪ sɔ'n, Nyanmɪan kɔ kaci yí nzin kɔ si bɛ́. Ɔ kɔ yaci bɛ́ maan bɛ kɔ sɔ anwunno ɛlɔ ninnge'n-mə, kɛ b'a kpɪn b'a hɛlɛ wɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mə kalata nɪn anun'n kɛ:

Izalayɛ amma, kɛ ɛmə gua ɛwâ nɪn anun ɛwa
dede mə yí afʋɛ abulanan ahɪ'n,
asʋ mín yê ɛmə a yɪ tɛɛ b'a man mín ɔ?

43 *Cɛcɛ, nan mín yê ɛmə a yɪ a man mín ɔ.*
Nan ɛmə a sʋa ɛmə amʋan Molɔkɪ tantɪ'n
ɔ nʋn ɛmə amʋan Elefan nzalama'n mə ɛmə a yɔ'n,
bɛ́ yê ɛmə a sɔ bɛ́ ɔ.
Ɛhɪka ati, mɪn 'fa ɛmə mɪn kɔ mʋa
m'ɔ tala Babilɔnʋn mân nɪn anzin.

44 “Ɛwâ nɪn anun ɛlɔ, yɛ́ nan-mə 'tu bɛ́ bʋ a, bɛ tu nyɪhyɛ tantɪ nɪn abʋ. Ɛbɛlɛ yê anɪn nyɔbʋɛ'n mə b'a se b'a hɛlɛ Nyanmɪan mala'n sʋ'n wɔ ɔ. Tantɪ sɔ'n, b'a bɔ yí kɛ nunhan'n mə Nyanmɪan helelɪ Moyizɪ kɛ ɔ nían sʋ ɔ bɔ́'n.

45 Yɛ́ nan-mə kɔ fa tantɪ'n kɔ wula bɛ́ nzin menian'n-mə asa nun. Zozie mɛlɛ sʋ, bɛ le tantɪ sɔ'n dede bɛ kɔ li kunnun-mun mân'n mə Nyanmɪan fʋanlɪn nun menian'n-mə nɪn asʋ. Tantɪ'n halɪ ɛbɛlɛ dede belemgbin *Davidi mɛlɛ sʋ.

46 “Nyanmıan kɔ yɔ Davidi ye. Davidi kɔ sɛlɛ Nyanmıan atın
kɛ ɔ 'si sua man Zʋakɔbʋ Nyanmıan'n.
47 Nyanmıan kɔ man yí atın, kʋsʋ yí wa Salomʋn yê ɔ sili
Nyanmıan sua nın ɔ.
48 “Nan Nyanmıan'n m'ɔ wɔ anwunno'n dıɛ, nan sua mɔ
kulo menian'n-mɔ kɔ si nın anun yê ɔ da ɔ. Kɛ Nyanmıan
kpɔmanfʋɛ'n hanlın yí'n, ɔ hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
49 *Mín bia'n wɔ nyanmıansʋ,*
asıɛ'n tı bia mɔ mın sesie mín ja sʋ ɔ.
Nzu sua dıɛ yɛ ɛmɔ kʋala si man mín ɔ?
Lıka benin yê mın 'tanlan
mın de mín ɛnwʋnmıan ɔ?
50 *Ninnge ɛhı-mɔ kʋalaatin,*
asʋ nán mín yê m mɔlı ɔ?
51 “Izalayɛ amma akɔmın ketee, akunnun ɛtɛ, anzʋsɛlɛ mma,
tɛmʋn biala Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n bılı ɛmɔ a, ɛmɔ
mmılı man. Like mɔ ɛmɔ anan-mɔ yɔlı'n yê ɛmɔ kʋsʋ lɛ yɔ ɔ.
52 Nyanmıan kpɔmanfʋɛ benin yê ɛmɔ anan-mɔ a ngele man
yí ahʋlʋwa ɔ? Bé mɔ bɛ walı bɔlı sɛsɛfʋɛ kʋnmgba cein nın ɛwalɛ
nın anwʋn ɛjɔlɛ'n, b'a sɔ bé b'a hun bé. Sɛsɛfʋɛ kʋnmgba cein
sɔ'n yê kıkaala ɛmɔ a tʋ yí ɛsʋan b'a hun yí nın ɔ.
53 Ɛmɔ mɔ Nyanmıan nanndılı nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ
asʋ ɔ falı mala'n manlın ɛmɔ'n, ɛmɔ a nni man mala sɔ nın asʋ!”

Etıɛnın ewue'n

54 Mɔ mgbain'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ Etıɛnın anwʋn ɛya
kpa bɛ kɔ kıka bé nʋan.
55 Mɔ bɛ 'yɔ ɛhı'n, anın Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n jin
Etıɛnın anzin. Ɔ kɔ tʋ yí nyın anwunno ɔ kɔ nwun Nyanmıan
anunminnyanmʋn'n, ɔ nʋn Zozi kɛ ɔ jin Nyanmıan fama sʋ.
56 Etıɛnın kɔ han kɔ hele bé kɛ: “M'an nwun kɛ anwunno a
buke, Mân Baa'n jin Nyanmıan fama sʋ.”
57 Mɔ Etıɛnın hanlın sɔ mɔ bɛ tılı'n, bɛ kɔ tɛtıan sɛlɛ kpa, bɛ kɔ
totua bé nzʋ'n. Bé kʋalaa bɛ kɔ tı bɛ kɔ gua Etıɛnın sʋ.
58 Bɛ kɔ hyʋın yí bɛ nʋn yí kɔ hɔ kulo tiba, bɛ kɔ tʋtʋ yí ɛbʋɛ
bɛ kɔ hun yí. Adanzıɛ mma'n-mɔ kɔ yıyı bé taladıɛ'n-mɔ bɛ kɔ
man kpafɛlɛ kʋn kɛ ɔ nían sʋ. Kpafɛlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Sɔlʋ.
59 Mɛlɛ mɔ menian'n-mɔ 'tʋtʋ Etıɛnın ɛbʋɛ'n, anın Etıɛnın lɛ
yɔ asɔnın kɛ: “Yé Mın Zozi, de mín ɛkala'n!”
60 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ kʋtʋ ɔ kɔ tıan nun sɛlɛ kpa kɛ: “Yé
Mın, ɛtɛ ɛhı mɔ b'a yɔ'n, yaci ce bé!” Ɔ hanlın sɔ ala yê ɔ halı nun
ɔ.

8

Sɔlʋ 'ba hele Zozi menian'n-mɔ ahʋlʋwa

1 Etıɛnın ehuan'n mɔ bɛ hunlin yí'n, Sɔlʋ de tʋ nun. Cıan sɔ
kʋnmgba'n, yê Zoluzalɛmʋn asɔnın mma'n-mɔ ahʋlʋwa ehele

kpili kpa'n bɔlı yí bʊ ɔ. Asɔnın mma'n-mɔ kʊalaatin kɔ bɔ asanndıɛ Zude nʊn Samali mân nın anun. Mmɔfʊɛ'n-mɔ ala yê bɛ halı Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ ɔ.

2 Menian mmie-mɔ, bɛ fɛlı Nyanmıan kpa, bɛ kɔ hɔ kɔ fa Etiɛnın fuin'n bɛ kɔ yı awólɛ bɛ kɔ hɔ kɔ sie yí.

3 Sɔlʊ dıɛ, ɛtɛ mɔ anın ɔ lɛ yɔ asɔnın mma'n-mɔ'n, ɔ tı man nzɛmındɛ. Ɔ wʊwʊlʊ awulo'n-mɔ anun, mmelenzua nʊn mmalasua mɔ bɛ de Zozi bɛ di mɔ yí sa kɔ han bɛ́'n, ɔ cı bɛ́ gua bɛ́ fiadı.

Filipʊ 'ba bɔ Ɛjɔlɛkpa'n Samali mân nın anun

4 Bɛ́ mɔ bɛ bɔlı asanndıɛ'n, lıka mɔ bɛ kɔ sın'n, bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa bɛ kele menian'n-mɔ.

5 Ɛhı a, Filipʊ kɔ hɔ Samali mân nın anun, bɛ́ kulo kpili nın asʊ. Ɔ kɔ han *Kilisi nın anwʊn ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele ɛbɛlɛ menian'n-mɔ.

6 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ Filipʊ lɛ yɔ asinbɛnwʊn nin-nge'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ yɔ anzʊɛ bɛ kɔ tie yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n kpa.

7 Afı anın wawɛ ɛtɛ ɛtɛ dɔʊn kpa fi nwuluwafʊɛ'n-mɔ anun fite. Bɛ 'fite a, anın bɛ lɛ tɛtıan kpa. Bubuluwafʊɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʊ'n dɔʊn kpa kʊsʊ anwʊn kɔ sa.

8 Kulo sɔ nın asʊ menian'n-mɔ kʊalaa kɔ li fɛ kpili kpa.

9 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʊn wɔ kulo sɔ nın asʊ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Simʊn. Ɔ yı jiliwa ɔ man ɔ sin Samali menian'n-mɔ anwʊn. Ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tı sʊanlan kpili.

10 Kulo nın asʊ mmatʊnman o, mgbain o, bɛ́ kʊalaa bɛ de yí bɛ di kpa. Bɛ kan kɛ: “Nyanmıan tunmin'n, nunhan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí tunmin kpili kpa'n muonun y'ɔ wɔ bian ɛhı anun ɔ.”

11 Menian'n-mɔ de yí di kpa, ɔ sanlın kɛ, ɔ mantanlın jiliwa'n yı kele bɛ́'n nán ɛnɛ bie ɔ.

12 Nan mɔ Filipʊ bɔlı Nyanmıan Belemgbin Mân'n nʊn Zozi Kilisi anwʊn ɛjɔlɛ'n heleli bɛ́, mɔ bɛ lelı bɛ lili'n, bɛ mmelenzua o, bɛ́ mmalasua o, bɛ kɔ man Filipʊ kɔ sɔnın bɛ́.

13 Simʊn muonun kɔ le kɔ li, bɛ kɔ sɔnın yí. Ɔ kɔ fa yí nwʊn kɔ bɔ Filipʊ. Afı asinbɛnwʊn ninnge mgbili mgbili'n mɔ Filipʊ lɛ yɔ, ɔ nʊn atɛlɛ'n m'ɔ lɛ yı'n, yí kʊalaa sin Simʊn anwʊn.

14 Mɔ Samali amma'n-mɔ lelı Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n lili'n, mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ halı Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ'n kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n. Ɛhı a, bɛ kɔ yí Pıɛlı nʊn Zʊan kɛ bɛ hó bɛ́ nwʊn ɛlɔ Samali mân nın anun.

15 Mɔ Pıɛlı nʊn Zʊan juli ɛlɔ'n, bɛ kɔ sɛlɛ Nyanmıan maan Samali amma'n-mɔ kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.

16 Afı anın b'a sɔnın bɛ́ wɔ yɛ́ Mın Zozi dunman nun ala, nan bɛ nyanlın man Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.

17 Pıɛlı nʊn Zʊan kɔ fa bɛ́ sa bɛ kɔ sie bɛ́ sʊ maan bɛ kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.

18 Mɔ Simʊn nwunlin kɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ a fa bɛ́ sa b'a
sie menian'n-mɔ sʊ maan b'a nyan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n, ɔ kɔ yɪ esika kɔ man mmɔfʊɛ'n-mɔ.
19 Yí nwan: "Ɛmɔ mán mín tunmin sɔ'n bie nán sʊanlan mɔ
n gɔ fa mín sa n gɔ sie yí sʊ nɪn a nyan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n."
20 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Munnzue hán
wɔ́ nʊn wɔ́ esika'n. Afɪ ɛ jʊnlɪn kɛ ɛ kʊala esika fa to Nyanmɪan
acɛdɪɛ'n!
21 Yí ti, ɛ nnyan man bie, ɔ sanlɪn kɛ wɔ́ ajʊnlɪn tɪ ɛtɛ wɔ
Nyanmɪan anyunnun.
22 Kaci wɔ́ ajʊnlɪn ɛtɛ sɔ'n, nán sɛlɛ yɛ́ Mɪn sɛ ɔ kɔ tie kɔ yaci
wɔ́ nwʊn sa kɔ hye wɔ́ a.
23 Afɪ mɪn nwun yí kɛ wɔ́ ti anun tɪ ɛtɛ sʊnman, ɔ man a kaci
ɛtɛ'n kanga."
24 Ɛhɪ a, Simʊn kɔ han kɔ hele Pɪɛlɪ nʊn Zʊan kɛ: "Ɛmɔ
muonun sɛ́lɛ yɛ́ Mɪn bɛ mán mín nán ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ a han nɪn
anzin munnzue a ngan man mín."
25 Mɔ mmɔfʊɛ nnyuan'n lili yɛ́ Mɪn anwʊn adanzɪɛ bɛ hanlɪn
yí nʊan ɛjɔlɛ'n yuelɪ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʊn. Mɔ bɛ
'kɔ'n, bɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n Samali kulo dɔʊn asʊ bɛ hele menian'n-
mɔ.

Filipʊ nʊn Etiopi sʊanlan'n

26 Ɛlɛhʊn kʊn, yɛ́ Mɪn bɔfʊɛ'n kʊn kɔ han kɔ hele Filipʊ kɛ:
"Filipʊ, jasʊ kɔ Ngʊa ɛlɔ, fa atɪn'n m'ɔ fi Zoluzalɛmʊn ɔ tʊlʊ kɔ
Gaza'n. Atɪn sɔ'n tɪ fuaan."
27 Mɔ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n hanlɪn sɔ'n, ɛbɛlɛ ala Filipʊ kɔ jasʊ
kɔ hɔ. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ kɔ nwun bian kʊn. Bian sɔ'n, ɔ fi Etiopi mân
nɪn anun. Ɔ tɪ Etiopi mân nɪn asʊ belemgbin balasua'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Kandansɪ nɪn abɪlɪba kpili kpa. Yí yê ɔ nɪan Kandansɪ
esika'n kʊalaa asʊ ɔ. Bian sɔ'n, b'a sa yí. Ɔ walɪ Nyanmɪan ɛsʊɛ
Zoluzalɛmʊn
28 yê ɔ lɛ sa kɔ yí mân nun. Ɔ tɪ yí hyuili nɪn anun, ɔ lɛ kɪnnga
kalata'n mɔ kpɔmanfʊɛ Ezayi hɛlɛlɪ'n.
29 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele Filipʊ kɛ:
"Kɔ wɔ́ nyunnun nán cʊɪn mantan hyuili sɔ'n."
30 Filipʊ kɔ nwanndi kɔ hyʊɪn kɔ mantan hyuili'n. Ɔ 'tie a,
anɪn Etiopi sʊanlan'n lɛ kɪnnga kalata'n mɔ kpɔmanfʊɛ Ezayi
hɛlɛlɪ'n. Filipʊ kɔ bisa yí kɛ: "Asʊ kalata'n mɔ ɛ lɛ kɪnnga'n, ɛ tɪ
yí bʊ ɔ?"
31 Bian'n kɔ bua Filipʊ kɛ: "Sɛ m'an nnyan man sʊanlan mɔ
ɔ 'bʊka mín an, ɔ 'yɔ sɛ mɔ mɪn 'tɪ yí bʊ ɔ?" Ɔ kɔ man Filipʊ kɔ fʊ
kɔ tanlan yí nwʊn ɛbɛlɛ hyuili nɪn anun.
32 Kalata'n lɪka mɔ bian'n lɛ kɪnnga'n, b'a hɛlɛ yí nun kɛ:
Ɔ'a yɔ kɛ bʊa mɔ bɛ nʊn yí lɛ kɔ
bɛ 'kɔ a hun yí ɔ.

Ɔ'a tɔ amunle kɛ bʋa baa'n tɔ amunle
bɛ́ mɔ bɛ lɛ tɪtɪ yí nwʋn enyuan nɪn anyunnun'n.
Ɔ'a mmuke man yí nʋan fíí sʋa.
33 *Bɛ gualɪ yí nyunnun asɪ, b'a mman man yí dibɪ.*
Yí mɛlɛ sʋ menian ati anun ɛtɛ'n-mɔ,
nwan yê ɔ 'kan bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɔ?
Afɪ b'a hun yí b'a yɪ yí asɪɛ nɪn asʋ.

34 Bian'n kɔ bisa Filipʋ kɛ: “Mɪn 'sɛlɛ wɔ́, kan kele mín, nwan anwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ yê kpɔmanfʋɛ'n lɛ kan yí sʋa ɔ? Asʋ yí muonun yí nwʋn ɛjɔlɛ yɛ́ ɔ lɛ kan anaan sʋanlan fʋfɔlɛ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ?”

35 Ɛhɪ a, Filipʋ kɔ sʋsɔ sʋ, ɔ nanndɪ mɔ b'a hɛlɛ yí kalata nɪn anun nɪn asʋ, ɔ kɔ bɔ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kɔ hele bian'n.

36 Kɛmɔ anɪn bɛ́ ja wɔ nun bɛ lɛ kɔ'n, bɛ juli lɪka kʋn, bɛ kɔ tʋ asue. Bian'n kɔ se Filipʋ kɛ: “Ɛ 'nwun nsue, nzu yê ɔ jɪjɪ mɔ mɪn ngʋala man sɔnɪn ɔ?”

[

37 Filipʋ kɔ bua yí kɛ: “Sɛ ɛ de di wɔ́ ahʋnlɪn nɪn anun sakpa a, ɛ kʋala kɛ ɛ sɔnɪn.”

Mɔ Filipʋ hanlɪn sɔ'n, bian'n nwan: “Mɪn de mɪn di kɛ Zozi Kilisi tɪ Nyanmɪan Awa.”]

38 Ɛbɛlɛ ala, bian'n kɔ man bɛ kɔ jinlan hyuili'n. Ɔ nʋn Filipʋ bɛ́ munnyuan bɛ fi nun bɛ kɔ ju bɛ kɔ hɔ asue nɪn anun. Filipʋ kɔ sɔnɪn yí.

39 Nan mɔ bɛ fi asue nɪn anun bɛ fitelɪ'n, yɛ́ Mɪn Wawɛ'n kɔ fa Filipʋ kɔ hɔ. Bian'n ngɔ nwun man Filipʋ fíí kʋ́n. Ɔ le fɛ elie ɔ kɔ fa atɪn'n.

40 Yɛ́ Mɪn Wawɛ'n kɔ fa Filipʋ kʋsʋ, ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Azɔtʋ nɪn asʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ, ɔ kɔ sɪsɪn kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ, ɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele menian'n-mɔ dede ɔ kɔ fite Sezale kulo nɪn asʋ.

9

Sɔlʋ 'ba fa yí nwʋn man yɛ́ Mɪn Zozi.

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Sɔlʋ tɛ kele yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ́ ehuan ɛjɔlɛ wɔ yí ajʋnlɪn nun. Ɛhɪka ati, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ *tɛɛyɪfʋɛ kpain'n.

2 Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ mán yí kalata maan ɔ hɔ́ Damasɪ kulo nɪn asʋ, Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun. Sɛ ɔ ju ɛlɔ nán ɔ nwun mmelenzua nʋn mmalasua mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi Kilisi a, anɪn ɔ 'cɪ bɛ́ ɔ nʋn bɛ́ ba Zoluzalɛmʋn.

3 Tɛɛyɪfʋɛ kpain'n kɔ hɛlɛ kalata'n kɔ man yí, cuein yê ɔ hɔlɪ ɔ. Ɔ hɔlɪ dede m'ɔ ka kaan ju Damasɪ kulo nɪn asʋ'n, kʋnmgba ala, like'n fi anwunno, ɔ tɪ kɛ kanlannɪɛ, ɔ kɔ ta yí nwʋn ɛbɛlɛ.

4 Sɔlʋ kɔ fin asɪ. Ɔ 'tie a, anɪɛ bie nwan: “Sɔlʋ, Sɔlʋ, nzukɛ ati yê ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa ɔ?”

5 Sɔlʋ kɔ bisa kɛ: “Wɔ́ nwan ɔ, yɛ́ Mɪn?”

Anɪɛ'n kɔ bua yí kɛ: “Bɛ fɛlɛ mín Zozi. Mín yê ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa nɪn ɔ.
6 Jasʋ kɔ kulo. Ɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba hele wó like'n m'ɔ di kɛ ɛ yɔ'n.”
7 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ nʋn Sɔlʋ yê bɛ lɛ kɔ'n kɔ tɔ amunle, bɛ kɔ ha ɛbɛlɛ bɛ kɔ jinlan. Bɛ tɪ kɛ sʋanlan'n lɛ jʋjɔ, kʋsʋ bɛ nnwun man yí nwʋn.
8 Sɔlʋ fi asɪɛ nɪn anwʋn ɔ kɔ jasʋ. Ɔ kɔ tike yí nyɪn'n kʋsʋ ɔ ngʋala ɔ nnwun man asɪ. Bɛ kɔ sɔ yí sa bɛ nʋn yí kɔ hɔ Damasɪ.
9 Sɔlʋ lili cɪan nsan anɪn ɔ nwunlin man asɪ. Ɛlɛsan sɔ nɪn anun, Sɔlʋ ngo li like ɛsɛ ɔ ngɔ nʋn man nzue fíí.
10 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn yɛ́ Mɪn sʋanlan'n kʋn wɔ Damasɪ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ sʋanlan sɔ nɪn Ananiasɪ. Yɛ́ Mɪn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele yí ɛlalɪɛ nun. Yí nwan: “Ananiasɪ!”
Ananiasɪ kɔ sulo. Yí nwan: “Yɛ́ Mɪn, ɛ 'nwun mín.”
11 Yɛ́ Mɪn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Jasʋ, fa gota'n mɔ bɛ fɛlɛ yí ‘gota fɔ́ʋ́n'n’ kɪkaala, nán kɔ Zudasɪ awulo ɛlɔ. Bisa Sɔlʋ abʋsʋ. Sɔlʋ sɔ'n fi Talɪsɪ kulo nɪn asʋ. Ɔ lɛ sɛlɛ Nyanmɪan dɔɛ ɛhɪ asʋ.
12 Ɛlalɪɛ nun, Sɔlʋ 'nɪan an, anɪn sʋanlan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Ananiasɪ, ɔ'a wʋlʋ sua nɪn anun. Ɔ'a fa yí sa ɔ'a sie yí sʋ ɔ'a man ɔ'a nwun asɪ kɛ yí daba'n.”
13 Ananiasɪ kɔ bua yɛ́ Mɪn kɛ: “Sʋanlan ɛhɪ ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ wó menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n, menian dɔʋn kpa a han yí kʋalaa a hele mín.
14 Yí ɛwalɛ mɔ ɔ'a a ɛwa'n, tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ a man yí tunmin kɛ ɔ hyí bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ bɔ wó dunman kulo ɛhɪka asʋ'n.”
15 Mɔ Ananiasɪ anʋan tɔlɪ'n, yɛ́ Mɪn kɔ han hɔ hele yí kɛ: “Kɔ, ɔ sanlɪn kɛ, m'an yɪ sʋanlan sɔ'n kɛ ɔ hó hán mín ɛjɔlɛ ɔ héle bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n ɔ nʋn bɛ́ mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn Izalayɛ amma'n-mɔ kʋsʋ.
16 Mín dunman nɪn anwʋn yalɛ'n kʋalaa mɔ ɔ 'ba nwun yí'n, mín muonun mɪn 'ba yɪ mɪn kele yí.”
17 Ɛhɪ a, Ananiasɪ kɔ jasʋ kɔ hɔ kɛ yɛ́ Mɪn hanlɪn helelɪ yí'n. Ɔ kɔ tʋ Sɔlʋ Zudasɪ awulo ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí sa kɔ sie Sɔlʋ sʋ. Yí nwan: “Mín nianman Sɔlʋ, yɛ́ Mɪn Zozi mɔ ɔ'a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele wó atɪn'n m'ɔ ba Damasɪ ɛwa nɪn asʋ'n, ɔ'a sʋan mín kɛ m mála maan ɛ nwún asɪ kɛ yí daba'n, maan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wʋ́lʋ wó nun.”
18 Ɛbɛlɛ ala, like'n tɪ kɛ ejue abʋɪn, ɔ fi Sɔlʋ anyɪn nɪn asʋ ɔ kɔ yɪ kɔ gua. Sɔlʋ kɔ nwun asɪ kɛ yí daba'n. Ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ man bɛ kɔ sɔnɪn yí.
19 Mɔ bɛ sɔnɪnlɪn yí yuelɪ'n, ɔ kɔ li like ɔ kɔ nyan anwʋnsɛlɛ.
Sɔlʋ kɔ li ɛlɛnyuan kʋn yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Damasɪ nɪn anwʋn ɛbɛlɛ.
20 Ɛbɛlɛ ala, Sɔlʋ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun, ɔ kɔ han kɔ hele menian'n-mɔ kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa.

21 Sɔlʋ ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nwan: “Nán sʋanlan ɛhı yê Zoluzalɛmʋn ɛlɔ, ɔ kele bɛ́ mɔ bɛ bɔ Zozi dunman nın ahʋlʋwa kpili nın ɔ? Yí ɛwalɛ mɔ a a ɛwa'n, asʋ ɔ lɛ man njı man yɛ́ Mın menian'n-mɔ ɔ ngɔ wula man tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ asa nun ati yê ɔ a a ɛwa ɔ?”

22 Bɛ 'kıkan ɛhı a, anın Sɔlʋ lɛ di junman'n tunmin sʋ ɔ kɔ yí nyunnun cıan daa. Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Daması'n nnwun man ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan ɔ. Afı Sɔlʋ kele nun maan bɛ nwun yí kɛ Zozi tı *Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ.

23 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede yí nzin hyɛlı kaan. Zufʋ'n-mɔ kɔ hɔ Sɔlʋ ati ahuan kɛ bɛ 'kun yí.

24 Abie kɔ yı Sɔlʋ anzʋti. Sɔlʋ ehuan ati, kɛmɔ anın b'a hyı Daması kulo nın anwʋn'n, Zufʋ'n-mɔ sisa kulo nın anwʋn anʋan'n-mɔ kɔngɔɛ nʋn eyua.

25 Ɛhı, cıan kʋn kɔngɔɛ, bɛ́ mɔ bɛ kulo Sɔlʋ ɛjɔlɛ'n kɔ fa ece kpili kpa. Bɛ kɔ mınnda mınnda yí nʋan'n nyanman, bɛ kɔ fa kɔ sın mınnzɛlɛ kʋn anun. Bɛ kɔ man Sɔlʋ kɔ fʋ nun bɛ kɔ jula yí talɛ nın anzin ɛlɔ bɛ kɔ man ɔ kɔ hɔ.

26 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Sɔlʋ kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. M'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, anın ɔ kulo kɛ ɔ fa yí nwʋn ɔ bɔ yɛ́ Mın menian'n-mɔ. Nan kʋsʋ anın, yɛ́ Mın menian'n-mɔ kʋalaatin sulo yí. Ɔ sanlın kɛ, menian'n-mɔ nne nni man kɛ Sɔlʋ a kaci yɛ́ Mın sʋanlan sakpa.

27 Ɛhı a, Baanabası kɔ fa yí ɔ nʋn yí kɔ hɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ yɛ́ Mın yılı yí nwʋn helelı Sɔlʋ atın nın asʋ ɔ hanlın ɛjɔlɛ ɔ hele yí'n, anwʋnsɛlɛ mɔ Sɔlʋ nyanlın yí ɔ hanlın Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n ɔ helelı Daması menian'n-mɔ, Baanabası kɔ sʋsɔ sʋ ɔ kɔ han yí kʋalaa kɔ hele mmɔfʋɛ'n-mɔ.

28 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n, yê mmɔfʋɛ'n-mɔ falı Sɔlʋ bɛ bɔlı bɛ́ nwʋn ɔ. Junman kʋalaa mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ 'di wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, Sɔlʋ nʋn bɛ́. Ɔ le anwʋnsɛlɛ ɔ bɔ yɛ́ Mın dunman nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele menian'n-mɔ.

29 Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkı anıɛ'n kulo kɛ bɛ kun Sɔlʋ. Ɔ sanlın kɛ ɔ kan yɛ́ Mın ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́ ɔ nʋn bɛ́ bɛ su yí bʋsʋ akpʋlʋwa.

30 Mɔ anianman'n-mɔ tılı kɛ Zufʋ'n-mɔ lɛ kpʋnndɛ Sɔlʋ bɛ kun yí'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ Sezale kulo nın asʋ. Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ man ɔ kɔ hɔ yí kulo Talısı.

31 Ɛhı anzin, Zude mân nun o, Galile mân nun o, ɔ nʋn Samali mân anun o, Zufʋ'n-mɔ kɔ yaci yɛ́ Mın menian'n-mɔ koun. Asɔnın mma'n-mɔ asıtanlan nın anun, bɛ man yɛ́ Mın anyınnzɔ. Anın asɔnın'n lɛ jinlan yí ja nun, ɛsɛ anın Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ man ɔ tɛlɛ.

Pıɛlı 'ba man Ene anwʋn sa

32 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Pɪɛlɪ nanndɪ nun ɔ lɛ fofua yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ kulo kulo'n-mɔ asʋ nɪn anwʋn. Cɪan kʋn, ɔ kɔ hɔ Lida menian dɪɛ'n-mɔ abʋsʋ efua.
33 Ɔ 'kɔ a ju a, anɪn bian kʋn a bubu ɔ la ɛbɛɛ sʋ, yí afʋɛ mɔcʋɛ ahɪ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Ene.
34 Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ene, Zozi Kilisi a man wɔ́ nwʋn a sa. Yí ti, jasʋ nán yɪ wɔ́ ɛbɛɛ'n." Ɛbɛlɛ ala, Ene kɔ jasʋ.
35 Mɔ Lida kulo nɪn asʋ menian'n-mɔ nʋn Saalʋn mgbofo nɪn anun dɪɛ'n-mɔ kʋalaa tɪlɪ kɛ Ene anwʋn a sa'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn Zozi.

Dɔlɪkasɪ ewuetinnge'n

36 Anɪn balasua kʋn wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zope nɪn asʋ. Balasua sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Tabita. Ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi sʋanlan. Gɛlɛkɪ anɪɛ nɪn anun an, anɪn Tabita'n y'ɔ le dunman Dɔlɪkasɪ, yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛnwʋnnzanɪn. Ehianfʋɛ'n-mɔ ɛbʋka ɔ nʋn menian ye ɛyɔlɛ y'ɔ tɪ Dɔlɪkasɪ junman ɔ.
37 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Dɔlɪkasɪ ndɪ man akpɔlɛ yê ɔ wuli ɔ. Mɔ bɛ bialɪ yí yuelɪ'n, bɛ kɔ la yí awaa nɪn asʋ dabɛlɛ kʋn anun.
38 Yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zope'n kɔ tɪ kɛ Pɪɛlɪ wɔ Lida kulo nɪn asʋ. Lida kʋsʋ nʋn Zope afian a nwa man. Bɛ kɔ sʋan menian nnyuan Pɪɛlɪ anwʋn ɛlɔ kɛ: "Sɛ wɔ́ sa kan yɛ́ ngalɪɛ nɪn an, yɛ 'sɛlɛ wɔ́, bala yɛ́ nwʋn ɛwa ndɛ-ndɛ."
39 Pɪɛlɪ tɪlɪ ngalɪɛ nɪn ala, ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ hɔ. M'ɔ juli ɛlɔ'n, bɛ nʋn yí kɔ hɔ sua nɪn anun awaa nɪn asʋ ɛlɔ. Kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ kʋalaatin le esuan bɛ kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ. Mɛlɛ mɔ anɪn Dɔlɪkasɪ anyɪn wɔ sʋ'n, taladɪɛ'n-mɔ m'ɔ kpalɪ'n, bɛ kɔ fa bɛ kɔ hele Pɪɛlɪ.
40 Pɪɛlɪ kɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ fi sua nɪn anun bɛ kɔ fite. Ɔ kɔ kʋtʋ ɔ kɔ yɔ asɔnɪn. M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ kaci yí nyɪn fuin nɪn anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Tabita, jasʋ!" Tabita kɔ tike tike yí nyɪn'n. M'ɔ nwunlin Pɪɛlɪ'n, ɔ kɔ tanlan asɪ.
41 Pɪɛlɪ kɔ sɔ yí sa ɔ kɔ bʋka yí kɔ man ɔ kɔ jasʋ. Ɔ kɔ fɛlɛ yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ ɔ nʋn kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ. Ɔ 'fa Tabita kele bɛ́ a, Tabita a nyɪn wɔ sʋ.
42 Zope kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kʋalaa kɔ nwun yí kɛ Tabita fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɔ man bɛ́ dɔʋn bɛ lelɪ yɛ́ Mɪn bɛ lili.
43 Pɪɛlɪ hyɛlɪ Zope ɛbɛlɛ kaan kpa. Anɪn ɔ tɪ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simʋn, ɔ di naan kpolo junman.

10

Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n kʋn 'ba yɪ yí nwʋn kele Kɔɔnɛyɪ

1 Ɛhɪ, anɪn bian kʋn wɔ Sezale kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Kɔɔnɛyɪ. Ɔ tɪ *Lɔmʋn kʋan mma'n-mɔ fâ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Itali kʋan fâ" nɪn asʋ sahɪnlan.

2 Ɔ nʋn yí yı nʋn yí mma, bɛ fɛlı Nyanmıan kpa, ɛsɛ bɛ sʋ yí. Ɔ bʋka Zufʋ ehianfʋɛ'n-mə kpa ɛsɛ ə yɔ asənın cıan daa.
3 Cıan kʋn eyua dɔɛ nsan, ə kɔ nwun like kʋn kɛ ɛlalıɛ nun. Ɔ 'nıan an, anın nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n kʋn lɛ wʋlʋ yí awulo ɛbɛlɛ. Ɔ wʋlʋlı a, yí nwan: "Kɔɔnɛyı!"
4 Esulo kɔ han Kɔɔnɛyı, yí nyın tua bɔfʋɛ'n. Ɔ kɔ bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mın, nzu ɛjəlɛ ə?"
Bɔfʋɛ'n kɔ bua yí kɛ: "Wɔ́ asənın ɛyəlɛ'n nʋn ɛbʋka'n mə ɛ bʋka ehianfʋɛ'n-mə'n, Nyanmıan a le a tʋ nun, yí lʋa a nvi man wɔ́.
5 Yí ti, sʋan menian Zope kulo nın asʋ ɛlə kıkaala maan bɛ hɔ́ yía bian'n m'ə li Simʋn mə bɛ fɛlɛ yí Pıɛlı'n maan ə bála.
6 Ɔ tı bian kʋn awulo. Bian sə'n, bɛ fɛlɛ yí Simʋn, ə di naan kpolo junman. Yí awulo'n wə jenvie nın anʋan."
7 Mə bɔfʋɛ'n m'ə walı hanlın ɛjəlɛ'n helelı yí'n həlı'n, Kɔɔnɛyı kə fɛlɛ yí ngʋa'n-mə anun nnyuan ə nʋn nzalafʋ kʋn. Nzalafʋ sə'n, ə di junman Kɔɔnɛyı asa nun. Yí nyın sə Nyanmıan kpa.
8 Kɔɔnɛyı kə sʋsə ɛjəlɛ nın asʋ ə kə han yí kʋalaa kə hele bɛ́, yê ə sʋanlın bɛ́ Zope ə.

Pıɛlı 'ba nwun like kʋn kɛ ɛlalıɛ nun

9 Menian nsan'n la atunnun dede alíɛ kə hın. Alíɛ hınlın mə ə 'kə sɛnzɛjinlan'n yê anın bɛ ka kaan bɛ ju Zope ə. Tɛmʋn sə'n, Pıɛlı kə fʋ sua'n mə b'a sɛ yí ti sʋ nın asʋ, ə 'kə a yə asənın.
10 Ɔ 'ba yə sə'n, anın ɛhəɛ lɛ kun yí, ə lɛ kpʋnndɛ like di. Nan mɛlɛ mə bɛ 'tʋn like bɛ man yí'n, ə kə nwun like kʋn kɛ ɛlalıɛ nun.
11 Ɔ 'nıan an, anın anwunno nın a buke. Like'n tı kɛ təbılı sʋ ɛtanlan kpili kpa. Bɛ lile yí nʋan nna nın anun, ə fi anwunno ə lɛ ju ası.
12 Naan ngacile ngacile, mə bɛ́ ja tı nnan, mə bɛ cʋın bɛ́ nwʋn ası nʋn nnʋnman, bɛ́ kʋalaa bɛ wə ɛtanlan kpili sə nın anun.
13 Anıɛ kʋn kə se Pıɛlı kɛ: "Pıɛlı, jasʋ kun bie di!"
14 Mə Pıɛlı tılı ɛjəlɛ sə'n, yí nwan: "Cɛcɛ, yɛ́ Mın. Ɔ sanlın kɛ, like mə a tua yɛ́ kɛ nán yɛ di, ə nʋn mə efian a gua yí nwʋn'n, n nnili man bie lé."
15 Anıɛ'n kə han kə hele yí biekun kɛ: "Like mə Nyanmıan kə han kɛ ə tı kpa'n, n'ɛ bu yí kɛ ə tı man kpa."
16 Pıɛlı kə nwun like sə'n fâ nsan. Yí fâ nsan nın asʋ, like'n kə fʋ kə hə anwunno.
17 Anın Pıɛlı lɛ bisa yí nwʋn kosuan ə tı ɛlalıɛ'n mə ə'a hın nın abʋ. Tɛmʋn sə'n, anın menian'n-mə mə Kɔɔnɛyı sʋanlın bɛ́'n kʋsʋ a bisa bisa dede b'a nwun Simʋn awulo'n b'a ju yí anʋan nun ɛbɛlɛ.
18 Bɛ kə fɛlɛ awulo nın anun sʋanlan'n kʋn bɛ kə bisa yí kɛ: "Simʋn mə bɛ fɛlɛ yí Pıɛlı'n, asʋ ɛwa y'ə tı ə?"

19 Anɪn Pɪɛlɪ tɛ jʊjʊnlɪn ɛlalɪɛ'n m'ɔ hɪnlɪn nɪn anwʊn, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Pɪɛlɪ, nɪan, menian nsan lɛ kpʊnndɛ wɔ́.

20 Yí ti, jasʊ nán ɛ nʊn bɛ́ hɔ́ kɪkaala. Ɔ sanlɪn kɛ, mín yê m'an sʊan bɛ́ ɔ.”

21 Ɛhɪ, Pɪɛlɪ kɔ ju kɔ kpʊ menian sɔ'n-mɔ. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Sʊanlan'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ yí'n y'ɔ le mín. Nan ɛmɔ walɪ nzʊ ɛyɔlɛ?”

22 Bɛ kɔ bua Pɪɛlɪ kɛ: “Sahɪnlan Kɔɔnɛyɪ yê ɔ'a sʊan yɛ́ ɔ. Ɔ tɪ sɛsɛfʊɛ sʊanlan, ɔ sʊ Nyanmɪan. Zufʊ'n-mɔ kʊalaatin kulo yí ɛjɔlɛ. Nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n kʊn a yɪ yí nwʊn a hele yí. Bɔfʊɛ'n nwan Kɔɔnɛyɪ mán bɛ félɛ wɔ́ nán ɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ 'ba han kele yí'n.”

23 Mɔ Pɪɛlɪ tɪlɪ ngalɪɛ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ wʊlʊ awulo ɔ kɔ sesie bɛ́ dabɛlɛ.

Pɪɛlɪ 'ba hɔ Kɔɔnɛyɪ awulo

Bɛ lalɪ mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Pɪɛlɪ kɔ jasʊ ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ hɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, Zope ɛbɛlɛ anianman'n mmie-mɔ hɔlɪ somanlɪn Pɪɛlɪ. Bɛ la atunnun dede alíɛ kɔ hɪn.

24 Alíɛ hɪnlɪn mɔ bɛ 'ju Sezale'n, anɪn Kɔɔnɛyɪ nʊn yí nwʊn amma nʊn yí manngʊn'n-mɔ m'ɔ tʊlɪ yí sa fɛlɛlɪ bɛ́'n, bɛ lɛ nwʊnndɛ bɛ́.

25 Mɔ Pɪɛlɪ 'ju ɛbɛlɛ'n, Kɔɔnɛyɪ kɔ jasʊ ɔ kɔ hɔ kɔ kpa yí atɪn. Ɔ kɔ tu kɔ tɔ Pɪɛlɪ aja nun ɔ kɔ bɛlɛ yí nwʊn asɪ ɔ kɔ sʊ yí.

26 Pɪɛlɪ kɔ jasʊ yí ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Jasʊ, n'ɛ sʊ mín, nán mín kʊsʊ, n dɪ kulo sʊanlan kɛ wɔ́.”

27 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʊn Kɔɔnɛyɪ bɛ le ɛjʊjɔlɛ dede bɛ kɔ wʊlʊ awulo. Ɔ 'ju ɛbɛlɛ a, menian dɔʊn kpa a yia.

28 Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ sɪ kɛ Zufʊ'n-mɔ mala'n mman man yɛ́ atɪn kɛ yɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n sán nun ɛsɛ yɛ wʊ́lʊ bɛ́ awulo. Nan mín dɪɛ, Nyanmɪan a hele mín kɛ n nne man atɪn mɪn mmun man sʊanlan'n bie nvuin mɔ bɛ ngɔ man yí nwʊn, bie kpa mɔ bɛ kɔ yí nwʊn ɔ.

29 Ɛhɪka ati, kɛ ɛmɔ fɛlɛlɪ mín nɪn ala, m'an njʊnlɪn man ɛjɔlɛ ngacile fíí, m'an a a. Afɪ Like'n mɔ yí ti yê ɛmɔ a fɛlɛ mín'n, ɛmɔ hán maan n dí.”

30 Kɔɔnɛyɪ nwan: “Ɛnɛ tɪ cɪan nsan, bɛ bɔlɪ dɔɛ nsan mɔ bɛ 'fa bɛ yɔ asɔnɪn'n, anɪn n wɔ mín awulo mɪɪn yɔ asɔnɪn. Ɛbɛlɛ ala, sʊanlan kʊn kɔ yɪ yí nwʊn kɔ hele mín. Sʊanlan sɔ'n wula taladɪɛ fufue hyɪɛɪn hyɪɛɪn.

31 Yí nwan: ‘Kɔɔnɛyɪ, Nyanmɪan a tie wɔ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ'n, ɛsɛ yí lʊa a nvi man ɛbʊka'n mɔ ɛ bʊka ehianfʊɛ'n-mɔ'n.

32 Yí ti, sʊan menian Zope maan bɛ hɔ́ yía Simʊn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ'n bála. Ɔ tɪ Simʊn m'ɔ di naan kpolo junman nɪn awulo. Awulo sɔ'n wɔ jenvie nɪn anʊan ɛlɔ.’

33 Ɛbɛlɛ ala, n gɔ yı menian kɛ bɛ hó yía wó. Mʊafʊɛ a a.
Kıkaala dıɛ mɔ yɛ́ kʊalaa y'a yia ɛwa'n, Nyanmıan anyunnun,
ɛjɔlɛ mɔ yɛ́ Mın a fa a wula wó nʊan'n, kan nán yɛ lɛ tie."

34 Ɛhı a, Pıɛlı kɔ jasʊ kɔ sʊsɔ ɛjɔlɛ sʊ. Yí nwan: "Sian dıɛ, m'an
nwun yí yuein kɛ Nyanmıan mgba man menian'n-mɔ nun.

35 Sʊanlan bia ala m'ɔ fi mân ngacile anun m'ɔ fɛlı
Nyanmıan, m'ɔ bu mân sɛsɛ'n, Nyanmıan kulo yí ɛjɔlɛ.

36 Nyanmıan m'ɔ tı kulo menian'n-mɔ Amın'n, ɔ nanndı Zozi
Kilisi asʊ ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʊacıcıɛ'n ɔ'a hele Izalayɛ
amma'n-mɔ.

37 Ɛmɔ sı ɛjɔlɛ'n m'ɔ walı'n, ɔ nʊn kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Ɛjɔlɛkpa
ɛhı a tʊ a sanndı Zude mân nın anun'n. Galile mân nın anun
yê yí kʊalaa lili mʊan bɔlı yí bʊ ɔ, mɛlɛ mɔ anın Zʊan lɛ fɛfɛlɛ
menian'n-mɔ kɛ bɛ bála maan ɔ sónın bɛ́'n.

38 Ɛmɔ sı kɛ Nyanmıan falı Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
ɔ nʊn tunmin ɔ manlın Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n. Zozi kɔ kulo'n-
mɔ asʊ. Ɔ yɔ menian'n-mɔ ye, ɔ man bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ
wɔ Abɔnsanmʊn asa abʊ nın anwʊn sa. Ɔ sanlın kɛ, anın
Nyanmıan li yí nzin.

39 "Junman'n kʊalaa mɔ ɔ'a li yí Zufʊ'n-mɔ mân nın anun nʊn
Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ'n, yɛ di yí nwʊn adanzıɛ. B'a bʊbɔ yí
kʊlʊwa sʊ b'a hun yí.

40 Nan yí cıan nsan nın asʊ, Nyanmıan man ɔ fi ewue nun ɔ
a tinnge. Nyanmıan a man ɔ'a yı yí nwʊn ɔ'a hele.

41 Nyanmıan a man ɔ'a nyı man yí nwʊn ɔ'a ngele man
bagua'n. Nan ɔ'a man ɔ'a yı yí nwʊn ɔ'a hele yɛ́ mɔ ɔ lili mʊa falı
yɛ́ kɛ adanzıɛ'n. Mɔ Nyanmıan man ɔ fi ewue nun tinngelı'n,
yɛ nʊn yí a tʊ asa.

42 Ɔ a han ɔ'a hele yɛ́ kɛ yɛ bó Ɛjɔlɛkpa'n yɛ hélɛ menian'n-mɔ,
ɛsɛ yɛ lí adanzıɛ kɛ yí Zozi yê Nyanmıan a sie yí ngʊan mma nʊn
ewue mma ndɛɛbuafʊɛ ɔ.

43 Mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kʊalaa hanlın yí ɛjɔlɛ kɛ, sʊanlan biala
m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, yí dunman nun, sʊanlan sɔ'n nyan ɛtɛ face."

Bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n 'ba nyan Nyanmıan Wawɛ'n

44 Anın Pıɛlı anʊan wɔ sʊ ɔ tɛ kan ɛjɔlɛ'n, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɔ a kɔ wʊlʊ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Pıɛlı
lɛ kan nın anun.

45 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Zufʊ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mın
mɔ bɛ walı sɔmanlın Pıɛlı nın anwʊn. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a
fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a man bɛ́ mɔ bɛ tı man
Zufʊ'n kʊsʊ.

46 Afı bɛ 'tie a, anın menian sɔ'n-mɔ lɛ kan anıɛ ngacile
ngacile bɛ yı Nyanmıan Kpili ayɛ.

Ɛhı a, Pıɛlı nwan:

47 “Menian ɛhɪ-mɔ mɔ b'a nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɛ yɛ́'n, asʊ sʊanlan kʊala totua bɛ́ kɛ nán bɛ sɔnɪn ɔ?”
48 Pɪɛlɪ kɔ man atɪn kɛ bɛ sɔ́nɪn bɛ́ wɔ Zozi Kilisi dunman nun. Mɔ bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́ yuelɪ'n, bɛ kɔ sɛlɛ Pɪɛlɪ kɛ ɔ lí kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ.

11

Pɪɛlɪ 'ba bɔ yí junman nɪn anun amannɪɛ

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mmɔfʊɛ'n-mɔ nʊn anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n kɔ tɪ kɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n, bɛ́ kʊsʊ b'a le Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n b'a li.
2 Nan mɔ Pɪɛlɪ salɪ walɪ Zoluzalɛmʊn'n, Zufʊ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mɪn'n kɔ tu yí nyunnun.
3 Bɛ́ nwan: “A wʊlʊ menian mɔ bɛ tɪ man Zufʊ nɪn awulo, ɛsɛ ɛ nʊn bɛ́ a didi!”
4 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ kɔ sʊsɔ ɛjɔlɛ sʊ ɔ kɔ hehele bɛ́ nun kɛ ɛjɔlɛ'n kpɪnlɪn yɔlɪ'n. Yí nwan:
5 “Anɪn n wɔ Zope kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ. Ɛlɛhʊn kʊn, mɛlɛ mɔ mɪn 'yɔ asɔnɪn'n, n gɔ nwun like kʊn kɛ ɛlalɪɛ nun. Like'n mɔ n nwunlin yɪ'n tɪ kɛ tɔbɪlɪ sʊ ɛtanlan kpili kpa. Bɛ lile yí nʊan nnan nɪn anun, ɔ fi anwunno anɪn ɔ lɛ ju ba mín nwʊn ɛbɛlɛ.
6 Mɪn 'nɪan ɛtanlan nɪn anun an, n gɔ nwun naan ngacile ngacile'n-mɔ kʊalaatin m'ɔ tɪ yɛ́ cilie'n. Bɛ́ mɔ bɛ́ ja tɪ nnan, bɛ́ mɔ bɛ cʊɪn bɛ́ nwʊn asɪ ɔ nʊn nnʊnman'n-mɔ.
7 Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ kʊn lɛ kan kele mín kɛ: ‘Pɪɛlɪ, jasʊ kun bie di!’
8 “Mɔ n dɪlɪ yí sɔ'n, nán m'an se kɛ: ‘Cɛcɛ, yɛ́ Mɪn! Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ a tua kɛ nán yɛ di anaan efian a gua yí nwʊn'n, n nili man bie lé.’
9 “Ɛsɛ anɪɛ'n fi anwunno ɔ kɔ te biekun. Yí nwan: ‘Like mɔ Nyanmɪan nwan ɔ tɪ kpa'n, n'ɛ bu yí kɛ ɔ tɪ man kpa.’
10 Like'n kɔ yɔ sɔ dede fâ nsan yê ɔ salɪ fʊlɪ anwunno ɔ.
11 “Tɛmʊn sɔ kʊnmgba'n, menian nsan kɔ a kɔ jinlan awulo'n mɔ anɪn n wɔ nun ɛbɛlɛ nɪn anʊan nun. Bɛ fi Sezale. B'a sʊan bɛ́ kɛ b'a a yia mín.
12 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele mín kɛ nán man mɪn hyʊhyʊɪn mín bʊ asɪ, nán mɪn nʊn bɛ́ hɔ́. Anianman nsian ɛhɪ mɔ ɛmɔ nwun bɛ́ ɛwa'n, bɛ hɔlɪ somanlɪn mín Sezale. Mɪn nʊn bɛ́ yê yɛ wʊlʊlɪ bian nɪn awulo nɪn anun ɔ.
13 Mɔ yɛ wʊlʊlɪ yí awulo nɪn anun'n, Kɔɔnɛyɪ kɔ han kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn yɪlɪ yí nwʊn helelɪ yí yí sua nɪn anun. Bɔfʊɛ sɔ'n hanlɪn helelɪ yí kɛ: ‘Yɪ sʊanlan maan ɔ hɔ́ yía Simʊn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ Zope ɛlɔ bála.
14 Ɛjɔlɛ mɔ ɛ nʊn wɔ́ afilie'n, ɛmɔ tie a, bɛ 'nyan bɛ́ ti'n, ɔ 'ba han kele wɔ́.’

15 “N juli ɛbɛlɛ mɔ mɪn 'kan ɛjɔlɛ nɪn ala, bɛ kɔ nyan Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɛ yɛ́ kʊsʊ yɛ nyanlɪn yí ngɛlɛmɔ
nun'n.
16 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nán mín ti a kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn'n.
Yí nwan: ‘Zʊan a sɔnɪn menian'n-mɔ asue nun, nán ɛmɔ dɪɛ,
Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n yê bɛ 'fa bɛ sɔnɪn
ɛmɔ ɔ.’
17 Acɛdɪɛ'n mɔ Nyanmɪan a fa a man yɛ́ mɔ y'a le yɛ́ Mɪn Zozi
Kilisi y'a li'n, acɛdɪɛ kʊnmgba sɔ'n yê ɔ'a fa ɔ'a man bɛ́ kʊsʊ bɛ́
ɔ. Anɪn n dɪ mín dɪɛ sɛ mɔ mɪn nʊn Nyanmɪan yɛ 'cʊɪn yí bʊsʊ
mannzʊan ɔ?”
18 Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n sʊa'n, bɛ kɔ muan bɛ́ nʊan bɛ kɔ yɪ
Nyanmɪan ayɛ. Bɛ́ nwan: “Ɔ tɪ ananhɔlɛ, Nyanmɪan a man bɛ́
mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n kʊsʊ atɪn kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá bɛ́
nwʊn bɛ mán yí bɛ nyán ngʊan.”

Antiɔsʊ asɔnɪn'n

19 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ bɛ 'kele yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ ahʊlʊwa mɔ bɛ
hunlin Etiɛnɪn'n, asɔnɪn mma'n-mɔ bɔlɪ asanndɪɛ. Mmie-mɔ
bɔlɪ bɛ́ ti Feninsi nʊn Sipʊlʊ mân nun. Mmie-mɔ kʊsʊ hɔlɪ kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Antiɔsʊ nɪn asʊ. Zufʊ'n-mɔ ala yê anɪn bɛ kan
Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele bɛ́ ɔ.
20 Nan kʊsʊ, yɛ́ Mɪn menian'n mmie-mɔ fi Sipʊlʊ nʊn Silɛnɪn
bɛ kɔ hɔ Antiɔsʊ. Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ bɔ yɛ́ Mɪn Zozi
Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n.
21 Yɛ́ Mɪn kɔ fa yí sa kpa'n kɔ sie bɛ́ sʊ. Menian dɔʊn kpa kɔ le
Ɛjɔlɛkpa'n bɔ kɔ li bɛ kɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn.
22 Mɔ Zoluzalɛmʊn asɔnɪn nɪn anun menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ
sɔ'n, bɛ kɔ sʊan Baanabasɪ Antiɔsʊ ɛlɔ.
23 Baanabasɪ hɔlɪ juli ɛlɔ m'ɔ nwunlin junman'n mɔ
Nyanmɪan a li yí ɛbɛlɛ'n, ɔ lili yí nwʊn fɛ. Ɔ kɔ wowula
anianman'n-mɔ kʊalaa anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ fá bɛ́ ahʊnlɪn'n
kʊalaatin bɛ sʊ́ yɛ́ Mɪn.
24 Baanabasɪ tɪ sʊanlan kpa, ɔ le dedi ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n wɔ yí nun kpa. Ɛhɪ ati, menian dɔʊn kpa falɪ bɛ́
nwʊn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn.
25 Ɛhɪ anzin, Baanabasɪ hɔlɪ Sɔlʊ ɛfa Talɪsɪ.
26 M'ɔ tʊlɪ Sɔlʊ'n, ɔ nʊn yí kɔ a Antiɔsʊ bɛ kɔ li ɛbɛlɛ afʊɛ kɔkɔlɛ
kʊn, bɛ kɔ li junman asɔnɪn sɔ nɪn anun. Bɛ kɔ hehele menian
dɔʊn kpa ninnge. Antiɔsʊ ɛbɛlɛ yê bɛ lili mʊa bɛ fɛlɛlɪ yɛ́ Mɪn
menian'n-mɔ “Kilisi amma” ɔ.
27 Tɛmʊn sɔ'n, yɛ́ Mɪn mgbɔmanfʊɛ mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʊn
bɛ kɔ a Antiɔsʊ.
28 Mgbɔmanfʊɛ sɔ'n, bɛ́ nunhan kʊn li Agabisi. Agabisi kɔ
jasʊ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ man ɔ kɔ han kɛ ɔ ngɔ
hyɛ man, ɛhɔɛ kpili kpa 'ba kpɪn asɪɛ'n lɪka kʊalaatin. Ɛjɔlɛ sɔ'n
kpɪnlɪn sʊ mɛlɛ mɔ anɪn Kulodʊ tɪ *Lɔmʊn belemgbin kpain'n.

29 Mɔ yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ fualɪ kɛ sʋanlan kʋn biala like mɔ yí sa kɔ tʋ yí'n, ɔ fá bála maan bɛ fá bɛ nwán anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun ɛlɔ'n.
30 Bɛ kɔ yɔ yí sɔ sakpa. Bɛ kɔ yɪ Baanabasɪ nʋn Sɔlʋ kɛ bɛ fá acɛdɪɛ sɔ'n-mɔ, bɛ hó fá mán Zude mân nɪn anun ɛlɔ asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ.

12

Belemgbin Elɔdɪ Agilipa 'ba man bɛ tʋ Pɪɛlɪ fiadɪ

1 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ Baanabasɪ nʋn Sɔlʋ bɛ juli Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, belemgbin *Elɔdɪ kɔ bɔ yí bʋ ɔ kɔ hele asɔnɪn mma'n mmie-mɔ ahʋlʋwa.
2 Ɔ kɔ man bɛ kɔ fa dadɪɛ bɛ kɔ hun Zʋan anianman bian Zʋakɪ.
3 Kɛmɔ Elɔdɪ nɪan an, yí nyɔlɪɛ sɔ'n yɔ Zufʋ'n-mɔ ɛnyɪnmɪn'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ hyɪ Pɪɛlɪ. Zufʋ'n-mɔ fɛtɪ'n mɔ bɛ 'di a, bɛ nni man kpaʋn'n mɔ fali ayile wɔ nun'n tɛmʋn sɔ'n yê bɛ hyɪlɪ yí ɔ.
4 Mɔ bɛ hyɪlɪ Pɪɛlɪ yuelɪ'n, Elɔdɪ kɔ man bɛ kɔ tʋ yí fiadɪ. Ɔ kɔ fa yí kɔ wula nzalafʋ fatule nnan asa nun. Fatule kʋn biala, nzalafʋ nnan yê bɛ wɔ nun ɔ. Anɪn Elɔdɪ lɛ nwʋnndɛ kɛ bɛ di Pakɪ fɛtɪ'n yue a, yê ɔ 'fa Pɪɛlɪ fite bagua nɪn anyunnun ɔ bua yí ndɛɛ ɔ.

Nyanmɪan 'ba le Pɪɛlɪ fi belemgbin Elɔdɪ asa nun

5 Anɪn Pɪɛlɪ la fiadɪ sua nɪn anun, nan asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ sɛlɛ Pɪɛlɪ ati nzɛlɛ m'ɔ sʋ ɛbʋɛ.
6 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, alíɛ cɪn an, anɪn Elɔdɪ lɛ bua Pɪɛlɪ ndɛɛ. Bɛ kɔ fa ngɔnzɔngɔnzɔ nnyuan bɛ kɔ cɪcɪ Pɪɛlɪ, ɔ la nzalafʋ nnyuan afian ɔ lɛ dafɪ. Nzalafʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ sisa fiadɪ sua'n jijin anʋan nɪn anyunnun ɛbɛlɛ.
7 Ɛbɛlɛ ala, yê Mɪn bɔfʋɛ'n kʋn kɔ fite. Lɪka mɔ Pɪɛlɪ la'n kɔ ta yuein kɛ kanlannɪɛ. Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n kɔ kpusu kpusu Pɪɛlɪ ɔ kɔ tinnge yí. Yí nwan: “Pɪɛlɪ, kan wó nwʋn jasʋ!” Yí sa ngɔnzɔngɔnzɔ'n-mɔ kɔ foti kɔ gua.
8 Bɔfʋɛ'n nwan: “Fa wó bɛlɛtɪ'n cɪ wó nwʋn sʋ nán wowula wó mgbabʋa'n.” Pɪɛlɪ kɔ jasʋ ɔ kɔ fa yí bɛlɛtɪ'n kɔ hyɪ yí nwʋn sʋ ɔ kɔ wowula yí mgbabʋa'n. Bɔfʋɛ'n nwan: “Wula wó taladɪɛ kpili'n nán si mín sʋ.”
9 Pɪɛlɪ si bɔfʋɛ'n sʋ ɔ fi fiadɪ sua nɪn anun ɔ kɔ fite. Yí ajʋnlɪn nun an, anɪn ɛlalɪɛ yê ɔ lɛ cɪn ɔ. Afɪ ɔ nwunlin man nun kɛ bɔfʋɛ'n yê ɔ lɛ di junman sɔ'n sakpa ɔ.
10 Ɔ nʋn bɔfʋɛ'n, bɛ kɔ san alimʋa nzalafʋ fatule nɪn anwʋn, bɛ kɔ san m'ɔ tian yí nnyuan'n kʋsʋ anwʋn. Bɛ kɔ tʋ bulalɛ anʋan'n mɔ bɛ tʋ yí a, anɪn bɛ lɛ wʋlʋ kulo nɪn anun'n. Anʋan sɔ nɪn angʋnmɪn kɔ tike bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ sɪn gota kʋn asʋ, bɔfʋɛ'n kɔ yaci Pɪɛlɪ ɛbɛlɛ ɔ kɔ nwannyan.

11 Afɪ m'ɔ yəlɪ sɔ'n, bɛlɛ mɔ Pɪɛlɪ a nwun nun ɔ. Yí nwan: “Sɪan dɪɛ, m'an nwun yí yuein. Yɛ́ Mɪn a sʊan yí bɔfʊɛ'n kɛ ɔ bála a le mín fi Elɔdɪ asa nun ɔ nʊn ɛtɛ'n kʊalaa mɔ Zufʊ'n-mɔ susu mín'n.”
12 M'ɔ jʊnlɪnlɪn dede m'ɔ tɪlɪ ɛjəlɛ nɪn abʊ'n, ɔ kɔ bɔ yí ti Zʊan mɔ bɛ fɛlɛ yí Maakɪ nɪn anin Mali awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, menian dɔʊn kpa a yia ɛbɛlɛ bɛ lɛ yɔ asɔnɪn.
13 Pɪɛlɪ kɔ bɔ anʊan'n. Afanɪan balasua kʊn, bɛ fɛlɛ yí Lodɪ, ɔ kɔ hɔ anʊan nɪn etike.
14 Mɔ Lodɪ tɪlɪ Pɪɛlɪ anɪn'n, ɔ kɔ li yí nwʊn fɛ nan kʊsʊ ɔ ngɔ tike man anʊan'n. Ɔ kɔ nwanndi kɔ hɔ kɔ bɔ amannɪɛ awulo kunnun ɛlɔ kɛ Pɪɛlɪ y'ɔ lɛ bɔ anʊan nɪn ɔ.
15 M'ɔ bəlɪ amannɪɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: “Se kɛ ɛ lɛ sɛ!”
Anɪn Lodɪ lɛ kan fua sʊ kɛ: “Sakpa, Pɪɛlɪ y'ɔ lɛ bɔ anʊan nɪn ɔ.”
Bɛ́ nwan: “Sɛ kɛ yí bɔfʊɛ'n yê ɔ'a yɪ yí nwun ɔ'a hele yí ɔ.”
16 Mɔ bɛ 'kɪkan ɛhɪ'n, anɪn Pɪɛlɪ tɛ jin anʊan nɪn anzin ɔ tɛ bɔ. Bɛ 'tike anʊan nɪn an, Pɪɛlɪ jin. Ɛjəlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn.
17 Pɪɛlɪ kɔ bʊbʊ bɛ́ kɛ bɛ múan bɛ́ nʊan. Kɛ ɔ kpɪnlɪn yəlɪ mɔ yê Mɪn yɪlɪ yí fi fiadɪ sua nɪn anun'n, ɔ kɔ sʊsɔ sʊ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́. Ɛsɛ yí nwan: “Ɛmɔ hán ɛjəlɛ sɔ'n bɛ hele Zʊakɪ nʊn anianman'n-mɔ.” M'ɔ hanlɪn sɔ'n, ɔ fitelɪ ɔ bəlɪ yí ti lɪka fʊfəlɛ.
18 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede alíɛ kɔ hɪn. Nzalafʊ'n-mɔ kpʊnndɛ Pɪɛlɪ a, bɛ nwun Pɪɛlɪ nin. Bɛ́ nyɪn kɔ bʊlʊ.
19 Elɔdɪ kɔ man bɛ kɔ hɔ yí ɛkpʊnndɛ. Bɛ kɔ kpʊnndɛ yí dede ɔ tɪ man mɔ bɛ lɛ nwun yí ɔ. Ɛhɪ a, Elɔdɪ kɔ man bɛ kɔ bisa bisa nzalafʊ sɔ'n-mɔ kosuan. Yí bɛ-yue-asɪɛ, Elɔdɪ manlɪn atɪn kɛ bɛ hún bɛ́.

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yəlɪ mɔ belemgbin Elɔdɪ wuli'n

Ɛhɪ anzin, Elɔdɪ fi Zude mân nun ɔ kɔ hɔ kɔ tanlan Sezale kaan.
20 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Elɔdɪ a fɛ Tii nʊn Sidʊn amma'n-mɔ anwʊn ɛya kpa. Ɛhɪka ati, bɛ kɔ nwun Elɔdɪ menian'n-mɔ mɔ bɛ di yí sua nɪn anun junman nɪn asʊ kpain nɪn anwʊn bɛ nʊn yí kɔ tila amanngʊan. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Balasɪtusi. Bɛ́ nʊan kɔ sɛ bɛ́ nwʊn, bɛ kɔ a kɔ tʊ Elɔdɪ. Bɛ kɔ sɪn Balasɪtusi asʊ bɛ kɔ fa bɛ kɔ tʊ Elɔdɪ anyunnun kɛ bɛ kulo kɛ bɛ sesie bɛ́ afian. Ɔ sanlɪn kɛ, Elɔdɪ mân'n y'ɔ man bɛ didi ɔ.
21 Bɛ kɔ hele bɛ́ nwʊn cɪan. Mɔ cɪan sɔ'n juli'n, Elɔdɪ kɔ wula yí belemgbin taladɪɛ'n ɔ kɔ tanlan yí bia nɪn asʊ. Ɔ kɔ han ɛjəlɛ dede yí nʊan kɔ tɔ.
22 Menian'n-mɔ kɔ bɔ bɛ́ sa nun. Bɛ́ nwan: “Nyanmɪan yê ɔ'a jʊjɔ ɔ, nán nan kulo sʊanlan ɔ!”
23 Tɛmʊn sɔ'n, yɛ́ Mɪn bɔfʊɛ'n kʊn kɔ yɪ ewue kɔ tʊ Elɔdɪ anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ, Elɔdɪ a man b'a sʊ yí kɛ bɛ sʊ Nyanmɪan'n. Ngakʊba kɔ li Elɔdɪ bɛ kɔ hun yí.

24 Ɛhı nʋn ɛhı a, anın Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n lɛ tɛlɛ, menian
dɔʋn lɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ man yɛ́ Mın.
25 Baanabası nʋn Sɔlʋ dıɛ, mɔ bɛ nʋn anwan'n walı
Zoluzalɛmʋn yuelı'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Antiɔsʋ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ
nʋn Zʋan mɔ bɛ fɛlɛ yí Maakı'n yê ɔ hɔlı ɔ.

13

Nyanmıan Wawɛ'n 'ba sʋan Baanabası nʋn Sɔlʋ

1 Ɛhı, anın mgbɔmanfʋɛ nʋn ngehelefʋɛ wɔ Antiɔsʋ asɔnın
nın anun. Ɛ 'nwun bɛ́: Baanabası, Simeʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí
Bíle, Lusiyusi m'ɔ fi Silɛnın'n, Manahɛnın mɔ bɛ talı yí nʋn
belemgbin Elɔdı lıka kʋn'n yê Sɔlʋ.
2 Ɛlɛhʋn kʋn, anın bɛ lɛ cı ɛhɔɛ bɛ yɔ asɔnın. Ɛhı a, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ síe Baan-
abası nʋn Sɔlʋ ahanmıan maan bɛ lí junman'n mɔ yí ti yê m'an
fɛlɛ bɛ́'n."
3 Mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hanlın sɔ, mɔ bɛ hyılı
ɛhɔɛ bɛ yɔlı asɔnın, mɔ bɛ 'ba yue'n, bɛ kɔ fa bɛ́ sa bɛ kɔ fua
Baanabası nʋn Sɔlʋ anwʋn, bɛ kɔ sɛlɛ Nyanmıan bɛ kɔ man bɛ́
bɛ kɔ yaci bɛ́ maan bɛ kɔ hɔ.

Baanabası nʋn Sɔlʋ 'ba hɔ Sipʋlʋ mân nun

4 Ɛhı, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ sʋan Baanabası nʋn
Sɔlʋ. Bɛ kɔ ju Selesi kulo nın asʋ. Bɛ kɔ fa meli ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ
Sipʋlʋ mân'n m'ɔ wɔ asue afian nın anun.
5 Mɛlɛ mɔ bɛ juli kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Salaminnin nın asʋ'n,
bɛ kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ
anun. Mɔ Baanabası nʋn Sɔlʋ bɛ 'kɔ'n, bɛ nʋn Zʋan mɔ bɛ fɛlɛ
yí Maakı'n y'ɔ hɔlı ɔ. Ɔ tı bɛ́ bʋkafʋɛ.
6 Ɛsɛ bɛ fi Salaminnin ɛbɛlɛ, bɛ kɔ kpɛ asue afian kpɔlɛ sɔ'n
dede bɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pafɔsʋ nın asʋ. Bɛ tʋlı Zufʋ
bian kʋn ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Bâ-Zozi. Ɔ yı jiliwa ɛsɛ ɔ bu
yí nwʋn kɛ ɔ tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ.
7 Anın Bâ-Zozi sɔ'n wɔ bian m'ɔ sie Sipʋlʋ mân nın anwʋn
ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Sɛɛzusu Polusu. Ɔ tı ngɛlɛfʋɛ. Ɔ kɔ man bɛ
kɔ fɛlɛ Baanabası nʋn Sɔlʋ, ɔ sanlın kɛ ɔ kulo kɛ ɔ tie Nyanmıan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
8 Mɔ Sɛɛzusu Polusu man bɛ fɛlɛlı bɛ́'n, Bâ-Zozi mɔ gɛlɛkı anıɛ
nın anun bɛ fɛlɛ yí Eliması mɔ yí bʋ y'ɔ le kɛ sʋanlan m'ɔ yı
jiliwa, ɔ kɔ totua Baanabası nʋn Sɔlʋ atın, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele
kpain'n kɛ n'ɔ de Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n di.
9 Ɛhı a, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ jinlan Sɔlʋ mɔ ɛsɛ
bɛ fɛlɛ yí Pɔlʋ nın anzin. Ɔ kɔ tu yí nyın kɔ gua Eliması anwʋn.
yí nwan:

10 “Apoo ati anun ɛtɛ sʋanlan, Abɔnsanmʋn awa, m'ɔ kpɔ
like kʋalaa m'ɔ tɪ kpa, cɪan benin yɛ̂ Nyanmɪan ninnge m'ɔ kɔ
sesie'n ɛ 'yaci yí ɛsɛcɪ ɔ.
11 Kɪkaala dɪɛ, nwun yí kɛ yɛ́ Mɪn 'ba fin wɔ́ like. Wɔ́ nyɪn'n
'ba sin mɛlɛ kaan sʋa, ɛ ngɔ nwun man sɛnzɛ'n kʋ́n.”
Ɛbɛlɛ ala, Elimasɪ anyɪn'n kɔ sin ɔ kɔ ha awosin nun. Anɪn ɔ
lɛ tʋtʋ yí sa ɔ kpʋnndɛ sʋanlan ɔ sɔ yí sa maan ɔ di yí taataa.
12 Mɔ kʋnmanna'n nwunlin yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n sinlin yí nwʋn. Ɔ
kɔ le yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ li.

Pizidi Antiɔsʋ kulo nɪn asʋ

13 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ nʋn yí manngʋn'n-mɔ bɛ kɔ fʋ meli nun
Pafɔsʋ ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bɔ bɛ́ ti Panfili mân nɪn anun. Bɛ kɔ hɔ kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɛlɪzʋ nɪn asʋ. Zʋan Maakɪ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ sa
yí nzin Zoluzalɛmʋn.
14 Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ bɛ kɔ fa atɪn'n bɛ́ nʋan y'ɔ le Antiɔsʋ m'ɔ
wɔ Pizidi mân nun'n. Ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n, bɛ kɔ wʋlʋ Zufʋ'n-
mɔ asɔnɪn sua nɪn anun bɛ kɔ tɛtanlan asɪ.
15 Asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anun, menian kɔ kɪnnga Moyizɪ mala
kalata'n nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n. Mɔ bɛ kɪnngalɪ yuelɪ'n,
asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ man bɛ hanlɪn bɛ helelɪ Pɔlʋ nʋn
Baanabasɪ kɛ: “Anianman mmelenzua-mɔ, sɛ ɛmɔ le ɛjɔlɛ bɛ
kan bɛ wowula bɛ́ mɔ b'a yia ɛwa nɪn anwʋnsɛlɛ a, atɪn wɔ
nun.”
16 Mɔ mgbain'n-mɔ hanlɪn sɔ'n, Pɔlʋ kɔ jasʋ, ɔ kɔ tʋ yí sa ɔ kɔ
bʋbʋ bɛ́, yí nwan: “Izalayɛ amma ɔ nʋn ɛmɔ mɔ ɛmɔ anyɪn sɔ
Nyanmɪan bɛ sʋ yí'n, ɛmɔ tíe.
17 Izalayɛ amma'n-mɔ Nyanmɪan nɪn a fɛlɛ yɛ́ nan-mɔ. Ɔ a
man b'a li ata bɛ́ nwʋn a sʋn mɛlɛ mɔ anɪn bɛ tɪ nyɔfʋɛ Ezipiti
mân nɪn anun ɛlɔ'n. Ɛhɪ anzin, tunmin sʋ, Nyanmɪan a yɪ bɛ́ fi
Ezipiti mân nɪn anun.
18 Mɛlɛ mɔ anɪn bɛ nanndɪ ɛwâ nɪn anun'n, Nyanmɪan gualɪ
bɛ́ nʋan alɪɛ kɔ yɔ afʋɛ abulanan.
19 Nyanmɪan kɔ bɔ mân nsʋ abʋsʋ Kanaân mân nɪn anun ɔ kɔ
fa bɛ́ lɪka'n kɔ man yɛ́ nan-mɔ kɛ bɛ́ ajâ like.
20 Afʋɛ kɔ yɔ ɛya nnan abulanun kɔ sɪn.
“Ɛhɪ anzin, bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n buli mân'n dede ɔ juli
kpɔmanfʋɛ Samiɛ mɛlɛ sʋ.
21 Samiɛ mɛlɛ sʋ, bɛ́ nwan bɛ kulo kɛ bɛ nyan belemgbin
maan ɔ sie bɛ́. Nyanmɪan kɔ sie Kisi awa Sayuli m'ɔ fi
Bɪnnzʋamɪn afilie nɪn anun'n belemgbin kɔ man bɛ́. Sayuli lili
belemgbin afʋɛ abulanan.
22 Mɔ Nyanmɪan tuli yí'n y'ɔ sielɪ Davidi belemgbin ɔ.
Nyanmɪan lili Davidi anwʋn adanzɪɛ kɛ: *M'an nwun yí kɛ Jese
awa Davidi tɪ mín ahʋnlɪn nun sʋanlan. Like kʋalaa mɔ mɪn
kulo'n yɛ̂ ɔ 'yɔ ɔ.*

23 “Davidi abʋsʋ sʋanlan kʋn y'ɔ le Zozi. Nyanmıan a sie Zozi
kɛ Izalayɛ mân nın ati Ngʋandefʋɛ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan bəlı
anəhʋba sɔ'n.
24 Asannan nán Zozi a a'n, Zʋan hanlın helelı Izalayɛ mân
bəndın'n kɛ bɛ káci bɛ́ abalabə'n bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán
Nyanmıan maan ɔ sónın bɛ́.
25 Mə Zʋan 'kə yí ayuelıɛ'n, ɔ kə bisa menian'n-mə kɛ: ‘Ɛmə
nwan: nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le mín? Sʋanlan'n mə ɛmə lɛ
nwʋnndɛ yí'n, nán yí y'ɔ le mín! Nan ɛmə tíe, sʋanlan kʋn fi mín
nzin ɔ lɛ ba, mın nzɛ nvata man kɛ mın nyannjı yí ja mgbabʋa
nyanman'n.’
26 “Anianman mmelenzua, ɛmə mə bɛ tı Abalahamʋn abʋsʋ
menian, ɔ nʋn ɛmə mə ɛmə tı man Zufʋ kʋsʋ ɛmə anyın sə
Nyanmıan bɛ sʋ yí'n, yɛ́ dunman nun ati yê bɛ́ ti ele ngalıɛ ɛhı
a a ɔ.
27 Afı, Zoluzalɛmʋn amma'n-mə nʋn bɛ́ mgbain'n-mə, b'a
mmu man Zozi sʋanlan. Ɛsɛ ɛjəlɛ mə mgbəmanfʋɛ'n-mə hɛlɛlı
mə ɛnwʋnmıan ele biala bɛ kınnga'n, b'a ndı man yí bʋ. Nan bɛ́
dıɛ, b'a man b'a hun Zozi. B'a man ɛjəlɛ'n mə mgbəmanfʋɛ'n-
mə hanlın nın a kpın sʋ.
28 Bɛ si Pilatı sʋ kɛ ɔ mán bɛ hún yí. Kʋsʋ b'a ngʋala b'a ngele
man kɛ like sʋa ati yê yɛ́ nwan bɛ́ hún yí ɔ.
29 Mə Zozi anwʋn ɛjəlɛ'n kʋalaa m'ɔ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nın anun'n
kpınlın sʋ'n, bɛ kə yı yí fi kʋlʋwa nın asʋ bɛ kə hə kə sie yí.
30 Nan Nyanmıan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge.
31 Mə Zozi fi ewue nun tinngelı'n, ɔ yılı yí nwʋn cıan kə yə nyɛ
nyɛ ɔ helelı bɛ́ mə bɛ nʋn yí nanndılı'n, ɔ bə yí bʋ Galile mân nın
anun ɔ kə ju Zoluzalɛmʋn. Menian sə'n-mə, bɛ́ yê sian dıɛ, bɛ lɛ
di adanzıɛ bɛ kan yí ɛjəlɛ'n bɛ kele Izalayɛ mân nın ɔ.
32 “Yɛ́ muonun yɛ lɛ bə Ɛjəlɛkpa sə'n yɛ kele ɛmə. Ɔ tı like mə
Nyanmıan falı bəlı yɛ́ nan-mə anəhʋba ɔ.
33 Nyanmıan a man anəhʋba sə nın a kpın sʋ a man yɛ́ mə yɛ
tı yɛ́ nan-mə abʋsʋ menian'n. Ɔ sanlın kɛ, ɔ'a man Zozi fi ewue
nun a tinnge kɛ bɛ kpınlın bɛ hɛlɛlı yí wə Izalayɛ ejue ɛtʋɛ kalata
nın ati nnyuan nın anun'n kɛ:
Ɛ tı mín Wa,
ɛnɛ m'ɔ kə'n, n dı wɔ́ Sı.
34 “Nyanmıan hanlın kɛ ɔ 'man ɔ fi ewue nun tinnge, ɔ 'man
ɔ nwu man kón. Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpınlın hanlın yí'n:
Anwʋntıɛ nyila mgbakpa'n
*mə n valı m məlı *Davidi anəhʋba'n*
yê mın 'fa mın man ɛmə ɔ.
35 Ɛhıka ati, lıka kʋn biekun yí nwan:
Ɛ ngɔ man man atın
maan wɔ́ anwʋntıɛ sʋanlan'n
ngɔ kpələ man sɛka nın anun.

36 “Mɛlɛ mɔ anɪn belemgbin Davidi tɛ tɪ asɪ'n, like mɔ
Nyanmɪan bisalɪ yí kɛ ɔ yɔ́'n, ɔ yɔlɪ. Davidi a wu, b'a sie yí lɪka
mɔ bɛ sielɪ yí nan-mɔ'n, ɔ'a kpɔlɔ.
37 Nan sʋanlan'n mɔ Nyanmɪan a man ɔ fi ewue nun ɔ a
tinnge'n, ɔ'a mgbɔlɔ man.
38 “Anianman mmelenzua-mɔ, ɛmɔ nwún yí kɛ Zozi dun-
man nun yê ɛmɔ kʋala kɛ bɛ nyan ɛtɛ face ɔ.
39 Sʋanlan biala m'ɔ de yí di'n, ɔ nyan yí ti fi yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ
kʋalaa mɔ Moyizɪ mala nɪn a ngʋala a nne man ɛmɔ'n fi nun
fite.
40 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa, nán ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn nɪn a nga man ɛmɔ anwʋn. Afɪ, bɛ́
nwan:
41 *Atubɛnwʋn mma,*
ɛmɔ nían maan ɔ sín bɛ́ nwʋn,
ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dɪɛ a yue.
Ɛmɔ mɛlɛ sʋ, mɪn 'ba yɔ like kʋn.
Sɛ sʋanlan kan like sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kele ɛmɔ a,
ɛmɔ ngɔ le ngɔ li man.”
42 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlɪ mɔ bɛ fi asɔnɪn bɛ fitelɪ'n, bɛ kɔ han bɛ
kɔ hele Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɛ bɛ sá bɛ bála ɛnwʋnmɪan ele cɪan
fʋfɔlɛ nán bɛ hán ɛjɔlɛ sɔ'n biekun.
43 Mɔ bɛ sanndɪlɪ'n, Zufʋ'n-mɔ dɔʋn nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ
nan kʋsʋ bɛ kɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn'n bie'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ
bɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ bɛ́ nʋn bɛ kɔ jʋjɔ. Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ bɛ
kɔ bʋtʋ bɛ́ kɛ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a tɪ'n, bɛ tíla nun kpa.
44 Mɔ ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n mɔ bɛ helelɪ'n juli'n, yɛ́ Mɪn
Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn etie ati, kulo bɔndɪn'n kɔ yia.
45 Mɔ Zufʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fa Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ
anwʋn ɛkpɔ. Ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ lɛ kan'n, anɪn bɛ lɛ bɔ bɛ yɪ bɛ kpɛ
yí nzʋba.
46 Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɔ nyan anwʋnsɛlɛ bɛ kɔ han bɛ kɔ
hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ, ɛmɔ yê ɔ di kɛ bɛ di mʋa bɛ kan
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele ɛmɔ ɔ. Nan kɛmɔ ɔ njian man
ɛmɔ, mɔ ɛsɛ ɛmɔ nɪan an, ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n nzɛ nvata
man ɛmɔ'n, yí ti, kɪkaala dɪɛ, yɛ lɛ kaci yɛ́ nyɪn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man
Zufʋ'n-mɔ elɔ.
47 Ɔ sanlɪn kɛ, ɛ 'nwun junman'n mɔ yɛ́ Mɪn a fa a wula yɛ́ sa
nun'n, yí nwan:
M'an sie wɔ́ kɛ kanlannɪɛ
maan ɛ ta man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n-mɔ
nán ɛ bɔ ngʋan ele nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
ɛ kele asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaatin.”
48 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ li yí nwʋn fɛ,
bɛ kɔ yɪ yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn ayɛ. Bɛ́ kʋalaa mɔ Nyanmɪan a
hɛlɛ bɛ́ dunman yí kalata nɪn anun kɛ bɛ nyán ngʋan m'ɔ le man
ayuelɪɛ'n, menian sɔ'n-mɔ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn.

49 Yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n kɔ tɛlɛ ɛbɛlɛ etin nın asʊ.
50 Ɛhı a, Zufʊ'n-mɔ kɔ wowula mmalasua mgbili mgbili'n-mɔ mɔ bɛ sʊ Nyanmıan'n nʊn kulo nın asʊ menian mgbili mgbili'n-mɔ abʊ. Bɛ kɔ hele Pɔlʊ nʊn Baanabası ahʊlʊwa bɛ kɔ fʊan bɛ́ fi bɛ́ mân nın anun.
51 Pɔlʊ nʊn Baanabası bɛ kɔ wʊsʊ bɛ́ ja nın anun anyʊan'n bɛ kɔ gua bɛ́ kulo nın asʊ ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ Ikoninwɔmʊn kulo nın asʊ. (Yí bʊ kele kɛ Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ fa bɛ́ nwʊn bɛ man yɛ́ Mın'n, sɛ bɛ minlin an, nán Pɔlʊ nʊn Baanabası ɛjɔlɛ ɔ.)
52 Bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mın Antiɔsʊ ɛlɔ'n, bɛ́ dıɛ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ bɛ́ nun, ɛsɛ bɛ le fɛ elie.

14

Ikoninwɔmʊn kulo nın asʊ

1 Mɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası juli Ikoninwɔmʊn ɛlɔ'n, bɛ hɔlı Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın anun. Kɛ bɛ kpınlın bɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ man Zufʊ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n, bɛ́ dɔʊn bɛ falı bɛ́ nwʊn bɛ manlın yɛ́ Mın.
2 Nan Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ fa bɛ́ nwʊn bɛ man yɛ́ Mın'n, bɛ kɔ wowula bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ nın abʊ maan bɛ kɔ fa anianman'n-mɔ anwʊn ɛkpɔ.
3 Pɔlʊ nʊn Baanabası dıɛ, bɛ tanlanlın Ikoninwɔmʊn ɛbɛlɛ ɔ hyɛlı kpa. Bɛ le anwʊnsɛlɛ nʊn dedi yɛ́ Mın anun bɛ kan yí nʊan ɛjɔlɛ'n. Yɛ́ Mın man bɛ́ tunmin maan bɛ yı atɛlɛ bɛ yɔ asinbɛnwʊn ninnge. Ɔ yɔ yí sɔ ɔ man bɛ nwun yí kɛ yí anwunnvoe enwuan ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ kan'n tı ananhɔlɛ.
4 Kulo nın asʊ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kɔ bu bɛ́ nwʊn nun. Mmie-mɔ jin Zufʊ'n-mɔ anzin, mmie-mɔ kʊsʊ jin mmɔfʊɛ'n-mɔ anzin.
5 Ɛhı a, Zufʊ'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n nʊn bɛ́ mgbain'n-mɔ kɔ bɔbʊa bɛ́ nwʊn, bɛ lɛ ba hele Pɔlʊ nʊn Baanabası ahʊlʊwa bɛ tʊtʊ bɛ́ ɛbʊɛ bɛ kun bɛ́.
6 Mɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası nwunlin nun'n, bɛ kɔ yı bɛ́ bɔ́lɛ nın ɛbɛlɛ. Bɔ kɔ hɔ Lisitili nʊn Dɛlıbʊ nʊn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan bɛ́'n-mɔ asʊ. Lisitili nʊn Dɛlıbʊ tı Likawonin mân nun kulo.
7 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ hele menian'n-mɔ.

Lisitili kulo nın asʊ

8 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʊn wɔ Lisitili kulo nın asʊ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n tı bubuluwafʊɛ sunmin yí mmatʊnman nun, ɔ nanndılı man lé.
9 Ɛlɛhʊn kʊn, anın ɔ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʊ lɛ kan kele menian'n-mɔ'n. Pɔlʊ anyın kɔ ha yí nwʊn. Ɔ 'nıan an, anın bian'n le dedi ɔ kʊala kɛ yí nwʊn sa.
10 Ɛhı a, Pɔlʊ kɔ tıan kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Jasʊ jinlan fɔ́ún!” Mɔ Pɔlʊ hanlın sɔ'n, waka, bian'n kɔ jasʊ kɔ jinlan ɛsɛ ɔ kɔ nanndı.

11 Mɔ Menian'n-mɔ nwunlin mɔ Pɔlʋ yɔlɪ'n, bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ sulo
Likawonin anɪɛ nɪn anun kɛ: “Mmʋsʋɪn'n-mɔ a kaci bɛ́ nwʋn
kulo menian b'a a yɛ́ afian ɛwa!”
12 Bɛ kɔ tʋn Baanabasɪ “Zesɪ” (m'ɔ tɪ bɛ́ bʋsʋɪn kpili'n) yê bɛ kɔ
tʋn Pɔlʋ kʋsʋ “Ɛlɪmɛsɪ” (m'ɔ tɪ bɛ́ mmʋsʋɪn'n-mɔ kpɔmanfʋɛ'n).
Ɔ sanlɪn kɛ Pɔlʋ yê anɪn ɔ jʋjɔ ɔ nʋn Baanabasɪ anʋan ɔ.
13 Mɔ ɛ 'wʋlʋ kulo nɪn anun'n, ɛbɛlɛ yê b'a si bʋsʋɪn Zesɪ sua
nɪn ɔ. Sʋanlan'n m'ɔ tʋtɔ Zesɪ'n kɔ man bɛ kɔ fa nnalɛ. Bɛ kɔ
sɪsan bɛ́ sʋ nyanman bɛ kɔ sisan nun falawasɪ. Bɛ nʋn nnalɛ'n-
mɔ kɔ a kulo nɪn anʋan nɪn anyunnun. Bian sɔ'n nʋn kulo
mma'n kulo kɛ bɛ fa nnalɛ sɔ'n-mɔ bɛ yɪ tɛɛ bɛ man Pɔlʋ nʋn
Baanabasɪ.
14 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ sɔ taladɪɛ'n mɔ bɛ
wula'n bɛ kɔ tɪtɪ nun. Bɛ le ɛnwanndie bɛ kɔ wʋlʋ menian'n-mɔ
afian. Bɛ le ɛtɪan, bɛ́ nwan:
15 “Ebia-mɔ, nzukɛ ati yê ɛmɔ yɔ sʋa ɔ? Yɛ tɪ kulo menian kɛ
ɛmɔ ala. Yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ, mɛlɛ mɔ yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n kɛ
ɛmɔ yáci ninnge mgban mgban ɛhɪ-mɔ bɛ gúa. Nán bɛ káci bɛ́
nyɪn Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn anwʋn ɛlɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yí y'ɔ bɔlɪ
anwunno nʋn asɪ, asue jenvie'n nʋn nun ninnge'n kʋalaatin
ɔ.
16 Daba, Nyanmɪan yacili mân nɪn anun menian'n-mɔ maan
sʋanlan kʋn biala sɪnlɪn atɪn m'ɔ kulo nɪn asʋ.
17 Nan kʋsʋ tɛmʋn biala ɔ yɔ ye maan bɛ nwun yí. Ɔ man
esue'n tɔ maan ɛmɔ ninnge'n-mɔ yɔ kpa. Ɔ gua ɛmɔ anʋan alɪɛ
ɛsɛ ɔ wula fɛ elie kpili kpa ɛmɔ ahʋnlɪn nɪn anun.”
18 Ɛhɪ, ɛjɔlɛ'n muonun mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ lɛ kan maan bɛ
yacɪ tɛɛ ɛyɪɛ'n, nán yí nwʋn bie yê anɪn bɛ lɛ di ɔ.
19 Ɛhɪ, Zufʋ mmie-mɔ fi Antiɔsʋ m'ɔ wɔ Pizidi mân nun'n, ɔ
nʋn Ikoninwɔmʋn kulo nɪn asʋ, bɛ kɔ a. Bɛ kɔ kaci kulo mma
nɪn ati. Bɛ kɔ tʋtʋ Pɔlʋ ɛbʋɛ kɛ bɛ 'kun yí. Mɔ bɛ yɔlɪ yí sɔ'n, bɛ
jʋnlɪn kɛ anɪn ɔ'a wu. Bɛ kɔ hyʋɪn yí bɛ kɔ tʋ kulo tiba.
20 Nan mɔ bɛ́ mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n yialɪ yí nwʋn'n, ɔ kɔ
jasʋ, ɔ kɔ wʋlʋ kulo nɪn anun. Bɛ lalɪ mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Pɔlʋ nʋn
Baanabasɪ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Dɛlɪbʋ nɪn asʋ.

Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ 'ba sa bɛ́ nzin

bɛ kɔ Sili Antiɔsʋ

21 Ɛhɪ, mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ juli Dɛlɪbʋ kulo nɪn asʋ'n, bɛ
kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ nyan menian dɔʋn kpa ɛbɛlɛ bɛ kɔ man
yɛ́ Mɪn. Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ sa bɛ́ nzin Lisitili, Ikoninwɔmʋn nʋn
Antiɔsʋ m'ɔ wɔ Pizidi mân nun'n.
22 Bɛ kɔ wowula yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ anwʋnsɛlɛ, bɛ kɔ bʋtʋ
bɛ́ kɛ bɛ jínlan kpunndiin wɔ bɛ́ dedi nɪn anun. Bɛ kan bɛ kele
bɛ́ kɛ: “Ɔ di kɛ yɛ nwun yɛ́ nyunnun kpa kʋalaaka nán y'a wʋlʋ
Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun.”

23 Kulo kʋn biala asɔnɪn nɪn anun, bɛ man bɛ sie mgbain. Bɛ
cɪ ɛhɔɛ bɛ yɔ asɔnɪn yue a, bɛ sɛlɛ Nyanmɪan bɛ fa bɛ́ bɛ wula yɛ́
Mɪn mɔ b'a le yí b'a li nɪn asa nun.
24 Ɛhɪ anzin, bɛ kɔ kpɛ nun Pizidi mân nɪn anun bɛ kɔ ju
Panfili mân nɪn anun.
25 Bɛ kɔ han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Pɛlɪzʋ kulo nɪn asʋ. Bɛ
fi ɛbɛlɛ, bɛ kɔ hɔ Atali kulo'n kʋsʋ asʋ.
26 Atali ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fʋ meli'n m'ɔ lɛ kɔ Antiɔsʋ nɪn anun. Ɔ
sanlɪn kɛ Antiɔsʋ ɛbɛlɛ yê bɛ falɪ bɛ́ bɛ wulalɪ Nyanmɪan asa nun
mɔ bɛ hɔlɪ yí junman nɪn elie ɔ.
27 Mɔ bɛ juli Antiɔsʋ ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ yia asɔnɪn mma'n-mɔ. Yí
kʋalaa mɔ Nyanmɪan nanndɪlɪ bɛ́ sʋ ɔ yɔlɪ, ɔ nʋn kɛ ɔ kpɪnlɪn
yɔlɪ mɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n lelɪ Nyanmɪan lili'n, bɛ kɔ bɔ
nun amannɪɛ bɛ kɔ hele bɛ́.
28 Mɔ bɛ nwunlin bɛ́ nwʋn yuelɪ'n, Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ halɪ
anianman'n-mɔ anwʋn ɛbɛlɛ, bɛ hyɛlɪ Antiɔsʋ.

15

Zoluzalɛmʋn ɛlɔ anyia'n

1 Ɛhɪ, menian fi Zude mân nun bɛ kɔ a Antiɔsʋ. Bɛ juli ɛbɛlɛ
mɔ bɛ 'kekele anianman'n-mɔ ninnge'n, bɛ́ nwan: “Sɛ b'a mgbɛ
man ɛmɔ mmian nun kɛ *Moyizɪ mala'n kpɪn kele nɪn an, ɛmɔ
ngʋala bɛ nnyan man ngʋan.”
2 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ nʋn menian sɔ'n-
mɔ kɔ su yí bʋsʋ akpʋlʋwa kpa. Ɛhɪ a, ɔ kɔ yɔ mɔ Pɔlʋ nʋn
Baanabasɪ nʋn anianman'n mmie-mɔ, bɛ hó Zoluzalɛmʋn bɛ
hó tʋ́ mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain'n-mɔ wɔ ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn.
3 Mɔ bɛ 'kɔ'n, asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ gua bɛ́ atɪn. Bɛ kɔ kpɛ nun
Feninsi nʋn Samali mân nɪn anun. Lɪka mɔ bɛ kɔ ju'n, kɛ ɔ
kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n falɪ bɛ́ nwʋn bɛ manlɪn
Nyanmɪan'n, bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ a, anianman'n-mɔ di yí nwʋn
fɛ kpili kpa.
4 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ nʋn ɛhɪnlɪn-mɔ juli Zoluzalɛmʋn'n,
asɔnɪn mma'n-mɔ nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain'n-mɔ kɔ le bɛ́
atɪn. Junman mɔ Nyanmɪan nanndɪlɪ bɛ́ sʋ ɔ lili'n, Pɔlʋ nʋn
Baanabasɪ kɔ han yí kʋalaa bɛ kɔ hele bɛ́.
5 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Falisifʋɛ mmie-mɔ mɔ bɛ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ
manlɪn yɛ́ Mɪn'n kɔ jasʋ, bɛ́ nwan: “Ɔ di kɛ bɛ kpɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ
man Zufʋ'n mmian nun, ɛsɛ ɔ di kɛ bɛ man bɛ di Moyizɪ mala
nɪn asʋ.”
6 Ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn, mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain'n-mɔ kɔ hɔ
anyia.
7 Bɛ basalɪ yí dede a, Pɪɛlɪ kɔ jasʋ, yí nwan: “Anianman-mɔ,
ɛmɔ sɪ kɛ ɛmɔ afian ɛwa, Nyanmɪan yɪlɪ mín a hyɛ kɛ m mɔ́
Ɛjɔlɛkpa'n n géle bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n maan bɛ lé yí bɛ lí.

8 Nyanmıan m'ɔ sı menian'n-mɔ ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n, ɔ'a
fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan ɔ'a man bɛ́ kɛ ɔ'a fa ɔ'a man
yɛ́'n. Nyanmıan a yɔ sɔ ɔ'a hele kɛ ɔ'a sɔ bɛ́ nun.
9 Yɛ́ o, bɛ́ o, Nyanmıan a mgba man nun. Ɔ sanlın kɛ b'a le
Nyanmıan b'a li, ɔ'a tı bɛ́ ahʋnlın nın anwʋn.
10 Ɔ yɔ sɛ mɔ afı sian dıɛ, ɛmɔ kulo kɛ bɛ sɔ Nyanmıan bɛ
nıan'n? Bɔ́lɛ mɔ yɛ́ nan-mɔ nʋn yɛ́ y'a ngʋala man yí sʋa'n, bɛ́
kɔmın sʋ yɛ̂ ɔ yúe ɔ?
11 Nan yɛ̂ dıɛ, yɛ de yɛ di kɛ yɛ́ ti enyan'n mɔ y'a nyan yí kɛ bɛ́
kʋsʋ b'a nyan yí'n, yɛ́ Mın Zozi anwunnvoe'n dunman nun ɔ."
12 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ gua didiin, bɛ kɔ tie Pɔlʋ
nʋn Baanabası. Atɛlɛ nʋn asinbɛnwʋn ninnge mɔ Nyanmıan
nanndılı bɛ́ sʋ ɔ yɔlı wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian'n, Pɔlʋ
nʋn Baanabası kɔ han yí ɛjɔlɛ bɛ kɔ hele bɛ́.
13 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabası anʋan tɔlı'n, Zʋakı kɔ jasʋ, yí nwan:
"Anianman mmelenzua-mɔ, ɛmɔ tíe mín!
14 Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ abʋbɔ nın anun Nyanmıan falı bɛ́ mɔ
bɛ tı man Zufʋ nın anun mmie-mɔ ɔ'a kaci yí menian mɔ yí
dunman la bɛ́ sʋ'n, Simʋn a han yí nwʋn ɛjɔlɛ.
15 Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han'n, ɔ nʋn mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ hanlın'n tı kʋn. Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n le kele kɛ yɛ́ Mın
nwan:
16 *Ɛhı anzin, mın 'ba sa mın ba.*
Davidi sua'n mɔ ɔ'a bubu ɔ a gua'n,
mın 'sa mın si yí bʋsʋ nın anun
ɛsɛ mın 'tınngɛ yí.
17 *Mɛlɛ sɔ'n, menian bʋ nga'n kʋalaatin,*
bɛ 'ba kpʋnndɛ yɛ́ Mın anzin atın.
Yuo, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tı man Zufʋ
mɔ m'an fɛlɛ bɛ́ kɛ bɛ káci mín menian'n,
bɛ 'ba yɔ yí sɔ.
18 *Yɛ́ Mın m'ɔ yılı ninnge sɔ'n-mɔ*
helelı daba daba'n,
ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan nın anın.
19 "Ɛhıka ati, mın de mın tʋ nun kɛ ɔ tı man kpa kɛ bɛ kele bɛ́
mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a wula Nyanmıan asa
nun'n yalɛ.
20 Nan kʋsʋ, yɛ hélɛ bɛ́ kalata yɛ hán yɛ héle bɛ́ kɛ nán bɛ
di amʋan sʋ naan, nán bɛ di naan bʋka yí moja'n, nán bɛ di
cunmun, ɛsɛ nán bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ.
21 Afı, ɔ fi tıtı, kulo kʋn biala asʋ, menian kan Moyizı mala
nın anun ɛjɔlɛ. Bɛ kınnga yí *ɛnwʋnmıan ele cıan daa Zufʋ-mɔ
asɔnın sua'n-mɔ anun."

Kalata'n mɔ bɛ hɛlɛlı nwanlın asɔnın mma'n-mɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n

22 Mɔ Zʋakɪ anʋan tɔlɪ'n, mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain-mɔ nʋn
asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaa anʋan kɔ sɛ bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ yɪ ani-
anman mmie-mɔ bɛ́ afian ɛbɛlɛ mɔ bɛ nʋn Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ
'kɔ Antiɔsʋ ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ yɪlɪ bɛ́'n-mɔ y'ɔ le Zudɪ mɔ bɛ fɛlɛ yí
Baasabasɪ'n, ɔ nʋn Silasɪ. Zudɪ nʋn Silasɪ tɪ asɔnɪn nɪn anun
menian mɔ anianman'n-mɔ fɛlɪ bɛ́ kpa ɔ.
23 Kalata'n mɔ bɛ falɪ wulalɪ bɛ́ sa nun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ
nun'n:
Anianman-mɔ,
Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ mɔ bɛ wɔ Antiɔsʋ kulo nɪn asʋ, Sili
nʋn Silisi mân nɪn anun'n, Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn asɔnɪn
mgbain'n-mɔ mɔ bɛ tɪ ɛmɔ anianman'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ
ahɪn.
24 Y'a tɪ yí kɛ menian fi yɛ́ afian ɛwa b'a hɔ a hehele ninnge
b'a sɛcɪ ɛmɔ ati anun, ɛsɛ b'a man ɛmɔ lʋa a bɔ bɛ́ nwʋn.
Menian sɔ'n-mɔ, nán yɛ́ yê yɛ sʋanlɪn bɛ́ ɔ.
25 Ɛhɪka ati, yɛ́ nʋan a sɛ yɛ́ nwʋn ɛwa, y'a yɪ menian kɛ bɛ
hó tʋ́ ɛmɔ. Bɛ nʋn yɛ́ nianman Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ mɔ bɛ́ nwʋn
cian yɛ́'n yê bɛ lɛ ba ɔ.
26 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, ahan menian'n-mɔ 'kun
Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ.
27 Ɛjɔlɛ mɔ y'a hɛlɛ yí ɛwa'n, Zudɪ nʋn Silasɪ muonun, bɛ 'ba
han nun ɛjɔlɛ bɛ kele ɛmɔ.
28 Ɔ sanlɪn kɛ yɛ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, yɛ
ngulo man kɛ ɛmɔ nwun ɛfɛ kʋ́n. Nan m'ɔ tɪ cɪnnjɪn'n yê yɛ lɛ fa
yɛ tʋ ɛmɔ anyunnun ɔ.
29 Ɛhɪka ati, nán bɛ di amʋan sʋ naan, nán bɛ di naan bʋka
yí moja'n, nán bɛ di cunmun. Ɛsɛ nán bɛ yɔ satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ. Sɛ
ɛmɔ yaci nyɔlɪɛ sɔ'n-mɔ gua a, ɔ tɪ kpa.
Yɛ wɔ cɪan fʋfɔlɛ!
30 Ɛhɪ, bɛ kɔ man bɛ́ mɔ bɛ yɪlɪ bɛ́ nɪn atɪn kɛ bɛ hó Antiɔsʋ. Mɔ
bɛ juli ɛlɔ'n, bɛ kɔ yia yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ kʋalaatin bɛ kɔ fa
kalata'n bɛ kɔ wula bɛ́ sa nun.
31 Bɛ kɔ kɪnnga kalata'n. Mɔ bɛ tɪlɪ nun ɛjɔlɛ nʋn anwʋnsɛlɛ'n
m'ɔ wowulalɪ bɛ́'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ li yí nwʋn fɛ.
32 Kɛmɔ anɪn Zudɪ nʋn Silasɪ muonun, bɛ tɪ mgbɔmanfʋɛ'n,
bɛ kɔ han ɛjɔlɛ dɔʋn bɛ kɔ hele anianman'n-mɔ bɛ kɔ wowula
bɛ́ anwʋnsɛlɛ bɛ kɔ cɪcɪ bɛ́ lʋa.
33 Zudɪ nʋn Silasɪ kɔ li kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ́ ɛhɔlɛ
tɛmʋn juli'n, anianman'n-mɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ li ngalɪɛ bɛ kɔ man
bɛ́ atɪn bɛ kɔ sa bɔ kɔ hɔ bɛ́ mɔ bɛ sʋanlɪn bɛ́ nɪn anwʋn ɛlɔ. [
34 Nan Silasɪ dɪɛ, ɔ kɔ ha Antiɔsʋ ɛbɛlɛ.]
35 Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ, bɛ́ kʋsʋ bɛ kɔ ha Antiɔsʋ ɛbɛlɛ. Bɛ nʋn
mmie-mɔ dɔʋn kpa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge ɛsɛ bɛ kan
yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n.

Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ 'ba tɪtɪ bɛ́ nwʋn nun

36 M'ɔ lili kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn'n, Pɔlʋ kɔ han kɔ hele Baanabasɪ
kɛ: “Kulo'n-mɔ kʋalaatin mɔ yɛ sɪnlɪn sʋ yɛ hanlɪn yɛ́ Mɪn
Anʋan Ɛjɔlɛ'n, yɛ hɔ́ sʋ yɛ fófua anianman'n-mɔ anwʋn.”
37 Ɛhɔlɛ nɪn anun an, anɪn Baanabasɪ kulo kɛ Zʋan mɔ bɛ fɛlɛ
yí Maakɪ'n nʋn bɛ́ kɔ.
38 Pɔlʋ nɪanlɪn an, anɪn ɔ nvata man kɛ Zʋan Maakɪ kɔ bie.
Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ yacili Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ Panfili mân nun, ɔ a
mmʋka man bɛ́ junman nɪn anun fíí kʋ́n.
39 Ɛhɪ a, akpʋlʋwa kɔ tɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ afian dede bɛ kɔ
tɪtɪ bɛ́ nwʋn nun. Baanabasɪ kɔ fa Zʋan Maakɪ bɛ kɔ fʋ meli nun
bɛ kɔ hɔ Sipʋlʋ mân nun.
40 Pɔlʋ kʋsʋ kɔ fa Silasɪ. Mɔ anianman'n-mɔ falɪ bɛ́ wulalɪ yɛ́
Mɪn asa nun yuelɪ'n, cuein, yê Pɔlʋ nʋn yí, bɛ hɔlɪ ɔ.
41 Bɛ kɔ nanndɪ Sili nʋn Silisi mân nɪn anun. Bɛ kɔ wowula
asɔnɪn mma'n-mɔ anwʋnsɛlɛ.

16

Pɔlʋ nʋn Silasɪ 'ba fa Timote bɛ bɔ bɛ́ nwʋn

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Pɔlʋ nʋn Silasɪ b'a hɔ Dɛlɪbʋ nʋn Lisitili.
Anɪn yɛ́ Mɪn sʋanlan'n kʋn wɔ Lisitili ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Timote. Yí
nin'n tɪ Zufʋ, ɔ de Nyanmɪan di. Nan yí sɪ'n tɪ Gɛlɛkɪ.
2 Anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Lisitili ɛbɛlɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ wɔ
Ikoninwɔmʋn'n, bɛ kan kɛ Timote tɪ sʋanlan kpa.
3 Ɛhɪ a, Pɔlʋ nwan ɔ 'fa Timote bɔ yí nwʋn. Ɔ kɔ fa yí kɔ bɔ
yí nwʋn. Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ etin dɪɛ nɪn asʋ'n dunman
nun, Pɔlʋ kɔ man bɛ kɔ kpɛ Timote mmian nun. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́
kʋalaa bɛ sɪ kɛ Timote asɪ'n tɪ Gɛlɛkɪ.
4 Kulo mɔ bɛ kɔ sɪn sʋ'n, ninnge'n mɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ asɔnɪn
nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ helelɪ'n, ninnge sɔ'n yê
bɛ kan bɛ kele anianman'n-mɔ kɛ bɛ lí sʋ ɔ.
5 Anɪn asɔnɪn mma'n-mɔ dedi'n lɛ kɔ yí nyunnun, ɛsɛ anɪn bɛ́
nwʋn lɛ sʋn. Afɪ cɪan daa menian fa bɛ́ nwʋn bɛ man yɛ́ Mɪn.

Yɛ́ Mɪn 'ba hɪn Pɔlʋ ɛlalɪɛ

6 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ nʋn Silasɪ nʋn Timote bɛ kɔ hɔ Azi mân nun.
Ɛbɛlɛ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn a mman man bɛ́ atɪn
maan b'a ngan man Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ kpɛ nun
Filizi nʋn Galasi mân nun.
7 Mɔ anɪn bɛ ka kaan bɛ ju Misi mân nun'n, bɛ́ nwan bɛ 'kɔ
Bitinin mân nun. Nan kʋsʋ Zozi Wawɛ'n ngɔ man bɛ́ atɪn.
8 Ɛhɪ a, bɛ kɔ kpɛ nun Misi mân nɪn anun, bɛ kɔ hɔ Tolowasɪ
kulo nɪn asʋ lɪka mɔ meli'n-mɔ jinlan'n.
9 Ɛbɛlɛ, kɔngɔɛ, yɛ́ Mɪn kɔ hɪn Pɔlʋ ɛlalɪɛ. Ɛlalɪɛ nɪn anun, Pɔlʋ
'nɪan an, anɪn Masedʋanɪn mân nɪn anun sʋanlan kʋn jin yí
nyunnun ɛbɛlɛ, ɔ lɛ sɛlɛ yí kɛ: “Sɪn Masedʋanɪn mân nɪn anun
ɛwa nán bala bʋka yɛ́!”

10 Mɔ Pɔlʋ hınlın ɛlalıɛ sɔ'n yuelı'n, ɛbɛlɛ ala, yɛ kɔ bɔbʋa yɛ́ nwʋn mɔ yɛ 'kɔ Masedʋanın ɔ. Ɔ sanlın kɛ, anın y'a nwun yí fɔ́ún kɛ yɛ́ Mın lɛ fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ hɔ́ bɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ héle ɛlɔ mân nın anun menian'n-mɔ.

Filipʋ kulo nın asʋ

11 Yɛ kɔ fʋ meli nun Tolowası ɛbɛlɛ yê cuein, yɛ́ nʋan y'ɔ le asue afian kpɔlɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Samotalası nın asʋ. Mɔ alíɛ hınlın'n, yɛ kɔ bɔ yɛ́ ti Neyapolisi kulo nın asʋ.

12 Yɛ fi Neyapolisi ɛbɛlɛ yɛ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʋ nın asʋ. Filipʋ tı Masedʋanın alimʋa etin'n kulo, ɛsɛ Lɔmʋn menian wɔ ɛbɛlɛ. Yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn kulo sɔ nın asʋ.

13 Mɔ *ɛnwʋnmıan ele cıan'n juli'n, yɛ fi kulo nın asʋ yɛ kɔ jasʋ. Yɛ kɔ hɔ asue kʋn anʋan. Yɛ yɔlı ajʋnlın kɛ ɛbɛlɛ yê Zufʋ'n-mɔ yia bɛ yɔ asɔnın ɔ. Yɛ kɔ tɛtanlan ası. Yɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n yɛ kɔ hele mmalasua'n-mɔ mɔ anın b'a yia ɛbɛlɛ'n.

14 Mɔ yɛ 'kan ɛjɔlɛ'n, anın balasua kʋn lɛ tie. Balasua sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Lidi. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tiatili nın asʋ. Ɔ tɔnın ɛtanlan kɔkɔlɛ mɔ yí nwʋn cian. Ɔ sʋ Nyanmıan. Yɛ́ Mın kɔ buke yí ajʋnlın maan ɔ kɔ yɔ anzʋɛ ɔ kɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ anın Pɔlʋ lɛ kan'n.

15 Bɛ kɔ sɔnın yí nʋn yí sasʋ'n-mɔ. Mɔ bɛ sɔnınlın yí yuelı'n, ɔ kɔ fɛlɛ yɛ́, yí nwan: “Sɛ ɛmɔ de tʋ nun kɛ mın de yɛ́ Mın mın di sakpa a, anın ɛmɔ bála a tanlan mín awulo.” Ɔ si yɛ́ sʋ dede yɛ kɔ kpati yɛ kɔ tie.

Bɛ 'ba gua Pɔlʋ nʋn Silası fiadı

16 Ɛhı, mɔ anın yɛ lɛ kɔ lıka mɔ yɛ yɔ asɔnın ɛlɔ'n, afanıan kʋn kɔ a kɔ tʋ yɛ́. Balasua sɔ'n, wawɛ ɛtɛ kʋn wɔ yí nun. Wawɛ ɛtɛ sɔ'n man ɔ yı munnzue ɔ nyan esika dɔʋn kpa man yí mın-mɔ.

17 Afanıan'n kɔ si yɛ́ sʋ, yɛ nʋn Pɔlʋ, ɔ lɛ tıan kan kɛ: “Nyanmıan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n, yí ngʋa y'ɔ le menian ɛhı-mɔ. Atın'n mɔ bɛ sın sʋ a bɛ nyan bɛ́ ti'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê bɛ lɛ kan bɛ kele ɛmɔ ɔ!”

18 Afanıan'n le yí sɔ dede kɔ yɔ cıan nyɛ nyɛ. Yí bɛ-yue-asıɛ, yí nyɔlıɛ'n kɔ hun Pɔlʋ ɛya. Pɔlʋ kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ han kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n kɛ: “Zozi Kilisi dunman nun, mín nwan ɛ fi balasua nın anun ɛ fíte!” Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, wawɛ ɛtɛ'n fi balasua nın anun ɔ kɔ fite.

19 Sian dıɛ mɔ afanıan nın amın-mɔ nıan an, ɔ nyı man munnzue nán b'a nyan esika'n, bɛ kɔ hyʋın Pɔlʋ nʋn Silası ası dede bɛ nʋn bɛ́ kɔ hɔ lıka mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n mgbain'n-mɔ aja sʋ.

20 Bɛ kɔ fa bɛ́ bɛ kɔ hɔ kɔ wula *Lɔmʋn awaa menian'n-mɔ asa nun. Bɛ́ nwan: “Menian ɛhı-mɔ lɛ sɛcı yɛ́ kulo'n.

21 Bɛ tı Zufʋ, ninnge mɔ bɛ kekele'n, yɛ́ mɔ yɛ tı *Lɔmʋn menian'n, yɛ́ mala'n mman man yɛ́ atın kɛ yɛ tíe anaan yɛ yɔ́.”

22 Bagua'n kʋsʋ kɔ jasʋ Pɔlʋ nʋn Silasɪ akɔmɪn anun. Awaa menian'n-mɔ man bɛ kɔ tʋa Pɔlʋ nʋn Silasɪ bɛ kɔ le bɛ́ taladɪɛ'n. Bɛ kɔ man atɪn kɛ bɛ fín bɛ́ mgbele.

23 Mɔ bɛ finlin bɛ́ mgbele yuelɪ'n, bɛ kɔ gua bɛ́ fiadɪ. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele nzalafʋ'n m'ɔ nɪan fiadɪ nɪn asʋ'n kɛ ɔ sísa bɛ́ kpa.

24 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ bɛ helelɪ nzalafʋ'n, yí kʋsʋ ɔ kɔ gua bɛ́ fiadɪ sua nɪn akunnun ɛlɔ kpa. Ɔ kɔ fa tabʋa ɔ kɔ bɔ bɛ́ ja kpaun.

25 Kɔ yɔ alɪmunnun, anɪn Pɔlʋ nʋn Silasɪ lɛ yɔ asɔnɪn bɛ tʋ ejue bɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ. Ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ bɛ wɔ fiadɪ sua nɪn anun'n, anɪn bɛ lɛ tie.

26 Kʋnmgba ala, asɪɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa dede fiadɪ sua nɪn awulabɛbʋ nɪn anwʋn kɔ han. Ɛbɛlɛ ala, fiadɪ sua nɪn anʋan'n-mɔ kɔ tike tike. Bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadɪ'n-mɔ ngɔnzɔngɔnzɔ'n-mɔ kɔ tɪtɪ tɪtɪ.

27 Nzalafʋ'n kɔ tinnge. M'ɔ nwunlin kɛ fiadɪ sua nɪn anʋan'n-mɔ gugua sʋ'n, ɔ kɔ hyʋɪn yí dadɪɛ'n, ɔ 'fa kun yí nwʋn. Afɪ ɔ jʋnlɪn kɛ anɪn bɛ́ mɔ bɛ wɔ fiadɪ sua nɪn anun nɪn a nwanndi nwanndi.

28 Mɔ Pɔlʋ nwunlin yí'n, ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa, yí nwan: “N'ɛ kun wɔ́ nwʋn! Yɛ́ kʋalaa yɛ wɔ ɛwa!”

29 Ɛhɪ a, nzalafʋ'n kɔ bisa kɛ bɛ mán yí kanlannɪɛ. Ndɛ-ndɛ, ɔ kɔ wʋlʋ sua'n mɔ Pɔlʋ nʋn Silasɪ wɔ nun nɪn anun. Esulo kɔ han yí, yí nwʋn lɛ wʋsʋ yí ɔ kɔ tu kɔ tɔ Pɔlʋ nʋn Silasɪ aja nun.

30 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, ɔ kɔ man Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ fite. Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nja-mɔ, mɪn 'yɔ sɛ nán m'an nyan mín ti!”

31 Pɔlʋ nʋn Silasɪ nwan: “De yɛ́ Mɪn Zozi di, ɛ nʋn wɔ́ nwʋn amma'n-mɔ 'ba nyan bɛ́ ti.”

32 Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ han yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ kɔ hele yí nʋn yí awulo nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaatin.

33 Kɔngɔɛ kpa, dɔɛ sɔ nɪn asʋ, nzalafʋ'n nʋn Pɔlʋ nʋn Silasɪ bɛ kɔ hɔ, ɔ kɔ nwunnzin bɛ́ nwʋn nganlan'n-mɔ anun. Ɔ kɔ man bɛ kɔ sɔnɪn yí nʋn yí awulo nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaatin.

34 Ɔ nʋn Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ hɔ awulo ɔ kɔ man bɛ́ like bɛ kɔ li. Bian sɔ'n nʋn yí nwʋn amma'n-mɔ kʋalaatin kɔ li fɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ b'a le Nyanmɪan b'a li.

35 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Lɔmʋn awaa menian'n-mɔ kɔ yɪ menian kɛ bɛ hɔ́ hán héle nzalafʋ'n kɛ: “Yaci menian sɔ'n-mɔ nun.”

36 Nzalafʋ'n kɔ a kɔ han kɔ hele Pɔlʋ kɛ: “Mgbain'n-mɔ a man atɪn kɛ bɛ yáci ɛmɔ nun. Yí ti, ɛmɔ kʋala kɛ bɛ fite bɛ kɔ anzʋnunjɔ nun.”

37 Ɛhɪ a, Pɔlʋ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ mgbain'n-mɔ yɪlɪ bɛ́'n kɛ: “Yɛ́ mɔ yɛ tɪ *Lɔmʋn menian'n, b'a mmua man yɛ́ ndɛɛ, b'a bʋ yɛ́ bagua nun ɛsɛ b'a hyɪ yɛ́ b'a gua fiadɪ! Sian anɪn afɪ bɛ kulo kɛ bɛ fɪa bɛ yɪ yɛ́ ɔ? Cɛcɛ! Ɛmɔ hɔ́ hán héle bɛ́ kɛ bɛ́ bɔbɔ muonun bɛ bála a yɪ yɛ́!”

38 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, menian'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ kɔ tʋ
mgbain'n-mɔ bɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n sʋa. Mɔ mgbain'n-mɔ tılı kɛ Pɔlʋ
nʋn Silası tı Lɔmʋn menian'n, bɛ́ nwʋn kɔ wʋsʋ bɛ́.
39 Bɛ́ muonun bɛ kɔ a kɔ tʋ Pɔlʋ nʋn Silası. Bɛ kɔ li bɛ́ mgbata.
M'ɔ yuelı'n, bɛ kɔ yı bɛ́ fi fiadı sua nın anun bɛ kɔ bʋtʋ bɛ́ kɛ bɛ
fi kulo nın asʋ bɛ tú.
40 Mɔ Pɔlʋ nʋn Silası fi fiadı sua nın anun fitelı'n, bɛ hɔlı Lidi
awulo ɛlɔ. Mɔ bɛ nwunlin anianman'n-mɔ anwʋn bɛ wowulalı
bɛ́ anwʋnsɛlɛ yuelı'n, cuein yɛ̂ bɛ hɔlı ɔ.

17

Tesaloninki kulo nın asʋ

1 Ɛhı, Pɔlʋ nʋn Silası kɔ kpɛ nun kɔ sın Anfipolisi nʋn
Apolonin kulo nın asʋ. Bɛ kɔ hɔ kɔ ju Tesaloninki kulo nın asʋ.
Tesaloninki ɛbɛlɛ, Zufʋ'n-mɔ le asɔnın sua kʋn.
2 Kɛ Pɔlʋ kpın yɔ yí daa'n, ɔ kɔ hɔ Zufʋ asɔnın sua nın anun.
*Ɛnwʋnmıan ele cıan nsan solo sʋ, Pɔlʋ nʋn menian'n-mɔ mɔ
anın bɛ wɔ asɔnın sua nın anun'n kɔ han Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun
ɛjɔlɛ.
3 Pɔlʋ kɔ hehele Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ ɔ di kɛ *Kilisi'n nwun
yí nyunnun ɔ wu ɔ fi ewue nun ɔ tinnge. Ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele
bɛ́ kɛ: “Zozi sɔ'n mɔ mıın kan yí ɛjɔlɛ mın kele ɛmɔ'n, yí dein yɛ̂
ɔ tı Kilisi nın ɔ.”
4 Mɔ bɛ tılı yí sɔ'n, bɛ́ nun mmie-mɔ lelı tʋlı nun bɛ falı bɛ́
nwʋn bɛ bɔlı Pɔlʋ nʋn Silası. Gɛlɛkı menian dɔʋn kpa mɔ bɛ sʋ
Nyanmıan'n, bɛ nʋn mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ le dibɛlɛ kpa'n, bɛ́
kʋsʋ bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ bɔ Pɔlʋ nʋn Silası.
5 Mɔ Zufʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ. Bɛ kɔ
nwun tomgban mmie-mɔ gua nın asʋ. Bɛ kɔ hohuan bɛ́ nʋan
maan bɛ kɔ tı bɛ kɔ wʋlʋ menian'n-mɔ anun bɛ kɔ fannyan
kulo'n. Bɛ kɔ hɔ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʋasʋn.
Bɛ 'kɔ a kpʋnndɛ Pɔlʋ nʋn Silası bɛ fa bɛ́ bɛ fite bagua nın
anyunnun.
6 Bɛ kɔ kpʋnndɛ Pɔlʋ nʋn Silası dede bɛ ngɔ nwun man bɛ́. Ɛhı
a, bɛ kɔ fa bɛ́ ɛjɔlɛ bɛ kɔ gua Zʋasʋn nʋn anianman'n mmie-mɔ
anwʋn. Bɛ nʋn bɛ́ kɔ hɔ kulo nın asʋ mgbain'n-mɔ aja sʋ. Anın
bɛ lɛ tıan bɛ kan kɛ: “Menian ɛhı-mɔ a bɔ mân bɔndın'n. Sian'n,
ɛwa yɛ̂ b'a ju ɔ!
7 Zʋasʋn a sike bɛ́ yí awulo! Amanmuo mɔ menian sɔ'n
kʋalaa bu'n, ɔ nʋn belemgbin kpain'n mala dıɛ'n-mɔ tı man
kʋn. Afı bɛ lɛ kele kɛ belemgbin kʋn biekun wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ
yí Zozi.”
8 Mɔ kulo nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn bagua'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́
nwʋn kɔ jue bɛ́.
9 Mgbain'n-mɔ kɔ bɔ Zʋasʋn nʋn ɛhınlın-mɔ kalɛ kʋalaaka
nán b'a yaci bɛ́ nun.

Belee kulo nɪn asʋ

10 Mɔ alíɛ sanlɪn'n, anianman'n-mɔ kɔ man Pɔlʋ nʋn Silasɪ bɛ
kɔ hɔ Belee kulo nɪn asʋ. Mɔ bɛ juli ɛlɔ'n, Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ hɔ
Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun.
11 Belee ɛbɛlɛ Zufʋ'n-mɔ ati anun tɪ kpa tala Tesaloninki
dɪɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ yɔ anzʋɛ bɛ kɔ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kpa.
Cɪan daa bɛ nɪan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun bɛ nɪan sɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ
kan'n nʋn yí tɪ kʋn an.
12 Bɛ́ nun dɔʋn kpa kɔ le Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ li.
Gɛlɛkɪ'n-mɔ anun, mmalasua mɔ bɛ le dibɛlɛ mgbili mgbili'n,
bɛ́ nʋn mmelenzua dɔʋn kpa kʋsʋ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man yɛ́
Mɪn.
13 Nan mɔ Tesaloninki Zufʋ'n-mɔ tɪlɪ kɛ Pɔlʋ lɛ kan Nyanmɪan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n Belee ɛlɔ'n, bɛ kɔ a bɛ kɔ wowula menian'n-mɔ
abʋ bɛ kɔ fannyan kulo'n.
14 Ɛbɛlɛ ala, anianman'n-mɔ kɔ man Pɔlʋ kɔ bɔ yí ti asue
jenvie nɪn anʋan ɛlɔ. Nan kʋsʋ Silasɪ nʋn Timote halɪ Belee
ɛbɛlɛ.
15 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ nʋn Pɔlʋ lɛ kɔ'n, bɛ nʋn yí hɔlɪ dede bɛ juli
Atɛnɪn kulo nɪn asʋ. Mɔ bɛ sielɪ yí Atɛnɪn ɛbɛlɛ'n yê bɛ salɪ hɔlɪ
Belee ɔ. Mɔ bɛ 'sa bɛ kɔ'n, Pɔlʋ manlɪn bɛ́ ngalɪɛ kɛ Silasɪ nʋn
Timote bála ndɛ-ndɛ ba a tʋ yí Atɛnɪn ɛbɛlɛ.

Atɛnɪn kulo nɪn asʋ

16 Mɔ anɪn Pɔlʋ wɔ Atɛnɪn ɛbɛlɛ ɔ lɛ nwʋnndɛ Silasɪ nʋn
Timote'n, kulo nɪn asʋ amʋan nwala nwala nɪn anwʋn ɛya kɔ
hun yí kpa.
17 Pɔlʋ nʋn Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ mɔ bɛ sʋ
Nyanmɪan'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ kan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun ɛjɔlɛ bɛ́ asɔnɪn
sua nɪn anun. Cɪan daa gua nɪn asʋ, bɛ́ mɔ Pɔlʋ nʋn bɛ́ kɔ yia'n,
ɔ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́.
18 Epikuli nʋn Ɛsɪtoyiki fâ'n-mɔ asʋ mgbain mmie-mɔ kʋsʋ
nʋn Pɔlʋ kɔ jʋjɔ. Anɪn mmie-mɔ lɛ bisa kɛ: “Atɪba ɛhɪ nwan
nzɛ?” Anɪn mmie-mɔ a sɔ sʋ kɛ: “Ɔ lɛ kan mmʋsʋɪn ngacile-
mɔ anwʋn ɛjɔlɛ”. Bɛ lɛ kan sɔ, afɪ anɪn Pɔlʋ lɛ kan Zozi nʋn yí
ewuetinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ.
19 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʋ bɛ nʋn yí kɔ hɔ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ
sie kulo nɪn anyunnun. Mgbain sɔ'n-mɔ, bɛ fɛlɛ bɛ́ “Ayelopazʋ
mma”. Bɛ kɔ bisa Pɔlʋ kɛ: “Asʋ, ɛ kʋala kɛ ɛ kan ngehele fʋfɔlɛ
sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kaan kele yɛ́ ɔ?
20 Ɔ sanlɪn kɛ, ninnge ngacile ngacile'n mɔ ɔ lɛ kan yí nwʋn
ɛjɔlɛ ɛ kele yɛ́'n, yɛ kulo kɛ ɛ tu yí bʋ.”
21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Atɛnɪn ɛbɛlɛ, kulomannin nʋn nyɔfʋɛ
amannɪɛ ɛbɔ, ɔ nʋn amannɪɛ fʋfɔlɛ etie ala y'ɔ tɪ bɛ́ like mɔ bɛ
yɔ ɔ.

22 Ɛhı, Pɔlʋ kɔ jinlan Ayelopazʋ mma'n-mɔ afian, yí nwan:
“Atɛnın amma, m'an tʋ mín nyın m'an nɛnıan dede a, anın ɛmɔ
tı menian mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ Nyanmıan sakpa.
23 Afı mɛlɛ mɔ mın 'kpannza ɛmɔ kulo nın asʋ mın nɛnıan
ɛmɔ amʋan'n-mɔ ninnge'n, m'an nwun kɛ b'a hɛlɛ b'a gua
amʋan sua kʋn anwʋn kɛ: ‘Ɛhı tı bʋsʋın bie mɔ yɛ nzı man yí'n
dıɛ.’ Inhın! Like sɔ'n mɔ ɛmɔ sʋ yí nan kʋsʋ ɛmɔ nzı man yí'n, yí
nwʋn ɛjɔlɛ yê mın 'ba han mın kele ɛmɔ nın ɔ.
24 “Nyanmıan Kpili m'ɔ bɔlı mân'n nʋn nun ninnge'n-mɔ
kʋalaatin'n, ɔ tı anwunno nʋn ası'n mınlıan. Sua mɔ sʋanlan
kɔ si kɔ man yí'n, nán nun y'ɔ da ɔ.
25 Ɛsɛ kʋsʋ ɔ'a nze man kɛ sʋanlan gúa yí nʋan alıɛ. Ɔ sanlın
kɛ yí lılı yê ɔ man kulo menian'n-mɔ kʋalaa ngʋan, ɔ man bɛ de
ɛnwʋnmıan ɔ man bé ninnge kʋalaatin ɔ.
26 Ɔ nanndı kulo sʋanlan kʋnmgba cein asʋ yê ɔ'a bɔ
menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asıɛ nın asʋ nın ɔ. Ɛlʋlɔɛ nʋn lıka
mɔ bɛ 'tɛtanlan nın ɛyɛɛ ɛyɛɛ, ɔ'a hele yí kʋalaatin.
27 Ɔ a yɔ yí sɔ maan menian'n-mɔ kpʋnndɛ yí, bɛ tʋtʋ bé sa
dede bɛ nwun yí. Afı Nyanmıan wɔ yé nun kʋn biala anwʋn
kʋkʋ.
28 Ɔ sanlın kɛ ‘sɛ yɛ tı menian an, ɔ fi yí.’ Ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ'n
yê ɛmɔ menian'n-mɔ mɔ bɛ kele kalata'n hɛlɛlı ɔ. Bé nwan: ‘Yé
kʋsʋ, yɛ di yí afilie'n bie.’
29 “Kɛmɔ afı yɛ di yí afilie'n bie'n, nán man yɛ jʋnlın kɛ
Nyanmıan tı esika ɛmanlan amʋan, jɛtɛ anaan ɛbʋɛ mɔ kulo
sʋanlan a bɔ yí ti anun ɔ'a yɔ ɔ.
30 Nyanmıan mmu man mɛlɛ'n mɔ anın menian'n-mɔ nzı
man ɛjɔlɛ fíí'n kún. Nan sian dıɛ, ɔ lɛ fɛlɛ menian'n-mɔ mɔ bɛ
wɔ lıka kʋalaatin'n kɛ bɛ káci bé abalabɔ'n.
31 Afı, ɔ'a hele cıan kʋn mɔ ɔ 'ba bua mân bɔndın'n ndɛɛ sɛsɛ
sʋ ɔ. Yí ti, ɔ'a yı yí nwʋn sʋanlan. Sʋanlan sɔ'n, ɔ man ɔ fi ewue
nun ɔ'a tinnge maan menian'n-mɔ kʋalaa a nwun yí!”
32 Mɔ Pɔlʋ hanlın ewuetinnge ɛjɔlɛ mɔ bɛ tılı'n, mmie-mɔ kɔ
gʋlʋ yí nwʋn, mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Cıan fʋfɔlɛ yɛ kɔ tie wó ɛjɔlɛ
sɔ'n.”
33 Anın kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Pɔlʋ fi bé nun ɛbɛlɛ ɔ jasʋlı nın
anın.
34 Nan kʋsʋ, bé nun mmie-mɔ falı bé nwʋn bɛ bɔlı Pɔlʋ ɛsɛ bɛ
lelı yé Mın bɛ lili. Bé mɔ bɛ lelı yé Mın bɛ lili'n mmie-mɔ y'ɔ le
Deninsi m'ɔ wɔ Ayelopazʋ nın anun bie'n. Balasua kʋn, bɛ fɛlɛ
yí Damali nʋn mmiekun-mɔ.

18

Kolıntı kulo nın asʋ

1 Ɛhı anzin, Pɔlʋ fi Atɛnın ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ Kolıntı kulo nın asʋ.
2 M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ tʋ Zufʋ belenzua kʋn. Belenzua sɔ'n, bɛ
fɛlɛ yí Akilası. Ɔ fi Pʋn mân nun. Yí yı'n li Pilisili. Bɛlɛ mɔ bɛ fi

Itali mân nun ba a ɔ. Ɔ sanlın kɛ belemgbin kpain'n mə bɛ fɛlɛ yí Kulodʋ nın a han kɛ Zufʋ'n-mə kʋalaatin fi Ləmʋn kulo nın asʋ bɛ tú. Pəlʋ kɔ fa yí nwʋn kɔ bɔ bɛ́.

3 Kɛmə bɛ́ junman'n mə bɛ di'n nʋn Pəlʋ dıɛ'n tı kʋn'n, afı bɛ nwʋn tantı, Pəlʋ nʋn bɛ́ bɛ kɔ tanlan bɛ kɔ li junman.

4 *Ɛnwʋnmıan ele cıan daa, Pəlʋ kan Nyanmıan Anʋan Ɛjəlɛ'n Zufʋ'n-mə asɔnın sua nın anun. Ɔ kulo kɛ Zufʋ'n-mə nʋn bɛ́ mə bɛ tı man Zufʋ'n de ɛjəlɛ sɔ'n tʋ nun.

5 Nan mə Silası nʋn Timote fi Masedʋanın mân nun bɛ walı tʋlı Pəlʋ'n, Nyanmıan Anʋan Ɛjəlɛ nın ala yê anın Pəlʋ kan ɔ. Ɔ kan yí yuein kele Zufʋ'n-mə kɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le Zozi.

6 Ɛjəlɛ'n mə Pəlʋ kɔ han'n, Zufʋ'n-mə bɔ yı. Bɛ kpɛ Pəlʋ nzʋba. Ɛhı a, Pəlʋ kɔ wʋsʋ yí taladıɛ'n-mə anun kɔ gua bɛ́ nwʋn, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ ɛmə minlin an, ɛmə muonun bɛ́ ɛjəlɛ ɔ. Mın nzı man nun. Sian dıɛ, bɛ́ mə bɛ tı man Zufʋ nın anwʋn yê mıın kɔ ɔ."

7 Mə Pəlʋ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Titiyusi Zusutusu. Ɔ sʋ Nyanmıan. Yí awulo'n mantan Zufʋ'n-mə asɔnın sua'n.

8 Nunhan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Kilisipusi, ɔ tı Zufʋ'n-mə asɔnın sua nın asʋ kpain. Ɔ nʋn yí awulo nın anun menian'n-mə kʋalaatin bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man yɛ́ Mın. Kolıntı ɛbɛlɛ menian dɔʋn mə bɛ tılı ɛjəlɛ'n mə Pəlʋ hanlın'n, bɛ falı bɛ́ nwʋn bɛ manlın yɛ́ Mın ɛsɛ bɛ sɔnınlın bɛ́.

9 Ɛhı, kɔngɔɛ kʋn, yɛ́ Mın kɔ hın Pəlʋ ɛlalıɛ ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Pəlʋ, n'ɛ sulo, nan wɔ́ lılı kan ɛjəlɛ'n kɔ wɔ́ nyunnun, n'ɛ muan wɔ́ nʋan.

10 Ɔ sanlın kɛ mın nʋn wɔ́ yê ɔ san ɔ. Sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ cı wɔ́ ɔ yɔ wɔ́ ɛtɛ. Afı mín menian dɔʋn kpa wɔ kulo ɛhıka asʋ."

11 Mə yɛ́ Mın hanlın sɔ yuelı'n, Pəlʋ tanlanlın Kolıntı ɛbɛlɛ afʋɛ kʋn sala nsian ɔ heheleli menian'n-mə Nyanmıan Anʋan Ɛjəlɛ'n.

12 Ɛhı, mɛlɛ mə anın Galiʋn tı Ləmʋn kʋnmanna Akayi mân nun'n, Zufʋ'n-mə kɔ hɔ Pəlʋ ati ahuan. Bɛ nʋn yí kɔ hɔ awaa nun mgbain'n-mə aja sʋ.

13 Bɛ́ nwan: "Atın mə mala'n ngele man'n yê sʋanlan ɛhı kele menian'n-mə maan bɛ sın sʋ bɛ sʋ Nyanmıan ɔ."

14 Nan bɛ hanlın ɛhı mə ahan Pəlʋ 'buke yí nʋan'n, Galiʋn kɔ han kɔ hele Zufʋ'n-mə kɛ: "Sɛ sʋanlan ehuan ɛjəlɛ anaan nyəlıɛ ɛtɛ bie ɛjəlɛ a, mın 'sie mín nzʋ mın tie ɛmə, ɛmə Zufʋ'n-mə.

15 Nan kɛmə ɔ'a yɔ dunman nʋn ɛmə muonun bɛ́ mala nın anwʋn akpʋlʋwa esúe ɛjəlɛ'n, yí dıɛ ɛmə ɛjəlɛ ɔ. Mın ngulo man kɛ mın di ɛjəlɛ sʋa-mə!"

16 Mə Galiʋn hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ hıhan bɛ́ nun.

17 Ɛhɪ a, Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin kɔ sɔ Sɔsʋtɛnɪn m'ɔ tɪ Zufʋ'n-mɔ
asɔnɪn sua nɪn asʋ kpain'n, bɛ kɔ bʋ yí awaa nun ɛbɛlɛ. Nan mɔ
bɛ 'bʋ yí'n, Galiʋn kɔ yɪ yí nyɪn sʋa tili.

Pɔlʋ 'ba sa kɔ Antiɔsʋ.

18 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ hyɛlɪ Kolɪntɪ ɛbɛlɛ kpa. Ɛlɛhʋn kʋn, ɔ kɔ sɛlɛ
anianman'n-mɔ atɪn. Mɔ bɛ manlɪn yí atɪn'n, ɔ nʋn Akilasɪ nʋn
Pilisili bɛ kɔ fʋ meli kʋn anun bɛ kɔ hɔ Sili mân nun. Asannan
nán b'a tu bɛ́ bʋ'n, Pɔlʋ man bɛ kpalɪ yí ti'n kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Sankele nɪn asʋ. Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ bɔbʋalɪ Nyanmɪan.

19 Bɛ kɔ hɔ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efɛzɪ nɪn asʋ. Ɔ kɔ yaci
Akilasɪ nʋn Pilisili ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun
ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.

20 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Pɔlʋ kɛ ɔ hyé ɛbɛlɛ kaan. Pɔlʋ nwan
cɛɕɛ.

21 Mɔ Pɔlʋ fi bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ'n, yí nwan: "Sɛ Nyanmɪan
bʋa a, mɪn 'ba sa mɪn ba fua ɛmɔ anwʋn." Ɔ kɔ fʋ meli nun
Efɛzɪ ɛbɛlɛ

22 ɔ kɔ hɔ Sezale. Ɔ fi Sezale ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnɪn mma nɪn ahɪn
ebisa Zoluzalɛmʋn ɛlɔ. Ɔ fi Zoluzalɛmʋn ɔ kɔ hɔ Antiɔsʋ.

23 Ɔ lili tɛmʋn kaan ɛbɛlɛ. Ɛsɛ ɔ kɔ sa kɔ fa atɪn'n biekun. Ɔ
kɔ sɪnsɪn Galasi nʋn Filizi mân nɪn anun kulo kulo'n-mɔ asʋ,
ɔ kɔ fofua anianman'n-mɔ kʋalaatin abʋsʋ, ɔ kɔ wowula bɛ́
anwʋnsɛlɛ, ɔ kɔ man bɛ́ dedi'n kɔ hɔ yí nyunnun.

Apolɔsʋ 'ba hɔ Efɛzɪ nʋn Kolɪntɪ

24 Ɛhɪ, Zufʋ belenzua kʋn kɔ a kɔ ju Efɛzɪ ɛbɛlɛ. Belenzua sɔ'n
bɛ fɛlɛ yí Apolɔsʋ. Ɔ fi Ezipiti mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Alɛgɪzanndili nɪn asʋ. Apolɔsʋ tɪ sʋanlan m'ɔ sɪ jʋjɔ ɛsɛ ɔ sɪ Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ.

25 Bɛ hanlɪn yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ bɛ helelɪ yí. Ɔ le anwʋnndɛlɛ
ɔ kan ɛsɛ ɔ kekele menian'n-mɔ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n fɔ́ún. Nan
kʋsʋ, Zʋan ɛsɔnɪan dɪɛ nɪn ala y'ɔ sɪ yí ɔ.

26 Ɛlɛhʋn kʋn, Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn nɪn anun, Apolɔsʋ kɔ han
ɛjɔlɛ dede yí nʋan kɔ tɔ. Mɔ Pilisili nʋn Akilasɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ
Apolɔsʋ hanlɪn'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ bɔ bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ hehele yí
Nyanmɪan atɪn'n yuein yuein kpa.

27 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Apolɔsʋ yɔlɪ ajʋnlɪn kɛ ɔ 'kɔ Akayi mân nun.
Anianman'n-mɔ kɔ wowula yí anwʋnsɛlɛ. Bɛ kɔ hɛlɛ kalata kɛ
ɔ fá mán Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ. B'a hɛlɛ yí kalata nɪn anun
kɛ bɛ só Apolɔsʋ nun kanlanman. Mɔ Apolɔsʋ hɔlɪ juli ɛlɔ'n, bɛ́
mɔ Nyanmɪan a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe maan b'a kaci yí
menian'n, ɔ bʋkalɪ bɛ́ kpa.

28 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kan ɛjɔlɛ'n ɔ kekele nun Zufʋ'n-mɔ anyunnun
kɛ b'a fʋn. Ɔ le Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́ kɛ Zozi y'ɔ tɪ *Kilisi nɪn ɔ.

19

Efɛzɪ kulo nɪn asʋ

1 Ɛhı, mɛlɛ mɔ anın Apoləsʊ wɔ Kolıntı'n, Pɔlʊ nanndı Azi mân nın anun mmʊka'n-mɔ asʊ dede ɔ kɔ a kɔ ju Efɛzı kulo nın asʊ. M'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ nwun anianman mmie-mɔ, b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mın.

2 Pɔlʊ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Kɛ ɛmɔ falı bɛ́ nwʊn bɛ manlın yɛ́ Mın'n, asʊ ɛmɔ a nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın ɔ?"

Mɔ Pɔlʊ bisalı bɛ́ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yɛ tılı man kɛ bɛ fɛlɛ like bie Wawɛ Nwannzan-nwannzan bɔbɔ."

3 Ɛhı a, Pɔlʊ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Anın ɛsɔnıan benin yê bɛ sɔnınlın ɛmɔ ɔ?"

Bɛ́ nwan: "Zʊan ɛsɔnıan dıɛ'n yê b'a sɔnın yɛ́ ɔ."

4 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Pɔlʊ nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ kɔ kaci bɛ́ abalabɔ'n mɔ bɛ kɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ kɔ man Nyanmıan'n, bɛ́ yê Zʊan sɔnın bɛ́ ɔ. Ɛsɛ anın ɔ lɛ kan kele Izalayɛ mân'n kɛ sʊanlan kʊn fi yí nzin ɔ lɛ ba. Sʊanlan sɔ'n m'ɔ di kɛ bɛ de yí bɛ di'n, bɛ fɛlɛ yí Zozi."

5 Mɔ Pɔlʊ hanlın sɔ mɔ bɛ tılı'n, bɛ kɔ man bɛ kɔ sɔnın bɛ́ wɔ yɛ́ Mın Zozi dunman nun.

6 Mɔ bɛ sɔnınlın bɛ́ yuelı'n, Pɔlʊ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́ nwʊn bɛ kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n. Bɛ kɔ han anıɛ ngacile ngacile ɛsɛ Nyanmıan kɔ fa ɛjɔlɛ kɔ wula bɛ́ nʊan bɛ kɔ han.

7 Bɛ tı kɔ yɔ menian bulu nʊn nnyuan.

8 Ɛhı anzin, Pɔlʊ kɔ hɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın anun. Ɛbɛlɛ asʊ sala nsan, ɔ nzulo man nun, ɔ kan Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʊn ɛjɔlɛ ɔ kele bɛ́ maan bɛ́ kʊsʊ bɛ de bɛ di.

9 Ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʊ kan'n nvalı man mmie-mɔ anwʊn ɛsɛ bɛ ngulo man kɛ bɛ de bɛ di. Bɛ kan yɛ́ Mın atın nın anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ asɔnın sua nın anun. Ɛhı ati, Pɔlʊ kɔ yaci bɛ́. Ɔ nʊn bɛ́ mɔ b'a le yɛ́ Mın b'a li'n kɔ hɔ. Anın sukulu kʊn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Tilanunsi sukulu. Sukulu sɔ nın anun yê cıan daa Pɔlʊ kan Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın ɔ.

10 Ɔ helelı like ɛbɛlɛ dede afʊɛ nnyuan. Ɔ man bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ wɔ Azi mân nın anun'n, Zufʊ o, bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ o, bɛ tılı yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n.

Seva amma mmelenzua'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ'n

11 Ɛhı, anın Nyanmıan nanndı Pɔlʊ sʊ ɔ yɔ asinbɛnwʊn ninnge mgbili mgbili kpa.

12 Ɔ man hanmıntı duku anaan ɛtanlan m'ɔ kɔ han Pɔlʊ anwʊnnaan'n, sɛ bɛ fa bɛ kan nwuluwafʊɛ'n-mɔ a, nwuluwafʊɛ'n-mɔ anwʊn sa, ɛsɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi bɛ́ nun tu.

13 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zufʊ mmie-mɔ kɔ kulo kulo'n-mɔ asʊ bɛ fʊan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi nwuluwafʊɛ'n-mɔ anun. Zufʊ sɔ'n-mɔ kʊsʊ nwan bɛ 'fa yɛ́ Mın Zozi dunman'n bɛ fʊan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Yí ti, bɛ kan bɛ kele wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɛ: "Zozi mɔ Pɔlʊ kan yí ɛjɔlɛ'n dunman nun, mín nwan ɛmɔ fíte!"

14 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ lɛ di junman sɔ'n, bɛ tɪ mma mmelenzua
nsʊ. Bɛ́ sɪ'n li Seva, ɔ tɪ Zufʊ'n-mɔ anun tɛɛyɪfʊɛ kpain'n kʊn.
15 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, wawɛ ɛtɛ'n nwan: "Mɪn sɪ Zozi ɛsɛ mɪn
sɪ Pɔlʊ kʊsʊ. Nan ɛmɔ, nwan menian dɪɛ y'ɔ le ɛmɔ?"
16 Ɛhɪ a, sʊanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ'n wɔ yí nun'n kɔ tɪ kɔ tɔ bɛ́ sʊ.
Yí sa kɔ hʊala bɛ́ kʊalaatin, ɔ kɔ hele bɛ́ yalɛ kpa dede bɛ fi sua
nɪn anun bɛ 'nwanndi a, anɪn bɛ́ nwʊn gua sʊ b'a bʊta bʊta.

17 Efɛzɪ amma, Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ tɪ
ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́. Ɛsɛ bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn Zozi anyɪnnzɔ
kpa.
18 Bɛ́ dɔʊn mɔ bɛ falɪ bɛ́ nwʊn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn'n, bɛ ba bɛ
kan bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ bagua nɪn anun.
19 Menian'n-mɔ dɔʊn mɔ anɪn bɛ yɪ jiliwa'n nʊn bɛ́ jiliwa
kalata'n-mɔ kɔ a. Bɛ kɔ yala yí menian'n-mɔ kʊalaa anyunnun
ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ sɪsɪn bɛ kɔ nwun kalata sɔ'n-mɔ gua, ɔ tɪ esika jɛtɛ
mma akpɪɪ abulanun.
20 Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ tunmin sʊ nʊn anwʊnsɛlɛ sʊ yɛ́
Mɪn Anʊan Ɛjɔlɛ'n tɛlɛlɪ nɪn anɪn.

Efɛzɪ kulo'n 'ba fannyan

21 Ɛhɪ anzin, Pɔlʊ kɔ fua kɛ ɔ 'kpɛ nun Masedʊanɪn nʊn Akayi
mân nɪn anun ɔ kɔ Zoluzalɛmʊn. Ɛhɪka ati, yí nwan: "Sɛ mɪn kɔ
mɪn ju ɛlɔ a, ɔ di kɛ mɪn kɔ Lɔmʊn kʊsʊ."

22 Ɛhɪ a, ɔ kɔ sʊan yí mmʊkafʊɛ'n-mɔ anun nnyuan, Timote
nʊn Elasɪtɪ. Nan yí muonun yí Pɔlʊ, ɔ kɔ ha Azi mân nɪn anun
ɛbɛlɛ kaan biekun.
23 Mɛlɛ sɔ'n, yɛ́ Mɪn Anʊan Ɛjɔlɛ'n dunman nun, Efɛzɪ kulo'n
kɔ fannyan.
24 Anɪn bian kʊn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Demetiliyusi. Ɔ
tɪ junnvʊɛ. Ɔ fa jɛtɛ ɔ bɔ bʊsʊɪn balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Aateminsi'n sua mma mma. Ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ di junman sɔ'n
nyan nun esika kpili kpa.
25 Ɛlɛhʊn kʊn, Demetiliyusi kɔ yia yí menian'n-mɔ nʊn
junnvʊɛ ɛhɪnlɪn-mɔ. Ɔ kɔ fa kɔ tʊ bɛ́ nyunnun kɛ: "Ebia-mɔ, ɛmɔ
sɪ kɛ yɛ́ ɛkpasie'n fi junman ɛhɪ.
26 Nan kʊsʊ, like mɔ bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɔlʊ yɔ'n, ɛmɔ tɪ
ɛsɛ ɛmɔ nwun yí. Nán kɛ Efɛzɪ ɛwa angʊnmɪn ɔ, nan Azi
mân'n kʊalaa anun, Pɔlʊ sɔ'n nanndɪ nun ɔ kan kɛ amʊan'n mɔ
menian'n-mɔ sɔ'n, ɔ tɪ mgban. Menian dɔʊn a le yí ɛjɔlɛ nɪn a tʊ
nun.
27 Ɛjɔlɛ sɔ'n kʊala kɛ ɔ man yɛ́ junman'n tɔ, ɛsɛ ɔ kʊala kɛ
ɔ man bʊsʊɪn kpili Aateminsi sua'n m'ɔ le dunman'n minlin.
Bʊsʊɪn Aateminsi mɔ Azi mân nɪn anun nʊn eyuadɪ nɪn anun
bɛ́ kʊalaa bɛ sɔ'n, sʊanlan fíí lɛ ngɔ bɔ yí dunman kʊ́n!"

28 Mɔ Demetiliyusi hanlın sɔ mɔ bɛ tılı'n, ɛya kɔ a, anın bɛ lɛ
tɛtıan bɛ kan kɛ: “Efɛzı amma, yɛ́ bʊsʊın Aateminsi'n tı kpili o!
Efɛzı amma yɛ́ bʊsʊın Aateminsi'n tı kpili o!”
29 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ fannyan kulo bɔndın nın anun. Bɛ́ kʊalaa bɛ
kɔ tu woo bɛ kɔ hyʊın Gayiyusi nʊn Alisitakı, bɛ́ nʊan y'ɔ le
lıka mɔ bɛ yia bɛ kan bɛ́ ngɔhʊa'n. Gayiyusi nʊn Alisitakı fi
Masedʊanın mân nun. Bɛ tı Pɔlʊ amanngʊn. Bɛ nʊn yí yê ɔ kɔ
yí atın'n-mɔ.
30 Pɔlʊ kulo kɛ ahan ɔ fite bagua nın anyunnun, nan yɛ́ Mın
menian'n-mɔ a mman man yí atın.
31 Yí manngʊn mmie-mɔ kɔ bɛlɛ yí ngalıɛ kɛ n'ɔ kɔ lıka mɔ
menian'n-mɔ a yia'n. Yí manngʊn sɔ'n-mɔ fi Azi mân nın anun,
bɛ di awaa junman.

32 Tɛmʊn sɔ'n, anın lıka mɔ b'a yia ɛlɔ a yɔ beje beje kpa.
Menian mmie-mɔ lɛ tıan bɛ kan ɛjɔlɛ kʊn, anın mmie-mɔ kʊsʊ
lɛ tıan bɛ kan ɛjɔlɛ fʊfɔlɛ. Bɛ́ nun mmie-mɔ dɔʊn nzı man like
mɔ yí ti yê b'a yia'n bɔbɔ.
33 Ɛhı a, bɛ kɔ sʊsɔ ɛjɔlɛ nın asʊ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Zufʊ
bian kʊn. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Alɛgızanndılı. Anın Zufʊ'n-mɔ lɛ
wowula yí bʊ kɛ ɔ fíte bagua nın anyunnun. Mɔ Alɛgızanndılı
fitelı bagua nın anyunnun'n, ɔ kɔ tʊ yí sa kɛ bɛ gúa diin nán ɔ
'kan ɛjɔlɛ ɔ kele bɛ́.
34 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ ɔ tı Zufʊ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ bʊ kɔ
yɔ kʊn bɛ lɛ tıan bɛ kan kɛ: “Efɛzı amma, yɛ́ bʊsʊın Aateminsi'n
tı kpili o! Efɛzı amma, yɛ́ bʊsʊın Aateminsi'n tı kpili o!” Bɛ le
ɛtıan sʊa dede kɔ yɔ dɔhyʊılı nnyuan.

35 Yí bɛ-yue-asıɛ, kulo nın asʊ kpɔmanfʊɛ'n kɔ yɔ kɔ man bɛ
kɔ gua bɛ́ ahʊnlın ası. Yí nwan: “Efɛzı amma, sʊanlan benin y'ɔ
nzı man kɛ Efɛzı kulo'n yê ɔ sisa bʊsʊın kpili Aateminsi sua'n
nʊn yí abaaba'n m'ɔ fi nyanmıansʊ ɔ'a ju nın ɔ?
36 Sʊanlan fíí ngʊala ɔ nzu man yí nwʊn akpʊlʊwa. Yí ti, ɛmɔ
gúa bɛ́ ahʊnlın ası nán b'a nzɛcı man like.
37 Ɔ sanlın kɛ menian'n-mɔ mɔ ɛmɔ nʊn bɛ́ a a ɛwa'n, b'a
nwua man amʊan sua'n-mɔ anun ninnge, ɛsɛ b'a ngan man
bʊsʊın Aateminsi kʊsʊ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
38 Sɛ Demetiliyusi nʊn yí junnvʊɛ'n-mɔ kulo kɛ bɛ sanman
sʊanlan an, ɔ le cıan mɔ mgbain'n-mɔ tanlan ası bɛ di ɛjɔlɛ ɔ.
Anın lıka mɔ bɛ kʊala kɛ bɛ nʊn bɛ́ ɛjɔlɛ'n kɔ nın anın!
39 Sɛ Ɛjɔlɛ biekun wɔ ɛbɛlɛ a, anın mgbain'n-mɔ yia a, ɛmɔ kɔ
fa kɔ tʊ bɛ́ nyunnun.
40 Afı like mɔ y'a yɔ yí ɛnɛ'n, bɛ kʊala kɛ bɛ tʊn yɛ́ ɛsʊan kɛ y'a
jasʊ awaa akɔmın anun. Ɔ sanlın kɛ, sɛ bɛ bisa yɛ́ like mɔ yí ti
yê y'a yia nın an, yɛ ngɔ hʊala man yí nʊan tu nán y'a sa yɛ́ nın.”
41 Mɔ kpɔmanfʊɛ'n hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ sanndı.

20

Pəlʋ 'ba tu atın

1 Ɛhı, ɔ yəlı mə kulo nın anun gualı diin'n, Pəlʋ kɔ yia yɛ́ Mın menian'n-mə. Ɔ kɔ wowula bɛ́ anwʋnsɛlɛ, ɔ nʋn bɛ́, bɛ kɔ li ngalıɛ, cuein yɛ̂ ɔ həlı Masedʋanın mân nun ɔ.

2 Ɔ kɔ nanndı ɛbɛlɛ mân sɔ nın anun ɔ kɔ han ɛjəlɛ dəʋn ɔ kɔ wowula yɛ́ Mın menian'n-mə anwʋnsɛlɛ. Mə Pəlʋ wowulalı bɛ́ anwʋnsɛlɛ yuelı'n, ɔ kɔ hɔ Gɛlɛsı mân nun

3 ɔ kɔ li ɛbɛlɛ sala nsan. Mɛlɛ mə ahan ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ Sili mân nun'n, bɛ kɔ yı yí anzʋti kɛ Zufʋ'n-mə a hɔ yí ti ahuan. Ɛhı a, Pəlʋ kɔ yɔ ajʋnlın kɛ ɔ di kɛ ɔ sa yí nzin ɔ sın Masedʋanın mân nun.

4 Mə ɔ 'ba'n, menian mə bɛ walı somanlın yí dede bɛ juli Azi mân nun'n y'ɔ le Sopatɛɛ m'ɔ fi Belee kulo nın asʋ mə yí sı y'ɔ le Pilusi'n, Alisitakı nʋn Segʋndusi mə bɛ fi Tesaloninki kulo nın asʋ'n, Gayiyusi m'ɔ fi Dɛlıbʋ kulo nın asʋ'n nʋn Timote, Tisiki nʋn Tolofimʋn mə bɛ fi Azi mân nun'n.

5 Bɛ kɔ li mʋa yɛ́ nyunnun Tolowası kulo nın asʋ bɛ lɛ nwʋnndɛ yɛ́ ɛbɛlɛ.

6 Mə bɛ lili *Pakı fɛtı'n yuelı'n, mín nʋn Pəlʋ yɛ kɔ tu yɛ́ bʋ Filipʋ kulo nın asʋ. Yɛ la asue nyınsʋ dede cıan nnun nán y'a ju Tolowası y'a tʋ ɛhınlın-mə. Mə yɛ juli Tolowası'n, yɛ lili ɛbɛlɛ məlɛ kʋn.

Etisusi ewuetinnge'n

7 Ɛhı, məlɛ'n, yɛ yialı yɛ́ Mın alıɛ nın anwʋn. Pəlʋ kɔ han ɛjəlɛ ɔ kɔ hele asɔnın mma'n-mə. Kɛmə alíɛ cın an, anın ɔ di kɛ Pəlʋ kɔ'n, ɔ kɔ han ɛjəlɛ dede bɛ kɔ bɔ kɔ yɔ alımunnun.

8 Anın kanlannıɛ dəʋn kpa wɔ awaa nın asʋ sua'n mə y'a yia nun nın anun.

9 Mɛlɛ mə Pəlʋ 'kan ɛjəlɛ'n, anın kpafɛlɛ kʋn tı mɛnzɛlɛ nın anʋan ɔ lɛ dafı kpa. Kpafɛlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Etisusi. Etisusi fi awaa'n m'ɔ wɔ sʋ ngʋkʋn ngʋkʋn nsan'n, ɔ kɔ tɔ ası. Bɛ 'kuku yí sʋ a, Etisusi a wu.

10 Ɛhı a, Pəlʋ kɔ ju ası ɔ kɔ han yí nwʋn ası ɔ kɔ fa Etisusi yí sa sʋ, yí nwan: “Nán bɛ di yalɛ, ɔ sanlın kɛ ɔ wuli man!”

11 M'ɔ yəlı sɔ'n, Pəlʋ salı fʋlı awaa nın asʋ. Ɔ kɔ bu kpaʋn'n ɔ kɔ li. Ɔ kɔ han ɛjəlɛ dede alíɛ kɔ hın. Mə alíɛ hınlın'n yɛ̂ ɔ həlı ɔ.

12 Kpafɛlɛ'n dıɛ, bɛ nʋn yí 'ba a, anın yí nyın wɔ sʋ. Ɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ́ lʋa cıcılı kpa.

13 Ɛhı, Pəlʋ kɔ fa bɛ́ ja nun atın'n m'ɔ kɔ kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Asɔsʋ nın asʋ. Yɛ́ dıɛ, yɛ kɔ fʋ meli nun yɛ kɔ li mʋa yí nyunnun Asɔsʋ ɛlɔ. Afı Pəlʋ helelı kɛ yɛ yía ɛbɛlɛ nán y'a fa yí meli nın anun.

14 Mə Pəlʋ walı tʋlı yɛ́ Asɔsʋ ɛbɛlɛ'n nán y'a fa yí meli nın anun y'a hɔ kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Mintilɛnın nın asʋ.

15 Yɛ juli Mintilɛnɪn mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, yɛ la sʊ dede yɛ kɔ ju
kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kio nɪn anʊan nun. Alíɛ hɪnlɪn biekun, yɛ
kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Samɔsʊ nɪn asʊ. Alíɛ hɪnlɪn biekun, yɛ
kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Minle nɪn asʊ.
16 Afɪ Pɔlʊ fualɪ kɛ bɛ ju Efɛzɪ kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ a, bɛ njinlan
man nán b'a nga man Azi mân nɪn anun ɛbɛlɛ. Kɛ ɔ kɔ yɔ nán
ɔ'a ju Zoluzalɛmʊn kulo nɪn asʊ ndɛ *Pantekɔtʊ fɛtɪ cɪan'n, ɛhɪ
yê anɪn Pɔlʊ lɛ jʊnlɪn ɔ.

Pɔlʊ nʊn Efɛzɪ asɔnɪn nɪn asʊ mgbain'n-mɔ 'ba li ngalɪɛ

17 Mɔ yɛ juli Minle'n, Pɔlʊ kɔ tʊ Efɛzɪ asɔnɪn nɪn asʊ mgbain'n-
mɔ ngalɪɛ kɛ bɛ bála a tʊ yé Minle ɛbɛlɛ.
18 Bɛ walɪ juli ɛbɛlɛ a, Pɔlʊ nwan: "Ɔ bɔ yí bʊ alimʊa cɪan
mɔ n juli Azi mân nɪn anun'n, kɛ m gbɪnlɪn mɪn nʊn ɛmɔ yɛ
nanndɪlɪ'n, ɛmɔ sɪ.
19 M'an bɛbɛlɛ mɪn nwʊn yé Mɪn ɛsúɛ nɪn anun, mɪn tɪtɪ
mín nyɪn ɛmʊɪn mín sa nun, ɛsɛ Zufʊ'n-mɔ man n nwunlin
amannɪnhunlun. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn bɛ kɔ mín ti ahuan.
20 Ɛmɔ sɪ kɛ like m'ɔ tɪ kpa man ɛmɔ'n, m'an va man fíí m'an
vɪa man ɛmɔ. M'an han yí kʊalaa m'an hele ɛmɔ bagua nun ɔ
nʊn ɛmɔ awulo'n-mɔ anun.
21 M'an han m'an hele bé mɔ bɛ tɪ Zufʊ nʊn bé mɔ bɛ tɪ
*Gɛlɛkɪ'n kɛ bɛ nún bé nwʊn bɛ káci bé abalabɔ'n wɔ Nyanmɪan
anwʊn ɛsɛ bɛ lé yé Mɪn Zozi Kilisi bɛ lí.
22 "Kɪkaala dɪɛ, n dɪ kɛ sʊanlan mɔ b'a cɪcɪ yí ɔ, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n lɛ cʊɪn mín kɔ Zoluzalɛmʊn, mɪn nzɪ
man ɛjɔlɛ mɔ ɔ 'ba tʊ mín ɛlɔ ɔ.
23 Mɔ mɪn sɪ nɪn ala y'ɔ le kɛ, kulo biala mɔ n gɔ ju sʊ'n, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kan kele mín kɛ bɛ lɛ ba tʊ mín fiadɪ
ɛsɛ mɪn 'ba nwun nyinlinlin.
24 Nan mín dɪɛ, nán mín ngʊan'n y'ɔ tɪ mín cɪnnjɪn ɔ.
Nyanmɪan anwunnvoe ɛsíɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yé Mɪn Zozi a fa a
wula mín sa nun kɛ m mó n géle menian'n-mɔ'n, kɛ ɔ kɔ yɔ nán
m'an li junman sɔ'n dede m'an gua yí bʊ'n, ɛhɪ y'ɔ tɪ mɪn cɪnnjɪn
ɔ.
25 "Sian dɪɛ, mɪn sɪ kɛ ɛmɔ mɔ m'an tanlan ɛmɔ afian m'an bɔ
Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʊn ɛjɔlɛ m'an hele ɛmɔ'n,
ɛmɔ lɛ ngɔ nwun man mín nyunnun kún.
26 Yí ti, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ ɛnɛ kɛ ɛmɔ anun kʊn m'ɔ kɔ
minlin'n, mɪn nzɪ man yí ɛjɔlɛ nun.
27 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan afʊtu'n kʊalaatin, m'an tu ɛmɔ, m'an
nva man fíí m'an nvɪa man ɛmɔ.
28 Yí ti, ɛmɔ nían bé nwʊn ye ɛsɛ bɛ nían menian'n-mɔ
kʊalaatin mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn a fa a wula ɛmɔ
asa nun nɪn asʊ kpa. Ɛmɔ nían Asɔnɪn'n mɔ Nyanmɪan a man
yí kunnun Baa nɪn a wu a to yí ti ngʊan nɪn asʊ kpa. Ɔ sanlɪn
kɛ Asɔnɪn sɔ'n tɪ yí muonun yí dɪɛ.

29 “Mın sı kɛ mın kɔ a, menian anwʊn esulo kɛ naan bedi 'ba wʊlʊ ɛmə afian bɛ fannyan asənın mma'n-mə anun.
30 Ɛmə muonun afian, menian 'ba jasʊ bɛ kan ato ɛjəlɛ bɛ man dedi mma'n-mə si bɛ́ sʊ.
31 Yí ti, ɛmə kácı bɛ sísa bɛ́ nwʊn. Ɔ sanlın kɛ, kɔngɔɛ nʊn eyua dede afʊɛ nsan, mín nʊan wɔ sʊ m'an tu ɛmə anun kʊn biala fʊɔ. Mın 'tu ɛmə fʊɔ a, anın mıın sun.
32 “Afı sian dıɛ, mıın fa ɛmə mın wula Nyanmıan asa nun. Ɔ kʊala kɛ ɔ man yí anwunnvoe ɛsíɛ ɛjəlɛ'n bʊka ɛmə, ɛsɛ ɛmə asa kan ajâ'n mə ɔ'a fa ɔ'a sie bɛ́ kʊalaa mə bɛ tı yí dıɛ'n.
33 Mín nyın a mmʊlʊ man sʊanlan fíí esika, anaan taladıɛ.
34 Ɛmə muonun sı kɛ n ne mín sa n nili junman n nyanlın like mə anın mın nʊn mín manngʊn'n-mə y'a mian yí nwʊn'n.
35 M'an yɔ yí sɔ m'an man ɛmə a nwun yí nyunnun nʊn yí nzin'n kʊalaatin kɛ ɔ fata kɛ yɛ di junman sʊa yɛ bʊka ehianfʊɛ'n-mə. Anın yɛ́ ti kacı ɛjəlɛ'n mə yɛ́ Mın Zozi hanlın'n. Yí nwan: ‘Sɛ ɛ fa man an, salıɛ wɔ nun tala mə bɛ lɛ fa bɛ man wɔ́'n.’ ”
36 Mə Pəlʊ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ gua bɛ́ nanngʊnlʊnman ası ɔ kɔ yɔ asənın.
37 Bɛ́ kʊalaa bɛ le esuan bɛ kɔ tɔ Pəlʊ nun bɛ kɔ li ngalıɛ.
38 Alʊabɔ'n m'ɔ hanlın bɛ́'n y'ɔ le mə Pəlʊ hanlın hele bɛ́ kɛ bɛ lɛ ngɔ nwun man yí nwʊn kún'n. Ɛhı anzin, bɛ həlı gualı yí atın dede ɔ fʊlı meli nın anun.

21

Pəlʊ 'ba hə Zoluzalɛmʊn

1 Ɛhı, mə yɛ nʊn bɛ́ yɛ lili ngalıɛ yuelı mə yɛ sanndılı'n, meli'n falı yɛ́ fɔ́ún dede yí nʊan y'ɔ le lıka'n mə bɛ fɛlɛ yí Kɔsʊ'n. Alíɛ hınlın, yɛ kɔ tu yɛ́ bʊ ɛbɛlɛ yɛ kɔ ju lıka'n mə bɛ fɛlɛ yí Lodı'n. Ɛsɛ yɛ fi ɛbɛlɛ, yɛ kɔ ju kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Patala nın asʊ.
2 Mə yɛ juli ɛbɛlɛ'n, anın meli kʊn lɛ kɔ Feninsi mân nun. Yɛ kɔ fʊ nun, cuein yê yɛ həlı ɔ.
3 Yɛ həlı dede mə yɛ 'mantan Sipʊlʊ mân'n, mə anın yɛ gua meli nın anun yɛ́ nyın tua yí'n, yɛ kɔ sın asue afian kpəlɛ mân sɔ nın abʊ ası nán y'a tʊ yɛ́ ti Sili mân nun. Yɛ həlı dede mə yɛ juli kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Tii nın asʊ'n, meli'n kɔ si ası. Afı anın ɛbɛlɛ y'ɔ di kɛ bɛ yı nun ninnge'n bɛ gua ɔ.
4 Yɛ kɔ nwun yɛ́ Mın menian, yɛ kɔ li məlɛ kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ man bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Pəlʊ kɛ n'ɔ kɔ Zoluzalɛmʊn.
5 Nan mə yɛ lili məlɛ kʊn yuelı mə yɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn bɛ́ yı nʊn bɛ́ mma'n-mə, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ hə yɛ́ atın egua dede kulo'n tiba. Yɛ kɔ gua yɛ́ nanngʊnlʊnman ası jenvie nın anʊan yɛ kɔ yɔ asənın.
6 Yɛ yəlı asənın yuelı mə yɛ lili ngalıɛ'n, yɛ kɔ fʊ meli nın anun yê bɛ salı həlı awulo ɔ.

7 Yɛ kɔ tu yɛ́ bʋ Tii ɛbɛlɛ, yɛ́ nʋan y'ɔ le kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ
yí Pʋtolemayisi nɪn asʋ. Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, yɛ hɔlɪ bisalɪ
anianman'n-mɔ ahɪn yɛ kɔ li cɪan kʋn bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ.
8 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, yɛ kɔ sa yɛ kɔ fʋ meli nɪn anun, yɛ́ nʋan y'ɔ le
kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sezale nɪn asʋ. Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ sike
Filipʋ m'ɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ nɪn awulo. Filipʋ wɔ menian
nsʋ'n mɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ asɔnɪn'n kpalɪ bɛ́ nɪn anun bie.
9 Anɪn Filipʋ le mma mmalasua muan nnan. Mma mmala-
sua muan nnan sɔ'n-mɔ di Nyanmɪan kpɔman.
10 Yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn ɛbɛlɛ. Tɛmʋn sɔ'n, kpɔmanfʋɛ
belenzua kʋn fi Zude mân nun ɔ kɔ a. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí
Agabisi.
11 Ɔ walɪ tʋlɪ yɛ́ a, ɔ kɔ le Pɔlʋ bɛlɛtɪ'n. Ɔ kɔ fa kɔ hyɪ yí
muonun yí sa nʋn yí ja'n-mɔ. Yí nwan: “Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n lɛ kan'n: ‘Sʋanlan'n m'ɔ le bɛlɛtɪ ɛhɪ'n,
Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n, bɛ 'ba hyɪ yí sa nʋn yí
ja'n-mɔ sʋa bɛ fa yí bɛ wula bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn
asa nun.’ ”
12 Mɔ Agabisi hanlɪn sɔ mɔ yɛ tɪlɪ'n, yɛ nʋn anianman'n-mɔ
mɔ bɛ wɔ Sezale ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ han yɛ kɔ hele Pɔlʋ kɛ n'ɔ kɔ
Zoluzalɛmʋn.
13 Mɔ yɛ hanlɪn sɔ'n, nán Pɔlʋ a bua yɛ́ kɛ: “Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ lɛ
sun bɛ man mín nwʋn bubu mín ɔ? Sɛ bɛ 'cɪ mín sa nʋn mín
ja, anaan sɛ bɛ 'kun mín bɔbɔ wɔ yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun an,
m'an bɔbʋa mín nwʋn.”
14 Kɛmɔ yɛ hanlɪn ngo yɛ hanlɪn njɪn mɔ Pɔlʋ a ndie man'n,
yɛ yacili yí. Ɛjɔlɛ mɔ yɛ hanlɪn'n y'ɔ le kɛ: “Mɔ yɛ́ Mɪn kulo'n,
man ɔ yó sɔ!”
15 Mɔ cɪan kaan'n mɔ yɛ lili yí ɛbɛlɛ'n yuelɪ'n, yɛ kɔ sesie yɛ́
nwʋn yɛ kɔ fa Zoluzalɛmʋn atɪn'n.
16 Mɔ yɛ 'kɔ'n, yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Sezale ɛbɛlɛ'n
mmie-mɔ nʋn yɛ́ yê ɔ hɔlɪ ɔ. Mɔ yɛ juli ɛlɔ'n, bɛ nʋn yɛ́ kɔ hɔ kɔ
sike bian kʋn. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Mʋnnasʋn. Ɔ fi Sipʋlʋ mân
nun. Ɔ falɪ yí nwʋn manlɪn yɛ́ Mɪn a hyɛ.

Pɔlʋ 'ba hɔ fua Zʋakɪ anwʋn

17 Mɔ yɛ juli Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, anianman'n-mɔ sɔlɪ yɛ́ nun
kanlanman kpa.
18 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Pɔlʋ nʋn yɛ kɔ hɔ Zʋakɪ awulo ɛlɔ. Yɛ 'kɔ a
ju a, anɪn asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ a yia ɛbɛlɛ.
19 Pɔlʋ kɔ bisa bɛ́ ahɪn yê junman'n kʋalaa mɔ Nyanmɪan a
li wɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn afian'n, ɔ kɔ sʋsɔ sʋ ɔ kɔ han yí
kʋalaa ɔ kɔ hele bɛ́.
20 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlɪ'n, bɛ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ, ɛsɛ bɛ́ nwan:
“Nɪan, anianman, Zufʋ akpɪɪ kɔ yɔ nyɛ nyɛ a fa bɛ́ nwʋn a man
yɛ́ Mɪn. Nan kʋsʋ, bɛ́ mala ɛjɔlɛ'n tɛ tɪ bɛ́ cɪnnjɪn.

21 B'a han b'a hele Zufʋ sɔ'n-mɔ kɛ, ɛ 'kele like a, ɛ kan kele
Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ gugua mân mân'n-mɔ asʋ'n kɛ bɛ
káci bɛ́ nzin bɛ sí Moyizɪ mala'n, nán bɛ kpɛ bɛ́ mma'n-mɔ
mmian nun, ɛsɛ nán bɛ di Zufʋ'n-mɔ mala'n-mɔ asʋ.
22 Yɛ 'yɔ sɛ? Afɪ, yí biala, bɛ 'tɪ kɛ a ju ɛwa.
23 Yí ti, atɪn'n mɔ yɛ 'ba hele wɔ́'n, sɪn sʋ. Yɛ le menian nnan
ɛwa, b'a bɔbʋa Nyanmɪan.
24 Ɛ nʋn bɛ́ hɔ́ tú bɛ́ nwʋn efian nán tua bɛ́ ti kalɛ'n maan bɛ
nyán atɪn bɛ kpá bɛ́ ti'n. Yí dɪɛ anɪn bɛ́ kʋalaa bɛ nwun yí kɛ ato
yê b'a li b'a tʋ wɔ́ bʋ ɔ, nán wɔ́ muonun ɛ di *Moyizɪ mala nɪn
asʋ.
25 Nan bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́
Mɪn Zozi'n, ɛjɔlɛ mɔ yɛ́ nʋan sɛlɪ yí nwʋn, mɔ yɛ hɛlɛlɪ yɛ hanlɪn
yɛ hɛlɛlɪ bɛ́'n y'ɔ le kɛ nán bɛ di amʋan sʋ naan, nán bɛ di naan
nʋn yí moja'n nʋn cunmun, ɛsɛ nán bɛ yɔ satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ."
26 Ɛhɪ a, Pɔlʋ nʋn menian nnan sɔ'n-mɔ kɔ hɔ. Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n,
Pɔlʋ nʋn bɛ́ bɛ kɔ bɔ bɛ́ efian etue nɪn abʋ. Mɔ bɛ bɔlɪ yí bʋ'n, Pɔlʋ
kɔ hɔ Nyanmɪan awulo ɛlɔ ɔ kɔ hele cɪan mɔ bɛ 'gua efian etue
nɪn abʋ bɛ yɪ bɛ́ nun kʋn biala ati tɛɛ'n.

Zufʋ'n-mɔ 'ba hyɪ Pɔlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun

27 Ɛhɪ, bɛ bɔlɪ efian etue nɪn abʋ dede mɔ ɔ 'ju yí cɪan nsʋ'n,
Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fi Azi mân nun'n kɔ nwun Pɔlʋ Nyanmɪan
awulo nɪn anun. Bɛ kɔ wowula bagua nɪn abʋ bɛ kɔ hyɪ Pɔlʋ.
28 Anɪn bɛ lɛ tɛtɪan bɛ kan kɛ: "Izalayɛ amma, ɛmɔ bála a bʋka
yɛ́ o! Yɛ́ sa a han sʋanlan'n m'ɔ nanndɪ nun ɔ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ tia
Izalayɛ mân'n, Moyizɪ mala'n nʋn Nyanmɪan awulo'n. Ɛsɛ bɛ
nían, ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn a wʋlʋ Nyanmɪan awulo
nɪn anun ɔ'a man efian a han lɪka nwannzan-nwannzan ɛhɪ!"
29 Anɪn bɛ lɛ kan sɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ nwunlin Tolofimʋn m'ɔ fi
Efɛzɪ'n nʋn Pɔlʋ kulo nɪn anun. Bɛ jʋnlɪn kɛ anɪn Pɔlʋ a fa yí a
wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun.
30 Kulo bɔndɪn nɪn anun kɔ fannyan. Yí bê o, yí fama o,
menian'n-mɔ kɔ tu woo. Bɛ kɔ sɔ Pɔlʋ bɛ kɔ fa yí Nyanmɪan
awulo nɪn anun bɛ kɔ fite bɛ kɔ tʋtʋ anʋan nɪn anun ɛbɛlɛ ala.
31 Anɪn bɛ lɛ kpʋnndɛ bɛ kun Pɔlʋ, nán ngalɪɛ a tʋ Lɔmʋn
nzalafʋ'n-mɔ kpain nɪn ɛlɔ kɛ Zoluzalɛmʋn kulo bɔndɪn'n lɛ sɔ.
32 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hohuan nzalafʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mgbain'n-mɔ
anʋan bɛ kɔ kpʋ bagua'n. Mɔ bagua'n nwunlin nzalafʋ'n-mɔ
nʋn bɛ́ kpain'n, bɛ kɔ yaci Pɔlʋ ɛbʋ́ɛ.
33 Ɛhɪ a, nzalafʋ kpain'n kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge Pɔlʋ, ɔ kɔ man
atɪn kɛ bɛ gúa yí sa ngɔnzɔngɔnzɔ nnyuan. Mɔ bɛ gualɪ yí sa
ngɔnzɔngɔnzɔ'n, nzalafʋ kpain'n kɔ bisa yí sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn
m'ɔ tɪ'n ɔ nʋn like mɔ ɔ'a yɔ'n.
34 Mɔ nzalafʋ kpain'n 'bisa Pɔlʋ ɛjɔlɛ'n, anɪn bagua nɪn anun
menian'n mmie-mɔ lɛ tɛtɪan bɛ kan ɛjɔlɛ kʋn, anɪn mmie-mɔ
kʋsʋ lɛ tɛtɪan bɛ kan ɛjɔlɛ fʋfɔlɛ. Nzalafʋ kpain'n nnwun man

ɛjɔlɛ nɪn ati nʊn yí bʊ, afɪ ɛbɛlɛ a yɔ beje beje. Ɔ kɔ man atɪn kɛ bɛ nʊn Pɔlʊ hó nzalafʊ'n-mɔ lɪka mɔ bɛ wɔ ɛlɔ.
35 Pɔlʊ nʊn bɛ hɔlɪ mɔ bɛ fʊ ɛsɪkalie'n, nzalafʊ'n-mɔ kɔ fa yí bɛ sa sʊ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛbúɛ mɔ bagua nɪn a bʊ yí'n, ɔ'a man yí nwʊn a bɛlɛ yí.
36 Afɪ anɪn bɛ́ kʊalaa bɛ si yí sʊ bɛ lɛ tɛtɪan bɛ kan kɛ: "Bɛ húⁿ yí! Bɛ húⁿ yí!"
37 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ bɛ 'fa Pɔlʊ bɛ wʊlʊ sua nɪn anun'n, ɔ kɔ bisa nzalafʊ kpain'n kɛ: "Asʊ mɪn kʊala kɛ mɪn nyan atɪn mɪn kan ɛjɔlɛ mɪn kele wó ɔ?"
Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ'n, nánⁿ nzalafʊ kpain nɪn a bisa yí kɛ: "Ɛ kan Gɛlɛkɪ anɪɛ ɔ?
38 Ezipiti mânⁿ nɪn anun sʊanlan ɛhɪ mɔ ɔ'a bɔ mânⁿ ɛlɛsan asʊ ɛwa, m'ɔ nʊn kodiawu akpɪɪ nnan b'a bɔ bɛ́ ti ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n, nánⁿ yí y'ɔ le wó ɔ?"
39 M'ɔ bisa sɔ'n, nánⁿ Pɔlʊ a bua yí kɛ: "N dɪ Zufʊ, b'a wʊ mínⁿ Silisi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Talɪsɪ nɪn asʊ. Kulo sɔ'n mɔ b'a wʊ mínⁿ sʊ'n lɛ dunman. Yí ti, man mínⁿ atɪn maan n gánⁿ ɛjɔlɛ n gélɛ bagua'n."
40 Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ'n, nzalafʊ kpain'n kɔ man yí atɪn. Ɛhɪ a, Pɔlʊ kɔ jinlan ɛsɪkalie nɪn asʊ ɔ kɔ tʊ yí sa ɔ kɔ hele bagua'n. Mɔ bɛ gualɪ diin'n, Pɔlʊ kɔ kuku yí nʊan sʊ ɔ kɔ han yí *alameɪn anɪɛ nɪn anun ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan:

22

Pɔlʊ 'ba sa yí nɪn

1 "Anianman mmelenzua nʊn mínⁿ sɪ-mɔ, ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ kɪkaala mɪn sa mínⁿ nɪn'n".
2 Mɔ menian'n-mɔ tɪlɪ kɛ Pɔlʊ lɛ jʊjɔ alameɪn anɪɛ nɪn anun ɔ kele bɛ́'n, bɛ kɔ gugua didiin biekun kpa. Ɛhɪ a, Pɔlʊ nwan:
3 "N dɪ Zufʊ. B'a wʊ mínⁿ Talɪsɪ, Silisi mânⁿ nun, nan Zoluzalɛmʊn ɛwa yê b'a ta mínⁿ ɔ. Mínⁿ mɪn'n y'ɔ le Gamalɪɛ. Ɔ a hele mínⁿ yɛ́ nan-mɔ mala'n kpa bɔkɔɔ. Mínⁿ Nyanmɪan ɛjɔlɛ'n, bɛ nva man bɛ ngan man ngɔhʊa kɛ ɛnɛ kʊsʊ ɛmɔ kʊalaatin nva ngan man ngɔhʊa'n.
4 N gelelɪ bɛ́ mɔ bɛ nanndɪ yɛ́ Mɪn atɪn nɪn asʊ nɪn ahʊlʊwa n gunlun bɛ́. N cɪlɪ mmelenzua nʊn mmalasua n gualɪ bɛ́ fiadɪ.
5 *Tɛɛyɪfʊɛ kpain'n nʊn Izalayɛ mânⁿ nɪn asʊ mgbain'n-mɔ di mínⁿ adanzɪɛ. Bɛ manlɪn mínⁿ kalata kɛ n gó n dú anianman Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Damasɪ kulo nɪn asʊ ɛlɔ'n. Mɪn tʊ bɛ́ a, anɪn n jí bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mɪn mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n m mála Zoluzalɛmʊn m mánⁿ bɛ pínnin bɛ́.
6 "Ɛhɪ, anɪn mínⁿ ja wɔ nun mɪn ka kaan mɪn ju Damasɪ. Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ kɔ yɔ sɛnzɛ jinlan'n, kʊnmgba ala, dʊɛɪn, kanlannɪɛ kʊn fi nyanmɪansʊ. Yí ta m'ɔ lɛ ta'n, ɔ kɔ ta kɔ si kɔ yia mínⁿ.

7 N gɔ fin asɪ. Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ kʊn lɛ kan kele mín kɛ: ‘Sɔlʊ
Sɔlʊ, nzukɛ ati yê ɛ lɛ kele mín ahʊlʊwa ɔ?’

8 “Mɔ n dɪlɪ anɪɛ sɔ'n, nán m'an bisa kɛ: ‘Wó nwan ɔ, yé Mɪn?’

“Nán anɪɛ nɪn a bua mín kɛ: ‘Mín Zozi mɔ n vi Nazalɛtɪ'n yê ɛ
lɛ kele mín ahʊlʊwa ɔ.’
9 Anɪn mɪn nʊn menian yê yɛ lɛ kɔ ɔ. Bɛ nwunlin kanlannɪɛ'n,
kʊsʊ b'a ndɪ man sʊanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín nɪn
anɪn'n.
10 “Mɔ yé Mɪn hanlɪn sɔ'n, nán m'an bisa yí kɛ: ‘Yê Mɪn, nzu
y'ɔ di kɛ mɪn yɔ ɔ?’

“Yí nwan: ‘Jasʊ, kɔ Damasɪ. Ɛ ju ɛlɔ a, yí kʊalaa m'ɔ di mɔ ɛ
yɔ'n, Nyanmɪan 'ba man bɛ kele wó.’
11 “Mɔ yé Mɪn anʊan tɔlɪ'n, mín manngʊn'n-mɔ mɔ anɪn mɪn
nʊn bé yɛ lɛ kɔ Damasɪ'n, bɛ kɔ sɔ mín sa bɛ kɔ li mín taataa. Ɔ
sanlɪn kɛ, kanlannɪɛ'n m'ɔ talɪ'n sinlin mín nyɪn'n.
12 “Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʊn wɔ Damasɪ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí
Ananiasɪ. Ananiasɪ tɪ sʊanlan m'ɔ fɛlɪ Nyanmɪan ɛsɛ ɔ di yí
mala nɪn asʊ. Damasɪ ɛbɛlɛ Zufʊ'n-mɔ kʊalaatin de yí di.
13 Ananiasɪ walɪ tʊlɪ mín an, yí nwan: ‘Mín nianman Sɔlʊ,
man wó nyɪn'n tíke!’ Ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala, mín nyɪn'n kɔ tike n gɔ
nwun yí.
14 Mɔ mín nyɪn'n tikelɪ'n, yí nwan: ‘Yé nan-mɔ Nyanmɪan nɪn
a li mʊa a yɪ wó kɛ ɛ nwún like m'ɔ kulo'n, ɛ nwún sɛsɛfʊɛ baa
kʊnmgba'n, ɛ tí yí nʊan nun ɛjɔlɛ.
15 Afɪ, like mɔ a nwun yí ɔ nʊn ɛjɔlɛ mɔ a tɪ'n, ɔ di kɛ ɛ di yí
nwʊn adanzɪɛ ɛ kele menian'n-mɔ kʊalaatin.
16 Kɪkaala mɔ a tɪ ɛjɔlɛ'n sʊa'n, n'ɛ nwʊnndɛ kún. Yí ti, sun fɛlɛ
yé Mɪn, jasʊ maan bɛ sónɪn wó nán a nyan wó ɛtɛ nɪn anwʊn
face.’
17 “Ɛhɪ anzin, n gɔ sa n gɔ hɔ Zoluzalɛmʊn. Ɛlɛhʊn kʊn, anɪn
mɪɪn yɔ asɔnɪn Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ nán m'an hɪn ɛlalɪɛ.
18 Ɛlalɪɛ nɪn anun, n gɔ nwun yé Mɪn, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ:
‘Kan wó nwʊn fi Zoluzalɛmʊn ɛwa jasʊ, ɔ sanlɪn kɛ mín nwʊn
ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ 'ba han kele bé'n, bɛ ngɔ le bɛ ngɔ li man.’
19 “Mɔ yé Mɪn hanlɪn sɔ'n, mín nwan: ‘Yé Mɪn, bɛ sɪ yí yuein
kɛ anɪn mɪn kɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun mɪn cɪ bé mɔ b'a le wó b'a
li'n mɪn man bɛ gua bé fiadɪ bɛ fin bé mgbele.
20 Tɛmʊn mɔ bɛ 'kun wó adanzɪfʊɛ Etɪɛnɪn'n, n jin yí bʊ bie.
N nelɪ bé mɔ bɛ hunlin Etɪɛnɪn'n n dʊlɪ nun nán m'an le bé
taladɪɛ'n-mɔ m'an tila.’
21 “Mɔ n ganlɪn sɔ'n, nán yé Mɪn a han a hele mín kɛ: ‘Kɔ, afɪ
mɪn kulo kɛ mɪn sʊan wó mʊa maan ɛ kɔ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n-
mɔ anwʊn.’ ”

Pɔlʊ 'ba hele yí nwʊn kɛ ɔ tɪ Lɔmʊn sʊanlan

22 Ɛhı, Pəlʋ hanlın ɛjəlɛ'n Zufʋ'n-mə tielı dede m'ɔ juli ɛbɛlɛ'n,
bɛ kɔ sɔ ɛtɛtıan sʋ. Bɛ́ nwan: “Bɛ húnʋanlan sɔ'n bɛ yí yí ɛbɛlɛ!
Ɔ nzɛ nvata man kɛ ɔ nyan ngʋan!”
23 Anın bɛ lɛ kpo bɛ tʋ bɛ́ taladıɛ'n-mə anwunno ɛsɛ anın bɛ
lɛ tʋ nvutule'n.
24 Ɛhı a, nzalafʋ kpain'n kɔ man atın kɛ bɛ fá Pəlʋ bɛ wʋ́lʋ sua
nın anun bɛ fín yí mgbele maan ɔ hán like ati mə Zufʋ'n-mə lɛ
tɛtıan yí kɔmın anun'n.
25 Nan mə bɛ cıcılı Pəlʋ mə bɛ 'ba fin yí mgbele'n, ɔ kɔ bisa
nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn mə anın ɔ wə ɛbɛlɛ'n kɛ: “Asʋ
atın wə nun kɛ bɛ fín *Ləmʋn sʋanlan kʋn mə b'a mmu man yí
fʋɔ'n mgbele ɔ?”
26 Mə Pəlʋ bisalı nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn'n kosuan
sɔ'n, nzalafʋ'n kɔ nwanndi kɔ tʋ bɛ́ kpain'n, yí nwan: “Yaaa,
nıan ɛjəlɛ mə ahan ɛ hyʋhyʋın ba'n. Kanngʋ bian sɔ'n tıLəmʋn
sʋanlan.”
27 Mə nzalafʋ kpain'n tılı yí sʋa'n, ɔ kɔ kpʋ Pəlʋ ɔ kɔ bisa yí kɛ:
“Kan yí yuein kele mín, asʋLəmʋn sʋanlan y'ɔ le wɔ́ ɔ?”
M'ɔ bisalı kosuan sɔ'n nán Pəlʋ a bua yí kɛ: “Yuo,Ləmʋn
sʋanlan y'ɔ le mín.”
28 Mə Pəlʋ hanlın sɔ'n, nzalafʋ kpain kukuli yí nʋan sʋ a, yí
nwan: “Mín dıɛ, dede mə mın 'kaciLəmʋn sʋanlan'n, n dualı
kalɛ kpili kpa.”
Mə nzalafʋ nın anʋan təlı'n, Pəlʋ kʋsʋ nwan: “Mín dıɛ, bɛ 'wʋ
mín an, anın n dıLəmʋn sʋanlan.”
29 Mə Pəlʋ hanlın sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, bɛ́ mə anın bɛ lɛ bisa Pəlʋ
kosuan'n kɔ hyʋın bɛ́ nzin. Kɛmə nzalafʋ kpain'n nıan an, Pəlʋ
tıLəmʋn sʋanlan'n, esulo kɔ han yí. Ɔ sanlın kɛ ɔ man bɛ gualı
yí sa ngənzəngənzə.

Pəlʋ 'ba fite Izalayɛ mgbain'n-mə anyunnun

30 Kɛmə anın nzalafʋ kpain'n kulo kɛ ɔ nwun like fɔ́ʋ́n mə yí ti
yê Zufʋ'n-mə lɛ tʋn Pəlʋ ɛsʋan'n, alíɛ hınlın an, nzalafʋ kpain'n
kɔ man bɛ kɔ yı Pəlʋ asa ngənzəngənzə'n. Ɔ kɔ man atın kɛ
tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mə nʋn Izalayɛ mgbain'n-mə kʋalaa mə bɛ
di ɛjəlɛ'n yía. Bɛ yialı a, ɔ kɔ fa Pəlʋ kɔ fite bɛ́ nyunnun.

23

1 Ɛhı, Pəlʋ kɔ tʋ yí nyın ɔ kɔ nɛnıan bɛ́ kʋalaa mə bɛ di ɛjəlɛ'n,
yí nwan: “Anianman-mə, dede mə ɔ 'ju ɛnɛ'n, mın yɔ ajʋnlın
kɛ mín ɛnanndıɛ nın anwʋn buli man ɛbʋın wə Nyanmıan
anyunnun.”
2 Mə Pəlʋ hanlın sɔ'n, *tɛɛyıfʋɛ kpain'n mə bɛ fɛlɛ yí Ana-
niası'n kɔ man atın kɛ bɛ́ mə bɛ mantan Pəlʋ'n fín yí nʋan nın
asʋ.
3 Ɛhı a, Pəlʋ kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Nyanmıan muonun yê ɔ
'fin wɔ́. Ɛ nwun wɔ́ a ɛ nwan talɛ mə b'a han yí ayile fufue ɔ!

Ɛ tɪ ɛbɛlɛ ɛ lɛ nɪan mala nɪn anwʋn ɛ bua mín ndɛɛ, kʋsʋ ɛ san mala nɪn anwʋn ɛ man atɪn kɛ bɛ fín mín nʋan nɪn asʋ!”

4 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ mantan yí ɛbɛlɛ'n nwan: “Ee! Ɛ lɛ bɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn amgba!”

5 Mɔ Pɔlʋ tɪlɪ yí sɔ'n, yí nwan: “Anianman-mɔ, mɪn nzɪ man kɛ tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn ɔ. Afɪ ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: ‘Ɛ ngɔ han man wɔ́ mân kpain nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.’ ”

6 Kɛmɔ Pɔlʋ sɪ kɛ bɛ́ mɔ bɛ lɛ di ɛjɔlɛ'n mmie-mɔ tɪ *Falisifʋɛ, mmie-mɔ kʋsʋ tɪ *Sadusifʋɛ'n, ɔ kɔ tɪan nun bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: “Anianman-mɔ, n dɪ Falisifʋɛ, mín sɪ-mɔ tɪ Falisifʋɛ. Nan kɛmɔ mɪn de mɪn di kɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n 'ba tinnge'n, yí ti yê bɛ lɛ bua mín ndɛɛ ɔ.”

7 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ'n, akpʋlʋwa kɔ tɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Sadusifʋɛ'n-mɔ afian, bɛ kɔ bu bɛ́ nwʋn nun.

8 Ɔ sanlɪn kɛ Sadusifʋɛ'n-mɔ lɛ kele kɛ ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ, ɛsɛ nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ nʋn wawɛ'n-mɔ kʋsʋ nnʋn man ɛbɛlɛ. Nan Falisifʋɛ'n-mɔ dɪɛ, bɛ de bɛ di kɛ ninnge sɔ'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ.

9 Bɛ kɔ fannyan ɛjɔlɛ nɪn anun. Mala nɪn asʋ mgbain'n mmie-mɔ mɔ bɛ wɔ Falisifʋɛ'n-mɔ anun'n kɔ jasʋ kɔ jinlan, bɛ́ nʋan kɔ kpi ɛjɔlɛ nɪn anun kpa. Bɛ́ nwan: “Yɛ nnwun man like ɛtɛ mɔ sʋanlan ɛhɪ a yɔ ɔ. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, wawɛ bie anaan nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn a han ɛjɔlɛ a hele yí!”

10 Kɛ ɛjɔlɛ'n sili yɔlɪ yí'n, nzalafʋɛ'n-mɔ kpain'n sulolɪ yí nzin. Ɔ jʋnlɪnlɪn kɛ bɛ́ menian sɔ'n nyan Pɔlʋ a, bɛ 'tɪtɪ yí nun. Yí ti, ɔ kɔ man yí nzalafʋ'n-mɔ atɪn kɛ bɛ hó yí Pɔlʋ menian'n-mɔ afian ɛlɔ bɛ nʋn yí sá wólʋ sua nɪn anun.

11 Mɔ ɛjɔlɛ'n yɔlɪ sɔ'n, yí kɔngɔɛ m'ɔ tian yí nnyuan'n, yɛ́ Mɪn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele Pɔlʋ. Yí nwan: “Pɔlʋ, bɔ mɔndɪnlɪn! A li mín nwʋn adanzɪɛ Zoluzalɛmʋn ɛwa, ɔ di kɛ ɛsɛ ɛ di mín nwʋn adanzɪɛ Lɔmʋn ɛlɔ.”

Zufʋ'n-mɔ kulo kɛ bɛ kun Pɔlʋ

12 Ɛhɪ, mɔ alíɛ hɪnlɪn'n ngɛlɛmɔ, Zufʋ'n-mɔ kɔ hɔ Pɔlʋ ati ahuan. Bɛ kɔ han ndâ kɛ sɛ b'a ngun man Pɔlʋ a, bɛ nni man like ɛsɛ bɛ nnʋn man nzue.

13 Bɛ́ mɔ bɛ hɔlɪ Pɔlʋ ati ahuan'n, bɛ tala menian abulanan.

14 Bɛ kɔ hɔ kɔ tʋ tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mgbain'n-mɔ, bɛ́ nwan: “Y'a han ndâ kɛ ɔ di kɛ yɛ kun Pɔlʋ kʋalaaka nán y'a li like.

15 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ mgbain'n-mɔ kʋalaatin, ɛmɔ hó nwún nzalafʋ kpain nɪn anwʋn. Ɛmɔ hán héle yí kɛ ɔ mán Pɔlʋ bála ɛmɔ aja sʋ maan ɛmɔ nían yí ɛjɔlɛ nɪn anun yuein kpa. Yí dɪɛ, Pɔlʋ fi ɛlɔ dede mɔ ɔ 'ju ɛmɔ anyunnun ɛbɛlɛ'n, anɪn y'a sesie yɛ́ nwʋn y'a hun yí.”

16 Mɛlɛ mɔ bɛ 'kan Pɔlʋ ati ahuan ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nianman
balasua nɪn awa belenzua kʋn kɔ tɪ. Ɔ kɔ hɔ sua nɪn anun ɛlɔ ɔ
kɔ hɔ kɔ yɪ Pɔlʋ anzʋti.
17 Pɔlʋ kɔ fɛlɛ nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ sie nzalafʋ ɛya kʋn nɪn asʋ
kpain'n kʋn. Yí nwan: "Fa kpafɛlɛ ɛhɪ kɔ nzalafʋ kpain nɪn
anwʋn ɛlɔ. Ɔ 'kan ɛjɔlɛ ɔ kele yí."
18 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlɪ'n, nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn'n kɔ
fa kpafɛlɛ'n ɔ nʋn yí kɔ hɔ bɛ́ kpain nɪn anwʋn ɛlɔ. Yí nwan:
"Kpain, Pɔlʋ mɔ b'a tʋ yí fiadɪ nɪn a fɛlɛ mín ɔ a han ɔ'a hele mín
kɛ n vá kpafɛlɛ ɛhɪ m mɛ́lɛ wɔ́, nán ɔ 'kan ɛjɔlɛ ɔ kele wɔ́."
19 Mɔ nzalafʋ'n hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ́ kpain'n kɔ sɔ kpafɛlɛ nɪn
asa ɔ nʋn yí bɛ kɔ tɪ bɛ́ nwʋn. Ɔ kɔ bisa kpafɛlɛ'n kɛ: "Nzʋ ɛjɔlɛ
dɪɛ yê ɛ kulo kɛ ɛ kan kele mín ɔ?"
20 Ɛhɪ a, kpafɛlɛ'n kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ, yí nwan: "Zufʋ'n-mɔ anʋan
a sɛ bɛ́ nwʋn. Bɛ 'ba a tʋ wɔ́ bɛ sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛhɪnman ɛ fá Pɔlʋ ɛ
fíte bɛ́ mgbain'n-mɔ anyunnun maan bɛ nían yí ɛjɔlɛ nɪn anun
yuein kpa.
21 Sɛ bɛ ba a tʋ wɔ́ a, n'ɛ tɛ bɛ́ sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ́ nun abulanan
nʋn yí nzin a hɔ Pɔlʋ ati ahuan b'a han ndâ kɛ sɛ bɛ hunlin man
yí a, bɛ nni man like ɛsɛ bɛ nnʋn man nzue. Kɪkaala dɪɛ, b'a
bɔbʋa bɛ́ nwʋn a yue, nan wɔ́ yê bɛ lɛ nwʋnndɛ wɔ́ ɔ."
22 Mɔ nzalafʋ kpain'n tɪlɪ ɛjɔlɛ'n sʋa'n, ɔ kɔ han kɔ hele
kpafɛlɛ'n kɛ n'ɔ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele sʋanlan fíí, nan ɔ hɔ́ awulo.

Bɛ nʋn Pɔlʋ 'ba hɔ kʋnmanna Felisi aja sʋ.

23 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nzalafʋ kpain'n kɔ fɛlɛ yí nzalafʋ'n-mɔ anun
nnyuan mɔ bɛ sie nzalafʋ ɛya ngʋkʋn ngʋkʋn'n. Yí nwan: "Ɛmɔ
hóhuan nzalafʋ ɛya nnyuan anʋan, menian abulasʋ mɔ bɛ fʋ
ɛkpanngɔ nʋn menian ɛya nnyuan mɔ bɛ tʋ acɔ. Ɛmɔ kokuan
bɛ́ nʋan yue a, ɛmɔ kʋalaa sésie bɛ́ nwʋn nán bɛ hɔ́ Sazale ɛnɛ
kɔngɔɛ dɔɛ ngʋanlan.
24 Ɛmɔ sésie ɛkpanngɔ kʋn bɛ mán Pɔlʋ, nán bɛ fá yí kʋnlʋn-
ngʋnlʋn bɛ hɔ́ fá yí wúla kʋnmanna Felisi asa nun."
25 Mɔ nzalafʋ kpain'n hanlɪn ɛhɪ helelɪ bɛ́'n, ɛsɛ ɔ kɔ hɛlɛ
kalata kɔ tʋ sʋ. Yí nwan:
26 Kʋnmanna Felisi,
Mín Kulodʋ Liziasɪ yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ ɔ.
Mɪn 'bisa wɔ́ ahɪn.
27 Like ati m'ɔ man mɪɪn kɛlɛ wɔ́'n y'ɔ le kɛ Zufʋ'n-mɔ a hyɪ
sʋanlan ɛhɪ mɔ m'an fa yí m'an bɛlɛ wɔ́'n. Tɛmʋn mɔ ahan bɛ
'kun yí'n yê mɪn nʋn mín menian'n-mɔ hɔlɪ lelɪ yí ɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ m'an tɪ kɛ ɔ tɪ Lɔmʋn sʋanlan.
28 Kɛmɔ afɪ mɪn kulo kɛ mɪn nwun like ati mɔ Zufʋ'n-mɔ lɛ
tʋn yí ɛsʋan'n, mɪn nʋn yí kɔ hɔ bɛ́ mgbain'n-mɔ aja sʋ.
29 Mɔ m'an nwun yí nun'n y'ɔ le kɛ bɛ́ mala nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
ati yê b'a tʋn yí ɛsʋan ɔ. Ɔ yɔlɪ man like ɛtɛ mɔ yí ti ɔ di kɛ bɛ tʋ
yí fiadɪ anaan bɛ kun yí ɔ.

30 Nan mɔ bɛ yılı mín anzʋti kɛ Zufʋ'n-mɔ a hɔ yí ti ahuan
bɛ kulo kɛ bɛ kun yí'n, ɛbɛlɛ ala, n gɔ fa ajʋnlın kɛ mın 'fa yí mın
bɛlɛ wɔ́. M'an bɔ bɛ́ mɔ b'a tʋn yí ɛsʋán nın amannıɛ kɛ sɛ bɛ nʋn
yí le ɛjɔlɛ a, anın bɛ tʋ́ wɔ́ ɛlɔ.
31 Ɛhı, kɛ bɛ́ kpain'n kpınlın helelı bɛ́'n, nzalafʋ'n-mɔ kɔ fa
Pɔlʋ kɔngɔɛ bɛ nʋn yí kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Antipatilisi nın
asʋ.
32 Mɔ alíɛ hınlın'n, nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ nanndı ası'n kɔ sa kɔ
hɔ Zoluzalɛmʋn. Bɛ́ mɔ bɛ fʋ mgbanngɔ'n nʋn Pɔlʋ kɔ hɔ.
33 Mɔ bɛ juli Sezale ɛbɛlɛ'n, bɛ́ mɔ bɛ fʋ mgbanngɔ'n kɔ fa
kalata'n nʋn Pɔlʋ kɔ wula Kʋnmanna Felisi asa nun.
34 Kʋnmanna Felisi kɔ kınnga kalata'n. M'ɔ kınngalı yuelı'n,
ɔ kɔ bisa Pɔlʋ lıka mɔ bɛ wʋlı yí'n. Mɔ Pɔlʋ hanlın helelı yí kɛ ɔ
fi Silisi mân nun'n,
35 Felisi nwan: “Bɛ́ mɔ bɛ nʋn wɔ́ le ɛjɔlɛ'n 'ba a, n gɔ bisa wɔ́
kosuan.” Ɛhı a, Felisi kɔ man atın kɛ bɛ fá Pɔlʋ bɛ síe belemgbin
Elɔdı sua nın anun ɛlɔ.

24

Zufʋ'n-mɔ 'ba tʋn Pɔlʋ ɛsʋan

1 Ɛhı, cıan nnun kɔ sın, *tɛɛyıfʋɛ kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ana-
niası'n muonun kɔ a Sezale. Ɔ 'ba a, ɔ nʋn Izalayɛ mân nın
asʋ mgbain'n mmie-mɔ ɔ nʋn bian kʋn. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí
Tɛɛtulusi. Tɛɛtulusi tı avoka. Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ tʋ kʋnmanna Felisi
bɛ kɔ sanman Pɔlʋ.
2 Bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʋ nán Tɛɛtulusi a tʋn yí ɛsʋan. Tɛɛtulusi kɔ han
kɔ hele kʋnmanna Felisi kɛ: “Kpain, sɛ yɛ le anzʋnunjɔ kpa
bɔkɔɔ a, ɔ fi wɔ́. Ɔ sanlın kɛ a li ngɛlɛ junman a sesie yê mân'n
kpa a man yɛ́.
3 Lıka biala mɔ cıan daa yɛ kɔ sın'n, yɛ bɔ wɔ́ dunman kpa wɔ
junman'n mɔ a li nın anwʋn.
4 Yí ti, mın ndʋa man yí tındıın mın nzɛcı wɔ́ alaje. Nan kʋsʋ,
mın 'sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán yɛ́ tɛmʋn kaan, wɔ́ ti anun kpa'n dunman
nun nán ɛ tíe yɛ́ ɛjɔlɛ'n.
5 “Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ sʋanlan ɛhı, y'a nwun yí kɛ ɔ tı man
sʋanlan kpa fíí sʋa. Ɔ a fa Zufʋ'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asıɛ nın
asʋ nın ati'n-mɔ ɔ'a kpokpula sʋ. Ɛsɛ ɔ tı Nazalɛtı amma fâ nın
asʋ kpain.
6 Tɛmʋn mɔ ahan ɔ 'gua Nyanmıan awulo nın efian'n yê yɛ
hyılı yí ɔ. [Yɛ́ nwan yɛ 'nıan yɛ́ mala nın anwʋn yɛ bua yí ndɛɛ.
7 Nan nzalafʋ kpain Liziası kɔ a anwʋnsɛlɛ sʋ kpa kɔ le yí fi
yê sa nun.
8 M'ɔ lelı yí yuelı'n, yí nwan bɛ́ mɔ bɛ nʋn Pɔlʋ le bie'n, bɛ bála
wɔ́ ja sʋ.] Sɛ wɔ́ muonun ɛ bisa yí a, ɛ 'ba nwun yí kɛ yí nwʋn
ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ lɛ kan'n kʋalaa tı ananhɔlɛ.”

9 Mɔ Tɛɛtulusi anʋan tɔlı'n, Zufʋ'n-mɔ kʋalaa anʋan kɔ yɔ
kʋn. Bɛ́ nwan: “Mɔ Tɛɛtulusi a han'n tı ananhɔlɛ.”

Pɔlʋ 'ba sa yí nın wɔ Felisi anyunnun

10 Ɛhı, kʋnmanna Felisi kɔ man Pɔlʋ atın kɛ ɔ júјɔ. Pɔlʋ jasʋlı
a, yí nwan: “Kpain Felisi, mın sı kɛ nán ɛnɛ bie ɔ, ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ tɔ
mân ɛhı anun'n, ɛ di. Yí ti, sɛ mın fite wɔ́ nyunnun mın sa mín
nıan an, mín kunnun ndı man mín.
11 Wɔ́ muonun ɛ kʋala ɛ fınfın nun ɛ nıan, n vi atın m malı
n juli Zoluzalɛmʋn kɛ mın 'ba a sʋ Nyanmıan'n, ɔ ndala man
cıan bulu ɔ nʋn nnyuan.
12 B'a mma a ndʋ man mín kɛ anın mın nʋn sʋanlan lɛ su
akpʋlʋwa Nyanmıan awulo nın anun, anaan kɛ m'an man
menian a jomgbo asɔnın sua'n-mɔ anun, anaan kulo nın
anun.
13 Like mɔ yí ti yê menian ɛhı-mɔ lɛ tʋn mín ɛsʋan'n, sɛ bɛ bisa
bɛ́ a, bɛ ngʋala bɛ ngele man.
14 Nan mɔ mın sı'n y'ɔ le kɛ yɛ́ nan-mɔ Nyanmıan'n yê mın
sʋ yí ɔ. Atın'n mɔ mın nanndı sʋ mın sʋ yí'n yê bɛ́ mɔ bɛ lɛ tʋn
mín ɛsʋan'n fɛlɛ yí Nazalɛtı amma fâ nın ɔ. Ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ
b'a hɛlɛ wɔ *Moyizı mala kalata'n nʋn *mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ dıɛ
nın anun'n, mın de mın di.
15 N ne anyındasʋɛ Nyanmıan anwʋn kɛ bɛ́ muonun bɛ le
yí'n. Anyındasʋɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ Nyanmıan 'ba man bɛ́ mɔ bɛ́ ti
anun tı kpa'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ́ ti anun tı man kpa'n, bɛ́ kʋalaa
bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge.
16 Yí ti yê Nyanmıan nʋn menian'n-mɔ anyunnun, mın sie
tile nán b'a ndu man mín nyunnun.
17 “Ɔ man n gɔlı n nili afʋɛ kɔ yɔ nyɛ nyɛ mɔ mın 'sa mın
ba Zoluzalɛmʋn'n, mın nʋn esika walı mɔ mın 'fa mın bʋka
mín mân nın anun menian'n-mɔ, ɛsɛ mın yı tɛɛ mın man
Nyanmıan.
18 Tɛmʋn mɔ anın n wɔ Nyanmıan awulo nın anun mɔ
Zufʋ'n-mɔ walı'n, bɛ walı tʋlı mín kɛ anın mıın tu mín nwʋn
efian. Nan b'a mma a ndʋ man mín kɛ anın mıın jomgbo.
19 Tɛmʋn sɔ'n, anın Azi Zufʋ mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Sɛ bɛ nʋn
mín le ɛjɔlɛ a, ahan Azi Zufʋ sɔ'n-mɔ yê ɔ di kɛ bɛ ba wɔ́ ja sʋ bɛ
'ba a sanman mín ɔ.
20 Sɛ kʋsʋ tɛmʋn mɔ bɛ fɛlɛlı mín mgbain'n-mɔ aja sʋ'n, bɛ́
nwan m'an yɔ like ɛtɛ, yí ti y'ɔ man m'an nyan amannıɛ a, anın
ɛmɔ mɔ bɛ gua ɛwa'n, bɛ hán.
21 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn yê n dıanlın nun n ganlın yí bɛ́ afian ɛbɛlɛ
ɔ. Mín nwan: ‘Ewuetinnge nın ati yê ɔ man ɛnɛ ɛmɔ lɛ bua mín
ndɛɛ ɔ!’ ”
22 Ɛhı, mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlı'n, kɛmɔ kʋnmanna Felisi sı yɛ́ Mın
Ɛjɔlɛkpa nın anun ɛjɔlɛ yuein yuein'n, ɔ kɔ tu ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ sie ɔ

kɔ man bɛ kɔ sanndı. Yí nwan: “Sɛ kpain Liziası ba a, n gɔ bua ɛmə bie.”
23 M'ɔ yəlı sə'n, Felisi kɔ han kɔ hele nzalafʋ kpain'n m'ɔ nıan
Pəlʋ sʋ'n kɛ ɔ tʋ́ yí fiadı. Nan kʋsʋ ɔ mán Pəlʋ atın maan yí
manngʋn'n-mə bála a fua yí nwʋn ɛsɛ bɛ nían yí lıka.

Pəlʋ 'ba fite Felisi nʋn yí yı Dulusili anyunnun

24 Ɛhı anzin, cıan kɔ yɔ nsan kʋn kɔ sın, kʋnmanna Felisi 'ba
a, ɔ nʋn yí yı Dulusili. Dulusili tı Zufʋ balasua. Felisi kɔ man bɛ
kɔ fɛlɛ Pəlʋ, ɔ kɔ tie dedi'n m'ɔ di kɛ bɛ nyan yí wɔ yé Mın Zozi
Kilisi anun nın anwʋn ɛjəlɛ'n mə anın ɔ lɛ kan'n.
25 Nan kɛmə anın Pəlʋ lɛ kan amanmuo sɛsɛ, bɛ́ nwʋn ye esíe
nʋn ndɛɛ ebua'n m'ɔ lɛ ba nın anwʋn ɛjəlɛ'n, esulo kɔ han Felisi,
yí nwan: “Pəlʋ, ɛnɛ dıɛ'n tı kpa sɔ. Yí ti, cʋın wó nzin. Mın nyan
alaje a, mın 'ba fɛlɛ wó biekun.”
26 Ɔ yɔ dede a, anın Felisi a man b'a fɛlɛ Pəlʋ ɔ nʋn yí bɛ jʋjɔ.
Afı yí ajʋnlın nun an, ɔ bu yí kɛ Pəlʋ b'a wula yí nvʋka maan ɔ
yaci yí nun.
27 Ɛhı, afʋɛ kɔkɔlɛ nnyuan kɔ sın, kʋnmanna fʋfəlɛ kɔ a kɔ kaci
Felisi. Kʋnmanna sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Pəlʋsiyusi Fɛsıtusi. Nan mə
Felisi 'kɔ'n, ɔ kɔ yaci Pəlʋ fiadı sua nın anun, afı ɔ ngulo man kɛ
Zufʋ'n-mə bɔ yí dunman ɛtɛ.

25

Pəlʋ kulo kɛ bɛ di yí ɛjəlɛ'n Sezaa aja sʋ

1 Mə Fɛsıtusi walı juli ɛbɛlɛ mân nın anun'n, yí cıan nsan, ɔ fi
Sezale ɔ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn.
2 Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mə nʋn Izalayɛ mân
nın asʋ mgbain'n-mə kɔ sanman Pəlʋ kɔ man Fɛsıtusi.
3 Bɛ kɔ sɛlɛ Fɛsıtusi bɛ kɔ bʋtʋ yí kɛ ɔ yáci maan bɛ nʋn Pəlʋ
bála Zoluzalɛmʋn. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın b'a hɔ Pəlʋ ati ahuan, yí
dıɛ bɛ nyan yí a, anın bɛ kun yí atunnun.
4 Mə bɛ hanlın sɔ'n, nan Fɛsıtusi a bua bɛ́ kɛ Pəlʋ la fiadı
Sezale ɛlə yê ɔ ngɔ hyɛ man, yí muonun ɔ 'ba sa kɔ Sezale.
5 Ɛhı a, yí nwan: “Sɛ sʋanlan sɔ nın a yɔ ɛtɛ nán ɛmə kulo kɛ
bɛ sanman yí a, anın ɛmə mgbain'n-mə mán yɛ hó Sezale nán
bɛ sánman yí ɛlə.”
6 Fɛsıtusi lili kɔ yɔ cıan mɔcʋɛ anaan cıan bulu ala bɛ́ afian
ɛbɛlɛ yê ɔ salı hɔlı Sezale ɔ. Mə Fɛsıtusi juli Sezale mə alíe
hınlın'n, bɛ kɔ yia. Ɔ kɔ man atın kɛ bɛ fá Pəlʋ bɛ bála.
7 Pəlʋ 'ju ɛbɛlɛ ala, Zufʋ'n-mə mə bɛ fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı'n
kɔ ta kɔ si kɔ yia yí bɛ kɔ tʋn yí ɛsʋan. Ɛsʋan'n mə bɛ tʋnlın yí'n,
sɛ bɛ bisa bɛ́ like mə Pəlʋ a yɔ nın an, bɛ ngʋala bɛ ngele man.
8 Mə bɛ́ nʋan təlı'n nán Pəlʋ a sa yí nın. Yí nwan: “N vʋnlın
man Zufʋ'n-mə mala'n, n gualı man Nyanmıan awulo nın

anwʋn efian yê ɛsɛ n ganlın ɛjɔlɛ ɛtɛ n dialı man belemgbin kpain'n.”

9 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, kɛmɔ Fɛsıtusi kulo kɛ ɔ cıcı Zufʋ'n-mɔ alʋa'n, ɔ kɔ bisa Pɔlʋ kɛ: “Asʋ ɛ kulo kɛ ɛ kɔ Zoluzalɛmʋn maan yɛ di ɛjɔlɛ ɛhı mín ja sʋ ɔ?”

10 Mɔ Fɛsıtusi bisalı kosuan sɔ'n nán Pɔlʋ a bua yí kɛ: “Belemgbin kpain nın aja sʋ yê mın kulo kɛ yɛ di ɛjɔlɛ sɔ nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ mın nwun man like ɛtɛ mɔ m'an yɔ Zufʋ'n-mɔ ɔ, wó muonun a nwun yí sɔ.

11 Sɛ m'an yɔ like ɛtɛ mɔ yí ti y'ɔ di kɛ bɛ kun mín an, yí dıɛ ɔ njıjı man. Nan sɛ nán yí sɔ nán ɛsʋan mgban yê bé nwan bɛ 'tʋn mín an, yí dıɛ sʋanlan fíí ngʋala ɔ ndɔnın man mín ɔ mman man bé. Yí ti, mın kulo kɛ yɛ di ɛjɔlɛ'n *Lɔmʋn belemgbin kpain Sezaa aja sʋ.”

12 Ɛhı, mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, Fɛsıtusi nʋn yí mgbain'n-mɔ hɔlı asule walı a, yí nwan: “Sɛ wó nwan bé lí ɛjɔlɛ'n Sezaa aja sʋ a, ɔ tı man ɛtɛ. Ɛ 'ba hɔ yí ja sʋ.”

Pɔlʋ 'ba fite Agilipa nʋn yí yı Beleninsi anyunnun

13 Ɛhı, kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn kɔ sın, belemgbin Agilipa nʋn yí yı Beleninsi kɔ a Fɛsıtusi ahın ebisa Sezale.

14 Kɛmɔ bɛ lili kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn ɛbɛlɛ'n, Fɛsıtusi kɔ susu Pɔlʋ ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele belemgbin Agilipa. Yí nwan: “Nannan, Felisi a yaci sʋanlan kʋn fiadı sua nın anun ɛwa ɔ a hɔ.

15 Nan mɔ n vi ɛwa n gɔlı Zoluzalɛmʋn'n, tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ kɔ a kɔ tʋ mín, bɛ kɔ sanman sʋanlan sɔ'n kɛ m mán bɛ hún yí.

16 “Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, nán m'an bua bé kɛ Lɔmʋn amma'n-mɔ dıɛ, nán kɛ bɛ di bé ɛjɔlɛ nın ahı. Ɔ sanlın kɛ, sɛ bɛ sanman sʋanlan an, ɔ di kɛ bɛ yia bɛ tı sʋanlan sɔ'n kʋsʋ anʋan nun ɛjɔlɛ.

17 Ɛhı a, bɛ nʋn mín kɔ a ɛwa. Mín kʋsʋ m'an nne m'an nzie man, alíɛ hınlın an, n gɔ man bɛ kɔ fɛlɛ sʋanlan sɔ'n mín ja sʋ.

18 Mín ti anun an, mín nwan Zufʋ'n-mɔ lɛ ba han kɛ ɔ'a yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ ɔ'a hun sʋanlan. Bɛ walı a, nán ɛhı ɛjɔlɛ ɔ.

19 Kanngʋ bé asɔnın nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ nʋn sʋanlan bie, bɛ fɛlɛ yí Zozi, yí kʋsʋ yí nwʋn ɛjɔlɛ. Zozi sɔ nın a wu, Pɔlʋ kʋsʋ lɛ kele kɛ yí nyın wɔ sʋ.

20 Mın nıan ɛjɔlɛ nın an, mın nnwun man kɛ mın kpın mın di yí ɔ. N gɔ han n gɔ hele Pɔlʋ kɛ sɛ ɔ kulo a, anın ɔ hó Zoluzalɛmʋn maan bɛ hó lí ɛjɔlɛ sɔ nın ɛlɔ.

21 N ganlın an, Pɔlʋ nwan ɔ kulo kɛ bɛ di yí ɛjɔlɛ'n belemgbin kpain Sezaa aja sʋ. Yí ti, m'an man atın kɛ ɔ há fiadı sua nın anun dede ɔ jú cıan mɔ mın 'fa yí mın kɔ belemgbin kpain Sezaa aja sʋ.”

22 Mɔ Fɛsɪtusi anʋan tɔlɪ'n, belemgbin Agilipa nwan: “Mɪn
kulo kɛ mín bɔbɔ muonun mɪn nwun sʋanlan sɔ'n mɪn tɪ yí
nʋan nun ɛjɔlɛ.”

Mɔ belemgbin Agilipa hanlɪn sɔ'n, Fɛsɪtusi nwan:
“Ɛhɪnman, ɛ 'ba tie yí.”

23 Ɛhɪ, mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Agilipa nʋn Beleninsi bɛ kɔ sesie bɛ́
nwʋn faɪn bɛ kɔ a kɔ wʋlʋ lɪka mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n. Bɛ 'ba a, bɛ nʋn
nzalafʋ mgbain'n-mɔ nʋn kulo nɪn asʋ mgbain'n-mɔ. Fɛsɪtusi
kɔ man atɪn kɛ bɛ nʋn Pɔlʋ bála.

24 Mɔ bɛ nʋn Pɔlʋ walɪ'n, Fɛsɪtusi kukuli yí nʋan sʋ a, yí
nwan: “Belemgbin Agilipa, ɛmɔ kʋalaa mɔ ɛmɔ nʋn yɛ́ y'a yia
ɛwa'n, sʋanlan'n mɔ Zufʋ'n-mɔ kʋalaa a a sanman yí mín ja sʋ
Zoluzalɛmʋn ɛlɔ ɔ nʋn ɛwa kʋsʋ'n, mɔ yí yê bɛ lɛ tɛtɪan bɛ kan kɛ
ɔ fata kɛ bɛ kun yí'n, yí ahɪ.

25 Mín dɪɛ, m'an nɪan ɛjɔlɛ nɪn anun an, mɪn nnwun man like
ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ mɔ yí ti yê ɔ fata kɛ bɛ kun yí ɔ. Nan kɛmɔ yí nwan bɛ
lí ɛjɔlɛ'n belemgbin kpain Sezaa aja sʋ'n, mín kʋsʋ mín nwan
n gɔ fa yí n gɔ hɔ.

26 Kʋsʋ afɪ, mɪn nnwun man like ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ mɔ mɪn kɛlɛ
yí nwʋn kalata mɪn kɔ man belemgbin kpain nɪn ɔ. Yí ti,
m'an man ɔ'a fite wɔ́ muonun wɔ́ belemgbin Agilipa ɔ nʋn ɛmɔ
kʋalaa anyunnun. Yí dɪɛ, bɛ bisa yí kosuan yue a, anɪn mɪn
nyan bie mɪn kɛlɛ.

27 Afɪ, mɪn nnwunlin man kɛ bɛ 'fa sʋanlan mɔ b'a tʋ yí fiadɪ
bɛ fite belemgbin anyunnun an, anɪn bɛ ngele man like fɔ́ún'n
mɔ sʋanlan sɔ nɪn a yɔ'n.”

26

Pɔlʋ 'ba sa yí nɪn wɔ belemgbin Agilipa anyunnun

1 Ɛhɪ, mɔ Fɛsɪtusi hanlɪn sɔ'n, belemgbin Agilipa nwan:
“Pɔlʋ, atɪn wɔ nun, sa wɔ́ nɪn.”

2 Pɔlʋ kɔ tɪnngɛ yí sa, yí nwan: “Nannan Agilipa, mɪn di yí
nwʋn fɛ kɛ ɛnɛ mɪn kʋala kɛ mɪn fite wɔ́ nyunnun mɪn kan
ɛsʋan'n kʋalaa mɔ Zufʋ'n-mɔ a tʋn mín nɪn anwʋn ɛjɔlɛ.

3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛ sɪ bɛ́ amanmuo'n ɔ nʋn bɛ́ ninnge'n-mɔ anwʋn
akpʋlʋwa esúe'n kpa bɔkɔɔ. Yí ti, mɪn 'bʋtʋ wɔ́ kɛ ɛ sí abʋtamʋn
ɛ tíe mín ɛjɔlɛ'n.

4 “Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin sɪ mín mmatʋnman nun, afɪ m mɔlɪ
yí bʋ Zoluzalɛmʋn mín menian'n-mɔ afian ɛlɔ.

5 Bɛ sɪ mín a hyɛ yê sɛ bɛ lɛ kan ananhɔlɛ a, ahan bɛ 'kan kɛ yɛ́
asɔnɪn fâ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Falisifʋɛ'n, mɔ bɛ́ ɛjɔlɛ elie yɔ sɪ'n, anɪn
n wɔ nun bie.

6 Ɛnɛ, bɛ lɛ bua mín ndɛɛ, ɔ sanlɪn kɛ mɪn susu mín ti mɪn gua
anɔhʋba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ yɛ́ nan-mɔ nɪn asʋ.

7 Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n m'ɔ sʋ Nyanmıan kɔngɔɛ
nʋn eyua'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ kpʋnndɛ kɛ anɔhʋba'n kpın sʋ. Anɔhʋba
sɔ'n kʋsʋ dunman nun yê Zufʋ'n-mɔ lɛ kun mín ɔ, Nannan
Agilipa!
8 Nan benin yê ɔ wɔ nun, mɔ ɛmɔ nne bɛ nni man kɛ
Nyanmıan man menian fi ewue nun bɛ tinnge ɔ?

9 "Mín bɔbɔ muonun, n yɔlı ajʋnlın kɛ n zín atın ngacile
kʋalaa asʋ n dótua menian'n-mɔ kɛ nán bɛ bɔ Zozi m'ɔ fi
Nazalɛtı'n dunman fíí kón.
10 N yɔlı yí sɔ wɔ Zoluzalɛmʋn. Tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ manlın
mín yí nwʋn atın, n jılı yɛ́ Mın menian dɔʋn n gualı bɛ́ fiadı. Ɛsɛ
sɛ bɛ 'kun bɛ́ a, mın de mın tʋ nun kɛ bɛ húⁿ bɛ́.
11 Tɛmʋn bie a, mın man bɛ fin bɛ́ mgbele Zufʋ'n-mɔ asɔnın
sua'n-mɔ anun, mın mian bɛ́ kɛ bɛ yáci bɛ́ dedi'n m'ɔ wɔ yɛ́ Mın
Zozi anun'n bɛ tú. Ɛkpɔ kpili'n mɔ mın kpɔ bɛ́ nın dunman nun,
mın kɔ dede mâⁿ ɛhınlın-mɔ anun, mın kɔ mın kele bɛ́ ahʋlʋwa
kulo'n mɔ bɛ tı sʋ'n-mɔ asʋ.
12 "Ɛhı, *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kɔ man mín tunmin ɛsɛ bɛ kɔ
man atın yê cuein, mín nʋan y'ɔ le Daması.
13 Nan mɔ n valı atın'n mɔ mın 'kɔ'n, bɛ bɔlı kɔ yɔ sɛnzɛjinlan,
nannan Agilipa, kanlannıɛ kʋn fi anwunno, yí ɛta m'ɔ ta'n, ɔ
tala sɛnzɛ'n. Kanlannıɛ sɔ'n kɔ ta kɔ si kɔ yia mín nʋn bɛ́ mɔ
anın mın nʋn bɛ́, yɛ lɛ kɔ'n.
14 Yɛ́ kʋalaa yɛ kɔ fin ası. Mın 'tie a, anın anıɛ kʋn lɛ bisa mín
Ebele anıɛ nın anun kɛ: 'Sɔlʋ, Sɔlʋ, nzukɛ ati yê ɛ lɛ kele mín
ahʋlʋwa ɔ? Ɛ ngɔ hʋala man mín nʋn kpınmgbın.'

15 "Mɔ anıɛ'n hanlın sɔ'n, nánⁿ m'an bisa kɛ: 'Wó nwan ɔ, yɛ́
Mın?'
"Mɔ m misalı kosuan sɔ'n, nánⁿ yɛ́ Mın a bua mín kɛ: 'Mín Zozi
yê ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa nın ɔ.
16 Nan jasʋ jinlan. M'an yı mín nwʋn m'an hele wó maan ɛ
yɔ mín akʋa, ɛ di mín nwʋn adanzıɛ kele ɛhınlın-mɔ kɛ a kpın a
nwun mín ɛnɛ'n, ɛsɛ like biekun mɔ mın 'ba yı mın kele wó'n,
kan yí nwʋn ɛjɔlɛ kele bɛ́.
17 Mın 'ba le wó fi Zufʋ'n-mɔ nʋn anıɛ bʋ nga'n-mɔ asa nun.
Ɔ sanlın kɛ mın 'ba sʋan wó bɛ́ afian
18 maan ɛ tike bɛ́ nyın bɛ fi awosin nın anun bɛ ba kanlannıɛ
nın anun, bɛ fi Satan tunmin nın abʋ bɛ jasʋ bɛ ba Nyanmıan
anwʋn. Sɛ bɛ de mín bɛ di a, bɛ 'nyan bɛ́ ɛtɛ nın anwʋn face ɔ
nʋn lıka wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı Nyanmıan dıɛ nın afian.'

19 "Ɛhı, nannan Agilipa, m'an ngʋala man mín ja nun jinlan
like'n m'ɔ fi nyanmıansʋ nın anyunnun.
20 Nan n nili mʋa m mɔlı ɛjɔlɛ sɔ'n n gelelı Daması amma, ɛsɛ
m mɔlı n gelelı Zoluzalɛmʋn kʋsʋ amma, Zude mâⁿ nın anun
lıka kʋalaatin, ɔ nʋn mâⁿ ɛhınlın-mɔ kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n

bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan, bɛ bɔ́ bala m'ɔ kele kɛ bɛ́ asıtanlan nın a kaci.
21 Ɛhıka ati yê Zufʋ'n-mɔ a a tɔ mín sʋ mɛlɛ mɔ anın n wɔ
Nyanmıan awulo nın anun mɔ bɛ́ nwan bɛ 'kun mín nın ɔ.
22 Nan Nyanmıan a sisa mín dede ɔ'a ju ɛnɛ, ɔ man n jin
ɛwa mıın di adanzıɛ mmatʋnman kʋalaa nʋn mgbain kʋalaa
anyunnun. Like mɔ Moyizı nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın yí
ɛjɔlɛ kɛ ɔ lɛ ba'n, like sɔ nın anwʋn ɛjɔlɛ dein yê mıın kan nın ɔ.
23 Afı, Moyizı nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın kɛ *Kilisi'n 'ba
nwun yí nyunnun, yí dein y'ɔ fi ewue nun ɔ 'di mʋa tinnge ɔ,
ɛsɛ ɔ 'bɔ kanlannıɛ'n m'ɔ man bɛ nyan ngʋan nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ
kele yɛ́ mân'n nʋn mân ɛhınlın-mɔ."
24 Mɔ Pɔlʋ anʋan wɔ sʋ ɔ lɛ sa yí nın'n, Fɛsıtusi kɔ tıan, yí
nwan: "Pɔlʋ, wɔ́ ti a sɛcı! Nwʋnman'n mɔ ɛ sı yí kpili nın a man
wɔ́ ti a kpɛ yí nwʋn!"
25 Mɔ Fɛsıtusi hanlın sɔ'n, nán Pɔlʋ a bua yí kɛ: "Kpain, mín
ti sɛcılı man. Nan ɛjɔlɛ'n mɔ mıın kan'n tı ananhɔlɛ ɛsɛ yí ɛhan
sʋ ɔ.
26 Belemgbin Agilipa muonun sı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ. Sɛ mıın kan
an, mın nzulo man yí nzin. Ɔ sanlın kɛ, ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ fíí nvʋn
man yí nyın, ɛsɛ nán awosin nun yê b'a fıa b'a li ɔ.
27 Nannan Agilipa, ɛjɔlɛ'n mɔ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın'n,
asʋ ɛ nne ɛ nni man ɔ? Mın sı kɛ ɛ de di!"
28 Mɔ Pɔlʋ hanlın ɛhı'n, belemgbin Agilipa nwan: "Pɔlʋ, ɛ de
di kɛ kıkaala mɔkʋn ɛ kʋala kɛ ɛ yɔ maan mın kaci Zozi Kilisi
sʋanlan?"
29 Mɔ belemgbin Agilipa hanlın sɔ'n, Pɔlʋ nwan: "Sɛ kıkaala
o, sɛ ɛwa asʋ tɛmʋn nyɛ o, mıın sɛlɛ Nyanmıan kɛ nán ɔ yɔ wɔ́
ngʋnmın, nan bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛwa bɛ lɛ tie mín ɛnɛ'n, bɛ
káci Zozi Kilisi menian kɛ m'an kaci yí'n. Kʋsʋ, nán man bɛ
gua bɛ́ sa ngɔnzɔngɔnzɔ kɛ b'a gua mín'n!"
30 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlı'n, belemgbin Agilipa, kʋnmanna
Fɛsıtusi, Beleninsi nʋn bɛ́ mɔ bɛ nʋn bɛ́ tıtı tɔbılı nın anwʋn'n
kɔ jasʋ jasʋ.
31 Bɛ hɔlı asule a, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Sʋanlan sɔ'n
yɔlı man like m'ɔ di mɔ kɛ kun yí anaan bɛ tʋ yí fiadı ɔ."
32 Ɛhı a, belemgbin Agilipa kɔ han kɔ hele Fɛsıtusi kɛ: "Sɛ nán
kɛ sʋanlan sɔ'n nwan bɛ nʋn yí hɔ́ Sezaa aja sʋ a, ahan ɔ di kɛ
bɛ yaci yí nun."

27

Bɛ nʋn Pɔlʋ 'ba hɔ Lɔmʋn

1 Ɛhı, mɛlɛ mɔ bɛ́ nwan yɛ fʋ́ meli yɛ hɔ́ Lɔmʋn'n, bɛ kɔ fa Pɔlʋ
nʋn bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadı'n mmie-mɔ bɛ kɔ wula nzalafʋ kpain
kʋn asa nun. Nzalafʋ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zuliyusi. Ɔ sie nzalafʋ ɛya
kʋn. Bɛ́ nzalafʋ fâ dıɛ'n li "Belemgbin Sezaa Fâ"

2 Cıan'n juli a, yɛ kɔ fʋ meli kʋn anun. Meli sɔ'n fi kulo'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Adalaminti nın asʋ. Yɛ́ ɛhɔlɛ nın anun, ɔ di kɛ meli'n
jejinlan Azi mân nın anun kulo'n-mɔ mɔ meli lıka wɔ'n. Yɛ nʋn
Alisitakı m'ɔ fi Masedʋanın mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Tesaloninki nın asʋ'n y'ɔ hɔlı ɔ.
3 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sidʋn
nın asʋ. Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, Zuliyusi kɔ man Pɔlʋ atın kɛ ɔ hó
fúa yí manngʋn'n-mɔ anwʋn yê like mɔ ɔ'a mian yí nwʋn'n, yí
manngʋn'n-mɔ kʋala kɛ bɛ fa bɛ man yí. Zuliyusi tı sʋanlan m'ɔ
nıan Pɔlʋ sʋ kanlanman kpa.
4 Mɔ yɛ fi Sidʋn ɛbɛlɛ yɛ tuli yɛ́ bʋ'n, yɛ kɔ sın Sipʋlʋ asue afian
kpɔlɛ nın anʋan. Ɔ sanlın kɛ anın anwʋnman'n tu si yɛ́.
5 Yɛ kɔ kpɛ jenvie'n m'ɔ mantan Silisi nʋn Panfili mân'n. Yɛ
kɔ ju Lisi mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Mila nın asʋ.
6 Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, anın meli kʋn fi Ezipiti mân nun kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Alɛgızanndili nın asʋ ɔ lɛ kɔ Itali mân nun. Nzalafʋ
kpain Zuliyusi kɔ man yɛ kɔ fʋ nun.
7 Ɛhı, meli'n mɔ yɛ fʋlı nun'n kɔ bɛtɛ-bɛtɛ. Ɔ man yɛ lili kɔ yɔ
ɛlɛnun kʋn asue nın anyınsʋ dede mɔ yɛ 'ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Sinindi anʋan nun'n, yɛ fɛlı kpa. Ɔ sanlın kɛ anın anwʋnman'n
lɛ jıjı yɛ́. Yí ti, y'a ngʋala man ɛbɛlɛ jinlan. Yɛ kɔ sın Kɛlɛtı mân'n
m'ɔ tı asue afian kpɔlɛ nın abʋ ası. Ɛbɛlɛ mantan kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Salımone'n.
8 Yɛ le ɛfɛ yɛ san asue'n dede yɛ kɔ ju lıka kʋn. Lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ
yí "Meli lıka Mgbakpa", ɔ mantan kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lase'n.
9 Yɛ hyɛlı ɛbɛlɛ sʋnman yê asue nın anyınsʋ ɛhɔlɛ'n yɔlı esulo.
Ɔ sanlın kɛ anın bocie tɛmʋn'n mɔ bɛ cı ɛhɔɛ nın a sın.
10 Ɛhıka ati, Pɔlʋ kɔ kannzʋ bɛ́. Yí nwan "Ebia-mɔ, mın nıan
an, atın etue ɛhı 'ba yɔ esulo. Ɔ sanlın kɛ meli'n nʋn ninnge'n
m'ɔ wɔ nun nın anwʋn 'ba han kpa. Yɛ́ muonun bɔbɔ, sɛ
Nyanmıan a nni man yɛ́ nzin an, yɛ 'wu."
11 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Pɔlʋ hanlın nın a njian man nzalafʋ kpain'n.
Nan nunhan mɔ sʋanlan'n m'ɔ kan meli'n nʋn sʋanlan'n m'ɔ le
meli'n hanlın'n, sʋ yê ɔ lili ɔ.
12 Ɛbɛlɛ lıka mɔ meli'n-mɔ jinlan'n tı man lıka kpa fɔsıɛ nın
anun. Yí ti, bɛ́ dɔʋn mɔ bɛ wɔ meli nın anun nın anʋan yɔlı kʋn
kɛ bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ hó bɛ jú kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Feninkisi nın asʋ.
Feninkisi tı Kɛlɛtı mân nın anun kulo. Ɛbɛlɛ lıka mɔ meli'n-mɔ
jinlan nın anyın kaci ngʋa nʋn sɛnzɛ atɔlıɛ nʋn sɔlɔ nʋn sɛnzɛ
atɔlıɛ. Ɛbɛlɛ yê fɔsıɛ nın anun ahan ɔ di kɛ yɛ jinlan ɔ.

Anwʋnman kpili'n

13 Ɛhı, anwʋnman kaan bie fi ngʋa ɛlɔ ɔ kɔ fita. Mɔ
anwʋnman sɔ'n fitalı'n, bɛ́ nwan anın ɛjɔlɛ fíí. Bɛ kɔ fʋla meli'n
sɛhɛ'n, meli'n kɔ tu yí bʋ ɔ kɔ san Kɛlɛtı mân nın asue nın anʋan
kʋkʋ kpa.

14 Kaan cɛ, huuu, anwʋnman kpili kʋn fi Kɛlɛtɪ mân nɪn
anun ɔ kɔ fita jenvie nɪn anyɪnsʋ. Anwʋnman sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí
“Elakilʋn”.
15 Anwʋnman'n kɔ bɔlɪ meli nɪn abʋ. Bɛ bɪlɪ meli nɪn an, ɔ nyɔ
man ye. Anɪn ɔ di kɛ yɛ yaci yɛ́ nwʋn nun yɛ man anwʋnman'n.
16 Anwʋnman'n kɔ bɔlɪ meli nɪn abʋ yɛ kɔ sɪn asue afian
kpɔlɛ kʋn abʋ asɪ. Asue afian kpɔlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Koda. Koda
lelɪ anwʋnman'n kaan manlɪn yɛ́. Anɪn ɛlɛɛ kʋn sota meli nɪn
anzin. Ɛlɛɛ sɔ'n, sɛ emian ba a yê bɛ fa ɔ. Yɛ fɛlɪ kpa nán yɛ́ sa a
han yí.
17 Bɛ́ mɔ bɛ di meli nɪn anun junman'n kɔ fʋla ɛlɛɛ'n meli nɪn
anun. Mɔ bɛ fʋlalɪ ɛlɛɛ'n, bɛ kɔ fa nyanman bɛ kɔ sʋsɔ meli nɪn
afian maan ɔ kɔ yɔ kunngun. Kɛmɔ bɛ sulo kɛ meli'n kɔ nyʋɪn
Libi mân nɪn asue nʋan anyʋan nɪn asʋ'n, bɛ kɔ yaci tabʋa
nʋnnɔɛ'n m'ɔ sota yí nzin nɪn anun, anwʋnman'n yê anɪn ɔ nʋn
yɛ́ lɛ kɔ ɔ.
18 Kɛ anɪn asutue'n lɛ kpɪn tu si yɛ́'n, mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, bɛ kɔ ju
meli nɪn anun ninnge'n-mɔ bie bɛ kɔ gua jenvie nɪn anun.
19 Ɛsɛ mɔ alíɛ hɪnlɪn biekun'n, bɛ mɔ bɛ di meli nɪn anun
junman'n, bɛ́ muonun bɛ kɔ ju meli nɪn anwʋn ninnge'n-mɔ
bɛ kɔ gua jenvie nɪn anun.
20 Yí cɪan kɔ yɔ nyɛ, eyua nvi man, nzalama nda man, kɛ
asutue'n la sʋ nɪn ala'n. Afɪ sian dɪɛ, yɛ́ nyɪn ta nun kɛ ewue
yê yɛ lɛ ba wu ɔ.
21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anɪn yɛ lili like a hyɛ kpa. Ɛhɪ a, Pɔlʋ kɔ
jasʋ kɔ jinlan bɛ́ afian. Yí nwan: “Mín manngʋn-mɔ, ahan ɛmɔ
tielɪ mín maan yɛ halɪ Kɛlɛtɪ. Sɛ yɛ halɪ ɛbɛlɛ a, ahan y'a nnwun
man yalɛ y'a nzɛcɪ man ninnge.
22 Nan kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ tíla bɛ́ ahʋnlɪn. Sʋanlan fíí ngɔ wu
man, nan meli nɪn ala yê ɔ 'nʋan ɔ.
23 Afɪ ɛnɛ kɔngɔɛ, Nyanmɪan mɔ n dɪ yí sʋanlan mɔ mɪn sʋ
yí'n, yí bɔfʋɛ'n kʋn walɪ mín nwʋn.
24 Yí nwan: ‘Pɔlʋ, n'ɛ sulo! Ɔ di kɛ ɛ fite belemgbin kpain
nɪn anyunnun. Nyanmɪan a tie wɔ́ mmʋtʋɛ'n. Wɔ́ dunman
nun, Nyanmɪan 'ba man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nʋn wɔ́ gua meli nɪn
anun'n nyan ngʋan.’
25 Ɛhɪka ati, mín manngʋn-mɔ, ɛmɔ tíla bɛ́ ahʋnlɪn. Ɔ sanlɪn
kɛ mɪn de Nyanmɪan mɪn di. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han ɔ a hele mín'n,
ɔ 'kpɪn sʋ.
26 Nan kʋsʋ, asue afian kpɔlɛ kʋn asʋ yê yɛ 'yue ɔ.”

Meli'n 'ba nyʋɪn

27 Ɛhɪ, kɛ asutue'n mantanlɪn yɛ́ meli'n tango tango ɛbɔ
asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Adiliyatiki nɪn asʋ'n, yí cɪan bulu ɔ nʋn
nnan ahɪ. Mɔ ɔ 'kɔ kɔ yɔ alɪmunnun'n, ɔ kɔ yɔ bɛ́ mɔ bɛ di meli
nɪn anun junman'n kɛ bɛ ka kaan bɛ tʋ etin.

28 Nyanman'n mɔ bɛ fa bɛ susu bɛ nwun lıka mɔ asue nın
abʋ kɔ ɔ ju'n, bɛ kɔ tʋ bɛ kɔ gua asue nın anun. Nyanman sɔ'n,
bulalɛ wɔ yí ti. Bɛ susuli a, bɛ kɔ nwun kɛ yí bʋ tı mɛtılı abulasan
ɔ nʋn nsʋ. Bɛ hɔlı bɛ́ nyunnun kaan an, ɛsɛ bɛ kɔ susu yí biekun.
Bɛ kɔ nwun kɛ yí bʋ tı mɛtılı abulaa ɔ nʋn mɔcʋɛ.
29 Bɛ sulo kɛ yɛ́ meli'n kɔ fʋ ɛbʋɛ sʋ. yí ti, bɛ kɔ gua sɛhɛ nnan
asue nın anun meli nın abʋ ati. Anın bɛ lɛ sɛlɛ kɛ alíɛ hín ndɛ-
ndɛ.
30 Kanngʋ anın bɛ lɛ kpʋnndɛ atın bɛ fi meli nın anun bɛ
nwanndi. Bɛ kɔ jula ɛlɛɛ'n mɔ emian ba a bɛ fa nın asue nın
anyınsʋ. Bɛ 'bisa bɛ́ a, bɛ́ nwan bɛ 'ju bɛ yɔ meli nın anyunnun
sɛhɛ dıɛ'n-mɔ kpa.
31 Mɔ Pɔlʋ nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele nzalafʋ kpain'n
nʋn nzalafʋɛ'n-mɔ kɛ: "Sɛ menian ɛhı-mɔ a ndanlan man meli
nın anun an, ɛmɔ nnyan man ngʋan."
32 Ɛhı a, nzalafʋ'n-mɔ kɔ kuko nyanman'n-mɔ m'ɔ lile ɛlɛɛ nın
anun'n, Bɛ kɔ yaci ɛlɛɛ'n maan ɔ kɔ hɔ.
33 Ɛhı, anın bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ alíɛ hín. Pɔlʋ kɔ wowula bɛ́
kʋalaa bɛ́ anwʋnsɛlɛ kɛ bɛ lí like. Yí nwan: "Ɛmɔ nían, ɛnɛ tı
cıan bulu nʋn nnan, yalɛ'n dunman nun, ɛmɔ lili man like.
34 Yí ti, mın 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ lí like kaan nán b'a nyan
anwʋnsɛlɛ. Ɔ sanlın kɛ, ɛmɔ anun bie fíí anwʋn ngɔ bu man
ɛbʋın."
35 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa kpaʋn, ɔ kɔ la Nyanmıan
ası bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. M'ɔ lalı Nyanmıan ası ɔ yuelı'n,
ɔ kɔ bu nun ɔ kɔ li.
36 Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ nwunlin kɛ Pɔlʋ a li like'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ
nyanlın anwʋnsɛlɛ bɛ lili like.
37 Yɛ́ kʋalaa mɔ anın yɛ wɔ meli nın anun'n, yɛ tı menian ɛya
nnyuan menian abulasʋ ɔ nʋn nsian.
38 Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ lili like bɛ́ kʋ yili'n, bɛ kɔ ju *bele'n bɛ kɔ
gua jenvie nın anun maan meli'n kɔ yɔ halu-halu.
39 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, bɛ́ mɔ bɛ di meli nın anun junman nın
a nnwun man lıka'n nzɔlɛ. Nan bɛ 'nıan an, anın jenvie'n lıka
kʋn tı kɔ wʋlʋ asıɛ nın anun. Lıka sɔ'n tı anyʋan. Ɛbɛlɛ yê bɛ́ mɔ
bɛ di meli nın anun junman'n kulo kɛ, sɛ bɛ yɔ nán ɔ yɔ ye a,
anın bɛ man meli'n nyʋın ɔ.
40 Bɛ kɔ foti foti sɛhɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua jenvie nın anun. Bɛ kɔ
yıyı nyanman'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ sɔ nun bɛ bıbılı meli nın
ati'n. Mɔ bɛ yuelı yí yıyı'n, bɛ kɔ mınnda afela kʋn meli nın
anyunnun maan anwʋnman bɔlı yí bʋ. Mɔ anwʋnman'n 'bɔlı
meli nın abʋ'n, anın ɔ nʋn bɛ́ lɛ kɔ lıka mɔ anyʋan'n wɔ ɛlɔ.
41 Nan bɛ juli lıka kʋn an, meli'n kɔ nyʋın. Ɔ sanlın kɛ ɛbɛlɛ
lıka'n tı asue nnyuan ayialıɛ. Meli nın ati'n kɔ nyʋın dede ɔ
ngʋala man yí bʋ tu fíí. Mgbaha'n kɔ fin meli nın abʋ ati sɛlɛ
sɛlɛ kpa dede ɔ kɔ bubu nun.

42 Mɔ nzalafʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan bɛ 'kun bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadɪ'n kʋalaatin nán bɛ́ nun bie a nyɔ man asue ɔ a nwanndi man.
43 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n nán bɛ́ kpain nɪn a totua bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kulo kɛ ɔ de Pɔlʋ ati. Ɔ manlɪn atɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ sɪ asue yɔ'n, bɛ lí mʋa bɛ tɔ́ asue nɪn anun. Bɛ yɔ́ asue bɛ fʋ́ fie.
44 Ɛhɪnlɪn-mɔ 'ba fʋ bɛ gugua meli'n tabʋa'n nʋn yí mgbʋnmgbɔ nɪn asʋ bɛ kɔ fie. Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn kʋnlʋn-ngʋnlʋn bɛ fʋlɪ fie nɪn anɪn.

28

Malɪtɪ mân'n

1 Ɛhɪ, mɔ yɛ nyanlɪn yɛ́ ti yuelɪ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yɛ́ kɛ asue afian kpɔlɛ'n mɔ yɛ fitelɪ sʋ'n li Malɪtɪ.
2 Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kɔ sɔ yɛ́ nun kanlanman kpa. Kɛmɔ anɪn esue'n lɛ tɔ mɔ ɛyɛlɛ wɔ nun'n, bɛ kɔ huan sîn kpili kpa kʋn. Sîn kpili sɔ nɪn anwʋn yê bɛ lelɪ yɛ́ kʋalaa yɛ́ atɪn ɔ.
3 Mɔ yɛ gua sîn nɪn anwʋn'n, Pɔlʋ kɔ sɪsa mmaka mmaka'n-mɔ, yí nwan ɔ 'fa gua sîn nɪn anun. Mɔ ɔ 'fa gua nun'n, kanngʋ anɪn owo kʋn wɔ nun. Mɔ sîn'n wulu-wulu'n hanlɪn yí'n, ɔ kɔ fite kɔ sinze Pɔlʋ asa.
4 Mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ nwunlin kɛ owo'n sinze Pɔlʋ asa'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele bɛ́ nwʋn kɛ: "Fʋ́ʋ́n kɛ sʋanlan ɛhɪ tɪ kodiawu! Ahan ɔ 'wu asue nun mɔ mʋafʋɛ ɔ'a nyan yí ti'n, ɔ'a nju man, Nyanmɪan lɛ bua yí ndɛɛ ɔ kun yí."
5 Nan Pɔlʋ kɔ kpʋnndɪn owo'n kɔ gua sîn nɪn anun. Yí bʋsʋ'n ngɔ yɔ man yí like fíí.
6 Ɛhɪnlɪn-mɔ dɪɛ, anɪn bɛ lɛ nwʋnndɛ bɛ nɪan, sɛ Pɔlʋ asa'n kɔ nwun, anaan sɛ ɔ kɔ wu nvu nun e. Nan bɛ tanlanlɪn bɛ nwʋnndɛlɪ dede mɔ bɛ nɪan an, ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí mma man yí nzin'n, bɛ kɔ kaci bɛ́ nʋan. Bɛ́ nwan ɔ tɪ bʋsʋɪn.
7 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn lɪka kʋn mantan yɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ. Sʋanlan'n m'ɔ le lɪka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Pubiliyusi. Yí dein yê ɔ tɪ Malɪtɪ mân nɪn anun ɛbɛlɛ alimʋa sʋanlan kpili ɔ. Bian sɔ'n kɔ le yɛ́ kanlanman, ɛsɛ ɔ kɔ sike yɛ́ dede cɪan nsan.
8 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Pubiliyusi asɪ'n la. Ɔ sanlɪn kɛ ebunnun a hyɪ yí, ɛsɛ abutunman kanlan kʋsʋ a li yí. Pɔlʋ kɔ hɔ kɔ nɪan yí bʋsʋ, ɔ kɔ yɔ asɔnɪn, ɔ kɔ fa yí sa kɔ sie wuluwafʋɛ nɪn asʋ maan yí nwʋn kɔ sa.
9 Mɔ bian kpain'n nɪn anwʋn salɪ'n, ɛbɛlɛ mân nɪn anun nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kɔ a kɔ man bɛ́ nwʋn kɔ sa.
10 Ɛhɪ a, bɛ kɔ kuku yɛ́ anwunno. Yɛ wɔ ɛbɛlɛ dede cɪan mɔ yɛ 'tu yɛ́ bʋ'n, like biala mɔ yɛ kʋala kɛ yɛ mian yí nwʋn atunnun'n, Malɪtɪ menian'n-mɔ kɔ fa kɔ man yɛ́.

Pɔlʋ 'ba ju Lɔmʋn

11 Ɛhı, yɛ lili sala nsan Malıtı mân nın anun ɛbɛlɛ. Tɛmʊn mɔ yɛ 'kɔ'n, yɛ fʊlı Alɛgızanndili meli kʊn anun. Meli sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí "Mmʊsʊın nda". Fɔsıɛ nın ati, Mmʊsʊın nda sili ası Malıtı mân nın anun ɛbɛlɛ.
12 Mɔ yɛ tuli yɛ́ bʊ'n, kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silacuzı nın asʊ yê yɛ lili mʊa yɛ juli ɔ. Yɛ lili cıan nsan ɛbɛlɛ.
13 Yɛ fi ɛbɛlɛ, yɛ kɔ san asue nın anʊan yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Elezio nın asʊ. Mɔ alíɛ hınlın'n, ngʊa anwʊnman'n kɔ bɔ yí bʊ ɔ kɔ fita. Ɔ man yɛ lili cıan nnyuan atunnun nán y'a ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Puzɔlʊ nın asʊ.
14 Mɔ yɛ juli Puzɔlʊ ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ nwun anianman mmie-mɔ. Bɛ́ nwan yɛ lí mɔlɛ kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ. Anın kɛ yɛ kpınlın yɛ yɔlı mɔ yɛ juli Lɔmʊn ɛlɔ nın anın.
15 Nan dede mɔ yɛ 'ju Lɔmʊn'n, ɛlɔ anianman'n-mɔ kɔ tı yɛ́ ngan. Mmie-mɔ kɔ a yɛ́ atın ele Apiyusi kulo nın asʊ ɛbɛlɛ Gua nun. Mmie-mɔ kʊsʊ kɔ a yɛ́ atın ele kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lıka Nsan mɔ bɛ Da nın asʊ. Mɔ Pɔlʊ nwunlin anianman sɔ'n-mɔ'n, ɔ kɔ la Nyanmıan ası ɔ kɔ nyan anwʊnsɛlɛ.
16 Mɔ yɛ juli Lɔmʊn ɛlɔ'n, bɛ kɔ man Pɔlʊ atın kɛ ɔ tí yí nwʊn ɔ tánlan ɔ nʊn nzalafʊ'n m'ɔ sisa yí'n.

Pɔlʊ 'ba bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kele Lɔmʊn amma'n-mɔ

17 Ɛhı mɔ yɛ juli Lɔmʊn'n, yí cıan nsan, Pɔlʊ kɔ yia ɛbɛlɛ Zufʊ mgbain'n-mɔ yí awulo ɛlɔ. Mɔ bɛ́ ti yialı'n, Pɔlʊ nwan: "Anianman-mɔ, m'an nze man yɛ́ mân nın anun ɛlɔ menian'n-mɔ sa, m'an ngan man yɛ́ nan-mɔ amanmuo nın anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ, kʊsʊ b'a hyı mín Zoluzalɛmʊn ɛlɔ b'a tʊ mín fiadı ɛsɛ b'a fa mín b'a wula Lɔmʊn menian'n-mɔ asa nun.
18 Nan mɔ Lɔmʊn menian'n-mɔ tılı mín nʊan nun ɛjɔlɛ yuelı'n, bɛ́ nwan bɛ 'yaci mín nun. Ɔ sanlın kɛ, bɛ nnwun man like ɛtɛ mɔ m'an yɔ m'ɔ di kɛ bɛ kun mín yí nwʊn ɔ.
19 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zufʊ'n-mɔ nwan bɛ ndie man. Kɛmɔ mín kʊsʊ mın ngulo man kɛ mın tʊn mın mân nın ɛsʊan'n, mín nwan ɛjɔlɛ sɔ'n, belemgbin kpain nın aja sʊ ɛwa yê yɛ 'di yí ɔ.
20 Anın like ati m'ɔ man m'an fɛlɛ ɛmɔ'n, yí ahı. Ɔ sanlın kɛ, sʊanlan'n mɔ Izalayɛ mân'n susu yí ti gua yí sʊ'n, yí dunman nun ati yê b'a gua mín sa ngɔnzɔngɔnzɔ ɛhı ɔ."
21 Mɔ Pɔlʊ anʊan tɔlı'n, bɛ́ nwan: "Yɛ́ sa hanlın man wó ti kalata m'ɔ fi Zude mân nın anun. Ɛsɛ yɛ́ nianman'n-mɔ anun fíí fi ɛlɔ ɔ walı hanlın man wó nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ helelı man yɛ́ ɛwa.
22 Nan kʊsʊ yɛ kulo kɛ yɛ tı wó nʊan nun ɛjɔlɛ yɛ nwun m'ɔ wɔ wó kunnun'n. Ɔ sanlın kɛ fâ sɔ'n mɔ ɛ di'n, lıka biala, menian'n-mɔ tu bɛ́ nyın bɛ sa yí."
23 Mɔ bɛ hanlın sɔ yuelı'n, bɛ nʊn Pɔlʊ bɛ kɔ hele bɛ́ nwʊn cıan. Mɔ cıan sɔ'n juli'n, bɛ kɔ a dɔʊn kpa. Bɛ kɔ a kɔ tʊ Pɔlʊ yí lıka m'ɔ da ɛbɛlɛ. Ɔ bɔ yí bʊ ngɛlɛmɔ dede ɔ kɔ ju nɔsʊba,

Pɔlʋ kɔ han Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kɔ hele bɛ́. Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ *Moyizɪ mala nɪn anun ɔ nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kalata'n-mɔ anun'n, Pɔlʋ kɔ bubu kɔ hele bɛ́.

24 Mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n, mmie-mɔ lelɪ Pɔlʋ anʋan ɛjɔlɛ'n bɛ lili. Nan mmie-mɔ kʋsʋ dɪɛ, b'a nne b'a nni man.

25 Kɛmɔ afɪ bɛ́ afian ɛlɔ bɛ́ nʋan a nzɛ man bɛ́ nwʋn yê bɛ jasʋlɪ'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Pɔlʋ hanlɪn helelɪ bɛ́'n. Yí nwan: "Ɛjɔlɛ'n mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nanndɪlɪ kpɔmanfʋɛ *Ezayi asʋ ɔ hanlɪn helelɪ ɛmɔ mgbain'n-mɔ'n, kanngʋ ɔ tɪ ananhɔlɛ sakpa!

26 Kpɔmanfʋɛ Ezayi nwan:

Kɔ menian ɛhɪ-mɔ anwʋn nán kan kele bɛ́ kɛ:
Ɛmɔ 'ba tie yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ tɪ man yí bʋ.
Ɛmɔ 'ba nɪan yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ nwun man yí.
27 *Ɔ sanlɪn kɛ menian ɛhɪ-mɔ a kete bɛ́ ahʋnlɪn'n,*
b'a totua bɛ́ nzʋ'n ɛsɛ b'a momuan bɛ́ nyɪn'n.
Ɔ man bɛ́ nyɪn'n nnwun man asɪ,
bɛ́ nzʋ'n ndɪ man ɛjɔlɛ nán b'a nwun ngɛlɛ
b'a kaci bɛ́ nyɪn mín nwʋn nán bɛ́ nwʋn a sa.

28 "Yí ti, ɛmɔ nwún yí kɛ Nyanmɪan ngalɪɛ'n m'ɔ man bɛ nyan bɛ́ ti'n, ngalɪɛ sɔ nɪn a tʋ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n. Bɛ́ dɪɛ, bɛ tie bɛ de Nyanmɪan bɛ di."

[

29 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zufʋ'n-mɔ 'kɔ a, anɪn bɛ lɛ su akpʋlʋwa kpa bɛ́ afian ɛlɔ.]

30 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ tanlanlɪn sua'n m'ɔ hayɪlɪ nɪn anun ɛbɛlɛ dede afʋɛ nnyuan. Ɔ sɔ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ kulo kɛ bɛ nwun yí nwʋn nɪn anun.

31 Ɔ le atɪn ɔ kan Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ, ɛsɛ ɔ bɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kele menian'n-mɔ, like fíí njɪjɪ man yí.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN LƆMƱN ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ə le Pəlʋ? Pəlʋ tɪ Zufʋ, bɛ wʋlɪ yí Silisi mân nun kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Talɪsɪ nɪn asʋ. Nan kʋsʋ, Zoluzalɛmʋn yê bɛ talɪ yí ə suanlɪn Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn ə. Ɔ kacili sʋanlan mə yí nwʋn tɛ yí wə Zufʋ'n-mə amanmuo nɪn anun. Pəlʋ helelɪ alimʋa Kilisi amma'n-mə ahʋlʋwa. Nan yé Mɪn Zozi yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí, ə fɛlɛlɪ yí kɛ ə káci yí bəfʋɛ wə bé mə bɛ tɪ man Zufʋ'n-mə afian. Pəlʋ həlɪ bəlɪ Ɛjəlɛkpa'n wə *Ləmʋn belemgbin mân nɪn anun lɪka dəʋn.

Mɛlɛ mə Pəlʋ 'kɛlɛ kalata ɛhɪ'n, anɪn ə wə Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ. Ɔ kulo kɛ ə kə Zoluzalɛmʋn, ɛsɛ kʋsʋ ə kəLəmʋn. Yí ti, ə hɛlɛlɪLəmʋn asənɪn mma'n-mə kɛ ə lɛ ba bé nwʋn ɛlə ə kekele bé like ə wowula bé anwʋnsɛlɛ.

Pəlʋ a hye kalata ɛhɪ anun nsan. Alimʋa lɪka dɪɛ'n (yí ti 1-8), ə lɛ tu Ɛjəlɛkpa nɪn abʋ. Ɔ lɛ kan kɛ menian'n-mə kʋalaatin, Zufʋ o, bé mə bɛ tɪ man Zufʋ o, bé kʋalaa bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ wə Nyanmɪan anyunnun yê bɛ di fʋə, Nyanmɪan sikpɛ'n 'kun bé (1.18-3.20). Nan Zozi Kilisi mə ə'a nyə man ɛtɛ fíí nɪn adawʋlʋman, yí ewue m'ə wuli'n, ə tuli yé ɛtɛ'n-mə ə lelɪ yé ti. Ɔ man bé kʋalaa mə bɛ de yí bɛ di'n, Nyanmɪan bu bé kɛ sɛsɛfʋɛ (3.21-5.21). Pəlʋ lɛ kele nun yuein kɛ Nyanmɪan mala'n tɪ like kpa, nan kʋsʋ, kɛmə yɛ le man anwʋnsɛlɛ'n, yɛ ngʋala man sʋ di. Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a nwun yé nwʋn anwunnvoe ə'a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ə'a man yé maan ə bʋka yé yɛ kaci Nyanmɪan amma (yí ti 6-8).

Kalata nɪn ati 9-11, Pəlʋ lɛ kan Zufʋ dəʋn mə bɛ falɪ man bé nwʋn manlɪn man Zozi nɪn ɛjəlɛ. Sɛ b'a yɪ Zozi a, Nyanmɪan dɪɛ, ə yɪlɪ man yí menian'n-mə.

Kalata nɪn ati 12.1-15.13, Pəlʋ lɛ kekele atɪn m'ə di kɛ asənɪn mma'n-mə sɪn sʋ bɛ bu mân'n kanlanman maan bé mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n nwun yí kɛ b'a fa bé nwʋn b'a man Zozi sakpa. Nunhan m'ə tɪ cɪnnjɪn'n y'ə le bé manngʋn ehulo'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, ə lɛ bisa yí manngʋn'n-mə dəʋn mə bɛ wə ɛlə nɪn ahɪn (15.14-16.27).

Ahɪn ebisa

1 Mín Pəlʋ mə n dɪ Kilisi Zozi akʋa'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmə ə. Nyanmɪan Kpili a fɛlɛ mín kɛ n gáci Zozi bəfʋɛ, ə'a yɪ mín kɛ m mó yí Ɛjəlɛkpa'n.

2 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, Nyanmıan manlın yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ falı
bɔlı anɔhʋba daba. Ɔ manlın bɛ hɛlɛlı yí nwʋn ɛjɔlɛ yí Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
Nwannzan-nwannzan nın anun.
3 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, y'ɔ le yí Wa nın anwʋn ɛjɔlɛ'n. Nyanmıan
manlın yí Wa'n nyanlın kulo sʋanlan anwʋnnaan, bɛ wʋlı yí
belemgbin *Davidi afilie nın anun.
4 Kɛmɔ ɔ tı sʋanlan nwannzan-nwannzan'n, Nyanmıan
manlın ɔ fi ewue nun ɔ tinngelı maan bɛ nwunlin kɛ ɔ tı
Nyanmıan tunmin Baa sakpa. Yí Wa sɔ'n y'ɔ le yé Mın Zozi
Kilisi.
5 Yí dunman nun, Nyanmıan a nwun mín nwʋn anwun-
nvoe, ɔ'a yı mín kɛ n gáci Zozi bɔfʋɛ. Ɔ'a sʋan mín kɛ n vélɛ
menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ nzı man Nyanmıan'n maan bɛ lé
Zozi bɛ lí nán bé nyın a sɔ yí.
6 Menian sɔ'n-mɔ, ɛmɔ wɔ bé nun bie, ɛmɔ mɔ Zozi Kilisi a fɛlɛ
ɛmɔ'n.
7 Mıın kɛlɛ ɛmɔ kʋalaa mɔ, Lɔmʋn ɛlɔ, Nyanmıan kulo ɛmɔ
ɛjɔlɛ mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ bɛ káci yí anwʋntıɛ mma'n. Mın 'bisa
ɛmɔ ahın.
Yɛ́ Sı Nyanmıan nʋn yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn
anwunnvoe, ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa cícı bé nwʋn.

Pɔlʋ kulo kɛ ɔ kɔ Lɔmʋn

8 Zozi Kilisi adawʋlʋman, mın 'di mʋa mın da mín
Nyanmıan ası wɔ ɛmɔ dunman nun. Ɔ sanlın kɛ bɛ kan
dedi'n mɔ ɛmɔ le yí nın anwʋn ɛjɔlɛ kpa mân nın anun lıka
kʋalaatin.
9 Nyanmıan Kpili mɔ n ne mín ahʋnlın kʋalaa mın sʋ yí, mın
bɔ yí Wa nın Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ di mín adanzıɛ kɛ mın sɛlɛ mın man
ɛmɔ cıan daa.
10 Mın sɛlɛ Nyanmıan kɛ sian dıɛ, sɛ ɔ kulo a, ɔ mán mín atın
maan n gó n vúa ɛmɔ anwʋn.
11 Ɔ sanlın kɛ mın kulo kɛ mın nwun ɛmɔ anwʋn sakpa,
nán mın kekele ɛmɔ like maan ɛmɔ nyan Nyanmıan Wawɛ'n
nyila'n.
12 Ɛsɛ bɔbɔ m'ɔ man mın kulo kɛ mın ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n y'ɔ
le kɛ sɛ mın ba a, anın dedi'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ nʋn mín dıɛ'n mɔ
n ne yí'n, yɛ́ kʋalaa yɛ fa yɛ wowula yɛ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ.
13 Anianman-mɔ, ɛmɔ nwún yí kɛ m'an bu ɛmɔ ɛlɔ ɛwalɛ nın
anwʋn mgbʋnndan dɔʋn. Nan kʋsʋ m'an nnyan man yí nwʋn
atın dede ɔ'a ju ɛnɛ. Mín nwan bɔbɔ mın 'ba nán mın di junman
ɛmɔ afian ɛlɔ maan mín junman'n kɔ yí nyunnun kɛ n yɔlı yí
mân ɛhınlın-mɔ anun'n.
14 Junman m'ɔ tı kalɛ m'ɔ la mín sʋ'n y'ɔ le kɛ m mó Ɛjɔlɛkpa'n
n géle bé mɔ bé nyın a tı nʋn bé mɔ bé nyın tılı man'n, bɛ mó bɛ
sı kalata nʋn bé mɔ bɛ nzı man kalata'n.
15 Yí sɔ ati, ɔ cian kɛ mın ba Lɔmʋn ɛlɔ nán mın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n
mın kele ɛmɔ kʋsʋ.

Ɛjɔlɛkpa'n kele Nyanmıan tunmin'n

16 Afı, mín dıɛ, mın nza man Ɛjɔlɛkpa nın anwʋn nyian.
Ɔ sanlın kɛ ɔ tı tunmin mɔ Nyanmıan fa de menian'n-mɔ
kʋalaatin mɔ bɛ de yí bɛ di'n ngʋan. Ɔ fa de Zufʋ'n-mɔ
kʋalaaka, nán ɔ'a le bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n kʋsʋ.
17 Yí bʋ y'ɔ le kɛ Ɛjɔlɛkpa sɔ nın anun yê yɛ nwun kɛ
Nyanmıan kpın bu menian'n-mɔ sɛsɛ ɔ. Ɔ kele kɛ ɔ fi abʋbɔ
dede ɔ ju ayuelıɛ, sʋanlan dedi m'ɔ le yí wɔ Nyanmıan anun'n
yê Nyanmıan fa bu sʋanlan sɛsɛ ɔ. Afı ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun
kɛ: *Sɛsɛfʋɛ, yí dedi nın ati yê Nyanmıan 'man ɔ nyan ngʋan ɔ.*

Nyanmıan sikpɛ'n

18 Afı kɛmɔ menian'n-mɔ mman man Nyanmıan anyınnzɔ,
ɛsɛ bɛ bɔ bala ɛtɛ bɛ totua ananhɔlɛ nın anwʋn atın'n,
Nyanmıan a fa bɛ́ nwʋn sikpɛ a wula yí kunnun. Ɔ man
Nyanmıan sikpɛ sɔ'n fi anwunno ɛlɔ dede ɔ ju ası ɛwa ɔ cı
menian'n-mɔ.
19 Nyanmıan 'tua bɛ́ yí nwʋn kalɛ, ɔ sanlın kɛ yí muonun, ɔ'a
yı yí nwʋn yuein a hele mân'n, b'a nwun yí kɛ ɔ kpın tı yí'n.
20 Afı kɛ Nyanmıan bɔlı mân'n, yí ninnge'n-mɔ mɔ ɔ'a yɔ'n,
ɔ man menian'n-mɔ nwun yí kɛ ɔ wɔ ɛbɛlɛ ɛsɛ yí tunmin'n m'ɔ
le yí'n tı tunmin m'ɔ le man ayuelıɛ. Yí sɔ ati, menian'n-mɔ le
man ɛjɔlɛ fíí mɔ bɛ kan bɛ sa bɛ́ nın ɔ.
21 Menian'n-mɔ sı kɛ Nyanmıan wɔ ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ bɛ nyı
man yí ayɛ bɛ nna man yí ası kɛ ɔ sɛ fata'n. B'a kaci tomgban.
Yê kɛmɔ bɛ nzı man ngɛlɛ'n, bɛ nanndı awosin nun.
22 Bɛ nwan bɛ tı ngɛlɛfʋɛ, kʋsʋ anın b'a tolo.
23 Nyanmıan m'ɔ nwu man m'ɔ di mɔ bɛ sʋ yí bɛ wula yí
anunminnyanmʋn'n, cɛcɛ, abaaba m'ɔ soman kulo sʋanlan
m'ɔ wu'n, nnʋnman, naan nʋn naan mɔ bɛ cʋın bɛ́ nwʋn ası'n
yê bɛ tʋtɔ bɛ́ ɔ.
24 Ɛhıka ati, Nyanmıan a yaci bɛ́ bɛ́ satılıfʋɛ nyɔlıɛ'n-mɔ
mɔ bɛ kulo nın anun. Ɔ man bɛ́ abalabɔ'n mɔ kʋn nʋn yí
manngʋn bɔ'n man anyunnunguasıɛ kan bɛ́ bɔbɔ muonun bɛ́
nwʋnnaan'n.
25 Nyanmıan anwʋn ɛjɔlɛ'n m'ɔ tı ananhɔlɛ'n, bɛ ngulo man
kɛ ato ɛjɔlɛ'n. Bɛ tʋtɔ ninnge'n-mɔ bɛ yaci Nyanmıan muonun
mɔ ɔ'a bɔ ninnge sɔ'n-mɔ'n m'ɔ fata kɛ cıan daa bɛ yı yí ayɛ'n.
Amın!
26 Ɛhıka ati, Nyanmıan a yaci bɛ́ bɛ́ anyunnunguasıɛ nyɔlıɛ'n-
mɔ anun. Bɛ́ mmalasua'n-mɔ a bɔ alʋa. Bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ.
27 Bɛ́ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ a bɔ alʋa. Bɛ nʋn bɛ́ mmalasua'n-
mɔ nna man. Bɛ́ manngʋn mmelenzua'n-mɔ anwʋn yê bɛ́ nyın
bʋlʋ ɔ. Busuɔfʋɛ nyɔlıɛ yê bɛ yɔ ɔ. Busuɔfʋɛ nyɔlıɛ sɔ nın anwʋn
ahatua m'ɔ fata'n yê bɛ lɛ nyan yı nın ɔ.

28 Kɛmə b'a nni man Nyanmıan ɛkpʋnndɛ ɛjəlɛ'n, Nyanmıan
a man sɛnvʋɛ ajʋnlın a tə bɛ́ ti anun. Ɔ man nyəlıɛ m'ə nzɛ nvata
man kɛ bɛ yə'n yɛ̂ bɛ yə ə.
29 Ajʋnlın'n m'ə wə bɛ́ ti anun'n tı man fɔ́ʋ́n: ɛtɛ ɛyəlɛ,
anyınbʋlʋ, ati anun ɛtɛ ɛyəlɛ, kʋ́ála esúe, awue elie, butule elie,
akəbɛ ɛtʋɛ, ə nʋn abəlɛ esusue.
30 Bɛ tı ngʋndʋnmgbə, bɛ kan bɛ́ manngʋn-mə anwʋn ɛjəlɛ
ɛtɛ. Bɛ kpə Nyanmıan, bɛ tı apanninma, bɛ tu bɛ́ nwʋn, bɛ bə
bɛ́ nwʋn apoo. Bɛ sı ɛtɛ ɛyəlɛ nın anyınsʋ, bɛ́ nyın nzə man bɛ́ sı
nʋn bɛ́ nin-mə.
31 Bɛ tı tomgban, bɛ nni man bɛ́ nʋan ɛjəlɛ nın sʋ, bɛ́ ti yə sı,
bɛ nzı man koun.
32 Bɛ sı kɛ Nyanmıan kpın bua yí ndɛɛ'n, kɛ bɛ́ mə bɛ yə nyəlıɛ
ɛtɛ sə'n-mə, bɛ fata ewue. Nan kʋsʋ, bɛ tɛ yə nyəlıɛ ɛtɛ sə'n-mə,
ɛsɛ bəbə bɛ di bɛ́ mə bɛ yə nyəlıɛ ɛtɛ sə'n-mə nın anzin.

2

Bɛ́ mə bɛ bu bɛ́ nwʋn menin kpa'n

1 Ɛhıka ati, wɔ́ kulo sʋanlan, mə ɛ bu wɔ́ nwʋn sʋanlan kpa
nán a bu menian nga'n-mə ɛtɛfʋɛ'n, nwun yí kɛ ɛ ngʋala man
wɔ́ nwʋn yı wə bɛ́ nun. Afı, abɛlɛ mə ɛ bu ɛhınlın-mə ɛtɛfʋɛ, nan
kʋsʋ ɛ yə ɛtɛ kʋnmgba sə'n bie'n, anın wɔ́ bəbə muonun, ɛ lɛ bu
wɔ́ nwʋn fʋə.
2 Yɛ sı kɛ, ahatua mə Nyanmıan 'ba tua bɛ́ mə bɛ bu bɛ́ nwʋn
sə'n tı sɛsɛ.
3 Wɔ́ kulo sʋanlan, mə sɛ ɛhınlın-mə yə nyəlıɛ ɛtɛ sə'n-mə a, ɛ
bu bɛ́ ɛtɛfʋɛ nan kʋsʋ ɛ yə nyəlıɛ ɛtɛ sə'n-mə bie'n, asʋ ɛ nıan an,
Nyanmıan ngə tua man wɔ́ ɛtɛ nın anwʋn kalɛ ə?
4 Anaan ɛ nnwun man kɛ Nyanmıan anwunnvoe m'ə sa'n, yí
kpa m'ə tı nın ati, ə'a si abʋtalɛ kpa, ə lɛ nwʋnndɛ kɛ ɛ nʋ́n wɔ́
nwʋn ɛ yáci wɔ́ nyəlıɛ ɛtɛ nın ə?
5 Kʋsʋ nwun yí kɛ wɔ́ anzʋsɛlɛ'n mə ɛ yə yí Nyanmıan
anwʋn'n, m'ə man ɛ nnun man wɔ́ nwʋn nın ati, ɛ lɛ cıcı
Nyanmıan sikpɛ'n bɔ́lɛ wɔ́ ti sʋ. Ɛ 'ba nwun yí cıan mə
Nyanmıan 'ba tua mân nın ɛtɛ nın anwʋn kalɛ ananhəlɛ.
6 Cıan sə'n, sʋanlan kʋn biala 'ba nyan yí junman'n m'ə lili
nın anwʋn ahatua.
7 Menian mə bɛ bə məndınlın bɛ bə bala kpa, mə bɛ kpʋnndɛ
kɛ cıan bie dede, Nyanmıan wúla bɛ́ anunminnyanmʋn, ə yí
bɛ́ ayɛ ə mán bɛ́ asıtanlan kpa m'ə nzɛcı man'n, bɛ́ dıɛ, bɛ 'nyan
nyanmıansʋ ngʋan m'ə le man ayuelıɛ'n.
8 Nan bɛ́ mə bɛ́ ti tı ɛtɛ, mə bɛ nne man ananhəlɛ'n bɛ ndʋ
man nun, mə bɛ bə bala m'ə ngə atın sʋ'n, bɛ́ dıɛ, Nyanmıan 'fɛ
bɛ́ nwʋn ɛya, yí sikpɛ'n 'cı bɛ́.

9 Menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, yalɛ nʋn ahunnunndɪtɪɛ
'kan bɛ́. Yalɛ kpili sɔ'n, ɔ 'kan Zufʋ'n-mɔ kʋalaaka, nán ɔ'a han
bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋsʋ.
10 Nan menian mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, Nyanmɪan 'yɪ bɛ́ ayɛ, ɔ
'wula bɛ́ anunminnyanmʋn, ɔ 'man bɛ́ alʋacɪcɪɛ. Ɔ 'di mʋa ɔ
man Zufʋ'n-mɔ kʋalaaka nán ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n
kʋsʋ.
11 Nyanmɪan Kpili dɪɛ, ɔ nnɪan man sʋanlan nyunnun ɔ
mmua man yí ndɛɛ.

12 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nzɪ man *Moyizɪ mala'n mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, bɛ
'bua bɛ́ ndɛɛ, nan kʋsʋ Moyizɪ mala'n nvite man nun. Bɛ́ mɔ bɛ́
kʋsʋ bɛ sɪ mala sɔ'n, mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, yí nwʋn yê bɛ 'nɪan bɛ bua
bɛ́ ndɛɛ ɔ.
13 Ɔ sanlɪn kɛ nán bɛ́ mɔ bɛ tie Nyanmɪan mala'n mgban'n yê
bɛ tɪ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ, nan bɛ́ mɔ bɛ tie mala'n
bɛ yɔ like mɔ mala'n kele'n, bɛ́ yê Nyanmɪan bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ ɔ.
14 Afɪ, abɛlɛ mɔ menian nga'n-mɔ mɔ bɛ nzɪ man Moyizɪ
mala'n yɔ like mɔ mala'n kele'n, anɪn bɛ kʋsʋ, bɛ le bɛ́ mala dɪɛ
kpa mɔ bɛ di sʋ ɔ.
15 Bɛ kele kɛ ninnge'n mɔ mala'n nwan bɛ yɔ́'n, b'a hɛlɛ wɔ bɛ́
ahʋnlɪn nɪn anun. Like mɔ bɛ kɔ yɔ'n, sɛ ɔ tɪ kpa o, sɛ ɔ tɪ man
kpa o, bɛ nwun yí bɛ́ ajʋnlɪn nun. Afɪ, bɛ́ ti'n se bɛ́.
16 Cɪan'n lɛ ba mɔ Nyanmɪan 'ba man Zozi Kilisi bua
menian'n-mɔ ndɛɛ wɔ bɛ́ nvɪalɪɛ nun ajʋnlɪn'n mɔ bɛ le yí nɪn
anwʋn. Cɪan sɔ'n ju a, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ'n 'ba kpɪn sʋ.

Zufʋ'n-mɔ nʋn mala'n

17 Nan wɔ́ mɔ wɔ́ nwan ɛ tɪ Zufʋ mɔ bɛ le wɔ́ a, bɛ le mala'n, ɛ
fʋa wɔ́ nwʋn kɛ ɛ sɪ Nyanmɪan.
18 Wɔ́ nwan ɛ sɪ like m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n, afɪ mala nɪn a
man a nwun like m'ɔ tɪ kpa ɔ nʋn m'ɔ tɪ man kpa nɪn angʋnmɪn.
19 Ɛ de di kɛ wɔ́ yê ɛ kele bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn a sin nɪn atɪn nɪn ɔ. Bɛ́
mɔ bɛ tɪ awosin nun'n, ɛ jʋnlɪn kɛ ɛ tɪ bɛ́ kanlannɪɛ.
20 Bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn tɪlɪ man'n, wɔ́ nwan wɔ́ yê ɛ kele bɛ́ anyɪntɪɛ
ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man ɛjɔlɛ'n, wɔ́ nwan wɔ́ yê ɛ kekele bɛ́ like ɔ.
Afɪ ɛ de di sakpa kɛ mala nɪn anun yê ngɛlɛ'n nʋn ananhɔlɛ'n
wɔ ɔ.
21 Nan sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn, wɔ́ mɔ ɛ kekele wɔ́ manngʋn'n-mɔ
ninnge'n, nzukɛ ati yê ɛ ngele man wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn bie
ɔ? Wɔ́ nwan nán man bɛ wua, nzukɛ ati yê wɔ́ lɪlɪ, ɛ wua ɔ?
22 Wɔ́ nwan nán man bɛ tʋn ajaa, nzukɛ ati yê wɔ́ lɪlɪ, ɛ tʋn
ajaa ɔ? Wɔ́ nwan ɛ nʋn amʋan nni man, nan nzukɛ ati yê ɛ
wʋlʋ amʋan sua nɪn anun ɛ wua nun ninnge ɔ?
23 Wɔ́ nwan ɛ sɪ mala'n, ɛ fa tu wɔ́ nʋan nun, nzukɛ ati yê ɛ
nni man mɔ mala'n kele nɪn asʋ nan ɛ man anyunnunguasɪɛ
kan Nyanmɪan ɔ?

24 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: "Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ dunman nun,
menian nga'n-mɔ kan Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ."
25 Afɪ wɔ́ mɔ ɛ tɪ Zufʋ, mɔ a kpɛ wɔ́ mmian nun'n, sɛ ɛ di mala
nɪn asʋ lɪlɪ a, anɪn nvasʋɛ wɔ sʋ. Nan sɛ ɛ nni man mala nɪn asʋ
a, wɔ́ mmian nun'n mɔ a kpɛ'n tɪ mgban.
26 Yí ti, sʋanlan mɔ bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun'n, sɛ ɔ di mala
nɪn asʋ a, asʋ Nyanmɪan mmu man yí kɛ sʋanlan mɔ b'a kpɛ yí
mmian nun ɔ?
27 Wɔ́ mɔ ɛ nni man mala nɪn asʋ'n, ɛ nʋn wɔ́ mala kalata'n
kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ mmian nun mɔ a kpɛ'n kʋalaa, sʋanlan mɔ bɛ
kpɛlɪ man yí mmian nun kʋsʋ ɔ di mala nɪn asʋ'n, ɔ 'bu wɔ́ fʋɔ.
28 Zufʋ kpa'n nán y'ɪ y'ɔ le anwʋnnaan sʋ Zufʋ'n ɔ nʋn kɛ
sʋanlan mɔ menian'n-mɔ sɪ kɛ b'a kpɛ yí mmian nun nɪn ala.
29 Nan Zufʋ kpa'n y'ɔ le m'ɔ tɪ Zufʋ yí kunnun'n. Yí mmian
nun ɛkpɛ kpa'n y'ɔ le yí ahʋnlɪn nɪn anun. Ɔ tɪ Wawɛ nun ɛjɔlɛ,
nan nán kalata sʋ ɛjɔlɛ ɔ. Zufʋ kpa sɔ'n, yí ɛfʋa dɪɛ'n fi man
sʋanlan ɛlɔ, nan ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ.

3

Zufʋ'n-mɔ nvasʋɛ'n

1 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn bɛ́ mɔ bɛ tɪ Zufʋ'n, bɛ́ nvasʋɛ dɪɛ y'ɔ le benin?
Anaan bɛ́ mmian nun ɛkpɛ'n mɔ bɛ kpɛ'n, yí kpa dɪɛ m'ɔ tɪ'n y'ɔ
le benin?
2 Sakpa lɪlɪ, yí biala kʋalaa nvasʋɛ mɔ bɛ le yí sʋ'n tɪ kpili! Ɔ
sanlɪn kɛ alimʋa nvasʋɛ'n y'ɔ le kɛ bɛ́ yê Nyanmɪan falɪ yí nʋan
ɛjɔlɛ'n wulalɪ bɛ́ sa nun ɔ.
3 Yɛ 'kan sɛ? Sɛ bɛ́ mmie-mɔ a nni man Nyanmɪan Anʋan
Ɛjɔlɛ nɪn asʋ ati a, asʋ ɔ kele kɛ Nyanmɪan kʋsʋ a nni man yí
Nʋan Ɛjɔlɛ dɪɛ nɪn asʋ?
4 Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ. Sɛ menian'n-mɔ kʋalaatin tɪ atofʋɛ bɔbɔ
a, Nyanmɪan dɪɛ, ɔ tɪ ananhɔlɛfʋɛ. Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ:
Ɔ sɛ kɛ wɔ́ ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ ɛ kan nɪn anun,
bɛ nwʋ́n wɔ́ kɛ ɛ tɪ sɛsɛfʋɛ
nán sɛ bɛ nʋn wɔ́ lɛ yɪ ndɛɛ a,
anɪn a li bɪ.
5 Mɪɪn jʋjɔ kɛ eyuadɪ amma'n. Sɛ yɛ́ sɛsɛ'n mɔ yɛ tɪ man'n man
bɛ nwun kɛ Nyanmɪan tɪ sɛsɛ a, anɪn yɛ 'se sɛ? Sɛ Nyanmɪan
sikpɛ'n cɪ yɛ́ a, asʋ ɔ kele kɛ Nyanmɪan tɪ man sɛsɛfʋɛ ɔ?
6 Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ. Afɪ, sɛ Nyanmɪan tɪ man sɛsɛfʋɛ a, anɪn ɔ
'yɔ sɛ nán ɔ'a hʋala mân'n ndɛɛ bua?
7 Yí ti, sɛ mín ato'n mɔ mɪn di'n man bɛ nwun kɛ Nyanmɪan
tɪ ananhɔlɛfʋɛ, anunminnyanmʋn kan yí kpa a, anɪn nzukɛ ati
yê bɛ tɛ bu mín kɛ n dɪ ɛtɛfʋɛ ɔ?
8 Anɪn nzukɛ ati yê yɛ ngan man kɛ: "Yɛ yɔ́ ɛtɛ maan like kpa
fíte nun ɔ?" Dunmannzɛcɪɛ mma'n-mɔ nwan mín ɛjɔlɛ mɔ mín

kan nɪn anɪn. Nan dunmannzɛcɪɛ mma sɔ'n-mɔ, Nyanmɪan ahatua nɪn ala yɛ̂ ɔ sɛ fata bɛ́ ɔ.

Sʋanlan fíí tɪ man sɛsɛfʋɛ

9 Ɛhɪ nʋn ɛhɪ a, anɪn yɛ 'se sɛ? Asʋ yɛ tɪ kpa yɛ tala menian
nga'n-mɔ anaan? Cɛcɛ. Afɪ, m'an hele kɛ menian'n-mɔ kʋalaa,
Zufʋ o, m'ɔ tɪ man Zufʋ o, bɛ́ kʋalaa bɛ wɔ ɛtɛ nɪn anun.
10 Ɛhɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ ɔ.
11 *Sʋanlan fíí ndɪ man ɛjɔlɛ bʋ,*
bɛ́ bie fíí mgbʋnndɛ man Nyanmɪan.
12 *Bɛ́ kʋalaa b'a fʋn Nyanmɪan atɪn'n,*
b'a kaci tomgban.
Bɛ́ bie fíí nnʋn man ɛbɛlɛ
m'ɔ bɔ bala kpa ɔ.
13 *Ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan bɛ kele sʋanlan'n,*
ɔ kele yí ewue atɪn.
Bɛ́ nʋan nun tɪ mɪnlɪn-mɪnlɪn.
Bɛ́ nʋan kan wɔ́ a,
ɔ tala owo bɔlɛ.
14 *Sasan ɛbɔ nʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan*
a yi bɛ́ nʋan'n tɛkɛɛ.
15 *Sʋanlan ehuan tɪ man bɛ́ nyɪnsʋ like fíí.*
16 *Lɪka biala mɔ bɛ kɔ sɪn'n,*
bɛ sɛcɪ ninnge bɛ yaci alʋabɔ ɛbɛlɛ.
17 *Bɛ nzɪ man anzʋnunjɔ atɪn'n.*
18 *Bɛ́ ɛtɪɛ mɔ bɛ tɪ'n,*
bɛ nzulo man Nyanmɪan bɔbɔ fíí.
19 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ Nyanmɪan mala
kalata'n kan'n, ɔ kan man menian'n-mɔ mɔ bɛ́ nwʋn wɔ mala
nɪn anun'n. Ɔ man sʋanlan fíí ngʋala man yí nʋan buke kʋ́n,
nan bɛ́ kʋalaa bɛ di fʋɔ Nyanmɪan anyunnun.
20 Ɛhɪ, ɔ man ɔ nanndɪ mala elie nɪn asʋ, sʋanlan fíí ngɔ li bɪ
Nyanmɪan anyunnun. Afɪ, mala'n yɛ̂ ɔ man sʋanlan nwun kɛ
ɔ'a yɔ ɛtɛ ɔ.

Kɛ ɔ kpɪn yɔ mɔ Nyanmɪan man sʋanlan kaci sɛsɛfʋɛ'n

21 Nan sian dɪɛ, sɛ bɛ yɪ mala'n nun an, Nyanmɪan a hele yɛ́ kɛ
ɔ kpɪn yɔ maan yɛ kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun'n. Moyizɪ mala'n
nʋn Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n.
22 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Zozi Kilisi bɛ di'n, bɛ́ dedi nɪn anwʋn
yɛ̂ Nyanmɪan nɪan bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ mgba man
menian'n-mɔ anun,
23 bɛ́ kʋalaa b'a yɔ ɛtɛ, ɔ man Nyanmɪan anunminnyanmʋn
nɪn a tʋ a fʋn bɛ́.

24 Nan bɛ́ ɛtɛ nɪn ati kalɛ'n mɔ Kilisi Zozi a tua'n dunman
nun, Nyanmɪan a nwun bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a bu
bɛ́ sɛsɛfʋɛ.
25 Zozi yê Nyanmɪan a yɪ yí kɛ ɔ bála fá yí moja'n lí bɛ́ mɔ bɛ
de yí bɛ di nɪn ati mgbata ɔ. Nyanmɪan a yɔ sɔ ɔ a hele kɛ ɔ tɪ
sɛsɛfʋɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n mɔ menian'n-mɔ yɔlɪ yí daba daba'n, ɔ
sili abʋtalɛ, ɔ'a ndua man bɛ́ ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ.
26 Nan kɪkaala dɪɛ, ɔ lɛ kele kɛ ɔ kpɪn yɔ maan sʋanlan kaci
sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun'n. Ɔ sanlɪn kɛ abɛlɛ m'ɔ lɛ bu bɛ́ mɔ bɛ de
Zozi bɛ di'n sɛsɛfʋɛ'n, ɔ kele kɛ yí muonun ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ.
27 Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʋa a, asʋ kulo sʋanlan le atɪn ngacile ɔ sɪn sʋ
fʋa yí nwʋn ɔ? Atɪn ngacile fíí nnʋn man ɛbɛlɛ. Anɪn nzukɛ ati
ɔ? Mala nɪn asʋ elie ati ɔ, anaan? Cɛcɛ, nán mala nɪn asʋ elie
ati ɔ, nan dedi nɪn ati ɔ.
28 Yí ti, yɛ́ dɪɛ mɔ yɛ sɪ'n, y'ɔ le kɛ sʋanlan dedi nɪn anwʋn yê
Nyanmɪan nɪan ɔ bu yí sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun ɔ. Nan nán mala
nɪn asʋ elie nɪn ɔ.
29 Asʋ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ Zufʋ'n-mɔ angʋnmɪn cein
ala Nyanmɪan, nan ɔ tɪ man menian nga'n-mɔ Nyanmɪan bie
ɔ? Cɛcɛ, ɔ tɪ man sɔ. Nan ɔ tɪ menian nga'n-mɔ kʋsʋ Nyanmɪan.
30 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʋnmgba cein. Wɔ́ mɔ ɛ tɪ Zufʋ
o, ɔ nʋn wɔ́ mɔ ɛ tɪ man Zufʋ o, wɔ́ dedi nɪn anwʋn yê ɔ 'nɪan bu
wɔ́ sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun ɔ.
31 Asʋ ɔ kele kɛ anɪn yɛ lɛ fa dedi'n yɛ bɔ mala nɪn abʋsʋ ɔ?
Cɛcɛ, nán yí sɔ ɔ. Nan yɛ lɛ kele kɛ mala'n tɪ like kpa.

4

Bɛ́ mɔ bɛ le dedi'n, bɛ́ sɪ y'ɔ le Abalahamʋn

1 Nzu ɛjɔlɛ yê yɛ 'kan wɔ yɛ nannan Abalahamʋn anwʋn ɔ?
Yí m'ɔ tɪ kulo sʋanlan'n, nzu yê ɔ nyanlɪn yí ɔ?
2 Afɪ, sɛ ɔ tɪ kɛ junman bie yê Abalahamʋn lili mɔ Nyanmɪan
nɪanlɪn yí nwʋn ɔ buli yí sɛsɛfʋɛ a, ahan Abalahamʋn kʋala kɛ
ɔ fa tu yí nʋan nun. Ɔ kʋala yí sɔ yɔ lɪlɪ, nan nán Nyanmɪan
anyunnun ɔ.
3 Afɪ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili
ɛhɪka ati yê Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.*
4 Sɛ sʋanlan di junman an, like m'ɔ nyan yí nun'n y'ɔ le
ahatua, nan nán acɛdɪɛ ɔ.
5 Sʋanlan mɔ ɔ'a nni man junman fíí'n, sɛ ɔ de Nyanmɪan
m'ɔ man ɛtɛfʋɛ'n kaci sɛsɛfʋɛ'n di a, Nyanmɪan nɪan yí dedi nɪn
anwʋn ɔ bu yí sɛsɛfʋɛ.
6 Ɛhɪka ati, mɔ belemgbin *Davidi 'kan nyila'n mɔ Nyanmɪan
'yeyila sʋanlan maan ɔ kaci sɛsɛfʋɛ a, ɔ nnɪan man yí junman
nɪn anwʋn nɪn ɛjɔlɛ'n, yí nwan:
7 *Nyila hán bɛ́ mɔ Nyanmɪan a yaci*
bɛ́ mala ɛtʋan nɪn a hye bɛ́'n.

Bɛ́ mɔ Nyanmɪan a cici bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ,
nyila hán bɛ́.
8 *Sʋanlan mɔ yɛ́ Mɪn ndʋa man yí ɛtɛ'n*
m'ɔ yɔ'n ɔ ndua man yí nwʋn kalɛ'n,
nyila hán sʋanlan sɔ'n.

9 Anɪn nyila sɔ'n muonun, asʋ ɔ wɔ ɛbɛlɛ man bɛ́ mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun nɪn anaan, ɔ wɔ ɛbɛlɛ man bɛ́ mɔ bɛ kpɛlɪ man bɛ́ mmian nun'n kʋsʋ bie ɔ? Yɛ́ dɪɛ, yɛ lɛ kele kɛ dedi'n y'ɔ man Nyanmɪan buli Abalahamʋn sɛsɛfʋɛ ɔ.

10 Mɛlɛ benin yê Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ'n? Asʋ mɛlɛ mɔ bɛ kpɛlɪ yí mmian nun nɪn ɔ, anaan mɛlɛ mɔ anɪn bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun nɪn ɔ? Cɛcɛ. Nán mɛlɛ mɔ bɛ kpɛlɪ yí mmian nun nɪn ɔ, nan mɛlɛ mɔ anɪn bɛ kpɛlɪ man nɪn ɔ.

11 Yí mmian nun'n mɔ bɛ kpɛlɪ'n, ɔ tɪ yí nzɔlɛ. Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili, yí nzin kʋalaaka nán b'a kpɛ yí mmian nun'n. Nyanmɪan falɪ nzɔlɛ sɔ'n ɔ helelɪ kɛ Abalahamʋn tɪ sɛsɛfʋɛ yí dedi'n m'ɔ le yí dunman nun. Yí ti, bɛ́ kʋalaa mɔ b'a mgbɛ man bɛ́ mmian nun kʋsʋ bɛ de Nyanmɪan bɛ di, mɔ ɔ'a bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ'n, Abalahamʋn tɪ bɛ́ sɪ.

12 Ɛsɛ bɛ́ mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun, mɔ bɛ nanndɪ dedi atɪn nɪn asʋ kɛ yɛ́ sɪ Abalahamʋn nanndɪlɪ sʋ asannan nán b'a kpɛ mmian nun'n, nán kɛ b'a kpɛ yí mgban, ɔ tɪ bɛ́ kʋsʋ bɛ́ sɪ bie.

13 Ananhɔlɛ pelein, nán mala nɪn asʋ elie ati yê Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʋn nʋn yí bʋsʋ amma'n-mɔ anɔhʋba kɛ ɔ 'fa mân'n man bɛ́ ɔ. Nan Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili, nán Nyanmɪan a bu yí sɛsɛfʋɛ.

14 Nan sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ́ mɔ bɛ di mala nɪn asʋ'n, bɛ́ ngʋnmɪn ala yê bɛ 'nyan mân'n bɛ yɔ bɛ́ dɪɛ a, ahan dedi'n tɪ mgban, ɛsɛ ahan nvasʋɛ fíí nnʋn man Nyanmɪan anɔhʋba'n m'ɔ bɔlɪ nɪn asʋ.

15 Ɔ sanlɪn kɛ mala'n yê ɔ man Nyanmɪan sikpɛ'n ba ɔ. Afɪ lɪka mɔ mala nnʋn man'n, mala ɛtʋan kʋsʋ nnʋn man ɛbɛlɛ.

16 Ɛhɪ, dedi'n dunman nun y'ɔ manlɪn Nyanmɪan bɔlɪ anɔhʋba nɪn ɔ. Dedi'n tɪ Nyanmɪan acɛdɪɛ, ɔ cian man Abalahamʋn abʋsʋ menian'n-mɔ kʋalaatin. Nán kɛ bɛ́ mɔ bɛ di mala nɪn asʋ angʋnmɪn ala yê bɛ 'nyan mân sɔ nɪn ɔ, nan ɔ tɪ bɛ́ mɔ bɛ le dedi kɛ Abalahamʋn'n kʋsʋ dɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Abalahamʋn tɪ yɛ́ kʋalaa yɛ́ sɪ

17 kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Nyanmɪan nwan: *M'an man a kaci mân mân dɔʋn asɪ.* Nyanmɪan m'ɔ man ewue mma nyan ngʋan, m'ɔ man ninnge m'ɔ nnʋn man ɛbɛlɛ tu fite'n, yí nyunnun an, Abalahamʋn tɪ yɛ́ sɪ. Ɔ sanlɪn kɛ Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili.

18 Abalahamʋn sɪ kɛ ɔ ngʋala man baa wʋ kún. Kʋsʋ, ɔ lelɪ lili ɔ nyanlɪn anyɪndasʋɛ ɔ kacili "mân mân dɔʋn asɪ" kɛ Nyanmɪan kpɪnlɪn helelɪ yí'n. Nyanmɪan nwan: *Kɛ wɔ́ bʋsʋ amma'n-mɔ 'ba li ata nɪn anɪn.*

19 Anın Abalahamʋn a li kɔ yɔ afʋɛ ɛya kʋn, ɔ tı kɛ ɔ'a wu a yue. Anın yí yı Sala kʋsʋ a bʋ awɔlɛ sʋ. Nan kʋsʋ Abalahamʋn a nnıan man ɛhı fíí, ɔ tilalı yí dedi nın anun kpa.

20 Ɔ'a mminlin man yí dedi'n, anɔhʋba sɔ'n mɔ Nyanmıan bɔlı yí'n, sɛ ɔ 'nyan nun like e, sɛ ɔ nnyan man nun like e, ɔ'a nzusu man yí nwʋn fíí. Yí dedi'n wulalı yí anwʋnsɛlɛ, nán ɔ'a yı Nyanmıan ayɛ.

21 Afı, anın ɔ sı yí fɔ́ún kɛ Nyanmıan le tunmin ɔ kʋala ɔ yɔ like'n m'ɔ falı bɔlı yí anɔhʋba'n.

22 Yí sɔ ati yê yí dedi'n dunman nun, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.

23 Nan kʋsʋ, nán yí ngʋnmın ati yê bɛ hɛlɛlı kɛ: *Ɔ buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.*

24 Nan yɛ́ mɔ yɛ de Nyanmıan m'ɔ tinngelı yɛ́ Mın Zozi fi ewue nun'n yɛ di'n, yɛ́ kʋsʋ ɔ 'bu yɛ́ kɛ sɛsɛfʋɛ.

25 Ɔ sanlın kɛ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ati yê bɛ hunlin yí ɔ. Yê yɛ́ sɛsɛ ebue wɔ Nyanmıan anyunnun ati yê ɔ fi ewue nun ɔ tinngelı ɔ.

5

Zozi Kilisi wuli ɛtɛfʋɛ'n-mɔ dunman nun

1 Ɛhıka ati, dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ nanndı yɛ́ Mın Zozi Kilisi asʋ, y'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmıan anyunnun y'a nyan alʋacıcıɛ.

2 Yê dedi nın ati, Zozi Kilisi a man y'a hʋala y'a kpunnge Nyanmıan maan ɔ'a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe kıkaala kɛ yɛ wɔ nun'n. Like m'ɔ man yɛ di fɛ'n y'ɔ le kɛ, yɛ le anyındasʋɛ kɛ yɛ wɔ Nyanmıan anunminnyanmʋn nın anun bie.

3 Sɛ yɛ lɛ nwun yalɛ bɔbɔ a, yɛ di yí nwʋn fɛ. Ɔ sanlın kɛ yalɛ elie'n man bɛ si abʋtalɛ.

4 Abʋtalɛ esie'n man bɛ jinlan bɛ́ ja nun wɔ yalɛ elie nın anun. Bɛ́ ja nun ejinlan'n kʋsʋ man bɛ nyan anyındasʋɛ.

5 Anyındasʋɛ sɔ'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ man yɛ́ nwʋn mmubu man yɛ́. Ɔ sanlın kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan a fa man yɛ́'n kele kɛ Nyanmıan a fa yí ehulo'n ɔ'a wula yɛ́ ahʋnlın nın anun.

6 Ɛhı, daba mɔ anın yɛ le man anwʋnsɛlɛ fíí'n, mɔ Nyanmıan mɛlɛ'n m'ɔ helelı'n juli'n, Kilisi wuli ɛtɛfʋɛ'n-mɔ dunman nun.

7 Nan ɔ yɔ sı man kulo sʋanlan kʋn kɛ ɔ wú wɔ sɛsɛfʋɛ kʋn dunman nun. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, sʋanlan kʋn kʋala kɛ ɔ wu wɔ sʋanlan kpa bie dunman nun.

8 Nan Nyanmıan dıɛ, ɔ'a hele kɛ ɔ kpın kulo yɛ́'n. Ɔ sanlın kɛ mɔ anın yɛ tɛ tı ɛtɛfʋɛ'n, ɔ manlın Kilisi wuli wɔ yɛ́ dunman nun.

9 Yí ewue'n m'ɔ wuli nın ati, ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmıan anyunnun. Anın sian dıɛ, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngɔ yı man yɛ́ fi Nyanmıan sikpɛ nın anun ɔ?

10 Afɪ daba, anɪn yɛ kpɔ Nyanmɪan. Nan kʊsʊ Nyanmɪan a
man yɪ Wa nɪn a wu ɔ'a sesie yɛ́ nʊn yí yɛ́ afian. Nan sɛ ɔ'a sesie
yɛ́ nʊn yí yɛ́ afian an, yí Wa'n m'ɔ tɪ asɪ'n dunman nun, ɔ yɔ sɛ
mɔ ɔ ngɔ le man yɛ́ ɔ?
11 Ɛsɛ nán ɛhɪ angʊnmɪn ala ati ɔ, nan Zozi Kilisi
adawʊlʊman, yɛ di Nyanmɪan anwʊn fɛ. Ɔ sanlɪn kɛ sian
dɪɛ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi a sesie yɛ́ nʊn Nyanmɪan yɛ́ afian.

Adamʊn nʊn Kilisi

12 Ɛhɪ, sʊanlan kʊnmgba cein dunman nun, ɛtɛ nɪn a a mân
nɪn anun. Ɛtɛ'n 'ba a, ɔ nʊn ewue. Ewue kʊsʊ a fa yí sa a tʊ
menian'n-mɔ kʊalaatin asʊ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʊalaa b'a yɔ ɛtɛ.
13 Asannan nán Nyanmɪan a fa mala nɪn a man Moyizɪ'n,
anɪn ɛtɛ'n wɔ mân nɪn anun. Nan kɛmɔ anɪn mala fíí nnʊn man
ɛbɛlɛ'n, sɛ menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ a, Nyanmɪan ndɛ man bɛ́ sʊ.
14 Adamʊn anyɪn a nzɔ man Nyanmɪan mala'n m'ɔ falɪ
manlɪn yí'n. Kʊsʊ afɪ, ɔ bɔ yí bʊ Adamʊn mɛlɛ sʊ dede m'ɔ kɔ
ju Moyizɪ mɛlɛ sʊ'n, ɛtɛ mɔ menian'n-mɔ yɔlɪ m'ɔ nʊn Adamʊn
dɪɛ'n tɪ man kʊn bɔbɔ'n, ewue tʊlɪ yí sa menian sɔ'n-mɔ kʊalaa
asʊ. Adamʊn soman Ngʊandefʊɛ'n mɔ di kɛ ɔ ba'n.
15 Nan kʊsʊ Adamʊn dɪɛ, ɔ'a yɔ ɛtɛ. Zozi Kilisi a, ɔ'a nwun
yɛ́ nwʊn anwunnvoe ɔ'a man y'a nyan ngʊan. Ɔ tɪ acɛdɪɛ kpili
kpa mɔ Nyanmɪan a fa a hye yɛ́ ɔ. Adamʊn angʊnmɪn cein ɛtɛ'n
dunman nun, ewue a hun menian dɔʊn. Nan kʊsʊ Zozi Kilisi
angʊnmɪn cein dunman nun, Nyanmɪan a nwun menian dɔʊn
anwʊn anwunnvoe. Ɔ tɪ like m'ɔ sʊ ɛbʊɛ.
16 Yê like'n mɔ Nyanmɪan a fa a hye yê'n, ɔ nʊn ɛtɛ'n mɔ
sʊanlan kʊnmgba cein a yɔ'n, bɛ́ junman'n mɔ bɛ di'n tɪ man
kʊn. Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n mɔ sʊanlan kʊnmgba cein yɔlɪ'n, a man
ewue a a. Nan Nyanmɪan acɛdɪɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a hye yɛ́'n, ɛtɛ
nwala nwala ɛhɪ mɔ y'a yɔ'n, y'a nyan ɛtɛ face y'a kaci sɛsɛfʊɛ.
17 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ sʊanlan kʊnmgba cein ɛtɛ'n dunman nun,
ewue a tʊ yí sa menian'n-mɔ kʊalaatin asʊ. Nan kʊsʊ, Zozi
Kilisi kʊnmgba cein dunman nun, yɛ nyan ninnge dɔʊn ɔ bʊ
sʊ. Afɪ menian'n-mɔ kʊalaa mɔ Nyanmɪan a nwun bɛ́ nwʊn
anwunnvoe kpa, mɔ yí acɛdɪɛ nɪn a man b'a kaci sɛsɛfʊɛ'n, bɛ
'nyan ngʊan, ɛsɛ bɛ nʊn Kilisi 'di belemgbin.
18 Yí sɔ ati, kɛmɔ ɛtɛ'n mɔ Adamʊn kʊnmgba cein yɔlɪ nɪn a
man ewue a tʊ yí sa menian'n-mɔ kʊalaatin asʊ'n, yí sɔ kʊsʊ ala,
Zozi Kilisi angʊnmɪn sɛsɛ junman'n m'ɔ lili'n dunman nun, ɔ'a
le menian'n-mɔ kʊalaatin fi Nyanmɪan sikpɛ nɪn abʊ maan bɛ
nyan ngʊan.
19 Sʊanlan kʊnmgba cein apanninma'n m'ɔ yɔlɪ'n dunman
nun, ɔ'a man menian'n-mɔ kʊalaatin a kaci ɛtɛfʊɛ. Yí sɔ ala,
sʊanlan kʊnmgba cein kʊsʊ anyɪnnzɔ'n dunman nun, ɔ 'man
menian dɔʊn a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

20 Afɪ, mala'n y'ɔ man ɛtɛ nɪn a sʋn ɔ. Lɪka kʋsʋ mɔ ɛtɛ'n kɔ sʋn'n, ɛbɛlɛ yê Nyanmɪan nwun menian'n-mɔ anwʋn anwun-nvoe sʋnman ɔ.
21 Ɔ sanlɪn kɛ, kɛmɔ ɛtɛ nɪn a man ewue a tʋ yí sa menian'n-mɔ kʋalaa asʋ'n, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi kʋsʋ dunman nun, Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʋɛ yɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

6

Nyanmɪan nganga anaan Abɔnsanmʋn nganga

1 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê yɛ 'kan ɔ? Asʋ yɛ 'kan kɛ yɛ tánlan yɛ yó ɛtɛ'n yɛ hó yɛ́ nyunnun nán Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a bʋ sʋ ɔ?
2 Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ! Yɛ́ mɔ ɛtɛ'n dunman nun ɔ tɪ kɛ y'a wu'n, ɔ yɔ sɛ mɔ yɛ 'tanlan yɛ́ ɛtɛ nɪn anun biekun ɔ?
3 Yɛ́ kʋalaa mɔ b'a sɔnɪn yɛ́ mɔ yɛ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ kʋn'n, asʋ ɛmɔ nzɪ man kɛ yí ewue nɪn anwʋn ɛsɔnɪan yê b'a sɔnɪn yɛ́ ɔ?
4 Yí sɔ ati, b'a sie yí nʋn yɛ́. Ɔ man kɛmɔ Sɪɛ nɪn a fa yí anunminnyanmʋn tunmin nɪn a tinnge Kilisi fi ewue nun'n, yɛ́ kʋsʋ, ɔ di kɛ yɛ tanlan yɛ bu amanmuo fʋfɔlɛ.
5 Afɪ, sɛ yɛ nʋn yí a yɔ kʋn yí ewue mɔ ɔ'a wu nɪn anun an, anɪn kɛ Nyanmɪan a tinnge yí fi ewue nun'n, ɔ 'ba tinnge yɛ́ kʋsʋ.
6 Afɪ, yɛ nwun yí kɛ yɛ́ sʋanlan daba'n mɔ yɛ tɪ'n, b'a bʋbɔ yɛ́ nʋn Kilisi kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɔ man b'a bɔ ɛtɛ anwʋnnaan daba sɔ nɪn abʋsʋ nán y'a ngaci nan ɛtɛ'n nganga kʋ́n.
7 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ wu'n, anɪn ɔ nʋn ɛtɛ'n bɛ́ afian a tɪ.
8 Sɛ yɛ nʋn Kilisi y'a wu sakpa a, yɛ de yɛ di kɛ, yɛ nʋn yí yê yɛ 'tanlan asɪ kʋsʋ ɔ.
9 Afɪ, yɛ sɪ yɛ sie kɛ Kilisi m'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ nwu man fíí kʋ́n. Ewue le man yí sʋ tunmin kʋ́n.
10 Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n dunman nun, ɔ'a wu baa kʋnmgba cein ɔ a gua yí kʋalaa abʋ. Kɪkaala dɪɛ m'ɔ tɪ asɪ'n, ɔ tɪ ɔ man Nyanmɪan.
11 Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ bú bɛ́ nwʋn kɛ ɛtɛ'n dunman nun, ɛmɔ a wu. Yê sɛ Zozi Kilisi dunman nun ɛmɔ tɪ asɪ a, anɪn ɛmɔ tɪ bɛ man Nyanmɪan.
12 Ɛhɪka ati, nán bɛ man Abɔnsanmʋn di ɛmɔ sʋanlan baka wuluwa nɪn asʋ belemgbin fíí kʋ́n. Nán bɛ tɛ bɛ́ sʋanlan baka'n mɔ yí nyɪn bʋlʋ like nɪn asʋ.
13 Nán bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ wula Abɔnsanmʋn asa nun maan ɔ fa ɛmɔ di yí junman ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ. Nan ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmɪan kpa bɔkɔɔ maan ɔ fá ɛmɔ ɔ lí yí sɛsɛ junman'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tɪ kɛ b'a wu yê ɔ'a tinnge ɛmɔ ɔ.

14 Ɔ nvata man kɛ Abɔnsanmʋn di ɛmɔ asʋ kpain fíí kón. Afɪ, ɛmɔ dɪɛ, mala'n nji man ɛmɔ kón. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.
15 Yí ti nán sɛ? Kɛmɔ mala'n ngʋala man yɛ́ cɪ kón, afɪ Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe'n, asʋ yɛ kʋala kɛ yɛ tanlan wɔ ɛtɛ nɪn anun ɔ? Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ.
16 Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ sɛ ɛmɔ wula bɛ́ nwʋn awʋba sʋanlan asa nun an, anɪn ɛmɔ a kaci sʋanlan sɔ'n nganga. Sɛ ɛmɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ man ɛtɛ nɪn an, ɛtɛ'n 'fa ɛmɔ kɔ ewue nun. Sɛ ɛmɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ wula Nyanmɪan asa nun bɛ man yí anyɪnnzɔ a, Nyanmɪan 'man ɛmɔ asɪtanlan'n yɔ sɛsɛ.
17 Nan bɛ mán yɛ yí Nyanmɪan ayɛ, ɔ sanlɪn kɛ daba anɪn ɛmɔ tɪ ɛtɛ'n nganga. Nan sian dɪɛ, ananhɔlɛ like'n mɔ yɛ heheleli ɛmɔ'n, ɛmɔ a yɪ bɛ́ kunnun b'a li sʋ.
18 Nyanmɪan a yɪ ɛmɔ fi ɛtɛ nɪn anun a fite man ɛmɔ a kaci sɛsɛ ɛyɔlɛ'n nganga.
19 Sɛ mɪn kan sɔ a, bɛ́ ehie wú. Nan kɛmɔ ɛmɔ tɪ kulo menian mɔ ɛjɔlɛ nɪn abʋ ɛtɪɛ yɔ sɪ man ɛmɔ'n, mɪɪn jʋjɔ kɛ eyuadɪ amma. Kɛmɔ daba ɛmɔ falɪ bɛ́ sʋanlan baka'n bɛ manlɪn ɛtɛ'n bɛ lili munnzusɛmʋn'n, sian dɪɛ, ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn'n kʋalaatin bɛ yɔ́ sɛsɛ nyɔlɪɛ, bɛ káci nun nganga, nán bɛ tánlan anwʋntɪɛ nun.
20 Afɪ daba, mɔ anɪn ɛmɔ tɪ ɛtɛ'n nganga'n, sɛsɛ ɛyɔlɛ'n tɪ man ɛmɔ ɛjɔlɛ.
21 Abalabɔ ɛtɛ sɔ'n mɔ daba ɛmɔ bɔ'n, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ nyanlɪn yí sʋ ɔ? Ɛnɛ yí nwʋn nyian kun ɛmɔ. Afɪ, ɛhɪ kʋalaa agualɪɛ y'ɔ le ewue.
22 Nan sian dɪɛ mɔ b'a yɪ ɛmɔ fi ɛtɛ nɪn anun'n, ɛmɔ a kaci Nyanmɪan nganga. Ɔ di kɛ ɛmɔ tanlan anwʋntɪɛ nun nán yí bɛ-yue-asɪɛ, ɛmɔ a nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
23 Afɪ ɛtɛ nɪn anwʋn ahatua y'ɔ le ewue. Nan kɛmɔ yɛ nʋn yɛ́ Mɪn Kilisi Zozi a yɔ kʋn'n, Nyanmɪan acɛdɪɛ'n m'ɔ fa ce yɛ́'n y'ɔ le nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

7

Asɔnɪn mma'n-mɔ nʋn Moyizɪ mala'n

1 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n, ɛmɔ sɪ sie. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ tɪ menian mɔ bɛ sɪ Moyizɪ mala'n. Ɛmɔ sɪ kɛ mala'n le tunmin wɔ sʋanlan mɔ yí nyɪn wɔ sʋ nɪn asʋ. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ wu'n, mala'n le man tunmin kón wɔ yí sʋ.
2 Kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala y'ɔ le balasua m'ɔ ja bian'n. Mɛlɛ mɔ yí hun anyɪn wɔ sʋ'n, mala'n wɔ yí nʋn yí hun bɛ́ afian. Sɛ belenzua'n wu a, anɪn mala nnʋn man yí nʋn yí hun bɛ́ afian fíí kón.
3 Nan sɛ belenzua nɪn anyɪn wɔ sʋ, nán balasua nɪn anwʋn kan belenzua fʋfɔlɛ a, anɪn balasua nɪn a bɔ bian. Nan sɛ yí hun'n wu a, mala'n man yí atɪn maan ɔ ja belenzua fʋfɔlɛ. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anɪn ɔ'a mmɔ man bian.

4 Anianman-mɔ, kɛ ɔ tɪ yí man ɛmɔ nɪn anɪn. Mala nɪn
anyunnun an, ɛmɔ nʊn Kilisi yê b'a wu ɔ. Ɔ man ɛmɔ nʊn mala
nɪn afian a tɪ b'a kaci sʊanlan fɔfʊlɛ dɪɛ. Sʊanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi
mɔ Nyanmɪan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n. Yí dunman nun,
ɔ di kɛ yɛ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn.
5 Afɪ, daba mɔ anɪn yɛ yɔ mɔ yɛ kulo'n, ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n
mɔ mala'n wowula anwʊnnaan nɪn abʊ maan yí nyɪn bʊlʊ yí
nwʊn'n, ewue ninnge yê anɪn yɛ yɔ nɪn ɔ.
6 Nan sian dɪɛ, y'a wu yɛ nʊn mala'n yɛ́ afian a tɪ. Ɔ man yɛ tɪ
man mala'n nganga kʊ́n. Yí ti, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
man yɛ sɪn atɪn fʊfɔlɛ asʊ yɛ sʊ Nyanmɪan. Nan yɛ nzʊ man
Nyanmɪan kɛ mala'n mɔ b'a hɛlɛ'n kele yí daba'n.
7 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê yɛ 'kan ɔ? Asʊ mala'n tɪ like
ɛtɛ ɔ? Cɛcɛ! Nan kʊsʊ mala'n y'ɔ man m'an nwun like mɔ bɛ
fɛlɛ yí ɛtɛ nɪn ɔ. Afɪ sɛ b'a ngɛlɛ man wɔ mala nɪn anun kɛ: *N'ɛ
man wɔ́ nyɪn bʊlʊ like a,* ahan mɪn nzɪ man like'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
anyɪnbʊlʊ'n.
8 Nan mala nɪn a kpɛ atɪn ɔ man mín nyɪn a bʊlʊ ninnge
ngacile ngacile m'an tɔ ɛtɛ nɪn anun. Afɪ sɛ mala nnʊn man
nun an, ahan bɛ mmu man ɛtɛ'n like fíí.
9 Daba mɔ anɪn mala fíí nnʊn man ɛbɛlɛ mman man mín'n,
anɪn n ne ngʊan. Nan mɔ mala'n walɪ'n, ɛtɛ nɪn a tanlan asɪ bʊ
wɔ mín nun ɔ'a man m'an wu.
10 Mala'n m'ɔ man bɛ nyan ngʊan'n, mín dɪɛ, ewue yê ɔ man
m'an nyan yí ɔ.
11 Ɔ sanlɪn kɛ, ɛtɛ'n nanndɪ mala nɪn asʊ ɔ'a hyɪ mín ɔ'a laka
mín ɔ'a hun mín.
12 Nan mala'n muonun tɪ nwannzan-nwannzan, nun ɛjɔlɛ'n
kʊsʊ tɪ nwannzan-nwannzan, ɔ tɪ sɛsɛ ɛsɛ ɔ tɪ kpa.
13 Like m'ɔ tɪ kpa'n, asʊ ɔ kʊalaa kɛ ɔ man mɪn nyan ewue ɔ?
Cɛcɛ! Nan sɛ m'an nyan ewue a, anɪn ɔ fi ɛtɛ'n. Afɪ ɛtɛ nɪn a yɪ
yí nwʊn ɔ'a man b'a nwun kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n kpa bɔkɔɔ. Yí ti yê
ɔ'a nanndɪ like'n m'ɔ tɪ kpa nɪn asʊ ɔ'a man m'an nyan ewue ɔ.
Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ ɛtɛ'n nanndɪ mala nɪn asʊ ɔ'a hele yí
nwʊn kɛ ɔ tɪ ɛtɛ sakpa nɪn anɪn.
14 Ɛhɪ, yɛ sɪ kɛ mala'n tɪ Wawɛ nun like. Nan mín dɪɛ, n dɪ kulo
sʊanlan, b'a tɔnɪn mín kɛ kanga b'a man ɛtɛ'n.
15 Ɔ sanlɪn kɛ like muonun mɔ mɪn yɔ'n, mɪn nnwun man
nun. Like mɔ mɪn kulo kɛ mɪn yɔ'n, mɪn nyɔ man, nan mɔ mɪn
ngulo man'n, yê mɪn yɔ ɔ.
16 Nan sɛ mɪn yɔ like mɔ mɪn ngulo man nɪn an, anɪn mɪn
nwun yí kɛ mala'n tɪ kpa.
17 Mɪn nwun yí kɛ nán mín nyunnunfuu yê mɪn yɔ like sɔ nɪn
ɔ, nan ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun nɪn ɔ.
18 Afɪ mɪn nwun yí fʊ́ʊ́n kɛ mín sʊanlan baka baa'n muonun
anun, nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa fíí nnʊn man nun. Mɪn kulo kɛ mɪn yɔ

nyɔlıɛ m'ɔ tı kpa, nan kʋsʋ mın nnyan man anwʋnsɛlɛ mın nyɔ man.
19 Ɔ sanlın kɛ, nyɔlıɛ kpa'n mɔ mın kulo kɛ mın yɔ'n, mın nyɔ man. Nan ɛtɛ'n mɔ mın ngulo man'n yê mın yɔ ɔ.
20 Sɛ mın yɔ like mɔ mın ngulo man nın an, anın nán mín muonun yê mın yɔ ɔ, nan ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun nın ɔ.
21 Ɔ man m'an sie yí nzɔlɛ kɛ cıan biala mɔ mın kulo kɛ mın yɔ nyɔlıɛ kpa'n, anın ɛtɛ nın a cıcı mín.
22 Mín kunnun ɛlɔ a, mın di Nyanmıan mala nın anwʋn fɛ.
23 Nan kʋsʋ mın nıan mín nwʋn an, mın nwun yí kɛ mala kʋn biekun nʋn m'ɔ wɔ mín ti anun'n bɛ juju. Mala sɔ nın a man m'an kaci ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun'n kanga.
24 N dı alʋabɔfʋɛ o! Nwan yê ɔ 'de mín fi anwʋnnaan ɛhı m'ɔ lɛ cʋın mín kɔ ewue nun nın asa nun ɔ?
25 Nan yé Mın Zozi Kilisi adawʋlʋman, yɛ 'da Nyanmıan ası!
Afı, sɛ mın nıan mín ajʋnlın nın anun an, anın n dı Nyanmıan mala'n kanga. Nan kʋsʋ anwʋnnaan nın anun an, anın ndı ɛtɛ'n mala'n kanga.

8

Nyanmıan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun

1 Ɛhıka ati, kıkaala dıɛ, fʋɔ ebue mɔ man sʋanlan wu'n nnʋn man ɛbɛlɛ fíí kón mman man bé mɔ bɛ nʋn Zozi Kilisi b'a yɔ kʋn'n.
2 Ɔ sanlın kɛ, kʋn ɛyɔlɛ'n mɔ mín nʋn Kilisi Zozi y'a yɔ'n dunman nun, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ man ngʋan m'ɔ sie mín'n, ɔ'a man mın nʋn ɛtɛ'n mala'n nʋn ewue yé afian a tı.
3 Anwʋnnaan'n bɛtɛɛ'n m'ɔ tı nın ati, mɔ mala nın a ngʋala man yí yɔ'n, Nyanmıan Kpili a yɔ. Ɔ man ɛtɛ sɔ'n dunman nun, Nyanmıan sʋanlın yí Wa'n m'ɔ kacili yí nwʋn kulo sʋanlan'n ɔ walı wuli ɔ tuli ɛtɛ'n. Nyanmıan a yɔ yí sɔ, ɔ'a man ewue'n m'ɔ di kɛ sʋanlan wu nın a hun yí Wa Zozi.
4 Ɔ'a man yé mɔ yɛ tı man wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun'n, nan yɛ tı wɔ Nyanmıan Wawɛ nun'n, yɛ bɔ bala sɛsɛ kpa bɔkɔɔ kɛ mala'n kele'n.
5 Menian mɔ bɛ tı wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun'n, ninnge'n mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo'n yê bɛ kpʋnndɛ ɔ. Nan bé kʋsʋ mɔ bɛ tı wɔ Wawɛ nun'n, ninnge mɔ Wawɛ'n kulo'n yê bɛ kpʋnndɛ ɔ.
6 Sɛ yɛ kpʋnndɛ ninnge mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo a, yɛ 'nyan ewue. Nan sɛ yɛ kpʋnndɛ ninnge mɔ Wawɛ'n kulo a, yɛ 'nyan ngʋan nʋn alʋacıcıɛ.
7 Afı bé mɔ bɛ kpʋnndɛ ninnge mɔ ɛtɛ anwʋnnaan kulo'n, bɛ kpɔ Nyanmıan, bɛ nni man yí mala nın asʋ. Bɛ ngʋala man sʋ di bɔbɔ.
8 Bé mɔ bɛ tı wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun'n, bɛ nyɔlıɛ'n-mɔ nzɔ man Nyanmıan anyın.

9 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ tɪ man wɔ ɛtɛ anwʋnnaan nun, nan
ɛmɔ tɪ wɔ Wawɛ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ
anun. Nan sʋanlan mɔ Kilisi Wawɛ'n nnʋn man yí nun'n, anɪn
sʋanlan sɔ'n tɪ man Kilisi dɪɛ.
10 Sɛ Kilisi wɔ ɛmɔ anun, ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ ɛtɛ'n dunman nun,
anwʋnnaan'n 'wu, nan kʋsʋ, Wawɛ'n mɔ wɔ ɛmɔ anun'n man
ɛmɔ le ngʋan. Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan anyunnun an, ɛmɔ a kaci
sɛsɛfʋɛ.
11 Sɛ Nyanmɪan m'ɔ manlɪn Zozi fi ewue nun tinngeli'n
Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun an, ɔ 'nanndɪ yí Wawɛ m'ɔ wɔ ɛmɔ anun
nɪn asʋ, ɔ 'man ɛmɔ anwʋnnaan'n m'ɔ wu'n cɪn kɛ ɔ manlɪn
Kilisi fi ewue nun tinngelɪ'n.
12 Yí sɔ ati, anianman-mɔ, ɛtɛ anwʋnnaan'n kalɛ fíí kún nnʋn
man yé sʋ nán y'a tanlan y'a yɔ like m'ɔ kulo ɔ.
13 Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ ɛmɔ tanlan bɛ yɔ like mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n
kulo a, ɛmɔ 'wu. Nan sɛ ɛmɔ man Wawɛ'n di ninnge mɔ ɛtɛ
anwʋnnaan'n kulo nɪn asʋ kunnunmun an, ɛmɔ 'nyan ngʋan.
14 Ɔ sanlɪn kɛ, bé kʋalaa mɔ bɛ nanndɪ atɪn'n mɔ Nyanmɪan
Wawɛ'n kele nɪn asʋ'n, bɛ tɪ Nyanmɪan amma.
15 Nyanmɪan Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man ɛmɔ'n, ɔ 'man ɛmɔ
ngaci man nganga nán esulo a han ɛmɔ kún. Nan Wawɛ sɔ nɪn
a man ɛmɔ a kaci Nyanmɪan amma. Yí yê ɔ man yɛ kʋala yɛ
kan kɛ: "Aba!" yí bʋ y'ɔ le kɛ "Mín Sɪ".
16 Nyanmɪan Wawɛ'n muonun kan yí yé kunnun ɛlɔ kɛ yɛ tɪ
Nyanmɪan amma.
17 Kɛmɔ yɛ tɪ Nyanmɪan amma'n, ninnge mɔ ɔ 'fa sie Kilisi
ajâ'n, ɔ 'man yɛ nʋn Kilisi ce yé kʋsʋ yɛ nyan bie. Ɔ sanlɪn kɛ
sɛ yɛ nʋn yí di ajâ a, yɛ nʋn yí nwun amannɪnhunnun, nán y'a
tanlan yí anunminnyanmʋn nɪn anun ɔ.

Anunminnyanmʋn'n m'ɔ lɛ ba'n

18 Ɛhɪ, amannɪnhunnun'n mɔ yɛ lɛ nwun yí mɛlɛ ɛhɪ anun'n,
mɪn de mɪn di kɛ ɔ nʋn anunminnyanmʋn'n mɔ Nyanmɪan lɛ
ba wula yé'n nzɛ man.
19 Ɔ man mân bɔndɪn'n lɛ si abʋtalɛ ɔ nwʋnndɛ cɪan mɔ
Nyanmɪan 'ba man yí mma'n-mɔ fite anunminnyanmʋn nɪn
anun'n.
20 Ɔ sanlɪn kɛ ninnge'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, yí kʋalaa a
yɔ mgban-mgban. Mgban sɔ'n, ɔ fi man bé muonun, nan
Nyanmɪan yê ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ. Kʋsʋ yí biala, bɛ le anyɪndasʋɛ.
21 Afɪ, cɪan bie dede Nyanmɪan 'ba le mân'n fi tunmin'n m'ɔ
lɛ sɛcɪ yí nɪn asa nun. Ɔ 'man ɔ nyan yí ti maan yí mma'n-mɔ
anunminnyanmʋn'n kan yí bie.
22 Nan kɪkaala dɪɛ, yɛ sɪ yí fɔ́ún kɛ mân'n kʋalaa lɛ kpɪnlɪn, ɛsɛ
ɔ lɛ fɛ kɛ balasua mɔ ɔ'a fʋ awɔlɛ sʋ ɔ.
23 Nán kɛ mân nɪn angʋnmɪn ala ɔ, nan yé muonun mɔ
Nyanmɪan a fa yí Wawɛ nɪn a man yé kɛ acɛdɪɛ m'ɔ li mʋa'n,

yɛ lɛ kpɪnlɪn yɛ́ kunnun. Yɛ lɛ nwʊnndɛ mɛlɛ mɔ Nyanmɪan 'fa yɛ́ yɔ yí mma ɔ de yɛ́ ti kpa bɔkɔɔ'n.
24 Y'a nyan yɛ́ ti lɪlɪ, nan yí kpa bɔkɔɔ'n tɛ wɔ yɛ́ nyunnun, ɔ tɪ anyɪndasʊɛ like. Anyɪndasʊɛ like mɔ bɛ́ nyɪn tua yí'n, ɔ tɪ man anyɪndasʊɛ like kʊn. Like mɔ bɛ nwun yí'n, asʊ ɔ tɪ anyɪndasʊɛ like ɔ?
25 Nan sɛ yɛ le anyɪndasʊɛ wɔ like'n mɔ yɛ nnwun man yí nɪn anwʊn an, anɪn yɛ lɛ si abʊtalɛ yɛ nwʊnndɛ.
26 Yɛ le man anwʊnsɛlɛ fíí, nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n yê ɔ bʊka yɛ́ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, yɛ nzɪ man like m'ɔ fata yɛ́ mɔ yɛ bisa wɔ yɛ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anun ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n muonun yê ɔ yɔ yɛ́ ti asɔnɪn yɛ́ nun ɔ man yɛ́ ɔ.
27 Yê Nyanmɪan m'ɔ sɪ yɛ́ ahʊnlɪn nɪn anun ɛjɔlɛ'n kʊalaatin'n, ɔ sɪ like mɔ Wawɛ'n lɛ bisa ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ'n sɛlɛ man menian mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan dɪɛ'n, kɛ Nyanmɪan muonun kulo yí'n.
28 Nan yɛ sɪ kɛ bɛ́ mɔ Nyanmɪan nyɪhyɛ nɪn anun, ɔ'a fɛlɛ bɛ yí nwʊn, mɔ bɛ kulo yí'n, yí kʊalaa mɔ Nyanmɪan kɔ yɔ'n, ɔ tɪ kpa man bɛ́.
29 Ɔ sanlɪn kɛ, menian mɔ Nyanmɪan lili mʊa hulolɪ bɛ́'n, ɔ lili mʊa ɔ yɔlɪ ajʊnlɪn kɛ ɔ 'man bɛ kaci kɛ yí Wa'n. Anɪn yí Wa'n kaci bamuan baa anianman dɔʊn afian.
30 Menian mɔ yí ti ɔ yɔlɪ ajʊnlɪn sɔ'n, ɔ'a fɛlɛ bɛ yí nwʊn. Bɛ́ mɔ ɔ'a fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn'n, ɔ'a man b'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ yí nyunnun. Bɛ́ mɔ ɔ'a man b'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ yí nyunnun'n, ɛsɛ kʊsʊ ɔ'a wula bɛ́ anunminnyanmʊn.

Nyanmɪan ehulo'n tɪ kpili

31 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ biekun yê yɛ 'kan ɔ? Sɛ Nyanmɪan wɔ yɛ́ afan an, nwan yê ɔ kʊala yɛ́ like yɔ ɔ?
32 Nyanmɪan a nva man yí muonun yí Wa nɪn a nyɔ man abɔlɛ, nan ɔ'a yɪ yí ɔ'a man wɔ yɛ́ kʊalaa yɛ́ dunman nun. Ɔ kɔ yɔ sɛ mɔ ngɔ fa man ninnge kʊala ngɔ bʊka yí Wa nɪn asʊ ngɔ man man yɛ́ ɔ?
33 Menian mɔ Nyanmɪan muonun a fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn'n, nwan yê ɔ 'tʊn bɛ́ ɛsʊan ɔ? Sʊanlan fíí. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nwan bɛ di bɪ.
34 Anɪn nwan yê ɔ 'kan kɛ bɛ di fʊɔ ɔ? Sʊanlan fíí. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi a wu. Ɛsɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɔ tɪ Nyanmɪan fama sʊ ɔ sɛlɛ man yɛ́.
35 Ehulo mɔ Kilisi kulo yɛ́'n, nwan sʊanlan dɪɛ bɔbɔ yɛ́ ɔ kʊala tɪ yɛ́ afian ɔ? Yalɛ anaan, alʊabɔ anaan, ahʊlʊwa anaan, ɛhɔɛ anaan, ehian anaan, like esulo anaan ewue?
36 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ: *Wɔ́ dunman nun ati, cɪan biala kɛ ewue tʊa yɛ́ nɪn anɪn. Bɛ yɔ yɛ́ kɛ mmʊa mɔ bɛ lɛ kɔ a hun bɛ́ ɔ.*

37 Nan kʋsʋ ɛhıka kʋalaa anun, Zozi m'ɔ kulo yɛ́'n dunman
nun, yɛ di kunnunmun m'ɔ tala sʋ.
38 Afı mın de mın di sakpa kɛ, ehulo'n mə Nyanmıan a hulo
yɛ'n, like fíí ngʋala ndı man yɛ́ afian. Nán ewue ɔ, nán ngʋan
ɔ, nán nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mə anaan anwunno ɛlɔ tunmin
ngacile mmiekun-mə ɔ, nán ɛnɛ mɛlɛ nın ɔ, nán mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba
a'n kʋsʋ ɔ,
39 nán anwunno ɛlɔ ninnge'n-mə ɔ, nán ası ɛwa dıɛ'n-mə ɔ,
nán like fíí mə Nyanmıan a bɔ nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ, ehulo'n mə
Nyanmıan a hulo yɛ́ wɔ yɛ́ Mın Kilisi Zozi dunman nun'n, like
fíí ngʋala ndı man yɛ́ afian.

9

Izalayɛ ɛjɔlɛ'n

1 Ɛhıka ati, ɛjɔlɛ'n mə mın 'ba han'n tı ananhɔlɛ, mın nni man
ato. Ɔ sanlın kɛ n dı Kilisi dıɛ yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
man mın nwun yí mín ti anun kɛ ɛjɔlɛ'n tı ananhɔlɛ.
2 Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ cıan daa, alʋabɔ kpili kpa nʋn yalɛ kan
mín.
3 Ɔ sanlın kɛ, mín nianman'n-mə mə mın nʋn bɛ́ yɛ tı anıɛ
kʋn'n, bɛ́ kpa ɛyɔlɛ dunman nun, sɛ bɔbɔ Nyanmıan bɔ mín
sasan mın nʋn Kilisi yɛ́ afian tı a, mın kulo.
4 Afı bɛ tı yɛ́ nan Zʋakɔbʋ mə bɛ fɛlɛ yí Izalayɛ nın abʋsʋ
menian. Nyanmıan Kpili a fa bɛ́ a yɔ yí mma, ɔ nʋn bɛ́ y'ɔ tı
ɔ. Ɔ nʋn bɛ́ a hyıhyɛ nyıhyɛ, ɔ'a man bɛ́ mala, ɔ'a hele bɛ́ kɛ bɛ
kpín bɛ sʋ́ yí'n, ɛsɛ ɔ'a bɔ bɛ́ anɔhʋba.
5 Zufʋ'n-mə anan-mə: Abalahamʋn nʋn Izakı nʋn Zʋakɔbʋ
yê bɛ wʋlı bɛ́ ɔ. Kilisi m'ɔ kacili yí nwʋn kulo sʋanlan bɛ wʋlı
yí, m'ɔ tı Nyanmıan m'ɔ tala like biala'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ tı anıɛ kʋn.
Nyila hán Nyanmıan cıan daa. Amın.
6 Nán kɛ mıın kan sɔ mın kele kɛ ɛjɔlɛ'n mə Nyanmıan hanlın
nın a mgbın man sʋ ɔ. Afı Izalayɛ abʋsʋ menian'n-mə, nán bɛ́
kʋalaa yɛ bɛ tı Izalayɛ amma kpa ɔ.
7 Yê yɛ́ nan Abalahamʋn abʋsʋ menian'n-mɔ, nán bɛ́ kʋalaa
yê bɛ tı yí mma kpa ɔ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Kpili selı
Abalahamʋn kɛ: *Izakı asʋ yê mın 'sın maan ɛ di ata ɔ.*
8 Yí bʋ y'ɔ kɛ nán menian mə b'a wʋ bɛ́ anwʋnnaan sʋ
awɔlɛ'n yê bɛ tı Nyanmıan amma ɔ. Nan bɛ́ mə Nyanmıan Kpili
anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı nın anun yê b'a wʋ bɛ́'n, Abalahamʋn abʋsʋ
menian kpa'n-mə anın.
9 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Kpili anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı'n y'ɔ le kɛ:
*Mɛlɛ kɛ ɛhıka ju a, mın 'sa mın ba. Mın sa mın ba a, wɔ́ yı Sala 'ba
wʋ baa belenzua kʋn.*
10 Ɛ 'nwun nvadʋhʋn kʋn biekun. Anın yɛ́ nan Izakı nʋn
Elebeka le mma mmelenzua nnyuan.

11 Anɪn bəbə bɛ wʋlɪ man mma sə'n-mə nán b'a bə bala kpa
anaan bala ɛtɛ'n, ɛsɛ kɛ ə kə yə nán menian'n-mə a nwun kɛ nán
nyəlɪɛ'n-mə anwʋn yê Nyanmɪan nɪan fɛlɛ bé yí nwʋn'n, nan yí
muonun y'ə fɛlɛ menian'n-mə m'ə kulo bé nɪn ə.
12 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan kə han kə hele Elebeka kɛ: *Wə́ mma
nnyuan'n, nunhan kaan'n 'ba sie kpain'n.*
13 Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ lɛ kele kɛ: *M'an hulo Zʋakəbʋ m'an yaci Ezayu.*
14 Anɪn nzu ɛjəlɛ dɪɛ yê yɛ 'kan ə? Asʋ yɛ 'kan kɛ Nyanmɪan tɪ
man sɛsɛ ə? Cɛcɛ!
15 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan hanlɪn helelɪ Moyizɪ kɛ: *Sʋanlan mə
mɪn kulo kɛ mɪn nwun yí nwʋn anwunnvoe'n, mɪn 'nwun yí nwʋn
anwunnvoe sakpa!*
16 Nan ɛhɪ, ə fi man sʋanlan muonun anaan yí tunmin'n,
nan ə fi Nyanmɪan muonun m'ə nwun sʋanlan anwʋn anwun-
nvoe'n.
17 Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun, Nyanmɪan lɛ kan kele Ezipiti belemg-
bin'n kɛ: *Mɪn kulo kɛ mɪn fa wə́ mɪn kele mín tunmin'n mə n ne
yí'n mɪn man mân mân'n kʋalaa nwun mín dunman'n, yí ti yê n
zielɪ wə́ belemgbin ə.*
18 Yí ti, sʋanlan mə Nyanmɪan kulo kɛ ə nwun yí nwʋn
anwunnvoe'n yê ə nwun yí nwʋn anwunnvoe ə. Yê sʋanlan
kʋsʋ m'ə kulo kɛ ə kete yí ahʋnlɪn'n yê ə kete yí ə.

Nyanmɪan sikpɛ'n nʋn yí anwunnvoe'n

19 Nan afɪ sʋanlan bie 'ba bisa mín kɛ: "Sɛ ə tɪ sə a, anɪn nzukɛ
ati yê sɛ menian'n-mə yə ɛtɛ a, Nyanmɪan tua bé yí nwʋn kalɛ
ə? Yê like mə Nyanmɪan kulo kɛ ə yə'n, nwan sʋanlan dɪɛ yê ə
kʋala ə totua yí atɪn ə?"
20 O dasannin, ɛ tɪ wə́ dɪɛ sɛ mə Nyanmɪan kan ɛjəlɛ a, ɛ kʋala
su yí akpʋlʋwa ə? Talie'n mə bɛ le afâ b'a nwʋn'n, asʋ ə kʋala ə
se sʋanlan'n mə ə'a nwʋn yí'n kɛ: "Nzukɛ ati yê a nwʋn mín sʋa
ə?"
21 Sʋanlan'n m'ə nwʋn ninnge'n, like biala m'ə kulo kɛ ə
nwʋn'n y'ə fa afâ'n nwʋn ə. Ɔ kʋala kɛ ə fa afâ kʋnmgba sə'n
ə nwʋn ninnge mgbakpa mə bé nwʋn cian ə nʋn m'ə tɪ asɪ asɪ
dɪɛ.
22 Ɛhɪ sɛ Nyanmɪan kulo kɛ ə yɪ yí sikpɛ'n kele ə man bɛ nwun
yí tunmin'n m'ə le yí nɪn an, yɛ 'kan nzu ɛjəlɛ? Afɪ bé mə yí sikpɛ
nɪn a hyɪ bé m'ə di mə bɛ wu'n, ə'a si bé nwʋn abʋtalɛ kpa.
23 Ɔ'a yə yí sə kʋsʋ ə'a hele yé kɛ yí anunminnyanmʋn'n
tɪ anyanbɛnwʋn kpili kpa man yé mə ə'a nwun yé nwʋn
anwunnvoe'n. Ɔ sanlɪn kɛ ə sesielɪ yé daba daba kɛ yɛ tánlan
yí anunminnyanmʋn sə nɪn anun.
24 Ɛhɪka ati, yɛ tɪ menian mə Nyanmɪan a fɛlɛ yé yí nwʋn ə.
Nán kɛ yé Zufʋ'n-mə anun angʋnmɪn ala yê Nyanmɪan a fɛlɛ yé
yí nwʋn ə, nan menian bʋ nga'n-mə kʋsʋ wə nun bie.

25 Ɛjɔlɛ sɔ'n yê Nyanmɪan hanlɪn wɔ kpɔmanfʋɛ Oze kalata
nɪn anun ɔ. Yí nwan:
Menian mɔ bɛ tɪ man mín menian'n,
mɪn 'ba fɛlɛ bé mín menian.
Mân mɔ m'an ngulo man yí'n,
mɪn 'ba fɛlɛ yí mín ehulo mân.
26 Yê lɪka kʋsʋ mɔ bɛ selɪ bé kɛ:
'Ɛmɔ tɪ man mín menian'n,'
ɛbɛlɛ menian'n-mɔ, bɛ 'ba fɛlɛ bé
'Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan amma.'
27 Kpɔmanfʋɛ Ezayi kʋsʋ lɛ kan Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn
ɛjɔlɛ kɛ:
Sɛ Izalayɛ amma'n-mɔ sʋn dede
bɛ yɔ kɛ jenvie nɪn anʋan anyʋan'n bɔbɔ a,
menian kaan bie sʋa ala yê bɛ 'nyan ngʋan ɔ.
28 *Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ Nyanmɪan Kpili nwan*
ɔ 'yɔ yí asɪɛ nɪn asʋ'n,
ɔ 'yɔ yí ndɛ-ndɛ kpa bɔkɔɔ.
29 Ɛsɛ kɛ Ezayi kʋnmgba'n lili mʋa hanlɪn yí daba'n, yí nwan:
Sɛ Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili
a nyaci man yé bʋsʋ kaan an,
ahan yé kʋalaa yé kʋsʋ yé bʋsʋ bɔlɪ kɛ
Sodɔmʋn amma'n-mɔ,
ahan yé kʋalaa yɛ kacili kɛ
Gomɔɔ amma'n-mɔ.
30 Anɪn nzukɛ ɛjɔlɛ yê yɛ 'kan ɔ? Mɔ yɛ 'kan'n y'ɔ lɛ kɛ menian
mɔ bɛ tɪ man Zufʋ, mɔ daba bɛ nzɪ man kɛ bɛ kpɪn bɛ yɔ sɛsɛ
wɔ Nyanmɪan anyunnun'n, bé dedi nɪn a man b'a yɔ sɛsɛ wɔ
Nyanmɪan anyunnun.
31 Nan kʋsʋ Izalayɛ amma'n-mɔ muonun mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ
mala kʋn m'ɔ kʋala kɛ ɔ man bɛ yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyun-
nun'n, b'a nnyan man mala sɔ'n.
32 Anɪn nzukɛ ati ɔ? Ɔ sanlɪn kɛ bɛ mgbʋnndɛ man kɛ bɛ nyan
dedi nán b'a yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun. Bɛ kulo kɛ bɛ di
junman kpa dede bɛ man Nyanmɪan bu bé sɛsɛ. B'a man bé ja
a kpula ɛbʋɛ'n m'ɔ man menian'n-mɔ fin asɪ'n.
33 Ɛbʋɛ sɔ'n y'ɔ le Zozi. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Ɛmɔ nían, mɪn fa ɛbʋɛ kʋn
mɪn sie Sivn ɛbɛlɛ,
ɔ man sʋanlan aja kpula.
Ɔ tɪ ɛbʋta m'ɔ man sʋanlan fin asɪ ɔ.
Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n,
anyunnunguasɪɛ ngan man yí lé.

10

1 Anianman-mɔ, like mɔ mɪɪn kpʋnndɛ sɛlɛ kpa, mɔ yí ti mɪn sɛlɛ Nyanmɪan mɪn man Izalayɛ amma'n-mɔ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan mán bɛ́ kʋalaa bɛ nyán ngʋan.

2 Mɪn di bɛ́ nwʋn adanzɪɛ kɛ bɛ le anwʋnndɛlɛ kpa wɔ Nyanmɪan junman nɪn elie nɪn anun. Nan kʋsʋ anwʋnndɛlɛ sɔ'n, bɛ nzɪ man yí nwʋn ngɛlɛ.

3 Bɛ nzɪ man kɛ Nyanmɪan kpɪn yɔ maan menian'n-mɔ yɔ sɛsɛ wɔ yí nyunnun'n. Bɛ́ muonun bɛ kpɛ bɛ́ atɪn bɛ kpʋnndɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ'n.

4 Nan kʋsʋ Kilisi a a ɔ'a yɔ like kʋalaa mɔ Moyizi mala'n kele'n. Ɔ man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de yí bɛ di'n yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

5 Ɛhɪ sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ mala'n man sʋanlan yɔ'n, Moyizɪ hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ: *Sʋanlan biala m'ɔ kɔ li mala nɪn asʋ'n, ɔ 'nyan ngʋan.*

6 Nan ɛ 'nwun sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ dedi'n kʋsʋ man sʋanlan yɔ wɔ Nyanmɪan anyunnun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ'n. Bɛ́ nwan: *N'ɛ kan yí wɔ wɔ́ ti anun kɛ: "Nwan yê ɔ 'fʋ nyanmɪansʋ ɛlɔ ɔ?"* (Yí bʋ y'ɔ le kɛ: nwan yê ɔ 'man Kilisi ju asɪ ɔ?)

7 *Ɛsɛ n'ɛ kan kɛ: "Nwan yê ɔ 'ju bɔnza nɪn anun ɛlɔ ɔ?"* (Yí bʋ y'ɔ lɛ kɛ nwan yê ɔ man Kilisi fi ewue nun tinnge ɔ?)

8 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan nzɛ? Yí nwan: *Ɛjɔlɛ'n wɔ wɔ́ nwʋn ɛbɛlɛ ala, ɔ wɔ wɔ́ nʋan, ɛsɛ ɔ wɔ wɔ́ ti anun.* Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le dedi ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan yɛ kele menian'n-mɔ.

9 Sɛ ɛ kpacɪ nun ɛ kan yí menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun kɛ: "Kilisi tɪ yɛ́ Mɪn," ɛsɛ sɛ ɛ de di wɔ́ ahʋnlɪn nɪn anun kɛ Nyanmɪan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge a, ɛ 'nyan ngʋan.

10 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛ de di wɔ́ ahʋnlɪn nɪn anun an yê Nyanmɪan Kpili man ɛ yɔ sɛsɛ ɔ. Ɛsɛ sɛ ɛ kan kɛ Kilisi tɪ wɔ́ Mɪn an, Nyanmɪan 'man ɛ nyan ngʋan.

11 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, anyunnunguasɪɛ ngan man yí lé.*

12 Ɛhɪka ati, mgbacɪ mgbacɪɛ fíí kún nnʋn man Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn afian. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʋalaa, bɛ́ Mɪn'n tɪ kʋn. Yí yê ɔ yila bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ sun bɛ fɛlɛ yí nɪn asʋ ɔ.

13 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Sʋanlan biala m'ɔ kɔ sun kɔ fɛlɛ yɛ́ Mɪn'n, ɔ 'nyan ngʋan.*

14 Anɪn ɔ 'yɔ sɛ nán b'a sun b'a fɛlɛ sʋanlan'n mɔ b'a nne man yí b'a nni man'n? Ɛsɛ ɔ 'yɔ sɛ nán b'a le yí b'a li, mɔ b'a ngan man yí nwʋn ɛjɔlɛ b'a ngele man bɛ́'n? Yê sɛ sʋanlan a ngan man yí nwʋn ɛjɔlɛ a ngele man bɛ́ a, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a tɪ?

15 Sɛ b'a nyɪ man ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn menian an, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a han? Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Ɛ nwun bɛ́ mɔ bɛ kan Ɛjɔlɛkpa'n kɛ bɛ lɛ ba a, anɪn ɔ yɔ ɛnyɪnmɪn.*

16 Nan kʋsʋ, bɛ́ kʋalaa b'a nne man Ɛjɔlɛkpa'n b'a nni man.
Ɛhıka ati yɛ̂ Ezayi hanlın kɛ: *Yɛ́ Mın, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔlı yɛ helelı*
menian'n-mɔ'n, nwan y'ɔ lelı lili ɔ?
17 Ɛhıka ati, Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın etie y'ɔ man bɛ nyan
dedi ɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n kʋsʋ y'ɔ le Kilisi Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
18 Nan mıın bisa kɛ: "Asʋ b'a ndı man Ɛjɔlɛkpa sɔ nın ɔ?" Bɛ
tılı yí kpa! Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Bɛ tılı bɛ́ mɔ bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa nın anın
asıɛ'n lıka kʋalaatin.
Bɛ́ nʋan ɛjɔlɛ nın a fa
mân'n lıka kʋalaatin.
19 Mıın bisa biekun kɛ: "Asʋ Izalayɛ amma'n-mɔ a ndı man
ɔ?" Bɛ tılı. Afı Moyizı lili mʋa hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
Mân mɔ ɛmɔ mmu man bɛ́ like fíí'n,
mın 'ba man ɛmɔ fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ.
Bɛ́ mɔ ɛmɔ bu bɛ́ kɛ bɛ nzı man ngɛlɛ'n,
mın 'ba man ɛmɔ anyın bʋlʋ bɛ́ nwʋn.
20 Ezayi kʋsʋ nyanlın anwʋnsɛlɛ hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
Menian mɔ bɛ lɛ mgbʋnndɛ man mín'n,
bɛ́ yɛ̂ b'a nwun mín ɔ.
Bɛ́ mɔ b'a mgbʋnndɛ man like fíí mín ɛlɔ'n,
bɛ́ yɛ̂ m'an yı mín nwʋn m'an hele bɛ́ ɔ.
21 Nan Izalayɛ amma'n-mɔ dıɛ, ɛ 'nwun bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ
hanlın'n. Yí nwan:
Cıan daa mın tɛtɛlɛ mín sa nun
mın man mân kʋn.
Mân sɔ'n tı anzʋsɛlɛfʋɛ
nʋn menian mɔ bɛ kpalı
mín nʋan ɛjɔlɛ nın abʋ mân.

11

Nyanmıan yacili man Izalayɛ amaa'n-mɔ tʋlı man

1 Nan afı mıın bisa kɛ: "Asʋ Nyanmıan Kpili a yaci yí
menian'n-mɔ a tʋ ɔ?" Cɛcɛ! Ɔ sanlın kɛ mín bɔbɔ muonun
n dı Izalayɛ sʋanlan. N dı Abalahamʋn abʋsʋ sʋanlan. N vi
Bınnzʋamın abusuan nın anun.
2 Menian mɔ Nyanmıan lili mʋa ɔ falı bɛ́'n, ɔ yacilı man bɛ́
tʋlı man. Ɛmɔ sı kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun, kpɔmanfʋɛ Eli lɛ kan
Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele Nyanmıan kɛ:
3 *Yɛ́ Mın, b'a hun wó mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin. B'a bubu wó*
afɔlıɛ mʋcıa'n-mɔ. Ɔ'a ha mín ngʋnmın cein. Ɛsɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ mín
kʋsʋ bɛ kun mín.
4 Nan mɔ Eli hanlın sɔ'n, nzu mmua dıɛ yɛ̂ Nyanmıan bualı
yí ɔ? Nyanmıan nwan: *M'an kpa mín menian akpıı nsʋ man sie.*
Bɛ́ dıɛ, b'a ngʋtʋ man Baalı anyunnun fíí b'a nzʋ man yí

5 Ɛnɛ mɛlɛ ɛhı anun kʋsʋ, kɛ ɔ tı yí nın ala anın. Menian
kaan'n mɔ Nyanmıan a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a yı bɛ́'n,
bɛ wɔ ɛbɛlɛ.
6 Nán kɛ junman mɔ b'a li ati yê Nyanmıan a yı bɛ́ ɔ. Nan
anwunnvoe yê Nyanmıan a nwun bɛ́ ɔ. Sɛ ɔ tı man sɔ a, ahan
bɛ ngan man kɛ Nyanmıan a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe.
7 Nan sɛ ɔ tı sɔ a, anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ yê yɛ 'kan ɔ? Like mɔ
Izalayɛ menian'n-mɔ lɛ kpʋnndɛ'n, b'a nnyan man yí. Nan
menian mɔ Nyanmıan falı bɛ́ nın ala yê bɛ nyanlın yí ɔ. Bɛ́ bʋ
nga'n, bɛ ngʋala bɛ ndı man ɛjɔlɛ bʋ, b'a sʋlʋ.
8 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele'n, yí nwan:
Nyanmıan a man b'a sʋlʋ.
Ɔ'a man bɛ́ nyın a sin
ɛsɛ ɔ'a man bɛ́ nzʋ a ti dede
ɔ'a ju ɛnɛ.
9 Belemgbin *Davidi kʋsʋ nwan:
Man bɛ́ fɛtı alıɛ fɛ'n mɔ bɛ di'n
káci ngaa, ɔ káci dada ɔ hyí bɛ́,
ɔ mán bɛ tó ası nán bɛ pínnin bɛ́.
10 *Man bɛ́ nyın'n sín,*
nán b'a nnwun man ası,
man bɛ́ hʋ́lʋ sʋ cıan daa.

Bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın ati ele'n

11 Nan afı mıın bisa kɛ: "Asʋ Zufʋ'n-mɔ ası ɛtɔ mɔ b'a tɔ'n, bɛ
'ka ɛbɛlɛ ɔ?" Cɛcɛ! Nan bɛ́ ası ɛtɔ'n mɔ b'a tɔ'n y'ɔ man menian
bʋ nga'n-mɔ a nyan bɛ́ ti ɔ. Menian bʋ nga'n-mɔ ati mɔ b'a nyan
yí'n, ɔ man Zufʋ'n-mɔ a fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ.
12 Sɛ Zufʋ'n-mɔ ası mɔ b'a tɔ nın a man mân nın anyan yí
nwʋn, ɛsɛ sɛ Zufʋ'n-mɔ ası ɛbɔ nın a man bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ
nın a nyan bɛ́ nwʋn an, bɛ́ ɛjasʋɛ dıɛ mɔ bɛ 'ba jasʋ kpa bɔkɔɔ'n,
ɔ tı man nzɛmındɛ!

Olivʋ baka nın anwʋn anyınndala'n

13 Nan afı sian dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n
kɛ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n, bɛ́ bɔfʋɛ'n y'ɔ le mín. Yí ti kɛ n gbın n
dı yí'n, mın di junman'n mɔ mın di nın anwʋn fɛ kpa.
14 Mın de mın di kɛ junman sɔ'n mɔ mın di'n, ɔ 'ba wula bɛ́ mɔ
mın nʋn bɛ́ yɛ tı anıɛ kʋn nın akpue maan bɛ́ mmie-mɔ nyan bɛ́
ti.
15 Afı sɛ bɛ́ ahanmıan esie mɔ b'a sie bɛ́ nın a man mân'n nʋn
Nyanmıan bɛ́ afian a sɛ a, sɛ Nyanmıan sa fa bɛ́ biekun an, nzu
ɛjɔlɛ dıɛ yê ɔ 'ba ɔ? Ɔ 'yɔ kɛ menian mɔ bɛ fi ewue nun b'a tinnge!
16 Sɛ bɛ fa *bele nın alimʋa mma'n mɔ bɛ kɔ tı'n bɛ yɔ fali
bɛ tʋn kpaun bɛ man Nyanmıan an, yí bʋ nga'n kʋalaa m'ɔ
ka'n kʋsʋ tı yí dıɛ. Ɛsɛ sɛ bɛ fa baka nın abʋ ndıan'n bɛ man
Nyanmıan an, yí sa mma'n-mɔ kʋsʋ tı yí dıɛ.

17 Izalayɛ amma'n-mɔ tı kɛ *olivʋ baka mɔ b'a lua mɔ b'a
kpıkpɛ yí sa mma'n-mɔ bie b'a gua ɔ. Wó mɔ ɛ tı man Zufʋ'n,
ɛ tı kɛ ebolo olivʋ baka mɔ b'a kpɛ yí sa baa'n kʋn b'a sie mɔ b'a
lua nın asʋ ɔ. Sian dıɛ, olivʋ baka'n mɔ b'a lua'n, yí ndıan'n-mɔ
cʋın nzue bɛ man wó bie.
18 Ɛhıka ati, n'ɛ bu wó nwʋn kɛ ɛ tı kpa tala olivʋ baka'n mɔ
b'a lua nın asa mma'n mɔ b'a kpɛ b'a gua'n. Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʋala
kɛ ɛ tu wó nwʋn ɔ? Nán wó yê ɛ le ndıan nın ɔ, nan ndıan'n lılı
yê ɔ le wó ɔ.
19 Bie sʋa a, ɛ 'ba han kɛ: “Nan b'a kpıkpɛ baka nın asa amma
sɔ'n-mɔ maan m'an fa bé lıka'n.”
20 Sɛ ɛ kan sɔ a, ɔ tı fóún. Ɔ sanlın kɛ dedi'n mɔ b'a nnyan man
yí'n, yí ti yê ɔ man b'a kpıkpɛ bé b'a gua ɔ. Wó kʋsʋ wó dedi'n
mɔ a nyan yí'n, yí ti y'ɔ man b'a fa wó b'a sie bɛ́ bʋsʋ nın ɔ. Nan
kʋsʋ nıan wó nwʋn kpa, n'ɛ tu wó nwʋn! Sɛ ɛ nwun Nyanmıan
an, sulo yí.
21 Ɔ sanlın kɛ, sɛ Nyanmıan a yaci Zufʋ'n-mɔ muonun mɔ bɛ
tı kɛ olivʋ baka'n mɔ ɔ'a lua nın ɔ'a tʋ a, nán wó mɔ ɛ tı kɛ ebolo
olivʋ baka'n yê ɔ ngɔ yaci man wó ngɔ tʋ man ɔ.
22 Ɛhıka ati, nwun yí kɛ Nyanmıan tı kpa ɛsɛ ɔ yɔ sı. Ɔ kpɛ
bé mɔ b'a tɔ ası nın ati sɛlɛ. Nan wó dıɛ, ɔ'a nwun wó nwʋn
anwunnvoe. Nan kʋsʋ, ɔ fata kɛ ɛ nʋn Nyanmıan bɛ tanlan
kanlanman. Sɛ ɔ'a nyɔ man sɔ a, ɔ 'kpɛ wó kʋsʋ ɔ tʋ kɛ baka
nın asa baa'n.
23 Yê sɛ Zufʋ'n-mɔ kʋsʋ yaci bé anzʋsɛlɛ nın an, bɛ sa 'kan bé
lıka daba'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan le tunmin, ɔ kʋala kɛ ɔ fa bé
ɔ sie bé lıka daba'n biekun.
24 Wó mɔ ɛ tı man Zufʋ'n, ebolo olivʋ baka nın asa baa'n y'ɔ
le wó. B'a kpɛ wó b'a sie olivʋ baka'n mɔ b'a lua nın asa baa
nın abʋsʋ. olivʋ baka sɔ'n mɔ b'a lua nın asa mma'n-mɔ y'ɔ le
Zufʋ'n-mɔ. Ɛhıka ati, sɛ bɛ 'fa bé bɛ sie bé bʋsʋ'n biekun an, ɔ
nyɔ man sı fíí sʋa.

Izalayɛ amma'n-mɔ 'ba nyan bé ti

25 Ɛhı, anianman-mɔ, kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a mmu man bé nwʋn
bɛngɛlɛfʋɛ'n, yí ti, mın kulo kɛ mın kan ananhɔlɛ nvıalıɛ nun
ɛjɔlɛ kʋn mın kele ɛmɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n, y'ɔ le kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ
ebue ndı man ɛjɔlɛ kún. Bɛ ndı man ɛjɔlɛ dede ɔ 'ju mɛlɛ mɔ bé
mɔ bɛ tı man Zufʋ'n kʋalaatin kɔ nyan bé ti'n.
26 Kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ kʋalaatin 'kpın nyan bé ti nın anın.
Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
*Ngʋandefʋɛ'n fi *Sivn ɔ 'ba a.*
Zʋakɔbʋ abʋsʋ menian'n-mɔ nyɔlıɛ'n
mɔ ɔ nzɔ man Nyanmıan anyın'n,
ɔ 'ba nunnun yí kʋalaa abʋsʋ.
27 *Mɛlɛ mɔ mın 'ba fa bé ɛtɛ'n-mɔ*
mın ce bɛ́'n,

nyıhyɛ mɔ mın nʋn bɛ́ yɛ 'hyıhyɛ nın anın.

28 Ɛjɔlɛkpa'n mɔ Zufʋ'n-mɔ a nne a nni man'n, sɛ yɛ lɛ nıan yí kpa a, yɛ nwun yí kɛ ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ dunman nun, Nyanmıan a kaci bɛ́ kpɔfʋɛ. Nan kʋsʋ sɛ yɛ lɛ nıan menian mɔ Nyanmıan a yı bɛ́ nın an, anın bɛ tı menian mɔ bɛ́ nan-mɔ dunman nun, Nyanmıan kulo bɛ́.

29 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan dıɛ, like m'ɔ kɔ fa kɔ man sʋanlan'n, anın ɔ'a fa ɔ'a man. Yê menian m'ɔ kɔ fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn'n, ɔ ngaci man yí nzin ɔ nzi man bɛ́.

30 Daba, ɛmɔ anyın a nzɔ man Nyanmıan. Nan sian dıɛ, Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʋn anwunnvoe. Afı Zufʋ'n-mɔ anyın a nzɔ man yí.

31 Kıkaala, bɛ́ nyın m'ɔ nzɔ man Nyanmıan nın a man ɔ'a nwun ɛmɔ anwʋn anwunnvoe. Nan ɔ 'ba nwun bɛ́ kʋsʋ bɛ́ nwʋn anwunnvoe.

32 Kıkaala bɛ́ nyın m'ɔ nzɔ man Nyanmıan nın a man menian'n-mɔ kʋalaa a yɔ anzʋsɛlɛ mma, nán ɔ'a nwun bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn anwunnvoe.

Nyanmıan tı kpili sakpa

33 Nyanmıan anyanbɛnwʋn'n tı kpili o! Yí ngɛlɛ nʋn yí ninnge'n m'ɔ sı nın abʋ hɔlı! Nyanmıan ajʋnlın m'ɔ kɔ fa'n, nwan yê ɔ kʋala ɔ nwun yí nzin ɔ? Yí atın m'ɔ kɔ kpɛ'n-mɔ, nwan yê ɔ kʋala tı yí bʋ ɔ?

34 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:

Nwan yê ɔ sı Nyanmıan ajʋnlın nun ɔ?
Nwan yê ɔ kʋala ɔ tu yí fʋɔ ɔ?
35 *Nwan yê ɔ lili mʋa ɔ manlın Nyanmıan like*
nán Nyanmıan kʋsʋ a man yí bie ɔ?

36 Ninnge kʋalaa fi Nyanmıan ɛlɔ, yí yê ɔ man ninnge wɔ mân nın anun ɔ, yí kʋalaa tı yí dıɛ. Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan cıan daa! Amın.

12

Ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ afɔlıɛ bɛ mán Nyanmıan

1 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, kɛmɔ Nyanmıan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe sʋa'n, mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʋtʋ bɛ́ kɛ ɛmɔ muonun fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ afɔlıɛ bɛ mán Nyanmıan kpa bɔkɔɔ. Afɔlıɛ m'ɔ tı nwannzan-nwannzan m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın nın anın. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ asɔnın ɛyɔlɛ 'yɔ faın.

2 Ɛmɔ nán bɛ nıan eyuadı nın anun menian'n-mɔ abalabɔ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ asʋ bɛ yɔ bie. Nan ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan maan ɔ káci ɛmɔ ajʋnlın'n kpa bɔkɔɔ. Ɛbɛlɛ nın anun yê ɛmɔ 'ba hʋala bɛ nwun like mɔ Nyanmıan kulo ɔ, like m'ɔ tı kpa, like m'ɔ sɔ yí nyın, mɔ ɛsɛ ɔ tı kanlanman kpa.

3 Anwunnvoe kpili'n mɔ Nyanmɪan a nwun mín nɪn ati,
mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ anun kʋn biala kɛ n'ɔ bu yí nwʋn kpa
sʋnman maan ɔ bʋ sʋ, nan ɔ yó mɛlɛhʋandɪ, ɔ nían yí dedi'n
mɔ Nyanmɪan a fa a man yí nɪn anwʋn ɔ bú amanmuo m'ɔ sɛ
fata'n.
4 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan baka'n, akpɔlɛ akpɔlɛ dɔʋn wɔ nun. Nan
kʋsʋ, nunhan kʋn biala le yí junman m'ɔ di ɔ.
5 Yí kʋnmgba nɪn ala, kannzɛ yɛ sʋnlɪn bɔbɔ a, yé kʋalaa yɛ
nʋn Kilisi y'a kaci sʋanlan munmuan kʋn. Yé kʋalaa kʋsʋ y'a
yɔ kʋn kɛ anwʋnnaan nɪn akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ.
6 Nyanmɪan a hye yé nun kʋn biala acɛdɪɛ ngacile ngacile.
Acɛdɪɛ sɔ'n tɪ tunmin mɔ yɛ fa yɛ di Nyanmɪan junman'n.
Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ fa ɛjɔlɛ kɔ wula yí nʋan kɛ ɔ hán'n,
ɔ nían yí dedi nɪn anwʋn ɔ hán.
7 Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí ɛsʋɛ acɛdɪɛ kɛ ɔ sú yí
manngʋn'n-mɔ'n, ɔ sú bé. Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí like
ehele acɛdɪɛ kɛ ɔ héhele yí manngʋn'n-mɔ ninnge'n, ɔ héhele bé.
8 Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí anwʋnsɛlɛ ewowula
acɛdɪɛ kɛ ɔ wówula yí manngʋn'n-mɔ anwʋnsɛlɛ'n, ɔ wówula
bé. Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí afian ɛsɔ acɛdɪɛ kɛ ɔ só
yí manngʋn'n-mɔ afian'n, ɔ yí yí kunnun kpa ɔ só bé afian.
Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí sʋanlan sʋ ɛnɪan acɛdɪɛ
kɛ ɔ nían yí manngʋn'n-mɔ asʋ'n, ɔ tí yí nyɪn ɔ nían bé sʋ
kpa. Sʋanlan mɔ Nyanmɪan kɔ man yí ɛbʋka acɛdɪɛ kɛ ɔ búka
yalɛfʋɛ'n-mɔ, ɔ lí fɛ ɔ búka bé.

Ɛmɔ húlo bé manngʋn'n-mɔ

9 Nán bɛ kulo bé manngʋn'n-mɔ bé je sʋ mgban. Ɛmɔ kpó
ɛtɛ'n. Ɛmɔ mán ye ɛyɔlɛ'n hían bé kpa.
10 Ɛmɔ húlo bé nwʋn kpa kɛ anianman-mɔ kulo bé nwʋn'n.
Ɛmɔ nwun ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ a, ɛmɔ anwʋn té bé bɛ bú bé.
11 Nán bɛ yɔ ɛfʋan, nan ɛmɔ yó juejue. Ɛmɔ fá anwʋnndɛlɛ bɛ
lí yê Mɪn junman'n.
12 Ɛmɔ lí anyɪndasʋɛ'n mɔ ɛmɔ le yí nɪn anwʋn fɛ.
Amannɪnhunlun nɪn anun, ɛmɔ sí abʋtalɛ. Ɛmɔ mían bé bʋ
kpa bɛ sélɛ.
13 Ɛmɔ búka asɔnɪn nɪn anun anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
emian nɪn anun'n. Yê menian mɔ bɛ kɔ a ɛmɔ awulo'n, ɛmɔ
só bé nun kanlanman.
14 Menian mɔ bɛ le kele ɛmɔ ahʋlʋwa'n, ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan
kɛ ɔ yéyila bé sʋ. Nán bɛ bɔ bé sasan, nan bɛ sélɛ Nyanmɪan bɛ
mán bé.
15 Bé mɔ bɛ lɛ di ndutue'n, ɛmɔ nʋn bé lí. Bé mɔ bɛ lɛ sun'n,
ɛmɔ nʋn bé sún.
16 Ɛmɔ nʋn ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ tánlan kanlanman. Nán bɛ
tu bé nwʋn, nan bɛ só junman nganngan mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ man

εmə nın anun. Nán bε nıan bé nwʊn bε bu bé nwʊn kε bε sı ngɛlɛ bε tala bé manngʊn'n-mə.
17 Nán bε fa ɛtɛ bε tua ɛtɛ'n kalɛ. Nan εmə kpʊ́nndɛ atın bε yɔ́ menian'n-mə kʊalaa ye.
18 Sε εmə kʊala kε bε sın atın ngacile biala asʊ a, εmə sín sʊ bε nʊn menian'n-mə kʊalaa bε tánlan wə anzʊnunjə nun.
19 Anianman ehulo mma, εmə muonun nán bε de bé ti aləman. Nan εmə yáci bé εjɔlɛ'n bε mán Nyanmıan. Ɔ sanlın kε b'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kε Nyanmıan nwan: *Mín yê mın de εmə ati aləman ɔ. Mín yê mın 'tua bé nyəlıε nın anwʊn kala ɔ.*
20 Ɛsε ɔ lε kan yí biekun kε:
Sε εhəε lε kun sʊanlan m'ɔ kpə wɔ́ nıan an,
man yí like lí.
Sε nzuhoe lε kun yí a,
man yí nzue nʊ́n.
Ɔ sanlın kε mə ε lε yə yí sə'n,
ə tı kε sîn
yê ε lε kpʊnmgbə gua yí ti nın asʊ ə.
21 N'ε man ɛtɛ nın asa kʊala wɔ́, nan yə ye di ɛtɛ nın asʊ kunnunmun.

13

Mgbain'n-mə mə bε sie mân'n

1 Sʊanlan biala bɛ́bɛlɛ yí nwʊn ası ə mán mgbain'n-mə mə bε sie mân'n. Ɔ sanlın kε kpain fíí nnʊn man εbɛlɛ mə nán Nyanmıan yê ə'a sie yí ə. Bé mə bε tı mân nın asʊ mgbain'n-mə kʊalaa, Nyanmıan yê ə'a sie bé εbɛlɛ ə.
2 Ɛhıka ati, sʊanlan m'ə kə jasʊ mân mgbain'n-mə akəmın anun'n, anın Nyanmıan yê sʊanlan sə nın a jasʊ yí kəmın anun ə. Yê menian kʊsʊ mə bε yə ninnge sʊa-mə'n, anın bε lε hyʊhyʊın ndεε ebua bε tʊ bé nwʊn.
3 Menian mə bε bə bala kpa'n, bε nzulo man mân mgbain'n-mə. Nan bé mə bε bə bala ɛtɛ'n yê bε sulo mân mgbain'n-mə ə. Ɛ ngulo man kε ε sulo mân mgbain'n-mə, anın bə bala kpa, nán bé kʊsʊ bε 'ba yı wɔ́ ayε.
4 Ɔ sanlın kε bε di Nyanmıan junman bε bʊka wɔ́ maan ε bə bala kpa. Nan sε ε yə ɛtɛ a, sulo bé. Ɔ sanlın kε nán mgban ati yê Nyanmıan a sie bé εbɛlɛ ə. Nyanmıan a sie bé εbɛlɛ kε bε lé aləman, bε túa bé mə bε yə ɛtɛ nın anwʊn kalɛ.
5 Ɛhıka ati, ə tı kpa kε bε bɛ́bɛlɛ bé nwʊn ası bε mán bé mə bε sie mân'n. Nán kε esulo mə yε sulo kε bε kə tua yé yí nwʊn kalε ti ala ə, nan ə tı like mə yé ajʊnlın'n man yé kε yε yɔ́ ə.
6 Ɛhıka ati kʊsʊ yê εmə totua ajule nın ə. Ɔ sanlın kε bé mə yê εmə totua ajule'n man bɛ́'n, Nyanmıan yê ə'a sie bé εbɛlɛ kε bε tí bé nyın bε lí junman sə nın ə.

7 Ɛhıka ati, bɛ́ kʋalaa mə ɛmə tua bɛ́ kalɛ'n, ɛmə túa bɛ mán
bɛ́. Ajule mə awaa kə tıtı kə man ɛmə'n, ɛmə tótua. Sʋanlan m'ə
fata kɛ ɛmə man yí anyınnzə'n, ɛmə mán yí anyınnzə. Sʋanlan
m'ə di kɛ ɛmə yı yí ayɛ'n, ɛmə yí yí ayɛ.

Ɛmə húlo bɛ́ nwʋn

8 Nán bɛ tua sʋanlan fíí kalɛ, nan ɛmə húlo bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlın
kɛ sʋanlan m'ə kulo yí manngʋn-mə'n, anın ə'a li mala nın asʋ
bəkəə.

9 Afı mala'n kan kɛ: *N'ɛ tʋn ajaa, n'ɛ wua like, n'ɛ man wɔ́ nyın
bʋlʋ abie like.* Mala ɛhı-mə nʋn yí bʋ nga'n, yí bʋ'n kʋalaa wə
ɛjəlɛ kpəlɛ ɛhı anun: *Kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.*

10 Sʋanlan m'ə kulo sʋanlan'n, ə nyə man yí manngʋn ɛtɛ.
Ɛhıka ati, sʋanlan m'ə kulo sʋanlan'n, anın ə'a li mala nın asʋ
bəkəə.

Kilisi ɛwalɛ cıan nın a ju

11 Ɛhıka kʋalaa mə m'an bubu m'an hele ɛmə'n, ɛmə lí sʋ. Afı
ɛmə sı mɛlɛ'n mə yɛ wə nun'n. Yí ti, tɛmʋn nın a ju m'ə di kɛ ɛmə
fi bɛ́ nafɛlɛ nın anun bɛ tinnge ə. Ɔ sanlın kɛ, kıkaala dıɛ, yɛ́ ti
ele nın a suan yɛ́ nwʋn kʋkʋ ə'a tala mɛlɛ mə yɛ lelı Ɛjəlɛkpa'n
yɛ lili fɛsı'n.

12 Alíɛ sanlın a hyɛ, alíɛ'n ka kaan cın. Bɛ́ mán yɛ yáci awosin
nun nyəlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə mə yɛ yə'n yɛ gúa, nán yɛ fá jawe nun
ɛlɔɛ ninnge'n-mə mə bɛ fa bɛ kʋn'n yɛ síe yɛ́ nwʋn.

13 Bɛ mán yɛ nánndı fɔ́ún kɛ menian mə bɛ nanndı jawe nun ə.
Ninnge kɛ alıɛ mə bɛ di maan ə fʋ bɛ́ ɛbʋɛ sʋ, nzan ɛnʋan, ajaa
ɛtʋan nʋn mgban mgban ɛyəlɛ, butule elie nʋn bɛ́ nwʋn ɛkpə
ɛfa, yɛ yáci ɛhıka-mə kʋalaa yɛ gúa.

14 Ɛmə ati kácı kɛ Zozi Kilisi m'ə tı yɛ́ Mın nın a man b'a wʋ
ɛmə awəlɛ fʋfəlɛ. Ɛhıka ati, nán bɛ yacı bɛ́ nwʋn bɛ man ɛtɛ
anwʋnnaan'n yə ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n-mə m'ə kulo'n kún.

14

Ɛmə nán bɛ kan sʋanlan anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ

1 Sʋanlan mə yí dedi'n tinlin man'n, ɛmə sɔ́ yí nun. Kɛ ə kpın
jʋnlın'n, sɛ ə nʋn ɛmə dıɛ'n tı man kʋn an, nán bɛ kan yí nwʋn
ɛjəlɛ ɛtɛ.

2 Sʋanlan bie nıan an, ə kʋala ninnge kʋalaa di. Bie kʋsʋ mə
yí dedi'n tinlin man'n, nyâ nyâ ala yê ə di ə.

3 Nunhan m'ə kʋala ninnge kʋalaa di'n, n'ə bu yí nwʋn kɛ ə
tı kpa tala sʋanlan m'ə di nyâ nyâ'n. M'ə di nyâ nyâ'n kʋsʋ n'ə
kan m'ə kʋala ninnge kʋalaa di nın anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ.

4 Ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ mə ɛ bu abie akʋa'n ndɛɛ ə? Sɛ ə 'jinlan yí ja nun
o, sɛ ə 'tə ası o, yí Mın nın ɛjəlɛ ə. Ɔ 'jinlan yí ja nun kpunndiin.
Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın le tunmın ə kʋala ə man ə jinlan yí ja nun.

5 Sʋanlan'n bie jʋnlın kɛ cıan'n bie tı kpa tala bie. Bie kʋsʋ nıan an, cıan'n-mɔ kʋala tı kʋn. Man sʋanlan kʋn biala nwún yí wɔ yí ajʋnlın nun kɛ m'ɔ lɛ yɔ'n tı kpa.
6 Sʋanlan m'ɔ yı cıan sie'n, ɔ yı sie ɔ wula yɛ́ Mın anunminnyanmʋn. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ di ninnge kʋalaa'n, ɔ di ɔ wula yɛ́ Mın anunminnyanmʋn. Ɔ sanlın kɛ, sɛ ɔ 'di a, ɔ da yɛ́ Mın ası. M'ɔ di nyâ nyâ'n kʋsʋ, ɔ yɔ yí sɔ ɔ wula yɛ́ Mın anunminnyanmʋn ɛsɛ ɔ da yí ası.
7 Afı yɛ nun bie fíí nni man yí ti anwʋn. Yê sʋanlan fíí kʋsʋ nwu man yí ti anwʋn ewue.
8 Sɛ yɛ tı ası a, yɛ tı yɛ́ man yɛ́ Mın. Sɛ yɛ wu kʋsʋ a, yɛ wu yɛ man yɛ́ Mın. Ɔ man sɛ yɛ tı ası o, sɛ yɛ wu o, yɛ wɔ yɛ́ Mın asa nun.
9 Ɔ sanlın kɛ Kilisi a wu a tinnge. Ɔ'a kaci anyınwɔsʋɛ mma nʋn ewue mma Amın.
10 Nan wɔ́, ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ lɛ bua wɔ́ nianman'n ndɛɛ ɔ? Nzukɛ ati yê ɛ bu wɔ́ nwʋn kpa ɛ tala wɔ́ nianman nın ɔ? Yɛ́ kʋalaa yɛ 'fite Nyanmıan anyunnun ɔ bua yɛ́ ndɛɛ.
11 Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ yɛ́ Mın nwan:

N dı ası,
menian'n-mɔ kʋalaa 'ba kʋtʋ mín nyunnun.
Ɛsɛ biala 'ba wula Nyanmıan anunminnyanmʋn.

12 Ɔ man yɛ́ nun kʋn biala 'ba bu yí junman'n m'ɔ lili nın anwʋn mgbʋnndan ɔ kele Nyanmıan.

Like m'ɔ man sʋanlan yɔ ɛtɛ'n, ɛmɔ nán bɛ yɔ

13 Ɛhıka ati, nán bɛ man yɛ bua yɛ́ nwʋn ndɛɛ. Nan yɛ yɔ́ ajʋnlın yɛ yáci like mɔ yɛ yɔ a, ɔ kʋala kɛ ɔ man yɛ́ nianman nın aja kpula, anaan ɔ tɔ ɛtɛ nın anun'n.
14 Mın sı, ɛsɛ mın de mın di wɔ yɛ́ Mın Zozi dunman nun kɛ like mɔ bɛ di fíí ngua man sʋanlan anwʋn efian gua. Sʋanlan m'ɔ de di kɛ ɔ gua bɛ́ nwʋn efian'n, anın ɔ gua bɛ́ nwʋn efian man yí ngʋnmın.
15 Sɛ like mɔ ɛ lɛ di'n man alʋabɔ kan wɔ́ nianman an, anın ɛ nnanndı man ehulo nun kón. Alıɛ dunman nun, n'ɛ man wɔ́ nianman'n mɔ yí ti yê Kilisi wuli'n minlin.
16 Ɛhıka ati, like m'ɔ tı kpa man ɛmɔ'n, nán bɛ yɔ maan bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
17 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Belemgbin Mân'n, ɔ tı man alıɛ anaan nzan ɛjɔlɛ. Nan ɔ tı amanmuo sɛsɛ ebue ɔ nʋn alʋacıcı ɔ nʋn fɛ elie mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man ɔ.
18 Sʋanlan m'ɔ di Kilisi junman'n sʋa'n, ɔ sɔ Nyanmıan anyın, ɛsɛ menian'n-mɔ kʋalaa fʋa yí.
19 Ɛhıka ati, bɛ mán yɛ yɔ́ like mɔ yɛ yɔ a, ɔ man anzʋnunjɔ ba, ɛsɛ yɛ kʋala yɛ fa yɛ wowula yɛ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ wɔ dedi nın anun'n.

20 N'ɛ fa alıɛ ɛjɔlɛ ɛ sɛcı Nyanmıan junman'n. Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ like kʋalaa mɔ bɛ di'n tı kpa. Nan kʋsʋ, like mɔ ɛ di a, ɔ kʋala kɛ ɔ man wɔ́ nianman bie tɔ ɛtɛ nın anun'n, n'ɛ di.
21 M'ɔ tı kpa'n y'ɔ le kɛ nán bɛ di naan, nán bɛ nʋn nzan anaan like biala mɔ ɛ yɔ a, ɔ kʋala kɛ ɔ man wɔ́ nianman bie tɔ ɛtɛ nın anun'n, n'ɛ yɔ.
22 Wɔ́ dedi'n mɔ ɛ le yí'n, man ɔ há wɔ́ nʋn Nyanmıan bɛ́ afian. Nyila hán sʋanlan m'ɔ nzulo man like m'ɔ lɛ yɔ nın anzin'n!
23 Nan sʋanlan m'ɔ di like a, ɔ sulo yí nzin'n, sɛ ɔ di a, anın Nyanmıan a bu yí fʋɔ. Ɔ sanlın kɛ anın ɔ'a nnyan man dedi. Like biala kʋsʋ mɔ dedi nnʋn man nun'n, anın ɔ tı ɛtɛ.

15

Bɛ búka bɛ́ mɔ bɛ́ dedi'n tinlin man'n

1 Ɛhıka ati, yɛ́ mɔ yɛ́ dedi nın a tin'n, bɛ mán yɛ búka bɛ́ mɔ bɛ́ dedi'n tinlin man'n. Ɔ nvata man kɛ yɛ tanlan yɛ yɔ like mɔ yɛ́ muonun yɛ́ kunnun kulo ɔ.
2 Ɔ di kɛ yɛ kpʋnndɛ like m'ɔ tı kpa man yɛ́ manngʋn'n-mɔ, like mɔ yɛ yɔ a, bɛ́ kunnun jɔ yí nwʋn maan bɛ́ dedi dıɛ'n kɔ yí nyunnun'n.
3 Ɔ sanlın kɛ mɔ Kilisi walı'n, ɔ'a nyɔ man like mɔ yí muonun ɔ kulo ɔ. Nan kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele'n, yí nwan: *Wɔ́ nzʋba mɔ bɛ kpɛlı wɔ́'n, yí kʋalaa gua mín sʋ.*
4 Yí kʋalaa mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n, bɛ hɛlɛlı yí daba kɛ bɛ 'fa bɛ kele yɛ́ ngɛlɛ. Yí dıɛ anın yɛ si abʋtalɛ yɛ nwun yí kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n cıcı yɛ́ lʋa ɔ man yɛ nyan anyındasʋɛ.
5 Nyanmıan m'ɔ wowula sʋanlan anwʋnsɛlɛ ɔ cıcı yí lʋa, ɛsɛ ɔ man bɛ si abʋtalɛ'n, ɔ mán ɛmɔ ajʋnlın yɔ́ kʋn kɛ Zozi Kilisi lɛ kpʋnndɛ yí'n,
6 nán ɛmɔ kʋalaa anʋan a yɔ kʋn b'a yı yɛ́ Sı Nyanmıan Kpili m'ɔ tı yɛ́ Mın Zozi Kilisi Ası nın ayɛ.

Ɛjɔlɛkpa'n tı mân mân'n kʋalaa dıɛ

7 Ɛhıka ati, ɛmɔ sɔ́ bɛ́ nwʋn nun kanlanman kɛ Kilisi sɔlı ɛmɔ nun'n. Ɛmɔ yɔ́ yí sɔ bɛ wúla Nyanmıan anunminnyanmʋn.
8 Nan mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, Kilisi kacili Zufʋ'n-mɔ akʋa. Ɔ yɔlı like'n mɔ Nyanmıan nwan ɔ 'yɔ man bɛ́ nan-mɔ'n. Ɔ man bɛ nwunlin yí kɛ Nyanmıan tı ananhɔlɛfʋɛ.
9 Ɛsɛ Kilisi ɛwalɛ m'ɔ walı'n, ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın a yí Nyanmıan ayɛ, ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tı kpa. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
Ɛhıka ati, mın 'kannvʋ wɔ́
bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian.
Mın 'tʋ ejue mın wula wɔ́ anunminnyanmʋn.
10 Ɛsɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Ɛmɔ mân nga'n, ɛmɔ nʋn Nyanmıan menian'n-mɔ lí fɛ!

11 Ɛsɛ ɔ lɛ kan yí biekun kɛ:
Ɛmə mân nɪn anun menian'n-mə kʋalaatin,
ɛmə wúla yɛ́ Mɪn anunminnyanmʋn,
ɛmə menian'n-mə kʋalaatin kánnvʋ yí!
12 Ezayi kʋsʋ lɛ kan kɛ:
Bɛ 'ba wʋ Izayi abʋsʋ sʋanlan kʋn.
Ɔ 'ba jasʋ ɔ sie menian'n-mə.
Bɛ́ kʋalaa bɛ 'ba susu bɛ́ ti bɛ gua yí sʋ.
13 Nyanmɪan m'ɔ man sʋanlan nyan anyɪndasʋɛ'n, ɔ mán ɛmə nyán fɛ elie ɔ nʋn alʋacɪcɪɛ kpa bəkɔɔ wɔ dedi nɪn anun. Ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin nun, ɛmə nyán anyɪndasʋɛ'n mʋlʋsʋɛ.

Pəlʋ junman'n

14 Anianman-mə, mín muonun, mɪn de mɪn di kɛ ɛmə dɪɛ, ye ɛyəlɛ ajʋnlɪn wɔ ɛmə nun kpa. Ɛsɛ ninnge m'ɔ sɛ fata'n, ɛmə sɪ yí kʋalaa, ɛmə kʋala bɛ fa bɛ bʋka bʋka bɛ́ nwʋn.
15 Nan kʋsʋ, m'an nyan anwʋnsɛlɛ wɔ lɪka dɔʋn mín kalata nɪn anun m'an hɛlɛ ɛmə maan ɛmə ati kacɪ ninnge'n mə ɛmə suanlɪn yí daba'n. Nyanmɪan a nwun mín nwʋn anwunnvoe
16 ɔ'a man mɪn di Zozi Kilisi junman'n wɔ bɛ́ mə bɛ tɪ man Zufʋ nɪn afian. Mɪn bɔ Ɛjəlɛkpa'n m'ɔ tɪ junman nwannzan-nwannzan'n mɪn kele bɛ́ mə bɛ tɪ man Zufʋ'n maan bɛ kaci afəlɪɛ m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Afəlɪɛ sɔ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ man yí nwʋn tɪ ɔ.
17 Yɛ́ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ kʋn. Ɛhɪka ati, mɪn kʋala mɪn di Nyanmɪan junman nɪn anwʋn fɛ.
18 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ n ne ɛjəlɛ bie mɪn kan an, junman'n mə Kilisi a nanndɪ mɪn sʋ ɔ'a li maan bɛ́ mə bɛ tɪ man Zufʋ nɪn a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmɪan'n, yí nwʋn ɛjəlɛ ala yê mɪn 'kan ɔ. Kilisi le yí Nʋan Ɛjəlɛ'n nʋn yí sa ati nyəlɪɛ'n yê ɔ'a hyʋɪn bɛ́ ɔ'a man Nyanmɪan ɔ.
19 Ɔ'a yɔ asinbɛnwʋn nʋn atɛlɛ ninnge tunmin sʋ ɔ nʋn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin'n. Kɛ ɔ kpɪnlɪn yəlɪ m'ɔ bɔ yí bʋ Zoluzalɛmʋn, ɔ sɪn lɪka kʋalaatin dede ɔ kɔ ju Ilili mân nun mə n məlɪ Zozi Kilisi Ɛjəlɛkpa'n bəkɔɔ nɪn anɪn.
20 Ɔ cian mín kpa kɛ lɪka mə menian'n-mə tɪlɪ man Kilisi Ɛjəlɛkpa'n, lɪka sɔ'n-mə ala yê mɪn bɔ mɪn kele menian'n-mə ɔ. Yí dɪɛ anɪn mɪn nni man mín junman'n lɪka mə sʋanlan bie a li mʋa a bɔ yí bʋ'n.
21 N yəlɪ yí sɔ maan Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kpɪnlɪn sʋ kɛ:
Bɛ́ mə bɛ hanlɪn man yí nwʋn ɛjəlɛ
bɛ helelɪ man bɛ́'n, bɛ 'ba nwun yí.
Yê bɛ́ mə bɛ tɪlɪ man yí nwʋn ɛjəlɛ'n
bɛ 'ba tɪ.

Pəlʋ kulo kɛ ɔ kɔLəmʋn

22 Like m'ɔ jɩjɩlɩ mín m'ɔ man m'an ngʋala man ɛmɔ anwʋn
ɛlɔ ba nɩn anɩn.
23 Nan kɩkaala dɩɛ, m'an yue mân sɔ'n-mɔ anun junman'n di.
N valɩ ajʋnlɩn kɛ mɩn 'ba nɩan ɛmɔ abʋsʋ'n, ɔ'a bʋ afʋɛ kɔ y ɔ nyɛ.
24 Mɛlɛ mɔ mɩn 'ba hɔ Ɛsɩpanyɩn'n, mɩn kulo kɛ mɩn bɔ nun
ɛmɔ ɛbɛlɛ mɩn nɩan bɛ́ bʋsʋ kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn wɔ fɛ elie nun,
nán ɛmɔ a gua mín atɩn maan m'an hɔ.
25 Nan tɛmʋn ɛhɩ anun dɩɛ, mɩɩn kɔ Zoluzalɛmʋn mɩn 'kɔ a li
junman mɩn man ɛlɔ anwʋntɩɛ mma'n-mɔ.
26 Ɔ sanlɩn kɛ Masedʋanɩn nʋn Akayi mân nɩn anun asɔnɩn
mma'n, b'a fua kɛ bɛ 'tɩtɩ esika bɛ bʋka Zoluzalɛmʋn ɛlɔ
anwʋntɩɛ mma'n-mɔ mɔ bɛ tɩ ehianfʋɛ'n.
27 Masedʋanɩn nʋn Akayi mân nɩn anun asɔnɩn mma'n, bɛ́
muonun yê bɛ fualɩ kɛ bɛ 'tɩtɩ esika bɛ bʋka Zoluzalɛmʋn ɛlɔ
anwʋntɩɛ mma'n-mɔ mɔ bɛ tɩ ehianfʋɛ nɩn ɔ. Nan ɔ tɩ ananhɔlɛ,
ɔ di kɛ bɛ tɩtɩ esika bɛ bʋka ehianfʋɛ sɔ'n-mɔ. Ɔ sanlɩn kɛ, bɛ́
mɔ bɛ tɩ man Zufʋ'n, sɛ bɛ nʋn Zufʋ'n-mɔ a hye wawɛ nun
ninnge'n-mɔ a, ɔ di kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ bʋka Zufʋ'n-mɔ wɔ ninnge mɔ
b'a mian yí nwʋn nɩn anun.
28 Sɛ mɩn yue junman sɔ'n di, nán mɩn fa esika'n mɩn man bɛ́
a, mɩn 'kɔ Ɛsɩpanyɩn an, mɩn 'bɔ nun ɛmɔ ɛlɔ.
29 Mɩn sɩ kɛ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ mɔ mɩn 'ba hɔ'n, Kilisi nyila kpa
bɔkɔɔ yê mɩn 'fa mɩn kɔ ɔ.
30 Nan kʋsʋ anianman-mɔ, mɩn 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ yɛ́ mɩn Zozi Kilisi
dunman nun, ɔ nʋn ehulo'n mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan
nɩn a fa a wula yɛ́ nun'n dunman nun, ɛmɔ bʋ́ka mín kʋan nɩn
anun nán bɛ sɛ́lɛ Nyanmɩan bɛ mán mín.
31 Ɛmɔ sɛ́lɛ maan Nyanmɩan lé mín fi bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zude mân
nun mɔ bɛ nne man Nyanmɩan bɛ nni man nɩn asa nun. Ɔ mán
mmʋa'n mɔ mɩɩn fa mɩn kɔ Zoluzalɛmʋn'n, anwʋntɩɛ mma'n-
mɔ sʋ́ nun kanlanman.
32 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ nán Nyanmɩan di sʋ ɔ man atɩn an, mɩn
'nyan fɛ elie mɩn ju ɛmɔ ɛlɔ mɩn de mín ɛnwʋnmɩan kaan.
33 Nyanmɩan cícɩ ɛmɔ alʋa, ɔ nʋn ɛmɔ kʋalaa tánlan. Amɩn.

16

Ahɩn ebisa

1 Mɩɩn fa yɛ́ nianman bala Febe m'ɔ lɛ ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n,
mɩn wula ɛmɔ asa nun. Ɔ di junman Sankele asɔnɩn nɩn anun.
2 Yɛ́ Mɩn dunman nun, ɛmɔ sʋ́ yí nun kanlanman kpa kɛ ɔ sɛ
kɛ bɛ sɔ Nyanmɩan menian'n-mɔ nun'n. Sɛ ɔ mian like nwʋn
an, ɛmɔ bʋ́ka yí maan yí sa hán yí. Ɔ sanlɩn kɛ, ɔ'a tɩ menian
dɔʋn nyanman nun. Mín bɔbɔ muonun, ɔ'a tɩ mín nyanman
nun.
3 Mín manngʋn Pilisili nʋn Akilasɩ mɔ mɩn nʋn bɛ́ di Zozi
Kilisi junman'n, ɛmɔ yʋ́ bɛ́ like bɛ mán mín.

4 Mín dunman nun, ahan bɛ 'man bɛ kun bɛ́ bɛ de mín ti.
Nán mín ngʋnmın yɛ̂ mın 'da bɛ́ ası ɔ, nan mân nın anun asɔnın
mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ tı man Zufʋ'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ 'da bɛ́ ası.
5 Asɔnın mma'n-mɔ mɔ bɛ yia bɛ́ sua nın anun'n, ɛmɔ yɔ́ bɛ́
kʋsʋ bɛ́ like bɛ mán mín.
Mín nianman kpa Epayinɛtı m'ɔ lili mʋa falı yí nwʋn manlın
Kilisi wɔ Azi mân nın anun'n, ɛmɔ yɔ́ yí like bɛ mán mín.
6 Mali m'ɔ lili junman dɔʋn manlın ɛmɔ'n, mın 'bisa yí ahın.
7 Mín nwʋn amma Andoloninkusı nʋn Zuniası mɔ bɛ tʋlı mín
nʋn bɛ́ fiadı'n, mın 'bisa bɛ́ ahın. Menian'n-mɔ bu bɛ́ kɛ Zozi
mmɔfʋɛ kpa. Ɛsɛ bɛ lili mʋa mín nyunnun bɛ falı bɛ́ nwʋn bɛ
manlın Kilisi.
8 Bɛ yɔ́ Anpiliatusı mɔ yɛ́ Mın dunman nun ɔ tı mín manngʋn
kpa'n like bɛ mán mín.
9 Mın 'bisa Ulubın mɔ yɛ nʋn yí di Kilisi junman'n ɔ nʋn mín
manngʋn kpa Sıtasisı ahın.
10 Apɛlɛsı m'ɔ helelı kɛ ɔ de Kilisi di'n, mın 'bisa yí ahın.
Mın 'bisa Alitolobulu awulo nın anun menian'n-mɔ ahın.
11 Elodiʋn m'ɔ tı mín abie'n, mın 'bisa yí ahın.
Nasisi awulo nın anun menian'n-mɔ mɔ bɛ de yê Mın bɛ di'n,
mın 'bisa bɛ́ ahın.
12 Mın 'bisa Tilifɛnın nʋn Tilifɔzı mɔ bɛ di yɛ́ Mın junman nın
ahın.
Mın 'bisa m mo Pɛlısidı m'ɔ lili junman dɔʋn manlın yɛ́ Mın
nın ahın.
13 Mın 'bisa Lufusi mɔ yɛ́ Mın a fa a yɔ yí dıɛ'n, ɔ nʋn yí nin
m'ɔ tı kɛ mín kʋsʋ mın nin nın ahın.
14 Mın 'bisa Azınkilitı nʋn Felegʋn nʋn Ɛlımɛsı, nʋn Pa-
tolobası, nʋn Ɛlıması nʋn anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ bɛ́
nwʋn ɛlɔ nın ahın.
15 Mın 'bisa Filoləgı nʋn Zuli nʋn Nele nʋn yí nianman bala'n
nʋn Olınpası ɔ nʋn Nyanmıan menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ bɛ́
nwʋn ɛlɔ nın ahın.
16 Ɛmɔ yɔ́ bɛ́ nwʋn like anianman nun, bɛ tɔ́ bɛ́ nwʋn nun.
Zozi Kilisi asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan
bɛ 'yɔ ɛmɔ like.

Kasian afʋtu'n

17 Anianman-mɔ, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ menian mɔ bɛ
ngulo man kɛ bɛ fa atın'n mɔ b'a hele ɛmɔ nın asʋ, mɔ bɛ lɛ man
mgbacı mgbacıɛ ba ɛmɔ afian'n. Ɛmɔ tí bɛ́ nwʋn fi bɛ́ nwʋn.
18 Ɔ sanlın kɛ menian sʋa-mɔ nzʋ man Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Mın'n.
Bɛ́ muonun bɛ́ kʋ ɛsê'n yê bɛ sʋ yí ɔ. Bɛ́ nʋan nun tı mınlın
mınlın. Bɛ kan ɛjəlɛ bɛ laka menian mɔ bɛ tı fɔtılıfɔ'n.
19 Nan ɛmɔ dıɛ, anyınnzɔ mɔ ɛmɔ man yɛ́ Mın'n, menian'n-
mɔ kʋalaa sı. Ɔ man mın di ɛmɔ anwʋn fɛ kpa. Mın kulo kɛ ɛmɔ
nwun ngɛlɛ bɛ yɔ ye'n bɛ man bɛ́ nwʋn tı fi ɛtɛ nın anwʋn.

20 Nyanmıan m'ɔ man alʋacıcıɛ'n, ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba man
ɛmɔ tetia Abɔnsanmʋn sʋ bɛ nunkun yí.
Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.
21 Timote mɔ mın nʋn yí di junman'n, ɔ nʋn mín nwʋn amma
Lusiyusı nʋn Zʋasʋn, ɔ nʋn Sosipatɛ, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
22 Mín Tɛɛtiyusı mɔ Pɔlʋ a man m'an hɛlɛ kalata ɛhı'n, mın
'bisa ɛmɔ ahın wɔ yɛ́ Mın dunman nun.
23 Mín sikefʋɛ Gayiyusı mɔ asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa yia yí
awulo ɛbɛlɛ'n nwan ɔ 'bisa ɛmɔ ahın.
Elasıtı mɔ kulo nın asʋ esika'n wɔ yí sa nun'n, ɔ nʋn yɛ́
nianman Kalıtusı, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
[
24 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe.
Amın.]

Ayɛ ɛyıɛ

25 Bɛ mán yɛ́ yí Nyanmıan Kpili ayɛ. Ɔ sanlın kɛ ɔ le tunmin ɔ
kʋalaa kɛ ɔ man ɛmɔ dedi'n tin, ɔ nanndı Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mın bɔ
nın asʋ. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n tı Zozi Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ. Ɛjɔlɛkpa nın a
man Nyanmıan nvıalıɛ nun nyıhyɛ m'ɔ fıalı sʋ daba'n,
26 ɛnɛ ɔ'a fite kɛ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kpınlın hɛlɛlı
yí'n, ɔ fi mɔ Ɛdannganman Nyanmıan hanlın nın anwʋn. Ɔ'a fa
nvıalıɛ nun nyıhyɛ sɔ'n ɔ'a hele menian'n-mɔ kʋalaatin maan
bɛ de yí bɛ di, ɛsɛ bɛ man yí anyınnzɔ.
27 Zozi Kilisi dunman nun, anunminnyanmʋn hán
Nyanmıan angʋnmın m'ɔ tı Bɛngɛlɛfʋɛ'n cıan daa! Amın.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLƱ NWANLɪN KOLɪNTƗ ASƆNƗN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Anɪn Kolɪntɪ tɪ Akayi mân nɪn anun kulo kpili kpa. Ɛnɛ bɛ fɛlɛ mân sə'n Gɛlɛsɪ, ɔ wə Aboloci mân nɪn anun. Ɛbɛlɛ menian'n-mə sə amʋan dəʋn, ɛsɛ ajʋamannɪn ɛbə'n y'ɔ tɪ bɛ́ junman ɔ. Pəlʋ lili junman ɛbɛlɛ afʋɛ kʋn sala nsian ɔ bəlɪ Asənɪn'n (Junman 18). Mɛlɛ mə Pəlʋ 'kɛlɛ kalata ɛhɪ'n, anɪn ɔ wə Azi mân nɪn anun kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Efɛzɪ nɪn asʋ. Kolɪntɪ asənɪn mma'n mmie-mə nʋn bɛ́ asənɪn nɪn anun kalata walɪ tʋlɪ Pəlʋ kɛ kosuan'n-mə mə b'a bisa'n, ɔ mán bɛ́ yí nwʋn asan.

Kɛ yɛ nwun yí Pəlʋ kalata ɛhɪnlɪn-mə anun'n, ɔ man sʋanlan y'ɔ kɛlɛ man yí ɔ. Kalata ɛhɪ, anianman Səsʋtɛnɪn yê Pəlʋ manlɪn ɔ hɛlɛlɪ ɔ (yí ti 1.1). Anianman sə'n tɪ Kilisi sʋanlan, nan kʋsʋ yɛ nzɪ man yí nwʋn ɛjəlɛ fíí.

Pəlʋ a hye kalata ɛhɪ nɪn anun nnyuan. Alimʋa lɪka dɪɛ'n (yí ti 1-6), yɛ nwun yí kɛ Pəlʋ nʋn anianman'n-mə b'a li amannɪɛ a yue, nan kʋsʋ ɛjəlɛ kpəlɛ nsan wə nun m'ɔ jɩjɪ Pəlʋ ɔ: (1) asənɪn mma'n-mə a bubu bɛ́ nwʋn nun (yí ti 1.10-4.21), (2) sʋanlan kʋn nʋn yí sɪ ayɪ nɪn a la (yí ti 5), (3) asənɪn mma'n mmie-mə sanman sanman bɛ́ nwʋn bɛ́ mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn anyunnun (yí ti 6). Ɛhɪka ati, Pəlʋ lɛ kan kele asənɪn mma'n-mə kɛ bɛ sésie anyunnunguasɪɛ ɛjəlɛ sə'n-mə, nán bɛ tánlan wə anʋannzɛ nun.

Lɪka'n m'ə tə sʋ nnyuan'n (yí ti 7-16), Pəlʋ lɛ man bɛ́ kosuan'n-mə anwʋn asan. Ɔ lɛ kan ajaa nɪn anwʋn ɛjəlɛ (yí ti 7). Ɔ lɛ kannzʋ bɛ́ kɛ bɛ síe bɛ́ nwʋn ye wə amʋan'n-mə anwʋn (8.1-11.1). Ɔ lɛ kan yɛ́ Mɪn Alɪɛ nɪn anwʋn ɛjəlɛ (11.2-34). Ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ bɛ kpʋ́ndɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n m'ɔ bʋka asənɪn'n, ɛsɛ bəbə, bɛ nánndɪ wə ehulo nun (12-14). Ɔ lɛ kan ewuetinnge nɪn ɛjəlɛ (yí ti 15). Kalata nɪn agualɪɛ nun (yí ti 16), Pəlʋ lɛ kan kele bɛ́ kɛ ɔ 'ba sɪn bɛ́ nwʋn ɛlə, ɔ de Zoluzalɛmʋn ɛlə ehianfʋɛ'n-mə kɛtɪ'n mə bɛ lɛ tʋ'n ɔ fa kə. Ɛsɛ ɔ lɛ bisa bɛ́ ahɪn.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pəlʋ mə Nyanmɪan a hulo ɔ'a fɛlɛ mín maan m'an kaci Kilisi Zozi bəfʋɛ'n, mɪn nʋn yɛ́ nianman Səsʋtɛnɪn, yɛ́ yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ.

2 Yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ nwan ɛmə Kolɪntɪ asənɪn mma'n-mə. Ɛmə asənɪn'n tɪ Nyanmɪan dɪɛ. Nyanmɪan a fa ɛmə ɛtɛ'n-mə ɔ'a hye ɛmə, ɔ'a man ɛmə a yɔ nwannzan-nwannzan, ɔ fi

junman'n mɔ Kilisi Zozi a li'n dunman nun. Ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ
nʊn Kilisi Zozi bɛ yɔ́ munmuan kʊn bɛ tánlan anwʊntɪɛ nun. Ɔ'a
fɛlɛ ɛmɔ nʊn asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ kulo kulo'n-mɔ kʊalaa
asʊ'n. Bɛ de yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi bɛ di kɛ yɛ́ kʊsʊ yɛ de yí yɛ di'n.
3 Yɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn. Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili nʊn yɛ́ Mɪn Zozi
Kilisi, bɛ yɛ́yila ɛmɔ sʊ, bɛ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, bɛ
mán ɛmɔ alʊa cícɪ bɛ́ nwʊn.

Asɪna

4 Nyanmɪan nanndɪ Zozi Kilisi sʊ ɔ'a nwun ɛmɔ anwʊn
anwunnvoe. Anwunnvoe sɔ'n mɔ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ nɪn
ati, cɪan daa mɪn da yí asɪ.
5 Ɔ sanlɪn kɛ, kɛmɔ ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, Nyanmɪan
a bʊka ɛmɔ man ɛmɔ dedi nɪn a hɔ yí nyunnun kpa. Ɔ a man
ɛmɔ sɪ yí nwʊn ɛjɔlɛ'n kpa, ɛsɛ ɛmɔ sɪ yí nʊan ɛjɔlɛ'n kan kpa.
6 Afɪ, Kilisi anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ tɪlɪ nɪn a sɔ ndɪan kpa wɔ
ɛmɔ afian.
7 Ɔ man ɛmɔ mɔ bɛ lɛ nwʊnndɛ mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi 'ba
yɪ yí nwʊn kele'n, ɛmɔ mmian man Nyanmɪan acɛdɪɛ fíí anwʊn.
8 Nyanmɪan 'man ɛmɔ jinlan bɛ́ ja nun kpunndiin dede ɔ kɔ
ju yí ayuelɪɛ. Yí dɪɛ anɪn cɪan mɔ Zozi Kilisi kɔ a'n, sʊanlan fíí
nnyan man ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ ngan man.
9 Nyanmɪan dɪɛ, ɔ nnaka man sʊanlan. Yí yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ
ɛmɔ nʊn yí Wa Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n yɔ́ kʊn ɔ.

Asɔnɪn nɪn anun mmubue'n

10 Anianman-mɔ, mɪn 'sɛlɛ ɛmɔ mɪn bʊtʊ bɛ́ kɛ yɛ́ Mɪn Zozi
Kilisi dunman nun, ɛmɔ mán bɛ́ afian sɛ́, nan nán bɛ bubu bɛ́
nwʊn nun. Ɛmɔ mán bɛ́ ajʊnlɪn yɔ́ kʊn. Ɛmɔ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́
nwʊn kpa bɔkɔɔ.
11 Afɪ, anianman-mɔ, balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kolowe nɪn
anwʊn menian a a yɪ mín anzʊti kɛ akpʊlʊwa a tɔ ɛmɔ afian.
12 Akpʊlʊwa sɔ'n y'ɔ le kɛ sʊanlan bie jasʊ a, yí nwan: “N wɔ
Pɔlʊ afan”, bie kʊsʊ nwan: “N wɔ Apolɔsʊ afan”, bie kʊsʊ nwan:
“N wɔ *Sefasɪ afan”, bie kʊsʊ nwan: “N wɔ Kilisi afan.”
13 Hei! Yí ti, ɛmɔ jʊnlɪn kɛ kulo sʊanlan nʊn Kilisi sɛ ɔ? Asʊ
mín, Pɔlʊ, mín yê n wuli kʊlʊwa nɪn asʊ wɔ ɛmɔ dunman nun
ɔ? Asʊ Pɔlʊ dunman nun yê bɛ sɔnɪnlɪn ɛmɔ ɔ? Cɛcɛ!
14 Nan mɪn 'da Nyanmɪan asɪ kɛ m'an nzɔnɪn man ɛmɔ anun
bie fíí kɛ bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisipusi'n ɔ nʊn Gayiyusi ala.
15 Ɔ man sʊanlan fíí ngʊala ɔ nze man kɛ bɛ sɔnɪnlɪn yí wɔ
mín dunman nun.
16 Ɛsɛ n zɔnɪnlɪn bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sɪtefanasɪ'n nʊn yí sasʊ'n-
mɔ. Bɛ yɪ bɛ́ a, mɪn nne nni man kɛ n zɔnɪnlɪn sʊanlan ngacile
biekun ɔ.
17 Afɪ Kilisi a nzʊan man mín kɛ m mála n zónɪn sʊanlan. Nan
ɔ sʊanlɪn mín kɛ m mála m mɔ́ yí Ɛjɔlɛkpa'n n géle menian'n-mɔ.
Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ mɪn bɔ'n, nán kulo sʊanlan dasannin ngɛlɛ

ɛjɔlɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ kulo sʊanlan dasannin ngɛlɛ ɛjɔlɛ yê mɪn bɔ a, anɪn Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nɪn asʊ'n tɪ mgban.

Kilisi kʊlʊwa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

18 Ɛhɪ, Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nɪn asʊ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n, ɔ tɪ kʊasɪanzɛmʊn ɛjɔlɛ man menian mɔ bɛ lɛ minlin'n. Nan yé mɔ y'a nyan yé ti'n, ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ Nyanmɪan tunmin.

19 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan:

Mɪn 'ba man ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ kaci sɛnvʊɛ.

Mɪn 'ba sɛcɪ bé mɔ bɛ le ajʊnlɪn nɪn ajʊnlɪn'n.

20 Nan ɔ tɪ sʊa a, anɪn bɛngɛlɛfʊɛ'n halɪ nin? Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ sɪ *mala'n anaan Gɛlɛkɪ'n-mɔ mɔ bɛ sɪ jʊjɔ'n, bé bɛngɛlɛfʊɛ'n halɪ nin? Nyanmɪan a hele kɛ eyuadɪ ɛhɪ anun ngɛlɛ'n tɪ kʊasɪanzɛmʊn!

21 Eyuadɪ'n nʊn yí ngɛlɛ m'ɔ sɪ'n, ɔ'a nnwun man kɛ Nyanmɪan sɪ ngɛlɛ ɔ. Ɛhɪka ati, Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nɪn asʊ anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan'n, eyuadɪ'n bu yí kʊasɪanzɛmʊn. Nan kʊsʊ Nyanmɪan nanndɪ ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʊ, ɔ de bé mɔ bɛ de bɛ di'n ngʊan.

22 Zufʊ'n-mɔ kulo kɛ bɛ nwun asinbɛnwʊn ninnge bé nyɪnsʊ nán b'a le b'a li. Gɛlɛkɪ'n-mɔ kʊsʊ kulo kɛ bɛ fa bé muonun bé ti anun ngɛlɛ'n dede bɛ nwun Nyanmɪan.

23 Nan yé dɪɛ, Zozi Kilisi mɔ b'a bʊbɔ yí kʊlʊwa nɪn asʊ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ kan ɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n jɪjɪ Zufʊ'n-mɔ. Bé mɔ bɛ tɪ man Zufʊ nɪn anyunnun an, ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ kʊasɪanzɛmʊn.

24 Nan bé mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ bé yí nwʊn'n, Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, bé kʊalaa bɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan tunmin'n wɔ Kilisi anun, ɛsɛ Nyanmɪan ngɛlɛ'n wɔ Kilisi anun.

25 Afɪ, menian'n-mɔ bu kɛ Nyanmɪan a sɛ. Nan kʊsʊ yí ɛsɛɛ mɔ ɔ'a sɛ'n, ɔ sɪ ngɛlɛ ɔ tala menian'n-mɔ ngɛlɛ mɔ bé nwan bɛ sɪ yí sʊnman'n. Menian'n-mɔ nwan Nyanmɪan tɪ ɛfʊan. Nan kʊsʊ, yí ɛfʊan m'ɔ tɪ'n, ɔ le anwʊnsɛlɛ ɔ tala menian'n-mɔ anwʊnsɛlɛ mɔ bé nwan bɛ le yí sʊnman'n.

26 Anianman-mɔ, ɛmɔ muonun tú bé nyɪn bɛ nían bé afian kɛ ɛmɔ mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ bɛ yí nwʊn'n, ngɛlɛfʊɛ a nzʊn man nun, tunminfʊɛ a nzʊn man nun, dɪhyɪɛ kʊsʊ a nzʊn man nun.

27 Nan Nyanmɪan dɪɛ, like mɔ eyuadɪ'n bu yí kʊasɪanzɛmʊn'n y'ɔ fa ɔ gua ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ anyunnun asɪ ɔ. Ɛsɛ like mɔ menian'n bu yí bɛtɛɛ'n y'ɔ fa gua m'ɔ yɔ sɪ nɪn anyunnun asɪ ɔ.

28 Ɛsɛ like mɔ menian'n-mɔ mmu man yí bie'n, m'ɔ tɪ mgban mgban bé nyunnun'n yê Nyanmɪan fa ɔ sɛcɪ mɔ bɛ bu yí kɛ ɔ tɪ kpa sʊnman nɪn ɔ.

29 Nyanmɪan yɔ yí sɔ nán kulo sʊanlan fíí a ndu man yí nwʊn ɔ'a ngele man yí.

30 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan adawʊlʊman yê ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn. Nyanmɪan adawʊlʊman, Zozi Kilisi a hele yé ngɛlɛ.

Ɔ'a man y'a yɔ sɛsɛ, ɔ'a man yɛ́ nwʋn a tɪ ɛsɛ ɔ'a man y'a nyan yɛ́ ti.
31 Ɔ'a man Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn a kpɪn sʋ. Yí nwan:
Sʋanlan mɔ yí nwan ɔ lɛ tu yí nwʋn'n,
anɪn ɔ tú yí nwʋn wɔ like mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ nɪn anwʋn.

2

Ɛjɔlɛkpa'n mɔ Pɔlʋ bɔ'n

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ m mɔlɪ Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ ɛmɔ'n, m'an ngolo man mín nʋan nun anaan m'an ngele ɛmɔ kɛ mɪn sɪ ngɛlɛ.
2 Afɪ anɪn ɔ wɔ mín kunnun kɛ sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ a, Zozi Kilisi m'ɔ wuli kʋlʋwa nɪn asʋ nɪn angʋnmɪn ala anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪn 'kan ɔ.
3 Ɛhɪka ati, mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, n nolɪ mín nwʋn nun, ɛsɛ anɪn mɪn sulo, mín nwʋn wʋsʋ mín kpa.
4 Ɛjɔlɛ mɔ n ganlɪn ɔ nʋn Nyanmɪan ninnge'n mɔ n gekelelɪ ɛmɔ'n, m'an ngolo man mín nʋan nun m'an gele man ɛmɔ kɛ mɪn sɪ ngɛlɛ. Nan tunmin sʋ, Nyanmɪan Wawɛ'n muonun a man ɛmɔ a nwun yí kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ ananhɔlɛ.
5 Ɔ man ɛmɔ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ fi man kulo sʋanlan ngɛlɛ'n m'ɔ sɪ nɪn anwʋn. Nan ɛmɔ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí'n fi Nyanmɪan tunmin nɪn anwʋn.

Nyanmɪan ngɛlɛ'n

6 Nan kʋsʋ ngɛlɛ ɛjɔlɛ kʋn yê mɪn 'ba han mɪn kele menian mɔ bɛ́ dedi nɪn a tin wɔ Nyanmɪan ninnge'n-mɔ anun ɔ. Ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ fi man mân ɛhɪ anun, ɛsɛ ɔ fi man bɛ́ mɔ bɛ sie mân ɛhɪ mɔ bɛ́ tunmin'n 'ba yue nɪn ɛlɔ.
7 Nan ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ tɪ Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun ngɛlɛ ɛjɔlɛ. Ɔ'a fa ɔ'a fɪa menian'n-mɔ. Asannan nán Nyanmɪan a sesie mân'n, ɔ yɔlɪ ajʋnlɪn kɛ ɔ 'man yɛ tanlan yí anunminnyanmʋn nɪn anun bie. Ɛhɪka ati, ɔ'a yɪ nvɪlɪɛ nun ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ'a hele yɛ́.
8 Mân ɛhɪ anun menian mɔ bɛ le tunmin'n fíí a nnwun man ngɛlɛ sɔ'n. Sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ nwunlin yí a, ahan b'a mmʋbɔ man yɛ́ Mɪn m'ɔ le anunminnyanmʋn'n kʋlʋwa nɪn asʋ.
9 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmɪan nwan:
Like mɔ sʋanlan fíí anyɪn bɔlɪ man yí lé,
mɔ sʋanlan fíí tɪlɪ man yí nwʋn ɛjɔlɛ lé,
mɔ ɛsɛ sʋanlan fíí jʋnlɪnlɪn man yí nwʋn lé'n,
like sɔ'n yê Nyanmɪan fa man menian
mɔ bɛ kulo yí nɪn ɔ.
10 Yɛ́ dɪɛ, Nyanmɪan nanndɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʋ ɔ'a yɪ nvɪalɪɛ nun like sɔ'n ɔ'a hele yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ,

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dɪɛ, ɔ kʊala ɔ nwun ninnge'n-mɔ kʊalaa yuein. Nyanmɪan muonun nyɪhyɛ ninnge'n-mɔ m'ɔ fɪa kpa'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nwun yí.

11 Kulo sʊanlan afan kʊsʊ, cɛlɛ kɛ sʊanlan sunsunmin'n m'ɔ wɔ yí nun'n yê ɔ sɪ yí bʊ ɛjɔlɛ'n kʊalaa ɔ. Kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn, Nyanmɪan Wawɛ'n kʊsʊ y'ɔ sɪ Nyanmɪan abʊ ɛjɔlɛ'n kʊalaa ɔ.

12 Yɛ́ dɪɛ nán eyuadɪ ɛhɪ anun wawɛ'n yê ɔ wɔ yɛ́ nun ɔ. Nan Nyanmɪan Wawɛ'n y'ɔ wɔ yɛ́ nun ɔ. Ɔ man yɛ kʊala kɛ yɛ nwun ninnge'n-mɔ kʊalaa mɔ Nyanmɪan a fa a man yɛ́'n.

13 Ɛhɪka ati, sɛ yɛ lɛ kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ yɛ kele menian'n-mɔ a, yɛ nva man kulo sʊanlan ngɛlɛ yɛ ngan man bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ. Nan Nyanmɪan Wawɛ'n ngɛlɛ dɪɛ'n yê yɛ fa yɛ kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɔ. Ɔ man sɛ yɛ lɛ kan ɛjɔlɛ yɛ kele bɛ́ mɔ bɛ le Wawɛ nɪn an, wawɛ nun ninnge'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ kan ɔ.

14 Sʊanlan m'ɔ le man Nyanmɪan Wawɛ'n, ɔ ngʊala ɔ mmu man Nyanmɪan Wawɛ sɔ nɪn ɛjɔlɛ nɪn ananhɔlɛ. Yí nyunnun an, ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ kʊasɪanzɛmʊn, ɔ ngʊala ɔ ndɪ man yí bʊ. Ɔ sanlɪn kɛ wawɛ nun yê bɛ bua ndɛɛ ɔ.

15 Sʊanlan mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ yí nun'n, ɔ kʊala kɛ ɔ bua ninnge kʊalaa ndɛɛ. Nan kʊsʊ yí muonun dɪɛ, sʊanlan fíí ngʊala man yí ndɛɛ bua.

16 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmɪan nwan:

Nwan yê ɔ sɪ yɛ́ Mɪn ati anun ajʊnlɪn ɔ?

Nwan yê ɔ kʊala kɛ ɔ tu yí fʊ ɔ?

Nan yɛ́ dɪɛ, Kilisi ajʊnlɪn'n yê yɛ le yí ɔ.

3

Nyanmɪan junman'n mɔ yí ngʊa'n-mɔ di'n

1 Ɔ man mín dɪɛ, anianman-mɔ, m'an ngʊala man ɛjɔlɛ kan kele ɛmɔ kɛ menian mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ bɛ́ nun ɔ. N jʊjɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ kɛ bɛ jʊjɔ bɛ kele mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ'n kɛ bɛ jʊjɔ bɛ kele mmatʊnman mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Kilisi'n.

2 Nán alɪɛ m'ɔ yɔ nʊnnɔɛ yê n valɪ m manlɪn ɛmɔ ɔ. Nan nyafʊsue yê n valɪ manlɪn ɛmɔ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ngʊala man alɪɛ di. Ɛnɛ nʊn ɛnɛ bɔbɔ muonun, ɛmɔ ngʊala man alɪɛ di.

3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tɛ bɔ bɛ́ bala'n kɛ mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ bɔ yí'n. Sunmin cɪan'n mɔ ɛmɔ kulo bɛ́ kunnun, ɔ nʊn butule elie m'ɔ wɔ ɛmɔ afian'n, ɔ kele kɛ ɛmɔ kacili man. Ɛmɔ abalabɔ'n tɪ kɛ mân ɛhɪ anun menian nga'n-mɔ dɪɛ'n.

4 Ɛmɔ anun kʊn bie jasʊ a, yí nwan: “Mín sʊanlan dɪɛ'n y'ɔ le Pɔlʊ.” Kʊn biekun nwan: “Mín sʊanlan dɪɛ'n y'ɔ le Apolɔsʊ.” Nán kulo sʊanlan nyɔlɪɛ y'ɔ le ɛhɪ ɔ?

5 Nan Apolɔsʋ y'ɔ le nwan? Pɔlʋ y'ɔ le nwan? Nyanmɪan
ngʋa ala yɛ̂ yɛ tɪ ɔ. Ɔ nanndɪ yɛ́ sʋ ɔ'a man ɛmɔ a nyan dedi.
Yɛ́ nunhan kʋn biala a yɔ like'n mɔ yɛ́ Mɪn manlɪn yí kɛ ɔ yɔ́'n.
6 M'an lua baka baa'n, Apolɔsʋ kʋsʋ a gugua sʋ nzue, nan
Nyanmɪan y'ɔ man ɔ'a fifi ɔ.
7 Ɔ man sʋanlan'n m'ɔ kɔ lua'n ɔ nʋn nunhan'n m'ɔ kɔ gugua
sʋ nzue'n, bɛ́ bie tɪ man like fíí, nan Nyanmɪan m'ɔ man ɔ fifi'n
y'ɔ le dunman ɔ.
8 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a lua'n ɔ nʋn mɔ ɔ'a gugua sʋ nzue'n, bɛ́
munnyuan bɛ sɛ. Nyanmɪan 'ba nɪan sʋanlan kʋn junman
dɪɛ'n m'ɔ kɔ li nɪn anwʋn ɔ ce yí like.
9 Ɔ sanlɪn kɛ, yɛ́ menian nnyuan'n, yɛ tɪ amanngʋan wɔ
Nyanmɪan junman nɪn anun. Nan ɛmɔ dɪɛ, Nyanmɪan ebo'n
y'ɔ le ɛmɔ. Ɛsɛ ɛmɔ tɪ sua mɔ Nyanmɪan a si ɔ.
10 Ɔ nanndɪ Wawɛ nun junman'n mɔ Nyanmɪan a fa a man
mín kɛ n ní nɪn asʋ, m'an wula sua sɔ nɪn abʋ. M'an li junman
sɔ'n ngɛlɛ sʋ kɛ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua'n bɛ́ kpain'n yɔ yí'n. Sian dɪɛ,
sʋanlan fʋfɔlɛ lɛ fʋla sʋ. Nan nunhan kʋn biala m'ɔ lɛ fʋla sua
nɪn asʋ'n, ɔ nían yí nyɪn.
11 Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi yɛ̂ b'a fa b'a wula sua sɔ nɪn abʋ ɔ.
Sʋanlan fíí kún ngʋala man kɛ ɔ fa like fʋfɔlɛ wula yí bʋ.
12 Menian mmie-mɔ 'ba fa esika ɛmanlan, anaan jɛtɛ, anaan
nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn kpa bɛ fa bɛ fʋla sua nɪn asʋ. Mmie-
mɔ kʋsʋ 'ba fa mmaka anaan ndile, anaan nyâ bɛ fʋla sua nɪn
asʋ.
13 Cɪan mɔ Nyanmɪan 'bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, bɛ 'nwun
sʋanlan kʋn biala junman dɪɛ m'ɔ lili'n. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ 'ba fa
sîn bɛ sa sʋanlan kʋn biala junman'n m'ɔ lili'n bɛ nɪan.
14 Sʋanlan mɔ sîn nɪn a nnyala man yí like dɪɛ m'ɔ kɔ fa kɔ
fʋla sua nɪn asʋ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan nun like kpa.
15 Nan sʋanlan mɔ sîn'n kɔ yala yí like dɪɛ m'ɔ kɔ fa kɔ fʋla sua
nɪn asʋ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ nnyan man nun like. Ɔ 'nyan yí ti lɪlɪ,
nan kʋsʋ, ɔ tɪ kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a tɔ sîn nun ɔ'a fite ɔ.
16 Ɛmɔ muonun sɪ yí fɔ́ún kɛ Nyanmɪan asɔnɪn sua'n y'ɔ le
ɛmɔ, Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun.
17 Ɛhɪka ati, sɛ sʋanlan kʋn bubu Nyanmɪan asɔnɪn sua nɪn
an, sʋanlan sɔ'n, Nyanmɪan kʋsʋ 'bubu yí nun bɔkɔɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ Nyanmɪan sua'n tɪ nwannzan-nwannzan. Sua sɔ'n kʋsʋ y'ɔ
le ɛmɔ.
18 Sʋanlan fíí n'ɔ laka laka yí nwʋn. Sɛ sʋanlan kʋn bu yí
nwʋn kɛ ɔ sɪ mân ɛhɪ anun ngɛlɛ nɪn an, anɪn ɔ káci kʋasɪafʋɛ,
nán ɔ'a nwun ngɛlɛ.
19 Ɔ sanlɪn kɛ mân ɛhɪ anun ngɛlɛ'n tɪ kʋasɪanzɛmʋn wɔ
Nyanmɪan anyunnun. Ɔ man Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmɪan
nwan: *Ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ ngɛlɛ mɔ bɛ kɔ bɔ nɪn anun yɛ̂ Nyanmɪan fa
cɪ bɛ́ ɔ.*

20 Ɛsɛ yí nwan: *Yé Mɪn sɪ kɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ ajʋnlɪn'n tɪ nvuin.*
21 Ɛhɪka ati, bie fíí n'ɔ fa sʋanlan ɔ tu yí nʋan nun. Ɔ sanlɪn kɛ ninnge kʋalaa tɪ ɛmɔ dɪɛ.
22 Pɔlʋ o, Apolɔsʋ o, *Sefasɪ o, mân nɪn o, ngʋan o, ewue o, mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun o, ɔ nʋn m'ɔ lɛ ba nɪn o, yí kʋalaa tɪ ɛmɔ dɪɛ.
23 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ tɪ Kilisi dɪɛ yê Kilisi tɪ Nyanmɪan dɪɛ.

4

Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ

1 Ɛhɪka ati, mɪn kulo kɛ ɛmɔ nwun yé kɛ yɛ tɪ Kilisi ngʋa, yɛ tɪ menian mɔ Nyanmɪan a fa yí nvɪalɪɛ nun ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n ɔ'a wula yé sa nun kɛ yɛ hán yí nwʋn ɛjɔlɛ yɛ héle ɛmɔ.
2 Like kʋalaa m'ɔ cian man sʋanlan mɔ bɛ kɔ fa junman bɛ kɔ wula yí sa nun'n y'ɔ le kɛ ɔ mán bɛ nwún yí ti anun kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛfʋɛ.
3 Mín dɪɛ, sɛ ɛmɔ bua mín ndɛɛ o, anaan menian'n-mɔ bua mín ndɛɛ o, ɛhɪ fíí nvalɪ man mín nwʋn. Ɛsɛ bɔbɔ, mín muonun mɪn mmua man mín nwʋn ndɛɛ
4 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, mín ti'n nze man mín kɛ m'an yɔ ɛtɛ. Nan kʋsʋ nán ɛhɪ y'ɔ kele kɛ n dɪ sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yé Mɪn y'ɔ bua mín ndɛɛ ɔ.
5 Ɛhɪka ati, sɛ cɪan'n m'ɔ 'fa bua ndɛɛ'n juli man angʋnmɪan an, nán bɛ bua sʋanlan fíí ndɛɛ. Ɛmɔ nwʋ́nndɛ maan yé Mɪn bála kʋalaaka. Ninnge m'ɔ fɛfɪa awosin nɪn anun'n, ɔ 'ba tu yí kʋalaa fite jawe nun. Menian'n-mɔ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ bé ahʋnlɪn nun'n, yé Mɪn 'ba man bɛ nwun yí. Cɪan sɔ'n yê Nyanmɪan 'ba yɪ sʋanlan kʋn biala ayɛ wɔ yí junman'n m'ɔ lili nɪn anwʋn ɔ.
6 Anianman-mɔ, m'an fa ɛhɪ kʋalaa mɔ m'an han'n m'an tʋ Apolɔsʋ nʋn mín muonun yé nwʋn m'an hele ɛmɔ like. Anyɪnndala'n mɔ bé nwan: “N'ɛ kan tala mɔ b'a hɛlɛ nɪn asʋ'n”, mɪn kulo kɛ yé nwʋn nvandʋhʋn nɪn anun, ɛmɔ suan bɛ tɪ yí bʋ. Ɛmɔ anun bie le man atɪn ɔ njinlan man sʋanlan kʋn afan ɔ ndu man yí nwʋn ɔ ngele man kʋn.
7 Ɔ sanlɪn kɛ wɔ́ mɔ ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ ɛ tɪ kpa tala wɔ́ manngʋn'n-mɔ'n, wɔ́ muonun ɛ tɪ wɔ́ dɪɛ sɛ? Nzu yê ɛ le yí mɔ nán Nyanmɪan y'ɔ manlɪn wɔ́ ɔ? Nyanmɪan yê ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a man wɔ́ ɔ, nan nzukɛ ati yê ɛ fa tu wɔ́ nwʋn kɛ nán Nyanmɪan yê ɔ falɪ manlɪn wɔ́ ɔ?
8 Kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ asa a han ninnge'n kʋalaatin. Ɛmɔ a nyan bé nwʋn a yue. Ɛmɔ a kaci mmelemgbin b'a san yé nwʋn. Mɪn kulo kɛ ɛmɔ kaci mmelemgbin sakpa, nán yé kʋsʋ yɛ nʋn ɛmɔ a li belemgbin sɔ'n.
9 Afɪ, mɪn nwun yí kɛ yé mɔ yɛ tɪ Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n, Nyanmɪan a fa yé a sie menian'n-mɔ kʋalaa anzin. Yɛ tɪ kɛ

menian mɔ bagua nun yɛ̂ bɛ kun bɛ́ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ yɪ yɛ́ bɛ kele mân bɔndɪn'n, bɛ yɪ yɛ́ bɛ kele nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ ɔ nʊn menian'n-mɔ kʊsʊ.
10 Kilisi dunman nun, menian'n-mɔ bu yɛ́ kɛ sɛnvʊɛ. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ nʊn Kilisi b'a yɔ kʊn ɛmɔ a nwun ngɛlɛ. Yɛ le man anwʊnsɛlɛ, nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ le anwʊnsɛlɛ. Menian'n-mɔ mmu man yɛ́ like fíí, nan ɛmɔ dɪɛ, bɛ lile ɛmɔ anwunno.
11 Bɪcɪ ɛhɪ, ɛhɔɛ nʊn nzuhoe lɛ kun yɛ́, yɛ nnyan man taladɪɛ yɛ nwula man. Menian'n-mɔ lɛ bʊ yɛ́. Yɛ nnyan man lɪka yɛ ndanlan man, yɛ nanndɪ nun.
12 Yɛ́ muonun yɛ fa yɛ́ nwʊn yɛ tɪ, nán y'a nyan yɛ́ nʊan nun alɪɛ y'a li. Bɛ 'kpɛ yɛ́ nzʊba a, anɪn yɛ lɛ yeyila bɛ́ sʊ. Bɛ 'kele yɛ́ ahʊlʊwa a, anɪn yɛ lɛ tila yɛ́ ahʊnlɪn.
13 Menian'n-mɔ 'sɛcɪ yɛ́ dunman an, yɛ ndɛ man bɛ́ sʊ. Bɪcɪ nʊn bɪcɪ, menian'n-mɔ bu yɛ́ kɛ eyuadɪ nɪn anun ewula. Bɛ bu yɛ́ kɛ fʊfʊɛ sʊ ewula.
14 Nán kɛ mɪɪn kɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ mɪn gua ɛmɔ anyunnun asɪ ɔ. Nan mɪn kulo kɛ mɪn tu ɛmɔ fʊɔ kɛ mín mma mɔ mɪn kulo bɛ́ kpa ɔ.
15 Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ bɔbɔ menian akpɪɪ bulu tɪnngɛ ɛmɔ wɔ Kilisi atɪn nɪn asʊ a, ɛmɔ asɪ'n y'ɔ le mín. Mín yɛ̂ m mɔlɪ Kilisi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ ɛmɔ ɔ.
16 Ɛhɪka ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ nían mín ɛnanndɪɛ dɪɛ nɪn asʊ, bɛ nánndɪ.
17 Ɔ man m'an sʊan Timote ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Ɔ tɪ mín wa mɔ mɪn kulo yí kpa ɛsɛ ɔ nanndɪ yɛ́ Mɪn atɪn nɪn asʊ ananhɔlɛ nun. Ɔ 'ba hele ɛmɔ kɛ mɪn kpɪn mɪn nanndɪ Kilisi atɪn nɪn asʊ'n. Atɪn sɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yɛ̂ mɪn kele yí lɪka kʊalaatin Asɔnɪn'n-mɔ anun ɔ.
18 Ɛmɔ mmie-mɔ lɛ tu bɛ́ nʊan nun, bɛ jʊnlɪn kɛ m mma man ɛmɔ anwʊn ɛlɔ.
19 Nan sɛ yɛ́ Mɪn bʊa a, mɪn 'ba a ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ɛlɛ nsan ɛhɪ anun. Sɛ mɪn ju ɛlɔ a, yɛ̂ mɪn 'ba nwun atubɛnwʊn mma sɔ'n-mɔ ɔ. Nán bɛ́ nʊan nun etue nɪn ala yɛ̂ mɪn 'fa mɪn nwun bɛ́ ɔ. Nan sɛ bɛ́ tunmin'n mɔ bɛ le yí'n fi Nyanmɪan ɛlɔ a, mɪn 'ba nwun yí.
20 Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan Belemgbin Mân'n tɪ man bɛ́ nʊan nun etue ɛjɔlɛ, nan ɔ tɪ tunmin ɛjɔlɛ.
21 Benin yɛ̂ ɛmɔ kulo ɔ? Asʊ ɛmɔ kulo kɛ n vá mgbele m mála n vín ɛmɔ, anaan m mála n jícɪ ɛmɔ alʊa ɔ?

5

Asɔnɪn nɪn anun abalabɔ ɛtɛ'n

1 Bɛ kannvʊ kɛ ɛmɔ mmalasua ɛjɔlɛ nʊn mmelenzua ɛjɔlɛ m'ɔ la ɛmɔ anwʊn'n, bɛ́ bɔbɔ muonun mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ ngɔ yɔ man yí sɔ. M'an tɪ kɛ ɛmɔ anun kʊn nʊn yí sɪ ayɪ'n da.

2 Esuan kpa m'ɔ di kɛ ɛmə sun bɛ fʋan sʋanlan sʋa fi Asɔnɪn
nɪn anun'n, kanngʋ ɛmə dɪɛ ɛmə anwʋn yê bɛ tu ɔ.
3 Mín dɪɛ, anwʋnnaan nun an, n nnʋn man ɛmə afian ɛlɔ,
kʋsʋ wawɛ nun an, mɪn nʋn ɛmə yê yɛ wɔ ɛlɔ. Yɛ́ Mɪn Zozi
dunman nun, sʋanlan'n mə ɔ'a li ɛjɔlɛ ɛtɛ sɔ'n, m'an bua yí ndɛɛ
dada angʋnmɪn kɛ n wɔ ɛmə afian.
4 Sɛ ɛmə yia a, n wɔ ɛmə afian wawɛ nun. Yɛ́ Mɪn Zozi
tunmin'n 'ba jinlan ɛmə anzin.
5 Ɛmə wúla sʋanlan sɔ nɪn awʋba *Satan asa nun maan nyian
húⁿ yí nánⁿ cɪan mə yɛ́ Mɪn Zozi kɔ sa kɔ a'n, anɪn sʋanlan sɔ nɪn
ɛkala'n nyan ngʋan.
6 Ɛmə anʋan nun etue'n tɪ man kpa. Ɛmə nzɪ man kɛ fali ayile
kaan sʋa mə bɛ kɔ fa bɛ kɔ wula fali'n maan ɔ tu ɔ?
7 Ɛmə yí ɛtɛ sɔ'n fi ɛmə afian maan ɛmə anwʋn tí kpa bɔkɔɔ.
Sɛ ɛmə yɔ yí sɔ a, ɛmə 'ba kaci fali fʋfɔlɛ mə ayile nnʋn man nun
ɔ. Ɛmə a kaci kɛ fali fʋfɔlɛ dada angʋnmɪn bɔbɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́
*Pakɪ fɛtɪ dɪɛ nɪn a bɔ yí bʋ. Afɪ Kilisi m'ɔ tɪ kɛ yɛ́ Pakɪ bʋa baa'n,
b'a hun yí b'a yɪ yɛ́ ti tɛɛ.
8 Ɛhɪka ati, sɛ yɛ 'di yɛ́ fɛtɪ nɪn an, nánⁿ bɛ man fali ayile daba
tanlan yɛ́ kpaʋn nɪn anun. Nánⁿ man ati anun ɛtɛ nʋn basa basa
fali ayile'n tanlan ɛmə asɪtanlan nɪn anun. Nan ɛmə kpʋ́nndɛ
anwʋntɪɛ nʋn ananhɔlɛ kpaʋn dɪɛ'n mə fali ayile nnʋn man
nun'n.
9 Ɛhɪ, mín kalata'n mə n gɛlɛlɪ ɛmə nɪn anun, n ganlɪn kɛ
menian mə bɛ tʋn ajaa'n, ɛmə nʋn bɛ́ nánⁿ bɛ san nun.
10 M'an nze man ɛmə kɛ nánⁿ bɛ jʋjɔ bɛ́ mə bɛ nzɪ man
Nyanmɪan mə bɛ gua mânⁿ nɪn anun bɛ tʋn ajaa, bɛ tɪ anyɪnbʋlʋ,
bɛ wua anaan bɛ sɔ amʋan nɪn ɛlɔ. Sɛ yí sɔ a, anɪn ɛmə fi mânⁿ
nɪn anun bɛ tú!
11 Nan mɪɪn kele kɛ nánⁿ man ɛmə nʋn sʋanlan mə yí nwan
ɔ tɪ Kilisi dɪɛ, kʋsʋ ɔ tʋn ajaa, ɔ tɪ anyɪnbʋlʋ, ɔ sɔ amʋan, ɔ tɪ
ngʋnndʋnmgbɔ, ɔ tɪ kɔnʋnmɪnnzan anaan awofʋɛ'n, sʋanlan
sʋa, nánⁿ man ɛmə nʋn yí san nun. Nánⁿ man ɛmə nʋn yí bɛ wula
bɛ́ sa talie kʋn anun bɔbɔ.
12 Bɛ́ mə bɛ tɪ man Kilisi dɪɛ'n, sɛ bɛ 'bua bɛ́ ndɛɛ e, sɛ bɛ mmua
man bɛ́ ndɛɛ e, nánⁿ mín ɛjɔlɛ ɔ. Nyanmɪan muonun yê ɔ 'bua bɛ́
ndɛɛ ɔ.
13 Nan menian mə ɛmə nʋn bɛ́ wɔ eku kʋn anun'n, asʋ yɛ
ngʋala man kɛ yɛ bua bɛ́ ndɛɛ ɔ? B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun
kɛ Nyanmɪan nwan: *Ɛmə fʋ́an abɔlɛfʋɛ'n fi ɛmə afian.*

6

Bɛ́ nwʋn ɛsanman'n

1 Ɛhɪ, sɛ ɛmə anun kʋn nʋn yí nianman bie nyan ɛjɔlɛ a,
ɔ yɔ sɛ m'ɔ yaci Nyanmɪan menian'n-mə ɛbɛlɛ ɔ fa ɛjɔlɛ'n kɔ

ahɪnlɪnnvie maan bɛ di yí bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn aja sʊ ɔ?
2 Ɛmɔ nzɪ man kɛ cɪan bie dede Nyanmɪan menian'n-mɔ yɛ̂
bɛ 'bua mân nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ ɔ? Nán sɛ cɪan
bie dede Nyanmɪan menian'n-mɔ yɛ̂ bɛ 'bua mân nɪn anun
menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ a, anɪn ɛjɔlɛ nganngan sʊa yɛ̂ ɛmɔ
ngʊala man yí di ɔ?
3 Ɛmɔ nzɪ man kɛ cɪan bie dede, yɛ́ yɛ̂ yɛ 'bua nyanmɪansʊ
mmɔfʊɛ'n-mɔ ndɛɛ ɔ? Nán sɛ yɛ́ yɛ̂ yɛ 'bua bɛ́ ndɛɛ a, anɪn mân
ɛhɪ anun ɛjɔlɛ yɛ̂ ɛmɔ ngʊala man yí di ɔ?
4 Nan ɛmɔ dɪɛ, sɛ ɛjɔlɛ tɔ ɛmɔ afian an, menian mɔ Asɔnɪn'n
mmu man bɛ́ like nɪn aja sʊ yɛ̂ ɛmɔ sanman bɛ́ nwʊn ɔ.
5 Mɪɪn kan maan nyian tɔ ɛmɔ anyɪnsʊ. Yí ti, ngɛlɛfʊɛ baa
kʊnmgba nnʊn man Asɔnɪn nɪn anun mɔ sɛ ɛjɔlɛ tɔ a, ɔ kʊala
kɛ ɔ sesie anianman'n-mɔ afian ɔ?
6 Sɛ ɛjɔlɛ tɔ anianman nnyuan afian an, anɪn kanngʊ menian
mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn aja sʊ yɛ̂ bɛ fa ɛjɔlɛ'n bɛ kɔ ɔ?
7 Ɛsanman'n mɔ ɛmɔ sanman bɛ́ nwʊn bɛ jinlan bagua nun
bɛ yɪ ndɛɛ'n, dada angʊnmɪn, ɔ kele kɛ ɔ'a nyɔ man ye. Nzukɛ
ati yɛ̂ ɛmɔ nyaci man menian'n-mɔ maan bɛ nzisi man ɛmɔ ɔ?
Nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ nyaci man menian'n-mɔ maan bɛ nni man
ɛmɔ ndunlunmun ɔ?
8 Kanngʊ ɛmɔ muonun yɛ̂ ɛmɔ sisi bɛ́ nianman'n-mɔ bɛ di bɛ́
ndunlunmun ɔ.
9 Ɛmɔ muonun sɪ yí fɔ́ún kɛ menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, bɛ nnyan
man asɪtanlan wɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ bie.
Nán bɛ laka laka bɛ́ nwʊn. Menian mɔ bɛ yɔ satɪlɪfʊɛ nyɔlɪɛ, bɛ́
mɔ bɛ sɔ amʊan, bɛ́ mɔ bɛ tʊn ajaa, bɛ́ mɔ bɛ kpʊnndɛ bɛ́ nwʊn,
10 bɛ́ mɔ bɛ wua, bɛ́ mɔ bɛ tɪ anyɪnbʊlʊ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ
kɔnʊnmɪnnzan, bɛ́ mɔ bɛ tɪ ngʊnndʊnmgbɔ anaan bɛ ngan
man ananhɔlɛ, menian sɔ'n-mɔ ngɔ nnyan man asɪtanlan wɔ
Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ bie.
11 Daba, kɛ anɪn ɛmɔ anun mmie-mɔ tɪ yí nɪn anɪn. Nan
Nyanmɪan a tɪ ɛmɔ anwʊn fi ɛtɛ nɪn anun, ɔ'a fa ɛmɔ ɔ'a yɔ yí
dɪɛ, ɔ'a man ɛmɔ a yɔ sɛsɛ wɔ yí nyunnun yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nʊn
yɛ́ Nyanmɪan Wawɛ'n dunman nun.

Bɛ fá bɛ́ sʊanlan baka'n bɛ wúla yɛ́ Mɪn anunminnyanmʊn

12 Ɛmɔ anun mmie-mɔ nwan: “Mɪn kʊala mɪn yɔ like biala
mɔ mɪn kulo ɔ.” Ɔ tɪ ananhɔlɛ, nan kʊsʊ yí kʊalaa tɪ man kpa
mman man ɛmɔ. Mɪn kʊala mɪn se kɛ: “Mɪn kʊala mɪn yɔ like
biala mɔ mɪn kulo ɔ”, nan kʊsʊ mɪn ngʊala man kɛ mɪn yaci
mín nwʊn maan like biala fa mín yɔ yí kanga.
13 Ɛmɔ nwan: “Alɪɛ ati yɛ̂ bɛ bɔlɪ kʊɛ ɔ, yɛ̂ kʊɛ kʊsʊ ati yɛ̂ bɛ
bɔlɪ alɪɛ ɔ.” Ɔ tɪ ananhɔlɛ, nan kʊsʊ Nyanmɪan 'ba sɛcɪ ninnge
nnyuan sɔ'n-mɔ. Nan sʊanlan baka'n dɪɛ, nán satɪlɪfʊɛ ɛyɔlɛ ati
yɛ̂ bɛ bɔlɪ ɔ. Ɔ tɪ yɛ́ Mɪn dɪɛ, yɛ̂ yɛ́ Mɪn kʊsʊ tɪ sʊanlan baka'n dɪɛ.

14 Nyanmɪan m'ɔ man yɛ́ Mɪn fi ewue nun a tinnge'n, ɔ 'ba fa
yí tunmin'n ɔ man yɛ́ kʊsʊ yɛ fi ewue nun yɛ tinnge.
15 Ɛmə sɪ kɛ ɛmə anwʊnnaan'n tɪ Kilisi anwʊnnaan kpa bɔkɔɔ.
Asʊ ɔ tɪ kpa kɛ n vá Kilisi anwʊnnaan'n sin mɪn nʊn balasua m'ɔ
si tutu'n yɛ hán yɛ bɔ́ nun ɔ? Cɛcɛ!
16 Anaan, asʊ ɛmə nzɪ man kɛ belenzua kʊn m'ɔ kɔ fa yí nwʊn
kɔ bɔ balasua m'ɔ si tutu'n, anɪn ɔ nʊn yí b'a kaci anwʊnnaan
kʊn ɔ? Ɔ sanlɪn kɛ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Bɛ́ menian nnyuan'n, bɛ
'ba kaci sʊanlan munmuan kʊn.*
17 Nan sʊanlan m'ɔ kɔ fa yí nwʊn kɔ bɔ yɛ́ Mɪn'n, ɔ nʊn yí bɛ
kaci sʊanlan munmuan kʊn wɔ wawɛ nun.
18 Ɛhɪka ati, ɛmə nwánndi satɪlɪfʊɛ ɛyɔlɛ'n. Ɛtɛ biala mɔ
sʊanlan kɔ yɔ'n, ɔ ngan man yí nwʊnnaan'n. Nan sʊanlan m'ɔ
tɪ satɪlɪfʊɛ'n, ɔ yɔ ɛtɛ ɔ kan yí muonun yí nwʊnnaan'n.
19 Asʊ ɛmə nzɪ man kɛ ɛmə sʊanlan baka'n tɪ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan a fa a man ɛmɔ'n sua
ɔ? Wawɛ sɔ'n wɔ ɛmə anun. Ɛmə muonun nzie man bɛ́ nwʊn
kʊ́n.
20 Nyanmɪan a tua ɛmə ati kalɛ ɔ'a to ɛmə. Ɛhɪka ati, ɛmə fá
bɛ́ sʊanlan baka'n bɛ wʊ́la Nyanmɪan anunminnyanmʊn.

7

Ajaa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

1 Afɪ sian dɪɛ, kosuan'n mə ɛmə hɛlɛlɪ mín kalata bɛ bisalɪ
mín'n, ɛ 'nwun yí mmua'n. Ɔ tɪ kpa man belenzua kʊn kɛ n'ɔ ja
bala.
2 Nan kʊsʊ satɪlɪfʊɛ ɛyɔlɛ'n mɔ ɔ'a tolo'n dunman nun, ɔ tɪ kpa
kɛ belenzua kʊn biala já yí yɪ yê balasua kʊn biala kʊsʊ já yí
hun.
3 Ɔ di kɛ belenzua'n di yí yɪ anwʊn ɛjɔlɛ, balasua'n kʊsʊ di kɛ
ɔ di yí hun anwʊn ɛjɔlɛ.
4 Balasua'n le man tunmin yí muonun yí sʊanlan baka nɪn
asʊ. Yí sʊanlan baka'n tɪ yí hun dɪɛ. Belenzua'n kʊsʊ le man
tunmin yí muonun yí sʊanlan baka nɪn asʊ. Yí sʊanlan baka'n
tɪ yí yɪ dɪɛ.
5 Nán bɛ tua bɛ́ nwʊn nna. Ɛmə kʊala kɛ bɛ́ nʊan sɛ bɛ́ nwʊn bɛ
fa tɛmʊn bɛ yɔ asɔnɪn. Sɛ tɛmʊn sɔ'n sɪn an, anɪn atɪn wɔ nun kɛ
yí daba'n. Sɛ ɔ'a nyɔ man sɔ a, ɛmə ngɔ hʊala man nun sɔ kʊ́n.
*Satan kʊala kɛ ɔ laka ɛmə maan ɛmə tɔ yí ngaa nɪn anun.
6 Mə mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n, ɔ tɪ afʊtu nan nán mala ɔ.
7 Mɪn kulo kɛ ahan menian'n-mə kʊalaa kaci kɛ mín. Nan
kʊsʊ ɔ le sʊanlan kʊn acɛdɪɛ dɪɛ mə Nyanmɪan a fa a man yí ɔ,
ɛhɪ dɪɛ le yí ngʊnmɪn, ɛhɪ dɪɛ le yí ngʊnmɪn.
8 Ɛjɔlɛ mə mɪɪn kan mɪn kele mmiannzin, mmalasin nʊn
kunlannvʊɛ'n-mə'n y'ɔ le kɛ ɔ tɪ kpa man ɛmə kɛ ɛmə tánlan kɛ
n dɪ yí'n.

9 Nan sɛ ɛmɔ nɪan nán bɛ ngʋala man nun sɔ a, anɪn ɛmɔ já
bala anaan bian. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmɔ ja bala anaan bian an, ɔ tɪ
kpa tala kɛ ɛmɔ kɔ li bɛ́ ɛbʋɛ'n.

10 Afɪ bɛ́ mɔ bɛ tɪ abufʋɛ'n kʋsʋ, nán mín yê mɪɪn kan ɔ, nan yɛ́
Mɪn muonun yê ɔ lɛ kan ɔ.

11 Balasua m'ɔ ja bian'n, n'ɔ yila yí hun. Sɛ ɔ yila a, n'ɔ ja bian
kʋ́n. Sɛ ɔ kulo a, ɔ nʋn yí hun bɛ sésie bɛ́ afian bɛ já. Belenzua'n
kʋsʋ n'ɔ yila yí yɪ.

12 Bɛ́ bʋ nga'n-mɔ (Mín muonun yê mɪɪn kan ɔ, nán yɛ́ Mɪn yê
ɔ lɛ kan ɔ.) Sɛ Asɔnɪn nɪn anun belenzua kʋn ja yí yɪ mɔ yí yɪ'n
ngɔ man asɔnɪn'n, sɛ yɪɛ sɔ'n kulo kɛ ɔ nʋn yí tanlan nun an,
belenzua'n n'ɔ yila yí.

13 Yí sɔ kʋnmgba nɪn ala, sɛ Asɔnɪn nɪn anun balasua kʋn ja
bian mɔ yí hun'n ngɔ man asɔnɪn'n, sɛ huan sɔ'n kulo kɛ ɔ nʋn
yí yɪ bɛ tanlan nun an, ɔ tíe, n'ɔ yila yí.

14 Afɪ balasua'n m'ɔ kɔ asɔnɪn'n dunman nun, yí hun mantan
Nyanmɪan kʋkʋ. Belenzua'n kʋsʋ m'ɔ kɔ asɔnɪn'n dunman
nun, yí yɪ mantan Nyanmɪan kʋkʋ. Sɛ ɔ tɪ man sɔ a, ɛmɔ
amma'n-mɔ tɪ kɛ menian mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan kʋsʋ anɪn
bɛ́ nwʋn a tɪ.

15 Sɛ kʋsʋ nunhan'n m'ɔ ngɔ man asɔnɪn'n, sɛ belenzua nɪn
o, sɛ balasua nɪn o, mɔ yí nwan ɔ 'yila'n, bɛ yáci yí maan ɔ yíla.
Ɛbɛlɛ nɪn anun, anɪn belenzua'n anaan balasua'n m'ɔ kɔ asɔnɪn
nɪn a nyan alaje. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ tánlan
anzʋnunjɔ nun.

16 Wɔ́ balasua'n mɔ a fa wɔ́ nwʋn a man Kilisi'n, asʋ ɛ kʋala ɛ
nwun yí fɔ́ʋ́n kɛ ɛ 'man wɔ́ hun fa yí nwʋn man Nyanmɪan?
Anaan wɔ́ belenzua'n mɔ a fa wɔ́ nwʋn a man Kilisi'n, asʋ
ɛ kʋala ɛ nwun yí fɔ́ʋ́n kɛ ɛ 'man wɔ́ yɪ fa yí nwʋn man
Nyanmɪan?

17 Ɛhɪ, sɛ yɛ yɪ ajaa nɪn anwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ'n nun an, ɔ di kɛ
sʋanlan kʋn biala nanndɪ atɪn'n mɔ Nyanmɪan a hele yí nɪn
asʋ. Kɛ anɪn ɔ kpɪn tɪ yí mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ. Anɪn
ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ nɪn anɪn. Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ m'an
han'n, ɔ tɪ mala man Asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin.

18 Wɔ́ mɔ Nyanmɪan 'fɛlɛ wɔ́ a, anɪn b'a kpɛ wɔ́ mmian nun'n,
man wɔ́ like tánlan ɛbɛlɛ. Wɔ́ kʋsʋ mɔ Nyanmɪan 'fɛlɛ wɔ́ a, anɪn
bɛ kpɛlɪ man wɔ́ mmian nun'n, man wɔ́ like tánlan ɛbɛlɛ.

19 Sɛ b'a kpɛ wɔ́ mmian nun o, sɛ bɛ kpɛlɪ man wɔ́ mmian nun
o, nán ɛhɪ yê ɔ cian ɔ. Like m'ɔ cian'n y'ɔ le Nyanmɪan mala nɪn
asʋ elie'n.

20 Kɛ anɪn sʋanlan kʋn kpɪn tɪ yí mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yí'n, ɔ fá
yí sɔ.

21 Ɛ tɪ kanga yê Nyanmɪan a fɛlɛ wɔ́ ɔ? N'ɛ di yí nwʋn yalɛ. Sɛ
ɛ kʋala kɛ ɛ sɪn ɛbɛlɛ ɛ nyan fanwʋndi a, anɪn sɪn ɛbɛlɛ.

22 Ɔ sanlɪn kɛ kanga mɔ yɛ́ Mɪn kɔ fɛlɛ yí'n, anɪn yɛ́ Mɪn a man ɔ'a nyan fanwʊndi. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ di yí ti anwʊn mɔ yɛ́ Mɪn kɔ fɛlɛ yí'n, anɪn ɔ'a kaci yɛ́ Mɪn kanga.
23 Nyanmɪan a tua ɛmɔ ati kalɛ ɔ'a to ɛmɔ. Ɛhɪka ati, nán bɛ kaci menian'n-mɔ nganga.
24 Anianman-mɔ, ɔ tɪ ananhɔlɛ, kɛ sʊanlan kʊn biala kpɪn tɪ yí mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ ɔ nʊn Nyanmɪan bɛ tánlɪn.

Mmiannzin nʊn mmalasin nʊn kunlannvʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n

25 M'ɔ tʊ de mmiannzin nʊn mmalasin'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yɛ́ Mɪn a ngan man nun ɛjɔlɛ ɔ'a ngele man mín. M'ɔ wɔ mín muonun mín ajʊnlɪn nun'n yê mɪɪn kan nɪn ɔ. Ɔ sɛ kɛ ɛmɔ de ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ di. Ɔ sanlɪn kɛ, yɛ́ Mɪn a nwun mín nwʊn anwunnvoe ɔ'a man m'an kaci ananhɔlɛfʊɛ.
26 Emian ngacile dɔʊn mɔ yɛ wɔ nun'n dunman nun, mɪn de mɪn di kɛ ɔ tɪ kpa kɛ sʊanlan kʊn biala há kɛ ɔ tɪ yí'n.
27 M'ɔ ja bala'n, n'ɔ yila yí. M'ɔ nja man bala'n, n'ɔ kpʊnndɛ bala.
28 Nan sɛ wɔ́ belenzua'n wɔ́ nwan ɛ 'ja bala a, anɪn a nyɔ man ɛtɛ. Sɛ talua'n kʊsʊ nwan ɔ 'ja bian an, anɪn ɔ'a nyɔ man ɛtɛ. Nan kʊsʊ bɛ́ mɔ bɛ lɛ ja bɛ́ nwʊn'n, bɛ 'ba nwun bɛ́ nyɪnsʊ cɪan daa. Mɪn ngulo man kɛ ɛmɔ nwun bɛ́ nyɪnsʊ.
29 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ mɛlɛ'n tɪ tika. Yí ti kɪkaala dɪɛ, bɛ́ mɔ bɛ ja bala'n, bɛ tánlan kɛ bɛ nja man bala.
30 Bɛ́ mɔ bɛ́ lʊa a bɔ'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ́ lʊa bɔlɪ man. Bɛ́ mɔ bɛ lɛ di fɛ'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ lɛ nni man fɛ. Bɛ́ mɔ bɛ to ninnge'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ le man like fíí.
31 Bɛ́ mɔ bɛ le mân ɛhɪ anun ninnge'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ le man like fíí. Ɔ sanlɪn kɛ mân ɛhɪ mɔ yɛ wɔ nun'n, ɔ 'sɪn.
32 Mɪn ngulo man kɛ nzusue tɔ ɛmɔ anwʊn fíí sʊa. Sʊanlan m'ɔ nja man bala'n, yɛ́ Mɪn ninnge'n-mɔ anwʊn akpʊnndan ala yê ɔ bu ɔ. Like m'ɔ yɔ a, ɔ kɔ sɔ yɛ́ Mɪn anyɪn'n, yê ɔ yɔ ɔ.
33 Nan belenzua m'ɔ ja bala'n, mân nɪn anun ninnge'n-mɔ anwʊn yê ɔ jʊnlɪn ɔ. Like m'ɔ yɔ a yí yɪ di fɛ'n yê ɔ yɔ ɔ.
34 Ɛjɔlɛ'n yɔ sua a, anɪn belenzua nɪn anyɪn wɔ ninnge nnyuan anwʊn. Balasua anaan talua kʊsʊ m'ɔ nja man bian'n, yɛ́ Mɪn ninnge'n-mɔ anwʊn akpʊnndan ala yê ɔ bu ɔ. Sɛ like yê ɔ lɛ yɔ o, sɛ ɛjɔlɛ yê ɔ lɛ susu o, ɔ fa yí sʊanlan baka'n kʊalaa wula yɛ́ Mɪn asa nun. Nan balasua m'ɔ ja bian'n, yí dɪɛ mân nɪn anun ninnge'n-mɔ anwʊn y'ɔ jʊnlɪn ɔ. Like m'ɔ yɔ a yí hun di fɛ'n yê ɔ yɔ ɔ.
35 Ɛhɪ mɔ mɪɪn kan'n, mɪɪn kan mɪn man ɛmɔ. Nan nán kɛ mɪɪn kan sɔ mɪn tʊnndʊn ɛmɔ aja nun ɔ. Mɪn kulo kɛ ɛmɔ bu bɛ mân'n kɛ ɔ fata kɛ bɛ bu yí'n, nán ɛmɔ a fa bɛ́ nwʊn b'a bɔ yɛ́ Mɪn kpa bɔkɔɔ b'a li yí junman'n.

36 Sɛ kʊsʊ sʊanlan kʊn nɪan nán ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ man yí wa balasua'n kɛ ɔ lɛ bʊ aja sʊ, sɛ ɔ tɪ cɪnnjɪn kɛ ɔ já bian an, anɪn ɔ fá yí aja. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anɪn ɔ'a nyɔ man ɛtɛ.

37 Nan sɛ belenzua kʊsʊ kʊn si yí hue kɛ ɔ nja man bala, mɔ nán kɛ b'a mian yí kɛ ɔ já bala'n, sɛ ɔ nɪan yí kunnun nán ɔ'a nja man bala ɔ kɔ hʊala tanlan an, ɔ tɪ like kpa.

38 Ɔ man sɛ sʊanlan kʊn ja bala a, ɔ tɪ like kpa. Nan nunhan kʊsʊ mɔ ɔ'a nja man bala'n, ɔ tɪ like kpa.

39 Balasua m'ɔ kɔ ja bian'n, ɔ nʊn yí hun bɛ wɔ nun dede yí hun wu. Sɛ ɔ wu a, ɔ le atɪn ɔ kʊala kɛ ɔ ja belenzua m'ɔ kulo ɔ. Nan kʊsʊ, ɔ le man atɪn kɛ ɔ ja belenzua m'ɔ falɪ man yí nwʊn manlɪn man Kilisi ɔ.

40 Nan sɛ ɔ'a nja man bian kón an, ɔ 'di yí nwʊn fɛ tala kɛ ɔ kɔ ja bian'n. Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n, mɪn de mɪn di kɛ mín kʊsʊ n ne Nyanmɪan Wawɛ'n yê m'an han ɔ.

8

Amʊan sʊ naan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

1 M'ɔ tɪ amʊan sʊ naan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yɛ́ kʊalaa yɛ sɪ nun ɛjɔlɛ kɛ ɛmɔ lɛ kpɪn kele'n. Nan like ɛsɪɛ sɔ'n, ɔ man bɛ tu bɛ́ nwʊn. Like kʊsʊ m'ɔ man bɛ kpasi'n y'ɔ le ehulo'n.

2 Sʊanlan m'ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ sɪ like'n, anɪn ɔ nzɪ ɔ ngua man yí bʊ kpa kɛ ɔ fata kɛ ɔ sí yí'n.

3 (M'ɔ cian'n y'ɔ le Nyanmɪan ehulo'n.) Sʊanlan m'ɔ kulo Nyanmɪan'n yê Nyanmɪan kʊsʊ sɪ yí ɔ.

4 M'ɔ tɪ amʊan sʊ naan elie nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yɛ sɪ kɛ amʊan'n tɪ man yí ti anwʊn like fíí mân nɪn anun. Mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʊnmgba cein.

5 Sɛ bɔbɔ menian mmie-mɔ de di kɛ anwunno ɛlɔ nʊn asɪ ɛwa, ninnge dɔʊn wɔ ɛbɛlɛ mɔ bɛ sʊ bɛ́, ɛsɛ b'a fa bɛ́ b'a kaci bɛ́ mɪn an,

6 yɛ́ dɪɛ mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʊnmgba cein. Ɔ tɪ Sɪɛ mɔ ɔ'a bɔ ninnge'n-mɔ kʊalaatin ɔ. Yí dunman nun yê yɛ wɔ mân nɪn anun ɔ. Mɪnlɪan kʊsʊ baa kʊnmgba cein'n y'ɔ le Zozi Kilisi. Yí dunman nun yê ninnge'n-mɔ kʊalaa wɔ mân nɪn anun ɔ, ɛsɛ yí dunman nun yê yɛ le ngʊan ɔ.

7 Nan kʊsʊ menian dɔʊn nzɪ man ananhɔlɛ sɔ'n. Amʊan ɛjɔlɛ nɪn a fɔtɔ mmie-mɔ dede sɛ kɪkaala bɛ di naan sɔ nɪn an, ɔ yɔ bɛ kɛ bɛ lɛ di amʊan sʊ naan. Kɛmɔ bɛ́ ti tinlin man'n, sɛ bɛ lɛ di alɪɛ sɔ nɪn an, anɪn ɔ yɔ bɛ kɛ b'a tɔ ɛtɛ nun.

8 Nán alɪɛ y'ɔ man yɛ́ ɛnanndɪɛ'n sɔ Nyanmɪan anyɪn ɔ. Sɛ yɛ di o, sɛ y'a nni man o, yɛ nnyan man nun like fíí.

9 Nan kʊsʊ, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa. Fanwʊndi'n mɔ Nyanmɪan a man ɛmɔ'n, bɛ nánndɪ yí nwʊn kpa nán bɛ́ mɔ bɛ dedi'n tinlin man nɪn a ndɔ man ɛtɛ nun.

10 Afɪ, wɔ́ mɔ ɛ sɪ ɛjɔlɛ'n, sɛ sʊanlan mɔ yí dedi'n tinlin man'n nwun wɔ́ amʊan sua ɛlɔ kɛ ɛ lɛ didi a, yí kʊsʊ yí ajʊnlɪn'n 'man yí anwʊnsɛlɛ kɛ ɔ hɔ́ lí amʊan sʊ like.

11 Anɪn like'n mɔ wɔ́ nwan ɛ sɪ'n dunman nun, wɔ́ nian-man'n mɔ yí ti yê Kilisi a wu mɔ yí dedi'n tinlin man'n, ɛ lɛ man ɔ minlin.

12 Sɛ ɛmɔ yɔ sɔ maan ɛmɔ anianman'n-mɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn Kilisi muonun yê ɛmɔ lɛ yɔ yí ɛtɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ man bɛ yɔ like mɔ bɛ́ ajʊnlɪn'n man bɛ́ kɛ ɔ tɪ man kpa.

13 Ɛhɪka ati, alɪɛ mɔ mɪn di a mín nianman'n kɔ tɔ ɛtɛ nun'n, alɪɛ sɔ'n, mɪn 'tua, m mman man mín nianman'n ndɔ man ɛtɛ nun.

9

Ɔ fata kɛ Pɔlʊ nyan yí junman nɪn anun like

1 N ne fanwʊndi. N dɪ Zozi Kilisi bɔfʊɛ. M'an nwun yɛ́ Mɪn Zozi muonun mín nyɪnsʊ. Junman'n mɔ n nili manlɪn yɛ́ Mɪn'n, yí mma m'ɔ suli'n y'ɔ le ɛmɔ.

2 Sɛ bɔbɔ mmie-mɔ mmu man mín kɛ n dɪ Kilisi bɔfʊɛ a, ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ bu mín kɛ n dɪ Kilisi bɔfʊɛ. Ɔ sanlɪn kɛ junman'n mɔ n nili m'ɔ man ɛmɔ nʊn yɛ́ Mɪn Zozi b'a yɔ kʊn'n, ɛmɔ tɪ nzɔlɛ m'ɔ kele kɛ n dɪ Kilisi bɔfʊɛ.

3 Sɛ menian kan kɛ n dɪ man Kilisi bɔfʊɛ a, ɛjɔlɛ mɔ mɪn bua bɛ́'n y'ɔ le kɛ

4 mín junman'n mɔ mɪn di'n, asʊ ɔ nvata man kɛ mɪn nyan nun alɪɛ mɪn di mɪn nʊn nzue ɔ?

5 Asʊ n nne man atɪn kɛ mɪn ja asɔnɪn nɪn anun balasua kɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ, kɛ *Sefasɪ nʊn yɛ́ Mɪn anianman'n-mɔ yɔ yí nɪn ɔ?

6 Asʊ ɔ tɪ kpa kɛ mɪn nʊn Baanabasɪ yɛ́ munnyuan ala yê yɛ lí junman yɛ gúa yɛ́ nʊan alɪɛ ɔ?

7 Nzalafʊ benin yê yí muonun ɔ gua yí nʊan alɪɛ ɔ? Nwan sʊanlan dɪɛ yê ɔ yɔ ebo m'ɔ nni man yí ebo nɪn asʊ alɪɛ ɔ? Sʊanlan benin yê ɔ sie ayɛmʊa m'ɔ le man atɪn ɔ nyuihyuin man bɛ́ nyafʊsue'n bie a nnʊn man ɔ?

8 Nvandʊhʊn ɛhɪ-mɔ mɔ m'an fa m'an tʊ yí nwʊn'n, asʊ nán kɛ kulo menian'n-mɔ yɔ yí nɪn an? Nán ɛjɔlɛ kʊnmgba sɔ'n kʊsʊ yê Moyizɪ mala'n kan ɔ?

9 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ *Moyizɪ mala nɪn anun kɛ: *Sɛ ɛnalɛ'n lɛ tetia *bele nɪn asʊ ɔ kpʊnmgba a, n'ɛ cɪcɪ yí nʊan'n.* Asʊ nnalɛ'n-mɔ anwʊn cian Nyanmɪan ɔ?

10 Nán yɛ́ lɪlɪ yɛ́ dunman nun ati yê ɔ man ɔ'a han sɔ ɔ? Yuo, yɛ́ dunman nun ati yê ɔ man b'a hɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ nɪn ɔ. Ɔ di kɛ sʊanlan'n m'ɔ lɛ futu asɪɛ'n maan bɛ dua'n, ɔ nʊn sʊanlan'n m'ɔ lɛ kpʊnmgbɔ bele'n, bɛ nyan anyɪndasʊɛ kɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di'n, bɛ 'nyan nun like.

11 Sɛ y'a han Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n nán ɔ su mma a, ɛmɔ
jʊnlın kɛ mɔ yɛ lɛ kpʊnndɛ yí ɛmɔ ɛlɔ'n sʊnlın sʊnman ɔ?
12 Sɛ mmie-mɔ le atın bɛ didi ɛmɔ anwʊn an, asʊ yɛ le man
atın yɛ ndala man bɛ́ ɔ? Nan kʊsʊ y'a nnıan man yí sɔ. Y'a
mian yɛ́ nyın y'a yɔ maan like fíí a mma a ndʊnndʊn man Kilisi
Ɛjɔlɛkpa nın aja nun.

13 Ɛmɔ sı yí fɔ́ún kɛ bɛ́ mɔ bɛ di Nyanmıan awulo nın anun
junman'n, Nyanmıan awulo nın anun ninnge'n yê bɛ fa bɛ
nıan bɛ́ nwʊn ɔ. Bɛ́ mɔ yê bɛ yı tɛɛ'n kʊsʊ, tɛɛ ɛyıɛ mʊcıa nın asʊ
ninnge'n yê bɛ fa bɛ nıan bɛ́ nwʊn ɔ.
14 Kɛ ɔ tı yí nın ala anın. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın a man atın kɛ
menian mɔ bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, Ɛjɔlɛkpa sɔ nın anwʊn yê ɔ di kɛ bɛ
didi ɔ.
15 Nan mín dıɛ, ninnge sɔ'n m'ɔ fata kɛ mın nyan yí'n, m'an
nne man bie fíí. Nán kɛ mıın kɛlɛ ɛmɔ kalata ɛhı mın bisa maan
ɛmɔ yı man mín ɔ. Sɛ mın 'wu bɔbɔ a, ɔ tı kpa. Ɔ man sʊanlın fíí
ngʊala ndu man mín ti kele sɔ'n.
16 Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mın bɔ'n, ɔ tı man like mɔ mın fa mın tu mín
nʊan nun ɔ. Nan ɔ tı like mɔ b'a fa b'a tinndin mín ɔ. Sɛ m'an
mmɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'an ngele man menian'n-mɔ a, munnzue yɛ
ɔ 'kan mín ɔ.
17 Sɛ ɔ tı kɛ mín muonun mín ti anwʊn junman mɔ m'an hulo
yê mıın di a, ahan mın man bɛ tua mín yí nwʊn kalɛ. Nan ɔ tı
junman mɔ b'a fa b'a wula mín sa nun, sɛ mın ngulo man bɔbɔ
a, ɔ sɛ kɛ n ní.
18 Anın mín ahatua'n y'ɔ le benin? Mín ahatua'n dıɛ'n y'ɔ le
fɛ elie'n mɔ mın nyan yí mɛlɛ mɔ mıın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mın kele
menian'n-mɔ'n. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mın bɔ'n, mın mgbʊnndɛ man
kɛ bɛ tua mín yí nwʊn kalɛ.

19 N ne fanwʊndi, n ndı sʊanlan fíí kanga. Nan kʊsʊ kɛ ɔ kɔ yɔ
nán m'an nyan menian dɔʊn m'an man yɛ́ Mın'n, ɔ man m'an
kaci menian'n-mɔ kʊalaa kanga.
20 Mın nni man Moyizı mala nın asʊ, nan kʊsʊ kɛ ɔ kɔ yɔ nán
mín sa a han Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ di mala sɔ nın asʊ m'an man yɛ́
Mın'n, ɔ man sɛ mın nʊn bɛ́ yê tı a, mın yɔ mín nwʊn kɛ bɛ́.
21 Bɛ́ mɔ bɛ́ kʊsʊ bɛ nni man Moyizı mala nın asʊ'n, sɛ n wɔ
bɛ́ afian an, mın yɔ mín nwʊn kɛ bɛ́ nán mín sa a han bɛ́, m'an
man yɛ́ Mın. Nán kɛ bie a mín nyın nzɔ man Nyanmıan mala
nın ɔ. Cɛcɛ, nan Kilisi mala nın asʊ yɛ́ mın di ɔ.
22 Bɛ́ mɔ bɛ́ dedi'n tinlin man'n, sɛ mın nʊn bɛ́ tı a, mın yɔ mín
nwʊn kɛ mín kʊsʊ mín dedi'n tinlin man nán mín sa a han bɛ́,
m'an man yɛ́ Mın. Mın fa mín nwʊn mın tı mın yɔ like biala
nán mín sa a han mmie-mɔ m'an man yɛ́ Mın.
23 Ɛjɔlɛkpa nın ati yê mın yɔ ɛhı-mɔ kʊalaa nán mín kʊsʊ m'an
nyan nun nyila.

24 Ɛmə sɪ yí fɔ́ún kɛ bɛ́ mə bɛ su ɛnwanndie'n, bɛ́ kʊalaa bɛ nwanndi, nan kʊsʊ bɛ́ nunhan kʊn yê ɔ nyan ɔ. Ɛhɪka ati, ɛmə nwánndi kpa, nán b'a nyan nun like.

25 Bɛ́ kʊalaa mə bɛ su ɛnwanndie'n, mɛlɛ mə bɛ 'kpunndin kpunndin bɛ́ akpəlɛ'n-mə anun'n, bɛ totua bɛ́ nwʊn ninnge kpa. Bɛ yə yí sə nán b'a nyan ɛnwanndie nɪn anun kele'n. Kele sə'n, ɔ sɛcɪ. Nan yɛ́ dɪɛ mə yɛ lɛ yə'n, yɛ lɛ yə yɛ nyan kele m'ɔ le man ɛsɛcɪɛ'n.

26 Ɛhɪka ati, ɛnwanndie'n mə mɪɪn nwanndi'n, mín nyɪn wə lɪka kʊn. N dɪ kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ kʊn ngondin ɔ. Mɪn ndʊ man mín kətəlɛ dɪɛ nɪn anwʊnman nun.

27 Kɛ ɔ kə yə nán mín mə m'an bə Ɛjəlɛkpa'n m'an hele menian'n-mə'n b'a nyɪ man mín b'a ndʊ man'n, mɪn bɪlɪ mín nwʊn kpa, ɛsɛ mɪn sie mín nwʊn ye.

10

Bɛ nían bɛ́ nwʊn kpa wə amʊan'n-mə anwʊn

1 Anianman-mə, ɛjəlɛ m'ɔ tʊlɪ yɛ́ nan-mə mɛlɛ mə anɪn bɛ nʊn Moyizɪ nanndɪ ɛwâ nɪn anun ɛlə'n, mɪn kulo kɛ ɛmə ati kacɪ. Mə anɪn bɛ nanndɪ ɛwâ nɪn anun ɛlə'n, Nyanmɪan manlɪn like kʊn kɛ bəlɛ́ walɪ helelɪ bɛ́ atɪn'n, ɛsɛ ɔ kpacɪlɪ jenvie nɪn anun maan bɛ nanndɪ bɛ́ ja nun bɛ kpɛlɪ yí.

2 Mə bɛ wə bəlɛ́ nɪn anun ɔ nʊn mə bɛ 'kpɛ jenvie'n, bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́ kʊalaatin ɔ man bɛ nʊn Moyizɪ yəlɪ kʊn.

3 Alɪɛ kʊnmgba'n m'ɔ fi Nyanmɪan asa nun'n yê bɛ́ kʊalaa bɛ lili ɔ.

4 Nzue kʊnmgba'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlə'n yê bɛ́ kʊalaa bɛ nʊnlɪn ɔ. Nzue sə'n fi Nyanmɪan ɛbʊta'n m'ɔ si bɛ́ sʊ nɪn anun. Ɛbʊta sə'n y'ɔ le Kilisi.

5 Nan kʊsʊ Nyanmɪan akunnun a njɔ man bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn. Ɔ man bɛ wuli ɛwa nɪn anun.

6 Ninnge sə'n-mə, ɔ tɪ kɛ nzəlɛ yê bɛ lɛ yɪ yí bɛ kele yɛ́, nán yɛ́ kʊsʊ y'a nnyan man ajʊnlɪn ɛtɛ kɛ bɛ́.

7 Ɔ nvata man kɛ ɛmə sə amʊan kɛ bɛ́ nun mmie-mə səlɪ amʊan'n. B'a hɛlɛ wə Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun kɛ: *Menian'n-mə kə tanlan asɪ bɛ kə li like bɛ kə nʊn sʊ nzan. Ɛsɛ bɛ kə jasʊ bɛ kə si yí nwʊn abile.*

8 Nán bɛ man yɛ yə satɪlɪfʊɛ kɛ bɛ́ nun mmie-mə yəlɪ yí mə menian akpɪɪ abulaa nʊn nsan wuli cɪan kʊnmgba'n.

9 Nán bɛ man yɛ sə yɛ́ Mɪn yɛ nɪan kɛ bɛ́ nun mmie-mə yəlɪ yí mə owo-mə kɪkalɪ bɛ́ maan bɛ wuli'n.

10 Nán bɛ jʊjə bɛ́ konvin abʊ, kɛ bɛ́ nun mmie-mə yəlɪ yí mə nyanmɪansʊ bəfʊɛ'n m'ɔ kun sʊanlan'n hunlin bɛ́'n.

11 Munnzue sə'n m'ɔ hanlɪn bɛ́'n, ɔ tɪ fʊə yê bɛ lɛ fa bɛ tu ɛhɪnlɪn-mə ɔ. B'a hɛlɛ ninnge sə'n bɛ lɛ fa bɛ kannzʊ yɛ́, ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ'n mə yɛ wə nun ɛwa'n, mân nɪn ayuelɪɛ a ju.

12 Ɛhɪka ati, sʋanlan m'ɔ de di kɛ ɔ jin yí ja nun'n, ɔ nían yí
nwʋn kpa nán ɔ'a ndɔ man.
13 Sɔnɪan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mman man ɛmɔ m'ɔ bʋ ɛmɔ sʋ
ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ ananhɔlɛfʋɛ. Ɔ ngʋala man kɛ ɔ yaci
maan sɔnɪan'n bʋ ɛmɔ anwʋnsɛlɛ nɪn asʋ ɔ. Sɛ sɔnɪan'n tʋ ɛmɔ
a, Nyanmɪan 'sesie maan ɛmɔ kʋala yí nyunnun jinlan bɛ di yí
sʋ kunnunmun.
14 Ɛhɪka ati, anianman ehulo mma, ɛmɔ nwánndi amʋan
ɛsɔ'n.
15 Ɛmɔ tɪ menian mɔ bɛ sɪ ngɛlɛ, ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ m'an han m'an
hele ɛmɔ'n, ɛmɔ muonun títɪ nían.
16 Yɛ́ Mɪn nzan'n mɔ yɛ 'nʋn an yɛ da Nyanmɪan asɪ nán y'a
nʋn'n, ɔ kele kɛ yɛ nʋn Kilisi yɛ́ moja nɪn a yɔ kʋn. Kpaʋn'n mɔ
yɛ bubu nun yɛ di'n, ɔ kele kɛ yɛ nʋn Kilisi yɛ́ sʋanlan baka nɪn
a yɔ kʋn.
17 Kpaʋn'n tɪ baa kʋnmgba cein. Kannzɛ yɛ sʋnlɪn bɔbɔ a, yɛ́
kʋalaa yɛ tɪ anwʋnnaan kʋn. Ɔ sanlɪn kɛ kpaʋn kʋn sɔ'n tɪ yɛ́
kʋalaa yɛ́ dɪɛ.
18 Ɛmɔ nían kɛ daba anɪn Izalayɛ amma'n-mɔ yɔ yí'n. Bɛ́ mɔ
bɛ kɔ li naan'n mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ yɪ tɛɛ Nyanmɪan mʋcɪa nɪn asʋ
bɛ kɔ man yí'n, anɪn bɛ nʋn yí a yɔ kʋn.
19 Sɛ mɪn kan sɔ a, asʋ mín nwan amʋan'n anaan amʋan sʋ
naan'n tɪ like ɔ?
20 Cɛcɛ! Nan mín nwan bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, nán
Nyanmɪan yɛ bɛ yɪ bɛ́ tɛɛ'n bɛ man yí ɔ, nan bɛ yɪ bɛ man wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ. Nan mín dɪɛ mɪn ngulo man kɛ ɛmɔ nʋn wawɛ ɛtɛ'n-
mɔ yɔ kʋn.
21 Ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ nʋn yɛ́ Mɪn kangɔ nɪn anun nán ɛsɛ
ɛmɔ a nʋn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kʋsʋ kangɔ dɪɛ nɪn anun. Ɛmɔ ngʋala
man kɛ bɛ tanlan yɛ́ Mɪn tɔbɪlɪ nɪn anwʋn bɛ didi nán ɛsɛ ɛmɔ a
tanlan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kʋsʋ dɪɛ nɪn anwʋn b'a didi.
22 Anaan ɛmɔ kulo kɛ bɛ wula yɛ́ Mɪn akpue ɔ? Asʋ ɛmɔ jʋnlɪn
kɛ yɛ le anwʋnsɛlɛ yɛ tala yí ɔ?

Bɛ kpʋ́nndɛ ɛhɪnlɪn-mɔ ati anwʋn nvasʋɛ

23 Ɛmɔ kan kɛ: “Yɛ kʋala yɛ yɔ like biala mɔ yɛ kulo ɔ.” Ɔ tɪ
ananhɔlɛ, nan kʋsʋ yí kʋalaa tɪ man kpa mman man ɛmɔ. Ɔ tɪ
ananhɔlɛ kɛ ɛmɔ kʋala kɛ bɛ yɔ like biala mɔ ɛmɔ kulo ɔ, nan
kʋsʋ yí kʋalaa mmʋka man ɛmɔ maan ɛmɔ dedi'n ngɔ man yí
nyunnun.
24 Sʋanlan fíí n'ɔ kpʋnndɛ yí ti anwʋn nvasʋɛ, nan ɔ kpʋ́nndɛ
ɛhɪnlɪn-mɔ dɪɛ.
25 Like mɔ bɛ di, mɔ ɛmɔ kɔ to yí gua nun'n, nán bɛ sulo yí
nzin bɛ bisa bisa yí nwʋn kosuan nán ɛmɔ lí.
26 Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ: *Asɪɛ'n nʋn sʋ ninnge'n
kʋalaatin tɪ yɛ́ Mɪn dɪɛ.*

27 Sɛ sʊanlan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan'n fɛlɛ ɛmɔ alɪɛ nán ɛmɔ
tie a, like biala mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ lí, nán bɛ sulo
yí nzin bɛ bisa bisa yí nwʊn kosuan.
28 Nan sɛ sʊanlan bie kan kele ɛmɔ kɛ: "Naan ɛhɪ tɪ amʊan sʊ
naan," yí dɪɛ anɪn nán bɛ di, ɔ fi ɛjɔlɛ'n mɔ sʊanlan sɔ nɪn a han
a hele ɛmɔ'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a kacɪ ɛmɔ.
29 Nán wó ajʊnlɪn dɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan yí ɛwa ɔ,
nan ɛhɪnlɪn ajʊnlɪn dɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Nan afɪ ɔ
yɔ sɛ mɔ like mɔ mɪn kʊala kɛ mɪn yɔ'n, sʊanlan mgban kʊala ɔ
kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɔ?
30 Sɛ mɪn da Nyanmɪan asɪ nán m'an li like a, anɪn ɔ yɔ sɛ mɔ
mɪn nyan yí nwʊn amannɪɛ ɔ?
31 Ɛhɪka ati, sɛ ɛmɔ 'di alɪɛ o, sɛ ɛmɔ 'nʊn nzue o, yí kʊalaa mɔ
ɛmɔ 'yɔ'n, ɛmɔ yó bɛ wúla Nyanmɪan anunminnyanmʊn.
32 Like mɔ ɛmɔ yɔ a, ɔ kʊala kɛ ɔ man Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ
o, anaan Nyanmɪan asɔnɪn'n tɔ asɪ'n, like sɔ'n, nán bɛ yɔ.
33 Ɛmɔ yó kɛ mín. Like biala mɔ mɪn yɔ a bé kʊalaa bɛ di yí
nwʊn fɛ'n yê mɪn yɔ ɔ. Nán m'ɔ tɪ kpa man mín'n yê mɪn yɔ ɔ,
nan m'ɔ tɪ kpa man ɛhɪnlɪn-mɔ'n yê mɪn yɔ nán b'a nyan ngʊan
ɔ.

11

1 Ɛmɔ sósuan mín kɛ mɪn sosuan Kilisi'n.
2 Mɪɪn yɪ ɛmɔ ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ like biala anun, ɛmɔ kacɪ mín
cɪan daa, ɛsɛ ninnge kʊsʊ mɔ n gelelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ nánndɪ sʊ kpa.

Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ cɪcɪ bé ti sʊ

mɛlɛ mɔ bɛ 'yɔ asɔnɪn'n

3 Nan kʊsʊ mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ abʊ kpa kɛ Kilisi y'ɔ sie
belenzua biala ɔ. Belenzua'n kʊsʊ y'ɔ sie yí yɪ ɔ. Yê Nyanmɪan
y'ɔ sie Kilisi ɔ.
4 Belenzua kʊn mɔ ɔ 'yɔ asɔnɪn, anaan Nyanmɪan kɔ fa ɛjɔlɛ
kɔ wula yí nʊan kɛ ɔ hán héle menian m'ɔ kɔ cɪcɪ yí ti sʊ'n, anɪn
belenzua sɔ nɪn anyɪn a nzɔ man Kilisi.
5 Nan balasua kʊn kʊsʊ mɔ ɔ 'yɔ asɔnɪn, anaan Nyanmɪan kɔ
fa ɛjɔlɛ kɔ wula yí nʊan kɛ ɔ hán héle menian mɔ ɔ'a njɪcɪ man
yí ti nɪn asʊ'n, anɪn balasua sɔ nɪn anyɪn nzɔ man yí hun. Anɪn
ɔ tɪ kɛ balasua mɔ b'a kpa yí ti ɔ.
6 Balasua kʊsʊ m'ɔ ngulo man kɛ ɔ cɪcɪ yí ti sʊ'n, anɪn ɔ títi.
Nan kʊsʊ ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ man balasua kʊn kɛ ɔ kpá anaan
ɔ títi yí ti'n. Yí sɔ ati, ɔ cícɪ sʊ.
7 Ɔ nzɛ nvata man kɛ belenzua cɪcɪ yí ti sʊ ɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ Nyanmɪan nɪanlɪn yí nwʊn sʊ y'ɔ bɔlɪ yí ɔ, ɔ tɪ Nyanmɪan
anunminnyanmʊn. Nan balasua'n dɪɛ, ɔ tɪ belenzua nɪn
anunminnyanmʊn.
8 Afɪ belenzua anvɪn bowe yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ balasua ɔ,
nan nán balasua'n dɪɛ'n yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ belenzua ɔ.

9 Nyanmɪan bɔlɪ balasua manlɪn belenzua nán ɔ'a mmɔ man
belenzua ɔ'a mman man balasua.
10 Ɛhɪka ati, nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ dunman nun, bala-
sua'n cícɪ yí ti sʊ ɔ héle kɛ ɔ bɛbɛlɛ yí nwʊn asɪ man yí hun.
11 Nan kʊsʊ, yɛ́ mân'n mɔ yɛ nʊn yɛ́ Mɪn yɛ lɛ bu'n, belenzua'n
nni man yí ti anwʊn yê balasua'n kʊsʊ nni man yí ti anwʊn.
12 Afɪ sɛ bɔbɔ belenzua nɪn anvɪn bowe yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ
balasua nɪn an, balasua'n kʊsʊ yê ɔ wʊ belenzua nɪn ɔ. Ɛhɪ
kʊalaa fi Nyanmɪan ɛlɔ.
13 Ɛmɔ muonun bɛ nían balasua m'ɔ lɛ yɔ asɔnɪn mɔ ɔ'a njɪcɪ
man yí ti sʊ'n, asʊ ɔ tɪ kpa?
14 Mân'n muonun mɔ yɛ wɔ nun'n kele yɛ́ kɛ, ɔ tɪ anyunnun-
guasɪɛ man belenzua kʊn kɛ ɔ síe yí ti'n maan ɔ nyín ndɪnndɪɪn
kɛ balasua.
15 Nan sɛ balasua sie yí ti nɪn an, ɔ tɪ anunminnyanmʊn man
yí. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan falɪ enyuan ndɪnndɪɪn sɔ'n manlɪn
balasua kɛ ɔ fá hála yí ti.
16 Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n, sʊanlan mɔ yí nwan ɔ 'su ɛjɔlɛ ɛhɪ
anwʊn akpʊlʊwa'n, mɪɪn kan yí tika mɪn kele yí kɛ yɛ́ muonun
o, Nyanmɪan asɔnɪn'n-mɔ anun o, kɛ yɛ yɔ yí nɪn anɪn.

Yɛ́ Mɪn alɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

17 M'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn alɪɛ nɪn elie nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, mɪn nyɪ man
ɛmɔ ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ yia'n, like mɔ ɛmɔ yɔ'n tɪ
man kpa fíí.
18 M'an tɪ kɛ mɛlɛ mɔ ɛmɔ asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ yia'n, ɛmɔ
anʊan nzɛ man bɛ́ nwʊn, ɛmɔ bubu bɛ́ nwʊn nun. Mɪn nne
man ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn nni man kpa.
19 Nan sɛ ɛmɔ bubu bɛ́ nwʊn nun an, anɪn bɛ nwun menian
kʊsʊ mɔ bɛ sʊ Zozi Kilisi ananhɔlɛ nun sakpa'n.
20 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ yia'n, nán yɛ́ Mɪn alɪɛ nɪn elie ati yê ɛmɔ yia
ɔ.
21 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmɔ yia tɔbɪlɪ nɪn anwʊn an, sʊanlan kʊn kpɪlɪ
di yí muonun yí alɪɛ dɪɛ m'ɔ tʊnlɪn'n, nan bɛ nje man bɛ nni
man. Ɔ man mmie-mɔ didi dede bɛ́ kʊ yi kpa. Mmie-mɔ nʊn
nzan dede bɛ bʊ, kʊsʊ anɪn ɛhɔɛ lɛ kun mmie-mɔ.
22 Ɛmɔ le man awulo mɔ bɛ di like nun bɛ nʊn nzan ɔ?
Anaan ɛmɔ mmu man Nyanmɪan Asɔnɪn'n like ɔ? Ɛmɔ kulo kɛ
anyunnunguasɪɛ kan bɛ́ mɔ bɛ wɔ nun mɔ bɛ le man like fíí nɪn
ɔ? Nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê ɛmɔ kulo kɛ n gán n géle ɛmɔ ɔ? Asʊ ɔ fata kɛ
mɪn yɪ ɛmɔ ayɛ ɔ? Cɛcɛ! Mɪn ngʊala man kɛ mɪn yɪ ɛmɔ ayɛ!
23 Ɛhɪ, like mɔ yɛ́ Mɪn helelɪ mín'n yê mín kʊsʊ m'an hele ɛmɔ
ɔ. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ kɔngɔɛ'n, asannan nán b'a yɪ yɛ́ Mɪn Zozi
b'a man'n, ɔ falɪ kpaʊn.
24 M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bubu nun. Yí nwan:
“Ɛhɪ tɪ mín nwʊnnaan, mɪɪn fa mɪn man ɛmɔ. Ɛmɔ yó ɛhɪ bɛ fá
bɛ kácɪ mín.”

25 Mɔ bɛ lili kpaʊn'n yuelɪ'n, ɔ kɔ fa nzan kangɔ'n. Yí nwan: "Nzan'n m'ɔ wɔ kangɔ ɛhɪ anun'n y'ɔ le nyɪhyɛ fʊfɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan lɛ fa mín moja'n hyɪhyɛ'n. Mɛlɛ biala mɔ ɛmɔ 'nʊn nzan sɔ'n, ɛmɔ nún bɛ kácɪ mín."

26 Afɪ mɛlɛ biala mɔ ɛmɔ lɛ di kpaʊn ɛhɪ, mɔ ɛmɔ lɛ nʊn nzan ɛhɪ'n, anɪn ɛmɔ lɛ bɔ yé Mɪn ewue'n m'ɔ wuli nɪn anwʊn kpayɛ dede ɔ kɔ ju mɛlɛ mɔ ɔ 'sa ba'n.

27 Ɛhɪka ati, sɛ sʊanlan kʊn sɪn atɪn m'ɔ nzɛ nvata man nɪn asʊ ɔ di yé Mɪn kpaʊn'n ɔ nʊn yí nzan nɪn an, anɪn sʊanlan sɔ nɪn a yɔ ɛtɛ ɔ'a tia yé Mɪn anwʊnnaan'n nʊn yí moja'n.

28 Ɔ man sʊanlan kʊn biala só yí nwʊn nían kʊalaaka nán ɔ'a li kpaʊn sɔ'n ɔ'a nʊn nzan'n.

29 Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ di kpaʊn sɔ'n ɔ nʊn nzan'n mɔ ɔ'a mmu man kɛ yé Mɪn anwʊnnaan'n nʊn yí moja'n, anɪn sʊanlan sɔ'n lɛ bu yí muonun yí nwʊn fʊɔ.

30 Ɛhɪka ati yê ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʊn a fʊkɛ fʊkɛ, mmie-mɔ a bubu, mmie-mɔ kʊsʊ dɔʊn a wu nɪn ɔ.

31 Sɛ yɛ di mʊa yɛ sɔ yé nwʊn yɛ nɪan kʊalaaka nán y'a li yé Mɪn alɪɛ nɪn an, Nyanmɪan mmua man yé ndɛɛ.

32 Nan sɛ yé Mɪn bua yé ndɛɛ a, ɔ 'pinnin yé nán yé ti a nga man nun kɛ ɛyuadɪ'n dɪɛ'n.

33 Ɔ man anianman-mɔ, sɛ ɛmɔ yia mɔ ɛmɔ 'ba li yé Mɪn alɪɛ'n, ɛmɔ nwʊ́nndɛ bé nwʊn.

34 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán Nyanmɪan a mbinnin man ɛmɔ mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ yia'n, sʊanlan m'ɔ nɪan an, ɔ'a gɔlɔ'n, ɔ lí like yí awulo nán ɔ'a a. Yí bʊ nga'n, sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, n gɔ sesie.

12

Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mɔ

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, m'ɔ tʊ de Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ yí bʊ kpa.

2 Ɛmɔ sɪ kɛ daba mɔ anɪn ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, amʊan'n-mɔ mɔ bɛ njʊjɔ man'n, bé yê anɪn ɛmɔ nanndɪ nun bɛ sɔ ɔ.

3 Ɛhɪka ati, mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ yí bʊ kpa kɛ, sʊanlan mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ yí nun'n ngʊala ngan man kɛ: "Zozi a fa munnzue!" Sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kʊsʊ nnʊn man nun an, sʊanlan kʊn ngʊala ngan man kɛ: "Zozi tɪ yé Mɪn!"

4 Acɛdɪɛ'n-mɔ tɪ ngacile dɔʊn, nan kʊsʊ yí kʊalaa fi Wawɛ Nwannzan-nwannzan kʊnmgba'n.

5 Junman'n tɪ ngacile dɔʊn nan kʊsʊ yé Mɪn kʊnmgba'n yê bɛ lɛ sʊ yí ɔ.

6 Junman elie'n tɪ ngacile dɔʊn nan kʊsʊ Nyanmɪan kʊnmgba'n sɪn yí kʊalaa asʊ ɔ di junman yé asɪtanlan nɪn anun.

7 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man sʊanlan kʊn biala acɛdɪɛ kʊn maan ɔ fa bʊka ɛhɪnlɪn-mɔ kʊalaatin.

8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fa ngɛlɛ ɛjɔlɛ ɔ wula sʋanlan'n bie anʋan maan ɔ kan. Wawɛ kʋnmgba'n kele
sʋanlan'n bie like maan ɔ nwun yí yuein ɔ bʋka ɛhɪnlɪn-mɔ.
9 Wawɛ kʋnmgba sɔ'n man sʋanlan'n bie dedi. Ɔ man
sʋanlan'n bie kʋsʋ tunmin maan nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa.
10 Ɔ man sʋanlan'n bie tunmin maan ɔ yɔ asinbɛnwʋn
ninnge. Ɔ man bie kʋsʋ kan ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kɔ fa kɔ wula
yí nʋan kɛ ɔ hán'n. Ɔ man sʋanlan'n bie kʋsʋ nwun wawɛ ɛtɛ'n
nʋn Nyanmɪan Wawɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ man sʋanlan'n bie kan
anɪɛ ngacile ngacile. Ɔ man bie kʋsʋ tutu anɪɛ ngacile ngacile
sɔ'n-mɔ abʋ.
11 Wawɛ kʋnmgba cein sɔ'n yê ɔ yɔ ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa ɔ.
Acɛdɪɛ m'ɔ kulo kɛ ɔ fa man sʋanlan kʋn biala'n y'ɔ fa man ɔ.

Zozi Kilisi menian'n-mɔ kʋalaa tɪ anwʋnnaan kʋn

12 Ɛhɪ, ɛmɔ sɪ kulo sʋanlan kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n. Yí akpɔlɛ akpɔlɛ'n-
mɔ sʋnlɪn. Bɛ kan yí kʋalaa bɛ bɔ nun an, anɪn ɔ yɔ anwʋnnaan
kʋn. Kilisi kʋsʋ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn.
13 Yɛ́ kʋalaatin, Zufʋ o, m'ɔ tɪ man Zufʋ o, kanga o, m'ɔ
tɪ man kanga o, Wawɛ kʋnmgba sɔ nɪn a hohuan yɛ́ nʋan,
y'a kaci anwʋnnaan kʋn, b'a sɔnɪn yɛ́, ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n wɔ yɛ́ kʋalaa yɛ́ nun.
14 Nán akpɔlɛ baa kʋnmgba y'ɔ yɔ anwʋnnaan nɪn ɔ, nan
akpɔlɛ dɔʋn y'ɔ yɔ anwʋnnaan nɪn ɔ.
15 Sɛ ajalɛ'n nwan: “Mín dɪɛ, nán asaa y'ɔ le mín, yí ti, n nnʋn
man anwʋnnaan nɪn anun bie.” Sɛ ɔ kan sɔ ti a, asʋ ɔ nnʋn man
anwʋnnaan nɪn anun bie ɔ?
16 Sɛ anzʋɛ'n kʋsʋ nwan: “Mín dɪɛ, nán anyɪan y'ɔ le mín, yí
ti, n nnʋn man anwʋnnaan nɪn anun bie.” Sɛ ɔ kan sɔ ti a, asʋ
ɔ nnʋn man anwʋnnaan nɪn anun bie ɔ?
17 Sɛ ɔ tɪ kɛ anwʋnnaan'n kʋalaa y'ɔ le anyɪan an, ahan
sʋanlan 'yɔ sɛ nán ɔ'a tɪ ɛjɔlɛ? Sɛ ɔ tɪ kɛ anwʋnnaan'n kʋalaa
y'ɔ le anzʋɛ a, ahan sʋanlan 'yɔ sɛ nán ɔ'a tɪ nvan?
18 Mʋafʋɛ, kɛ kulo sʋanlan akpɔlɛ akpɔlɛ'n lɪka mɔ Nyanmɪan
kulo kɛ ɔ sie yí'n, ɛbɛlɛ yê ɔ'a sie yí ɔ.
19 Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ yí kʋalaa tɪ tɔlɛ baa kʋnmgba a, ahan bɛ nvɛlɛ
man yí sʋanlan.
20 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ kulo sʋanlan akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ sʋnlɪn,
nan yí kʋalaa yɔ anwʋnnaan kʋn.
21 Ɛhɪka ati, anyɪan ngʋala ngan ngele man asaa kɛ: “Wɔ́
asaa, m mianlɪn man wɔ́ nwʋn!” Bɛ́ ti kʋsʋ ngʋala ngan ngele
man ajalɛ kɛ: “Wɔ́ ajalɛ, m mianlɪn man wɔ́ nwʋn!”
22 Bɛ ngʋala bɛ ngan man sɔ. Ɔ sanlɪn kɛ anwʋnnaan nɪn
akpɔlɛ'n-mɔ mɔ bɛ mmu man bɛ́ like fííí'n, bɛ́ yê bɛ́ nwʋn cian ɔ.
23 Yɛ́ anwʋnnaan'n lɪka mɔ yɛ mmu man yí like fííí'n, yí yê yɛ
sesie yí kpa ɔ. Lɪka mɔ sʋanlan nwun yí a, ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ
man yɛ́'n, yɛ kala sʋ.

24 Lıka mɔ sʋanlan nwun yí a, ɔ tı kpa'n, yɛ yaci yɛ gua sʋ. Anwʋnnaan'n lıka sɔ'n-mɔ yɛ nwun bɛ́ a, yɛ mmu man bɛ́ like fíí'n, Nyanmıan a sesie maan bɛ́ nwʋn cian yɛ́ kpa.
25 Ɔ yɔ yí sɔ nán mgbacı mgbacıɛ a ndanlan man anwʋnnaan nın anun. Ɔ sanlın kɛ anwʋnnaan nın anun akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ kʋalaa sʋsɔ bɛ́ nwʋn nun.
26 Sɛ anwʋnnaan nın anun akpɔlɛ'n bie lɛ nwun yalɛ a, bɛ́ kʋalaa yɛ́ anın bɛ nʋn yí lɛ nwun yalɛ sɔ nın ɔ. Yê sɛ bɛ́ nun kʋn bie kʋsʋ lɛ di fɛ a, bɛ́ kʋalaa yê anın bɛ lɛ di fɛ sɔ nın ɔ.
27 Kilisi anwʋnnaan'n y'ɔ le ɛmɔ kʋalaa. Ɛmɔ anun kʋn biala tı anwʋnnaan sɔ nın anun akpɔlɛ kʋn.
28 Ɛhıka ati y'ɔ man Nyanmıan lili mʋa sielı mmɔfʋɛ'n-mɔ Asɔnın nın anun ɔ. M'ɔ tian yí nnyuan'n y'ɔ le mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ. M'ɔ tian yí nsan'n y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge'n. M'ɔ tɔ sʋ'n y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge'n, bɛ́ mɔ bɛ le tunmin maan nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa'n, bɛ́ mɔ bɛ bʋka yalɛfʋɛ'n-mɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nıan Asɔnın nın asʋ'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ kan anıɛ ngacile'n-mɔ'n.
29 Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tı mmɔfʋɛ ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tı mgbɔmanfʋɛ ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɔ? Cɛcɛ!
30 Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ man nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kan anıɛ ngacile ngacile ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tu anıɛ sɔ'n-mɔ abʋ ɔ? Cɛcɛ!
31 Ɛhıka ati, ɛmɔ kpʋ́nndɛ acɛdıɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwʋn cian'n. Nan mın 'ba hele ɛmɔ atın kanlanman kanlanman kpa kʋn.

13

Ehulo'n

1 Ɛhı, sɛ bɔbɔ mın kʋala mân nın anun anıɛ'n-mɔ kʋalaatin kan an, sɛ mın kʋala nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ dıɛ'n kan an, sɛ mın ngulo man sʋanlan an, anın n dı kɛ kpakpan mɔ bɛ lɛ fa bɛ bɔ sʋ mgban.
2 Man n ní Nyanmıan kpɔman, man n zí ninnge'n kʋalaatin dede n zí Nyanmıan nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin, man n nyán dedi dede n dútu mmʋka'n-mɔ abʋ bɔbɔ, sɛ mın nwun sʋanlan nán m'an ngulo man yí a, anın n dı man like fíí.
3 Man n vá mín nwʋn ninnge'n kʋalaa mɔ n ne yí'n n jé, ɛsɛ bɔbɔ n dónın mín nwʋn nán m'an fa m'an tu mín nʋan nun, sɛ n nne man ehulo a, n nne man sʋ nvasʋɛ.
4 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ si abʋtalɛ, ɔ yɔ ati anun kpa ninnge. M'ɔ kulo sʋanlan'n, yí nyın mmʋlʋ man sʋanlan like, ɛsɛ ɔ ndu man yí nʋan nun. M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ ndu man yí nwʋn.
5 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nyɔ man anyunnunguasıɛ like, ɔ tı man ahyʋan. Ɔ nvɛ man sʋanlan anwʋn ɛya. M'ɔ kulo

sʋanlan'n, ɔ nva man sʋanlan anwʋn ɛjɔlɛ ɔ nzie man yí kunnun.
6 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nni man ɛtɛ nɪn anwʋn fɛ nan ananhɔlɛ nɪn anwʋn fɛ y'ɔ di ɔ.
7 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ tila yí ahʋnlɪn kpa, ɔ le dedi, ɔ le anyɪndasʋɛ, ɔ si abʋtalɛ.
8 Ehulo'n le man ayuelɪɛ. Kpɔman elie'n tɛmʋn 'ba sɪn, anɪɛ ngacile ngacile nɪn ɛhan'n tɛmʋn 'ba sɪn, ninnge'n-mɔ ɛsɪɛ'n tɛmʋn 'ba sɪn.
9 Ɔ sanlɪn kɛ yɛ sɪ ninnge'n-mɔ ebue, ɛsɛ yɛ di kpɔman nɪn ebue.
10 Nan mɛlɛ mɔ like'n m'ɔ tɪ kʋnlʋn-ngʋnlʋn kpa'n 'ba fite'n, m'ɔ tɪ ebue ebue'n 'ba minlin.
11 Mɔ n dɪ batʋnman'n, anɪn mɪn jʋjɔ kɛ batʋnman, mɪn jʋnlɪn kɛ batʋnman, mɪn yɔ mín ninnge'n-mɔ kɛ batʋnman. Nan mɔ n yɔlɪ kpain'n, n nyacili mmatʋnman ninnge'n.
12 Mɔ yɛ nwun yí ɛnɛ'n, ɔ tɪ kɛ yɛ lɛ nɪan nɪannun nun. Ɔ tɪ mɪnnzanlɪn-mɪnnzanlɪn man yɛ́. Nan mɛlɛ'n 'ba ju, yɛ 'ba nwun yí tofee. Ɛnɛ, ninnge'n-mɔ ebue ebue yɛ̂ mɪn sɪ ɔ. Nan tɛmʋn'n 'ba ju, mɪn 'ba sɪ yí kpa bɔkɔɔ kɛ Nyanmɪan sɪ mín'n.
13 Sian dɪɛ, ninnge nsan ɛhɪ-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Ninnge nsan sɔ'n-mɔ y'ɔ le dedi'n, anyɪndasʋɛ'n, ɔ nʋn ehulo'n. Nan bɛ́ nsan nɪn anun kpili kpa'n y'ɔ le ehulo'n.

14

Ɛmɔ kpʋ́nndɛ Nyanmɪan Wawɛ nɪn acɛdɪɛ mgbakpa'n-mɔ

1 Ɛhɪka ati, ɛmɔ mán sʋanlan ehulo'n hían ɛmɔ cɪnnjɪn kpa. Ɛsɛ ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn kpa bɛ kpʋ́nndɛ acɛdɪɛ'n-mɔ mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n man'n. Man Nyanmɪan kpɔman elie acɛdɪɛ dɪɛ'n hían ɛmɔ kpa.
2 Sʋanlan m'ɔ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, anɪn nán menian-mɔ y'ɔ lɛ kan kele bɛ́ ɔ, nan ɔ lɛ kan kele Nyanmɪan. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan fíí ndɪ man anɪɛ'n m'ɔ lɛ kan'n. Nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ yɛ̂ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ man ɔ kan ɔ.
3 Nan sʋanlan m'ɔ lɛ di Nyanmɪan kpɔman'n, ɔ kan ɛjɔlɛ'n kele menian'n-mɔ ɔ man bɛ́ dedi'n kɔ yí nyunnun, ɔ wowula bɛ́ anwʋnsɛlɛ ɛsɛ ɔ cɪcɪ bɛ́ lʋa.
4 Sʋanlan m'ɔ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, anɪn ɔ lɛ kan maan yí ngʋnmɪn yí dedi'n kɔ yí nyunnun. Nan sʋanlan m'ɔ lɛ di Nyanmɪan kpɔman'n, ɔ kan ɛjɔlɛ'n ɔ man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɔnɪn nɪn anun'n dedi'n kɔ yí nyunnun.
5 Mín dɪɛ, sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man ɛmɔ kʋalaa kan anɪɛ ngacile ngacile a, mɪn di yí nwʋn fɛ. Nan kʋsʋ mɔ mɪɪn kpʋnndɛ'n, y'ɔ le kɛ ɛmɔ kʋalaa bɛ lí Nyanmɪan kpɔman. Afɪ sʋanlan m'ɔ di Nyanmɪan kpɔman'n, yí junman dɪɛ'n tɪ kpa tala sʋanlan mɔ kan anɪɛ ngacile ngacile'n dɪɛ'n. Nan sɛ

sʋanlan kʋn kʋala kɛ ɔ tutu anɪɛ ngacile ngacile sɔ'n-mɔ abʋ maan Asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaatin dedi'n kɔ yí nyunnun an, yí kʋsʋ ɔ tɪ kpa.

6 Anianman-mɔ, sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ, nán sɛ mɪn kan anɪɛ ngacile ngacile mɪn kele ɛmɔ a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ 'nyan yí sʋ ɔ? Nvasʋɛ nnʋn man sʋ. Nan sɛ Nyanmɪan yɪ like kele nán mɪn kan yí nwʋn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ a, anaan mɪn kekele ɛmɔ ɛjɔlɛ nun an, anaan mɪn di Nyanmɪan kpɔman an, anaan mɪn kan Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ a, ɛmɔ 'nyan sʋ nvasʋɛ.

7 Bɛ mán yɛ fá ɛjɔlɛ sɔ'n yɛ tú kɛ sʋanlan m'ɔ le ku fulutu anaan ɔ lɛ bɔ sanngo anwʋn. Sɛ ɔ'a mmɔ man yí kpa a, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a nwun ejue'n m'ɔ lɛ tʋ'n?

8 Sʋanlan m'ɔ lɛ ku kɔnɔtɪ'n, sɛ ɔ'a ngu man yí kpa a, nwan yê ɔ 'sesie yí nwʋn ɔ kɔ ɛlɔɛ ɔ?

9 Kɛ ɔ tɪ yí kʋsʋ man ɛmɔ nɪn ala anɪn. Anɪɛ mɔ ɛmɔ lɛ kan mɔ sʋanlan ndɪ man'n, anɪn ɛmɔ lɛ kan gua anwʋnman nun mgban.

10 Anɪɛ sʋnlɪn mân nɪn anun kpa, nan kʋsʋ kʋn nnʋn man ɛbɛlɛ mɔ sʋanlan ndɪ man yí bʋ ɔ.

11 Anɪɛ mɔ mɪn ndɪ man'n, sɛ sʋanlan lɛ fa kan ɛjɔlɛ kele mín an, mɪn bu sʋanlan sɔ nɪn ɛyɛfʋɛ, yí kʋsʋ ɔ bu mín ɛyɛfʋɛ.

12 Ɔ man, kɛmɔ ɛmɔ kpʋnndɛ kɛ bɛ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mɔ'n, anɪn ɛmɔ kpónndɛ nunhan mɔ ɛmɔ nyan yí dɔʋn kpa a, ɔ kʋala kɛ ɔ man Asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaatin dedi'n kɔ yí nyunnun'n.

13 Ɛhɪka ati, sʋanlan m'ɔ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, ɔ sélɛ Nyanmɪan maan ɔ hʋ́ala yí bʋ tú.

14 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ mɪɪn yɔ asɔnɪn anɪɛ ngacile ngacile nun an, anɪn mín wawɛ'n yê ɔ lɛ yɔ asɔnɪn nɪn ɔ, mín ajʋnlɪn'n wɔ ɛbɛlɛ mgban.

15 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn mɪn 'yɔ yí sɛ? Mɪn 'fa mín wawɛ mɪn yɔ asɔnɪn, ɛsɛ mɪn 'fa mín ajʋnlɪn'n kʋsʋ mɪn yɔ asɔnɪn. Mɪn 'fa mín wawɛ'n mɪn tʋ ejue, ɛsɛ mɪn 'fa mín ajʋnlɪn'n kʋsʋ mɪn tʋ ejue.

16 Afɪ sɛ ɛ lɛ da Nyanmɪan asɪ anɪɛ ngacile ngacile nun, mɔ sʋanlan bie wɔ ɛmɔ afian m'ɔ ndɪ man anɪɛ sɔ'n, sɛ ɛ da Nyanmɪan asɪ yue a, ɔ ngʋala ɔ ngan man “Amɪn”, ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a ndɪ man ɛjɔlɛ'n mɔ a han'n.

17 Sɛ bɔbɔ asɪna'n tɪ like kpa a, ɔ mman man sʋanlan sɔ'n dedi'n ngɔ man yí nyunnun.

18 Mɪn 'da Nyanmɪan asɪ, ɔ sanlɪn kɛ mɪn kan anɪɛ ngacile ngacile dɔʋn mɪn tala ɛmɔ kʋalaatin.

19 Nan kʋsʋ sɛ Asɔnɪn mma'n-mɔ yia nán mɪn kan ɛjɔlɛ mgbɔlɛ nnun mɔ bɛ tɪ yí bʋ, ɔ bʋka bɛ́'n, ɔ tɪ kpa tala kɛ n gɔ han

ɛjəlɛ mgbəlɛ akpɪı bulu anɪɛ ngacile ngacile nun mə sʋanlan fíí ndɪ man ɔ.
20 Anianman-mə, nán man ɛmə ajʋnlɪn'n yɔ kɛ mmatʋnman
ajʋnlɪn, nan ɛmə nyán mgbain ajʋnlɪn. Kʋsʋ ɛtɛ nɪn anyunnun
an, ɛmə káci kɛ adəman.
21 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ nɪn anun kɛ yé Mɪn nwan:
Mɪn 'nanndɪ nyəfʋɛ
mə ɛmə ndɪ man bé anɪɛ nɪn asʋ,
mɪn kan ɛjəlɛ mɪn kele meninsʋnman'n.
Ɛhɪ bəbə muonun, bɛ lɛ ngɔ tie man mín.
22 Ɛhɪka ati, anɪɛ ngacile ngacile'n mə bɛ kan'n, ɔ tɪ nzəlɛ mə
Nyanmɪan yɪ kele bé mə bɛ nzɪ man yí'n, nan ɔ tɪ man nzəlɛ
mman man bé mə bɛ sɪ yí'n, nan Nyanmɪan kpɔman nɪn elie
dɪɛ'n, ɔ tɪ nzəlɛ man sʋanlan'n m'ɔ sɪ Nyanmɪan'n, nan ɔ tɪ man
nzəlɛ mman man m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan'n.
23 Yɛ fá yí kɛ asənɪn mma'n-mə kʋalaa a yia bɛ lɛ kan anɪɛ
ngacile ngacile. Sɛ menian mə bɛ nzɪ man asənɪn nɪn anun
ɛjəlɛ, anaan bé mə bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n wʋlʋ lɪka mə ɛmə
a yia nɪn an, bɛ ngan man kɛ ɛmə lɛ sɛ ɔ?
24 Nan sɛ ɛmə kʋalaa lɛ di Nyanmɪan kpɔman nán sʋanlan
m'ɔ nzɪ man asənɪn nɪn anun ɛjəlɛ, anaan m'ɔ nzɪ man
Nyanmɪan wʋlʋ lɪka mə ɛmə a yia nɪn an, ɛjəlɛ'n mə ɛmə lɛ kan'n
maan ɔ nwʋn yí kɛ ɔ tɪ ɛtɛfʋɛ. Ɔ nwun yí kɛ ɛjəlɛ'n mə ɔ'a tɪ'n
maan ɔ di fʋə.
25 Anɪn yí nwʋn ɛjəlɛ kʋalaa a tulu. Ɔ 'kʋtʋ Nyanmɪan
anyunnun ɔ sʋ yí, ɔ se kɛ: “Nyanmɪan wɔ ɛmə afian ɛwa sakpa!”

Like m'ɔ sɛ kɛ bɛ yia a, bɛ yɔ́'n

26 Anianman-mə, afɪ nzu yê ɔ sɛ kɛ ɛmə yia a, bɛ yɔ́ ɔ? Mɛlɛ mə
ɛmə kʋalaa kɔ yia'n, sɛ sʋanlan kʋn le ejue ɔ tʋ, kʋn lɛ kekele yí
manngʋn'n-mə Nyanmɪan Anʋan Ɛjəlɛ, kʋn lɛ di kpɔman, kʋn
lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile, kʋn kʋsʋ lɛ tu anɪɛ ngacile sɔ nɪn
abʋ a, yí kʋalaa mə ɛmə lɛ yɔ'n, bɛ yɔ́ bɛ búka bé nwʋn bɛ mán
bé dedi'n hó yí nyunnun.
27 Sɛ ɛmə lɛ kan anɪɛ ngacile a, man menian nnyuan anaan
nsan hán. Nan kʋsʋ bɛ hán yí bé ti ngʋkʋn, yê sʋanlan kʋn kʋsʋ
tú mə bɛ lɛ kan nɪn abʋ.
28 Sɛ sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tu mə bɛ lɛ kan nɪn abʋ a,
anɪn sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan anɪɛ ngacile sɔ'n múan yí nʋan Asənɪn
sua nɪn anun. Ɔ hán yí kunnun, ɔ hán mán Nyanmɪan.
29 Bé mə bɛ di Nyanmɪan kpɔman'n kʋsʋ, nunhan nnyuan,
anaan nsan lí kpɔman'n nán bé nga'n títi bé ɛjəlɛ'n bɛ nían.
30 Sɛ nunhan kʋn wɔ ɛmə afian mə Nyanmɪan a yɪ like a hele
yí kɛ ɔ hán'n, sʋanlan'n mə yí nʋan wɔ ɛjəlɛ sʋ'n, ɔ múan yí nʋan.
31 Ɛmə kʋalaa, bɛ kʋala kɛ bɛ di kpɔman'n bé ti ngʋkʋn maan
bé kʋalaa bɛ nwun like, ɛsɛ bɛ wowula bé nwʋn anwʋnsɛlɛ.
32 Bé mə bɛ di kpɔman'n, ɔ di kɛ bɛ lí kpɔman'n kɛ ɔ sɛ fata'n.

33 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan ngulo man basa basa, nan ɔ kulo anzʋnunjɔ.

Kɛ ɔ tı yí wɔ anwʋntıɛ mma'n-mɔ asɔnın'n-mɔ anun'n,

34 sɛ ɛmɔ yia nán bé 'yɔ asɔnın an, mmalasua'n-mɔ tánlan koun, bɛ le atın bɛ ngan ɛjɔlɛ. Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası kɛ b'a hɛlɛ wɔ Nyanmıan mala nın anun'n.

35 Sɛ Ɛjɔlɛ'n bie wɔ ɛbɛlɛ mɔ bɛ nnwun man yí kpa, nán bɛ kulo kɛ bɛ bisa a, bɛ bísa bé hun-mɔ bé awulo ɛlɔ. Afı ɔ tı man kpa man balasua kɛ ɔ hán ɛjɔlɛ mɛlɛ mɔ Asɔnın mma'n-mɔ kɔ yia'n.

36 Ɛmɔ jʋnlın kɛ ɛmɔ ɛlɔ yê Nyanmıan ɛjɔlɛ'n bɔlı yí bʋ ɔ? Anaan ɛmɔ jʋnlın kɛ ɛmɔ ngʋnmın ala yê b'a tı Nyanmıan ɛjɔlɛ nın ɔ?

37 Sʋanlan mɔ yí nwan ɔ di Nyanmıan kpɔman, anaan Wawɛ Nwannzan-nwannzan kan ɛjɔlɛ kele yí'n, ɔ nwún yí kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an hɛlɛ ɛmɔ'n tı yé Mın mala.

38 Sʋanlan m'ɔ mmu man ɛjɔlɛ sɔ nın ananhɔlɛ'n, nán bɛ tie yí.

39 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ kpʋ́nndɛ kpɔman elie acɛdıɛ'n kpa. Nan kʋsʋ, nán bɛ totua anıɛ ngacile ngacile nın ɛhan.

40 Ɛmɔ yó ninnge'n-mɔ kʋalaa kpɛ kpɛ, nán bɛ yɔ yí sısakaa.

15

1 Anianman-mɔ, mıın kacı ɛmɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ m mɔlı n gelelı ɛmɔ mɔ ɛmɔ lelı lili'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, ɛmɔ bɔlı nun mɔndınlın kpa.

2 Sɛ ɛmɔ de Ɛjɔlɛkpa sɔ'n bɛ di kɛ m gbınlın m mɔlı n gelelı ɛmɔ nın an, Nyanmıan 'de ɛmɔ ngʋan. Sɛ ɔ tı man sɔ a, anın ɛmɔ dedi nın a yɔ mgban.

3 Ɛjɔlɛ m'ɔ sʋ ɛbʋɛ tala ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ bɛ hanlın bɛ helelı mín mɔ mín kʋsʋ n ganlın n gelelı ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ yé ɛtɛ'n-mɔ ati yê Kilisi wuli ɔ.

4 Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ ɔ wuli bɛ sielı. Yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun tinngelı.

5 M'ɔ fi ewue nun tinngelı'n, ɔ lili mʋa yılı yí nwʋn helelı *Sefası nán ɔ'a yı yí nwʋn ɔ'a hele yí mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n.

6 Yí menian ɛya nnun nʋn yí nzin yialı ɛsɛ ɔ kɔ yı yí nwʋn ɔ kɔ hele bé. Yí menian sɔ'n-mɔ mmie-mɔ dɔʋn tɛ tı ası, ngʋkʋn ala yê b'a wu ɔ.

7 Ɛhı anzin, ɔ kɔ yı yí nwʋn kɔ hele Zʋakı, ɛsɛ ɔ kɔ yı yí nwʋn ɔ kɔ kele mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin.

8 Mɔ afı ɔ yılı yí nwʋn helelı bé kʋalaa yuelı'n, ɔ kɔ yı yí nwʋn ɔ kɔ hele mín kʋsʋ mín. Nan mín yê n dı bé kʋala bé kasian nın ɔ.

9 N dı mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaa anun kasian. Ɔ nvata man kɛ bɛ
fɛlɛ mín bɔfʋɛ bɔbɔ. Ɔ sanlın kɛ n gelelı Nyanmıan Asɔnın nın
ahʋlʋwa.
10 Nan Nyanmıan adawʋlʋman, ɛnɛ ɔ'a man m'an kaci yí
bɔfʋɛ. Yí anwunnvoe'n m'ɔ nwunlin mín'n kʋsʋ a nyɔ man
mgban. Ɔ sanlın kɛ m'an li junman kpa m'an tala mmɔfʋɛ'n-
mɔ kʋalaatin. Nán kɛ mín muonun mín tunmin yê m'an fa
m'an li junman sɔ nın ɔ, nan Nyanmıan muonun nwunlin
anwunnvoe ɔ jinlanlın mín nzin.
11 Ɔ man sɛ mín yê m mɔlı Ɛjɔlɛkpa nın o, sɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ yê
bɛ bɔlı o, Ɛjɔlɛkpa kʋnmgba sɔ'n mɔ yɛ bɔ'n yê ɛmɔ lelı lili nın ɔ.

Yɛ́ ewuetinnge'n

12 Sɛ yɛ kan yɛ kele menian'n-mɔ kɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a
tinnge a, anın ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ anun mmie-mɔ kan kɛ ewue
tinnge nnʋn man ɛbɛlɛ ɔ?
13 Sɛ ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ a, anın Kilisi kʋsʋ wuli'n,
ɔ'a ndinnge man.
14 Sɛ Kilisi a nwu man ɔ'a ndinnge man an, anın yí Ɛjɔlɛkpa'n
mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ tı ato ɛjɔlɛ, anın ɛsɛ ɛmɔ dedi'n
kʋsʋ a yɔ mgban.
15 Sɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a ndinnge man an, anın yɛ lɛ tʋn
Nyanmıan ɛsʋan. Afı anın yɛ lɛ kele kɛ ɔ'a tinnge Kilisi fi ewue
nun, kʋsʋ anın ɛjɔlɛ'n tı man sɔ.
16 Ɔ sanlın kɛ sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man fíí
a, anın Kilisi kʋsʋ fi ewue nun ɔ'a ndinnge man.
17 Yê sɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a ndinnge man an, anın ɛmɔ dedi
nın a yɔ mgban, ɛsɛ anın ɛmɔ ɛtɛ'n-mɔ kʋalaa tɛ sʋ ɛmɔ.
18 Ɛsɛ anın ɔ kele kɛ bɛ́ mɔ bɛ de Kilisi bɛ di mɔ b'a wu'n, b'a
minlin.
19 Nan sɛ mân ɛhı mɔ yɛ wɔ nun ɛwa nın ala yê yɛ le
anyındasʋɛ wɔ Kilisi anwʋn an, anın yɛ tı alʋabɔfʋɛ kpili kpa
yɛ tala menian'n-mɔ kʋalaatin.
20 Nan ɔ tı ananhɔlɛ, Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge. Yí
ewuetinnge sɔ'n tı ajinlanmun, ɔ kele kɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n kʋsʋ fi
ewue nun bɛ 'ba tinnge.
21 Sʋanlan kʋnmgba dunman nun yê ewue walı mân nın
anun ɔ. Ewuetinnge'n kʋsʋ fi sʋanlan kʋnmgba cein ɛlɔ.
22 Kɛmɔ menian'n-mɔ kʋalaa 'wu, ɔ sanlın kɛ bɛ tı Adamʋn
abʋsʋ menian'n, yí kʋnmgba nın ala, bɛ́ mɔ bɛ nʋn Kilisi b'a yɔ
kʋn'n kʋsʋ fi ewue nun 'tinnge.
23 Nan kʋsʋ ɔ le sʋanlan kʋn nʋn yí mɛlɛ. Kilisi yê ɔ'a li mʋa
ɔ'a tike atın nın ɔ. Cıan mɔ ɔ 'ba sa ba'n, bɛ́ mɔ bɛ tı yí dıɛ'n kʋsʋ
fi ewue nun 'ba tinnge.
24 Ɛhı anzin, anın mân nın ayuelıɛ a ju. Tɛmʋn sɔ'n,
nyanmıansʋ mmɔfʋɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ bɛ kpɔ Kilisi, mɔ bɛ le tunmin

bɛ sie mân'n, Kilisi 'fin bɛ́ asɪ ɔ fa belemgbin mân'n ɔ wula Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn asa nun.
25 Afɪ, ɔ fata kɛ Kilisi sie mân'n dede ɔ ju mɛlɛ mɔ Nyanmɪan maan ɔ tia bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n kʋalaatin ati sʋ.
26 Kpɔfʋɛ kasian'n mɔ bɛ 'fin yí asɪ'n y'ɔ le ewue.
27 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Nyanmɪan a fa ninnge kʋalaa a gua yí ja abʋ.* Nan sɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ: “Nyanmɪan a fa ninnge kʋalaa a gua yí ja abʋ” a, ɔ tɪ yuein kɛ Nyanmɪan mɔ ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a gua Kilisi aja abʋ'n nnʋn man ninnge sɔ'n-mɔ anun bie.
28 Mɛlɛ mɔ Kilisi 'ba li ninnge kʋalaa asʋ kunnunmun'n, yí Kilisi muonun 'ba bɛbɛlɛ yí nwʋn asɪ ɔ man Nyanmɪan. Ɔ 'bɛlɛlɛ yí nwʋn asɪ ɔ man Nyanmɪan mɔ ɔ 'man ɔ di ninnge kʋalaa asʋ kunnunmun'n, nán Nyanmɪan a li ninnge kʋalaa asʋ belemgbin.
29 Nan sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man an, anɪn bɛ́ mɔ bɛ man bɛ́ sɔnɪn bɛ́'n, nzu like dɪɛ yê bɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ? Sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man an, anɪn nzukɛ ati yê yɛ man bɛ sɔnɪn yɛ́'n?
30 Yɛ́ muonun, ɔ yɔ sɛ mɔ tɛmʋn biala ewue fɔfʋan yɛ́ ɔ?
31 Anianman-mɔ, mɪn di ɛmɔ anwʋn fɛ kɛ ɛmɔ nʋn mín y'a yɔ kʋn wɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun. Ɛhɪka ati, cɪan biala ewue fɔfʋan mín.
32 Mɔ anɪn n wɔ Efɛzɪ kulo nɪn asʋ ɛlɔ'n, menian dɔʋn nʋn mɪn jinlanlɪn sʋ kpa kɛ ebolo naan mɔ bɛ́ nwʋn yɔ esulo. Sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man, nan mín nwʋn ehele ati yê mɪn nʋn naan sɔ'n-mɔ hʋnlɪn ɛlɔɛ nɪn an, anɪn nzu nvasʋɛ dɪɛ yê mɪn nyan yí sʋ ɔ? Anɪn anyɪnndala'n mɔ bɛ buli nɪn a kpɪn sʋ. Bɛ́ nwan:
Yɛ dídi ɛsɛ yɛ nʋ́nnʋn,
ɔ sanlɪn kɛ ɛhɪnman nán yɛ wu a,
anɪn yɛ́ dɪɛ a yue.
33 Nán man ɛmɔ laka laka bɛ́ nwʋn. Sɛ ɛmɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n tu nun an, bɛ 'yɔ dede bɛ man ɛmɔ kʋsʋ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n bie.
34 Ɛmɔ nyán ajʋnlɪn nán bɛ yáci ɛtɛ ɛyɔlɛ'n. Mɪɪn kan maan nyian kun ɛmɔ, afɪ ɛmɔ anun mmie-mɔ nzɪ man Nyanmɪan.

Ewuetinnge mma'n-mɔ, bɛ́ nwʋnnaan'n tɪ sɛ?

35 Nan sʋanlan bie 'ba bisa kɛ: “Bɛ́ mɔ b'a wu'n, bɛ 'tinnge sɛ? Sɛ bɛ tinnge kʋsʋ a, bɛ́ nwʋnnaan'n tɪ sɛ?”
36 Sɛ ɛ bisa ɛjɔlɛ sʋa a, anɪn ɛ tɪ tomgban. Ɛ nzɪ man kɛ baka baa mɔ sʋanlan kɔ lua'n, ɔ kpɔlɔ kʋalaaka nán ɔ'a fifi ɔ?
37 Like mɔ ɛ kɔ lua'n, sɛ abolowe o, sɛ *bele o, yí wa'n yê ɛ fun wula ɔ, nán yí baka'n yê ɛ kpɛ dua ɔ.
38 Nyanmɪan man baka baa sɔ'n fifi ɔ kaci baka, Nyanmɪan man baka baa biala fifi kɛ yí nin'n tɪ yí'n.

39 Mân nɪn anun ninnge'n kʋalaa mɔ bɛ de ɛnwʋnmɪan'n, bɛ́ nwʋnnaan'n tɪ ngacile ngacile. Ɔ le kulo menian'n-mɔ dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ le naan'n-mɔ dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ le nnʋnman'n-mɔ dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ le ejue'n-mɔ kʋsʋ dɪɛ nɪn angʋnmɪn.

40 Anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ ɔ le kɛ bɛ si tɪ yí ɔ. Asɪ ɛwa dɪɛ'n-mɔ kʋsʋ ɔ le kɛ bɛ si tɪ yí ɔ. Anwunno ɛlɔ dɪɛ'n-mɔ le bɛ́ nganlanman dɪɛ nɪn angʋnmɪn. Asɪ ɛwa dɪɛ'n-mɔ kʋsʋ le bɛ́ nganlanman dɪɛ nɪn angʋnmɪn.

41 Sɛnzɛ'n tɪ yí ti anwʋn kanlanman dɪɛ, sala'n tɪ yí ti anwʋn kanlanman dɪɛ. Nzalama'n-mɔ kʋsʋ tɪ bɛ́ ti anwʋn nganlanman dɪɛ. Nzalama'n-mɔ muonun afian, ɔ le kʋn biala nʋn yí ti anwʋn kanlanman.

42 Kɛ ɛjɔlɛ'n tɪ yí nɪn ala anɪn man bɛ́ mɔ bɛ fi ewue nun bɛ 'ba tinnge'n. Sʋanlan m'ɔ kɔ wu mɔ bɛ kɔ sie yí'n, sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, ɔ nwu man fíí kʋ́n.

43 Sʋanlan m'ɔ kɔ wu mɔ bɛ kɔ sie yí'n, ɔ tɪ nvuin, ɛsɛ ɔ le man anwʋnsɛlɛ. Nan sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, anɪn ɔ'a yɔ kanlanman, ɛsɛ anɪn yí nwʋn a yɔ sɪ.

44 Sɛ sʋanlan wu bɛ sie yí a, anɪn ɔ tɛ tɪ yí kulo sʋanlan nɪn ala. Nan sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, anɪn ɔ'a kaci wawɛ nun sʋanlan. Sɛ ɔ le anwʋnnaan nun sʋanlan an, anɪn ɔ le wawɛ nun kʋsʋ sʋanlan.

45 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Adamʋn mɔ Nyanmɪan lili mʋa bɔlɪ yí'n, ɔ bɔlɪ yí kɛ ɔ'a a nyan ngʋan.* Nan Kilisi m'ɔ tɪ Adamʋn m'ɔ li sian'n, Nyanmɪan bɔlɪ yí kɛ ɔ'a a man menian'n-mɔ ngʋan.

46 Ɛmɔ nían, anwʋnnaan nun sʋanlan'n di mʋa kʋalaaka nán ɔ'a tʋ wawɛ nun sʋanlan dɪɛ'n.

47 Adamʋn mɔ Nyanmɪan lili mʋa bɔlɪ yí'n, ɔ le asɪɛ nɪn anwʋn nvutule'n y'ɔ bɔlɪ yí ɔ. Nan Kilisi m'ɔ tɪ Adamʋn m'ɔ li sian'n, yí dɪɛ ɔ fi nyanmɪansʋ.

48 Bɛ́ mɔ bɛ tɪ asɪɛ nɪn asʋ menian'n, bɛ tɪ kɛ Adamʋn mɔ bɛ falɪ ngɛtɪɛ bɛ bɔlɪ yí'n. Nan bɛ́ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan amma'n, bɛ tɪ kɛ sʋanlan'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n.

49 Kɛmɔ afɪ kɪkaala dɪɛ yɛ tɪ kɛ sʋanlan'n mɔ bɛ falɪ ngɛtɪɛ bɛ bɔlɪ yí'n, cɪan kʋn yɛ 'ba kaci kɛ sʋanlan'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n.

50 Anianman-mɔ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ like m'ɔ le anwʋnnaan nʋn moja'n, ɔ ngʋala man Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ kɔ. Like m'ɔ sɛcɪ'n, ɔ ngʋala ɔ nga man ɛbɛlɛ dahuu.

51 Ɛmɔ tíe, mɪɪn 'ba han nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ kʋn mɪn kele ɛmɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ yɛ́ kʋalaa yɛ ngɔ yue man wu, nan yɛ́ kʋalaa yɛ 'ba kaci.

52 Ɔ 'yɔ nvu nun, bɛ 'muan bɛ́ nyɪn bɛ tɪ, mɛlɛ mɔ bɛ kɔ hu kɔnɔtɪ kasian nɪn anun'n. Bɛ ku nun an, bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue

nun 'ba tinnge. Sɛ bɛ tinnge a, bɛ nwun man kón ɛsɛ yé kʋalaa yɛ 'ba kaci.
53 Ɔ sanlɪn kɛ anwʋnnaan'n m'ɔ wu'n, ɔ 'kaci anwʋnnaan m'ɔ nwu man kón ɔ.
54 Mɛlɛ mɔ anwʋnnaan'n m'ɔ wu'n kɔ kaci anwʋnnaan m'ɔ nwu man kún'n, anɪn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn a kpɪn sʋ. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
B'a fin ewue asɪ b'a li yí sʋ kunnunmun.
55 *Ewue, wó tunmin'n wɔ nin?*
Wó tunmin'n mɔ ɛ fa kun sʋanlan'n wɔ nin?
56 Ɛtɛ nɪn ati y'ɔ man ewue le tunmin ɔ kun sʋanlan ɔ. Ɛtɛ'n kʋsʋ tunmin'n fi *Moyizɪ mala'n.
57 Nan bɛ mán yɛ lá Nyanmɪan asɪ, ɔ sanlɪn kɛ yé Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, ɔ'a man yɛ di ɛtɛ nɪn asʋ kunnunmun.
58 Ɛhɪka ati, anianman ehulo mma, ɛmɔ jínlan bé ja nun kpunndiin kpa, nán bɛ man like fíí kaci ɛmɔ ajʋnlɪn, nan bɛ lí yé Mɪn junman'n bɛ hó bé nyunnun. Ɛmɔ ati tánlan sʋ kɛ junman'n mɔ ɛmɔ lɛ di man yé Mɪn'n, ɔ tɪ man junman nvule.

16

Kɛtɪ'n mɔ bɛ 'tʋ bɛ kɔ man

Zoluzalɛmʋn asɔnɪn mma'n-mɔ'n

1 Ɛhɪ, m'ɔ tʋ de kɛtɪ'n mɔ bɛ 'tʋ bɛ kɔ man Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn'n, ɛmɔ yó yí kɛ n gelelɪ Galasi mân nɪn anun asɔnɪn mma'n-mɔ'n.
2 Mɔlɛ daa, sʋanlan kʋn biala nían yí esika'n m'ɔ nyan yí nɪn anwʋn, ɔ fá kaan síe mɔ ɔ 'fa bʋka Nyanmɪan menian'n-mɔ ɔ. Nán bɛ man mɪn ju ɛlɔ kʋalaaka nán b'a tɪtɪ ndɪtɪ.
3 Sɛ mɪn ju ɛmɔ anwʋn ɛlɔ a, menian mɔ ɛmɔ a yɪ bé kɛ bɛ fá ɛmɔ esika'n bɛ hó Zoluzalɛmʋn'n, mɪn 'kɛlɛ kalata mɪn tʋ sʋ mɪn man bɛ kɔ.
4 Sɛ ɔ di mɔ mín muonun mɪn kɔ bie a, mɪn nʋn bé yɛ 'kɔ.

Lɪka mɔ Pɔlʋ kulo kɛ ɔ kɔ'n

5 Sɛ mɪn kpɛ Masedʋanɪn mân'n yue a, mɪn 'ba a ɛmɔ anwʋn ɛlɔ.
6 Sɛ mɪn ba a, mɪn 'di kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn ɛmɔ afian. Sɛ Nyanmɪan bʋa a, mɪn kʋala kɛ mɪn tanlan ɛmɔ anwʋn ɛbɛlɛ dede fɔsɪɛ'n sɪn. Yí dɪɛ anɪn lɪka biala mɔ mɪn kulo kɛ mɪn kɔ'n, ɛmɔ kɔ soman mín.
7 Mɪn ngulo man kɛ mɪn kpɛ nun, nan sɛ Nyanmɪan bʋa, mɪn kulo kɛ mɪn di kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn ɛmɔ anwʋn ɛbɛlɛ.
8 Nan kʋsʋ mɪn 'tanlan Efɛzɪ ɛwa dede *Pantekɔtʋ cɪan'n ju.
9 Ɔ sanlɪn kɛ junman kpili kpa anwʋn atɪn a tike a man mín Efɛzɪ ɛwa. Nan kʋsʋ bé mɔ bɛ nʋn mín jin sʋ'n sʋnlɪn.
10 Ɛhɪ, sɛ Timote ju ɛmɔ anwʋn ɛlɔ a, ɛmɔ só yí nun kanlan-man. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ di yé Mɪn junman'n kɛ mɪn di yí'n.

11 Yí ti, sʋanlan fíí n'ɔ fa yí nyɪn ci yí. Nan ɛmɔ búka yí wɔ yí
atɪn etue nun maan ɔ hó anzʋnunjɔ nun dede ɔ sá bála tú mín.
Afɪ mɪn lɛ nwʋnndɛ yí nʋn anianman'n-mɔ mɔ bɛ hɔlɪ somanlɪn
yí'n.
12 Yɛ́ nianman Apoləsʋ dɪɛ, m'an sɛlɛ yí dede kɛ ɔ nʋn anian-
man ɛhɪnlɪn-mɔ, bɛ hó nían ɛmɔ abʋsʋ. Kɪkaala dɪɛ, ɔ nyanlɪn
man yí nwʋn alaje. Nan sɛ ɔ nyan alaje a, ɔ 'kɔ a nɪan ɛmɔ abʋsʋ.

Afʋtu nʋn ahɪn ebisa

13 Anianman-mɔ, ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye, bɛ tíla bɛ́ dedi nɪn anun
sɛlɛ kpa. Ɛmɔ tíla bɛ́ ahʋnlɪn, nán bɛ man bɛ́ nwʋn bubu bɛ́.
14 Like biala mɔ ɛmɔ 'yɔ'n, bɛ yɔ́ yí ehulo nun.
15 Ɛmɔ sɪ Sɪtefanasɪ nʋn yí awulo nɪn anun menian'n-mɔ.
Akayi mân nɪn anun, bɛ́ yê bɛ lili mʋa bɛ lelɪ Ɛjəlɛkpa'n bɛ
lili ɔ. Bɛ di junman kpa bɛ man Nyanmɪan menian'n-mɔ.
Anianman-mɔ, mɪɪn sɛlɛ ɛmɔ kpa kɛ
16 ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ di yɛ́ Mɪn
junman'n kɛ yí'n.
17 Mɪn di Sɪtefanasɪ nʋn Fɔɔtunatusi nʋn Akayikusi bɛ́ ɛwalɛ
nɪn anwʋn fɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ b'a li ɛmɔ aja nun.
18 Bɛ́ ɛwalɛ nɪn a man mín lʋa a cɪcɪ, ɔ'a man ɛmɔ kʋsʋ alʋa a
cɪcɪ. Menian sʋa-mɔ, ɛmɔ nwun bɛ́ a, bɛ bú bɛ́ kpa.
19 Asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Azi mân nɪn anun'n, bɛ́
nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn. Akilasɪ nʋn Pilisi, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ yia
bɛ́ awulo ɛbɛlɛ bɛ yɔ asɔnɪn'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn wɔ yɛ́
Mɪn dunman nun.
20 Anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa
ɛmɔ ahɪn. Ɛmɔ bísa bɛ́ nwʋn ahɪn bɛ tó bɛ́ nwʋn nun kɛ
anianman-mɔ yɔ yí'n bɛ mán mín.
21 Mín muonun yê mɪɪn kɛlɛ ɛjəlɛ kpɔlɛ ɛhɪ mɪn bisa ɛmɔ ahɪn
ɔ.
22 Sʋanlan m'ɔ ngulo man yɛ́ Mɪn'n, munnzue hán yí!
Malanata, yɛ́ Mɪn lɛ ba.
23 Yɛ́ Mɪn Zozi yéyila ɛmɔ, ɔ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.
24 Mɪn kulo ɛmɔ kʋalaatin, ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ kʋalaa yɛ nʋn yɛ́ Mɪn
Zozi Kilisi y'a yɔ kʋn.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YƗ NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLƗ NWANLɪN KOLɪNTƗ ASƆNƗN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ Pɔlʋ hɛlɛlɪ yí alimʋa kalata'n nwanlɪn Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ yuelɪ'n, ɔ sʋanlɪn Timote ɛlɔ kɛ ɔ hó nían like'n m'ɔ helelɪ bɛ́ kɛ bɛ yɔ́'n. Timote hɔlɪ walɪ a, amannɪɛ'n m'ɔ bɔlɪ helelɪ Pɔlʋ nɪn a nyɔ man fɛ. Ɛhɪ a, Pɔlʋ muonun kɔ han yí nwʋn kɔ hɔ kɔ tʋ Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n. Mɔ Pɔlʋ hɔlɪ juli ɛlɔ'n, asɔnɪn nɪn anun sʋanlan'n kʋn kɔ gua Pɔlʋ anyunnun asɪ ɔ kɔ man yalɛ kɔ han yí (yí ti 2.5-11, 7.12). Pɔlʋ kɔ sa kɔ a Efɛzɪ ndɛ-ndɛ. Efɛzɪ ɛbɛlɛ, Pɔlʋ "anyɪn la ɛmʋɪn nun kpa" Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ dunman nun, ɔ kɔ hɛlɛ kalata kun biekun kɔ nwan bɛ́ ɔ kɔ gua bɛ́ ayile (2.4; 7.8). Kalata sɔ'n, ɛnɛ ɔ'a minlin. Titɪ yê Pɔlʋ falɪ manlɪn yí maan ɔ hɔlɪ ɔ. Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ kɔ hɔ Masedʋanɪn mân nun ɔ nʋn Titɪ m'ɔ sʋanlɪn yí Kolɪntɪ'n kɔ yia. Titɪ kɔ bɔ amannɪɛ fɛ kɔ hele Pɔlʋ kɛ Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ a tɪ yí ɛjɔlɛ nɪn abʋ b'a kaci bɛ́ abalabɔ'n. Mɔ Pɔlʋ tɪlɪ amannɪɛ sɔ'n, ɔ kɔ hɛlɛ kalata ɛhɪ kɔ nwan Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ. Kalata nɪn anun, Pɔlʋ lɛ kele Kolɪntɪ Asɔnɪn'n m'ɔ bɔlɪ'n kɛ ɔ kulo bɛ́, ɛsɛ ɔ kulo kɛ ɔ nʋn bɛ́ bɛ́ nʋan sɛ bɛ́ nwʋn.

Pɔlʋ a hye kalata sɔ nɪn anun nsan. Alimʋa lɪka dɪɛ'n (yí ti 1-7), ɔ lɛ da Nyanmɪan asɪ kɛ ɔ'a cɪcɪ yí lʋa wɔ yí ɛfɛ'n-mɔ anun. Ɔ sanlɪn kɛ bile'n m'ɔ walɪ bɛ́ afian nɪn a tu. Pɔlʋ lɛ kacɪ bɛ́ yí junman'n m'ɔ lili wɔ bɛ́ afian'n, ɛsɛ ɔ lɛ kele bɛ́ kɛ ɔ kulo bɛ́.

Lɪka'n m'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n (yí ti 8-9), Pɔlʋ lɛ kan kɛtɪ'n m'ɔ di kɛ bɛ tʋ bɛ kɔ man Zoluzalɛmʋn asɔnɪn mma'n-mɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Yí ti, ɔ lɛ sɛlɛ bɛ́ kɛ bɛ mán bɛ́ sa lʋ́.

Lɪka'n m'ɔ tɔ sʋ nsan'n (yí ti 10-13), Pɔlʋ lɛ sa yí nɪn kpa wɔ ato mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ tʋn yí ɛsʋan anwʋn. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʋ lɛ bisa bɛ́ ahɪn ɛsɛ yí nwan ɔ 'ba hɔ fua bɛ́ nwʋn biekun.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʋ, mɔ Nyanmɪan Kpili a hulo kɛ n gáci Zozi Kilisi bɔfʋɛ'n, mɪn nʋn yɛ́ nianman Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ.

Yɛ lɛ kɛlɛ yɛ nwan Nyanmɪan asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ ɔ nʋn Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Akayi mân bɔndɪn nɪn anun'n.

2 Yɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn. Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa cícɪ bɛ́ nwʋn.

Nyanmɪan cɪcɪ yɛ́ lʋa

3 Yɛ 'yɪ Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi Asɪ nɪn ayɛ. Ɔ sanlɪn
kɛ ɔ nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe, ɛsɛ ɔ cɪcɪ yɛ́ lʋa kpa bɔkɔɔ.
4 Ɔ cɪcɪ yɛ́ lʋa wɔ yɛ́ yalɛ elie kʋalaa anun. Ɔ man menian mɔ
bɛ lɛ nwun yalɛ ngacile dɔʋn'n, yɛ́ lʋa mɔ Nyanmɪan a cɪcɪ'n, yɛ́
kʋsʋ yɛ cɪcɪ bɛ́ lʋa.
5 Kɛmɔ Kilisi dunman nun yɛ lɛ nwun yalɛ ngacile dɔʋn'n, yí
sɔ kʋsʋ ala, ɔ cɪcɪ yɛ́ lʋa kpa.
6 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nyan bɛ́ ti nán ɛmɔ a lʋa a cɪcɪ'n, yí ti yê
yɛ lɛ nwun yalɛ ɔ. Sɛ yɛ́ lʋa a cɪcɪ a, yɛ kulo kɛ ɛmɔ kʋsʋ alʋa cɪcɪ
bɛ tila bɛ́ ahʋnlɪn bɛ si abʋtalɛ wɔ yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí kɛ
yɛ́ nɪn anun.
7 Yɛ sɪ kɛ kɛmɔ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ kɛ yɛ́'n, yɛ le anyɪndasʋɛ kpa
kɛ ɛmɔ alʋa 'ba cɪcɪ kɛ yɛ́ lʋa a cɪcɪ'n.
8 Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ nwun nun kɛ yalɛ mɔ yɛ
nwunlin yí Azi mân nun'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Yalɛ'n mɔ yɛ
nwunlin yí'n bʋlɪ yɛ́ sʋ dede bɔbɔ yɛ́ nwan yɛ́ dɪɛ a yue.
9 Yɛ nwun yí kɛ anɪn yɛ́ ewue cɪan a ju. Yalɛ sɔ'n tʋlɪ yɛ́
nán Nyanmɪan a hele yɛ́ kɛ ɔ nni man kɛ yɛ susu yɛ́ ti yɛ gua
yɛ́ muonun yɛ́ nwʋn sʋ. Nan yí lɪlɪ yí, Nyanmɪan m'ɔ tinnge
menian fi ewue nun'n y'ɔ di kɛ yɛ susu yɛ́ ti yɛ gua yí sʋ ɔ.
10 Yí yê ɔ'a yɪ yɛ́ fi ewue sɔ nɪn anun ɔ. Ɔ'a le yɛ́ ti. Ɛsɛ yɛ le
anyɪndasʋɛ kɛ Nyanmɪan 'de yɛ́ biekun.
11 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ muonun 'ba sɛlɛ Nyanmɪan bɛ bʋka yɛ́.
Ɛbɛlɛ nɪn anun, Nyanmɪan 'ba tie menian dɔʋn mmʋtʋɛ'n mɔ
bɛ lɛ yɔ bɛ man yɛ́'n. Ɔ 'di junman sɔ'n man yɛ́ ɔ man menian
dɔʋn da yí asɪ.

Pɔlʋ 'ba tu yí Kolɪntɪ ɛhɔlɛ tɛmʋn'n sie

12 Anianman-mɔ, like m'ɔ man yɛ di ndutue'n y'ɔ le kɛ
mân nɪn anyunnun ɔ nʋn ɛmɔ muonun afian, ɛnanndɪɛ m'ɔ tɪ
kanlanman, m'ɔ tɪ fɔ́ún ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n yê yɛ nʋn ɛmɔ
nanndɪlɪ ɔ. Nán ngɛlɛ mɔ yɛ sɪ yí ti y'ɔ man yɛ nʋn ɛmɔ nanndɪlɪ
sɔ ɔ, nan Nyanmɪan muonun y'ɔ bʋkalɪ yɛ́ ɔ.
13 Ɔ man yɛ ngan man ɛjɔlɛ ngacile fíí yɛ ngele man ɛmɔ kɛ
mɔ ɛmɔ lɛ kɪnnga bɛ tie'n. Mɪn de mɪn di kɛ ɛmɔ 'ba tie dede bɛ
gua yí bʋ.
14 Kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ nyue man yí bʋ tɪ. Nan cɪan mɔ yɛ́ Mɪn
Zozi 'ba a'n, ɛmɔ 'ba li yɛ́ nwʋn ndutue, yɛ́ kʋsʋ yɛ 'ba li ɛmɔ
nwʋn ndutue.
15 Ɛhɪka ati yê n vualɪ kɛ ahan mɪn 'ba fua ɛmɔ anwʋn maan
ɛmɔ di ndutue sɔ'n fâ nnyuan nɪn ɔ.
16 Mín nwan ahan mɪn bɔ nun ɛmɔ anwʋn ɛlɔ nán m'an hɔ
Masedʋanɪn, nán mɪn 'sa mín nzin an, ɛsɛ mɪn bɔ nun ɛmɔ
anwʋn ɛlɔ biekun. Yí dɪɛ anɪn ɛmɔ gua mín atɪn maan mɪn kɔ
Zude mân nun.

17 Atɪn mɔ m gbɛlɪ nɪn anɪn. Kɛmɔ m'an han kɛ mɪn 'ba nɪan
ɛmɔ abʋsʋ mɔ n gɔlɪ man'n, anɪn ɔ kele kɛ mín nʋan nun tɪ
nnyuan nnyuan ɔ? Anaan like mɔ n gɔ se kɛ mɪn 'yɔ'n, mɪn
kaci mín nʋan kɛ mân nɪn anun menian'n-mɔ yɔ yí nɪn ɔ?
18 Sɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Nyanmɪan tɪ fɔ́ún an, like mɔ n gɔ han
kɛ mɪn 'yɔ'n, mɪn yɔ. Like mɔ n gɔ han kɛ mɪn nyɔ man'n mɪn
nyɔ man.
19 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Awa Zozi Kilisi mɔ mɪn nʋn Silasɪ
nʋn Timote yɛ walɪ hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ'n yɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɔ tɪ
man sʋanlan m'ɔ kan ɛjɔlɛ a, anɪn ɛsɛ ɔ'a kaci yí nʋan ɔ.
20 Afɪ anɔhʋba'n kʋalaa mɔ Nyanmɪan bɔlɪ mɔ ɔ 'kpɪn sʋ'n, ɔ
fi Zozi Kilisi. Zozi Kilisi dunman nun yê yɛ kan amɪn yɛ wula
Nyanmɪan anunminnyanmʋn ɔ.
21 Nyanmɪan muonun yê ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n m'ɔ wɔ yé nun'n ɔ'a man yé maan yé dedi'n mɔ
yɛ le yí wɔ Kilisi anun'n tin ɔ.
22 Nyanmɪan a sie yé nzɔlɛ, ɔ'a fa Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n ɔ'a wula yé ahʋnlɪn nɪn anun ɔ'a hele kɛ yɛ tɪ yí
menian.
23 Ɛhɪ, Nyanmɪan Kpili di mín adanzɪɛ. Sɛ mɪɪn di ato a, ɔ hún
mín. Mɪn ngulo man kɛ mɪn bɔ ɛmɔ alʋa, yí ti y'ɔ man m'an ngɔ
man ɛmɔ abʋsʋ efua nɪn ɔ.
24 Yɛ ngulo man kɛ yɛ fa dedi'n yɛ tinndin ɛmɔ nán ɛmɔ a le
a li. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi'n ti kunngun kpa. Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán
ɛmɔ a nyan salɪɛ'n, yí ti yê yɛ kulo kɛ yɛ nʋn ɛmɔ di junman ɔ.

2

1 Mɪn ngulo man kɛ mɪn bɔ ɛmɔ alʋa kún, yí ti y'ɔ man m'an
nza man mín nzin ɛmɔ anwʋn ɛlɔ nɪn ɔ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ yê bɛ cɪcɪ mín lʋa ɔ. Nan sɛ mɪn bɔ ɛmɔ alʋa
a, anɪn nwan menian dɪɛ-mɔ biekun yê bɛ 'cɪcɪ mín lʋa ɔ?
3 Like ati m'ɔ man n gɛlɛlɪ ɛmɔ kɛ ɔ fata kɛ mɪn kɛlɛ'n, yí bʋ
nɪn anɪn. Ɔ sanlɪn kɛ menian mɔ bé yê bɛ 'cɪcɪ mɪn lʋa mɛlɛ mɔ
n gɔ ju bé nwʋn ɛlɔ'n, mɪn ngulo man kɛ mɪn bɔ ɛmɔ alʋa nán
m'an ju ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Afɪ mɪn sɪ yí fɔ́ún kɛ sɛ mín lʋa cɪcɪ a,
anɪn ɛmɔ kʋalaatin kʋsʋ alʋa a cɪcɪ.
4 Mɪn 'kɛlɛ ɛmɔ'n, ɔ tɪ yalɛ man mín, ɛsɛ mín kunnun tɪtɪ mín.
Mɪn 'kɛlɛ a, anɪn mɪɪn tɪtɪ mín nyɪn ɛmʋɪn mín sa nun. Mɪɪn
ngɛlɛ man ɛmɔ maan bé lʋa mmɔ man bé nwʋn, nan mɪn kulo
kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ ehulo'n mɔ mɪn kulo ɛmɔ'n tɪ kpili sʋnman.

Ɛtɛ face

5 Sɛ sʋanlan bie a bɔ sʋanlan lʋa a, nán mín yê ɔ'a bɔ mín lʋa
ɔ. Ɛmɔ kʋalaa yê ɔ'a bɔ bé lʋa ɔ. Yɛ ngan man maan ɔ mmʋ man
sʋ, ɛmɔ anun mmie-mɔ yê ɔ'a bɔ bé lʋa ɔ.
6 Sʋanlan sɔ'n nyɔlɪɛ nɪn anwʋn epinnian'n mɔ ɛmɔ a pinnin
yí'n, bɛ mán ɔ lí sɔ.

7 Ɛhıka ati, kıkaala dıɛ, ɛmɔ yáci yí nwʋn sa bɛ hyé yí, ɛsɛ bɛ
wówula yí anwʋnsɛlɛ. Sɛ ɛmɔ a nyɔ man yí sɔ a, yí lʋa 'ba bɔ yí
nwʋn dede yí nwʋn bubu yí.
8 Yí sɔ ati, mıın sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ yó maan ɔ nwún yí kɛ ɛmɔ kulo
yí.
9 Afı, ɛhɛlɛ'n mɔ n gɛlɛlı ɛmɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ, mín nwan mın
'nıan sɛ ɛmɔ di ɛjɔlɛ'n mɔ ngɔ han nın asʋ a.
10 Sɛ sʋanlan kʋn yɔ ɛtɛ, nán ɛmɔ fa yí nwʋn sa ce yí a, mín
kʋsʋ mın fa sʋanlan sɔ nın anwʋn sa mın ce yí ɛmɔ dunman
nun. Ɔ sanlın kɛ Kilisi a fa yé ɛtɛ'n ɔ'a hye yé.
11 Mın yɔ yí sɔ nán *Satan a nvʋ man yé sʋ. Ɔ sanlın kɛ yɛ sı
m'ɔ wɔ yí ti anun'n.

Pəlʋ 'ba kpʋnndɛ Titı

12 Ɛhı, mɛlɛ mɔ n gɔlı Tolowası kɛ mın 'kɔ a bɔ Kilisi anwʋn
Ɛjɔlɛkpa'n, yé Mın dunman nun, n nyanlın junman nın anwʋn
atın kanlanman. Nan kʋsʋ n juli ɛbɛlɛ mɔ m'an ndʋ man yé
nianman Titı'n, mín ti anun sɛcɛlı mín kpa.
13 Ɛhıka ati, n gɔ halı ɛbɛlɛ anianman'n-mɔ yê n gɔlı
Masedʋanın mân nun ɔ.

Zozi man yɛ di kunnunmun

14 Nan bɛ mán yɛ lá Nyanmıan ası, ɔ sanlın kɛ kɛmɔ yɛ nʋn
Zozi a yɔ kʋn'n, cıan daa ɔ man yɛ di kunnunmun. Lıka biala,
ɔ nanndı yé sʋ ɔ man menian'n-mɔ nwun Kilisi kɛ anatılı mɔ yí
fanlan'n fa lıka kʋalaatin ɔ.
15 Yé tı kɛ anatılı fanlan mɔ Kilisi a fa a man Nyanmıan ɔ. Yɛ
wɔ ɛbɛlɛ yɛ man bé mɔ bɛ nanndı ngʋan ele atın nın asʋ'n, ɔ nʋn
bé kʋsʋ mɔ b'a sın eminlian atın nın asʋ'n.
16 Nan bé mɔ bɛ lɛ minlin'n, ɔ tı ewue nvan m'ɔ kun sʋanlan
y'ɔ lɛ wʋlʋ bé ɔ. Bé mɔ bé kʋsʋ bɛ nanndı ngʋan ele atın nın asʋ'n,
like fanlan m'ɔ man bɛ nyan ngʋan, y'ɔ lɛ wʋlʋ bé ɔ. Nwan y'ɔ
kʋala sɔ junman'n di ɔ?
17 Yɛ tı man kɛ menian nga'n-mɔ mɔ bɛ fa Nyanmıan Anʋan
Ɛjɔlɛ'n bɛ kpʋnndɛ bé esika'n. Nan yé dıɛ, kɛmɔ Nyanmıan yê ɔ'a
sʋan yé'n, yɛ kan yí Nʋan Ɛjɔlɛ nın ananhɔlɛ nun wɔ yí nyunnun
kɛ Kilisi ngʋa'n-mɔ kan yí'n.

3

1 Asʋ ɛhıka kʋalaa kele kɛ yɛ lɛ tu yé nwʋn biekun ɔ? Cɛcɛ!
Asʋ yɛ kpʋnndɛ kɛ asɔnın ɛhınlın-mɔ hélɛ yé ti kalata bɛ fá bɛ
nwán ɛmɔ kɛ yɛ tı menin kpa, anaan yɛ bísa ɛmɔ kɛ bɛ hélɛ yé ti
kalata sɔ'n bɛ nwán asɔnın ɛhınlın-mɔ kɛ mmie-mɔ yɔ yí nın ɔ?
2 Yé ti kalata'n mɔ b'a hɛlɛ'n y'ɔ le ɛmɔ. B'a hɛlɛ wɔ yé ahʋnlın
nın anun. Menian'n-mɔ kʋalaa kʋala kɛ bɛ nwun yí, ɛsɛ bɛ
kʋala yí kınnga.

3 Bɛ nwun yí yuein kɛ ɛmɔ tɪ kɛ kalata mɔ Kilisi nanndɪ yɛ́
sʊ ɔ'a hɛlɛ ɔ. Bɛ le man lankɪlɪ yɛ̂ b'a hɛlɛ ɔ, nan bɛ le Tɪasɪfʊɛ
Nyanmɪan Wawɛ'n. Ɛsɛ b'a ngɛlɛ man yí ɛbʊɛ sʊ, nan b'a hɛlɛ
wɔ kulo sʊanlan ahʊnlɪn nun.
4 Anyɪndasʊɛ'n m'ɔ nanndɪ Kilisi asʊ yɛ le yí wɔ Nyanmɪan
anun'n yí ti y'ɔ man yɛ lɛ kan sɔ ɔ.
5 Yɛ́ muonun yɛ le man anwʊnsɛlɛ yɛ ngʊala man like fíí
yɔ. Nan Nyanmɪan y'ɔ man yɛ́ anwʊnsɛlɛ maan yɛ kʊala yɛ di
junman ɔ.
6 Yí dein y'ɔ man y'a kaci nyɪhyɛ fʊfɔlɛ nɪn asʊ ngʊa ɔ. Nyɪhyɛ
fʊfɔlɛ sɔ'n, ɔ fi man mala'n mɔ b'a hɛlɛ'n, nan ɔ fi Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n. Mala'n mɔ b'a hɛlɛ'n man sʊanlan
ati ka nun, nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dɪɛ, ɔ man bɛ
nyan ngʊan.
7 Ɛhɪ, *Moyizɪ junman'n m'ɔ lili maan yɛ nyanlɪn *mala'n,
anɪn anunminnyanmʊn wɔ nun. Mala sɔ'n mɔ b'a hɛlɛ yí
ɛbʊɛ'n mɔ b'a se yí kɛ tabʊa nɪn asʊ'n cʊɪn menian kɔ ewue nun.
Anyunminnyanmʊn'n mɔ Moyizɪ nyanlɪn yí'n, ɔ man Izalayɛ
amma'n-mɔ ngʊala man Moyizɪ anyunnun nɪan, ɔ sanlɪn kɛ
anɪn yí nyɪn nɪn anun ta. Nan kʊsʊ anunminnyanmʊn sɔ nɪn
abʊsʊ njɛ man.
8 Sɛ anunminnyanmʊn sʊa fitelɪ mala'n mɔ yí junman'n
kun sʊanlan nɪn anun an, anunminnyanmʊn m'ɔ wɔ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n junman'n m'ɔ di nɪn anun'n tɪ kpili
sʊnman tala sʊ!
9 Sɛ anunminnyanmʊn fitelɪ mala'n junman'n m'ɔ cʊɪn me-
nian kɔ ewue nun nɪn anun an, anunminnyanmʊn m'ɔ wɔ
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n junman'n m'ɔ man menian'n-
mɔ kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n tɪ kpili sʊnman tala
sʊ!
10 Sɛ yɛ fa daba anunminnyanmʊn'n yɛ tʊ ɛnɛ dɪɛ nɪn anwʊn
an, yɛ kʊala bɔbɔ yɛ kan kɛ daba dɪɛ'n njinlan man ɛnɛ dɪɛ nɪn
anwʊn fíí.
11 Nan sɛ like mɔ yí bʊsʊ a njɛ man'n nyanlɪn anunmin-
nyanmʊn an, anunminnyanmʊn mɔ like m'ɔ le man ayuelɪɛ'n
le yí'n, ɔ tɪ kpili sʊnman tala sʊ.
12 Kɛmɔ afɪ yɛ le anyɪndasʊɛ sʊa'n, yí ti y'ɔ man yɛ le nzusug-
uasʊ ɔ.
13 Yɛ́ dɪɛ, yɛ tɪ man kɛ Moyizɪ mɔ anunminnyanmʊn'n m'ɔ kpɛ
nun sɪn m'ɔ man yí nyɪn nɪn anun ta nɪn ati, ɔ munndun yí ti
ɛtanlan nán Izalayɛ amma'n-mɔ a nnwun man yí nyunnun.
14 Nan kʊsʊ Izalayɛ amma'n-mɔ ndɪ man ɛjɔlɛ bʊ. Ɔ man
ɛnɛ, sɛ bɛ yia nán bɛ 'kɪnnga daba nyɪhyɛ kalata nɪn an, bɛ
munndun bɛ́ ti ɛtanlan. Nan sʊanlan m'ɔ nʊn Kilisi bɛ kɔ yɔ
kʊn'n, yí dɪɛ, ɔ mmunndun man yí ti.
15 Ɛnɛ nʊn ɛnɛ, bɛ 'kɪnnga Moyizɪ mala kalata'n-mɔ a, bɛ tɪ kɛ
menian mɔ b'a hyɪ bɛ́ ajʊnlɪn ɔ.

16 Nan kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele'n, sɛ sʊanlan kʊn kaci yí nyɪn yɛ́
Mɪn anwʊn ɛlɔ, ɔ fa yí nwʊn man yê Mɪn a, yɛ́ Mɪn yɪ ɛtanlan'n
m'ɔ munndun sʊanlan sɔ nɪn ati'n, ɔ man ɔ tɪ yí ɛjɔlɛ nɪn abʊ.
17 Yɛ́ Mɪn mɔ yɛ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛwa'n y'ɔ le Wawɛ'n. Lɪka
kʊsʊ mɔ yɛ́ Mɪn Wawɛ'n wɔ'n, fanwʊndi wɔ ɛbɛlɛ.
18 Yɛ́ kʊalaa mɔ b'a yɪ ɛtanlan'n mɔ munndun yɛ́ ti'n, bɛ nwun
yɛ́ Mɪn anunminnyanmʊn'n yɛ́ nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ lɛ kaci
yɛ nʊn yɛ́ Mɪn yɛ yɔ kʊn. Ɔ 'wula yɛ́ anunminnyanmʊn anɪn
ɔ 'wula. Junman'n mɔ yɛ́ Mɪn Wawɛ'n di nɪn anɪn.

4

Yɛ́ anwʊnsɛlɛ'n fi Nyanmɪan ɛlɔ

1 Ɛhɪka ati, kɛmɔ Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe,
ɔ'a fa junman sɔ'n ɔ'a wula yɛ́ sa nun, yɛ le nun anwʊnsɛlɛ.
2 Nyɔlɪɛ'n mɔ bɛ yɔ yí nvɪalɪɛ nun ɔ nʊn anyunnunguasɪɛ
ninnge'n-mɔ, y'a yaci y'a gua. Yɛ nnaka man menian'n-mɔ,
ɛsɛ yɛ ngaci man Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Yɛ kan Nyanmɪan
Anʊan Ɛjɔlɛ'n yuein, yɛ man menian'n-mɔ nwun yí kɛ yɛ kpɪn
yɛ tɪ yí'n wɔ Nyanmɪan anyunnun.
3 Nan sɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ tɪ man
yuein an, anɪn ɔ tɪ man yuein man bɛ́ mɔ bɛ lɛ minlin'n-mɔ.
4 Bɛ nne man Ɛjɔlɛkpa'n bɛ nni man, ɔ sanlɪn kɛ Abɔnsanmʊn
m'ɔ tɪ mân ɛhɪ anun mɪnlɪan nɪn a hyɪ bɛ́ ajʊnlɪn'n. Ɔ man bɛ
nnwun man Ɛjɔlɛkpa nɪn anun anunminnyanmʊn'n m'ɔ tɪ kɛ
kanlannɪɛ'n m'ɔ fi Kilisi m'ɔ tɪ Nyanmɪan nvoninnin'n.
5 Nán yɛ́ muonun yɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ kan ɔ. Nan Zozi Kilisi
m'ɔ tɪ Mɪnlɪan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ ɔ.
Zozi dunman nun yɛ kan kɛ yɛ tɪ ɛmɔ ngʊa.
6 Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan m'ɔ hanlɪn kɛ: “Man kanlannɪɛ'n
tá wɔ awosin nɪn afian!” Nyanmɪan kʊnmgba'n y'ɔ lɛ man
kanlannɪɛ'n ta wɔ yɛ́ ahʊnlɪn'n-mɔ anun ɔ. Kanlannɪɛ sɔ'n man
yɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan anunminnyanmʊn'n lɛ ta wɔ Kilisi
anyɪn nɪn anun.
7 Nan yɛ́ mɔ b'a fa wawɛ nun anwʊndɪɛ sɔ'n b'a wula yɛ́ sa
nun'n, yɛ tɪ kɛ bua. Ɔ tɪ sɔ maan bɛ nwun yí yuein kɛ tunmin
kpili sɔ'n fi man yɛ́ ɛlɔ, nan ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ.
8 Yɛ wɔ emian ngacile dɔʊn anun, nan kʊsʊ yɛ telɪ man. Yɛ
wɔ alʊabɔ nun nan kʊsʊ yɛ́ nwʊn bubuli man yɛ́.
9 Bɛ kele yɛ́ ahʊlʊwa, nan kʊsʊ Nyanmɪan jin yɛ́ nzin. B'a fin
yɛ́ asɪ, nan kʊsʊ bɛ bɔlɪ man yɛ́ bʊsʊ.
10 Kɛmɔ bɛ helelɪ Zozi ahʊlʊwa bɛ hunlin yí'n, yí sɔ ati yê bɛ
kele yɛ́ ahʊlʊwa cɪan daa, nan yí ngʊan'n kʊsʊ a wʊlʊ yɛ́ nun ɔ
man yɛ́ anwʊnsɛlɛ.

11 Yɛ́ asɪtanlan nɪn anun, cɪan daa ewue fɔfʊan yɛ́ ɔ fi Zozi
mɔ yɛ sʊ yí'n dunman nun, nan Zozi ngʊan nɪn a wʊlʊ yɛ́ ewue
anwʊnnaan nɪn anun ɔ man yɛ́ anwʊnsɛlɛ.
12 Yí sɔ ati, yɛ́ dɪɛ, ewue fɔfʊan yɛ́, nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ le ngʊan.
13 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: "N nelɪ n nili, yí ti y'ɔ
man n ganlɪn ɔ." Yê kʊsʊ ɔ nanndɪ dedi kʊnmgba'n mɔ yɛ le yí
nɪn asʊ, yí ti y'ɔ man yɛ kan ɔ.
14 Yɛ sɪ yí fɔ́ún kɛ Nyanmɪan m'ɔ manlɪn yɛ́ Mɪn Zozi fi ewue
nun tinngelɪ'n, ɔ 'ba man yɛ́ kʊsʊ yɛ fi ewue nun yɛ tinnge yɛ
nʊn ɛmɔ yɛ fite yí nyunnun.
15 Ɛmɔ dunman nun ati yê yɛ lɛ nwun yalɛ ɛhɪ maan
Nyanmɪan nwun menian dɔʊn anwʊn anwunnvoe, bɛ da yí
asɪ bɛ wula yí anunminnyanmʊn.

Yɛ tánlan wɔ dedi nɪn anun

16 Ɛhɪka ati, yɛ́ nwʊn mmubu man yɛ́. Sɛ bɔbɔ yɛ́ sʊanlan
baka'n sɛcɪ a, yɛ́ wawɛ'n kaci fʊfɔlɛ cɪan daa.
17 Yalɛ kaan ɛhɪ mɔ yɛ lɛ nwun yí ɛnɛ mɔ ɔ 'ba sɪn'n, ɔ 'man
yɛ nyan anunminnyanmʊn m'ɔ le man ayuelɪɛ. Anunmin-
nyanmʊn sɔ'n kpili m'ɔ tɪ'n, ɔ tala ɛfɛ ɛhɪ mɔ yɛ lɛ fɛ'n.
18 Ɔ sanlɪn kɛ nán ninnge mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyɪnsʊ'n yê yɛ́ ti
wɔ sʊ ɔ, nan nunhan mɔ bɛ nnwun man yí bɛ́ nyɪnsʊ'n, mɔ b'a
fa b'a sie yɛ́ nyanmɪansʊ ɛlɔ'n yê yɛ́ ti wɔ sʊ ɔ. Afɪ ninnge'n mɔ
bɛ nwun yí bɛ́ nyɪnsʊ'n, bɛ́ bʊsʊ njɛ man. Nan nunhan mɔ bɛ
nnwun man yí bɛ́ nyɪnsʊ'n, ɔ le man ɛsɛcɪɛ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ cɪan
daa.

5

1 Ɛhɪ, yɛ sɪ yí fɔ́ún kɛ yɛ́ nwʊnnaan ɛhɪ m'ɔ tɪ kɛ asɪ ɛwa sua'n,
sɛ ɔ sɛcɪ bɔbɔ a, Nyanmɪan a sesie sua anwunno ɛlɔ ɔ'a man yɛ́.
Ɔ tɪ sua mɔ yí muonun ɔ'a si, m'ɔ nzɛcɪ man lé ɔ.
2 Anwʊnnaan ɛhɪ mɔ yɛ le yí'n lɛ man yɛ kpɪnlɪn. Ɔ sanlɪn kɛ
yɛ kulo kɛ yɛ́ sa kan anwunno ɛlɔ sua dɪɛ'n.
3 Afɪ, mɛlɛ mɔ yɛ 'wʊlʊ sua sɔ nɪn anun'n, yɛ 'nyan
anwʊnnaan fʊfɔlɛ.
4 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, mɛlɛ mɔ yɛ tɛ le asɪɛ nɪn asʊ ɛwa
anwʊnnaan'n, yɛ le ɛkpɪnlɪan kɛ sʊanlan mɔ ninnge lɛ bu
yí kɔmɪn ɔ. Nán kɛ yɛ kpʊnndɛ kɛ yɛ yaci asɪ ɛwa anwʊnnaan'n
mɔ yɛ le yí'n yɛ tʊ ɔ, nan yɛ kulo kɛ yɛ nyan nyanmɪansʊ
dɪɛ'n. Yí dɪɛ anɪn ngʊan anwʊnnaan'n di kunnunmun ewue
anwʊnnaan nɪn asʊ.
5 Nyanmɪan muonun y'ɔ helelɪ yɛ́ kɛ cɪan bie yɛ 'ba kaci
sɔ ɔ. Ɛsɛ yí yê ɔ'a fa yí Wawɛ'n m'ɔ di ninnge sɔ'n-mɔ anun
ajinlanmun'n ɔ'a man yɛ́ ɔ.
6 Ɛhɪka ati, yɛ le anwʊnsɛlɛ cɪan daa. Yɛ sɪ kɛ kɛmɔ yɛ tɛ le
anwʊnnaan ɛhɪ'n, yɛ wɔ yɛ́ Mɪn awulo nɪn anwʊn mʊa.
7 Yɛ́ nnwun man yí, nan kʊsʊ yɛ nanndɪ wɔ dedi nun.

8 Yɛ le anwʋnsɛlɛ kpa ɛsɛ yɛ kulo kɛ yɛ yaci anwʋnnaan ɛhɪ yɛ tʋ, nán yɛ tanlan wɔ yɛ́ Mɪn anwʋn ɛbɛlɛ.
9 Ɛhɪka ati, m'ɔ wɔ yɛ́ ajʋnlɪn nun'n y'ɔ le kɛ sɛ yɛ tɛ le anwʋnnaan ɛhɪ o, sɛ yɛ yaci anwʋnnaan ɛhɪ yɛ tʋ o, like m'ɔ sɔ yɛ́ Mɪn anyɪn'n y'ɔ di kɛ yɛ kpʋnndɛ ɔ.
10 Afɪ yɛ́ kʋalaa yɛ 'ba fite Kilisi anyunnun ɔ bua yɛ́ ndɛɛ. Sʋanlan kʋn biala junman'n m'ɔ nanndɪ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa m'ɔ lili'n, ɔ 'nyan yí nwʋn ahatua.

Kilisi a sesie yɛ́ nʋn Nyanmɪan yɛ́ afian

11 Yɛ́ nyɪn sɔ Nyanmɪan kpa. Yí sɔ ati yɛ̂ yɛ di Nyanmɪan junman'n sɛlɛ kpa yɛ man menian de Zozi di ɔ. Nyanmɪan sɪ yɛ́ kpa bɔkɔɔ, yɛ̂ mɪn de mɪn di kɛ ɛmɔ kʋsʋ akunnun ɛlɔ ɛmɔ sɪ mín.
12 Yɛ́ muonun yɛ nva man yɛ́ nwʋn yɛ ngele man ɛmɔ kʋ́n. Nan yɛ lɛ man atɪn maan ɛmɔ di yɛ́ nwʋn fɛ. Yí dɪɛ, anɪn bɛ́ mɔ anwʋnnaan sʋ like'n mɔ bɛ nwun yí'n yɛ̂ bɛ fa bɛ tu bɛ nʋan nun, nan nán nunhan'n m'ɔ wɔ bɛ́ ahʋnlɪn nɪn anun'n, anɪn ɛmɔ nyan atɪn bɛ totua bɛ́ sʋ.
13 Sɛ menian mmie-mɔ kan kɛ yɛ́ ti nnʋn man ɛbɛlɛ a, ɔ tɪ Nyanmɪan ɛjɔlɛ. Sɛ kʋsʋ bɛ kan kɛ yɛ́ ti wɔ ɛbɛlɛ a, anɪn yɛ́ ti wɔ ɛbɛlɛ man ɛmɔ.
14 Afɪ ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n tɪ kpili sʋnman. Kɛmɔ yɛ sɪ kɛ Kilisi a wu yɛ́ kʋalaa yɛ́ dunman nun'n, ɔ tɪ kɛ yɛ́ kʋalaa y'a wu.
15 Kilisi a wu a man menian'n-mɔ kʋalaatin maan bɛ́ mɔ bɛ tɪ asɪ'n nni man bɛ ti anwʋn kʋ́n, nan bɛ bu bɛ́ mân'n bɛ man sʋanlan'n mɔ bɛ́ dunman nun ɔ'a wu ɔ'a tinnge'n.

16 Ɛhɪka ati, ɔ fi ɛnɛ, yɛ mmua man sʋanlan fíí anwʋnnaan sʋ ndɛɛ kʋ́n. Sɛ bɔbɔ daba yɛ bualɪ Kilisi anwʋnnaan sʋ ndɛɛ a, sian dɪɛ, ɔ tɪ man sɔ kʋ́n.
17 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ sʋanlan kʋn nʋn Kilisi bɛ yɔ kʋn an, anɪn ɔ'a kaci abɔdɪɛ fʋfɔlɛ. Yí abalabɔ daba nɪn abʋ a gua. Ɔ'a bɔ abalabɔ fʋfɔlɛ abʋ.
18 Ɛhɪ kʋalaa fi Nyanmɪan mɔ ɔ'a nanndɪ Kilisi sʋ ɔ'a sesie yɛ́ nʋn yí yɛ́ afian'n. Ɛsɛ ɔ'a fa menian nʋn yí afian esesie junman'n ɔ'a wula yɛ́ sa nun.
19 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nanndɪlɪ Kilisi sʋ, ɔ sesielɪ yí muonun ɔ nʋn menian'n-mɔ kʋalaa afian, ɔ'a nnɪan man bɛ́ ɛtɛ'n mɔ bɛ yɔlɪ nɪn anwʋn. Afian esesie junman sɔ'n, ɔ'a fa ɔ'a wula yɛ́ nʋan kɛ yɛ hán yí nwʋn ɛjɔlɛ yɛ héle menian'n-mɔ.

20 Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan'n, Kilisi muonun yɛ̂ ɔ'a sʋan yɛ́ kɛ yí mmɔfʋɛ maan yɛ kan ɔ. Ɔ tɪ kɛ Nyanmɪan muonun nanndɪ yɛ́ sʋ y'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele ɛmɔ ɔ. Yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kpa kɛ, Kilisi dunman nun, ɛmɔ mán bɛ nʋn Nyanmɪan bɛ́ afian sɛ́!

21 Kilisi mɔ ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí'n, yɛ́ dunman nun, Nyanmɪan
a fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ kʋalaa a sʋa yí, ɔ'a man Kilisi a yɔ ɛtɛfʋɛ nán y'a
hʋala y'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

6

1 Ɛhɪka ati, yɛ́ mɔ yɛ di Nyanmɪan junman'n, yɛ lɛ sɛlɛ ɛmɔ kpa
kɛ anwunnvoe'n mɔ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ'n, nán bɛ man yí
anwunnvoe enwuan sɔ'n yɔ mgban.
2 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun, Nyanmɪan nwan:

Mɔ mɛlɛ kpa'n juli'n,
n dielɪ wɔ́ sunfɛlɛ'n.
Mɔ bɛ́ ti ele cɪan'n juli'n,
m malɪ n nelɪ wɔ́ ti.

Ɛmɔ nían, mɛlɛ kpa'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sɔ Nyanmɪan nun'n yɛ̂ yɛ wɔ
nun ɛwa ɛnɛ nɪn ɔ. Bɛ́ ti ele cɪan'n, y'ɔ le ɛnɛ.
3 Yɛ ngulo man kɛ sʋanlan fíí kan yɛ́ junman nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
ɛtɛ. Ɛhɪka ati, yɛ nyɔ man like fíí m'ɔ kʋala kɛ ɔ tʋnndʋn sʋanlan
aja nun ɔ.
4 Nan like biala anun, yɛ man bɛ nwun yí kɛ yɛ tɪ Nyanmɪan
ngʋa. Yalɛ nun o, ehian nun o, ahunnun ndɪtɪɛ nun o, yɛ si
abʋtalɛ kpa.
5 Bɛ bilalɪ yɛ́ dede bɛ tʋlɪ yɛ́ fiadɪ. Menian'n-mɔ jasʋlɪ yɛ́ kɔmɪn
anun, yɛ lili junman sɛlɛ kpa. Y'a nnyan man atɪn y'a nna man
ɛsɛ yɛ bualɪ yɛ lalɪ.
6 Yɛ sɪ like m'ɔ tɪ ananhɔlɛ'n, yɛ si abʋtalɛ, yɛ́ ti anun tɪ
kpa, ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man yɛ kulo ɛhɪnlɪn-
mɔ ananhɔlɛ nun.
7 Ɛsɛ Nyanmɪan tunmin nun, yɛ bɔ ananhɔlɛ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ
kele menian'n-mɔ. Sɛsɛ ɛyɔlɛ'n y'ɔ tɪ yɛ́ kʋan ninnge mɔ yɛ fa
yɛ kʋn ɛsɛ yɛ fa yɛ sisa yɛ́ nwʋn ɔ.
8 Cɪan bie a, bɛ wula yɛ́ anunminnyanmʋn, cɪan bie kʋsʋ a,
bɛ gua yɛ́ nyunnun asɪ. Cɪan bie a, bɛ kan yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, cɪan
bie kʋsʋ a, bɛ kan yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ kpa. Bɛ bu yɛ́ kɛ yɛ tɪ atofʋɛ, nan
kʋsʋ ananhɔlɛ yɛ̂ yɛ kan ɔ.
9 Bɛ yɔ kɛ bɛ nzɪ man yɛ́, kʋsʋ anɪn bɛ́ kʋalaa bɛ sɪ yɛ́ kpa. Bɛ
bu kɛ y'a wu a yue, nan kʋsʋ, yɛ tɛ tɪ asɪ. Bɛ kele yɛ́ ahʋlʋwa kpa,
nan kʋsʋ bɛ ngun man yɛ́.
10 Bɛ bɔ yɛ́ lʋa nan kʋsʋ yɛ di fɛ cɪan daa. Yɛ tɪ ehianfʋɛ, nan
kʋsʋ yɛ man menian dɔʋn nyan bɛ́ nwʋn. Bɛ bu kɛ yɛ le man
like fíí nan kʋsʋ yɛ le ninnge'n kʋalaatin.
11 Anianman Kolɪntɪ amma, y'a han ɛjɔlɛ'n kʋalaa yuein y'a
hele ɛmɔ. Y'a hulo ɛmɔ kpili sʋnman.
12 Y'a yɪ yɛ́ kunnun y'a hele ɛmɔ maan ɛmɔ a nwun yí kɛ yɛ
kulo ɛmɔ, nan ɛmɔ lɪlɪ yɛ̂ b'a ngulo man yɛ́ ɔ.

13 Ɛhɪka ati, kɛmɔ ɛmɔ tɪ kɛ mín mma'n, mɪɪn kan mɪn kele
ɛmɔ kɛ ɛmɔ fá yɛ́ bɛ wúla bɛ́ kunnun, ɛmɔ húlo yɛ́ kpa kɛ yɛ kulo
ɛmɔ'n.

Nán bɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ nne man Kilisi

bɛ nni man'n tu nun

14 Bɛ́ mɔ bɛ nne man Kilisi bɛ nni man'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ n'ɔ tu
nun. Bɛ tɪ man menian m'ɔ fata kɛ ɛmɔ nʋn bɛ́ tu nun ɔ. Asʋ sɛsɛ
ɛyɔlɛ'n ɔ nʋn ɛtɛ ɛyɔlɛ'n tɪ kʋn ɔ? Anaan awosin'n nʋn jawe'n tɪ
kʋn ɔ?

15 Asʋ Kilisi kʋala kɛ ɔ nʋn Abɔnsanmʋn bɛ́ nʋan sɛ bɛ́ nwʋn
ɔ? Sʋanlan m'ɔ de Kilisi di'n, ɔ nʋn m'ɔ nne man Kilisi nni
man'n, asʋ bɛ́ ajʋnlɪn kʋala kɛ ɔ yɔ kʋn ɔ?

16 Asʋ Nyanmɪan asɔnɪn sua'n nʋn amʋan'n-mɔ di anʋannzɛ
ɔ? Afɪ yɛ tɪ Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn asɔnɪn sua kɛ yí muonun ɔ fa
kan'n. Yí nwan:

Mɪn 'tanlan bɛ́ afian, mɪn nʋn bɛ́ yɛ san nun,
mɪn 'kaci bɛ́ Nyanmɪan,
bɛ́ kʋsʋ bɛ 'kaci mín menian.
17 *Ɛhɪka ati, yɛ́ Mɪn lɛ kan kɛ:*
Ɛmɔ jásʋ bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ,
nán bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ mantan bɛ́.
Nán bɛ fa bɛ́ sa bɛ kan like m'ɔ tɪ efian fíí,
nan mín kʋsʋ mɪn 'de ɛmɔ.
18 *Mɪn 'kaci ɛmɔ asɪ*
yê ɛmɔ kʋsʋ 'kaci mín mma
mmelenzua nʋn mmalasua.

Yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili'n, ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan nɪn
anɪn.

7

1 Ehulo mma, kɛmɔ yɛ́ ti yê Nyanmɪan a bɔ anɔhʋba sɔ'n-
mɔ'n, yɛ yáci like biala mɔ yɛ yɔ a, ɔ gua anwʋnnaan'n nʋn
wawɛ nɪn anwʋn efian'n yɛ gúa. Nán yɛ súlo Nyanmɪan yɛ bɔ́
mɔndɪnlɪn kpa yɛ tánlan wɔ anwʋntɪɛ nun.

Pɔlʋ fɛ elie'n

2 Ɛmɔ fá yɛ́ bɛ wúla bɛ́ kunnun! Ɔ sanlɪn kɛ y'a nni sʋanlan fíí
anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, y'a mman man sʋanlan fíí a ndɔ man ɛtɛ nun,
ɛsɛ y'a nzisi sʋanlan fíí.

3 Nán kɛ mɪɪn kan sɔ mɪn bu ɛmɔ fʋɔ ɔ. Nan n nili mʋa n zelɪ
kɛ ɛmɔ anwʋn cian yɛ́ sʋnman. Yí ti, sɛ ɛmɔ 'cɪn o, sɛ ɛmɔ 'wu o,
yɛ nʋn ɛmɔ.

4 Mɪn sɪ ɛmɔ ati anun kpa, ɛsɛ mɪn di ɛmɔ anwʋn fɛ kpa. Yɛ́
yalɛ biala anun, mín lʋa cɪcɪ mín nwʋn kpa mɪn di fɛ maan ɔ bʋ
sʋ.

5 Afɪ mɔ yɛ hɔlɪ juli Masedʋanɪn mân nun ɛlɔ'n, y'a nnyan
man alaje sin kaan sʋa. Yɛ 'kaci ɛwa, ɛfɛ, yɛ 'sɪn ɛwa, ɛfɛ. Mmie-
mɔ nʋn yɛ la mannzʋan sʋ, yɛ́ kunnun tɪtɪ yɛ́.

6 Nan Nyanmɪan m'ɔ cɪcɪ alʋabɔfʋɛ lʋa'n, ɔ manlɪn Titɪ
ɛwalɛ'n cɪcɪlɪ yɛ́ lʋa.
7 Ɛsɛ nán kɛ Titɪ ɛwalɛ nɪn ala y'ɔ cɪcɪlɪ yɛ́ lʋa ɔ, nan ɔ'a han ɔ'a
hele yɛ́ kɛ ɛmɔ alʋa dɔ mín sʋnman, ɛmɔ di mín nwʋn yalɛ, ɛsɛ
ɛmɔ kulo kɛ bɛ bʋka mín. Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a man fɛ elie a hun mín
kpili kpa.
8 Sɛ bɔbɔ kalata'n mɔ n gɛlɛlɪ ɛmɔ nɪn a bɔ ɛmɔ alʋa a, mɪn
nni man yí nwʋn yalɛ. Sɛ bɔbɔ n nili yí nwʋn yalɛ mɛlɛ mɔ n
nwunlin kɛ mín kalata nɪn a bɔ ɛmɔ alʋa'n,
9 dɔɛ ɛhɪka asʋ, mɪn di yí nwʋn fɛ, nán ɛmɔ alʋa mɔ ɔ'a bɔ nɪn
ati ɔ, nan ɛmɔ abalabɔ'n mɔ ɛmɔ kaci yí nɪn ati ɔ. Ɛmɔ alʋabɔ sɔ
nɪn anun, ɛmɔ a kaci bɛ́ nzin b'a si ɛtɛ'n b'a yɔ mɔ Nyanmɪan
kulo. Ɔ man mɔ yɛ yɔlɪ nɪn a nyɔ man ɛmɔ ɛtɛ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ alʋabɔ'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n, ɔ man sʋanlan
nwun yí ɛtɛ'n ɔ yaci gua ɔ fa yí nwʋn man Nyanmɪan ɔ nyan
ngʋan. Alʋabɔ sɔ'n dɪɛ, ɔ man bɛ nni man yalɛ mgban. Nan
mân nɪn anun alʋabɔ dɪɛ'n, ɔ man bɛ wu.
11 Alʋabɔ'n mɔ Nyanmɪan man ɔ hanlɪn ɛmɔ'n, ɛmɔ nían
junman mɔ ɔ'a li wɔ ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun'n! Junman kpili
kpa ɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ a nwun bɛ́ anyunnunguasɪɛ'n, ɛmɔ a
sulo yí nzin, ɛmɔ a tʋ bɛ́ nʋan asɪ. Ɛmɔ alʋa a lɔ mín sʋnman
bɛ kulo kɛ bɛ nwun mín nwʋn. Ɛmɔ anwʋn lɛ jue bɛ́ bɛ kulo
kɛ bɛ pinnin sʋanlan'n m'ɔ yɔlɪ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n sɛlɛ kpa. Ɛmɔ a hele
maan b'a nwun yí wɔ ɛmɔ abalabɔ'n kʋalaa anun kɛ nyɔlɪɛ ɛtɛ
sɔ'n, ɛmɔ anwʋn nnʋn man nun.
12 Ɛhɪka, sɛ m'an hɛlɛ ɛmɔ a, nán sʋanlan'n m'ɔ yɔlɪ ɛtɛ sɔ'n,
anaan sʋanlan'n mɔ bɛ yɔlɪ yí ɛtɛ nɪn ati ɔ. Nan mɪn kulo kɛ
ɛmɔ afian ɛlɔ, yɛ́ nwʋn'n m'ɔ cian ɛmɔ ɔ nʋn ehulo mɔ ɛmɔ kulo
yɛ́'n, ɛmɔ kele yí yuein wɔ Nyanmɪan anyunnun. Yí ti yê n gɛlɛlɪ
ɛmɔ ɔ.
13 Nan mɔ ɛmɔ a yɔ'n, ɔ'a man yɛ́ lʋa a cɪcɪ yɛ́ nwʋn. Yɛ́ lʋa
cɪcɪlɪ yɛ́ nwʋn, nan mɔ anianman Titɪ fi ɛmɔ ɛlɔ ɔ walɪ'n, kɛ ɛmɔ
kʋalaa kpɪnlɪn sɔlɪ yí nun'n, ɔ'a man fɛ elie kpili kpa biekun a
hun yɛ́.
14 Afɪ, n valɪ ɛmɔ n duli mín nʋan nun n gelelɪ Titɪ, yê ɛmɔ
kʋsʋ a man anyunnunguasɪɛ a ngan man mín. Nan kɛmɔ cɪan
daa ananhɔlɛ yê yɛ kan yɛ kele ɛmɔ'n, mín nʋan nun etue mɔ
n duli n gelelɪ Titɪ wɔ ɛmɔ dunman nun'n, yí kʋsʋ ɔ'a nwun yí
ananhɔlɛ.
15 Yí muonun, sɛ yí ti kpɪn anyɪnnzɔ kpili'n mɔ ɛmɔ manlɪn
yí nɪn asʋ, ɔ nʋn kɛ ɛmɔ kpɪnlɪn bɛ le anwʋnwʋsʋɛ nʋn esulo bɛ
sɔlɪ yí nun'n, ɛmɔ anwʋn fɛ dɪɛ mɔ ɔ di'n, ɔ tala sʋ.
16 M'an li fɛ kɛ like kʋalaa anun, mɪn kʋala kɛ mɪn susu mín
ti mɪn gua ɛmɔ asʋ.

8

Ɛmɔ mán bɛ́ sa lʋ́

1 Anianman-mɔ, junman mɔ Nyanmɪan Kpili lili wɔ
Masedʋanɪn mân nun asɔnɪn'n-mɔ anun'n, yɛ kulo kɛ yɛ
kan yɛ kele ɛmɔ.
2 Yalɛ m'ɔ hanlɪn ɛlɔ asɔnɪn mma'n-mɔ'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ.
Nan kʋsʋ bɛ nyanlɪn fɛ elie kpili kpa bɛ́ ehian kpili nɪn anun,
bɛ manlɪn bɛ́ sa lʋlɪ ɔ bʋlɪ sʋ.
3 Ananhɔlɛ tɪ kpa, bɛ yɪlɪ bɛ́ kunnun, mɔ bɛ kʋala yí man'n, bɛ
manlɪn. Bɛ manlɪn dede ɔ talalɪ sʋ.
4 Bɛ sɛlɛlɪ yɛ́ bɛ bʋtʋlɪ yɛ́ kpa kɛ bɛ 'tɪtɪ esika maan bɛ fa kɔ bʋka
Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n.
5 Bɛ yɔlɪ m'ɔ tala mɔ yɛ jʋnlɪnlɪn'n. Afɪ, bɛ lili mʋa bɛ falɪ bɛ́
nwʋn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn. Nan afɪ, ɔ nanndɪ Nyanmɪan ehulo
nɪn asʋ, b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́ kʋsʋ.
6 Ɛhɪka ati, ahunnunye junman'n mɔ Titɪ bɔlɪ yí bʋ ɛmɔ afian
ɛlɔ'n, y'a sɛlɛ yí kɛ ɔ hó tʋ́ ɛmɔ ɔ lí junman sɔ'n gúa yí bʋ.
7 Ɛmɔ a nyan bɛ́ nwʋn wɔ ninnge'n kʋalaa anun. Ɔ sanlɪn kɛ
ɛmɔ le dedi, ɛmɔ sɪ Nyanmɪan ninnge'n-mɔ, ɛmɔ sɪ jʋjɔ, ɛmɔ le
anwʋnndɛlɛ wɔ like biala anun, ɛsɛ ɛmɔ kulo yɛ́ kpa. Ɔ man
ahunnunye ɛyɔlɛ ɛhɪ anun, ɛmɔ mán bɛ nwʋ́n ɛmɔ.
8 Nán kɛ mɪɪn tinndin ɛmɔ kɛ ɛmɔ yó ɔ. Nan mɪɪn kan ɛhɪnlɪn-
mɔ anwʋnndɛlɛ dɪɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ maan ɛmɔ
nwun yí kɛ ɛmɔ ehulo'n kpɪn tɪ yí'n.
9 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ anwunnvoe'n mɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi
nwunlin yɛ́'n. Yí mɔ anɪn ɔ tɪ anyanbɛnwʋn sʋanlan'n, ɛmɔ
dunman nun, ɔ yɔlɪ yí nwʋn ehianfʋɛ ɔ'a man ɛmɔ a nyan bɛ́
nwʋn.
10 Mín dɪɛ mɔ m'an jʋnlɪn mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n y'ɔ le
kɛ, junman'n mɔ afʋɛ ɛhɪnlɪn ɛmɔ bɔlɪ yí bʋ'n, ɛmɔ mán bɛ́ sa tʋ́a
yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ yê ɛmɔ lili mʋa bɛ bɔlɪ yí bʋ ɔ, ɛsɛ ɛmɔ yê ɛmɔ
sili bɛ́ hue kɛ bɛ 'di ɔ.
11 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ mán bɛ́ sa tʋ́a yí bɛ lí bɛ mán ɔ yʋ́e.
Ɛmɔ nían mɔ bɛ́ sa tʋ'n, bɛ nyán anwʋnndɛlɛ bɛ lí junman sɔ'n
kɛ ɛmɔ sili bɛ́ hue kɛ bɛ 'di'n.
12 Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ bɛ yɪ bɛ́ kunnun bɛ man'n, sɛ bɔbɔ ɔ tɪ
kaan sɛ, Nyanmɪan di yí nwʋn fɛ ɔ sɔ nun kanlanman. Ɔ nze
man sʋanlan kɛ like m'ɔ le man yí'n, ɔ fá mán yí.
13 B'a nze man kɛ ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn ninnge'n-mɔ kʋalaa bɛ mán
menian nán ɛmɔ lí ehian, nan ɛmɔ yó maan bɛ́ ninnge'n-mɔ
kʋalaa lí sʋ kpɛ-kpɛ.
14 Kɪkaala ɛmɔ le ninnge dɔʋn, ɔ sɛ kɛ ɛmɔ fá bie bɛ bʋ́a bɛ́ mɔ
bɛ́ sa a mian'n. Yí dɪɛ, sɛ cɪan bie ɛmɔ kʋsʋ asa mian an, anɪn bɛ
kʋala bɛ tɪ ɛmɔ nyanman nun. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, anɪn yí kʋalaa
a li sʋ.
15 Afɪ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ:

M'ɔ hohuanlɪn dɔʋn anʋan'n,
ɔ'a nnyan man mʋlʋsʋɛ,

yê m'ɔ hohuanlɪn kaan bie anʋan'n,
yí kʋsʋ ɔ mmian man like fíí anwʋn.

Titɪ nʋn yí manngʋn'n-mɔ

16 Yɛ 'da Nyanmɪan Kpili asɪ. Ɔ'a yɔ ɔ'a man ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ a hian Titɪ kpa kɛ ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ cian yɛ́'n.

17 Yɛ́ nwan ɔ hɔ́ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Ɔ kɔ le kɔ tʋ nun. Ɔ le anwʋnndɛlɛ kpa yí muonun ɔ kɔ si yí hue kɛ ɔ 'kɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ.

18 Yɛ lɛ sʋan yí nʋn anianman kʋn. Anianman sɔ'n, Ɛjɔlɛkpa junman'n m'ɔ di'n dunman nun, asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaatin yɪ yí ayɛ.

19 Ɔ tɪ sʋanlan mɔ asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin a yɪ yí kɛ yɛ́ atɪn etue nɪn anun, ɔ hɔ́ sóman yɛ́. Ɔ mán yɛ fá ahunnunye like sɔ'n yɛ hɔ́ wúla yɛ́ Mɪn anunminnyanmʋn maan bɛ nwún yí kɛ yɛ kulo kɛ yɛ bʋka ɛhɪnlɪn-mɔ.

20 Yɛ lɛ yɔ sɔ, nán sʋanlan fíí a ngan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ wɔ esika kpili sɔ'n mɔ b'a fa b'a man yɛ́ kɛ yɛ fá yɛ hɔ́ nɪn anwʋn.

21 Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ anyunnun, like m'ɔ tɪ kpa'n yê yɛ bɔ mɔndɪnlɪn yɛ yɔ ɔ.

22 Yɛ lɛ sʋan bɛ́ nʋn yɛ́ nianman'n. Atɪn ngacile dɔʋn asʋ, y'a sɔ yí y'a nɪan. Y'a nwun yí kɛ ɔ tɪ sʋanlan mɔ cɪan daa ɔ le anwʋnndɛlɛ ɔ. Nan sian anwʋnndɛlɛ'n m'ɔ le yí'n, ɔ bʋ sʋ. Afɪ, ɔ de ɛmɔ di kpili sʋnman.

23 Titɪ dɪɛ, ɔ tɪ mín manngʋn. Mɪn nʋn yí y'ɔ di junman yɛ man ɛmɔ ɔ. Nan anianman ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ bɛ lɛ kɔ a soman yí'n, bɛ́ dɪɛ asɔnɪn'n-mɔ yê b'a yɪ bɛ́ ɔ. Bɛ di junman bɛ wula Kilisi anunminnyanmʋn.

24 Yí ti, ɛmɔ héle bɛ́ maan bɛ nwún yí kɛ ɛmɔ kulo bɛ́ sakpa. Yí dɪɛ anɪn asɔnɪn mma'n-mɔ tɪ yí bʋ kɛ yɛ nva man ɛmɔ yɛ ndu man yɛ́ nʋan nun mgban.

9

Ahunnunye like'n yê Nyanmɪan kulo ɔ

1 M'ɔ tʋ de mmʋa'n mɔ bɛ 'fa bɛ kɔ man Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, ɔ tɪ man cɪnnjɪn fíí kɛ n gélɛ ɛmɔ ɛhɪ anwʋn kalata.

2 Ɔ sanlɪn kɛ mɪn sɪ kɛ ɛmɔ a si bɛ́ hue, ɔ man m'an fa ɛmɔ m'an tu mín nʋan nun wɔ Masedʋanɪn asɔnɪn mma'n-mɔ anyunnun. M'an han m'an hele bɛ́ kɛ: “Anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Akayi mân nɪn anun ɛlɔ'n, sunmin afʋɛ ɛhɪnlɪn angʋnmɪn yê bɛ bɔbʋalɪ bɛ́ nwʋn bɛ sielɪ ɔ.” Ɛmɔ anwʋnndɛlɛ'n y'ɔ wowulalɪ bɛ́ dɔʋn bɛ́ anwʋnsɛlɛ ɔ.

3 Ɛhɪka ati, mɪn sʋan anianman ɛhɪ-mɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Yí dɪɛ anɪn, ayɛ'n mɔ y'a yɪ ɛmɔ wɔ mmʋa sɔ nɪn anwʋn nɪn a nyɔ man mgban. Nan kɛ m gbɪnlɪn n ganlɪn yí'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ bɔbʋa bɛ́ nwʋn bɛ sie sakpa.

4 Afɪ, sɛ ɛmɔ a mmɔbʋa man bɛ́ nwʋn b'a nzie man, nan sɛ
Masedʋanɪn amma'n-mɔ b'a soman mín ɛmɔ anwʋn ɛlɔ a, ɔ 'yɔ
anyunnunguasɪɛ ɔ man yɛ́. Nan kʋsʋ ɛmɔ anyunnunguasɪɛ dɪɛ
mɔ ɔ 'kan ɛmɔ'n 'bʋ sʋ.
5 Ɛhɪka ati, m'an nɪan dede a, anɪn ɔ tɪ kpa kɛ m mán
anianman ɛhɪ-mɔ lí mʋa mín nyunnun ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Yí
dɪɛ anɪn, ahunnunye acɛdɪɛ'n mɔ ɛmɔ hanlɪn kɛ bɛ 'man'n,
anianman ɛhɪ-mɔ kokuan yí nʋan bɛ sie. Afɪ mɪn ngulo man
kɛ mɪn tʋ ɛmɔ ɛlɔ a, ɔ yɔ kana. Nan mɪn kulo kɛ ɔ yɔ ahunnunye
acɛdɪɛ.
6 Ɛmɔ ati kácɪ kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a nnua man dɔʋn'n, ɔ ndɪ man
dɔʋn. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ lua dɔʋn'n, ɔ 'tɪ dɔʋn.
7 Ɛhɪka ati, mɔ ɛmɔ anun kʋn biala a fua kɛ ɔ 'man'n, ɔ mán.
N'ɔ di yí nwʋn yalɛ, ɛsɛ n'ɔ bu yí kɛ bɛ lɛ tinndin yí. Ɔ sanlɪn kɛ
sʋanlan m'ɔ yɪ yí kunnun ɔ man'n yê Nyanmɪan kulo yí ɛjɔlɛ ɔ.
8 Afɪ, Nyanmɪan le tunmin ɔ kʋala kɛ ɔ man nyila ngacile'n
kʋalaa kan ɛmɔ. Ɔ kʋala kɛ ɔ man ɛmɔ nyan ninnge'n kʋalaa
mɔ cian'n cɪan daa. Ɛsɛ ɔ kʋala kɛ ɔ man ɛmɔ nyan yí ɔ bʋ sʋ
maan ɛmɔ fa bɛ yɔ nyɔlɪɛ mgbakpa'n kʋalaatin
9 kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Yí nwan:

Ɔ'a hye ninnge dɔʋn kpa
ɔ'a man ehianfʋɛ'n-mɔ.
Yí ahunnunye'n le man eyue.

Menian dɔʋn 'ba nwun Nyanmɪan anwʋn ye

10 Nyanmɪan m'ɔ man kulo sʋanlan like maan ɔ dua ɔ nyan
alɪɛ di'n, ɔ 'ba fa ninnge'n kʋalaa mɔ ɛmɔ a mian yí nwʋn'n man
ɛmɔ, ɔ 'man ɔ fifi ɔ su mma dɔʋn kpa. Ɔ 'man ɛmɔ ahunnunye'n
kʋsʋ su mma dɔʋn kpa.
11 Ɔ 'man ɛmɔ nyan bɛ́ nwʋn mɛlɛ biala maan ɛmɔ kʋsʋ yɔ
ahunnunye cɪan daa. Ɔ nanndɪ yɛ́ sʋ, esika'n mɔ ɛmɔ 'ba yɪyɪ
maan yɛ fa yɛ kɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ́ sa 'ba han yí'n, bɛ 'ba la Nyanmɪan
asɪ kpa.
12 Ɔ sanlɪn kɛ like sɔ'n mɔ ɛmɔ 'ba yɔ'n, nán Nyanmɪan
menian nɪn ala y'ɔ 'ba bʋa bɛ́ ɔ, nan ɛsɛ ɔ 'ba man menian dɔʋn
nwun Nyanmɪan anwʋn ye.
13 Ɛmɔ ahunnunye like ɛyɔlɛ sɔ'n 'ba man bɛ nwun yí kɛ
ɛmɔ kpɪn tɪ yí'n. Menian dɔʋn 'ba wula Nyanmɪan anunmin-
nyanmʋn. Ɔ sanlɪn kɛ ahunnunye ninnge sɔ'n-mɔ mɔ ɛmɔ 'ba
fa bʋa bɛ́ nʋn ɛhɪnlɪn-mɔ kʋalaatin'n, ɔ kele kɛ ɛmɔ de Kilisi
Ɛjɔlɛkpa'n bɛ di bɛ man yí anyɪnnzɔ.
14 Bɛ́ kʋsʋ, bɛ 'sɛlɛ Nyanmɪan bɛ man ɛmɔ. Bɛ 'fa ɛmɔ bɛ wula
bɛ́ kunnun, ɔ fi nyila dɔʋn mɔ Nyanmɪan a yeyila ɛmɔ'n.
15 Yɛ lá Nyanmɪan asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ acɛdɪɛ'n mɔ yí muonun ɔ'a
fa ɔ'a hye yɛ́'n, bɛ nnyan man yí nwʋn sʋ!

10

Pɔlʋ tunmin'n

1 Mín bɔbɔ mín Pɔlʋ, mɪɪn tʋ ɛmɔ ngalɪɛ. Mɪn kulo kɛ mɪn yɔ yí
bɛtɛɛ ɛsɛ mɪn nwun anwunnvoe kɛ Kilisi muonun yɔ yí'n. Nan
ɛmɔ anun mmie-mɔ lɛ kele kɛ sɛ n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ a, mɪn kan
mín nwʋn asɪ. Kʋsʋ afɪ sɛ n nnʋn man ɛmɔ afian ɛlɔ a, mɪn di
tutule.
2 Mɪɪn sɛlɛ ɛmɔ kɛ nán bɛ tinndin mín maan mɪn kele tun-
min'n mɔ n ne yí'n tɛmʋn m'ɔ m 'ba a ɛmɔ ɛlɔ'n. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ
mɪn ba ɛmɔ ɛlɔ a, mɪn 'ba yɪ mín tunmin'n mɪn kele bɛ́ mɔ bɛ́
nwan yɛ nanndɪ kɛ eyuadɪ nɪn anun menian'n.
3 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ yɛ tɪ kulo menian, nan kʋsʋ yɛ ngʋn man yɛ́
kʋan dɪɛ'n kɛ kulo menian'n-mɔ kpɪn kʋan yí'n.
4 Yɛ́ kʋan ninnge dɪɛ'n-mɔ nʋn mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ
dɪɛ'n tɪ man kʋn. Yɛ́ dɪɛ'n-mɔ tɪ Nyanmɪan kʋan ninnge. Bɛ́
nwʋn yɔ esulo. Bɛ fa bɛ bubu sua mgbili mgbili'n-mɔ. Yɛ fa
yɛ sɛcɪ ajʋnlɪn ɛtɛ ɛtɛ'n mɔ menian'n-mɔ le yí'n.
5 Atubɛnwʋn ninnge m'ɔ man menian'n-mɔ nzɪ man
Nyanmɪan'n, yɛ fa kʋan ninnge sɔ'n-mɔ yɛ kan bɛ́ yɛ gua
asɪ. Ɛsɛ bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn nzɔ man Kilisi'n, yɛ sɪ bɛ́ ajʋnlɪn'n yɛ cʋɪn
bɛ́ maan bɛ de yí bɛ di.
6 Y'a bɔbʋa yɛ́ nwʋn a yue, sɛ ɛmɔ man Kilisi anyɪnnzɔ kpa
bɔkɔɔ a, yɛ 'pinnin bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ mman man yí anyɪnnzɔ'n.
7 Ɛmɔ dɪɛ, mɔ ɛmɔ anyɪn nwun yí'n y'ɔ tɪ ɛmɔ cɪnnjɪn ɔ. Yí ti,
sɛ sʋanlan kʋn de di kɛ ɔ tɪ Kilisi dɪɛ a, ɔ títɪ ɔ nían, nán sɛ ɔ tɪ sɔ
man yí a, anɪn ɔ nwún yí kɛ yɛ́ kʋsʋ yɛ tɪ Kilisi dɪɛ.
8 Tunmin'n mɔ yɛ́ Mɪn a fa a man mín'n, sɛ bɔbɔ m'an fa m'an
tu mín nʋan nun maan ɔ'a bʋ sʋ a, yí nwʋn nyian ngun man
mín. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ ati yê yɛ́ Mɪn a fa a man yɛ́ ɔ,
nan nán ɛmɔ ehuan ti ɔ.
9 Nán kɛ enwonwunlan mɔ mɪn kulo kɛ mɪn nwonwunlan
ɛmɔ ati y'ɔ man mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ-mɔ ɔ.
10 Afɪ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ menian'n-mɔ kan'n: "Pɔlʋ kalata'n-
mɔ anun ɛjɔlɛ'n yɔ sɪ. Nan kʋsʋ sɛ yí muonun ɔ wɔ yɛ́ afian ɛwa
a, ɔ tɪ bɛtɛɛ, ɛsɛ ɔ nzɪ man bagua nun jʋjɔ."
11 Bɛ́ mɔ bɛ kan sɔ'n, bɛ nwún yí kɛ sɛ yɛ nnʋn man ɛmɔ afian
ɛlɔ a, ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ kalata'n mɔ yɛ kɔ hɛlɛ yɛ kɔ nwan ɛmɔ nɪn
anun'n, yí kʋnmgba'n yê sɛ yɛ ba ɛmɔ afian ɛlɔ a, yɛ 'kan ɔ.
12 Bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn kpa bɛ tala bɛ́ manngʋn-mɔ'n, yɛ nze
man kɛ yɛ nʋn bɛ́ sɛ. Ɛsɛ yɛ nva man yɛ́ nwʋn yɛ ndʋ man bɛ́.
Bɛ tɪ menian mɔ bɛ́ muonun bɛ fʋa bɛ́ nwʋn. Bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ
susu bɛ́ muonun bɛ́ nwʋn. Bɛ́ ajʋnlɪn'n nza man bɛ́.
13 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ ngulo man kɛ yɛ tu yɛ́ nʋan nun maan ɔ bʋ sʋ.
Ɔ sanlɪn kɛ lɪka mɔ Nyanmɪan a hele kɛ yɛ lí junman'n yɛ jú'n,
ɛbɛlɛ yê yɛ 'di yɛ ju ɔ. Nyanmɪan kʋsʋ yê ɔ'a man atɪn maan y'a
li junman'n dede y'a ju ɛmɔ ɛlɔ ɔ.

14 Yí ti, yɛ nyɔ man maan ɔ mmʋ man sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ yɛ
hɔlɪ ɛmɔ ɛlɔ'n, yɛ́ dein yɛ̂ yɛ lili mʋa yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tʋ de
Kilisi'n yɛ helelɪ ɛmɔ ɔ.
15 Ɔ man sɛ yɛ lɛ tu yɛ́ nʋan nun an, nán sʋanlan bie junman
mɔ ɔ'a li'n yɛ̂ yɛ 'fa yɛ 'tu yɛ́ nʋan nun ɔ. Nan yɛ le anyɪndasʋɛ kɛ
ɛmɔ dedi'n 'kɔ yí nyunnun. Yí dɪɛ anɪn, yɛ di junman nɪn ɛmɔ
afian ɛlɔ maan ɔ tɛlɛ kpili kpa dede ɔ kɔ ju lɪka mɔ Nyanmɪan
helelɪ yɛ́'n.
16 Yí dɪɛ anɪn, yɛ fi ɛmɔ ɛbɛlɛ, yɛ kʋala kɛ yɛ kɔ lɪka fʋfɔlɛ yɛ kɔ
bɔ Ɛjɔlɛkpa'n. Nan y'a nva man abie junman dɪɛ mɔ ɔ'a li'n y'a
ndu man yɛ́ nʋan nun.
17 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ tu
yí nʋan nun'n, anɪn ɔ fá like mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ'n ɔ tú yí nʋan nun.*
18 Yí sɔ ati, ananhɔlɛ nun, sʋanlan mɔ yí muonun ɔ fʋa yí
nwʋn'n, ɔ tɪ man sʋanlan. Nan nunhan mɔ yɛ́ Mɪn muonun
fʋa yí'n y'ɔ tɪ sʋanlan ɔ.

11

Pɔlʋ nʋn ato mmɔfʋɛ'n-mɔ

1 Sɛ bɔbɔ mɪn jʋjɔ kɛ sʋanlan mɔ yí ti nnʋn man ɛbɛlɛ a, ɛmɔ
fá yí sɔ, bɛ jínlan mín nzin!
2 Ɛmɔ nwún yí kɛ mɪn cʋɪn ɛmɔ ati nyunnunngunlan kɛ
Nyanmɪan cʋɪn yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tɪ kɛ talua muan mɔ yí
ɛnanndɪɛ nɪn anwʋn buli man ɛbʋɪn mɔ m'an si yí siyɛlɛ m'an
man belenzua kʋnmgba cein ɔ. Belenzua sɔ'n y'ɔ le Kilisi.
3 Nan yɛ́ nan balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ɛvʋ'n manlɪn owo'n
lakalɪ yí. Yí ti, mɪn susu ɛmɔ anwʋn kɛ Kilisi mɔ ɛmɔ a fa bɛ́
nwʋn b'a man yí kanlanman kanlanman'n, ɛmɔ ati 'ba kaci bɛ
yaci yí bɛ tʋ.
4 Ɔ sanlɪn kɛ y'a bɔ Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ'n y'a hele ɛmɔ. Nan afɪ,
ɔ yɔ sɛ mɔ sʋanlan biala ba ɛmɔ ɛlɔ, ɔ bɔ Zozi fʋfɔlɛ anwʋn ɛjɔlɛ
ɔ kele ɛmɔ a, ɛmɔ de yí tʋ nun ɔ? Y'a han Wawɛ Nwannzan-
nwannzan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n y'a hele ɛmɔ. Nan afɪ, ɔ yɔ sɛ mɔ
sʋanlan biala ba ɛmɔ ɛlɔ ɔ kan wawɛ fʋfɔlɛ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele
ɛmɔ a, ɛmɔ de yí tʋ nun ɔ? Y'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n y'a hele ɛmɔ. Nan
afɪ, ɔ yɔ sɛ mɔ sʋanlan biala ba ɛmɔ ɛlɔ, ɔ bɔ ɛjɔlɛkpa fʋfɔlɛ ɔ kele
ɛmɔ a, ɛmɔ de yí tʋ nun kpa ɔ?
5 Ɛmɔ mmɔfʋɛ mgbili mgbili sɔ'n-mɔ, bɛ ndala man mín like
fíí anun.
6 Sɛ bagua nun yɛ̂ mɪn nzɪ man jʋjɔ a, nán Nyanmɪan
ninnge'n-mɔ ɛsɪɛ nun ɔ. Afɪ, y'a man ɛmɔ a nwun yí sɔ yuein
tɛmʋn biala nʋn ninnge kʋalaa anun.
7 Mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ ɛlɔ m mɔlɪ Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ
ɛmɔ'n, m'an nne man ɛmɔ babulu kʋn. Nan mín bɔbɔ muonun,
m mɛbɛlɛlɪ mín nwʋn asɪ n nili junman n nɪanlɪn mín nwʋn

manlın ɛmə nyanlın anunminnyanmʊn. Like sə'n mə n yəlı'n, kanngʊ ɛtɛ yê m'an yɔ ɔ?

8 N gbʊkpʊlı asənın ɛhınlın-mə anwʊn, bɛ tualı mín kalɛ yê n valı m mʊalı ɛmə ɔ.

9 Mɛlɛ mə anın n wə ɛmə afian ɛlə mə emian'n tʊlı mín'n, m'an man sʊanlan fíí a mmə man mín nwʊn kalɛ. Ɔ sanlın kɛ anianman'n-mə mə bɛ fi Masedʊanın mân nun ɛlə bɛ walı'n, ninnge'n kʊalaa mə anın m'an mian yí nwʊn'n, bɛ falı bɛ bɛlɛlı mín. N zielı mín nwʊn ye, m'an man sʊanlan fíí a mmə man mín nwʊn kalɛ. Yê mın 'sie mín nwʊn ye sə cıan daa.

10 Sɛ ɔ tı ananhəlɛ kɛ Kilisi wə mín nun an, ɛbɛlɛ ndutue dıɛ mə mın di'n, sʊanlan fíí ngʊala ngan man yí nzin ɛjəlɛ wə Akayi mân bəndın nın anun.

11 Mın yə sə ti a, asʊ ɔ kele kɛ mın ngulo man ɛmə ɔ? Nyanmıan muonun sı kɛ mın kulo ɛmə.

12 Mə m'an yə'n, mın 'yə yí sə cıan daa man anyunnunguasıɛ kan bé mə bɛ kulo kɛ bɛ nyan atın bɛ tu bé nʊan nun'n. Ɔ sanlın kɛ bé nwan bɛ di bé junman'n kɛ yɛ kpın yɛ di yé dıɛ'n.

13 Menian sə'n-mə tı ato mməfʊɛ. Bɛ laka menian bɛ yə kɛ Kilisi mməfʊɛ y'ɔ le bé.

14 Bé nyəlıɛ sə'n nzin man yé nwʊn fíí sʊa. Afı, Satan muonun kʊala ɔ kaci yí nwʊn kɛ nyanmıansʊ bəfʊɛ mə yí anunminnyanmʊn'n ta kɛ kanlannıɛ ɔ.

15 Yí ti, sɛ Satan ngʊa'n-mə lɛ yə bé nwʊn kɛ bɛ tı ngʊa kpa a, ɛhı nzin man yé nwʊn fíí sʊa. Nan ayuelıɛ cıan nın anun yê bɛ 'nyan bé nyəlıɛ'n-mə anwʊn ahatua ɔ.

Pəlʊ ɛfɛ'n

16 Mıın kan yí biekun kɛ sʊanlan fíí n'ɔ bu yí kɛ m'an sɛ. Sɛ kʊsʊ ɛmə bu mín kɛ m'an sɛ a, anın ɛmə lé mín bɛ tó nun, bɛ mán mín kʊsʊ n vá n dú mín nʊan nun kaan.

17 Ɛjəlɛ mə mıın kan yí kıkaala'n, ɔ fi man yé Mın. Nan sɛ m'an han mín nʊan nun etue ɛjəlɛ a, anın mıın jʊjə kɛ mín ti a sɛcı.

18 Kɛmə afı menian mmie-mə dɔʊn tu bé nʊan nun kɛ eyuadı amma yɔ yí'n, yí ti mín kʊsʊ, mın 'tu mín nʊan nun bie.

19 Ɔ sanlın kɛ ɛmə mə bɛ tı ngɛlɛfʊɛ'n, ɛmə tie bɛ si sɛnvʊɛ'n-mə sʊ, ɛhıka yɔ ɛmə fɛ kpa.

20 Sɛ bɛ lɛ sie ɛmə kɛ nganga a, ɛmə kpınlın sʊ, sɛ bɛ lɛ di ɛmə dufule a, ɛmə kpınlın sʊ, sɛ bɛ lɛ laka ɛmə a, sɛ bɛ lɛ tu bé nwʊn bɛ kele ɛmə a, ɛmə kpınlın sʊ, sɛ bɛ lɛ kpacı ɛmə anyınsʊ a, ɛmə kpınlın sʊ.

21 Yɛ lɛ kan yí ananhəlɛ, ɔ tı nyian. Y'a nnyan man anwʊnsɛlɛ y'a nyɔ man ɛmə sə.

Nan kʊsʊ like biala mə sʊanlan kʊn kʊala kɛ ɔ nanndı sʊ ɔ tu yí nʊan nun'n, mıın jʊjə kɛ mín ti a sɛcı, mín kʊsʊ mın kʊala kɛ mın nanndı sʊ bie mın tu mín nʊan nun.

22 Sɛ bɛ tɪ Ebele a, mín kʊsʊ, n dɪ Ebele. Sɛ sakpa bɛ tɪ Izalayɛ
menian an, mín kʊsʊ, sakpa n dɪ Izalayɛ sʊanlan. Sɛ bɛ tɪ
Abalahamʊn abʊsʊ menian an, mín kʊsʊ, n dɪ Abalahamʊn
abʊsʊ sʊanlan.
23 Sɛ bɛ tɪ Kilisi ngʊa a, mín kʊsʊ, n dɪ Kilisi akʊa. Mɪɪn jʊjɔ
kɛ mín tɪ a sɛcɪ. Kilisi ngʊa sɔ'n mɔ bɛ tɪ'n, mɪn tala bɛ́. M'an li
junman m'an tala bɛ́. B'a tʊ mín fiadɪ dɔʊn a tala bɛ́. B'a bʊ mín
dɔʊn a tala bɛ́. Ɛfɔfʊan mɔ ewue a fɔfʊan mín'n, mɪn tala bɛ́.
24 Zufʊ'n-mɔ hyɪlɪ mín ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nnun. Kʊn biala
anun, bɛ fin mín mgbele abulasan nʊn ngʊanlan.
25 *Lɔmʊn menian'n-mɔ sɔlɪ mín nun ngʊkʊn ngʊkʊn fâ
nsan. Kʊn biala anun, bɛ fin mín mgbele. Ɛsɛ cɪan kʊn, bɛ tʊtʊlɪ
mín ɛbʊɛ, ahan bɛ kun mín. Yɛ butuli asue nun ngʊkʊn ngʊkʊn
fâ nsan. Tɛmʊn kʊn anun, n nili cɪan kʊn asue nun.
26 Mín atɪn etue nwala'n mɔ mɪn tu nɪn anun, mɪn nwun
ninnge esulo kpa. Bie sʊa, mɪn ngʊala man asue'n-mɔ kpɛ,
mɪn nʊn kodiawu-mɔ yia, mín nianman Zufʊ'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ
bɛ tɪ man Zufʊ'n man mɪn nwun amannɪnhunlun. Mɪn ka
kulo mgbili'n-mɔ asʊ a, mɪn nwun amannɪnhunlun. Mɪn fa
nanmue atɪn'n-mɔ a, mɪn nwun amannɪnhunlun. N nanndɪ
asue jenvie nɪn anyɪnsʊ a, mɪn nwun amannɪnhunlun. Bɛ́
mɔ bɛ tɪ man anianman kpa'n-mɔ, bɛ́ kʊsʊ, bɛ man mɪn nwun
amannɪnhunlun.
27 Junman ngiketee mɔ m'an li ɔ nʊn yalɛ mɔ m'an nwun yí'n,
ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Tɛmʊn bie, mɪn nnyan man atɪn mɪn nna
man, ɛhɔɛ nʊn nzuhoe kun mín, mɪn kpati mɪn cɪ ɛhɔɛ. Bie kʊsʊ
a, mɪn nnyan man taladɪɛ mɪn nwula man, ɛyɛlɛ kun mín dede
ɔ wʊlʊ mín kunnun.
28 Bɛ ngan man ɛjɔlɛ mun. Cɪan daa, asɔnɪn'n-mɔ kʊalaa
anwʊn nzusue la mín nwʊn.
29 Sɛ asɔnɪn nɪn anun sʊanlan kʊn le man anwʊnsɛlɛ a, anɪn
ɔ tɪ kɛ mín kʊsʊ, n nne man anwʊnsɛlɛ. Sɛ bie tɔ ɛtɛ nɪn anun
an, mɪn di yí nwʊn yalɛ sʊnman.
30 Sɛ ɔ di mɔ mɪn tu mín nʊan nun an, ninnge'n-mɔ mɔ n nne
man nun anwʊnsɛlɛ nɪn anwʊn yê mɪn 'fa mɪn 'tu mín nʊan
nun ɔ.
31 Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi Asɪ'n, ɔ sɪ kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an
han'n tɪ ananhɔlɛ. Yí ti, nyila hán yí dunman'n cɪan daa!
32 Mɔ anɪn n wɔ Damasɪ kulo nɪn asʊ'n, mín ɛhyɪɛ ati,
belemgbin Aletasɪ kʊnmanna'n kɔ yɪ nzalafʊ kɛ bɛ sísa kulo nɪn
anwʊn anʊan'n-mɔ.
33 Ɛhɪ ati, bɛ kɔ sie mín ece nun, bɛ kɔ jula mín mɛnzɛlɛ
kʊn anun kulo nɪn anwʊn talɛ nɪn anzin. Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ
kʊnmanna sɔ nɪn asa a ngan man mín nɪn anɪn.

12

Like mɔ Nyanmɪan yɪlɪ helelɪ Pɔlʊ'n

1 Bɛ́ nʊan nun etue'n tɪ man like kpa. Nan kʊsʊ mɪn 'tu, afɪ
ninnge mɔ yɛ́ Mɪn a yɪ a hele mín mɔ m'an nwun yí mín nyɪnsʊ,
ɔ nʊn mɔ ɔ'a yɪ ɔ'a hele mín ɛlalɪɛ nun'n, mɪn 'kan yí nwʊn ɛjɔlɛ
mɪn 'kele ɛmɔ.
2 Mɪn sɪ Kilisi menian'n-mɔ anun kʊn. Nyanmɪan falɪ yí fʊlɪ
yí nwʊn ɛlɔ. Yí afʊɛ bulu nʊn nnan ahɪ. (Sɛ ɔ le yí nwʊnnaan
kʊnlʊn-ngʊnlʊn'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ yí nwʊn ɛlɔ e,
sɛ kʊsʊ yí wawɛ'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ yí nwʊn ɛlɔ e,
mɪn nzɪ man, Nyanmɪan muonun y'ɔ sɪ ɔ.)
3 Mɪn sɪ kɛ sʊanlan sɔ'n fʊlɪ hɔlɪ nyanmɪansʊ. (Nan kʊsʊ sɛ ɔ le
yí nwʊnnaan kʊnlʊn-ngʊnlʊn'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ
yí nwʊn ɛlɔ e, sɛ kʊsʊ yí wawɛ'n yê Nyanmɪan manlɪn ɔ fʊlɪ hɔlɪ
yí nwʊn ɛlɔ e, yí dɪɛ, mɪn nzɪ man, Nyanmɪan muonun y'ɔ sɪ ɔ.)
4 Ɛjɔlɛ m'ɔ tɪlɪ yí ɛlɔ'n, ɔ tɪ yí ngʊnmɪn yí dɪɛ. Ɔ le man atɪn ɔ
ngan ɔ ngele man sʊanlan.
5 Sʊanlan sʊa yê mɪn di yí nwʊn fɛ mɔ mɪn kʊala mɪn fa mɪn
tu mín nʊan nun ɔ. Nan mɪn nva man mín muonun mɪn ndu
man mín nʊan nun. Sɛ mɪn 'tu mín nʊan nun an, anɪn mɪn nɪan
ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nɪn anwʊn yê mɪn
'fa mɪn 'tu mín nʊan nun ɔ.
6 Sɛ n gulolɪ kɛ mɪn 'tu mín nʊan nun an, nán kɛ mín ti a sɛcɪ
ɔ, ɔ sanlɪn kɛ mɔ mɪn 'ba han'n tɪ ananhɔlɛ. Nan mín dɪɛ, mɪn
ndu man mín nʊan nun. Yí dɪɛ anɪn, sʊanlan bie mmu man
mín sʊanlan kpili ɔ ndala man like mɔ bɛ nwun yí mín nwʊn'n,
anaan ɛjɔlɛ mɔ mɪn kan mɔ bɛ tɪ'n.

7 Ɛhɪ, ninnge mɔ Nyanmɪan yɪlɪ helelɪ mín'n tɪ mgbili mgbili
sʊnman. Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán m'an ndu man mín nwʊn'n,
Nyanmɪan kɔ man ewue kɔ tɔ mín nwʊn. Afɪ, Satan kɔ yɪ yí
bɔfʊɛ'n kʊn kɛ ɔ héle mín ahʊlʊwa nán m'an ndu man mín
nwʊn.
8 Ɛhɪ a, n gɔ sɛlɛ yɛ́ Mɪn ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nsan kɛ ɔ mán mín
nwʊn sá.
9 Yɛ́ Mɪn kɔ bua mín kɛ: “Anwunnvoe'n mɔ mɪn nwun wɔ́'n, ɔ
bʊ sʊ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ wɔ́ anwʊnsɛlɛ'n kɔ yue'n yê mɪn man
ɛ nwun mín tunmin nɪn ɔ.” Yí ti, sɛ mɪn 'tu mín nʊan nun an,
anɪn ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nɪn anwʊn yê
mɪn tu mín nʊan nun ɔ. Yí dɪɛ anɪn, Kilisi fa yí tunmin'n sisa
mín.
10 Yí sɔ ati, mɪn di mín anwʊnsɛlɛ'n mɔ n nne man yí nɪn
anwʊn fɛ. Ɛkpɛ'n mɔ bɛ kpɛ mín'n, ɔ nʊn alʊabɔ'n, ɔ nʊn
nyinlinlin'n mɔ mɪn nwun yí'n, ɔ nʊn ahʊlʊwa'n mɔ bɛ kele mín
wɔ Kilisi dunman nun'n, mɪn di yí kʊalaa anwʊn fɛ. Ɔ sanlɪn kɛ
mɛlɛ mɔ anwʊnsɛlɛ kɔ yue mín nun'n yê mɪn nyan anwʊnsɛlɛ
ɔ.

Pɔlʊ di Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ anwʊn yalɛ

11 Sɛ mɪɪn jʊjɔ kɛ mín ti a sɛcɪ a, ɔ fi ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ y'ɔ sɛ kɛ bɛ lé mín ti alɔman ɔ. Nan sɛ n dɪ man like fíí bɔbɔ a, ɛmɔ mmɔfʊɛ mgbili mgbili sɔ'n-mɔ ndala man mín.

12 Mɛlɛ mɔ anɪn n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ'n, n zili abʊtalɛ wɔ emian kʊalaa m'ɔ tʊlɪ mín nɪn anun. N yılı atɛlɛ ɔ nʊn asinbɛnwʊn ninnge ɔ nʊn nzɔlɛ m'ɔ kele kɛ sakpa n dɪ Kilisi bɔfʊɛ.

13 Nzu like dɪɛ yê n yɔlɪ m manlɪn asɔnɪn ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ m'an nyɔ man bie m'an mman man ɛmɔ ɔ? Anaan kɛmɔ m'an mman ɛmɔ a mmɔ man mín nwʊn kalɛ'n, sɛ yí nwʊn akpue y'ɔ lɛ kun ɛmɔ a, anɪn ɛmɔ ehyiewu!

14 M'an sesie mín nwʊn a yue kɛ mɪɪn ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Mɪn de mɪn di kɛ yí kpê nsan nɪn asʊ mɔ mɪn 'ba ɛlɔ anɪn. Nan kʊsʊ, sɛ mɪn ju ɛlɔ a, mɪn mman ɛmɔ anun bie fíí mmɔ man mín nwʊn kalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ nán ɛmɔ esika'n y'ɔ cian mín ɔ, nan ɛmɔ muonun yê ɛmɔ anwʊn cian mín ɔ. Afɪ, sɪɛ'n-mɔ y'ɔ di kɛ bɛ kpʊnndɛ esika bɛ sie bé mma nganngan'n-mɔ ɔ, nan nán mmatʊnman y'ɔ di kɛ bɛ kpʊnndɛ esika bɛ sie bé sɪ-mɔ ɔ.

15 Nan mín dɪɛ, sɛ mɪn fa yí kʊalaa mɔ n ne yí'n mɪn bʊa ɛmɔ, ɛsɛ mɪn fa mín nwʊn mɪn tɪ mɪn bʊka sʊ mɪn bʊa ɛmɔ a, ɔ yɔ mín fɛ. Afɪ, sɛ bɔbɔ ɛmɔ ngulo man mín an, mín dɪɛ, mɪn kulo ɛmɔ kpa.

16 Ɛmɔ de tʊ nun kɛ m'an mman sʊanlan fíí a mmɔ man mín nwʊn kalɛ. Nan ɛmɔ anun sʊanlan kʊn kʊala kan kɛ m'an bɔ ngɛlɛ m'an laka ɛmɔ maan ɛmɔ a tɔ ngaa nun.

17 Asʊ bé mɔ yê n zʊanlɪn bé ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, n nanndılı bie sʊ n nakalı ɛmɔ ɔ?

18 N zɛlɛlı Titı kɛ ɔ hó ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. N zʊanlɪn yí nʊn anianman'n mɔ ɛmɔ sı yí'n. Asʊ ɛmɔ kʊala kan kɛ Titı hɔlı'n, ɔ lakalı ɛmɔ ɔ lelı like ɔ? Mɪn nʊn Titı, yé ajʊnlɪn'n kʊalaa tı kʊn, ɛsɛ yé bala mɔ yé bɔ'n tı kʊn.

19 Bıcı, ɛmɔ jʊnlɪn kɛ ndɛnvɛ yê yɛ lɛ kpʊnndɛ wɔ ɛmɔ anyunnun ɔ? Cɛcɛ, nán yí sɔ ɔ. Nan like mɔ Kilisi muonun kulo'n yê yɛ lɛ kan wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ. Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ dedi'n kɔ yí nyunnun, yí ti yê yɛ lɛ kan ɛhı kʊalaa ɔ.

20 Mɪn sulo nun, afı, mɪn ba mɪn tʊ ɛmɔ ɛlɔ, nán sɛ ɛmɔ asıtanlan'n tı man sɛsɛ a, ɔ ngɔ yɔ man mín fɛ. Ɛbɛlɛ nɪn anun, ɛmɔ kʊsʊ lɛ ngɔ tie man mín. Mɪn sulo kɛ ɔ kɔ kaci butule, ɛkpɔ, ɛya, mannzʊan, nzʊba, ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan, atubɛnwʊn ɔ nʊn kʊasıadı nyɔlıɛ ɛmɔ afian.

21 Mɪn sulo kɛ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ɛhɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba hɔ biekun'n, ɛmɔ kɔ man anyunnunguasıɛ kɔ han mín wɔ mín Nyanmıan anyunnun. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʊn yɔlı satılıfʊɛ nyɔlıɛ, bɛ tʊnlɪn ajaa, ɛsɛ bɛ yɔlı ninnge mgban mgban. B'a nnun man bé nwun b'a nyaci man nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ b'a ngua man. Yí ti, sɛ mɪn tʊ ɛmɔ ɛlɔ a, mɪn 'sun mɪn gua bé nwʊn.

13

Pəlv 'ba kannzv Kolɪntɪ asənɪn mma'n-mə

1 Ɛhɪ, sɛ mɪn ba ɛmə anwʊn ɛlə biekun an, anɪn yí kpê nsan asʊ ahɪ. Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjəlɛ'n kele'n: *Ɛjəlɛ kvalaa mə bɛ 'di'n, ə di kɛ bɛ nyan yí nwʊn adanzɪɛ nnyuan anaan nsan.*

2 Mɛlɛ mə m malɪ ɛmə ɛlə m'ə tian yí nnyuan'n, n gannzʊlɪ bɛ́ mə bɛ bə bala ɛtɛ'n-mə nʊn bɛ́ bʊ nga'n. Ɛnɛ mə n nnʊn ɛmə afian ɛlə'n, ɛsɛ mɪɪn kannzʊ bɛ́ mə bɛ bəlɪ bala ɛtɛ'n ə nʊn bɛ́ bʊ nga'n kɛ, sɛ mɪn tʊ ɛmə ɛlə a, mɪn ngə nwun man sʊanlan fíí anwʊn anwunnvoe.

3 Afɪ, kɛmə ɛmə kulo kɛ bɛ nwun yí kɛ Kilisi nanndɪ mín sʊ yê ə kan yí ɛjəlɛ'n, ɛmə 'ba nwun yí kʊsʊ. Kilisi tɪ man ɛmə anwʊn ɛfʊan, nan ə le tunmin wə ɛmə afian.

4 Ɔ tɪ ananhəlɛ kɛ mɛlɛ mə bɛ 'bʊbə yí kʊlʊwa nɪn asʊ'n, ə lolɪ yí nwʊn nun maan bɛ bʊbə yí sʊ. Nan kɪkaala dɪɛ, Nyanmɪan tunmin nun, ə tɪ asɪ. Kɛmə yɛ nʊn yí a yə munmuan kʊn'n, yɛ́ kʊsʊ y'a yə bɛtɛɛ. Nyanmɪan tunmin nun, ɛmə anwʊn bala'n mə yɛ bə'n, yɛ nʊn Kilisi m'ə tɪ asɪ'n yê yɛ bə ə.

5 Ɛmə muonun só bɛ́ nwʊn bɛ nían sɛ ɛmə de Kilisi bɛ di a. Ɛmə a nwun yí kɛ Zozi Kilisi wə bɛ́ afian, nán yí ə? Sɛ ɛmə nɪan nán ə nnʊn man bɛ́ afian an, anɪn ə kele kɛ ɛmə nne man yí bɛ nni man.

6 Mɪn yə ajʊnlɪn kɛ ɛmə nwun yí kɛ yɛ de Kilisi yɛ di.

7 Yí ti, yɛ sɛlɛ Nyanmɪan yɛ man ɛmə nán ɛmə a ndə man ɛtɛ nɪn anun fíí, yí dɪɛ anɪn yɛ nvʊ man ɛmə ati anwʊn. Nán kɛ yɛ́ kpa mə yɛ tɪ ati ə. Nan yɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ə mán ɛmə bó bala kpa.

8 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmə di ananhəlɛ a, yɛ ngʊala man ananhəlɛ sə nɪn anwʊn ɛjəlɛ ɛtɛ fíí kan. Nan yɛ le tunmin yɛ di ananhəlɛ nɪn anzin.

9 Ɔ man sɛ ɛmə jin bɛ́ ja nun, nán yɛ le man anwʊnsɛlɛ a, yɛ di yí nwʊn fɛ. Yí ti, yɛ́ mmʊtʊɛ'n-mə anun, yɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ə búka ɛmə maan bɛ́ ɛnanndɪɛ'n yó fóún kɛ yí muonun ə kulo yí'n.

10 Like ati mə mɪɪn kɛlɛ ɛmə nɪn anɪn, afɪ n nnʊn man ɛmə afian ɛlə. Yí dɪɛ, sɛ mɪn ba ɛmə anwʊn ɛlə a, anɪn mɪn nnanndɪ man tunmin'n mə yɛ́ Mɪn a man mín nɪn asʊ mɪn mbinnin man ɛmə. Nan mɪn fa tunmin sə'n mɪn wowula ɛmə anwʊnsɛlɛ mɪn bʊka ɛmə.

Ngalɪɛ

11 Kikaala dɪɛ, anianman-mə, mín nʊan a tə. Ɛmə lí fɛ, bɛ yó like mə Nyanmɪan kulo'n. Ɛmə cícɪ bɛ́ nwʊn lʊa. Bɛ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn, bɛ tánlan wə anzʊnunjə nun. Sɛ ɛmə yə yí sə a, Nyanmɪan m'ə tɪ ehulo Nyanmɪan m'ə man alʊacɪcɪɛ'n, ə nʊn ɛmə 'tanlan.

12 Ɛmə bísa bɛ́ nwʊn ahɪn anianman nun, bɛ tó bɛ́ nwʊn nun.

13 Nyanmɪan menian'n-mə mə bɛ nʊn yɛ́ wə ɛwa'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmə ahɪn.

14 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi m'ɔ nwun ɛmɔ anwʊn anwunnvoe'n,
Nyanmɪan m'ɔ kulo ɛmɔ'n, ɔ nʊn Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n m'ɔ man ɛmɔ di anʊannzɛ'n, ƀɛ nʊn ɛmɔ kʊalaa
tánlan.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN GALASI MAN NIN ANUN ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wə nun'n

Pəlʋ bəlı asənın Galasi mân nın anun kulo mgbili'n mmie-mə asʋ. Galasi mân sə'n, ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki mân. Nan mə Pəlʋ fi ɛbɛlɛ həlı'n, ɔ kɔ tı kɛ Zufʋ menian mmie-mə a hɔ ɛlə bɛ lɛ kekele ninnge ngacile. Bɛ́ nwan Pəlʋ tı man Zozi bɔfʋɛ kpa, ɔ nni man Moyizı mala nın asʋ, ɛsɛ ɔ nni man Zufʋ'n-mə amanmuo nın asʋ. Bɛ́ ngehele nın anun, bɛ lɛ kele bəbə kɛ ɔ tı cınnjın kɛ bɛ kpɛ́ mmelenzua'n-mə mmian nun nán b'a nyan bɛ́ ti. Pəlʋ lɛ sa yí nın ɔ bua bɛ́ bie anwʋnsɛlɛ sʋ wə yí nwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ'n ɔ nʋn Zozi Kilisi Ɛjəlɛkpa'n mə ɔ'a bə nın anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ mə Zufʋ sə'n-mə a han'n.

Kalata nın ati 1-2, Pəlʋ lɛ kan like m'ɔ sı ɔ nʋn mə ɔ'a nwun yí m'ɔ kele kɛ ɔ tı Zozi Kilisi bɔfʋɛ sakpa nın ɛjəlɛ. Zozi Kilisi muonun y'ɔ fɛlɛlı yí ɔ. Kalata nın ati 3-4, Pəlʋ lɛ kele kɛ nán Moyizı mala'n y'ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ, nan dedi'n m'ɔ wə yɛ́ Mın Zozi anun'n y'ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ. Kalata nın ati 5-6, Pəlʋ lɛ kan kele yí nianman asənın mma'n-mə kɛ nán bɛ tie Zufʋ sə'n-mə ngehele'n. Nan bɛ tíla bɛ́ dedi'n m'ɔ wə Zozi Kilisi nun nın anun, bɛ mán Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tínngɛ bɛ́ atın bɛ bɔ́ bala m'ɔ tı kpa. Kalata nın agualıɛ nun, Pəlʋ lɛ kannzʋ bɛ́ mə bɛ kulo kɛ bɛ tinndin menian maan bɛ kpɛ bɛ́ mmian nun'n.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlʋ mə n dı Zozi bɔfʋɛ'n, mín yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan ɛmə ɔ. Nán menian'n-mə anaan sʋanlan yê ɔ sielı mín bɔfʋɛ ɔ. Nan Zozi Kilisi nʋn Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı mə ɔ'a jasʋ Zozi fi ewue nun'n, bɛ́ yê b'a sie mín bɔfʋɛ ɔ.

2 Anianman'n-mə mə bɛ nʋn mín yɛ wə ɛwa'n, bɛ nʋn mín yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmə mə bɛ wə asənın nın anun Galasi mân nın anun ɛlə nın ɔ.

3 Yɛ 'bisa ɛmə ahın. Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Mın'n, bɛ nwún ɛmə anwʋn anwunnvoe bɛ mán ɛmə alʋa cícı bɛ́ nwʋn.

4 Yɛ́ ɛtɛ'n dunman nun, Zozi Kilisi falı yí nwʋn yılı tɛɛ maan y'a nyan yɛ́ ti. Ɔ man mân ɛhı anun ninnge ɛtɛ'n-mə le man tunmin yɛ́ sʋ kón. Zozi Kilisi yəlı Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın akunnun like.

5 Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan cıan daa! Amın!

Ɛjəlɛkpa'n tı ba kʋnmgba cein

6 Ɔ sin mín nwʋn kpa kɛ kɪkaala ɛhɪ, ɛmɔ a kaci bɛ́ nzin b'a si Nyanmɪan. Zozi Kilisi anwunnvoe'n mɔ ɔ'a nwun ɛmɔ'n dunman nun, Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ. Nan kʋsʋ afɪ ɛmɔ a kaci bɛ́ nzin b'a si yí bɛ lɛ tie ɛjɔlɛkpa fʋfɔlɛ.

7 Nán kɛ ɛjɔlɛkpa fʋfɔlɛ biekun wɔ ɛbɛlɛ ɔ. Nan menian mmiemɔ lɛ sɛcɪ ɛmɔ ati anun. Afɪ bɛ kulo kɛ bɛ kaci Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n.

8 Yí ti, sɛ yɛ́ nun sʋanlan kʋn bɔbɔ, anaan nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n bie ba bɔ ɛjɔlɛkpa kele ɛmɔ, sɛ ɛjɔlɛkpa sɔ'n nʋn mɔ yɛ bɔlɪ yɛ helelɪ ɛmɔ'n tɪ man kʋn an, munnzue hán sʋanlan sɔ'n!

9 Y'a li mʋa y'a han y'a hele ɛmɔ, ɛsɛ mɪɪn kan mín funlan nun kɛ, sɛ sʋanlan bie ba bɔ ɛjɔlɛkpa kele ɛmɔ, sɛ ɛjɔlɛkpa sɔ'n nʋn mɔ b'a li mʋa ba bɔ ba hele ɛmɔ'n tɪ man kʋn an, munnzue hán sʋanlan sɔ'n.

10 Asʋ mɪn kulo kɛ menian'n-mɔ yɪ mín ayɛ anaan Nyanmɪan yí mín ayɛ ati yê mɪɪn kan sɔ ɔ? Asʋ mɪn kpʋnndɛ kɛ mɪn yɔ like mɔ menian'n-mɔ kulo ɔ? Cɛcɛ, ɔ sanlɪn kɛ sɛ mɪn kpʋnndɛ kɛ mɪn yɔ like mɔ menian'n-mɔ kulo a, anɪn n dɪ man Kilisi akʋa kʋ́n.

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Pɔlʋ kacili Zozi bɔfʋɛ'n

11 Anianman-mɔ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ m mɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ'n, ɔ tɪ man like mɔ kulo sʋanlan dasannin yê ɔ'a hyɪhyɛ ɔ.

12 Ɔ sanlɪn kɛ, nán sʋanlan yê ɔ falɪ wulalɪ mín sa nun anaan ɔ heheleli mín ɔ. Nan Zozi Kilisi muonun yê ɔ yɪlɪ ɔ helelɪ mín ɔ.

13 Daba mɔ anɪn mɪn nʋn Zufʋ'n-mɔ yɛ́ asɔnɪn'n tɪ kʋn'n, ɛmɔ tɪlɪ mín abalabɔ mɔ mɪn bɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Ɛmɔ sɪ kɛ anɪn mɪn kele Nyanmɪan asɔnɪn mma'n-mɔ yalɛ kpili kpa. Ɛsɛ anɪn mɪn kulo kɛ mɪn bɔ yí bʋsʋ.

14 Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ yɛ́ mân nɪn anun'n, bɛ́ mɔ mɪn nʋn bɛ́ yɛ tɪ tikpɛ yɛ́ Zufʋ asɔnɪn nɪn anun'n, anɪn mín nwʋn tɛ mín yɛ́ nan-mɔ amanmuo mɔ bɛ helelɪ yɛ́ nɪn anun ɔ tala bɛ́ kʋalaatin.

15 Nan Nyanmɪan a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Mɔ anɪn bɛ wʋlɪ man mín'n, Nyanmɪan yɪlɪ mín ɛsɛ ɔ fɛlɛlɪ mín kɛ n zʋ́ yí.

16 Mɛlɛ mɔ Nyanmɪan nwan ɔ 'yɪ yí Wa'n kele mín, maan mɪn kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, mɔ mɪn 'kɔ'n, m'an gɔ a mmisa man sʋanlan ɛjɔlɛ.

17 Ɛsɛ bɔbɔ, bɛ́ mɔ bɛ lili mʋa mín nyunnun bɛ kacili mmɔfʋɛ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n, m'an ngɔ a nnwun man bɛ́ nwʋn. Nan n vi ɛbɛlɛ ala, mín nʋan y'ɔ le Alabi mân nun. N vi ɛbɛlɛ yê n zalɪ n gɔlɪ Damasɪ ɔ.

18 Ɔ lili afʋɛ nsan kʋalaaka nán m'an sɪn m'an hɔ Zoluzalɛmʋn. Ɛbɛlɛ yê n nwunlin Pɪɛlɪ (Sefasɪ) ɔ, nán m'an li mɔlɛ nnyuan yí nwʋn ɛbɛlɛ.

19 M'an nnwun man mmɔfʋɛ'n-mɔ anun bie fíí, cɛlɛ kɛ yɛ́ Mɪn anianman Zʋakɪ ala.

20 Ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan yí kalata nɪn anun ɛwa'n tɪ ananhɔlɛ,
Nyanmɪan anyunnun mín nni man ato.
21 Ɛsɛ n vi ɛbɛlɛ, mín nʋan y'ɔ le Sili nʋn Silisi mân nun.
22 Tɛmʋn sɔ'n kʋalaatin, anɪn Zozi Kilisi asɔnɪn mma'n-mɔ
mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, bɛ nzɪ man mín sʋanlan
baka'n.
23 Ɛjɔlɛ mɔ anɪn bɛ sɪ'n y'ɔ le mɔ menian'n-mɔ kan'n. Bɛ́
nwan: "Sʋanlan'n mɔ daba anɪn ɔ kele yɛ́ yalɛ, ɔ kpʋnndɛ kɛ
ɔ bɔ yɛ́ bʋsʋ'n, sian dɪɛ, yí yê ɔ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ ɔ."
24 Mín dunman nun ati, menian'n-mɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.

2

Pɔlʋ nʋn Zozi Kilisi mmɔfʋɛ nga'n-mɔ

1 Ɛhɪ, afʋɛ bulu nʋn nnan sɪnlɪn, yí nzin yê n zalɪ n gɔlɪ
Zoluzalɛmʋn ɔ. Mɔ mɪn 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, mɪn nʋn Baanabasɪ
nʋn Titɪ yê yɛ hɔlɪ ɔ.
2 Nyanmɪan hanlɪn helelɪ mín kɛ n gɔ́. Yí ti y'ɔ man n gɔlɪ ɔ.
Mɔ n juli ɛlɔ'n, cɪan kʋn mɪn nʋn Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ
kɔ yia. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ mɪn kele bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n,
n gɔ hehele bɛ́ nun. Afɪ mɪn ngulo man kɛ junman'n mɔ m'an
li, anaan mɔ mɪɪn di'n yɔ mgban.
3 Sakpa, bɛ kɔ le mín junman'n bɛ kɔ tʋ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Titɪ
mɔ mɪn nʋn yí hɔlɪ'n, ɔ tɪ Gɛlɛkɪ. Nan kʋsʋ, b'a ndinndin man yí
kɛ ɔ kpɛ́ yí mmian nun.
4 Sɛ mmian nun ɛkpɛ ɛjɔlɛ walɪ nun an, anɪn ɔ fi ato
anianman'n-mɔ mɔ bɛ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ fʋlalɪ yɛ́ nun'n. Bɛ fɪalɪ
bɛ fʋlalɪ yɛ́ nun, yí dɪɛ, anɪn bɛ nyan atɪn bɛ tɪtɛ yɛ́ bɛ nwun
fanwʋndi'n mɔ Zozi Kilisi a man y'a nyan yí'n. Afɪ, bɛ kulo kɛ
yɛ kaci bɛ́ nganga.
5 Y'a mman man ato anianman sɔ'n-mɔ atɪn sin kaan sʋa ala.
Yɛ yɔlɪ sɔ maan Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tɪ ananhɔlɛ nɪn a ndʋnndʋn man
ɛmɔ afian.
6 Nan bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ menian mgbili mgbili'n, kɛ anɪn bɛ kpɪn
bɛ tɪ yí daba'n, nán ɛhɪ y'ɔ cian mín ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan
nnɪan man sʋanlan anyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ. Menian
sɔ'n-mɔ muonun, b'a ndinndin man mín kɛ n yɔ́ like fʋfɔlɛ.
7 Afɪ bɛ́ muonun bɛ nwunlɪn yí kɛ Nyanmɪan a fa Ɛjɔlɛkpa
nɪn a wula mɪn sa nun kɛ m mɔ́ n géle bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n,
kɛ ɔ falɪ wulalɪ Pɪɛlɪ asa nun kɛ ɔ bɔ́ héle Zufʋ'n-mɔ'n.
8 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan m'ɔ manlɪn Pɪɛlɪ tunmin ɔ sielɪ yí
bɔfʋɛ manlɪn Zufʋ'n-mɔ'n, yí yê ɔ'a man mín tunmin ɔ'a sie mín
bɔfʋɛ ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn ɔ.
9 Ɔ man Zʋakɪ, Pɪɛlɪ (Sefasɪ) nʋn Zʋan mɔ anɪn bɛ tɪ kɛ asɔnɪn
nɪn asʋ mgbain'n, bɛ nwunlɪn yí kɛ Nyanmɪan yê ɔ falɪ junman
sɔ'n wulalɪ mín sa nun ɔ. Bɛ kɔ soman mɪn nʋn Baanabasɪ yɛ́
sa nun. Ɔ fi ɛbɛlɛ, yɛ́ kʋalaa yɛ kɔ han, ɔ kɔ sɛ yɛ́ nʋan kɛ, bɛ́ mɔ

bɛ tı man Zufʋ'n, bɛ́ afian ɛlɔ junman'n wɔ yɛ́ sa nun. Yɛ̂ bɛ mɔ bɛ tı Zufʋ'n, bɛ́ afian ɛlɔ junman'n wɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ́ sa nun.
10 Ɛjɔlɛ kʋnmgba ala yɛ̂ bɛ hanlın bɛ helelı yɛ́ ɔ. Bɛ́ nwan yɛ́ ti kácı Zoluzalɛmʋn Asɔnın nın anun ehianfʋɛ'n-mɔ. Ɛbɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n dıɛ, m mɔlı mɔndınlın kpa n nili.

Pɔlʋ 'ba tu Pıɛlı anyunnun Antıɔsʋ

11 Ɛhı, mɔ Pıɛlı (Sefası) walı Antıɔsʋ'n, n duli yí nyunnun bagua nun. Ɔ sanlın kɛ yí nyɔlıɛ m'ɔ yɔlı'n tı man kpa fíí.
12 Anın Pıɛlı nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n yɛ̂ ɔ di like ɔ. Nan mɔ Zʋakı sʋanlın menian Antıɔsʋ ɛlɔ, mɔ Pıɛlı nwunlin bɛ́'n, ɔ kɔ tı yí nwʋn, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n ngɔ li man like kʋ́n. Ɔ sanlın kɛ anın Pıɛlı sulo Zufʋ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ kele kɛ, menian mɔ b'a mgbɛ man bɛ́ mmian nun'n, bɛ nnyan man ngʋan.
13 Anianman Zufʋ ɛhınlın-mɔ kʋsʋ kɔ nıan Pıɛlı nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ nın asʋ. Baanabası muonun kɔ fa yí nwʋn kɔ wula nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ nın anun bie.
14 Nan mɔ n nwunlin kɛ bɛ́ ɛnanndıɛ'n ngɔ man atın sʋ, mɔ ɛsɛ bɛ́ abalabɔ'n nʋn ananhɔlɛ Ɛjɔlɛkpa'n tı man kʋn'n, n gɔ bisa Pıɛlı (Sefası) bagua nın anyunnun ɛbɛlɛ kɛ: "Wɔ́ Pıɛlı, ɛ tı Zufʋ, ɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n yɛ̂ bɛ san ɔ. Nan afı ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kulo kɛ ɛ tinndin bɛ́ maan bɛ kaci Zufʋ ɔ?"
15 Yɛ́ dıɛ, bɛ 'wʋ yɛ́ a, anın yɛ tı Zufʋ. Yɛ tı man kɛ mân ɛhınlın-mɔ anun menian'n-mɔ mɔ yɛ́ Zufʋ'n-mɔ yɛ bu bɛ́ ɛtɛfʋɛ'n.
16 Nan kʋsʋ yɛ sı kɛ nán like mɔ mala'n kele'n yɛ̂ sʋanlan yɔ a Nyanmıan bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le Zozi Kilisi kɔ li nın ala yɛ̂ Nyanmıan bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɛhıka ati, yɛ́ kʋsʋ y'a le Zozi Kilisi y'a li. Dedi sɔ'n mɔ yɛ le yí Kilisi anun'n yɛ̂ ɔ man yɛ kaci sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan nán like mɔ Moyizı mala'n kɔ hele mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n y'ɔ man ɔ kaci sɛsɛfʋɛ Nyanmıan anyunnun ɔ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan anyunnun, bɛ́ mɔ bɛ di mala nın asʋ'n, bɛ́ nun bie fíí ngɔ ngaci man sɛsɛfʋɛ.
17 Nan kɛmɔ Zozi Kilisi dunman nun yɛ kulo kɛ yɛ kaci sɛsɛfʋɛ'n, sɛ bɛ nwun yí kɛ yɛ yɔ ɛtɛ kɛ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n yɔ yí nın an, asʋ ɔ kele kɛ Kilisi di bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ nın anzin ɔ? Cɛcɛ!
18 Afı sɛ mın sa mın bɔ mın hyıhyɛ mala'n mɔ m gbɛlı nun'n mın tʋ ɛbɛlɛ biekun an, anın ɔ kele kɛ n dı sʋanlan mɔ yí nyın nzɔ man mala nın ɔ.
19 Afı mala sɔ nın a man m'an nyan ewue, ɔ man mala'n le man tunmin wɔ mín sʋ kʋ́n. Nan sɛ n ne ngʋan mın sʋ Nyanmıan an, ɔ fi Zozi Kilisi mɔ mın de yí mın di'n.
20 Ɔ sanlın kɛ, mín nʋn Kilisi b'a bʋbɔ yɛ́ kʋlʋwa nın asʋ. Sɛ n ne ngʋan an, ɔ fi man mín. Ɔ fi Kilisi m'ɔ wɔ mín nun'n. Asıɛ nın asʋ ɛwa mɔ n dı'n, sian dıɛ mın tanlan wɔ dedi'n mɔ n ne yí wɔ Nyanmıan Awa nın anun'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Awa nın a hulo mín dede ɔ'a wu ɔ'a man m'an nyan mín ti.

21 Mín nwʋn anwunnvoe'n mɔ Nyanmɪan a nwun mín'n,
mɪn mmu man yí junman nvule. Afɪ, sɛ bɛ di mala nɪn asʋ
bɛ kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun an, anɪn Kilisi ewue'n
m'ɔ wuli nɪn a yɔ mgban.

3

Mala'n nʋn dedi'n tɪ man kʋn

1 O! Galasi amma ngʋasɪafʋɛ. Nwan yê ɔ'a tʋ ɛmɔ ndɪnndan
ɔ? Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ kʋlʋwa nɪn asʋ yê bɛ bʋbɔlɪ Zozi Kilisi ɔ.
2 Mɪn kulo kɛ mɪn bisa ɛmɔ kosuan baa kʋnmgba cein maan
ɛmɔ bua mín bie. Nyanmɪan Wawɛ'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anun'n, asʋ
mala'n mɔ ɛmɔ a li sʋ'n yê ɔ man ɛmɔ a nyan yí anaan Ɛjɔlɛkpa'n
mɔ ɛmɔ a tɪ b'a le b'a li'n yê ɔ man ɛmɔ a nyan yí ɔ?
3 Ngɛlɛ yê ɛmɔ nzɪ man anaan? Ɛmɔ le Nyanmɪan Wawɛ'n yê
ɛmɔ a bɔ yí bʋ. Sian dɪɛ, ɛmɔ kulo kɛ bɛ gua yí bʋ wɔ anwʋnnaan
nun ɔ?
4 Asʋ ɛmɔ a fɛ mgban ɔ? Atɪn nnʋn man ɛbɛlɛ kɛ ɔ yó sɔ.
5 Nyanmɪan a fa yí Wawɛ'n ɔ'a man ɛmɔ. Ɔ yɔ asinbɛnwʋn
ninnge ɛmɔ afian. Asʋ mala'n mɔ ɛmɔ di sʋ nɪn ati yê ɔ yɔ sɔ
anaan Ɛjɔlɛkpa'n mɔ ɛmɔ a tɪ b'a le b'a li nɪn ati ɔ?
6 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ b'a hɛlɛ wɔ Abalahamʋn anwʋn'n: *Abal-
ahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili. Nyanmɪan nɪanlɪn Abalahamʋn dedi
nɪn anwʋn ɔ buli yí kɛ sɛsɛfʋɛ.*
7 Yí ti, ɛmɔ tí yí bʋ kɛ bɛ́ mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, bɛ́ yê bɛ
tɪ Abalahamʋn amma kpa nɪn ɔ.
8 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, Nyanmɪan
'nɪan bɛ́ dedi nɪn anwʋn ɔ bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ. Ɛhɪka ati yê Nyanmɪan
lili mʋa ɔ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n ɔ helelɪ Abalahamʋn kɛ: *Mɪn 'sɪn wó
sʋ mɪn yeyila asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaatin.*
9 Kɛmɔ Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili, mɔ Nyanmɪan 'yey-
ilalɪ yí'n, ɔ man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n,
Nyanmɪan yeyila bɛ́ kɛ ɔ yeyilalɪ Abalahamʋn'n.
10 Nan bɛ́ mɔ bɛ susu bɛ́ ti bɛ gua mala nɪn asʋ'n, munnzue
yê b'a fa ɔ. Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Yí kʋalaa mɔ
b'a hɛlɛ m'ɔ wɔ mala kalata nɪn anun'n, wó sʋanlan mɔ a nni man
sʋ kpa bɔkɔɔ'n, munnzue hán wó.*
11 Sɛ ɛmɔ fa bɛ́ nyɪn bɛ tʋ a, ɛmɔ nwun yí yuein kɛ, Nyanmɪan
anyunnun, sʋanlan ngʋala man kɛ ɔ di mala nɪn asʋ ɔ kaci
sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʋanlan mɔ yí dedi
nɪn ati Nyanmɪan bu yí sɛsɛfʋɛ'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan ngʋan.*
12 Mala'n nʋn dedi'n tɪ man kʋn. Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ:
Sʋanlan m'ɔ kɔ li mala nɪn asʋ'n, mala'n maan ɔ 'nyan ngʋan.
13 Nan mala nɪn asʋ munnzue'n m'ɔ di kɛ ɔ kan yɛ́'n, Kilisi a
fa munnzue sɔ'n ɔ'a le yɛ́ ti. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ: *Munnzue hán
sʋanlan biala mɔ bɛ kɔ hun yí bɛ kɔ mɪnnda yí baka sʋ'n.*

14 Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a kpɪn sʊ. Ɔ sanlɪn kɛ, Zozi Kilisi dunman nun,
Nyanmɪan nyila nɪn a han bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n kɛ ɔ falɪ bɔlɪ
Abalahamʊn anɔhʊba'n. Yí ti, dedi'n y'ɔ man yɛ nyan Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan a fa a bɔ yɛ́ anɔhʊba
nɪn ɔ.
15 Anianman-mɔ, ɔ tɪ eyuadɪ nɪn anun ɛwa nvandʊhʊn.
Nvandʊhʊn sɔ'n y'ɔ le kɛ, sɛ sʊanlan kʊn kɛlɛ ajâ kalata kɛ ɔ sɛ
fata'n sie ɛbɛlɛ a, sʊanlan fíí le man atɪn ɔ mgbɔ man ɛjɔlɛ sɔ'n,
ɛsɛ ɔ le man atɪn ɔ ndʊ man ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʊ.
16 Kɛ ɛjɔlɛ'n tɪ yí nɪn anɪn. Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʊn
nʊn yí bʊsʊ sʊanlan nɪn anɔhʊba. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n ngan man kɛ:
“Abalahamʊn nʊn yí bʊsʊ menian'n-mɔ” kɛ like mɔ bɛ sʊnlɪn
ɔ. Nan yí nwan: “Ɛ nʊn wɔ́ bʊsʊ sʊanlan.” Ɛbɛlɛ nɪn anun, yɛ
nwun yí kɛ, yí bʊsʊ sʊanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi.
17 Mɔ mɪɪn kan'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan nʊn Abalahamʊn bɛ yɔlɪ
nyɪhyɛ bɛ sielɪ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ bɔlɪ Abalahamʊn anɔhʊba yí nzin
afʊɛ ɛya nnan abulasan kʊalaaka nán ɔ'a fa mala'n ɔ'a man
Moyizɪ. Mala'n ngʊala man kɛ ɔ kpɔ ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ man anɔhʊba'n
mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n ka.
18 Afɪ ajâ'n mɔ Nyanmɪan sie'n, sɛ mala'n y'ɔ man bɛ nyan yí
a, anɪn anɔhʊba ɛjɔlɛ nnʊn man nun kʊ́n. Nan kʊsʊ, anɔhʊba'n
mɔ Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʊn'n, yí ti y'ɔ man ɔ nwunlin yí
nwʊn anwunnvoe ɔ.
19 Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʊa a, anɪn nzukɛ ati yê Nyanmɪan falɪ mala'n
manlɪn bɛ́ ɔ? Nyanmɪan falɪ mala'n manlɪn bɛ́ maan bɛ nwun
yí kɛ menian'n-mɔ nyɔlɪɛ'n nzɔ man yí nyɪn. Mala sɔ'n lalɪ
ɛbɛlɛ dede ɔ juli Abalahamʊn abʊsʊ sʊanlan'n, mɔ yí ti yê
Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʊba nɪn ɛwalɛ tɛmʊn. Nyanmɪan sʊanlɪn
yí mmɔfʊɛ'n-mɔ maan bɛ nʊn mala'n walɪ, ɔ nanndɪ sʊanlan
kʊn m'ɔ di asafian nɪn asʊ.
20 Sʊanlan'n m'ɔ di asafian'n, nán sʊanlan kʊnmgba ati ɛjɔlɛ
y'ɔ di ɔ, nan anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, yí muonun y'ɔ lili
nun ɛjɔlɛ nɪn ɔ.
21 Asʊ, like mɔ Nyanmɪan kɔ bɔ anɔhʊba kɛ ɔ 'yɔ'n, mala'n
kʊala kɛ ɔ totua yí atɪn ɔ? Cɛcɛ! Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ mala kʊn wɔ
ɛbɛlɛ m'ɔ man sʊanlan nyan ngʊan an, ahan mala'n kʊala kɛ ɔ
man sʊanlan kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.
22 Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ ɛtɛ nɪn a fa yí sa a tʊ yɛ́ kʊalaa
yɛ́ sʊ. Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ le dedi'n, bɛ́ dedi'n mɔ bɛ le yí wɔ Zozi
Kilisi anun'n dunman nun, bɛ nyan anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan
bɔlɪ nɪn anun like.
23 Asannan nán dedi'n tɛmʊn a ju sʊ'n, anɪn yɛ wɔ mala nɪn
asa abʊ. Anɪn yɛ lɛ nwʊnndɛ dedi'n m'ɔ di kɛ bɛ yɪ bɛ kele'n
24 Ɔ man mala'n tɪ kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ di yɛ́ taataa fa yɛ́ wula
Kilisi asa nun, nán dedi'n mɔ yɛ le yí nɪn a man y'a kaci sɛsɛfʊɛ
wɔ Nyanmɪan anyunnun.

25 Ɛnɛ mɔ yɛ wɔ dedi mɛlɛ nɪn anun'n, yɛ nnʊn man mala nɪn
asa abʊ kʊ́n.
26 Afɪ, ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi b'a yɔ kʊn, ɛmɔ dedi nɪn ati, ɛmɔ a
kaci Nyanmɪan amma.
27 Ɛmɔ kʊalaatin mɔ b'a sɔnɪn ɛmɔ, mɔ ɛmɔ nʊn Kilisi b'a yɔ
kʊn'n, ɛmɔ asɪtanlan nɪn a yɔ kɛ Kilisi dɪɛ nɪn ala.
28 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, kanga o, m'ɔ
tɪ man kanga o, belenzua o, balasua o, mgbacɪ mgbacɪɛ nnʊn
man bɛ́ afian kʊ́n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn.
29 Sɛ ɛmɔ tɪ Kilisi dɪɛ a, anɪn ɛmɔ tɪ Abalahamʊn amma. Like
mɔ Nyanmɪan falɪ bɔlɪ Abalahamʊn anɔhʊba'n, ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ.

4

1 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mɪn kulo kɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n. Baa'n
mɔ yí sɪ wu a, yí yê ɔ di yí ajâ'n, kannzɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa tɪ
yí dɪɛ bɔbɔ, nan sɛ ɔ tɛ tɪ batʊnman an, anɪn ɔ tɪ kɛ kanga.
2 Ɔ sanlɪn kɛ, mɛlɛ mɔ ɔ tɛ tɪ batʊnman'n, menian sie yí, ɛsɛ bɛ
nɪan yí ninnge'n-mɔ asʊ dede ɔ kɔ ju cɪan mɔ yí sɪ helelɪ'n.
3 Yɛ́ kʊsʊ yɛ́, mɛlɛ mɔ anɪn yɛ tɛ tɪ kɛ mmatʊnman'n, anɪn yɛ tɪ
eyuadɪ nɪn anun mala'n-mɔ nganga.
4 Nan mɔ tɛmʊn'n juli'n, Nyanmɪan sʊanlɪn yí Wa'n. Baa sɔ'n,
balasua kʊn y'ɔ wʊlʊ yí ɔ. Bɛ 'wʊ yí a, anɪn Zufʊ'n-mɔ mala'n wɔ
ɛbɛlɛ.
5 Nyanmɪan kɔ sʊan yí kɛ ɔ bála a le bɛ́ mɔ bɛ tɪ mala'n
nganga'n maan yɛ káci Nyanmɪan amma.
6 Like m'ɔ kele kɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan amma'n y'ɔ le yí Wa'n
Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula yɛ́ nun'n. Wawɛ sɔ'n lɛ tɪan kan kɛ:
“Aba!” Yí bʊ y'ɔ le kɛ Baba.
7 Yí ti, anianman, ɛ tɪ man kanga kʊ́n. Nan ɛ tɪ Nyanmɪan
awa. Kɛmɔ ɛ tɪ yí wa'n, like kʊalaa mɔ Nyanmɪan 'fa man yí
mma'n-mɔ'n, ɛ 'nyan bie.

Pɔlʊ lɛ di Galasi asɔnɪn mma'n-mɔ anwʊn yalɛ

8 Daba mɔ anɪn ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, ɛmɔ tɪ mmʊsʊɪn'n-
mɔ mɔ bɛ tɪ man Nyanmɪan'n nganga.
9 Nan sian dɪɛ mɔ ɛmɔ sɪ Nyanmɪan, mɔ ɛsɛ bɔbɔ Nyanmɪan
sɪ ɛmɔ'n, ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ lɛ kaci bɛ́ nyɪn ninnge mgban-mgban
sɔ'n-mɔ anwʊn ɛlɔ biekun ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ kaci bɛ́
nganga biekun ɔ?
10 Ɛmɔ le bɛ anaân cɪan, sala'n m'ɔ bɔ yí bʊ fi'n ɔ nʊn afʊɛ
anʊan fɛtɪ'n-mɔ elie'n tɪ ɛmɔ cɪnnjɪn kpa.
11 Mɪn di ɛmɔ anwʊn yalɛ, junman'n mɔ m'an li yí ɛmɔ afian
ɛlɔ nɪn a yɔ mgban.
12 Anianman-mɔ, mɪn 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ bɛ káci kɛ mín. N dɪ man
Zufʊ'n-mɔ mala'n kanga kʊ́n. Yí ti, ɛmɔ kʊsʊ, nán bɛ kaci
Zufʊ'n-mɔ mala'n nganga. Afɪ mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ anwʊn

ɛlɔ'n, n gacılı kɛ ɛmɔ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n, ɛmɔ anun bie fíí yɔlı man mín ɛtɛ.
13 Nan ɛmɔ ati kácı kɛ, mɛlɛ mɔ mın 'di mʊa mın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mın kele ɛmɔ'n, anın ewue lɛ kun mín.
14 Ewue sɔ'n, anın ɛmɔ ngʊala man yí nıan. Nan kʊsʊ, ɛmɔ a mmu man mín sʊanlan mgban, ɛsɛ ɛmɔ a ndʊtʊ man mín nyunnun ngɛsɛlɛ. Ɛmɔ a sɔ mín nun kɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ yê ɔ'a a tʊ ɛmɔ ɔ. Ɛmɔ a sɔ mın nun kɛ Zozi Kilisi muonun yê ɔ'a a tʊ ɛmɔ ɔ.
15 Tɛmʊn sɔ'n, ɛmɔ lili fɛ kpa. Afı mın di ɛmɔ anwʊn adanzıɛ kɛ sɛ ɔ tı mɔ bɛ kʊala anyıan fʊfɔlɛ fa sie ɛbɛlɛ a, ahan ɛmɔ falı bɛ́ nyın dıɛ'n bɛ sielı mín dıɛ nın abʊsʊ. Afı ɔ yɔ sɛ mɔ bɛ nnwun man ɛmɔ fɛ elie sɔ'n kún ɔ?
16 Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ mıın kan mın kele ɛmɔ'n, asʊ yí ti y'ɔ man m'an kaci ɛmɔ kpɔfʊɛ ɔ?
17 Ɛmɔ nwún yí kɛ menian sɔ'n-mɔ lɛ bɔ mɔndınlın kpa maan ɛmɔ kaci bɛ si bɛ́ sʊ, nan kʊsʊ ajʊnlın sɔ'n mɔ b'a fa'n tı man kpa. Mɔ bɛ lɛ kpʊnndɛ'n y'ɔ le kɛ, ɛmɔ káci bɛ́ nzin bɛ sí mín nán ɛmɔ fá bɛ́ nwʊn bɔ́ bɛ́ kpa.
18 Ɔ tı kpa kɛ ɛmɔ fá bɛ́ nwʊn bɛ bɔ́ bɛ́ mɔ bɛ kele ɛmɔ atın kpa'n. Nan atın'n mɔ n gelelı ɛmɔ mɛlɛ mɔ m malı ɛmɔ ɛlɔ'n, sɛ bɔbɔ n nnʊn man ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, ɛmɔ nánndı atın sɔ nın asʊ bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun.
19 Mín mma-mɔ, mın di ɛmɔ anwʊn yalɛ biekun. Ɛmɔ anwʊn yalɛ'n mɔ mıın di'n, ɔ nʊn balasua mɔ yí kʊ a han yí'n dıɛ tı kʊn. Mın 'bɔ ɛmɔ anwʊn mɔndınlın dede ɛmɔ nanndı Kilisi atın dıɛ nın asʊ.
20 Ɔ 'ka mín ngʊnmın an, ahan n wɔ ɛmɔ anwʊn ɛbɛlɛ nán m'an nwun kɛ mın 'kpın mın jʊjɔ bɛtɛɛ sʊ mın kele ɛmɔ'n. Ɔ sanlın kɛ mın di ɛmɔ anwʊn yalɛ kpa!

Agaa nʊn Sala

21 Ɛmɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ di mala nın asʊ'n, ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ mala nın anun'n, asʊ ɛmɔ tılı man ɔ?
22 Mala'n lɛ kele kɛ *Abalahamʊn wʊlı mma mmelenzua nnyuan. Nunhan kʊn anin'n tı kanga, bɛ fɛlɛ yí Agaa yê nunhan kʊn kʊsʊ anin dıɛ'n tı man kanga, bɛ fɛlɛ yí Sala.
23 Kanga balasua nın awa dıɛ'n, ɔ wʊlı yí kɛ mmalasua'n-mɔ kʊalaa wɔ bɛ́ mma'n-mɔ'n. Nan balasua'n m'ɔ tı man kanga nın awa dıɛ'n, Nyanmıan falı bɔlı Abalahamʊn anɔhʊba.
24 Ɛjɔlɛ sɔ'n, yɛ kʊala kɛ yɛ fa yɛ tʊ like kʊn anwʊn. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ mmalasua nnyuan sɔ'n-mɔ tı kɛ nyıhyɛ nnyuan'n mɔ Nyanmıan nʊn menian'n-mɔ hyıhyɛlı'n. Nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan nʊn menian'n-mɔ hyıhyɛlı yí *Sinayi bʊka nın asʊ'n, kanga balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Agaa'n, yí anın. Yí mma dıɛ m'ɔ wʊ bɛ́'n tı nganga mma.

25 Yí ti, Sinayi bʋka'n m'ɔ wɔ Alabi mân nɪn anun ɛlɔ'n, yê ɔ tɪ
kɛ Agaa nɪn ɔ. Agaa sɔ'n, ɛsɛ ɔ tɪ kɛ ɛnɛ Zoluzalɛmʋn kulo'n. Ɔ
nʋn yí mma'n-mɔ bɛ tɪ nganga.
26 Nan nyanmɪansʋ Zoluzalɛmʋn kulo dɪɛ'n, ɔ tɪ man kanga.
Yɛ́ nin dɪɛ nɪn anɪn.
27 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ:
Wɔ́ mɔ ɛ tɪ mʋta mɔ ɛ nwʋ man baa'n,
di yí nwʋn fɛ!
Wɔ́ mɔ ɛ nwunlin man awɔlɛ yalɛ,
bɔ e se ye! Ɔ sanlɪn kɛ,
balasua'n mɔ yí hun a nian man yí bʋsʋ'n,
yí mma'n-mɔ b'a sʋn tala nunhan'n
m'ɔ tɪ ajaa nɪn abʋ dɪɛ'n-mɔ.
28 Nan anianman-mɔ, ɛmɔ dɪɛ, anɔhʋba'n mɔ Nyanmɪan
bɔlɪ'n, nun mma y'ɔ le ɛmɔ kɛ Izakɪ.
29 Daba, baa'n mɔ bɛ wʋlɪ yí kɛ mmatʋnman nga'n-mɔ'n, ɔ
helelɪ baa'n mɔ bɛ wʋlɪ yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan tun-
min nɪn anun ahʋlʋwa. Ɛnɛ anun kʋsʋ, kɛ ɛjɔlɛ'n tɪ yí nɪn anɪn.
30 Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan nzɛ? Yí nwan: “Fʋan kanga
balasua sɔ'n nʋn yí wa belenzua'n, ɔ sanlɪn kɛ kanga baa'n le
man atɪn ɔ nni man yí sɪ ajâ. Nan nunhan'n mɔ yí nin tɪ man
kanga'n y'ɔ di ajâ ɔ.”
31 Yí ti, anianman-mɔ, yɛ tɪ man kanga balasua nɪn amma,
nan nunhan'n m'ɔ tɪ man kanga'n, yí mma y'ɔ le yɛ́.

5

Fanwʋndi'n

1 Ɛhɪ, fanwʋndi'n dunman nun y'ɔ man Kilisi a a le yɛ́ ti ɔ. Yí
ti, ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpunndiin kpa, nán bɛ man sʋanlan fíí
fa ɛmɔ kaci yí nganga kʋ́n.
2 Ɛmɔ tíe, mín Pɔlʋ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ man bɛ
kpɛ ɛmɔ mmian nun an, anɪn Kilisi tɪ mgban man ɛmɔ.
3 Ɛsɛ mɪɪn kan mɪn funlan nun kɛ, sʋanlan biala m'ɔ kulo kɛ
ɔ kpɛ yí mmian nun'n, anɪn ɔ lí mala'n kʋalaatin asʋ.
4 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ di mala nɪn asʋ maan Nyanmɪan bu
ɛmɔ sɛsɛfʋɛ'n, ɛmɔ nʋn Kilisi afian a tɪ. Ɛmɔ a tʋ a fʋn Nyanmɪan
anwunnvoe'n.
5 Nan yɛ́ dɪɛ, dedi'n mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n man'n, nun yê
yɛ lɛ kpʋnndɛ anyɪndasʋɛ'n nʋn sɛsɛ ɛyɔlɛ'n wɔ Nyanmɪan
anyunnun ɔ.
6 Afɪ sɛ sʋanlan fa yí nwʋn man Zozi Kilisi a, b'a kpɛ yí mmian
nun o, bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun o, like m'ɔ tɪ cɪnnjɪn'n y'ɔ le
dedi'n m'ɔ man yɛ kulo yɛ́ nwʋn'n.
7 Ngɛlɛmɔ nun, ɛmɔ bɔlɪ yí bʋ kanlanman. Nan nwan yê ɔ'a
totua ɛmɔ kɛ nán bɛ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ kʋ́n ɔ?

8 Atɪn'n mɔ atofʊɛ'n-mɔ a hele ɛmɔ kɛ bɛ sín sʊ'n, ɔ fi man
Nyanmɪan m'ɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n.
9 Afɪ fali ayile kaan sʊa, ɔ man fali'n kʊalaa tu.
10 Nan kʊsʊ, mɪn de mɪn di kɛ yɛ́ Mɪn dunman nun, ɛmɔ
ngɔ nyan man ajʊnlɪn ngacile. Nan sʊanlan'n m'ɔ lɛ tan ɛmɔ
anyɪnsʊ'n, kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n biala, Nyanmɪan 'tua yí kalɛ.
11 Anianman-mɔ, m'ɔ tʊ de mín'n, sɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ mmian
nun ɛkpɛ ɛjɔlɛ yê mɪn bɔ mɪn kele menian'n-mɔ a, anɪn ɔ yɔ sɛ
mɔ afɪ menian'n-mɔ tɛ kele mín ahʊlʊwa ɔ? Sɛ mmian nun ɛkpɛ
ɛjɔlɛ yê mɪn bɔ mɪn kele menian'n-mɔ a, ahan Kilisi ewue'n m'ɔ
wuli kʊlʊwa nɪn asʊ'n njɪjɪ man sʊanlan fíí.
12 Bɛ́ mɔ bɛ lɛ tan ɛmɔ anyɪnsʊ'n, mɔ mmian nun ɛkpɛ y'ɔ cian
bɛ́'n, bɛ sá bɛ́ nwʊn e!
13 Anianman-mɔ, fanwʊndi nɪn ati yê Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ ɔ.
Yí ti, nán bɛ fa fanwʊndi sɔ'n bɛ bu atɪn ngacile bie asʊ bɛ yɔ mɔ
anwʊnnaan'n kulo ɔ. Nan ɛmɔ húlo bɛ́ nwʊn bɛ sʊ́sɔ bɛ́ nwʊn
nun.
14 Ɔ sanlɪn kɛ, mala'n kʊalaatin wɔ ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ anun: “Kulo
wó manngʊn kɛ wó bɔbɔ muonun wó nwʊn.”
15 Nan sɛ ɛmɔ yɔ kɛ ebolo naan bɛ kɪka kɪka bɛ́ nwʊn, ɛsɛ ɛmɔ
cɪ bɛ́ nwʊn bɛ di a, anɪn ɛmɔ nían bɛ nwʊn kpa nán ɛmɔ a nyue
man ɛmɔ abʊsʊ bɔ.

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nʊn ɛtɛ anwʊnnaan'n

16 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n: Ɛmɔ yɔ́
like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo'n nán bɛ yáci ɛtɛ
anwʊnnaan'n dɪɛ'n.
17 Ɔ sanlɪn kɛ, like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n kulo'n, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n ngulo man. Like kʊsʊ mɔ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kulo'n, ɛtɛ anwʊnnaan'n ngulo man.
Bɛ́ munnyuan bɛ nzʊn man etin kʊn asʊ. Yí ti y'ɔ man ɛmɔ
ngʊala man like mɔ ɛmɔ kulo'n yɔ ɔ.
18 Afɪ sɛ ɛmɔ yɔ like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo
a, mala'n le man tunmin ɛmɔ sʊ.
19 Ninnge'n mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n kulo'n, ɔ nvɪa man. Ninnge
sɔ'n y'ɔ le basa basa ɛjɔlɛ, satɪlɪfʊɛ ɛyɔlɛ, mgban-mgban ɛyɔlɛ,
20 amʊan ɛsɔ, jiliwa ɛyɪɛ, anvɔlɛ etua, butule elie, bɛ́ nwʊn
ɛkpɔ, ɛya ɛfɛ, ejujue, bɛ́ nwʊn nun ebubue, ato eku ɛhyɪɛ
21 mân nɪn anun ninnge anyɪnbʊlʊ, kɔnʊnmɪnnzan, alɪɛ mɔ
bɛ di dede ɔ fʊ bɛ́ ɛbʊɛ sʊ ɔ nʊn yí nzin ninnge ɛtɛ ɛtɛ mmiekun-
mɔ kɛ ɛhɪka. Ɛjɔlɛ'n mɔ n nili mʊa n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ'n,
mɪɪn kan mɪn funlan nun kɛ, bɛ́ mɔ bɛ bɔ abalabɔ sɔ'n-mɔ'n,
bɛ nnyan man asɪtanlan Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun
ɛlɔ.
22 Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n baa dɪɛ m'ɔ su'n y'ɔ
le ehulo, fɛ elie, alʊacɪcɪɛ, abʊtalɛ esie, ahunnunye ɛyɔlɛ, kpa
ɛyɔlɛ, ananhɔlɛ elie

23 bɛtɛɛ ɛyɔlɛ, bɛ́ nwʋn ye esie. Mala'n ngan man like mɔ
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
24 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ Zozi Kilisi dɪɛ'n, ninnge mgban
mgban'n-mɔ mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo'n, b'a yaci yí kʋalaa b'a
gua. Ɔ tɪ kɛ b'a bʋbɔ ninnge sɔ'n-mɔ kʋlʋwa'n mɔ Zozi Kilisi
wuli sʋ nɪn asʋ.
25 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ man y'a nyan ngʋan ɔ.
Yí ti, yɛ yáci yí maan ɔ tínngɛ yɛ́ atɪn.
26 Nán bɛ man yɛ tu yɛ́ nwʋn, nán man yɛ kan yɛ́ nwʋn ɛya,
ɛsɛ nán man yɛ́ nyɪn bʋlʋ yɛ́ nwʋn.

6

Bɛ mán yɛ bʋ́ka bʋ́ka yɛ́ nwʋn

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, sɛ sʋanlan kʋn tɔ ɛtɛ nɪn anun nán
ɛmɔ nwun yí a, ɛmɔ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ bɛ́
nun'n, ɛmɔ fá ahʋnlɪn bɛtɛɛ bɛ síe yí atɪn kpa nɪn asʋ. Wʋ́ mɔ ɛ
lɛ bʋka yí'n, síe wʋ́ nwʋn ye nán a ndɔ man ɛtɛ nɪn anun.
2 Ɛmɔ bʋ́ka bʋ́ka bɛ́ nwʋn wɔ bɛ́ emian'n-mɔ anun. Sɛ ɛmɔ yɔ
yí sɔ a, anɪn ɛmɔ lɛ di Kilisi mala nɪn asʋ.
3 Sɛ sʋanlan kʋn bu yí nwʋn kpa tala yí manngʋn-mɔ, nan
kʋsʋ ɔ tɪ man like fíí a, anɪn ɔ lɛ laka laka yí nwʋn.
4 Sʋanlan kʋn biala sʋ́ yí muonun yí ɛnanndɪɛ'n ɔ nían. Sɛ ɔ
tɪ m'ɔ di yí nwʋn fɛ a, anɪn yí ngʋnmɪn ɔ lí yí nwʋn fɛ, nán man
ɔ fa tʋ yí manngʋn'n-mɔ dɪɛ nɪn anwʋn.
5 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan kʋn biala 'ba bu yí muonun yí ɛnanndɪɛ
nɪn anwʋn akpʋnndan ɔ kele Nyanmɪan.
6 Sʋanlan mɔ bɛ lɛ kele yí Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ di kɛ ɔ fa yí ninnge'n
m'ɔ le yí'n bie man sʋanlan'n m'ɔ lɛ kele yí'n.
7 Nán bɛ laka laka bɛ́ nwʋn, bɛ ngʋlʋ man Nyanmɪan anwʋn.
Like mɔ sʋanlan kɔ lua'n, like sɔ'n yɛ̂ ɔ 'tɪ ɔ.
8 Sɛ ɔ dua like mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo a, like m'ɔ kpɔlɔ'n
yɛ̂ ɔ 'tɪ ɔ. Nan sɛ ɔ dua like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
kulo a, Wawɛ'n 'man ɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man
ayuelɪɛ'n.
9 Yɛ yʋ́ ye'n yɛ hʋ́ yɛ́ nyunnun, nán bɛ man yɛ́ nwʋn bubu yɛ́.
Ɔ sanlɪn kɛ cɪan bie dede yɛ 'nyan nun like.
10 Ɛhɪka ati, tɛmʋn biala mɔ atɪn wɔ nun'n, yɛ yʋ́ menian'n-
mɔ kʋalaa ye. Nan menian m'ɔ di kɛ yɛ yɔ bɛ́ ye kpa'n y'ɔ le Zozi
Kilisi menian'n-mɔ.

Afʋtu nʋn ngalɪɛ

11 Sian dɪɛ, mín muonun mín sa yɛ̂ mɪɪn fa mɪn kɛlɛ ɛmɔ ɔ.
Ɛmɔ sɪ mín ɛhɛlɛ'n nzɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mɪn kɛlɛ mgbili mgbili kpa.
12 Bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ mân'n nwun bɛ́'n, bɛ́ yɛ̂ bɛ lɛ tinndin ɛmɔ
kɛ ɛmɔ kpɛ́ bɛ́ mmian nun nɪn ɔ. Bɛ lɛ yɔ sɔ, afɪ bɛ ngulo man kɛ
bɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa wɔ Kilisi kʋlʋwa'n dunman nun.

13 Bɛ́ muonun mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun'n, bɛ nni man mala
nɪn asʊ. Nan bɛ kulo kɛ ɛmɔ kpɛ bɛ́ mmian nun maan bɛ fa ɛmɔ
bɛ tu bɛ́ nʊan nun.
14 Nan mín dɪɛ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi kʊlʊwa nɪn ala yê mɪn fa
mɪn tu mín nʊan nun. Ɔ sanlɪn kɛ Kilisi kʊlʊwa'n dunman nun,
ɛtɛ mân'n nwun mín kɛ b'a bʊbɔ mín kʊlʊwa sʊ. Mín kʊsʊ mín,
mɪn nwun ɛtɛ mân'n kɛ b'a bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ. Yí bʊ y'ɔ le kɛ mɪn
nʊn ɛtɛ mân'n yɛ́ afian a tɪ.
15 Sɛ b'a kpɛ sʊanlan kʊn mmian nun o, sɛ bɛ kpɛlɪ man yí
mmian nun o, nán ɛhɪ yê ɔ tɪ cɪnnjɪn ɔ. Nan m'ɔ cian'n y'ɔ le kɛ
yɛ káci abɔdɪɛ fʊfɔlɛ.
16 Nyanmɪan yíla bɛ́ mɔ bɛ 'nanndɪ atɪn sɔ'n mɔ m'an hele nɪn
asʊ'n, bɛ nʊn Nyanmɪan Izalayɛ amma kpa'n-mɔ. Ɔ nwún bɛ́
nwʊn anwunnvoe ɔ mán bɛ́ tánlan alʊacɪcɪɛ nun.
17 Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, sʊanlan fíí n'ɔ wula mín akpue. Ɔ sanlɪn
kɛ mín nwʊn kafʊan'n-mɔ kele kɛ n dɪ Zozi akʊa.
18 Anianman-mɔ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʊn an-
wunnvoe. Amɪn!

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƗ NWANLIN EFƐZƗ ASƆNƗN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Tɛmʋn mɔ Pɔlʋ 'kɛlɛ kalata sɔ'n, anɪn ɔ la fiadɪ. Anɪn Efɛzɪ y'ɔ tɪ Azi mân nɪn anun kulo kpili nɪn ɔ. Mân sɔ'n, ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki. Pɔlʋ yê ɔ bɔlɪ ɛbɛlɛ asɔnɪn nɪn abʋ ɔ. Ɔ lili afʋɛ nsan ɛbɛlɛ ɔ sesielɪ asɔnɪn'n. Asɔnɪn'n kɔ tɛlɛ dede ɔ kɔ ju kulo bʋ nga'n mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ etin nɪn asʋ'n kʋalaatin. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Efɛzɪ dunman yê ɔ fite ɔ. Kʋsʋ kalata nɪn ɛhɛlɛ mɔ Pɔlʋ a hɛlɛ'n, ɔ tɪ etin sɔ nɪn asʋ asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin bɛ́ kalata. Yí ti yê Pɔlʋ mmʋbɔ man menian dɔʋn dunman yí kalata sɔ nɪn anun ɔ.

Kalata sɔ'n, yɛ kʋala kɛ yɛ ce nun mgbili nnyuan. Mɔ li mʋa'n (yí ti 1-3), Pɔlʋ lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ ɔ da yí asɪ wɔ yí nyila'n kʋalaa m'ɔ fa man yɛ́ wɔ Kilisi dunman nun'n. Afɪ, bɛ́ mɔ bɛ de Kilisi bɛ di'n, m'ɔ tɪ Zufʋ o, m'ɔ tɪ man Zufʋ o, Zozi a han bɛ́ a bɔ nun ɔ'a man b'a kaci Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma. Anwʋntɪɛ mma sɔ'n-mɔ yê bɛ fɛlɛ bɛ́ asɔnɪn nɪn ɔ. Pɔlʋ lɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán bɛ nyán yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nán b'a tɪ Kilisi ehulo nɪn abʋ kpa. M'ɔ li sian'n (yí ti 4-6), Pɔlʋ lɛ bʋtʋ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ bɔ́ abalabɔ kpa m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Kalata nɪn agualɪɛ nun (6.10-18), ɔ lɛ kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ bɛ síe bɛ́ nwʋn nán b'a hʋala bɛ́ ja nun jinlan wɔ Abɔnsanmʋn naka junman'n m'ɔ di nɪn anyunnun.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʋ, mɔ Nyanmɪan a hulo kɛ n gáci Kilisi Zozi bɔfʋɛ'n, mín yê mɪun kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma [Efɛzɪ kulo nɪn asʋ ɛlɔ], mɔ bɛ de Kilisi Zozi bɛ di'n.

2 Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ cícɪ ɛmɔ alʋa.

Nyanmɪan nyila'n-mɔ

3 Yɛ yí Nyanmɪan Kpili m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi Asɪ nɪn ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ kɛmɔ yɛ nʋn Kilisi a yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, Nyanmɪan a fa yí nyila'n kʋalaa m'ɔ le yí anwunno ɛlɔ'n ɔ'a man yɛ́.

4 Ɔ nanndɪ Kilisi sʋ, Nyanmɪan lili mʋa kpalɪ yɛ́ sielɪ kʋalaaka nán ɔ'a bɔ mân'n. Afɪ ɔ kulo kɛ yɛ́ ɛnanndɪɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan wɔ yí nyunnun nán ɔ'a nyan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ngan man. Ehulo mɔ Nyanmɪan kulo yɛ́ nɪn ati,

5 ɔ lili mʋa ɔ hyɪhyɛlɪ sielɪ kɛ ɔ 'fa yɛ́ kaci yí mma wɔ Zozi Kilisi dunman nun. Ɔ yɔlɪ yí sɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɔ yɔ yí ɛnyɪnmɪn.

6 Afı, ɔ kulo kɛ yɛ́ mɔ yɛ tı yí mma'n, yɛ yı yí ayɛ, yɛ wula yí
anunminnyanmʊn ɔ fi yí ye kpili'n mɔ ɔ'a yɔ yɛ́ nın anwʊn wɔ
yí ehulo Baa'n dunman nun.
7 Kilisi ewue'n m'ɔ wuli gualı yí moja nın ası nın a tua yɛ́
ti kalɛ'n. Nyanmıan ye kpili ɛhı mɔ ɔ'a man yɛ́'n, ɔ'a man y'a
nyan ɛtɛ face.
8 Ye sɔ'n mɔ ɔ'a yɔ yɛ'n tı kpili sʊnman. Ɔ man yɛ́ ngɛlɛ nʊn
ajʊnlın.
9 Ɔ nanndı Kilisi asʊ, nvıalıɛ nun ɛhyıhyɛ'n m'ɔ tı yí kunnun
sʊ like, m'ɔ sesielı yí daba'n, ɔ'a yı ɔ'a hele yɛ́.
10 Ɛhyıhyɛ sɔ'n mɔ Nyanmıan 'ba gua yí bʊ mân nın ayuelıɛ
nun'n y'ɔ le kɛ ɔ 'ba han anwunno ɛlɔ nʊn asıɛ nın asʊ ɛwa
ninnge'n kʊalaatin bɔ nun ɔ fa bɛ́ wula Kilisi m'ɔ tı kpain nın
asa nun.
11 Yɛ nʊn Kilisi y'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Y'a kaci
Nyanmıan menian. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan kpalı yɛ́ sielı daba
daba ɔ fi yí ɛhyıhyɛ nın anwʊn. Afı, ɔ'a hulo ɔ'a yɔ yí sɔ,
12 nán yɛ́ mɔ y'a li mʊa y'a fa yɛ́ lʊa'n y'a wula Ngʊandefʊɛ nın
anun'n, yɛ yı Nyanmıan ayɛ, yɛ wula yí anunminnyanmʊn.
13 Ɛmɔ kʊsʊ, mɛlɛ mɔ ɛmɔ tılı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n, Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ
man ɛmɔ ngʊan'n, ɛmɔ a le Kilisi a li. Ɛhıka ati, Nyanmıan a
fa yí Wawɛ nwannzan-nwannzan'n m'ɔ falı bɔlı anɔhʊba'n ɔ'a
wula ɛmɔ nun. Ɔ kele kɛ ɛmɔ tı yí dıɛ.
14 Wawɛ Nwannzan-nwannzan sɔ'n di ajinlanmun kɛ yɛ tı
Nyanmıan afilie nın anun menian. Yɛ lɛ nwʊnndɛ kɛ ɔ lé yɛ́
ti bɔkɔɔ maan yɛ yɔ́ yí dıɛ dahuu nán y'a yı yí ayɛ y'a wula yí
anunminnyanmʊn.

Pɔlv ɛbʊtʊɛ'n

15 Ɛhıka ati, sian mɔ mín kʊsʊ m'an tı kɛ ɛmɔ a fa bɛ́ dedi'n
b'a wula yɛ́ Mın Zozi anun, ɛsɛ ɛmɔ kulo bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ tı
Nyanmıan anwʊntıɛ menian'n,
16 mın da Nyanmıan ası cıan biala wɔ ɛmɔ dunman nun. Mín
ti kacı ɛmɔ mín mmʊtʊɛ'n-mɔ anun
17 mın sɛlɛ yɛ́ Mın Zozi Kilisi Nyanmıan'n, m'ɔ tı Sıɛ'n m'ɔ
le anunminnyanmʊn'n kɛ ɔ mán ɛmɔ nwún ngɛlɛ kpa, ɔ yí yí
nwʊn yuein ɔ héle ɛmɔ maan ɛmɔ sí yí kpa bɔkɔɔ.
18 Ɔ mán yí kanlannıɛ'n tá ɛmɔ ajʊnlın nın anun yuein nán
ɛmɔ a tı anyındasʊɛ'n mɔ yí ti yê ɔ fɛlɛlı ɛmɔ nın abʊ. Ɔ mán
ɛmɔ tı yí bʊ kɛ ninnge mgbakpa'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie yí anwʊntıɛ
menian'n-mɔ'n tı anunminnyanmʊn like m'ɔ tı man nzɛmındɛ.
19 Ɔ mán ɛmɔ tí yí bʊ kɛ yí tunmin'n tı kpili sʊnman man yɛ́
mɔ yɛ de Kilisi yɛ di'n. Tunmin sɔ'n, yí yê ɔ yılı helelı anwʊnsɛlɛ
sʊ
20 ɔ manlın Ngʊandefʊɛ'n fi ewue nın anun tinngelı ɔ. Ɔ'a fa
yí ɔ'a sie yí anunminnyanmʊn lıka yí sa fama sʊ anwunno ɛlɔ
mân dıɛ nın anun.

21 Ɛbɛlɛ, Kilisi y'ɔ sie nyanmıansʊ mmɔfʊɛ mgbain nʊn
nganngan'n-mɔ kʊalaatin ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ di kpain o, tunminfʊɛ
o, kʊalafʊɛ o, bɛ́ mɔ bɛ di belemgbin o, yí y'ɔ sie bɛ́ kʊalaa ɔ.
Yí asasʊɛ'n tala asasʊɛ biala mɔ bɛ kʊala kɛ bɛ nyan yí mân ɛhı
anun nʊn fʊfɔlɛ'n kʊsʊ mɔ Nyanmıan 'ba bɔ nın anun dıɛ'n.
22 Nyanmıan Kpili a sie Kilisi kpain like biala asʊ. Ɔ'a fa yí a
man Asɔnın'n.
23 Asɔnın'n tı kɛ yí nwʊnnaan yê ɔ tı kɛ Asɔnın nın ati. Ɔ wɔ
eyuadı'n lıka kʊalaatin. Yí yê ɔ yı Asɔnın'n kpa bɔkɔɔ ɔ.

2

Nyanmıan anwunnvoe'n

1 Ɛhı, ɛmɔ ɛtɛ'n-mɔ ati, daba nın anun, Nyanmıan nwun ɛmɔ
kɛ menian mɔ b'a wu ɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ fʊnndʊnlın yí.
2 Mɛlɛ sɔ nın anun, anın ɛmɔ ɛnanndıɛ'n nʊn eyuadı dıɛ'n tı
kʊn kpɛ. Abɔnsanmʊn m'ɔ tı eyuadı nın asʊ kpain'n, yí yê anın
ɛmɔ sʊ yí ɔ. Kpain sɔ'n yê ɔ lɛ di bɛ́ mɔ bɛ́ nyın ci Nyanmıan nın
anun junman tɛmʊn ɛhı mɔ yɛ wɔ nun nın ɔ.
3 Daba nın anun, anın kɛ yɛ́ kʊalaa yɛ tı yí nın anın. Like
mɔ ɛtɛ anwʊnnaan nın anyın bʊlʊ yí nwʊn'n yê yɛ kpʊnndɛ ɔ.
Like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n nʊn yɛ́ ajʊnlın'n kulo kɛ yɛ yɔ́'n, like
sɔ'n yê yɛ yɔ ɔ. Ɛtɛ'n mɔ b'a wʊ yɛ́ nʊn nın ati, yɛ́ tı menian mɔ
Nyanmıan sikpɛ'n cı yɛ́ kɛ menian bʊ nga'n-mɔ.
4 Nan Nyanmıan Kpili a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe. Ɔ
sanlın kɛ ehulo'n m'ɔ kulo yɛ́'n tı kpili sʊnman.
5 Yɛ́ mɔ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ man yɛ wuli'n, ɔ'a man yɛ́ nʊn Kilisi y'a
nyan ngʊan. Sɛ ɛmɔ a nyan ngʊan an, ɔ kele kɛ Nyanmıan a
nwun ɛmɔ anwʊn anwunnvoe ɔ'a man ɛmɔ a nyan ngʊan.
6 Kilisi Zozi dunman nun, Nyanmıan a man yɛ́ nʊn Zozi fi
ewue nun y'a tinnge, yɛ́ nʊn yí tı anwunno ɛlɔ mân nın anun.
7 Nyanmıan a yɔ yí sɔ, ɔ'a hele kɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun,
yí ye nın anwʊn ninnge mgbakpa'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie yɛ́ mɔ y'a
le Kilisi Zozi y'a li'n tı man nzɛmındɛ.
8 Ɔ sanlın kɛ, sɛ ɛmɔ a nyan ngʊan an, ɔ kele kɛ Nyanmıan
a nwun ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɔ fi ɛmɔ dedi nın anwʊn.
Ngʊan sɔ'n mɔ ɛmɔ a nyan yí'n, ɔ fi man ɛmɔ muonun. Nan
ɔ tı Nyanmıan acɛdıɛ.
9 Nán kɛ mɔndınlın mɔ ɛmɔ a bɔ nın anun like ɔ, nán sʊanlan
a fa a tu yí nwʊn.
10 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan yê ɔ'a sesie yɛ́ ɔ'a bɔ yɛ́ ɔ. Ɔ'a bɔ yɛ́ kɛ
yɛ nʊn Ngʊandefʊɛ Zozi yɛ yɔ́ sʊanlan munmuan kʊn nán y'a
hʊala y'a yɔ nyɔlıɛ kpa. Nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ, Nyanmıan Kpili lili mʊa
sesielı manlın yɛ́ kɛ yɛ yɔ́.

Yɛ nʊn Kilisi a yɔ sʊanlan munmuan kʊn

11 Ɛhı, b'a nwʋ man ɛmɔ Zufʋ. Zufʋ'n-mɔ fɛlɛ ɛmɔ “bɛ́ mɔ
bɛ kpɛlı man bɛ́ mmian nun”. Bɛ fɛlɛ bɛ́ nwʋn “bɛ́ mɔ b'a kpɛ
bɛ́ mmian nun”, ɔ fi nzɔlɛ'n mɔ menian'n-mɔ a yɔ a sie yí bɛ́
nwʋnnaan nın asʋ'n.
12 Ɛmɔ kácı kɛ mɛlɛ sɔ nın anun'n anın ɛmɔ nni man Kilisi
afilie'n bie. Izalayɛ amma'n-mɔ anyunnun an, bɛ nga man
ɛmɔ bie. Nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan nʋn Izalayɛ amma'n-mɔ
hyıhyɛlı'n, anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı bɛ́'n, anın ɛmɔ nnʋn man nun
bie. Ɛmɔ gua mân nın anun mgban, ɛmɔ le man anyındasʋɛ,
ɛsɛ ɛmɔ nzı man Nyanmıan.
13 Nan sian dıɛ, ɛmɔ nʋn Zozi Kilisi b'a yɔ sʋanlan munmuan
kʋn. Ɛmɔ mɔ anın ɛmɔ nʋn Izalayɛ amma'n-mɔ afian tı'n,
Ngʋandefʋɛ Zozi moja nın a hyʋın ɛmɔ ɔ'a mantan bɛ́.
14 Ɔ sanlın kɛ Kilisi a man bɛ́ mɔ bɛ tı Zufʋ o, bɛ́ mɔ bɛ tı man
Zufʋ o, yɛ́ kʋalaa y'a nyan anzʋnunjɔ, yɛ nʋn yí y'a yɔ sʋanlan
munmuan kʋn. Anın Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n bɛ
kpɔ bɛ́ nwʋn. Ɛkpɔ sɔ'n tı kɛ talɛ m'ɔ ja menian afian. Kilisi a wu
ɔ'a tu ɛkpɔ'n kɛ talɛ mɔ b'a bubu yí ɔ. Ɔ'a han Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́
mɔ bɛ tı man Zufʋ'n ɔ'a bɔ nun, ɔ'a man b'a yɔ fatule kʋnmgba
cein.
15 Kilisi a wu ɔ'a kpɛ Zufʋ'n-mɔ mala'n nʋn sʋ ninnge'n-mɔ
anun. Ɔ'a han Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n ɔ'a bɔ nun.
Ɔ'a man fatule nnyuan nın a yɔ fatule fʋfɔlɛ baa kʋnmgba cein.
Fatule fʋfɔlɛ sɔ'n nʋn Kilisi a yɔ sʋanlan munmuan kʋn. Kɛ ɔ
kpınlın yɔlı mɔ Kilisi a man y'a nyan anzʋnunjɔ nın anın.
16 Ɛkpɔ'n m'ɔ la fatule nnyuan nın afian'n, Kilisi a wu kʋlʋwa
nın asʋ ɔ'a nunnun yí bʋsʋ. Ewue'n m'ɔ wuli kʋlʋwa nın asʋ
nın ati, ɔ'a han fatule nnyuan'n, ɔ'a bɔ nun, ɛsɛ ɔ'a sesie bɛ́ nʋn
Nyanmıan bɛ́ afian.
17 Ɛhı, Kilisi a a, ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʋacıcıɛ'n nın
ɔ'a hele ɛmɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ anın ɛmɔ nʋn Nyanmıan
bɛ́ afian tı'n. Ɛsɛ Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ mantan Nyanmıan kʋkʋ'n,
Kilisi a a, ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʋacıcıɛ'n ɔ'a hele bɛ́ kʋsʋ.
18 Sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man Zufʋ o, bɛ́ mɔ bɛ tı
man Zufʋ o, yɛ́ kʋalaa yɛ kʋala kɛ yɛ fite Nyanmıan anyunnun
an, anın ɔ fi Kilisi.
19 Ɛhıka ati, ɛmɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n, ɛmɔ tı man nyɔfʋɛ
anaan menian mgban kʋ́n. Nan sian dıɛ, ɛmɔ tı Nyanmıan
anwʋntıɛ mma kpa bɔkɔɔ, ɛmɔ di yí afilie'n bie.
20 Ɛmɔ tí yí bʋ kpa. Asɔnın'n tı kɛ sua. Alimʋa nın anun,
Nyanmıan a sie Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn yí mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ kɛ sua nın awula bɛ́ bʋ. Ɛmɔ kʋsʋ wɔ yí sʋ ɛfʋla nın anun
bie kɛ biliki. Alimʋa biliki'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua'n bɛ sie yí
ayialıɛ nın asʋ kʋalaaka nán b'a fʋla sua nın asʋ'n, biliki sɔ'n
y'ɔ le Kilisi muonun.
21 Yí y'ɔ man sua bɔndin'n yɔ kunngun ɔ. Ɛsɛ yí y'ɔ man sua'n

kɔ anwunno ɔ kaci asɔnɪn sua nwannzan-nwannzan man yɛ́ Mɪn ɔ.
22 Ɛmɔ nʊn Kilisi, b'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Ɛmɔ wɔ sua'n mɔ bɛ lɛ si nɪn anun bie kɛ biliki. Ɛmɔ nʊn bɛ́ bʊ nga'n-mɔ b'a kaci kɛ sua mɔ Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ nun ɔ.

3

Pɔlʊ junman'n

1 Ɛhɪka ati, mɪn sɛlɛ Nyanmɪan mɪn man ɛmɔ. Ɛmɔ sɪ kɛ Zozi dunman nun, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ m malɪ m mɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ nɪn ati, b'a hyɪ mín Pɔlʊ b'a tʊ mín fiadɪ.
2 Junman'n mɔ Nyanmɪan Kpili ehulo nɪn anun ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun kɛ n ní man ɛmɔ'n, mɪn de mɪn di kɛ ɛmɔ a tɪ junman sɔ nɪn angan.
3 Junman sɔ'n, nvɪalɪɛ nun like yê Nyanmɪan a yɪ ɔ'a hele mín ɔ. Mín sa ati kalata ɛhɪ anun, m'an li mʊa m'an han like sɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ kaan m'an hele ɛmɔ dada angʊnmɪn.
4 Sɛ ɛmɔ kɪnnga a, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ nvɪalɪɛ nun like sɔ'n tʊ de Kilisi.
5 Nvɪalɪɛ nun like sɔ'n, daba Nyanmɪan a nyɪ man ɔ'a ngele man menian'n-mɔ. Nan sian dɪɛ, ɔ nanndɪ yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʊ, ɔ'a yɪ ɔ'a hele yí mmɔfʊɛ nʊn yí mgbɔmanfʊɛ nwannzan-nwannzan'n-mɔ.
6 Ɛ 'nwun nvɪalɪɛ nun like sɔ'n: bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ mɔ bɛ nʊn Kilisi a yɔ sʊanlan munmuan kʊn, ɔ fi Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a le b'a li'n, bɛ di Nyanmɪan afilie'n bie kɛ Zufʊ'n-mɔ. Anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ yí menian'n-mɔ nʊn sʊ nyila'n, ɛmɔ kʊsʊ wɔ nun bie.
7 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, Nyanmɪan a nwun mín nwʊn anwunnvoe ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun. Ɔ'a man m'an kaci sʊ akʊa kɛ m mɔ́ n géle menian'n-mɔ kʊalaatin wɔ yí tunmin nɪn anun.
8 Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma'n-mɔ anun, n dɪ man like fíí. Nan kʊsʊ, ɔ'a man mín acɛdɪɛ kɛ m mɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n n géle ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n m'ɔ tʊ de Kilisi'n kele ninnge mgbakpa mɔ Kilisi le yí m'ɔ bʊ yɛ́ sʊ'n.
9 Nyanmɪan Kpili mɔ ɔ'a bɔ like biala'n, ɔ'a man mín atɪn kɛ n yí yí nvɪalɪɛ nun ɛhyɪhyɛ'n m'ɔ fɪalɪ sʊ dede ɔ'a ju ɛnɛ'n n géle menian'n-mɔ kʊalaatin.
10 Ɔ man sian dɪɛ, Asɔnɪn'n y'ɔ man nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ di kpain nʊn tunminfʊɛ'n nwun Nyanmɪan ngɛlɛ kpili'n m'ɔ sɪ nɪn ɔ.
11 Like'n m'ɔ jʊnlɪnlɪn yí nwʊn daba kɛ ɔ 'yɔ'n, ɔ nanndɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi sʊ, ɔ'a man ɔ'a kpɪn sʊ.
12 Kɛmɔ yɛ de Kilisi yɛ di, ɛsɛ yɛ nʊn yí y'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn'n, yɛ́ kunnun ndɪtɪ man yɛ́ kón. Yɛ le atɪn yɛ kʊala kɛ yɛ fite Nyanmɪan anyunnun ahʊnmɪnkan nun.

13 Ɛjɔlɛkpa nɪn ati, sɛ mɪɪn nwun yalɛ ɛmɔ dunman nun an, nán bɛ man bɛ́ nwʋn bubu bɛ́. Nan ɔ tɪ ɛmɔ anunminnyanmʋn wɔ Nyanmɪan anyunnun.

Pɔlv ɛbʋtʋɛ'n

14 Ɛhɪka ati, sɛ mɪn tʋ mín nyɪn mɪn nɪan junman kpili'n mɔ Nyanmɪan a li a man yɛ́ nɪn an, mɪn kʋtʋ mín ja ebue nɪn asʋ Sɪɛ nɪn anyunnun.

15 Sɪɛ sɔ'n dunman'n la anwunno ɛlɔ nʋn asɪ ɛwa afilie kʋalaa asʋ.

16 Mɪn sɛlɛ yí kɛ, ɔ nanndɪ yí anunminnyanmʋn kpili'n m'ɔ le yí nɪn asʋ, ɔ fá yí Wawɛ'n ɔ wúla ɛmɔ ɛkala nɪn anwʋnsɛlɛ kpa.

17 Ɛsɛ, ɔ nanndɪ ɛmɔ dedi nɪn asʋ, ɔ mán Kilisi tánlan ɛmɔ ahʋnlɪn nɪn anun. Mɪn sɛlɛ yí kɛ ɔ mán ɛmɔ sɔ́ ndɪan bɛ tánlan Kilisi ehulo nɪn anun sɛlɛ kpa.

18 Mɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán ɛmɔ nʋn anwʋntɪɛ mma'n-mɔ kʋalaatin hʋ́ala bɛ tí yí bʋ kɛ ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n tɪ tɛtɛlɛ, ɔ tɪ tɪnndɪn, ɔ kɔ anwunno ɛsɛ ɔ tɪ kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn kpa. Ɔ tɪ man like nzɛmɪndɛ.

19 Nyanmɪan mán ɛmɔ nwún ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ nwun yí dede ɔ gua yí bʋ. Nan kʋsʋ, Nyanmɪan mán ɛmɔ nwún yí kpa bɔkɔɔ like biala anun, nán Nyanmɪan nyila'n kʋalaatin a han ɛmɔ.

20 Nyanmɪan Kpili m'ɔ le tunmin m'ɔ fa di junman wɔ yɛ́ nun'n, ɔ kʋala kɛ ɔ yɔ like biala m'ɔ tala mɔ yɛ kɔ sɛlɛ anaan mɔ yɛ kɔ jʋnlɪn nɪn asʋ.

21 Yí m'ɔ kʋala like biala yɔ maan ɔ tala sʋ'n, anunminnyanmʋn hán yí wɔ Asɔnɪn nɪn anun wɔ Zozi Kilisi dunman nun cɪan daa! Amɪn.

4

Asɔnɪn junman'n

1 Ɛhɪ, mín mɔ yɛ́ Mɪn dunman nun b'a tʋ mín fiadɪ'n, mɪn 'sɛlɛ ɛmɔ mɪn bʋtʋ bɛ́: Kɛmɔ Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n, ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa m'ɔ sɔ yí nyɪn.

2 Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ cɪan daa. Ɛmɔ nyán ahʋnlɪn bɛtɛɛ, ɛsɛ bɛ sí abʋtalɛ. Ɛmɔ fá ehulo bɛ súsɔ bɛ́ nwʋn nun.

3 Kɛmɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn a hohuan ɛmɔ anʋan maan ɛmɔ a yɔ kʋn'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ tánlan anʋannzɛ sɔ nɪn anun wɔ anzʋnunjɔ nun.

4 Asɔnɪn'n m'ɔ tɪ kɛ Kilisi anwʋnnaan'n tɪ baa kʋnmgba. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kʋsʋ tɪ baa kʋnmgba. Anyɪndasʋɛ like'n kʋsʋ mɔ yí ti yê Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ'n tɪ baa kʋnmgba.

5 Yɛ́ Mɪn Zozi tɪ baa kʋnmgba. Dedi'n tɪ baa kʋnmgba. Ɛsɔnɪan'n tɪ baa kʋnmgba.

6 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ kʋalaa yɛ́ Sı'n tı baa kʋnmgba. Ɔ sie yɛ́ kʋalaatin. Ɔ nanndı yɛ́ kʋalaa yɛ́ sʋ, ɔ di yí junman'n. Ɛsɛ ɔ wɔ yɛ́ kʋalaa yɛ́ nun.
7 Nan kʋsʋ, Kilisi a nıan yí acɛdıɛ nın anwʋn ɔ'a hye ɔ'a man yɛ́ ngʋkʋn ngʋkʋn. Acɛdıɛ sɔ'n tı tunmin mɔ bɛ fa bɛ di Asɔnın nın anun junman.
8 Ɛhı ati, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Ɔ'a li kunnunmun ɔ'a fʋ anwunno
ɔ nʋn nganga'n-mɔ a hɔ.
Ɛsɛ ɔ'a hye menian'n-mɔ acɛdıɛ.
9 Bɛ́ nwan: "Ɔ'a fʋ anwunno". Yí bʋ y'ɔ le benin? Yí bʋ y'ɔ le kɛ ɔ lili mʋa ɔ juli asıɛ nın asʋ ɛwa.
10 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a ju asıɛ nın asʋ ɛwa'n, yí kʋnmgba'n yê ɔ'a sa ɔ'a fʋ anwunno ɛlɔ nyanmıansʋ nın ɔ. Ɔ wɔ like biala ati asʋ, ɛsɛ ɔ wɔ eyuadı'n lıka kʋalaatin.
11 Yí yê ɔ'a hye acɛdıɛ nın ɔ. Ɔ'a sesie menian'n mmie-mɔ kɛ yí mmɔfʋɛ, mmie-mɔ kɛ yí mgbɔmanfʋɛ, mmie-mɔ kɛ Ɛjɔlɛkpabɔfʋɛ yê mmie-mɔ kʋsʋ kɛ ɛsɔfʋ mɔ bɛ kele like.
12 Ɔ'a sesie bɛ́ kʋalaa sɔ maan Nyanmıan anwʋntıɛ mma'n-mɔ kʋala bɛ di yí junman'n bɛ man Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʋnnaan'n kɔ yí nyunnun.
13 Yí dıɛ, anın yɛ́ kʋalaa yɛ́ dedi'n yɔ kʋn yɛ sı Nyanmıan Awa'n. Ɛbɛlɛ nın anun, anın yɛ́ ti a tin, y'a kaci kɛ Kilisi bɔbɔ muonun kpa bɔkɔɔ.
14 Yí sɔ ɛhı anun, anın yɛ ngaci man kɛ mmatʋnman kʋ́n, nán atofʋɛ'n-mɔ a nnaka man yɛ́, b'a mmɔ man yɛ́ tanngo tanngo kɛ asutue mgbaha bɔ ɛlɛɛ tanngo tanngo'n.
15 Nan sɛ yɛ le ehulo yɛ kan ananhɔlɛ, yɛ yɔ ananhɔlɛ like a, yɛ 'nyin yɛ tʋ Kilisi m'ɔ li yɛ́ ti'n wɔ like biala anun.
16 Sɛ anwʋnnaan nın akpɔlɛ akpɔlɛ'n kʋalaa a hohuan bɛ́ nʋan b'a yɔ kunngun kpa a, ɔ fi Kilisi. Yí yê ɔ man anwʋnnaan bɔndın nın akpɔlɛ akpɔlɛ'n kʋalaa sisa sʋ ɔ yɔ munmuan kʋn ɔ. Yí sɔ ati, sɛ akpɔlɛ'n kʋn biala yɔ like m'ɔ sɛ fata nın an, anwʋnnaan bɔndın'n nyin ɛsɛ ɔ kpasi ehulo nın anun.

Abalabɔ ɛtɛ'n nʋn abalabɔ kpa'n

17 Ɛhı, yɛ́ Mın dunman nun, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mıın kan mın fua sʋ mın kele ɛmɔ'n. Nán man ɛmɔ bu bɛ́ mân'n kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzı man Kilisi'n. Ɔ sanlın kɛ ajʋnlın mgban-mgban y'ɔ wɔ bɛ́ ti anun ɔ.
18 Bɛ nzı man ngɛlɛ fíí. Ngʋan'n mɔ Nyanmıan fa ce'n, bɛ nnyan man bie. Ɔ sanlın kɛ bɛ nzı man yí nwʋn ɛjɔlɛ fíí bɔbɔ. Ɛsɛ bɛ́ ahʋnlın nın a kete sʋnman.
19 Bɛ nzı man nyian. B'a fa bɛ́ nwʋn b'a wula satılıfʋɛ nyɔlıɛ'n-mɔ anun yê ɛtɛ ngacile ngacile'n kʋalaa gua bɛ́ nwʋn efian.
20 Nan ɛmɔ dıɛ, nán ɛhı yê ɛmɔ suanlın wɔ Kilisi anwʋn ɔ.

21 Ɛmɔ a tɪ Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n kʊalaatin. Ananhɔlɛ'n m'ɔ tʊ de
Zozi'n, ɛmɔ mɔ bɛ tɪ yí menian'n, b'a han b'a hele ɛmɔ.
22 Mɔ b'a hele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ yáci bɛ́ asɪtanlan daba'n
bɛ tʊ́. Asɪtanlan daba sɔ'n, anyɪnbʊlʊ ɛtɛ m'ɔ wɔ nun'n, ɔ man
ewue.
23 Ɛmɔ mán Nyanmɪan Wawɛ'n káci ɛmɔ ahʊnlɪn'n nʊn bɛ́
ajʊnlɪn'n kpa bɔkɔɔ.
24 Ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa m'ɔ kele kɛ ɛmɔ tɪ menian nvʊfɔlɛ mɔ
Nyanmɪan muonun a bɔ ɔ. Abalabɔ kpa sɔ'n, ɔ di kɛ bɛ nwun
yí asɪtanlan sɛsɛ nʊn anwʊntɪɛ nun, m'ɔ kele kɛ ɛmɔ tɪ ananhɔlɛ
nɪn anun sakpa.
25 Ɛhɪ ati, ɛmɔ yáci ato elie'n. Sʊanlan kʊn biala hán ananhɔlɛ
héle yí manngʊn. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ tɪ anwʊnnaan baa kʊnmgba
nɪn anun akpɔlɛ akpɔlɛ.
26 Sɛ ɛmɔ fɛ ɛya a, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa nán ɛmɔ a ndɔ man
ɛtɛ nɪn anun. Nán bɛ fɛ ɛya dede maan alíɛ san sʊ.
27 Nán bɛ man Abɔnsanmʊn nyan ɛmɔ anwʊn atɪn fíí.
28 Sʊanlan m'ɔ wua'n, ɔ yáci yí awue'n. Ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn, ɔ
lí junman. Ɔ nyán yí nʊan nun alɪɛ nán ɔ'a nyan bie ɔ'a bʊka
sʊanlan m'ɔ wɔ emian nun'n.
29 Nán bɛ man ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí fi bɛ́ nʊan fite. Nan bɛ mán ɛjɔlɛ
m'ɔ tɪ kpa fi bɛ́ nʊan fíte. Ɛjɔlɛ m'ɔ man sʊanlan dedi'n kɔ yí
nyunnun, ɔ bʊka bɛ́ mɔ bɛ lɛ tie'n yê ɔ tɪ kpa ɔ.
30 Nán bɛ bɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan alʊa. Ɔ wɔ ɛmɔ
anun maan ɛmɔ nwun yí kɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan dɪɛ dede ɔ kɔ ju
cɪan mɔ Nyanmɪan 'de ɛmɔ ati kpa bɔkɔɔ'n.
31 Ɛmɔ yáci akunnun bile ɛyɔlɛ'n nʊn ɛya ɛfɛ'n, nʊn menian'n-
mɔ ɛya ɛhan'n nʊn ɛtɛtɪan'n, ɔ nʊn nzʊba ɛkpɛ'n. Ɛmɔ yáci ati
anun ɛtɛ ninnge'n kʊalaa bɛ gúa.
32 Nan ɛmɔ yɔ́ ati anun kpa menian, bɛ húlo bɛ́ nwʊn. Ɛmɔ fá
bɛ́ nwʊn ɛtɛ'n-mɔ bɛ hyé bɛ́ nwʊn kɛ Nyanmɪan falɪ ɛmɔ dɪɛ'n
hyelɪ ɛmɔ wɔ Kilisi dunman nun'n.

5

Yuein nɪn anun menian

1 Ɛhɪka ati, kɛmɔ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan ehulo mma'n, ɛmɔ bɔ́
mɔndɪnlɪn bɛ yɔ́ bɛ́ ninnge'n-mɔ kɛ yí.
2 Ɛmɔ mán bɛ́ asɪtanlan'n héle kɛ ɛmɔ kulo Nyanmɪan nʊn bɛ́
manngʊn-mɔ kɛ Kilisi a hulo yɛ́ dede ɔ'a wu yɛ́ dunman nun'n.
Ewue'n mɔ Kilisi a wu yɛ́ dunman nun'n tɪ kɛ afɔlɪɛ nʊn tɛɛ ɛyɪɛ
like m'ɔ tu ɛtɛ'n. Like sɔ'n ban fanlan kɛ anatɪlɪ, ɔ sɔ Nyanmɪan
anyɪn.
3 Ɛmɔ tɪ Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma, yí ti, nán man bɛ tɪ
satɪlɪfʊɛ nyɔlɪɛ fíí, anaan basa-basa ɛyɔlɛ ɔ nʊn anyɪnbʊlʊ bɔbɔ
ɛmɔ afian ɛlɔ.

4 Kʋasıanzɛmʋn, agʋlʋbɛnwʋn, ɔ nʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, nán bɛ man bie
fíí fi bɛ́ nʋan fite. Nan like m'ɔ di kɛ ɛmɔ yɔ'n, y'ɔ le Nyanmıan
asına.
5 Afı, ɛmɔ nwún yí yuein kɛ sʋanlan biala m'ɔ yɔ satılıfʋɛ
nyɔlıɛ, m'ɔ tı basa-basa, m'ɔ tı acɛbɛ (afı, acɛbɛ ɛyɔlɛ'n tı kɛ
amʋan ɛsɔ), bɛ́ mɔ bɛ yɔ sɔ'n, bie fíí ngɔ man Kilisi nʋn
Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ lé.
6 Nán bɛ man sʋanlan fíí kan mgban-mgban ɛjɔlɛ ɔ laka ɛmɔ.
Mgban-mgban ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ ati yê Nyanmıan sikpɛ'n 'cı bɛ́ mɔ
bɛ nyın nzɔ man yí nın ɔ.
7 Menian sɔ'n-mɔ, nán bɛ nʋn bɛ́ tu nun fíí.
8 Daba anın ɛmɔ wɔ awosin nın anun. Nan sian dıɛ mɔ ɛmɔ
nʋn yɛ́ Mın a yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, ɛmɔ wɔ yuein nın
anun. Ɛhıka ati, ɛmɔ nánndı kɛ yuein nun menian.
9 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ nanndı yuein nın anun'n, ɔ bɔ bala
kpa, ɔ tı sɛsɛ, ɛsɛ ɔ kan ananhɔlɛ.
10 Ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ nwún like m'ɔ sɔ Yɛ́ Mın anyın nın
angʋnmın.
11 Mgban-mgban ninnge'n-mɔ mɔ menian'n-mɔ yɔ yí
awosin nın anun'n, nán bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ bɔ bɛ́ bɛ yɔ bie.
Nan sɛ ɛmɔ nwun yí a, ɛmɔ héle kɛ ɔ tı ɛtɛ.
12 Menian sɔ'n-mɔ nyɔlıɛ'n mɔ bɛ yɔ yí nvıalıɛ nun'n, sɛ bɛ kan
an, ɔ tı nyian.
13 Nan mɔ bɛ kɔ tu nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ kʋalaa bɛ kɔ gua yuein nın
anun'n, kɛ bɛ kpın bɛ tı yí'n, anın b'a nwun yí yuein.
14 Afı like biala mɔ bɛ nwun yí yuein'n, anın ɔ wɔ yuein nun.
Yí sɔ ati yê b'a han kɛ:

Wɔ́ mɔ ɛ lɛ dafı'n, tinnge,
Nyanmıan anyunnun an, ɔ tı kɛ a wu.
Yí ti, fi ewue nun jasʋ
nán Kilisi 'ba man ɛ fite yí yuein nın anun.

15 Ɛhı ati, ɛmɔ nían bɛ́ ɛnanndıɛ nın asʋ kpa. Nán bɛ nanndı
kɛ menian mɔ bɛ nzı man ɛjɔlɛ fíí ɔ. Nan ɛmɔ nánndı kɛ
mmɛngɛlɛfʋɛ.
16 Kɛmɔ mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun'n yɔ sı'n, tɛmʋn kaan mɔ ɛmɔ kɔ
nyan yí'n, ɛmɔ fá lí Nyanmıan junman'n kpa.
17 Ɛhı ati, nán bɛ yɔ kɛ ngʋasıafʋɛ'n-mɔ. Nan ɛmɔ bɔ́
mɔndınlın bɛ tí like mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɛmɔ yɔ nın abʋ kpa.
18 Nán bɛ nʋn nzan bɛ bʋ. Ɔ man sʋanlan yɔ ninnge basa-
basa. Nan ɛmɔ mán Nyanmıan Wawɛ'n tánlan ɛmɔ nun kpa.
19 Ɛmɔ tʋ́ Izalayɛ ayɛ ɛyıɛ ejue ɔ nʋn asɔnın ejue bɛ wówula bɛ́
nwʋn anwʋnsɛlɛ. Ɛmɔ fá bɛ́ ahʋnlın'n kʋalaatin bɛ tʋ́ ejue bɛ yí
Yɛ́ Mın ayɛ.
20 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi dunman nun, ɛmɔ lá Sıɛ nın ası dahuu
wɔ like biala anun.

21 Anyınnzɔ'n mɔ ɛmɔ man Kilisi nın ati, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ́ manngʋn'n-mɔ anyunnun.

Yıɛ nʋn huan

22 Ɛhı, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ́ hun-mɔ anyunnun kɛ ɛmɔ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn ası Yɛ́ Mın anyunnun'n.

23 Afı, belenzua sie yí yı kɛ Kilisi kʋsʋ sie Asɔnın'n. Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʋnnaan'n, Kilisi y'ɔ tı yí Ngʋandefʋɛ nın ɔ.

24 Yí sɔ ati, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası like biala anun bɛ́ hun-mɔ anyunnun kɛ Asɔnın'n yɔ yí Kilisi anyunnun'n.

25 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ húlo bɛ́ yı-mɔ kɛ Kilisi hulolı Asɔnın'n dede ɔ wuli yí dunman nun'n.

26 Ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ'a fa yí nʋan ɛjɔlɛ'n nʋn nzue ɔ'a bia Asɔnın'n, ɔ'a man yí nwʋn a tı ɔ'a fata Nyanmıan.

27 Afı, Kilisi kulo kɛ Asɔnın'n fite yí muonun yí nyunnun anunminnyanmʋn nun, mɔ efian fíí nʋn like ɛtɛ fíí nnʋn man yí nwʋn. Yí nwʋn a tı, bɛ nnyan man yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.

28 Kɛ Kilisi kpın kulo Asɔnın'n, mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ húlo bɛ́ yı-mɔ kɛ bɛ́ muonun bɛ kulo bɛ́ nwʋn'n. Sʋanlan m'ɔ kulo yí yı'n kulo yí muonun yí nwʋn.

29 Afı, sʋanlan fíí kpɔlı man yí sʋanlan baka'n lé. Nan ɔ di alıɛ ɛsɛ ɔ nıan yí nwʋn kɛ Kilisi nıan Asɔnın nın asʋ'n.

30 Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʋnnaan'n, yí akpɔlɛ akpɔlɛ'n y'ɔ le yɛ́.

31 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Ɛhıka ati, belenzua'n fi yí sı nʋn yí nin abʋ anwʋn 'ba jasʋ. Ɔ 'fa yí nwʋn bɔ yí yı nán bɛ́ munnyuan'n bɛ yɔ sʋanlan munmuan kʋn.*

32 Ajaa nın anwʋn ɛjɔlɛ sɔ'n, mın nıan an, anın ɔ tʋ de Kilisi nʋn yí Asɔnın'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n tı nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ kpili kpa.

33 Ɛjɔlɛ'n kʋalaa kʋalaa'n y'ɔ le kɛ belenzua biala húlo yí yı kɛ yí muonun ɔ kulo yí nwʋn'n. Balasua biala kʋsʋ mán yí hun anyınnzɔ.

6

Mmatʋnman'n-mɔ nʋn bɛ́ sı nʋn bɛ́ nin

1 Ɛmɔ mmatʋnman'n-mɔ, kɛmɔ ɛmɔ nʋn yɛ́ Mın a yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, ɛmɔ mán bɛ́ nyın só bɛ́ sı nʋn bɛ́ nin. Ɔ sanlın kɛ yí sɔ tı kpa.

2 Nyanmıan mala'n lɛ kele kɛ: “Man wó nyın só wó sı nʋn wó nin.” Ɔ tı alimʋa mala mɔ b'a bɔ anɔhʋba b'a tʋ sʋ kɛ:

3 “Nán wó asıtanlan nın a yɔ kpa ɛsɛ a hyɛ asıɛ nın asʋ.”

4 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tı sıɛ'n kʋsʋ, nán man ɛmɔ kan ɛmɔ mma'n-mɔ ɛya. Nan ɛmɔ tá bɛ́ bɛ héle bɛ́ ngɛlɛ, ɛsɛ ɛmɔ tínngɛ bɛ́ wɔ yɛ́ Mın atın dıɛ nın asʋ.

Nganga'n-mɔ nʋn bɛ́ mın-mɔ

5 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ nganga'n, ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ bɛ́ mɪn-mɔ mɔ
bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n kpa. Ɛmɔ yí bɛ kunnun bɛ sʊ́ bɛ́ kɛ Kilisi
yê ɛmɔ lɛ sʊ yí ɔ.
6 Ɛmɔ amɪn'n-mɔ anyunnun, nán man ɛmɔ yɔ kɛ menian mɔ
bɛ lɛ di junman bɛ kpʊnndɛ ɛfʊa, kʊsʊ bɛ kaci bɛ́ nzin an, anɪn
ɛmɔ a bubu bɛ́ sa nʊn bɛ́ ja b'a tanlan sʊ. Nan ɛmɔ yí bɛ́ kunnun
bɛ yɔ́ like mɔ Nyanmɪan kulo kɛ Kilisi ngʊa'n-mɔ yɔ'n.
7 Ɛmɔ fá ahʊnlɪn kpa bɛ lí kanga junman'n kanlanman. Ɔ tɪ
kɛ yɛ́ Mɪn yê ɛmɔ lɛ di man yí, nan nán kulo menian'n-mɔ ala
yê ɛmɔ lɛ di man bɛ́ ɔ.
8 Ɛmɔ kácɪ kɛ sʊanlan biala, sɛ ɔ tɪ kanga o, sɛ ɔ tɪ man kanga
o, yí junman kpa m'ɔ kɔ li'n, ɔ 'nyan yí nwʊn ahatua m'ɔ fata'n
yɛ́ Mɪn asa nun.
9 Ɛmɔ mɪnlɪan'n-mɔ kʊsʊ mɔ bɛ le nganga'n, ɛmɔ yɔ́ bɛ́ kpa.
Nán bɛ kele bɛ́ ahʊlʊwʊa. Ɛmɔ kácɪ kɛ ɛmɔ muonun kʊsʊ tɪ Kilisi
ngʊa. Ɛmɔ nʊn bɛ́, ɛmɔ Amɪn'n tɪ kʊn. Ɔ tɪ anwunno. Yí dɪɛ, ɔ
nnɪan man sʊanlan nyunnun ɔ mmu man yí bɪ.

Nyanmɪan ɛlɔɛ nɪn anwʊn ninnge'n-mɔ

10 Mín kalata nɪn agualɪɛ nun, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ
kpʊ́nndɛ anwʊnsɛlɛ'n sʊanlan munmuan kʊn'n mɔ ɛmɔ nʊn yɛ́
Mɪn b'a yɔ'n, ɔ nʊn yí tunmin kpili nɪn anun.
11 Ɛmɔ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa bɛ síe bɛ́ nwʊn.
Ɛmɔ fá síe bɛ́ nwʊn nán ɛmɔ a hʊala bɛ́ ja nun jinlan wɔ
Abɔnsanmʊn naka junman'n m'ɔ di nɪn anyunnun.
12 Ɔ sanlɪn kɛ nán kulo menian'n-mɔ yê yɛ nʊn bɛ́ le ɛlɔɛ ɔ.
Nan anwunno ɛlɔ mmɔfʊɛ ati anun ɛtɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ di kpain,
tunminfʊɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ sie awosin mân'n mɔ bɛ tɪ yɛ́ mgbɔfʊɛ'n
yê yɛ nʊn bɛ́ le ɛlɔɛ ɔ.
13 Ɛhɪka ati, ɛmɔ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa bɛ síe
bɛ́ nwʊn! Yí dɪɛ, cɪan mɔ kpɔfʊɛ'n kɔ han ɛmɔ'n, ɛmɔ 'kʊala yí
nyunnun jinlan bɛ nʊn yí kʊn dede bɛ di yí sʊ kunnunmun,
anɪn ɛmɔ tɛ jin bɛ́ ja nun kpunndiin.
14 Yí ti, ɛmɔ bɔ́bʊa bɛ́ nwʊn kpa bɛ síe. Ɛmɔ mán ananhɔlɛ'n
tánlan ɛmɔ anun. Ananhɔlɛ'n tɪ kɛ nzalafʊ'n bɛlɛtɪ'n m'ɔ hyɪ
yí taladɪɛ nɪn asʊ'n. Sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ Kilisi a man ɛmɔ a yɔ wɔ
Nyanmɪan anyunnun'n, ɔ káci kɛ ɛmɔ ɛlɔɛ taladɪɛ. Taladɪɛ sɔ'n
tɪ bulalɛ. Bɛ wula bɛ sisa bɛ́ hue'n.
15 Ɛmɔ mán bɛ́ nwʊn tɛ bɛ́ bɛ bɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʊacɪcɪɛ'n.
Ɔ tɪ kɛ ɛlɔɛ mgbabʊa mɔ nzalafʊ'n wula ɔ.
16 Ɛmɔ tíla dedi nɪn anun bɛ sísa bɛ́ nwʊn. Ɔ tɪ kɛ ɛlɔɛ nɪn
anun ɛbʊɪn tɛtɛlɛ'n mɔ nzalafʊ'n tila ɔ sisa yí sʊanlan baka'n,
nán taa nʊn acɔ nʊn dadɪɛ'n-mɔ a ngan man yí. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a,
ɛmɔ 'ba hʊala Abɔnsanmʊn taa'n-mɔ kʊalaa mɔ b'a sɔ gʊgɔhɪn'n
nonuan.
17 Ngʊan'n mɔ Ngʊandefʊɛ Zozi a man ɛmɔ'n, ɔ tɪ kɛ nzalafʊ'n
bulalɛ kele'n m'ɔ sʊ'n. Ɛmɔ fá Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fa man ɛmɔ'n bɛ lí junman kɛ nzalafʋ'n fa yí dadɪɛ'n di'n.
18 Mɛlɛ biala anun, ɛmɔ tánlan Nyanmɪan Wawɛ nɪn anun bɛ sélɛ Nyanmɪan. Ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn kpála bɛ tánlan mmʋtʋɛ nɪn anun cɪnnjɪn kpa. Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán yí anwʋntɪɛ mma'n-mɔ kʋalaatin.
19 Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán mín kʋsʋ maan ɔ fá ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ mɪn kan nɪn ala ɔ wúla mín nʋan. Ɔ mán n nyán anwʋnsɛlɛ m mɔ́ nvɪalɪɛ Ɛjɔlɛkpa'n n géle menian'n-mɔ.
20 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ n dɪ sʋ bɔfʋɛ, mɔ yí ti yê b'a bɔ mín kpaun'n, ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kulo kɛ mɪn kan'n, ɔ mán n nyán anwʋnsɛlɛ n gán.

Ngalɪɛ nʋn nyila

21 Tisiki m'ɔ tɪ yɛ́ ehulo anianman'n, ɔ sʋ Kilisi ananhɔlɛ nun ɔ bʋka mín yɛ di yɛ́ Mɪn junman'n. Ɔ 'ba bɔ kʋalaa kʋalaa'n ɔ kele ɛmɔ, nán ɛmɔ a nwun ɛjɔlɛ mɔ ɔ'a tʋ mín'n.
22 Ɛhɪka ati, mɪɪn sʋan anianman sɔ'n ɛmɔ anwʋn ɛlɔ maan ɔ kan kele ɛmɔ kɛ yɛ tɪ akpɔlɛ, nán ɛmɔ ahʋnlɪn a tɔ bɛ́ kunnun b'a nyan anwʋnsɛlɛ.
23 Sɪɛ Nyanmɪan Kpili nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi cícɪ anianman'n-mɔ kʋalaa alʋa, bɛ mán bɛ nyán ehulo, ɔ nʋn dedi.
24 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ le ehulo m'ɔ le man ayuelɪɛ bɛ kulo yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi'n, Nyanmɪan nwún bɛ́ nwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLÍ NWANLÍN FILIPƱ ASƆNÍN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Filipʋ tı Masedʋanın mân nın anun kulo kpili'n kʋn. Aboloci mân nun, alimʋa kulo'n mə Pəlʋ həlı sʋ ɔ bəlı Asənın nın anın (Junman 16.11-40). Mə Pəlʋ fi ɛbɛlɛ ɔ həlı yé Mın junman nın elie kulo nvʋfəlɛ asʋ'n, Filipʋ asənın mma'n-mə kɔ nwan yí esika bɛ kɔ bʋka yí. Kalata ɛhı anun, Pəlʋ lɛ da Filipʋ asənın mma'n-mə ası wə acɛdıɛ'n mə bɛ nanndılı anianman bian Epafoloditı asʋ bɛ falı nwanlın yí'n. Anın b'a tʋ Pəlʋ fiadı. Nan mə yí sa hanlın acɛdıɛ sə'n, ɔ lili yí nwʋn fɛ kpa.

Kalata nın ati 1.1-26 yɛ nwun yí kɛ Nyanmıan anyunnun, Pəlʋ sı Filipʋ asənın mma'n-mə anwʋn ye yê ɔ lɛ bə yí fiadı nna'n m'ə la nın anun amannıɛ kele bé. Kalata nın ati 1.27-2.18, Pəlʋ lɛ fa tʋ asənın mma'n mə anyunnun kɛ bɛ mán bé nʋan sɛ bé nwʋn, bɛ bébɛlɛ bé nwʋn ası, bɛ mán bé nwʋn anyınnzə. Kalata nın ati 2.19-30, Pəlʋ lɛ kan Timote nʋn Epafoloditı m'ə sʋanlın bé Filipʋ elə nın ejəlɛ. Kalata nın ati 3, Pəlʋ lɛ kannzʋ Filipʋ asənın mma'n-mə wə bé mə bɛ kekele Zufʋ mala ninnge nın anwʋn. Ɔ sanlın kɛ menian sə'n-mə kekele kɛ bé mə bɛ tı man Zufʋ'n, ɔ di kɛ bɛ kpɛ bé mmian nun nán b'a sə Nyanmıan anyın. Pəlʋ nwan bɛ nían yí ɛnanndıɛ dıɛ nın asʋ, yí bʋ y'ɔ le kɛ bɛ fá bé nwʋn bɛ mán Zozi Kilisi bəkɔɔ. Kalata nın ati 4, Pəlʋ lɛ man bé afʋtu, ɛsɛ ɔ lɛ bə sʋ biekun kɛ bé acɛdıɛ'n-mə anwʋn, ɔ sı bé nwʋn ye.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlʋ, mın nʋn Timote mə yɛ tı Zozi Kilisi ngʋa'n, yé yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmə mə bɛ wə Filipʋ kulo nın asʋ ɛbɛlɛ nın ɔ. Ɛmə kʋalaa mə Zozi Kilisi a man ɛmə anwʋn a tı'n, Asənın nın asʋ mgbain'n-mə nʋn bé bʋkafʋɛ'n-mə, yɛ 'bisa ɛmə ahın.

2 Nyanmıan m'ə tı yé Sı'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ə tı yé Mın'n, bɛ nwún ɛmə anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán ɛmə alʋa cícı bé nwʋn.

3 Ɛhı, cıan biala mə mın ti kɔ kpın ɛmə asʋ'n, mın da Nyanmıan ası wə ɛmə dunman nun.

4 Mɛlɛ biala mə mın 'sɛlɛ Nyanmıan mın man ɛmə kʋalaatin'n, mın di yí nwʋn fɛ.

5 Ɔ sanlın kɛ, alimʋa cıan'n mə n juli ɛmə elə mə ɛmə lelı Ɛjəlɛkpa'n bɛ lili'n, ɛmə bʋkalı mín maan m məlı Ɛjəlɛkpa sə'n n gelelı menian'n-mə dede ɔ'a ju ɛnɛ.

6 Yí ti, mın de mın di kɛ Nyanmıan mɔ ɔ'a li junman kanlanman sɔ nın ɛmɔ afian ɛlɔ'n, ɔ 'sesie yí kpa man ɛmɔ dede ɔ ju Kilisi Zozi ɛwalɛ cıan.
7 Ɔ tı sɛsɛ kɛ n nyán ɛmɔ kʊalaa anwʊn ajʊnlın sɔ, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ anwʊn cian mín kpa. Nyila'n mɔ Nyanmıan a yeyila mín'n, bie a han ɛmɔ. Afı, mɛlɛ mɔ n na fiadı sua nın anun mɔ ngɔnzɔngɔnzɔ'n gua mín sa'n, ɛsɛ kʊsʊ, mɛlɛ mɔ bɛ nʊn mín kɔ fite mgbain'n-mɔ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʊ'n, mɔ mın nyan atın mın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mın kekele nun kɛ ɔ tı ananhɔlɛ sakpa'n, ɛmɔ nʊn mín. Sɛ n na fiadı sua nın anun an, anaan sɛ mın nyan atın mın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mın kekele menian'n-mɔ nun kɛ ɔ tı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ a, ɛmɔ nʊn mín yê yɛ bɔ ɔ.
8 Nyanmıan muonun di mín adanzıɛ kɛ mın kulo ɛmɔ kʊalaatin kpa kɛ Zozi Kilisi kulo ɛmɔ'n.
9 Ɛhı, mın sɛlɛ Nyanmıan kɛ ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo yí'n, ɔ nʊn mɔ ɛmɔ fa kulo bɛ́ nwʊn'n, ɔ mán ehulo sɔ'n hó yí nyunnun. Ɔ mán ɛmɔ sí Nyanmıan bɛ hó bɛ́ nyunnun, ɛsɛ ɔ mán ɛmɔ nwún ngɛlɛ kpa.
10 Afı, mın kulo kɛ ɛmɔ nyan anyıan bɛ nwun like m'ɔ tı kpa ɔ nʊn like m'ɔ tı man kpa'n kʊsʊ angʊnmın. Yí dıɛ, anın cıan mɔ Kilisi 'sa ba'n, ɛmɔ anwʊn tı nán b'a ndu man bɛ́ nyunnun.
11 Zozi Kilisi 'ba man ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ mgbakpa ngʊnmın m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın. Menian'n-mɔ nwun yí sɔ a, bɛ 'ba yı Nyanmıan ayɛ bɛ wula yí anunminnyanmʊn.
12 Ɛhı, anianman-mɔ, mın kulo kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ fiadı'n mɔ b'a tʊ mín'n, ɔ'a man Ɛjɔlɛkpa nın a nga man nvıalıɛ nun nán ɔ'a hɔ yí nyunnun.
13 Afı, nzalafʊ'n-mɔ kʊalaatin mɔ bɛ sisa belemgbin kpain nın awulo'n, ɔ nʊn ɛhınlın-mɔ, bɛ́ kʊalaa bɛ sı kɛ Kilisi mɔ mın sʊ yí'n dunman nun ati yê n na fiadı ɔ.
14 Anianman'n-mɔ mɔ bɛ de yɛ́ Mın bɛ di nın a nwun yí kɛ n na fiadı, kʊsʊ bɛ́ dɔʊn b'a nzulo man kón. B'a nyan anwʊnsɛlɛ bɛ lɛ kan Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele menian'n-mɔ.
15 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ ejujue'n mɔ mmie-mɔ nʊn mın lɛ juju'n, ɔ nʊn akpʊlʊwa esue ajʊnlın'n, yí ti y'ɔ man bɛ bɔ Kilisi Ɛjɔlɛkpa nın ɔ. Nan mmie-mɔ kʊsʊ dıɛ, b'a yı bɛ́ kunnun bɛ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n.
16 Bɛ́ mɔ b'a yı bɛ́ kunnun sɔ'n, bɛ sı kɛ Nyanmıan a man mín junman kɛ m mó Ɛjɔlɛkpa'n n géle menian'n-mɔ, ɛsɛ n géle bɛ́ nun kɛ ɔ tı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ.
17 Bɛ́ mɔ bɛ nʊn mın lɛ juju'n, bɛ 'kan Kilisi ɛjɔlɛ nıan an, bɛ nyı man bɛ́ kunnun. Nan ejujue ajʊnlın yê bɛ fa bɛ di junman nın ɔ. Kɛmɔ n na fiadı'n, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ sɔ nan bɛ wula mín akpue.
18 Sɛ bɛ yılı bɛ́ kunnun e, sɛ b'a nyı man bɛ́ kunnun e, nán ɛhı y'ɔ cian bɔbɔ ɔ. Nan m'ɔ cian'n y'ɔ le kɛ bɛ lɛ bɔ Kilisi

Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele menian'n-mɔ. Mın di yí nwʋn fɛ kɛ bɛ lɛ bɔ Kilisi Ɛjɔlɛkpa nın ɔ. Ɛsɛ mın 'di yí nwʋn fɛ biekun.

19 Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ mmʋtʋɛ'n-mɔ adawʋlʋman, ɔ nʋn Zozi Kilisi kʋsʋ Wawɛ'n m'ɔ suan mín'n, mın sı kɛ mın 'nyan yí kʋalaa asʋ nvasʋɛ.

20 Afı, mɔ mıın kpʋnndɛ'n y'ɔ le kɛ nán man mın yɔ anyunnunguasıɛ like fíí. Nan sɛ mín nyın wɔ sʋ o, sɛ mın wu o, menian'n-mɔ anyunnun, mín sʋanlan baka'n 'wula Kilisi anunminnyanmʋn kpa bɔkɔɔ ɛnɛ ɔ nʋn cıan daa.

21 Ɔ sanlın kɛ mín dıɛ, sɛ n dı ası a, n dı mın man Kilisi. Sɛ mın wu kʋsʋ a, mın nyan sʋ nvasʋɛ, afı mın 'kɔ yí nwʋn ɛlɔ.

22 Nan sɛ ɔ di mɔ mın nyan ngʋan mın di junman kpa biekun an, anaan sɛ ɔ di mɔ mın wu a, mın nnwun man kʋn mɔ mın 'fa ɔ.

23 M'an ha ninnge nnyuan sɔ'n-mɔ afian. Mın kulo kɛ mın fi mân ɛhı anun mın jasʋ mın kɔ Kilisi anwʋn ɛlɔ. Asıtanlan sɔ'n tı kpa man mín.

24 Nan kʋsʋ ɛmɔ dunman nun, ɔ tı cınnjın kpa kɛ n dánlan ɛwa.

25 Kɛmɔ mın nwun yí kɛ ɛbɛlɛ dıɛ'n y'ɔ tı fóún'n, mın sı kɛ mın 'ka ɛwa. Mın 'ka ɛwa mın bʋka ɛmɔ kʋalaatin maan bɛ́ dedi'n kɔ yí nyunnun bɛ di yí nwʋn fɛ.

26 Yí ti, sɛ bɛ yı mín fi fiadı nın anun nán yɛ nwun yɛ́ nwʋn ɛmɔ ɛlɔ biekun an, ɛmɔ 'di mín nwʋn ndutue kpili kpa wɔ Zozi Kilisi dunman nun.

27 Ɛhı, mɔ tı cınnjın kpa'n y'ɔ le kɛ, ɛmɔ nánndı kɛ Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n kele'n. Yí dıɛ, sɛ mın ba ɛmɔ abʋsʋ efua o, sɛ m'an mma man ɛmɔ abʋsʋ efua o, anın mın tı kɛ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun, ɛmɔ ajʋnlın'n tı kʋn, ɛmɔ abʋ tı kʋn bɛ lɛ kpılı Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man bɛ nyan dedi nın ati.

28 Nán bɛ man menian mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n nyan atın bɛ nwonwunlan ɛmɔ. Sɛ ɛmɔ a mman man bɛ́ atın an, ɔ tı nzɔlɛ ɔ kele bɛ́ kɛ b'a minlin. Nan m'ɔ tʋ de ɛmɔ'n, ɔ tı nzɔlɛ ɔ kele kɛ ɛmɔ nanndı ngʋan atın nın asʋ. Ɛhı fi Nyanmıan ɛlɔ.

29 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʋn anwunnvoe kɛ ɛmɔ lé Kilisi bɛ lí. Nán kɛ ɛmɔ lé yí bɛ lí mgban ɔ, nan ɛmɔ nwún yí ti yalɛ bɛ búka sʋ.

30 Afı kıkaala dıɛ, ɛmɔ lɛ bʋka mín maan yɛ kʋn. Kʋan sɔ'n mɔ ɛmɔ nwunlin kɛ mıın kʋn yí daba'n, kɛmɔ ɛmɔ muonun sı'n, kʋan kʋnmgba sɔ'n yê n dɛ kʋn ɔ.

2

Anwʋnmɛbɛlɛ nʋn anʋannzɛ elie'n

1 Ɛhıka ati, sɛ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí Kilisi anun'n jin yí ja nun, sɛ yí ehulo'n wɔ ɛmɔ anun, sɛ ɛmɔ nʋn Wawɛ Nwannzannwannzan'n di anʋannzɛ, sɛ ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ anwʋn cian bɛ́ bɛ bʋka bɛ́ a,

2 anın εmə mán bé nʊan sé bé nwʊn, bε húlo bé nwʊn, εmə
ajʊnlın yó kʊn, εsε εmə amanmuo'n yó kʊn nán mín lʊa a cıcı
kpa bəkɔɔ.
3 Nán bε fa ejujue ajʊnlın bε yɔ like fíí, εsε nán bε yɔ like
bε fa bε tu bé nwʊn mgban sʊa. Nan εmə bébεlε bé nwʊn
ası bé manngʊn'n-mə anyunnun, εsε sʊanlan kʊn biala bú yí
manngʊn'n-mə kε bε tı kpa bε tala yí.
4 Sʊanlan fíí n'ɔ man yí ngʊnmın yí kʊ εsê'n cian yí, nán ɔ nían
εhınlın-mə kʊsʊ lıka.
5 Ɛmə nían Kilisi Zozi amanmuo nın asʊ bε bú bie.
6 Zozi Kilisi m'ɔ tı Nyanmıan'n,
ɔ'a ngele man yí nwʊn kε yí tikpε y'ɔ le Nyanmıan.
7 Nan yí ninnge'n-mə kʊalaa m'ɔ le yí'n,
ɔ sielı yí ahanmıan ɔ kacili akʊa.
Ɔ falı yí nwʊn fʊlalı menian'n-mə anun,
ɔ kaci yí nwʊn kε kulo sʊanlan.
8 Ɔ bεbεlεlı yí nwʊn ası yí nyın səlı Nyanmıan dede
ɔ wuli anyunnunguasıε ewue kʊlʊwa nın asʊ.
9 Ɛhıka ati kʊsʊ yê Nyanmıan a kuku yí sʊ,
εsε dunman'n mə ɔ'a tʊn yí'n,
ɔ tı dunman m'ɔ sʊ εbʊε ɔ tala dunman'n kʊalaatin.
10 Ɔ man Zozi dunman nun, nyanmıansʊ εlɔ o,
asıε asʊ εwa o, asıε bʊ εlɔ o,
biala 'gua yí nanngʊnlʊnman ası
11 εsε ɔ 'kan kε Zozi Kilisi tı yé Mın.
Ɛbεlε nın anun yê anunminnyanmʊn 'kan Nyanmıan
m'ɔ tı Sıε nın ɔ.

Ɛmə tá kε nzalama

12 Ɛhıka ati, ehulo mma, mə anın n wɔ εmə afian εlɔ'n, εjəlε'n
mə n ganlın n gelelı εmə'n, tεmʊn biala εmə di sʊ. Ɛsε kıkaala
mə n nnʊn man εmə afian εlɔ'n, ɔ tı cınnjın kpa kε εmə lí mín
εjəlε nın asʊ. Ɛmə mán εjəlε sɔ'n hían bé cınnjın kpa, bε nían bé
asıtanlan nın asʊ kpa nán b'a ndɔ man εtε nın anun.
13 Ɔ sanlın kε Nyanmıan y'ɔ di junman εmə afian ɔ man εmə
kʊala bε yɔ like m'ɔ kulo nın ɔ.
14 Like kʊalaa mə εmə 'yɔ'n, nán bε jʊjɔ bé konvin abʊ, εsε nán
bε hyʊhyʊın bé bʊ ası.
15 Yí dıε anın εmə anın fi nán sʊanlan fíí a ndu man εmə
anyunnun. Ɛmə mə bε tı Nyanmıan amma mə bε wɔ εtεfʊε'n-
mə nʊn abəlε mma'n-mə afian asıε nın asʊ'n, εmə tá kε nzalama
16 bε bó ngʊan εjəlε'n bε héle bé. Sε εmə yɔ yí sɔ a, Kilisi εwalε
cıan'n, mın 'di εmə anwʊn fε. Ɔ sanlın kε anın mín junman'n
nʊn mín εfε mə n vεlı εmə afian εlɔ nın a nyɔ man mgban.
17 Sε bəbɔ ɔ di mə bε kun mín an, bε 'fa mín ngʊan'n bε bʊka
εmə dedi nın asʊ bε fite Nyanmıan anyunnun kε afəlıε. Sε ɔ yɔ

sɔ a, mın di yí nwʊn fɛ ɛsɛ mın nʊn ɛmɔ kʊalaatin yɛ 'di yí nwʊn ndutue.
18 Ɛmɔ kʊsʊ, ɛmɔ lí yí nwʊn fɛ ɛsɛ ɛmɔ nʊn mín yɛ lí yí nwʊn ndutue.
19 Ɛhıka ati, mın de mın di kɛ yé Mın Zozi man atın an, ɔ ngɔ hyɛ man, mın 'ba man Timote ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Yí dıɛ, anın ɔ ba ɔ bɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ amannıɛ ɔ kele mín maan mín lʊa cıcı.
20 Afı yí ngʊnmın ala y'ɔ wɔ ɛwa ɔ bʊka mín ɔ. Ɛsɛ yí ngʊnmın ala yê ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ cian yí kpa sakpa ɔ.
21 Nan bé bʊ nga'n-mɔ kʊalaatin dıɛ, bé ti anwʊn dıɛ yê bɛ lɛ kpʊnndɛ ɔ, nan Zozi Kilisi dıɛ'n njian man bé.
22 Ɛmɔ muonun sı kɛ b'a sɔ Timote b'a nıan b'a nwun yí kɛ ɔ kʊala Zozi junman'n di. Ɔ sanlın kɛ ɔ'a bʊka mín kɛ baa bʊka yí sı'n maan m'an bɔ Ɛjɔlɛkpa'n.
23 Sɛ mın nwun mín asıtanlan nın anun yuein kaan ala, mın de mın di kɛ mın 'ba man Timote ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ.
24 Mın nwun yí fɔ́ún kɛ yé Mın dunman nun, ɔ ngɔ hyɛ man, mın 'ba a nıan ɛmɔ abʊsʊ.
25 Ɛhı, mın nıan an, ɔ tı cınnjın kɛ m mán Epafoloditı sá yí nzin ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Yí mɔ ɛmɔ falı like manlın yí kɛ n vá m múka mín nwʊn'n, ɔ tı mín manngʊn. Ɔ bʊka mín junman elie nın anun ɔ nʊn kʊan nın anun.
26 Yí lʊa dɔ ɛmɔ kʊalaa kpa. Nan mɛlɛ mɔ ɛmɔ tılı kɛ ɔ'a fʊkɛ'n, ɔ lili yí nwʊn yalɛ.
27 Ɔ fʊkɛlı sakpa dede ɔ ka m'ɔ wu ɔ. Nan Nyanmıan a nwun yí nwʊn anwunnvoe. Nán kɛ yí ngʊnmın yí nwʊn anwunnvoe ala yê Nyanmıan a nwun yí ɔ, nan ɔ'a nwun mín kʊsʊ mín nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlın kɛ mín yê ahan mın 'nwun amannıɛ kpili nın ɔ.
28 Yí ti, mıın kan mín nwʊn mın man ɔ tʊ ɛmɔ ɛlɔ. Yí dıɛ, sɛ ɛmɔ nwun yí a, anın ɛmɔ alʊa cıcı maan mín kʊsʊ mín ti da.
29 Yí sɔ ati, yé Mın dunman nun, ɛmɔ lé yí atın kanlanman kpa. Menian mɔ bɛ tı kɛ yí'n, ɛmɔ félı bé.
30 Ɔ sanlın kɛ Kilisi dunman nun ati yê ahan ɔ 'wu ɔ. Mín ɛbʊka ati yê ahan ɔ 'wu ɔ, afı, like'n mɔ ɛmɔ falı sʊanlan yí kɛ ɔ fá bélɛ mín'n, ɛmɔ muonun ngʊala man yí nʊn ba.

3

Kɛ bɛ kpın bɛ kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmıan anyunnun'n

1 Yí bɛ-yue-asıɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ lí ndutue wɔ yé Mın dunman nun. Ɔ njıjı man mín kɛ n gélɛ ɛmɔ biekun nán n vúnlan ɛjɔlɛ'n mɔ m'an li mʊa m'an han m'an hele ɛmɔ nın anun. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı kpa man ɛmɔ kɛ n yɔ́ yí sɔ.
2 Yí ti, ɛmɔ síe bé nwʊn ye wɔ bé mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ nın anwʊn. Bɛ tı kɛ njʊa-mɔ, bɛ di junmannvule, bé nwan b'a kpɛ bé mmian nun, kʊsʊ ɔ tı man sɔ.

3 Nan Nyanmıan amma kpa'n-mɔ y'ɔ le yɛ́, nan nán bɛ́ ɔ. Afı, yɛ́ dıɛ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ bʊka yɛ́ maan yɛ sʊ Nyanmıan ɔ. Yɛ́ anunminnyanmʊn'n y'ɔ le Kilisi Zozi, nan nán anwʊnnaan nın anun ninnge'n-mɔ anun yê yɛ fa yɛ́ dedi'n yɛ wula ɔ.

4 Nan sɛ anwʊnnaan nın anun ninnge'n-mɔ yê bɛ yɔ bɛ nyan bɛ ti a, mín kʊsʊ mın kʊala fa tu mín nwʊn. Yí ti, sɛ sʊanlan bie de di kɛ ninnge sɔ'n-mɔ y'ɔ yɔ a, ɔ nyan yí ti a, mín kʊsʊ mın kʊala fa tu mín nwʊn maan ɔ tala sʊ.

5 Ɔ sanlın kɛ bɛ wʊlı mín n nili ɛlɛɔcʊɛ yê bɛ kpɛlı mín mmian nun ɔ. B'a wʊ mín Zufʊ. Mın di Bınnzʊamın afilie. Mín sı nʊn mín nin tı Ebele. Zufʊ mala fâ'n mɔ anın mın di'n y'ɔ le Falisifʊɛ'n-mɔ dıɛ'n.

6 Mín fâ dıɛ nın anun, anın mín nwʊn tɛ mín dede mın kele yɛ́ Mın Zozi Kilisi Asɔnın nın anun menian'n-mɔ ahʊlʊwa. Kɛmɔ mın kulo kɛ mın kaci sɛsɛfʊɛ nın ati, anın mın di Zufʊ'n-mɔ mala'n kʊalaa asʊ dede bɛ nyan man mín nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.

7 Daba, anın mın nyan ninnge sɔ'n-mɔ asʊ nvasuɛ. Nan kıkaala dıɛ, Kilisi dunman nun, mın mmu man ninnge sɔ'n-mɔ like fíí.

8 Afı, kɛ m'an kpın m'an sı Zozi Kilisi m'ɔ tı mín Mın'n, like fíí tı man kpa ndala man yí ɛsıɛ'n. Ninnge'n kʊalaa mɔ anın mın nyan sʊ nvasʊɛ'n, Kilisi Zozi dunman nun, m'an yaci m'an gua. Mın bu ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa kɛ fʊfʊɛ sʊ ewula. Ɔ sanlın kɛ mın kulo kɛ mın fa mín nwʊn mın bɔ Kilisi

9 mın nʊn yí yɛ yɔ kʊn. Nán sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ bɛ di mala nın asʊ bɛ kaci'n yê mıın kpʊnndɛ ɔ, nan sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ sʊanlan de Zozi Kilisi di a ɔ kaci'n yê mıın kpʊnndɛ ɔ. Sɛsɛ ɛyɔlɛ sɔ'n dıɛ, dedi nın anwʊn yê Nyanmıan nıan maan bɛ kaci ɔ.

10 Mín nzusue'n kʊalaatin y'ɔ le kɛ mın nʊn Zozi Kilisi yɛ yɔ́ kʊn, n nwún yí tunmin'n m'ɔ man ɔ fi ewue nun tinngelı'n, n nwún amannınhunlun'n bie ɛsɛ n wú kɛ yí

11 nán ewuetinnge cıan'n, mín kʊsʊ m'an nyan ngʊan.

12 Nán kɛ mín sa a han ahatua nın ɔ, anaan kɛ mín nwʊn a tı a yue ɔ, cɛcɛ. Nan mıın bɔ mɔndınlın mın kpʊnndɛ ninnge sɔ'n-mɔ. Ɔ sanlın kɛ yí ti y'ɔ man Zozi Kilisi a tʊ yí sa a fɛlɛ mín ɔ.

13 Anianman-mɔ, mın ngan man kɛ mín sa a han ahatua'n dada angʊnmın, cɛcɛ. Nan mɔ mıın kpʊnndɛ'n y'ɔ le kɛ mín lʊa fi ninnge'n mɔ ɔ'a sın'n nán m mían mín bʊ maan mín sa hán like'n m'ɔ wɔ mín nyunnun'n.

14 Ɛhıka ati, mıın nwanndi mın 'kɔ a le ahatua'n mɔ Nyanmıan nanndı Kilisi Zozi asʊ, ɔ'a fɛlɛ yɛ́ kɛ y'a a le wɔ nyanmıansʊ ɛlɔ'n.

15 Ɔ man ɛjɔlɛ sɔ nın anwʊn, yɛ́ kʊalaa mɔ y'a tin wɔ Nyanmıan ninnge'n-mɔ anun'n, yɛ mán yɛ́ ajʊnlın yɔ́ kʊn. Sɛ

kʋsʋ, ɛmɔ anun mmie-mɔ le ajʋnlın fʋfɔlɛ a, Nyanmıan 'ba hehele ɛmɔ ɛjɔlɛ sɔ nın anun.

16 Kɛ ɔ kpın tı yí'n biala, atın mɔ yé nʋan a sɛ yɛ nwʋn y'a nanndı sʋ dede ɔ'a ju ɛnɛ'n, bɛ mán yɛ nánndı atın sɔ nın asʋ yɛ hó yé nyunnun.

17 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ kʋalaatin sósuan mín. Ɛmɔ nían bé mɔ bɛ nanndı kɛ yé nın asʋ nán bɛ nánndı sɔ bie.

18 Afı, ɛjɔlɛ sɔ'n, n ganlın yí daba, ɛsɛ ɛnɛ mıın sun mın kan mın funlan nun kɛ mmie-mɔ dɔʋn a kaci bé nzin b'a si Kilisi kʋlʋwa'n.

19 Bé mɔ b'a kaci bé nzin b'a si Kilisi kʋlʋwa'n, sɛ bɛ wu a, bɛ ngɔ man nyanmıansʋ. Ɔ sanlın kɛ bé kʋ ɛsê nın ala y'ɔ cian bé ɔ. Anyunnunguasıɛ ninnge'n-mɔ anwʋn ndutue yê bɛ di ɔ. Ɛsɛ eyuadı nın anun ninnge'n-mɔ ala y'ɔ tı bé cınnjın ɔ.

20 Nan yé dıɛ, yɛ tı nyanmıansʋ ɛlɔ menian. Yɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ yé Mın Zozi Kilisi m'ɔ tı Defʋɛ'n fi nyanmıansʋ ɛlɔ ɔ bála.

21 Ɔ 'ba kaci ewue anwʋnnaan'n mɔ yɛ tɛ le yí ɛwa'n maan ɔ yɔ kɛ yí anunminnyanmʋn anwʋnnaan dıɛ'n. Ɔ le yí nwʋn tunmin. Ɔ sanlın kɛ yí y'ɔ sie ninnge'n-mɔ kʋalaatin ɔ.

4

Afʋtu

1 Ɛhıka ati, anianman ehulo mma, mín lʋa dɔ ɛmɔ sʋnman, ɛsɛ mın kulo kɛ mın nwun ɛmɔ anwʋn. Ɔ sanlın kɛ, ɛmɔ tı mín junman'n mɔ m'an li nın asʋ nvasʋɛ. Mın di ɛmɔ anwʋn fɛ. Yí ti, ɛmɔ bó mɔndınlın bɛ mántan yé Mın cınnjın kpa.

2 Kıkaala dıɛ, Evodi ɔ nʋn Sıntisʋ yê mıın kan ɛjɔlɛ'n mın kele bé ɔ. Mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʋtʋ bé kɛ bɛ mán bé nʋan sé bé nwʋn bɛ tánlan kɛ anianman mmala mɔ b'a le yé Mın b'a li'n tanlan yí'n.

3 Anianman, wó mɔ wó kʋsʋ ɛ nʋn mín yé junman'n tı kʋn'n, bʋka bé maan bé nʋan sé bé nwʋn bɛ tánlan anianman ɛtanlán. Ɔ sanlın kɛ, bé nʋn Keleman nʋn bé kʋalaa mɔ yɛ nʋn bé yɛ di junman'n mɔ bé dunman wɔ ngʋan kalata nın anun'n, bɛ bʋkalı mín maan yɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n.

4 Kɛmɔ ɛmɔ nʋn yé Mın a yɔ kʋn'n, ɛmɔ lí yí nwʋn ndutue cıan daa. Mıın kan mın funlan nun kɛ ɛmɔ lí yí nwʋn ndutue!

5 Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʋalaa nwún yí kɛ ɛmɔ tı bɛtɛɛ. Ɔ sanlın kɛ yé Mın ɛwalɛ nın a ju a yue.

6 Nán man ɛmɔ susu like fíí anwʋn, nan like biala anun, ɛmɔ sélɛ Nyanmıan bɛ súsu bé ɛjɔlɛ'n bɛ héle yí, ɛsɛ ɛmɔ lá yí ası.

7 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Nyanmıan m'ɔ man alʋacıcıɛ'n mɔ tala kulo sʋanlan ajʋnlın'n, ɔ 'man ɛmɔ ahʋnlın tɔ bé kunnun, bé ti anun tɔ bɛ ası wɔ Kilisi Zozi dunman nun.

8 Anianman-mɔ, mín ɛjɔlɛ'n be-yue-asıɛ'n y'ɔ le kɛ like biala m'ɔ tı kpa, mɔ bɛ yí ayɛ, m'ɔ tı ananhɔlɛ, m'ɔ le anyınnzɔ, m'ɔ

tı fɔ́ún, mɔ yí nwʋn tı, m'ɔ yɔ ɛnyınmın mɔ ɛsɛ ɔ le anunminnyanmʋn'n, ɛmɔ mán bɛ́ ajʋnlın'n hɔ́ ɛbɛlɛ.

9 Like mɔ m'an hehele ɛmɔ'n, ɛjɔlɛ mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɔ nʋn like mɔ m'an yɔ m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ nían sʋ bɛ yɔ́ bie. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Nyanmıan m'ɔ man alʋacıcıɛ'n, ɔ nʋn ɛmɔ 'tanlan.

10 Ɛhı, mın di ndutue kpili kpa wɔ yɛ́ Mın dunman nun. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ a man m'an nwun yí kɛ ɛmɔ ati tɛ wɔ mín sʋ. Mın sı kɛ ɛmɔ nıan mín lıka, kʋsʋ tɛmʋn bie juli, ɛmɔ asa a nyan man yí nwʋn.

11 Nán kɛ emian'n mɔ n wɔ nun nın ati y'ɔ man mıın kan sɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ n nyanlın bie o, m'an nnyan man bie o, mın nni man yí nwʋn yalɛ.

12 Mın sı mín ehian'n di, ɛsɛ mın sı mín fɛ'n kʋsʋ di. Lıka biala, asıtanlan kʋalaa anun, sɛ n nyanlın bie n nili o, sɛ m'an nnyan man bie m'an nni man o, mın nni man yí nwʋn yalɛ. Sɛ n ne bie dɔʋn o, sɛ nne man bie dɔʋn o, mın nni man yí nwʋn yalɛ.

13 Ɔ sanlın kɛ Kilisi m'ɔ man mín anwʋnsɛlɛ nın adawʋlʋman, mın kʋala asıtanlan sɔ'n-mɔ anun sɔ.

14 Nan kʋsʋ, mɔ ɛmɔ a yɔ'n tı like kpa, ɔ sanlın kɛ mín emian nın anun, ɛmɔ a sɔ mín afian b'a bʋka mín.

15 Ɛmɔ Filipʋ amma, ɛmɔ muonun sı kɛ mɛlɛ mɔ m mɔlı yí bʋ m mɔlı Ɛjɔlɛkpa nın ɛmɔ ɛlɔ, mɔ n vi Masedʋanın mân nun n gɔlı'n, ɛmɔ Asɔnın nın angʋnmın cein y'ɔ sɔlı mín afian ɔ bʋkalı mín ɔ.

16 Ɛsɛ tɛmʋn mɔ anın n wɔ Tesaloninki kulo nın asʋ ɛbɛlɛ'n muonun mɔ m mianlın'n, ɛmɔ sɔlı mín afian bɛ bʋkalı mín kɔ yɔ kpê nyɛ.

17 Nán kɛ mıın kpʋnndɛ ɛmɔ asa nun like ɔ, nan mın kulo kɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ mɔ kele kɛ Nyanmıan lɛ di junman kpili kpa wɔ ɛmɔ asıtanlan nın anun. M'an nzuzu man kɛ mın sa kɔ han like ɔ. Nan mɔ ɛmɔ a yɔ'n, mıın sɛlɛ Nyanmıan mın man ɛmɔ kɛ ɔ yɛ́yila ɛmɔ asʋ kpa.

18 Like'n mɔ ɛmɔ a fa wula Epafoloditı asa nun kɛ ɔ fá bɛ́lɛ mín'n, mín sa a han yí kʋalaatin. Ɔ sa mín dede ɔ bʋ sʋ. Mɔ ɛmɔ a yɔ a man mín'n, ɔ tı kɛ afɔlıɛ m'ɔ ban fanlan mɔ Nyanmıan kulo ɔ.

19 Yí ti, Zozi Kilisi dunman nun, Nyanmıan mɔ mın sʋ yí, mɔ ɔ'a nyan yí nwʋn kpili'n, ɔ 'man ɛmɔ asa kan ninnge'n kʋalaatin mɔ ɛmɔ a hian yí nwʋn'n.

20 Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n cıan daa. Amın.

Ngalıɛ

21 Yɛ 'bisa Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma'n-mɔ kʋalaa ahɪn wɔ
Kilisi Zozi dunman nun. Anianman'n-mɔ mɔ mín nʋn bɛ́ yɛ
wɔ ɛwa'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn.
22 Asɔnɪn mma'n-mɔ, ɛsɛ bɔbɔ bɛ́ mɔ bɛ wɔ belemgbin *Sezaa
awulo nɪn anun'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn.
23 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN KOLƆSƱ ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Anın, Koləsʊ tı Azi mân nın anun ɛlə kulo kʊn. Ɛnɛ bɛ fɛlɛ Azi mân sə'n Tuluki. Asənın'n m'ə wə ɛbɛlɛ'n, Pəlʊ amanngʊn kʊn, bɛ fɛlɛ yí Epafalası, y'ə bəlı ə. Pəlʊ muonun a ngə ɛlə lé. Nan Epafalası walı bəlı yí amannıɛ kɛ ato ngehelefʊɛ mmie-mə lɛ tan asənın mma'n-mə anyınsʊ. Pəlʊ kə hɛlɛ kalata ɛhı kə wowula asənın mma'n-mə anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ lí ngehele kpa nın asʊ nán bɛ yáci ato ngehele'n bɛ tó. Mə Pəlʊ 'kɛlɛ kalata ɛhı'n, anın ə la fiadı. Ɔ soman kɛ Pəlʊ hɛlɛlı kalata ɛhı nʊn Efɛzı asənın mma'n-mə nʊn Filemʊn dıɛ'n-mə kʊalaa nun kʊn.

Pəlʊ 'bə yí kalata ɛhı ɛhɛlɛ nın abʊ'n, ə yəlı asənın ə lalı Nyanmıan ası wə Koləsʊ asənın mma'n-mə dunman nun (1.1-14). Ɛhı anzin, Pəlʊ lɛ kacı bɛ́ yí ngehele'n mə nun y'ə hanlın Zozi Kilisi anwʊn ɛjəlɛ ə nʊn like mə Zozi yəlı manlın bɛ́'n (1.15-2.3). Zozi tı Nyanmıan Awa, yí y'ə bəlı ninnge kʊalaatin ə. Yí ewue'n m'ə wuli kʊlʊwa nın asʊ'n y'ə man yɛ nʊn Nyanmıan yɛ́ afian a sɛ ə. Kalata nın ati 2.4-25, Pəlʊ lɛ kele kɛ Ɛjəlɛkpa nın anwʊn ngehele dıɛ'n, ə nʊn mə ato ngehelefʊɛ'n-mə kekele yí bɛ́ afian ɛlə'n tı man kʊn. Ɔ sanlın kɛ Zufʊ'n-mə nʊn Gɛlɛkı'n-mə ngehele'n m'ə tʊ de nyanmıansʊ mməfʊɛ'n-mə'n, ə nʊn mmian nun ɛkpɛ, ə nʊn Zufʊ'n-mə fɛtı'n-mə, ə nʊn mala mmie-mə, ə nʊn cilie-mə, ato ngehelefʊɛ sə'n-mə a han yí kʊalaa a bə nun yê bɛ lɛ kekele ə. Kalata nın ati 3.1-4.6, Pəlʊ lɛ kacı asənın mma'n-mə kɛ bɛ si bɛ nanndı wə kʊn ɛyəlɛ'n mə bɛ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi b'a yə'n. Kalata nın agualıɛ nun (4.7-18), Pəlʊ a fa ahın ebisa nʊn yí ti anwʊn ngalıɛ ə'a wula nun.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlʊ mə Nyanmıan a hulo kɛ n gáci Kilisi Zozi bəfʊɛ'n, mın nʊn anianman Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı ə.

2 Yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmə mə bɛ wə Koləsʊ kulo nın asʊ ɛbɛlɛ'n. Anianman-mə, ɛmə mə bɛ nʊn Kilisi a yə kʊn, mə ə'a man ɛmə anwʊn a tı, mə bɛ nanndı yí atın nın asʊ'n, yɛ 'bisa ɛmə ahın. Nyanmıan m'ə tı yɛ́ Sı'n, ə nwún ɛmə anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ ə mán ɛmə alʊa cícı bɛ́ nwʊn.

Asına nʊn asənın ɛyəlɛ

3 Mɛlɛ biala mə yɛ 'sɛlɛ yɛ man ɛmə'n, yɛ da Nyanmıan m'ə tı yɛ́ Mın Zozi Kilisi Ası nın ası wə ɛmə dunman nun.

4 Yɛ da Nyanmıan ası, ə sanlın kɛ y'a tı kɛ ɛmə de Zozi Kilisi bɛ di, ɛsɛ menian'n-mə kʊalaa mə bɛ tı yɛ́ Mın Nyanmıan Kpili menian'n, ɛmə kulo bɛ́.

5 Dedi'n nʊn ehulo'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ fi anyɪndasʊɛ like'n mɔ
Nyanmɪan a fa a sie ɛmɔ wɔ nyanmɪansʊ ɛlɔ'n. Anyɪndasʊɛ like
sɔ'n, bɛ lili mʊa bɛ hanlɪn yí nwʊn ɛjɔlɛ bɛ helelɪ ɛmɔ mɛlɛ mɔ bɛ
'kan Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tɪ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n bɛ kele ɛmɔ'n.
6 Ɛjɔlɛkpa'n lɛ tɛlɛ ɔ fa mân'n lɪka kʊalaatin, ɛsɛ ɔ lɛ man
menian'n-mɔ abalabɔ'n kaci kɛ ɛmɔ dɪɛ nɪn a kaci'n. Afɪ cɪan
mɔ bɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n bɛ helelɪ ɛmɔ nɪn ala yê ɛmɔ nwunlin kɛ
kanngʊ Nyanmɪan sɪ anwunnvoe sakpa ɔ.
7 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, yé manngʊn kpa Epafalasɪ m'ɔ nʊn yɛ di
junman kʊn'n, y'ɔ bɔlɪ helelɪ ɛmɔ ɔ. Ɔ di yé ja nun ɔ di Kilisi
junman'n kanlanman kpa wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ.
8 Ehulo'n mɔ Nyanmɪan Wawɛ nɪn a fa a wula ɛmɔ anun, mɔ
ɛmɔ fa kulo bé nwʊn'n, ɔ'a han yí nwʊn ɛjɔlɛ ɔ'a hele yé.
9 Ɛhɪka ati, ɔ fi cɪan mɔ yɛ tɪlɪ ɛmɔ angan'n, cɪan daa yɛ yɔ
asɔnɪn yɛ man ɛmɔ. Yɛ lɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán yí Wawɛ'n
héle ɛmɔ ngɛlɛ kpa ɔ mán ɛmɔ nyán ajʊnlɪn bɛ nwún like m'ɔ
kulo kɛ ɛmɔ yɔ'n kpa bɔkɔɔ.
10 Ɛbɛlɛ nɪn anun yê ɛmɔ 'ba hʊala bɛ yɔ like mɔ yé Mɪn kulo'n,
nán ɛmɔ ɛnanndɪɛ nɪn a sɔ yí nyɪn atɪn biala asʊ. Ɛmɔ 'ba bɔ bala
mgbakpa ngacile'n kʊalaatin, ɛsɛ ɛmɔ 'ba nwun Nyanmɪan bɛ
kɔ bé nyunnun.
11 Yɛ lɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ fá yí anunminnyanmʊn tunmin'n
ɔ wówula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, ɔ mán ɛmɔ bó mɔndɪnlɪn bɛ tíla bé
ahʊnlɪn wɔ yalɛ elie ngacile biala anun.
12 Ɛmɔ lí fɛ bɛ lá Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ
yí anunminnyanmʊn mân nɪn anun ninnge'n mɔ ɔ'a sesie ɔ'a
man bé mɔ bɛ tɪ yí dɪɛ'n, ɔ'a man ɛmɔ a nyan ninnge sɔ'n bie.
13 Ɔ'a le yé fi awosin tunmin nɪn anun, ɔ'a fa yé ɔ'a sie yí ehulo
Baa'n belemgbin mân nɪn anun.
14 Baa sɔ'n, ɔ'a tua yé ti kalɛ ɔ a le yé fi ɛtɛ nɪn anun ɔ'a man
y'a nyan ɛtɛ face.

Kilisi tɪ kpili tala ninnge'n kʊalaatin

15 Nyanmɪan mɔ bɛ nnwun man yí'n, yí nvoninnin y'ɔ le
Kilisi. Ɔ sanlɪn kɛ Kilisi anun yê yɛ nwun kɛ Nyanmɪan kpɪn
tɪ yí nɪn ɔ. Anɪn Kilisi wɔ ɛbɛlɛ asannan nán b'a bɔ ninnge'n
kʊalaatin. Ɔ tɪ ninnge'n kʊalaatin mɔ Nyanmɪan a bɔ nɪn asʊ
kpain.
16 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nanndɪ Kilisi sʊ yê ɔ bɔlɪ ninnge
kʊalaa ɔ. Anwunno ɛlɔ dɪɛ o, asɪ ɛwa dɪɛ o, mɔ bé nyɪn nwun yí
o, mɔ bé nyɪn nnwun man yí o, wawɛ'n-mɔ mɔ bɛ di kpain nɪn
o, bé mɔ bɛ le tunmin nɪn o, bé mɔ bɛ sie mân nɪn o, Nyanmɪan
nanndɪ Kilisi sʊ yê ɔ bɔlɪ ninnge'n kʊalaatin ɔ. Yí kʊalaa tɪ Kilisi
dɪɛ.
17 Asannan nán mân nɪn a bɔ yí bʊ'n, anɪn Kilisi wɔ ɛbɛlɛ dada
angʊnmɪn. Yí dunman nun yê eyuadɪ'n jin yí ja nun ɔ.

18 Asɔnɪn'n m'ɔ tɪ kɛ sʊanlan baka'n, yí ti'n y'ɔ le Kilisi. Bɛ́ mɔ bɛ fi ewue mma'n-mɔ afian bɛ 'ba tinnge bɛ nyan ngʊan'n, Kilisi y'ɔ li bɛ́ ti ɔ.

19 Afɪ Nyanmɪan a yɪ yí nwʊn kpa bɔkɔɔ wɔ yí Wa nɪn anun.

20 Nyanmɪan nanndɪ yí Wa nɪn asʊ ɔ nʊn eyuadɪ'n b'a sesie bɛ́ afian. Nyanmɪan a man yí Wa nɪn a wu kʊlʊwa nɪn asʊ yí moja nɪn a gua asɪ, ɔ'a man ɔ nʊn anwunno ɛlɔ nʊn asɪ ɛwa ninnge'n kʊalaa b'a sesie bɛ́ afian.

21 Ɛmɔ kʊsʊ, daba anɪn ɛmɔ kpɔ Nyanmɪan ɛmɔ nʊn yí nni man. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ajʊnlɪn'n tɪ ɛtɛ, ɛsɛ ɛmɔ nyɔ man nyɔlɪɛ kpa.

22 Nan sian dɪɛ, yí Wa nɪn anwʊnnaan nun ewue'n m'ɔ wuli nɪn ati, Nyanmɪan a sesie yí nʊn ɛmɔ afian. Ɔ man ɛmɔ kʊala bɛ fite yí nyunnun anwʊntɪɛ nun, ɛmɔ anwʊn saun, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.

23 Nan kʊsʊ, ɔ sɛ kɛ ɛmɔ tíla bɛ́ dedi nɪn anun kpolo bɛ só ndɪan kpa wɔ yɛ́ Mɪn nun. Nán bɛ yaci bɛ́ nwʊn nun maan anyɪndasʊɛ like'n mɔ ɛmɔ a tɪ yí nwʊn ɛjɔlɛ wɔ Ɛjɔlɛkpa nɪn anun'n tʊ fʊn ɛmɔ. Afɪ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ ɛmɔ a tɪ'n, mɔ mín Pɔlʊ m'an kaci sʊ akʊa'n, b'a bɔ b'a hele mân nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaatin.

Pɔlʊ ɛfɛ'n

24 Sian'n, sɛ mɪɪn fɛ wɔ ɛmɔ dunman nun an, mɪn di yí nwʊn fɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Asɔnɪn'n m'ɔ tɪ Kilisi anwʊnnaan'n dunman nun, ɛfɛ mɔ mɪɪn fɛ wɔ mín kpolo nun'n, mɪn 'gua yí bʊ kɛ Kilisi muonun fɛlɪ dede ɔ gualɪ yí bʊ'n.

25 Kilisi Asɔnɪn sɔ'n dunman nun yê Nyanmɪan a yɪ mín kɛ m múka ɛmɔ ɔ. Nyanmɪan a yɪ mín kɛ n gán yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n kʊalaa n géle menian'n-mɔ.

26 Afɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, daba anɪn ɔ tɪ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ man menian'n-mɔ. Nan ɛnɛ dɪɛ, Nyanmɪan a bɔ yí tɛtɛlɛ nun ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ yí dɪɛ'n.

27 Bɛ́ yê Nyanmɪan hulolɪ kɛ ɔ yɪ nvɪalɪɛ nun like'n maan bɛ nwun yí ɔ. Nvɪalɪɛ nun like sɔ'n tɪ anyanbɛnwʊn like, ɔ tɪ ɛnyɪnmɪan like man menian'n-mɔ kʊalaatin mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n. Nvɪalɪɛ nun like sɔ'n y'ɔ le Kilisi m'ɔ wɔ ɛmɔ nun'n. Ɛhɪ y'ɔ man ɛmɔ le anyɪndasʊɛ kɛ ɛmɔ 'nyan yí anunmin-nyanmʊn'n bie ɔ.

28 Ɛhɪka ati yê yɛ bɔ Kilisi anwʊn ɛjɔlɛ'n yɛ kele menian'n-mɔ kʊalaa ɔ. Yɛ kannzʊ bɛ́, ɛsɛ yɛ kekele bɛ́ ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa ngɛlɛ sʊ, nán biala m'ɔ ɔ'a fa yí nwʊn ɔ'a man Kilisi nɪn a tɪnngɛ fʊ́ʊ́n wɔ Nyanmɪan anyunnun.

29 Yí sɔ ati, anwʊnsɛlɛ kpili'n mɔ Kilisi a fa a wula mín nun'n, mɪɪn bɔ mɔndɪnlɪn mɪn fa mɪn di junman sɔ'n.

2

1 Ɛhı, mın kulo kɛ ɛmə nwun nun kɛ məndınlın kpili'n mə mıın bə'n, mıın fɛ mın man ɛmə nʋn Laodise kulo nın asʋ asɔnın mma'n ɔ nʋn bɛ́ kʋalaa mə bɛ nzı man mín'n.
2 Mıın di junman sɔ'n mın man ɛmə alʋa cıcı bɛ́ nwʋn, bɛ́ nʋan sɛ bɛ́ nwʋn bɛ kulo bɛ́ nwʋn, ɛsɛ ngɛlɛ'n fətə bɛ́ kpa bəkɔɔ maan bɛ sı Kilisi m'ɔ tı Nyanmıan nvıalıɛ nun like'n.
3 Afı Kilisi anun yê Nyanmıan man sʋanlan kʋala kɛ ɔ nwun yí Nyanmıan muonun kpa bəkɔɔ, ɛsɛ ɔ kʋala ɔ nwun ngɛlɛ maan ɔ bʋ sʋ ɔ.
4 Mıın kan yí sʋa mın man ɛmə tı, nán ɛmə a mman man sʋanlan fíí a ngolo man yí nʋan nun ɔ'a nnaka man ɛmə.
5 Sɛ n wə mʋa bəbə a, mín ti wə ɛmə asʋ, ɛsɛ mın di ɛmə anwʋn fɛ. Ɔ sanlın kɛ ɛmə anʋan sɛ bɛ́ nwʋn yê dedi'n mə ɛmə le yí wə Kilisi anun'n, ɛmə le nun kpolo.

Zozi Kilisi tı yɛ́ like kʋalaatin

6 Kɛmə ɛmə a le Kilisi Zozi kɛ bɛ́ Mın'n, ɛmə mán bɛ ɛnanndıɛ'n nʋn yí dıɛ'n yɔ́ kʋn.
7 Ɔ fi ɛjəlɛ'n mə bɛ hanlın bɛ helelı ɛmə'n, ɛmə fá bɛ́ susuguasʋ'n kʋalaa bɛ gúa Kilisi sʋ bɛ sɔ́ ndıan wə yí nun, nán bɛ lá yí ası kpa.
8 Ɛmə nían bɛ́ nwʋn kpa, nán sʋanlan fíí a ngekele man ɛmə amanmuo m'ɔ fi kulo menian ngɛlɛ'n ɔ'a nnaka man ɛmə. Ngehele sɔ'n-mə, kulo menian'n-mə ɔ nʋn Abənsanmʋn nʋn yí sasʋ'n-mə yê bɛ kekele ɔ, nan nán Kilisi y'ɔ kekele ɔ.
9 Afı Kilisi sʋanlan baka'n muonun anun yê bɛ nwun Nyanmıan kpa bəkɔɔ ɔ.
10 Ɔ man sɛ ɛmə le Kilisi m'ɔ di tunmin kʋalaa asʋ kpain nın an, anın ɛmə le like biala kʋalaatin.
11 Kʋn ɛyəlɛ'n mə ɛmə nʋn Kilisi b'a yɔ'n, yí nzəlɛ'n m'ɔ kele kɛ ɛmə nʋn yí tı kʋn'n, y'ɔ le ɛmə mmian nun ɛkpɛ'n. Mmian nun ɛkpɛ sɔ'n y'ɔ le nyəlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə mə ɔ'a yı yɛ́ nun ɔ'a fite'n. Kilisi y'ɔ di junman sɔ nın ɔ, nán ɔ fi man kulo sʋanlan.
12 Afı mɛlɛ mə bɛ sɔnınlın ɛmə'n, ɔ tı kɛ ɛmə nʋn Kilisi b'a wu. Yê kɛmə ɛmə de di kɛ Nyanmıan le tunmin ɔ'a man Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ tı kɛ ɛmə nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge.
13 Ɛmə mə daba anın b'a wu wə bɛ́ ɛtɛ'n-mə anun'n, afı anın ɛmə tı man Nyanmıan menian'n, sian dıɛ, Nyanmıan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe, ɔ'a man ɛmə nʋn Kilisi b'a nyan ngʋan. Ɔ'a fa yɛ́ ɛtɛ'n-mə kʋalaa ɔ'a hye yɛ́.
14 Yɛ́ nyəlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mə tı kɛ kalɛ. Yí nwʋn kalata mə bɛ hɛlɛlı'n kele kɛ y'a tʋn mala. Yí ti, kalɛ sɔ'n dunman nun, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yɛ́. Ɛhı, yɛ́ m'ɔ sɛ kɛ bɛ kun yɛ́'n, Kilisi a kaci yɛ́ ɔ'a man b'a hun yí kʋlʋwa nın asʋ yɛ́ kalɛ'n dunman nun.

15 Kilisi a wu kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ yê Nyanmɪan sɪnlɪn ɔ lili
mmɔnsanmʋn'n-mɔ asʋ kunnunmun ɔ lelɪ bɛ́ tunmin'n kʋalaa
ɔ. Ɔ tɪ kɛ sahɪnlan mɔ ɔ'a li kunnunmun ɛlɔɛ nun ɔ lɛ fa yí
nganga'n-mɔ kele bagua nɪn ɔ.
16 Ɛhɪka ati, m'ɔ tʋ de alɪɛ, nʋn nzan, nʋn cilie'n-mɔ, ɔ nʋn
Zufʋ'n-mɔ fɛtɪ elie kɛ sala m'ɔ kɔ fi fʋfɔlɛ nɪn anwʋn fɛtɪ'n anaan
ɛnwʋnmɪan ele cɪan m'ɔ tɪ cɪnnjɪn man Zufʋ'n-mɔ'n, sɛ bɛ bua
ɛmɔ ndɛɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nni man sʋ a, nán bɛ di yí nwʋn yalɛ.
17 Ɛhɪ kʋalaa tɪ kɛ like kpa'n m'ɔ lɛ ba'n wawɛ. Like kpa sɔ'n
y'ɔ le Kilisi muonun.
18 Yí ti, bɛ́ mɔ bɛ kulo bɛ́ nwʋn asɪ bɛbɛlɛ bɛ yɔ asɔnɪn bɛ sʋ
nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ ninnge mɔ bɛ kɔ nwun yí
wawɛ nun nɪn anwʋn cɪan bɛ́ kpa'n, sɛ bɛ kan bɛ kele ɛmɔ kɛ
ɛmɔ a minlin, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nyɔ man ninnge sɔ'n-mɔ bie a,
nán bɛ di yí nwʋn yalɛ. Bɛ tu bɛ́ nwʋn mgban, bɛ́ muonun bɛ́
ajʋnlɪn nɪn asʋ yê bɛ di ɔ.
19 Bɛ nva man bɛ́ nwʋn bɛ mmɔ man Kilisi m'ɔ li yɛ́ ti'n. Afɪ
Asɔnɪn'n tɪ kɛ anwʋnnaan, yí ti'n y'ɔ le Kilisi. Yí lɪlɪ y'ɔ man
anwʋnnaan'n like di, ɔ man ɔ tɪ akpɔlɛ ɔ nyin kɛ Nyanmɪan lɛ
kpʋnndɛ yí nɪn ɔ.

Ɛmɔ nʋn Kilisi b'a wu

20 Ɛmɔ nʋn Kilisi b'a wu, bɛ nʋn mmɔnsanmʋn'n-mɔ mɔ bɛ sie
mân nɪn afian a tɪ. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ afɪ ɛmɔ bɔ bɛ́ abalabɔ'n kɛ ɛmɔ
tɪ ɛtɛ mân'n dɪɛ'n? Ɔ yɔ sɛ mɔ mân'n mala'n nʋn yí ngehele'n-mɔ
asʋ yê ɛmɔ di'n?
21 Mân'n nwan: "N'ɛ fa ɛhɪ!", "N'ɛ di ɛhɪ!", "N'ɛ kan ɛhɪ!".
22 Alɪɛ mɔ bɛ di bɛ je bɛ gua'n, yí nwʋn mala nʋn ngehele mɔ
mân'n kele nɪn anɪn.
23 Ɛ nwun kulo menian'n-mɔ mala sɔ'n-mɔ a, ɛ 'ba se kɛ ngɛlɛ
ɛjɔlɛ m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ ɔ. Afɪ kɛ bɛ kulo kɛ bɛ sʋ Nyanmɪan'n
yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ yɔ bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tɪ menian mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn
asɪ bɛ kele bɛ́ nwʋnnaan'n yalɛ kpa. Nan ɛhɪ kʋalaa tɪ mgban. Ɔ
sanlɪn kɛ ɔ man yɛ nni man yɛ́ abalabɔ ɛtɛ nɪn asʋ kunnunmun.

3

Ɛmɔ nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge

1 Ɛmɔ nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge. Yí ti, ɛmɔ kpʋ́nndɛ
nyanmɪansʋ ɛlɔ ninnge'n-mɔ. Yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛmɔ bɔ́ bala m'ɔ
sɔ Nyanmɪan anyɪn. Afɪ nyanmɪansʋ ɛlɔ yê Kilisi wɔ ɔ, ɔ tɪ
Nyanmɪan fama sʋ.
2 Yí ti, ɛmɔ mán nyanmɪansʋ ɛlɔ ninnge'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ
hían ɛmɔ ɔ tála asɪ ɛwa dɪɛ'n-mɔ.
3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ a wu yê ɛmɔ ngʋan'n fɪa Kilisi m'ɔ nʋn
Nyanmɪan bɛ tɪ munmuan kʋn nɪn anun.

4 Nan mɛlɛ mɔ Kilisi m'ɔ man ɛmɔ ngʋan'n 'ba yɪ yí nwʋn kele menian'n-mɔ'n, ɔ nʋn ɛmɔ yê ɔ 'ba fite wɔ yí anunminnyanmʋn nɪn anun ɔ.

Nyɔlɪɛ daba'n nʋn nyɔlɪɛ fʋfɔlɛ'n

5 Ɛhɪka ati, ɛmɔ yáci asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ninnge ɛtɛ'n kʋalaa bɛ gúa. Ninnge sɔ'n-mɔ y'ɔ le satɪlɪfʋɛ ɔ nʋn ajʋnlɪn ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɔ nʋn anwʋnnaan'n nyɔlɪɛ m'ɔ kulo m'ɔ wɔ ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun'n, ɔ nʋn anyɪnbʋlʋ, ɔ nʋn acɛbɛ. Acɛbɛ ɛyɔlɛ'n kʋsʋ tɪ amʋan ɛsɔ'n bie.

6 Nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ ati y'ɔ man Nyanmɪan sikpɛ'n cɪ bɛ́ mɔ bɛ mman man yí anyɪnnzɔ nɪn ɔ.

7 Ɛmɔ kʋsʋ, daba mɔ ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, kɛ anɪn ɛmɔ asɪtanlan'n tɪ yí nɪn anɪn.

8 Nan sian dɪɛ, ɛmɔ yáci ɛhɪ kʋalaa bɛ gúa: ɛya ɛfɛ, ahʋnlɪn kpili, ati anun ɛtɛ ninnge, ɔ nʋn menian anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan. Yê nán bɛ man ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí fi bɛ́ nʋan fite.

9 Nán bɛ di ato bɛ kele bɛ́ nwʋn fíí kún. Ɔ sanlɪn kɛ nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ m'ɔ wɔ ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun daba'n, ɛmɔ a yaci a gua.

10 Ɛmɔ a nyan asɪtanlan fʋfɔlɛ. Ɛmɔ lɛ kaci kɛ Nyanmɪan muonun m'ɔ bɔlɪ ɛmɔ'n bɛ sɪ yí kpa bɔkɔɔ bɛ kɔ bɛ́ nyunnun.

11 Yí ti, sɛ ɛmɔ a kaci menian nvʋfɔlɛ a, anɪn ɔ le man kɛ bia tɪ Zufʋ, anaan bia tɪ man Zufʋ, b'a kpɛ bia mmian nun, anaan bɛ kpɛlɪ man bia mmian nun. Ɔ le man kɛ bia anyɪn a tɪ, anaan bia anyɪn tɪlɪ man. Ɔ le man kɛ bia tɪ kanga, anaan bia tɪ man kanga. Nan m'ɔ cian'n y'ɔ le Kilisi. Kilisi wɔ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de yí bɛ di nɪn asɪtanlan nɪn anun.

12 Ɛhɪ, Nyanmɪan a hulo ɛmɔ, ɔ'a kpa ɛmɔ maan b'a kaci yí anwʋntɪɛ menian. Yí sɔ ati, ɛmɔ nwún ɛhɪnlɪn-mɔ anwʋn anwunnvoe, bɛ yó ahunnunye, bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ, bɛ tú bɛ́ ahʋnlɪn asɪ bɛtɛɛ, ɛsɛ bɛ sí abʋtalɛ.

13 Ɛmɔ tíla bɛ́ ahʋnlɪn bɛ yáci bɛ́ nwʋn sa bɛ hyé bɛ́ nwʋn. Sɛ ɔ di kɛ sʋanlan bie fɛ yí manngʋn anwʋn ɛya a, ɔ fá hyé yí. Afɪ kɛmɔ Kilisi a yaci ɛmɔ anwʋn sa ɔ'a hye ɛmɔ'n, ɛmɔ kʋsʋ yáci bɛ́ manngʋn'n-mɔ anwʋn sa bɛ hyé bɛ́.

14 Like kʋalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ'n, ɛmɔ yó yí ehulo nun, ɛmɔ mán bɛ́ nʋan sɛ́ bɛ́ nwʋn kpa bɔkɔɔ.

15 Kilisi mán ɛmɔ alʋa cícɪ bɛ́ nwʋn. Afɪ alʋacɪcɪɛ sɔ nɪn ati yê Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ ɔ'a man bɛ nʋn Kilisi a yɔ munmuan kʋn ɔ. Yí ti, ɛmɔ nwún ye bɛ lá yí asɪ.

16 Ɛmɔ mán Kilisi Anʋan Ɛjɔlɛ'n wʋ́wʋlʋ ɛmɔ kpa, ɔ há ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun. Ngɛlɛ'n kʋalaa mɔ Nyanmɪan a fa a man ɛmɔ'n, ɛmɔ fá bɛ héhele yí ninnge'n, ɛsɛ bɛ fá bɛ tú bɛ́ nwʋn fʋɔ. Ye'n mɔ Nyanmɪan a yɔ ɛmɔ'n, ɛmɔ nwún yí bɛ yí bɛ́ kunnun bɔkɔɔ bɛ tʋ́ Izalayɛ ejue'n-mɔ, ɔ nʋn mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ hele ɛmɔ'n bɛ yí Nyanmɪan ayɛ.

17 Ɛmɔ like ɛyɔlɛ nun o, ɛmɔ ɛjʋjɔlɛ nun o, yí kʋalaa mɔ ɛmɔ
lɛ yɔ'n, bɛ yó wɔ yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun, nán ɔ nanndɪ yí sʋ,
ɛmɔ a la Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn asɪ.

Asɔnɪn mma'n-mɔ abalabɔ'n

18 Ɛhɪ, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán
bɛ́ hun-mɔ. Yɛ́ Mɪn anyunnun, m'ɔ sɛ kɛ ɛmɔ yɔ nɪn anɪn.
19 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ, ɛmɔ kʋsʋ húlo bɛ́ yɪ-mɔ, nán bɛ
momunlan bɛ́ nyunnun bɛ kele bɛ́.
20 Ɛmɔ mmatʋnman'n-mɔ, ɛmɔ mán bɛ́ sɪ nʋn bɛ́ nin-mɔ
anyɪnnzɔ wɔ like biala anun. Afɪ yí sɔ yê yɛ́ Mɪn kulo ɔ.
21 Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ sɪɛ nʋn nian'n, nán bɛ kan bɛ́ mma'n-mɔ ɛya
maan bɛ́ nwʋn bubu bɛ́.
22 Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ nganga'n kʋsʋ, ɛmɔ mán bɛ́ mɪn-mɔ mɔ bɛ
wɔ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa nɪn anyɪnnzɔ wɔ like biala anun. Ɛmɔ
amɪn'n-mɔ anyunnun, nán bɛ yɔ bɛ́ nwʋn kɛ menian mɔ bɛ le
di junman bɛ kpʋnndɛ ɛfʋa, kʋsʋ bɛ kaci bɛ́ nzin an, anɪn ɛmɔ
a bubu bɛ́ sa ɔ nʋn bɛ ja b'a tanlan sʋ. Nan kɛmɔ ɛmɔ man yɛ́
Mɪn anyɪnnzɔ'n, ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ lí bɛ́ junman'n.
23 Junman biala mɔ ɛmɔ 'di'n, ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ lí yí
kanlanman kpa. Ɛmɔ lí yí kɛ bɛ le di bɛ man yɛ́ Mɪn, nan nán
kulo menian'n-mɔ yê ɛmɔ lɛ di man bɛ́ ɔ.
24 Afɪ Mɪnlɪan kpa'n mɔ ɛmɔ lɛ sʋ yí'n y'ɔ le Kilisi. Yí ti, ɛmɔ
kácɪ kɛ ajâ'n mɔ Nyanmɪan a fa a bɔ ɛmɔ anɔhʋba'n, Kilisi yê ɔ
'man ɛmɔ asa 'kan yí ɔ.
25 Nan sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n, ɔ 'nyan yí ɛtɛ nɪn anwʋn
ahatua. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan dɪɛ, ɔ nnɪan man menian'n-mɔ
anyunnun ɔ mmu man bɛ́ bɪ.

4

1 Ɛmɔ kʋsʋ mɔ ɛmɔ tɪ mɪnlɪan'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ ngʋa'n-mɔ sín atɪn
m'ɔ tɪ fɔ́ʋ́n, ɔ tɪ sɛsɛ nɪn asʋ. Ɛsɛ, nán man ɛmɔ alʋa fi kɛ ɛmɔ kʋsʋ
le Mɪnlɪan kʋn. Mɪnlɪan sɔ'n wɔ nyanmɪansʋ ɛlɔ.

Afʋtu nʋn ngalɪɛ

2 Ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ tánlan mmʋtʋɛ ɛyɔlɛ nɪn anun, bɛ mán
bɛ́ nyɪn kpála, ɛsɛ bɛ lá Nyanmɪan asɪ.
3 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ 'sɛlɛ Nyanmɪan'n, ɛmɔ sɛ́lɛ bie bɛ mán yɛ́ kʋsʋ
maan Nyanmɪan kpɛ́ atɪn kpa ɔ mán yɛ hán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n, yɛ
bɔ́ Kilisi nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ'n mɔ sian dɪɛ Nyanmɪan a yɪ a hele'n.
Afɪ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ sɔ'n dunman nun yê n na fiadɪ tɛmʋn mɔ
yɛ wɔ nun nɪn ɔ.
4 Ɛhɪka ati, ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan. Ɔ mán n gán nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ
sɔ'n kɛ ɔ fata kɛ mɪn kan yí'n, nán menian'n-mɔ a tɪ yí bʋ kpa
bɔkɔɔ.
5 Ɛmɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Kilisi'n tɪ a, ɛmɔ nánndɪ ngɛlɛ sʋ.
Tɛmʋn'n mɔ yɛ wɔ nun'n, ɛmɔ hán Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ'n bɛ héle
bɛ́.

6 Ɛmɔ mán bɛ́ nʋan ɛjɔlɛ'n yɔ́ fɛ, ɛsɛ bɛ hán ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ atɪn sʋ.
Yí dɪɛ, sɛ sʋanlan bie bisa ɛmɔ kosuan an, anɪn ɛmɔ nyan bie bɛ
bua yí kanlanman.
7 Tisiki tɪ yɛ́ nianman kpa, ɔ sʋ Kilisi ananhɔlɛ nun, ɔ bʋka
mín yɛ di yɛ́ Mɪn junman'n. Ɔ 'ba bɔ kʋalaa kʋalaa'n ɔ kele ɛmɔ,
nán ɛmɔ a nwun ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a tʋ mín'n.
8 Ɛhɪka ati, mɪɪn sʋan anianman sɔ nɪn ɛmɔ anwʋn ɛlɔ, maan
ɔ kan ɛwa ɛjɔlɛ ɔ kele ɛmɔ, nán ɛmɔ ahʋnlɪn a tɔ bɛ́ kunnun b'a
nyan anwʋnsɛlɛ.
9 Mɪɪn sʋan yí nʋn Onezimʋn ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Ɔ tɪ yɛ́ nianman
kpa, ɔ sʋ yɛ́ Mɪn ananhɔlɛ nun. Ɔ nʋn Tisiki, bɛ 'ba bɔ ɛwa
kʋalaa kʋalaa'n bɛ kele ɛmɔ.
10 Alisitakɪ mɔ mɪn nʋn yí la fiadɪ sʋa nɪn anun ɛwa'n, yí
nwan ɔ 'yɔ ɛmɔ like. Maakɪ m'ɔ tɪ Baanabasɪ anianman'n, yí
kʋsʋ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ like. Maakɪ sɔ'n, m'an han yí nwʋn ɛjɔlɛ
m'an hele ɛmɔ daba. Yí ti, sɛ ɔ ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ a, ɛmɔ sɔ́ yí
nun kanlanman.
11 Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí Zusutusu'n, yí kʋsʋ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ like.
Bɛ́ menian nsan sɔ'n, bɛ́ ala yê bɛ tɪ Zufʋ mɔ b'a le Kilisi b'a li bɛ
nʋn mín yɛ di Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn junman
ɔ. B'a man mín lʋa a cɪcɪ mín nwʋn kpa.
12 Epafalasɪ m'ɔ fi Kolɔsʋ'n, yí kʋsʋ yí nwan ɔ 'yɔ ɛmɔ like. Ɔ tɪ
Kilisi akʋa. Ɔ yɔ mmʋtʋɛ m'ɔ sʋ ɛbʋɛ ɔ man ɛmɔ cɪan daa. Ɔ sɛlɛ
Nyanmɪan kɛ ɛmɔ tíla bɛ́ dedi nɪn anun kpolo, ɔ mán ɛmɔ ati tín
wɔ Wawɛ nun, ɛsɛ ɔ mán ɛmɔ húala bɛ yɔ́ like biala m'ɔ kulo'n
kpa bɔkɔɔ.
13 Mɪn kʋala mɪn di Epafalasɪ anwʋn adanzɪɛ kɛ, ɔ bɔ ɛmɔ
anwʋn mɔndɪnlɪn kpa. Ɔ bɔ Laodise ɔ nʋn Hielapolisi asɔnɪn
mma'n-mɔ kʋsʋ anwʋn mɔndɪnlɪn kpa.
14 Yɛ́ manngʋn Luku m'ɔ di dɔkʋtɛ junman'n, ɔ nʋn Demasɪ,
bɛ́ nwan bɛ 'yɔ ɛmɔ like.
15 Ɛmɔ yɔ́ Laodise ɛlɔ anianman'n-mɔ like. Ɛmɔ yɔ́ Nɪnfa nʋn
asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ yia yí awulo ɛbɛlɛ'n like.
16 Sɛ ɛmɔ kɪnnga kalata ɛhɪ yue a, bɛ mán ɔ tʋ́ Laodise ɛlɔ
anianman'n-mɔ maan bɛ́ kʋsʋ bɛ kínnga yí asɔnɪn sua nɪn
anun. Ɛmɔ kʋsʋ kínnga kalata'n m'ɔ fi Laodise ɛlɔ mɔ ɛmɔ asa
kɔ han yí'n.
17 Ɛmɔ hán héle Alɪsipʋ kɛ junman'n mɔ yɛ́ Mɪn a fa a wula yí
sa nun kɛ ɔ lí'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ lí yí kpa bɔkɔɔ.
18 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ-mɔ tɪ mín muonun mín Pɔlʋ mín sa ati
kalata. Mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ mɪn bisa bɛ́ ahɪn. Nán bɛ man bɛ́ lʋa fi
kɛ n dɛ la fiadɪ sua nɪn anun. Nyanmɪan nyila'n hán ɛmɔ!

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILƱ MƱA HƐLƐLƱ NWANLƗN TESALONINKI ASƆNƗN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Anın, Tesaloninki tı Masedʊanın mân nın anun ɛlɔ kulo kpili'n kʊn. Silivın mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Silası'n, nʊn Timote yê bɛ bʊkalı Pɔlʊ maan ɔ bɔlı ɛlɔ asɔnın nın ɔ. Nan kɛmɔ Zufʊ'n-mɔ totua yí atın'n, Pɔlʊ a njɛ man Tesaloninki ɛbɛlɛ (Junman 17). Ɔ kpatili ɔ fi Masedʊanın mân nın anun ɔ hɔlı Akayi mân nın anun. Nan m'ɔ fi Masedʊanın mân nın anun hɔlı'n, ɔ sʊanlın Timote Tesaloninki ɛlɔ kɛ ɔ hó nían asɔnın mma'n-mɔ abʊsʊ sɛ bɛ yacili man bɛ́ dedi'n bɛ tılı man wɔ ahʊlʊwa'n mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ nın anwʊn an. Mɔ Timote hɔlı walı m'ɔ bɔlı amannıɛ fɛ helelı Pɔlʊ'n, yí lʊa cıcılı nán ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ'a nwan bɛ́. Kalata nın anun, ɔ'a nwun Nyanmıan anwʊn ye, ɛsɛ ɔ'a wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ tíla bɛ́ dedi nın anun bɛ hó bɛ́ nyunnun.

Kalata nın ati 1-3, Pɔlʊ lɛ kacı kɛ ɔ kpınlın lili junman'n bɛ́ afian ɛlɔ'n. Yê ɔ di fɛ kɛ sunnzun mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ, bɛ le bɛ́ dedi nın anun kpolo. Ɔ kulo kɛ ɔ nwun bɛ́ nwʊn biekun. Kalata nın ati 4.1-12, Pɔlʊ lɛ kacı bɛ́ ngehele'n m'ɔ helelı bɛ́ wɔ ɛnanndıɛ kpa nın anwʊn'n cınnjın, bɛ síe bɛ́ nwʊn ye wɔ ajʊamannın ngacile kʊalaa anwʊn. Kalata nın ati (4.13-5.11), Pɔlʊ lɛ kan yɛ́ Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ'n mɔ ɔ 'sa ba nın ɛjɔlɛ. Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʊ lɛ tu bɛ́ fʊɔ ɛsɛ ɔ lɛ yeyila bɛ́.

Ahın ebisa

1 Mín Pɔlʊ, mín nʊn Silivın nʊn Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmɔ Tesaloninki asɔnın mma'n-mɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ nʊn yɛ́ Sı Nyanmıan nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, yɛ 'bisa ɛmɔ ahın.

Nyanmıan nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ ɔ cícı ɛmɔ alʊa.

Asına

2 Yɛ da Nyanmıan ası cıan daa wɔ ɛmɔ dunman nun, ɛsɛ yɛ sɛlɛ Nyanmıan Kpili cıan daa yɛ man ɛmɔ.

3 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı nın anyunnun, tɛmʊn biala yɛ́ ti kacı ɛmɔ nyɔlıɛ'n m'ɔ kele kɛ ɛmɔ le dedi, ɛmɔ kulo bɛ́ nwʊn, ɛsɛ yɛ́ Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ cıan nın anwʊn anyındasʊɛ mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ tı man nzɛmındɛ.

4 Anianman-mɔ, yɛ sı kɛ Nyanmıan a hulo ɛmɔ, ɔ'a nıan menian'n-mɔ anun ɔ'a kpa ɛmɔ maan b'a yɔ yí dıɛ.

5 Ɔ sanlın kɛ nán yɛ́ nʊan mgban nın ala yê yɛ falı yɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n yɛ helelı ɛmɔ ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n jinlanlın yɛ́ nzin maan yɛ bɔlı yí tunmin sʊ kʊsʊ yɛ helelı ɛmɔ.

Ɔ manlın ɛmɔ nwunlin yí fɔ́ún kʋsʋ kpa kɛ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n tı ananhɔlɛ. Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a kpasi'n, ɛmɔ nwunlin kɛ yɛ kpınlın yɛ nʋn ɛmɔ tanlanlın'n.

6 Ɛmɔ a nıan yɛ́ nʋn yɛ́ Mın asıtanlan sɔ nın asʋ. Ɛhıka ati yê bɛ helelı ɛmɔ ahʋlʋwa kpa tɛmʋn mɔ ɛmɔ lelı Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ lili nın ɔ. Nan kʋsʋ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a man ɛmɔ le fɛ elie.

7 Ɔ man Masedʋanın nʋn Akayi mân nın anun, sɛ bɛ 'kan bɛ́ kʋalaa mɔ b'a le Zozi Kilisi b'a li nın ɛjɔlɛ a, bɛ bɔ ɛmɔ dunman.

8 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n tɛtɛlı ɛmɔ Masedʋanın mân nın anun ɔ nʋn Akayi mân nın anun. Ɔ'a nga man ɛbɛlɛ ala, nan mân'n lıka kʋalaatin, bɛ bɔ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ Nyanmıan anun nın anwʋn ɛjɔlɛ. Yí ti, yɛ́ muonun yɛ ngan man ɛmɔ dedi nın anwʋn ɛjɔlɛ kún.

9 Kɛ ɛmɔ kpınlın sɔlı yɛ́ nun mɛlɛ mɔ yɛ hɔlı ɛmɔ ɛlɔ, ɔ nʋn kɛ ɛmɔ kpınlın yɔlı bɛ yacili amʋan'n-mɔ bɛ gualı bɛ falı bɛ́ nwʋn bɛ manlın Tıasıfʋɛ Nyanmıan'n m'ɔ tı ananhɔlɛ'n nán b'a sʋ yí'n, menian'n-mɔ kʋalaa kan yí nwʋn ɛjɔlɛ.

10 Ɛsɛ bɛ kan kɛ ɛmɔ lɛ nwʋnndɛ kɛ Nyanmıan Awa Zozi m'ɔ man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ fi nyanmıansʋ ɔ bála. Afı, yí dein yê ɔ de yɛ́ ti nán Nyanmıan sikpɛ'n m'ɔ lɛ ba nın a ngun man yɛ́ ɔ.

2

Pɔlʋ nʋn yí manngʋn'n-mɔ junman'n

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ muonun sı kɛ, ɛmɔ anwʋn ɛlɔ ɛwalɛ mɔ yɛ walı'n, ɔ'a nyɔ man mgban. Afı, yɛ́ Mın junman'n mɔ yɛ walı lili yí ɛmɔ afian ɛlɔ nın a su mma kpa.

2 Ɛmɔ sı kɛ bɛ helelı yɛ́ ahʋlʋwa Filipʋ kulo nın asʋ ɛlɔ kʋalaaka nán y'a ju Tesaloninki. Mɔ yɛ juli ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, menian'n-mɔ jıjılı yɛ́ sɛlɛ kpa, nan kʋsʋ Nyanmıan Kpili manlın yɛ́ anwʋnsɛlɛ maan yɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n yɛ helelı ɛmɔ.

3 Ɔ man Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ'n, ɔ tı man ato ɛjɔlɛ, yɛ mmɔ yɛ mgbʋnndɛ man esika, ɛsɛ yɛ mmɔ yɛ nnaka sʋanlan fíí.

4 Nan yɛ kan ɛjɔlɛ'n kɛ Nyanmıan Kpili muonun kulo kɛ yɛ kan yí'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ'a nwun yɛ́ ti anun, ɔ'a bu yɛ́ ɔ'a fa yí Ɛjɔlɛkpa'n ɔ'a wula yɛ́ sa nun. Yí sɔ ati, yɛ ngan man mɔ yɛ kan an, menian'n-mɔ akunnun jɔ yí nwʋn'n, nan mɔ Nyanmıan Kpili akunnun jɔ yí nwʋn'n yê yɛ kan ɔ.

5 Ɛmɔ muonun sı kɛ yɛ lakalı man ɛmɔ lé, ɛsɛ yɛ́ nyın bʋlʋlı man ɛmɔ anwʋndıɛ'n-mɔ lé. Nyanmıan muonun di yí nwʋn adanzıɛ.

6 Cıan bie lé, y'a mgbʋnndɛ man kɛ ɛmɔ anaan ɛhınlın-mɔ fʋa yɛ́.

7 Kɛmɔ yɛ tɪ Kilisi mmɔfʊɛ'n, yɛ kʊala yɛ kele ɛmɔ yé tunmin'n
mɔ yɛ le yí'n, nan yé dɪɛ, y'a nyɔ man yí sɔ. Mɔ anɪn yɛ wɔ ɛmɔ
anwʊn ɛlɔ'n, yɛ bɛbɛlɛlɪ yé nwʊn asɪ yɛ manlɪn ɛmɔ. Yɛ yɔlɪ kɛ
ɛta m'ɔ lɛ nɪan yí mma ɔ.
8 Ehulo kpili'n mɔ yɛ kulo ɛmɔ nɪn ati, nán Ɛjɔlɛkpa nɪn
angʊnmɪn ala yê ahan yɛ 'bɔ yɛ kele ɛmɔ ɔ, nan ɛsɛ ahan yɛ 'fa
yé muonun yé ngʊan'n yɛ man ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʊn
hianlɪn yé sʊnman.
9 Anianman-mɔ, ɛmɔ sɪ yí fóún kɛ mɛlɛ mɔ anɪn yɛ lɛ bɔ
Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n yɛ kele ɛmɔ'n, yɛ lili junman sɛlɛ kpa
kɔngɔɛ nʊn eyua, yɛ nwunlin yalɛ nʊn ɛfɛ, yɛ nyanlɪn esika yɛ
sielɪ yé nwʊn. Ɔ man ɛmɔ anun bie fíí a mmɔ man yé nwʊn kalɛ.
10 Ɛmɔ nʊn Nyanmɪan di yé nwʊn adanzɪɛ kɛ yɛ bɔlɪ abalabɔ
mɔ yí nwʊn tɪ, m'ɔ tɪ fóún, mɔ bɛ nnyan man yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí
bɛ ngan man wɔ ɛmɔ mɔ bɛ de Zozi bɛ di nɪn afian.
11 Ɛmɔ sɪ kɛ yɛ nʊn ɛmɔ anun kʊn biala tanlanlɪn kɛ sɪɛ nʊn yí
mma.
12 Yɛ wowulalɪ ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, yɛ cɪcɪlɪ ɛmɔ alʊa ɛsɛ yɛ tuli
ɛmɔ fʊɔ kɛ ɛmɔ bó bala kpa m'ɔ sɔ Nyanmɪan Kpili anyɪn. Afɪ,
yí muonun yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ bála bɛ káci yí anunmin-
nyanmʊn belemgbin mân nɪn anun menian ɔ.
13 Ɛhɪka ati, yɛ da Nyanmɪan asɪ cɪan biala. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ
mɔ yɛ hanlɪn Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n yɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ a
nne man ɛjɔlɛ sɔ'n b'a ndʊ man nun kɛ kulo sʊanlan ɛjɔlɛ, nan
ɛmɔ sɔlɪ nun kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ sakpa. Ɔ man ɛmɔ mɔ
bɛ de bɛ di'n, Ɛjɔlɛkpa sɔ'n lɛ di junman sɛlɛ wɔ ɛmɔ asɪtanlan
nɪn anun.
14 Anianman-mɔ, Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude
mân nɪn anun ɛlɔ mɔ bɛ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, ɛmɔ a kaci
kɛ bɛ́ ala. Yalɛ mɔ Zufʊ'n-mɔ helelɪ bɛ́'n, yí kʊnmgba nɪn ala yê
menian mɔ bɛ nʊn ɛmɔ tɪ nɪn a hele ɛmɔ nɪn ɔ.
15 Zufʊ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ hunlin yé Mɪn Zozi nʊn Nyanmɪan
mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ'n, bɛ́ yê bɛ helelɪ yé yalɛ nɪn ɔ. Bɛ nzɔ man
Nyanmɪan anyɪn, ɛsɛ bɛ kpɔ menian'n-mɔ kʊalaatin!
16 Bɛ kulo kɛ bɛ tan yé nyɪnsʊ, yí dɪɛ anɪn yɛ ngan man
ɛjɔlɛ'n yɛ ngele man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n nán b'a nyan bɛ́
ti. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n, ɔ man bɛ́ ɛtɛ nɪn a sʊn. B'a yɔ dede b'a man
Nyanmɪan sikpɛ nɪn a hyɪ bɛ́.

Pɔlʊ alʊa lɛ dɔ Tesaloninki asɔnɪn mma'n-mɔ

17 Yé dɪɛ, anianman-mɔ, kɛ yɛ tɪtɪlɪ yé nwʊn nun kaan'n, yɛ
nwunlin man ɛmɔ anwʊn, nan kʊsʊ yé ti wɔ ɛmɔ sʊ dahuu. Yé
lʊa lɛ dɔ ɛmɔ kpa, yɛ kulo kɛ yɛ nwun ɛmɔ anwʊn.
18 Ɛhɪka ati, yé nwan ahan yɛ 'ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Nan mín
bɔbɔ mín Pɔlʊ, m mɔbʊalɪ mín nwʊn kʊn, yí nzin biekun, mín
nwan mɪn 'ba, nan *Satan a man y'a nnyan man atɪn.

19 Mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn Zozi 'ba a, mɔ yɛ 'ba fite yí nyunnun'n, nzu like dɪɛ anwʊn yɛ̂ ɔ 'nɪan fʊa yɛ́ ɔ? Yɛ́ fɛ elie like'n y'ɔ le benin? Nzukɛ yɛ̂ ɔ kele kɛ yɛ lili kunnunmun mɔ yɛ kʊala kɛ yɛ fa yɛ tu yɛ́ nʊan nun ɔ?
20 Yɛ́ anunminnyanmʊn ɔ nʊn yɛ́ fɛ elie'n kʊalaa y'ɔ le ɛmɔ.

3

1 Ɛhɪka ati, kɛmɔ y'a tanlan dede yɛ ndɪ man ɛmɔ angan fíí'n, sian y'a ngʊala man nwʊnndɛ kʊ́n. Ɔ man y'a fa ajʊnlɪn kɛ Timote hɔ́ nían ɛmɔ abʊsʊ, nán yɛ́ ngʊnmɪn yɛ ka Atɛnɪn ɛwa.
2 Yɛ́ nianman Timote nʊn yɛ́ y'ɔ di Nyanmɪan junman nɪn ɔ. Yɛ́ nʊn yí y'ɔ bɔ Zozi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n yɛ kele menian'n-mɔ ɔ. Yɛ lɛ sʊan yí ɛmɔ anwʊn ɛlɔ kɛ ɔ wówula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, ɔ cícɪ ɛmɔ alʊa, ɛsɛ ɔ búka ɛmɔ maan bɛ́ dedi'n jínlan yí ja nun kpa.
3 Yí dɪɛ, anɪn ɛmɔ anun bie fíí anwʊn a mmubu man yí wɔ yalɛ'n mɔ yɛ lɛ nwun yí kɪkaala nɪn anun. Afɪ ɛmɔ muonun sɪ kɛ yalɛ sɔ'n mɔ yɛ lɛ nwun yí'n wɔ ninnge'n-mɔ mɔ Nyanmɪan sesielɪ manlɪn yɛ́ nɪn anun bie.
4 Afɪ mɛlɛ mɔ anɪn yɛ tɛ wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, yɛ lili mʊa yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ kɛ bɛ lɛ ba hele yɛ́ yalɛ. Mɛlɛ sɔ'n yɛ̂ ɔ'a ju nɪn ɔ, ɛmɔ muonun sɪ.
5 Ɛhɪka ati, kɛmɔ m'an tanlan dede mɔ mɪn ndɪ man ɛmɔ angan fíí'n, mɪn tanlan an, ɔ ndanlan man. Ɔ man m'an sʊan Timote ɛmɔ anwʊn ɛlɔ, kɛ ɔ hɔ́ nían sɛ ɛmɔ tɛ le dedi wɔ Zozi nun an. N nili yalɛ kɛ bɪcɪ Abɔnsanmʊn a a a sɔ ɛmɔ a nɪan, ɔ'a kaci ɛmɔ ajʊnlɪn, ɔ'a man yɛ́ junman nɪn a yɔ mgban.

Timote amannɪɛ'n

6 Nan kɪkaala dɪɛ, Timote fi ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ɔ'a a. Ɔ'a bɔ ɛmɔ anwʊn amannɪɛ fɛ ɔ'a hele yɛ́. Yí nwan ɛmɔ le dedi, ɛmɔ le ehulo, ɛsɛ yí nwan ɛmɔ ati wɔ yɛ́ sʊ dahuu, ɛmɔ alʊa lɛ dɔ yɛ́ sɛlɛ kpa, ɛmɔ kulo kɛ bɛ nwun yɛ́ nwʊn kɛ yɛ́ kʊsʊ yɛ kulo kɛ yɛ nwun ɛmɔ anwʊn'n.
7 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, yalɛ nʊn ɛfɛ'n mɔ yɛ tɪ nun'n, ɛmɔ a man yɛ́ lʊa a cɪcɪ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi nɪn a wowula yɛ́ anwʊnsɛlɛ.
8 Ɔ man kɪkaala dɪɛ, yɛ́ nwʊn a sanndɪ yɛ́, afɪ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun bɛ nʊn yɛ́ Mɪn tɛ nanndɪ.
9 Yɛ le ɛmɔ anwʊn fɛ elie kpili wɔ Nyanmɪan anyunnun, ɔ man yɛ nnwun man like fíí bɔbɔ mɔ yɛ 'fa yɛ 'da Nyanmɪan Kpili asɪ ɔ.
10 Kɔngɔɛ nʊn eyua, yɛ sɛlɛ yí kpa kɛ ɔ mán yɛ nyán atɪn yɛ nwún ɛmɔ anwʊn biekun, nán yɛ héhele ɛmɔ ninnge mɔ ɔ'a ha wɔ ɛmɔ dedi nɪn anwʊn'n yɛ só sʊ.
11 Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili muonun, ɔ nʊn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi, bɛ sésie yɛ́ atɪn kanlanman maan yɛ bála nwun ɛmɔ anwʊn.

12 Ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo bɛ́ nwʋn, mɔ ɛmɔ fa kulo menian'n-mɔ kʋalaatin'n, yɛ́ Mɪn mán ɔ hó yí nyunnun kpa kɛ ehulo'n mɔ yɛ fa yɛ kulo ɛmɔ'n.
13 Yɛ́ Mɪn wówula ɛmɔ anwʋnsɛlɛ ɔ mán ɛmɔ ahʋnlɪn'n-mɔ anun tí, nán b'a nnyan ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí b'a ngan man wɔ Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn anyunnun, mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn Zozi nʋn yí anwʋntɪɛ mma'n-mɔ kʋalaa 'ba a'n.

4

Abalabɔ m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, abalabɔ mɔ ɛmɔ bɔ a, ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n, yɛ helelɪ ɛmɔ. Yɛ de yɛ di kɛ ɛmɔ bɔ abalabɔ sɔ'n. Nan, sian dɪɛ, yɛ lɛ bʋtʋ yɛ sɛlɛ ɛmɔ kɛ yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun, ɛmɔ bó bala sɔ'n kpa bɛ hó bɛ́ nyunnun bɛ mán ɔ tála daba'n.
2 Afɪ ɛmɔ sɪ, amanmuo'n mɔ yɛ́ Mɪn Zozi helelɪ yɛ́ kɛ yɛ bú'n, y'a han yí nwʋn ɛjɔlɛ y'a hele ɛmɔ.
3 Nyɔlɪɛ mɔ Nyanmɪan kulo'n y'ɔ le ɛhɪ: ɔ kulo kɛ ɛmɔ yɔ menian nwannzan-nwannzan, ɛsɛ ɛmɔ nɪan bɛ́ nwʋn ye kpa wɔ satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʋn.
4 Ɛmɔ anun kʋn biala nwún yí yɪ já, ɔ nʋn yí bɛ tánlan anwʋntɪɛ nun, ɔ nʋn anyɪnnzɔ nun,
5 nán ɛmɔ a nnyan man ajʋnlɪn basa basa kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n le yí'n.
6 Asɪtanlan sɔ nɪn anun, sʋanlan fíí n'ɔ bu yí manngʋn anyunnun ɔ sɛcɪ yí ajaa, anaan ɔ di yí dufule. Yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ, ɛsɛ yɛ kannzʋlɪ ɛmɔ kpa kɛ menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ sɔ'n, Nyanmɪan Kpili 'ba tua bɛ́ yí nwʋn kalɛ.
7 Afɪ, Nyanmɪan a nvɛlɛ man yɛ́ kɛ yɛ yó satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ, nan ɔ'a fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ bó abalabɔ m'ɔ sɔ yí nyɪn yɛ mán yɛ́ nwʋn tí.
8 Ɛhɪka ati, sʋanlan mɔ ɔ'a nni man ngehele sɔ nɪn asʋ'n, nán kulo sʋanlan yê ɔ'a mmu man yí like ɔ, nan Nyanmɪan Kpili'n mɔ ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man ɛmɔ'n yê ɔ'a yɪ yí ɔ'a tʋ ɔ.
9 M'ɔ tʋ de ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ mɔ bɛ le dedi'n, ɔ njian man kɛ yɛ kɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn kalata biekun ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan muonun a hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ kpín bɛ húlo bɛ́ nwʋn'n.
10 Sakpa, ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Masedʋanɪn mân nɪn anun'n. Nan kʋsʋ, anianman-mɔ, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ nyán ehulo kpili m'ɔ tala ɛhɪ asʋ.
11 Ɛmɔ mían bɛ́ bʋ kpa bɛ tánlan wɔ anzʋnunjɔ nun, ɛmɔ nían ɛmɔ muonun anwʋn ɛjɔlɛ bɛ lí, ɛsɛ ɛmɔ lí junman bɛ kpónndɛ mɔ ɛmɔ a mɪan yí nwʋn'n, kɛ yɛ selɪ ɛmɔ kɛ ɛmɔ yó'n.
12 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, menian'n-mɔ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ́ nyɪn 'ba sɔ ɛmɔ, ɛsɛ ɛmɔ ngɔ mian man like fíí anwʋn.

Yɛ́ Mɪn yí ɛwalɛ'n

13 Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ nwun bɛ́ mɔ b'a wu nɪn
anwʋn ɛjɔlɛ'n fɔ́ún, nán ɛmɔ anwʋn a mmubu man bɛ́ kɛ bɛ́ mɔ
bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn anwʋn bubu bɛ́'n, ɔ sanlɪn kɛ bɛ le
man anyɪndasʋɛ kɛ yɛ́.
14 Yɛ́ dɪɛ, yɛ de yɛ di kɛ Zozi a wu, ɛsɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge.
Yí ti, yɛ de yɛ di biekun kɛ Zozi dunman nun, Nyanmɪan Kpili
'ba man bɛ́ mɔ bɛ de yí bɛ di mɔ b'a wu'n ngʋan maan bɛ fi ewue
nun bɛ tinnge.
15 Ɛhɪ anwʋn, ɛmɔ tie yɛ́ Mɪn ngehele ɛjɔlɛ kʋn mɔ yɛ lɛ kan yɛ
kele ɛmɔ'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn 'ba a'n, yɛ́ mɔ yɛ́
nyɪn tɛ wɔ sʋ'n, yɛ ngɔ li man mʋa bɛ́ mɔ b'a le Zozi b'a li mɔ b'a
wu nɪn anyunnun.
16 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ 'ba man atɪn, nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ
mgbain'n-mɔ anun kʋn 'ba tɪan nun, bɛ 'ba hu Nyanmɪan
kɔnɔtɪ'n, anɪn yɛ́ Mɪn muonun fi anwunno ɛlɔ ɔ lɛ ju ba. Bɛ́ mɔ
b'a le Kilisi b'a li mɔ b'a wu'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'di mʋa bɛ
tinnge.
17 Yí nzin, yɛ́ mɔ yɛ́ nyɪn tɛ wɔ sʋ tɛmʋn sɔ nɪn anun'n, yɛ́ nʋn
bɛ́ mɔ bɛ fi ewue nun b'a tinnge'n, bɛ 'ba fʋla yɛ́ kʋalaa bɔlɛ́ nɪn
anun anwunno ɛlɔ, yɛ 'kɔ a kpa yɛ́ Mɪn atɪn. Ɔ fi ɛbɛlɛ, yɛ́ nʋn yɛ́
Mɪn yɛ 'tanlan dahuu.
18 Ɛhɪka ati, ɛmɔ fá ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ bɛ wówula bɛ́ nwʋn
anwʋnsɛlɛ.

5

1 M'ɔ tʋ de cɪan anaan mɛlɛ mɔ ninnge sɔ'n-mɔ 'te'n,
anianman-mɔ, ɔ njian man kɛ yɛ kɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn kalata.
2 Afɪ, ɛmɔ muonun sɪ yí fɔ́ún kɛ yɛ́ Mɪn yí ɛwalɛ cɪan'n 'ba li yɛ́
nvu nun kɛ awofʋɛ m'ɔ lɛ wua kɔngɔɛ ɔ.
3 Mɛlɛ mɔ eyuadɪ nɪn anun menian'n-mɔ alʋa 'ba fi bɛ́ nwʋn,
mɔ bɛ 'ba han kɛ: “Yɛ le anzʋnunjɔ, ɛsɛ yɛ nzusu man ɛjɔlɛ
fíí”, tɛmʋn sɔ'n yê nvu nun mgban, munnzue'n 'ba tʋ bɛ́ kɛ
nwʋnnzɛfʋɛ mɔ yí kʋ kɔ han yí. Ɔ man bɛ́ nun bie fíí ngɔ nnyan
man atɪn nán ɔ'a nwanndi.
4 Nan ɛmɔ dɪɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ tɪ man awosin nun, nán
cɪan sɔ nɪn a li ɛmɔ nvu nun kɛ awofʋɛ m'ɔ lɛ wua ɔ.
5 Afɪ, ɛmɔ kʋalaa tɪ kanlannɪɛ'n nʋn alɪhɪan nɪn anun me-
nian. Nán alɪsan nʋn awosin nun menian y'ɔ le yɛ́.
6 Ɛhɪka ati, nán bɛ man yɛ́ dafɪ kɛ menian ɛhɪnlɪn-mɔ, nan bɛ
mán yɛ sísa, ɛsɛ yɛ yó yɛ́ ninnge'n-mɔ kʋalaa kpɛ kpɛ kpɛ.
7 Afɪ kɔngɔɛ yê bɛ da bɛ dafɪ ɔ, ɛsɛ kɔngɔɛ yê menian'n-mɔ nʋn
nzan dede bɛ bʋ ɔ.
8 Nan yɛ́ dɪɛ, alɪhɪan nɪn anun menian y'ɔ le yɛ́. Ɛhɪka ati, bɛ
mán yɛ yó yɛ́ ninnge'n-mɔ kʋalaa kpɛ kpɛ kpɛ. Kɛ sʋanlan m'ɔ
lɛ kɔ ɛlɔɛ'n wula bulalɛ taladɪɛ'n ɔ sisa yí hue'n, yɛ́ kʋsʋ yɛ nyán
dedi ɔ nʋn ehulo. Kɛ sʋanlan mɔ lɛ kɔ ɛlɔɛ'n sʋ bulalɛ kele'n ɔ
sisa yí ti'n, yɛ́ kʋsʋ yɛ nyán anyɪndasʋɛ kɛ Zozi a le yɛ́ ti.

9 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a nvɛlɛ man yɛ́ yí nwʋn kɛ yɛ wú sikpɛ
ewue, nan ɔ nanndı yɛ́ Mın Zozi Kilisi asʋ, ɔ'a fɛlɛ yɛ́ yí nwʋn kɛ
y'a a nyan ngʋan.
10 Afı, yɛ́ ti yê Zozi wuli ɔ. Ɔ man sɛ yɛ́ nyın wɔ sʋ, anaan sɛ yɛ
wu a, yɛ 'nyan ngʋan yɛ nʋn yí tanlan dahuu mɛlɛ mɔ ɔ 'ba sa
ba'n.
11 Ɛhıka ati, ɛmɔ cícı bɛ́ nwʋn alʋa, ɛsɛ ɛmɔ wówula bɛ́ nwʋn
anwʋnsɛlɛ kɛ ɛmɔ a bɔ yí bʋ bɛ lɛ yɔ'n.

Afʋtu

12 Anianman-mɔ, yɛ lɛ sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ mán bɛ́ nyın sɔ́ menian
mɔ bɛ di yɛ́ Mın junman wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ, mɔ yɛ́ Mın dunman
nun, bɛ li ɛmɔ ati, ɛsɛ bɛ kannzʋ ɛmɔ'n.
13 Bɛ́ junman'n mɔ bɛ di nın ati, ɛmɔ fʋ́a bɛ́ kpa, ɛsɛ bɛ húlo bɛ́
kpa. Ɛmɔ afian ɛlɔ, ɛmɔ tánlan wɔ anzʋnunjɔ nun.
14 Anianman-mɔ, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ, ɛmɔ kánnzʋ ɛfʋanfʋɛ'n-mɔ.
Bɛ́ mɔ bɛ nwʋn a bubu bɛ́'n-mɔ, ɛmɔ wówula bɛ́ anwʋnsɛlɛ, ɛmɔ
bʋ́ka bɛ́ mɔ bɛ le man anwʋnsɛlɛ'n, bɛ sí abʋtalɛ wɔ menian'n-
mɔ kʋalaa anwʋn.
15 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa, nán sʋanlan fíí a nva man ɛtɛ a
ndua man ɛtɛ'n kalɛ. Mɛlɛ biala anun, ɛmɔ afian, ɔ nʋn menian
nga'n-mɔ kʋalaa afian, ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa.
16 Ɛmɔ lí ndutue cıan daa.
17 Ɛmɔ yɔ́ asɔnın tɛmʋn biala.
18 Ɛmɔ lá Nyanmıan ası like biala anun. Ɛmɔ mɔ bɛ nʋn Kilisi
Zozi a yɔ kʋn'n, like mɔ Nyanmıan lɛ kpʋnndɛ yí ɛmɔ ɛlɔ nın
anın.
19 Ɛmɔ nán bɛ tan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın anyınsʋ,
nán ɔ fi ɛmɔ anun ɔ'a ndu man.
20 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n kɔ fa kɔ wula sʋanlan anʋan
m'ɔ kɔ han'n, nán man ɛmɔ bu yí ɛjɔlɛ mgban-mgban.
21 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nénıan yí kʋalaa anun, bɛ fá m'ɔ tı kpa'n bɛ
síe.
22 Like biala m'ɔ man bɛ tɔ ɛtɛ nun'n, nán bɛ yɔ.
23 Nyanmıan Kpili m'ɔ tı alʋacıcıɛ baka'n, ɔ fá ɛmɔ yɔ́ yí dıɛ
kpa bɔkɔɔ. Ɔ nían ɛmɔ sʋanlan baka nın asʋ, ɛmɔ ajʋnlın nın
asʋ, ɔ nʋn ɛmɔ ɛkala nın asʋ. N'ɔ man efian fíí kan ɛmɔ dede ɔ
jú yɛ́ Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ cıan.
24 Nyanmıan Kpili mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n tı ananhɔlɛfʋɛ, ɔ
'yɔ yí sɔ man ɛmɔ.
25 Anianman-mɔ, ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmıan bɛ mán yɛ́ kʋsʋ.
26 Yɛ 'yɔ anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n kʋalaa like, ɛmɔ tó bɛ́
nun bɛ́ man yɛ́.
27 Mın 'sɛlɛ ɛmɔ kpa wɔ yɛ́ Mın dunman nun kɛ ɛmɔ kínnga
kalata ɛhı bɛ héle anianman'n-mɔ kʋalaatin.
28 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YI NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLIN TESALONINKI ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Kalata ɛhı anun, ɔ nʊn nunhan kʊn'n mɔ Pɔlʊ hɛlɛlı nwanlın Tesaloninki asɔnın, mma'n-mɔ anun, ɔ lɛ da Nyanmıan ası. Ɔ sanlın kɛ Tesaloninki asɔnın mma'n-mɔ lɛ bɔ mɔndınlın bɛ́ dedi nın anun bɛ kɔ bɛ́ nyunnun, ɛsɛ bɛ kulo bɛ́ nwʊn sunnzun mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa ɔ. Pɔlʊ a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ'a wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ, ɛsɛ ɔ'a tınngɛ bɛ́ wɔ ɛjɔlɛ mɔ anın ɔ jıjı bɛ́ asɔnın nın anwʊn.

Kalata nın ati 1, Pɔlʊ lɛ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ wɔ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí nın anun. Ɔ lɛ kacı bɛ́ kɛ yɛ́ Mın Zozi fi nyanmıansʊ, ɔ 'ba sa ba ɔ yı bɛ́ wɔ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí nın anun nán ɔ tua bɛ́ mɔ bɛ lɛ man bɛ nwun yalɛ'n kalɛ. Kalata nın ati 2.1-12, Pɔlʊ lɛ kan yɛ́ Mın ɛwalɛ nın ɛjɔlɛ biekun. Menian mmie-mɔ a sɛcı asɔnın mma'n-mɔ ati anun. Bɛ lɛ kele kɛ yɛ́ Mın a a dada angʊnmın. Pɔlʊ lɛ kele nun kɛ asannan nán Zozi a sa a a'n, bɛ 'ba nwun yí kɛ sʊanlan ati anun ɛtɛ kʊn 'ba fite. Ɔ le Abɔnsanmʊn tunmin'n, ɔ 'ba jasʊ Nyanmıan akɔmın anun. Nan yɛ́ Mın Zozi 'ba man sʊanlan sɔ'n wu. Kalata nın ati 2.13-3.15, Pɔlʊ lɛ kan kele asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ tíla bɛ́ dedi nın anun kpolo, ɛsɛ bɛ bɔ́ mɔndınlın wɔ mmʊtʊɛ ɛyɔlɛ nın anun. Mɔ ɔ 'kɔ kalata nın agualıɛ'n, Pɔlʊ a kuku bɛ́ asɔnın nın anun ɛjɔlɛ kʊn asʊ. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ ɔ'a tı kɛ Tesaloninki ɛbɛlɛ asɔnın mma'n mmie-mɔ ngulo man kɛ bɛ di junman. Pɔlʊ nwan bɛ kánnzʊ bɛ́. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ abalabɔ nʊn ngehele'n m'ɔ heheleli bɛ́'n ngɔ man sʊ (3.6-15). Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʊ lɛ yeyila bɛ́.

Ahın ebisa

1 Mín Pɔlʊ, mın nʊn Silivın nʊn Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmɔ Tesaloninki asɔnın mma'n-mɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ nʊn yɛ́ Sı Nyanmıan nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, yɛ 'bisa ɛmɔ ahın.

2 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n, ɔ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ cícı ɛmɔ alʊa.

Asına

3 Anianman-mɔ, ɔ fata kɛ tɛmʊn biala yɛ da Nyanmıan ası wɔ ɛmɔ dunman nun. Ɔ di kɛ yɛ yɔ yí sɔ, afı dedi'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ nʊn ehulo mɔ ɛmɔ anun kʊn biala fa kulo bɛ́ bʊ nga'n-mɔ'n, ɔ kɔ yí nyunnun alıhıan biala.

4 Ɛhıka ati, yɛ fa ɛmɔ yɛ tu yɛ́ nʋan nun wɔ Nyanmıan
asɔnın'n-mɔ anun. Afı sunnzun mɔ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ ngacile
kʋalaa, mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa ɔ, ɛmɔ dedi'n jin yí ja nun.
5 Yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí'n kele kɛ ɛmɔ sɛ fata Nyanmıan
Belemgbin Mân'n mɔ yí ti yê ɛmɔ lɛ nwun yalɛ sɔ'n. Ɔ man sɛ
Nyanmıan 'bua menian'n-mɔ ndɛɛ a, yí fɔ́ʋ́n sʋ ɔ.
6 Afı, Nyanmıan anyunnun, ɛ tı sɛsɛ kɛ ɔ héle bɛ́ mɔ bɛ lɛ kele
ɛmɔ yalɛ'n kʋsʋ yalɛ
7 yê ɛmɔ mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa'n, Nyanmıan 'ba man
ɛmɔ nʋn yɛ́, yɛ 'nyan alaje. Alaje sɔ'n, yɛ 'ba nyan yí wɔ mɛlɛ
mɔ yɛ́ Mın Zozi fi nyanmıansʋ ɔ 'ba yı yí nwʋn kele'n. Ɔ nʋn yí
tunminfʋɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ yê ɔ 'ba a ɔ.
8 Ɔ 'ba a sîn m'ɔ lɛ jue nın afian, ɔ 'tua bɛ́ mɔ bɛ nzı man
Nyanmıan ɔ nʋn bɛ́ mɔ b'a nne man yɛ́ Mın Zozi Ɛjɔlɛkpa'n b'a
nni man'n kalɛ.
9 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ́ ahatua mɔ bɛ 'nyan yí'n y'ɔ le munnzue
m'ɔ le man ayuelıɛ'n. Bɛ́ nyın ngɔ bɔ man yɛ́ Mın ɔ nʋn yí
anunminnyanmʋn tunmin'n lé.
10 Cıan mɔ Zozi 'ba a'n, menian'n-mɔ mɔ b'a le yí b'a li mɔ
bɛ tı yí dıɛ'n 'ba wula yí anunminnyanmʋn, ɛsɛ bɛ 'fʋa yí. Ɛmɔ
'ba tanlan menian sɔ'n-mɔ anun bie. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan
Ɛjɔlɛkpa nın anwʋn kpayɛ'n mɔ yɛ bɔlı'n, ɛmɔ a le a li.
11 Ɛhıka ati, cıan daa yɛ sɛlɛ Nyanmıan yɛ man ɛmɔ. Yɛ sɛlɛ yí
kɛ ɔ mán ɛmɔ sɛ́ fata ngʋan'n mɔ yí ti yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n. Ɔ
nanndı tunmin'n m'ɔ le yí nın asʋ, yɛ sɛlɛ yí kɛ, nyɔlıɛ kpa mɔ yí
nwʋn ajʋnlın wɔ ɛmɔ ati anun'n, ɔ mán ɛmɔ yí nwʋn anwʋnsɛlɛ
maan ɛmɔ húala yí yɔ́. Ɛsɛ nyɔlıɛ kpa m'ɔ kɔ man ɛmɔ kɔ bɔ yí
bʋ, m'ɔ kele kɛ ɛmɔ le dedi'n, ɔ mán ɛmɔ yɔ́ dede bɛ gúa yí bʋ.
12 Ɛbɛlɛ nın anun, ɔ nanndı Nyanmıan Kpili ɔ nʋn yɛ́ Mın
Zozi Kilisi anwunnvoe nın asʋ, ɛmɔ 'ba wula yɛ́ Mın Zozi
anunminnyanmʋn, yí kʋsʋ, ɔ 'ba wula ɛmɔ bie.

2

Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili'n

1 Anianman-mɔ, m'ɔ tʋ de yɛ́ Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ'n, ɔ nʋn yɛ́
nʋan ehuan mɔ yɛ 'kuan wɔ yí nwʋn ɛbɛlɛ'n, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ
2 sɛ ɛmɔ a tı kɛ yɛ́ Mın cıan sɔ nın a ju dada angʋnmın an,
nán bɛ man bɛ́ ti anun sɛcı bɛ́ ndɛ-ndɛ sʋa, ɛsɛ nán bɛ man
bɛ́ lʋa bɔ bɛ́ nwʋn. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, sʋanlan bie a fa yɛ́
dunman a han kɛ Nyanmıan a yı a hele yɛ́ maan y'a han ɛjɔlɛ
sɔ'n, anaan y'a hɛlɛ yí nwʋn kalata kɛ yɛ́ Mın ɛwalɛ cıan nın a
ju dada angʋnmın.
3 Nán bɛ man sʋanlan fíí sın atın ngacile biala asʋ ɔ laka bɛ́. Ɔ
sanlın kɛ asannan nan yɛ́ Mın Zozi a a'n, menian'n-mɔ 'ba yaci

Nyanmıan bɛ tʋ, Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili'n mɔ ɔ 'jasʋ Nyanmıan akɔmın anun nán ɔ wu'n 'ba yı yı nwʋn kele.

4 Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili sɔ'n, like biala mɔ menian'n-mɔ fa sʋ Nyanmıan'n, ɔ ngɔ bu man yí like fíí. Nyanmıan Kpili mɔ menian'n-mɔ sʋ yí'n, ɔ 'ba jasʋ yí kɔmın anun. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ 'ba hɔ dede ɔ kɔ wʋlʋ Nyanmıan Sua Nwannzan-nwannzan nın anun, ɔ 'tanlan ası ɔ bu yí nwʋn kɛ yí bɔbɔ muonun y'ɔ tı Nyanmıan nın ɔ.

5 Ɛmɔ ngacı man kɛ mɛlɛ mɔ anın n wɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, n ganlın ɛjɔlɛ sɔ'n n gelelı ɛmɔ ɔ?

6 Nan kıkaala, like kʋn jıjı yí, yí ti yê ɔ man Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili sɔ'n yılı man yí nwʋn dede ɔ 'ju tɛmʋn m'ɔ fata'n, ɛmɔ sı like sɔ'n.

7 Nvıalıɛ nun, Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili sɔ'n tunmin'n lɛ di junman dada angʋnmın. Tɛmʋn mɔ yɛ wɔ nun'n, ɔ di kɛ sʋanlan'n m'ɔ man Ɛtɛfʋɛ sɔ'n fitelı man'n jasʋ ɛbɛlɛ.

8 Nan sɛ ɔ jasʋ ɛbɛlɛ yue a, bɛlɛ mɔ anın Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili'n lɛ ba fite ɔ. Ɛtɛfʋɛ sɔ'n, tɛmʋn mɔ yé Mın Zozi 'ba a yí anunminnyanmʋn ɔ nʋn yí tunmin nın anun'n, ɔ 'ba bu yí fʋɔ maan bɛ kun yí, ɛsɛ ɔ 'fa yí tunmin bɔ yí bʋsʋ bɔkɔɔ.

9 Mɛlɛ mɔ Ɛtɛfʋɛ Sʋanlan Kpili'n 'ba yı yí nwʋn'n, *Satan 'ba fa yí tunmin'n wula yí nun. Sʋanlan sɔ'n 'ba fa tunmin kpili sɔ'n yɔ ato nzɔlɛ ɔ nʋn ato asinbɛnwʋn ninnge.

10 Ɔ 'ba fa ɛtɛ ɛyɔlɛ tunmin'n m'ɔ le yí'n yɔ ninnge ngacile kʋalaatin ɔ laka menian'n-mɔ ɔ man bɛ minlin. Menian sɔ'n-mɔ 'ba minlin, ɔ sanlın kɛ b'a nne man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n b'a nni man, ɛsɛ b'a ngulo man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ man bɛ nyan bé ti'n.

11 Ɛhıka ati, Nyanmıan Kpili a yı nnaka tunmin'n kɛ ɔ lí junman bé nun maan bɛ lé ato ɛjɔlɛ'n bɛ lí.

12 Yí ti, bé kʋalaa mɔ b'a nne man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n b'a nni man'n, nan ɛtɛ nın anwʋn palasili yê bɛ lili'n, bé sɔ menian'n-mɔ, bɛ 'bu bé fʋɔ bɛ kun bé.

Ɛmɔ nánndı ngehele kpa nın asʋ

13 Anianman-mɔ, ɛmɔ mɔ yé Mın kulo bé'n, ɔ di kɛ tɛmʋn biala yɛ da Nyanmıan ası wɔ ɛmɔ dunman nun. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ abʋbɔ nın anun kɛ ɔ 'man ɛmɔ nyan bé ti, ɔ nanndı Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın asʋ, ɛmɔ kaci yí menian bɛ de ananhɔlɛ'n bɛ di.

14 Ɔ nanndı Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔlı yɛ helelı ɛmɔ nın asʋ yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ maan ɛmɔ a nyan ngʋan ɔ. Ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn kɛ ɛmɔ bála a nyan yé Mın Zozi Kilisi anunminnyanmʋn'n bie.

15 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, ngehele'n mɔ yɛ hanlın yí yé nʋan nun yɛ helelı ɛmɔ anaan yɛ hɛlɛlı yí kalata sʋ yɛ nwanlın ɛmɔ'n, ɛmɔ fá síe kpa bɛ nánndı sʋ.

16 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi muonun nʊn yɛ́ Sı Nyanmıan Kpili mɔ b'a hulo yɛ́, b'a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe b'a wowula yɛ́ anwʊnsɛlɛ m'ɔ le man ayuelıɛ, ɛsɛ b'a man y'a nyan anyındasʊɛ kpa'n.
17 Bɛ cícı ɛmɔ alʊa bɛ mán ɛmɔ anwʊnsɛlɛ maan ninnge kʊalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ anaan ɛjɔlɛ kʊalaa mɔ ɛmɔ 'kan'n, ɔ yó faın.

3

Ɛmɔ sélɛ Nyanmıan bɛ mán yɛ́

1 Yí bɛ-yue-asıɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ sélɛ Nyanmıan bɛ mán yɛ́ maan yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n bó sánndı ndɛ-ndɛ, menian'n-mɔ lé lí, bɛ wúla yí anunminnyanmʊn kɛ bɛ wulalı yí wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ'n.
2 Ɛsɛ ɛmɔ sélɛ Nyanmıan bɛ mán ɔ lé yɛ́ fi menian ɛtɛfʊɛ'n-mɔ nʊn ati anun ɛtɛ'n-mɔ asa nun. Ɔ sanlın kɛ nán menian'n-mɔ kʊalaa yê bɛ de Ɛjɔlɛkpa'n bɛ di ɔ.
3 Nan kʊsʊ yɛ́ Mın tı ananhɔlɛfʊɛ. Ɔ 'wowula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, ɛsɛ ɔ 'sisa ɛmɔ wɔ Abɔnsanmʊn anwʊn.
4 Yɛ́ Mın dunman nun, yɛ de ɛmɔ yɛ di. Ɔ man yɛ nwun yí fʊ́ʊ́n kɛ ɛmɔ lɛ yɔ, ɛsɛ ɛmɔ 'ba yɔ ninnge'n-mɔ mɔ y'a hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ yɔ́'n.
5 Yɛ́ Mın búka ɛmɔ maan Nyanmıan ehulo'n tánlan ɛmɔ ahʊnlın'n-mɔ anun yê yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí'n, ɔ mán ɛmɔ sí abʊtalɛ kɛ Kilisi sili abʊtalɛ'n.

Junman elie'n yɔ ehian kpa

6 Anianman-mɔ, yɛ lɛ kɛlɛ ɛmɔ wɔ yɛ́ Mın Zozi Kilisi dunman nun kɛ nán man ɛmɔ nʊn anianman'n-mɔ mɔ bɛ lɛ yɔ ɛfʊan'n, mɔ ɛsɛ bɛ nnanndı man ngehele'n mɔ yɛ falı yɛ manlın ɛmɔ nın asʊ'n bie fíí tu nun.
7 Like mɔ ɛmɔ yɔ a, ɔ nʊn yɛ́ dıɛ'n tı kʊn'n, ɛmɔ sı. Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ anın yɛ wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, y'a ngaci man ɛfʊanfʊɛ.
8 Y'a mman man sʊanlan fíí a ngua man yɛ́ nʊan alıɛ mgban. Nan ɛfɛ nʊn yalɛ nın anun, yɛ lili junman sɛlɛ kpa kɔngɔɛ nʊn eyua, ɔ man ɛmɔ anun bie fíí a mmɔ man yɛ́ nwʊn kalɛ.
9 Yɛ yɔlı yí sɔ, nán kɛ bie a, yɛ le man atın kɛ yɛ sɔ ninnge'n mɔ ɛmɔ 'fa bɛ bʊka yɛ́ nın anun ɔ. Nan yɛ́ nwan yɛ 'yɔ yí sɔ maan ɛmɔ nıan sʊ bɛ yɔ bie.
10 Mɛlɛ mɔ anın yɛ wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, yɛ hanlın yɛ helelı ɛmɔ kɛ: “Sʊanlan m'ɔ ngulo man kɛ ɔ di junman'n, ɔ le man atın kʊsʊ kɛ ɔ di like ɔ”.
11 Yɛ lɛ kan sɔ yɛ kele ɛmɔ, afı y'a tı kɛ ɛmɔ afian ɛlɔ, mmie-mɔ a kaci ɛfʊanfʊɛ, bɛ nni man junman fíí, nan menian ɛjɔlɛ nun cenjin elie yê ɔ cian bɛ́ ɔ.
12 Bɛ́ sɔ menian'n-mɔ, yɛ́ Mın Zozi Kilisi dunman nun, yɛ 'bʊtʊ bɛ́ yɛ kan yɛ kele bɛ́ kɛ bɛ lí junman wɔ anzʊnunjɔ nun alıhıan biala bɛ nían bɛ́ nwʊn.

13 M'ɔ tʋ de ɛmə'n, anianman-mɔ, nán man ɛmə anwʋn bubu
bɛ́ wɔ ye ɛyɔlɛ nɪn anwʋn.
14 Sʋanlan mə yí nyɪn a nzɔ man ngehele'n mə y'a hele wɔ
kalata ɛhɪ anun'n, ɛmə hɛ́lɛ yí dunman bɛ síe, ɛsɛ nán man ɛmə
nʋn yí tu nun, bɛ mán nyian hún yí.
15 Nan kʋsʋ, nán man ɛmə bu yí kɛ kpɔfʋɛ, nan ɛmə kánnzʋ yí.
Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ ɛmə anianman.

Nyila

16 Yɛ́ Mɪn muonun m'ɔ man alʋacɪcɪɛ'n, ɔ sín atɪn biala asʋ
ɔ mán ɛmə tánlan wɔ alʋacɪcɪɛ nun cɪan daa. Yɛ́ Mɪn nʋn ɛmə
kʋalaa tánlan.
17 Ahɪn'n mə mɪn bisa ɛmə'n, mín muonun, mín Pɔlʋ, n ne
mín sa yê m'an hɛlɛ ɔ. Kɛ mɪn sannyɪn mín kalata'n-mə kʋalaa
nɪn anɪn, kɛ mɪn kpɪn mɪn kɛlɛ yí nɪn anɪn.
18 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmə kʋalaa anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLƱ NWANLIN TIMOTE'N

M'ɔ wɔ nun'n

Timote fi Likawonin mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lisitili nɪn asʊ (Junman 14.6). Ɛnɛ bɛ fɛlɛ mân sɔ'n Tuluki mân. Timote asɪ'n tɪ *Gɛlɛkɪ sʊanlan yê yí nin'n tɪ Zufʊ balasua. Pɔlʊ junman'n m'ɔ lili ɔ bɔlɪ Zozi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n Lisitɪlɪ kulo nɪn asʊ'n, Timote nʊn yí nin Eninsi nʊn yí nin anin dɪɛ Loyisi kɔ fa bɛ́ nwʊn kɔ man Zozi. Mɔ Pɔlʊ salɪ hɔlɪ Lisitɪlɪ ɛlɔ'n, ɔ falɪ Timote bɔlɪ yí nwʊn maan ɔ bʊkalɪ yí bɛ lili yɛ́ Mɪn junman'n (Junman 16.1-3).

Kalata ɛhɪ anun, yɛ nwun yí kɛ Pɔlʊ fi Efɛzɪ kulo'n m'ɔ wɔ Azi mân nɪn asʊ, ɔ'a hɔ Masedʊanɪn mân nun. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ kɔ yaci Timote Efɛzɪ ɛbɛlɛ kɛ ɔ tótua ato ngehelefʊɛ'n-mɔ atɪn (yí ti 1.3). Pɔlʊ hɛlɛlɪ kalata sɔ'n, ɔ wowulalɪ Timote anwʊnsɛlɛ ɔ nʊn afʊtu kpa m'ɔ tʊ de yí junman'n m'ɔ di yí asɔnɪn nɪn anun'n.

Kalata nɪn ati 1, 4 nʊn 6 nɪn anun, Pɔlʊ lɛ kan bɛ́ mɔ bɛ kekele ato ninnge bɛ yaci ananhɔlɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ. Ato ninnge sɔ'n-mɔ tʊ de Nyanmɪan mala'n ɔ nʊn Zozi anwʊn dedi'n. Kalata nɪn ati 2, Pɔlʊ lɛ kan kele asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ yɔ́ mmʊtʊɛ, ɛsɛ ɔ lɛ kekele bɛ́ bɛ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anwʊn ninnge. Kalata nɪn ati 3, ɔ lɛ kan atɪn'n m'ɔ sɛ kɛ asɔnɪn mgbain'n-mɔ nanndɪ sʊ nɪn ɛjɔlɛ. Kalata nɪn ati 4.7-6.21, Pɔlʊ lɛ wowula Timote anwʊnsɛlɛ kɛ ɔ lí junman'n ɔ héhele Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Ɔ lɛ tu yí fʊɔ kɛ ɔ si yɔ nán ɔ'a nɛnɪan menian fâ fâ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ asɔnɪn nɪn anun nɪn asʊ kɛ Zozi Kilisi akʊa kpa'n yɔ yí'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʊ lɛ wowula Timote anwʊnsɛlɛ kɛ ɔ hʊ́n dedi nɪn ati kʊan kpa'n.

1 Timote,

Mɪn Pɔlʊ mɔ n dɪ Kilisi Zozi bɔfʊɛ'n, ɔ fi Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ'n, ɔ nʊn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ susuguasʊ'n dunman nun, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ ɔ.

2 Wɔ́ dedi nɪn ati, mɪn bu wɔ́ kɛ mín kunnun baa kpa bɔkɔɔ. Mɪn 'bisa wɔ́ ahɪn mɪn yɔ wɔ́ ɛcɪan'n mo.

Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n, ɔ nʊn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n, bɛ nwʊ́n wɔ nwʊn anwunnvoe, bɛ yɔ́ wɔ́ ye, bɛ cícɪ wɔ́ lʊa.

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ

3 Ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'kɔ Masedʊanɪn mân nɪn anun mɔ n ganlɪn n gelelɪ wɔ́'n, mɪɪn kacɪ wɔ́ biekun. N zelɪ wɔ́ kɛ ɛ tánlan Efɛzɪ

kulo nɪn asʋ nán ɛ tótua ato ninnge'n mɔ menian'n mmie-mɔ lɛ kekele wɔ asɔnɪn nɪn anun'n.
4 Kan kele bɛ́ kɛ bɛ yáci ɛhʋa m'ɔ man sʋanlan minlin yí dedi m'ɔ le yí wɔ Kilisi nun'n, nʋn bɛ́ nannan-mɔ dunman nɪn anwʋn akpʋlʋwa ndɪnndɪn esue'n. Ɔ man ngondin ba, ɔ man sʋanlan nnyan man dedi'n mɔ Nyanmɪan nanndɪ sʋ ɔ de yí'n.
5 Mɪɪn tu wɔ́ fʋɔ sɔ'n, yí dɪɛ, anɪn asɔnɪn mma'n-mɔ nyan ehulo wɔ bɛ́ afian, ehulo m'ɔ fi ahʋnlɪn mɔ nun a tɪ, m'ɔ tɪ fufue, mɔ de Nyanmɪan di sakpa.
6 Menian'n mmie-mɔ fi abalabɔ atɪn kpa nɪn asʋ b'a jasʋ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a wula ɛjɔlɛ mgban-mgban'n-mɔ anun.
7 Bɛ kulo kɛ bɛ yɔ Nyanmɪan *mala'n ngehelefʋɛ, nan kʋsʋ ɛjɔlɛ mɔ bɛ́ muonun bɛ lɛ kan'n, bɛ ndɪ man yí bʋ, ɛsɛ ninnge'n muonun mɔ bɛ jin sʋ cɪnnjɪn bɛ lɛ kele'n, bɛ ndɪ man yí bʋ.
8 Yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan mala'n tɪ kpa, sɛ sʋanlan di sʋ kpa a.
9 Afɪ yɛ sɪ kɛ menian mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, nán bɛ́ ti yê Nyanmɪan Kpili kpɛlɪ mala'n tʋlɪ ɛbɛlɛ ɔ. Nan menian mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ'n, bɛ́ mɔ bɛ jasʋ Nyanmɪan akɔmɪn anun'n, bɛ́ mɔ bɛ́ ti akunnun tɪ ɛtɛ'n, ɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn nzɔ Nyanmɪan mɔ bɛ́ nyɪn ci ninnge mɔ bɛ tɪ nwannzan-nwannzan'n, bɛ́ mɔ bɛ kun bɛ́ sɪ nʋn bɛ́ nin-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ kodiawu bɛ di awue,
10 bɛ́ mɔ bɛ yɔ satɪlɪfʋɛ ninnge'n, mmelenzua mɔ bɛ nʋn bɛ́ manngʋn mmelenzua da anaan mmalasua mɔ bɛ nʋn bɛ́ manngʋn mmalasua da'n, bɛ́ mɔ bɛ tɔnɪn menian maan bɛ kaci nganga'n, bɛ́ mɔ bɛ di ato, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ kan ato ndâ, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ ngacile ngacile dɔʋn biekun m'ɔ nʋn ananhɔlɛ ngehele kpa'n tɪ man kʋn'n. Bɛ́ ti yê Nyanmɪan kpɛlɪ mala'n tʋlɪ ɛbɛlɛ ɔ.
11 Ananhɔlɛ ngehele sɔ'n y'ɔ le m'ɔ wɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a fa b'a wula mín sa nun nɪn anun'n. Anunminnyanmʋn Ɛjɔlɛkpa sɔ'n fi Nyanmɪan m'ɔ tɪ nyila baka nɪn ɛlɔ.

Pɔlʋ 'ba la Zozi Kilisi asɪ

12 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi mɔ ɔ'a wula mín anwʋnsɛlɛ wɔ mín junman elie nɪn anun'n, mɪn 'da yí asɪ. Mɪn 'da yí asɪ kɛ ɔ'a bu mín sʋanlan ɔ'a fa yí junman'n ɔ'a wula mín sa nun.
13 Mín mɔ daba mɪn kan ɛjɔlɛ ɛtɛ mɪn tia yí, mɔ ɛsɛ mɪn kele yí menian'n-mɔ yalɛ kpa'n, Zozi a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ daba, anɪn mɪn nne man yí mɪn nni man, ɛsɛ anɪn mɪn nzɪ man kɛ like ɛtɛ yê anɪn mɪn yɔ ɔ.
14 Yɛ́ Mɪn a nwun mín nwʋn anwunnvoe kpili sʋnman. Ɔ'a man mɪn nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ kʋn, mɪn de yí mɪn di, ɛsɛ n ne yí nwʋn ehulo.
15 Ɛjɔlɛ kʋn m'ɔ tɪ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ m'ɔ sɛ kɛ yɛ de yɛ di'n y'ɔ le kɛ Zozi Kilisi a a mân nɪn anun kɛ ɔ 'ba le ɛtɛfʋɛ'n-mɔ ati ngʋan. Nan ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun kpain'n y'ɔ le mín Pɔlʋ.

16 Nan Nyanmıan a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Afı mín
mɔ n dı ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋalaa anun kpain'n dunman nun, bɛ́ mɔ
bɛ 'ba le Zozi Kilisi bɛ di bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n,
bɛ 'ba nwun yí kɛ Zozi Kilisi si abʋtalɛ kpa.
17 Belemgbin mɔ yí mɛlɛ'n le man ayuelıɛ, m'ɔ tı ası cıan daa
m'ɔ tı Nyanmıan baa kʋnmgba cein mɔ bɛ nnwun man yí'n,
asasʋɛ nʋn anunminnyanmʋn hán yí dahuu! Amın!

Like mɔ Pɔlʋ nwan Timote yɔ́'n

18 Mín wa Timote, junman'n mɔ m'an hele wɔ́ kɛ ɛ lí'n y'ɔ
le kɛ ɛ tótua ato ninnge'n mɔ menian'n mmie-mɔ lɛ kekele yí
ɛlɔ asɔnın nın anun'n. Junman sɔ'n tʋ de wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ
Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ lili mʋa hanlın'n. Sɛ ɛ di ɛjɔlɛ sɔ
nın asʋ a, ɛ 'ba hʋala kʋan kpa'n kʋn,
19 ɛ tila dedi'n mɔ ɛ le yí nın anun, ɛ nyan ajʋnlın kpa mɔ
ahunnun ndıtıɛ nnʋn man yí nwʋn'n. Nan menian'n mmie-
mɔ a ndie man afʋtu sɔ'n, ɔ man b'a minlin bɛ́ dedi'n.
20 Menian sɔ'n mmie-mɔ y'ɔ le Imene nʋn Alɛgızanndılı.
M'an yı bɛ́ m'an man Abɔnsanmʋn maan bɛ nwun yí kɛ
Nyanmıan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan'n tı man like kpa.

2

Bɛ yɔ́ asɔnın bɛ mán menian'n-mɔ kʋalaa

1 Ɛhı, like mɔ mıın sɛlɛ kɛ bɛ lí mʋa bɛ yɔ́'n y'ɔ le kɛ bɛ bʋ́tʋ
bɛ́ nwʋn bɛ héle Nyanmıan, bɛ yɔ́ asɔnın, bɛ sɛ́lɛ Nyanmıan bɛ
mán menian'n-mɔ kʋalaatin, ɛsɛ bɛ lá Nyanmıan ası.
2 Ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmıan bɛ mán mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn bɛ́
kʋalaa mɔ bɛ le tunmin bɛ sie mân'n. Yí dıɛ, anın yɛ tanlan wɔ
anzʋnunjɔ nun, yɛ nyan yɛ́ nwʋn yɛ sʋ Nyanmıan, yɛ bɔ bala
m'ɔ sɔ yí nyın.
3 Like m'ɔ tı kpa mɔ Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n kulo
nın anın.
4 Afı ɔ kulo kɛ menian'n-mɔ kʋalaatin nwun ananhɔlɛ atın'n
bɛ nyan bɛ́ ti.
5 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tı baa kʋnmgba cein. Sʋanlan
kʋsʋ m'ɔ di kulo menian'n-mɔ nʋn Nyanmıan asafian'n tı baa
kʋnmgba cein. Sʋanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi Zozi m'ɔ kacili yí nwʋn
kulo sʋanlan'n.
6 Yí muonun, ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a bɔ afɔlıɛ ɔ'a yı tɛɛ ɔ'a tua
kulo menian'n-mɔ kʋalaatin ɛtɛ nın ati kalɛ. Mɔ tɛmʋn'n juli'n,
Kilisi yɔlı yí sɔ maan bɛ nwunlin yí kɛ Nyanmıan kulo kɛ kulo
menian'n-mɔ kʋalaatin nyan bɛ́ ti.
7 Ɛhıka ati, ɔ'a yı mín kɛ n gán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n, ɛsɛ n gáci yí
bɔfʋɛ m mán bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n nyán dedi ɛsɛ bɛ nwún
ananhɔlɛ nın anwʋn atın'n. Ananhɔlɛ yê mıın kan ɔ, mın nni
man ato.

8 Yí ti, mɪn kulo kɛ lɪka kʋalaatin, mmelenzua'n-mɔ sɛ́lɛ
Nyanmɪan. Bɛ 'sɛlɛ a, bɛ kúku bɛ́ sa'n-mɔ asʋ anwunno wɔ
anwʋntɪɛ nun, bɛ yí bɛ́ kunnun, nán bɛ man akpʋlʋwa esue ba
bɛ́ afian.
9 Ɛsɛ mɪn kulo kɛ mmalasua'n-mɔ kʋsʋ wowula bɛ́ nwʋn kɛ
ɔ sɛ fata'n. Nán bɛ wowula bɛ́ nwʋn bɛ kele bɛ́ nwʋn, nan bɛ
wówula bɛ́ nwʋn kɛ ɔ sɛ fata'n. Nán bɛ nwan bɛ́ ti'n-mɔ ngacile
ngacile, nán bɛ sɪsa njʋaba'n-mɔ bɛ sesie bɛ́ nwʋn, nán bɛ kala
ɛtanlan mɔ yí gua yɔ sɪ'n bɛ kele bɛ́ nwʋn.
10 Nan bɛ bɔ́ bala kpa m'ɔ sɛ kɛ mmalasua mɔ bɛ lɛ sʋ
Nyanmɪan'n bɔ'n.
11 Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ, bɛ tánlan koun,
bɛ tíe ninnge'n mɔ mmelenzua'n-mɔ lɛ kele'n.
12 Mɪn ngulo man kɛ balasua kekele ninnge anaan ɔ fʋ
belenzua sʋ. Nan mɪn kulo kɛ ɔ sie yí nwʋn'n koun.
13 Ɔ sanlɪn kɛ Adamʋn yê Nyanmɪan lili mʋa ɔ bɔlɪ yí asannan
nán ɔ'a bɔ Ɛvʋ kʋsʋ ɔ.
14 Nán Adamʋn yê bɛ lakalɪ yí ɔ. Nan balasua'n yê bɛ lakalɪ yí
mɔ yí nyɪn a nzɔ man Nyanmɪan ɔ.
15 Nan kʋsʋ, yí biala, kɛmɔ balasua'n tɪ ɛta'n, sɛ ɔ bɔ
mɔndɪnlɪn ɔ tila yí dedi nɪn anun, ɔ kulo Nyanmɪan ɔ tanlan
wɔ anwʋntɪɛ nun nán ɔ'a ngele man yí nwʋn an, ɔ 'nyan yí ti.

3

Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ

1 Ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ mɪɪn kan'n tɪ ananhɔlɛ: sɛ sʋanlan kʋn kulo kɛ
ɔ di asɔnɪn nɪn asʋ kpain an, anɪn like kpa yê ɔ'a kpʋnndɛ ɔ.
2 Nan kʋsʋ sʋanlan mɔ ɔ 'di asɔnɪn nɪn ati'n, ɔ di kɛ ɔ yɔ́
sʋanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ
ja balasua kʋnmgba cein. Ɔ sɪ yí nwʋn sisa. Ɔ 'yɔ like a, ɔ jʋnlɪn
yí nwʋn kpa. Ɔ bɔ abalabɔ m'ɔ fata, ɔ man menian'n-mɔ anyɪn
sɔ yí. Sɛ sʋanlan ba tʋ yí a, ɔ sɔ yí nun kanlanman. Ɔ tɪ sʋanlan
m'ɔ kʋala like kele.
3 N'ɔ yɔ kɔnʋnmɪnnzan, ɛsɛ n'ɔ yɔ sʋanlan kpukpo-kpukpo.
Ɔ tɪ sʋanlan mɔ yí ahʋnlɪn la asɪ m'ɔ mgbʋndɛ man butule. N'ɔ
yɔ sʋanlan mɔ yí nyɪn bʋlʋ esika.
4 Ɔ yɔ́ sʋanlan mɔ yí muonun ɔ kʋala yí awulo nɪn asʋ nɪan,
mɔ yí mma'n-mɔ anyɪn sɔ yí kpa.
5 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mɔ yí muonun ɔ ngʋala man yí awulo
nɪn asʋ nɪan'n, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a hʋala ɔ'a nɪan Nyanmɪan Kpili
asɔnɪn mma'n-mɔ asʋ?
6 Nán man ɔ yɔ sʋanlan mɔ bɛlɛ mɔ ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a man
Nyanmɪan. Afɪ ɔ kʋala kɛ ɔ tu yí nwʋn kɛ Abɔnsanmʋn yɔlɪ yí
mɔ yí ti yê Nyanmɪan 'ba bua yí ndɛɛ'n.

7 Ɔ fata kɛ ɔ yɔ sʋanlan mɔ bɛ́ mɔ bɛ nzɪ Nyanmɪan'n de yí di,
nán b'a ngʋlʋ man yí nwʋn, nán Abɔnsanmʋn kʋsʋ asa a ngan
man yí.

Asɔnɪn nɪn asʋ bʋkafʋɛ'n-mɔ

8 Asɔnɪn nɪn asʋ bʋkafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ, ɔ fata kɛ bɛ yɔ́ menian mɔ
bɛ fɛlɪ bɛ́, mɔ bɛ di ananhɔlɛ. Nán bɛ yɔ kɔnʋnmɪnnzan, nán bɛ
yɔ menian mɔ bɛ́ nyɪn bʋlʋ esika.
9 Ɔ fata kɛ bɛ nyan ajʋnlɪn kpa nán b'a tila bɛ́ dedi'n m'ɔ tɪ
nvɪalɪɛ nun like nɪn anun kpa.
10 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ sá bɛ́ nían kʋalaaka, nán sɛ ɛmɔ a ndɪ
man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí a, bɛlɛ mɔ anɪn bɛ lɛ ba li junman sɔ
nɪn ɔ.
11 Ɔ sɛ kɛ bɛ́ yɪ-mɔ kʋsʋ yɔ́ mmalasua mɔ bɛ fɛlɪ bɛ́. Nán
bɛ yɔ mmalasua mɔ bɛ kan menian anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ sɛcɪ bɛ́
dunman. Bɛ lé bɛ́ nwʋn bɛ lí. Bɛ lí ananhɔlɛ wɔ ninnge kʋalaa
anun.
12 Ɔ sɛ kɛ asɔnɪn nɪn asʋ bʋkafʋɛ'n-mɔ já balasua kʋnmgba
cein, ɛsɛ bɛ húala bɛ nían bɛ́ mma'n-mɔ nʋn bɛ́ awulo nɪn asʋ
kpa.
13 Afɪ bɛ́ mɔ bɛ di bɛ́ junman'n kpa'n, menian'n-mɔ anyɪn sɔ
bɛ́, ɛsɛ bɛ́ dedi'n mɔ bɛ le yí wɔ Zozi Kilisi anun'n, ɔ jinlan yí ja
nun kpa.

Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun like kpili kpa'n

14 Timote, mɪɪn kɛlɛ wɔ́ kalata ɛhɪ, n ne anyɪndasʋɛ kɛ ɔ ngɔ
hyɛ man fíí mɪn 'ba a wɔ́ nwʋn ɛlɔ.
15 Nan kʋsʋ sɛ mɪn cɛ nán m malɪ man an, kalata ɛhɪ 'ba
hele wɔ́ bala m'ɔ sɛ kɛ Nyanmɪan awulo amma'n-mɔ bɔ'n.
Nyanmɪan awulo amma sɔ'n-mɔ y'ɔ le Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan
asɔnɪn mma'n-mɔ. Asɔnɪn mma sɔ'n-mɔ tɪ kɛ sua mpila, bɛ
suan ananhɔlɛ'n.
16 Yɛ́ kʋalaa yɛ nwun yí yuein, Nyanmɪan a yɪ nvɪalɪɛ nun like
kpili kpa ɔ'a hele yɛ́. Like sɔ'n y'ɔ le Zozi.
Ɔ'a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan.
Nyanmɪan Wawɛ nɪn a hele kɛ
ɔ tɪ Nyanmɪan Awa sɛsɛfʋɛ.
Nyanmɪan mmɔfʋɛ'n-mɔ a nwun yí.
Yí nwʋn ɛjɔlɛ'n, b'a bɔ
b'a hele mân nɪn anun menian'n-mɔ.
Mân nɪn anun menian'n-mɔ a le yí a li.
Ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ nyanmɪansʋ
wɔ anunminnyanmʋn nun.

4

Ato ngehelefʋɛ'n-mɔ

1 Nyanmɪan Wawɛ'n kan yí yuein kɛ mɛlɛ kasian nɪn anun,
menian mmie-mɔ mma nne man Kilisi bɛ nni man kʋ́n. Nan

bɛ 'fa bɛ́ nwʋn bɛ bɔ ato ngehelefʋɛ'n-mɔ, ɛsɛ bɛ 'di wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ngehele dɪɛ'n-mɔ asʋ.

2 Bɛ 'man apoo mma atofʋɛ'n-mɔ kolo bɛ́ nʋan nun bɛ laka bɛ́. Atofʋɛ sɔ'n-mɔ, bɛ le man ajʋnlɪn kón. Bɛ́ ajʋnlɪn'n ngan man ɛjɔlɛ ngele man bɛ́ kón.

3 Bɛ 'kekele kɛ ajaa'n tɪ man like kpa, ɛsɛ like mɔ bɛ di'n, bie tɪ man kpa mɔ bɛ di ɔ. Nan kʋsʋ Nyanmɪan bɔlɪ ninnge sɔ'n-mɔ kɛ menian mɔ bɛ de Kilisi bɛ di mɔ b'a nwun ananhɔlɛ'n, bɛ yɔ́ asɔnɪn, bɛ lá Nyanmɪan asɪ, nán bɛ lí ninnge sɔ'n-mɔ.

4 Ninnge'n mɔ Nyanmɪan Kpili bɔlɪ'n, yí kʋalaa tɪ kpa, baa kʋn nnʋn man nun m'ɔ tɪ man kpa ɔ. Yí ti ɔ sɛ kɛ yɛ da Nyanmɪan asɪ nán yɛ sɔ yí kʋalaa anun.

5 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n nʋn asɔnɪn ɛyɔlɛ'n, ɔ man ninnge kʋalaa anwʋn tɪ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

Zozi Kilisi akʋa kpa'n

6 Sɛ ɛ kekele anianman'n-mɔ ninnge ɛhɪ-mɔ a, ɛ 'ba kaci Zozi Kilisi akʋa kpa. Dedi nɪn anwʋn ngehele kpa'n mɔ ɛ nanndɪ sʋ'n y'ɔ tɪ wɔ́ ɛkala nɪn alɪɛ ɔ.

7 Ɛhʋa ɛjɔlɛ mgban-mgban'n m'ɔ nʋn dedi'n tɪ man kʋn'n, yaci gua. Nan bɔ mɔndɪnlɪn fa wɔ́ nwʋn bɔ Nyanmɪan kpa.

8 Anwʋnnaan nɪn anun ekpunndian'n tɪ like kpa, nan kʋsʋ ɔ tɪ man cɪnnjɪn. Nan like mɔ bɛ yɔ a, Nyanmɪan kulo'n, ɔ tɪ kpa wɔ like biala anun. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ yɛ bɔ bala sɔ nɪn an, anɪn yɛ sɪ kɛ yɛ le ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ wɔ mɛlɛ ɛhɪ anun, ɔ nʋn mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nɪn anun.

9 Ɛjɔlɛ ɛhɪ tɪ ananhɔlɛ m'ɔ sɛ kɛ sʋanlan de di ɔ.

10 Yí sɔ ati yê yɛ lɛ di junman ɛsɛ yɛ lɛ kpɪlɪ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ y'a fa yɛ́ anyɪndasʋɛ'n kʋalaa y'a wula Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan'n m'ɔ tɪ menian'n-mɔ kʋalaa Ngʋandefʋɛ nɪn anun. Nan kʋsʋ, menian mɔ bɛ de yí bɛ di'n, bɛ́ ala yê ɔ de bɛ́ ɔ.

11 Kekele ninnge sɔ'n-mɔ nán kan fua sʋ kpa maan bɛ yɔ́.

12 Ɛ tɪ batʋnman, kʋsʋ n'ɛ man sʋanlan fíí tʋtʋ wɔ́ nyunnun ngɛsɛlɛ. Nan wɔ́ ɛjʋjɔlɛ nun o, wɔ́ abalabɔ nun o, wɔ́ ehulo mɔ ɛ fa kulo menian'n-mɔ o, wɔ́ dedi nun o, wɔ́ anwʋntɪɛ nun o, man menian mɔ bɛ le dedi'n, bɛ nían wɔ́ dɪɛ nɪn asʋ bɛ yɔ́ bie.

13 Kɪnnga Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n bagua nun, kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n wowula asɔnɪn mma'n-mɔ anwʋnsɛlɛ, ɛsɛ kekele bɛ́ ninnge dede maan m mála.

14 Mɛlɛ mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ, mɔ asɔnɪn mgbain'n-mɔ falɪ bɛ́ sa fualɪ wɔ́ nwʋn'n, wawɛ nun junman'n mɔ Nyanmɪan falɪ manlɪn wɔ́'n, n'ɛ bubu wɔ́ nyɪn gua sʋ.

15 Tɪ wɔ́ nyɪn di junman sɔ'n maan bɛ́ kʋalaa bɛ nwún yí kɛ ɛ lɛ bɔ mɔndɪnlɪn.

16 Sie wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn ye, ɛsɛ nıan wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ kekele'n kʋsʋ asʋ, nán mian wɔ́ bʋ. Ɔ sanlın kɛ, sɛ ɛ yɔ yí sɔ a, wɔ́ muonun ɛ 'nyan wɔ́ ti, ɛsɛ bɛ́ mɔ bɛ tie wɔ́'n kʋsʋ 'nyan bɛ́ ti.

5

Pɔlʋ 'ba tu Timote fʋɔ

1 N'ɛ fa ahʋnlın kpili kan ɛjɔlɛ kele sʋanlan kpain. Nan sɛ ɛ 'kan ɛjɔlɛ ɛ kele yí ɛ tu yí fʋɔ a, bu yí kɛ yí y'ɔ wʋlı wɔ́ ɔ. Bu mgbafɛlɛ'n-mɔ kɛ wɔ́ nianman mmelenzua y'ɔ le bɛ́.

2 Bu mmalasua mgbain'n-mɔ kɛ wɔ́ nin y'ɔ le bɛ́. Bu ndalua'n-mɔ kʋsʋ kɛ wɔ́ nianman mmalasua y'ɔ le bɛ́. Sɛ ɛ 'kan ɛjɔlɛ ɛ kele bɛ́ ɛ tu bɛ́ fʋɔ a, kan wɔ anwʋntıɛ nun kpa bɔkɔɔ.

Kunlannvvɛ'n-mɔ

3 Kunlannvvɛ mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ le man sʋanlan fíí m'ɔ bʋka bɛ́'n, nıan bɛ́ lıka wɔ anyınnzɔ nun kpa.

4 Nan sɛ kunlannvvɛ balasua kʋn le yí mma-mɔ a, anaan yí nnʋnman-mɔ a, kekele bɛ́ kɛ bɛ́ Nyanmıan junman'n m'ɔ fata kɛ bɛ di mʋa bɛ di'n y'ɔ le kɛ bɛ nían bɛ́ nwʋn amma'n-mɔ. Bɛ yɔ́ yí sɔ bɛ síe mɔ bɛ́ nwʋn amma'n-mɔ yɔlı manlın bɛ́ nın abʋsʋ. Yí sɔ yê Nyanmıan Kpili kulo ɔ.

5 Balasua m'ɔ tı kunlannvvɛ sakpa, m'ɔ le man sʋanlan fíí m'ɔ nıan yí'n, yí dıɛ, ɔ fa yí lʋa'n kʋalaa ɔ wula Nyanmıan Kpili asa nun. Ɔ bɔ mɔndınlın ɔ sɛlɛ yí kɔngɔɛ nʋn eyua kɛ ɔ nían yí sʋ.

6 Nan kunlannvvɛ m'ɔ lɛ di mân'n, sɛ yí nyın wɔ sʋ bɔbɔ a, anın ɔ tı kɛ ɔ'a wu.

7 Kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bɛ́, nán sʋanlan fíí a nnyan man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ a ngan man.

8 Afı sɛ sʋanlan kʋn nnıan man yí nwʋn amma'n-mɔ, cilili yí ata dıɛ nın anun menian'n-mɔ a, anın ɔ tı kɛ ɔ'a yaci yí dedi'n ɔ'a tʋ. Sʋanlan m'ɔ nzı man Nyanmıan'n tı kpa tala yí.

9 Kunlannvvɛ balasua mɔ ɛ 'ka yí wula kunlannvvɛ'n-mɔ anun'n, man ɔ yɔ́ balasua mɔ ɔ'a li afʋɛ abulasian, m'ɔ jalı belenzua kʋnmgba cein.

10 Ɛsɛ ɔ yɔ́ balasua mɔ menian'n-mɔ bɔ yí dunman kpa, mɔ ɔ'a ta yí mma'n-mɔ kpa, mɔ ɛyɛfʋɛ tʋ yí a, ɔ sike yí kanlanman, ɔ nwunnzin Nyanmıan menian'n-mɔ aja nın anwʋn, ɔ bʋka alʋabɔfʋɛ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ ɔ yɔ nyɔlıɛ ngacile kpa'n kʋalaatin'n.

Kunlannvvɛ ndalua'n-mɔ

11 Nan kunlannvvɛ ndalua'n-mɔ, n'ɛ ka bɛ́ wula nun. Ɔ sanlın kɛ sɛ bian ajaa ɛjɔlɛ tɔ bɛ́ ti anun an, anın b'a kaci bɛ́ nzin b'a si Kilisi.

12 B'a tʋn ndâ'n mɔ bɛ lili mʋa bɛ hanlın wɔ Kilisi anyun-nun'n.

13 Sɛ bɔbɔ ɛ kɛlɛ bɛ́ dunman an, bɛ nyɔ man like kpa fíí, nan bɛ cinnin awulo'n-mɔ anun. M'ɔ tı yalɛ biekun'n y'ɔ le kɛ adawu

mgbili ɛbɔ nʋn cenjin yɛ̂ bɛ di ɔ. Ɛjɔlɛ m'ɔ nvata man mɔ bɛ kan'n yɛ̂ bɛ kan ɔ.
14 Ɛhɪka ati, mɪn kulo kɛ kunlannvʋɛ ndalua'n-mɔ já mmian, bɛ wó mma, bɛ nían bɛ́ awulo'n-mɔ asʋ, nán bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yɛ́ nɪn a nnyan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ a ngan man.
15 Mɪɪn kan sɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mmie-mɔ fi ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ b'a jasʋ dada angʋnmɪn b'a fa Abɔnsanmʋn dɪɛ nɪn asʋ.
16 Sɛ balasua kʋn le dedi nán kunlannvʋɛ mmalasua-mɔ gua yí sa sʋ a, ɔ nían bɛ́. N'ɔ yaci bɛ́ tʋ asɔnɪn nɪn asa sʋ, nán asɔnɪn nɪn a hʋala ɔ'a nɪan kʋnlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ mɔ sakpa bɛ le man sʋanlan fíí m'ɔ nɪan bɛ́'n.

Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ

17 Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ nɪan asɔnɪn nɪn asʋ kpa'n, ɔ fata kɛ bɛ man bɛ́ anyɪnnzɔ nʋn ahatua kpa, nán yí lɪlɪ bɛ́ mɔ bɛ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, mɔ ɛsɛ bɛ kekele ninnge'n.
18 M'ɔ man mɪɪn kan sɔ'n y'ɔ le kɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Ɛnalɛ'n m'ɔ lɛ tetia *bele nɪn asʋ'n, n'ɛ cɪcɪ yí nʋan'n.* Ɛsɛ b'a hɛlɛ yí biekun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ lɛ di junman'n, yí ahatua m'ɔ fata'n, bɛ fá bɛ mán yí.*
19 Asɔnɪn nɪn asʋ kpain kʋn mɔ bɛ kɔ tʋn yí ɛsʋan'n, sɛ menian nnyuan anaan nsan a nni man yí nwʋn adanzɪɛ a, n'ɛ de tʋ nun.
20 Bɛ́ mɔ bɛ kɔ yɔ like ɛtɛ'n, tu bɛ́ nyunnun bagua nun maan ɛhɪnlɪn-mɔ súlo nán bɛ́ kʋsʋ b'a nyɔ man ɛtɛ sɔ'n bie.
21 Nyanmɪan Kpili anyunnun, Kilisi Zozi nʋn nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ anyunnun, mɪn kan ndâ kɛ ɛ lí ngehele sɔ-mɔ asʋ. Yí ti, n'ɛ nɪan sʋanlan anyunnun wɔ like biala anun, n'ɛ kulo menian'n-mɔ bie ɛ yaci bie.
22 N'ɛ ku fa wɔ́ sa sie sʋanlan ati asʋ, ɛ fa asɔnɪn'n junman wula yí sa nun, ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɔ'a yɔ ɛtɛ a, yí ɛtɛ sɔ'n 'kan wɔ́ bie. Wɔ́ muonun, nɪan wɔ́ nwʋn kpa, man wɔ́ nwʋn tí.
23 Kɛmɔ wɔ́ kʋ'n jɪjɪ wɔ́ m'ɔ man ɛ njɛ man nán a fʋkɛ'n, n'ɛ nʋn nzue ngʋnmɪn ala, nan nʋn divɪn nganngan.
24 Menian'n mmie-mɔ ɛtɛ mɔ bɛ kɔ yɔ'n, bɛ di mʋa bɛ nwun yí yuein kʋalaaka nán b'a bua bɛ́ ndɛɛ'n. Nan mmie-mɔ kʋsʋ dɪɛ'n, bɛ di mʋa bɛ bua bɛ́ ndɛɛ kʋalaaka nán b'a nwun yí kɛ b'a yɔ ɛtɛ.
25 Yí sɔ kʋsʋ ala, nyɔlɪɛ kpa mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n, bɛ nwun yí yuein, yɛ̂ nunhan kʋsʋ mɔ bɛ ngʋala bɛ nnwun man yí ɛbɛlɛ ala'n, ɔ nvɪa man lé.

6

Nganga'n-mɔ

1 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tɪ nganga'n, bɛ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ bɛ́ mɪn-mɔ
kpa, nán menian'n-mɔ a nzɛcɪ man Nyanmɪan dunman, ɛsɛ b'a
ngan man yɛ́ ngehele nɪn nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
2 Nganga mɔ bɛ́ mɪn-mɔ de Kilisi di'n, nán bɛ tʋa kɛ bɛ́
nianman y'ɔ le bɛ́ nɪn ati, bɛ fa bɛ́ nyɪn bɛ wowula bɛ́ nyunnun.
Nan ɔ sɛ kɛ bɛ sʋ bɛ́ kanlanman kpa. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ di bɛ́
junman'n bɛ man bɛ́ mɔ b'a le yɛ́ Mɪn b'a li mɔ bɛ kulo bɛ́'n nyan
sʋ nvasʋɛ. Kekele ninnge sɔ'n maan bɛ yɔ́.

Ato ngehele'n nʋn anyanbɛnwʋn kpa'n

3 Sɛ sʋanlan bie kekele ninnge ngacile ngacile, nán ɔ nni
man yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi anwʋntɪɛ ɛjɔlɛ'n-mɔ asʋ ɔ nʋn ngehele'n
m'ɔ man bɛ bɔ abalabɔ m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn nɪn an,
4 anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ atubɛnwʋn sʋanlan. Ɔ nzɪ man like
fíí. Yí like m'ɔ la yí nwʋn kɛ anwʋnnyalɛ'n y'ɔ le ninnge'n-mɔ
anwʋn akpʋlʋwa esue nʋn ɛtɪan'n. Kɛ ɔ yɔ mɔ menian'n-mɔ fa
bɛ́ nwʋn ɛkpɔ bɛ di butule, bɛ kpɛ nzʋba, bɛ kan bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ
ɛtɛ,
5 bɛ su akpʋlʋwa ndɪnndɪɪn bɛ́ afian nɪn anɪn. Afɪ bɛ́ ajʋnlɪn
nɪn a yɔ mgban-mgban, bɛ nzɪ man ananhɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
fíí kón. Bɛ jʋnlɪn kɛ Nyanmɪan anwʋn dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ tɪ
like mɔ bɛ fa bɛ kpʋnndɛ anyanbɛnwʋn.
6 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, Nyanmɪan anwʋn dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ tɪ
anyanbɛnwʋn like kpili kpa man sʋanlan mɔ yí nyɪn sɔ yí dɪɛ
kaan m'ɔ le yí'n.
7 Ɔ sanlɪn kɛ mɔ yɛ 'ba mân ɛhɪ anun'n, yɛ nʋn like fíí a mma
man, yê sɛ yɛ 'sa yɛ kɔ a, yɛ ngʋala man bie nʋn kɔ.
8 Ɛhɪka ati, sɛ yɛ nyan alɪɛ yɛ di, yɛ nyan taladɪɛ yɛ wula a, ɛhɪ
ala sa yɛ́.
9 Nan menian mɔ bɛ kulo kɛ bɛ nyan bɛ́ nwʋn'n, menian sɔ'n-
mɔ, bɛ tɔ sɔnɪan nɪn anun kɛ ngaa. Ninnge mgban-mgban m'ɔ
man menian sɛcɪ bɔkɔ-bɔkɔ, ɛsɛ bɛ́ bʋsʋ bɔ'n yê bɛ kulo ɔ.
10 Afɪ ɛtɛ ngacile'n kʋalaa fi esika anyɪnbʋlʋ'n. Menian
mmie-mɔ anyɪn a bʋlʋ esika'n dede b'a yaci bɛ́ dedi'n b'a tʋ
mʋa, b'a fa bɛ́ nwʋn b'a wula emian ngacile dɔʋn anun.

Pɔlʋ 'ba tu Timote fʋɔ

11 Nan wɔ́ dɪɛ, ɛ tɪ Nyanmɪan sʋanlan, n'ɛ yɔ ninnge sɔ'n-mɔ
bie. Yɔ nyɔlɪɛ kpa. Fa wɔ́ nwʋn bɔ Nyanmɪan sɛlɛ kpa, nyan
dedi, nyan ehulo, si abʋtalɛ, yɔ bɛtɛɛ.
12 Bɔ mɔndɪnlɪn kpa, man wɔ́ asɪtanlan'n nʋn wɔ́ dedi'n yɔ́
kʋn. Kpʋnndɛ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ
wɔ́ kɛ ɛ nyán yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ yí ti yê ɛ lili wɔ́ dedi nɪn anwʋn
adanzɪɛ kanlanman wɔ menian dɔʋn anyunnun ɔ.
13 Nyanmɪan Kpili m'ɔ man ninnge kʋalaa ngʋan nɪn anyun-
nun, ɔ nʋn Kilisi Zozi m'ɔ lili yí dedi nɪn anwʋn adanzɪɛ

kanlanman wɔ Pʋnsʋ Pilatɪ anyunnun'n kʋsʋ anyunnun, mɪn kan ndâ kɛ
14 ɛ lí ɛjɔlɛ'n mɔ m'an hele wɔ́ nɪn asʋ, ɛsɛ ɛ síe wɔ́ nwʋn
kʋnlʋn-ngʋnlʋn nán b'a nnyan man wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ b'a ngan
man. Yɔ yí sɔ dede m'ɔ jú cɪan mɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi 'yɪ yɪ nwʋn
kele'n.
15 Cɪan'n mɔ yɛ́ Mɪn Zozi 'yɪ yɪ nwʋn kele'n, Nyanmɪan yê ɔ
'kele ɔ. Nyanmɪan sɔ'n, yí ngʋnmɪn cein y'ɔ tɪ Belemgbin ɔ, ɔ tɪ
salɪɛ baka, ɔ tɪ mmelemgbin'n-mɔ Belemgbin, ɔ tɪ mɪnlɪan'n-mɔ
Amɪn.
16 Yí kʋnmgba cein ala yê yí dɪɛ ɔ nwu man lé ɔ. Jawe'n m'ɔ
tɪ nun'n, sʋanlan fíí ngʋala man yí nwʋn kpunnge. Sʋanlan
fíí nwunlin man yí lé, yê sʋanlan fíí ngʋala man yí nwʋn
kpunnge. Kulo sʋanlan fíí nwunlin man yí lé, yê kulo sʋanlan
fíí ngʋala man kɛ ɔ nwun yí. Asasʋɛ nʋn tunmin yɔ́ yí dɪɛ cɪan
daa! Amɪn!
17 Bɛ́ mɔ b'a nyan mân ɛhɪ anun ninnge'n, tu bɛ́ fʋɔ kɛ nán
bɛ fa bɛ tu bɛ́ nwʋn. Se bɛ́ kɛ nán bɛ fa bɛ́ anyɪndasʋɛ'n bɛ
tʋ anwʋndɪɛ'n m'ɔ njɛ man nán ɔ'a sɛcɪ nɪn asʋ. Nan bɛ fá bɛ́
anyɪndasʋɛ'n bɛ tʋ́ Nyanmɪan Kpili asʋ. Yí mɔ sɛ ɔ 'fa like man
yɛ́ a, ɔ man yɛ́ dɔʋn kpa maan yɛ di nun fɛ'n.
18 Tu bɛ́ fʋɔ kɛ bɛ yɔ́ nyɔlɪɛ kpa, bɛ mán ye ɛyɔlɛ'n tí bɛ́ kpa, bɛ
yɔ́ ahunnunye, ɛsɛ bɛ bʋ́ka ɛhɪnlɪn-mɔ.
19 Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, ɔ tɪ kɛ anwʋnndɪɛ m'ɔ tɪ kpa, ɛsɛ ɔ nzɛcɪ
man yê bɛ lɛ kokuan bɛ sie bɛ man bɛ́ nwʋn wɔ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ
ba nɪn anun ɔ, nán b'a hʋala b'a nyan ananhɔlɛ ngʋan kpa'n bɛ́
asɪtanlan nɪn anun.
20 Timote, like'n mɔ Nyanmɪan a fa a wula wɔ́ sa nun'n, nɪan
sʋ kpa. Ɛjɔlɛ mgban-mgban'n m'ɔ nʋn dedi'n tɪ man kʋn'n, n'ɛ
tie bie, ɛsɛ bɛ́ ninnge'n mɔ bɛ́ nwan bɛ sɪ yí nan kʋsʋ ɔ tɪ ato mɔ
bɛ lɛ kele'n, n'ɛ suan bie.
21 Like ati m'ɔ man mɪɪn kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ menian mmie-
mɔ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ sɪ ananhɔlɛ ngehele'n kpa, bɛ nne man
ananhɔlɛ ngehele kpa'n mɔ yɛ kekele'n bɛ nni man. Ɔ man bɛ
fi dedi atɪn nɪn asʋ b'a jasʋ.

Nyanmɪan nwʋ́n ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YI NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN TIMOTE'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ anın Pɔlʋ la fiadı ɔ lɛ nwun yalɛ *Lɔmʋn ɛlɔ'n, y'ɔ hɛlɛlı kalata ɛhı ɔ (yí ti 1.8,16-17, 2.9). Ɔ hɛlɛlı nwanlın Timote. Mɛlɛ sɔ'n, anın Timote wɔ Efɛzı kulo nın asʋ ɛbɛlɛ. Pɔlʋ nwan Timote asa kan kalata nın an, n'ɔ de sie nan ɔ tʋ yí Lɔmʋn ɛlɔ (4.9). Afı, ɔ de di kɛ yí ewue cıan nın a kpunnge (4.6). Pɔlʋ a li junman kpa ɔ'a man yɛ́ Mın Zozi Kilisi, yí ti, ɔ lɛ wowula Timote anwʋnsɛlɛ kɛ ɔ nían yí muonun yí Pɔlʋ dıɛ nın asʋ nán ɔ lí bie.

Kalata nın ati 1.3-2.13, Pɔlʋ lɛ kan kele Timote kɛ ɔ tíla yí dedi nın anun kpa wɔ yalɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ bɔ Zozi Ɛjɔlɛkpa'n nwun yí nın anwʋn. Kalata nın ati 2.14-4.5, Pɔlʋ lɛ kan kele yí kɛ ɔ jínlan ngehele'n m'ɔ nʋn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ sʋ nın anun kpa. Kɛ Pɔlʋ yɔlı yı yí alimʋa kalata nın anun'n, ɔ lɛ kannzʋ Timote kɛ ɔ nían yí nwʋn wɔ ato ngehelefʋɛ'n-mɔ anwʋn. Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʋ lɛ bɔ yí asıtanlan nın anun amannıɛ, ɔ lɛ man Timote ngalıɛ.

Ahın ebisa

1 Timote,

Mín Pɔlʋ mɔ n dı Kilisi Zozi bɔfʋɛ'n kʋn, mín yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan wɔ́ ɔ. Nyanmıan a hulo, ɔ'a yı mín kɛ m mɔ́ nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ nın anwʋn kpayɛ. Ngʋan sɔ'n, Nyanmıan falı bɔlı anɔhʋba daba. Sian dıɛ, y'a nyan yí wɔ kʋn ɛyɔlɛ'n mɔ yɛ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ nın anun.

2 Mín wa mɔ mın kulo wɔ́ kpa, mın 'bisa wɔ́ ahın mın yɔ wɔ́ ɛcıan'n mo.

Mɔndınlın nın anwʋn afʋtu'n

3 Nyanmıan Kpili mɔ n ne ajʋnlın kpa mın sʋ yí kɛ yɛ nannan-mɔ sʋlı yí'n, mın 'da yí ası. Mın 'da yí ası kɛ kɔngɔɛ nʋn eyua, sɛ mın 'yɔ asɔnın an, mín tı kacı wɔ́.

4 Mın kacı wɔ́ nyın ɛmʋın nın an, anın mín lʋa lɛ dɔ wɔ́ sɛlɛ kpa mın kulo kɛ mın nwun wɔ́ nwʋn, nán mın nyan fɛ elie kpili kpa.

5 Wɔ́ dedi'n m'ɔ tı ananhɔlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ tɛ wɔ mín ti anun. Dedi'n mɔ wɔ́ nan balasua Loyisi nʋn wɔ́ nin Eninsi, bɛ lili mʋa bɛ nyanlın yí'n, mın de mın di kpa kɛ ɛ tɛ le dedi sɔ'n.

6 Ɛhıka ati, mıın kacı wɔ́ kɛ, mɛlɛ mɔ n valı mín sa n vualı wɔ́ nwʋn'n, junman'n mɔ Nyanmıan Kpili falı manlın wɔ́ kɛ ɛ lí'n, bɔ mɔndınlın di.

7 Ɔ sanlın kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan
Kpili a fa a man yɛ́'n, ɔ man yɛ nyɔ man minndiin, nan ɔ
wowula yɛ́ anwʋnsɛlɛ, ɔ man yɛ nyan ehulo, ɛsɛ ɔ man yɛ kʋala
yɛ́ nwʋn bılı.

Nyian nın anwʋn afʋtu'n

8 Yí ti n'ɛ man yɛ́ Mın adanzıɛ elie nın anwʋn nyian kun wɔ́.
Mín kʋsʋ mɔ yɛ́ Mın dunman nun ati yê b'a tʋ mín fiadı'n, n'ɛ
man mín nwʋn nyian kun wɔ́. Nan nanndı anwʋnsɛlɛ'n mɔ
Nyanmıan Kpili a fa a man wɔ́ nın asʋ, nwun Ɛjɔlɛkpa nın
anwʋn amannıɛ'n bie kɛ mín.

9 Nyanmıan yê ɔ'a le yɛ́ ngʋan ɔ, ɛsɛ yí yê ɔ'a fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ káci
yí menian ɔ. Nán kɛ like kpa mɔ y'a yɔ ti ɔ, nan yí muonun
ɔ'a hulo yí sɔ ɛsɛ ɔ'a nwun yí nwʋn anwunnvoe. Kilisi Zozi
adawʋlʋman, Nyanmıan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe sɔ'n, yí
nzin nán ɔ'a bɔ mân'n.

10 Nan sian dıɛ, yɛ́ Ngʋandefʋɛ Kilisi Zozi mɔ ɔ'a yı yí nwʋn
ɔ'a hele'n dunman nun, Nyanmıan a hele yɛ́ kɛ ɔ'a nwun yɛ́
nwʋn anwunnvoe. Ɔ sanlın kɛ Kilisi Zozi yê ɔ'a tʋa ewue ɔ'a le
yí tunmin'n m'ɔ le yí nın ɔ, ɛsɛ ɔ nanndı Ɛjɔlɛkpa nın asʋ, ɔ'a yı
ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n ɔ'a hele.

11 Ɛjɔlɛkpa sɔ nın ati yê Nyanmıan a yı mín kɛ bɔfʋɛ ɔ nʋn
ngehelefʋɛ ɔ.

12 Ɛhıka ati yê mıın nwun yalɛ ɛhı ɔ, nan kʋsʋ yí nwʋn nyian
ngun man mín. Ɔ sanlın kɛ mın sı sʋanlan'n mɔ m'an fa mín
lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun'n. Mın de mın di kɛ ɔ le tunmin
ɔ nıan like'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun nın asʋ dede ɔ 'ju
cıan mɔ yɛ́ Mın 'bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ'n.

13 Nıan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ n gelelı wɔ́ nın asʋ nanndı, nán
jinlan wɔ́ ja nun kpa wɔ dedi'n nʋn ehulo'n mɔ yɛ le yí wɔ kʋn
ɛyɔlɛ'n mɔ yɛ́ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ nın anun.

14 Ɔ nanndı Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ yɛ́ nun
nın asʋ, di ngehele kpa'n mɔ b'a fa b'a wula wɔ́ sa nun nın asʋ.

15 Wɔ́ muonun ɛ sı kɛ anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ fi Azi
mân nın anun'n, b'a nwanndi mín. Menian sɔ'n bɛ́ mmie-mɔ
y'ɔ le Fizɛ nʋn Ɛlımozɛnın.

16 Nan Onezifɔɔ dıɛ, Yɛ́ Mın yɔ́ yí nvilie'n-mɔ ye. Ɔ sanlın kɛ
fiadı'n mɔ b'a tʋ mín'n, mín nwʋn nyian ngun man yí, ɔ cıcı mín
lʋa.

17 M'ɔ juli *Lɔmʋn ɛwa'n, ɔ bɔlı mɔndınlın ɔ kpʋnndɛlı mín
dede ɔ nwunlin mín.

18 Yí ti, cıan mɔ yɛ́ Mın 'ba bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, ɔ nwún
yí nwʋn anwunnvoe. Mɔ anın n wɔ Efɛzı ɛlɔ'n, mín nwʋn
mɔndınlın m'ɔ bɔlı'n, wɔ́ muonun ɛ sı.

2

Nwun Kilisi anwʋn amannıɛ'n bie kɛ mıın nwun yí'n

1 Nan wɔ́ dıɛ, mín wa, Kilisi Zozi a nwun yɛ́ nwʋn anwun-
nvoe ɔ'a man yɛ nʋn yí y'a yɔ kʋn. Fa wɔ́ nyın tʋ nán wowula
wɔ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ.
2 Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ tılı kɛ n ganlın yí menian dɔʋn anyunnun,
menian mɔ ɛ de di kɛ sɛ ɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bɛ́ a, bɛ́ kʋsʋ bɛ
kɔ hʋala yí kan kele bɛ́ manngʋn'n-mɔ'n, kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bɛ́.
3 Amannıɛ'n m'ɔ mıın nwun yí kɛ Kilisi Zozi nzalafʋ kpa'n,
wɔ́ kʋsʋ nwun yí sɔ bie.
4 Nzalafʋ mɔ yí nwan ɔ yɔ like m'ɔ sɔ yí sahınlan'n mɔ ɔ'a fa
yí junman nun nın anyın'n, ɛjɔlɛ mɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man nzalafʋ'n
di'n, ɔ nva man yí nwʋn nwula man nun.
5 Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ lɛ su ɛnwanndie'n, sɛ ɔ nwanndi kɛ mala'n
kele nın an, yɛ̂ bɛ fa kunnunmun elie nın anwʋn like bɛ man
yí ɔ.
6 Sʋanlan m'ɔ kɔ li junman sɛlɛ kɔ fɛ kɔ lua ebo'n, yí yɛ̂ ɔ di
mʋa ɔ tı ebo nın asʋ baa ɔ.
7 Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ mıın kan mın kele wɔ́'n, jʋnlın yí nwʋn kpa, nán
yɛ́ Mın 'ba bʋka wɔ́ maan ɛ tı ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa abʋ.
8 Man wɔ́ ti kácı Zozi Kilisi m'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n. Ɔ
tı belemgbin *Davidi abʋsʋ sʋanlan kɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mın bɔ'n
kpın kele'n.
9 Ɛjɔlɛkpa sɔ nın ati yɛ̂ mıın nwun yalɛ m'ɔ ɛsɛ b'a gua mín sa
ngɔnzɔngɔnzɔ kɛ kodiawu. Nan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n dıɛ,
bɛ bɔlı man yí kpaun.
10 Ɛhıka ati, bɛ́ mɔ Nyanmıan Kpili a kpa bɛ́ a yɔ yí dıɛ'n-
mɔ dunman nun, mın tila mín ahʋnlın wɔ amannıɛ enwuan'n
kʋalaa anun. Yí dıɛ anın bɛ́ kʋsʋ bɛ nʋn Zozi yɔ kʋn, nán b'a
nyan ngʋan, bɛ nʋn yí a tanlan yí anunminnyanmʋn'n m'ɔ le
man ayuelıɛ nın anun.
11 Ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ mɔ bɛ lɛ kan'n tı ananhɔlɛ:
Sɛ yɛ nʋn yí, y'a wu a,
yɛ nʋn yí 'nyan ngʋan.
12 Sɛ yɛ jinlan yɛ́ ja nun kpunndiin an,
yɛ nʋn yí 'di belemgbin.
Nan sɛ yɛ yı yí yɛ tʋ a,
yí kʋsʋ ɔ 'yı yɛ́ tʋ.
13 Sɛ yɛ nnanndı man fɔ́ún an,
yí dıɛ, ɔ nanndı fɔ́ún.
Ɔ sanlın kɛ ɔ ngaci man yí nʋan lé.

Sʋanlan m'ɔ di junman kpa'n, Nyanmıan yɔ yí mo

14 Kacı bɛ́ ɛjɔlɛ ɛhı nán tu bɛ́ fʋɔ kpa wɔ Nyanmıan Kpili
anyunnun, kɛ bɛ yáci ɛjɔlɛ'n-mɔ anwʋn butule elie'n. Ɔ sanlın
kɛ nvasʋɛ fíí nnʋn man sʋ, ɔ man bɛ́ mɔ bɛ lɛ tie'n minlin.
15 Bɔ mɔndınlın kɛ sʋanlan mɔ b'a sɔ yí b'a nıan m'ɔ fi nun
ɔ'a fite, n'ɛ sa wɔ́ junman nın anwʋn nyian, kan ananhɔlɛ

ɛjɔlɛ'n fɔ́ún, nán ɛ fite Nyanmıan anyunnun an, ɔ'a ndu man wɔ́ nyunnun

16 Akpʊlʊwa esue kʊasıa nun mgban m'ɔ nʊn dedi ɛjɔlɛ'n tı man kʊn'n, n'ɛ su bie. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ mɔ bɛ kulo akpʊlʊwa esue sɔ'n, cıan daa anın bɛ nʊn Nyanmıan bɛ́ afian lɛ tı.

17 Bɛ́ ninnge dıɛ'n mɔ bɛ kekele'n, ɔ tı kɛ anwʊnnyalɛ m'ɔ le man ayile. Menian sɔ'n bɛ́ mmie-mɔ y'ɔ le Imene nʊn Filɛtı.

18 Bɛ fi ananhɔlɛ atın nın asʊ b'a jasʊ, bɛ́ nwan ewuetinnge nın a sın dada angʊnmın. Ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan bɛ kele menian'n-mɔ maan bɛ yaci bɛ́ dedi'n bɛ tʊ nın anın.

19 Nan kʊsʊ Asɔnın'n m'ɔ tı kɛ sua mɔ Nyanmıan a wula yí bʊ'n, ɔ jin yí ja nun kunngun kpa. B'a hɛlɛ sʊ kɛ: "Yɛ́ Mın sı bɛ́ mɔ bɛ tı yí dıɛ'n." Ɛsɛ "Sʊanlan biala m'ɔ kɔ se kɛ ɔ tı Nyanmıan dıɛ'n, ɔ káci yí nzin ɔ sí nyɔlıɛ ɛtɛ'n."

20 Awulo kpili kʊn biala anun, nán esika kɔkɔlɛ nʊn jɛtɛ ninnge mɔ bɛ didi nun anaan bɛ nʊn nun nın angʊnmın ala yɛ bɛ nwun yí nun ɔ. Nan bɛ nwun baka nʊn afa kʊsʊ ninnge mɔ bɛ didi nun anaan bɛ nʊn nun kʊsʊ ɛbɛlɛ. Cıan mgbili'n-mɔ anun yɛ́ bɛ fa esika kɔkɔlɛ nʊn jɛtɛ ninnge'n-mɔ ɔ. Nan baka nʊn afa dıɛ'n-mɔ, cıan daa bɛ fa bɛ yɔ like.

21 Yí sɔ kʊsʊ ala, sɛ sʊanlan kʊn sie yí nwʊn kʊnlʊn-ngʊnlʊn wɔ ɛtɛ'n-mɔ mɔ m'an bubu m'an hele wɔ́ nın anwʊn an, Nyanmıan 'fa junman m'ɔ tı kpa'n ɔ man ɔ di. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı yí Mın dıɛ. Ɔ bɔbʊa yí nwʊn ɔ yɔ nyɔlıɛ biala m'ɔ tı kpa'n.

22 Yí ti, nwanndi ninnge'n-mɔ mɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ anyın bʊlʊ yí nwʊn'n. Kpʊnndɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ wɔ́ asıtanlan nın anun, nyan dedi nʊn ehulo kɔ wɔ́ nyunnun, ɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ sʊ Nyanmıan ananhɔlɛ nun'n bɛ tánlan wɔ anzʊnunjɔ nun.

23 Akpʊlʊwa esue kʊasıa nun mgban'n, n'ɛ su bie. Ɛ sı kɛ yí ayuelıɛ'n, ɔ kaci butule.

24 Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ di Nyanmıan junman'n, ɔ nvata man kɛ ɔ di butule. Nan ɔ di kɛ ɔ kulo menian'n-mɔ kʊalaatin, ɔ yɔ sʊanlan m'ɔ kʊala like kele, ɛsɛ ɔ si abʊtalɛ.

25 Kpʊlʊfʊɛ'n-mɔ, ɔ di kɛ ɔ tʊ yí ahʊnlın ası ɔ kekele bɛ́ like. Ɛ 'su yí akpʊlʊwa a, Nyanmıan kʊala kɛ ɔ man bɛ kaci bɛ́ abalabɔ'n bɛ nwun ananhɔlɛ atın'n.

26 Anın bɛ́ nyın a a kulo, bɛ yıyı bɛ́ nwʊn fi Abɔnsanmʊn ngaa'n-mɔ mɔ bɛ tɔlı nun bɛ kacili nganga bɛ yɔlı m'ɔ kulo nın anun.

3

Ayuelıɛ mɛlɛ nın anun asıtanlan'n

1 Kacı kɛ mɛlɛ kasian nın anun, mân nın anun 'ba yɔ sı kpa.

2 Afı menian'n-mɔ 'ba kaci ahyʊan, bɛ́ nyın 'ba bʊlʊ esika, bɛ 'tu bɛ́ nʊan nun, ɛsɛ bɛ 'tu bɛ́ nwʊn. Bɛ 'kıkan ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ tia

Nyanmıan, bɛ́ nyın ngɔ sɔ man bɛ́ sı nʊn bɛ́ nin-mɔ kʊ́n, bɛ ngɔ sı man ye, bɛ́ nyın ngɔ sɔ man like m'ɔ tı nwannzan-nwannzan'n.
3 Bɛ ngɔ hulo man sʊanlan, bɛ ngɔ nwun man koun, bɛ 'sɛcı menian dunman, bɛ ngɔ hʊala man bɛ́ nwʊn bılı fíí, bɛ 'ba yɔ ati ɛtɛ, bɛ ngɔ hulo man kpa nın ɛyɔlɛ.
4 Bɛ 'laka menian, bɛ 'yɔ mɔ bɛ kulo, bɛ 'kuku bɛ́ nwʊn sʊ. Bɛ 'kulo mân nın anun fɛ'n bɛ tala Nyanmıan.
5 Bɛ 'yɔ bɛ́ nwʊn kɛ menian mɔ bɛ de Nyanmıan bɛ di kɛ yɛ́, nan kʊsʊ bɛ nne man yí tunmin'n bɛ nni man. Sɔ menian'n-mɔ, n'ɛ fa wɔ́ nwʊn bɔ bɛ́.
6 Nunhan mmie-mɔ wʊwʊlʊ awulo'n-mɔ anun bɛ laka laka mmalasua mɔ bɛ́ ajʊnnın'n tı tıka, ɛtɛ dɔʊn sʊ bɛ́ mɔ bɛ kulo mân nın anun ninnge ngacile kʊalaatin'n.
7 Mmalasua sɔ'n-mɔ, cıan daa bɛ kulo kɛ bɛ suan like, nan kʊsʊ bɛ nwunlin man ananhɔlɛ'n lé.
8 Kɛ Zʊanɛsı nʊn Zʊanbɛlɛsı, bɛ nun *Moyizı, bɛ jinlanlın sʊ'n, yí sɔ kʊsʊ ala, menian sɔ'n-mɔ nʊn ananhɔlɛ'n jin sʊ. Menian sɔ'n-mɔ ajʊnlın tı man kpa, ɛsɛ bɛ́ dedi'n kʊsʊ tı mgban.
9 Nan bɛ ngɔ hʊala man mʊa kɔ. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʊasıa mɔ bɛ tı'n, ɔ 'ba fite mân'n kʊalaa anyunnun kɛ Zʊanɛsı nʊn Zʊanbɛlɛsı dıɛ'n.

Pɔlʊ amannıɛ m'ɔ nwunlin yí'n

10 Nan wɔ́ dıɛ, ɛ nwunlin mín ninnge mɔ n gekelelı'n, mín abalabɔ mɔ m mɔlı'n, ɔ nʊn mɔ m muli bɛ́ nwʊn akpʊnndan n yɔlı'n, ɛ nwunlin mín dedi'n, ɔ nʊn abʊtalɛ'n mɔ n zili'n, ɔ nʊn ehulo'n mɔ n ne yí'n, ɔ nʊn mɔndınlın'n mɔ m mɔlı'n,
11 ɔ nʊn yalɛ'n mɔ n nwunlin yí'n. N nwunlin yalɛ kpa Antiɔsʊ, Ikoninwɔmʊn, ɔ nʊn Lisitili ɛlɔ. Nzu ahʊlʊwa dıɛ yê b'a ngele man mín ɔ? Nan kʊsʊ yɛ́ Mın lelı mín fi yí kʊalaa anun.
12 Ɛsɛ bɔbɔ, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊn Kilisi Zozi b'a yɔ kʊn, mɔ bɛ kulo kɛ bɛ yɔ like mɔ Nyanmıan kulo'n, bɛ 'kele bɛ́ ahʊlʊwa.
13 Nan ati ɛtɛ mma'n-mɔ nʊn atofʊɛ'n-mɔ, bɛ́ ti 'min ɛtɛ nın anun bɛ laka laka menian dede bɛ laka bɛ́ muonun bɛ́ nwʊn.
14 Nan wɔ́ dıɛ, ninnge mɔ a suan, mɔ a nwun yí kɛ ɔ tı ananhɔlɛ'n, fa sie kpa. Wɔ́ muonun, ɛ sı sʊanlan'n m'ɔ heheleli wɔ́ ninnge sɔ'n-mɔ'n.
15 Anın ɛ tı batʊnman kaan sʊa yê ɛ nwunlin Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan nın ɔ. Ɔ kʊala ɔ man ɛ nwun ngɛlɛ ɛ de Kilisi Zozi di ɛ nyan ngʊan.
16 Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kʊalaa fi Nyanmıan Kpili muonun ɛlɔ. Ɔ tı kpa mɔ bɛ fa bɛ kekele menian ninnge maan bɛ nwun ananhɔlɛ'n. Bɛ fa bɛ kpala ato'n, bɛ fa bɛ tınngɛ sʊanlan, bɛ fa bɛ bʊka sʊanlan maan ɔ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın.
17 Yí dıɛ, anın Nyanmıan sʊanlan'n yɔ faın, ɔ kʊala like biala m'ɔ tı kpa'n yɔ.

4

1 Nyanmıan Kpili nʊn Kilisi Zozi mɔ ɔ 'ba bua anyınwɔsʊɛ
mma ɔ nʊn ewue mma ndɛɛ nın anyunnun, mın kan ndâ kɛ
Kilisi ɛwalɛ'n mɔ ɔ 'ba sa ba'n, ɔ nʊn yí belemgbin mɔ ɔ 'ba li'n
dunman nun,
2 kan Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ fua sʊ, sɛ mɛlɛ'n tı kpa o, sɛ ɔ tı
man kpa o, kan dede maan bɛ lé bɛ lí, tu bɛ́ nyunnun, wowula
bɛ́ anwʊnsɛlɛ, si abʊtalɛ kpa bɔkɔɔ kekele bɛ́ ninnge.
3 Ɔ sanlın kɛ, ɔ 'ba ju mɛlɛ'n bie'n, menian'n-mɔ ngɔ tie man
ananhɔlɛ ngehele'n kón. Like mɔ bɛ́ ahʊnlın'n kulo'n yê bɛ 'yɔ
ɔ. Ɛhıka ati, ɛjɔlɛ mɔ bɛ́ muonun bɛ kulo kɛ bɛ tie'n, bɛ 'ba yia yí
nwʊn ngehelefʊɛ dɔʊn maan bɛ kan bɛ kele bɛ́.
4 Bɛ 'ba totua bɛ́ nzʊ wɔ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nın anwʊn nán bɛ tie
ɛhʊa.
5 Nan wɔ́ dıɛ, sie tile wɔ like biala anun, tila wɔ́ ahʊnlın
wɔ yalɛ elie nın anun, man wɔ́ nwʊn tɛ wɔ́ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, di
junman mɔ Nyanmıan a fa a man wɔ́'n.
6 Nan mín dıɛ, n dı kɛ b'a hun mín, b'a butu mín moja nın ası
dada angʊnmın. Afı mín ewue tɛmʊn a ju.
7 M'an hʊn kʊan kpa'n. M'an sɔ mín dedi nın anun kpa, m'an
nwanndi dede m'an gua yí bʊ.
8 Kıkaala dıɛ, kunnunmun elie nın anwʊn ahatua lɛ
nwʊnndɛ mín. Ahatua sɔ'n y'ɔ le ngʊan ele abotile'n. Mın
'nyan yí cıan mɔ yɛ́ Mın m'ɔ bua ndɛɛ sɛsɛ'n, ɔ 'bua kulo
menian'n-mɔ ndɛɛ'n. Ɛsɛ bɔbɔ, nan mín ngʊnmın ala yê mın
'nyan yí ɔ, nan mın nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ le ehulo bɛ lɛ nwʊnndɛ
mɛlɛ'n mɔ yɛ́ Mın 'yı yí nwʊn kele'n.

Ngalıɛ

9 Bɔ mɔndınlın tʊ mín ɛwa ndɛ-ndɛ.
10 Ɔ sanlın kɛ Deması a hulo ɛnɛ mân'n dede ɔ'a nwanndi
mín. Ɔ'a hɔ Tesaloninki. Kelesan a hɔ Galasi mân nun, Titı kʊsʊ
a hɔ Dalımasi mân nun.
11 Luku angʊnmın yê ɔ wɔ mín nwʊn ɛwa ɔ. Ɛ 'ba a, fa Maakı
ɛ nʊn yí bɛ bála. Ɔ sanlın kɛ ɔ kʊala ɔ bʊka mín wɔ mín junman
elie nın anun.
12 M'an sʊan Tisiki Efɛzı ɛlɔ.
13 N yacili mín taladıɛ kpili'n mɔ mın wula taladıɛ a, mın fa
mın wula sʊ'n Tolowası ɛlɔ, Kalıpusı anwʊn ɛbɛlɛ. Sɛ ɛ 'ba a, fa
bɛlɛ mín.
14 Alɛgızanndılı m'ɔ bɔ mmulalɛ'n, ɔ'a bɔ mɔndınlın ɔ'a li mín
nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ kpa. Yɛ́ Mın 'ba tua yí nyɔlıɛ sɔ nın anwʊn kalɛ.
15 Wɔ́ kʊsʊ wɔ́, sie wɔ́ nwʊn ye wɔ yí nwʊn. Ɔ sanlın kɛ, ɔ
tanlın yɛ́ nyınsʊ kpa wɔ yɛ́ ngehele nın anwʊn.
16 Alimʊa tɛmʊn mɔ bɛ nʊn mín hɔlı bɛ́ mɔ bɔ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja
sʊ, mɔ mın 'sa mín nın'n, sʊanlan fíí a njinlan man mín nzin.
Bɛ́ kʊalaa bɛ nwanndili mín.

17 Nan yɛ́ Mın jinlanlın mín nzin, ɔ wulalı mín anwʋnsɛlɛ, ɔ
man m mɔlı Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ kpa bɔkɔɔ manlın bɛ́ kʋalaa mɔ
bɛ tı man Zufʋ'n tılı. Yɛ́ Mın a le mín fi tɛtıanfʋɛ nın asa nun.
18 Ɛsɛ yɛ́ Mın de mín fi ɛtɛ ngacile'n kʋalaa anun ɔ di mín
taataa maan mın wʋlʋ yí Belemgbin Mân nın anun. Anyun-
minnyanmʋn hán yí dahuu. Amın.
19 Mın 'yɔ Pilisili nʋn Akilası, Onezifɔɔ nʋn yí awulo amma'n-
mɔ kʋalaa like.
20 Elasıtı a ha Kolıntı ɛlɔ yê m'an yaci Tolofimʋn Minle ɛlɔ, ɔ
sanlın kɛ anın ɔ ndı man akpɔlɛ.
21 Bɔ mɔndınlın bala kʋalaaka nán afʋɛ nın anʋan a yia.
Ebulusi, Pudansı, Linunsı, Kolodia, ɔ nʋn anianman'n-mɔ
kʋalaa, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ wɔ́ like.
22 Yɛ́ Mın nʋn wɔ́ tánlan. Nyanmıan nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn
anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN TITI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Titɪ tɪ *Gɛlɛkɪ sʋanlan. Anɪn, ɔ wɔ bɛ́ mɔ bɛ nʋn Zozi Bɔfʋɛ Pɔlʋ di yɛ́ Mɪn junman nɪn anun bie. Ɔ nʋn Pɔlʋ bɛ tuli atɪn dɔʋn bɛ hɔlɪ bɔlɪ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n. Kɛ yɛ kpɪn yɛ nwun yí kalata ɛhɪ anun'n, Pɔlʋ yacili Titɪ Kɛlɛtɪ mân nun kɛ ɔ bʋ́ka asɔnɪn'n-mɔ mɔ bɛlɛ mɔ b'a bɔ yí bʋ'n (yí ti 1.5). Ɛsɛ yɛ nwun yí biekun wɔ alimʋa kalata'n mɔ Pɔlʋ hɛlɛlɪ nwanlɪn Timote nɪn anun'n kɛ Pɔlʋ lɛ man Titɪ nʋn asɔnɪn'n-mɔ kʋsʋ afʋtu.

Kalata nɪn anun, Pɔlʋ lɛ kan kele Titɪ kɛ ɔ sésie mgbain-mɔ asɔnɪn kʋn biala asʋ. Bɛ́ mɔ bɛ 'sesie bɛ́ mgbain'n, Pɔlʋ lɛ kacɪ Titɪ ninnge m'ɔ fata kɛ bɛ nwun yí bɛ́ asɪtanlan nɪn anun'n (1.5-9). Pɔlʋ lɛ kan kele Titɪ nʋn asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ lí ananhɔlɛ ngehele'n mɔ bɛ tɪlɪ nɪn asʋ, nán bɛ héle Zufʋ'n mmie-mɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɛcɪ asɔnɪn'n kɛ bɛ́ ngehele dɪɛ'n-mɔ tɪ ato. Kalata nɪn ati 2-3 nɪn anun, Pɔlʋ lɛ man mmelenzua, mmalasua, mgbafɛlɛ, ndalua nʋn nganga mɔ bɛ wɔ asɔnɪn'n-mɔ anun nɪn afʋtu. Ɔ lɛ kacɪ bɛ́ kʋalaa kɛ Nyanmɪan kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ ɔ'a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a man b'a nyan bɛ́ ti'n, nán ɔ wowula bɛ́ anwʋnsɛlɛ maan bɛ yɔ nyɔlɪɛ mgbakpa. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʋ lɛ kacɪ Titɪ kɛ ɔ fʋ́an bɛ́ mɔ bɛ man mgbacɪmgbacɪɛ ba asɔnɪn nɪn anun'n fi nun fite.

Ahɪn ebisa

1 Titi,

Mín Pɔlʋ mɔ n dɪ Nyanmɪan akʋa mɔ ɛsɛ n dɪ Zozi Kilisi bɔfʋɛ'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wʋ́ ɔ. B'a yɪ mín kɛ n jʋ́ɪn bɛ́ mɔ Nyanmɪan a kpa bɛ́ a yɔ yí dɪɛ'n maan bɛ nyán dedi, ɛsɛ bɛ nwʋ́n ananhɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ nán b'a yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo.

2 Like mɔ Nyanmɪan kulo'n y'ɔ man bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anwʋn anyɪndasʋɛ ɔ. Ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ sɔ'n, Nyanmɪan m'ɔ nni man ato'n lili mʋa falɪ bɔlɪ yɛ́ anɔhʋba asannan nán ɔ'a bɔ mân'n.

3 Mɔ tɛmʋn'n juli'n, ɔ nanndɪ yí Nʋan Ɛjɔlɛ nɪn asʋ, ɔ'a yí ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n ɔ'a hele. Ɛhɪka ati, Nyanmɪan m'ɔ tɪ Ngʋandefʋɛ nɪn a fa ɛjɔlɛ sɔ nɪn a wula mín sa nun ɔ'a man mín atɪn kɛ m mʋ́ n géle menian'n-mɔ.

4 Titɪ, wʋ́ mɔ ɛ tɪ mín wa kpa'n, afɪ a le Zozi Kilisi a li kɛ mín kʋsʋ m'an le yí m'an li'n, mɪn 'bisa wʋ́ ahɪn mɪn yɔ wʋ́ ɛcɪan'n mɔ.

Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n, bɛ nwʋ́n wʋ́ nwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán wʋ́ lʋa cícɪ wʋ́ nwʋn.

Junman m'ɔ sɛ kɛ Titɪ di wɔ Kɛlɛtɪ mân nɪn anun'n

5 N yacili wɔ́ Kɛlɛtɪ mân nɪn anun ɛlɔ kɛ ɛ sésie ɛjɔlɛ'n kʊalaa
m'ɔ ka'n kpɛ kpɛ kpɛ. Kulo kʊn biala asʊ, sesie mgbain-mɔ ɛbɛlɛ
asɔnɪn nɪn asʊ kɛ m gbɪnlɪn n gelelɪ wɔ́'n.

6 Sʊanlan mɔ ɛ 'sie yí kpain'n, ɔ sɛ kɛ ɔ yɔ́ sʊanlan mɔ bɛ
nnyan man yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ ja balasua
kʊnmgba cein, yí mma'n-mɔ de Zozi Kilisi bɛ di, bɛ mmɔ man
bɛ́ dunman ɛtɛ kɛ bɛ yɔ mgban-mgban ninnge anaan bɛ́ nyɪn
nzɔ man sʊanlan.

7 Afɪ asɔnɪn kpain'n, ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ di Nyanmɪan junman.
Yí ti, ɔ sɛ kɛ ɔ yɔ́ sʊanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí
bɛ ngan man. Ɔ nni man kɛ ɔ yɔ sʊanlan m'ɔ tu yí nwʊn, m'ɔ
fɛ ɛya, m'ɔ tɪ kɔnʊnmɪnnzan, m'ɔ tɪ kpukpo kpukpo, mɔ yí nyɪn
bʊlʊ esika.

8 Nan ɔ fata kɛ ɔ yɔ sʊanlan m'ɔ sɔ menian nun kanlanman,
m'ɔ kulo ye ɛyɔlɛ, m'ɔ le ajʊnlɪn, m'ɔ tɪ sɛsɛ, mɔ ɔ'a fa yí nwʊn ɔ'a
man Nyanmɪan kpa bɔkɔɔ, m'ɔ kʊala yí nwʊn bɪlɪ,

9 m'ɔ di ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hehele yí nɪn asʊ, nán yí kʊsʊ
ɔ'a hʊala ɔ'a fa ɔ'a wowula ɛhɪnlɪn-mɔ anwʊnsɛlɛ, nán ɔ'a hele
bɛ́ mɔ bɛ di ato nzin'n maan bɛ nwun yí kɛ b'a fʊn.

10 Afɪ, Zufʊ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Zozi'n, bɛ́ nun
mmie-mɔ dɔʊn kpa tɪ anzʊsɛlɛfʊɛ, bɛ kan mgban-mgban ɛjɔlɛ
ɛsɛ bɛ laka menian.

11 Zufʊ sɔ'n-mɔ, ɔ sɛ kɛ ɛ tótua bɛ́ sʊ. Ɔ sanlɪn kɛ, awulo awulo
mɔ nun menian'n-mɔ kʊalaa a fa bɛ́ nwʊn b'a man Zozi'n, Zufʊ
sɔ'n-mɔ lɛ kekele bɛ́ ninnge m'ɔ nzɛ nvata man bɛ kpʊnndɛ
ndunlunmun esika.

12 Kɛlɛtɪ amma'n-mɔ muonun le bɛ́ kpɔmanfʊɛ kʊn. Bɛ́
kpɔmanfʊɛ sɔ'n nwan:
Kɛlɛtɪ amma, bɛ di ato cɪan daa,
bɛ́ ti anun tɪ ɛtɛ bɛ yɔ bɛ ninnge'n-mɔ kɛ naan,
ɛsɛ bɛ tɪ ɛfʊanfʊɛ bɛ́ kʊ ɛsê nɪn ala y'ɔ cian bɛ́ ɔ.

13 Ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ́ kpɔmanfʊɛ sɔ'n hanlɪn'n tɪ ananhɔlɛ. Ɛhɪka
ati, tu bɛ́ nyunnun kpa, nán bɛ́ dedi nɪn a yɔ fɔ́ún

14 b'a yaci Zufʊ ɛhʊa'n-mɔ b'a gua, nán ɛsɛ b'a nni man
menian mɔ b'a kaci bɛ́ nzin b'a si ananhɔlɛ'n mala dɪɛ'n-mɔ
asʊ.

15 Menian mɔ bɛ́ nwʊn a tɪ'n, like fíí tɪ man efian mman man
bɛ́. Nan bɛ́ mɔ efian a gua bɛ́ nwʊn mɔ bɛ nne man Nyanmɪan
bɛ nni man'n, like kʊalaa tɪ efian man bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ ngɛlɛ'n
nʊn bɛ́ ajʊnlɪn'n tɪ ɛtɛ.

16 Bɛ kan kɛ bɛ sɪ Nyanmɪan, nan kʊsʊ bɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ kele kɛ
bɛ nzɪ man Nyanmɪan. Bɛ́ nwʊn le ɛkpɔ, bɛ tɪ anzʊsɛlɛfʊɛ yê bɛ
ngʊala man nyɔlɪɛ kpa baa kʊnmgba cein yɔ.

2

Pəlʊ 'ba tu mgbain'n-mə fʊə

1 Nan wɔ́ dıɛ, kekele menian'n-mɔ ɛjɔlɛ'n m'ɔ kɔ Nyanmıan
atın nın asʊ'n.
2 Kan kele mgbanmgbain'n-mɔ kɛ bɛ lé bɛ́ nwʊn bɛ lí, bɛ mán
menian'n-mɔ félı bɛ́, bɛ nánndı kanlanman, bɛ lé Nyanmıan bɛ
lí kpa, bɛ húlo bɛ́ nwʊn ɛsɛ bɛ sí abʊtalɛ wɔ yalɛ elie nın anun.
3 Kan kele mmalasua mgbanmgbain'n-mɔ kʊsʊ kɛ bɛ bɔ́ bala
mɔ Nyanmıan kulo. Nán bɛ sɛcı menian'n-mɔ dunman. Nán bɛ
kaci nzan'n nganga. Nan bɛ mán afʊtu kpa,
4 nán b'a bʊka ndalua'n-mɔ maan b'a hulo bɛ́ hun nʊn bɛ́
mma'n-mɔ.
5 Anın bɛ́ ɛnanndıɛ'n yɔ faın, bɛ́ nwʊn tı, bɛ bu awulo
amanmuo kpa, bɛ kaci mmalasua kpa mɔ kʊn biala anyın sɔ yí
muonun yí hun, nán sʊanlan a nnyan man Nyanmıan Anʊan
Ɛjɔlɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí ɔ'a ngan man.

Pɔlʊ 'ba tu mgbafɛlɛ'n-mɔ fʊɔ

6 Kan kele mgbafɛlɛ'n-mɔ kʊsʊ kɛ asıtanlan'n kʊalaa anun,
bɛ nánndı kanlanman.
7 Wɔ́ bɔbɔ muonun yɔ nyɔlıɛ m'ɔ tı kpa maan mgbafɛlɛ'n-mɔ
nıan sʊ bɛ yɔ́ bie. Man wɔ́ ngehele'n yɔ́ ananhɔlɛ, n'ɛ man ato
ba nun.
8 Man ɛjɔlɛ mɔ ɛ kan'n yɔ́ sɛsɛ, mɔ bɛ nnyan man yí nzin ɛjɔlɛ
ɛtɛ fíí bɛ ngan man, nán b'a ngan man yɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Sɛ ɛ yɔ
yí sɔ a, anın kpɔfʊɛ nın anyunnun a gua ası.

Pɔlʊ 'ba tu nganga'n-mɔ fʊɔ

9 Kan kele nganga'n-mɔ kʊsʊ kɛ bɛ mán bɛ́ mın-mɔ anyınnzɔ
wɔ like biala anun. Bɛ yɔ́ like mɔ bɛ́ mın-mɔ kulo. Nán bɛ yɔ
menian mɔ bɛ tı bɔyı,
10 nán bɛ wua bɛ́ like fíí. Nan cıan daa, bɛ héle kɛ bɛ tı
ananhɔlɛfʊɛ sakpa. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, like biala anun, menian'n-
mɔ 'ba le Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Ngʊandefʊɛ nın Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ
yɛ kekele'n bɛ tʊ nun.

Nyanmıan sı anwunnvoe

11 Afı, Nyanmıan m'ɔ sı anwunnvoe m'ɔ kulo kɛ kulo
menian'n-mɔ kʊalaatin nyan bɛ́ ti'n, ɔ'a yı yí nwʊn ɔ'a hele.
12 Ɔ lɛ kele yɛ́ kɛ yɛ yáci nyɔlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ m'ɔ nzɔ man
Nyanmıan anyın'n, ɔ nʊn mân ɛhı anun ninnge'n-mɔ mɔ yɛ́
nyın bʊlʊ yí nwʊn'n yɛ gúa. Nán yɛ nánndı kanlanman wɔ ɛnɛ
mɛlɛ ɛhı anun, yɛ bɔ́ bala m'ɔ tı sɛsɛ m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın.
13 Sʊa y'ɔ di kɛ yɛ yɔ yɛ nwʊnndɛ anyındasʊɛ cıan nın ɔ. Cıan
sɔ'n yê Ngʊandefʊɛ Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Nyanmıan Kpili'n 'ba yı
yí anunminnyanmʊn kele yɛ́ ɔ.
14 Zozi Kilisi muonun a wu yɛ́ dunman nun, ɔ'a man y'a
nyan yɛ́ ti fi nyɔlıɛ ɛtɛ'n-mɔ anun, anın yɛ kaci yí ti anwʊn
menian mɔ ɔ'a man bɛ́ nwʊn a tı mɔ ɛsɛ bɛ́ nwʊn tɛ bɛ́ bɛ yɔ
nyɔlıɛ m'ɔ tı kpa.

15 Ɛjɔlɛ m'ɔ fata mɔ ɛ kan nɪn anɪn. Tunmin'n kʋalaa mɔ a nyan yí'n, fa wowula wɔ́ menian'n-mɔ anwʋnsɛlɛ, nán tu bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ kʋsʋ anyunnun. N'ɛ man sʋanlan fíí tʋtʋ wɔ́ nyunnun ngɛsɛlɛ.

3

Abalabɔ m'ɔ sɛ kɛ asɔnɪn sʋanlan bɔ'n

1 Kaçɪ asɔ̀nɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ lí mân nɪn ati ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ le tunmin'n. Bɛ mán bɛ́ anyɪnnzɔ, bɛ bɔ́bʋa bɛ́ nwʋn bɛ yɔ́ nyɔlɪɛ biala m'ɔ tɪ kpa'n.

2 Nán bɛ kan sʋanlan fíí anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, nan bɛ kpʋ́nndɛ anzʋnunjɔ'n, ɔ nʋn ati anun kpa ɛyɔlɛ'n ɔ nʋn bɛtɛɛ ɛyɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ wɔ menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun.

3 Ɔ sanlɪn kɛ, daba, anɪn yɛ́ kʋsʋ yɛ tɪ ngʋasɪafʋɛ, yɛ́ nyɪn nzɔ man sʋanlan, yɛ minlinlin, anɪn yɛ tɪ ninnge'n-mɔ kʋalaa mɔ yɛ kulo ɛsɛ yɛ yɔ'n nganga. Ati anun ɛtɛ mân yê anɪn yɛ bu ɔ, yɛ tɪ anyɪnbʋlʋ menian, yɛ tɪ busuɔfʋɛ ɛsɛ anɪn yɛ kpɔ yɛ́ nwʋn.

4 Nan mɛlɛ mɔ Nyanmɪan m'ɔ tɪ Ngʋandefʋɛ'n helelɪ kulo menian'n-mɔ kɛ yí ti anun tɪ kpa ɛsɛ ɔ kulo bɛ́'n,

5 ɔ'a le yɛ́ ti ngʋan. Nán kɛ sɛsɛ nyɔlɪɛ mɔ y'a yɔ ati y'ɔ man ɔ'a le yɛ́ ti ngʋan ɔ, nan anwunnvoe yê ɔ'a nwun yɛ́ ɔ. Ɔ naandɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʋ ɔ'a tu yɛ́ nwʋn efian ɔ'a man b'a wʋ yɛ́ fʋfɔlɛ.

6 Afɪ, Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n dunman nun, Nyanmɪan a fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man yɛ́ dede ɔ'a bʋ sʋ.

7 Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun, nán y'a hʋala y'a nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n m'ɔ tɪ yɛ́ anyɪndasʋɛ like'n.

8 Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n tɪ ananhɔlɛ. Yí ti, mɪn kulo kɛ ɛ jinlan ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʋ cɪnnjɪn kpa, nán bɛ́ mɔ b'a le Nyanmɪan b'a li nɪn a tɪ bɛ́ nyɪn b'a yɔ nyɔlɪɛ kpa ngʋnmɪn. Ninnge sɔ'n-mɔ tɪ nganlanman ɛsɛ bɛ tɪ kpa bɛ man bɛ́ kʋalaatin.

9 Nan kʋasɪa akpʋlʋwa esúe'n, n'ɛ su bie. Wɔ́ nannan-mɔ dunman nɪn anwʋn akpʋlʋwa esúe'n, n'ɛ su bie. Zufʋ'n-mɔ mala nɪn anwʋn akpʋlʋwa esúe'n ɔ nʋn sʋ butule elie'n, n'ɛ wula wɔ́ nwʋn nun. Ɔ sanlɪn kɛ nvasʋɛ nnʋn man sʋ, ɔ tɪ mgban.

10 Sʋanlan m'ɔ man mgbacɪmgbacɪɛ ba'n, di mʋa kannzʋ yí kʋn. Sɛ ɔ'a nyaci man yí nyɔlɪɛ nɪn an, ɛsɛ kannzʋ yí kʋn biekun. Sɛ ɔ'a nyaci man yí nyɔlɪɛ sɔ nɪn an, yɪ yí asɔnɪn nɪn anun.

11 Afɪ, ɛ sɪ kɛ sʋanlan m'ɔ tɪ sʋa'n, ɔ fi ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ ɔ'a jasʋ, ɔ yɔ ɛtɛ, ɛsɛ ɔ lɛ bu yí muonun yí nwʋn fʋɔ.

Ngalɪɛ

12 Mın 'ba sʋan Alıteması anaan Tisiki wɔ́ nwʋn ɛlɔ. Sɛ ɛ
nwun yí a, anın kan wɔ́ nwʋn tʋ mín Ninkopolisi kulo nın asʋ.
Ɔ sanlın kɛ ɛlɔ yê afʋɛ nın anʋan'n 'yia a, mın kulo kɛ mın kɔ ɔ.
13 Gua Zenası m'ɔ tı avoka'n ɔ nʋn Apolɔsʋ atın kanlanman.
Like mɔ b'a mian yí nwʋn wɔ bɛ́ atın etue nın anun'n, fa man
bɛ́, n'ɛ man bɛ mian like fíí nwʋn.
14 Ɔ sɛ kɛ yɛ́ menian dıɛ'n-mɔ kʋsʋ sósuan nyɔlıɛ kpa'n-mɔ
ngʋnmın ɛyɔlɛ, nán b'a bʋka bɛ́ mɔ bɛ wɔ emian nın anun
cınnjın'n. Nán man bɛ bubu bɛ́ sa bɛ tanlan sʋ.
15 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nʋn mín wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa wɔ́
ahın. Bɛ́ mɔ bɛ nʋn wɔ́ tı ɛlɔ, mɔ bɛ le dedi bɛ kulo yɛ́'n, yɛ 'bisa
bɛ́ ahın.
Nyanmıan nwún ɛmɔ kʋalaatin anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN FILEMƱN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ Pɔlʋ 'kɛlɛ kalata ɛhı ɔ nwan Filemʋn'n, anın ɔ la fiadı. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Filemʋn wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Koləsʋ nın asʋ, ɔ kɔ ɛbɛlɛ asɔnın'n bie. Yí awulo ɛbɛlɛ bɔbɔ yê bɛ yɔ asɔnın nın ɔ. Afı, Pɔlʋ y'ɔ man Filemʋn leli Kilisi lili ɔ.

Anın Filemʋn le yí kanga kʋn. Kanga sɔ'n li Onezimʋn. Onezimʋn, yí bʋ y'ɔ le kɛ bʋkafʋɛ, mɔ yí nwʋn cian. Kanga sɔ'n nwanndili Filemʋn ɔ hɔlı tʋlı Pɔlʋ fiadı sua nın anun ɛlɔ. Pɔlʋ anwʋn ɛbɛlɛ, Onezimʋn kɔ le Zozi Kilisi kɔ li. Ɔ kɔ bʋka Pɔlʋ kpa. Nan kɛmɔ Pɔlʋ amanngʋn y'ɔ le Filemʋn m'ɔ de yí di'n, anın ɔ tı kpa kɛ ɔ man Onezimʋn sa kɔ Filemʋn anwʋn ɛlɔ. Afı, mala'n m'ɔ wɔ nun'n y'ɔ le kɛ kanga biala m'ɔ kɔ nwanndi yí mın'n nán bɛ cı yí a, bɛ pinnin yí sɛlɛ kpa. Ɛhıka ati, Pɔlʋ kɔ hɛlɛ kalata ɔ kɔ nwan Filemʋn. Kalata nın anun, ɔ lɛ di Onezimʋn ati mgbata kɛ ɔ só yí nun kanlanman. Nán man ɔ bu Onezimʋn kɛ kanga, nan ɔ bú yí kɛ yí nianman Kilisi dunman nun.

Ahın ebisa

1 Filemʋn,

Mín Pɔlʋ mɔ Kilisi Zozi dunman nun b'a tʋ mín fiadı'n, mın nʋn anianman Timote, yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan wó. Ɛ tı yɛ́ ehulo anianman kpa wɔ yɛ́ junman nın anun.

2 Yɛ 'bisa wó ahın, ɛ nʋn yɛ́ nianman bala Apia, ɔ nʋn Aasipʋ m'ɔ bʋka yɛ́ wawɛ nun kʋan nın anun'n, ɔ nʋn asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ yia wó awulo ɛbɛlɛ'n.

3 Yɛ́ Sı Nyanmıan Kpili ɔ nʋn yɛ́ Mın Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ cícı ɛmɔ alʋa.

Dedi nʋn ehulo mɔ Filemʋn le yí'n

4 Cıan daa sɛ mın 'sɛlɛ a, mín ti kacı wó, mın da Nyanmıan ası wɔ wó dunman nun.

5 Ɔ sanlın kɛ ehulo mɔ ɛ kulo Nyanmıan anwʋntıɛ mma'n-mɔ kʋalaatin'n, ɔ nʋn dedi mɔ ɛ le yí wɔ yɛ́ Mın Zozi nun'n, mın tı kɛ menian'n-mɔ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ kpa.

6 Mın sɛlɛ Nyanmıan kɛ wó dedi'n m'ɔ nʋn yɛ́ dıɛ'n tı kʋn'n dunman nun, ɔ mán ɛ bó mɔndınlın ɛ lí junman kpa ɛ hó wó nyunnun, nán a nwun ninnge mgbakpa'n mɔ yɛ le yí wɔ Kilisi anun'n kpa bɔkɔɔ.

7 Ɛhı ati, m'an li fɛ kpa, ɛsɛ mín lʋa a cıcı ɔ sanlın kɛ ehulo mɔ ɛ kulo Nyanmıan anwʋntıɛ mma'n-mɔ nın a man bɛ́ ahʋnlın a tɔ bɛ́ kunnun.

Onezimʋn ati mgbata elie'n

8 Ɔ tı ananhəlɛ kɛ Kilisi dunman nun, n ne atın mın kele wɔ́ like m'ɔ sɛ kɛ ɛ yɔ́ ɔ,
9 nan kʋsʋ ehulo'n dunman nun, mıın bʋtʋ wɔ́ mın sɛlɛ wɔ́ like kʋn. Mín, Pəlʋ, mə n dı sʋanlan kpain, mə ɛnɛ b'a hyı mín b'a tʋ fiadı wə Kilisi Zozi dunman nun'n,
10 mıın di mín wa Onezimʋn ati mgbata. Mín mə b'a bə mín kpaun'n, ɔ tı mín wa. Afı, mín sa nun ɛwa yê ɔ'a le Kilisi ɔ'a li ɔ.
11 Daba, anın ɔ tı sʋanlan m'ɔ ngʋala man like fíí yɔ man wɔ́ ɔ. Nan sian dıɛ, ɔ kʋala wɔ́ nʋn mín bʋka kpa.
12 Yí ti, mıın man ɔ sa ba wɔ́ nwʋn ɛlə, yí m'ɔ tı kɛ mín nwʋnnaan'n sin'n.
13 Kɛmə Ɛjəlɛkpa'n dunman nun b'a bə mín kpaun'n, mın kulo kɛ ahan ɔ di wɔ́ ja nun ɛwa ɔ nıan mín.
14 Nan kʋsʋ mın ngulo man kɛ mın bu wɔ́ nzin mın yɔ like fíí, nán wɔ́ ye ɛyəlɛ nın a nyə man kɛ ememian like. Nan sɛ ɔ yɔ wɔ́ kunnun sʋ a, kanlanman nın ahı.
15 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, ɔ yacili wɔ́ ɔ hyʋınlın yí nzin kaan, yí dıɛ, anın ɔ nʋn wɔ́ tanlan dahuu.
16 Mıın man ɔ sa ba wɔ́ nwʋn ɛlə biekun. Kʋsʋ sian dıɛ, n'ɛ bu yí kɛ kanga kʋ́n, nan bu yí kɛ ɔ tı kpa tala kanga, bu yí kɛ wɔ́ ehulo anianman kpa. Mín dıɛ, ɔ'a kaci mín nianman mə yí nwʋn cian mín sɛlɛ kpa. Yí nwʋn 'ba hian wɔ́ sɛlɛ kpa, afı ɔ tı wɔ́ kanga, ɛsɛ ɔ tı wɔ́ nianman wə yɛ́ Mın nun.
17 Yí ti, sɛ ɛ bu mín kɛ wɔ́ manngʋn y'ɔ le mín an, anın sə yí nun kpa kɛ mín yê ɛ lɛ sə mín nun ɔ.
18 Sɛ ɔ'a yɔ wɔ́ ɛtɛ bie a, sɛ kʋsʋ ɔ tua wɔ́ kalɛ a, fa yí kʋalaa gua mín sʋ.
19 Mín muonun, n ne mín sa mıın kɛlɛ wɔ́ kɛ: Mín Pəlʋ, mın 'tua kalɛ sə'n mın man wɔ́. Mín yê m man ɛ nyanlın ngʋan ɔ, nan kʋsʋ mın ngulo man kɛ mın kacı wɔ́ kɛ wɔ́ kʋsʋ ɛ tua mín kalɛ, ɛ tua mín ngʋan.
20 Ɔ tı sə, anianman, yɛ́ Mın dunman nun, mıın bʋtʋ wɔ́, sə yí nun man mín maan mín ahʋnlın tɔ́ mín kunnun wə Kilisi ehulo nın anwʋn.
21 Mın de mın di kɛ ɛhı mə mıın kɛlɛ mın nwan wɔ́'n, kɛmə ɛ bu mín sʋanlan'n, like'n mə mıın sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ yɔ́'n, ɛ 'yɔ bəbə maan ɔ tala sʋ.

Ngalıɛ

22 Wɔ́ sa kan mín ngalıɛ nın an, sesie dabɛlɛ kʋn man mín. Afı, mın de mın di kɛ Nyanmıan Kpili 'ba tie ɛmə mmʋtʋɛ'n-mə maan bɛ yı mín mın 'ba nıan ɛmə abʋsʋ.
23 Epafalası mə Kilisi Zozi dunman nun b'a tʋ yí nʋn mín fiadı'n, yí nwan ɔ 'yɔ wɔ́ like,
24 ɔ nʋn Maakı, ɔ nʋn Alisitakı, ɔ nʋn Deması, ɔ nʋn Luku, mə bɛ nʋn mín di junman'n.

25 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmə anwʊn anwunnvoe.

KALATA'N MƆ BƐ HƐLƐLƱ NWANLIN EBELE'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Sʋanlan'n m'ɔ hɛlɛlı kalata ɛhı'n, ɔ'a ngɛlɛ man yí dunman ɔ'a ngua man nun. Nan kʋsʋ, ɔ tı sʋanlan m'ɔ kan *Gɛlɛkı anıɛ'n kpa, ɔ sı Nyanmıan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kpa, ɛsɛ ɔ sı Zufʋ'n-mɔ amanmuo'n kʋsʋ kpa. Kɛ bɛ lɛ kpın bɛ kele'n, kalata sɔ'n wɔ Pɔlʋ dıɛ'n-mɔ anun. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, Apolɔsʋ m'ɔ nʋn Pɔlʋ bɛ lili yɛ́ Mın junman'n y'ɔ hɛlɛlı kalata sɔ nın ɔ (Junman 18.24-28, 1 Kolıntı 3.5-9, 4.1-2).

Ɔ hɛlɛlı kalata sɔ'n ɔ bʋtʋlı Ebele menian-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa'n kɛ bɛ tíla bɛ́ dedi nın anun. Ɔ lɛ kele bɛ́ kɛ nvasʋɛ nnʋn man sʋ mman man bɛ́ kɛ bɛ yáci bɛ́ dedi'n bɛ tʋ́ bɛ sá bɛ lí Zufʋ'n-mɔ mala nın asʋ. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ ti ele nın anwʋn ɛjɔlɛ mɔ Zozi Kilisi walı hanlın nın ala y'ɔ tı ananhɔlɛ ɔ.

B'a hye kalata nın anun nnyuan. Alimʋa dıɛ'n (yí ti 1.4-10.18) man yɛ nwun yí kɛ Zozi ti kpili kpa tala nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ. Ɔ tı kpili kpa tala *Moyizı nʋn nyıhyɛ daba'n tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ. Zozi tı yɛ́ tɛɛyıfʋɛ kpain wɔ Nyanmıan anyunnun. Ɔ tı kɛ Mɛlɛkısedɛkı mɔ anın ɔ tı belemgbin ɛsɛ ɔ tı tɛɛyıfʋɛ Abalahamʋn mɛlɛ sʋ'n. Zozi muonun falı yí nwʋn yılı tɛɛ ɔ falı yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ sʋalı. Yɛ́ ɛtɛ sɔ'n-mɔ, nyıhyɛ daba nın anun tɛɛ'n mɔ bɛ yı'n ngʋala man bɛ́ cici.

M'ɔ tian yí nnyuan'n (10.19-13.17), ɔ lɛ wowula Ebele'n-mɔ anwʋnsɛlɛ kɛ bɛ bɔ́ mɔndınlın bɛ́ dedi nın anun kɛ daba mma'n mɔ bɛ lili kunnunmun'n yɔlı yí'n. Nyila nʋn ahın ebisa y'ɔ fa gua yí kalata nın abʋ ɔ.

Zozi Kilisi, m'ɔ tı Nyanmıan Awa'n,

ɛ 'nwun kɛ ɔ kpın tı yı'n

1 Daba nın anun, Nyanmıan nanndılı yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ asʋ ɔ hanlın ɛjɔlɛ ɔ helelı yɛ́ nan-mɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ yɔ dede a, anın Nyanmıan a sın atın ngacile dɔʋn asʋ ɔ'a han.

2 Nan tɛmʋn'n mɔ yɛ wɔ nun m'ɔ tı mɛlɛ kasian'n, Nyanmıan nanndı yí Wa nın asʋ yê ɔ'a han ɛjɔlɛ ɔ'a hele yɛ́ ɔ. Baa sɔ'n, Nyanmıan nanndı yí sʋ y'ɔ sesielı mân nın ɔ. Yí dein yê ɔ'a yı yí ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a wula yí sa nun ɔ.

3 Yí y'ɔ man yɛ nwun Nyanmıan Kpili anunminnyanmʋn nın ɛta m'ɔ ta nın ɔ. Kɛ Nyanmıan Kpili'n kpın tı yí nın ala kpɛ y'ɔ le yí. Yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ tı tunmin'n le ninnge'n kʋalaa anun. M'ɔ yuelı menian'n-mɔ ɛtɛ ecicie nın anwʋn junman'n

di'n, ɔ fʋlı hɔlı nyanmıansʋ. Ɔ hɔlı tanlanlın anunminnyanmʋn belemgbin bia nın asʋ Tunminfʋɛ Nyanmıan Kpili asa fama sʋ.

Zozi Kilisi tı kpili tala nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ

4 Nyanmıan Awa'n tı kpili tala nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ. Ɔ man dunman'n mɔ Nyanmıan tʋnlın yí'n tı kpili tala nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ dıɛ'n.

5 Nyanmıansʋ bɔfʋɛ benin yê cıan kʋn Nyanmıan a han a hele yí kɛ:
Ɛ tı mín Wa,
ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, wó Sı y'ɔ le mín'n?

Cıan bie lé, ɔ selı man yí mmɔfʋɛ'n-mɔ anun bie kɛ:
Mın 'ba kaci wó Sı,
nán wó kʋsʋ ɛ 'kaci mín Wa.

6 Nan cıan mɔ Nyanmıan 'man yí Bamuan Baa'n ba mân nın anun'n, ɔ hanlın kɛ:
Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaa, bɛ kútʋ yí.

7 Ɛ 'nwun nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n:
Nyanmıan man yí mmɔfʋɛ'n-mɔ
kaci kɛ anwʋnman,
ɛsɛ ɔ man yí ngʋa'n-mɔ kaci kɛ sîn tofeleman.

8 Nan m'ɔ tʋ de Baa'n, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Nyanmıan Kpili, wó dıɛ ɛ tı belemgbin cıan daa.
Ɛ bu mân'n sɛsɛ sʋ.
9 *Ɛ kulo ananhɔlɛ'n,*
nan ɛtɛ'n dıɛ, ɛ kpɔ yí sʋnman.
Nyanmıan, wó Nyanmıan nın a yı wó,
ɔ'a man ɛ di fɛ,
ɔ'a fa anatılı ɔ'a gua wó ti sʋ
m'ɔ kele kɛ ɛ tala wó manngʋn'n-mɔ kʋalaa ɔ.

10 B'a hɛlɛ yí biekun kɛ:
Mín Mın, wó dein yê abʋbɔ nın anun
ɛ bɔlı mân nın ɔ.
Ɛsɛ anwunno'n tı wó sa ati like.
11 *Ninnge sɔ'n-mɔ tɛmʋn 'ba sın*
nan wó dıɛ, wó tɛmʋn'n nzın man lé.
Anwunno nʋn ası 'ba yɔ kɛ ɛtanlan daba.
12 *Ɛ 'bubu bé kɛ taladıɛ.*
Ɛsɛ ɛ 'kaci bé kɛ bɛ kaci taladıɛ'n.
Nan wó dıɛ, kɛ ɛ tı yí'n yê ɛ tı ɔ.
Wó mɛlɛ'n le man ayuelıɛ.

13 Cıan bie lé, Nyanmıan hanlın helelı man yí mmɔfʋɛ'n-mɔ anun kʋn kɛ:
Tanlan mín sa fama sʋ
nán mın 'ba fa wó mgbɔfʋɛ'n-mɔ
mın gua wó ja abʋ

kɛ bia'n mɔ belemgbin sesie yí ja sʋ'n.
14 Nan nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ, bɛ tɪ bɛ́ dɪɛ sɛ? Bɛ́ kʋalaa,
bɛ tɪ wawɛ. Bɛ sʋ Nyanmɪan. Ɔ sʋan bɛ́ maan bɛ bʋka bɛ́ mɔ b'a
nyan bɛ́ ti mɔ Nyanmɪan 'fa yí ngʋan'n man bɛ́'n.

2

Bɛ mán yɛ́ ti tánlan

nyanmɪansʋ ngʋan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ nɪn asʋ kpa
1 Ɛhɪka ati, ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ y'a tɪ'n, bɛ mán yɛ́ ti tánlan sʋ
kpa yɛ nánndɪ sʋ nán y'a mminlin man.
2 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nanndɪlɪ nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ
asʋ yɛ̂ ɔ falɪ mala'n manlɪn *Moyizɪ ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ yɔlɪ anzʋsɛlɛ ɛjɔlɛ
sɔ nɪn anwʋn'n, bɛ nyanlɪn yí nwʋn ahatua m'ɔ sɛ fata'n.
3 Ɛhɪ a, anɪn yɛ 'yɔ sɛ nán y'a nyan yɛ́ ti, mɔ y'a mmu man
nyanmɪansʋ ngʋan'n like'n? Afɪ yɛ́ Mɪn Zozi muonun a li mʋa
a han ɛjɔlɛ sɔ'n yɛ̂ bɛ́ mɔ bɛ tɪlɪ'n kʋsʋ a hele kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ
sakpa.
4 Kɛmɔ ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ ananhɔlɛ sakpa'n, bɛ́ mɔ bɛ lili yɛ́ Mɪn
Zozi anwʋn adanzɪɛ'n, Nyanmɪan nanndɪlɪ bɛ́ sʋ ɔ yɔlɪ nzɔlɛ
nʋn asinbɛnwʋn ninnge ngacile dɔʋn. Ɛsɛ ɔ nanndɪ yí Wawɛ
Nwannzan-nwannzan nɪn asʋ, ɔ manlɪn bɛ́ tunmin maan bɛ
lili junman ngacile ngacile m'ɔ kulo'n.

Zozi a kaci kulo sʋanlan

maan menian'n-mɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n
5 Ɛhɪ, mân fʋfɔlɛ'n mɔ yɛ lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ'n, nán
nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɛ̂ Nyanmɪan a yɪ bɛ́ kɛ bɛ lí sʋ kpain
ɔ.
6 Kʋsʋ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun lɪka kʋn, b'a hɛlɛ yí kɛ:
Nyanmɪan Kpili, kulo sʋanlan tɪ yí dɪɛ sɛ
mɔ wɔ́ ti 'kacɪ yí ɔ?
Kulo sʋanlan dasannin tɪ nzu
mɔ ɛ 'nɪan yí ɔ?
7 *A han yí asɪ mɛlɛ kaan sʋa*
a man nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ a tala yí.
A man ɔ'a nyan anunminnyanmʋn
ɔ nʋn asasʋɛ kɛ belemgbin.
8 *A man yí tunmin like biala asʋ.*
Sɛ bɛ kan kɛ Nyanmɪan a man yí tunmin like biala asʋ a, anɪn
ɔ kele kɛ like fíí nnʋn ɛbɛlɛ mɔ sʋanlan le man sʋ tunmin ɔ. Nan
kʋsʋ kɪkaala dɪɛ, yɛ nnwun man kɛ sʋanlan le tunmin like biala
asʋ.
9 Nan yɛ nwun yí kɛ Zozi mɔ Nyanmɪan a han yí asɪ mɛlɛ kaan
sʋa a man nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ a tala yí'n, Nyanmɪan
adawʋlʋman, ɔ'a wu ɔ'a man menian'n-mɔ kʋalaatin. Ewue'n

m'ɔ wuli nɪn ati, yɛ nwun yí sian dɪɛ kɛ ɔ'a nyan anunmin-
nyanmʊn ɔ nʊn asasʊɛ kɛ belemgbin.
10 Afɪ Nyanmɪan y'ɔ bɔlɪ like biala ɔ. Ɛsɛ yí y'ɔ man like
biala jin yí ja nun ɔ. Ɔ hulolɪ kɛ Zozi fɛ́ dede ɔ gúa yí bʊ bɔkɔɔ
maan menian dɔʊn nyán bɛ́ ti bɛ wólʊ yí anunminnyanmʊn
nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi y'ɔ man menian'n-mɔ nyan ngʊan
ɔ.
11 Zozi m'ɔ tɪ menian'n-mɔ anwʊn fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun'n, ɔ nʊn
bɛ́ mɔ ɔ'a man bɛ́ nwʊn a tɪ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ Sɪ'n tɪ kʊn. Ɛhɪka ati,
sɛ Zozi fɛlɛ bɛ́ yí nianman-mɔ a, nyian ngun man yí.
12 Afɪ ɔ'a han yí kɛ:
Nyanmɪan, mɪn 'kan wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ'n
mɪn kele mín nianman'n-mɔ.
Mɪn 'tʊ ejue mɪn yɪ wɔ́ ayɛ bagua nɪn anun.
13 Ɛsɛ ɔ'a han yí biekun kɛ:
Mɪn 'fa mín lʊa'n mɪn wula Nyanmɪan Kpili anun.
Ɛsɛ yí nwan:
Mma'n-mɔ mɔ Nyanmɪan falɪ bɛ́ manlɪn mín'n,
ɛ 'nwun bɛ́ nʊn mín.
14 Kɛmɔ mma sɔ'n-mɔ tɪ kulo menian mɔ moja wɔ bɛ́
nwʊnnaan nɪn anun'n, Zozi kʊsʊ kacili yí nwʊn kulo sʊanlan
kɛ bɛ́. Ɔ yɔlɪ yí sɔ nán ɔ'a nyan atɪn, ɔ fi ewue'n m'ɔ wuli'n, ɔ'a
sɛcɪ Abɔnsanmʊn tunmin'n m'ɔ le yí ewue nɪn asʊ'n.
15 Abɔnsanmʊn tunmin sɔ'n, Zozi a sɛcɪ yí maan bɛ́ mɔ bɛ́
asɪtanlan nɪn anun bɛ sulo ewue'n, mɔ b'a kaci kɛ nganga'n,
bɛ nyan bɛ́ ti.
16 Afɪ ɔ tɪ ananhɔlɛ, nán nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ y'ɔ bʊka
bɛ́ ɔ. Nan Abalahamʊn asasʊ'n-mɔ y'ɔ bʊka bɛ́ ɔ.
17 Ɛhɪka ati, like kʊalaa anun, ɔ'a kaci yí nwʊn kɛ yí
nianman'n-mɔ. Ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ'a kaci bɛ́ tɛɛyɪfʊɛ kpain. Ɔ kan
ananhɔlɛ ɛsɛ ɔ fa ati anun kpa ɔ di yí junman'n Nyanmɪan
anyunnun maan menian'n-mɔ kʊalaa nyan ɛtɛ face.
18 Kɛmɔ Zozi muonun nwunlin yalɛ mɛlɛ mɔ Abɔnsanmʊn
sɔlɪ yí nɪanlɪn'n, sian dɪɛ, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ wɔ asɪtanlan sɔ nɪn
anun'n, ɔ kʊala tɪ bɛ́ nyanman nun.

3

Zozi tɪ kpili tala Moyizɪ

1 Ɛhɪka ati, anianman anwʊntɪɛ mma, ɛmɔ mɔ Nyanmɪan a
fɛlɛ ɛmɔ ɔ'a man ɛmɔ a kaci yí menian'n, ɛmɔ fá bɛ́ nyɪn bɛ tʊ́
Zozi. Ɔ sanlɪn kɛ dedi'n mɔ yɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ yɛ kele eyuadɪ'n,
Zozi yê Nyanmɪan a yɪ yí kɛ ɔ káci sʊ tɛɛyɪfʊɛ kpain ɔ.
2 Tɛɛyɪfʊɛ junman sɔ'n mɔ Nyanmɪan helelɪ Zozi kɛ ɔ lí'n,
Zozi lili yí ananhɔlɛ nun kɛ *Moyizɪ kʊsʊ lili yí wɔ Nyanmɪan
menian'n-mɔ kʊalaa afian'n.

3 Kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ si sua nyan anunminnyanmʋn tala sua'n
muonun'n, Zozi kʋsʋ a nyan anunminnyanmʋn a tala Moyizɪ.
4 Sua biala, sʋanlan y'ɔ si ɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan'n m'ɔ bɔlɪ like
biala'n y'ɔ le Nyanmɪan.
5 Moyizɪ a, junman'n mɔ Nyanmɪan helelɪ yí kɛ ɔ lí'n, ɔ lili yí
ananhɔlɛ nun wɔ Nyanmɪan menian'n-mɔ kʋalaa afian. Ɛjɔlɛ
mɔ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ kan'n, ɔ fa wula Moyizɪ anʋan maan ɔ
kan.
6 Nan Kilisi a, anɪn ɔ tɪ kɛ baa mɔ b'a sie yí awulo kpain ɔ. Nan
sɛ yɛ tila yé dedi nɪn anun kpa ɔ nʋn anyɪndasʋɛ'n m'ɔ man yɛ
di ndutue'n dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ a, anɪn yí awulo y'ɔ le yé.
7 Afɪ Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn a han kɛ:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan anɪn nɪn an,
8 *nán bɛ totua bé nzʋ'n kɛ daba ɛmɔ anan-mɔ yɔlɪ*
mɛlɛ mɔ bɛ jasʋlɪ yí kɔmɪn anun'n.
Nán bɛ yɔ kɛ cɪan mɔ ɛmɔ anan-mɔ sɔlɪ yí
bɛ nɪanlɪn wɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n.
9 *Nyanmɪan nwan: Ɛlɔ, ɛmɔ anan-mɔ jɪjɪlɪ mín*
bɛ sɔlɪ mín bɛ nɪanlɪn
sunnzun mɔ bɛ nwʋnlin yí kʋalaa
mɔ n yɔlɪ manlɪn bé afʋɛ abulanan nɪn anun'n.
10 *Ɔ man m'an fa bé nwʋn sikpɛ*
m'an wula mín kunnun
nán m'an han kɛ:
Bɛ tɪ menian mɔ bé ahʋnlɪn bɔ nvo,
bɛ nnanndɪ man mín atɪn nɪn asʋ.
11 *Bé nwʋn ɛya'n m'ɔ kun mín nɪn ati,*
m'an han ndâ kɛ:
Ɛnwʋnmɪan ele mân'n
mɔ m'an sesie m'an man bé'n,
cɪan bie lé, bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.
12 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ síe bé nwʋn ye. Sɛ ɛmɔ sie
bé nwʋn ye a, ɛmɔ anun bie fíí ngɔ nyan man ahʋnlɪn ɛtɛ. Bie
fíí ngɔ yaci man yí dedi'n ngɔ tʋ man nán ɔ'a kaci yí nzin ɔ'a si
Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan.
13 Nan m'ɔ wɔ nun'n, ɛmɔ wówula bé nwʋn anwʋnsɛlɛ alɪhɪan
biala. Afɪ, yé ti yê b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Ɛnɛ nɪn ɔ.*
B'a hɛlɛ yí sɔ nán ɛmɔ anun bie ati a ngaci man ɔ'a ndɔ man ɛtɛ
nɪn anun.
14 Afɪ yɛ nʋn Kilisi a yɔ kʋn. Nan kʋsʋ ɔ di kɛ yɛ tila dedi'n mɔ
yɛ nyanlɪn yí ngɛlɛmɔ nun nɪn anun kpa kpolo dede ɔ kɔ ju yí
ayuelɪɛ.
15 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan anɪn nɪn an,
nán bɛ totua bé nzʋ'n kɛ daba ɛmɔ anan-mɔ yɔlɪ
mɛlɛ mɔ bɛ jasʋlɪ yí kɔmɪn anun'n.

16 Nwan menian dɪɛ-mɔ yɛ̂ bɛ tɪlɪ Nyanmɪan anɪn'n kʊsʊ bɛ
jasʊlɪ yí kɔmɪn anun'n? Menian sɔ'n-mɔ y'ɔ le bɛ́ kʊalaa mɔ
Moyizɪ nʊn bɛ́ fi Ezipiti mân nɪn anun fitelɪ'n.
17 Nwan-mɔ yɛ̂ Nyanmɪan sikpɛ'n hyɪlɪ bɛ́ afʊɛ abulanan'n
mɔ bɛ lili wɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n? Nyanmɪan sikpɛ'n hyɪlɪ bɛ́
mɔ bɛ hulolɪ ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ'n. Bɛ́ yɛ̂ bɛ wuli ɛwâ nɪn anun ɛlɔ nɪn
ɔ.
18 Yɛ̂ nwan-mɔ anwʊn yɛ̂ Nyanmɪan hanlɪn ndâ kɛ bɛ ngɔ
man yí ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun ɛlɔ bie'n? Nyanmɪan
hanlɪn ndâ'n gualɪ bɛ́ mɔ bɛ jasʊlɪ yí kɔmɪn anun nɪn anwʊn.
19 Yɛ nwun yí yuein kɛ b'a ngʊala man ɛnwʊnmɪan ele mân
nɪn anun kɔ. Ɔ sanlɪn kɛ b'a nne man Nyanmɪan b'a nni man.

4

Nyanmɪan ɛnwʊnmɪan ele mân'n.

1 Nan yɛ́ dɪɛ, Nyanmɪan a bɔ yɛ́ anɔhʊba kɛ yɛ kʊala kɛ yɛ kɔ
yí ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun bie. Ɛhɪka ati, yɛ síe yɛ́ nwʊn
ye nán sʊanlan fíí a nga man asɪ ɛmɔ afian ɛlɔ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ y'a tɪ Ɛjɔlɛkpa'n kɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ tɪlɪ yí daba ɛwâ nɪn
anun ɛlɔ'n. Nan kʊsʊ b'a mmu man Ɛjɔlɛkpa sɔ'n like. Afɪ, mɛlɛ
mɔ bɛ tɪlɪ'n, b'a nne b'a nni man.
3 Nan yɛ́ mɔ yɛ de yɛ di'n, ɛnwʊnmɪan ele mân sɔ'n mɔ
Nyanmɪan lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, yɛ 'kɔ nun bie. Afɪ Nyanmɪan lɛ kele
kɛ:
Bɛ́ nwʊn ɛya'n m'ɔ kun mín nɪn ati,
m'an han ndâ kɛ:
Ɛnwʊnmɪan ele mân'n
mɔ m'an sesie m'an man bɛ́'n,
cɪan bie lé bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.

Mɔ Nyanmɪan 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n, anɪn ɔ'a li mʊa ɔ'a bɔ mân'n
dada ɔ'a yue yí junman'n di.
4 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun lɪka kʊn, b'a hɛlɛ ɛlɛsʊ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ
kɛ: *Nyanmɪan falɪ cɪan nsian ɔ lili yí junman'n kʊalaatin nan yí*
ɛlɛsʊ nɪn asʊ, ɔ lelɪ yí ɛnwʊnmɪan.
5 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hanlɪn yí daba'n, bɛ lɛ kan yí ɛwa biekun kɛ:
Ɛnwʊnmɪan ele mân'n mɔ m'an sesie m'an man bɛ́'n, cɪan bie lé bɛ
ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.
6 Alimʊa mma'n-mɔ mɔ bɛ tɪlɪ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a nne b'a nni
man'n, b'a ngɔ man Nyanmɪan ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun
bie. Nan kʊsʊ atɪn wɔ nun man mmie-mɔ kɛ bɛ wólʊ Nyanmɪan
ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun.
7 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a sie cɪan fʊfɔlɛ kʊn biekun mɔ bɛ fɛlɛ
yí "ɛnɛ". Ɛnɛ sɔ'n mɔ b'a hɛlɛ yí ɛbɛlɛ'n, afʊɛ dɔʊn kpa sɪnlɪn,
Nyanmɪan nanndɪlɪ belemgbin *Davidi asʊ ɔ hanlɪn kɛ:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan anɪn nɪn an,
nán bɛ totua bɛ́ nzʊ'n.

8 Sɛ ɔ tı kɛ Zozie m'ɔ lili Moyizı aja nun'n hʊalı bagua'n nʊn
ɛnwʊnmıan ele mân nın anun kɔ a, ahan Nyanmıan a ngan
man cıan fʊfɔlɛ kón anwʊn ɛjɔlɛ ɛhı anzin.
9 Ɛhı, yɛ nwun yí kɛ ɛnwʊnmıan ele cıan kʊn tɛ wɔ ɛbɛlɛ man
Nyanmıan menian'n-mɔ.
10 Afı sʊanlan m'ɔ wɔ Nyanmıan ɛnwʊnmıan ele mân nın
anun'n, anın ɔ lɛ de yí ɛnwʊnmıan yí junman elie nın anun kɛ
Nyanmıan lelı yí ɛnwʊnmıan'n.
11 Ɛhıka ati, yɛ bó mɔndınlın yɛ wólʊ ɛnwʊnmın ele mân sɔ
nın anun. Nán bɛ man yé nunhan bie yɔ anzʊsɛlɛ ɔ ka yí ɛtɛ nın
anun kɛ yé nan-mɔ yɔlı yí ɛwâ nın anun ɛlɔ'n.
12 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu, ɛjɔlɛ
m'ɔ kɔ han'n, ɔ kpın sʊ. Ɔ yɔ nâ tala dadıɛ ngacile biala mɔ b'a
si yí nyunnun nʊn yí nzin ɔ. Kɛ dadıɛ'n wɔ sʊanlan an, ɔ bɔ
fite'n, Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n kʊsʊ nwun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ sʊanlan
ati anun ɔ nʊn m'ɔ kɔ jʊnlın'n ɔ bua yí ndɛɛ.
13 Ninnge'n mɔ Nyanmıan bɔlı'n, fíí nnʊn man ɛbɛlɛ m'ɔ fʊn
yí nyın ɔ. Yí nyunnun, yí kʊalaa wɔ jawe nun. Yí ja asʊ yê yɛ
'bu yé junman'n mgbʊnndan ɔ.
14 Ɛhıka ati, dedi'n mɔ yɛ le yí mɔ yɛ lɛ bɔ yɛ kele mân'n, yɛ
tíla nun kpolo. Afı yɛ le tɛɛyıfʊɛ kpain kʊn mɔ ɔ'a hɔ dede ɔ'a ju
Nyanmıan muonun anyunnun. Tɛɛyıfʊɛ kpain sɔ'n y'ɔ le Zozi
m'ɔ tı Nyanmıan Awa'n.
15 Yé tɛɛyıfʊɛ kpain'n kʊala yé nyanman nun tı wɔ emian
ngacile kʊalaa anun. Nan kɛmɔ Abɔnsanmʊn sɔlı Zozi nıanlın
yí kʊalaa anun mɔ yí sa a ngan man yí'n, ɔ man sɔnıan nın
anun, Zozi kʊala tı yé nyanman nun.
16 Ɛhıka ati, nán man yɛ sulo, nan yɛ hyúın yɛ kpúnnge
Anwunnvoe Enwunfʊɛ Nyanmıan'n m'ɔ tı belemgbin bia nın
asʊ'n. Ɔ nwun yé nwʊn anwunnvoe ɔ fa yé ɛtɛ'n-mɔ ce yé. Ɛsɛ
mɛlɛ mɔ emian'n kɔ tʊ yé'n, ɔ 'tı yé nyanman nun.

5

Zozi y'ɔ tı tɛɛyıfʊɛ kpain nın ɔ.

1 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain biala mɔ bɛ kɔ nıan menian'n-mɔ
anun bɛ kɔ yı yí'n, ɔ di asafian. Ɛtɛ nın anwʊn tɛɛ ɛyıɛ'n nʊn
acɛdıɛ'n, yí yê ɔ fa man Nyanmıan ɔ.
2 Kɛmɔ tɛɛyıfʊɛ sɔ'n muonun tı kulo sʊanlan'n, ɔ kʊala kɛ ɔ
nwun bé mɔ bɛ nzı man Nyanmıan mala'n nʊn bé mɔ b'a fʊn'n-
mɔ anwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlın kɛ, yí muonun ɔ kʊala kɛ ɔ fʊn.
3 Ɛhıka ati, ɔ di kɛ ɔ yı yí muonun yí ti tɛɛ kɛ ɔ yı bagua nın ati
tɛɛ'n.
4 Sɛ Nyanmıan muonun a nvɛlɛ man sʊanlan kʊn kɛ ɔ fɛlɛlı
Moyizı anianman Aalʊn ɔ sielı yí tɛɛyıfʊɛ kpain nın an, sʊanlan
fíí ngʊala njasʊ man ɔ nzie man yí nwʊn tɛɛyıfʊɛ kpain.

5 Kilisi muonun a njasʋ man ɔ'a nzie man yí nwʋn tɛɛyɪfʋɛ
kpain. Nan Nyanmɪan muonun a han a hele yí kɛ:
Ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ tɪ mín Wa,
mín kʋsʋ n dɪ wɔ́ Sɪ.
6 Ɛsɛ ɔ'a han yí lɪka fʋfɔlɛ biekun kɛ:
Ɛ tɪ tɛɛyɪfʋɛ titi
kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ yí'n.
7 Mɔ anɪn Zozi wɔ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa'n, ɔ yɔlɪ asɔnɪn ɔ tɪanlɪn
sɛlɛ kpa ɔ sunlin fɛlɛlɪ Nyanmɪan m'ɔ kʋala yí de fi ewue nun'n.
Kɛmɔ Zozi manlɪn Nyanmɪan anyɪnnzɔ nɪn ati, Nyanmɪan kʋsʋ
tielɪ yí.
8 Zozi tɪ Nyanmɪan Awa, kʋsʋ yí amannɪnhunlun nɪn anun,
ɔ manlɪn Nyanmɪan anyɪnnzɔ.
9 Mɔ Nyanmɪan man Zozi fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ yuelɪ'n, Zozi a
kaci bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ man yí anyɪnnzɔ'n, bɛ́ nyanmɪansʋ ngʋan
baka.
10 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a sie yí tɛɛyɪfʋɛ kpain kɛ ɔ sielɪ
Mɛlɛkɪsedɛkɪ'n.

Ɛkannzvɛ
11 Yɛ le ɛjɔlɛ dɔʋn yɛ kan yɛ kele ɛmɔ ɛhɪ anwʋn, nan kʋsʋ, yí
bʋ etue yɔ sɪ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ndɪ man ɛjɔlɛ bʋ ndɛ.
12 Ɛmɔ mɔ ahan ɛmɔ lɪlɪ y'ɔ di kɛ ɛmɔ kekele menian'n-mɔ
Nyanmɪan anwʋn ɛjɔlɛ'n, ɛmɔ kulo kɛ bɛ kekele ɛmɔ Nyanmɪan
anwʋn ɛjɔlɛ fɔtɪlɪ'n-mɔ biekun. Alɪɛ mɔ ɛmɔ 'kpʋnndɛ bɛ di'n,
ɛhɪ nɔfanlan yê ɛmɔ tɛ nʋn ɔ.
13 Sʋanlan biala m'ɔ tɛ nʋn nɔfanlan'n, anɪn ɔ tɪ batʋnman. Ɔ
nzɪ man amanmuo sɛsɛ'n mɔ Nyanmɪan lɛ kpʋnndɛ'n.
14 Nan bɛ́ mɔ b'a tin'n, bɛ́ yê bɛ di alɪɛ ketee nɪn ɔ, afɪ bɛ́ dɪɛ
bɛ́ ti a tin. Bɛ sɪ like m'ɔ tɪ kpa nɪn angʋnmɪn. Bɛ sɪ m'ɔ tɪ man
kpa'n kʋsʋ angʋnmɪn.

6

1 Ɛhɪka ati, yɛ yáci ɛjɔlɛ asɪ asɪ'n m'ɔ tʋ de Kilisi'n nán yɛ wʋ́lʋ
mgbili mgbili'n-mɔ anun. Yɛ yáci ɛjɔlɛ'n m'ɔ tʋ de nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn
ɛyacie'n, Nyanmɪan anwʋn dedi'n,
2 ɛsɔnɪan ngacile nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n, bɛ́ sa'n mɔ bɛ fa bɛ
fua menian'n-mɔ asʋ m'ɔ kele kɛ Nyanmɪan a fa yí nyila
nɪn a man'n, ewuetinnge'n nʋn menian'n-mɔ fʋɔ ebue'n mɔ
Nyanmɪan 'ba bu bɛ́'n. Ninnge sɔ'n-mɔ, yɛ ngan man bɛ́ nwʋn
ɛjɔlɛ kʋ́n.
3 Nan yɛ hɔ́ yɛ́ nyunnun. Sɛ Nyanmɪan man atɪn an, mɔ yɛ
'ba yɔ nɪn anɪn.
4 Ɛhɪ, bɛ́ mɔ bɛ nanndɪ Nyanmɪan jawe nɪn anun'n,
Nyanmɪan a yeyila bɛ́ ɔ'a man b'a nyan yí Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n.

5 B'a nwun yí kɛ yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n tɪ like kpa. B'a nwun mân
fʋfɔlɛ'n m'ɔ lɛ sesie nɪn anun tunmin'n.
6 Nan sɛ bɛ kaci bɛ́ nzin bɛ si Nyanmɪan, nán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n
nvalɪ man bɛ́ nwʋn fíí kón an, bɛ ngʋala man like fíí kón yɔ
maan bɛ sa bɛ́ nzin yí nwʋn ɛlɔ. Ɔ sanlɪn kɛ menian sɔ'n-mɔ
bʋbɔ Kilisi kʋlʋwa nɪn asʋ biekun ɛsɛ bɛ gua yí nyunnun asɪ
menian nun.
7 Tɛmʋn mɔ esue tɔ asɪɛ kʋn asʋ titi mɔ alɪɛ fite sʋ man bɛ́ mɔ
b'a lua'n, asɪɛ sɔ'n, anɪn Nyanmɪan a yeyila yí.
8 Nan sɛ eminlan mmowe nʋn ndile ɛtɛ fifi sʋ a, anɪn ɔ'a yɔ
mgban ɔ'a ju yí sasan ɛbɔ. Yí agualɪɛ nun, bɛ tʋ nun sîn.
9 Anianman-mɔ, sɛ bɔbɔ yɛ lɛ kan sɔ a, yɛ de ɛmɔ yɛ di kpa.
Yɛ sɪ kɛ ɛmɔ nanndɪ atɪn kpa'n m'ɔ fite nyanmɪansʋ ngʋan nɪn
asʋ.
10 Afɪ Nyanmɪan dɪɛ, ɔ mmu man kpɔfʋndɛɛ. Junman'n mɔ
ɛmɔ lɛ di'n, ye'n mɔ ɛmɔ a yɔ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ kulo Nyanmɪan,
mɔ ɛsɛ ɛmɔ tɛ yɔ tɛ man Zozi menian'n-mɔ mɔ bɛ tɪ ɛmɔ
anianman'n, Nyanmɪan alʋa nvi man.
11 Nan yɛ kulo kɛ ɛmɔ nunhan kʋn biala bɔ́ mɔndɪnlɪn, ɔ héle
kɛ ɔ kulo Nyanmɪan dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ, nán ɛmɔ asa a han
mɔ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ yí Nyanmɪan asa nun'n kpa bɔkɔɔ.
12 Yí ti, nán man ɛmɔ kaci ɛfʋanfʋɛ. Nan ɛmɔ sín dedi mma'n-
mɔ atɪn dɪɛ nɪn asʋ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ si abʋtalɛ dede bɛ́ sa kan
like'n mɔ Nyanmɪan kɔ fa kɔ bɔ bɛ́ anɔhʋba'n.
13 Mɔ Nyanmɪan 'bɔ Abalahamʋn anɔhʋba'n, ɔ hanlɪn ndâ
tʋlɪ sʋ. Kɛmɔ sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tɪ kpili tala yí'n, yí
muonun ɔ hanlɪn yí ti.
14 Yí nwan: *Mɪn kan mín ti kɛ mɪn 'yeyila wɔ́ sʋ maan ɛ di ata
kpili kpa.*
15 Mɔ Abalahamʋn tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ sili abʋtalɛ dede yí sa
hanlɪn like'n mɔ Nyanmɪan falɪ bɔlɪ yí anɔhʋba'n.
16 Nan sɛ menian'n-mɔ 'kan ndâ a, bɛ kan sʋanlan m'ɔ tala
bɛ́ nɪn ati. Ndâ sɔ'n tɪ ajinlanmun. Yí y'ɔ man ɛjɔlɛ'n kpɛ ɔ.
17 Nan Nyanmɪan kʋsʋ ajʋnlɪn nun an, anɪn ɔ kulo kɛ bɛ́ m'ɔ
di kɛ bɛ nyan anɔhʋba nɪn anun ninnge'n, bɛ nwun yí yuein
kɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ fi yí nʋan fitelɪ'n, ɔ ngaci man yí lé. Ɛhɪka ati y'ɔ
hanlɪn ndâ tʋlɪ anɔhʋba nɪn asʋ ɔ.
18 Anɔhʋba'n nʋn ndâ'n tɪ ninnge nnyuan mɔ bɛ ngʋala man
yí kaci, ɛsɛ Nyanmɪan ngʋala man nun ato di. Ninnge sɔ
nnyuan'n wula yɛ́ mɔ y'a nyan ɛfɪabɛlɛ Nyanmɪan anwʋn nɪn
anwʋnsɛlɛ. Ɛfɪabɛlɛ sɔ nɪn anun, ɔ di kɛ yɛ tila anyɪndasʋɛ like'n
m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun nɪn anun kpolo.
19 Kɛ sɛhɛ'n mɔ bɛ yɪ bɛ tʋ asue nɪn anun man meli'n
jinlan bi'n, anyɪndasʋɛ like'n kʋsʋ man yɛ́ ɛkala'n jin bi.
Anyɪndasʋɛ like sɔ'n man yɛ bɔ tala nyanmɪansʋ asɔnɪn sua
nɪn anun mgbɛnun ɛtanlan'n. Yɛ kɔ dede yɛ ju lɪka nwannzan-
nwannzan'n kɛ tɛɛyɪfʋɛ kpain'n.

20 Ɛbɛlɛ yê yé dunman nun, Zozi lili mʊa yé nyunnun ɔ wʊlʊlı
ɔ. Yí yê ɔ'a kaci tɛɛyıfʊɛ kpain'n cıan daa kɛ anın Mɛlɛkısedɛkı tı
yí nın ɔ.

7

Mɛlɛkısedɛkı tı belemgbin, ɛsɛ ɔ tı tɛɛyıfʊɛ

1 Mɛlɛkısedɛkı sɔ'n, anın ɔ tı kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Salɛmʊn nın
asʊ belemgbin. Ɛsɛ anın ɔ tı Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ anwunno
anwunno ɛlɔ'n kʊsʊ tɛɛyıfʊɛ Abalahamʊn mɛlɛ sʊ. Mɛlɛ mɔ
Abalahamʊn fi ɛlɔɛ ɔ 'sa ba'n, Mɛlɛkısedɛkı kɔ hɔ kɔ kpa yí atın
ɔ kɔ yeyila yí sʊ.
2 Yí kʊalaa mɔ Abalahamʊn nyanlın yí ɛlɔɛ nın anun'n, ɔ kɔ
bu nun bulu. Ɔ kɔ tu kʊn kɔ man Mɛlɛkısedɛkı.
Alimʊa nın anun, dunman Mɛlɛkısedɛkı'n kele kɛ: "belemg-
bin m'ɔ kulo sɛsɛ." M'ɔ la sʊ'n, y'ɔ le kɛ ɔ tı Salɛmʊn belemgbin.
Yí bʊ kele kɛ: "belemgbin m'ɔ kulo anzʊnunjɔ."
3 B'a ngan man yí sı nʊn yí nin nʊn yí nan-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ
fíí. B'a ngan man yí awɔlɛ cıan nʊn yí ewue cıan nın anwʊn
ɛjɔlɛ kalata nın anun lıka fíí. Nan ɔ tı kɛ Nyanmıan Awa'n.
Mɛlɛkısedɛkı sɔ'n tı tɛɛyıfʊɛ cıan daa.
4 Ɛmɔ nwún yí kɛ Mɛlɛkısedɛkı tı kpili. Yé nan Abalahamʊn
ninnge'n kʊalaa m'ɔ nyanlın yí ɛlɔɛ nın anun'n, ɔ buli nun bulu
ɔ tuli kʊn manlın Mɛlɛkısedɛkı.
5 Levi asasʊ'n-mɔ tı Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ. Moyizı mala'n man
bé atın kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ bu bé ninnge'n-mɔ anun bulu a,
bɛ tú kʊn. Kʊsʊ bé tı anianman, bé nan y'ɔ le Abalahamʊn.
6 Mɛlɛkısedɛkı tı man Levi afilie nın anun sʊanlan. Kʊsʊ
Abalahamʊn buli ninnge'n m'ɔ nyanlın yí ɛlɔɛ nın anun'n bulu
ɔ tuli kʊn manlın yí. Ɔ kɔ yeyila Abalahamʊn mɔ Nyanmıan
bɔlı yí anɔhʊba nın asʊ.
7 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ kpain yê ɔ yeyila batʊnman sʊ ɔ.
8 Levi asasʊ'n-mɔ mɔ bɛ bubu ninnge'n-mɔ anun bulu, bɛ
tu kʊn bɛ man bé'n, kulo menian y'ɔ le bé. Bɛ wu. Nan
Mɛlɛkısedɛkı dıɛ, ɔ tı sʊanlan m'ɔ tı ası kɛ Nyanmıan Anʊan
Ɛjɔlɛ'n kele'n.
9 Kɛmɔ Abalahamʊn buli yí ninnge'n-mɔ anun bulu ɔ
tuli kʊn manlın Mɛlɛkısedɛkı'n, Levi muonun mɔ ɛnɛ bɛ bu
ninnge'n-mɔ anun bulu bɛ tu kʊn bɛ man yí bʊsʊ menian'n-
mɔ'n, yí kʊsʊ ɔ yɔlı sɔ bie.
10 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ Mɛlɛkısedɛkı 'kɔ a kpa Abalahamʊn
atın'n, anın Levi tɛ wɔ Abalahamʊn akunnun.

Zozi tı kɛ Mɛlɛkısedɛkı

11 Tɛɛ'n mɔ Levi asasʊ'n-mɔ yı'n, mala'n mɔ Nyanmıan falı
manlın Izalayɛ amma'n-mɔ'n, sʊ yê anın ɔ jin ɔ. Nan sɛ ɔ tı
kɛ Levi asasʊ'n-mɔ mɔ bɛ tı tɛɛyıfʊɛ kɛ Aalʊn'n, efian fíí nnʊn

man bɛ́ junman nɪn anwʊn an, ahan tɛɛyɪfʊɛ ngacile kʊn kɛ
Mɛlɛkɪsedɛkɪ a nvite man.
12 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n-mɔ a kaci a, ɔ sɛ kɛ
mala'n kʊsʊ káci.
13 Yɛ́ Mɪn'n mɔ yɛ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛwa'n, ɔ fi afilie fʊfɔlɛ
anun. Afilie sɔ nɪn anun sʊanlan kacili man Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ
lé.
14 Bɛ́ kʊalaa bɛ sɪ kɛ yɛ́ Mɪn fi Zuda afilie nɪn anun. Mɔ Moyizɪ
'kan Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ'n, ɔ'a ngan kɛ Zuda
afilie nɪn anun sʊanlan kʊn tɪ tɛɛyɪfʊɛ.
15 Like kʊn man yɛ nwun yí yuein biekun. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ
tɛɛyɪfʊɛ kʊn biekun kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ a fite.
16 Nán menian'n-mɔ mala nɪn asʊ yê bɛ nɪanlɪn bɛ sielɪ yí
tɛɛyɪfʊɛ ɔ. Nan tunmin'n m'ɔ man nyanmɪansʊ ngʊan m'ɔ le
man ayuelɪɛ'n, y'ɔ man ɔ'a kaci Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ ɔ.
17 Afɪ ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Ɛ 'kaci tɛɛyɪfʊɛ cɪan daa kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ.
18 Ɛhɪ Nyanmɪan a yaci daba mala nɪn a tʊ. Ɔ sanlɪn kɛ
tunmin nnʊn man nun, ɛsɛ ɔ'a yɔ mgban.
19 Afɪ Moyizɪ mala nɪn a man sʊanlan fíí anwʊn a ndɪ man.
Nan Nyanmɪan a sie anyɪndasʊɛ like kʊn ɛbɛlɛ. Anyɪndasʊɛ
like sɔ'n man yɛ cʊɪn yɛ kpunnge Nyanmɪan.
20 Afɪ m'ɔ la sʊ biekun'n y'ɔ le ndâ'n mɔ Nyanmɪan hanlɪn'n.
Mɔ ɛhɪnlɪn-mɔ 'kaci tɛɛyɪfʊɛ'n, Nyanmɪan a ngan man yí nwʊn
ndâ.
21 Nan Zozi dɪɛ, Nyanmɪan hanlɪn yí nwʊn ndâ. Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ
m'ɔ hanlɪn helelɪ yí'n:
Yɛ́ Mɪn a han ndâ,
Yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n, ɔ ngaci man yí.
Yí nwan: Ɛ tɪ tɛɛyɪfʊɛ cɪan daa.
22 Ɛhɪka ati, Zozi di ajinlanmun maan yɛ nwun yí kɛ nyɪhyɛ'n
mɔ Nyanmɪan nʊn yɛ́ a hyɪhyɛ'n tɪ ananhɔlɛ sakpa.
23 Ɛsɛ like biekun wɔ ɛbɛlɛ m'ɔ tɪ bɛ́ afian ɔ. Y'ɔ le kɛ anɪn
tɛɛyɪfʊɛ'n-mɔ sʊnlɪn. Afɪ ewue'n man kʊn nni man junman'n
dede ɔ nga man ɛbɛlɛ.
24 Kʊsʊ Zozi dɪɛ, ɔ tɪ asɪ dahuu. Tɛɛyɪfʊɛ junman'n m'ɔ di'n,
junman sɔ'n nzɪn man sʊanlan fʊfɔlɛ asa nun.
25 Ɛhɪka ati, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nanndɪ yí sʊ bɛ kpunnge
Nyanmɪan anwʊn'n, ɔ kʊala de bɛ́ kpa bɔkɔɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ
asɪ dahuu ɔ sɛlɛ Nyanmɪan man bɛ́.
26 Tɛɛyɪfʊɛ kpain'n mɔ y'a mian yí nwʊn'n y'ɔ le Zozi. Ɔ tɪ
nwannzan-nwannzan, efian fíí nnʊn man yí nwʊn. Ɛtɛ fíí
nnʊn man yí nun. Ɔ nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ afian tɪ. Ɔ tɪ like biala asʊ
kpain.
27 Zozi tɪ man kɛ tɛɛyɪfʊɛ mgbain ɛhɪnlɪn-mɔ. Tɛɛyɪfʊɛ sɔ'n-
mɔ, ɔ di kɛ bɛ yɪ bɛ́ muonun bɛ́ ti tɛɛ nán b'a yɪ bagua'n kʊsʊ dɪɛ.

Nan yí dıɛ, ɔ falı yí nwʋn yılı yé kʋalaa yé ti tɛɛ baa kʋnmgba cein.
28 Menian mɔ bé nwʋn ndı man, ɔ fi ɛtɛ'n dunman nun'n yê
*Moyizı mala'n fa bé sie tɛɛyıfʋɛ mgbain ɔ. Mala nın anzin,
Nyanmıan hanlın ndâ tʋlı yí ɛjɔlɛ nın asʋ. Ɛjɔlɛ sɔ'n sie Baa'n
mɔ yí nwʋn a tı kpa bɔkɔɔ'n tɛɛyıfʋɛ kpain cıan daa.

8

Zozi tı yé tɛɛyıfʋɛ kpain.

1 Ɛjɔlɛ ɛhı kʋalaa mɔ yɛ lɛ kan'n, yí ti'n y'ɔ le kɛ yɛ le tɛɛyıfʋɛ
kpain kʋn. Ɔ'a fʋ anwunno ɛlɔ ɔ'a tanlan tunminfʋɛ Nyanmıan
kpili belemgbin bia'n fama sʋ.
2 Asɔnın sua nwannzan-nwannzan'n m'ɔ tı *tantı kpa'n, nán
sʋanlan yê ɔ'a bɔ ɔ. Nan yé Mın muonun yê ɔ'a bɔ tantı sɔ nın ɔ.
Ɛbɛlɛ yê yé tɛɛyıfʋɛ kpain'n di yí tɛɛ ɛyıɛ junman nın ɔ.
3 Acɛdıɛ nʋn tɛɛ ɛyıɛ mɔ bɛ fa bɛ man Nyanmıan'n, yí ti y'ɔ
man bɛ sie tɛɛyıfʋɛ biala ɔ. Ɔ sɛ kɛ yé tɛɛyıfʋɛ kpain sɔ'n kʋsʋ
nyan like mɔ ɔ 'fa fite Nyanmıan anyunnun ɔ.
4 Sɛ ɔ tı kɛ yé tɛɛyıfʋɛ kpain'n wɔ asıɛ nın asʋ ɛwa a, ahan ɔ tı
man tɛɛyıfʋɛ bɔbɔ. Ɔ sanlın kɛ tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ di junman
sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ kɛ Zufʋ'n-mɔ mala kpın kele'n.
5 Junman'n mɔ tɛɛyıfʋɛ sɔ'n-mɔ di'n, anwunno ɛlɔ dıɛ'n
nvoninnin'n mɔ Nyanmıan yılı helelı Moyizı'n, sʋ yê bɛ nıan
ɔ. Afı mɛlɛ mɔ Moyizı 'bɔ tantı'n man Nyanmıan'n, Nyanmıan
hanlın helelı yí kɛ: *Tantı'n mɔ m'an yı m'an hele wó bʋka nın
asʋ'n, nıan yí nwʋn sʋ yɔ.*
6 Nan sian dıɛ, tɛɛ ɛyıɛ junman'n mɔ Zozi di'n, ɔ tala tɛɛyıfʋɛ
ɛhınlın-mɔ kʋalaa dıɛ'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ di nyıhyɛ kpa nın anun
asafian. Nyıhyɛ sɔ'n jin anɔhʋba mgbakpa'n-mɔ asʋ.
7 Afı sɛ ɔ tı kɛ alimʋa nyıhyɛ'n yɔlı kpa a, ahan ɔ'a ngaci man
yí.
8 Nan Nyanmıan lɛ tu yí menian'n-mɔ anyunnun. Yí ti, y'ɔ
man ɔ lɛ kan kele bé kɛ:
Tɛmʋn'n lɛ ba ju,
mın nʋn Izalayɛ mân'n nʋn Zuda mân'n,
yɛ 'ba cıcı nyıhyɛ fʋfɔlɛ.
9 *Nyıhyɛ sɔ'n tı man kɛ daba dıɛ'n*
mɔ mın nʋn bé nan-mɔ hyıhyɛlı'n.
Daba dıɛ'n, y'ɔ le cıan mɔ n zɔlı bé sa
n yılı bé fi Ezipiti mân nın anun n vitelı'n.
B'a nanndı man nyıhyɛ sɔ nın asʋ.
Ɛhıka ati, bé kʋsʋ bé nwʋn ɛjɔlɛ a njian man mín.
10 *Yé Mın nwan:*
Sɛ tɛmʋn sɔ'n ju a, ɛ 'nwun nyıhyɛ'n
mɔ mın nʋn Izalayɛ mân'n 'ba hyıhyɛ'n.
Mın 'fa mín mala'n mın wula bé ajʋnlın nın anun.

Mın 'kɛlɛ yí bɛ́ ahʋnlın nın anun.
Mın 'kaci bɛ́ Nyanmıan,
bɛ́ kʋsʋ bɛ́ 'kaci mín menian.
11 *Sʋanlan fíí ngɔ hehele man yí manngʋn like,*
anaan ɔ ngɔ han ɔ ngɔ hele yí nianman kɛ:
Kpʋnndɛ yɛ́ Mın.
Afı batʋnman o, kpain o, bɛ́ kʋalaa bɛ sı mín.
12 *Mın 'fa bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ mın ce bɛ́.*
Mın mmɔ man sʋ fíí kʋ́n.

13 Sɛ Nyanmıan lɛ kan nyıhyɛ fʋfɔlɛ ɛjɔlɛ a, anın ɔ lɛ kele kɛ alimʋa dıɛ nın a yɔ daba. Yê like m'ɔ kɔ hyɛ, ɛsɛ ɔ kɔ yɔ daba'n, anın ɔ ka kaan yí bʋsʋ nunnun.

9

Asıɛ nın asʋ ɛwa nʋn anwunno ɛlɔ Nyanmıan tantı'n

1 Nyıhyɛ daba nın anun, anın asɔnın ɛyɔlɛ'n le yí sua asıɛ nın asʋ ɛwa ɔ nʋn yí nwʋn mala.

2 Asɔnın sua sɔ'n, ɔ tı tantı. Nyanmıan tantı sɔ'n, mgbɛ nun ɛtanlan kʋn ce nun nnyuan, Lıka m'ɔ wɔ mgbɛ nun ɛtanlan nın anyunnun'n, lıka sɔ'n yê bɛ fɛlɛ yí lıka nwannzan-nwannzan nın ɔ. Ɛbɛlɛ yê kanlannıɛ'n, ɔ nʋn tɔbılı'n mɔ bɛ gua Nyanmıan kpaʋn'n sʋ'n wɔ ɔ.

3 Nan mgbɛ nun ɛtanlan nın anzin lıka dıɛ'n, bɛ fɛlɛ yí lıka nwannzan-nwannzan kpa.

4 Ɛbɛlɛ yê tɔbılı'n mɔ bɛ yala *ansan sʋ'n nʋn nyıhyɛ alaka'n wɔ ɔ. Tɔbılı'n nʋn alaka sɔ'n, b'a holo esika ɛmanlan b'a gua bɛ nwʋn. Alaka nın akunnun, ninnge nsan wa nun. Esika ɛmanlan ɛsê kʋn jin nun. Ɛsê sɔ nın anun yê *mannan'n wɔ ɔ. Aalʋn kpɔman'n m'ɔ bɔlı ndetele'n wɔ alaka nın anun. Yê ɛsɛ nyɔbʋɛ nnyuan'n mɔ b'a se bɛ́ ndɛtɛlɛ kɛ tabʋa b'a hɛlɛ nyıhyɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n b'a gua sʋ'n, bɛ wɔ alaka nın anun bie.

5 Bɛ kɔ se nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nnyuan bɛ kɔ sesie nyıhyɛ alaka nın asʋ. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ sɔ'n-mɔ, bɛ fɛlɛ bɛ́ selubın. Anunminnyanmʋn menian sɔ'n-mɔ kele kɛ Nyanmıan wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ ndɛba'n-mɔ sinnze alaka nın ati sʋ anwunno. Alaka nın ati sɔ nın asʋ yê bɛ gua tɛɛ ɛyıɛ moja nın ɔ. Nan mın ngulo man kɛ mın yıyı ɛjɔlɛ nın anun dɔʋn kıkaala.

6 Kɛ bɛ kpınlın bɛ sesielı lıka sɔ'n, alıhıan biala, tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ wʋlʋ Nyanmıan tantı'n lıka m'ɔ wɔ mgbɛ nun ɛtanlan nın anyunnun'n, bɛ di bɛ́ junman nın ɛbɛlɛ.

7 Nan mgbɛ nun ɛtanlan nın anzin ɛlɔ lıka dıɛ'n, tɛɛyıfʋɛ kpain nın ala y'ɔ wʋlʋ ɛlɔ ɔ. Ɔ wʋlʋ ɛlɔ afʋɛ nʋan. Ɔ 'wʋlʋ ɛlɔ a, yí muonun ɔ nʋn bagua'n ɛtɛ mɔ bɛ nzı man mɔ b'a yɔ'n dunman nun, ɔ fa naan moja ɔ fite Nyanmıan anyunnun.

8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kele nun kɛ mɛlɛ mɔ Nyanmıan tantı daba'n nʋn nun junman elie'n tɛ wɔ ɛbɛlɛ'n,

anın atın'n m'ɔ man menian'n-mɔ kpunnge Nyanmıan'n la
man nun.
9 Ɛhı tı nvandʋhʋn ɛnɛ mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun nın anun. Yí bʋ
kele kɛ nán acɛdıɛ nʋn tɛɛ ɛyıɛ y'ɔ man sʋanlan anwʋn tı wɔ
Nyanmıan anyunnun ɔ.
10 Afı, alıɛ nʋn nzan nʋn bɛ́ nwʋn efian etue ebialɛ ngacile
mala y'ɔ le ɛhı-mɔ. Ɔ tı mala m'ɔ tʋ de eyuadı nın anun
ninnge'n-mɔ. Mala sɔ'n-mɔ abʋsʋ 'ba nunnun wɔ mɛlɛ
Nyanmıan 'kaci ninnge'n-mɔ kʋalaatin'n.
11 Nan ninnge mgbakpa'n m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun nın ati yê Zozi
a a kɛ tɛɛyıfʋɛ kpain ɔ. Nyanmıan tantı'n mɔ ɔ'a tanlan yí bʋ ɔ'a
li yí junman nın anwʋn cian kpa, ɛsɛ ɛ tı kanlanman tala daba
dıɛ'n. Tantı sɔ'n, nán menian'n-mɔ asa ati like ɔ. Yí bʋ y'ɔ le kɛ
nán mân ɛhı anun like ɔ.
12 Zozi a wʋlʋ lıka nwannzan-nwannzan kpa'n kpê
kʋnmgba cein bɔkɔɔ. Ɔ'a nva man esile nʋn nnalɛ mma moja
ɔ'a nvite man Nyanmıan anyunnun. Nan ɔ le yí muonun yí
moja'n m'ɔ man bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
13 Nyanmıan anyunnun, bɛ́ mɔ efian kɔ gua bɛ́ nwʋn'n, sɛ bɛ
fa esile nʋn nnalɛ nyin moja'n nʋn ɛnalɛ bılıɛ mɔ bɛ kɔ yala yí'n
nzʋan'n bɛ kpʋnndın bɛ́ nwʋn an, anın bɛ́ nwʋn a tı.
14 Sɛ naan ɛhı-mɔ moja'n kʋala kɛ ɔ man sʋanlan anwʋn tı a,
Kilisi moja'n kʋala kɛ ɔ man sʋanlan ahʋnlın nın anun tı tala
sʋ! Ɔ nanndı Ɛdannganman Wawɛ nın asʋ, Kilisi muonun a fa
yí nwʋn ɔ'a bɔ afɔlıɛ mɔ efian fíí nnʋn man yí nwʋn ɔ'a man
Nyanmıan. Yí moja'n 'tı yɛ́ ahʋnlın nın anun fi nyɔlıɛ nvuin
nvuin'n-mɔ anwʋn maan yɛ sʋ Tıasıfʋɛ Nyanmıan'n.
15 Ɛhıka ati yê Kilisi di nyıhyɛ fʋfɔlɛ nın anun asafian ɔ. Ɔ di
asafian maan bɛ́ mɔ Nyanmıan a fɛlɛ bɛ́'n nyan nyanmıansʋ
ajapadıɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a bɔ bɛ́ anɔhʋba'n. Bɛ kʋala kɛ bɛ́ sa kan
yí. Ɔ sanlın kɛ Kilisi a wu. Yí ewue sɔ'n de menian'n-mɔ ati fi
bɛ́ ɛtɛ nın anun nyıhyɛ daba nın abʋ.
16 Afı sʋanlan kɛlɛ yí kunnun ɛjɔlɛ kalata sʋ sie a, ɔ di kɛ bɛ
nwun yí kɛ sʋanlan nın a wu sakpa nán kalata sɔ'n mɔ ɔ'a hɛlɛ
ɔ'a sie nın a nyan tunmin.
17 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a hɛlɛ yí kʋnnun ɛjɔlɛ
kalata sʋ ɔ'a sie'n tɛ tı ası'n, kalata sɔ'n le man tunmin.
18 Ɛhıka ati, dede mɔ bɛ 'di daba nyıhyɛ nın asʋ'n, bɛ le naan
moja.
19 Alimʋa nın anun, Moyizı kɔ kınnga mala'n kʋalaa m'ɔ wɔ
kalata nın anun'n ɔ kɔ hele bagua'n. M'ɔ kınngalı yuelı'n, ɔ kɔ
fa nnalɛ mma nʋn esile moja'n nʋn nzue ɔ kɔ kpʋnndın kɔ gua
mala kalata'n nʋn bagua'n kʋalaa anwʋn. Mɔ ɔ 'kpʋnndın'n, ɔ
le *izɔpʋ asa baa nʋn naan enyuan kɔkɔlɛ y'ɔ kpʋnndınlın ɔ.
20 Moyizı nwan: *Nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan a fa a man yɛ́ kɛ yɛ lí
sʋ'n, yí nwʋn moja nın ahı.*

21 Moyizɪ kpʋnndɪnlɪn Nyanmɪan tantɪ'n nʋn asɔnɪn nɪn
anwʋn ninnge'n kʋalaatin anwʋn moja.
22 Kɛ mala'n kpɪn kele'n, moja'n man ninnge dɔʋn anwʋn tɪ.
Afɪ sɛ moja a ngua man an, ɛtɛ face nnʋn man ɛbɛlɛ.

Zozi tɛɛ ɛyɪɛ'n tu ɛtɛ'n-mɔ

23 Ɛhɪka ati, anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ, bɛ́ nvoninnin y'ɔ le
asɪ ɛwa dɪɛ'n-mɔ. Bɛ 'tɪ bɛ́ nwʋn an, bɛ le moja. Nan anwunno
ɛlɔ dɪɛ'n-mɔ, sɛ bɛ 'tɪ bɛ́ nwʋn an, ɔ di kɛ bɛ nyan tɛɛ ɛyɪɛ ninnge
m'ɔ tɪ kpa tala asɪɛ nɪn asʋ ɛwa dɪɛ'n-mɔ.
24 Ɔ sanlɪn kɛ tantɪ'n mɔ Moyizɪ nɪanlɪn sʋ ɔ bɔlɪ asɪ ɛwa dɪɛ'n,
nán ɛbɛlɛ yê Kilisi wʋlʋlɪ ɔ. Nan ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ anwunno. Yɛ́
dunman nun, ɔ jin Nyanmɪan anyunnun ɛbɛlɛ sian dɪɛ.
25 Tɛɛyɪfʋɛ kpain'n, afʋɛ nʋan y'ɔ wʋlʋ lɪka nwannzan-
nwannzan kpa nɪn ɔ. Ɔ 'wʋlʋ a, ɔ le naan moja. Nan Kilisi dɪɛ,
ɔ'a nwʋlʋ man ɛlɔ ɔ'a nva man yí nwʋn ɔ'a nyɪ man tɛɛ afʋɛ daa.
Nan ɔ'a wʋlʋ ɛlɔ kpê kʋnmgba cein bɔkɔɔ.
26 Sɛ nán yí sɔ a, ahan kɛ bɛ bɔlɪ mân'n, ɔ di kɛ Kilisi nwun yí
nyunnun kpê nyɛ nyɛ. Nan sian dɪɛ m'ɔ tɪ mɛlɛ kasian'n, Kilisi
a yɪ yí nwʋn kpê kʋnmgba bɔkɔɔ. Ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a yɪ tɛɛ ɔ'a tu
ɛtɛ'n.
27 Ɔ la ɛbɛlɛ man sʋanlan kʋn biala kɛ ɔ wú kpê baa kʋnmgba
cein. Ɔ wu yue a, bɛlɛ mɔ anɪn Nyanmɪan lɛ ba bua yí ndɛɛ ɔ.
28 Yí sɔ kʋsʋ ala, Kilisi a fa yí nwʋn ɔ'a yí tɛɛ kpê kʋnmgba cein
bɔkɔɔ maan menian dɔʋn fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun b'a jasʋ. Ɔ 'ba sa ba
biekun, kʋsʋ nán kɛ ɛtɛ nɪn ecicie ti ɔ. Nan ɔ 'ba ɔ de bɛ́ mɔ bɛ lɛ
nwʋnndɛ yí'n ngʋan.

10

Asɪ ɛwa ninnge'n-mɔ tɪ anwunno dɪɛ'n-mɔ nvoninnin

1 Ɛhɪ, mala'n mɔ Nyanmɪan falɪ manlɪn Moyizɪ'n, ɔ tɪ ninnge
mgbakpa'n m'ɔ lɛ ba nɪn nvoninnin, nan nán yí kpa'n muonun
ɔ. Bɛ́ mɔ afʋɛ daa bɛ nanndɪ tɛɛ ɛyɪɛ kʋnmgba nɪn asʋ bɛ
kpunnge Nyanmɪan'n, mala sɔ'n le man anwʋnsɛlɛ fíí m'ɔ man
bɛ́ nwʋn tɪ ɔ.
2 Sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ́ mɔ bɛ nanndɪ tɛɛ ɛyɪɛ nɪn asʋ bɛ kpunnge
Nyanmɪan nɪn anwʋn tɪlɪ kpê kʋnmgba bɔkɔɔ a, ahan bɛ́ ɛtɛ nɪn
anwʋn ɛjɔlɛ a mma man bɛ́ ajʋnlɪn nun kón, ɛsɛ ahan bɛ yacili
tɛɛ ɛyɪɛ'n.
3 Tɛɛ'n mɔ bɛ yɪ yí afʋɛ daa'n kacɪ menian'n-mɔ ɛtɛ'n mɔ bɛ
yɔ'n.
4 Ɔ sanlɪn kɛ nnalɛ nʋn esile'n-mɔ moja'n ngʋala man ɛtɛ'n
cici bɔbɔ fíí.
5 Ɛhɪka ati, mɛlɛ mɔ Kilisi 'ba mân nɪn anun'n, ɔ hanlɪn helelɪ
Nyanmɪan kɛ:
Nán tɛɛ ɛyɪɛ nʋn acɛdɪɛ yê ɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ.

Nan a sesie anwʊnnaan a man mín.
6 *Tɛɛ ɛyɪɛ naan'n nʊn ɛtɛ face dɪɛ'n,*
bɛ nyɔ man wó ɛnyɪnmɪn.
7 *Yí ti yê mín nwan: Nyanmɪan, ɛ 'nwun mín.*
Mɪn ba mɪn yɔ wó kʊnnun like kɛ
b'a kpɪn b'a hɛlɛ mín nwʊn ɛjɔlɛ'n
mala kalata nɪn anun'n.
8 Alimʊa nɪn anun, yí nwan: *Nán tɛɛ ɛyɪɛ nʊn acɛdɪɛ yê ɛ lɛ kpʊnndɛ ɔ. Tɛɛ ɛyɪɛ naan'n nʊn ɛtɛ face dɪɛ'n nyɔ man wó ɛnyɪnmɪn.* Kʊsʊ afɪ tɛɛ ɛyɪɛ sɔ'n-mɔ, kɛ mala'n kele'n, yí nwʊn yê bɛ nɪan bɛ yɪ ɔ.
9 Ɛhɪ anzin, yí nwan: *Nyanmɪan, ɛ 'nwun mín. Mɪn ba mɪn yɔ wó kunnun like.* Ɛbɛlɛ anun, Nyanmɪan a kpɛ daba like dɪɛ nɪn anun ɔ'a fa fʊfɔlɛ ɔ'a sie yí bʊsʊ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi a yɔ Nyanmɪan akunnun like. Ɔ'a fa yí nwʊn ɔ'a bɔ afɔlɪɛ a man Nyanmɪan kpê kʊnmgba cein bɔkɔɔ. Afɔlɪɛ sɔ nɪn a man yé nwʊn a tɪ fi yé ɛtɛ'n-mɔ anun.
11 Cɪan daa tɛɛyɪfʊɛ'n jin Nyanmɪan *tantɪ nɪn abʊ ɔ di yí junman'n. Tɛɛ ɛyɪɛ kʊnmgba'n m'ɔ ngʊala man ɛtɛ'n tu fíí'n y'ɔ yɪ ɔ.
12 Nan Kilisi dɪɛ, ɔ'a yɪ ɛtɛ nɪn anwʊn tɛɛ baa kʊnmgba cein. Ɛhɪ anzin, ɔ'a fʊ anwunno ɔ'a hɔ a tanlan Nyanmɪan asa fama sʊ. Ɔ 'tanlan ɛbɛlɛ mɛlɛ daa.
13 Sian dɪɛ, ɛbɛlɛ y'ɔ lɛ nwʊnndɛ maan Nyanmɪan fa yí mgbɔfʊɛ'n-mɔ gua yí ja abʊ kɛ bia mɔ belemgbin sesie yí ja sʊ ɔ.
14 Afɪ Kilisi tɛɛ ɛyɪɛ kʊnmgba cein ɛhɪ ati, ɔ'a man bé mɔ ɔ'a tɪ bé nwʊn nɪn anwʊn a tɪ kpa bɔkɔɔ wɔ mɛlɛ daa.
15 Ɛjɔlɛ sɔ'n kʊsʊ yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan kan kele yé ɔ. Afɪ alimʊa nɪn anun an, yí nwan:
16 *Yé Mɪn nwan: Ɛ 'nwun kɛ cɪan bie dede*
nyɪhyɛ'n mɔ mɪn nʊn bé yɛ 'ba hyɪhyɛ'n 'yɔ yí'n.
Mɪn 'fa mín mala'n mɪn wula bé ahʊnlɪn nɪn anun,
mɪn 'kɛlɛ mɪn sie bé ajʊnlɪn nɪn anun.
17 Ɛsɛ yí nwan:
Mɪn ngɔ bɔ man bé ɛtɛ'n
nʊn bé mala ɛtʊan nɪn asʊ fíí kʊ́n.
18 Lɪka kʊsʊ mɔ ɛtɛ face wɔ'n, anɪn ɛtɛ nɪn anwʊn tɛɛ ɛyɪɛ fíí kʊ́n nnʊn man ɛbɛlɛ.

Yɛ hyʊ́ɪn yɛ kpʊ́nnge Nyanmɪan.

19 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, Zozi moja'n dunman nun, yɛ le atɪn yɛ wʊlʊ lɪka nwannzan-nwannzan kpa'n.
20 Ɔ'a sɪn mgbɛ nun ɛtanlan nɪn anun. Mgbɛ nun ɛtanlan sɔ'n y'ɔ le yí muonun yí nwʊnnaan'n. Ɔ'a fa ɔ'a kpɛ atɪn fʊfɔlɛ m'ɔ tɪ ngʊan atɪn ɔ'a man yé.

21 Yɛ le tɛɛyɪfʋɛ kpain kʋn m'ɔ nɪan Nyanmɪan awulo nɪn
anun menian'n-mɔ asʋ ɔ.
22 Ɛhɪka ati, yɛ fá ahʋnlɪn mɔ nun a tɪ, yɛ nyán dedi nɪn anun
anyɪndasʋɛ kpa yɛ hyúɪn yɛ kpúnnge Nyanmɪan. Ɔ sanlɪn kɛ
Zozi moja nɪn a nwunnzin yɛ́ ahʋnlɪn'n-mɔ anun. Ɛsɛ ɔ'a fa
efian etue nzue ɔ'a bia yɛ́.
23 Anyɪndasʋɛ like'n mɔ yɛ lɛ bɔ yɛ kele mân'n, yɛ tíla nun
sɛlɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan'n mɔ ɔ'a bɔ yɛ́ anɔhʋba'n kan
ananhɔlɛ.
24 Yɛ nénɪan yɛ́ nwʋn sʋ nán yɛ wówula yɛ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ yɛ
húlo yɛ́ nwʋn kpa, yɛ bó bala m'ɔ tɪ kpa.
25 Lɪka mɔ yɛ yia daa yɛ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, nán
man yɛ yaci ɛbɛlɛ ɛhɔlɛ kɛ mmie-mɔ yɔ yí'n. Nan yɛ wówula yɛ́
nwʋn anwʋnsɛlɛ maan ɔ tála sʋ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ yɛ́
Mɪn cɪan nɪn a kpunnge.
26 Afɪ kɛmɔ y'a nwun ananhɔlɛ'n, sɛ yɛ́ nyunnunfuu yɛ
tanlan yɛ yɔ ɛtɛ'n biekun an, tɛɛ ɛyɪɛ fíí kún nnʋn ɛbɛlɛ m'ɔ kʋala
ɛtɛ sɔ'n cici ɔ.
27 Nan like mɔ ɔ 'nwʋnndɛ yɛ́'n y'ɔ le Nyanmɪan ndɛɛ ebua
esulo'n nʋn sîn kpili'n mɔ ɔ 'yala Nyanmɪan mgbɔfʋɛ'n-mɔ'n.
28 Sɛ sʋanlan kʋn tʋn Moyizɪ mala'n nán menian nyuan anan
nsan di adanzɪɛ kɛ ɔ'a tʋn mala'n sakpa a, anwunnvoe ɛsa
nnʋn man nun, bɛ kun sʋanlan sɔ'n.
29 Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʋa a, bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn ci Nyanmɪan Awa'n, mɔ bɛ
mmu man nyɪhyɛ'n moja'n mɔ ɔ'a tɪ bɛ́ nwʋn'n like fíí'n, mɔ bɛ
kpɛ anwunnvoe ɛsɪɛ Wawɛ'n nzʋba'n, asʋ bɛ 'yaci bɛ́ nwʋn sa
bɛ ce bɛ́ ɔ? Ɛmɔ anyɪn ta nun kɛ ahatua mɔ bɛ 'tua bɛ́'n, ɔ tɪ man
nzɛmɪndɛ.
30 Afɪ yɛ sɪ sʋanlan'n m'ɔ hanlɪn kɛ: *Mín dein yɛ̂ mɪn 'de alɔman
nɪn ɔ. Mín yɛ̂ mɪn 'tua bɛ́ yí nwʋn kalɛ ɔ.* Ɛsɛ sʋanlan sɔ'n hanlɪn
kɛ: *Nyanmɪan 'bua yí menian'n-mɔ ndɛɛ.*
31 Sʋanlan m'ɔ kɔ tɔ Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn asa nun'n, anɪn
sʋanlan sɔ nɪn a mian kpa.
32 Ɛmɔ ati kácɪ kɛ mɛlɛ mɔ Nyanmɪan manlɪn ɛmɔ fitelɪ jawe
nɪn anun'n, ɛmɔ nwunlin bɛ́ nyunnun kpa ɛlɔɛ kpili'n mɔ ɛmɔ
hʋnlɪn nɪn anun. Ɛlɔɛ sɔ nɪn anun, ɛmɔ jinlanlɪn bɛ́ ja nun.
33 Mɛlɛ sɔ'n, cɪan bie ju a, amgba yɛ̂ bɛ bɔ ɛmɔ, ɛsɛ bɛ kele ɛmɔ
ahʋlʋwa bagua nɪn anun. Cɪan bie kʋsʋ a, bɛ́ mɔ bɛ lɛ nwun
yalɛ kɛ ɛmɔ'n, ɛmɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ bɔ bɛ́.
34 Bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadɪ mɔ bɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa'n, ɛmɔ bʋkalɪ
bɛ́. Tɛmʋn mɔ menian'n-mɔ tʋalɪ ɛmɔ lelɪ bɛ́ nwʋn ninnge'n,
ɛmɔ a nni man yí nwʋn yalɛ, nan fɛ yɛ ɛmɔ lili ɔ. Afɪ ɛmɔ sɪ sie
kɛ ɛmɔ le anwʋndɪɛ mgbakpa-mɔ. Ɛsɛ anwʋndɪɛ sɔ'n-mɔ nzɛcɪ
man lé.
35 Anyɪndasʋɛ like'n mɔ ɛmɔ le yí'n, nán bɛ yaci bɛ tʋ. Ɔ sanlɪn
kɛ nvasʋɛ kpili kpa wɔ sʋ.

36 Ɔ di kɛ ɛmə bɔ məndɪnlɪn bɛ yɔ like mə Nyanmɪan kulo'n.
Sɛ ɛmə yɔ yí sɔ a, yí anɔhʋba nɪn anun like'n, ɛmə asa 'kan yí.
37 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele kɛ:
Mɛlɛ kaan sʋa, kaan sʋa bəbɔ,
sʋanlan'n m'ɔ di kɛ ɔ ba'n,
ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba a.
38 *Sʋanlan m'ɔ nanndɪ sɛsɛ wə mín nyunnun'n,*
yí dedi nɪn ati, ɔ 'nyan ngʋan.
Nan sɛ ɔ yɪ yí nwʋn fi mín sa nun an,
mɪn mmu man yí sʋanlan kʋ́n.
39 Bɛ́ mə bɛ yɪ bɛ́ nwʋn bɛ minlin'n, nán bɛ́ mmie-mə y'ɔ le yɛ́.
Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ le dedi, ɛsɛ yɛ nanndɪ ngʋan atɪn nɪn asʋ.

11

Dedi nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n.

1 Dedi nɪn abʋ y'ɔ le kɛ like mə bɛ́ lʋa wɔ sʋ'n, bɛ sɪ yí fɔ́ʋ́n kɛ
bɛ́ sa 'kan yí. Ɛsɛ like'n mə bɛ nnwun man yí bɛ́ nyɪnsʋ'n, bɛ yɔ
maan bɛ nwun yí kɛ like sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ sakpa.
2 Daba menian'n-mə dedi'n mə anɪn bɛ le yí nɪn ati,
Nyanmɪan lelɪ bɛ́ tʋlɪ nun.
3 Dedi'n man yɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan le yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n
y'ɔ bɔlɪ mân nɪn ɔ. Ɔ man like mə bɛ nwun yí'n, Nyanmɪan
nanndɪlɪ mə bɛ nnwun man yí nɪn asʋ y'ɔ bɔlɪ ɔ.
4 Abɛlɪ lelɪ Nyanmɪan lili. Afɔlɪɛ'n m'ɔ bɔlɪ manlɪn
Nyanmɪan'n sɔlɪ yí nyɪn talalɪ yí nianman kpain Kayɪn dɪɛ'n.
Dedi'n mə Abɛlɪ le yí nɪn ati, Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ. Ɔ sanlɪn
kɛ Nyanmɪan muonun sɔlɪ Abɛlɪ afɔlɪɛ'n-mə anun. Abɛlɪ a wu.
Nan kʋsʋ dedi'n m'ɔ le yí nɪn ati, ɔ tɪ kɛ yí nyɪn tɛ wɔ sʋ.
5 Dedi nɪn ati, ewue a ngu man Enɔkɪ. Nyanmɪan kpili falɪ yí
hɔlɪ yí nwʋn ɛlɔ. B'a nnwun man yí fíí kʋ́n. Abɛlɛ mə anɪn Enɔkɪ
tɛ wɔ eyuadɪ nɪn anun ɛwa'n, Nyanmɪan lili yí nwʋn adanzɪɛ kɛ
Enɔkɪ ɛnanndɪɛ'n sɔ yí nyɪn.
6 M'ɔ wɔ nun'n y'ɔ le kɛ sʋanlan m'ɔ nne man Nyanmɪan
nni man'n, yí ɛnanndɪɛ'n nzɔ man Nyanmɪan anyɪn. Ɛhɪka ati,
sʋanlan mə ɔ 'kpunnge Nyanmɪan'n, ɔ lé lí kɛ Nyanmɪan wɔ
ɛbɛlɛ yɛ̂ ɔ ce bɛ́ mə bɛ kpʋnndɛ yí'n like.
7 Munnzue'n m'ɔ lɛ ba tɔ mân nɪn anun mə anɪn bɛ nwunlin
man yí'n, Nyanmɪan kɔ yɪ kɔ hele Nowe. Dedi nɪn ati, Nowe kɔ
fa ɛjɔlɛ sɔ'n ananhɔlɛ. Ɔ kɔ man Nyanmɪan anyɪnnzɔ ɔ kɔ bʋbɔ
meli'n. Ɔ nʋn yí yɪ nʋn bɛ́ mma'n-mə bɛ kɔ fʋ nun bɛ kɔ nyan bɛ́
ti. Ɛhɪka ati, Nowe helelɪ kɛ mân'n bɔ bala ɛtɛ. Yí dedi nɪn ati,
Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ.
8 Dedi nɪn ati, mɛlɛ mə Nyanmɪan fɛlɛlɪ Abalahamʋn'n,
Abalahamʋn a nne a nzie man. Ɔ kɔ hɔ mân fʋfɔlɛ kʋn anun.
Mân sɔ'n yɛ̂ anɪn Nyanmɪan lɛ ba fa man yí ɔ. Ɔ fi yí muonun
yí mân dɪɛ nɪn anun ɔ kɔ tu kʋsʋ anɪn ɔ nzɪ lɪka'n m'ɔ lɛ kɔ'n.

9 Dedi nın ati, ɔ tanlanlın mân'n mɔ Nyanmıan falı bɔlı yí anɔhʊba nın anun kɛ ɛyɛfʊɛ. Abalahamʊn bɔlı tantı ɛbɛlɛ ɔ
tanlanlın yí bʊ. Izakı nʊn Zʊakɔbʊ mɔ bɛ tı yí bʊsʊ menian'n,
bɛ́ kʊsʊ bɛ tanlanlın tantı nın abʊ. Anɔhʊba'n mɔ Nyanmıan
bɔlı Abalahamʊn'n, yí kpʊnmgba nın ala y'ɔ bɔlı bɛ́ kʊsʊ bɛ́ ɔ.
10 Afı anın Abalahamʊn lɛ nwʊnndɛ kulo'n mɔ yí awu-
labɛbʊ'n tı kunngun'n. Kulo sɔ'n, sʊanlan m'ɔ nyanlın yí nwʊn
ajʊnlın ɔ hyıhyɛ'n y'ɔ le Nyanmıan muonun.
11 Dedi nın ati, Abalahamʊn nʊn Sala hʊalalı baa wʊ kʊsʊ
anın bɛ tı mılıwa kpa bɔkɔɔ. Ɔ sanlın kɛ ɔ lelı lili kɛ sʊanlan'n
m'ɔ bɔlı anɔhʊba'n kʊala yɔ maan ɔ nyan nun like.
12 Ɛhıka ati, ɔ nanndı sʊanlan baa kʊnmgba sɔ nın asʊ, yí mɔ
anın ɔ tı kɛ ɔ'a wu a yue'n, menian nwala nwala kɛ nzalama,
nwala nwala kɛ jenvie nʊan anyʊan fi yí kunnun fitelı.
13 Menian sɔ'n-mɔ kʊalaa nyanlın dedi dede bɛ falı bɛ wuli.
Bɛ́ sa a ngan man ninnge'n-mɔ mɔ Nyanmıan falı bɔlı bɛ́
anɔhʊba'n. Nan kʊsʊ bɛ nwunlin ninnge sɔ'n-mɔ mʊa bɛ lili yí
nwʊn fɛ. Bɛ hanlın yí yuein kɛ bɛ tı nyɔfʊɛ, ɛsɛ bɛ walı mgbanza
asıɛ nın asʊ ɛwa.
14 Bɛ́ mɔ bɛ kan sɔ'n, bɛ kele nun kɛ bɛ lɛ kpʊnndɛ mân kʊn bɛ
tanlan nun.
15 Nan sɛ ɔ tı kɛ bɛ lili mân'n mɔ bɛ fi nun bɛ tuli nın anwʊn
yalɛ a, ahan bɛ kpɛlı atın bɛ salı hɔlı tanlanlın ɛlɔ.
16 Nan b'a nyɔ man yí sɔ. Ɔ sanlın kɛ nyanmıansʊ mân dıɛ'n
yê anın bɛ lɛ kpʊnndɛ ɔ. Ɛhıka ati, sɛ bɛ fɛlɛ Nyanmıan Kpili bɛ́
Nyanmıan an, nyian ngun man yí. Afı ɔ'a cıcı kulo kʊn ɔ'a sie
bɛ́.
17 Dedi nın ati, Abalahamʊn tielı manlın Nyanmıan sɔlı yí
nıanlın. Afı Nyanmıan hanlın helelı yí kɛ ɔ fá yí bangɔlɔ Izakı
ɔ yí tɛɛ ɔ mán yí. Abalahamʊn a nne a nzie man. Kʊsʊ yí lılı yí
Abalahamʊn yê Nyanmıan bɔlı yí anɔhʊba kɛ ɔ 'man ɔ wʊ baa
sɔ nın ɔ.
18 Afı, Nyanmıan hanlın helelı yí kɛ: *Mın 'sın Izakı asʊ mın
man ɛ di ata kɛ m mɔlı wɔ́ anɔhʊba kɛ mın 'man ɛ di ata'n.*
19 Abalahamʊn lelı lili kɛ sɛ bɔbɔ Izakı wu a, Nyanmıan le
tunmin ɔ kʊala ɔ man yí ngʊan. Sakpa kʊsʊ, Nyanmıan manlın
Izakı nyanlın ngʊan kɛ sʊanlan m'ɔ fi ewue nun a tinnge ɔ.
20 Dedi nın ati, Izakı yeyilalı Zʊakɔbʊ nʊn Ezau asʊ bɛ́ cıan
bie asıtanlan'n dunman nun.
21 Dedi nın ati, Zʊakɔbʊ yeyilalı yí wa Zozɛfʊ amma'n-mɔ
nunhan kʊn biala asʊ asannan nán ɔ'a wu. Ɔ butuli yí kpɔman
nın asʊ ɔ yılı Nyanmıan ayɛ.
22 Dedi nın ati, mɛlɛ mɔ Zozɛfʊ 'ba wu'n, ɔ hanlın tɛmʊn'n
mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ fi Ezipiti mân nın anun 'fite nın anwʊn
ɛjɔlɛ. Ɛsɛ sɛ ɔ wu a, kɛ bɛ kpín bɛ yɔ́ yí'n, ɔ hanlın yí nwʊn ɛjɔlɛ
kʊsʊ.

23 Dedi nɪn ati, mɛlɛ mə bɛ wʊlɪ Moyizɪ'n, yí sɪ nʊn yí nin falɪ
yí fɪalɪ dede sala nsan. Ɔ sanlɪn kɛ Moyizɪ tɪ baa kanlanman. Yí
ti, yí sɪ nʊn yí nin a nzulo man b'a nni man belemgbin'n mala
nɪn asʊ.
24 Dedi nɪn ati, mə Moyizɪ ati tinlin'n, yí nwan nán Falaʊn
awa balasua nɪn awa y'ɔ le yí.
25 Ahʊlʊwa'n mə anɪn bɛ lɛ kele Nyanmɪan menian'n-mə'n,
yí nwan bɛ héle yí bie. Afɪ ɔ nɪan an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɔ tánlan ɛtɛ
nɪn anun ɔ lí mân. Ɔ sanlɪn kɛ mân elie sɔ'n yí bʊsʊ njɛ man.
26 Ɔ nwunlin yí kɛ sɛ bɛ kele yí ahʊlʊwa kɛ bɛ helelɪ Kilisi nɪn
an, ɔ tɪ anyanbɛnwʊn kpili kpa man yí. Anyanbɛnwʊn sɔ'n tala
Ezipiti mân nɪn anun dɪɛ'n. Afɪ Kilisi anyanbɛnwʊn dɪɛ'n yê yí
nyɪn tua yí ɔ.
27 Dedi nɪn ati, Moyizɪ a nzulo man belemgbin ɛya nɪn anzin.
Ɔ fi Ezipiti mân nɪn anun jasʊlɪ. Ɔ tilalɪ yí ahʊnlɪn. Ɔ tɪ kɛ
sʊanlan m'ɔ nwun Nyanmɪan'n mə bɛ nnwun man yí bɛ́ nyɪnsʊ
nɪn anwʊn.
28 Dedi nɪn ati, Moyizɪ lili fɛtɪ'n mə bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n. Ɛsɛ ɔ
manlɪn atɪn kɛ bɛ kpʊ́nndɪn naan'n moja'n bɛ́ sua nɪn anʊan'n-
mə anwʊn. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, anɪn nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n mə ɔ 'kun
Ezipiti mân nɪn anun bamuan mma'n-mə'n ngun man Izalayɛ
dɪɛ'n-mɔ.
29 Dedi nɪn ati, bɛ kpɛlɪ asue'n mə bɛ fɛlɛ yí jenvie kɔkɔlɛ'n
kɛ like mə nzue nnʊn man nun ɔ. Nan mə Ezipiti amma'n-mə
kʊsʊ nwan bɛ 'kpɛ jenvie kɔkɔlɛ'n kɛ Izalayɛ amma'n-mə yɔlɪ
yí'n, jenvie'n kɔ hala bɛ́ sʊ.
30 Dedi nɪn ati, mə Izalayɛ amma'n-mə bɔlɪ Zoliko kulo'n
mgbɔlɔka cɪan nsʊ'n, nyɔbʊɛ mgbili mgbili'n mə b'a fa b'a hyɪ
yí nwʊn'n bubuli gualɪ.
31 Dedi nɪn ati, balasua'n mə bɛ fɛlɛ yí Lahabʊ m'ɔ si tutu'n,
ɔ nʊn yí sasʊ'n-mə, b'a nwu man kɛ bɛ́ mə bɛ́ nyɪn a nzɔ man
Nyanmɪan'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ sɔlɪ bɛ́ mə Zozie yɪlɪ bɛ́ kɛ bɛ hó kpála
Zoliko kulo nɪn anun kpa.
32 Nzukɛ ɛjɔlɛ dɪɛ biekun yê mɪn 'kan ɔ? Sɛ mín nwan
mɪn 'kan Zedeʊn nʊn Balakɪ, Sanmɪnsʊn nʊn Zɛfʊte, Davidi
nʊn Samiɛ nʊn Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mə anwʊn ɛjɔlɛ a,
tɛmʊn'n nza man mín.
33 Dedi nɪn ati, menian sɔ'n-mə lili mân nvʊfɔlɛ-mə asʊ
kunnunmun bɛ falɪ bɛ́ bɛ sielɪ. Bɛ bɔlɪ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan
anyɪn. Ɔ man anɔhʊba'n mə Nyanmɪan bɔlɪ bɛ́'n, bɛ́ sa hanlɪn
nun ninnge'n. Bɛ momuanlɪn tɛtɪanfʊɛ'n-mə anʊan'n-mə asʊ.
34 Bɛ nonuanlɪn sîn m'ɔ bɔ mân. Ahan bɛ 'fa dadɪɛ bɛ kun bɛ́.
Ɛhɪ kʊalaa tʊlɪ fʊnlɪn bɛ́. Anɪn bɛ le man anwʊnsɛlɛ. Bɛ nyanlɪn
anwʊnsɛlɛ. Bɛ́ nwʊn yɔlɪ esulo. Bɛ hʊnlɪn ɛlɔɛ dede bɛ lili bɛ́
mgbɔfʊɛ'n-mə asʊ kunnunmun.
35 Mmalasua mmie-mə menian wuli. Bɛ́ nyɪnsʊ, bɛ́ menian
sɔ'n-mə mə bɛ wuli'n fi ewue nun tinngelɪ. Bɛ helelɪ menian

mmie-mə ahʋlʋwa bɛ hunlin bɛ́. Ewuetinnge kpa'n mə bɛ lɛ kpʋnndɛ nɪn ati, b'a ndie man kɛ sʋanlan lé bɛ́ ti.
36 Bɛ gʋlʋlɪ mmie-mə kʋsʋ anwʋn ɛsɛ bɛ finlin bɛ́ mgbele. Bɛ gualɪ mmie-mə asa ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ gualɪ bɛ́ fiadɪ
37 Bɛ tʋtʋlɪ mmie-mə nyɔbʋɛ bɛ hunlin bɛ́. Bɛ le saha bɛ kukolɪ mmie-mə anun nnyuan nnyuan. Bɛ falɪ dadɪɛ bɛ hunlin mmie-mə. Anɪn like fíí nnʋn bɛ́ sa nun. Bʋa nʋn esile kpolo yê b'a bu yí taladɪɛ b'a wula bɛ nanndɪ nun ɔ. Menian'n-mə kele bɛ́ ahʋlʋwa bɛ yɔ bɛ́ asa.
38 Meninkpa sə'n-mə m'ɔ nvata man kɛ ahan bɛ wu bɛ gua mân ɛhɪ anun'n, bɛ nanndɪ nanndɪ ɛwâ'n-mə anun ɔ nʋn mmʋka'n-mə asʋ. Bɛ dɪda bɔɛ'n-mə anun ɔ nʋn asɪɛ'n lɪka m'ɔ kɔ kpɛ kunman'n-mə anun.
39 Dedi nɪn ati, Nyanmɪan lelɪ menian sə'n-mə kʋalaa tʋlɪ nun. Nan kʋsʋ, like'n m'ɔ falɪ bəlɪ bɛ́ anɔhʋba'n, bɛ́ sa a ngan man yí.
40 Afɪ Nyanmɪan a ngulo man kɛ bɛ́ nwʋn tɪ bɛ yaci yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ dunman nun, ɔ'a sesie like m'ɔ tɪ kpa tala sʋ ɔ'a sie yɛ́.

12

Adanzɪɛ mma dɔʋn kpa ta si yia yɛ́.

1 Nan yɛ́ dɪɛ, adanzɪɛ mma dɔʋn kpa ta si yia yɛ́. Ɛhɪka ati, like kʋalaa m'ɔ tʋnndʋn yɛ́ ja nun'n, yɛ yáci yɛ tʋ́. Ɛsɛ ɛtɛ'n kʋsʋ mə kʋn nʋn nnyuan an anɪn ɔ'a fa yí sa ɔ a tʋ yɛ́ kɔmɪn'n, yɛ yáci yɛ tʋ́. Nan yɛ nwánndi kpa dede yɛ jú lɪka'n mə b'a hele yɛ́'n.
2 Sɛ yɛ 'nwanndi a, yɛ nían Zozi. Afɪ yɛ́ dedi nɪn abʋbɔ'n nʋn yí agualɪɛ'n y'ɔ le yí. Ɔ tielɪ kɛ bɛ búbɔ yí kʋlʋwa nɪn asʋ, ɔ'a nnɪan man kɛ kʋlʋwa nɪn asʋ ewue sə'n tɪ anyunnunguasɪɛ like. Ɔ sanlɪn kɛ mə anɪn ɔ nwun yí nun'n y'ɔ le fɛ elie'n m'ɔ lɛ nwʋnndɛ yí'n. Sian dɪɛ, ɔ tɪ anunminnyanmʋn belemgbin bia nɪn asʋ, Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili asa fama sʋ.
3 Ɛmə ati kácɪ Zozi m'ɔ nwunlin amannɪɛ ɛtɛfʋɛ'n-mə asa nun'n, nán ɛmə anwʋn a mmubu man bɛ́, ɛsɛ bɛ́ lʋa a mmə man bɛ́ nwʋn.
4 Afɪ ngondin'n mə ɛmə nʋn ɛtɛ'n bɛ lɛ kʋn'n, ɛmə hʋnlɪn man dede bɛ wuli man.
5 Nán bɛ man bɛ́ lʋa fi afʋtu'n m'ɔ wowula anwʋnsɛlɛ mə Nyanmɪan tuli ɛmə kɛ yí mma-mə'n. Yí nwan:
Mín wa, sɛ ɛ yɔ like ɛtɛ
nán yɛ́ Mɪn pinnin wɔ́ a, fa sie.
Mɛlɛ m'ɔ lɛ tu wɔ́ nyunnun'n,
n'ɛ man wɔ́ nwʋn bubu wɔ́.
6 *Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mə yɛ́ Mɪn kulo yí ɛjəlɛ'n,*
sʋanlan sə'n, sɛ ə yɔ ɛtɛ a, Nyanmɪan pinnin yí.
Sʋanlan biala mə yɛ́ Mɪn bu yí kɛ yí wa'n,

sʋanlan sɔ'n, sɛ ɔ yɔ like ɛtɛ a, Nyanmɪan bʋ yí.

7 Ɛmɔ tíla bɛ́ ahʋnlɪn wɔ yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí nɪn anun.
Ɛmɔ ɛtɛ nɪn anwʋn epinnian yê Sɪɛ'n lɛ pinnin ɛmɔ ɔ. Afɪ yalɛ'n
mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí'n, ɔ kele kɛ Sɪɛ'n bu ɛmɔ kɛ yí mma-mɔ.
Batʋnman benin yê sɛ ɔ yɔ ɛtɛ a, yí sɪ mbinnin man yí ɔ?

8 Sɛ ɔ'a mbinnin man ɛmɔ kɛ ɔ pinnin yí mma'n-mɔ kʋalaa
mɔ bɛ kɔ yɔ like ɛtɛ nɪn an, anɪn ɛmɔ tɪ man yí kunnun mma,
nan ɛmɔ tɪ gua sʋ mma.

9 Yɛ fá yɛ́ nyɪn yɛ tʋ́ yɛ́ sɪ-mɔ mɔ b'a wʋ yɛ́ b'a gua asɪɛ nɪn asʋ
ɛwa'n. Sɛ yɛ yɔ like ɛtɛ a, bɛ pinnin yɛ́ yí nwʋn, ɛsɛ yɛ́ nyɪn sɔ
bɛ́. Yí ti, ɔ di kɛ yɛ bɛbɛlɛ yɛ́ nwʋn asɪ yɛ man yɛ́ Sɪ'n m'ɔ wɔ
anwunno'n nán y'a nyan ngʋan.

10 Sɛ yɛ yɔ ɛtɛ a, yɛ́ sɪ-mɔ pinnin yɛ́ cɪan kʋn anaan cɪan
nnyuan kɛ bɛ́ kunnun kulo ɔ. Nan Nyanmɪan dɪɛ, yɛ́ kpa ɛyɔlɛ
ati yê yɛ yɔ ɛtɛ a, ɔ pinnin yɛ́ nɪn ɔ. Afɪ ɔ kulo kɛ yɛ yɔ menian
nwannzan-nwannzan kɛ yí muonun.

11 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ alimʋa nɪn anun, sɛ bɛ pinnin sʋanlan kʋn
yí ɛtɛ'n dunman nun an, yalɛ y'ɔ di ɔ, ɔ nni man yí nwʋn fɛ. Nan
bɛ́ mɔ bɛ kɔ pinnin bɛ́ sɔ'n, ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede bɛ kpasi a, ɛkpasie
sɔ'n man bɛ nyan anzʋnunjɔ, ɛsɛ bɛ bɔ abalabɔ kpa.

Afʋtu.

12 Ɛhɪka ati, ɛmɔ kpúnndin kpúnndin bɛ́ sa'n-mɔ mɔ ɔ'a kpɔ nɪn
anun. Ɛmɔ kpúnndin kpúnndin bɛ́ ja'n-mɔ m'ɔ lɛ bu nɪn anun.

13 Ɛmɔ nánndɪ atɪn fóún nɪn asʋ nán sʋanlan m'ɔ tia tɔ sʋ nɪn
anwʋn a sa yí ja nɪn a nga man ɛbɛlɛ.

14 Ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ nʋn menian'n-mɔ kʋalaa tánlan
anzʋnunjɔ nun. Ɛsɛ ɛmɔ kpʋ́nndɛ nwannzan-nwannzan ɛyɔlɛ
nɪn ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mɔ yí
asɪtanlan'n tɪ man nwannzan-nwannzan'n, yí nyɪn ngɔ bɔ
man yɛ́ Mɪn.

15 Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye nán sʋanlan fíí a ngaci man yí nzin ɔ'a
nzi man Nyanmɪan mɔ ɔ'a nwun yí nwʋn anwunnvoe'n. Ɛmɔ
síe bɛ́ nwʋn ye nán sʋanlan fíí a ngaci man kɛ baka m'ɔ fifi ɔ su
diyɔlɛ mɔ menian'n-mɔ ngʋala man yí mma'n di'n.

16 Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye nán sʋanlan fíí a ngaci man satɪlɪfʋɛ.
Ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ Nyanmɪan ninnge'n-mɔ, nan nán bɛ yɔ kɛ
Ezayu. Afɪ alɪɛ dunman nun, yí m'ɔ tɪ bamuan baa'n, ɔ tɔnɪnlɪn
yí ajâ elie'n manlɪn yí nianman kasian'n.

17 Ɛmɔ sɪ kɛ tɛmʋn mɔ yí nwan yí sɪ yéyila yí'n, ɔ sunlin sɛlɛ
kpa, nan kʋsʋ yí sɪ a ndɛ man yí sʋ. Afɪ Ezayu nnwun man atɪn
ngacili fíí mɔ ɔ 'sɪn sʋ nán yí sɪ a yeyila yí sʋ ɔ.

18 Ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ a njʋɪn a mgbunnge man bʋka kɛ Izalayɛ
amma'n-mɔ hyɪnlɪn kpunngelɪ Sinayi bʋka'n. Bʋka sɔ'n mɔ bɛ
kpunngelɪ'n, anɪn sîn'n lɛ jue sʋ, sʋ'n tɪ awosin, awosin kabii
nʋn anwʋnman.

19 Bɛ tɩlɩ kɔnɔti nɩn angan ɔ nʊn anɩɛ kʊn. Bɛ́ mɔ bɛ tɩlɩ anɩɛ
sɔ'n nwan nán man bɛ kan ɛjɔlɛ fíí kʊ́n bɛ tʊ sʊ.
20 Ɔ sanlɩn kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ tɩlɩ'n, sʊanlan fíí ngʊala man sʊ di.
Afɩ anɩɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʊanlan biala, anaan ayɛmʊa bɔbɔ kan bʊka*
nɩn an, bɛ 'tʊtʊ yí ɛbʊɛ bɛ kun yí.
21 Mɔ bɛ nwunlin yí'n yɔlɩ esulo dede Moyizɩ nwan: *Mɩn sulo*
dede mín nwʊn lɛ wʊsʊ mín.
22 Nan ɛmɔ dɩɛ, ɛmɔ a hyʊɩn a kpunnge Sɩʊn bʊka'n, Tɩasɩfʊɛ
Nyanmɩan kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí anwunno Zoluzalɛmʊn'n. Ɛmɔ a
hyʊɩn a kpunnge nyanmɩansʊ mmɔfʊɛ akpɩɩ akpɩɩ'n-mɔ mɔ b'a
yia Nyanmɩan anwʊn bɛ lɛ di ɛnyɩnmɩan'n.
23 Ɛmɔ a hyʊɩn a kpunnge Nyanmɩan amma'n-mɔ mɔ ɔ'a
hɛlɛ bɛ́ dunman yí kalata nɩn anun'n. Yí mma sɔ'n-mɔ tɩ kɛ
yí bamuan mma. Ɔ'a sie bɛ́ ajâ. Ɛmɔ a hyʊɩn a kpunnge
Nyanmɩan m'ɔ bua menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ'n. Ɛmɔ a hyʊɩn a
kpunnge sɛsɛfʊɛ'n-mɔ mɔ b'a wu mɔ Nyanmɩan a man bɛ́ nwʊn
a tɩ'n.
24 Ɛmɔ a hyʊɩn a kpunnge Zozi. Ɔ'a sesie yɛ́ nʊn Nyanmɩan
yɛ́ afian maan y'a wʊlʊ yí nyɩhyɛ fʊfɔlɛ nɩn anun. Ɛmɔ a hyʊɩn
a kpunnge yí moja'n m'ɔ butuli'n. Moja sɔ'n, ɔ yɔ nâ tala Abɛlɩ
dɩɛ'n.
25 Ɛhɩ ati, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa! Nán bɛ totua bɛ́ nzʊ wɔ
ɛjɔlɛ'n mɔ sʊanlan'n lɛ kan kele ɛmɔ nɩn anwʊn. Ɔ sanlɩn kɛ bɛ́
mɔ b'a ndie Nyanmɩan afʊtu'n, ɔ tualɩ bɛ́ yí nwʊn kalɛ. Yɛ́ kʊsʊ,
sɛ yɛ totua yɛ́ nzʊ nán y'a ndie man sʊanlan'n m'ɔ wɔ anwunno
ɛlɔ ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele yɛ́ nɩn an, ɔ 'tua yɛ́ yí nwʊn kalɛ.
26 Sʊanlan sɔ'n m'ɔ jʊjɔlɩ mɔ asɩɛ nɩn anwʊn wʊsʊlɩ yí'n, sian
dɩɛ, ɔ'a bɔ yɛ́ anɔhʊba ɛhɩ kɛ: *Mɩn 'ba man asɩɛ nɩn anwʊn wʊsʊ yí*
kʊn biekun. Nán asɩɛ nɩn angʊnmɩn yê yí nwʊn 'ba wʊsʊ yí ɔ, nán
anwunno'n kʊsʊ anwʊn 'ba wʊsʊ yí bie.
27 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ sɔ'n-mɔ: "kʊn biekun," yí bʊ kele kɛ ninnge'n-
mɔ kʊalaa mɔ Nyanmɩan bɔlɩ mɔ bɛ́ nwʊn 'ba wʊsʊ bɛ́'n, ninnge
sɔ'n-mɔ 'ba kpɛ nun. Nan nunhan mɔ bɛ́ nwʊn ngɔ nwʊsʊ man
bɛ́'n, bɛ́ yê bɛ 'ka ɛbɛlɛ ɔ.
28 Ɛhɩka ati, bɛ mán yɛ lá Nyanmɩan asɩ kɛ ɔ'a man yɛ́ ɛhɩnlɩn
mân kʊn mɔ yí nwʊn nwʊsʊ man yí ɔ. Yɛ lá yí asɩ yɛ mán yí
anyɩnnzɔ nʊn nindi, yɛ sʊ́ yí maan yí kunnun jɔ yí nwʊn.
29 Ɔ sanlɩn kɛ yɛ́ Nyanmɩan'n kʊsʊ tɩ sîn m'ɔ jue kun sʊanlan
ɔ.

13

Ɛnanndɩɛ'n m'ɔ sɔ Nyanmɩan anyɩn'n.

1 Ɛhɩka ati ɛmɔ húlo bɛ́ amanngun'n-mɔ kɛ bɛ́ mɔ bɛ de Kilisi
bɛ di'n kulo bɛ́ nwʊn'n.

2 Bɛ́ kʋalaa mə bɛ kɔ tʋ ɛmə'n, ɛmə síke bɛ́ kanlanman. Afɪ menian mmie-mə yəlɪ sɔ bɛ sikelɪ nyanmɪansʋ mməfʋɛ kʋsʋ b'a nnwun man nun.
3 Ɛmə ati kácɪ bɛ́ mə b'a gua bɛ́ fiadɪ'n kɛ ɛmə nʋn bɛ́ yê bɛ la ɛlɔ ɔ. Ɛmə ati kácɪ bɛ mə bɛ lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa'n kɛ ɛmə nʋn bɛ́ bɛ tɪ anwʋnnaan kʋn.
4 Ɛmə anun kʋn biala anyɪn sɔ́ ajaa'n. Belenzua'n mán yí yɪ nwún yí ti anun. Balasua'n kʋsʋ mán yí hun nwún yí ti anun. Afɪ, bɛ́ mə bɛ nanndɪ basa-basa'n, ɔ nʋn bɛ́ mə bɛ tʋn ajaa'n, Nyanmɪan 'bua bɛ́ ndɛɛ.
5 Ɛmə ɛnanndɪɛ nɪn anun, nán bɛ man esika ehulo'n wʋlʋ bɛ́ ajʋnlɪn nun. Nan nunhan mə ɛmə le yí'n, ɛmə fá yí sɔ. Afɪ Nyanmɪan a han kɛ: *Mɪn nyaci man wɔ́ lé, ɛsɛ mɪn nju man wɔ́ mɪn ndʋ man lé.*
6 Yí ti, yɛ nzulo man yí nzin. Yɛ kʋala yí kan kɛ:
Yɛ́ Mɪn tɪ mín bʋkafʋɛ, mɪn nzulo man like fɪ́ɪ.
Nzu like dɪɛ yê kulo sʋanlan kʋala mín yɔ ɔ?
7 Ɛmə ati kácɪ bɛ́ mə bɛ lili ɛmə anyunnun daba mə bɛ bəlɪ Nyanmɪan Ɛjəlɛkpa'n bɛ helelɪ ɛmə'n. Kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ buli bɛ́ mân'n dede bɛ wuli'n, ɛmə ati tánlan sʋ bɛ nánndɪ dedi nɪn asʋ kɛ bɛ́.
8 Zozi Kilisi ngaci man. Kɛ ɔ tɪ yí anʋnman'n y'ɔ tɪ yí ɛnɛ nʋn dahuu nɪn ɔ.
9 Nán man ɛmə yaci bɛ́ nwʋn maan menian kekele ɛmə nin-nge ngacile bɛ laka ɛmə. Ɔ sɛ kɛ anwunnvoe'n mə Nyanmɪan a nwun yɛ́'n wúla yɛ́ anwʋnsɛlɛ. Nan nán bɛ man alɪɛ anwʋn mala wula ɛmə anwʋnsɛlɛ. Afɪ bɛ́ mə bɛ di alɪɛ mala'n-mə asʋ'n, bɛ nyanlɪn man sʋ nvasʋɛ lé.
10 Tɛɛyɪfʋɛ'n-mə mə bɛ di junman Zufʋ'n-mə asɔnɪn sua nɪn anun'n, bɛ le man atɪn bɛ nni man yɛ́ tɛɛ ɛyɪɛ mʋcɪa nɪn asʋ.
11 Afɪ naan'n-mə moja'n m'ɔ tu ɛtɛ'n mə tɛɛyɪfʋɛ kpain'n fa wʋlʋ lɪka nwannzan-nwannzan kpa'n, kulo'n tiba yê bɛ yala naan sɔ'n-mə ɔ.
12 Ɛhɪka ati, kɛ ɔ kɔ yɔ nán yí moja nɪn a man mân nɪn anwʋn a tɪ'n, Zozi kʋsʋ falɪ yí nwʋn yɪlɪ tɛɛ kulo tiba.
13 Kɛmə Zozi yəlɪ yí sɔ'n, yɛ́ kʋsʋ yɛ kpʋ́ yí kulo tiba ɛlɔ yɛ nwún anyunnunguasɪɛ'n bie kɛ ɔ nwunlin yí'n.
14 Afɪ, asɪ ɛwa, yɛ le man kulo mə yí bʋsʋ cɛ dahuu ɔ. Nan kulo'n m'ɔ lɛ ba'n yê yɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ.
15 Ɛhɪka ati, ɔ nanndɪ Zozi asʋ, yɛ yí Nyanmɪan ayɛ cɪan daa kɛ bɛ yɪ tɛɛ'n. Yí bʋ y'ɔ le kɛ yɛ fá yɛ́ nʋan'n yɛ kánnvʋ yí dunman'n.
16 Nán man ɛmə alʋa fi ye nɪn ɛyəlɛ, ɛsɛ ɛmə búka bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ tɛɛ ɛyɪɛ sʋa-mə yê Nyanmɪan kulo ɔ.
17 Ɛmə mán bɛ nyɪn sɔ́ bɛ́ mgbain'n-mə bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán bɛ́. Afɪ bɛ́ yê bɛ nɪan ɛmə ɛkala nɪn asʋ ɔ. Ɛsɛ bɛ́ yê bɛ 'bu junman'n mə bɛ kɔ li nɪn anwʋn mgbʋnndan bɛ kele

Nyanmıan ɔ. Sɛ ɛmɔ man bɛ́ anyınnzɔ a, bɛ le fɛ elie bɛ 'di bɛ́ junman'n. Sɛ ɔ'a nyɔ man sɔ nán bɛ fa bíle bɛ di a, ɔ nyɔ man kpa mman man ɛmɔ.

18 Ɛmɔ sélɛ bɛ mán yɛ́ dahuu. Afı ɔ wɔ yɛ́ ahʋnlın nun kɛ like biala anun, yɛ kulo kɛ yɛ bɔ bala kpa.

19 Mıın kan mın fua sʋ kɛ ɛmɔ sélɛ Nyanmıan kɛ ɔ mán mín atın maan m mála ɛmɔ anwʋn ɛlɔ ndɛ-ndɛ.

20 Nyanmıan m'ɔ tı alʋacıcıɛ baka nın a man yɛ́ Mın Zozi m'ɔ tı bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n fi ewue nun a tinnge. Yí moja'n di ajinlanmun kɛ nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan nʋn yɛ́ hyıhyɛlı'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu.

21 Nyanmıan mán ɛmɔ anwʋnsɛlɛ maan ɛmɔ hʋ́ala bɛ yɔ́ like biala m'ɔ tı kpa m'ɔ sɔ yí nyın'n. Zozi dunman nun, ɔ yɔ́ maan yɛ́ asıtanlan'n sɔ́ yí nyın. Anunminnyanmʋn hán Zozi Kilisi cıan daa! Amın!

22 Anianman-mɔ, mın 'bʋtʋ ɛmɔ kɛ bɛ sí abʋtalɛ bɛ tíe afʋtu ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ. Ɔ sanlın kɛ kalata'n mɔ m'an hɛlɛ ɛmɔ nın a nwa man.

23 Mın kulo kɛ ɛmɔ tı kɛ yɛ́ nianman Timote mɔ bɛ tʋlı yí fiadı'n, b'a yı yí. Sɛ ɔ ba tʋ mín ndɛ a, mín nʋn yí yɛ 'ba a a nıan ɛmɔ abʋsʋ.

24 Ɛmɔ yɔ́ bɛ́ mgbain'n-mɔ nʋn anwʋntıɛ mma'n-mɔ kʋalaa like bɛ mán mín. Itali amma'n-mɔ mɔ bɛ tı yɛ́ nianman'n, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ ɛmɔ like.

25 Nyanmıan nwʋ́n ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe.

ZƱAKƖ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƖ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Zʋakɪ? Kɛ menian'n-mɔ lɛ kpɪn kele'n, Zʋakɪ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi anianman belenzua (Matie 13.55, Maakɪ 6.3, Galasi 1.19, 1 Kolɪntɪ 15.7). Ɔ kacili Zoluzalɛmʋn Asɔnɪn nɪn asʋ kpain'n kʋn (Junman 15.13-21, Galasi 2.9). Zʋakɪ hɛlɛlɪ yí kalata'n nwanlɪn "Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n". Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n mɔ Zʋakɪ lɛ kan yí ɛjɔlɛ ɛwa'n, nán daba Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan nɪn ɔ. Nan ɔ lɛ kan Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi, mɔ ahʋlʋwa mɔ anɪn bɛ lɛ kele bɛ́'n dunman nun b'a tʋ b'a sanndɪ mân ɛhɪnlɪn-mɔ anun'n. Zʋakɪ anyunnun, Zufʋ sɔ'n-mɔ yê bɛ tɪ Nyanmɪan menian sakpa ɔ. Yí kalata nɪn anun, ɔ lɛ bʋtʋ bɛ́ kɛ emian nɪn anun, bɛ sí abʋtalɛ. Ɛsɛ ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ bɛ nánndɪ ngɛlɛ sʋ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ bɔ́ bala kpa m'ɔ nʋn bɛ́ dedi'n kɔ sʋ. Ɔ lɛ kannzʋ esikafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kɛ bɛ nían bɛ́ nwʋn kpa, nán bɛ fa bɛ́ esika'n bɛ tu bɛ́ nwʋn, ɛsɛ ɔ lɛ wowula ehianfʋɛ'n-mɔ anwʋnsɛlɛ.

Kalata nɪn ati kʋn nɪn anun, Zʋakɪ lɛ bɔ yí ɛjɔlɛ tile tile'n-mɔ asʋ. Kalata nɪn ati nnyuan nɪn anun, ɔ lɛ kan kele anianman'n-mɔ kɛ bɛ síe bɛ́ nwʋn ye, nán bɛ nɪan esikafʋɛ'n-mɔ anyunnun bɛ kpɔ ehianfʋɛ'n-mɔ. Nan ɔ di kɛ bɛ bʋka ehianfʋɛ'n-mɔ wɔ bɛ́ ehian nɪn anun. Kalata nɪn ati 3.1-4.12, Zʋakɪ lɛ kan kele bɛ́ mɔ bɛ jʋnlɪn kɛ bɛ sɪ ngɛlɛ, ɛsɛ bɛ kulo kɛ bɛ kekele bɛ́ manngʋn'n-mɔ Nyanmɪan ninnge'n kɛ bɛ síe nwʋn ye wɔ atubɛnwʋn nʋn akpʋlʋwa esue nɪn anwʋn, nan bɛ jʋ́nlɪn ɛjɔlɛ m'ɔ fi bɛ́ nʋan 'fite nɪn anwʋn kpa. Kalata nɪn ati 4.13-5.6, ɔ lɛ kannzʋ esikafʋɛ'n-mɔ kɛ bɛ síe bɛ́ nwʋn ye wɔ atubɛnwʋn nʋn kʋasɪabuo nɪn anwʋn. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zʋakɪ lɛ kacɪ bɛ́ kɛ sɛ emian tʋ bɛ́ a, bɛ sí abʋtalɛ, ɛsɛ yí nwan bɛ sɛ́lɛ bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛfɛ nun ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ ndɪ man akpɔlɛ'n.

Ahɪn ebisa

1 Mín Zʋakɪ mɔ n dɪ Nyanmɪan nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi akʋa'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan menian mɔ bɛ fi Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan nɪn anun, mɔ emian nɪn a man ɛmɔ a tʋ a sanndɪ mân'n lɪka kʋalaatin'n, mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn.

Emian'n nʋn dedi nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

2 Mín nianman-mɔ, sɛ emian ngacile ngacile'n kʋalaa tʋ ɛmɔ a, ɛmɔ lí yí nwʋn fɛ kpa.

3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, sɛ bɛ sa ɛmɔ bɛ nɪan, nan sɛ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun an, anɪn ɛmɔ a yɔ kunngun.

4 Ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpa, nán ɛmɔ a kaci meninkpa mɔ
nyɔlıɛ ɛtɛ fíí nnʋn man bɛ́ abalabɔ nın anun, menian mɔ bɛ́
nwʋn a tı kpa bɔkɔɔ.
5 Sɛ ɛmɔ anun bie ngɛlɛ'n nza man yí a, anın ɔ 'sɛlɛ Nyanmıan
maan ɔ hélе yí ngɛlɛ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan dıɛ, ɔ nyɔ man
sʋanlan abɔlɛ, ɔ yı yí kʋnnun ɔ man.
6 Nan sɛ ɔ 'sɛlɛ yí a, n'ɔ jʋnlın kɛ yí sa ngan man yí, nan ɔ
mán yí ti tánlan sʋ kɛ yí sa a han yí dada angʋnmın. Ɔ sanlın
kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ sɛlɛ like m'ɔ nne nni man kɛ yí sa a han yí'n,
sʋanlan sɔ'n, anın ɔ tı kɛ mgbaha mɔ asutue'n bɔ yí tango tango
jenvie nın anyınsʋ ɔ.
7 Sʋanlan sʋa, n'ɔ jʋnlın kɛ ɔ 'nyan yɛ́ Mın asa nun like.
8 Ɔ sanlın kɛ ɔ tı sʋanlan mɔ yí ajʋnlın tı nnyuan nnyuan, yí
nyɔlıɛ'n-mɔ mmɔ man kpɔlɛ.

Ehianfʋɛ nʋn esikafʋɛ

9 Ehianfʋɛ'n m'ɔ si yɛ́ Mın Zozi sʋ'n, ɔ lí yí nwʋn fɛ, ɔ sanlın kɛ
Nyanmıan a man yí sʋ.
10 Esikafʋɛ'n kʋsʋ m'ɔ si Zozi sʋ'n, ɔ lí yí nwʋn fɛ, ɔ sanlın kɛ
Nyanmıan a man ɔ'a han yí nwʋn ası. Afı esikafʋɛ'n 'ba wu kɛ
ndile'n-mɔ ndetele'n m'ɔ kpʋlʋ gua'n.
11 Eyua'n fi ɔ yala ndile'n-mɔ a, anın ndetele nın a kpʋlʋ a
gua. Ɔ kpʋlʋ gua a, anın yí kanlanman nın a yue. Esikafʋɛ'n
kʋsʋ, kɛ yí asıtanlan'n tı yí nın ala anın. Ɔ 'wu yaci junman'n
m'ɔ di nın ɛbɛlɛ.

Sɔnıan m'ɔ tʋ sʋanlan'n

12 Nyila hán sʋanlan mɔ sɔnıan'n tʋ yí a, ɔ si abʋtalɛ ɔ jinlan
yí ja nun'n. Ɔ sanlın kɛ sɛ ɔ jinlan yí ja nun dede tɛmʋn'n sın
an, Nyanmıan 'man ɔ nyan ngʋan'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a bɔ bɛ́ mɔ bɛ
kulo yí nın anɔhʋba'n.
13 Sɛ sɔnıan tʋ sʋanlan bie a, n'ɔ kan kɛ: “Nyanmıan lɛ sɔ mín
nıan”. Ɔ sanlın kɛ like fíí ngʋala nnaka man Nyanmıan kɛ ɔ yɔ́
ɛtɛ. Yí ti, Nyanmıan kʋsʋ nnaka man sʋanlan kɛ ɔ yɔ́ ɛtɛ.
14 Nan sʋanlan muonun, yí anyınbʋlʋ'n nʋn yí ajʋnlın ɛtɛ m'ɔ
jʋnlın'n, y'ɔ fɛlɛ sɔnıan'n nʋn nnaka nın ɔ.
15 Ahonvinnzo'n kʋsʋ, like m'ɔ nʋn yí ba'n y'ɔ le ɛtɛ nın ɛyɔlɛ.
Ɛtɛ'n sʋn an, ɔ man ewue.
16 Anianman ehulo mma, nán man ɛmɔ laka laka bɛ́ nwʋn.
17 Yɛ́ Sı Nyanmıan m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n, like'n m'ɔ man'n tı
kpa. Yí acɛdıɛ biala tı like kanlanman kpa. Yí y'ɔ bɔlı sɛnzɛ'n
nʋn sala'n nʋn nzalama'n-mɔ, m'ɔ man bɛ ta ɔ. Nan Nyanmıan
dıɛ, ɔ ngaci man fíí kɛ ɛlʋlɔɛ'n kaci'n.
18 Nyanmıan a hulo kɛ yɛ káci yí mma. Ɛhıka ati, ɔ nanndı
yí ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nın asʋ, ɔ'a bɔ yɛ́ nvʋfɔlɛ maan yɛ di yí abɔdıɛ
nvʋfɔlɛ'n-mɔ ati.

Nán bɛ tie Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mgban

19 Anianman ehulo mma, sʋanlan kʋn biala yɔ́ anzʋɛ ɔ tíe
ɛjɔlɛ'n kpa. Sɛ ɔ 'kan ɛjɔlɛ a, ɔ jʋ́nlɪn yí nwʋn kpa. Ɛsɛ n'ɔ fɛ ɛya
ndɛ-ndɛ.
20 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ fɛ ɛya'n, like m'ɔ yɔ'n, nán
asɪtanlan sɛsɛ'n mɔ Nyanmɪan kulo nɪn anɪn.
21 Ɛhɪka ati, nyɔlɪɛ biala m'ɔ gua bɛ́ nwʋn efian nʋn ati anun
ɛtɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa, ɛmɔ yáci bɛ gúa. Nan ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ,
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ a tɪ'n, m'ɔ há ɛmɔ ati anun
bɛ nánndɪ sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n kʋala kɛ ɔ de ɛmɔ ati nán
Nyanmɪan sikpɛ nɪn a ngun man ɛmɔ.
22 Ɛmɔ yɔ́ like mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kan kele ɛmɔ'n,
nan nán bɛ tie yí mgban bɛ laka laka bɛ́ nwʋn.
23 Afɪ, sʋanlan m'ɔ kɔ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n nán ɔ'a
nnanndɪ man sʋ a, ɔ soman sʋanlan m'ɔ lɛ nɪan nɪannun nun
ɔ.
24 Sɛ ɔ nɪan yí nyɪn nɪn anun nán ɔ kɔ a, ɛbɛlɛ ala, anɪn yí lʋa
a fi kɛ ɔ kpɪn ɔ tɪ yí'n.
25 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ suan Nyanmɪan mala kpa'n m'ɔ man
fanwʋndi'n, sɛ ɔ di sʋ kanlanman, ɔ yɔ mɔ mala'n kele'n, ɔ
man yí lʋa nvi man an, sʋanlan sɔ'n, ninnge'n kʋalaa m'ɔ yɔ'n,
Nyanmɪan 'yila sʋ.
26 Sʋanlan m'ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ sʋ Nyanmɪan, nan kʋsʋ ɔ fa
yí nʋan'n kan ɛjɔlɛ'n kʋalaatin'n, anɪn ɔ laka laka yí nwʋn, yí
Nyanmɪan ɛsʋɛ'n tɪ mgban.
27 Nan yɛ́ Sɪ Nyanmɪan anyunnun, ɛ 'nwun like mɔ sʋanlan
m'ɔ sʋ yí kpa'n yɔ'n: ɔ nɪan awusian mma'n-mɔ nʋn kun-
lannvʋɛ mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ wɔ yalɛ nɪn anun'n. Ɛsɛ ɔ sie
yí nwʋn ye nán mân nɪn anun efian nɪn a gua man yí nwʋn.

2

Nán bɛ bu sʋanlan'n bie kpa bɛ tala bie

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ mɔ bɛ de yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ
anunminnyanmʋn'n bɛ di'n, nán bɛ bu menian'n mmie-mɔ
kpa bɛ tala bie.
2 Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun, esikafʋɛ kʋn,
yí esika ngaa la yí sa, ɔ wula taladɪɛ kanlanman kpa, ɔ'a
wʋlʋ asɔnɪn sua nɪn anun. Ehianfʋɛ kʋn kʋsʋ wula yí taladɪɛ
ndɪtɪlɪka, yí kʋsʋ ɔ'a wʋlʋ asɔnɪn sua nɪn anun.
3 Sɛ ɛmɔ bu sʋanlan'n m'ɔ wula taladɪɛ kanlanman'n kpa nán
ɛmɔ se yí kɛ: “Wɔ́, tanlan meninkpa'n-mɔ lɪka ɛwa”, nán sɛ ɛmɔ
se ehianfʋɛ'n kɛ: “Wɔ́ dɪɛ, jinlan nzisi” anaan “Kpofo mín bʋ asɪ
ɛwa”,
4 anɪn ɛmɔ lɛ bu ɛmɔ nun mmie-mɔ kpa tala bie, ɛsɛ anɪn ɔ
kele kɛ ɛmɔ ajʋnlɪn'n tɪ man kpa.
5 Anianman ehulo mma, ɛmɔ tíe. Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ bɛ́ mɔ
bɛ bu bɛ́ ehianfʋɛ mân ɛhɪ anun'n, Nyanmɪan a yɪ bɛ́ ɔ'a man

b'a kaci yí mma, ɔ nanndı dedi'n mɔ bɛ le yí Zozi Kilisi anun nın asʋ. Ɔ 'fa yí Belemgbin Mân'n sie bɛ́ mɔ bɛ kulo yí nın ajâ kɛ ɔ falı bɔlı anɔhʋba'n. Ɛmɔ nnwun man kɛ ehianfʋɛ sɔ'n-mɔ tı anyanbɛnwʋn menian Nyanmıan anyunnun ɔ?

6 Nan kʋsʋ ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ mmu man ehianfʋɛ'n-mɔ like fíí. Nán esikafʋɛ'n-mɔ yê bɛ sisi ɛmɔ, mɔ bɛ sanman ɛmɔ bɛ man bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ ɔ?

7 Zozi Kilisi dunman kpa'n m'ɔ la ɛmɔ asʋ'n, nán bɛ́ yê bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ nın ɔ?

8 Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun mala'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n kele kɛ: *Kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.* Sɛ ɛmɔ di mala sɔ nın asʋ a, ɔ tı kpa.

9 Nan sɛ ɛmɔ bu menian'n mmie-mɔ kpa tala mmie-mɔ a, anın ɛmɔ yɔ ɛtɛ. Mala'n cı ɛmɔ, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ a fʋnndʋn yí.

10 Afı, sɛ sʋanlan kʋn di Nyanmıan mala'n kʋalaa asʋ nan ɔ fʋnndʋn kʋnmgba cein an, anın ɔ'a tʋn mala'n kʋalaatin.

11 Afı, Nyanmıan mɔ ɔ'a han kɛ: “N'ɛ tʋn ajaa”, yí kʋnmgba'n nwan: “N'ɛ di awue.” Nan sɛ a ndʋn man ajaa nán sɛ ɛ di awue a, anın a tʋn mala'n-mɔ kʋalaatin.

12 Ɛhı ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, ɛmɔ nyɔlıɛ biala anun, ɛmɔ yɔ́ yí kɛ menian mɔ Nyanmıan lɛ ba bua ɛmɔ ndɛɛ wɔ anyınnzɔ'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ mala m'ɔ man fanwʋndi nın anwʋn.

13 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a nza man yí manngʋn'n-mɔ anwunnvoe'n, ndɛɛ ebua cıan nın anun, Nyanmıan ngɔ sa man yí anwunnvoe. Afı, anwunnvoe enwuan'n fʋ ndɛɛ ebua nın asʋ.

Dedi'n nʋn ye ɛyɔlɛ'n

14 Anianman-mɔ, sɛ sʋanlan kʋn kan kɛ: “Mın de Nyanmıan mın di” nan sɛ ɔ mmɔ man bala kpa a, asʋ dedi sɔ'n m'ɔ le yí'n kʋala de yí ɔ? Cɛcɛ, dedi sɔ'n ngʋala nne man yí.

15 Bɛ bú yí kɛ anianman belenzua kʋn anaan anianman balasua kʋn, ɔ la bɔlɛ́ ɛsɛ ɔ le man alıɛ nni man.

16 Sɛ ɛmɔ anun bie nwun yí nán ɔ kan kele yí kɛ: “Yɛ́ Mın yéyila wɔ́ sʋ. Ɔ búka wɔ́ maan ɛ nyán taladıɛ ɛ wúla ɛsɛ ɛ nyán alıɛ ɛ lí, nanndı ye o.” Sɛ sʋanlan kʋn kan sʋa kele yí nianman nán sɛ ɔ'a mman man yí like fíí a, anın nzu ɛbʋka dıɛ yê ɔ'a bʋka yí ɔ?

17 Kɛ dedi'n kʋsʋ tı yí nın anın. Sʋanlan m'ɔ yí nwan ɔ de Nyanmıan di, kʋsʋ ɔ nyɔ man ye'n, anın sʋanlan sɔ'n dedi'n tı wuluwa.

18 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, sʋanlan bie 'ba han kɛ ɔ yɔ ye yê wɔ́ kʋsʋ ɛ le dedi. Ɔ 'ba han kɛ ɛ héle yí wɔ́ ye'n mɔ ɛ yɔ mɔ wɔ́ nwan ɛ le dedi'n, nan yí kʋsʋ ɔ 'yɔ ye ɔ kele wɔ́ kɛ ɔ le dedi.

19 Ɛ de di kɛ Nyanmıan tı baa kʊnmgba? Sakpa, ɔ tı ananhɔlɛ!
Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kʊsʊ de di kɛ ɔ tı baa kʊnmgba, ɔ man bɛ sulo,
bɛ́ nwʊn wʊsʊ bɛ́.
20 Tomgban, mın 'kele wɔ́ kɛ sʊanlan mɔ yí nwan ɔ le dedi,
nan kʊsʊ ɔ nyɔ man nyɔlıɛ kpa'n, yí dedi'n tı mgban.
21 Nıan, Nyanmıan buli yɛ́ nan Abalahamʊn sɛsɛfʊɛ mɛlɛ m'ɔ
falı yí wa Izakı bɔlı afɔlıɛ manlın yí'n.
22 A nwun yí kɛ? Yí dedi'n m'ɔ le yí'n, ɔ nʊn yí nyɔlıɛ kpa'n kɔ
nun kʊn. Yí nyɔlıɛ kpa'n-mɔ ati, yí dedi'n m'ɔ le yí'n tı fɔ́ʊ́n.
23 Ɛhıka ati yɛ̂ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Abal-
ahamʊn lelı Nyanmıan lili. Yí dedi nın ati, Nyanmıan buli yí
sɛsɛfʊɛ.* Ɛsɛ b'a fɛlɛ yí Nyanmıan amanngʊn.
24 Ɛmɔ a nwun yí kɛ nán dedi'n mɔ sʊanlan le yí nın ala y'ɔ
man Nyanmıan bu yí sɛsɛfʊɛ ɔ. Nan yí nyɔlıɛ kpa'n kʊsʊ bʊka
sʊ y'ɔ man Nyanmıan bu yí sɛsɛfʊɛ ɔ.
25 Lahabʊ kʊsʊ m'ɔ tı tutu balasua'n, kɛ yí nwʊn ɛjɔlɛ'n tı yí
nın ala anın. Yí nyɔlıɛ kpa'n dunman nun, Nyanmıan buli yí
sɛsɛfʊɛ. Ɔ sanlın kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ mɔ bɛ sʊanlın bɛ́ kɛ bɛ
hɔ́ kpála Zoliko kulo'n, ɔ lelı bɛ́, ɛsɛ ɔ helelı bɛ́ atın fʊfɔlɛ maan
bɛ sınlın sʊ bɛ nwanndili bɛ hɔlı.
26 Dedi'n tı kɛ kulo sʊanlan. Sɛ ɛnwʊnmıan nnʊn man kulo
sʊanlan anun an, anın ɔ tı fuin. Sɛ sʊanlan kʊsʊ le dedi nan ɔ
nyɔ man nyɔlıɛ kpa a, anın yí dedi'n m'ɔ le yí'n tı wuluwa.

3

Bɛ́ nʊan anun ɛjɔlɛ'n

1 Anianman-mɔ, nán man ɛmɔ nunhan dɔʊn anyın bʊlʊ
Nyanmıan ninnge nın ehele. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ mɔ yɛ kele
Nyanmıan ninnge'n, yɛ́ ndɛɛ ebua dıɛ'n mɔ Nyanmıan 'ba bua
yɛ́'n, nun yɔ esulo kpa tala menian'n-mɔ kʊalaa dıɛ'n.
2 Yɛ́ kʊalaatin yɛ fʊn ɛfʊan ngacile dɔʊn. Sɛ sʊanlan kʊn
anʊan nvʊn man ɛjʊjɔlɛ nun an, anın ɔ tı sʊanlan mɔ efian fíí
nnʊn man yí nwʊn. Ɔ kʊala yí nwʊn sie kpa.
3 Ɛmɔ nían bɛ́ mɔ bɛ fʊ mgbanngɔ'n-mɔ asʊ'n. Bɛ fa bulalɛ
kaan bie, nyanman mınnda yí, bɛ fa bɛ wula mgbanngɔ'n-mɔ
anʊan nun. Yí yɛ̂ bɛ fa bɛ bılı bɛ́ maan bɛ kɔ lıka mɔ bɛ kulo ɔ.
4 Ɛsɛ bɛ mán yɛ fá yɛ́ nyın yɛ tʊ́ meli'n-mɔ anwʊn. Meli'n,
sunnzun m'ɔ tı kpili mɔ anwʊnman mgbili'n-mɔ bɔlı yí bu ɔ,
like'n mɔ sʊanlan'n m'ɔ kan nun'n fa bılı yí'n tı kaan sʊa kɛ
tamınngan'n mɔ bɛ fa bɛ bılı ɛlɛɛ'n.
5 Bɛ́ nʊan'n kʊsʊ, kɛ ɔ tı yí nın anın. Ɔ tı anwʊnnaan kaan sʊa,
nan kʊsʊ ɛjɔlɛ mgbili mgbili m'ɔ kan'n, ɔ tı man nzɛmındɛ. Ɛmɔ
sı kɛ sîn kaan sʊa m'ɔ kɔ tɔ ɛhʊayɛ nun'n, ɔ kʊala kɛ ɔ yala yí
kʊalaatin.
6 Bɛ́ nʊan'n kʊsʊ tı kɛ sîn. Ɛtɛ dɔʊn mɔ bɛ yɔ yí mân nın anun'n,
ɔ fi bɛ́ nʊan'n. Bɛ́ nʊan'n wɔ anwʊnnaan nın anun bie, ɔ kele yɛ́

sʋanlan baka'n kʋalaa yalɛ. Ɔ sɛcɪ yɛ́ asɪtanlan'n kɛ sîn'n sɛcɪ like'n. Sîn sɔ'n fi lɪka mɔ ɛbɛlɛ sîn'n nnun man lé'n. Lɪka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gehɛnɪn.

7 Ɛmɔ nían, kulo sʋanlan kʋala kɛ ɔ sie ninnge ngacile'n kʋalaatin. Naan o, nnʋnman o, owo o, ejue o, kulo sʋanlan a hʋala bɛ́ sie.

8 Nan kʋsʋ, bɛ́ nʋan kʋnmgba cein dɪɛ, sʋanlan fíí hʋalalɪ man yí sie lé. Ɔ tɪ like ɛtɛ kpa m'ɔ ngulo man kɛ ɔ tanlan koun fíí ɔ. Diyɔlɛ m'ɔ kun sʋanlan wɔ nun kpa.

9 Yɛ fa yɛ́ nʋan'n yɛ yɪ yɛ́ Mɪn Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Sɪ nɪn ayɛ, ɛsɛ menian'n-mɔ mɔ Nyanmɪan a nɪan yí nwʋn sʋ ɔ'a bɔ bɛ́'n, yɛ fa yɛ́ nʋan'n yɛ bɔ bɛ́ sasan.

10 Nʋan kʋnmgba'n yɪ Nyanmɪan ayɛ nán ɛsɛ ɔ'a bɔ menian'n-mɔ sasan. Anianman-mɔ, ɔ nvata man kɛ ahan ɔ yɔ sɔ.

11 Afɪ, nzue fɛ nʋn nzue kalʋ-kalʋ, bɛ ngʋala man kɛ bɛ fi asutile kʋn anun bɛ fite ɔ.

12 Anianman-mɔ, *figi baka kʋn ngʋala man kɛ ɔ su *olivʋ mma. *Divɪn baka ngʋala man kɛ ɔ su figi mma. Asutile kʋn kʋsʋ mɔ yí nzue'n tɪ kalʋ-kalʋ'n ngʋala man kɛ ɔ man nzue fɛ fite nun.

Nyanmɪan ngɛlɛ dɪɛ'n

13 Asʋ sʋanlan bie wɔ ɛmɔ anun m'ɔ sɪ ngɛlɛ, ɛsɛ ɔ sɪ ninnge'n kʋalaa ɔ? Yí abalabɔ nɪn anun, ɔ nʋn yí nyɔlɪɛ kpa'n mɔ ɔ 'yɔ a, ɔ bɛbɛlɛ yí nwʋn asɪ Nyanmɪan anyunnun'n y'ɔ man bɛ nwun yí kɛ ɔ sɪ ngɛlɛ ɔ.

14 Nan sɛ ɛmɔ akunnun tɪ bile, ɛsɛ sɛ ɛmɔ nʋn bɛ́ manngʋn'n-mɔ la mannzʋan sʋ a, anɪn nán bɛ tu bɛ́ nwʋn bɛ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tɪ menian mɔ bɛ sɪ ananhɔlɛ'n.

15 Ngɛlɛ sʋa fi man Nyanmɪan ɛlɔ, ɔ tɪ asɪ ɛwa ngɛlɛ, ɔ tɪ kulo sʋanlan ngɛlɛ, ɔ tɪ Abɔnsanmʋn ngɛlɛ.

16 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ́ kunnun tɪ bile, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ cʋɪn mannzʋan'n, butule nʋn mgban mgban ninnge kʋalaatin fite fite bɛ́ asɪtanlan nɪn anun.

17 Nan ngɛlɛ'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n, alimʋa, yí nwʋn tɪ, ɛsɛ ɔ man sʋanlan m'ɔ kɔ suan ngɛlɛ sɔ'n kulo anzʋnunjɔ, ɔ tɪ bɛtɛɛ, ɔ kulo anʋannzɛ, ɔ sɪ anwunnvoe kpa, ɔ bɔ bala kpa, ɔ nnɪan man sʋanlan nyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ, ɔ kan ananhɔlɛ.

18 Bɛ́ mɔ bɛ kulo anzʋnunjɔ'n, bɛ sesie menian'n-mɔ afian maan anzʋnunjɔ ba. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n tɪ kɛ like mɔ b'a lua ɔ'a su mɔ bɛ tɪ sʋ mma ɔ. Mma sɔ'n tɪ sɛsɛ nyɔlɪɛ.

4

Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ Nyanmɪan anyunnun

1 Butule'n nʋn ngondin m'ɔ wɔ ɛmɔ afian'n, ɔ fi nin? Ɔ fi ɛmɔ anyɪnbʋlʋ ɛtɛ'n. Yí y'ɔ di akpɪlɪkpɪlɪ wɔ ɛmɔ anun cɪan daa ɔ.

2 Ɛmɔ anyın bʊlʊ like, kʊsʊ ɛmɔ asa ngan man yí. Anın ɔ'a
man ɛmɔ a kaci kodiawu, bɛ́ nyın a bʊlʊ, kʊsʊ ɛmɔ asa ngan
man like'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ'n. Ɛmɔ kulo butule elie nʊn
ngondin. Ɛmɔ asa ngan man like mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ'n, ɔ sanlın
kɛ ɛmɔ mmisa man Nyanmıan.
3 Sɛ ɛmɔ sɛlɛ yí like a, ɛmɔ asa ngan man yí, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ
ajʊnlın'n tı man kpa. Afı, like'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ'n, sɛ ɛmɔ
asa kan yí a, ɛmɔ fa bɔ bala mɔ ɛmɔ muonun kulo'n.
4 Ɛmɔ tı kɛ menian mɔ bɛ tʊn ajaa. Ɛmɔ nzı man kɛ sʊanlan
m'ɔ yí nyın bʊlʊ mân ɛhı anun ninnge'n-mɔ'n, yí kpɔfʊɛ y'ɔ le
Nyanmıan ɔ? Yí ti, sʊanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ nʊn mân sɔ'n
tila amienguan'n, Nyanmıan kaci yí kpɔfʊɛ.
5 Ɛmɔ jʊnlın kɛ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ tı mgban ɔ? Ɛmɔ nwún
yí kɛ Nyanmıan Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula yɛ́ nun'n tı sʊanlan
m'ɔ cʊın nyunngunlan!
6 Nan kʊsʊ, Nyanmıan nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe sʊnman
ɔ yɔ yɛ́ ye m'ɔ tala sʊ. Afı, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun
kɛ: "Nyanmıan nʊn bɛ́ mɔ bɛ tu bɛ́ nwʊn'n le bie. Nan bɛ́
mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʊn ası yí nyunnun'n, ɔ nwun bɛ́ nwʊn
anwunnvoe."
7 Ɛhıka ati, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası Nyanmıan anyunnun.
Ɛmɔ jínlan kpunndiin Abɔnsanmʊn anyunnun nán ɔ 'nwanndi
kɔ mʊa.
8 Ɛmɔ hyʊ́ın bɛ mántan Nyanmıan, nán yí kʊsʊ ɔ 'cʊın mantan
ɛmɔ. Kɛ menian'n-mɔ nwunnzin bɛ́ sa'n-mɔ anun bɛ tu efian'n,
ɛmɔ ɛtɛfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ ajʊnlın'n tı nnyuan nnyuan'n, ɛmɔ mán
bɛ́ ahʊnlın nın anun tí.
9 Ɛmɔ kácı bɛ́ abalabɔ nán bɛ lí yí nwʊn yalɛ, bɛ yí awɔ́lɛ. Ɛmɔ
yáci ɛsılıɛ'n nán bɛ sún. Ɛmɔ mán bɛ fɛ elie'n káci alʊabɔ.
10 Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası Nyanmıan anyunnun nán ɔ 'man
ɛmɔ sʊ.

Nán bɛ kan bɛ́ manngʊn'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

11 Anianman-mɔ, nán man ɛmɔ kan bɛ́ manngʊn'n-mɔ
anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Sʊanlan m'ɔ kan yí manngʊn'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ
ɛtɛ, ɛsɛ ɔ bua yí manngʊn'n-mɔ ndɛɛ'n, anın ɔ tı kɛ ɔ kan mala
nın anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ, ɛsɛ anın ɔ bu mala'n fʊɔ. Nan sɛ ɛ bu mala'n
fʊɔ a, anın ɛ nni man sʊ, nan ɛ bua yí ndɛɛ.
12 Nyanmıan angʊnmın cein y'ɔ kpɛ mala man sʊanlan ɔ, ɛsɛ
yí ngʊnmın ala y'ɔ bua sʊanlan ndɛɛ ɔ. Yí ngʊnmın cein y'ɔ
kʊala kɛ ɔ de sʊanlan ngʊan ɔ, ɛsɛ yí y'ɔ kʊala kɛ ɔ man sʊanlan
wu ɔ. Nan wɔ́ mɔ ɛ bua wɔ́ manngʊn ndɛɛ'n, ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ?

Nán bɛ tu bɛ́ nwʊn

13 Afı sian dıɛ, ɛmɔ yɔ́ anzʊɛ bɛ tíe! Ɛmɔ mɔ ɛmɔ kan kɛ: "Ɛnɛ
anaan ɛhınman yɛ 'kɔ kulo kpili sʊa asʊ. Yɛ 'di ɛlɔ afʊɛ kʊn. Yɛ
'si kongo yɛ nyan esika."

14 Nan ɛmɔ mɔ bɛ kan sɔ'n, asʊ ɛmɔ sɪ alíɛ nzin ɛjɔlɛ ɔ? Ɛmɔ
ngʊan'n tɪ kɛ bɔlé. Ɔ gua kaan dede, anɪn ɔ'a tɪtɪ.
15 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ di kɛ ɛmɔ kan'n: "Sɛ Nyanmɪan bʊa a, yɛ
'yɔ like ɛhɪ anaan like sʊa."
16 Nan kʊsʊ ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ lɛ di bɛ́ nʊan, bɛ tu bɛ́ nwʊn.
Atubɛnwʊn kɛ ɛhɪka sʊa bie fíí tɪ man kpa.
17 Afɪ, sʊanlan m'ɔ sɪ like m'ɔ tɪ kpa m'ɔ di m'ɔ yɔ'n, nán sɛ ɔ
nyɔ man an, anɪn sʊanlan sɔ'n yɔ ɛtɛ.

5

Esikafʊɛ'n-mɔ

1 Afɪ sian dɪɛ, ɛmɔ esikafʊɛ'n-mɔ, ɛmɔ yɔ́ anzʊɛ bɛ tíe! Ɛmɔ
súnɔ bɛ nwʊ́nna bɛ yí awɔ́lɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ 'ba nwun
amannɪnhunnun.
2 Ɛmɔ anwʊnndɪɛ nɪn a kpɔlɔ. Ngakʊba'n-mɔ a li ɛmɔ taladɪɛ'n
nʊn ɛmɔ ɛtanlan'n-mɔ.
3 Nyanmɪan anyunnun an, ɛmɔ esika kɔkɔlɛ'n nʊn ɛmɔ jɛtɛ
fufue nɪn a li ngannɔlɛ. Ngannɔlɛ sɔ'n, ɔ kele kɛ sîn a tɔ ɛmɔ
anwʊn. Mân'n lɛ kɔ yí ayuelɪɛ, kʊsʊ ɛmɔ a hohuan anwʊndɪɛ a
sie!
4 Ɛmɔ nían, menian mɔ bɛ di ɛmɔ ebo nɪn asʊ junman'n,
ɛmɔ ndua man bɛ́ kalɛ. Ɛmɔ tíe kɛ bɛ́ nɪn la nun bɛ lɛ sun
ɔ. Nyanmɪan m'ɔ sie nyanmɪansʊ ɛlɔɛ mma'n-mɔ nɪn a tɪ bɛ́
sunfɛlɛ'n.
5 Ɛmɔ a li mân kpa, b'a yɔ like mɔ ɛmɔ muonun kulo ɔ. Ɛmɔ a
hɪn kɛ naan mɔ bɛ lɛ ta yí bɛ kun yí cɪan kʊn ɔ.
6 Sɛsɛfʊɛ'n nʊn ɛmɔ mgbɪlɪ man, ɛmɔ bua yí ndɛɛ, ɛmɔ kun yí.

Ɛmɔ sí abʊtalɛ, bɛ yɔ́ asɔnɪn

7 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ sí abʊtalɛ dede bɛ mán ɔ jú yɛ́
Mɪn ɛwalɛ cɪan. Ɛmɔ nían sʊanlan m'ɔ di ebolo junman'n, ɔ si
abʊtalɛ ɔ nwʊnndɛ kɛ mmaka mma'n-mɔ sú mma mgbakpa-
mɔ. Alimʊa esue'n tɔ a, ɔ dua yí ninnge'n-mɔ, ɔ si abʊtalɛ dede
esue kasian'n tɔ maan ninnge'n-mɔ yɔ kpa.
8 Ɛmɔ kʊsʊ sí abʊtalɛ, bɛ jínlan bɛ́ ja nun kpa. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́
Mɪn ɛwalɛ cɪan'n ka kaan ju.
9 Anianman-mɔ, nán bɛ fa bɛ́ manngʊn'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ bɛ
wula bɛ́ kunnun, nán Nyanmɪan a mmu man ɛmɔ fʊɔ. Ɛmɔ
nían, ndɛɛbuafʊɛ'n jin anʊan nɪn anun.
10 Anianman-mɔ, ɛmɔ ati kácɪ Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-
mɔ mɔ bɛ hanlɪn yɛ́ Mɪn Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ sili abʊtalɛ
amannɪnhunnun'n mɔ bɛ nwunlin yí nɪn anun. Ɛmɔ kʊsʊ sí
abʊtalɛ kɛ bɛ́.
11 Ɛmɔ nían, yɛ kan kɛ nyila a han bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ jinlanlɪn
bɛ́ ja nun kpa. Abʊtalɛ'n m'ɔ Zɔbʊ sili'n, ɛmɔ a tɪ yí nwʊn ɛjɔlɛ lé.
Yí amannɪnhunnun nɪn anun, ɛmɔ nwunlin yí kɛ Nyanmɪan

man ɔ fi nun fitelı. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tı kpa sʋnman, ɛsɛ ɔ sa anwunnvoe.
12 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mın 'ba han mın kele ɛmɔ'n tı cınnjın kpa. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ nán man ɛmɔ kan ndâ. Nán bɛ kan Nyanmıan, nán bɛ kan asıɛ, nán bɛ kan ndâ ngacile fíí. Sɛ bɛ bisa ɛmɔ ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ kan: “Yuo” a, ɛmɔ hán. M'ɔ di mɔ ɛmɔ kan: “Cɛcɛ” a, ɛmɔ hán. Nán bɛ kan ndâ bɛ tʋ sʋ nán Nyanmıan a mmu man ɛmɔ fʋɔ.
13 Sɛ ɛmɔ nunhan bie lɛ nwun amannıɛ a, anın ɔ sélɛ Nyanmıan maan ɔ lé yí. Sɛ ɛmɔ nunhan bie lɛ di fɛ a, anın ɔ tó ejue ɔ yí Nyanmıan Kpili ayɛ.
14 Sɛ ɛmɔ nunhan bie ndı man akpɔlɛ fíí a, anın ɔ félɛ asɔnın mgbain'n-mɔ. Mgbain sɔ'n-mɔ kpʋ́kpa yí *olivʋ ngo wɔ yɛ́ Mın dunman nun nán bɛ sélɛ bɛ mán yí.
15 Asɔnın sʋa mɔ bɛ fa dedi bɛ yɔ'n, ɔ man wuluwafʋɛ'n tı akpɔlɛ. Ɛsɛ sɛ ɔ yɔlı nyɔlıɛ ɛtɛ a, ɔ 'nyan ɛtɛ face.
16 Ɛhıka ati, ɛmɔ hán bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ mɔ b'a yɔ'n bɛ héle bɛ́ nwʋn, bɛ yó asɔnın bɛ mán bɛ́ nwʋn nán Nyanmıan a man ɛmɔ a tı akpɔlɛ. Sʋanlan m'ɔ tı sɛsɛ'n, asɔnın m'ɔ kɔ yɔ'n, tunmin kpili kpa wɔ nun.
17 Ɛmɔ nían, anın Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Eli tı kulo sʋanlan kɛ yɛ́ ala. Ɔ yɔlı asɔnın sɛlɛ kpa kɛ esue'n n'ɔ tɔ. Sakpa kɛ esue a ndɔ man dede afʋɛ nsan sala nsian.
18 Ɛhı anzin, Eli kɔ yɔ asɔnın biekun nán esue a tɔ maan ninnge'n-mɔ a yɔ kpa.
19 Anianman-mɔ, sɛ ɛmɔ nunhan bie fi Nyanmıan atın nın asʋ jasʋ, nán sɛ ɛmɔ bie fa yí sa ba a, anın ɔ'a yɔ like m'ɔ tı kpa.
20 Ɛmɔ nwún yí kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ yı ɛtɛfʋɛ kʋn fi yí nyɔlıɛ ɛtɛ atın nın asʋ kɔ a Nyanmıan atın nın asʋ'n, anın ɔ a man Nyanmıan a le sʋanlan sɔ nın ati, ɛsɛ anın ɔ'a fa yí ɛtɛ'n dɔʋn ɔ'a hye yí.

PIƐLI KALATA'N
M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le Pıɛlı? Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nın anun, yí yê anın ɔ tı bɛ́ kpain ɔ. Dunman Pıɛlı'n tı *gɛlɛkı anıɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ. Zozi y'ɔ tʋnlın yí sɔ ɔ, nan yí dunman'n, *ebele anıɛ nın anun, bɛ fɛlɛ yí Simʋn. Pıɛlı fi Galile mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtısayida nın asʋ (Zʋan 1.43). Anın, Pıɛlı nʋn yí nianman bian Andele, bɛ cı ejue Galile asue nın anun. Nan mɔ Zozi fɛlɛlı bɛ́ yí nwʋn'n, bɛ yacili ejue ɛhyıɛ junman'n bɛ sili yí sʋ bɛ kacili yí menian. Mɔ Zozi fʋlı hɔlı nyanmıansʋ'n, Pıɛlı bɔlı Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, ɔ nʋn Zude nʋn Samali mân nın anun. Kɛ bɛ lɛ kpın bɛ kele'n, ɔ hɔlı dede ɔ juli *Lɔmʋn kulo nın asʋ. Ɛbɛlɛ yê bɛ bʋbɔlı yí kʋlʋwa sʋ bɛ hunlin yí ɔ.

Kalata ɛhı anun, Pıɛlı lɛ kan kele yɛ́ kɛ Silivın mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Silası'n yê ɔ'a hɛlɛ kalata sɔ'n ɔ'a man yí ɔ (5.12). “Babilɔnʋn” ɛlɔ yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ (5.13). Babilɔnʋn, yí bʋ y'ɔ le kɛ Lɔmʋn. Ɔ'a hɛlɛ ɔ'a nwan Kilisi menian'n-mɔ mɔ b'a tʋ b'a sanndı mân mân'n-mɔ mɔ ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki mân nın anun'n (1.1).

Tɛmʋn sɔ'n, anın bɛ lɛ kele Kilisi menian'n-mɔ ahʋlʋwa ɛlɔ. Ɛhıka ati, Pıɛlı a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ'a nwan bɛ́ ɔ'a wowula bɛ́ anwʋnsɛlɛ wɔ bɛ́ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí nın anun. Kalata nın ati 1.2-12, Pıɛlı lɛ kacı bɛ́ kɛ Nyanmıan 'ba le bɛ́ ti, ɛsɛ ɔ'a sie bɛ́ ajâ kpili kpa wɔ nyanmıansʋ. Ajâ sɔ'n, bɛ 'ba nyan yí mɛlɛ mɔ Zozi Kilisi 'ba yı yí nwʋn kele menian'n-mɔ mân nın ayuelıɛ nun'n. Yí sɔ ati, bɛ tíla bɛ́ ahʋnlın bɛ nyán dedi wɔ yalɛ enwuan mɔ bɛ lɛ nwun yí nın anun. Kalata nın ati 1.13-2.10, ɔ lɛ kacı bɛ́ kɛ Nyanmıan nwan bɛ nánndı anwʋntıɛ nun. Kalata nın ati 2.11-5.19, ɔ lɛ bʋtʋ bɛ́ kɛ bɛ nánndı kanlanman wɔ bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan nın afian, ɛsɛ bɛ́ muonun bɛ́ afian, bɛ nánndı kanlanman. Bɛ nían Kilisi m'ɔ nwunlin yalɛ, nan kʋsʋ, ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí nın ɛnanndıɛ dıɛ nın asʋ. Kalata nın agualıɛ nun (5.1-14), Pıɛlı lɛ man asɔnın mma'n-mɔ nʋn bɛ́ mgbain'n-mɔ afʋtu.

Ahın ebisa

1 Mín Pıɛlı, mɔ n dı Zozi Kilisi bɔfʋɛ'n, mín yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan ɛmɔ ɔ. Mıın kɛlɛ ɛmɔ mɔ Nyanmıan a yı bɛ́ a yɔ yí dıɛ'n, mɔ b'a kaci nyɔfʋɛ b'a tʋ b'a sanndı Pʋn, nʋn Galasi, nʋn Kapadɔsʋ, nʋn Azi nʋn Bitinin mân nın anun'n.

2 Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın a yı ɛmɔ ɔ'a wula yí nyıhyɛ nın anun daba. Yí Wawɛ'n tunmin nun, ɔ'a man ɛmɔ a kaci yí anwʋntıɛ

menian. Yí Wawɛ nɪn a man ɛmɔ a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi Kilisi. Ɔ'a man Zozi moja nɪn a tu ɛmɔ anwʋn efian'n.

Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Nyanmɪan nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɔ mán ɛmɔ alʋa cícɪ bɛ́ nwʋn kpa.

Ngʋan fʋfɔlɛ nɪn anwʋn anyɪndasʋɛ'n

3 Yɛ 'da Nyanmɪan asɪ, yí m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi Asɪ'n. Nyanmɪan ehulo kpili nɪn ati, ɔ'a man Zozi Kilisi fi ewue nun a tinnge ɔ'a man y'a nyan ngʋan fʋfɔlɛ. Ɛhɪ ati, yɛ le nyanmɪansʋ ngʋan nɪn anwʋn anyɪndasʋɛ kpa.

4 Nyanmɪan a sie yí mma'n-mɔ ajâ. Nyila'n m'ɔ wɔ nun'n nzɛcɪ man lé, ɔ ngun man lé, ɔ mgba man lé. Ɔ'a fa ajâ sɔ'n ɔ'a sie ɛmɔ anwunno ɛlɔ.

5 Nyanmɪan fa yí tunmin'n ɔ sisa ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ de yí di. Ɔ 'sisa ɛmɔ dede maan ɛmɔ nyan bɛ́ ti kpa bɔkɔɔ mân nɪn ayuelɪɛ nun.

6 Yí ti, sɛ bɔbɔ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ ngacile biala mɛlɛ kaan ɛhɪ anun an, ɛmɔ lí fɛ.

7 Yalɛ ngacile sɔ'n-mɔ anun yê bɛ nwun yí kɛ ɛmɔ de Nyanmɪan di sakpa ɔ. Ɛmɔ nwún yí kɛ esika kɔkɔlɛ'n, bɛ kolo bɛ tu yí nwʋn efian'n. Esika kɔkɔlɛ sɔ'n muonun m'ɔ nʋn mân'n bɛ 'ba kpɛ nun'n, bɛ fa sîn bɛ sɔ yí bɛ nɪan. Yí sɔ kʋsʋ ala, ɛmɔ dedi'n mɔ yí kpa tala esika kɔkɔlɛ'n, bɛ 'sɔ yí bɛ nɪan sɛ ɔ tɪ kunngun an. Yí dɪɛ anɪn cɪan mɔ Zozi Kilisi 'ba yɪ yí nwʋn'n, bɛ 'yɪ ɛmɔ ayɛ, bɛ kuku ɛmɔ asa sʋ, bɛ wula ɛmɔ anunminnyanmʋn.

8 Ɛmɔ kulo Zozi nan kʋsʋ ɛmɔ nwunlin man yí nyunnun lé. Ɛmɔ nwunlin man yí nyunnun lé, nan kʋsʋ ɛmɔ de yí di. Ɛmɔ di yí nwʋn fɛ kpili. Fɛ sɔ'n, bɛ ngʋala man yí kan, ɔ tɪ anunminnyanmʋn like.

9 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi nɪn abʋ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan 'de ɛmɔ ati.

10 M'ɔ tʋ de bɛ́ ti ele sɔ'n, Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn anwunnvoe'n mɔ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ daba. Bɛ tɪlɪ bɛ́ nyɪn kpa

11 bɛ kpʋnndɛlɪ atɪn'n mɔ Nyanmɪan 'sɪn sʋ ɔ de menian'n-mɔ ati'n, ɛsɛ bɛ kpʋnndɛlɪ kɛ ahan bɛ nwun tɛmʋn mɔ ninnge sɔ'n-mɔ 'ju sʋ kɛ Kilisi Wawɛ'n helelɪ bɛ́'n. Afɪ Kilisi Wawɛ sɔ'n mɔ anɪn ɔ wɔ bɛ́ nun'n, ɔ lili mʋa ɔ hanlɪn amannɪnhunnun'n mɔ Kilisi 'ba nwun yí'n, ɔ nʋn anunminnyanmʋn'n mɔ ɔ 'nyan yí nɪn anwʋn ɛjɔlɛ.

12 Nyanmɪan yɪlɪ helelɪ mgbɔmanfʋɛ sɔ'n-mɔ kɛ ngalɪɛ'n m'ɔ falɪ manlɪn bɛ́'n tɪ man bɛ́ muonun bɛ́ ngalɪɛ, nan ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ. Ngalɪɛ sɔ'n yê sian dɪɛ bɛ́ mɔ bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa nɪn a han a hele ɛmɔ nɪn ɔ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan sʋanlɪn yí'n, yí yê ɔ falɪ ɛjɔlɛ sɔ'n wulalɪ bɛ́ nʋan ɔ. Nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ muonun kpʋnndɛ kɛ ahan bɛ nwun like sɔ'n.

Abalabɔ nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan kulo'n

13 Ɛhıka ati, ɛmɔ síe tile, bɛ fá bɛ́ ajʊnlın bɛ tó nyila'n mɔ
Nyanmıan 'yeyila ɛmɔ nın asʊ mɛlɛ mɔ Zozi Kilisi 'yı yí kele'n.
Ɛmɔ nyán yí nwʊn anyındasʊɛ kpa bɔkɔɔ.
14 Ɛmɔ mán bɛ́ nyın só Nyanmıan. Nán man ɛmɔ nyan ajʊnlın
ɛtɛ ɛtɛ bɛ yɔ nyɔlıɛ m'ɔ tı man kpa kɛ tɛmʊn mɔ anın ɛmɔ nzı man
Nyanmıan anwʊn ɛjɔlɛ'n fíí'n.
15 Kɛmɔ Nyanmıan mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n tı nwannzan-
nwannzan'n, ɛmɔ kʊsʊ abalabɔ kʊalaatin anun, ɛmɔ yó bɛ́
nwʊn nwannzan-nwannzan.
16 Afı b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ Nyanmıan
nwan: *Ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn nwannzan-nwannzan, ɔ sanlın kɛ n dı*
nwannzan-nwannzan.
17 Nyanmıan nnıan man sʊanlan nyunnun ɔ mmua man
yí ndɛɛ. Sʊanlan kʊn biala nyɔlıɛ nın anwʊn yê ɔ 'nıan ɔ
bua yí ndɛɛ ɔ. Ɛhıka ati, ɛmɔ mmʊtʊɛ'n-mɔ anun, sɛ ɛmɔ fɛlɛ
Nyanmıan Sıɛ a, anın mɛlɛ mɔ ɛmɔ tɛ nanndı asıɛ nın asʊ ɛwa'n,
ɛmɔ héle kɛ ɛmɔ man Nyanmıan anyınnzɔ ɛmɔ nyɔlıɛ'n-mɔ
kʊalaa anun.
18 Afı ɛmɔ sı kalɛ mɔ b'a tua maan ɛmɔ a nyan bɛ́ ti fi asıtanlan
basa-basa'n mɔ ɛmɔ anan-mɔ helelı ɛmɔ nın anun'n. Nán esika
jɛtɛ fufue anaan esika kɔkɔlɛ m'ɔ sɛcı'n yê b'a fa b'a tua ɛmɔ ati
kalɛ ɔ.
19 Nan bɛ le Kilisi moja'n m'ɔ sʊ ɛbʊɛ'n yê b'a fa b'a yı ɛmɔ ati
tɛɛ ɔ. Afı Kilisi tı kɛ *bʊa baa, yí lıka fíí buli man ɛbʊın, yí nwʊn
tıta man nun.
20 Asannan nán Nyanmıan a bɔ mân'n, ɔ lili mʊa yılı Kilisi kɛ
ɔ'a a li sɔ junman'n. Nán ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ ati, mɛlɛ kasian ɛhı-mɔ
anun yê ɔ'a yı yí nwʊn ɔ'a hele ɔ.
21 Yí dunman nun ati yê ɛmɔ de Nyanmıan Kpili m'ɔ jasʊlı yí
fi ewue nun, mɔ ɔ'a man ɔ'a nyan anunminnyanmʊn'n di ɔ. Ɔ
man ɛmɔ fa bɛ́ dedi'n nʊn bɛ́ anyındasʊɛ'n bɛ wula Nyanmıan
anun.
22 Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ anyın sɔ yí'n, ɔ'a man ɛmɔ anwʊn
a tı ɛsɛ ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ. Ehulo sɔ'n tı man bɛ́ je sʊ
ehulo. Ɛhıka ati, ɛmɔ fá bɛ́ ahʊnlın'n kʊalaa bɛ húlo bɛ́ nwʊn
kpa.
23 Afı b'a wʊ ɛmɔ fʊfɔlɛ. Awɔlɛ sɔ'n fi man kulo sʊanlan, nan
ɔ fi ɛmɔ Ası Nyanmıan Kpili. Ɔ nanndı yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ
ɛbɛlɛ dahuu nın asʊ y'ɔ man ɛmɔ a nyan ngʊan fʊfɔlɛ ɔ.
24 Afı b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Kulo menian'n-mɔ kʊalaa tı kɛ ndile.
Bɛ́ anunminnyanmʊn'n mɔ bɛ le yí'n kʊalaatin
tı kɛ ndile'n ndetele'n.
Ndile'n yʊı a, ndetele'n tıtı gua ası.
25 *Nan yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n dıɛ,*
Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dahuu.
Ɛjɔlɛ sɔ'n, y'ɔ le Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a bɔ b'a hele ɛmɔ'n.

2

Nyanmıan menian'n-mɔ

1 Ɛhıka ati, ɛmɔ yáci ati anun ɛtɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa bɛ gúa.
Ɛmɔ yáci ato elie'n. Ɛmɔ yáci bɛ́ nwʋn apoo ɛbɔ ɔ nʋn bɛ́ nwʋn
ɛkpɔ ɛfa'n. Ɛmɔ yáci bɛ́ manngʋn'n-mɔ anzin ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan'n.
2 Nan ɛmɔ mán bɛ́ nyın búlʋ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın anun
kpa kɛ adɔman'n-mɔ anyın bʋlʋ nyafʋsue'n nán ɔ'a man ɛmɔ a
nyin b'a nyan bɛ́ ti.
3 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n: *Ɛmɔ a nwun kɛ yê Mın tı kpa sʋnman.*
4 Ɛmɔ hyúın bɛ kpúnnge yɛ́ Mın Zozi Kilisi mɔ menian'n-
mɔ a mmu man yí sʋanlan'n. Nan Nyanmıan anyunnun an,
Zozi anwʋn cian kpa. Kɛ sʋanlan m'ɔ lɛ si sua fa nyɔbʋɛ'n,
Nyanmıan kʋsʋ a fa Zozi Kilisi m'ɔ man ngʋan'n kɛ ɛbʋɛ, ɔ a
bɔ yí sua nın abʋ.
5 Nyanmıan lɛ fa ɛmɔ kʋsʋ mɔ Zozi a man ɛmɔ ngʋan'n kɛ
nyɔbʋɛ ɔ si yí sua. Sua sɔ'n, ɔ nanndı Zozi Kilisi asʋ, ɛmɔ 'kaci
nun anwʋntıɛ tɛɛyıfʋɛ bɛ bɔ afɔlıɛ'n m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n.
6 Afı b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ Nyanmıan nwan:
Ɛmɔ nían, mıın si mín sua'n Sivn bʋka nın asʋ ɛbɛlɛ.
M'an yı sʋanlan kʋn mɔ yí nwʋn cian mín kpa
m'an sie ɛbɛlɛ kɛ ayialıɛ nın asʋ ɛbʋɛ'n.
Sʋanlan biala m'ɔ de yí di'n,
anyunnunguasıɛ ngan man yí lé.
7 Ɛmɔ mɔ bɛ de yí bɛ di'n, ɔ tı like m'ɔ sʋ ɛbʋɛ man ɛmɔ. Nan
bɛ́ mɔ bɛ nne man yí bɛ nni man'n, bɛ́ dıɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
nın anun kɛ:
Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua'n buli yí kɛ
ɔ tı man kpa mɔ bɛ juli bɛ tʋlı'n,
yí yê ɔ'a kaci ɛbʋɛ kpa'n m'ɔ le sua nın anun ɔ.
8 Ɛsɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun lıka kʋn, Nyanmıan nwan:
Ɛbʋɛ sɔ'n man sʋanlan aja kpula,
ɔ man sʋanlan fin ası.
Bɛ́ ja kpula yí bɛ fin ası, ɔ sanlın kɛ b'a nne man Nyanmıan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n b'a nni man. Bɛ́ dıɛ mɔ bɛ hyıhyɛlı bɛ manlın bɛ́
nın anın.
9 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ tı menian mɔ Nyanmıan a yı ɛmɔ.
Ɛmɔ tı Nyanmıan m'ɔ tı belemgbin'n tɛɛyıfʋɛ, ɛmɔ tı menian
nwannzan-nwannzan, ɛmɔ tı yí menian kpa bɔkɔɔ. Nyanmıan
a fɛlɛ ɛmɔ fi awosin nın anun, ɔ'a man ɛmɔ a fite yí jawe kpili
nın anun. Ɔ'a yı ɛmɔ kɛ ɛmɔ bó yí ɛnyınman nyɔlıɛ mgbili
mgbili'n-mɔ bɛ héle menian'n-mɔ.
10 Daba anın ɛmɔ tı man Nyanmıan menian. Nan sian dıɛ,
ɛmɔ a kaci yí menian. Daba anın Nyanmıan nzı man ɛmɔ
anwʋn anwunnvoe, nan sian dıɛ, Nyanmıan a nwun ɛmɔ
anwʋn anwunnvoe.

Nyanmıan menian'n-mɔ abalabɔ'n.

11 Anianman ehulo mma, ɛmɔ tı nyɔfʋɛ asıɛ nın asʋ ɛwa. Ɛmɔ walı mgbannza. Yí ti, mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʋtʋ bɛ́ kɛ ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye wɔ ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ ɛtɛ anwʋnnaan nın anyın bʋlʋ yí nwʋn nın anwʋn. Ɔ sanlın kɛ ninnge sɔ'n-mɔ nʋn ɛmɔ ɛkala'n kʋn ɛlɔɛ.

12 Ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa wɔ bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan nın afian. Sɛ bɔbɔ bɛ tʋn ɛmɔ ɛsʋan kɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ a, bɛ 'ba nwun ɛmɔ nyɔlıɛ kpa'n, nán cıan mɔ Nyanmıan kɔ yı yí nwʋn kɔ hele bɛ́'n, anın bɛ yı yí ayɛ.

13 Ɛhı, kɛmɔ ɛmɔ tı yɛ́ Mın menian'n, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ mán mgbain'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ sie mân'n. Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ mán belemgbin kpain'n m'ɔ le tunmin wɔ menian'n-mɔ kʋalaa asʋ'n.

14 Kʋnmanna'n-mɔ mɔ belemgbin a sesie bɛ́ kɛ bɛ túa nyɔlıɛtɛfʋɛ'n-mɔ kalɛ nán bɛ fʋ́a bɛ́ mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ mán bɛ́ kʋsʋ.

15 Afı like mɔ Nyanmıan kulo'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ bɔ́ bala kpa. Yí dıɛ, anın ngʋasıafʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ nzı man like fíí'n, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.

16 Ɛmɔ a nyan fanwʋndi, nan kʋsʋ nán bɛ man fanwʋndi sɔ'n kaci kɛ ɛtanlan bɛ fıa yí bʋ bɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ. Nan ɛmɔ bɔ́ bala kpa, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tı Nyanmıan ngʋa.

17 Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʋalaa anyınnzɔ. Ɛmɔ húlo anianman'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi'n. Ɛmɔ súlo Nyanmıan, ɛmɔ mán belemgbin anyınnzɔ.

Ɛmɔ yɔ́ kɛ Zozi yɔlı yí'n

18 Ɛmɔ mɔ bɛ tı ngʋa'n, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası, bɛ mán bɛ́ mın-mɔ anyınnzɔ kpa. Nán kɛ bɛ́ mɔ bɛ tı kpa mɔ bɛ tı bɛtɛɛ nın ala y'ɔ di kɛ ɛmɔ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ man bɛ́ anyınnzɔ ɔ. Nan ɔ di kɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ bɛ man bɛ́ mɔ bɛ tı man kpa'n-mɔ kʋsʋ.

19 Afı sɛ sʋanlan kʋn man Nyanmıan anyınnzɔ nán ɔ lɛ nwun yalɛ m'ɔ nzɛ nvata man an, ɔ tı like kpa.

20 Nan sɛ ɛmɔ yɔ ɛtɛ nán bɛ lɛ kele ɛmɔ yalɛ, nán ɛmɔ tila bɛ́ ahʋnlın an, anın anunminnyanmʋn benin yê ɛmɔ nyan yí nun ɔ? Nan sɛ ɛmɔ bɔ bala kpa, mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ yalɛ, nán sɛ ɛmɔ tila bɛ́ ahʋnlın bɛ nwun yalɛ sɔ nın an, ɔ tı like kpa wɔ Nyanmıan anyunnun.

21 Ɛfɛlɛ'n mɔ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n, yí bʋ nın anın. Ɔ sanlın kɛ Kilisi kʋsʋ nwunlin amannıɛ wɔ ɛmɔ dunman nun maan ɛmɔ kʋsʋ nıan yí dıɛ nın asʋ bɛ yɔ bie.

22 Kilisi a nyɔ man ɛtɛ lé, ɔ'a nni man ato lé.

23 Bɛ kpɛlı yí nzʋba, ɔ'a mgbɛ man bɛ́ bie. Bɛ helelı yí yalɛ, ɔ'a nvʋa man bɛ́ ti. Ɔ falı yí kʋalaa wulalı Nyanmıan m'ɔ tı ndɛɛbuafʋɛ kpa nın asa nun.

24 Kilisi muonun sʋalı yɛ́ ɛtɛ'n kʋalaa yí ti sʋ wɔ kʋlʋwa nın asʋ. Ɔ'a yɔ sɔ maan y'a wu yɛ fi ɛtɛ nın anun y'a jasʋ yɛ bɔ bala m'ɔ tı sɛsɛ. Ɔ sanlın kɛ, ɛbʋta'n mɔ bɛ bʋtalı yí'n y'ɔ man ɛmɔ anwʋn a sa ɔ.
25 Afı daba anın ɛmɔ tı kɛ mmʋa mɔ b'a minlin ɔ. Nan sian dıɛ, ɛmɔ a sa a a Kilisi m'ɔ tı bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n m'ɔ sisa ɛmɔ ɛkala nın anwʋn.

3

Balasua nʋn yí hun bɛ́ asıtanlan'n

1 Ɛhı, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ́ mán bɛ́ hun-mɔ. Sɛ ɛmɔ ahun mmie-mɔ nne man Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ nni man nán bɛ nwun ɛmɔ asıtanlan kpa nın an, sɛ bɔbɔ ɛmɔ a ngan man ɛjɔlɛ b'a ngele man bɛ́ a, bɛ 'fa bɛ́ nwʋn bɛ man Nyanmıan.
2 Afı bɛ 'ba nwun yí kɛ ɛmɔ asıtanlan'n tı kpa, ɛsɛ ɛmɔ anyın sɔ bɛ́.
3 Nán bɛ kpʋnndɛ bɛ́ nwʋn elie kɛ bɛ́ ti enyuan mɔ b'a sesie yí kanlanman, ɔ nʋn esika ninnge mɔ bɛ fa bɛ sesie bɛ́ nwʋn, ɔ nʋn ɛtanlan nganlanman ɛhala.
4 Nan ɛmɔ mán ɛmɔ kanlanman'n fi ɛmɔ akunnun kʋsʋ ɔ fíte. Kanlanman'n mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ m'ɔ le man ɛsɛcıɛ'n y'ɔ le ahʋnlın m'ɔ tı kpa, m'ɔ tı bɛtɛɛ. Kanlanman sɔ'n, ɔ tı like m'ɔ sʋ ɛbʋɛ kpa wɔ Nyanmıan anyunnun.
5 Daba mmalasua'n-mɔ mɔ anın bɛ le anyındasʋɛ wɔ Nyanmıan ɛlɔ'n, kɛ bɛ yɔlı yí nın anın. Bɛ bɛbɛlɛlı bɛ́ nwʋn ası bɛ manlın bɛ́ hun-mɔ.
6 Kɛ anın Sala tı yí nın anın. Ɔ bɛbɛlɛlı yí nwʋn ası dede ɔ fɛlɛlı Abalahamʋn "Yɛmınlın". Sɛ ɛmɔ kʋsʋ bɔ bala kpa, nán sɛ ɛmɔ a nyaci man bɛ́ nwʋn maan like fíí a nnwonwunlan man ɛmɔ a, anın Sala amma mmalasua y'ɔ le ɛmɔ sakpa.
7 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ nʋn bɛ́ yı-mɔ tánlan kanlanman. Ɛmɔ nwún yí kɛ bɛ́ anwʋnsɛlɛ'n nju man ɛmɔ dıɛ'n. Ɛmɔ mán bɛ́ anyınnzɔ. Ɔ sanlın kɛ ngʋan'n mɔ Nyanmıan 'fa man ɛmɔ'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ wɔ nun bie. Ɛmɔ yɔ́ yí sɔ, nán Nyanmıan Kpili a tie ɛmɔ asɔnın ɛyɔlɛ'n.

Nyanmıan 'yeyila bɛ́ mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ wɔ Zozi Kilisi dunman nun'n

8 Mín ɛjɔlɛ nın ayuelıɛ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ kʋalaa nyán ajʋnlın kʋn. Ɛmɔ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe. Ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn kɛ anianman-mɔ kulo bɛ́ nwʋn'n. Ɛmɔ yɔ́ bɛ́ nwʋn ye, bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ́ manngʋn'n-mɔ anyunnun.
9 Nán bɛ fa ɛtɛ bɛ tua ɛtɛ'n kalɛ, anaan nzʋba bɛ tua nzʋba'n kalɛ. Nan ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmıan maan ɔ yɛ́yila bɛ́. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan kulo kɛ ɔ yeyila ɛmɔ, yí ti y'ɔ man ɔ fɛlɛlı ɛmɔ ɔ.
10 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ nyan ngʋan ɔ di fɛ'n,

anın ɔ yáci yí manngʋn'n-mə anwʋn ɛjəlɛ ɛtɛ ɛhan
nʋn ato elie'n.
11 *Ɔ yí yí sa nyəlıɛ ɛtɛ nın anun,*
nán ɔ yɔ́ nyəlıɛ kpa.
Ɔ kpʋ́nndɛ anzʋnunjə atın'n, nán ɔ nánndı sʋ.
12 *Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan anyın kpala sɛsɛfʋɛ'n-mɔ,*
ɔ tie bɛ́ asɔnın ɛyəlɛ'n.
Nan bɛ́ mə bɛ yɔ ɛtɛ'n,
ɔ ngulo man kɛ yí nyın bɔ bɛ́.

13 Sɛ ɛmə yı bɛ́ kunnun kpa bəkɔɔ, mɔ ɛmɔ lɛ bɔ bala kpa'n, nwan y'ɔ kʋala ɔ yɔ ɛmə ɛtɛ ɔ?
14 Sɛ ɛmə bɔ bala kpa nán ɛmə nwun amannıɛ bəbə a, Nyanmıan 'yeyila ɛmə. Yí sɔ ati, nán bɛ sulo bɛ́ mə bɛ kele ɛmə yalɛ'n maan ɛmə ati anun sɛcı ɛmə.
15 Nan ɛmə wúla Kilisi m'ɔ tı ɛmə Amın nın anunmin-nyanmʋn wɔ ɛmə ahʋnlın nın anun. Sɛ sʋanlan bie bisa ɛmə anyındasʋɛ'n mə ɛmə le yí wɔ Kilisi anun nın anwʋn ɛjəlɛ a,
16 ɛmə tʋ́ bɛ́ ahʋnlın ası bɛ fá anyınnzɔ bɛ búa yí. Ɛmə mán ɛmə anʋan ɛjəlɛ nʋn ɛmə abalabɔ'n yɔ́ kʋn, nán anyunnunguasıɛ a han bɛ́ mə Zozi Kilisi dunman nun bɛ kan ɛmə anzin ɛjəlɛ ɛtɛ'n.
17 Afı ɔ tı kpa kɛ ɛmə yɔ́ nyəlıɛ kpa bɛ nwún amannıɛ, ɔ sanlın kɛ Nyanmıan kulo yí sɔ. Sɛ ɛmə yɔ nyəlıɛ kpa a, ɔ tı kpa tala kɛ ɛmə kɔ yɔ nyəlıɛ ɛtɛ nán ɛmə a nwun yalɛ'n.
18 Kilisi muonun wuli kpɛ̂ kʋnmgba cein yɛ́ ɛtɛ'n dunman nun. Yí m'ɔ tı sɛsɛfʋɛ'n, ɔ wuli bɛ́ mə bɛ tı man sɛsɛfʋɛ'n-mə dunman nun maan y'a fa yɛ́ nwʋn y'a wula Nyanmıan asa nun. Bɛ hunlin yí nwʋnnaan'n, nan Nyanmıan Wawɛ'n manlın yí ngʋan.
19 Wawɛ sɔ'n dunman nun, ɔ həlı hanlın Nyanmıan Anʋan Ɛjəlɛ'n ɔ helelı wawɛ'n-mə mə b'a gua bɛ́ fiadı'n.
20 Wawɛ sɔ'n-mə, mɛlɛ mə Nowe 'bʋbɔ meli'n, bɛ́ nyın a nzɔ man Nyanmıan. Nyanmıan Kpili sili abʋtalɛ ɔ nwʋnndɛlı bɛ́ dede, menian mɔ bɛ 'fʋ meli nın anun'n fʋlı. Bɛ́ mə bɛ fʋlı meli nın anun'n b'a nzʋn man fíí. Bɛ tı menian məcʋɛ ala yɛ́ bɛ fʋlı nun bɛ nyanlın bɛ́ ti asue nın anyınsʋ ɔ.
21 Nzue sɔ'n, anın ɔ tı kɛ ɛsɔnıan'n m'ɔ man ɛmə nyan bɛ́ ti sian dıɛ'n nzəlɛ. Ɛsɔnıan sɔ'n, nán y'ɔ le bɛ́ nwʋn efian nın enwunnzian'n. Nan yí y'ɔ le ɛsɛlɛ'n mɔ yɛ sɛlɛ Nyanmıan kɛ ɔ mán yɛ́ ahʋnlın nın anun tı'n. Ɔ sanlın kɛ Zozi Kilisi fi ewue nun ɔ'a jasʋ.
22 Ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ anwunno, ɔ tı Nyanmıan Kpili fama sʋ. Nyanmıansʋ mməfʋɛ'n-mə anun, bɛ́ mə bɛ di kpain'n ɔ nʋn bɛ́ mə bɛ le tunmin'n, yí y'ɔ sie bɛ́ ɔ.

4

Abalabɔ fʋfɔlɛ'n

1 Ɛhı, kɛmɔ Kilisi nwunlin anwʋnnaan nun
amannınhunnun'n, ɛmɔ kʋsʋ nyán ajʋnlın kʋnmgba sɔ'n
mɔ anın ɔ le yí'n. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ nwun anwʋnnaan
nun amannınhunnun'n, ɔ nwula man yí sa ɛtɛ nın anun kʋ́n.
2 Sian dıɛ, ɔ di kɛ ɛmɔ bɔ bala mɔ Nyanmıan kulo wɔ ɛmɔ
asıtanlan nın anun mɛlɛ mɔ ɛmɔ tɛ wɔ asıɛ nın asʋ ɛwa'n. Nan
ɔ nni man kɛ ɛmɔ bɔ bala ɛtɛ mɔ anwʋnnaan kulo'n kʋ́n.
3 Afı, bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan'n, bɛ́ nyɔlıɛ mɔ bɛ yɔ'n,
daba ɛmɔ falı tɛmʋn dɔʋn bɛ yɔlı bie. Anın ɛmɔ asıtanlan'n
tı basa-basa, ɛmɔ bɔ bala ɛtɛ mɔ anwʋnnaan kulo'n, ɛmɔ tı
kɔnʋnmınnzan, ɛmɔ nʋn bɛ́ manngʋn-mɔ bɛ didi bɛ nʋn nzan
dede ɔ fʋ bɛ bʋ́ɛ sʋ, ɛsɛ ɛmɔ sɔ amʋan m'ɔ tı busuɔfʋɛ like'n.
4 Kɛmɔ sian dıɛ, ɛmɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan'n nyɔ
man mgban-mgban ninnge sɔ'n-mɔ kʋ́n'n, ɛhıka ati yê menian
sɔ'n-mɔ bɔ ɛmɔ amgba ɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ abalabɔ'n sin bɛ́ nwʋn.
5 Bɛ 'ba bu bɛ́ nyɔlıɛ'n-mɔ anwʋn mgbʋnndan bɛ kele
Nyanmıan mɔ ɔ'a sesie yí nwʋn ɔ 'ba bua anyınwɔsʋɛ mma'n-
mɔ nʋn ewue mma'n-mɔ ndɛɛ'n.
6 Afı bɛ hanlın Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelı yɛ́ nan-mɔ mɛlɛ mɔ anın bɛ́
nyın wɔ sʋ'n. Ɔ man sɛ b'a wu bɔbɔ a, Nyanmıan tunmin nun,
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'man bɛ nyan ngʋan.
7 Like biala ayuelıɛ a kpunnge. Ɛhıka ati, ɛmɔ bʋ́
mgbʋnndan kpa. Ɛmɔ sésie bɛ́ nwʋn nán b'a hʋala b'a tanlan
mmʋtʋɛ nın anun.
8 M'ɔ cian tala like kʋalaa'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ fá bɛ́ ahʋnlın'n
kʋalaa bɛ húlo bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlın kɛ ehulo'n kala ɛtɛ dɔʋn asʋ.
9 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ wʋlʋ ɛmɔ awulo'n, ɛmɔ sɔ́ yí nun
kanlanman, nán bɛ munlan bɛ jʋjɔ bɛ́ konvin abʋ.
10 Nyanmıan Kpili a man ɛmɔ anun kʋn biala Wawɛ nun
junman. Junman ngacile ngacile sɔ'n, sʋanlan kʋn lí yí dıɛ'n
kpa ɔ fá bʋ́ka yí manngʋn'n-mɔ kɛ ɔ sɛ fata'n.
11 Sʋanlan m'ɔ kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, ɔ hán ɛjɔlɛ
mɔ Nyanmıan kɔ man yí kɛ ɔ hán'n. Sʋanlan m'ɔ bʋka yí
manngʋn'n-mɔ'n, ɔ fá anwʋnsɛlɛ'n kʋalaa mɔ Nyanmıan Kpili
a fa a man yí'n ɔ bʋ́ka bɛ́. Like biala anun, yɛ yɔ́ yí sɔ maan
anunminnyanmʋn hán Nyanmıan wɔ Zozi Kilisi dunman
nun. Ɔ sanlın kɛ anunminnyanmʋn'n nʋn tunmin'n tı yí dıɛ
cıan daa. Amın!

Amannınhunnun nʋn nyila'n

12 Anianman ehulo mma, ɛmɔ lɛ nwun amannınhunnun.
Amannınhunnun sɔ'n tı kɛ sîn mɔ b'a kpʋnmgbɔ b'a gua ɛmɔ
anwʋn ɔ. Nán bɛ man ɔ sin bɛ́ nwʋn kɛ ɛjɔlɛ ngacile bie yê ɔ'a tʋ
ɛmɔ ɔ.

13 Nan ɛmɔ lí fɛ kɛ ɛmɔ lɛ nwun Kilisi amannınhunnun'n bie,
nán cıan mɔ ɔ 'yı yí anunminnyanmʋn'n kele'n, ɛmɔ a li fɛ dede
ɔ'a bʋ sʋ.
14 Sɛ Kilisi dunman nun menian'n-mɔ kpɛ ɛmɔ nzʋba a,
nyila kan ɛmɔ. Ɔ sanlın kɛ anunminnyanmʋn Wawɛ'n m'ɔ tı
Nyanmıan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun.
15 Nán man ɛmɔ anun bie nwun amannıɛ kɛ ɔ'a li awue,
anaan ɔ'a wua, anaan ɔ'a yɔ ɛtɛ, anaan ɔ'a li abie ɛjɔlɛ dıɛ anun
cenjin.
16 Nan sɛ ɛmɔ anun bie lɛ nwun amannıɛ Kilisi dunman nun
an, n'ɔ man yí nwʋn nyian kun yí. Nan ɔ lá Nyanmıan ası kɛ ɔ
tı Kilisi sʋanlan.
17 Afı mân'n ndɛɛ ebua nın a li mʋa a bɔ yí bʋ Nyanmıan
menian'n-mɔ ɛlɔ. Yɛ́ mɔ yɛ tı yí menian'n, sɛ ndɛɛ ebua'n bɔ
yí bʋ yɛ́ ɛlɔ a, anın bɛ́ mɔ bɛ nne man Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n
bɛ nni man'n, bɛ́ ayuelıɛ'n, ɔ 'yue bɛ́ sɛ?
18 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
Bɛ́ mɔ bɛ tı fɔ́ʋ́n'n,
sɛ bɛ́ ti ele tı man nzɛmındɛ a,
anın bɛ́ mɔ bɛ nne man Nyanmıan bɛ nni man
ɔ nʋn ati anun ɛtɛ mma'n-mɔ, bɛ 'yɔ bɛ́ nwʋn sɛ?
19 Yí sɔ ati, bɛ́ mɔ bɛ lɛ nwun amannıɛ, m'ɔ tı Nyanmıan
akunnun like'n, bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ wúla Nyanmıan asa nun kpa
bɔkɔɔ nán bɛ yɔ́ nyɔlıɛ kpa. Afı yí m'ɔ bɔlı ɛmɔ'n, ɔ tı ananhɔlɛfʋɛ,
yí anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı ɛmɔ'n, ɔ 'di sʋ.

5

Asɔnın mgbain'n-mɔ

1 Kıkaala dıɛ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ kaan mɔ mıın fa mın tʋ asɔnın
mgbain'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ nın anyunnun'n. Mín
muonun n dı asɔnın kpain'n bie kɛ bɛ́. Mın di Kilisi
amannınhunnun'n mɔ ɔ'a nwun yí nın anwʋn adanzıɛ, ɛsɛ
mɛlɛ mɔ ɔ 'ba a'n, mın 'tanlan yí anunminnyanmʋn nın anun
bie. Yí sɔ ati, mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʋtʋ bɛ́ kɛ:
2 Nyanmıan menian'n-mɔ mɔ ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a wula ɛmɔ asa
nun'n, bɛ tı kɛ mmʋa kpule, ɛmɔ nían bɛ́ sʋ kpa. Nán bɛ nıan
bɛ́ sʋ kɛ junman mɔ bɛ lɛ fa bɛ tinndin ɛmɔ kɛ bɛ lí ɔ, nan ɛmɔ yí
bɛ́ kunnun bɛ nían bɛ́ sʋ kpa bɔkɔɔ kɛ Nyanmıan kulo'n. Nán
bɛ yɔ yí kɛ bɛ lɛ nıan bɛ́ sʋ bɛ kpʋnndɛ nun esika. Nan ɛmɔ sí bɛ́
hue bɛ nían bɛ́ sʋ.
3 Menian mɔ Nyanmıan a fa bɛ́ a wula ɛmɔ asa nun'n, nán
bɛ sisi bɛ́, nan ɛmɔ mɔ bɛ tı mmʋa ɛnıanfʋɛ'n, ɛmɔ bɔ́ bala kpa
maan bɛ nían sʋ bɛ bɔ́ bie.
4 Yí dıɛ cıan mɔ Kilisi m'ɔ tı Bʋa Ɛnıanfʋɛ Kpain'n kɔ a'n, anın
ɛmɔ nyan anunminnyanmʋn abotile'n m'ɔ nzɛcı man lé'n.

Asɔnın mma'n-mɔ

5 Ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán
mgbain'n-mɔ. Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kʋalaa kɛ bɛ bɛ́bɛlɛ
bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
nɪn anun kɛ:
Atubɛnwʋn mma'n-mɔ,
Nyanmɪan Kpili nʋn bɛ́ le yí.
Nan bɛ́ mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ'n,
Nyanmɪan nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe.
6 Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ
bɛ mán tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili, nán ɔ'a man ɛmɔ sʋ mɛlɛ
kasian nɪn anun.
7 Ɛmɔ fá bɛ́ nzusue'n kʋalaa bɛ wúla yí sa nun, ɔ sanlɪn kɛ ɔ nɪan
ɛmɔ lɪka.
8 Ɛmɔ sésie bɛ́ nwʋn, bɛ sísa bɛ́ nwʋn, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ kpɔfʋɛ
Abɔnsanmʋn lɛ bɔ ɛmɔ anwʋn mgbɔlɔka kɛ tɛtɪanfʋɛ mɔ yí nyɪn
a bʋlʋ ɔ lɛ tɛtɪan ɔ kpʋnndɛ naan mɔ ɔ 'cɪ yí di ɔ.
9 Ɛmɔ tíla bɛ́ dedi nɪn anun kpa bɛ jínlan bɛ́ ja nun kpunndiin
wɔ yí nyunnun. Afɪ asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ mân'n lɪka
kʋalaatin'n, kɛ bɛ nwun yalɛ nɪn anɪn.
10 Kɪkaala ɛmɔ lɛ nwun yalɛ kaan, yí nzin, Nyanmɪan Kpili
m'ɔ sɪ anwunnvoe sʋnman'n, mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ nʋn Kilisi
bɛ yɔ́ kʋn bɛ tánlan yí anunminnyanmʋn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ
nɪn anun'n, yí muonun, ɔ 'sesie ɛmɔ kpa. Ɔ 'man ɛmɔ tin. Ɔ
'man ɛmɔ anwʋnsɛlɛ. Ɔ 'man ɛmɔ jinlan bɛ́ ja nun kpunndiin.
11 Tunmin'n tɪ yí dɪɛ cɪan daa! Amɪn.

Ngalɪɛ nʋn ahɪn ebisa

12 Anianman *Silivɪn yê ɔ'a bʋka mín maan m'an hɛlɛ kalata
sin kaan ɛhɪ m'an nwan ɛmɔ ɔ. Ɔ tɪ anianman m'ɔ nanndɪ
ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ ɔ. Mɪɪn fa kalata sɔ'n mɪn wowula ɛmɔ
anwʋnsɛlɛ ɛsɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn
anwunnvoe sakpa. Yí ti, ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpunndiin.
13 Asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ *Babilɔnʋn mɔ Nyanmɪan a
fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn kɛ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn.
Maakɪ mɔ asɔnɪn nɪn anun ɔ tɪ mín wa'n, yí kʋsʋ yí nwan ɔ 'bisa
ɛmɔ ahɪn.
14 Ɛmɔ bísa bɛ́ nwʋn ahɪn bɛ tɔ́ bɛ́ nwʋn nun.
Bɛ́ kʋalaa mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Kilisi'n, Nyanmɪan cícɪ
bɛ́ lʋa.

PIƐLI KALATA'N M'Ɔ TƆ SƱ NNYUAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Pɪɛlɪ hɛlɛlɪ kalata ɛhɪ nwanlɪn bɛ́ kʋalaa mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi Kilisi'n. Anɪn ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ ɔ sɪ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba wu. Ɛhɪka ati, ɔ kulo kɛ ɔ kacɪ bɛ́ ninnge'n-mɔ m'ɔ heheleɪ'n. Alimʋa kalata'n mɔ Pɪɛlɪ hɛlɛlɪ nɪn anun, ɔ lɛ kan kele asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ sɛ mân'n lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa a, bɛ tíla bɛ́ dedi nɪn anun kpolo. Kalata'n m'ɔ tɔ sʋ nnyuan ɛhɪ anun, ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ sɛ ato ngehelefʋɛ-mɔ fite asɔnɪn nɪn anun nán bɛ lɛ kekele ato ninnge bɛ sɛcɪ yí a, bɛ só ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ tɪlɪ nɪn anun kpa.

Kalata nɪn ati 1.1-15, Pɪɛlɪ lɛ kan like ati m'ɔ man ɔ lɛ kɛlɛ yí kalata'n: ɔ 'kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ maan bɛ́ ti tanlan wawɛ nun ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hanlɪn heleɪ bɛ́ nɪn asʋ. Alimʋa ɛkacɪɛ dɪɛ'n (1.16-21) tʋ de Zozi Kilisi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, yí Pɪɛlɪ muonun nʋn mmɔfʋɛ'n-mɔ di yí nwʋn adanzɪɛ kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ. Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hyʋɪnlɪn bɛ́ maan bɛ hɛlɛlɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan'n kʋsʋ di yí nwʋn adanzɪɛ. Kalata nɪn ati nnyuan nɪn anun, Pɪɛlɪ lɛ bɔ ato ngehelefʋɛ'n-mɔ nyɔlɪɛ'n-mɔ bɛ fa bɛ sɛcɪ asɔnɪn'n tɛtɛlɛ nun. Ɛkannzʋɛ mɔ Zudɪ kannzʋlɪ ato ngehelefʋɛ'n-mɔ yí kalata nɪn anun'n, yí kʋnmgba nɪn ala bɔbɔ yê yɛ nwun yí Pɪɛlɪ kʋsʋ kalata nɪn anun ɔ. Kalata nɪn ati nsan nɪn anun, Pɪɛlɪ lɛ bua bɛ́ mɔ bɛ́ nwan yɛ́ Mɪn Zozi ngɔ sa ngɔ a man ɔ ngɔ bua man mân'n ndɛɛ'n. Ɔ lɛ kacɪ bɛ́ kɛ sɛ Kilisi a hyɛ nán ɔ walɪ man an, anɪn bɛ nwún yí kɛ Nyanmɪan a si abʋtalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan ngulo man kɛ sʋanlan fíí minlin, nan ɔ kulo kɛ bɛ́ kʋalaa bɛ kaci bɛ́ asɪtanlan'n bɛ fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ jasʋ (3.9). Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɪɛlɪ kulo kɛ asɔnɪn mma'n-mɔ mɪan bɛ́ bʋ bɛ tanlan anwʋntɪɛ nun nán Nyanmɪan a nnyan man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ngan man mɛlɛ mɔ Kilisi 'sa ba'n (3.11-18).

Ahɪn ebisa

1 Mín, Simʋn Pɪɛlɪ, mɔ n dɪ Zozi Kilisi akʋa ɛsɛ n dɪ yí bɔfʋɛ'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ. Mɪɪn kɛlɛ mɪn nwan ɛmɔ kʋalaa mɔ ɛmɔ le dedi kʋnmgba'n mɔ yɛ le yí mɔ yí nwʋn cian'n. Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ nɪn adawʋlʋman, y'a nyan dedi sɔ'n ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ sɛsɛ.

2 Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Nyanmɪan nʋn yɛ́ Mɪn Zozi, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ́ man ɛmɔ alʋa cícɪ bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ mán ɛmɔ sí bɛ́ kpa.

3 Zozi Kilisi mɔ Nyanmɪan tunmin'n wɔ yí nun'n, ɔ'a fa yí kʋalaa m'ɔ cian'n ɔ'a man yɛ́ maan yɛ bu amanmuo m'ɔ sɔ

Nyanmıan anyın. Ɔ'a man y'a sı Nyanmıan m'ɔ fɛlɛlı yɛ́ kɛ yɛ yɔ́ kpa kɛ yí muonun ɛsɛ yɛ wólʋ yí anunminnyanmʋn nın anun'n.
4 Yí ti, ninnge mgbakpa'n-mɔ m'ɔ falı bɔlı yɛ́ anɔhʋba'n, ɔ'a man yɛ́ sa a han bɛ́. Ninnge sɔ'n-mɔ dunman nun, ɛmɔ kʋala bɛ nwanndi mân ɛhı anun anyınbʋlʋ ninnge ɛtɛ'n m'ɔ man ewue'n nán ɛmɔ nʋn Nyanmıan bɛ yɔ kʋn.
5 Ɛhıka ati, ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ bɔ́ bala kpa bɛ tʋ́ bɛ́ dedi nın asʋ. Ɛmɔ nwʋ́n ngɛlɛ bɛ tʋ́ bɛ́ abalabɔ kpa nın asʋ.
6 Ɛsɛ ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ sɔ́ bɛ́ nwʋn bɛ tʋ́ ngɛlɛ nın asʋ. Ɛmɔ sí abʋtalɛ bɛ tʋ́ bɛ́ nwʋn ɛsɔ nın asʋ. Ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ Nyanmıan.
7 Ɛmɔ anwʋn ɛbɔ mɔ b'a fa b'a bɔ Nyanmıan'n, ɛmɔ húlo anianman'n-mɔ bɛ bʋ́ka sʋ. Ɛmɔ húlo menian'n-mɔ kʋalaatin bɛ tʋ́ anianman'n-mɔ ehulo nın asʋ.
8 Ninnge m'ɔ di kɛ ɛmɔ nyan yí bɛ́ asıtanlan nın anun nın anın. Sɛ ɛmɔ nyan yí dɔʋn an, ɔ 'man ɛmɔ di junman'n kanlanman kpa ɛsɛ bɛ 'sı yɛ́ Mın Zozi Kilisi bɛ kɔ bɛ́ nyunnun.
9 Nan sʋanlan mɔ ninnge sɔ'n-mɔ nnʋn man yí nun'n, anın ɔ tı kɛ anyınsinlinwafʋɛ anaan ɔ tı kɛ sʋanlan m'ɔ nnwun man mʋa. Ɔ tı sʋanlan mɔ yí lʋa a fi kɛ yí ɛtɛ'n m'ɔ yɔlı yí daba'n, Nyanmıan a fa a hye yí.
10 Yí sɔ ati, ɛfɛlɛ'n mɔ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ ɛsɛ ɔ'a fa ɛmɔ'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ jínlan nun cınnjın kpa. Ɔ sanlın kɛ sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ ngɔ tɔ man ɛtɛ nun lé.
11 Ɛbɛlɛ nın anun yê Nyanmıan 'tike yɛ́ Mın Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n Belemgbin Mân'n m'ɔ mgbɛ man nun lé nın anʋan'n maan ɛmɔ wʋlʋ nun ɔ.
12 Ɛhıka ati, cıan biala mın 'kacı ɛmɔ ninnge sɔ'n-mɔ kɛmɔ afı ɛmɔ sı bɛ́ daba'n maan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ tılı'n fɔtɔ ɛmɔ kpa.
13 Kɛmɔ n dɛ tı ası'n, mın de mın di kɛ ɔ tı kpa kɛ n gácı ɛmɔ ninnge sɔ'n-mɔ nán ɛmɔ alʋa a nvi man bɛ́ nwʋn.
14 Afı mın sı kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, m 'ba wu kɛ yɛ́ Mın Zozi Kilisi hanlın helelı mín'n.
15 Nan kɛmɔ n wuli man'n, mın 'bɔ mɔndınlın mın kɛlɛ kalata sɔ'n-mɔ mın sie ɛmɔ. Yí dıɛ sɛ mın wu a, anın ɛmɔ alʋa nvi man ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ.

Zozi Kilisi anunminnyanmʋn'n

16 Ɛhı, yɛ́ Mın Zozi Kilisi tunmin m'ɔ le yí ɔ nʋn yí ɛwalɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ yê yɛ hanlın yɛ helelı ɛmɔ ɔ. Nán ɛjɔlɛ mɔ menian'n-mɔ bɔ bɛ́ ti anun bɛ kan'n yê yɛ hanlın ɔ. Nan yɛ nwunlin yí anunminnyanmʋn kpili'n yɛ́ nyınsʋ.
17 Mɛlɛ mɔ Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ'n 'man yí asasʋɛ ɔ wula yí anunminnyanmʋn'n, anın yɛ wɔ ɛbɛlɛ. Yí anunminnyanmʋn kpili nın anun, Nyanmıan kɔ man bɛ kɔ tı yí nın'n. Yí nwan:

"Mín ehulo Baa y'ɔ le sʋanlan ɛhı. M'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun."

18 Mɛlɛ mɔ anın yɛ nʋn yí wɔ bʋka nwannzan-nwannzan nın asʋ ɛlɔ'n, yɛ́ bɔbɔ muonun yɛ tılı anıɛ sɔ'n m'ɔ fi nyanmıansʋ'n.

19 Yí sɔ ati, yɛ de ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın'n yɛ di kpa. Ɔ fata kɛ ɛmɔ yɔ anzʋɛ bɛ tie ɛjɔlɛ sɔ'n kpa. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ tı kɛ kanlannıɛ m'ɔ lɛ ta awosin nun ɔ. Ɔ 'ta dede alıbahıan nzalama'n fite nán alíɛ nın a hın. Zozi Kilisi m'ɔ tı kɛ alıbahıan nzalama sɔ'n 'ta ɛmɔ ahʋnlın'n-mɔ anun.

20 Yí bɛ-yue-asıɛ, ɛmɔ nwún yí kɛ, ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın, m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n, nán bɛ́ ngʋnmın bɛ́ ti anun yê bɛ bɔlı bɛ́ hanlın ɔ.

21 Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan kɔ fıtı nun ɔ kɔ hele'n, ɔ tı man like mɔ sʋanlan muonun kʋala kɛ ɔ bɔ yí ti anun ɔ kan ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anun'n y'ɔ man bɛ jʋjɔlı Nyanmıan anʋan ɔ.

2

Ato ngehelefʋɛ'n-mɔ

1 Ɛhı, daba anın ato mgbɔmanfʋɛ-mɔ wɔ Nyanmıan menian'n-mɔ anun. Ato ngehelefʋɛ-mɔ kʋsʋ 'ba fite fite ɛmɔ afian. Bɛ 'ba hehele ato ninnge nvıalıɛ nun bɛ sɛcı asɔnın'n. Menian sɔ'n-mɔ mɔ yɛ́ Mın a le bɛ́ ti fi bɛ́ ɛtɛ nın anun'n, b'a kaci bɛ́ nzin b'a si yí. Bɛ́ nyɔlıɛ sɔ'n 'ba man bɛ wu nvu nun.

2 Menian dɔʋn 'ba fa bɛ́ atın ɛtɛ nın asʋ yê bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ'n dunman nun, menian'n-mɔ 'ba han Nyanmıan ananhɔlɛ atın nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

3 Esika anyınbʋlʋ'n dunman nun, ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ 'ba bɔ ɛmɔ apoo bɛ didi ɛmɔ anwʋn. Nan Nyanmıan m'ɔ bua ndɛɛ nın a fa bɛ́ nwʋn ajʋnlın dada angʋnmın. Ɔ ngɔ hyɛ man fíí ɔ 'ba bɔ bɛ́ bʋsʋ.

4 Afı nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ yɔlı ɛtɛ'n, Nyanmıan Kpili a nva man bɛ́ nwʋn sa a nje man bɛ́. Nán ɔ'a hyı bɛ́ ɔ'a gua bɔnza kpili nın anun, lıka m'ɔ tı awosin'n. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ.

5 Nyanmıan a nyaci man daba daba menian'n-mɔ anwʋn sa ɔ'a nje man bɛ́. Ɔ manlın esue kpili tɔlı dede ɔ nʋanlın menian ati anun ɛtɛ'n-mɔ mɔ anın bɛ wɔ mận sɔ nın anun'n. Bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Nowe mɔ anın ɔ tu menian'n-mɔ fʋɔ kɛ bɛ bɔ́ bala kpa'n, ɔ nʋn menian nsʋ ala yê Nyanmıan Kpili lelı bɛ́ ngʋan ɔ.

6 Nyanmıan Kpili bɔlı Sodɔmʋn nʋn Gomɔɔ kulo'n-mɔ abʋsʋ. Ɔ tʋlı bɛ́ nun sîn dede bɛ tɔlı nzʋan. Ɔ'a yɔ bɛ́ sɔ maan bɛ nwun yí kɛ menian mɔ bɛ́ nyın nzɔ man yí'n, kɛ bɛ́ ayuelıɛ'n yue yí nın anın.

7 Mɛlɛ sɔ'n, Lɔtʋ m'ɔ tı sʋanlan kpa, m'ɔ di menian'n-mɔ ɛtɛ'n mɔ bɛ yɔ nın anwʋn yalɛ'n, Nyanmıan Kpili lelı yí ngʋan.

8 Anın sɛsɛfʋɛ sɔ'n tı ɛtɛfʋɛ'n-mɔ afian. Ɛtɛfʋɛ sɔ'n-mɔ nyɔlıɛ'n
mɔ bɛ yɔ yí cıan daa m'ɔ tı ɛtɛ ɔ nwun yí'n, ɔ man ɔ di yalɛ.
9 Ɛhıka ati, yɛ́ Mın sı atın mɔ ɔ 'bu sʋ ɔ de bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́
nwʋn b'a bɔ yí'n fi emian nın anun. Nan ɛtɛfʋɛ'n-mɔ dıɛ, mɔ
Nyanmıan a fa a sie bɛ́'n y'ɔ le ndɛɛ ebua'n mɔ ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ
ebua cıan nın anun'n.
10 Menian mɔ bɛ mmu man Nyanmıan Kpili tunmin'n like
fíí mɔ ninnge ɛtɛ mɔ anwʋnnaan'n kulo'n yê cıan daa bɛ yɔ'n,
bɛ́ yê Nyanmıan 'tua bɛ́ kalɛ nın ɔ.

Ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ mɔ n ganlın bɛ́ ɛjɔlɛ'n, bɛ nzulo man
sʋanlan fíí, ɛsɛ bɛ tu bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nyın nzɔ man nyanmıansʋ
mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ le anunminnyanmʋn'n, nan bɛ kan bɛ́
nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
11 Kʋsʋ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ muonun mɔ bɛ le
anwʋnsɛlɛ kpa ɔ nʋn tunmin bɛ tala ato ngehelefʋɛ sɔ'n-
mɔ'n, bɛ ngan man ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ ndia man bɛ́ wɔ Nyanmıan
anyunnun.
12 Nan menian sɔ'n-mɔ nzı man ngɛlɛ fíí. Bɛ yɔ bɛ́ ninnge'n-
mɔ kɛ ebolo naan. Mɔ bɛ́ ti'n kɔ se bɛ́'n yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ́ ɛhyıɛ nʋn
bɛ́ ehuan ati yê bɛ bɔlı bɛ́ ɔ. Menian sɔ'n-mɔ kan like mɔ bɛ nzı
man yí nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Bɛ 'wu sakpa kɛ ebolo naan'n-mɔ
wu yí'n.
13 Yalɛ'n mɔ bɛ kele menian'n-mɔ'n, Nyanmıan Kpili 'ba hele
bɛ́ bie. Eyua sʋ kpa yê bɛ yɔ bɛ́ ninnge ɛtɛ'n-mɔ ɔ. Sɛ ɛmɔ lɛ di
ɛnyınmıan nán bɛ ba ɛmɔ afian an, bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n gua ɛmɔ
anyunnun ası. Ɛsɛ bɛ di apoo'n mɔ bɛ bɔ ɛmɔ nın anwʋn fɛ.
14 Balasua ɛjɔlɛ yê ɔ wɔ bɛ́ ajʋnlın nun ɔ. Cıan daa bɛ yɔ
ɛtɛ'n bɛ kɔ bɛ́ nyunnun. Bɛ laka menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan
Anʋan Ɛjɔlɛ'n tılı man bɛ́'n maan bɛ gua kunman nun. Esika
anyınbʋlʋ y'ɔ la bɛ́ nwʋn ɔ. Menian sɔ'n-mɔ a fa munnzue.
15 Bɛ fi ananhɔlɛ atın nın asʋ b'a jasʋ. B'a minlin b'a fa Bozɔɔ
awa Balamʋn m'ɔ kulo esika nın atın dıɛ nın asʋ. Balamʋn sɔ'n,
esika nın anyınbʋlʋ dunman nun, ɔ yɔlı nyɔlıɛ ɛtɛ.
16 Nan cıan kʋn Nyanmıan tuli yí nyunnun wɔ yí anzʋsɛlɛ
nın anwʋn. Afı afunlunmun'n mɔ anın ɔ tı sʋ'n, ɔ tı naan m'ɔ
njʋjɔ man. Afunlunmun'n kɔ jʋjɔ kɛ kulo sʋanlan jʋjɔ'n ɔ kɔ tua
kpɔmanfʋɛ sɔ nın atın wɔ yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın anwʋn.
17 Menian sɔ'n-mɔ tı kɛ asue mɔ ɔ'a sısan ɔ. Bɛ tı kɛ esue mɔ
ɔ'a munlan mɔ anwʋnman'n nʋn yí a hɔ ɔ. Nyanmıan Kpili a
sesie bɛ́ lıka awosin bibaa kpa nın anun.
18 Bɛ kolo bɛ́ nʋan nun mgban. Bɛ sua bɛ́ mɔ kıkaala bɛ fi
ɛtɛfʋɛ'n-mɔ asa nun b'a foti'n ngaa bɛ man bɛ nıan bɛ́ nyɔlıɛ
ɛtɛ'n-mɔ asʋ maan bɛ gua kunman nun biekun.
19 Bɛ kan bɛ kele bɛ́ kɛ bɛ 'ba nyan fanwʋndi, nan kʋsʋ anın
bɛ́ muonun bɛ tı ɛtɛ'n m'ɔ fa bɛ kɔ ewue nun'n nganga. Ɔ sanlın
kɛ like m'ɔ sie sʋanlan'n man sʋanlan sɔ'n kaci yí kanga.

20 Afı menian mɔ bɛ kɔ sı yɛ́ Mın yɛ́ Defʋɛ Zozi Kilisi, mɔ bɛ kɔ
tı bɛ́ nwʋn fi mân nın anun ninnge nvuin nvuin'n-mɔ anwʋn'n,
sɛ bɛ sa bɛ́ nzin ninnge sɔ'n-mɔ anwʋn biekun an, bɛ etolo mɔ
bɛ kɔ tolo'n, anın daba dıɛ'n tı kpa.
21 Ɔ tı kpa man menian sɔ'n-mɔ kɛ ahan b'a nwun man
Nyanmıan atın'n, ɔ tala kɛ bɛ kɔ nwun yí nán b'a ju yí mala
nwannzan-nwannzan'n m'ɔ kɔ hele bɛ́'n b'a tʋ'n.
22 Mɔ ɔ'a tʋ bɛ́'n, ɔ kele kɛ anyınndala'n mɔ menian'n-mɔ bu'n
tı ananhɔlɛ. Bɛ́ nwan: "Cʋa nın a sa yí nzin ɔ'a li like'n m'ɔ
kpuli'n," ɛsɛ "Kpolike'n mɔ b'a bia yí'n, ɔ'a sa ɔ'a kunndo yí
nwʋn asâ nın anun biekun."

3

Yɛ́ Mın ɛwalɛ'n

1 Ehulo mma, ɛ 'nwun kalata'n m'ɔ tian yí nnyuan'n mɔ mıın
kɛlɛ mın bɛlɛ ɛmɔ'n. Kalata nnyuan sɔ'n kʋalaa anun, mın kacı
ɛmɔ ninnge mɔ ɛmɔ sı yí daba'n mın man ɛmɔ ati tanlan sʋ kpa.
2 Mın kulo kɛ ɛmɔ ati kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ
kʋnlʋn-ngʋnlʋn'n-mɔ hanlın yí daba'n. Ɛsɛ mın kulo kɛ ɛmɔ ati
kacı yɛ́ Mın yɛ́ Defʋɛ'n mala'n mɔ ɛmɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ sınlın ɛmɔ
ɛlɔ bɛ heheleli ɛmɔ'n.
3 Mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ li mʋa'n y'ɔ le kɛ, ɛmɔ nwʋ́n yí kɛ mɛlɛ kasian
nın anun, menian mmie-mɔ 'ba fite fite. Menian sɔ'n-mɔ 'ba yɔ
nyɔlıɛ ɛtɛ'n mɔ bɛ́ muonun bɛ́ kunnun kulo'n. Bɛ 'ba gʋlʋ ɛmɔ
anwʋn
4 bɛ kan kɛ: "Asʋ Zozi a mmɔ man anɔhʋba kɛ ɔ 'ba ɔ? Nan ɔ
wɔ nin? Ɔ sanlın kɛ, kɛ yɛ́ nan-mɔ wuli dada angʋnmın dede
m'ɔ ju ɛnɛ'n, ninnge'n kʋalaa mɔ Nyanmıan bɔlı'n, fíí kacili
man!"
5 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ man bɛ́ lʋa fi bɛ́ nwʋn kɛ daba daba,
Nyanmıan Kpili le yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n y'ɔ bɔlı anwunno nʋn ası ɔ. Ɔ
man asıɛ'n fi nzue nun fitelı, nan ɔ'a tı asıɛ'n fi nzue nın anwʋn.
6 Ɛsɛ Nyanmıan kpili le nzue y'ɔ falı sɛcılı daba mân nın ɔ.
Mân'n kʋalaa nʋanlın.
7 Nan anwunno nʋn asıɛ'n mɔ bɛ wɔ ɛwa ɛnɛ'n, Nyanmıan
Anʋan Ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ nın a fa bɛ́ a sie dede ɔ 'ju cıan mɔ ɔ 'tʋ
bɛ́ nun sîn. Ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a sie dede ɔ 'ju cıan mɔ ɔ 'bua mân'n ndɛɛ
ɔ kun ɛtɛfʋɛ'n-mɔ.
8 Ehulo mma, ɛjɔlɛ kʋn ɛhı, nán bɛ man bɛ́ lʋa fi. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ
le kɛ yɛ́ Mın anyunnun, cıan kʋn tı kɛ afʋɛ akpıı, yê "afʋɛ akpıı
tı yí nyunnun cıan kʋn."
9 Menian'n mmie-mɔ jʋnlın kɛ like'n mɔ yɛ́ Mın nwan ɔ 'yɔ'n,
ɔ'a hyɛ yí nwʋn sʋnman. Nán yí sɔ ɔ, nán ɔ'a si abʋtalɛ ɛmɔ
dunman nun. Ɔ sanlın kɛ ɔ ngulo man kɛ ɛmɔ nunhan bie fíí
minlin, nan ɔ kulo kɛ bɛ́ kʋalaa bɛ fi bɛ́ ɛtɛ nın anun bɛ jasʋ.
10 Nan kʋsʋ yɛ́ Mın ɛwalɛ cıan'n, ɔ 'fu yɛ́ nun kɛ awofʋɛ. Cıan
sɔ'n, nyanmıan'n 'ba han nun, ɔ 'man menian'n-mɔ anwʋn

wʊsʊ bɛ́ nán yí bʊsʊ a nunnun. Sîn 'ba jue yala anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ. Asɪɛ'n nʊn sʊ ninnge'n kʊalaa abʊsʊ 'ba bɔ.
11 Sɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa ayuelɪɛ'n tɪ sʊa a, anɪn ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ bɛ́ abalabɔ nɪn anun. Ɔ di kɛ ɛmɔ ɛnanndɪɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a fa bɛ́ nwʊn b'a bɔ Nyanmɪan.
12 Ɛmɔ tánlan bɛ nwʊ́nndɛ Nyanmɪan Kpili ɛwalɛ cɪan'n, nán ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ yɔ́ like mɔ bɛ yɔ a, cɪan sɔ'n kɔ ju ndɛ'n. Cɪan sɔ'n, sîn'n 'yala anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ ɔ bɔ bɛ́ bʊsʊ bɔkɔɔ!
13 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ lɛ nwʊnndɛ anwunno fʊfɔlɛ'n, nʊn asɪɛ fʊfɔlɛ'n m'ɔ tɪ sɛsɛfʊɛ'n-mɔ lɪka mɔ Nyanmɪan Kpili a fa a bɔ yɛ́ anɔhʊba'n.
14 Ɛhɪ ati, ehulo mma, kɛmɔ ɛmɔ lɛ nwʊnndɛ yɛ́ Mɪn ɛwalɛ'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ bɔ́ bala kpa. Yí dɪɛ, cɪan m'ɔ kɔ a'n, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man wɔ yí nyunnun, nán ɛmɔ a tanlan wɔ alʊacɪcɪɛ nun.
15 Ɛmɔ nwʊ́n yí kɛ abʊtalɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn lɛ si'n, menian'n-mɔ ngʊan ele ti ɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n yê Pɔlʊ m'ɔ tɪ yɛ́ nianman kpa'n le ngɛlɛ'n mɔ Nyanmɪan manlɪn yí'n ɔ hɛlɛlɪ bɛlɛlɪ ɛmɔ nɪn ɔ.
16 Yí kalata'n-mɔ kʊalaa m'ɔ kɔ hɛlɛ nɪn anun, ɔ kan ɛjɔlɛ sɔ'n. Yí kalata'n-mɔ anun, ɛjɔlɛ kpɔlɛ kpɔlɛ mmie-mɔ wɔ nun, bɛ́ bʊ ɛtɪɛ yɔ sɪ kpa. Menian mɔ bɛ nzɪ man like fíí mɔ bɛ́ dedi'n nza man bɛ́'n, bɛ kaci kaci ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ. Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ bʊ nga'n, kɛ bɛ kaci kaci yí hɔ. Bɛ́ muonun bɛ lɛ yɔ bɛ́ nwʊn.
17 Nan ɛmɔ dɪɛ, ehulo mma, b'a kacɪ ɛmɔ. Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa, nán bɛ́ mɔ bɛ kpɔ Nyanmɪan nɪn a nnaka man ɛmɔ maan ɛmɔ a minlin man bɛ́ jinlanbɛlɛ kpa'n.
18 Nan ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ tánlan yɛ́ Mɪn Zozi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ nɪn anwunnvoe enwuan'n nʊn yí ɛsɪɛ nɪn anun bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun. Anunminnyanmʊn hán yí ɛnɛ, ɔ nʊn mɛlɛ daa! Amɪn.

ZƱAN KALATA'N M'Ɔ LI MƱA'N

M'ə wə nun'n

Kɛ menian'n-mə lɛ kpɪn kele'n, Zozi bɔfʋɛ Zʋan hɔlɪ tanlanlɪn kulo kpili'n mə bɛ fɛlɛ yí Efɛzɪ nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ asɔnɪn'n-mə, Zozi bɔfʋɛ Pɔlʋ yê ɔ bɔlɪ bé bʋ ɔ. Mɛlɛ mə Zʋan walɪ juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kacili asɔnɪn sɔ'n-mə asʋ kpain. Ɛhɪka ati yê ɔ fɛlɛ asɔnɪn'n-mə anun menian'n-mə yí mma nɪn ɔ.

Zʋan hɛlɛlɪ kalata nsan mə yɛ le yí yé sa nun ɛwa'n. Alimʋa kalata dɪɛ'n, ɔ'a ngɛlɛ ɔ ngɔ man asɔnɪn kʋn anaan sʋanlan kʋn. Nan kalata nɪn an, anɪn ɔ di kɛ asɔnɪn'n-mə kʋalaatin kɪnnga. Kalata nɪn anun, ɛjɔlɛ tile nnyuan wə nun. Ɛjɔlɛ tile kʋn lɛ sɛlɛ bé kɛ bɛ nánndɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ. Ɛjɔlɛ sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ bɛ lé yé Mɪn Zozi bɛ lí bé ahʋnlɪn nɪn anun kpa, ɛsɛ bɛ húlo bé nwʋn. Ɛjɔlɛ tile kʋn kʋsʋ lɛ kannzʋ bé kɛ bɛ nían bé nwʋn wə bé mə bɛ kekele ato ninnge'n-mə anwʋn (2.18-29, 4.1-6).

Sʋanlan'n mə yí nʋan ɛjɔlɛ'n man ngʋan'n

y'ɔ le Nyanmɪan Awa Zozi Kilisi

1 Anianman-mə, yɛ lɛ kɛlɛ ɛmə yɛ bɔ sʋanlan'n mə yí nʋan ɛjɔlɛ'n man ngʋan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmə. Ninnge'n-mə kʋalaa abʋbə nɪn anun'n, anɪn sʋanlan sɔ'n wə ɛbɛlɛ. Yé dɪɛ, y'a tɪ yí nʋan anun ɛjɔlɛ, y'a nwun yí yé nyɪnsʋ, yé nyɪn a ha yí nwʋn y'a fa yé sa y'a han yí.

2 Mɛlɛ m'ɔ yɪlɪ yí nwʋn'n, yɛ nwunlin yí. Ɛhɪka ati, yɛ di yí nwʋn adanzɪɛ yɛ lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmə. Yí yê ɔ man yé ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ. Anɪn ɔ wə yé Sɪ Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ yê ɔ'a a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele yé ɔ.

3 Anianman-mə, sʋanlan sɔ'n, ɔ tɪ Nyanmɪan Awa. Mə y'a nwun yí yé nyɪnsʋ nʋn ɛjɔlɛ mə y'a tɪ'n, yɛ lɛ bɔ nun amannɪɛ yɛ kele ɛmə kʋsʋ nán ɛmə nʋn yé, yɛ kan yɛ bɔ nun yɛ yɔ kʋn. Afɪ yé dɪɛ, yɛ nʋn yé Sɪ Nyanmɪan nʋn yí Wa Zozi Kilisi y'a han y'a bɔ nun y'a yɔ kʋn.

4 Ɛhɪka ati yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ bɛlɛ ɛmə nán yé fɛ elie nɪn a la yí nyɪn kpa bɔkɔɔ.

Nyanmɪan tɪ kanlannɪɛ

5 Anianman-mə, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ'n mə Zozi Kilisi hanlɪn helelɪ yé mə yɛ lɛ bɔ nun amannɪɛ yɛ kele ɛmə'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n, y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ kanlannɪɛ, awosin fíí nnʋn man yí nun.

6 Yí ti, sɛ yɛ kan kɛ yɛ nʋn yí y'a han y'a bɔ nun y'a yɔ kʋn nán sɛ yɛ tɛ yɔ awosin nɪn anun nyɔlɪɛ'n-mə a, anɪn yɛ lɛ laka laka yé muonun yé nwʋn yé ɛjɔlɛ'n nʋn yé nyɔlɪɛ'n-mə anun.

7 Nan sɛ yɛ tɪ kanlannɪɛ'n yuein nɪn anun kɛ Nyanmɪan
muonun tɪ yí nɪn an, anɪn yɛ nʊn ɛmɔ, y'a han y'a bɔ nun. Anɪn
yí Wa Zozi moja'n tɪ yé nwʊn wɔ ɛtɛ biala anun.
8 Sɛ yɛ kan kɛ yɛ nyɔ man ɛtɛ a, anɪn yɛ lɛ laka laka yé muonun
yé nwʊn, ananhɔlɛ fíí nnʊn man yé nun.
9 Nan sɛ yɛ kan yé ɛtɛ'n-mɔ yɛ kele Nyanmɪan an, ɔ 'fa yé
nwʊn sa ɔ ce yé, ɛsɛ ɔ 'tɪ yé nwʊn wɔ ɛtɛ biala anun. Yɛ kʊala
yɛ de yí yɛ tʊ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ sɛsɛfʊɛ.
10 Sɛ yɛ kan kɛ yɛ yɔlɪ man ɛtɛ a, anɪn yɛ lɛ kele kɛ Nyanmɪan
tɪ atofʊɛ. Anɪn y'a nva man yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n y'a nzie man.

2

Zozi Kilisi di yé ti ɛjɔlɛ

1 Mín mma-mɔ, kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nyɔ man ɛtɛ'n, yí ti yê
mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ. Nan sɛ sʊanlan bie yɔ ɛtɛ
bɔbɔ a, yɛ le dimanfʊɛ kʊn wɔ yé Sɪ Nyanmɪan anwʊn ɛbɛlɛ m'ɔ
di yé ti ɛjɔlɛ ɔ. Dimanfʊɛ sɔ'n, y'ɔ le Zozi Kilisi m'ɔ tɪ sɛsɛfʊɛ'n.
2 Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi a fa yí nwʊn a yɪ yé ti tɛɛ maan
Nyanmɪan a fa yé ɛtɛ'n kʊalaa a hye yé. Nán yé ɛtɛ dɪɛ nɪn ala yê
ɔ 'fa ce yé ɔ, nan ɔ 'fa menian'n-mɔ kʊalaa ɛtɛ'n ɔ ce bé.
3 Sɛ yé nyɪn sɔ Nyanmɪan, yɛ yɔ like m'ɔ kɔ hele yé kɛ yɛ yó nɪn
an, anɪn yɛ sɪ Nyanmɪan sakpa.
4 Sʊanlan mɔ yí nwan: “Mín dɪɛ, mɪn sɪ Nyanmɪan,” nán yí
nyɪn nzɔ man yí a, anɪn sʊanlan sɔ'n tɪ atofʊɛ, ɔ ngan man
ananhɔlɛ fíí.
5 Nan sʊanlan kʊsʊ mɔ yí nyɪn sɔ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n,
anɪn ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ kulo Nyanmɪan sakpa. Ɛbɛlɛ yê yɛ nwun
yí kɛ y'a fa yé nwʊn y'a bɔ Nyanmɪan ɔ.
6 Sʊanlan m'ɔ kɔ han kɛ ɔ nʊn Nyanmɪan b'a yɔ kʊn'n, ɔ di kɛ
ɔ nanndɪ atɪn'n mɔ Zozi Kilisi nanndɪlɪ sʊ nɪn asʊ.
7 Mín ehulo mma, nán mala fʊfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ ɛmɔ
ɔ. Nan mala daba'n mɔ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmɔ mɛlɛ mɔ ɛmɔ
falɪ bé nwʊn bɛ manlɪn Zozi'n. Mala daba sɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê
mɪɪn kacɪ ɛmɔ ɔ.
8 Nan kʊsʊ, ɔ tɪ kɛ mala fʊfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ. Bɛ
nwun yí ananhɔlɛ wɔ Kilisi ɛnanndɪɛ nɪn anun, ɔ nʊn ɛmɔ kʊsʊ
ɛnanndɪɛ nɪn anun. Yɛ nwun yí kɛ ɔ tɪ fʊfɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ awosin
nɪn a hɔ a yue, jawe nɪn a fite dada angʊnmɪn.
9 Sʊanlan m'ɔ kɔ han kɛ ɔ nanndɪ jawe nɪn anun nan ɔ kpɔ yí
nianman an, anɪn sʊanlan sɔ'n tɛ nanndɪ awosin nɪn anun.
10 Sʊanlan m'ɔ kulo yí nianman'n, anɪn sʊanlan sɔ'n nanndɪ
jawe nun. Ɔ nyɔ man like fíí m'ɔ kʊala kɛ ɔ man sʊanlan tɔ ɛtɛ
nɪn anun ɔ.
11 Nan sʊanlan m'ɔ kpɔ yí nianman'n, anɪn sʊanlan sɔ'n tɛ
nanndɪ awosin nɪn anun. Ɔ nanndɪ awosin nun, ɔ nzɪ man lɪka
m'ɔ lɛ kɔ'n. Afɪ awosin nɪn a lu yí nyɪn nɪn asʊ tuun.

Nán bɛ kulo eyuadɪ'n

12 Mín mma-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ
Kilisi dunman nun ati, Nyanmɪan a fa ɛmɔ ɛtɛ nɪn a hye ɛmɔ.
13 Mín sɪ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ
sɪ sʊanlan'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ sunmin mân nɪn abʊbɔ nɪn anun'n.
Mgbafɛlɛ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ
asa a hʊala Abɔnsanmʊn.
14 Mín mma-mɔ, mɪɪn kɛlɛ ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ
sɪ Sɪɛ'n. Mín sɪ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn
kɛ ɛmɔ sɪ sʊanlan'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ sunmin mân nɪn abʊbɔ nɪn
anun'n. Ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ,
ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʊn yɔ sɪ. Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n wɔ ɛmɔ
anun, ɛsɛ ɛmɔ asa a hʊala Abɔnsanmʊn.
15 Nán bɛ kulo eyuadɪ'n, nán bɛ man bɛ́ nyɪn bʊlʊ nun
ninnge'n-mɔ. Sʊanlan m'ɔ kɔ hulo eyuadɪ ɛhɪ anun ninnge'n-
mɔ'n, sʊanlan sɔ'n, anɪn ɔ ngulo man Nyanmɪan.
16 Afɪ ninnge'n kʊalaa m'ɔ wɔ nun'n, ajʊnlɪn basa-basa, ɔ nʊn
ninnge'n kʊalaa mɔ sʊanlan anyɪn bʊlʊ yí nwʊn'n, ɔ nʊn asɪɛ
nɪn asʊ ɛwa anwʊndɪɛ'n mɔ bɛ fa bɛ tu bɛ́ nwʊn'n, ɛhɪ kʊalaa fi
man Sɪɛ nɪn ɛlɔ, nan ɔ tɪ eyuadɪ nɪn anun ninnge.
17 Eyuadɪ'n nʊn nun anyɪnbʊlʊ'n 'kpɛ nun, nan sʊanlan
m'ɔ yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo'n, sʊanlan sɔ'n le nyanmɪansʊ
ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

Bɛ́ mɔ bɛ kpɔ Zozi Kilisi'n

18 Mín mma-mɔ, mân nɪn ayuelɪɛ ka kaan ju. Ɛmɔ a tɪ kɛ bɛ́
nwan Kilisi kpɔfʊɛ'n di kɛ ɔ ba. Sian dɪɛ, Kilisi mgbɔfʊɛ'n-mɔ a
sʊn. Ɛhɪ y'ɔ man yɛ nwun yí kɛ yɛ wɔ mɛlɛ kasian nɪn anun ɔ.
19 Kilisi mgbɔfʊɛ sɔ'n-mɔ, daba anɪn bɛ wɔ yɛ́ eku nɪn anun
bie, nan kʊsʊ bɛ nʊn yɛ́ tɪ man kʊn. Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ nʊn yɛ́ tɪ kʊn
an, ahan b'a nyɪ man bɛ́ nwʊn. B'a yɪ bɛ́ nwʊn maan bɛ nwun
yí ananhɔlɛ kɛ nán yɛ́ menian y'ɔ le bɛ́.
20 Nan ɛmɔ dɪɛ, Kilisi a fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a
man ɛmɔ, ɔ'a man ɛmɔ kʊalaa a nwun ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n.
21 Sɛ mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ a, nán kɛ ɛmɔ nzɪ man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nɪn ɔ,
nan kɛmɔ ɛmɔ sɪ yí nɪn ati ɔ. Afɪ, ɛmɔ sɪ kɛ ananhɔlɛ'n nʊn ato'n
bɛ nzan man.
22 Atofʊɛ'n y'ɔ le nwan? Atofʊɛ'n y'ɔ le sʊanlan'n m'ɔ kan kɛ
Zozi tɪ man Kilisi'n. Sʊanlan sɔ'n kpɔ Kilisi. Ɔ nne man Sɪɛ'n
nʊn Baa'n nni man.
23 Afɪ, sʊanlan m'ɔ nne Baa'n nni man'n, anɪn sʊanlan sɔ'n,
ɔ nne man Sɪɛ'n kʊsʊ nni man. Nan sʊanlan m'ɔ de Baa'n di'n,
anɪn ɔ de Sɪɛ'n kʊsʊ di.
24 Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ abʊbɔ nɪn anun bɛ hanlɪn bɛ helelɪ
ɛmɔ'n, ɛmɔ mán ɔ tánlan ɛmɔ ati anun kpa. Sɛ ɛmɔ fa ɛjɔlɛ sɔ'n
sie a, anɪn ɛmɔ kʊsʊ nʊn Baa'n nʊn Sɪɛ nɪn a han a bɔ nun b'a
yɔ kʊn.

25 Ɛ 'nwun like mɔ Kilisi a fa a bɔ yɛ́ anɔhʋba kɛ ɔ 'fa man yɛ́'n: nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

26 Bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ laka ɛmɔ'n, bɛ́ ti yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ.

27 Nan ɛmɔ dɪɛ, Kilisi a fa yí Wawɛ nɪn a man ɛmɔ. Kɛmɔ yí Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun nɪn ati, ɔ njian man kɛ sʋanlan héhele ɛmɔ ninnge. Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ'n kekele ɛmɔ ngɛlɛ ninnge kʋalaa anun. Ninnge'n kʋalaa m'ɔ kele'n tɪ ananhɔlɛ, ato nnʋn man nun. Ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ like mɔ Wawɛ'n kele ɛmɔ'n nán ɛmɔ nʋn Kilisi a yɔ kʋn.

28 Afɪ sian, mín mma-mɔ, ɛmɔ nʋn Zozi Kilisi bɛ yɔ́ kʋn nán cɪan m'ɔ kɔ a'n, yɛ́ ahʋnlɪn a tɔ yɛ́ kunnun, nán yɛ́ nyunnun a ngua man asɪ yí ɛwalɛ nɪn anun.

29 Ɛmɔ sɪ kɛ Kilisi tɪ sɛsɛfʋɛ, ɛhɪka ati, ɛmɔ nwʋ́n yí kɛ sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa'n, sʋanlan sɔ'n tɪ Nyanmɪan awa.

3

Yɛ tɪ Nyanmɪan amma sakpa

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ nían ehulo kpili'n mɔ Nyanmɪan a hulo yɛ́'n! Ɔ'a hulo yɛ́ dede ɔ'a fɛlɛ yɛ́ yí mma. Sɛ ɔ fɛlɛ yɛ́ yí mma a, ɔ tɪ ananhɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ y'a kaci yí mma sakpa. Ɛmɔ nían, like m'ɔ man menian'n-mɔ nnwun man kɛ yɛ tɪ yí mma'n, y'ɔ le kɛ bɛ nzɪ man Nyanmɪan muonun.

2 Ehulo mma, sian dɪɛ, yɛ tɪ Nyanmɪan amma. Nán kɛ cɪan bie yɛ 'ba kpɪn yɛ kaci yí'n, ɔ fitelɪ man yuein. Kʋsʋ mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ cɪan mɔ Kilisi'n kɔ sa kɔ a'n, yɛ́ kʋalaa yɛ 'ba nwun yí yuein kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n, nán yɛ kaci kɛ yí.

3 Sʋanlan biala m'ɔ le anyɪndasʋɛ kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan awa'n, ɔ sie yí nwʋn nwannzan-nwannzan kɛ Kilisi tɪ nwannzan-nwannzan'n.

4 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ'a tʋn Nyanmɪan mala'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ ɛyɔlɛ'n yê bɛ fɛlɛ yí mala ɛtʋan nɪn ɔ.

5 Ɛmɔ sɪ kɛ yɛ́ ɛtɛ nɪn ati yê Zozi Kilisi walɪ ɔ. Ɔ walɪ yɛ́ ɛtɛ nɪn ecicie. Yí muonun, ɛtɛ sin kaan sʋa, ɔ yɔlɪ man bie lé.

6 Ɛhɪ ati, sʋanlan biala m'ɔ kɔ fa yí nwʋn ɔ kɔ bɔ Zozi Kilisi'n, ɔ yáci ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ. Nan sʋanlan m'ɔ tɛ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ nwunlin man Zozi Kilisi lé ɛsɛ ɔ nzɪ man yí.

7 Mín mma-mɔ, nán bɛ man sʋanlan fíí laka ɛmɔ. Sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ sɛsɛ'n, anɪn sʋanlan sɔ'n muonun tɪ sɛsɛfʋɛ kɛ Kilisi tɪ yí'n.

8 Nan sʋanlan m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ tɪ Abɔnsanmʋn sʋanlan. Ɔ sanlɪn kɛ mân'n bɔlɪ yí bʋ ala yê Abɔnsanmʋn yɔlɪ ɛtɛ ɔ. Ɛhɪ ati, Nyanmɪan Awa'n walɪ kɛ ɔ 'ba bɔ Abɔnsanmʋn junman'n m'ɔ di nɪn abʋsʋ.

9 Sʋanlan biala m'ɔ tı Nyanmıan awa'n, ɔ yáci ɛtɛ nın ɛyɔlɛ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tunmin'n m'ɔ man ngʋan'n wɔ yí nun. Ɔ le man atın kɛ ɔ yɔ ɛtɛ ɔ, ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tı yí Sı.

10 Ɛ 'nwun like m'ɔ man bɛ nwun Nyanmıan amma'n-mɔ nʋn Abɔnsanmʋn dıɛ'n-mɔ angʋnmın'n: sʋanlan biala m'ɔ nyɔ man nyɔlıɛ m'ɔ tı sɛsɛ anaan ɔ ngulo man yí nianman'n, anın sʋanlan sɔ'n tı man Nyanmıan awa.

Ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn

11 Ɛhı, Ɛjɔlɛkpa nın abʋbɔ nın anun, ɛjɔlɛ mɔ ɛmɔ tılı'n y'ɔ le kɛ yɛ húlo yɛ́ nwʋn.

12 Nán man yɛ yɔ kɛ Kayın m'ɔ tı Abɔnsanmʋn sʋanlan, m'ɔ hunlin yí nianman'n. Nzukɛ ati yê Kayın hunlin yí nianman'n? Ɔ hunlin yí, ɔ sanlın kɛ Kayın muonun, yí nyɔlıɛ'n-mɔ tı man kpa. Yí nianman'n nyɔlıɛ dıɛ'n-mɔ tı kpa.

13 Mín nianman-mɔ, sɛ mân nın anun menian'n-mɔ kpɔ ɛmɔ a, nán bɛ man ɔ sin bɛ́ nwʋn.

14 Yɛ sı kɛ yɛ fi ewue nun y'a tinnge y'a wʋlʋ ngʋan nun. Yɛ nwun yí sɔ, ɔ sanlın kɛ yɛ kulo yɛ́ nianman'n-mɔ. Sʋanlan m'ɔ ngulo man sʋanlan'n, anın ɔ tɛ wɔ ewue nun.

15 Sʋanlan biala m'ɔ ngulo man sʋanlan'n, anın ɔ kun sʋanlan. Ɛmɔ sı kɛ sʋanlan m'ɔ kun sʋanlan'n, ɔ nnyan man nyanmıansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

16 M'ɔ man y'a nwun ehulo'n y'ɔ le kɛ Zozi Kilisi a hulo kulo menian'n-mɔ dede ɔ'a wu bɛ́ dunman nun. Ɔ sɛ kɛ yɛ́ kʋsʋ yɛ húlo yɛ́ nianman'n-mɔ dede yɛ wú bɛ́ dunman nun.

17 Sɛ sʋanlan kʋn le eyuadı nın anun anwʋndıɛ'n-mɔ, sɛ ɔ nwun yí kɛ yí nianman nın a mian nán sɛ ɔ'a nne man yí a, sʋanlan sʋa, ɔ yɔ sɛ m'ɔ kan kɛ Nyanmıan ehulo'n wɔ yí nun ɔ?

18 Mín mma-mɔ, nán bɛ man yɛ kulo yɛ́ nwʋn yɛ́ je sʋ nʋn yɛ́ nʋan nun mgban. Nan bɛ mán yɛ húlo yɛ́ nwʋn ananhɔlɛ nun, ɛsɛ bɛ mán yɛ yó like m'ɔ kele kɛ yɛ kulo yɛ́ nwʋn sakpa.

19 Sɛ yɛ yɔ yí sɔ a, yɛ 'nwun yí kɛ ananhɔlɛ'n wɔ yɛ́ nun. Ɛhı yê ɔ 'ba man yɛ́ ahʋnlın 'tɔ yɛ́ kunnun wɔ Nyanmıan anyunnun ɔ.

20 Afı, sɛ yɛ́ ahʋnlın'n bu yɛ́ fʋɔ biala a, Nyanmıan tı kpili tala yɛ́ ahʋnlın'n, ɛsɛ ɔ sı like biala.

21 Yí ti, ehulo mma, sɛ yɛ́ ahʋnlın'n mmu man yɛ́ fʋɔ a, anın yɛ́ ahʋnlın tɔ yɛ́ kunnun wɔ Nyanmıan anyunnun.

22 Like biala mɔ yɛ kɔ sɛlɛ yí'n, ɔ 'fa man yɛ́. Ɔ sanlın kɛ yɛ di yí mala nın asʋ ɛsɛ yɛ yɔ yí kunnun like.

23 Ɛ 'nwun mala'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man yɛ́'n: Yɛ lé yí Wa Zozi Kilisi yɛ lí, nán yɛ húlo yɛ́ nwʋn kɛ Kilisi hanlın helelı yɛ́'n.

24 Sʋanlan m'ɔ di Nyanmıan mala nın asʋ'n, anın ɔ wɔ Nyanmıan anun, Nyanmıan kʋsʋ wɔ yí nun. Like m'ɔ man yɛ nwun yí kɛ Nyanmıan wɔ yɛ́ nun'n y'ɔ le yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man yɛ́'n.

4

Nyanmıan Wawɛ'n yê kpɔfʋɛ'n wawɛ'n

1 Ehulo mma, nán bɛ de bé kʋalaa mɔ bé nwan bɛ le
Nyanmıan Wawɛ'n bɛ di. Nan ɛmɔ só bé bɛ nían sɛ wawɛ'n mɔ
bɛ le yí'n fi Nyanmıan ɛlɔ sakpa a. Afı ato mgbɔmanfʋɛ dɔʋn a
tʋ a sanndı mân nın anun.
2 Ɛ 'nwun like m'ɔ man bɛ nwun yí kɛ sʋanlan ɛhı le
Nyanmıan Wawɛ'n: Sʋanlan biala m'ɔ kɔ han kɛ Zozi Kilisi
a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan sakpa'n, anın sʋanlan sɔ'n le
Nyanmıan Wawɛ'n.
3 Nan sʋanlan m'ɔ nne Zozi anwʋn ɛjɔlɛ sɔ'n nni man'n,
anın sʋanlan sɔ'n le man Nyanmıan Wawɛ'n. Wawɛ'n m'ɔ wɔ
sʋanlan sɔ nın anun'n tı Kilisi kpɔfʋɛ'n wawɛ. Ɛmɔ tılı kɛ wawɛ
sɔ'n 'ba a mân nın anun. Kıkaala dıɛ, wawɛ sɔ nın a a mân nın
anun dada angʋnmın.
4 Mín mma-mɔ, ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ tı Nyanmıan menian. Ɛmɔ asa
a hʋala ato mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ. Ɔ sanlın kɛ Wawɛ'n m'ɔ wɔ ɛmɔ
anun'n, ɔ yɔ sı tala wawɛ'n m'ɔ wɔ mân ɛhı anun menian'n-mɔ
anun'n.
5 Kɛmɔ bɛ tı mân ɛhı anun menian'n, nunhan ɛjɔlɛ ala yê bɛ
kan ɔ. Mɔ bɛ kɔ han'n kʋsʋ yê menian'n-mɔ tie ɔ.
6 Nan yé dıɛ, Nyanmıan menian y'ɔ le yé. Sʋanlan m'ɔ sı
Nyanmıan'n tie yé. Nunhan m'ɔ nzı man Nyanmıan'n ndie
man yé. Ɛbɛlɛ yê yɛ fa yɛ nwun Nyanmıan Wawɛ'n m'ɔ kan
ananhɔlɛ'n nʋn atofʋɛ'n-mɔ wawɛ nın angʋnmın ɔ.

Nyanmıan tı ehulo baka.

7 Ehulo mma, bɛ mán yɛ húlo yé nwʋn. Ɔ sanlın kɛ ehulo'n
fi Nyanmıan ɛlɔ. Sʋanlan biala m'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ tı
Nyanmıan awa, ɛsɛ anın ɔ sı Nyanmıan.
8 Nan sʋanlan m'ɔ ngulo man sʋanlan'n, anın ɔ nzı man
Nyanmıan. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tı ehulo baka.
9 Ɛ 'nwun kɛ Nyanmıan kpınlın helelı yé kɛ ɔ kulo yé'n: ɔ'a
sʋan yí Bangɔlɔ'n mân nın anun maan yí dunman nun, yɛ nyan
ngʋan.
10 Nan ehulo'n mɔ Nyanmıan kulo yé'n, nán kɛ yé yê y'a li
mʋa y'a hulo Nyanmıan ɔ. Nan yí lılı ɔ'a li mʋa ɔ'a hulo yé ɔ'a
sʋan yí Wa'n kɛ yé ɛtɛ'n-mɔ dunman nun, ɔ yí yé ti tɛɛ maan yɛ
nyán ɛtɛ facɛ.
11 Ehulo mma, sɛ Nyanmıan a hulo yé sʋa a, yé kʋsʋ yɛ húlo
yé nwʋn.
12 Sʋanlan fíí nwunlin man Nyanmıan lé. Nan sɛ yɛ kulo yé
nwʋn an, Nyanmıan 'tanlan yé nun bɛ nwun yí ehulo'n m'ɔ wɔ
yé nun'n kpa bɔkɔɔ.
13 Like m'ɔ man yɛ nwun kɛ Nyanmıan wɔ yé nun, ɛsɛ yé kʋsʋ
yɛ wɔ yí nun'n, y'ɔ le kɛ ɔ'a fa yí Wawɛ'n ɔ'a man yé.

14 Y'a nwun yí yê yɛ lɛ bɔ kpayɛ kɛ Sɪɛ nɪn a sʋan Baa'n kɛ ɔ
bála a le mân nɪn ati.
15 Sɛ sʋanlan kʋn kan yí bagua nun kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa
a, anɪn Nyanmɪan wɔ sʋanlan sɔ nɪn anun ɛsɛ yí kʋsʋ ɔ wɔ
Nyanmɪan anun.
16 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan kpɪn kulo yɛ́'n, ɔ man y'a le
yí y'a li. Nyanmɪan tɪ ehulo baka. Sʋanlan m'ɔ le ehulo'n, anɪn
ɔ tɪ Nyanmɪan dɪɛ, Nyanmɪan kʋsʋ tɪ yí dɪɛ.
17 Sɛ yɛ le ehulo sakpa yɛ́ nun an, cɪan mɔ Nyanmɪan 'ba
bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, yɛ́ kunnun ndɪtɪ man yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ
asɪtanlan'n mɔ yɛ tɪ nun mân nɪn anun'n, ɔ nʋn Zozi dɪɛ'n tɪ kʋn.
18 Esulo nnʋn man ehulo nɪn anzin. Sʋanlan m'ɔ kulo
sʋanlan kpa'n, ɔ nzulo man yí nzin. Sʋanlan m'ɔ sulo yí nzin'n,
anɪn ɔ le man ehulo kpa. Afɪ, esulo'n kele kɛ ɛtɛ'n wɔ ɛbɛlɛ nʋn
yí nwʋn ahatua.
19 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ kulo Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ, ɔ sanlɪn
kɛ Nyanmɪan y'ɔ lili mʋa ɔ hulolɪ yɛ́ ɔ.
20 Sɛ sʋanlan kʋn kan kɛ: “Mɪn kulo Nyanmɪan” nán sɛ ɔ kpɔ
yí nianman an, anɪn ɔ tɪ atofʋɛ. Afɪ, sɛ ɔ kpɔ yí nianman'n m'ɔ
nwun yí nɪn an, nán Nyanmɪan m'ɔ nnwun man yí'n yê ɔ kʋala
kɛ ɔ kulo yí ɔ.
21 Ɛ 'nwun mala'n mɔ Kilisi a fa a man yɛ́'n. Sʋanlan m'ɔ kulo
Nyanmɪan'n di kɛ ɔ kulo yí nianman'n kʋsʋ.

5

Yɛ di mân nɪn asʋ kunnunmun

1 Sʋanlan biala m'ɔ de di kɛ Zozi tɪ Kilisi'n, anɪn sʋanlan sɔ'n
tɪ Nyanmɪan awa. Ɛhɪka ati, sʋanlan mɔ yí nwan ɔ kulo Sɪɛ'n,
anɪn ɔ kulo yí mma'n-mɔ kʋsʋ.
2 Like m'ɔ man yɛ nwun yí kɛ yɛ kulo Nyanmɪan amma'n-
mɔ'n y'ɔ le mɛlɛ mɔ yɛ kulo Nyanmɪan yɛ di yí mala nɪn asʋ'n.
3 Afɪ, sɛ yɛ́ nwan yɛ kulo Nyanmɪan an, ɔ di kɛ yɛ di yí mala
nɪn asʋ. Yí mala sɔ'n nyɔ man sɪ mɔ yɛ ngʋala man sʋ di ɔ.
4 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan awa biala di mân nɪn asʋ kunnun-
mun. Like m'ɔ man yɛ di mân nɪn asʋ kunnunmun'n y'ɔ le yɛ́
dedi'n.
5 Nwan yê ɔ kʋala mân nɪn asʋ kunnunmun di ɔ? Sʋanlan
m'ɔ de di kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa'n yê ɔ kʋala mân nɪn asʋ
kunnunmun di ɔ.

Like m'ɔ kele kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa'n

6 Zozi Kilisi muonun walɪ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa. Bɛ sɔnɪnlɪn yí
asue nɪn anun, ɛsɛ mɛlɛ mɔ ɔ 'wu'n, ɔ gualɪ yí moja nɪn asɪ. Nán
ɛsɔnɪan ala yê bɛ sɔnɪnlɪn yí ɔ, nan ɛsɛ ɔ gualɪ yí moja nɪn asɪɛ
nɪn asʋ. Nyanmɪan Wawɛ'n muonun di yí nwʋn adanzɪɛ. Ɔ
sanlɪn kɛ yí dɪɛ, ɔ nni man ato.
7 Ninnge nsan kele yɛ́ kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa.

8 Ninnge nsan sɔ'n y'ɔ le Nyanmɪan Wawɛ'n, ɛsɔnɪan'n mɔ bɛ
sɔnɪnlɪn yí asue nɪn anun'n, ɔ nʊn yí moja'n m'ɔ gualɪ asɪɛ nɪn
asʊ'n. Ninnge nsan sɔ nɪn anʊan ɛjɔlɛ tɪ kʊn.
9 Menian'n-mɔ ninnge'n-mɔ mɔ bɛ kɔ nwun yí'n, sɛ bɛ kan yí
nwʊn ɛjɔlɛ bɛ kele yɛ́ a, yɛ de yɛ di. Nyanmɪan dɪɛ'n m'ɔ kan'n
tala bɛ́ dɪɛ'n. Afɪ, Nyanmɪan muonun di adanzɪɛ kɛ Zozi tɪ yí
Wa.
10 Sʊanlan m'ɔ de di kɛ Zozi Kilisi tɪ Nyanmɪan Awa'n, ɔ
sɪ yí fɔ́ún kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ ananhɔlɛ. Nan sʊanlan m'ɔ nne nni
man'n, ɔ kele kɛ Nyanmɪan tɪ atofʊɛ. Ɔ sanlɪn kɛ adanzɪɛ'n mɔ
Nyanmɪan di wɔ yí Wa nɪn anwʊn'n, sʊanlan sɔ'n dɪɛ, ɔ nne nni
man.
11 Ɛ 'nwun adanzɪɛ sɔ'n: Nyanmɪan a man yɛ́ nyanmɪansʊ
ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n. Ngʊan sɔ'n, ɔ nanndɪ yí Wa nɪn
asʊ yɛ̂ ɔ man yɛ nyan yí ɔ.
12 Sʊanlan m'ɔ kɔ le Baa'n kɔ li'n, ɔ le nyanmɪansʊ ngʊan'n.
Nan sʊanlan mɔ ɔ'a nne man Nyanmɪan Awa'n ɔ'a nni man'n,
ɔ le man ngʊan sɔ'n bie.

Nyanmɪansʊ ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n

13 Ɛmɔ mɔ bɛ de Nyanmɪan Awa'n bɛ di'n, mɪɪn kɛlɛ kalata
ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, mɪn man ɛmɔ nwun yí kɛ ɛmɔ le nyanmɪansʊ
ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
14 Ɛ 'nwun like ati m'ɔ man yɛ́ kunnun ndɪtɪ man yɛ́ wɔ
Nyanmɪan anyunnun'n: afɪ sɛ yɛ bisa yí like m'ɔ kulo a, yɛ sɪ
yí fɔ́ún kɛ ɔ 'fa man yɛ́.
15 Kɛmɔ yɛ sɪ yí fɔ́ún kɛ sɛ yɛ bisa yí like a, ɔ yɔ anzʊɛ ɔ tie yɛ́'n,
like biala mɔ yɛ kɔ bisa yí kɛ ɔ fá mán yɛ́'n, ɔ 'fa man yɛ́.
16 Sɛ sʊanlan kʊn nwun yí kɛ yí nianman lɛ yɔ ɛtɛ m'ɔ ngun
man sʊanlan an, ɔ sélɛ Nyanmɪan ɔ mán yí, nán Nyanmɪan 'ba
man ɔ nyan ngʊan. Mín nwan bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ m'ɔ ngun man
sʊanlan nɪn ala. Ɛtɛ kʊn wɔ ɛbɛlɛ, sɛ bɛ yɔ a, ɔ kun sʊanlan. M'an
ngan man kɛ ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ
sɔ'n.
17 Ɛtɛ kʊalaa tɪ ɛtɛ, nan kʊsʊ ɛtɛ'n mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, ɔ ngun
man sʊanlan.
18 Yɛ sɪ kɛ sʊanlan biala m'ɔ tɪ Nyanmɪan dɪɛ'n, ɔ nga man
ɛtɛ ɛyɔlɛ nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Awa'n sisa yí.
Abɔnsanmʊn ngʊala man yí like fíí yɔ.
19 Yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ yɛ tɪ Nyanmɪan amma, nan mân bɔndɪn'n,
bɛ́ dɪɛ bɛ wɔ Abɔnsanmʊn asa nun.
20 Yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan Awa nɪn a a hele yɛ́ ngɛlɛ maan
y'a nwun ananhɔlɛ Nyanmɪan'n sakpa. Yɛ nʊn ananhɔlɛ
Nyanmɪan'n muonun, y'a yɔ kʊn wɔ yí Wa Zozi Kilisi dunman
nun. Yí y'ɔ tɪ ananhɔlɛ Nyanmɪan nɪn ɔ, ɛsɛ yí y'ɔ tɪ ngʊan'n m'ɔ
le man ayuelɪɛ nɪn ɔ.

21 Mín mma-mɔ, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ amʋan'n-mɔ anwʋn.

ZƱAN KALATA'N M'Ɔ TƆ SƱ NNYUAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan m'ɔ tɪ Efɛzɪ asɔnɪn kpain'n yɛ̂ ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhɪ a hɔ a man asɔnɪn kʋn ɔ. Asɔnɪn sɔ'n wɔ Efɛzɪ etin nɪn asʋ. Zʋan bu asɔnɪn sɔ'n kɛ bala ɛta yɛ̂ nun menian'n-mɔ kɛ bala ɛta nɪn amma. Yí ti yɛ̂ ɔ lɛ fɛlɛ asɔnɪn'n "m mo" ɔ. Yí asɔnɪn'n m'ɔ wɔ nun'n tɪ nunhan kʋn sɔ nɪn "anianman bala".

Zʋan lɛ sɛlɛ asɔnɪn sɔ nɪn anun menian'n-mɔ kɛ bɛ húlo bɛ́ nwʋn. Ɛsɛ bɛ nían bɛ́ nwʋn wɔ bɛ́ mɔ bɛ kekele ato ninnge'n-mɔ anwʋn. Sɛ menian sɔ'n-mɔ ba tʋ bɛ́ a, nán bɛ sike bɛ́.

1 M mo,

Wɔ́ mɔ Nyanmɪan a fa wɔ́ a yɔ yí sʋanlan'n, mín mɔ n dɪ Asɔnɪn Kpain'n, mɪun kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ wɔ́ nʋn wɔ́ mma'n-mɔ. Mɪn kulo ɛmɔ sʋnman. Nán kɛ mín ngʋnmɪn yɛ̂ mɪn kulo ɛmɔ ɔ, nan bɛ́ mɔ bɛ sɪ ananhɔlɛ'n, bɛ́ kʋalaa, bɛ kulo ɛmɔ.

2 Ɔ sanlɪn kɛ ananhɔlɛ wɔ yɛ́ nun yɛ̂ ɔ 'tanlan yɛ́ nun dahuu.

3 Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n ɔ nʋn yí Wa Zozi Kilisi, bɛ nwún yɛ́ nwʋn anwunnvoe bɛ fá yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ bɛ hyé yɛ́, bɛ mán yɛ́ lʋa cícɪ yɛ́ nwʋn yɛ tánlan ananhɔlɛ nɪn anun, ɛsɛ yɛ húlo yɛ́ nwʋn.

Ananhɔlɛ'n nʋn ehulo'n

4 Mɛlɛ mɔ n nwunlin kɛ wɔ́ mma'n mmie-mɔ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn'n mɔ Sɪɛ'n helelɪ yɛ́ kɛ yɛ nánndɪ sʋ nɪn asʋ'n, n nili yí nwʋn fɛ kpa.

5 Afɪ sian'n, m mo, nán kɛ mala fʋfɔlɛ yɛ̂ mɪun kɛlɛ mɪn bɛlɛ wɔ́ ɔ, nan ɔ tɪ mala mɔ yɛ tɪlɪ wɔ Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋbɔ nɪn anun. Mɪun sɛlɛ wɔ́ kpa kɛ bɛ mán yɛ húlo yɛ́ nwʋn.

6 Ehulo'n y'ɔ le Nyanmɪan mala nɪn asʋ elie'n. Abʋbɔ nɪn anun, mala'n mɔ bɛ falɪ manlɪn ɛmɔ m'ɔ di kɛ ɛmɔ di sʋ nɪn anɪn.

Zozi Kilisi kpɔfʋɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

7 Afɪ, atofʋɛ dɔʋn a sʋn mân nɪn anun. Bɛ nne bɛ nni man kɛ Zozi Kilisi a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan ɔ'a a mân ɛhɪ anun ɔ. Sʋanlan m'ɔ kɔ han kɛ Kilisi a ngaci man yí nwʋn kulo sʋanlan ɔ'a mma man mân ɛhɪ anun'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ tɪ atofʋɛ, ɔ tɪ Kilisi kpɔfʋɛ.

8 Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye nán yɛ́ junman nɪn asʋ nvasʋɛ nɪn a mminlin man. Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye nán ɛmɔ a nyan nun ahatua.

9 Sʋanlan biala mɔ ɔ nnanndɪ man atɪn'n mɔ Kilisi helelɪ nɪn asʋ nan ɔ nanndɪ fʋfɔlɛ asʋ'n, anɪn sʋanlan sɔ'n nzɪ man Nyanmɪan. Nan sʋanlan m'ɔ nanndɪ Kilisi atɪn nɪn asʋ'n, anɪn ɔ sɪ Sɪɛ'n nʋn Baa'n.

10 Sɛ sʋanlan bie ba tʋ ɛmɔ nán ɔ'a ngele man ɛmɔ atɪn ɛhɪ,
nan ɔ kele ɛmɔ atɪn fʋfɔlɛ a, nán bɛ yɔ sʋanlan sɔ nɪn akʋaba ɛsɛ
nán bɛ sike yí.
11 Ɔ sanlɪn kɛ, wɔ́ mɔ ɛ kɔ yɔ yí akʋaba'n, anɪn ɛ nʋn yí bɛ́ bʋ a
yɔ kʋn wɔ yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ anun.

Kalata nɪn agualɪɛ nun

12 N ne ɛjɔlɛ dɔʋn mɪn kan mɪn kele ɛmɔ, nan kʋsʋ mɪn ngulo
man kɛ mɪn kɛlɛ yí kalata sʋ. N ne anyɪndasʋɛ kɛ mɪn 'ba a ɛmɔ
anwʋn ɛlɔ mɪn kan yí mín nʋan nun mɪn kele ɛmɔ. Sɛ mɪn yɔ yí
sɔ a, fɛ elie 'kan yɛ́ kpa bɔkɔɔ.
13 Anianman bala'n m'ɔ wɔ ɛwa mɔ yí kʋsʋ Nyanmɪan a fa yí
a yɔ yí sʋanlan'n, yí mma'n-mɔ nwan bɛ 'bisa wɔ́ ahɪn.

ZƱAN KALATA'N M'Ɔ TƆ SƱ NSAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhı a hɔ a man bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Gayiyusi'n. Gayiyusi tı Zozi Kilisi sʋanlan. Yɛ nzı man yí nwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn ɔ nʋn kulo'n m'ɔ kɔ sʋ asɔnın'n. Nan kʋsʋ kalata nın anun an, yɛ nwun yí kɛ anianman'n-mɔ mɔ Zʋan kɔ suan bé yí nwʋn ɛlɔ'n, ɔ sɔ bé nun kanlanman. Afı, Zʋan sʋan anianman'n-mɔ maan bɛ kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın asɔnın'n-mɔ anun. Nan bé asɔnın nın anun ɛlɔ, bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Diyotɛlɛfʋ. Ɔ tı bé kpain'n bie. Yí dıɛ, anianman'n-mɔ mɔ Zʋan kɔ sʋan bé yí nwʋn ɛlɔ'n, ɔ nzɔ man bé nun, ɛsɛ ɔ kan Asɔnın Kpain Zʋan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

Zʋan a hɛlɛ kalata sɔ'n ɔ'a yı Gayiyusi ayɛ ɛsɛ ɔ'a han ɔ'a hele yí kɛ n'ɔ nıan Diyotɛlɛfʋ nyɔlıɛ ɛtɛ nın asʋ. Ɔ'a han yí nun kɛ Gayiyusi só sʋanlan'n m'ɔ lɛ fa kalata'n bɛlɛ yí nın anun kanlanman. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Demetiliyusi. Ɔ di yé Mın junman'n bie. Kalata nın a hele yé kɛ bé kʋalaa mɔ bɛ di yé Mın junman'n, ɔ di kɛ yɛ nyan ehulo yɛ sɔ bé nun kanlanman.

1 Anianman Gayiyusi,
Mín mɔ n dı Asɔnın Kpain'n, mín yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın bɛlɛ wó ɔ. Mın kulo wó sakpa.

Gayiyusi anwʋn ɛjɔlɛ'n

2 Anianman, mıın sɛlɛ Nyanmıan kɛ like biala mɔ ɛ 'yɔ'n, ɔ mán ɔ yó kpa, ɛsɛ ɛ tí akpɔlɛ kɛ wó ɛkala'n tı akpɔlɛ'n.
3 Afı, mɔ anianman mmie-mɔ walı lili wó nwʋn adanzıɛ kɛ ɛ nanndı ananhɔlɛ atın nın asʋ mɔ n dılı'n, n nili yí nwʋn fɛ sʋnman.
4 Mɛlɛ mɔ n gɔ tı kɛ mín mma'n-mɔ nanndı ananhɔlɛ atın nın asʋ'n, mın di yí nwʋn fɛ kpili kpa.
5 Anianman, sikefʋɛ junman'n mɔ ɛ di'n tı like kpa. Ye'n mɔ ɛ yɔ anianman'n-mɔ nʋn bé mɔ ɛ nzı man bé bɔbɔ'n, ɔ kele kɛ ɛ yɔ like'n mɔ yé Mın sʋanlan di kɛ ɔ yɔ'n.
6 Yé nianman sɔ'n-mɔ a li ehulo'n mɔ ɛ le yí nın anwʋn adanzıɛ asɔnın mma'n-mɔ anyunnun ɛwa. Mıın sɛlɛ wó kɛ ɛ búka bé kpa cıan daa wɔ bé atın etue nın anun maan ɔ yó Nyanmıan fɛ.
7 Afı, yé Mın dunman nun ati yê b'a tu atın ɔ. Bɛ 'kɔ'n, b'a nne man bé mɔ bɛ nzı man Kilisi nın asa nun like fíí.
8 Yí sɔ ati, yé mɔ yɛ tı asɔnın mma'n, bɛ mán yɛ búka anianman sɔ'n-mɔ nán yɛ nʋn bé a li ananhɔlɛ junman'n.

Diyotɛlɛfʋ anwʋn ɛjɔlɛ'n

9 N gɛlɛlı kalata sin kaan kʊn n nwanlın ɛmɔ ɛlɔ asɔnın'n. Nan
Diyotɛlɛfʊ m'ɔ kulo kɛ ɔ di bɛ́ sʊ kpain'n, ɔ'a nzɔ man yɛ́ nun.
10 Yí ti, sɛ mın ba ɛlɔ a, yí nyɔlıɛ ɛtɛ'n kʊalaa, mın 'ba han mın
kele ɛmɔ. Yɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n tı ato ɛjɔlɛ. Like m'ɔ yɔ m'ɔ
tı ɛtɛ biekun'n y'ɔ le anianman'n-mɔ mɔ bɛ ba tʊ yí a, ɔ nzɔ man
bɛ́ nun'n. Ɛsɛ, bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ bɛ́ nun'n, ɔ ndie man, anın
ɔ 'kpʊnndɛ yı bɛ́ asɔnın nın anun.

Demetiliyusi anwʊn ɛjɔlɛ'n

11 Anianman, n'ɛ nıan menian-mɔ abalabɔ ɛtɛ nın asʊ, nan
bɔ bala m'ɔ tı kpa. Sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlıɛ kpa'n, anın ɔ tı
Nyanmıan sʊanlan. Nan sʊanlan mɔ ɛtɛ yê ɔ yɔ'n, anın ɔ nzı
man Nyanmıan.
12 Demetiliyusi dıɛ, menian'n-mɔ kʊalaa di yí nwʊn adanzıɛ
kɛ ɔ tı sʊanlan kpa. Yí ɛnanndıɛ'n sɔ yɛ́ Mın anyın. Yɛ́ kʊsʊ yɛ bɔ
yí dunman kpa, yê ɛ sı kɛ ɛjɔlɛ mɔ yɛ kɔ han'n tı ananhɔlɛ.

Kalata nın agualıɛ nun

13 N ne ɛjɔlɛ dɔʊn mın kan mın kele wɔ́, nan kʊsʊ mın ngulo
man kɛ mın kɛlɛ yí kalata sʊ.
14 N ne anyındasʊɛ kɛ, ɔ ngɔ hyɛ man, mın 'ba a wɔ́ nwʊn ɛlɔ,
nán y'a yia y'a han.
15 Man wɔ́ lʊa cícı wɔ́ nwʊn. Wɔ́ manngʊn'n-mɔ nwan bɛ
'bisa wɔ́ ahın. Mın 'bisa mín manngʊn'n-mɔ anun kʊn biala
ahın.

KALATA'N MƆ ZUDI HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zudı nʊn Zʊakı, bɛ tı yé Mın Zozi Kilisi anianman ngutua (bɛ nían Matie 13.55, Maakı 6.3). Yɛ nzı man asɔnın ɛhɔlɛ kʊn'n mɔ Zudı hɛlɛlı kalata ɛhı nwanlın yí'n. Nan kʊsʊ, yɛ de yɛ di kɛ ɔ hɛlɛlı nwanlın asɔnın mɔ yé Mın Zozi mmɔfʊɛ'n-mɔ nanndılı nun bɛ bɔlı'n. Yí nzin, Zudı muonun sınlın lıka sɔ'n-mɔ ɔ yɔlı asɔnın. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han wɔ yí kalata ɛhı anun'n, ɔ nʊn m'ɔ wɔ 2 Pıɛlı 2 nın anun'n soman bɛ́ nwʊn kaan. Ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ kalata nın anun'n y'ɔ le kɛ anın ato ngehelefʊɛ mmie-mɔ nanndı nun bɛ kıkan ɛjɔlɛ bɛ sɛcı asɔnın'n. Bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ anwʊn ati yê Zudı hɛlɛlı asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ jínlan bɛ́ ja nun kpa bɛ hón dedi nın ati.

Ahın ebisa

1 Mín Zudı mɔ n dı Zozi Kilisi akʊa mɔ ɛsɛ n dı Zʊakı anianman'n yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı ɔ. Mıın kɛlɛ mın nwan bɛ́ mɔ yé Sı Nyanmıan a fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn, m'ɔ kulo bɛ́ kpa, mɔ ɛsɛ ɔ nıan bɛ́ sʊ man Zozi Kilisi'n.

2 Mın 'bisa ɛmɔ ahın. Nyanmıan nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe ɔ cícı ɛmɔ alʊa ɔ húlo ɛmɔ, man ɛmɔ húlo bɛ́ nwʊn kpa.

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ.

3 Anianman ehulo mma, ɔ wɔ mín kunnun kpa kɛ n gɛ́lɛ ɛmɔ wɔ ngʊan ele'n mɔ ɛmɔ nʊn mín yɛ le yí m'ɔ tı kʊn nın anwʊn kalata. Nan mɛlɛ mɔ mın 'kɛlɛ kalata ɛhı'n, m'an nıan dede a, anın ɔ di kɛ mın kɛlɛ ɛmɔ mın wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ maan ɛmɔ kʊn dedi nın ati. Dedi sɔ'n, Nyanmıan a fa a man bɛ́ mɔ bɛ tı yí dıɛ'n kpê kpʊnmgba bɔkɔɔ.

4 Mɔ mıın kan'n y'ɔ le kɛ menian mmie-mɔ a laka ɛmɔ b'a wʊlʊ ɛmɔ afian. Menian sɔ'n-mɔ tı man Nyanmıan menian. Ɔ sanlın kɛ bɛ butu Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın anyın ası. Nyanmıan a nwun yé nwʊn anwunnvoe ɔ'a man y'a nyan fanwʊndi. Nan bɛ́, bɛ kekele menian'n-mɔ kɛ bɛ kʊala kɛ bɛ nanndı fanwʊndi sɔ nın asʊ bɛ yɔ like biala mɔ bɛ kulo ɔ. Ɛhıka ati, bɛ́ muonun bɛ tı satılıfʊɛ, ɛsɛ bɛ ju Zozi Kilisi mɔ yí ngʊnmın cein ɔ tı yé Kpain ɔ nʊn yé Mın'n bɛ tʊ. Nán ɛnɛ bie ɔ, bɛ hanlın wɔ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın anun kɛ Nyanmıan 'ba bua menian sɔ'n-mɔ ndɛɛ.

5 Mın sı kɛ ɛmɔ sı yí yuein bɛ sie kɛ Nyanmıan kpınlın yɔlı m'ɔ lelı Izalayɛ amma'n-mɔ ati fi Ezipiti mân nın anun ɛlɔ'n. Nan kʊsʊ, mıın kacı ɛmɔ kɛ Izalayɛ amma sɔ'n-mɔ mɔ bɛ fi Ezipiti mân nın anun bɛ tuli hɔlı mɔ b'a nne man Nyanmıan b'a nni man'n, ɔ hunlin bɛ́.

6 Ɛmɔ ati kácı kɛ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nyın
a nzɔ man dibɛlɛ'n mɔ Nyanmıan falı manlın bɛ́, mɔ bɛ fi
nyanmıansʊ bɛ́ awulo nın anun bɛ tuli walı asıɛ nın asʊ ɛwa'n,
Nyanmıan a sie bɛ́ awosin nun asıɛ nın abʊ. Nyanmıan a gua
bɛ́ sa nʊn bɛ́ ja ngɔnzɔngɔnzɔ dede ɔ kɔ ju cıan mɔ ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ.
7 Ɛmɔ ati kácı Sodɔmʊn nʊn Gomɔɔ nʊn kulo'n-mɔ mɔ bɛ
mantan mantan bɛ́'n-mɔ. Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ yɔlı nyɔlıɛ ɛtɛ'n
mɔ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ sɔ'n-mɔ yɔlı'n bie. Anın menian sɔ'n-
mɔ tı satılıfʊɛ. Menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan sʊanlın bɛ́ ɛlɔ'n,
ɛbɛlɛ menian sɔ'n-mɔ kpʊnndɛlı bɛ́ nʊn nna. Nyanmıan kɔ tʊ
bɛ́ nun sîn ɔ kɔ yala bɛ́ ɔ kɔ tua bɛ́ nyɔlıɛ sɔ nın anwʊn kalɛ. Ɔ tı
nvandʊhʊn m'ɔ di kɛ yɛ́ kʊalaa yɛ fa yɛ tu yɛ́ nwʊn fʊɔ ɔ. Ɔ sanlın
kɛ sîn m'ɔ le man ayuelıɛ'n wɔ ɛbɛlɛ man bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n.
8 Ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ de di kɛ bɛ́ ɛlalıɛ'n mɔ bɛ cın'n
fi Nyanmıan ɛlɔ. Nan bɛ́ nyɔlıɛ'n tı ɛtɛ kɛ bɛ́ mɔ y'a li mʊa
y'a han bɛ́ ɛjɔlɛ'n dıɛ'n. Ɔ sanlın kɛ bɛ yɔ satılıfʊɛ ninnge bɛ
gua bɛ́ nwʊn efian. Bɛ mmu man yɛ́ Mın tunmin'n like fíí.
Bɛ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ bɛ tia nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ le
anunminnyanmʊn'n.
9 Afı anın, nyanmıansʊ mmɔfʊɛ mgbain'n-mɔ anun kʊn wɔ
ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Minsɛ. Mɛlɛ mɔ Abɔnsanmʊn nʊn yí bɛ 'kpılı
*Moyizı fuin'n, Minsɛ a ngan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ndia man yí. Nan ɛjɔlɛ
mɔ Minsɛ hanlın helelı yí'n y'ɔ le kɛ: “Yɛ́ Mın yê ɔ 'tua wó kalɛ
ɔ!”
10 Nan ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ dıɛ, anwunno ɛlɔ ninnge'n mɔ
bɛ ndı man yí bʊ'n, anın bɛ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Mɔ bɛ́ ti'n
kɔ se bɛ́'n yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ yɔ bɛ́ ninnge'n-mɔ kɛ ebolo naan. Ɛhı
bɔbɔ yê ɔ 'man bɛ́ ti ka nun ɔ.
11 Munnzue hán bɛ́! Ɔ sanlın kɛ bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ'n tı kɛ Kayın
dıɛ'n. Atın'n mɔ Kayın sınlın sʊ'n, sʊ yê bɛ́ kʊsʊ b'a sın ɔ. Bɛ tı
kɛ Balamʊn. Atın ɛtɛ'n m'ɔ sınlın sʊ ɔ nyanlın esika'n, bɛ́ kʊsʊ
bɛ kpılı bɛ sın sʊ bie. Ɛsɛ kʊsʊ, bɛ tı kɛ Kole. Kole sɔ'n jasʊlı
Nyanmıan kpɔmanfʊɛ Moyizı akɔmın anun, nán Nyanmıan a
hun yí.
12 Ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n, bɛ nza man
nyian. Bɛ ba ɛmɔ afian, ɛmɔ nʊn bɛ́ bɛ di anianman alıɛ nán ɛsɛ
b'a li yɛ́ Mın dıɛ'n. Nyanmıan menian'n-mɔ m'ɔ di kɛ bɛ nıan
bɛ́ sʊ'n, bɛ nnıan man bɛ́ sʊ. Nan bɛ́ muonun bɛ́ kʊ ɛsê dıɛ'n y'ɔ
cian bɛ́ ɔ. Bɛ tı kɛ esue mɔ ɔ'a munlan mɔ anwʊnman'n man ɔ'a
ngʊla man tɔ ɔ. Bɛ tı kɛ mmaka mɔ sɛ bɔbɔ ɛlʊlɔɛ'n ju a, bɛ nzu
man mma ɔ. Bɛ tı kɛ mmaka mɔ b'a tutu bɛ́ bʊ b'a gua mɔ b'a
yue wu bɔkɔɔ ɔ.
13 Bɛ tı kɛ asue jenvie nın anyınsʊ mgbaha nın anwʊn
esulo'n. Bɛ́ anyunnunnguasıɛ nyɔlıɛ'n-mɔ tı kɛ mgbaha nın
ahule'n mɔ jenvie'n bɔ gua ɔ yaci ewula'n. Bɛ tı kɛ nzalama mɔ
bɛ lɛ tu ɔ. Nyanmıan a sesie ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ lıka. Lıka

sɔ'n, ɔ tı awosin bibaa kpa. Awosin sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu.
14 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan falı wulalı Adamʊn anganbɛnzʊ kʊn
mɔ bɛ fɛlɛ yí Enɔkı anʊan'n, ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kan ato ngehelefʊɛ sɔ'n-
mɔ bie. Yí nwan: "Ɛmɔ nían, yé Mın nʊn nyanmıansʊ anwʊntıɛ
mmɔfʊɛ akpıı akpıı 'ba a.
15 Ɔ nʊn bé 'ba a ɔ bua menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ. Ɔ 'tua
ɛtɛfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin kalɛ wɔ bé nyɔlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ anwʊn. Ɔ
'tua bé kalɛ wɔ anyınnzɔ'n mɔ bɛ mman man Nyanmıan nın
anwʊn. Ɔ 'tua ɛtɛfʊɛ'n-mɔ kalɛ wɔ ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ'n mɔ bɛ kan bɛ tia
Nyanmıan ɛsɛ bɛ jasʊ yí kɔmın anun nın anwʊn."
16 Menian sɔ'n-mɔ mɔ m'an han bé ɛjɔlɛ'n, bɛ jʊjɔ bé konvin
abʊ, bé kunnun jɔlı man lé. Bé asıtanlan nun, like mɔ bɛ kulo'n
yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ tı tutule ɛsɛ bɛ huhu menian'n-mɔ bɛ didi bé nwʊn.

Ɛkannzvɛ.

17 Nan ɛmɔ dıɛ, anianman ehulo mma, ɛmɔ mán bé ti tánlan
ɛjɔlɛ'n mɔ yé Mın Zozi Kilisi mmɔfʊɛ'n-mɔ hanlın helelı ɛmɔ nın
asʊ.
18 Afı bɛ hanlın bɛ helelı ɛmɔ kɛ: "Mɛlɛ kasian nın anun,
menian mmie-mɔ 'ba fite fite bɛ gʊlʊ ɛmɔ anwʊn, ɛsɛ bɛ 'bɔ bala
ɛtɛ mɔ bé kunnun kulo ɔ."
19 Ato ngehelefʊɛ sɔ'n-mɔ mɔ m'an han bé ɛjɔlɛ'n, bé yê
bɛ man afiannzɛcıɛ nʊn mgbacı-mgbacıɛ'n ba ɔ. Nyanmıan
Wawɛ'n nzie man bé, nan bé ngʊnmın yê bɛ sie bé nwʊn ɔ.
20 Nan ɛmɔ dıɛ, anianman ehulo mma, ɛmɔ bó mɔndınlın
bɛ tíla bɛ dedi nwannzan-nwannzan nın anun bɛ búka búka
bé nwʊn bɛ hó bé nyunnun. Ɛmɔ mán Wawɛ Nwannzan-
nwannzan nın atın maan ɔ búka ɛmɔ mmʊtʊɛ ɛyɔlɛ nın anun.
21 Ɛmɔ bó bala kpa maan Nyanmıan húlo ɛmɔ. Ɛmɔ tánlan
anyındasʊɛ nın anun bɛ nwʊ́nndɛ yé Mın Zozi Kilisi. Afı yí yê ɔ
'nwun anwunnvoe ɔ man ɛmɔ nyan nyanmıansʊ ngʊan'n m'ɔ
le man ayuelıɛ nın ɔ.
22 Ɛmɔ héle bé mɔ bɛ jin gua nda nın asʊ nın atın kpa'n
23 maan bɛ fá sʊ nán b'a ngua man sîn nın anun. Ɛmɔ
nwún ɛhınlın-mɔ mɔ b'a sın atın ɛtɛ nın asʊ'n kʊsʊ anwʊn
anwunnvoe. Nan kʊsʊ ɛmɔ súlo nun yê bé taladıɛ'n-mɔ mɔ bɛ
wula bɛ yɔ bé nyɔlıɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ'n, nán bɛ fa bé sa bɛ kan yí bɔbɔ
fíí.

Ayɛ Ɛyıɛ

24 Sian dıɛ, mın 'yı Nyanmıan ayɛ. Ɔ sanlın kɛ ɔ kʊala ɔ nıan
ɛmɔ sʊ nán ɛmɔ a ndu a nvin man. Ɔ kʊala kɛ ɔ man ɛmɔ anwʊn
mmu man ɛbʊın bɛ fite yí nyunnun wɔ fɛ elie nun kpa.
25 Ecendu Nyanmıan, yé Mın Zozi Kilisi dunman nun, mın
'yı wó ayɛ mın kannvʊ wó. Afı, wó ngʊnmın ala y'ɛ tı yé
Nyanmıan ɛ tı yé Ngʊandefʊɛ ɔ. Ɛ le anunminnyanmʊn, wó
nwʊn yɔ esulo, ɛ le tunmin. Bia'n tı wó dıɛ daba, ɛnɛ nʊn mɛlɛ
daa! Amın.

ZOZI KILISI
AYɪKELE'N
MƆ ZƱAN HƐLƐLɪ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan a hɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ'a nwan asɔnɪn nsʋ wɔ Azi mân nɪn anun (ɛnɛ bɛ fɛlɛ lɪka sɔ'n Tuluki mân). Mɛlɛ sɔ'n, anɪn *Lɔmʋn mgbain'n-mɔ lɛ kele asɔnɪn mma'n-mɔ ahʋlʋwa. Bɛ hyɪlɪ Zʋan muonun bɛ nʋn yí hɔlɪ lɪka kʋn bɛ tʋlɪ yí fiadɪ. Lɪka sɔ'n, ɔ wɔ asue afian, bɛ fɛlɛ yí Patɪmɔsʋ. Ɛbɛlɛ yê yé Mɪn Zozi yɪlɪ yí nwʋn ɛlalɪɛ nun helelɪ Zʋan ɔ. Ɔ hanlɪn helelɪ yí kɛ ɔ hélɛ mɔ ɔ'a nwun yí'n. Kalata ɛhɪ anun ɛjɔlɛ'n y'ɔ le kɛ ɔ lɛ tʋ asɔnɪn mma'n-mɔ ati akunnun asɪ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, Zozi fi nyanmɪansʋ ɔ 'ba sa ba ɔ de yí menian'n-mɔ ati yê like biala m'ɔ nʋn yí belemgbin mân'n nzɛ nvata man'n, ɔ 'bɔ yí bʋsʋ.

Kalata nɪn ati m'ɔ li mʋa nɪn anun, Zʋan lɛ kan kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ yé Mɪn Zozi yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí'n. Ɛhɪ anzin, Zʋan a hye yí kalata nɪn anun tile mgbili mgbili nsʋ. Ɛsɛ ɔ'a hye tile kpili kʋsʋ kʋn biala anun nsʋ. Ɛ 'nwun tile mgbili nsʋ'n-mɔ:

1. Kalata nsʋ'n mɔ bɛ hɛlɛlɪ nwanlɪn Azi mân nɪn anun asɔnɪn'n-mɔ'n (yí ti 2-3)
2. Kalata nɪn asʋ nzɔlɛ nsʋ'n (yí ti 4-8.6)
3. Kɔnɔtɪ nsʋ'n (yí ti 8.7-11.19)
4. Nzɔlɛ mgbili nsʋ'n (yí ti 12-15)
5. Nyanmɪan sikpɛ kangɔ nsʋ'n (yí ti 16)
6. Babilɔnʋn anwʋn ɛjɔlɛ kpɔlɛ nsʋ'n (17-19.10)
7. Ɛlalɪɛ kasian nsʋ'n m'ɔ tʋ de mân nɪn ayuelɪɛ'n, ɔ nʋn Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n (19.11-22.5)

Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zozi a bɔ anɔhʋba. Yí nwan: “Mɪn 'ba kɪkaala!” Yí asɔnɪn mma'n-mɔ nwan: “Yé Mɪn Zozi, bala!”

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zʋan hɛlɛlɪ ayɪkele kalata ɛhɪ'n

1 Ninnge mɔ bɛ ngɔ hyɛ man fíí nán b'a a'n, bé nwʋn ɛjɔlɛ yê bɛ lɛ kan wɔ kalata ɛhɪ anun ɔ. Nyanmɪan Kpili yɪlɪ ninnge sɔ'n-mɔ helelɪ Zozi Kilisi kɛ yí kʋsʋ ɔ yí héle yí ngʋa'n-mɔ. Kilisi sʋanlɪn yí bɔfʋɛ'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n maan ɔ walɪ yɪlɪ ninnge sɔ'n-mɔ helelɪ yí akʋa Zʋan.

2 Zʋan kʋsʋ a han yí kʋalaa m'ɔ nwunlin yí'n. Nyanmɪan Kpili muonun ɛjɔlɛ m'ɔ hanlɪn'n yê yí kʋsʋ ɔ lɛ kan ɔ. Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi yɪlɪ helelɪ'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ lɛ kan ɔ.

3 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ kɪnnga kalata ɛhɪ, ɔ nʋn bé mɔ bɛ lɛ tie ayɪkele ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ b'a hɛlɛ yí kalata ɛhɪ anun'n, sɛ bɛ man bé nyɪn sɔ yí a, menian sɔ'n-mɔ, Nyanmɪan Kpili yéyila bé. Ɔ sanlɪn kɛ cɪan'n mɔ Nyanmɪan Kpili helelɪ kɛ ninnge sɔ'n-mɔ ɛyɔlɛ 'ba ju'n nnʋn man mʋa kón. Mɛlɛ sɔ nɪn a ju a yue.

Ahın ebisa

4 Mín bəbə mín Zʋan, mín yê mɩɩn kɛlɛ kalata ɛhɩ mɩn nwan
ɛmə asənɩn nsʋ'n mə bɛ wə Azi mân nɩn anun nɩn ə. Mɩn 'bisa
ɛmə ahɩn. Nyanmɩan Kpili m'ə wə ɛbɛlɛ daba, ə wə ɛbɛlɛ ɛnɛ mə
ɛsɛ ə lɛ ba'n, ə nʋn wawɛ nsʋ'n mə bɛ wə yí belemgbin bia nɩn
anyunnun'n,

5 ə nʋn Zozi Kilisi m'ə tɩ adanzɩɛ ananhəlɛfʋɛ m'ə lili mʋa ə
fi ewue nun tinngeli, m'ə li ninnge'n-mə kʋalaatin ati, m'ə sie
asɩɛ nɩn asʋ mmelemgbin'n-mə kʋalaa'n, bɛ nwún ɛmə anwʋn
anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán ɛmə alʋa cícɩ bé nwʋn.

Zozi Kilisi sə'n, ə kulo yé. Ɔ wuli yé ti, ə falɩ yí moja'n lelɩ yé fi
yé ɛtɛ nɩn anun.

6 Ɔ'a yə ə'a man y'a kaci menian mə yɛ di mmelemgbin yí
mân nɩn anun. Ɔ'a sie yé tɛɛyɩfʋɛ ə'a man Nyanmɩan m'ə tɩ
yí Sɩ'n. Anunminnyanmʋn'n nʋn tunmin'n tɩ yí dɩɛ mɛlɛ daa!
Amɩn.

7 Ɛmə nían, ə lɛ ba bəlé nɩn afian. Sʋanlan biala 'ba nwun yí.
Bé bəbə muonun mə bɛ bʋbəlɩ yí kʋlʋwa nɩn asʋ'n 'ba nwun yí
bie. Sɛ ə ba a, asɩɛ nɩn asʋ menian'n-mə kʋalaa 'ba yɩ awólɛ wə
yí dunman nun. Yuo o, kɛ ɛjəlɛ'n 'ba yə yí nɩn anɩn. Amɩn.

8 Ɛdannganman Nyanmɩan m'ə di like biala asʋ tunmin, m'ə
wə ɛbɛlɛ daba, m'ə wə ɛbɛlɛ ɛnɛ mə ɛsɛ ə lɛ ba sa ba'n nwan:
"N dɩ Alɩfa nʋn Omega, ninnge'n-mə kʋalaa Abʋbə ɛsɛ n dɩ yí
kʋalaa Agualɩɛ".

Nyanmɩan yɩlɩ Zozi wawɛ nun helelɩ Zʋan

9 Mín Zʋan mə n dɩ ɛmə anianman'n, mɩn nʋn Zozi y'a han y'a
bə nun y'a yə kʋn. Mín nʋn ɛmə yê yɛ lɛ nwun amannɩnhunlun
nɩn ə. Mín nʋn ɛmə yê yɛ lɛ bə məndɩnlɩn yɛ si abʋtalɛ yɛ
nwʋnndɛ Nyanmɩan Belemgbin Mân nɩn ə. Nyanmɩan Anʋan
Ɛjəlɛ'n mə n ganlɩn'n, ə nʋn Zozi anwʋn adanzɩɛ'n mə n nili nɩn
ati, bɛ kə hyɩ mín bɛ nʋn mɩn kə hə lɩka kʋn. Lɩka sə'n bɛ fɛlɛ yí
Patɩməsʋ. Ɔ wə asue afian.

10 Ɛbɛlɛ, Nyanmɩan Wawɛ'n kə a mín nun məlɛ cɩan kʋn. Mɩn
tie mín nzin ɛlə a, sʋanlan bie lɛ tɩan sɛlɛ kpa kɛ kənətɩ mə bɛ lɛ
ku ə.

11 Yí nwan: "Like mə ɛ nwun yí'n, kɛlɛ nán fa nwan asənɩn
nsʋ'n. Asənɩn nsʋ sə'n-mə, ɛ 'nwun bé: Efɛzɩ, Sɩminnin,
Pɛlɩgamʋn, Tiatii, Salɩdɩ, Filadɛlɩfi, yê Laodise."

12 N gə tʋ mín nyɩn mín nzin mín nwan mɩn 'nɩan sʋanlan'n
m'ə lɛ kan ɛjəlɛ sə'n kele mín'n. Mɩn 'nɩan an, anɩn esika kəkəlɛ
kanlannɩɛ baka nsʋ jijin ɛbɛlɛ.

13 Like mə n nwunlin yí nganlannɩɛ'n mə afian'n səman kulo
sʋanlan. Ɔ wula taladɩɛ tɩnndɩɩn kpa. Esika kəkəlɛ bɛlɛtɩ hyɩ yí
afian.

14 Yí ti enyuan'n tɩ hyɩɛɩn hyɩɛɩn kɛ jɛsɛ. Yí nyɩn'n jue kpa kɛ
sîn.

15 Yí ja nɪn anwʊn ta mɪaɪn mɪaɪn kɛ ayɪwa mɔ b'a holo yí
fʊnlʊnmʊn nun b'a hyui yí nwʊn ɔ. Yí nɪn'n tɪ kɛ asue kpili m'ɔ
lɛ gua ɔ.
16 Ɔ le nzalama nsʊ yí sa fama nɪn anun. Dadɪɛ dɛnɛ-dɛnɛ kʊn
san yí nʊan nun. B'a si yí nyunnun nʊn yí nzin. Sʊanlan sɔ nɪn
anyɪn nɪn anun ta kɛ eyua mɔ ɔ lɛ fi sɛlɛ ɔ.

17 Mín nyɪn mɔ ɔ 'bɔ yí nɪn ala n gɔ kpɛ n gɔ fin yí ja abʊ, n na
ɛbɛlɛ pɪpaan. Ɔ kɔ fa yí sa fama'n ɔ kɔ fua mín nwʊn. Yí nwan:
“N'ɛ sulo! N dɪ ninnge'n-mɔ kʊalaa Abʊbɔ, ɛsɛ n dɪ yí kʊalaa
Agualɪɛ.
18 N dɪ tɪasɪfʊɛ. N wuli, nan sian dɪɛ, n dɪ asɪ dahuu. Mɪn di
ewue asʊ tunmin yê ɛbɔlɔ sannvɛ'n wɔ mín sa nun.
19 Yí ti, kɛlɛ like mɔ a nwun yí kɪkaala'n, ɔ nʊn mɔ bɛ 'ba yɪ bɛ
kele wɔ́ ɛhɪ anzin'n kʊsʊ.
20 Nzalama nsʊ'n mɔ a nwun yí mín sa fama nɪn anun'n, ɔ
nʊn esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʊ'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ esika
kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʊ'n yê ɔ le asɔnɪn nsʊ'n, yê nzalama
nsʊ'n, y'ɔ le nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ nsʊ'n mɔ bɛ nɪan sʊ'n.”

KALATA NSU'N

2

1. Efɛzɪ Asɔnɪn'n kalata'n

1 Kɛlɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan Efɛzɪ Asɔnɪn nɪn asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n m'ɔ le nzalama nsʊ'n yí sa fama nɪn anun, m'ɔ
nanndɪ esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʊ nɪn afian'n, ɛ
'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan kele wɔ́'n:
2 Mɪn sɪ mɔ a yɔ'n kʊalaa, wɔ́ ɛfɛ'n m'ɔ ɛ fɛlɪ'n, nʊn wɔ́
ahʊnlɪn etila'n mɔ ɛ tilalɪ'n. Mɪn sɪ kɛ wɔ́ menian'n-mɔ anun,
mɔ ɔ kɔ yɔ ɛtɛ'n, ɛ nyaci nje man yí. Menian mɔ bɛ́ nwan bɛ
tɪ mmɔfʊɛ'n, a sɔ bɛ́ a nɪan, a nwun yí kɛ bɛ tɪ atofʊɛ.
3 Ɛ tɪ sʊanlan mɔ ɛ si abʊtalɛ kpa, a nwun amannɪɛ kpa wɔ
mín dunman nun, nan a mman man wɔ́ nwʊn a mmubu man
wɔ́.
4 Kʊsʊ afɪ wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n
y'ɔ le kɛ ehulo'n mɔ ɛ hulolɪ mín daba'n, ɛ ngulo man mín sɔ
kʊ́n.
5 Ɛhɪka ati, man wɔ́ ti kácɪ lɪka mɔ a fʊn'n. Nun wɔ́ nwʊn
kaci wɔ́ abalabɔ'n, nán yɔ yí kɛ ɛ yɔlɪ yí abʊbɔ nɪn anun'n. Sɛ
a ngaci man fi wɔ́ ɛtɛ nɪn anwʊn an, mɪn 'tʊ wɔ́ ɛlɔ, mɪn 'yɪ wɔ́
kanlannɪɛ baka nɪn ɛbɛlɛ.
6 Kʊsʊ a yɔ like kʊn m'ɔ tɪ kpa. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ ɛ kpɔ
Ninkola menian'n-mɔ nyɔlɪɛ'n. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n, mín kʊsʊ mɪn kpɔ
yí.

7 Ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n,
sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe! Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnun-
mun'n, ngʊan baka'n m'ɔ jin Nyanmıan fɛ elie lıka ɛlɔ'n, mın
'man yí bie di.

2. Sıminnin Asɔnın'n kalata'n

8 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Sıminnin Asɔnın nın
asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n m'ɔ tı like kʊalaa abʊbɔ, ɛsɛ ɔ tı yí kʊalaa
agualıɛ'n, m'ɔ wuli mɔ ɔ'a tinnge'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
9 Mın sı ɛfɛ mɔ a fɛ wɔ mín dunman nun'n, mın sı wó
ehian'n mɔ ɛ lɛ di'n. Nan kʊsʊ, ananhɔlɛ a nyan wó nwʊn.
Menian mɔ bɛ tı Abɔnsanmʊn menian, mɔ bɛ bu bɛ́ nwʊn kɛ
bɛ tı Zufʊ nan kʊsʊ bɛ tı man Zufʊ'n, ɛsʊan'n mɔ bɛ tʊn wó'n,
mın sı.
10 Amannıɛ'n mɔ ɛ lɛ ba nwun yí'n, n'ɛ susu yí nwʊn. Nıan,
Abɔnsanmʊn 'ba gua ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʊn fiadı ɔ sɔ ɛmɔ
nıan. Ɛmɔ 'ba nwun amannıɛ dede cıan bulu. Tila wó dedi nın
anun dede maan bɛ húnwó, nan mın 'ba man ɛ nyan ngʊan.
11 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n,
sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe! Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnun-
mun'n, ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n ngun man yí bie.

3. Pɛlıgamʊn Asɔnın'n kalata'n

12 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Pɛlıgamʊn Asɔnın nın
asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n mɔ dadıɛ dɛnɛ-dɛnɛ'n mɔ b'a si yí nyunnun nʊn
yí nzin'n san yí nʊan nun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
13 Mın sı wó lıka mɔ ɛ tı'n, ɛbɛlɛ yê Abɔnsanmʊn belemgbin
bia'n jin ɔ. A fa wó nwʊn a bɔ mín sɛlɛ kpa. Tɛmʊn muonun mɔ
bɛ hunlin Antipası m'ɔ tı mín adanzıfʊɛ ananhɔlɛfʊɛ nın ɛmɔ
ɛlɔ'n, lıka mɔ Abɔnsanmʊn wɔ'n, ɛmɔ a nyaci man dedi'n mɔ
ɛmɔ le yí wɔ mín nun'n b'a ndʊ man.
14 Nan kʊsʊ wó nwʊn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ
sɔ'n y'ɔ le kɛ: Ɛ le menian mmie-mɔ wó ɛlɔ. Menian sɔ'n-
mɔ nanndı Balamʊn ngehele nın asʊ. Balamʊn yê ɔ helelı
Balakı kɛ ɔ túnndʊn Izalayɛ amma'n-mɔ aja nun, ɔ man bɛ
lili amʊan sʊ naan, ɛsɛ bɛ bɔlı ajʊamannın.
15 Ɛsɛ ɛ le menian mmiekun-mɔ wó nwʊn ɛlɔ. Bɛ́ kʊsʊ bɛ
nanndı Ninkola menian'n-mɔ ngehele nın asʊ.
16 Nun wó nwʊn nán kaci wó abalabɔ sɔ'n. Sɛ a ngaci man
an, mın 'tʊ wó ɛlɔ kıkaala, mın 'fa dadıɛ'n m'ɔ san mín nʊan
nun'n mın fa ɛlɔɛ mın tʊ menian sɔ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ wó afian ɛlɔ
nın anwʊn.
17 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n,
sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe! Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnun-
mun'n, mannan'n m'ɔ fıa'n, mın 'man yí bie di. Ɛsɛ mın 'fa
ɛbʊɛ fufue kʊn mɔ b'a hɛlɛ dunman fʊfɔlɛ kʊn sʊ'n mın man

yí. Sʊanlan fíí nzɪ man dunman sɔ'n kɛ sʊanlan mɔ n gɔ fa n gɔ man yí nɪn ala.

4. Tiatii Asɔnɪn'n kalata'n

18 Kɛlɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan Tiatii Asɔnɪn nɪn asʊ'n kɛ:

Nyanmɪan Awa'n, sʊanlan'n mɔ yí nyɪn'n jue kɛ sîn, mɔ yí ja'n-mɔ anwʊn ta kɛ ayɪwa mɔ b'a hyui yí nwʊn'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:

19 Mɪn sɪ wó ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n, ɔ nʊn ehulo'n mɔ ɛ kulo mín'n, ɔ nʊn ele'n mɔ ɛ de mín di'n, ɔ nʊn mɔndɪnlɪn'n mɔ ɛ lɛ bɔ wɔ junman elie nɪn anun'n. Mɪn sɪ kɛ junman'n mɔ ɛ lɛ di yí sian'n, ɔ tala daba dɪɛ'n.

20 Nan kʊsʊ wó nwʊn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozabɛlɪ'n, ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ. Ɛ man yí atɪn, ɔ kele mín menian'n-mɔ ninnge, ɔ lɛ laka bé maan bɛ bɔ ajʊamannɪn ɛsɛ bɛ di amʊan sʊ naan.

21 M'an man yí tɛmʊn kɛ ɔ káci fi yí nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anwʊn, nan kʊsʊ ɔ ngulo man kɛ ɔ kaci yí nzin si yí ajʊamannɪn nɪn ɔ.

22 Yí sɔ ati, mɪn 'ba man ewue kan Zozabɛlɪ ɔ da ɛbɛɛ sʊ. Bé mɔ bɛ nʊn yí san nun'n, sɛ b'a ngaci man bé abalabɔ'n mɔ b'a suan yí sʊ nɪn an, mɪn 'man ewue kan bé kʊsʊ bɛ da ɛbɛɛ sʊ.

23 Ɛsɛ mɪn 'kun yí mma'n-mɔ, mɪn 'man Asɔnɪn'n-mɔ kʊalaa nwun yí kɛ mín yê mɪn sɪ mɔ menian'n-mɔ kɔ jʊnlɪn, ɔ nʊn m'ɔ wɔ bé kunnun'n. Ɛmɔ nunhan kʊn biala nyɔlɪɛ nɪn anwʊn yê mɪn 'nɪan mɪn tua yí kalɛ ɔ.

24 Ɛmɔ Tiatii asɔnɪn mma nga'n-mɔ, ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ a nnanndɪ man ngehele ɛtɛ sɔ nɪn asʊ b'a nzuan man like'n mɔ mmie-mɔ fɛlɛ yí Abɔnsanmʊn abʊ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ'n bie. Mɪɪn nva man ninnge nʊnnɔɛ fíí kún mɪn nzʊa man ɛmɔ.

25 Nan kʊsʊ, like'n mɔ ɛmɔ le nun'n, ɛmɔ tíla nun sɛlɛ kpa dede maan m mála.

26 Sʊanlan m'ɔ kɔ tila mín junman nɪn anun, ɔ kɔ li dede ɔ kɔ ju ayuelɪɛ, m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mɪn 'man ɔ sie mân'n.

27 *Kɛ mín Sɪ falɪ tunmin'n manlɪn mín'n, mín kʊsʊ mɪn 'fa mɪn man yí. Mɪn 'ba fa bulalɛ kpɔman mɪn wula yí sa nun, mɪn 'man ɔ fa bubo menian'n-mɔ kɛ bɛ fa bulalɛ'n bɛ bubo ninnge mɔ bɛ kɔ nwʊn'n.*

28 Ɛsɛ mɪn 'wula yí anunminnyanmʊn maan ɔ ta kɛ alɪbahɪan nzalama.

29 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnɪn'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!

3

5. Salɪdɪ Asɔnɪn'n kalata'n

1 Kɛlɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan Salɪdɪ Asɔnɪn nɪn asʊ'n kɛ:

Sʋanlan'n m'ɔ le Nyanmıan Wawɛ nsʋ'n, ɛsɛ ɔ le nzalama nsʋ'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ ɔ lɛ kan'n: Mın sı wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n. Bɛ bɔ wɔ́ dunman kɛ ɛ le ngʋan, nan kʋsʋ a wu.

2 Tinnge nán wula bɛ́ bʋ nga'n mɔ bɛ ka kaan bɛ́ wu nın anwʋnsɛlɛ. Ɔ sanlın kɛ m'an nwun yí kɛ wɔ́ nyɔlıɛ'n fíí tı man kpa mín Nyanmıan nın anyunnun.

3 Ninnge'n mɔ bɛ helelı wɔ́ daba mɔ ɛ lili sʋ'n, kacı bɛ́ di sʋ biekun, nán nun wɔ́ nwʋn kaci wɔ́ abalabɔ'n. Sɛ a njasʋ man an, mın 'ba fu wɔ́ nun kɛ awofʋɛ, ɛ ngɔ nwun man dɔɛ mɔ mın 'ba mın fu wɔ́ nun'n.

4 Nan kʋsʋ Salıdı ɛbɛlɛ muonun, menian mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ́ dıɛ, b'a man efian a ngan man bɛ́ taladıɛ fufue'n. Bɛ 'ba wula taladıɛ fufue bɛ nʋn mín yɛ nanndı, ɔ sanlan kɛ ɔ sɛ fata bɛ́.

5 Sʋanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, kɛ ɔ 'wula taladıɛ fufue nın anın. Mın njici man yí dunman'n wɔ ngʋan kalata nın anun. Mın 'kan yí mín Sı nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ kɛ mín sʋanlan y'ɔ le yí.

6 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!

6. Filadɛlıfi Asɔnın'n kalata'n

7 Kɛlɛ nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ nıan Filadɛlıfi Asɔnın nın asʋ'n kɛ:

Sʋanlan'n m'ɔ tı kʋnlʋn-ngʋnlʋn, ɛsɛ ɔ tı Ananhɔlɛfʋɛ'n, sʋanlan'n mɔ belemgbin Davidi awulo'n sannvɛ'n wɔ yí sa nun'n, m'ɔ tike anʋan nın an, sʋanlan fíí kón ngʋala man nun tʋ'n, mɔ ɛsɛ ɔ tʋ nun an, sʋanlan fíí ngʋala man yí tike'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:

8 Mın sı wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n. Mın sı kɛ wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n tı kaan sʋa, nan kʋsʋ a fa mín ɛjɔlɛ nın a sie. A nze man mín kɛ ɛ nzı man mín. Yí ti, m'an tike anʋan kʋn wɔ́ nyunnun. Anʋan sɔ'n, sʋanlan fíí ngʋala man nun tʋ.

9 Ɛ 'nwun kɛ mın 'kpın mın yɔ bɛ́ mɔ bɛ sʋ Abɔnsanmʋn, mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tı Zufʋ kʋsʋ bɛ tı man Zufʋ mɔ bɛ di ato'n. Mın 'ba hyı bɛ́ maan bɛ kʋtʋ wɔ́ nyunnun bɛ yı wɔ́ ayɛ. Mın 'man bɛ nwun yí kɛ mın kulo wɔ́.

10 Kɛmɔ a tila wɔ́ ahʋnlın a li mín Nʋan Ɛjɔlɛ nın asʋ'n, mín kʋsʋ, mın 'sisa wɔ́ mɛlɛ mɔ yalɛ'n 'ba tɔ mân nın anun menian'n-mɔ asʋ ɔ sa bɛ́ nıan'n.

11 Mın 'ba kıkaala. Tila like'n mɔ ɛ le nın anun sɛlɛ, n'ɛ man sʋanlan fíí tʋa wɔ́ de wɔ́ ahatua'n.

12 Sʋanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mın 'fa yí mın yɔ mín Sı asɔnın sua nın anun mpila, ɔ nvite man fíí kón. Mın 'kɛlɛ mín Nyanmıan'n dunman'n mın gua yí nwʋn, ɛsɛ mın 'kɛlɛ mín Nyanmıan'n kulo'n dunman mın gua yí nwʋn. Kulo sɔ'n, y'ɔ le Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n m'ɔ fi mín Nyanmıan nın anwʋn ɛlɔ

anwunno ɔ 'ba ju asɪ'n. Ɛsɛ mɪn 'kɛlɛ mín dunman fʊfɔlɛ'n yí nwʊn.
13 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnɪn'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fa síe!

7. Laodise Asɔnɪn'n kalata'n

14 Kɛlɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan Laodise Asɔnɪn nɪn asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Amɪn'n, m'ɔ di Nyanmɪan anwʊn adanzɪɛ ananhɔlɛ nun nʊn fʊ́ʊ́n sʊ'n, yí mɔ Nyanmɪan nanndɪlɪ yí sʊ ɔ bɔlɪ ninnge'n-mɔ kʊalaatin'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
15 Mɪn sɪ wʊ́ junman'n mɔ ɛ di'n. Mɪn sɪ kɛ ɛ tɪ man sʊanlan fɔlɔlɔ, ɛ tɪ man sʊanlan juejue kʊsʊ. Kɛmɔ ɛ wɔ ninnge nnyuan sɔ nɪn afian'n, mɪn kulo kɛ ahan ɛ wɔ kʊn afan. Fɔlɔlɔ anaan juejue.
16 Nan kɛmɔ ɛ tɪ man fɔlɔlɔ kʊsʊ ɛ tɪ man juejue mɔ ɛ jin yí nnyuan nɪn afian'n, mɪn 'ba kpu wʊ́ mɪn tʊ.
17 Ɛ kan kɛ a nyan wʊ́ nwʊn. Ninnge'n kʊalaa mɔ ɛ lɛ kpʊnndɛ'n, a nyan yí. Ɛ mmian man like fíí anwʊn. Nan kʊsʊ ɛ nzɪ man kɛ kanngʊ ɛ tɪ yalɛfʊɛ, ɛ tɪ alʊabɔfʊɛ. Ɛ tɪ ehianfʊɛ, wʊ́ nwʊn gua sʊ, ɛsɛ ɛ tɪ anyɪnsinlinwafʊɛ.
18 Yí sɔ ati, mɪn 'kan mɪn kele wʊ́ kɛ ɛ tó mín sa nun esika kɔkɔlɛ'n mɔ b'a holo yí sîn nun b'a tɪ yí nwʊn'n nán a yɔ esikafʊɛ. To taladɪɛ fufue mín sa nun wula nán fɪa wʊ́ nwʊn nyian'n. Ɛsɛ to bɛ́ nyɪn ayile mín sa nun gua wʊ́ nyɪn nɪn asʊ nán a nwun asɪ.
19 Bɛ́ mɔ mɪn kulo bɛ́'n, mɪn cʊɪn bɛ́ nzʊ'n ɛsɛ mɪn tu bɛ́ fʊɔ. Yí sɔ ati, nun wʊ́ nwʊn kaci wʊ́ abalabɔ'n nán yɔ juejue.
20 Tie, n jin anʊan nɪn anzin mɪun bɔ. Sʊanlan m'ɔ kɔ tɪ mín nɪn'n m'ɔ kɔ tike anʊan'n, mɪn 'wʊlʊ yí awulo, mɪn nʊn yí yɛ 'didi, yí kʊsʊ ɔ nʊn mɪn yɛ 'didi.
21 Kɛmɔ n nili kunnunmun mɔ n dɪ mín Sɪ anwʊn ɛbɛlɛ belemgbin bia nɪn asʊ'n, sʊanlan biala mɔ yí kʊsʊ ɔ kɔ li kunnunmun'n, mɪn 'man ɔ tanlan mín nwʊn ɛbɛlɛ mín belemgbin bia nɪn asʊ.
22 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnɪn'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!

KALATA NIN ASU NZƆLƐ NSU'N

4

Nyanmɪansʊ belemgbin bia'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, anɪn b'a tike anʊan kʊn nyanmɪansʊ ɛlɔ. Sʊanlan'n mɔ yí nɪn'n te kɛ kɔnɔtɪ'n mɔ n nili mʊa n dɪlɪ yí ngan'n, ɔ lɛ kan kele mín kɛ: “Fʊ bala ɛwa nán man n yí ninnge'n mɔ bɛ 'ba a'n n géle wʊ́.”

2 Ɛbɛlɛ ala, Nyanmıan Wawɛ'n kɔ tɔ mín sʊ. Ɔ kɔ fa mín kɔ fʊ
nyanmıansʊ. Mın 'nıan an, anın belemgbin bia kʊn jin ɛbɛlɛ,
sʊanlan kʊn tı sʊ.
3 Sʊanlan sɔ'n, yí nyın nın anun ta kɛ ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
zʊasıpʊ'n, ɛsɛ ɔ ta kɛ ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí salıdʊanın'n. Belemg-
bin bia sɔ'n, nyanngʊnndʊn kʊn a tʊ a bala yí. Nyanngʊnndʊn
sɔ'n ta kɛ ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí emelodı'n.
4 Bia abulaa nʊn nnan ta si yia belemgbin bia'n. Mgbain
abulaa nʊn nnan wowula taladıɛ nvufue, bɛ sʊ esika kɔkɔlɛ
kele, bɛ tıtı bia sɔ'n-mɔ asʊ.
5 Belemgbin bia nın anun, nyanmıan'n kpɛ mıaın mıaın nʊn
ɛjʊjɔlɛ ɔ nʊn mgbanlanlan fi nun fite. B'a sɔ tɛɛ nsʊ. Bɛ jue
belemgbin bia nın anyunnun. Tɛɛ nsʊ sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan
Wawɛ nsʊ'n.
6 Like kʊn wɔ bia nın anyunnun kɛ jenvie. Like sɔ'n ta kɛ
ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí kilisıtalı'n. Bia nın ayialıɛ nnan nın asʊ,
naan nnan jijin ɛbɛlɛ. Naan sɔ'n-mɔ le anyıan dɔʊn kpa bɛ́
nyunnun nʊn bɛ́ nzin.
7 Alimʊa dıɛ'n sɔman tɛtıanfʊɛ. M'ɔ tıan yı nnyuan'n soman
ɛnalɛ baa. M'ɔ tian yí nsan'n soman kulo sʊanlan. M'ɔ tian yí
nnan'n soman kɔlıɛ m'ɔ lɛ tu ɔ.
8 Naan sɔ'n-mɔ nunhan kʊn biala le ndɛba nsian. Bɛ́ nwʊn'n
lıka kʊalaa nʊn bɛ ndɛba'n-mɔ abʊ tı anyıan. Cıan daa, kɔngɔɛ
o, eyua o, ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan'n y'ɔ le kɛ:

"Kʊnlʊn-ngʊnlʊn, kʊnlʊn-ngʊnlʊn, kʊnlʊn-ngʊnlʊn
y'ɔ le yɛ́ Mın Tunminfʊɛ Nyanmıan Kpili
mɔ daba anın ɔ wɔ ɛbɛlɛ, ɛnɛ ɔ wɔ ɛbɛlɛ mɔ ɛsɛ ɔ lɛ 'ba'n."

9 Tɛmʊn biala mɔ naan nnan sɔ'n 'wula sʊanlan'n m'ɔ tı bia
nın asʊ m'ɔ tı ası dahuu nın anunminnyanmʊn bɛ yı yí ayɛ bɛ
da yí ası'n,
10 anın mgbain abulaa nʊn nnan nın a kʊtʊ sʊanlan'n m'ɔ tı
bia nın asʊ nın anyunnun, bɛ sʊ sʊanlan'n m'ɔ tı ası dahuu'n.
Bɛ 'kʊtʊ bɛ sʊ yí a, bɛ tu bɛ́ esika kɔkɔlɛ kele'n bɛ gua yí nyunnun
ɛbɛlɛ, anın bɛ́ nwan:
11 "Yɛ́ Mın, yɛ́ Nyanmıan, anunminnyanmʊn'n,
ayɛ ɛyıɛ'n nʊn tunmin'n sɛ fata wɔ́.
Ɔ sanlın kɛ wɔ́ yê a bɔ ninnge'n kʊalaa ɔ.
A hulo y'ɔ man bɛ wɔ ɛbɛlɛ bɛ le ngʊan ɔ."

5

Nyanmıan Bʊa Baa'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tʊ mín nyın an, n gɔ nwun kalata kʊn, b'a
nyınnyan yí bolomolo sʊa. B'a hɛlɛ yí kunnun nʊn yí nzin.
Sʊanlan'n m'ɔ tı belemgbin bia nın asʊ'n le kalata sɔ'n yí sa
fama nın anun. B'a sie sʊ nzɔlɛ nsʊ,

2 εsε mın 'nıan an, anın nyanmıansʋ bɔfʋε kʋn m'ɔ le tunmin
lε tıan sεlε kpa ɔ bisa kε: “Nwan yɛ̂ ɔ kʋala nzɔlε'n-mɔ mɔ b'a sie
yí kalata nın asʋ'n tıtı nán ɔ buke nun ɔ?”
3 Ɔ bisalı sɔ a, nyanmıansʋ εlɔ o, ası εwa o, asıε nın abʋ εlɔ o
b'a nnyan man sʋanlan fíí mɔ ɔ 'buke kalata nın anun ɔ nıan
nun ɔ.
4 N gɔ sısa mín sa n gɔ gua mín ti n gɔ sun sεlε kpa. Ɔ sanlın kε
b'a nnyan man sʋanlan m'ɔ sε fata mɔ ɔ 'buke kalata nın anun
bɔbɔ nán ɔ nıan nun ɔ.
5 Ɛhı a, mgbain abulaa nʋn nnan nın anun kʋn kɔ se mín kε:
“N'ε sun, nan nıan, tεtıanfʋε'n m'ɔ fi Zuda afilie nın anun'n,
belemgbin *Davidi anʋnman'n, ɔ'a li kunnunmun, ɔ kʋala ɔ
tıtı nzɔlε'n-mɔ mɔ b'a sie kalata nın sʋ'n ɔ buke nun.”
6 Ɛhı, mın 'nıan an, anın *Bʋa Baa kʋn jin naan nnan'n nʋn
mgbain abulaa nʋn nnan'n mɔ b'a bɔ bia nın anwʋn holo nın
afian. Ewue'n m'ɔ wuli'n kafʋan tε wɔ yí nwʋn. Ɔ le mmε nsʋ ɔ
nʋn anyıan nsʋ. Anyıan nsʋ sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan Wawε nsʋ'n
mɔ ɔ'a sʋan bɛ́ asıε'n lıka kʋalaatin'n.
7 Bʋa Baa'n kɔ kpunnge Sʋanlan'n m'ɔ tı bia nın asʋ mɔ
kalata'n wɔ yí sa fama nın anun'n nán ɔ'a le.
8 Kε Bʋa Baa'n lelı kalata'n, naan nnan'n nʋn mgbain abulaa
nʋn nnan'n, bε kɔ kʋtʋ yí nyunnun. Bɛ́ nunhan kʋn biala le
sanngo kʋn, ɔ nʋn esika kɔkɔlε kangɔ. Kangɔ sɔ'n, *ansan yi yí.
Ansan'n y'ɔ le Nyanmıan menian'n-mɔ asɔnın'n mɔ bε yɔ'n.
9 Bε kɔ tʋ ejue fʋfɔlε kʋn, bɛ́ nwan:
“Wɔ́ y'ɔ fata kε ε fa kalata nın ɔ.
Wɔ́ y'ɔ fata kε ε tıtı nzɔlε'n-mɔ
mɔ b'a sie yí sʋ nın anun ɔ.
Ɔ sanlın kε bε hunlin wɔ́.
Ɔ nanndı wɔ́ ewue nın asʋ,
a to menian a man Nyanmıan.
Menian sɔ'n-mɔ fi afilie biala anun, anıε biala ɔ nʋn mân biala
anun.
10 A man b'a kaci
yɛ́ Nyanmıan'n Belemgbin Mân nın anun menian
b'a kaci tεεyıfʋε bε sʋ yí.
Ɛsε bε 'di belemgbin asıε nın asʋ.”
11 Ɛhı anzin, mın 'tʋ mín nyın biekun an, mmɔfʋε nwala
nwala kpa a ta a si a yia bia'n nʋn naan nnan'n nʋn mgbain
abulaa nʋn nnan'n. Mmɔfʋε sɔ'n-mɔ tı akpıı akpıı kɔ yɔ nyε bε
lε tıan kpa
12 bε tʋ ejue kε:
“Bʋa Baa'n mɔ bε hunlin yí'n,
yí yɛ̂ tunmin'n, anyanbεnwʋn'n, ngεlε'n,
anwʋnsεlε'n, asasʋε'n, anunminnyanmʋn'n
nʋn ayε εyıε'n sε fata yí ɔ.”

13 Mın 'tie kʊsʊ a, anın ninnge'n-mɔ mɔ Nyanmıan a bɔ'n, m'ɔ
wɔ nyanmıansʊ o, asıɛ asʊ o, asıɛ abʊ ɔ nʊn jenvie nun o, bɛ́
kʊalaa bɛ lɛ tʊ ejue kɛ:
"Ayɛ ɛyıɛ'n, asasʊɛ'n, anunminnyanmʊn'n
nʊn tunmin'n tı Sʊanlan'n m'ɔ tı bia nın asʊ'n
ɔ nʊn Bʊa Baa'n dıɛ dahuu!"
14 Mɔ bɛ kɔ tʊ ejue sɔ'n, anın naan nnan nın a sɔ sʊ kɛ:
"Amın!" Anın mgbain abulaa nʊn nnan nın a kʊtʊ b'a sʊ
Sʊanlan'n m'ɔ tı ası dahuu'n.

6

1. Nzɔlɛ'n m'ɔ li mʊa nın ɛtıɛ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tʊ mín nyın an, n gɔ nwun *Bʊa Baa'n kɛ ɔ'a
tı alimʊa nzɔlɛ nsʊ'n mɔ b'a sie yí kalata nın asʊ nın anun. M'ɔ
tılı nun'n, mın 'tie a, anın naan nnan nın anun kʊn, yí nın'n tı
kɛ mgbanlanlan, yí nwan: 'Bala!'
2 Mın 'nıan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ fufue kʊn. Sʊanlan'n
m'ɔ tı sʊ'n le taa kʊn yí sa nun. B'a fa belemgbin kele b'a sʊa yí.
Ɔ lɛ kɔ belenzua sʊ kpa ɔ 'kɔ a hʊn ɔ di kunnunmun.

2. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan nın ɛtıɛ'n

3 Ɛhı anzin, Bʊa Baa'n kɔ tı nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan nın
anun. Mın 'tie a, anın naan nnan'n, m'ɔ tian yí nnyuan'n
nwan: "Bala!"
4 Ɛkpanngɔ kʊn biekun kɔ fite, ɔ tı kɔkɔlɛ. Sʊanlan'n m'ɔ tı sʊ'n,
bɛ kɔ man yí dadıɛ kpili kʊn ɔ nʊn tunmin kɛ ɔ hyʊ́ın ɛlɔɛ ɔ tʊ́
mân nın anun, ɔ mán menian'n-mɔ hʊ́n bɛ́ nwʊn.

3. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsan nın ɛtıɛ'n

5 Ɛhı anzin, Bʊa Baa'n kɔ tı nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsan nın anun.
Mın 'tie a, anın naan nnan'n, m'ɔ 'tian yí nsan'n, nwan: "Bala!"
Mın 'nıan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ bile kʊn. Sʊanlan kʊn tı sʊ.
Ɔ le toe kʊn yí sa nun.
6 N dılı anıɛ bie wɔ naan nnan nın afian. Anıɛ sɔ'n nwan:
"*Bele cilo kʊn tı cıan kʊn junman nın anwʊn ahatua. *Ɔlızʊ
cilo nsan tı cıan kʊn junman nın anwʊn ahatua. Nan divın nʊn
ngo'n, bɛ́ dıɛ, n'ɛ fa wɔ́ sa kan bɛ́."

4. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnan nın ɛtıɛ'n

7 Ɛhı anzin, Bʊa Baa'n kɔ tı nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnan nın anun.
Mın 'tie a, anın naan nnan'n, m'ɔ tian yí nnan'n nwan: 'Bala!'
8 Mın 'nıan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ kʊn. Ɔ tı asuaminlin.
Sʊanlan'n m'ɔ tı sʊ'n, bɛ fɛlɛ yí "Ewue". Ɔ 'kɔ a, anın ɛbɔlɔ mân'n
tʊa yí. Bɛ kɔ man bɛ́ dadıɛ nʊn tunmin kɛ asıɛ nın asʊ ɛwa
menian'n-mɔ mɔ b'a bu bɛ́ nun nnan'n, bɛ tú kʊn. Bɛ mán bɛ
wú ɛlɔɛ nun, ɛhɔɛ nun, ɛfʊkɛ nun yê bɛ mán asıɛ nın asʊ ebolo
naan'n-mɔ hʊ́n bɛ́.

5. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnun nın ɛtıɛ'n

9 Ɛhı anzin, Bʊa Baa'n kɔ tı nzɔlɛ'n m'ɔ tıan yí nnun nın anun. Mın 'nıan an, n gɔ nwun bɛ́ mɔ bɛ hunlin bɛ́ nın ɛkala'n esika kɔkɔlɛ tɔbılı'n mɔ bɛ yala *ansan sʊ nın anwʊn. Bɛ hunlin bɛ́, ɔ sanlın kɛ bɛ lili Nyanmıan anwʊn adanzıɛ ananhɔlɛ nun ɛsɛ bɛ hanlın yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n.

10 Bɛ lɛ tıan sɛlɛ kpa bɛ kan kɛ: "Yɛ́ Mın, wɔ́ mɔ ɛ tı kʊnlʊn-ngʊnlʊn, ɛsɛ ɛ tı ananhɔlɛfʊɛ'n, ɛ 'nwʊnndɛ dede ɔ ju cıan benin nán a bua asıɛ nın asʊ menian'n-mɔ mɔ bɛ hunlin yɛ́'n ndɛɛ?"

11 Bɛ kɔ man bɛ́ kʊalaa taladıɛ nvʊfue ngʊkʊn bɛ kɔ wula nán b'a han b'a hele bɛ́ kɛ bɛ sí abʊtalɛ bɛ nwʊ́nndɛ mɛlɛ kaan biekun, maan bɛ́ nʊan yía. Afı bɛ́ nianman'n-mɔ nʊn bɛ́ manngʊn'n-mɔ mɔ bɛ nʊn bɛ di junman'n mɔ bɛ tɛ wɔ asıɛ nın asʊ'n, menian'n-mɔ 'ba hun bɛ́ kʊsʊ.

6. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsian nın ɛtıɛ'n

12 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın Bʊa Baa nın a tı nzɔlɛ'n m'ɔ tıan yí nsian nın anun. Asıɛ'n kɔ kpʊsʊ sɛlɛ kpa. Sɛnzɛ'n kɔ lu tuun kɛ ɛtanlan tuun. Sala'n kɔ bʊlʊ kɛ moja.

13 Nzalama'n-mɔ fi anwunno bɛ kɔ tutu bɛ kɔ gua ası kɛ figi amuin mɔ anwʊnman kpili kʊn a kpʊlʊ yí a gua ɔ.

14 Nyanmıan'n kɔ nyınnyan bolomolo kɛ kalata mɔ b'a nyınnyan ɔ. Yí bʊsʊ kɔ nunnun. Mmʊka'n-mɔ kʊalaatin nʊn asue afian mgbɔlɛ'n-mɔ fi bɛ́ bʊsʊ kɔ tu.

15 Asıɛ nın asʊ mmelemgbin ɔ nʊn sʊ mgbain'n-mɔ, nza-lafʊ mgbain'n-mɔ, esikafʊɛ'n-mɔ, tunminfʊɛ'n-mɔ, menian bʊ nga'n-mɔ, nganga nʊn bɛ́ mɔ bɛ tı man nganga'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ fɛfıɛ kunman mgbili'n-mɔ anun, ɔ nʊn nyɔbʊɛ mgbili'n-mɔ mɔ bɛ wɔ mmʊka'n-mɔ asʊ nın afian.

16 Bɛ kan bɛ kele mmʊka'n-mɔ, nʊn nyɔbʊɛ mgbili'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ bú gúa yɛ́ sʊ, bɛ fía yɛ́. Nán bɛ man sʊanlan'n m'ɔ tı belemgbin bia nın asʊ'n nwun yɛ́. Nán bɛ man Bʊa Baa'n sikpɛ cı yɛ́.

17 Ɔ sanlın kɛ bɛ́ sikpɛ cıan kpili nın a ju. Nan nwan yɛ̂ ɔ kɔ hʊala yí nyunnun jinlan ɔ."

7

Izalayɛ menian akpıı ɛya kʊn abulanan ɔ nʊn nnan'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın nyanmıansʊ mmɔfʊɛ nnan jijin asıɛ nın ayialıɛ nnan nın asʊ. Bɛ kɔ hyı anwʊnman nnan'n m'ɔ fita asıɛ nın asʊ ɛwa'n bɛ kɔ sie. Ɔ man anwʊnman fíí nvita man asıɛ'n, jenvie'n nʊn baka biala asʊ kʊ́n.

2 Nan lıka mɔ sɛnzɛ'n fite'n, mın 'nıan an, anın nyanmıansʊ bɔfʊɛ kʊn fi ɛlɔ. Ɔ le like kʊn yí sa nun. Like sɔ'n yɛ̂ Tıasıfʊɛ Nyanmıan'n fa sie ninnge'n-mɔ nzɔlɛ ɔ. Bɔfʊɛ sɔ'n kɔ tıan sɛlɛ kpa. Ɔ kɔ han kɔ hele mmɔfʊɛ nnan'n mɔ b'a man bɛ́ tunmin kɛ bɛ sɛ́cı asıɛ nın asʊ ɔ nʊn jenvie nın anun ninnge'n kɛ:

3 “Nán bɛ fa bɛ́ sa bɛ kan asɪɛ'n, ɔ nʊn jenvie'n, ɔ nʊn
mmaka'n-mɔ fíí dede ɔ hó jú mɛlɛ mɔ yɛ kɔ sie yɛ́ Nyanmɪan'n
ngʊa'n-mɔ anwʊnman nɪn asʊ nzɔlɛ'n.”
4 Bɛ kɔ bɔ bɛ́ mɔ b'a sie bɛ́ nwʊnman nɪn asʊ nzɔlɛ nɪn anʊan
bɛ kɔ hele mín. Bɛ tɪ menian akpɪɪ ɛya kʊn abulanan ɔ nʊn
nnan. Bɛ fi Izalayɛ nvilie'n-mɔ kʊalaa anun.
5 Zuda afilie nɪn anun, menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan yê
bɔfʊɛ'n sielɪ bɛ́ nzɔlɛ ɔ. Lubɛnɪn afilie nɪn anun menian akpɪɪ
bulu nʊn nnyuan. Gadɪ afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn
nnyuan.
6 Azɛɛ afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
Nɛfʊtali afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Man-
ase afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
7 Simeʊn afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
Levi afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Isakaa
afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
8 Zabulʊn afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
Zozɛfʊ afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
Bɪnnzʊamɪn afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.

Meninsʊnman'n mɔ 'ba sʊ Nyanmɪan'n

9 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tʊ mín nyɪn biekun an, n gɔ nwun menian
dɔʊn kpa. Sʊanlan fíí ngʊala man bɛ́ ka. Menian sɔ'n-mɔ fi
mân'n lɪka kʊalaatin, bɛ fi afilie kʊn biala anun, bɛ kan anɪɛ kʊn
biala. Bɛ wowula taladɪɛ nvufue, bɛ le aye malɛ bɛ́ sa nun bɛ
jijin Nyanmɪan belemgbin bia'n nʊn *Bʊa Baa nɪn anyunnun
ɛbɛlɛ.
10 Bɛ lɛ bɔ bɛ sulo bɛ kan kɛ:
“Nyanmɪan m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʊ'n,
ɔ nʊn Bʊa Baa'n, bɛ́ yê bɛ de yɛ́ ti ɔ.”
11 Nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin kɔ ta kɔ si kɔ yia
bia'n, mgbain abulaa nʊn nnan'n nʊn naan nnan'n. Bɛ kɔ butu
butu bɛ́ nyɪn asɪ bia nɪn anyunnun bɛ kɔ sʊ Nyanmɪan.
12 Bɛ́ nwan:
“Amɪn!
Ayɛ ɛyɪɛ'n, anunminnyanmʊn'n,
ngɛlɛ'n, asɪna'n, asasʊɛ'n,
tunmin'n nʊn anwʊnsɛlɛ'n
tɪ yɛ́ Nyanmɪan'n dɪɛ cɪan daa!
Amɪn!”
13 Mɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ anʊan tɔlɪ'n, mgbain abulaa nʊn nnan
nɪn anun kʊn kɔ bisa mín kɛ: “Nwan menian dɪɛ-mɔ yê bɛ
wowula taladɪɛ nvufue'n? Ɛsɛ nin yê bɛ fi ɔ?”
14 N gɔ bua yí kɛ: “Nannan, mɪn nzɪ man. Nan wó dɪɛ ɛ sɪ.”
Ɛhɪ a, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: “Menian sɔ'n-mɔ yê b'a nwun
bɛ́ nyunnun kpili nɪn ɔ. Bɛ le Bʊa Baa'n moja'n b'a kpʊ bɛ́
taladɪɛ'n maan ɔ a yɔ fufue.

15 Yí sɔ ati, yê ɔ man bɛ jijin Nyanmıan belemgbin bia nın
anyunnun kɔngɔɛ nʊn eyua bɛ sʊ Nyanmıan yí sua nın anun ɔ.
Sʊanlan'n m'ɔ tı bia nın asʊ'n 'sisa bɛ́.
16 Ɛhɔɛ ngɔ hun man bɛ́ fíí kʊ́n. Nzuhoe ngɔ hun man bɛ́ fíí
kʊ́n. Eyua ngɔ bɔ man bɛ́ fíí kʊ́n. Ahulo ngɔ hun man bɛ́ fíí kʊ́n.
17 Ɔ sanlın kɛ Bʊa Baa'n m'ɔ jin bia nın anyunnun'n, ɔ 'kaci
bɛ́ bʊa ɛnıanfʊɛ, ɔ 'man bɛ nʊn ngʊan nzue'n. Ɛsɛ Nyanmıan 'ba
cici bɛ́ nyın abʊ ɛmʊın'n kʊalaatin."

8

7. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ nın ɛtıɛ'n

1 Mɛlɛ mɔ *Bʊa Baa'n tılı nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ nın anun'n,
ɛlɔ kɔ tɔ diin kɔ yɔ dɔhyʊılı fan.
2 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʊ mmɔfʊɛ
nsʊ'n mɔ bɛ jijin Nyanmıan anyunnun'n. Bɛ kɔ wowula bɛ́ sa
nun kɔnɔtı nsʊ.
3 Nyanmıansʊ bɔfʊɛ kʊn biekun kɔ a kɔ jinlan esika kɔkɔlɛ
tɔbılı nın anwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ le esika kɔkɔlɛ pʊpɔtı kʊn yí sa nun.
Pʊpɔtı sɔ nın anun yê bɛ yala alawu nın ɔ. Bɛ kɔ man yí alawu
dɔʊn kpa. Ɔ kɔ fa kɔ fʊla Nyanmıan menian'n-mɔ asɔnın ɛyɔlɛ
nın anun. Ɔ kɔ yala yí esika kɔkɔlɛ tɔbılı'n m'ɔ wɔ bia nın
anyunnun ɛbɛlɛ nın asʊ.
4 Alawu'n mɔ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n lɛ yala yí nʊn Nyanmıan
menian'n-mɔ asɔnın ɛyɔlɛ'n, yí ewusanlan'n kɔ fʊ dede
Nyanmıan anyunnun.
5 Ɛsɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n kɔ fa esika kɔkɔlɛ tɔbılı nın asʊ sîn'n
bie. Ɔ kɔ fa kɔ gua alawu pʊpɔtı nın anun ɔ kɔ ju kɔ tʊ asıɛ
nın asʊ. Kɛ ɔ tʊlı yí asıɛ nın asʊ'n, mgbanlanlan'n kɔ te, bɛ kɔ
tı menian ɛjʊjɔlɛ, nyanmıan'n kɔ kpɛ mıaın, asıɛ'n kɔ kpusu.

KƆNƆTI NSU'N

1. Kɔnɔtı'n m'ɔ li mʊa'n

6 Ɛhı anzin, nyanmıansʊ mmɔfʊɛ nsʊ'n mɔ bɛ le kɔnɔtı nsʊ'n
kɔ bɔbʊa bɛ́ nwʊn bɛ lɛ ba hu nun.
7 Alimʊa bɔfʊɛ'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n. Ɛbɛlɛ ala, asukocʊın
nʊn sîn, moja fʊla nun, ɔ kɔ tɔ asıɛ nın asʊ. Bɛ bu ası nın anun
nsan an, lıka m'ɔ yalalı'n tu kʊn. Bɛ bu asıɛ nın asʊ mmaka'n-
mɔ anun nsan an, mɔ bɛ yalalı'n tu kʊn. Ndile kʊalaa yalalı.

2. Kɔnɔtı'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

8 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n.
Like'n tı kɛ bʊka kpili kpa mɔ sîn a tɔ nun ɔ. Bɛ kɔ ju like sɔ'n bɛ
kɔ tʊ jenvie nın anun. Lıka m'ɔ kacili moja'n, bɛ bu jenvie nın
anun nsan an, ɔ tu kʊn.
9 Nun ninnge'n mɔ bɛ wuli'n, bɛ bu jenvie nın anun nsan an,
bɛ tu kʊn. Meli'n mɔ bɛ wɔ jenvie nın anyınsʊ mɔ bɛ yalalı'n,

sɛ bɛ bu jenvie nɪn anyɪnsʊ meli'n kʊalaa anun nsan an, bɛ tu kʊn.

3. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nsan'n

10 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsan'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. Nzalama kpili kpa m'ɔ sɔ kɛ tɛɛ, ɔ fi anwunno kɔ tu kɔ tɔ. Bɛ bu asɪɛ nɪn asʊ asue'n-mɔ nʊn asutile'n-mɔ anun nsan an, lɪka m'ɔ tɔlɪ'n tu kʊn.
11 Bɛ fɛlɛ nzalama sɔ nɪn "Abɔyʊɪ". Asue mɔ Abɔyʊɪ'n hanlɪn yí'n, bɛ bu asɪɛ nɪn asʊ asue'n-mɔ anun nsan an, ɔ tu kʊn. Menian dʊɔn kpa kɔ nʊn Abɔyʊɪ nzue'n. Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊnlɪn'n, bɛ wuli. Ɔ sanlɪn kɛ diyɔlɛ wɔ nun.

4. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nnan'n

12 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnan'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. Sɛnzɛ nɪn ɛta m'ɔ ta'n, bɛ bu nun nsan an, lɪka m'ɔ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu sala nɪn anun nsan an, lɪka m'ɔ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu nzalama'n-mɔ anun nsan an, bɛ́ mɔ bɛ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu alɪhɪan'n jawe nɪn anun nsan an, awosin'n tu kʊn. Bɛ bu alɪsan nɪn anun nsan kʊsʊ a, awosin'n tu kʊn.
13 Mɛlɛ sɔ'n, mɪn 'nɪan an, anɪn kɔlɪɛ kʊn lɛ tu sɪn nyanmɪan nɪn anyunnun. Mɪn tɪ kɛ ɔ lɛ sun ɔ kan yí sɛlɛ kpa kɛ: "Munnzue! Munnzue! Munnzue lɛ ba tʊ menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ'n mɛlɛ mɔ mmɔfʊɛ nsan'n 'ba hu bɛ́ kɔnɔtɪ'n!"

9

5. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nnun'n

1 Ɛhɪ anzin, nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnun'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. Mɪn 'nɪan an, anɪn nzalama kʊn fi anwunno ɔ kɔ tɔ asɪɛ nɪn asʊ. Bɛ kɔ fa kunman kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn sannvɛ'n bɛ kɔ wula yí sa nun.
2 Ɔ kɔ tike kunman nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ ala, ewusanlan mindo, mindo, kɛ ebo mɔ bɛ lɛ yala yí fi kunman nɪn anun kɔ fite. Ewusanlan'n m'ɔ fi kunman nɪn anun fitelɪ'n kɔ lu mân nɪn anun tuun ɔ kɔ hyɪ sɛnzɛ'n, bɛ ngʊala man ɛnwʊnmɪan de.
3 Tɛtɛbʊabʊa fi ewusanlan nɪn anun kɔ fite fite, bɛ kɔ fa asɪɛ'n. Bɛ kɔ man bɛ́ tunmin. Bɛ ka a, bɛ́ nʊan'n le bɔlɛ kɛ nyanmɪan aka'n.
4 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele bɛ́ kɛ nán bɛ kan ndile'n, nán bɛ kan baka fíí. Nan menian mɔ Nyanmɪan nzɔlɛ nnʊn man bɛ́ nwʊnman nɪn asʊ'n, bɛ nʊn bɛ́ yía nun.
5 B'a mman man tɛtɛbʊabʊa sɔ'n-mɔ atɪn kɛ bɛ húɪ̀n menian sɔ'n-mɔ. Nan bɛ manlɪn bɛ́ atɪn kɛ bɛ héle bɛ́ yalɛ dede sala nnun. Yalɛ sɔ'n mɔ bɛ 'kele bɛ́'n, ɔ tɪ kɛ sʊanlan mɔ nyanmɪan aka kɔ ha yí'n.
6 Yalɛ sɔ'n mɔ bɛ 'ba li yí sala nnun nɪn anun'n, ɔ 'ka menian sɔ'n-mɔ angʊnmɪn an, ahan b'a wu kpê kʊn, nan kʊsʊ bɛ le nwu

man. Bɛ 'ba se kɛ ewue hún bɛ́ kpê kʋn, nan kʋsʋ ewue'n ngɔ tɛ man bɛ́ sʋ.
7 Tɛtɛbʋabʋa sɔ'n-mɔ, bɛ tɪ kɛ mgbanngɔ-mɔ mɔ b'a sesie bɛ́ mɔ bɛ lɛ fa bɛ kɔ hʋn ɛlɔɛ ɔ. Bɛ sʋ esika kɔkɔlɛ kele. Bɛ́ nyɪn nɪn anun soman kulo sʋanlan.
8 Bɛ́ ti enyuan'n tɪ kɛ mmalasua'n-mɔ ati enyuan'n. Bɛ́ je'n-mɔ tɪ kɛ tɛtɪanfʋɛ aje.
9 Bɛ wowula bulalɛ taladɪɛ bɛ́ hue nɪn asʋ kɛ menian mɔ bɛ lɛ kɔ ɛlɔɛ ɔ. Bɛ 'tu a, bɛ́ ndɛba nɪn anun te kɛ hyuili mɔ ɛkpanngɔ lɛ cʋɪn kɔ ɛlɔɛ ɔ.
10 Bɛ́ dua'n tɪ dɛnɛ-dɛnɛ kɛ nyanmɪan aka'n-mɔ dɪɛ'n. Bɛ́ dua sɔ nɪn anun yê tunmin'n mɔ bɛ 'fa bɛ kele menian'n-mɔ yalɛ dede sala nnun'n wɔ ɔ.
11 Bɛ le bɛ́ belemgbin kʋn. Belemgbin sɔ'n tɪ bɔfʋɛ. Yí yê kunman kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn'n wɔ yí sa nun ɔ. Ebele anɪɛ nɪn anun, bɛ fɛlɛ bɔfʋɛ sɔ'n "Abadʋn". Gɛlɛkɪ anɪɛ nɪn anun an, bɛ fɛlɛ yí "Apolɪʋn". Dunman sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ sɛcɪlɪwafʋɛ.

6. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nsian'n

12 Yalɛ m'ɔ li mʋa nɪn a sɪn. Nan yalɛ nnyuan mmiekun-mɔ wɔ bɛ́ nyunnun.
13 Ɛhɪ anzin, bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsian'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ'n fi esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ nɪn afannan nɪn anun. Esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ sɔ'n jin Nyanmɪan anyunnun ɛbɛlɛ.
14 Anɪɛ'n lɛ kan kele bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsian m'ɔ le kɔnɔtɪ'n yí sa nun'n kɛ: "Nyannjɪ Abɔnsanmʋn mmɔfʋɛ nnan'n mɔ b'a cɪcɪ bɛ́ asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalatɪ nɪn anʋan ɛbɛlɛ'n."
15 Bɛ kɔ nyannjɪ mmɔfʋɛ nnan sɔ'n-mɔ. Junman mɔ bɛ sielɪ bɛ́ ɛbɛlɛ kɛ bɛ lí afʋɛ sɔ'n, sala sɔ'n, cɪan sɔ'n ɔ nʋn dɔɛ sɔ'n, y'ɔ le kɛ, bɛ bu asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ anun fâ nsan an, mmɔfʋɛ sɔ'n hún fâ kʋn anun menian'n-mɔ.
16 Bɛ kɔ bɔ mmɔfʋɛ nnan sɔ'n-mɔ nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ fʋ ɛkpanngɔ nɪn anʋan bɛ kɔ hele mín. Bɛ tɪ menian akpɪɪ ɛya nnyuan.
17 Kɛ mgbanngɔ'n-mɔ nʋn menian'n-mɔ kpɪn tɪ yí'n, n gɔ nwun yí ɛlalɪɛ nɪn anun. Bɛ́ taladɪɛ'n mɔ bɛ wowula'n, yí hue nɪn asʋ tɪ bulalɛ. Mmie-mɔ dɪɛ'n tɪ kɔkɔlɛ kɛ sîn, mmie-mɔ tɪ kɔkɔlɛ zɔʋn, mmie-mɔ tɪ akɔ ɛlʋɪ. Mgbanngɔ'n-mɔ ati'n tɪ kɛ tɛtɪanfʋɛ ati. Sîn ewusanlan nvan nvan kɛ tui ndunmunlan fi bɛ́ nʋan anun fite.
18 Ninnge nsan sɔ'n kɔ hun menian'n-mɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wuli'n, bɛ bu asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ anun nsan an, bɛ tu kʋn.
19 Mgbanngɔ'n-mɔ tunmin'n wɔ bɛ́ nʋan'n nʋn bɛ́ dua nɪn anun. Bɛ́ dua'n tɪ kɛ owo, bɛ le tile, bɛ fa bɛ kele menian'n-mɔ yalɛ.
20 Menian bʋ nga'n-mɔ mɔ ninnge sɔ'n-mɔ a ngun man bɛ́ bie'n, b'a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n. Bɛ kɔ ha bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anun, bɛ kɔ tʋtɔ mmʋsʋɪn'n-mɔ, esika kɔkɔlɛ,

jɛtɛ nʋn ayɪwa abaaba, ɛbʋɛ nʋn baka abaaba. Abaaba sɔ'n-mɔ nnwun man asɪ, bɛ ndɪ man ɛjɔlɛ, bɛ ngʋala man nanndɪ.
21 Menian bʋ nga sɔ kʋnmgba'n kɔ ha bɛ́ meninhuan nɪn anun, bɛ́ jiliwa ɛyɪɛ nɪn anun, bɛ́ satɪlɪfʋɛ nɪn anun, bɛ́ awue nɪn anun.

10

Bɔfʋɛ'n nʋn kalata kaan'n.

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun tunminfʋɛ bɔfʋɛ kʋn biekun, ɔ fi nyanmɪansʋ ɔ lɛ ju. Esue bɔlɛ́ fʋfɔ yí nwʋn, yê nyanngʋnndʋn nɪn a tʋ a bala yí ti'n. Yí nyɪn nɪn anun'n ta kɛ sɛnzɛ. Yí ja'n-mɔ jue kpalamgbalaʋn kɛ sîn.
2 Ɔ le kalata kaan kʋn yí sa nun. Kalata sɔ'n, b'a buke nun. Yí ejian m'ɔ jin'n, yí ja fama'n jin jenvie nɪn anyɪnsʋ, yê bê'n jin asɪɛ nɪn asʋ.
3 Ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa kɛ tɛtɪanfʋɛ. M'ɔ tɪanlɪn sɔ'n, mgbanlanlan nsʋ'n kɔ te bɛ kɔ sɔ sʋ.
4 Mɔ bɛ sɔlɪ sʋ'n, mín nwan mɪn 'kɛlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hanlɪn'n. Nan mɪn 'tie a, anɪɛ bie fi nyanmɪansʋ. Anɪɛ sɔ'n lɛ kan kele mín kɛ: "Ɛjɔlɛ'n mɔ mgbanlanlan nsʋ nɪn a han'n, n'ɛ kɛlɛ, nan man ɔ há wó ti anun."
5 Ɛhɪ a, bɔfʋɛ'n mɔ yí ja'n kʋn jin jenvie nɪn anyɪnsʋ, mɔ kʋn'n kʋsʋ jin asɪɛ nɪn asʋ'n, ɔ kɔ tɪnngɛ yí sa fama'n nyanmɪansʋ.
6 Ɔ kɔ han sʋanlan'n m'ɔ tɪ asɪ dahuu, m'ɔ bɔlɪ anwunno nʋn asɪɛ nɪn asʋ ninnge'n-mɔ nʋn jenvie nɪn anun dɪɛ'n-mɔ nɪn ati kɛ: "Mɛlɛ nnʋn man ɛbɛlɛ fíí kón!
7 Nan mɛlɛ mɔ bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n 'ba hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n, Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun like'n 'ba kpɪn sʋ. Like sɔ'n, ɔ hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ ɔ helelɪ yí ngʋa'n-mɔ mɔ bɛ tɪ yí mgbɔmanfʋɛ'n."
8 Ɛhɪ anzin, anɪɛ'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ m'ɔ n dɪlɪ'n kɔ han kɔ hele mín biekun kɛ: "Kalata'n mɔ b'a buke nun mɔ bɔfʋɛ'n m'ɔ jin jenvie nɪn anyɪnsʋ, ɛsɛ ɔ jin asɪɛ nɪn asʋ le yí yí sa nun'n, kɔ le."
9 N gɔ hɔ bɔfʋɛ nɪn anwʋn ɛlɔ, n gɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá kalata kaan'n mán mín. Ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "De kalata sɔ'n nán di. Ɔ 'yɔ wó kunnun ɛlɔ ɛyʋɪ ɛyʋɪ, nan kʋsʋ ɔ 'yɔ wó nʋan nɪn anun mɪnlɪn-mɪnlɪn kɛ wɛ."
10 N gɔ le kalata'n m'ɔ wɔ yí sa nun'n n gɔ li. Ɔ kɔ yɔ mín nʋan nɪn anun mɪnlɪn-mɪnlɪn kɛ wɛ, nan mɔ m mɪnlɪn'n, ɔ yɔlɪ mín kunnun ɛlɔ ɛyʋɪ ɛyʋɪ.
11 Ɛhɪ a, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele mín kɛ: "Nyanmɪan ngalɪɛ'n m'ɔ tʋ de menian dɔʋn'n, mân mân, anɪɛ anɪɛ ɔ nʋn mmelemgbin dɔʋn'n, ɔ sɛ kɛ ɛ hán yí biekun."

11

Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ nnyuan'n.

1 Ɛhı anzin, bɛ kɔ wula mín sa nun ndɛɛ kpɔman kʋn.
Kpɔman sɔ'n, bɛ fa bɛ susu ninnge. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele mín
kɛ: "Jasʋ, susu Nyanmıan sua'n ɔ nʋn esika kɔkɔlɛ tɔbılı'n, nán
ka menian'n-mɔ mɔ bɛ kɔ asɔnın nun'n.
2 Nan awulo'n dıɛ, n'ɛ susu yí bie, yaci yí ɛbɛlɛ, afı b'a fa
b'a man bɛ́ mɔ bɛ tı man Nyanmıan menian'n. Bɛ 'ba nanndı
kulo nwannzan-nwannzan nın asʋ dede sala abulanan nʋn
nnyuan.
3 Mın 'ba sʋan mín adanzıɛ nnyuan'n mın man bɛ ba bɛ kan
mín Nʋan Ɛjɔlɛ'n dede cıan akpıı kʋn ɛya nnyuan abulasian. Bɛ́
menian nnyuan sɔ'n, bɛ 'ba wula kotoku m'ɔ kele kɛ menian'n-
mɔ nún bɛ́ nwʋn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán
Nyanmıan."
4 Adanzıɛ nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le *olivʋ mmaka nnyuan'n ɔ
nʋn nganlannıɛ nnyuan'n mɔ bɛ jijin yɛ́ Mın m'ɔ le asıɛ nın
anyunnun ɛbɛlɛ'n.
5 Sɛ sʋanlan bie nwan ɔ 'yɔ bɛ́ ɛtɛ a, sîn fi bɛ́ nʋan nun fite ɔ
yala bɛ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ. Sʋanlan mɔ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ ɛtɛ'n, kɛ ɔ
'wu yí nın anın.
6 Mɛlɛ'n kʋalaa mɔ bɛ 'kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, bɛ le
tunmin bɛ kʋala bɛ cı esue'n, bɛ man ɔ ndɔ man. Ɛsɛ bɛ le
tunmin bɛ kʋala bɛ man asıɛ nın asʋ asue'n-mɔ kʋalaa kaci
moja. Sɛ bɛ kulo kɛ ewue ngacile kʋalaa ba mân nın anun an,
bɛ le yí nwʋn tunmin bɛ man ɔ ba kɛ bɛ kulo wɔ mɛlɛ biala.
7 Sɛ bɛ yue Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kan an, naan'n m'ɔ fi
kunman kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn nın anun 'fite'n nʋn bɛ́ b'a hʋn
ɛlɔɛ. Yí sa 'ba hʋala bɛ́ ɔ kun bɛ́.
8 Bɛ fuin'n 'ba ha kulo kpili'n gua nın asʋ. Ɛbɛlɛ yê bɛ bʋbɔlı
bɛ́ Mın kʋlʋwa nın asʋ ɔ. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí anyınndala nun
Sodɔmʋn nʋn Ezipiti.
9 Mân mân anun menian, afilie afilie anun menian ɔ nʋn
anıɛ anıɛ'n-mɔ anun menian 'ba tu nıan bɛ́ fuin'n dede cıan
nsan nʋn sin. Bɛ ngɔ man man sʋanlan fíí atın kɛ ɔ síe bɛ́ fuin'n.
10 Mân nın anun menian'n-mɔ 'ba li menian nnyuan sɔ'n-
mɔ ewue nın anwʋn fɛ. Bɛ 'di yí nwʋn ndutue bɛ ce bɛ́ nwʋn
ninnge. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ nnyuan sɔ'n-mɔ,
b'a man asıɛ menian'n-mɔ a nwun bɛ́ nyınsʋ kpa.
11 Nan mɔ cıan nsan nʋn sin'n sınlın'n, Nyanmıan kɔ fa
ngʋan wawɛ'n kɔ wula bɛ́ nun. Bɛ kɔ jasʋ kɔ jinlan bɛ́ ja nun.
Esulo kpili kpa kɔ han bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nwunlin bɛ́'n.
12 Anıɛ kʋn fi nyanmıansʋ, ɔ kɔ tıan sɛlɛ kpa ɔ kɔ han kɔ hele
mgbɔmanfʋɛ nnyuan'n kɛ: "Ɛmɔ fʋ́ bála ɛwa!" Mɔ bɛ 'fʋ bɛ kɔ'n,
esue bɔlɛ́ fʋfʋ bɛ́ nwʋn, bɛ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ nwunlin bɛ́ bɛ́ nyınsʋ.
13 Tɛmʋn sɔ kʋnmgba'n, asıɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa. Kulo'n lıka
m'ɔ bubuli'n, bɛ bu kulo bɔndın nın anun bulu a, ɔ tu kʋn.
Menian akpıı nsʋ kɔ wu nun. Esulo kɔ han bɛ́ bʋ nga'n-mɔ. Bɛ
kɔ wula anwunno Nyanmıan nın anunminnyanmʋn.

14 Munnzue'n m'ɔ tian yí nnyuan nɪn a sɪn, m'ɔ tian yí nsan'n
tʋa sʋ ndɛ-ndɛ.

7. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n

15 Ɛhɪ anzin, bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. N
gɔ tɪ ɛjʋjɔlɛ wɔ nyanmɪansʋ ɛlɔ. Anɪɛ sɔ'n-mɔ lɛ tɪan sɛlɛ kpa bɛ
kan kɛ:
"Mân nɪn asʋ belemgbin elie'n tɪ yé Mɪn
nʋn yí Kilisi'n dɪɛ sian'n.
Kilisi 'di belemgbin dahuu!"
16 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, mgbain abulaa nʋn nnan'n mɔ bɛ tɪtɪ
bé bia'n-mɔ asʋ Nyanmɪan Kpili anyunnun ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ butu
butu bé nyɪn asɪ bɛ kɔ sʋ Nyanmɪan Kpili. Bé nwan:
17 "Yé Mɪn, Tunminfʋɛ Nyanmɪan,
Wó mɔ daba anɪn ɛ wɔ ɛbɛlɛ,
ɛsɛ ɛ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ muonun'n,
yɛ 'da wó asɪ.
Ɔ sanlɪn kɛ a yɪ wó tunmin kpili nɪn
a hele mân'n kʋalaa kɛ wó ngʋnmɪn ala yê
ɛ tɪ belemgbin ɔ.
18 Mân nɪn anun menian'n-mɔ falɪ wó nwʋn ɛkpɔ.
Nan mɛlɛ nɪn a ju mɔ ɛ 'ba hele bé kɛ
bé nwʋn sikpɛ wɔ wó kunnun.
Tɛmʋn nɪn a ju,
ɛ 'ba bua ewue mma'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ.
Mɛlɛ nɪn a ju, wó ngʋa'n-mɔ
mɔ bɛ tɪ wó mgbɔmanfʋɛ'n, ɔ nʋn bé
mɔ bɛ tɪ wó dɪɛ mɔ bé nyɪn sɔ wó'n,
mgbain nʋn mmatʋnman, ɛ 'ba man bé ahatua.
Mɛlɛ nɪn a ju, bé mɔ bɛ bɔ mân'n,
ɛ 'ba bɔ bé bʋsʋ."
19 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, bɛ kɔ tike Nyanmɪan sua'n m'ɔ wɔ
nyanmɪansʋ ɛlɔ nɪn anʋan'n. Yí nyɪhyɛ alaka'n m'ɔ jin
nun'n, bɛ nwun yí. Nyanmɪan'n kɔ kpɛ mɪaɪn, n gɔ tɪ ɛjʋjɔlɛ,
mgbanlanlan kɔ te, asɪɛ'n kɔ kpusu, asukɔcʋɪn kɔ tɪtɪ kɔ gua.

NZƆLƐ MGBILI NSƱ'N

12

1. Balasua'n nʋn naan kɔkɔlɛ kpili'n

1 Ɛhɪ anzin, nzɔlɛ kpili kʋn kɔ fite nyanmɪansʋ. Mɪn 'nɪan
an, n gɔ nwun balasua kʋn, sɛnzɛ'n fʋfɔ yí nwʋn kɛ taladɪɛ m'ɔ
wula. Yí ja'n jijin sala nɪn asʋ. Ɔ sʋ belemgbin kele. Kele sɔ'n,
Nzalama bulu nʋn nnyuan wɔ sʋ.
2 Balasua sɔ'n tɪ nwʋnnzɛfʋɛ. Yí kʋ nɪn a han yí, nán yí yalɛ'n
mɔ ɔ lɛ yɔ yí'n, ɔ lɛ man ɔ tɪan.

3 Nzɔlɛ kʋn biekun kɔ fite nyanmıansʋ. Mın 'nıan an, n gɔ
nwun naan kɔkɔlɛ kpili kpa kʋn. Naan sɔ'n, ɔ le tile nsʋ, yê
mmɛ bulu. Yí ti kʋn biala sʋ belemgbin kele.
4 Ɔ le yí dua'n ɔ tutu nzalama'n-mɔ gua ası. Nzalama m'ɔ
tutuli gualı ası'n, sɛ bɛ bu nzalama'n-mɔ kʋalaa anun nsan an,
bɛ tu kʋn. Naan kɔkɔlɛ sɔ'n kɔ jinlan balasua'n m'ɔ lɛ wʋ nın
anyunnun ɛbɛlɛ, nán sɛ ɔ wʋ a, anın ɔ 'di yí wa'n.
5 Balasua'n kɔ wʋ baa belenzua kʋn. Baa belenzua sɔ'n, yí
dein yê ɔ le bulalɛ kpɔman ɔ 'sie mân'n kʋalaa ɔ. Kɛ bɛ wʋlı yí
bɛ tʋlı ası nın ala, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ Nyanmıan anwʋn ɛlɔ yí
bia nın anwʋn.
6 Balasua'n kɔ nwanndi kɔ hɔ ɛwâ nın anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yê
Nyanmıan sesielı lıka kɛ ɔ tánlan maan bɛ tá yí dede cıan akpıı
kʋn ɛya nnyuan abulasian ɔ.
7 Ɛhı a, ɛlɔɛ kʋn kɔ tɔ nyanmıansʋ ɛlɔ. Nyanmıan Kpili bɔfʋɛ'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Minsɛ'n nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ si yí sʋ'n, bɛ nʋn
naan kɔkɔlɛ sɔ'n nʋn yí sasʋ dıɛ'n-mɔ bɛ kɔ hʋn.
8 Bɛ kɔ hʋn dede Minsɛ nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ asa kɔ hʋala
naan kɔkɔlɛ'n nʋn yí sasʋ dıɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ tu bé fi nyanmıansʋ.
9 Bɛ kɔ han naan kɔkɔlɛ kpili'n kɔ tʋ gua sʋ. Naan kɔkɔlɛ kpili
sɔ'n, y'ɔ le owo daba'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Abɔnsanmʋn'n. Bɛ fɛlɛ yí
biekun *Satan m'ɔ laka mân bɔndın'n. Bɛ kɔ han yí ɔ nʋn yí
sasʋ'n-mɔ bɛ kɔ gua asıɛ nın asʋ.
10 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie anwunno ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n
lɛ tıan kan kɛ:
"Sian dıɛ, bé ti ele mɛlɛ nın a ju!
Sian dıɛ, Nyanmıan a yı yí belemgbin tunmin nın a hele!
Sıan dıɛ, tunmin'n wɔ yí Kilisi nın asa nun.
Ɔ sanlın kɛ sʋanlan'n mɔ kɔngɔɛ nʋn eyua
ɔ kpɛ yé nianman'n-mɔ anwʋn ngʋnndʋnmgbɔ kele
Nyanmıan'n,
b'a han yí b'a tʋ ası.
11 Ɔ nanndı *Bʋa Baa'n moja'n
nʋn yí nwʋn adanzıɛ elie nın asʋ,
yé nianman'n-mɔ a li Abɔnsanmʋn asʋ kunnunmun.
B'a tie b'a fa bé ngʋan'n b'a to ewue.
12 Yí sɔ ati, nyanmıansʋ, ɛ nʋn bé mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n,
ɛmɔ lí ndutue!
Nan munnzue a han asıɛ'n nʋn jenvie'n!
Ɔ sanlın kɛ Abɔnsanmʋn a ju bé nwʋn ɛlɔ.
Ɔ'a fɛ ɛya kpa,
afı ɔ sı kɛ yí mɛlɛ'n m'ɔ ka'n tı sin kaan sʋa."
13 Mɔ naan kɔkɔlɛ'n nwunlin kɛ b'a han yí b'a tʋ asıɛ nın asʋ
ɛwa'n, ɔ kɔ tu kɔ fʋan balasua'n m'ɔ wʋlı baa belenzua'n.
14 Mɔ ɔ 'tu fʋan yí'n, bɛ kɔ man balasua'n ndɛba nnyuan.
Ndɛba sɔ'n-mɔ tı kɔlıɛ kpili kʋn ndɛba. Balasua'n kɔ tu kɔ hɔ

εwâ nɪn anun ɛlɔ, lɪka mɔ bɛ sesielɪ bɛ manlɪn yí kɛ ɔ tánlan maan bɛ tá yí dede afʊɛ nsan nʊn sin'n, nán owo nɪn asa a ngan man yí.

15 Nan mɔ balasua'n 'tu kɔ'n, naan kɔkɔlɛ'n kɔ kpu asue kpili kʊn maan balasua'n tɔ nun yí mgbaha'n nʊn yí kɔ.

16 Nan mɔ naan kɔkɔlɛ'n kpuli asue'n, asɪɛ'n kɔ sɔ kɔ nʊn ɔ kɔ le balasua'n.

17 Ɛhɪ a, naan kɔkɔlɛ'n kɔ fa balasua nɪn anwʊn ɛkpɔ. Balasua nɪn amma'n-mɔ, mɔ bɛ di Nyanmɪan mala nɪn asʊ, mɔ bɛ de Zozi Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ di'n, naan kɔkɔlɛ'n kɔ fa ɛlɔɛ kɔ tʊa bɛ́.

18 Naan kɔkɔlɛ'n kɔ hɔ kɔ jinlan jenvie nɪn anʊan anyʊan nɪn asʊ.

13

2. Naan'n mɔ fi jenvie nɪn anun 'ba fite'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun naan kʊn kɛ ɔ fi jenvie nɪn anun ɔ lɛ fite. Naan sɔ'n le tile nsʊ, yê mmɛ bulu. Mmɛ kʊn biala sʊ belemgbin kele. B'a hɛlɛ Nyanmɪan dunmannzɛcɪɛ ninnge b'a gua tile nsʊ'n kʊn biala asʊ.

2 Naan sɔ'n mɔ n nwunlin yí'n tɪ kɛ abʊa. Yí ja'n tɪ kɛ naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *usu'n dɪɛ'n. Yí nʊan'n tɪ kɛ tɛtɪanfʊɛ anʊan. Naan anwʊn esulo'n kɔ fa yí tunmin'n, yí belemgbin bia'n ɔ nʊn yí tunmin'n m'ɔ fa sie mân'n kɔ man yí.

3 Naan sɔ'n, ɛbʊta mɔ yí ti nsʊ nɪn anun kʊn bʊtalɪ'n, ɔ di kɛ ɔ wu. Nan kʊsʊ yí kanlan'n kɔ hɔ. Ɔ kɔ sin asɪɛ nɪn asʊ ɛwa menian'n-mɔ kʊalaa anwʊn, bɛ kɔ si yí sʊ.

4 Menian'n-mɔ kʊalaa kɔ sʊ naan kɔkɔlɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a fa yí tunmin'n ɔ'a man naan'n. Menian'n-mɔ kɔ sʊ naan'n kʊsʊ bie. Bɛ́ nwan: “Nwan yê ɔ nʊn naan'n sɛ ɔ? Nwan yê ɔ kʊala yí nʊn kʊn ɔ?”

5 Bɛ kɔ man naan nɪn atɪn kɛ ɔ hán ɛjɔlɛ ɛtɛ tía Nyanmɪan ɛsɛ ɔ sécɪ yí dunman. Mɛlɛ'n mɔ bɛ falɪ bɛ manlɪn yí kɛ ɔ lí tunmin'n tɪ sala abulanan nʊn nnyuan.

6 Ɔ kɔ bɔ yí bʊ ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Nyanmɪan, ɔ kɔ sɛcɪ yí dunman. Nyanmɪan lɪka m'ɔ tɪ'n, ɔ nʊn menian mɔ bɛ nʊn yí wɔ nyanmɪansʊ ɛlɔ'n, ɔ kɔ han bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

7 Bɛ kɔ man yí atɪn kɛ ɔ nʊn Nyanmɪan menian'n-mɔ hʊ́n ɛlɔɛ ɔ lí bɛ́ sʊ kunnunmun. Bɛ kɔ man yí tunmin kɛ ɔ síe mân nɪn anun nvilie'n-mɔ kʊalaa, ɔ nʊn mân nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaa, ɔ nʊn mân nɪn anun anɪɛ'n-mɔ kʊalaa.

8 Asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ mɔ Nyanmɪan 'bɔ mân'n mɔ bɛ́ dunman nnʊn man *Bʊa Baa'n mɔ bɛ hunlin yí'n kalata nɪn anun'n, menian sɔ'n-mɔ kʊalaa 'ba sʊ naan'n.

9 Sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe.

10 Sʊanlan m'ɔ di mɔ bɛ tʊ yí fiadɪ'n, bɛ 'tʊ yí fiadɪ. Sʊanlan m'ɔ kɔ fa dadɪɛ kɔ hun sʊanlan'n, bɛ 'fa dadɪɛ bɛ kun yí muonun bie.

Ɛhıka ati, ɔ sɛ kɛ Nyanmıan menian'n-mɔ héle kɛ bɛ le dedi ɛsɛ bɛ kʋala abʋtalɛ si.

3. Naan'n m'ɔ fi asıɛ nın abʋ 'ba fite'n

11 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan kʋn biekun. Ɔ fi asıɛ nın abʋ ɔ kɔ fite. Ɔ le mmɛ nnyuan kɛ bʋa baa mmɛ. Yí ɛjʋjɔlɛ'n soman naan kɔkɔlɛ'n dıɛ'n.

12 Ɔ le naan'n m'ɔ lili mʋa fitelı'n tunmin'n kʋalaatin yê ɔ fa yɔ ninnge'n-mɔ wɔ yí nyunnun ɔ. Ɔ kɔ man asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kɔ kpati kɔ sʋ alimʋa naan'n mɔ bɛ bʋtalı yí kɛ ɔ 'wu mɔ yí kanlan'n hɔlı'n.

13 Ɔ kɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa, dede ɔ man sîn bɔbɔ fi nyanmıansʋ ɔ tɔ asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun ɛbɛlɛ.

14 Asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ bɛ manlın yí atın kɛ ɔ yó wɔ alimʋa naan nın anyunnun ɛbɛlɛ'n, ɔ manlın menian'n-mɔ minlinlin. Ɔ kɔ han kɔ hele asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kɛ bɛ nían alimʋa naan nın anwʋn sʋ bɛ sé abaaba kʋn nán bɛ sʋ́ yí. Alimʋa naan'n y'ɔ le mɔ bɛ le dadıɛ bɛ bʋtalı yí ewue ɛbʋta mɔ ɔ'a nwu man'n.

15 Bɛ kɔ man kasian naan nın atın kɛ ɔ mán abaaba'n ngʋan maan ɔ jʋ́jɔ ɛsɛ ɔ hʋ́n bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ sʋ yí'n.

16 Mgbain o, mmatʋnman o, esikafʋɛ o, ehianfʋɛ o, nganga o, bɛ́ mɔ bɛ tı man nganga o, naan'n kɔ man bɛ kɔ sesie bɛ́ kʋalaa bɛ́ nzɔlɛ bɛ́ sa fama'n anaan bɛ́ nwʋnnaan nın asʋ.

17 Sʋanlan mɔ b'a nzie man yí nzɔlɛ sɔ'n bie'n, ɔ le man atın ɔ ndo man like, ɔ le man atın ɔ ndɔnın man like. Nzɔlɛ sɔ'n y'ɔ le naan'n dunman'n anaan yí dunman'n mgbʋnndan nzɔlɛ'n.

18 Ɛwa dıɛ, bɛngɛlɛfʋɛ ɛjɔlɛ ɔ. Sʋanlan m'ɔ sı ngɛlɛ'n kʋala kɛ ɔ tıtı ɔ nwun naan'n dunman'n mgbʋnndan nzɔlɛ'n. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan dunman ɔ. Yí nʋan tı ɛya nsian abulasian nʋn nsian.

14

4. Nyanmıan Bʋa Baa'n nʋn yí menian'n-mɔ

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun *Bʋa Baa'n kɛ ɔ jin Sıʋn bʋka nın asʋ. Menian akpıı ɛya kʋn abulanan nʋn nnan jijin yí nwʋn ɛbɛlɛ. B'a hɛlɛ Bʋa Baa'n nʋn yí Sı bɛ́ dunman'n bɛ́ nwʋnman nın asʋ.

2 N gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fi nyanmıansʋ. Ɔ te kɛ asue agualıɛ mgbili'n-mɔ. Ɔ te kɛ mgbanlanlan m'ɔ kɔ te sɛlɛ kpa'n. Anıɛ sɔ'n mɔ n dılı'n tı kɛ sanngo mɔ bɛ lɛ bɔ ɔ.

3 Menian nwala nwala sɔ'n-mɔ jijin Nyanmıan belemgbin bia'n, nʋn naan nnan'n ɔ nʋn mgbain abulaa nʋn nnan nın anyunnun ɛbɛlɛ, bɛ lɛ tʋ ejue fʋfɔlɛ kʋn. Ejue sɔ'n, sʋanlan fíí ngʋala man yí suan, sannan menian akpıı ɛya kʋn abulanan nʋn nnan'n mɔ Zozi falı yí moja'n tolı bɛ́ asıɛ nın asʋ nın ala.

4 Menian sɔ'n-mɔ nʊn balasua a nzan man nun b'a ngua man bɛ́ nwʊn efian. Bɛ́ nwʊn tɪ. Lɪka biala mɔ bʊa Baa'n 'kɔ'n, bɛ́ nʊn yí yê ɔ kɔ ɔ. B'a to bɛ́ wɔ menian'n-mɔ afian. Bɛ tɪ kɛ alimʊa ninnge mɔ bɛ lɛ fa bɛ bɔ afɔlɪɛ bɛ man Nyanmɪan ɔ nʊn Bʊa Baa'n.
5 Cɪan bie lé, bɛ tɪlɪ man kɛ ato ɛjɔlɛ fi menian sɔ'n-mɔ anʊan a fite. Efian fíí nnʊn man bɛ́ nwʊn.

5. Nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ nsan'n

6 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn. Bɔfʊɛ sɔ'n, anɪn ɔ lɛ tu sɪn anwunno anwunno kpa. Yí dein y'ɔ di kɛ ɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n ɔ kele asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ kʊalaatin, mân mân'n-mɔ, anɪɛ anɪɛ'n-mɔ, ɔ nʊn afilie afilie'n-mɔ.
7 Bɔfʊɛ'n lɛ tɪan sɛlɛ kpa kan kɛ: "Ɛmɔ súlo Nyanmɪan Kpili nán bɛ wúla yí anunminnyanmʊn! ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ'n mɔ ɔ 'fa bua menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ nɪn a ju. Ɛmɔ sʊ́ sʊanlan'n m'ɔ bɔlɪ anwunno nʊn asɪɛ'n, jenvie'n nʊn asutile'n-mɔ'n."
8 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn biekun. Ɔ si alimʊa dɪɛ nɪn asʊ. Yí nwan: "Ɔ'a tɔ! Ɔ'a tɔ! Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʊn nɪn a tɔ! Yí mɔ ɔ'a su yí ajʊamannɪn bobolobe nzan'n ɔ'a man mân kʊalaa a nʊn'n!"
9 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn biekun. Ɔ si alimʊa dɪɛ nnyuan'n-mɔ asʊ. Ɔ lɛ tɪan sɛlɛ kpa kan kɛ: "Sʊanlan biala m'ɔ kɔ sʊ naan'n nʊn yí abaaba'n, m'ɔ kɔ tie maan bɛ kɔ sie yí nwʊnman anaan yí sa nɪn asʊ nzɔlɛ'n,
10 sʊanlan sɔ'n, Nyanmɪan Kpili 'fɛ yí nwʊn ɛya kpili kpa, ɔ 'tua yí yí nwʊn kalɛ. Yí nwʊn kalɛ mɔ ɔ 'tua yí'n, ɔ tɪ kɛ nzan m'ɔ yɔ sɪ, mɔ b'a ngua man nun nzue b'a nda man yí nʊan ɔ. Ɔ 'nʊn yí kʊalaa. Ɔ 'nwun yalɛ kpili kpa sîn'n nʊn like'n m'ɔ ban nvan nvan kɛ tui ndunmunlan nɪn anun wɔ nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ nwannzan-nwannzan'n-mɔ nʊn Bʊa Baa nɪn anyunnun ɛbɛlɛ.
11 Sîn nɪn ewusanlan'n mɔ ɔ 'kpunmgbun bɛ́'n, ɔ nyue man lé. Bɛ́ mɔ bɛ kɔ sʊ naan'n, ɔ nʊn yí abaaba'n, mɔ ɛsɛ bɛ kɔ tie maan bɛ kɔ sie naan'n nzɔlɛ'n bɛ́ nwʊn'n, menian sɔ'n-mɔ, kɔngɔɛ nʊn eyua, ɛfɛ ala yê ɔ la bɛ́ sʊ ɔ."
12 Ɛhɪka ati, bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Nyanmɪan bɛ di yí mala nɪn asʊ, mɔ bɛ de Zozi bɛ di ananhɔlɛ nun'n, ɔ di kɛ bɛ kele kɛ bɛ si abʊtalɛ.
13 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tie a, n gɔ tɪ anɪɛ bie. Anɪɛ sɔ'n fi nyanmɪansʊ. Ɔ lɛ kan kele mín kɛ: "Kɛlɛ ɛjɔlɛ ɛhɪ: Tɛmʊn mɔ yɛ wɔ nun'n, nyila hán bɛ́ mɔ bɛ wu wɔ yé Mɪn dunman nun'n!" Nyanmɪan Wawɛ'n kɔ sɔ sʊ kɛ: "Sakpa, ɔ tɪ ananhɔlɛ. Bɛ kʊala kɛ bɛ de bɛ́ ɛnwʊnmɪan wɔ́ bɛ́ junman elie nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ nyɔlɪɛ kpa'n mɔ b'a yɔ'n si bɛ́ sʊ."

6. Asɪɛ nɪn asʊ ninnge ɛtɪɛ'n

14 Ɛhı anzin, mın 'tʋ mín nyın biekun an, n gɔ nwun
nyanmıan nın anyunnun bɔlé fufue kʋn. Sʋanlan kʋn tı sʋ, ɔ
soman Mân Baa. Esika kɔkɔlɛ abotile bɔ yí ti. Ɔ le dadıɛ ati
tɔkɔlɛ nâ nâ kʋn yí sa nun.
15 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi Nyanmıan sua
nın anun kɔ fite, ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ kan kele sʋanlan'n m'ɔ tı
bɔlé nın asʋ'n kɛ: "Fa wó dadıɛ ati tɔkɔlɛ'n, nán tı asıɛ nın asʋ
ninnge'n. Ɔ sanlın kɛ asıɛ nın asʋ ninnge'n kʋalaa a bʋlʋ, bɛ́
ɛtıɛ tɛmʋn a ju."
16 M'ɔ hanlın sɔ'n, sʋanlan'n m'ɔ tı bɔlé nın asʋ'n kɔ tʋ yí dadıɛ
ati tɔkɔlɛ nın asıɛ nın asʋ, ɔ kɔ tı sʋ ninnge'n.
17 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi Nyanmıan
sua'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ nın anun kɔ fite. Yí kʋsʋ ɔ le dadıɛ
ati tɔkɔlɛ nâ nâ kʋn yí sa nun.
18 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi esika kɔkɔlɛ
tɔbılı nın anun ɔ kɔ fite. Bɔfʋɛ sɔ'n le sîn nın asʋ tunmin. Ɔ kɔ
tıan sɛlɛ kpa ɔ kɔ han kɔ hele nunhan'n m'ɔ le dadıɛ tɔkɔlɛ nâ'n
kɛ: "Fa wó dadıɛ ati tɔkɔlɛ'n tı asıɛ nın asʋ divın sosokpue'n-mɔ,
ɔ sanlın kɛ yí mma nın a bʋlʋ."
19 Kɛ ɔ hanlın sɔ'n, bɔfʋɛ'n kɔ tʋ yí dadıɛ ati tɔkɔlɛ nın asıɛ
nın asʋ. Ɔ kɔ tı asıɛ nın asʋ divın sosokpue'n-mɔ ɔ kɔ gua lıka
kpili'n mɔ bɛ hyuhyuin divın nzue'n. Lıka sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan
sikpɛ'n.
20 Lıka mɔ bɛ 'hyuhyuin divın'n nnʋn man kulo nın asʋ, ɔ wɔ
ebolo. Moja fi lıka mɔ bɛ lɛ hyuhyuin divın'n kɔ fite sʋa wa wa
wa. Ɔ kɔ tınngɛ ɔ kɔ hɔ kɔ ju cilo ɛya nsan. Yí bʋ'n kɔ ɔ ju mɛtılı
kʋn nʋn sin.

15

7. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsʋ'n ɔ nʋn munnzue nsʋ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun asinbɛnwʋn like kpili
kʋn nyanmıansʋ ɛlɔ. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ
nsʋ le munnzue nsʋ bɛ́ sa nun. Munnzue nsʋ sɔ'n, munnzue
fíí kón nnʋn man bɛ́ nzin. Ɔ sanlın kɛ bɛ yê bɛ kele Nyanmıan
sikpɛ'n lıka m'ɔ kɔ ju nın ɔ.
2 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun jenvie kʋn, ɔ tı kɛ
niannun, sîn fʋla nun. N gɔ nwun bɛ́ mɔ bɛ lili naan'n
nʋn yí abaaba'n nʋn yí dunman nın asʋ kunnunmun'n. Bɛ
jijin jenvie'n m'ɔ tı kɛ niannun nın asʋ, bɛ lile sanngo'n mɔ
Nyanmıan falı manlın bɛ́'n bɛ́ sa nun.
3 Bɛ lɛ tʋ Nyanmıan akʋa *Moyizı ejue'n nʋn *Bʋa Baa nın
ejue'n. Bɛ́ nwan:
"Yɛ́ Mın Tunminfʋɛ Nyanmıan Kpili,
wó junman mgbili'n mɔ ɛ di'n
sin menian'n-mɔ anwʋn!
Ɛ tı mân mân'n-mɔ kʋalaa bɛ́ belemgbin.

Wɔ́ ninnge'n kʋalaa mə ɛ yɔ'n tɪ ananhəlɛ,
ɛsɛ yí kʋalaa tɪ fɔ́ʋ́n.
4 Yɛ́ Mɪn, nwan yɛ̂ ɔ nzulo man wɔ́ ɔ?
Nwan yɛ̂ ɔ ngulo man kɛ
ɔ wula wɔ́ anunminnyanmʋn ɔ?
Wɔ́ dɪɛ, ɛ tɪ kʋnlʋn-ngʋnlʋn.
Mân nɪn anun menian'n-mə kʋalaa
'ba kʋtʋ wɔ́ nyunnun.
Ɔ sanlɪn kɛ b'a nwun yí kɛ wɔ́ junman'n
mə ɛ di'n tɪ fɔ́ʋ́n."

5 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun yí kɛ Nyanmɪan sua nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ, mə nyɪhyɛ alaka jin nun'n kɔ tike.

6 Nyanmɪansʋ mməfʋɛ nsʋ'n mə bɛ le munnzue nsʋ'n bɛ́ sa nun'n fi Nyanmɪan sua nɪn anun bɛ kɔ fite. Bɛ wowula taladɪɛ nvufue nhyɪhyɪɛɪn mɪnmɪaɪn mɪnmɪaɪn yɛ̂ esika kəkəlɛ bɛlɛtɪ hyɪ bɛ́ afian.

7 Naan nnan nɪn anun kʋn kɔ wowula mməfʋɛ nsʋ nɪn asa nun esika kəkəlɛ kangɔ nsʋ. Kangɔ nsʋ sɔ'n-mə, Nyanmɪan m'ɔ tɪ asɪ dahuu'n, yí sikpɛ'n yi yí.

8 Nyanmɪan Kpili anunminnyanmʋn'n, ɔ nʋn yí tunmin'n kɔ yɪ ewusanlan, ɔ kɔ fa Nyanmɪan sua'n lɪka kʋalaatin. Munnzue nsʋ'n mə mməfʋɛ nsʋ'n le'n, sɛ ɔ yəlɪ man dede ɔ sɪnlɪn man an, sʋanlan fíí ngʋala man Nyanmɪan sua nɪn anun wʋlʋ.

NYANMIAN SIKPƐ KANGƆ NSƱ'N

16

1. Alimʋa kangɔ'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tie a, n gɔ tɪ anɪɛ bie, ɔ fi Nyanmɪan sua nɪn anun ɛlɔ. Anɪɛ sɔ'n lɛ tɪan sɛlɛ kpa ɔ kan kele mməfʋɛ nsʋ'n kɛ: "Ɛmə hɔ́ bɛ bútu Nyanmɪan sikpɛ'n m'ɔ yi kangɔ nsʋ nɪn asɪɛ nɪn asʋ!"

2 Alimʋa bəfʋɛ'n kɔ hɔ kɔ butu yí dɪɛ nɪn asɪɛ nɪn asʋ. M'ɔ butuli yí yuelɪ'n, kanlan ɛtɛ ɛtɛ m'ɔ fʋfʋ kɔ tutu bɛ́ mə bɛ sʋlɪ naan'n nʋn yí abaaba'n, mə yí nzəlɛ'n wɔ bɛ nwʋn'n.

2. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

3 Ɛhɪ anzin, bəfʋɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n kɔ butu yí dɪɛ'n jenvie nɪn anun. Asue'n kɔ kaci moja kɛ sʋanlan mə ɔ'a wu anwʋn moja. Nun ninnge'n-mə kʋalaa kɔ wu.

3. Kangɔ'n mə tian yí nsan'n

4 Ɛhɪ anzin, bəfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsan'n kɔ butu yí dɪɛ nɪn asue mgbili'n-mə nʋn asutile'n-mə anun. Yí kʋalaa kɔ kaci moja.

5 Ɛhɪ, mɪn 'tie a, anɪn bəfʋɛ'n m'ɔ nɪan asue'n-mə asʋ'n lɛ kan kɛ:
"Ɛ tɪ fɔ́ʋ́n, wɔ́ mə ɛ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ,

mɔ anɪn ɛ wɔ ɛbɛlɛ daba'n.
Ɛ tɪ nwannzan-nwannzan.
Ɔ sanlɪn kɛ, mɔ a yɔ'n, yí nyɪn ɔ.
6 A man bɛ́ moja a nʊn,
afɪ b'a gua wɔ́ menian'n-mɔ
nʊn wɔ́ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ moja.
Mɔ b'a kpʊnndɛ'n yê b'a nyan yí ɔ."
7 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tie a, anɪn bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ nɪn asʊ'n lɛ kan kɛ:
"Yuo, yɛ́ Mɪn Tunminfʊɛ Nyanmɪan Kpili,
wɔ́ ndɛɛ ebua'n tɪ ananhɔlɛ, ɔ tɪ sɛsɛ."

4. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnan'n

8 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnan'n kɔ butu yí dɪɛ'n sɛnzɛ nɪn asʊ. Bɛ kɔ man sɛnzɛ nɪn atɪn kɛ ɔ júe ɔ yéyala asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ.
9 Ɔ kɔ yɛyala menian'n-mɔ anwʊn'n. Menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Nyanmɪan m'ɔ le tunmin wɔ munnzue sɔ nɪn asʊ'n. B'a nnun man bɛ́ nwʊn b'a nwula man Nyanmɪan anunminnyanmʊn.

5. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnun'n

10 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnun'n kɔ butu yí dɪɛ'n naan'n belemgbin bia nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ ala, yí mân'n kɔ kaci awosin. Bɛ́ m'ɔ sie bɛ́'n kɔ kpʊsa bɛ́ tofeleman wɔ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí'n dunman nun.
11 Bɛ́ nwʊn nganlan nganlan'n-mɔ nʊn yí ɛfʊfʊɛ'n m'ɔ lɛ fʊfʊ bɛ́'n dunman nun, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Anwunno Nyanmɪan'n. B'a nnun man bɛ́ nwʊn b'a nyaci man bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ b'a ngua man.

6. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nsian'n

12 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsian'n, kɔ butu yí dɪɛ nɪn asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalatɪ nɪn anun. Asue'n kɔ yue nun. Atɪn kɔ la nun kɔ man mmelemgbin'n-mɔ mɔ bɛ fi sɛnzɛ afitelɪɛ'n.
13 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mɪn 'nɪan an, anɪn wawɛ ɛtɛ nsan, bɛ tɪ kɛ kɛlɛ. Kʊn fi naan kɔkɔlɛ kpili nɪn anʊan nun kɛ fite. Kʊn fi naan nɪn anʊan nun kɔ fite. Kʊn kʊsʊ fi ato kpɔmanfʊɛ nɪn anʊan nun kɔ fite.
14 Mmɔnsanmʊn wawɛ-mɔ ɔ. Wawɛ sɔ'n-mɔ yɔ asinbɛnwʊn ninnge. Bɛ lɛ kɔ mân nɪn anun mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa anwʊn bɛ kɔ wowula bɛ́ bʊ maan bɛ kokuan bɛ́ nʊan, nán Tunminfʊɛ Nyanmɪan cɪan kpili'n ju a, anɪn b'a hʊn ɛlɔɛ'n.
15 Yɛ́ Mɪn nwan: "Tie, mɪn 'ba a nvu nun kɛ awofʊɛ. Nyila hán sʊanlan mɔ mɪn 'ba ju mɔ ɔ lɛ nnafɪ man, m'ɔ nɪan yí taladɪɛ nɪn asʊ, mɔ ɔ 'kɔ a, yí nwʊn gua man sʊ nán nyian a hun yí."

16 Mmɔnsanmʋn wawɛ'n-mɔ kɔ hohuan mmelemgbin'n-mɔ anʋan lıka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí ebele anıɛ nın anun Haamagedʋn'n.

7. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n

17 Bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n kɔ butu yí dıɛ nın anwʋnman nın anun. Mın 'tie a, anıɛ bie fi Nyanmıan sua nın anun belemgbin bia nın anwʋn ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n, lɛ kan kɛ: "Sian dıɛ, ɔ'a yue!"

18 M'ɔ hanlın sɔ'n, nyanmıan'n kɔ kpɛ mıaın, n gɔ tı ɛjʋjɔlɛ, mgbanlanlan'n kɔ te. Asıɛ'n kɔ kpusu kpili kpa. Kɛ ɔ kpınlın kpusuli'n, bɛ bɔlı kulo sʋanlan bɛ tʋlı asıɛ nın asʋ dede mɔ ɔ 'ju ɛnɛ'n, asıɛ'n kpusulı man sɔ lé.

19 Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʋn nın anun kɔ kpacı nsan. Mân nın anun kulo mgbili mgbili'n-mɔ kʋalaa kɔ sɛcı. Nyanmıan ati kɔ kacı kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʋn'n. Nyanmıan kɔ fa kangɔ'n mɔ yí sikpɛ nzan'n wɔ nun'n ɔ kɔ man Babilɔnʋn kɔ nʋn.

20 Asue afian kpɔlɛ'n-mɔ kʋalaatin nʋn mmʋka'n-mɔ abʋsʋ kɔ nunnun.

21 Asukɔcʋın mgbili mgbili kpa, mɔ kʋn kʋala kɛ ɔ ju tonun abulanan kɔ tıtı kɔ gua menian'n-mɔ asʋ. Menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Nyanmıan, ɔ fi yalɛ kpili'n mɔ asukɔcʋın'n heleli bɛ́'n.

BABILƆNƱN ANWƱN ƐJƆLƐ KPƆLƐ NSƱ'N

17

1. Tutu balasua'n

1 M'ɔ yɔlı sɔ'n, mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ le kangɔ nsʋ nın anun kʋn kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Bala maan n gélе wó kɛ bɛ 'kpın bɛ tua balasua'n m'ɔ si tutu'n kpili'n kalɛ'n. Tutu balasua sɔ'n, y'ɔ le kulo kpili'n mɔ b'a si yí asue mgbili'n-mɔ anʋan'n.

2 Mân nın anun mmelemgbin'n-mɔ nʋn yí a la. Asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ a nʋn yí ajʋanmannın nzan'n b'a bʋ."

3 Wawɛ nun, bɔfʋɛ'n nʋn mín kɔ hɔ ɛwâ kʋn anun. Mın 'nıan an, n gɔ nwun balasua kʋn. Balasua sɔ'n tı naan kɔkɔlɛ kpa kʋn asʋ. B'a hɛhɛlɛ dunman dɔʋn b'a gua naan nın asʋ. Dunman sɔ'n-mɔ tı Nyanmıan dunmannzɛcıɛ dunman. Naan sɔ'n le tile nsʋ yê mmɛ bulu.

4 Balasua sɔ'n wula taladıɛ kɔkɔlɛ kpa. Yí nwʋn njʋaba'n tı esika kɔkɔlɛ, nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn nʋn afile. Ɔ le esika kɔkɔlɛ kangɔ kʋn yí sa nun. Yí busuɔfʋɛ ninnge nʋn yí satılıfʋɛ nyɔlıɛ'n-mɔ yi yí tɛkɛɛ.

5 B'a hɛlɛ anyınndala dunman kʋn b'a gua yí nwʋnman nın asʋ. Dunman sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ: "Babilɔnʋn m'ɔ tı kulo kpili'n, ɔ tı asıɛ nın asʋ tutu'n-mɔ nʋn busuɔfʋɛ'n-mɔ anin."

6 Mın 'nıan an, anın balasua sɔ nın a nʋn Nyanmıan menian'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ lili Zozi anwʋn adanzıɛ ananhɔlɛ nun'n moja'n dede ɔ'a bʋ nzan.

Mɔ n nwunlin balasua sɔ'n, ɔ sinlin mín nwʋn sʋnman.
7 Ɛhɪ a, bɔfʋɛ'n kɔ bisa mín kɛ: "Ɛjɔlɛ'n sin wó nwʋn kɛ sɛ?
Balasua'n m'ɔ tɪ naan ati nsʋ m'ɔ le mmɛ bulu nɪn asʋ'n, mɪn
'ba han bɛ́ bʋ ɛjɔlɛ mɪn kele wó.
8 Naan'n mɔ a nwun yí'n, anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba, nan sian dɪɛ, ɔ
nnʋn man ɛbɛlɛ kún. Nan kʋsʋ ɔ fi kunman nɪn anun ɔ 'ba fite ɔ
kɔ minlin. Kɛ Nyanmɪan Kpili bɔlɪ mân'n, asɪɛ nɪn asʋ menian
mɔ bɛ́ dunman nnʋn man ngʋan kalata nɪn anun'n, mɛlɛ mɔ
bɛ 'ba nwun naan'n, ɔ 'ba sin bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ, daba anɪn
naan sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ, b'a nnwun man yí kún, bɛ 'nɪan an, yí ahɪ.
9 "Ɛwa, ɔ di ngɛlɛ kpa nán sʋanlan a tɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ. Tile
nsʋ'n, bɛ tɪ mmʋka nsʋ mɔ balasua'n tɪ sʋ ɔ. Tile nsʋ'n kʋsʋ tɪ
mmelemgbin nsʋ.
10 Nunhan nnun mɛlɛ dɪɛ a sɪn. Kʋn tɛ tɪ bia nɪn asʋ.
Nunhan'n m'ɔ tian yí nsʋ'n tanlanlɪn man bia nɪn asʋ. Nan sɛ
bɛ sie yí sʋ a, ɔ ngɔ hyɛ man.
11 Naan'n mɔ anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba mɔ ɔ nnʋn man ɛbɛlɛ kún'n,
yí kʋsʋ ɔ tɪ belemgbin. Ɔ tɔ bɛ́ sʋ mɔcʋɛ. Nan kʋsʋ mmelemgbin
nsʋ'n mɔ bɛ 'minlin'n, ɔ wɔ bɛ́ nun bie.
12 "Mmɛ bulu'n mɔ a nwun yí'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ tɪ mmelemgbin
bulu. Nan bɛ́ dɪɛ, bɛ sielɪ man bɛ́ bia sʋ. Bɛ 'ba man bɛ́ tunmin
maan bɛ nʋn naan'n di belemgbin dɔhyʋɪlɪ kʋn.
13 Mmelemgbin bulu sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ ajʋnlɪn tɪ kʋn. Bɛ fa
bɛ́ tunmin'n bɛ di junman bɛ man naan'n.
14 Bɛ 'ba fa ɛlɔɛ bɛ tʋa *Bʋa Baa'n. Nan Bʋa Baa'n 'ba
li bɛ́ sʋ kunnunmun. Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ tɪ mɪnlɪan'n-mɔ kʋalaa
Amɪn, mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa Belemgbin. Bʋa Baa'n nʋn
yí sasʋ'n-mɔ, bɛ́ mɔ ɔ'a fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn mɔ bɛ nʋn yí nanndɪ
ananhɔlɛ nun'n, ɔ nʋn bɛ́ yê bɛ 'di kunnunmun nɪn ɔ."
15 Bɔfʋɛ'n kɔ han kɔ hele mín biekun kɛ: "Asue asue'n-mɔ mɔ
tutu balasua'n tɪ yí nʋan mɔ a nwun yí'n, ɔ kele meninsʋnman,
anɪɛ anɪɛ nʋn mân mân.
16 Mmɛ bulu'n mɔ a nwun yí'n, bɛ́ nʋn naan'n, bɛ 'ba kpɔ tutu
balasua'n. Bɛ 'ba tʋa yí bɛ de yí nwʋn ninnge'n maan ɔ ka yí
nwʋn mgban. Bɛ 'di yí nwʋn naan'n bɛ tʋ yí bʋsʋ nɪn anun sîn
bɛ yala yí.
17 Afɪ Nyanmɪan a man mmelemgbin bulu sɔ nɪn atɪn kɛ bɛ
yɔ́ yí muonun yí kunnun like. Mmelemgbin bulu sɔ'n-mɔ abʋ
'ba yɔ kʋn, bɛ 'ba fa bɛ́ belemgbin tunmin'n bɛ di junman bɛ
man naan'n dede ɔ 'ju tɛmʋn mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ
kpɪn sʋ'n.
18 "Yí bɛ-yue-asɪɛ, balasua'n mɔ a nwun yí'n, yí y'ɔ tɪ kulo
kpili'n m'ɔ sie asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa ɔ."

18

2. Babilɔnʋn 'ba tɔ asɪ

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn
biekun kɛ ɔ fi nyanmıansʋ ɔ lɛ ju. Bɔfʋɛ sɔ'n le tunmin kpili kpa.
Yí nwʋn'n ta dede bɛ nwun yí anunminnyanmʋn nın asıɛ'n
lıka kʋalaatin.
2 Anın ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa kan kɛ:
“Ɔ'a tɔ ası! Ɔ'a tɔ ası!
Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʋn nın a tɔ ası!
Ɔ'a kaci mmɔnsanmʋn'n-mɔ kulo.
Ɔ'a kaci wawɛ ɛtɛ ngacile'n-mɔ kʋalaa fıabɛlɛ.
Ɛbɛlɛ yê nnʋnman ɛtɛ ɛtɛ
mɔ sʋanlan ngulo man'n kʋalaa wɔ ɔ.
3 Ɔ sanlın kɛ ɔ'a man menian'n-mɔ kʋalaa
a nʋn yí nzan'n bie,
yí ajʋamannın bobolobe nzan'n.
Asıɛ nın asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa nʋn yí a la.
Asıɛ nın asʋ watafʋɛ'n-mɔ
le yí ninnge nganlanman nganlanman'n
b'a fa b'a nyan bɛ́ nwʋn.”

3. Babilɔnʋn esuan'n

4 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fi
nyanmıansʋ. Yí nwan:
“Mín menian, ɛmɔ fi kulo sɔ nın asʋ bɛ tú
nán ɛmɔ a nyɔ man yí ɛtɛ'n m'ɔ yɔ'n bie,
nán yí ɛtɛ nın anwʋn munnzue a ngan man ɛmɔ.
5 Ɔ sanlın kɛ yí ɛtɛ nın a sʋn
dede ɔ'a kpula nyanmıan'n.
Ɔ man Nyanmıan ati a kacı yí nvʋfʋsʋɛ nyɔlıɛ'n-mɔ.
6 Like'n m'ɔ yɔlı ɛmɔ'n, ɛmɔ nían sʋ bɛ yó yí bie.
M'ɔ yɔlı ɛmɔ'n, ɛmɔ yó yí sɔ fâ nnyuan
bɛ túa yí kalɛ.
Kangɔ'n m'ɔ suli nzan'n gualı nun
manlın menian'n-mɔ'n,
ɛmɔ fá sú yí kpê nnyuan bɛ mán yí.
7 Yí nwʋn elie'n
nʋn yí atubɛnwʋn kpili'n m'ɔ tu'n,
ɛmɔ nían sʋ bɛ héle yí ahʋlʋwa nʋn amannınhunlun.
Afı yí nwan: ‘N dı ası kɛ belemgbin balasua.
N dı man kunlannvʋɛ.
Ɛsɛ mın ngɔ li man kunlan lé.’
8 Yí ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ kan nın ati,
munnzue'n-mɔ kʋalaa m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ man yí'n,
ɔ 'ba tʋ yí cıan kʋnmgba cein:
Ɛfʋkɛ m'ɔ kun sʋanlan, kunlan elie nʋn ɛhɔɛ,
ɛsɛ bɛ 'fa sîn bɛ yala yí.
Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın Nyanmıan
mɔ ɔ'a bua yí ndɛɛ'n le tunmin.

9 “Asɪɛ nɪn asʊ mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ nʊn Babilɔnʊn kulo nɪn a bɔ ajʊamannɪn, bɛ nʊn yí a li mân'n, mɛlɛ mɔ bɛ 'ba nwun yí sîn nɪn ewusanlan'n, bɛ 'ba sun yí bɛ yɪ yí nwʊn awɔ́lɛ.
10 Mɔ bɛ 'ba nwun munnzue'n mɔ ɔ'a han kulo'n, esulo 'ba han bɛ́. Bɛ 'ba jejinlan mʊa bɛ kan kɛ:
‘Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili, Babilɔnʊn kulo m'ɔ le tunmin!
B'a fa dɔhyʊɪlɪ kʊnmgba cein b'a bua wɔ́ ndɛɛ!’
11 “Asɪɛ nɪn asʊ watafʊɛ'n-mɔ kʊsʊ lɛ sun yí bɛ yɪ yí nwʊn awɔ́lɛ. Afɪ bɛ nnyan man sʊanlan fíí kón ɔ ndo man bɛ́ ninnge'n:
12 Esika kɔkɔlɛ, jɛtɛ, nyɔbʊɛ mɔ bɛ mian yí nwʊn, afile, ɛtanlan fufue, kɔkɔlɛ, mɪnmɪaɪn mɪnmɪaɪn, mmaka ngacile ngacile kʊalaa mɔ bɛ ban fanlan, ninnge ngacile ngacile kʊalaa mɔ bɛ le ɛsʊɪnje bɛ yɔ, yí kʊalaa mɔ bɛ le mmaka ngacile ngacile mɔ yí nwʊn cian bɛ yɔ, ayɪwa, bulalɛ, ɛbʊɛ malʊbʊ.
13 Bɛ ngɔ nyan man sʊanlan ngɔ to man bɛ́ baka abʊɪn'n m'ɔ ban fanlan'n, ɔ nʊn bɛ́ asɛsɪan'n, ɔ nʊn bɛ́ anatɪlɪ'n, ɔ nʊn bɛ́ alawu'n, ɔ nʊn bɛ́ abɛya'n, ɔ nʊn bɛ́ ngo'n, ɔ nʊn bɛ́ nzan'n, ɔ nʊn bɛ́ fali'n, ɔ nʊn bɛ́ *bele'n, ɔ nʊn bɛ́ nnalɛ'n, ɔ nʊn bɛ́ mmʊa'n, ɔ nʊn bɛ́ mgbanngɔ'n, nʊn bɛ́ hyuili'n, ɔ nʊn bɛ́ nganga'n, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man nganga'n.
14 “Watafʊɛ sɔ'n-mɔ 'ba se kulo'n kɛ: ‘Ninnge'n kʊalaa mɔ ɛ kulo kɛ ɛ nyan yí'n, ninnge sɔ'n-mɔ a tʊ a fʊn wɔ́. Wɔ́ anyanbɛnwʊn'n nʊn wɔ́ ninnge nganlanman'n-mɔ a minlin, ɛ ngɔ nwun man bɛ́ fíí kón.’
15 Bɛ́ mɔ bɛ di wata kulo sɔ nɪn asʊ mɔ b'a nyan bɛ́ nwʊn'n, mɔ bɛ 'ba nwun munnzue'n mɔ ɔ'a han kulo'n, esulo 'ba han bɛ́. Bɛ 'ba jinlan mʊa bɛ sun yí bɛ yɪ yí nwʊn awɔ́lɛ.
16 Bɛ 'ba se kɛ:
‘Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili'n m'ɔ wula taladɪɛ fufue nʊn kɔkɔlɛ
mɔ bɛ́ gua yɔ sɪ
mɔ esika kɔkɔlɛ ninnge a yi yí kɔmɪn nʊn yí sa,
m'ɔ le nyɔbʊɛ mɔ bɛ mian yí nwʊn,
ɔ nʊn afile dɔʊn'n,
17 dɔhyʊɪlɪ kʊnmgba cein anun,
wɔ́ anyanbɛnwʊn nwala nwala ɛhɪ kʊalaa a minlin!’
“Bɛ mɔ bɛ nɪan meli'n-mɔ asʊ, bɛ́ mɔ bɛ fʊ meli nun bɛ tu atɪn, bɛ́ mɔ bɛ kan nun, bɛ́ mɔ bɛ di junman jenvie nɪn asʊ, bɛ́ kʊalaa bɛ jijin mʊa.

18 “Mɔ bɛ nwunlin sîn'n nʊn ewusanlan'n kulo nɪn anun'n,
bɛ kɔ tɛtɪan bɛ́ nwan: ‘Kulo benin yɛ̂ anɪn ɔ nʊn kulo kpili ɛhɪ
sɛ ɔ?’
19 Bɛ 'tu nvutule bɛ gua bɛ́ ti'n-mɔ asʊ. Bɛ 'sun bɛ di yí nwʊn
yalɛ, bɛ 'tɛtɪan bɛ kan kɛ:
‘Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili ɛhɪ mɔ ɔ'a man bɛ́ kʊalaa
mɔ bɛ di meli nɪn anun junman nɪn
a nyan bɛ́ nwʊn'n,
dɔhyʊɪlɪ kʊnmgba cein anun,
yí anyanbɛnwʊn'n kʊalaa a minlin!
20 Nyanmɪansʊ amma,
ɛmɔ lí fɛ kɛ kulo sɔ nɪn abʊsʊ a bɔ ɔ!
Nyanmɪan menian, mmɔfʊɛ nʊn mgbɔmanfʊɛ,
ɛmɔ lí fɛ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n m'ɔ yɔlɪ ɛmɔ'n,
yí nwʊn ahatua yɛ̂ Nyanmɪan Kpili a tua yí ɔ.’ ”

4. Babilɔnʊn kulo nɪn ɛsɛcɪɛ'n

21 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn, ɔ le tunmin, ɔ kɔ kuku
ɛbʊɛ kpili kʊn kɛ nunhan'n mɔ bɛ fa bɛ nunkun *bele'n ɔ kɔ tʊ
yí jenvie nɪn anun. Yí nwan:
“Bɛ 'fa anwʊnsɛlɛ
bɛ fin Babilɔnʊn kulo kpili nɪn asɪ sɛlɛ kpa
kɛ m'an kpɪn m'an ju ɛbʊɛ kpili'n
m'an tʊ jenvie nɪn anun'n.
Bɛ ngɔ nwun man yí fíí kʊ́n.
22 Cɪan bie lé bɛ ngɔ tɪ man kɛ
sʊanlan kʊn lɛ bɔ sanngo anaan
bɛ lɛ si abile, anaan bɛ lɛ ku fulutu,
anaan kɔnɔtɪ kulo sɔ nɪn asʊ kʊ́n.
Cɪan bie lé bɛ ngɔ tɪ man kɛ
sʊanlan kʊn lɛ di junman ngacile bie
wɔ kulo sɔ nɪn asʊ kʊ́n.
Cɪan bie lé, bɛ ngɔ tɪ man ɛbʊɛ'n
m'ɔ bɛ fa bɛ nunkun bele nɪn angan
wɔ kulo sɔnɪn asʊ kʊ́n.
23 Cɪan bie lé bɛ ngɔ sɔ man kanlannɪɛ
wɔ kulo sɔ nɪn asʊ kʊ́n.
Cɪan bie lé bɛ ngɔ tɪ man balasua nʊn belenzua
mɔ bɛ le ja bɛ́ nwʊn nɪn anɪn'n
kulo sɔ nɪn asʊ kʊ́n.
Ɔ sanlɪn kɛ mân nɪn anun watafʊɛ mgbili'n-mɔ,
ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ wɔ ɔ.
Kulo nɪn asʊ menian'n-mɔ yɔ jiliwa ninnge
bɛ laka asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ kʊalaatin.
24 B'a tua Babilɔnʊn nyɔlɪɛ nɪn anwʊn kalɛ.
Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ,

Nyanmıan menian'n-mɔ nʊn bɛ́ kʊalaa
mɔ bɛ hunlin bɛ́ asıɛ nın asʊ'n,
ɛbɛlɛ yê bɛ́ moja'n gualı ɔ.”

19

5. Alimʊa kunnunmun elie ejue'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı meninsʊnman anın
nyanmıansʊ ɛlɔ. Bɛ lɛ tıan sɛlɛ kpa bɛ kan kɛ:
“Aleluya! Bɛ yí yɛ́ Mın ayɛ!
Bɛ́ ti ele'n, anunminnyanmʊn'n nʊn tunmin'n
tı yɛ́ Nyanmıan'n dıɛ.
2 Yí ndɛɛ'n m'ɔ bua'n tı ananhɔlɛ, ɛsɛ ɔ tı fɔ́ʊ́n.
Ɔ sanlın kɛ balasua'n m'ɔ si tutu bobolobe
ɔ kele asıɛ nın asʊ menian'n-mɔ ɛtɛ'n,
Nyanmıan a bu yí fʊɔ.
Ɔ'a tua yí yí nwʊn kalɛ,
afı ɔ'a hun Nyanmıan ngʊa'n-mɔ.”

6. Kunnunmun elie ejue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

3 Ɛsɛ bɛ kɔ han biekun kɛ:
“Aleluya! Bɛ yí yɛ́ Mın ayɛ!
Ɔ sanlın kɛ Babilɔnʊn ewusanlan'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu.”
4 Mgbain abulaa nʊn nnan'n nʊn naan nnan'n kɔ kʊtʊ bɛ kɔ
sʊ Nyanmıan m'ɔ tı belemgbin bia nın asʊ'n. Bɛ́ nwan:
“Amın! Aleluya! Bɛ yí Nyanmıan ayɛ!”

7. Kunnunmun elie ejue'n m'ɔ tian yí nsan'n

5 Mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fı bia nın anun, yí nwan:
“Ɛmɔ kʊalaa mɔ bɛ tı Nyanmıan ngʊa
mɔ bɛ man yí anyınnzɔ'n, mgbain o, mmatʊnman o,
ɛmɔ kʊalaa yí yɛ́ Nyanmıan nın ayɛ!”
6 M'ɔ yɔlı sɔ'n, mın 'tie a, n gɔ tı meninsʊnman anın'n. Bɛ́
nın'n te kɛ asue kpili agualıɛ, ɔ te kɛ mgbanlanlan. Bɛ́ nwan:
“Aleluya! Bɛ yí yɛ́ Mın ayɛ!
Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın
m'ɔ tı yɛ́ Tunminfʊɛ Nyanmıan'n
le di yí belemgbin'n.
7 Yɛ hán ngɔhʊa yɛ lí ndutue
yɛ wúla yí anunminnyanmʊn.
Ɔ sanlın kɛ *Bʊa Baa nın atɔnvɔlɛ mɛlɛ nın a ju.
Yí yı kʊsʊ a sesie yí nwʊn a yue.
8 B'a man yí yı atın kɛ
ɔ wúla taladıɛ fufue hyıɛın hyıɛın kpa
m'ɔ kpacı mɔ efian fíí nnʊn man nun.”
(Taladıɛ fufue'n y'ɔ le Nyanmıan anwʊntıɛ mma'n-mɔ nyɔlıɛ
sɛsɛ'n.)

9 Ɛhı a, bɔfʋɛ'n kɔ se mín kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ mıın kan mın kele
wɔ́'n, kɛlɛ. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ: ‘Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ 'di Bʋa Baa nın
atɔnvɔlɛ alıɛ'n bie'n!’ ” Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhı, Nyanmıan
muonun y'ɔ lɛ kan ɔ, ɔ tı man ato.”

10 Mɔ bɔfʋɛ'n hanlın sɔ'n, n gɔ tu n gɔ tɔ yí ja nun mıın sʋ yí. Ɔ
kɔ se mín kɛ: “N'ɛ yɔ yí sɔ! Nán n dı Nyanmıan akʋa kɛ wɔ́ nʋn
wɔ́ nianman'n-mɔ mɔ b'a le ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi yılı hele
bɛ́'n b'a li'n. Sʋ Nyanmıan! Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi a yı a hele
ɛmɔ'n y'ɔ le mɔ Nyanmıan Wawɛ'n falı wulalı mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ anʋan'n.”

ƐLALIƐ KASIAN NSU'N

1. Ɛkpanngɔ fufue'n nʋn sʋanlan'n m'ɔ tı sʋ'n

11 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın nyanmıan nın a buke,
ɛkpanngɔ fufue kʋn kɔ fite. Sʋanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ sɔ nın
asʋ'n, bɛ fɛlɛ yí “Ananhɔlɛfʋɛ nʋn Fɔ́ńfʋɛ”. Ɔ bua menian'n-mɔ
ndɛɛ'n sɛsɛ ɛsɛ ɔ kʋn ananhɔlɛ nın ati ɛlɔɛ.

12 Yí nyın'n jue kɛ sîn, ɛsɛ ɔ sʋ belemgbin kele dɔʋn. B'a hɛlɛ
dunman kʋn yí nwʋn. Sɛ nán yí ngʋnmıan an, sʋanlan fíí nzı
man dunman sɔ'n.

13 Yí taladıɛ'n m'ɔ wula'n, moja a bɔ a gua nun. Sʋanlan sɔ'n,
bɛ fɛlɛ yí “Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ”.

14 Nyanmıansʋ kʋan mma'n-mɔ kʋalaa tıtı mgbanngɔ nvu-
fue sʋ bɛ si yí sʋ. Bɛ wowula ndaladıɛ nvufue, bɛ le lın yê b'a
nwʋn ɔ, efian fíí nnʋn man nun.

15 Sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí “Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n”, dadıɛ nâ
nâ kʋn fi yí nʋan nun fite. Dadıɛ sɔ'n yê ɔ 'fa kun mân nın anun
menian'n-mɔ mɔ bɛ nʋn yí nni man nın ɔ. Ɔ le bulalɛ kpɔman
yí sa nun ɔ 'fa kun bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ. Ɔ 'tetia yí mgbɔfʋɛ'n-
mɔ asʋ ɔ nunkun bɛ́ kɛ bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ ja bɛ nunkun divın
baka mma'n bɛ hyuhyuin yí nzue'n. Tunminfʋɛ Nyanmıan
ɛya kpili'n mɔ ɔ a fɛ'n, kɛ yí sikpɛ'n 'kun menian'n-mɔ nın anın.

16 Ɛ 'nwun dunman'n mɔ b'a hɛlɛ b'a gua yí taladıɛ nın anun,
m'ɔ kɔ yí sɔlɔwa nın anwʋn'n: “Melemgbin'n-mɔ Belemgbin,
Mınlıan'n-mɔ Amın.”

2. Nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ jin sɛnzɛ nın anun'n

17 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun yí kɛ bɔfʋɛ kʋn jin sɛnzɛ
nın anun. Ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa fɛlɛ nnʋnman'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ
lɛ tu bɛ sın'n kɛ: “Ɛmɔ bála, bɛ yía bɛ lí alıɛ kpili'n mɔ Nyanmıan
a tʋn'n.

18 Ɛmɔ bála a li mmelemgbin'n-mɔ nʋn nzalafʋ naan. Ɛmɔ
bála a li mgbanngɔ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı sʋ'n naan. Nganga o,
bɛ́ mɔ bɛ tı man nganga o, mgbain o mmatʋnman o, ɛmɔ bála
a li bɛ́ naan.”

3. Naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n

19 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan'n nʊn asıɛ nın asʊ
mmelemgbin'n-mɔ. B'a hohuan bɛ́ ɛlɔɛ menian'n-mɔ anʊan,
bɛ 'kɔ a tʊa sʊanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ nın asʊ'n nʊn yí menian
dıɛ'n-mɔ kʊn ɛlɔɛ.
20 Ɛlɔɛ nın anun, bɛ kɔ hyı naan'n nʊn ato kpɔmanfʊɛ'n
nóle. Ato kpɔmanfʊɛ sɔ'n y'ɔ yɔlı asinbɛnwʊn ninnge naan nın
anyunnun ɛbɛlɛ nın ɔ. Asinbɛnwʊn ninnge sɔ'n-mɔ m'ɔ yɔlı'n
y'ɔ falı lakalı bɛ́ mɔ bɛ sielı naan'n nzɔlɛ'n bɛ́ nwʊn bɛ sʊlı yí
abaaba'n. Bɛ kɔ ju naan'n nʊn ato kpɔmanfʊɛ nın anyınwɔsʊɛ
bɛ kɔ gua asubula sîn'n mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan
wɔ nun nın anun.
21 Sʊanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ nın asʊ'n le dadıɛ'n m'ɔ san yí
nʊan nun'n ɔ kɔ hun bɛ́ bʊ nga'n-mɔ. Nnʊnman'n-mɔ kɔ li bɛ́
naan.

20

4. Afʊɛ akpıı kʊn'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın bɔfʊɛ kʊn fi nyanmıansʊ ɔ lɛ ju.
Ɔ le kunman kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn'n sannvɛ'n nʊn ngɔnzɔngɔnzɔ
kpili kʊn yí sa nun.
2 Ɔ kɔ hyı naan kɔkɔlɛ'n, owo daba'n mɔ yí y'ɔ le
Abɔnsanmʊn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Satan'n. Ɔ kɔ fa ngɔnzɔngɔnzɔ'n
kɔ bɔ yí kpaun dede afʊɛ akpıı kʊn.
3 Bɔfʊɛ'n kɔ ju yí kɔ tʊ kunman kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn nın anun,
ɔ kɔ hala sʊ ɔ kɔ tʊ nun ɔ kɔ sie sʊ nzɔlɛ. Ɔ'a yɔ yí sɔ nán Satan
a nnaka man mân nın anun menian'n-mɔ kʊ́n dede ɔ kɔ ju
afʊɛ akpıı kʊn nın anʊan. Sɛ afʊɛ akpıı kʊn'n sın an, ɔ di kɛ bɛ
nyannjı yí mɛlɛ kaan anun.

5. Bɛ 'ba tʊ Abɔnsanmʊn sîn nın anun

4 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun mmelemgbin bia-mɔ.
Bɛ́ mɔ bɛ tıtı sʊ'n, bɛ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ búa menian'n-mɔ
ndɛɛ. Bɛ́ mɔ bɛ lelı Zozi bɛ lili mɔ bɛ lili yí nwʊn adanzıɛ, mɔ bɛ
hanlın Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ helelı menian'n-mɔ, mɔ bɛ
hunlin bɛ́'n, n gɔ nwun bɛ́ kʊsʊ bɛ́ ɛkala'n. Menian sɔ'n-mɔ a
nzʊ man naan'n bie, ɛsɛ b'a nzʊ man yí abaaba'n bie. B'a man
b'a nzie man bɛ́ naan'n nzɔlɛ'n bie bɛ́ nwʊnman nın asʊ nʊn bɛ́
sa nın anwʊn. Bɛ fi ewue nun bɛ kɔ tinnge bɛ nʊn Kilisi kɔ li
belemgbin dede afʊɛ akpıı kʊn.
5 (Menian nga'n mɔ bɛ wuli'n, bɛ́ dıɛ, b'a ndinnge man dede
afʊɛ akpıı kʊn'n sınlın) Alimʊa ewuetinnge nın anın.
6 Nyila nʊn anwʊntıɛ hán bɛ́ mɔ bɛ wɔ alimʊa ewuetinnge
nın anun'n! Ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n le man tunmin bɛ́ sʊ.
Bɛ 'kaci Nyanmıan nʊn Kilisi tɛɛyıfʊɛ bɛ nʊn yí di belemgbin
dede afʊɛ akpıı kʊn.

5. Abɔnsanmʊn a tɔ ası.

7 Sɛ afʋɛ akpɪɪ kʋn'n sɪn an, bɛ 'ba yɪ Satan fi yí fiadɪ sua nɪn
anun.
8 Sɛ bɛ yɪ yí a, ɔ 'kɔ a laka asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ, Gɔgʋ
nʋn Magɔgʋ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn afannan nɪn asʋ'n. Ɔ 'kokuan bɛ́
nʋan nán bɛ kɔ tʋa Nyanmɪan bɛ kʋn. Menian sɔ'n-mɔ sʋnlɪn
kɛ jenvie nɪn anʋan anyʋan'n.
9 Bɛ kɔ tʋ bɛ kɔ sanndɪ asɪɛ'n lɪka kʋalaatin, bɛ kɔ bɛ ta bɛ si bɛ
yia Nyanmɪan menian'n-mɔ nʋn kulo'n mɔ Nyanmɪan kulo'n.
Nan sîn fi anwunno ɔ kɔ tɔ menian sɔ'n-mɔ anun ɔ kɔ yala bɛ́.
10 Abɔnsanmʋn m'ɔ laka menian'n-mɔ'n, bɛ kɔ ju yí bɛ kɔ tʋ
asubula sîn'n mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan'n wɔ nun
nɪn anun. Sîn sɔ nɪn anun yê naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n gua
ɔ. Bɛ 'nwun yalɛ kɔngɔɛ nʋn eyua cɪan daa.

6. Kasian ndɛɛ ebua'n

11 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun belemgbin bia fufue
kpili kʋn, ɔ nʋn sʋanlan'n m'ɔ tɪ sʋ'n. Anwunno'n nʋn asɪɛ'n kɔ
nwanndi yí nyunnun, b'a nnwun man bɛ́ bʋsʋ fíí kʋ́n.
12 Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun bɛ́ mɔ b'a wu'n-mɔ, mgbain nʋn
mmatʋnman. Bɛ jijin belemgbin bia nɪn anyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ
kɔ buke buke kalata'n-mɔ anun. Bɛ kɔ buke kalata kʋn biekun
kʋsʋ anun. Kalata sɔ'n y'ɔ tɪ ngʋan kalata nɪn ɔ. Bɛ nɪan bɛ́ mɔ
b'a wu'n-mɔ nyɔlɪɛ'n mɔ b'a hɛlɛ b'a gua kalata'n-mɔ anun nɪn
anwʋn bɛ bua bɛ́ ndɛɛ.
13 Asue jenvie'n kɔ kpu menian mɔ bɛ wuli nun'n. Ewue nʋn
ɛbɔlɔ kʋsʋ kɔ yɪ bɛ́ dɪɛ'n-mɔ kɔ fite fite. Bɛ nɪan sʋanlan kʋn
nyɔlɪɛ nɪn anwʋn bɛ bua yí ndɛɛ.
14 Bɛ kɔ ju ewue nʋn ɛbɔlɔ bɛ gua asubula sîn nɪn anun.
(Asubula sîn sɔ'n y'ɔ tɪ ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan nɪn ɔ.)
15 Sʋanlan biala mɔ b'a ngɛlɛ man yí dunman ngʋan kalata
nɪn anun'n, sʋanlan sɔ'n, bɛ 'ju yí bɛ tʋ asubula sîn nɪn anun.

21

7. Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun anwunno fʋfɔlɛ kʋn ɔ
nʋn asɪɛ fʋfɔlɛ kʋsʋ kʋn. Afɪ anwunno daba'n nʋn asɪɛ daba nɪn
abʋsʋ a nunnun. Jenvie'n kʋsʋ a nunnun.
2 N gɔ nwun anwʋntɪɛ kulo'n, Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n. Ɔ fi
Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ anwunno ɔ lɛ ju. Ɔ tɪ kɛ atɔnvɔlɛ balasua
mɔ ɔ'a li yí nwʋn kanlanman kpa ɔ lɛ kɔ a le yí hun atɪn ɔ.
3 N gɔ tɪ anɪɛ bie, ɔ fi Nyanmɪan belemgbin bia nɪn anun ɛlɔ.
Anɪɛ sɔ'n lɛ tɪan sɛlɛ kpa kan kɛ: “Kulo ɛhɪ asʋ yê Nyanmɪan
'ba tanlan wɔ menian'n-mɔ afian sian dɪɛ nɪn ɔ. Ɔ nʋn bɛ́ 'ba
tanlan. Bɛ 'kaci yí menian, yê yí kʋsʋ ɔ 'kaci bɛ́ Nyanmɪan.
4 Ɔ 'cici bɛ́ nyɪn abʋ ɛmʋɪn'n kʋalaatin, sʋanlan mma nwu
man fíí kʋ́n, sʋanlan mma nyɪ man awɔ́lɛ fíí kʋ́n, sʋanlan mma
nwun man yalɛ fíí kʋ́n. Afɪ daba ninnge'n-mɔ a kpɛ nun.”

5 Mɔ anɪɛ'n hanlɪn sɔ yuelɪ'n, sʋanlan'n m'ɔ tɪ belemgbin bia
nɪn asʋ'n kɔ han kɛ: "Sian dɪɛ, mɪɪn bɔ ninnge'n-mɔ kʋalaa
nvʋfɔlɛ biekun." Ɛsɛ ɔ kɔ se mín kɛ: "Kɛlɛ ɛjɔlɛ ɛhɪ, afɪ mín ɛjɔlɛ'n
tɪ ananhɔlɛ, ɔ fata kɛ sʋanlan biala de di."
6 Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɔ'a kpɪn sʋ! N dɪ Alɪfa nʋn Omega, n dɪ
abʋbɔ nʋn ayuelɪɛ. Sʋanlan biala mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, mɪn
'man yí ngʋan asutile nzue'n bie maan ɔ nʋn yí mgban.
7 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, ɔ 'nyan acɛdɪɛ sɔ'n.
Mɪn 'kaci yí Nyanmɪan, yí kʋsʋ ɔ 'kaci mín wa.
8 Nan bɛ́ mɔ bɛ ngʋala man bɛ́ hue si si Zozi sʋ'n, ɔ nʋn
bɛ́ mɔ bɛ nne man Zozi bɛ nni man ananhɔlɛ nun'n, ɔ nʋn
busuɔfʋɛ mma'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ kun menian'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ
bɛ bɔ ajʋamannɪn'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ yɔ baye ninnge'n, ɔ nʋn bɛ́
mɔ bɛ sɔ amʋan'n, ɔ nʋn atofʋɛ'n-mɔ kʋalaatin, bɛ́ lɪka dɪɛ y'ɔ le
asubula sîn nɪn anun mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan'n
wɔ nun nɪn anun. Ewue m'ɔ tian yí nnyuan nɪn anɪn."
9 Ɛhɪ anzin, mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ lile kangɔ nsʋ'n mɔ kasian
munnzue'n-mɔ a yi bɛ́'n, bɛ́ nunhan kʋn kɔ a kɔ han kɔ hele
mín kɛ: "Bala maan n géle wɔ́ atɔnvɔlɛ balasua'n, *Bʋa Baa nɪn
ayɪ'n."
10 Ɔ kɔ fa mín wawɛ nun ɔ nʋn mín kɔ hɔ bʋka kpili kan-
nganlaun kʋn asʋ. Ɔ kɔ hele mín anwʋntɪɛ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ
yí Zoluzalɛmʋn'n. Ɔ fi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ anwunno ɔ lɛ ju
asɪ.
11 Nyanmɪan anunminnyanmʋn'n lɛ ta kulo sɔ nɪn asʋ. Kulo
sɔ'n ta kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ mian yí nwʋn'n. Ɔ ta kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ
fɛlɛ yɪ zʋasɪpʋ'n m'ɔ tɪ mɪnmɪan-mɪnmɪan kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
kilisɪtalɪ'n.
12 B'a le kulo nɪn anwʋn dede ɔ'a yia. Yí nwʋn ele'n mɔ b'a
le'n, sʋ hɔlɪ anwunno kpa. B'a kpɪkpɛ anʋan bulu nʋn nnyuan
b'a gua yí nwʋn. Yê anʋan biala anun, nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn
jin ɛbɛlɛ. Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n, b'a hɛlɛ kʋn biala
dunman anʋan sɔ'n-mɔ asʋ.
13 Kulo nɪn anwʋn ele mɔ b'a le'n, yí ebue nnan'n kʋalaa asʋ,
b'a kpɪkpɛ anʋan nsan b'a gua yí nwʋn. Yí ebue kʋn'n m'ɔ kɔ
lɪka mɔ sɛnzɛ'n fite'n: anʋan nsan. M'ɔ kɔ lɪka mɔ sɛnzɛ'n tɔ'n:
anʋan nsan. Sɔlɔ: anʋan nsan. Ngʋa: anʋan nsan.
14 Yí nwʋn'n mɔ b'a le'n, b'a fa nyɔbʋɛ bulu nʋn nnyuan yê
b'a wula yí bʋ ɔ. Bʋa baa'n *mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n, b'a
hɛlɛ bɛ́ dunman nyɔbʋɛ sɔ'n-mɔ asʋ.
15 Bɔfʋɛ'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín'n, ɔ le baka kʋn yí sa nun.
Baka sɔ'n tɪ esika kɔkɔlɛ. Bɛ fa bɛ susu ninnge. Ɔ 'fa susu kulo'n,
yí nwʋn'n mɔ b'a le'n, ɔ nʋn yí anʋan'n-mɔ.
16 Kulo nɪn anwʋn ele'n mɔ b'a le'n, yí kʋalaa sɛ. Bɔfʋɛ'n kɔ
susu kulo'n, yí tɪnndɪɪn'n tɪ cilo akpɪɪ nnyuan cilo ɛya nnyuan,
yí tɛtɛlɛ'n, nʋn yí sʋ anwunno'n kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn, bie ndala
man bie.

17 Ɔ kɔ susu talɛ'n kʋsʋ. Ɔ bɔ yí bʋ yí asɪ m'ɔ kɔ anwunno'n, ɔ
tɪ mɛtɪlɪ abulasian nʋn nnan. Ɔ susuli yí kɛ menian'n-mɔ kpɪn
susu bɛ́ ninnge'n.
18 Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí zʋasɪpʋ'n, yê b'a fa b'a le yí nwʋn ɔ.
Kulo'n muonun dɪɛ, bɛ le esika kɔkɔlɛ kpa yê b'a si ɔ. Bɛ nɪan
nun an, bɛ nwun yí nzin kɛ bondoman.
19 Kulo nɪn anwʋn mɔ b'a le'n, nyɔbʋɛ mɔ yí nwʋn cian yê b'a
fa b'a wula yí bʋ ɔ. B'a fa b'a tʋtɔ nun maan ɔ'a yɔ kanlanman
kpa. Alimʋa ɛbʋɛ dɪɛ'n, bɛ fɛlɛ yí zʋasɪpʋ. M'ɔ tian yí nnyuan'n,
bɛ fɛlɛ yí safii, m'ɔ tian yí nsan'n, bɛ́ fɛlɛ yí agatɪ, m'ɔ tian yí
nnan'n, bɛ fɛlɛ yí emelodɪ,
20 m'ɔ tian yí nnun'n, bɛ fɛlɛ yí oninkisi, m'ɔ tian yí nsian'n,
bɛ fɛlɛ yí saadʋanɪn, m'ɔ tian yí nsʋ'n, bɛ fɛlɛ yí kilizoliti, m'ɔ
tian yí mɔcʋɛ'n, bɛ fɛlɛ yí belilɪ, m'ɔ tian yí ngʋanlan'n, bɛ fɛlɛ yí
topazɪ, m'ɔ tian yí bulu'n, bɛ fɛlɛ yí kilizopalazɪ, m'ɔ tian yí bulu
nʋn kʋn'n, bɛ fɛlɛ yí tulukʋazɪ, m'ɔ tian yí bulu nʋn nnyuan'n,
bɛ fɛlɛ yí ametisitɪ.
21 Anʋan bulu nʋn nnyuan'n, bɛ le like'n mɔ bɛ fa bɛ yɔ
afile'n, yê b'a fa b'a yɔ ɔ. Kulo nɪn asʋ gua'n tɪ esika kɔkɔlɛ kpa,
bɛ nɪan nun an, bɛ nwun yí nzin kɛ bondoman.
22 M'an nnwun man asɔnɪn sua kulo sɔ nɪn asʋ. Ɔ sanlɪn kɛ
yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ Tunminfʋɛ'n ɔ nʋn Bʋa baa'n yê bɛ tɪ asɔnɪn sua
nɪn ɔ.
23 Bɛ mgbʋnndɛ man sɛnzɛ nʋn sala kulo sɔ nɪn asʋ. Afɪ
Nyanmɪan anunminnyanmʋn'n ta kulo nɪn asʋ yê Bʋa Baa'n
tɪ sʋ kanlannɪɛ.
24 Mân nɪn anun menian'n-mɔ 'ba nanndɪ yí jawe nɪn
anun. Asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋsʋ 'ba fa bɛ́ anunmin-
nyanmʋn'n bɛ bʋka sʋ.
25 Kulo nɪn asʋ anʋan'n-mɔ la sʋ cɪan daa, bɛ nnyin man, ɔ
sanlɪn kɛ alɪsan nnʋn man ɛbɛlɛ.
26 Bɛ 'ba fa mân nɪn anun anwʋnndɪɛ'n nʋn anunmin-
nyanmʋn'n kʋalaa bɛ ba kulo sɔ nɪn asʋ.
27 Like ɛtɛ fíí ngɔ man kulo sɔ nɪn asʋ. Sʋanlan mɔ yí
abalabɔ'n tɪ ɛtɛ anaan ɔ di ato'n, ɔ ngɔ man kulo sɔ nɪn asʋ
bie. Bɛ́ mɔ b'a hɛlɛ bɛ́ dunman wɔ Bʋa Baa'n ngʋan kalata nɪn
anun'n, bɛ́ ala yê bɛ 'kɔ kulo sɔ nɪn asʋ ɔ.

22

Ngʋan baka'n

1 Ɛsɛ bɔfʋɛ'n kɔ hele mín ngʋan asue'n. Asue sɔ nɪn anyɪn'n
tɪ jɪnlɪn jɪnlɪn, ɔ tɪ kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisitalɪ'n. Asue sɔ nɪn
ati'n fi Nyanmɪan nʋn Bʋa Baa'n bɛ́ belemgbin bia nɪn anun.
2 Ɔ sɪn kulo nɪn asʋ gua nɪn afian. Yí nʋan nnyuan nɪn asʋ yê
ngʋan baka'n jin ɔ. Baka sɔ'n, ɔ su kpê bulu nʋn nnyuan afʋɛ

kʋn anʋan. Sala biala ɔ su kʋn. Bɛ fa yí nyâ'n bɛ yɔ mân nɪn anun menian'n-mɔ ayile.

3 Like fíí kʋ́n nnʋn man kulo sɔ nɪn asʋ mɔ Nyanmɪan 'bɔ yí sasan ɔ.

Nyanmɪan Kpili nʋn *Bʋa Baa'n, bɛ 'ba fa bɛ́ belemgbin bia'n bɛ sie kulo sɔ nɪn asʋ, yê yí ngʋa'n-mɔ 'ba sʋ yí.

4 Bɛ 'nwun Nyanmɪan anyunnun, ɔ 'kɛlɛ yí dunman'n gua bɛ́ nwʋnman nɪn asʋ.

5 Alíɛ ngɔ san man kulo sɔ nɪn asʋ, bɛ ngɔ sɔ man kanlannɪɛ ɛbɛlɛ, eyua kʋsʋ ngɔ fi man ɛbɛlɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan muonun 'ba ta bɛ́ nwʋn. Bɛ́ kʋsʋ bɛ 'di belemgbin cɪan daa.

Kalata nɪn agualɪɛ nun

6 Bɔfʋɛ'n kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Ɛjɔlɛ ɛhɪ-mɔ tɪ ananhɔlɛ, ɔ fata kɛ sʋanlan biala de di. Yɛ́ Mɪn Nyanmɪan mɔ ɔ'a fa yí Wawɛ'n ɔ'a wula yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anun'n, ɔ a yí bɔfʋɛ'n kɛ ɔ bála ɔ'a han ninnge mɔ ɔ 'ba a kɪkaala nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ héle yí ngʋa'n-mɔ."

7 Zozi nwan: "Nɪan, mɪn 'ba kɪkaala! Bɛ́ mɔ bɛ de kalata ɛhɪ anun ɛjɔlɛ'n mɔ Wawɛ nɪn a han'n bɛ di'n, nyila hán bɛ́."

8 Mín Zʋan, mɪɪn di adanzɪɛ kɛ m'an tɪ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ, ɛsɛ m'an nwun yí mín nyɪnsʋ. Mɔ n nwunlin ninnge sɔ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ n yuelɪ ɛjɔlɛ'n tie'n, n gɔ tu n gɔ tɔ bɔfʋɛ'n m'ɔ anɪn ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín nɪn aja nun n gɔ sʋ yí.

9 Mɔ n yɔlɪ sɔ'n nán ɔ'a han ɔ'a hele mín kɛ: "N'ɛ yɔ yí sɔ! N dɪ yɛ́ Mɪn akʋa kɛ wɔ́. N dɪ yɛ́ Mɪn akʋa kɛ wɔ́ nianman'n-mɔ mɔ bɛ tɪ mgbɔmanfʋɛ'n. N dɪ yɛ́ Mɪn akʋa kɛ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de kalata ɛhɪ anun ɛjɔlɛ'n bɛ di'n. Yí ti, sʋ Nyanmɪan kʋnmgba cein ala."

10 Ɛhɪ anzin, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Wawɛ nɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ a hɛlɛ yí kalata ɛhɪ anun'n, n'ɛ sie sʋ nzɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa mɛlɛ'n mɔ bɛ heleli nɪn a kpunnge.

11 Sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ yɔ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n ɔ hɔ́ yí nyunnun. M'ɔ kulo yí nwʋn efian'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ gúa yí nwʋn efian ɔ hɔ́ yí nyunnun. Nan sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kulo ye ɛyɔlɛ'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ yɔ́ ye sɔ'n ɔ hɔ́ yí nyunnun. Sʋanlan kʋsʋ mɔ yí nwʋn tɪ'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ tánlan anwʋntɪɛ nɪn anun."

12 Zozi nwan: "Nɪan, mɪn 'ba kɪkaala! Mɪn nʋn sʋanlan kʋn biala junman'n m'ɔ lili nɪn anwʋn ahatua lɛ ba.

13 N dɪ Alɪfa nʋn Omega, n na bɛ́ ti, n na bɛ́ bʋ ati, n dɪ abʋbɔ n dɪ ayuelɪɛ."

14 Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ kpʋ bɛ́ taladɪɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ le atɪn bɛ sɪn anʋan nɪn anun bɛ wʋlʋ kulo nɪn anun bɛ di baka mma'n m'ɔ man ngʋan'n bie.

15 Nan busuɔfʋɛ mma, bɛ́ mɔ bɛ yɪ jiliwa, ajʋamannɪn mma, bɛ́ mɔ bɛ kun menian, bɛ́ mɔ bɛ sɔ amʋan ɔ nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ kulo ato elie'n, bɛ́ dɪɛ, bɛ ngɔ man kulo sɔ nɪn asʋ bie.

16 “Mín Zozi, m'an sʋan mín bɔfʋɛ'n kɛ ɔ nánndı Asɔnın'n-mɔ anun ɔ hán ɛjɔlɛ sɔ'n kʋalaa ɔ héle ɛmɔ. N dı belemgbin Davidi afilie nın anun sʋanlan. N dı alıbahıan nzalama'n m'ɔ ta sɛlɛ'n”.
17 Nyanmıan Wawɛ'n nʋn atɔnvɔlɛ balasua'n nwan: “Bala!” Sʋanlan m'ɔ kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí kʋsʋ ɔ hán kɛ: “Bala!” Sʋanlan mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, ɔ bála. Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ nʋn ngʋan nzue'n bie'n, ɔ bála a nʋn bie mgban.
18 Mín Zʋan, mıın kannzʋ bé kʋalaa mɔ bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ nın a yı a hele wɔ kalata ɛhı anun'n kɛ: Sɛ sʋanlan kʋn tʋ ɛjɔlɛ ɛhı asʋ bie a, Nyanmıan 'tua yí kalɛ ɔ man munnzue'n mɔ ɔ 'kan mân'n mɔ b'a hɛlɛ yí ɛjɔlɛ wɔ kalata ɛhı anun'n kan yí maan ɔ bʋ sʋ.
19 Ɛsɛ sɛ sʋanlan kʋn yı ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ nın a yı a hele wɔ kalata ɛhı anun'n bie a, yí ngʋan baka baa dıɛ'n, Nyanmıan 'tʋa yí de. Ɛsɛ anwʋntıɛ kulo'n mɔ b'a han yí nwʋn ɛjɔlɛ wɔ kalata ɛhı anun'n, Nyanmıan mman man sʋanlan sɔ'n ngɔ man ɛlɔ bie.
20 Sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n nwan: “Yuo, mın 'ba kıkaala.”
Amın! Yɛ́ Mın Zozi, bala!
21 Yɛ́ Mın Zozi nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe!